

MIRON COSTIN.

OPERE COMPLETE.

MIRON COSTIN, NĂSCUT 1633 † 1691.

MIRON COSTIN.

OPERE COMPLETE

DUPĂ

MANUSCRIPTE, CU VARIANTE ȘI NOTE,

CU

O RECENSIUNE A TUTUROR CODICELOR CUNOSCUTE PÂNA ASTĂ-ȚI,

BIBLIOGRAFIA, BIOGRAFIA LUI MIRON COSTIN,

UN GLOSARIŬ LUCRAT DE D. L. ȘAINEANU, PORTRETE, FAC-SIMILE DIVERSE,

DE

V. A. URECHIA,

Profesor la Universitatea din Bucuresci,
Membru al Academiei, fost ministru al Cultelor și al instrucțiunei publice,
Membru corespondinte al Academiei Spaniole,
al Societăței etnografice din Francia, al Congresului preistoric,
Delegat general al alianței sciințifice universale,
Membru de onóre al asociațiunei literarii și sciințifice internaționale,
și al altor diverse societăți.

Vasilie Alexandrescu

Tipărită sub auspiciile

ACADEMIEI ROMÂNE

și

CU AJUTORUL MINISTERULUI CULTELOR ȘI AL INSTR. PUBLICE

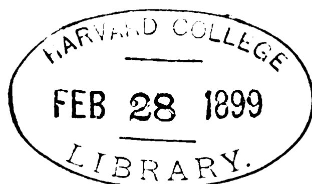
Tomul I.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE (LABORATORII ROMANI)

No. 42. — STRADA COLȚEI. — No. 42.

1886.

HARVARD COLLEGE
FEB 28 1899
LIBRARY.

D. profesor N. Ionescu membru Academieĭ, a propus în şedinţa că din 5 Martie 1885, editarea, prin îngrijirea mea, deosebit de ceĭ-l-alţĭ cronicarĭ, a operelor luĭ **M. Costin.**

Volumul de faţă este un început de realisare a dorinţeĭ Domnuluĭ N. Ionescu.

Voiŭ adăugi însă că décă dorul D-luĭ N. Ionescu s'a împlinit, literatura nóstră are de mulţămit cu deosebire D-luĭ Dimitrie Sturdza, care, fie ca Secretar general al Academieĭ, fie ca Ministru, a sprijinit lucrarea şi a înlesnit spesele tipărireĭ eĭ.

Se cade deci, ca numele D-lor N. Ionescu şi D. Sturdza, să fie scrise aice, pe prima fóie a «**Operelor complete**» ale luĭ Miron Costin.

Dar décă fără îndemnul D-luĭ profesor N. Ionescu şi fără de concursul D-luĭ D. Sturdza «Operele complete» ale luĭ M. Costin, nu vedeaŭ lumina ḑileĭ, dreptatea cere să adăogim că acéstă publicaţiune aŭ ajutat-o lucrările anteriórе ale unor bărbaţĭ ilustri, ca D-niĭ M. Kogălniceanu şi B. P. Hasdeu. Décă cel ânteiŭ, cu devotamentul sĕŭ nemărginit pentru némul românesc, a tras în secolul nostru prima brazdă în ogorul înţelenit al istorieĭ nóstre, cel de al doilea, este îndreptătorul ager şi priceput al direcţiuneĭ studiilor nóstre istorice. Cu cele douĕ nume de sus şi cu cele douĕ nume ce acum înscriserăm, făcut-am quadrilaterul în care am apĕrat, nu persóna mea neînsemnată, punĕnd-o la adăpostul lor de critica justă, ca şi de acea rĕŭ-voitóre, ci numaĭ am împlinit o datorie sufletéscă, atribuind fie-cuĭ ce este al sĕŭ.

V. A. Urechia.

PRECUVÊNTARE.

Insărcinat de Academia română, cu publicarea operelor complete ale lui Miron Costin, daŭ astă-dĭ în mănele publiculuĭ, primul volum ale acestor opere.

Sunt dator să aduc lectorilor acestuĭ prim-volum, óre-care esplicaţiunĭ asupra cuprinsuluĭ cărţeĭ, cât şi a direcţiuneĭ în care am înjghebat-o.

Incă de maĭ mulţĭ anĭ, bărbaţĭ ca D niĭ B. P. Hasdeŭ și Gr. Tocilescu aŭ esprimat în publicitate, dorinţa de a vedea publicându-se Letopiseţele nóstre, într'un mod sciinţific, aducêndu-se în note, variantele dupe cele maĭ însemnate codice. O asemenea ediţiune nu putea să ne dea ilustrul nostru istoric și bărbat de Stat D. M. Kogălniceanu, pe când a publicat prima şi chiar secunda ediţiune a Letopiseţelor, pentru că încă era fórte restrîns numĕrul cunoscut de codice séŭ letopiseţe manuscrise. Eŭ pentru ântêia dată deci am putut utilisa la publicaţiunea de faţă, numĕrul cel maĭ mare de asemene codice, graţie concentrăreĭ celor maĭ multe din ele, în biblioteca Academieĭ și a Muzĕuluĭ statuluĭ. Lucrarea mea începe deci, cu recensiunea acestor codice și a unuĭ numĕr de altele aflătóre la particularĭ séŭ în strĕitate. Paginele 1—63, și în *addenda II-a* paginele 679—683, daŭ recensiunea a 32 codice de letopiseţ, cuprindênd operele luĭ M. Costin, codice aflătore în ţéră; asemenea recensiunea a 11 codice, aflătóre peste hotarele Româniel, pe lângă care ţinem sémă și de 2 ediţiunĭ, tipărite de D. M. Kogălniceanu, ântêia cu cirilice, a doua cu litere.

In faţă cu fie-care codice, ce mi-a venit la mână am studiat : a) *forma sa esternă;* b) *data* decopierei, cu numele *diaculuĭ* séŭ scriitoruluĭ ; c) *cuprinsul* codiceluĭ ; d) *filiaţiunea*, adecă înrudirea cu altele, a codiceluĭ ce am analisat, spre a afla care sunt cele maĭ apropiate de originalele scriereĭ ; e) *depositul*, adecă locul unde se póte studia codicele analisat.

Acéstă lucrare asupra codicelor, am făcut-o fără o prealabilă şi preconcepută clasificare a lor, tocmaĭ pentru ca conclusiunile mele să iasă pentru lector, în mod logic, nesilite, în *tabelul filiaţiuneĭ* de la pag. 60—62.

Clasificând în *tabelul de filiaţiune* codicele cunoscute, am ales negreşit pentru note, aducênd *variantele* séŭ *lecţiunile* diverse, faţă cu textul codicelor celor mai vechĭ, luate de conducĕtóre acesteĭ ediţiunĭ, numaĭ codicele constituind ramură deosebită, adecă cele care aŭ servit la maĭ mulţĭ decopiatorĭ. Nu am neglijat totuşĭ de a aduce în note, lecţiunile importante chiar şi ale codicelor de o filiaţiune maĭ puţin remarcabilă.

A doua lucrare a mea, în urma fórte anevoióseĭ muncĭ, consacrate recensiuneĭ codicelor, a fost constituirea celeĭ maĭ complecte bibliografiĭ şi redactarea celeĭ maĭ documentate biografiĭ Costiniane.

Cu acest scop, la pag. 63, am indicat maĭ ânteiŭ tóte *depositele publice şi particulare,* din ţéră şi din strĕinătate, care le-am cercetat, din respectul studielor de faţă asupra familieĭ luĭ Miron Costin. Apoĭ am adus, cu începere de la pag. 67, în prescurtare séŭ în întregime, după importanţa lor, o serie fórte bogată de aprópe 300 documente necunoscute maĭ tóte până acum, şi carĭ însă prin vre-o lature se referă la M. Costin şi la familia sea. In cursul tipăriri, venindu-mĭ la mână, nouĭ documente de acéstaşĭ natură, le-am reprodus iarăşĭ în resumat séŭ în întregime, după importanţă,

în *addenda II-a* de la finea volumuluĭ, în numĕr însemnat de bucățĭ.

Publicarea acestor documente, necunoscute maĭ tóte pînă acum, va aduce însemnate serviciĭ și istorieĭ și literatureĭ nóstre, pe lângă luminile ce ne daŭ, cu referință la M. Costin, și la aĭ luĭ.

In Bibliografie, de la pag. 225 începênd, am reprodus aprópe integralmente tot ce cunosc până astăḑĭ scris despre Miron Costin, fie de scriitorĭ strĕinĭ, fie de ceĭ pămênteni. Bine înțeles, între aceștia nu am numĕrat decât scriitoriĭ de o valóre recunoscută. Cetitorul confruntând cele ce până astă-ḑĭ s'a scris de M. Costin, cu documentele nóuĕ aduse de mine, va vedea cum maĭ tótă biografia luĭ M. Costin, am trebuit să o prefac, contraḑicênd pre biografiĭ sĕĭ anteriorĭ, desființând chiar și acea ce însumĭ am ḑis altă dată despre el, căcĭ în urma D luĭ M. Kogălniceanu și a rĕposatuluĭ Bălcescu, eŭ am fost, într'al treilea rênd, biograful ilustruluĭ Cronicar, în cursul meŭ de la facultatea de litere de la Iașĭ (1859—1864).

Biografia documentată a luĭ M. Costin și a familieĭ sale, începe la pag. 282 și continuă până la pag. 368. Ea este ilustrată cu 29 de facsimile, tipărite in chiar textul biografieĭ. Alte 50 de facsimile, carĭ n'aŭ putut fi gata la imprimarea biografieĭ, sunt adause la finea volumuluĭ; portretul cunoscut până astă-ḑĭ de la M. Costin, 'l așeḑaiŭ în fruntea volumuluĭ de față.

La pag. 369, începŭ operele propriĭ ale luĭ M. Costin. In acest volum daŭ cele douĕ cronice ale luĭ, și în josul fiecăreĭ pagine, lectorul va afla, un numĕr fórte mare de lecțiunĭ din diversele codice și *note* numerose esplicative, apoĭ citațiunile originale din scriitoriĭ utilisațĭ de M. Costin, ca isvóre la cronicele luĭ, texte cu mare anevoință descoperite, de óre-ce maĭ adese-orĭ M. Costin nu ne dă numele scriitoruluĭ Polon séŭ Ungur, ce urmăresce.

In multe note de la finea paginilor din Letopisețul al II-lea al luĭ Miron Costin, am promis pentru finea volumuluĭ, documente originalĭ, afirmând séŭ infirmând asertiunile istoriculuĭ. Proporțiunile prea marĭ ale acestuĭ volum, m'aŭ obligat să nu alipesc acele documente promise, decât în vol. al III-lea. Nu le voiŭ pune la cel al II-lea, din causă că, astă-dĭ preved cu încredințare o mare abundanță de materie, și pentru volumul acela. In adevĕr vol. II va cuprinde :

a) Cronica unguréscă, de curênd descoperită de mine.

b) Crorica în versurĭ polone.

c) Cronica în versurĭ române.

d) Fragmentele din Letopisețul domnilor, după Ștefăniță fiul luĭ Vasilie Lupul.

e) Opere cu nedreptul atribuite luĭ N. Costin, pe când sunt de Miron.

f) Orațiunĭ diverse de Miron Costin.

g) Arta poetică.

h) Diverse poesiĭ.

i) Glosarul cuvintelor vechĭ și streine din operele luĭ M. Costin, de D. *L. Șaineanu.*

j) Index personarum, locorum rerumque memorabilium.

Prin urmare reservez pentru tomul III-lea, publicarea tutulor documentelor ce posed cu referință la Domniĭ, a căror istorie ne-aŭ lăsat-o M. Costin. Tot acolo voiŭ aduce și tóte inscripțiunile cunoscute până astă-dĭ, cu referință la aceleașĭ Domniĭ.

Desigur tomul al III-lea, la prima vedere se va părea străin de operele luĭ M. Costin. Am însă convingerea că acel al treilea tom, de voiŭ trăi ca să-'l vĕd publicat, nu numaĭ că va aduce imense serviciĭ istorieĭ naționale, dar va stabili deplină convingerea despre meritele ca istoric ale luĭ Miron Costin.

*

La transcrierea codicelor pentru ediţiunea de faţă, a Letopiseţelor luĭ M. Costin, m'am servit în genere cu ortografia Academieĭ, maĭ puţin *u* scurt. Acolo însă unde am aflat în scrisórea cirilică o ortografie maĭ neobicĭnuită, am notat-o, fie în transcrierea cu litere latine, fie punênd în parentesă, cuvêntul scris cu litere cirilice. Am păstrat formele dialectice, cum le-am aflat în codice.

Nu neg că se vor găsi multe deosebirĭ ortografice, nu numaĭ între cele două cronice ci şi une-orĭ pe aceeaşĭ pagină. Multe din aceste deosebirĭ se vor putea imputa oboseleĭ mele vederĭ, dar cele maĭ multe sunt intenţionate, căcĭ aŭ de scop să arĕte însăşĭ neconsequenţele în scriere a copiştilor. Aceştia confundă adese pre ъ cu ѫ, pre ѣ cu ia şi cu *ea* séŭ ѧ, pre ю cu ꙋ, pre ѡ cu о... Nu odată pe aceeaşĭ pagine a unuĭ codice, am aflat scris vorba *veste* şi *véste*, *Ureche* şi *Uréche* séŭ *Urechi*, orĭ şi Ѹрѫкі!... La numele propriĭ maĭ cu sémă, mult fantastică era ortografia diacilor noştri. Aceste neconsequenţe se vor putea constata in parte, din facsimilele ce vom da la finea tom. al II-lea, după tóte codicele recensionate de noĭ în aceste doue volume. Aceste facsimile vor servi tot-odată şi ca modele de cele maĭ remarcabile, din vechia scrisóre a secolilor XVII şi XVIII,

*

La finea cronicululuĭ al II-lea al luĭ Miron Costin, am adus o serie de note şi de documente, carĭ se referă la fraţiĭ, fiiĭ şi urmaşiĭ luĭ M. Costin. N'am socotit de prisos aceste informaţiunĭ, căcĭ cine caută cu dragoste la numele nemuritoruluĭ istoric, nu póte să nu dorésca a sci ce s'a ales cu numele şi némul luĭ. In fine, voiŭ ḑice terminând, ca unul din însemnaţiĭ noştri diacĭ, în prefaţa codiceluĭ G, de la Muzĕul din Bucurescĭ : «Am silit ca să dea Dumneḑeŭ, după început să vedem şi sfârşit, iar după acésta rog şi cu sete poftesc pre toţĭ iubitoriĭ de cetirea istoriilor, la cine se va tâmpla acest letopiseţ, adecă *scriitoriŭ de ani*, carele va hi şi

maĭ învĕţat, şi maĭ bine scriitoriŭ de cât noĭ, la acesta meşterşug a scripturilor, de va hi unde-va și vre-o lucrare de greșală, fără de care nu póte hi, aŭ den condeiŭ, aŭ den mână, séŭ măcar și den sciinţă, unul ca acela, aŭ tocméscă aŭ petrécă *(trécă cu vederea)*, că fugită e de la noĭ zavistia și nu se semeţéscă de acésta puţin cum nu ne-am și noĭ de acésta maĭ mult. Că numaĭ cine nu va scrie acela nu va greși, iar cât va scrie, va și da în greșală ; că în acésta ne cunóscem noĭ pămêntenii. Iar la sudalmă nime nu-'șĭ indémne sufletul, aducêndu-'șĭ amente şi unul ca acesta că el încă este om, de-'ĭ făcut fire maĭ mult spre greșală, de cât spre nemereală; că sciŭ fórte bine că acest letopiseţ, maĭ a mulţĭ nu le va plăcé, den câţĭ la mână le-o cădé, pentru-că uniĭ într'un chip și alţiĭ într'alt chip o povéste spun. Acesta lucru și de aicea se cunósce, că mergênd doui ómenĭ pre o cale séŭ tâmplându-se la rĕsboiŭ, vĕdênd amêndouĭ într'un chip un lucru ce se făcea, și maĭ pe urmă învârtejindu-se și despărţindu-se unul de altul, nu spun amêndouĭ o povéste, ci unul o povéste și altul alta, încât un om singur, de scie o povéste bine și nicĭ acela nu o póte spune tot pe o cale».

Am făcut ceea ce am credut că era bine, la edarea *Operelor complete* ale luĭ Miron Costin. Cine va cugeta altmintrelea decât mine, cugete, dar nu-mĭ arunce pétra, căcĭ așĭ voi să maĭ trăesc până după publicarea și a celor-l-alte tomurĭ.

V. A. Urechiă.

TABLA DE MATERIE A VOLUMULUI I.

PARTEA I.

PARTEA II.

PARTEA I.

I.

Am studiat cu atențiune tóte manuscriptele cunoscute până astădĭ, în țéră și în străinătate, coprindênd vre-o lucrare din ale luĭ Miron Costin.

Dăm aci recensiunea acestor manuscripte. Nu ne impunem, pentru edițiunea acésta, obligațiunea d'a înșira manuscrisele după data ce le asemnăm.

CODEX A (1).

In-folio de 165 file. Lipsesce începutul până la fila 8 esclusiv. Legătură veche Bisericéscă. Scrisóre de aceeașĭ mână până la pagina ultimă, nu prea frumósă, dar ceteață, Titlurĭ inițiale în chinavar, rĕŭ făcute. Urméză o pagină scrisă de alt condeiŭ (2). Inceputul lipsind, nu aflăm alt titlu de cât cel după fruntea paginelor scrise în roșŭ, și care sună : «*Pentru némul moldovenilor*».

Istoria codiceluĭ. — Nicăirea nu este menționat numele copistuluĭ. Din o înscriere pe prima filă, se vede că pe la 1857, Maĭ 28 Codicele aŭ aparținut D-luĭ V. Petrovanu, de la care l-a obținut D. M. Kogălniceanu. Noul proprietar a subsemnat Manuscriptul tot pe prima filă.

Data Codiceluĭ. — Codicele acesta, judecat după scrisóre, aparține secoluluĭ al 18-lea. Cum că nu este orginal, se va vedea din următórele citațiunĭ: La pagina 15 dice că : «**spunea** *Miron Logofĕtulŭ*

(1) Manuscriptele Academieĭ ne fiind încă catalogate, le-am dat eŭ numere pentru înlesnirea lucrăriĭ de față. O parte din manuscriptele de Letopisețe, dobândite de la D. Kogălniceanu în 1882, sunt inventoriate pe lângă adresa Ministruluĭ Instrucțiuneĭ Publice, Nr. 9769, cu care aŭ fost donate Academieĭ.

(2) Vedĭ *Fac-simile* A.

să fie audit cu urechile sale trecênd pe la Maramoroș......» Deaca era codicele acesta de Miron, aserțiunea din acest pasagiŭ era la persóna Ia: «*Cu urechile mele am audit trecênd pe la Maramoroș*» precum este bune-óră în codicele de care s'a servitŭ D. Kogălniceanu la editarea Letopisețelor.

La pagina a 17a Codicele asemenea dice: «**Cum areată** *repausatul Miron Logofĕtul întru izvoadele sale. Nu sciŭ unde (dice) la ce historie va* **hi** *citit Panaghiotate Terzimanul acel lucru și scrie cum la voróva* **sa** *cu Panaghiotate pentru șanțul acesta, aŭ dat seama*...etc.» Acest pasagiŭ, de era codicele original orĭ copiat după o copie directă, **urma** să fie identic cu cel din Letopisețul tipărit: *Nu sciŭ la ce Istorie va fi citit acel lucru* (e vorba de Panaghiotate); la *voróva* cu **mine,** *pentru șanțul acesta aŭ dat séma.....*»

Ajung aceste douĕ citațiunĭ ca să se probeze că *Codicele A.* nu este nicĭ originalul luĭ *Miron Costin*, nicĭ o copie imediată după original. Apoĭ cum ajungem la conclusiunea ce am dat, că Codicele A. este din secolul al 18-lea?

In edițiunea primă a Letopisețelor, la pagina 30 aflăm înscrisă notița următóre: «*Eŭ iubite cetitorule, cu inimă îndoită cred, că anume am mĕsurat locul* (e vorba de podul luĭ Traian) *de șése-decĭ stânjenĭ, dar mare lățime este, numaĭ așa amŭ aflatŭ și în Letopisețul luĭ Neculcea Biv-vel Logofĕt; iar cartea luĭ Dion n'am citit'o, ci de vreĭ ea séma.*» *Adaos de Ioan Neculcea.*

Deacă aflăm în *Codicele* A. trecut și acest *adaos* al luĭ *Ioan Neculcea*, ce conclusiune tragem? Aceea că, *Codicele A.* este de la un timp când vețuia saŭ vețuisă Ioan Neculcea. Apoĭ amintindu-ne că Neculcea móre pe la finele anuluĭ 1743, pînă 'n care an a mînat și textul Letopisețuluĭ sĕŭ, vedem, că *Codicele A.* este cel puțin de după data acésta, adecă din a 2-a jumĕtate a secoluluĭ al 18-lea. Conclusiunea nóstră este confirmată de o notă de la fața 81. Aci jos se citesce, scrise în roș, douĕ date 1780 și 1781 februarie 2. Aceste cifre sunt de mâna copistuluĭ Codiceluĭ și ele se referă la timpul cât i-aŭ trebuit spre a copia pînă la fila 81.

Filiațiunea. — Din cele de sus se vede, repet, că nu avem în *Codicele* A un manuscript venit în linie directă de la Miron Costin și nicĭ e o copie după o copie directă de pe originalul luĭ Miron Costin.

Cuprinsul Codiceluĭ. — *Codicele A* cuprinde: împărțit în capitole și *capitulele* în *zăcelĭ* cu *numerotare* nouă pentru fie-care *capitol*:

a. Letopisețul luĭ *Miron Costin* de întâia descălecare, până la pagina 24. Lipsesc, cum s'a dis, 8 file de la început și acea ultimă. *Codicele*

continuă cu numerotare nouă, lipsind și aci fila *a*. Judicându-se după textul Letopisețuluĭ tipărit, lipsa din *Codicele* A trebue să fie fost maĭ mare de cât să fie putut a fi cuprinsă numaĭ în pagina 1-a. Textul Codiceluĭ A variază de cel tipărit.

b. După ce cu variante continuă codicele A până la pagina 71 Letopisețul luĭ Ureche, apoĭ lipsesce o filă (a 72), din domnia a II-a a luĭ Aron Vodă și deci nu scim deaca se maĭ indică unde se termină opera acestuia; deci se începe, chiar de la pagina 71, *pe verso*, cu marĭ schimbărĭ Letopisețul luĭ *Miron Costin*, de la Eremia *Movilă vodă*.

Ne'ndoios copistul putea să scie unde începe Letopisețul luĭ *Miron Costin*, de óre-ce, la pagina 82, decopiind lucrarea luĭ Miron Costin afla acolo scirea, că între boeriĭ cariĭ aŭ prebegit la Leșĭ, cu Constantin Moghilă, la sosirea luĭ Tomșa vodă, «era și *Nestor Ureche, tatălŭ luĭ Grigorie Ureche, care s'aŭ pomenit că aŭ scris Letopisețul țěreĭ* **până la Aron vodă.**»

La fila 151 copistul termină Letopisețul luĭ *Miron Costin*, cu vorbele: «*Pină aicea s'a aflat Letopisețul scris de Miron Logofětul.*»

c. Urméză apoĭ copia după Letopisețul luĭ *Necolaĭ Costin* începênd cu Domnia luĭ Dabija vodă. Codicele nu e terminat la fila 166 pe *verso*, ci maĭ este o pagină scrisă de altă mână.

Depositul. — *Codicele* A este proprietate a Academieĭ.

Edițiunĭ. — *Codicele* A nu era încă în proprietatea D luĭ M. Kogălniceanu, când a tipărit prima edițiune a Letopisețelor, căcĭ nu'l citéză între manuscriptele ce i-aŭ servit la lucrare.

CODEX B. RĂCOVIȚIAN.

In-folio de 176 file, de o fórte ceteață scrisóre.(1) Lipsesce fila cu titlu și doue file de la finea domnieĭ luĭ Ștefăniță Vodă, deși maĭ urméză doue file din o monografie de *Aducerea móștelor* de *Nestor Ureche*. Aci lipsesce încă fila cu titlul.

Codicele, în legătură bisericéscă, ne destăinuesce în mod puțin vizibil, imprimate cu fer cald, pe scórța superióră, marca țěreĭ Moldoveĭ și pe delăturile eĭ literile **Ѿ М. Р. В. Г. З. М.** Maĭ sus de marca țěreĭ, vorba «**Лєто**» și sub marcă: «**пись**», încă se póte ceti.

Inițialele **Ѿ. М. Р. В. Г. З. М.** le citesc eŭ așa: **Iw** Mihail Răcovit Voevod Gospodar Zemli Moldavskoe. Prin urmare codicele

(1) *Vedĭ facsimile B.*

a aparținut acestuĭ domn, saŭ la 1704 în prima domnie, saŭ la 1716 in secunda sa domnie. Pentru înlesnirea inventorierei voiŭ numi deci acest codice cu numele de «*Răcovițian*».

Data codiceluĭ. — Scriitorul. — Data codiceluĭ este destul de indicată prin inițialele de mai sus.

Am urmărit și urmăresc un studiŭ asupra *diacilor* celor maĭ vestițĭ din secoliĭ XVI—XIX. Nu desper de a putea într'o ḑi, determina prin comparațiunea scrisóreĭ *codicelor* cu acea din urice, numele scriitorilor acestor codice. Pentru astă dată mě mărginesc a constata că codicele Racovițian este chiar de la începutul secol. al XVIII-lea. Câte-va note pot ficsa și maĭ mult acéstă dată. Pe scórța inferióră, de o peană nu prea meșteră se citesce scris : «să se scie când a venit mazilia Măriei sale luĭ Vodă în țeara românéscă, fiind nóptea.... în ḑiua de Vinerea mare în 14 ḑile a luĭ Octombre v. leat 7240.» Va să ḑică codicele esista în *țeara românéscă* pe la 1731. Dar e maĭ vechiŭ : la fila 112 (*verso*), la numele luĭ Cehan Vornicul, o mână alta de cât a copistuluĭ adaoge, pe margine, vorbele : «carele este strămoș măriei sale Mihaĭ Racoviț V. V».Va să ḑică codicele B care în legătură pórtă urmele stăpânireĭ luĭ Racoviț V. V, este maĭ vechĭ, — după vorba acéstă, — de cât 1732, și a fost adus doară în Valahia, de către chiar Răcoviț după cel mult 1716, domnia a II-a în Moldova.

Filiațiunea. — De mâna luĭ Miron Costin nu este scris. Afirm acésta de óre-ce acum posed maĭ multe probe însemnate după scrisórea luĭ Miron, și carĭ se vor reproduce în facsimile, maĭ departe.

Și nicĭ că este de lipsă afirmarea acésta deacă cetim chiar titlul scris pe fóia 74 a codiceluĭ, unde ḑice : «Vieața Domnilor țěreĭ Moldoveĭ de la a doua Domnie a luĭ Aron Vodă, ce s'aŭ scris de pre izvodul *repăosatuluĭ Miron Costin.*»

Avem decĭ în *Codicele Racovițian o copie* apróре *directă* după manuscrisul luĭ *Miron Costin.* Se póte adaoge probă la acésta, vorbele cu care M. C. termina copiarea cronicei luĭ Ureche : «*Până aice este scris de pre isvodul rěpăusatuluĭ Ureche Vornicul*»... *Decĭ de unde aŭ părăsit Ureche* **începem noĭ** *cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ.*

Aceste vorbe sunt amintite în codicele Răcovițian prin : «De unde aŭ părăsit Ureche **aŭ scris** *Miron Logofětul.*»

Codicele Răcovițian este scris, cred eŭ, maĭ înainte de ce *Nicolae Costin* să fie edat lucrarea sa. De acésta nu pomenesce de loc *codicele Răcovițian.* De aci resare plastică importanța codiceluĭ B ḑis de noĭ Racovițian, ca una din copiele cele maĭ apropiate de anul

morţeĭ luĭ Miron Costin şi în orĭ-ce cas, ca una din copiile scóse maĭ aprópe după isvodul original.

Coprinderea codiceluĭ Răcoviţian. Acest codice ne dă : Letopiseţul luĭ *Ureche*, terminat la pagina 73. *Adaosurile* luĭ Eustratie Logofĕtul ; Letopiseţul luĭ Miron Costin (**Костын**) şi la fine, în două file, o monografie despre *Aflarea piciorului St. Ioan Botezătoruluĭ* în Constantinopol şi depunerea acestuĭ *sant os* în monastirea Secul de către insuşĭ titoriĭ Vel Vornic de ţara de jos Nistor Ureche şi soţia sa Mitrofana, în aniĭ de la zidirea lumeĭ 7115 August 29 (1607), în domnia luĭ Simion Moghilă V. V., fiind Teodosie Mitropolit Suceveĭ, Anastasie Episcop de Roman, Ioan Episcop de Rădăuţĭ şi *Filoteiŭ* Episcop de Huşĭ.

Depositul. — *Codicele B. Răcoviţian* este proprietate a Academieĭ române.

Despre el a avut cunoscinţă D. M. Kogălniceanu şi l'a inregistrat în lista manuscriselor ce a utilizat la prima ediţiune a Letopiseţelor, în 1852. Iacă vorbele D-luĭ Mihail Kogălniceanu : «*O copie veche şi* «*prin esactitatea sa negreşit scósă de pe însuşĭ originalul.*»

CODEX C. GLIGORĂŞANŬ.

Codicele căruia punem litera *C*, este din file 199, de o scrisóre frumósă. Nu presintă nicĭ o lacună. Pe pagina II este un desemn cu condeiul representând pe Adam şi Eva. *(vedĭ facsimile de scrisóre).*

Data-Scriitorul. — De ce propunem să fie numit *Gligorăşan?* Pentru că *Gregoraş sin Vasile Uricarul* este diacul care face acéstă copie, la îndemnul luĭ *Teodor Kostuki treti Logofĕt.*

Chiar în titlul Codiceluĭ, Gregoraş spune că l'a copiat : «în al unspreḑecelea an al domnieĭ luĭ *Mihail Răcoviţ*, în a 3-a domnie.

Din aceste vorbe urméză că *Gligoraş* a scris la 1726 în ultimul an al domnieĭ luĭ *Mihail Răcoviţ*. Deciĭ *Codicele Gligorăşan* este aprópe, orĭ numaĭ câţĭ-va anĭ maĭ târḑiŭ de cât *Codicele Răcoviţian*. Consecinţa acesteĭ împrejurărĭ este că Gligoraş putu cunósce şi o parte din lucrările luĭ *Neculaĭ Costin*, lucrărĭ carĭ acum, la 1726, trebuiaŭ să fie maĭ cunoscute de cât la 1712 Septembre, când muri Nicolae Costin. Diacul *Gligoraş sin Vasile Uricariul* a fost în condiţiunĭ bune spre a cunósce aceste lucrărĭ ale luĭ Nicolae Costin şi a le utiliza. Îl aflu, în adevĕr, scriitor al maĭ multor acte de interes privat ale luĭ Nicolae Costin. Aşa, ca să citez unul, *la St. Spiri*

don din Iaşĭ, între actele viilor din Cotnarĭ esistă un *zapis* din 7238 (1730) (1) prin care Logofeteasa luĭ N. Costin, jupânésa Elena fata repaosatuluĭ Duca V. V. vinde 16 fălcĭ de viĭ din Cotnarĭ luĭ Vodă de atuncĭ **Iŵ** *Mihaiŭ Racoviţă*. Zapisul e scris de *Gligoraş sin Vasile Popa Uricariulŭ*, copistulŭ Codiceluĭ *C*.

Data exactă a decopiereĭ codiceluĭ de Gligoraş este scrisă chiar în titlul codiceluĭ. Ea este 7234 luna Aprile 25, adecă 1726.

La finea Codiceluĭ, în grecesce, se citesce :

«Acéstă presinte carte este a luĭ Georgachi Costachi fost al II-lea logofĕt; şi pentru aducere aminte am scris eŭ cel de jos sub-scris aceste, aicĭ în Moldova, locuind în casa luĭ Vasile Costachi fost mare Comis, fiŭ nobiluluĭ boer hatman D-luĭ Costachi Razu, în anul de la intruparea D-luĭ nostru Iisus Christos 1752 Decembre 15.»

(iscăl. nedescifr.) Biv vel sluger.

Cuprinsul. — *Codicele Grigoraşan* coprinde :

a) Descălecatul întâiŭ al Moldoveĭ de N. Costin. După *Predoslovie* urméză ḑece capitole, apoĭ intercaléză : «*Ce nume aŭ avut apele de aicĭ*», etc.

b) *Letopiseţul luĭ Ureche*, cu adaosăturĭ ale luĭ N. Costin, până la pagina 116.

c) *Letopiseţul luĭ Miron Costin*, de la pag. 117, de la *Aron Vodă*. Aci, la acéstă pagină se repetă vorbele amintite în codicele *B* : «de la Aron Vodă, de unde este părăsit de *Ureche Vornicul de ţara de jos*»... Apoĭ adaogă că letopiseţul următor este «isvodit de Miron Costin ce aŭ fost vornic ţĕreĭ de jos, în aniĭ de la zidirea lumeĭ 7185 în oraşul Iaşiĭ (1677)».

Acéstă dată amintită de Gligoraş ne probă că *decopiarea* sa o face pe *isvoade* directe de *ale luĭ Miron Costin*, căcĭ el a însemnat în titlul *isvoduluĭ* sĕŭ data scriereĭ, acea de 1677, atuncĭ când sfădit cu Antonie Ruset Vodă, intră în luptă contra acestuia şi se retrage din Divanul ţĕreĭ, consacrând órele ce acum iĭ rĕmênŭ libere la scrierea croniculuĭ.

Filiaţiunea. — O probă necontestabilă că Gligoraş, admis în casa Costinilor, decopiează după propriile isvóde ale lor, este că n'a schimbat la a treia persónă frasele în care grăesce *Miron Costin*, bunăóră aceea în care Miron ḑice că dênsul a continuat pre Ureche. «De unde aŭ părăsit Ureche... **începem noĭ** cu ajutorul luĭ *Dumneḑeŭ*».

(1) Data de 1730 nu corespunde cu cronologia repaosatuluĭ Laurianŭ, dar câte nu avemŭ a îndrepta în cronologia acésta !

O altă probă stă în apreciarea de care se vede că s'a bucurat codicele *Gligorăşan*, în secol. XVIII. După el s'aŭ scos maĭ multe copiĭ. Pe dosul scórţeĭ inferióre citim că *Stefan Stîrcea* a tras *treĭ* copiĭ sub Alexandru Ioan Mavrocordat V.V. la 1786 August 4. Apoĭ Enake Kogălniceanu a posedat acest codice Gligorăşan. Nu amintesc de cât în treacăt, că şi în 1803 Sept. 20 l'aŭ decopiat Antohi Sion, sub Domnia luĭ Constantin Alexandru Moruzi V.

Codicele Gligorăşan setermină cu domnia luĭ *Stefăniţă feciorul luĭ Vasile Vodă Lupul*, adecă cu *isvodul* luĭ *Miron Costin*. De ce n'a continuat Gligoraş cu decopiarea şi a lucrăreĭ luĭ N. Costin? Şi din acésta se vede că Gligoraş a avut de astă dată sub ochĭ codicele original al luĭ *Miron Costin*. Ceva maĭ târdiŭ, *Gligoraş* maĭ copiază un *codice* (grăim de el sub litera I), şi atuncĭ continuă şi cu *Nicolae Costin*. Nu pot să deslușesc deplin causa pentru care numaĭ în alŭ doilea rênd Gligoraş completă lucrarea sa cu N. Costin, după ce în codicele anterior nu amintesce despre acest N. Costin. Găsit-a numaĭ maĭ târdiŭ, între hârtiele luĭ N. C. izvódele acestuia?

Aveaŭ obiceiŭ unia diaci d'a nu completa copiile ce făcéŭ din Letopisețe. Așa vedem pre un copist contimporan cu Gligoraş, scriind la 1725 Decembre 16 unŭ *codice* (în posesiunea Academieĭ, sub litera D) de letopisețe. Acest copist, Simion Dascălul, după ce la 1712, din ordinul luĭ Nicolae Alexandru Mavrocordat, decopiază pre Ureche şi acele monografiĭ din carĭ D. M. Kogălniceanu a constituit apendicele cu numerile I, VII, IX (1), apoĭ termină dicênd că: «*iar care va pofti să scie şi de ceĭ-l'alţĭ Domnĭ, carĭ aŭ urmat de aci înainte*, (de la Aron Vodă Domnia a II-a) *să citéscă la letopisețul izvodit de repăosatul Miron Costin ce aŭ fost Logofĕt mare.*

Depositul. — Este proprietatea Acadedemieĭ Române.

D. M. Kogălniceanu menţionéză *codicele Gligorăşanŭ* la N. III din lista manuscriselor ce aŭ întrebuinţat la Tom. I al Letopisețelor, ediţiunea primă.

CODEX E. (2)

In folio de 309 file, afară de 14 pagine de la început ne numerotate şi lacunare şi de un codice *maĭ noŭ*, adaos de la fila 309, în-

(1) Tom. I. Letop. ediţia primă.

(2) Codex D. Coprinde numaĭ pe Ureche, d'aceea 'lŭ trecŭ cu vederea.

cepênd cu o nouă numerotare, cu numěrul 302. Codicele a aparținut pe la 1791 și 1792 unor bărbațĭ carĭ, la maĭ multe locurĭ aŭ făcut calcule de anĭ. Așa la fila 57, fila 229—255, 259 și 288.

La fila 39 *entête* treĭ portrete de Domnĭ făcute cu condeiul, anume : Dragoș VV. Sas VV. și Lasco VV. *(vedĭ facsimile).*

La fila 121, o scrisóre maĭ modernă, de la începutul seculuiuĭ XIX orĭ finea celuĭ al XVIII, îndeplinesce cincĭ rîndurĭ coperite de cerneală, încleind pe deasupra peteĭ o fășie de hârtie nouă. Lipsesce fila cu titlul. Legătura modernă ordinară. Pe laturea scórțelorŭ titlul : *Histoire de la Moldavie.* Scrisóre fórte frumósă, semănênd cu a luĭ Acsinte Uricarul. — Titlurĭ initiale în roșu fórte nimerite.

Data copiereĭ și scriitorul. — Codicele E în partea I-a este maĭ vechiŭ și anume de îndată după mórtea luĭ N. Costin. El coprinde pe lângă N. Costin, Ureche și Miron Costin și pre *Amira.* Decĭ este de după 1730. Codicele E partea II este copiat la 1773. Afirm acésta pentru că de la fila 322 începe reproducere după Ioan Canta. Acesta a scris despre aniĭ 1741 până la 1769. De la Ioan Canta codicele E coprinde domnia a II-a a luĭ Constantin Mavrocordat (1741). :

Cuprinsul. — Codicele E începe : *a).* cu *Predoslovia* luĭ N. Costin : «Nime maĭ bine.... etc.» La pag. 163 termină lucrarea luĭ *Nicolae Costin*, cu aceste vorbe : «*Până aicĭ acest Letopiseț este scris de pre isvodul ce aŭ scris reposatul Nicolae Costin ce aŭ fost Vel Logofět.*

b) Apoĭ urméză versurile publicate de D. M. Kogălniceanu la pag. 126 t. I (edit. I-a a Letopisețelor).

c) «*De aice* începem a scrie Letopisețul după isvodul luĭ Miron **Костан** Logofětul». Pe pagina 127 *(verso)* începe decĭ textul luĭ *M. Costin*, cu multe variante, comparatŭ cu edițiunea primă tipărită. Aci materia nu e împărțită în capitole ca în edițiunea din 1852.

d) După Miron Costin codicele apucă Domnia luĭ Dabija Vodă. Este multă apropiere între acest text cu acel al luĭ Amiras din 1729 (scris grecesce din ordinul luĭ Gregore Ghica, la Iașĭ).

e) La călcăiul tomuluĭ urméză cu alt condeĭ, la pagina 302, cu numerotarea nouă, o cronică care începe cu «**Постелникꙋл Констандин саꙋ дꙋс ла Пωартъ** etc». Aci este continuarea domnieĭ luĭ Gregorie Ghica copiată de **Părintele Măzăreanu.** Numele acestuĭ scriitoriŭ l'aflu citat la pag. 304 (verso) pe margine, cu condeiŭ strein. Acest condeiŭ protestă o aserțiune a copistuluĭ codiceluĭ și dice : «*aŭ bîrfit părintele Măzăreanu*».

f) Ultima materie cuprinsă este, de la fila 322, a 3-a domnie a luĭ Constantin Mavrocordat, după redacțiunea luĭ Ion Canta (1741).

De curênd am aflat la amicul meŭ D. Climescu profesor la Universitatea din Iașĭ, încă un codice scris de Ștefan Țicaŭ, la 1785. În titlul acestuĭ codice, Țicaŭ menționéză despre codicele scris la 1773 de către *Măzăreanul*, pre care 'l numesce : *Vartolomeiŭ Măzăreanul Arhimandrit la mănăstirea Golia*. Țicaŭ dă să se înțelégă că copia luĭ *Măzăreanu* a fost făcută după o alta a luĭ Ioan Cantacuzino Vel Spătar.

Vartolomei Măzăreanul trăesce până la începutul secoluluĭ al XIX-lea. Pe la 1800 Februar a scris *condica de documente* ce se păstrează acum la St. Spiridon din Iașĭ. — Pe la 1800 Vartolomei trecuse de la m-rea Putna la egumenia Precisteĭ din Roman. Aci continuă a purta numele de Vartolomeĭ *Putneanul*.

Codicele E nu este citat de D. M. Kogălniceanu în lista manuscriselor ce aŭ utilizat la edarea în 1852 a tomuluĭ I alŭ Letopisețelorŭ séle.

Filiațiune. — Din citațiunile de sus se póte vedea că copia primeĭ părțĭ este **directă** pe manuscriptul luĭ M. C. Din *facsimilea* de scrisóre încă se póte vedea acésta.

Deposit. - Este proprietate a Academieĭ.

CODEX G. TEODOSIE DUBĂŬ.

In 4° de 382 file de o scrisóre nu pré alésă. Lipsesce titlul și póte fila I-a, căcĭ fila din frunte pórtă numĕrul 2 (в) (1).

Vechimea și scriitorul. — Numele scriitoruluĭ acestuĭ codice este *Vasile Dămian*. Aflăm pre Vasile Damian ca al 3-lea logofĕt la domnia luĭ Const. Cantemir. Cunóscem numeróse acte scrise de acest diac alŭ luĭ Tudosie Dubăŭ. Se scie că *Miron Costin* nu conservâ la curtea luĭ Constantin Cantemir posițiunea ce avusese la Domniĭ anteriorĭ, de *Logofĕt mare*, ci se mulțămi să ocupe maĭ modesta func-

(1) *D. M. Kogălniceanu* citéză la lista *manuscriselor* de la finea tomuluĭ al II-lea al letopisețelor (1845) pre cel cu Nr. I, cu titlul : «Letopisețul țĕreĭ Moldoveĭ de la Stefan sin Vasile Vodă încóce, de unde este părăsit de Miron Costin Logofĕtul. Iar acum s'aŭ scos din isvodul luĭ *Vasile Dămian* ce aŭ fost trete logofĕt și de pre isvodul luĭ Tudosie Dubăŭ Logofĕt și altora, în trâg în Eșĭ, velеat 7224 sept. I.» — Va să ḑică *Vasile Dămian* a maĭ scris și alt codice de cât codicele G (*Tudosie Dubăŭ*). Codicele la care se referă copistul codiceluĭ Nr. 1 din lista d-luĭ *M. Kogălniceanu* nu este paremi-se de confundat cu *Codex G* al nostru, de óre-ce acesta nu coprinde pre *Nicolae Costin* în întregimea luĭ.

ţiune de staroste de Putna, pre când frate-sĕŭ *Velicico Costin* fu *Hetmanul* bĕtrânuluĭ Domn. *Tudosie Dubăŭ*, vechiŭ slujbaş la multe domniĭ, alăturea cu *Miron Costin*, deşi în funcţiunĭ maĭ inferióre, ié în Divanul de la finea secoluluĭ al XVII-lea locul luĭ *Miron Costin.* Relaţiunile ce *Dubăŭ* avu cu Miron, îlŭ punŭ în cunoscinţă de scrierile aceluĭa şi el însărcinéză pre *Vasile Damian* să-ĭ copieze un letopiseţ, ba în curênd scrie şi însuşĭ, intrând în minunata mişcare istorică provocată de Ureche şi de Costinĭ.

Data la care *Vasile Damian* scrie *Codicele G* «*îndemnat . . . , de cinstit şi al nostru de bine-făcĕtor D-luĭ Theodosie Dubăŭ* **ce aŭ fost logofĕt mare**» este indicată în chiar aceste vorbe ale luĭ *Vasile Dămian* (Predoslovia de la pagina 3-a *verso* a codiceluĭ). Elŭ scrie atuncĭ când *Dubăŭ nu maĭ este mare logofĕt.* Acésta se întîmplă la venirea luĭ Antioh-Vodă în 1696. Nicolae Donicĭ succedă în logofeţie luĭ Tudosie Dubăŭ.

Va să ḑică *Codicele G* este scris dupe aniĭ 1696. (1)

Dar e ceva maĭ mult. Scrierea codiceluĭ nu e din unul şi acelaşĭ an, ci în restimp de maĭ mulţĭ anĭ terminată. La pag. 387 Vasile Damian terminând cronica luĭ Miron Costin, de aci începe a copia alte lucrărĭ, ḑicênd :

«*De aice înainte* **iar** *începem a scrie de pe isvod a* **reposaţĭ,** *a luĭ Theodosie Dubăŭ Logofĕtul şi a luĭ Ureche* (?) *Vornicul D-ḑeŭ să-ĭ ierte!*»

Maĭ urméză însă numaĭ una filă şi codicele rĕmâne lacunarŭ.

Va să ḑică nu numaĭ în 1696 a scris *Damian* codicele sĕŭ ci începêndŭ după eşirea din Logofeţie a luĭ Tudosie patronul sĕŭ, a voit să-l termine maĭ târḑiŭ, chiar după mórtea luĭ Dubăŭ.

Cuprinsul codiceluĭ. — *a)* Titlul lipsesce şi cu o parte din versurile din carĭ maĭ sunt 21 pe pagina de la început, în onórea Moldoveĭ, versurĭ ce fac onóre luĭ Damian. Aceste versurĭ le consideră autorul lorŭ ca o prefaţă, de óre-ce la finea lor scrie : **Конец Прѣдословіеї**. Eată-le :

. . . .
«Ce streiniĭ toţĭ priimésce
De-ĭ hrănésce şi-ĭ cinstésce
Şi ceia ce trec printr'însa
Nu se maĭ îndur de ênsa,
Nu o maĭ fac lăudată,
Că o scie lumea tótă!

(2) «Numaĭ cine nu va scrie nu va greşi» ḑice *Vasile Dămian* in Predoslovia sa.

Ce pre cât e îndurată
Pre atâta fu prădată,
Pentru multe lucrurĭ próste
Pentru pĕcatele nóstre!
Ce ne adă Dómne aminte,
Că pre tine avem părinte;
Să nu ne lașĭ la pierzare,
Ci să ne daĭ vindecare:
Să trimițĭ țérelor pace,
Că tóte bune s'or face;
Ca să-țĭ lăudăm mărirea
Și numele și 'ntărirea,
În vecĭ, fără săvârșire,
Mult pohvălit, preste fire:
Și cine nu ne iubesce
De sârg Dómne le plătesce.

Coneț Predoslovieĭ.

b) Cu tóte aceste maĭ urméză o prefață de același scriitor, începĕnd așa: *Intru multe pofte se află cela ce fără lucru șede»...* In acéstă prefață, după ce spune (pag. 3 *verso*) că s'a apucat de scris la *îndemnul luĭ Teodosie Dubăŭ ce a fost logofĕt mare*, apoĭ esplică că a copiat *«după un isvod al luĭ Simion Dascălul, care și Simion l'a isvodit dupre un izvod al luĭ Ureche Vornicul* (1) *ce și Ureche l'a scos de pre Cronicariul Leșesc și Unguresc, potrivind alăturea și cu acest scurt moldovenesc... Și așa din tóte aŭ scos și aŭ ales, arĕtând și carele cât scriŭ aci, pe larg aŭ maĭ pe scurt...*

c) Apoĭ urméză *Predosloria luĭ Ureche: «Vor unia Moldoveĭ să-ĭ dică* etc.»

d) La pg. 7 intercaléză adăosăturile luĭ *Simeon Dascălul* etc. Natural, de óre-ce copiază pe un codice scris de acel *Simeon Dascălul*.

e) La pag. 9 revine la textul luĭ *Ureche*, dicĕnd: *«Acéstă poveste ce este de aice în jos, care spune de* **noirea** *țĕreĭ Moldoveĭ, este isvodită de Ureche Vornicul.»*

f) La pag. 166 începe letopisețul luĭ *Miron Costin* cu Predoslovia sa, și

g) Dupe Miron Costin *«de aicĭ înainte* **iar** *începem a scrie de*

(1) D. M. Cogăln. în lista manuscriptelor, de la T. I (1852) N-ro II înregistrează un letopiseț de la 1712, care tot așa dice că este isvodit de Simon Dascălul. care el l'a scris după un letopiseț ce era isvodit de maĭ nainte de reposatul Ureche Vornicul de Țara de jos.

pe izvod a rĕposati : a luĭ Theodosie Dubăŭ Logofĕtul și a luĭ Urreche (?) *Vornicul, D-ḑeŭ să-ĭ ierte.*

Din aceste scrierĭ nu sunt de cât vr'o cincĭ file și restul lipsesce.

Filiațiunea. — Se citesce la fila 294 : «Așa și **nouă** iubite cetitorule, cu mult maĭ lesne a **ne** scrie de acéstă vreme la care maĭ la tóte **ne-am** prilejit singurĭ....»

Din singura acéstă citațiune vedem deja că avem a face cu o copie venind în linie directă de la original. Este póte chiar (alăturea cu *Codex N. I*, din lista D-luĭ M. K. de la T. II al *Letopisețelor)* cea maĭ veche cunoscută până astă-ḑĭ și cu atât maï autenticată cu cât a fost scrisă în parte sub controlul luĭ Dubăŭ logofĕtŭ mare împreună divanist cu Miron Costin.

Depositul. — Este proprietatea Academieĭ.

CODEX H.

În-4° de 91 file. De rea conservare și lacunar. Fără titlu.

Data-Scriitor. -- Nu aflu nume despre scriitor nicĭ dată, cu tóte aceste, la fila 55 pe *verso* cine-va a scris : «*să se scie când aŭ trecut Muscaliĭ în țara leșească leat 1775*» și la fila B (a II-a numerotare) se citesce data de 1771 «să se scie când aŭ fost Muscaliĭ la Tigheci vlét 7279. (1771).

După scrisóre îl cred de la jumătatea secoluluĭ XVIII, de óre ce s'aŭ putut nota pe Codice fapte ca cea de la fila 55. A aparținut la 1842 luĭ N. Istrati, înainte de a trece în proprietatea D-luĭ M. Kogălniceanu, de la care a venit în posesiunea Academieĭ. La fila 65 și următórele, în josul pagineĭ, un Mateĭ Hilimon, la leat 7265 scrie o notiță despre espedițiunea sultanuluĭ contra Tătarilor Nogaĭ în Basarabia și amintesce de învingerea Turcilor, ca martor ocular al fugeĭ Sultanuluĭ la Căușenĭ.

La *fila B* (numerotarea nouă) altă notiță.

Filiațiunea. — Este copie bună și după copie *directă.* Veḑĭ *facsimile.*

Coprinderea : *a)* La început câte-va file în desordine din cronica luĭ M. C. despre întâia Descălecare a țĕreĭ.

b) Cronica luĭ Ureche.

Pe *verso* al uneĭ file numerotate *a....* (aicĭ începea o nouă numerotare) se citesce cu condeiŭ roș : «Până aicĭ s'aŭ găsit scris Letopisețul țĕreĭ de Ureche Vo

c) **Летописецꙋл църъй Мѡлдовѣй де ла домнїа лꙋй Ꙗрѡн Водъ»** scris de Miron Logofĕtul.

De la acéstă parte a codiceluĭ, începe numerotare noua de file.

Depositul. — E proprietate a Academieĭ române.

CODEX I.

In-folio de 205 file de o frumósă scrisóre. *(Vedĭ facsimile lit. I).* In loc de titlu, pe prima pagină e cifra Sultanuluĭ. Coprinde la fila 35, portretele luĭ Sas Vodă, Dragoş Vodă şi Lascu Vodă, ca şi Codex E.

Data-Scriitorul. — Grigoraş sin Vasile-Uricarul este copiştul acestuĭ codice. Data la care raportăm scrisórea este dupĕ 1720. Pe la 1841 Codicele aparţinu luĭ *N. Istrati.*

Filiaţiunea. — La fila 25 se citesce «*în isvódele luĭ Miron Logofĕtul aflu* ḑicênd». La pag. 172 *(verso)* vorbesce M. Costin *direct.* Deci primul cronic e de la Nicolae şi al 2-lea după o copie bună *directă.* Codex I este înrudit cu Codex E de fórte aprópe.

Cuprinderea : — *a)* Descalecatul ântâiŭ, de N. Costin.

b) Letopiseţul luĭ *Ureche* cu adaose şi variante. Intre adaose (la fila 85) o monografie : «Despre lucrurile crăieĭ Unguresci.»

c) Letopiseţulŭ luĭ *Miron Costin*, cu Predoslovia *Fostaŭ în gêndul meŭ...*

Apoĭ versurile cunoscute :

«*Neamul ţereĭ de unde trăgănează...* etc.

Depositul : Academia română posede şi acest codice.

CODEX K. MICLESCENSIS I (*).

In-folio de 176 file destul de bine scrise.

Illuminărĭ grosolane. Lipsesce titlul.

Data şi Scriitorul. — Pe *verso* alŭ fileĭ 174 se ḑice că codicele a fost scrisŭ «după altul asemenea Moldovenesc, în ḑilele luĭ Alexandru Ioan Mavrocordat V. V.», decĭ la 1785. In acelaşĭ loc se citesce numele luĭ *Iordache Miclescu*, care se declară scritorul codiceluĭ, căruia pentru acésta-i dăm numele de *Miclescensis.*

(1) Veḑĭ şi *Codex Q.* cu acelaşĭ nume.

Filiaţiunea. — Este o copiă dupe Codex M cel copiat de Bucureşteanul Stoian de la Antim. Se vede acésta chiar şi în vorbele «de pe altul *Moldovenesc*», carĭ vorbe le putea ḑice *munteanul Stoian*, şi pe care inconscient le copiază *Moldovénul* Miclescu.

Conţinutul: *a)* «**Предословиа**» luĭ N. Costin : «*Nime maĭ bine şi maĭ pe larg.*»

b) La pag. 32 Domnia luĭ *Dragoşŭ-Vodă*, însă nu tocmaĭ ca la *Ureche*.

c) La pag. 33 (*verso*) *Despre Cnejia Litvcĭ* şi ce se coprinde în apendicea II de la Letopiseţulŭ din 1852 (Tom I).

Maĭ urméză aci şi materia pusă de D. M. Kogălniceanu în apendicele IV. Apoĭ reîncepe cu domnia luĭ Alexandru cel Bun.

d) Iarăşĭ întrerumpere prin intercalarea, la pag. 60, a materieĭ pusă de D. M. Kogălniceanu în Apendicele VI şi anume : «*Obiceiul ţĕrilor când fac craiŭ noŭ.*»

e) La pag. 108 se termină cronica luĭ *Ureche* cu *Aron-Vodă*. Aci copistul adaoge : «Scris'am de aicĭ înainte maĭ pre larg domnia luĭ Aron V. V. precum scrie în istoriĭ streine». Va să ḑică urméză isvodul luĭ N. Costin, care merge până la fila 120. Aci ḑice : «Până aicĭ acest Letopiseţ este scris de pre isvodul ce aŭ scris reposatul Necolae Costin ce aŭ fost Vel logofĕt.

f) Urméză cu variante versurile : *Mórtea într'un chip calcă orĭce casă.*»

Apoĭ în josul pagineĭ scrie cu roşu :

«De aicĭ începem a scrie Letopiseţul de pre isvodul luĭ *Miron Costin Logofĕtul*» Şi începe cu mórtea luĭ Mihaĭ Vodă, pag. 120.

La fila 164 Miclescu scrie cu roşu : «Până aice s'aŭ scris de pe isvodul reposatuluĭ *Miron Costin ce aŭ fost Logofĕt mare.*

Aci vine însemnarea numeluĭ luĭ Miclescu : Şi în fine :

g) Pentru móştele luĭ Constantin Impĕrat, apoĭ.

h) Pe două file tabela de materiĭ.

Depositul. — Manuscrisul este aḑĭ propietate a Academieĭ.

CODEX L.

In-folio de 466 file. «Codicele se alcătuesce din 2 părţĭ care numerotându-se coprinde : partea 1ª, de la numerile doĭ până la 190 file, iară partea a 2-a coprinde de la numerile 2 până la 276 file, afară de 22 foĭ hărtiă albă ce se află la sfîrşitul codiceluĭ».

Acéstă informaţiune e scrisă la finea codiceluĭ în 1840, Maiŭ 25. Din informaţiunea de sus se vede, că codicele e lacunar şi anume lipsesc la început 5 file coprindênd titlul şi alte materiĭ. Asemenea lipsesce din textul cronniceĭ 1-a fila *a)* cu care se începe o nouă numerotare in urma tableĭ materielor, care de la fila 5 pe *verso* se intinde până la fila 9 pe *verso* şi rĕmâne lacunară.

La fila 190 se termină domnia luĭ Vasile Vodă apoĭ incepe o nouă paginare şi lipsesce fila 1-a. Lucrarea cu paginarea nouă se întinde până la fila 273 apoĭ urméză lacună care s'aŭ încercat cine-va în sec. 19-a, prima jumĕtate, s'o îndeplinéscă, alipind douĕ file de hârtie albă, pe care şi începuse a copia, dar rĕmasă numaĭ intenţiune.

După aceste 2 file maĭ urméză una, care se vede că era cea cu numĕrul 276 şi cu dênsa se întrerumpe codicele, adăugêndu-se numaĭ hârtie albă ce avea să servéscă pentru completarea lacuneĭ.

Legătura din secolul nostru; pe lature vorba: «Letopiseţ».

Data şi Scriitorul. — Cronicul nefiind terminat, numele copistuluĭ a dispărut, dar după icóna scrisóreĭ se vede că aŭ aparţinut jumĕtăţeĭ a 2 a sec. 18-a. Acésta se confirmă prin însemnările de la fila 190 *pe verso*, însemnărĭ relative la familia paharniculuĭ Mateiŭ Hurmuzachi din 1793 Noembrie 28, ḑi în care: «Aŭ repausat D-eĭ cocóna Nastasica spătărésa soţia D-sale coconuluĭ Cantacuzino biv-vel spătar fiĭca D-sale repausatuluĭ paharnic Mateĭ Hurmuzachi. Ḑi în care s'aŭ întêmplat şi un cutremur fórte mare, etc».

Pe marginea de jos de la fila 2 din început (numerotarea de după tabla de materiĭ) se maĭ citesc vorbele următóre: «*Scrisórea anilor*, l'am dăruit D-sale nepotuluĭ Mateiŭ Hurmuzachi vel paharnic in anul de la facerea lumeĭ ,зсп҃г, iar de la nascerea Domnuluĭ Is. Xs. ,аѱ҃пе: luna Ghenarie і҃ ḑile şi am scris ca să se scie». «Iosef Luca Ieromonahul». Scrisórea codiceluĭ nu prea recomendabilă dar ceteaţă. (Veḑĭ *facs.* litereĭ L.)

Cuprinsul. — Am arĕtat că la început e o lacună însemnată. Codicele incepe cu enumerarea scriitorilor ce sunt isvóre pentru istoria Moldoveĭ; urméză *Pinax* adică tabla de materiĭ. După cronica pentru 1-ulu descălecat urméză Letopiseţul luĭ Ureche până la Aron Vodă, fila 104. De la fila 105 e letopiseţul luĭ Miron Logofĕtul continuatŭ după Domnia luĭ Stefan Gheorghiţă de Neculaĭ Costin.

Filiaţiunea. — Cum-că Codicele nu e original al luĭ *Miron Logofĕtul* probéză maĭ multe citaţiunĭ: La fila 3 citim: «*In casa nóstră a fost acésta voróră în Iaşĭ cu un episcop italian*, **spunea** *Miron Logofĕtul* etc.

La fila 13 *verso*, vorbind despre *Bogdan Dragoş-Vodă* ḑice că: «în Maramureş spun că dênsul să fie fost păstor: «Care, **ḑicea** ***Miron Logofĕtul*****, să fie auḑit cu urechile sale** etc.

Depositul. — Proprietate a *Academieĭ române.*

CODEX M.

In-folio de 300 file, dar nuerătórea e făcută numaĭ până la 291 inclusiv, şi s'ar părea de alt condeiŭ făcută. Lipsesce titlul. Scrisóre frumósă, iniciale roşiĭ şi în fruntea unora din capitole arăbescurĭ polihromice destul de curăţele. Legătura ordinară bisericéscă. Pe scórţa a 2-a, cu fierul arsŭ o iconiţă bisericéscă. *(Veḑĭ facsimilea de scriere, lit. M).*

Data. Scriitorul. — Pe *verso* fileĭ 294 este următórea informaţiune:

«Scrisus'aŭ acestŭ leatopeseţŭ după altulŭ Moldovenescŭ, asemenea. La aniĭ de la zidirea lumiĭ ҂зсѡ҃г. (7273) iară de la mântuirea lumiĭ. ҂аѱ҃ѯ҃є: (1765) Iunie ді: Ostenitor fiind scrisoriĭ **Стоянъ Букш**. *(Bucurescĭ?)* де ла Яндим.1765. 7273. Iunie 14.

Slavă luĭ Dumneḑeŭ celuĭ ce mi-aŭ ajutat după început, de am ajunsŭ şi sfîrşitulŭ acesteĭ cărţĭ.

Sfîrşit şi luĭ Dumneḑeŭ slavă» (1).

Coprinsul codiceluĭ. — Lipsesce titlul şi începe cu *Predoslovia*: «*Nime maĭ bine şi maĭ pre scurt* etc» de N. Costin. Aci cronicarul acesta promite să dea cronica luĭ Ureche maĭ desvoltată etc. şi «ce am putut nu cu puţină ostenélă, ce câţĭ-va anĭ am împreunat tóte şi din tóte unul acesta *Letopiseţ*».

Apoĭ începe textul cu *zidirea lumiĭ* amestecând lucrarea proprie cu a luĭ Miron Costin, (veḑĭ fila 34).

La fila 46 pe *verso* începe descălecatul alŭ 2-lea şi la fila 48 pe *verso*: Domnia luĭ *Dragoş-Vodă.* Cronicul luĭ *Ureche* este întrerupt cu lucrărĭ propriĭ ale luĭ *N. Costin.*

La fila 186 scriitorul ḑice: «*scriem de aicea maĭ pe larg Domnia luĭ Aron-Vodă, pre cum scrie în istoriĭ streine*». Apoĭ urméză cu

(1) Pe pagina întâia şi pe altele din lăuntru se aflǎ unŭ sigiliŭ ovalŭ care conţine numele: Antonie protopopŭ 1815. Se confirmă lucru şi cu scrierea următóre din josulŭ paginiĭ a 5-a: «Acestŭ letopiseţŭ este a sfinţieĭ sale părinteluĭ Iconomu Antonie de la Biserica Lozonschi».

multe **variante** Cronicul luĭ Miron Costin, şi la fila care de ar fi numerotată **ar** purta No. 194, pe *verso*, se citesce : «*Până aicea s'aŭ scris după isvodul rĕposatuluĭ Miron Costin ce aŭ fost logofĕt mare*».

După acésta urméză scrierea :

«Pentru móştele luĭ Constantin Impĕrat, şi pentru proorocia Ţarigraduluĭ, învĕţătură»,

Urméză apoĭ : «*Slove de carele era scrise pre mormêntul Mareluĭ Impĕrat Constantin şi înţelesul slovelor ce spun*».

Cele 4 file din urmă se termină cu scrierea : «Capetele ce s'aŭ scris în cartea acésta».

Filiaţiunea. — Decopierea s'a făcut după *Codice* directe de la Miron Costin, orĭ după copie în care nu maĭ grăesce Miron la persóna întâia, ci de elŭ se grăesce la persóna a treia?

La aceste întrebărĭ póte rĕspunde citaţiunea de maĭ josŭ :

«Aşa şi **nouă,** iubite cititorule, cu mult maĭ pre lesne a scrie de aceste vremĭ in care maĭ la tóte **ne-am** prilejit singurĭ.... Şi maĭ la vale : **începem** a scrie de Domnia luĭ Gheorghiţă Stefan Vodă, care orĭ cu dréptă cale, orĭ cu nedrepte mijlóce, rădicându-se asupra Domnuluĭ sĕŭ aŭ luat Domnia . . . Tóte acestea din orânduiala luĭ Dumneḑeŭ se cred a fi».

Depositul. — Proprietate a Academieĭ.

CODEX N.

In-folio de 263 file. Scrisóre urîtă şi de diferite pene, maĭ ales după cele prime ḑece file de la început.

Data. Scriitorul. — Pe *verso* ultimeĭ file, nenumerotată, se citesce : «Şi acésta carte este una dintre ale mele, *scrise prin ostenéla drepteĭ mele*».

Subsemnat : Antiohie Sion.

Decĭ *copia este modernă.*

Cuprinsul. — *a)* Pentru zidirea lumeĭ de *N. Costin.*

b) Letopiseţ de Ureche (la fila 53).

c) Letopiseţul Moldoveĭ de la Aron Vodă de unde este părăsit de Ureche Vornicul de ţéra de jos, isvodit de *Miron Costin ce aŭ fostŭ Vornic ţĕreĭ de jos,* în aniĭ de la zidirea lumeĭ 7185 (1677) in oraş în Iaşĭ.

Filiaţiunea. — Copia acésta a luĭ Antiohie Sion este de altmin-

trelea după o copie directă de la Miron Costin. Aci bunaóră aflâm începutul Domnieĭ luĭ Stefăniţă Vodă ca şi la codicele directe. Miron grăesce la persóna întâia.

Depositul. — Proprietatea Academieĭ române.

CODEX O

In-folio de 257 file şi 4 nepaginate, cuprinḑênd în aceste şi tabla materiilor. Scrierea variată şi tot maĭ próstă. Starea actuală rea. Este lacunos chiar de la început.

Data şi scriitorul. — De nicăiure nu putem afla numele scriitoruluĭ şi nicĭ *o dată* precisă. După scriere şi maĭ ales după numele luĭ **Костан** (cu **ѧ**), data manuscrisuluĭ este a se pune pentru prima parte în secolul al XVIII-lea, după 1740 cel maĭ târḑiŭ, iar restul este scris, în diferite rênduri până la începutul acestuĭ secol.

Filiaţiunea. — Este de sigur o copie, deşi nu directă, dupe letopiseţul întocmit de *N. Costin*, însă de o estindere maĭ mică de cât al aceluĭ cronicar. Copia de la M. Costin încă este după o copie directă, cum se vede la textul din începutul Domnieĭ luĭ Gheorghe Ştefan Vodă, unde M. C. *grăesce* direct.

Cuprinderea : — a) *Predosloviu* luĭ N. Costin la prima descălecare. (Lipsesce o filă la început).

b) De zidirea lumeĭ etc. de N. C. — Istoria împĕraţilor romanĭ : Adrian, Marc-Aureliŭ, Geta, Gordian etc.

Despre Atila şi Descălecatul Ţĕreĭ Leşescĭ.

c) Descălecarea Ţĕreĭ Moldoveĭ, a II-a.

d) *Ureche.* Cu variante şi adăogirĭ de *N. Costin*, de la fila 45 la 166..

e) Fără a vesti, la fila 166 trece la *Miron Costin.* La fine se citesc vorbele : «*Până aice s'aŭ scris de pre isvodul repausatului Miron* **Костан** *ce aŭ fostŭ Logofet mare*».

Depositarea. — Este proprietate a Academieĭ.

CODEX Q. MICLESCENSIS II.

În 4° 311 file numerotate şi apoĭ 6 nenumerotate; scrierea nu pre reuşită, deşi scriitorul se silesce chiar a *ilumina* opera sa.

Data și scriitorul. — Inscrierea de pe fila nenumerotată dinaintea fileĭ prime ḑice : «*acest litopiseț a țěreĭ Moldoveĭ și a altor de prin prejur este al meŭ, scris însușĭ cu mâna mea, nevoindu-mě mult și cu multă ostenélă scoțěndu-l de pe altul în ḑilele luminatuluĭ al nostru Domn, Măria Sa Constantin Dimitriu Moruz voevod întru întâia Domnie a Mării Sale în Moldova, leat 1782 Ianuariŭ 26.*» (1)

Așa dar Miclescu a scris maĭ întâiŭ codicele Q și apoĭ la 1785 a maĭ copiat Codex K (Miclescensis). Se vede că pre cel din 1785 s'a decis a-l scrie, pentru că în 1785, Iuliŭ 24, a dăruit un esemplar și anume codicele Q, căcĭ tot pe prima pagină din acest codice și anume în cele nenumerotate se citesce : «*Acest litopiseț al meŭ l'am dăruit frăține-meŭ D-sale Bad. Constantin Miclesc biv-vel Pitar. leatu 1785 Iuliŭ 24.*«

Filiațiunea. — Este și acest codice o copie după Codicele *Stoian* din Bucurescĭ.

Conținutul. — *a)* Predoslovia luĭ *Nicolai Costin*, de la fila 1 la fila 4 și *verso.*

b) De zidirea lumeĭ etc. cronicul descălicăreĭ I-a, de *N. Costin* de la fila 5 până la 46 și *verso.*

c) Le paginele 47 până la fila 106 și *verso letopisețul luĭ* Ureche combinat de *N. Costin.* Copistul ḑice aci : «Până aicĭ acest litopiseț este scris de pre isvodul ce aŭ scris reposatul *Nicolai Costin ce aŭ fostu velŭ-logofět.*»

Urméză apoĭ versurile :

«*Mórtea calcă într'unŭ chipŭ tótă casa*» etc. până la :

«*Lumea de priminele nu se maî deștéptă.*»

După acésta adaoge vorbele : «*De aicĭ începem a scrie litopisețu de pe izvodul luĭ Miron Costin Logofětul.*»

Codicele după care *Iordachi Miclescu* a copiat nu pomenesce la sfirșitul DomnieĭT luĭ Aron-Vodă despre *litopisețul luĭ Ureche*, ce ḑice numaĭ că : «*Scris-am de aice înainte maĭ pe larg Domnia luĭ Aron-Vodă precum scrie în istoriĭ streine.*»

Intre monografiile intercalate în codicele luĭ *Nicolai Costin* este și acea «Despre *ungurĭ* și cum *aŭ cuprins Turciĭ Țara Ungurescă*», *la fila 119.*

d) Fila 107 începe cu resboiul dintre Batorescĭ și Basta George

(1) *Codicele* Q a fost terminat de copiat *după altul Moldovenesc* încă la 1781 Mart. 18. Iordachi Miclescu Post. spune aceasta la fila 310. Vedĭ și *Codex K Miclescensis* și Codex, M (de Stoian).

de pe la 1601 şi se termină la pagina 310 tocmaĭ unde se termină de ordinar letopiseţul luĭ *Nicoloi Costin*, de aceea Miclescu adaoge : «*Până aicĭ s'a scris de reposatul Miron Costin ce aŭ fostŭ logofĕt mare*».

e) Pentru móştele luĭ Constantin Impĕrat şi pentru proorocia Ţarigraduluĭ, învĕţăturĭ ; şi

f) Tabla materiilor.

Depositul — Este proprietatea Academieĭ.

CODEX U. (1)

In-folio de 481 file. Scrierea de maĭ multe condee şi între aceste şi al luĭ *Ión Neculcea*. — Este lacunar. *(Vedĭ facsimile de scrisóre)*.

Data şi Copistul. Este originalul codiceĭ luĭ *Ión Neculcea*, care scrisă la ea, până la 1743, şi chiar în anul morţeĭ sale.

Cuprinsul : a) *Pinax* (tabla de materiĭ)

b) Letopiseţul I de Descălecatul ţĕreĭ, de *Miron Costin*. — Cu adaogirile luĭ Nicolaĭ Costin despre descălecatul I.

c) La fila 43 — *Ureche* arangiat de Nicolaĭ Costin.

d) La fila 123 — Letopiseţulŭ luĭ Miron Costin.

e) La fila 214 : *O sémă de cuvinte ce se aud din om în om..,*» de Neculcea, ḑice *Pinaxul*, dar acéstă filă şi altele încă lipsesc, de la 211 la 237.

Neculcea duce scrierea sa proprie maĭ departe, dar codicele e lacunar şi la fine, lipsesce, socotindu-se după ediţiunea de tiparŭ primă, materia cuprinsă în paginile imprimate 461—464 inclusiv.

Filiaţiunea.—Eată citaţiunile obicĭnuite din *Miron Costin* probând că copia este *indirectă*.

«*Eară şi răpăosatul Panaghiotachi terzimanul cel mare şi vestit la impĕrăţie*, **cum arată rĕpăosatul Miron Logofĕtul** *întru isvodele sale. Nu sciu la ce istorie va fi citit acel lucru şi* **scrie** *cum la Vorova sa cu Panaetachi pentru şanţul acesta a dat samă.*»

Şi aiurea :

«*Iar peste apa Nistruluĭ ca maĭ departe merge peste cămpi pe la tărgul Dgoraşnoĭ pe unde* **l'aŭ trecut** *Miron Logofĕtul şi maĭ pe din sus de Chiov.*»

Depositul. — Este proprietate a Academieĭ române.

(1) Manuscrisele cu literile P. R. S. T. etc. nu conţin materiĭ de la Miron Costin.

In *Listele de manuscrisc* ale D-luĭ M, Kogălnicénu *Codicele Neuclcean* este citat la N. I. din lista de la Tomul al II-lea ediția 1845.

CODEX Z. (ILSCHI ?)

In-folio cu file nenumerotate. Scrisóre bună, cetéță dar neegală. Lacună la început și la fine.

Data. — Copistul. — «Scrisu-s'a acéstă carte de acésta de lut păcătósă mână a me, în *Zăl*ile pre luminatuluĭ și pre înălțatuluĭ Domn Alexandru Mavrocordat V. V. In orașul Eșiĭ în D*i*partamentul D-luĭ Vist. Iorgache Balș, de mine nevrednicul care supt a me iscălitură am făcut slobodire condeiuluĭ.»

1784, Maĭ 20.

Iordache Il.... (necetibilŭ).

Codicele a aparținut luĭ N. Istrati.

Cuprinsul : *a)* Lacună. Apoĭ : de *Crijaci.* — Din Letopisețul luĭ Ureche.

b) «Până la cumplita domnie a luĭ Aron-Vodă este Letopisețul țereĭ scris de Ureki Vorn. începênd de la Dragoș-Vodă care aŭ descălecat din Maramoroș aceste țĕrĭ al doile rînd după ce se pustiise de Tătarĭ și fugiră toțĭ locuitoriĭ din Moldova și din țéra Muntenéscă în Ardél.. etc. Iar de la Aron-Vodă *Scris nu se află nicĭ de altul*, nicĭ de Urechi Vorn. Orĭ-că l'aŭ împedicat datoria fireĭ omenescĭ, carele multe lucrurĭ curmă, orĭ-că *isvódele ce ar maĭ fi scris*, s'aŭ risipit, decĭ de unde aŭ părăsit elŭ **începem noĭ** cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ și... etc.» Decĭ de aci începe Letopisețulŭ luĭ *Miron Costin.*

Codicele merge până la Gaspar-Vodă.

Filiațiunea — Se vede din citațiunea de susŭ că este copia după una directă.

Depositul Proprietate a Academieĭ.

CODEX A. (TOCILESCU) (1).

Codicele in-folio de 188 file.
Scrisóre aruncată, fórte cetéţă. (Vedĭ facsimila).
Legătura pele, model bisericesc din al XVIII-lea secol.

*

Copistul. — Data. — «Ostenitor la scris : *Stanciŭ Iereĭ din Bucurescĭ de la toţĭ sfinţiĭ.*» Data copiareĭ este citată în titlu : *Iulie 9* **зсла** *(7231)* — decĭ 1723.

Asemenea informaţiune se află tocma la finea codiceluĭ :

«*Şi sosind cu scrisul până aice, cât s'aŭ ajuns aceste isvóde, iară de aicĭ înainte amŭ scris până la* **aceste vremĭ,** *după orânduiala izvódelor* **tot** *a luĭ Miron Logofĕtul. Iuliŭ 9 de la 7231, Sfîrşitŭ şi luĭ Dumnedeŭ laudă.*

Cuprinsul :

a) **Предословіє**... (inceputul ţĕrilor acestora.).... etc.

b) Cartea d'întaĭ de némul Moldovenilor. (Tóte lucrurile déca se încep etc....

c) **Предословіє кътрѫ четіторю.** (In tóte ţĕrile, iubite cetitorule, etc. Este un mic tratat de versificaţiune, ce dàm la locul cuvenit în întregime.

d) Viéţa lumeĭ — poemă.

pag. 14 *verso : e)* Inţelesul pildelor ce sunt în stihurĭ.

NB. Copistul a încurcat foile ce a urmat, aşa că restul lucrăreĭ de sub *e)* se află transcris, făr de nicĭ un căpătâiŭ, la finea uneĭ materiĭ streine, la cap. IV (fila 19). Asemenea confusiunĭ de teoriĭ asupra *noroculuĭ*, despre numele *Vlah* şi esplicaţiunea luĭ de la *Flac* etc. daŭ puţin merit acesteĭ copiĭ, dealt-mintrelea preciósă prin cronicul luĭ N. Costin ce ne aduce şi prin potrivirile luĭ cu codicele Văcărésceanu.

Asemenea confusiune aŭ ocasionat marĭ lacune în textul cap. I.

f) «*Graiul Soluluĭ Tătărescĭ către Alexandru Makedon, după ce a sosit de la Bahtri la apa Don, mergĕnd cu óste asupra Tătarilor,*

(1) In studiul sĕŭ asupra Letopiseţelor, publicat în «Revista pentru Istorie, Archeologie» şi Filologie» D. Tocilescu a însemnat acest codice cu litera A. Eŭ îl numesc cu numele distinsuluĭ profesor, spre a nu se face confusiune cu cel însemnat de mine tot cu A. Vedĭ codicele Văcărescian.

Manuscrisul a avut N. 11 alŭ Biblioteciĭ Statuluĭ.

scósă din Quintu Curtius, care «*aŭ scosŭ Alexandria cea adevĕrată.*»

g) Epigrama Prea sfinţituluĭ părinte *Dosotheĭ* «**proin** mitropolit Suceavschi.» (1).

h) Fila 22. Letopiseţ al ţĕreĭ Moldoveĭ acum după isvóde scos, cu porunca Prea luminatuluĭ şi Inălţatuluĭ Domnuluĭ nostru Ion Nicolae Mavrocordat V. V. cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domn şi oblăduitoriŭ a tótă Moldovlahia, în anul de la zidirea lumeĭ ,зска, iar de la nascerea luĭ Hs. аѱгї Octombre 20, de **Miron Costin, carele aŭ fost Logofĕtŭ mare în Moldova** (2).

i) Urméză (pag. 22 *vers*) **Предословіа** : de N. Costin, *scrisă maĭ pe scurt.*

E de observatŭ că, copistul alteréză textul Predosloviei luĭ *N. Costin*, căcĭ o adreséză ca din partea sa (a copistuluĭ) catră Vodă, ḑicénduĭ, în cursul eĭ, (în loc de a se adresa ca Costin către cetitoriŭ) «Pre Inalţate şi luminate Dómne!» Ba încă suprimă câte-va şirurĭ din urmă prin care N. C. grăia cu lectorul sĕŭ şi le înlocuesce cu următórele vorbe, înşirate la adresa luĭ N. Mavrocordat Vodă, în a doua sa domnie la Moldova.

Iată-le :

«Privesce, dar, Prea luminate Dómne, acéstă ostenélă a nóstră cu veselă şi Domnéscă frunte, aducênduţĭ aminte Măria ta de Artaxerx Împĕratulŭ Persuluĭ, căruia apă în pumnĭ óre-carĭ locuitorĭ din priinţa inimeĭ sale către Domnul seŭ, şi al doilea un mĕr aŭ dus luĭ, cunoscură amêndoĭ cuviósă hărăzirele de la Împĕraţĭ, nu pentru că ar fi fost vrednice darurile acelor ómenĭ proştĭ aduse, ci pentru buna priinţă, şi plecată voe a celora către stăpânĭ, aŭ fost primit. Priimesce dar şi Măria ta ca aceĭ vestiţĭ şi prea puternicĭ Împĕraţĭ : Carea o închin măriei tale cu bună priinţă, şi voe plecată, acéstă ostenélă a nóstră în norocit numele Măriei tale arĕtat, pre lângă care ca Dumneḑeŭ hărăzitoriul de milele sale, să te hărăzască pre Măria ta cu viaţă îndelungată şi prea fericită, întru prea fericita şi luminósa stăpânire a Măriei tale, adunat cu multă bucurie poftesc şi priesc.»

O pudóre óre-care opresce pre alteratorul predosloviei luĭ N. C. săşĭ insemne numele în josul eĭ. Adevĕrat ca şi pre al autoruluĭ, pre al luĭ N. C. nu'l maĭ însémnă!

(1) Veḑĭ nota de la acéstă vorbă, la codicele Văcărescean.

(2) Copistul confunda titlul luĭ Miron Costin cu *redacţia* sa: «acum după isvóde scos, cu porunca etc..»!

k) La fila 59. Cap. 15, este «*Descălecarea ţĕreĭ leşescĭ*».

l) La fila 60 *(verso)*, 16 : *Descălecatul ţĕreĭ Moldoveĭ* şi la fila 62. Cap. 17. De Domnia luĭ Dragoşĭ-Vodă.

m) Urméză intercalate multe din materiile publicate de D. M. Kogălniceanu în apendice, ca: *istoria Crijacilor, alegerea Crailor Leşescĭ.* etc.

n) (La fila 124 : «*Aicĭ scriem de lucrurile craieĭ Unguerescĭ şi cum aŭ încăput crăia Ungurescă în mâna Turculuĭ, în anul de la Hristos* ‚аѵн, (1450) *iar de la zidirea lumeĭ.... crăind Matiaş Corvin.*

o) La fila 163 : de *ţéra şi stăpânirea Astracanuluĭ, până la fila 168,* când copistul ḑice : *Iar să ne întórcem de unde am lăsat. De Domnia luĭ Ion Vodă.* (Cap. 64).

Filiaţiunea. — Codicele acesta este o copie ca şi ceea ce numirămŭ *Codice Văcărescеanu.* De altmintrelea Copia este aprópe de originalul luĭ M. Costin, căcĭ, la fila 7. citim : «Cu *urechile mele* (ca şi când ar grăi M. C.) *am auḑit (în Maramoroş) cum se nu fie fost (Dragoş) păstor, că aŭ fost fecior* unuĭ Bogdan Vornicul în Maramoroş».

Asemene la fila 4 *(verso).* «In casa *nóstră* aŭ fost acéstă voróvă, în Iaşĭ. cu un Episcop Italian, care între altele, *fórte pe voia gênduluĭ meŭ* mi-aŭ ḑis cuvinte de aceste neamurĭ ḑicênd aşa...» etc.

La fila 8 *(verso)* : «Aşa şi luĭ *Panaiotache marele* Dragoman Împĕrăţieĭ turcescĭ, (acesta a fost înaintea luĭ Alexandru Mavrocordat Dragoman), **iam** rĕspuns la ce n'aŭ sciut cum **mi-a** maĭ respunde, aşa **ḑic** şi celora-l'alţĭ căţĭ aŭ maĭ scris...

La pag. 25 : grăesce N. C. : «după care s'aŭ fost alunecat şi săracul Ureche Vornicul. Iar maĭ pre urmă Miron Costin ce aŭ **fost Logofĕt mare aice în ţéră».**

Depositul. — Proprietate a Muzeuluĭ din Bucurescĭ.

Ediţiunĭ. — Citat de D. Tocilescu în *Revista* sa. Ne cunoscu D-luĭ M. Kogălniceanu.

CODEX AA. (VĂCĂRESCEANU).

In-folio 373 file. Lipsesce fila cu titlul şi încă şépte. Scrisóre frumósă *(Veḑĭ facsimile* AA.).

Pe legătura de pele, la mijloc, armele ambelorŭ ţĕrĭ şi iniţialele,

Іѡ҃. Н.

Ѧ. Бѻ.

Fórte multe însemnărĭ pe scórță și pe ultima filă.

Pe prima scórță iscălitura cu litere aruncate a luĭ.

Іѡан Бѫкр. вел логѳ.

Aiurea : «Cinstit și credinciosŭ *boierulŭ Domnieĭ sale Enake Văcărescu Vel spătar»*; și aiurea, deplin scris numele ce dăm codiceluĭ :

Ioan Văcărescu Vel logofĕt.

Pe *verso* al ultimeĭ file se citesce :

«1808 Martie 9, lunĭ nóptea spre marțĭ, fiind oștirea ruséscă aicĭ în țéra românéscă venițĭ de un an aŭ început viscol în cât aŭ înghețat Buzeul de trecea care cu povară și aŭ ținut tot așa până la 27 și nefiind nicĭ *notreț* aŭ perit mulțime de dobitóce de ger și de fóme și o sumă ómenĭ aŭ murit degerațĭ pe drumurĭ».

Alte însemnărĭ pe filele nenumerotate de la finea codiceluĭ:

1°. O *ciornă* de carte domnéscă de la **Іѡ** Stefan Mihaiŭ Racoviță V.V.

2°. *Acéstă carte ce se numesce letopiseț al țĕreĭ Moldoveĭ este a D-sale Sluger Nicolae Grecianu și am cetit și eŭ robul luĭ Dumnedeŭ pe dênsul la leatu o mie opt-sute-unul, Septembre în treĭspredece dile.* iscălitura **Petrake Postelnicul.**

3°. Mulțime de cercărĭ de condeiŭ, Codicele a aparținut și luĭ Cesar Boliac. De aceea e și subscrierea luĭ și No. alŭ luĭ de Bibliotecă, 12.

Data și scriitorul. — Codicele acesta este din cele maĭ vechĭ. La finea luĭ este însă o cronică maĭ nouă: **Пресвѧнта вицѫ а пре лѹминатѹлѹї ші пре ѫнѫлцатѹлѹй Домн Іѡ** Nicolae Alexandru. V.V. de Nicolae Roset Vel Logofĕt la 7235 (1727). Dar scrierea anterióră de letopiseț o cred maĭ vechie de cât 1727 și anume din prima decadă a secoluluĭ al XVIII (1). E mult probabil că aŭ intrat acest Codice în Muntenia prin N. Costin refugiat la muntenĭ după uciderea luĭ Miron și a luĭ Velicico. Lucrarea luĭ N. Roseti a fost adaosă în Muntenia în domnia a II-a a luĭ Nicolae Mavrocordat (1719—1730); probéză acésta chiar și diferința de condeiŭ a scrisoreĭ acesteĭ lucrărĭ, scrisóre imitând tiparul. *(Facsimile).*

Cine este copistul codiceluĭ acestuia? Nicĭ un nume nu putem da încă.

Cuprinsul. — 1. Defectuos la început. Predoslovia luĭ M. Costin subscrisă *Miron Costin*

care am fost Logofĕt mare în Moldova.

(1) Se scie că N. Costin era mort în 1713. La 1714 se editéză opera luĭ. «Ciasornicul Domnilor» din ordinul luĭ Nicolae Mavrocordat.

Este caracteristică acéstă subsemnare, cu titlul de *Logofĕt* și cu adăogarea vorbelor «*în Moldova*». *Miron Costin* scrie la 1677 letopisețul sĕŭ fiind «*biv-vel Vornic țĕreĭ de jos*». Va să dică în *codicele Văcărĕscean* avem o copie de maĭ târdiŭ de când încetasă d'a fi *Logofĕt mare*. *M. Costin* a fost Logofĕt sub Duca-Vodă. La 1683 fu prins de Polonĭ cu Duca, la Domnescĭ. Sub *Constantin Cantemir* elŭ își dise «*biv-vel Logofĕt*» și este numaĭ *staroste de Putna*, adecă în situațiune de a comunica cu ómeniĭ maĭ însemnațĭ aĭ Muntenilorŭ. Am putea presupune că copia letopisețuluĭ sĕŭ iscălită «M. C. care amŭ *fost Logofĕt mare în Moldova*» să fie fost dată chiar de elŭ vre-uneĭ persóne din Muntenia, dacă nu amŭ afla, de la fila 47 material din cel atribuit luĭ N. Costin.

b) Urméză *letopisețul luĭ Miron Costin* după I-a descălecare.

c) La fila 36 : *Predoslovie-voróvă* la cetitoriŭ : *în tóte țĕrile, iubite cetitorule, se află acest fel de scrisóre care elinesce* **Ritmos** *se numesce* etc.

d) La fila 38. «*Înțelesul Stihurilor cum trebue să se citéscă*».

e) Viața lumeĭ, poemul vestit alŭ luĭ M. C. coprindĕnd filele 38, 39 și 40.

f) Înțelesul pildelor ce sunt în Stihurĭ (fila 41).

g) Graiul Soluluĭ tătăresc către Alexandru Makedon, scósă din Quintu Curtiu, care a scos **Alexandria cea Adevĕrată.**

h) (Fila 44) *Rĕspunsul luĭ Alexandru Makedon.*

i) (Fila 44 verso) Epigrama Prea sfințituluĭ Părinte Dosofteĭ. **Proin** (1) Mitropolitul Suceveĭ.

k) Urméză, la fila 44 *verso : Stihurĭ împrotiva zavistieĭ.*

l) De la fila 47 începe a fi amestecate codicele luĭ M. Costin cu redacțiunĭ d'ale luĭ N. Costin fiul sĕŭ.

m) La fila 104 Letopisețul descălicăriĭ țĕreĭ Moldoveĭ de *Ureche* cu întrerumpere la fila 219.

n) La fila 219 cu cernélă roșie titlul sub care D. M. Kogălniceanu a dat *apendicea VIII : De lucrurile Crăieĭ Ungurescĭ* etc.

o) La fila 245 *(verso)* reapucă narațiunea luĭ Ureche cu Petru Rareș.

p) La fila 295 introduce copistul lucrarea : *De țéra și stăpânirea Astrahanuluĭ* (apendicea X litera E din tom I, al letopisețuluĭ din 1852).

(1) La 1687 fiind luat Dosofteiŭ de Sobieski în Polonia, acest *Proin* ne dă și maĭ de-aprópe *data scriereĭ Codiceluĭ*, pe atuncĭ când M. Costin era Staroste de Putna.

q) La 304 *(verso)* se dă naraţiunea Domnilor, cu *Ión Vodă.*

r) La fila 355 se termină cu a 2-a domnie a luĭ Aron-Vodă, apoĭ dice: «**Scrie** *Ureche* Vornicul că încă până nu aŭ fost sosită Aron-Vodă la scaun, iar Petru Cazacul etc».

s) La fila 358 începe o lucrare nouă: «*Prea slăvită viţă a prea luminatuluĭ şi prea înălţatuluĭ Domn* **Iw** *Nicolae Alexandru* Voevod Marele, Bunul şi prea înţeleptul Stăpânitor a tótă ţéra românéscă dimpreună şi cu tóte slăvitele fapte a fericiţilor seĭ strămoşĭ, carĭ cu mare laudă aŭ împodobit scaunele Domnieĭ. Din istoriile ţěrilor nóstre şi a celor streine, pre scurt adunate, în *Bucurescĭ*, întru al 8-lea an din a doua domnie a MărieĬ Sale, de Dumnealuĭ **Nicolae Roset** *Vel Logofĕt*, leatu 7235.

t) Indată apoĭ urméză un medalion cu armele ambelor ţěrĭ, pe *verso* de la fila 358 şi aceste «*Stihurĭ asupra pecetei şi a viţiĭ*».

(1) Lumea, se află la mare mirare.
Cum Orfeŭ putu cu a sa cântare,
Atrage într'un loc, lucrurĭ minunate,
De fire întru sineşĭ neasemănate,
Iar acum privesce de a ta înţelepciune,
Némurĭ adunate de locŭ şi streine,
Căcĭ că suptŭ unŭ Scheptru, fără de sfială,
Se află unite cu buna 'nvoială:
Corbulŭ şi cu Zimbrulŭ, arme minunate,
Suptŭ o stăpânire de Dumnedeŭ date.
Corbulŭ este semnulŭ ţěreĭ Rumânescĭ,
După cum şi Zimbrulŭ ceĭ Moldovenescĭ,
Şi cu alŭ tĕŭ vestitŭ, biruitorŭ nume,
Se împodobesce cu multă minune,
Şi tótă Dakia, multŭ se fericesce.
Când de-a ta viţă se oblăduesce.
Care din Despoţiĭ CrăieĬ Sêrbescĭ,
Şi din JageloniĬ aceleĭ lesescĭ,
Τοσóυτων ἡρώων, sânge prea-înălţatŭ,
Cu multe *Aretes* fórte minunatŭ,
Odrăslitŭ prin Stefanŭ ş'AlixandriĬ vecie,
Cu slava'mpodobesce a ta semenţie;
Dakia dar ţie cunună'mpletesce,
Cu slavă şi cinste şi te'mpodobesce!

u) După versurile acestea urméză ca *prefaţă* o scrisóre către Vodă, şi

v) La fila 361: Viţa preaslăvituluĭ ném, legând — *mirabile dictu*

(1) Initialele cu versurile nepereche sunt în colóre roşie.

— pre Mavrocordat de Alexandru cel Bun, de Stefan cel mare, ba și de *Iagheloni!*

Filiațiunea. — In partea reprodusă după *Miron Costin*, lucrarea este pe alocurea **directă.** Așa la *fila 24* verso, vorbind de Podul luĭ Traian : «*căruia* **cu ochiĭ noștri am privit pragurile** *prin apa limpede a* Dunăreĭ, când **am mers** *cu Dabija Vodă cu oștile la Uivar*». Dar la fila 86 *(verso)* este indirectă : «Scrie în isvódele sale *Miron Costin*»

La fila 28: *verso :* «**cu urechile mele am audit** . . . (în Maramoroș).

La fila 31, despre Cetatea Kilieĭ :

«*Așa și luĭ Panaiotake* **i-am rĕspuns,** la ce n'a sciut cum maĭ rĕspunde», și ceva maĭ sus : «Reposatul Panaiotake Terzimanul cel mare și vestit pe vremile luĭ la împărăție, nu sciŭ unde și la ce istoriĭ va fi cetit acest lucru; **la voróva cu mine** *pentru șanțul acesta* ... etc.

Depositul. — Codicele *Văcărescceanu* aparține Academieĭ române.

NB. Confruntă acest Codice cu acel cu litera A (după D-lŭ Tocilescu) din biblioteca Muzeuluĭ și care e scris de *Iereiŭ Stanciu* din Bucurescĭ, care a copiat la 1723.

Edițiunĭ. — D-lŭ M. Kogălniceau n'a cunoscut codicele *Văcărescceanu.*

CODEX No. 8. (BIBLIOTECA DIN IAȘĬ).

In-folio de 460 file, dar lacunar, ales la început și la finit. Lipsesce titlul. — Scrierea de o regularitate mijlocie. Legătura modernă.— La început și fine cu hârtia ordinară eșită din fabrica luĭ G. Asaki cu marca țĕreĭ Moldoveĭ în pasta hârtieĭ.

Data. Scriitorul. — Pe prima filă albă, D-l M. Kogălniceanu a scris cele următóre : «*Colecția tuturor letopiseților, a luĭ Ureche, Miron Costin și anonimul tradus de Amiras in grececse, și Enaki Kogălniceanu*». Numele acestuĭ din urmă Cronicar duce codicele după 1774. Numele copistuluĭ nu'l putem determina.

Cuprinsul. — Descălecatul I de Miron Costin,
» II arangiat de N. C. după Ureche.

La fila 44 lăsând copistul o a treia parte de hârtie albă în josul pagineĭ, un «*Ilie Diacon Gospod putnean*, scrie 7 șirurĭ de cuge-

țărĭ creștine, în 1815 August 22. Pe *verso* e hârtie albă și la fila 45 începe lucrarea luĭ *Ureche.*

La fila 91 *(verso)* «Aice am scris obiceiul Leșilor când fac Craiŭ noŭ *(coronația)*. Apoĭ urméză cu Stefan cel mare și înainte.

La fila 112 *verso* : «Cum aŭ cuprins Turciĭ țéra Unguréscă.

La fila 154 : Pentru țéra Astracanuluĭ.

La fila 281 *(verso)* «Scris'am de aicea înainte Domnia luĭ Aron-Vodă maĭ pe larg precum scrie în istoriĭ streine.

Cronica luĭ M. C. se termină cu finea Domnieĭ luĭ Ștefăniță fiul luĭ Vasile Lupu. Apoĭ hărtia albă și de la fila 319 începe Domnieĭ Dabija de N. Costin. După aceea pre Neculcea îl urméză Enaki Kogălniceanu și Canta până la a 4ª domnie a luĭ Constantin **Mavrocordat.**

Filiațiunea. — Cât privesce primul cronic de descălecare a luĭ *Miron Costin*, copiarea nu e după **un** manuscris direct, dovadă următórele citațiunĭ :

Fila 28 *verso* : «*Rĕpausatul Panaitake Terzimanul cel mare și vestit la Pórta....* **scrie în isvódele sale Miron Logofĕtul,** *cumcă la voróva cu Panaitake pentru acest șanț...*»

«*Așa* **să fie rĕspunse Miron Logofĕtul** *și luĭ Panaitake la ce n'aŭ maĭ sciut ce i-ar maĭ rĕspunde*».

Copia după letopisețul de la Aron-Vodă a doua domnie, a luĭ Miron Costin, mi se pare *directă*, după un manuscris copiat direct după al luĭ Miron. Iată o citațiune probătóre :

«De acesta cum și de urmașiĭ luĭ **vom** scrie unde **vom** ajunge la domnia luĭ Vasile Vodă, ce a domnit în țéră la noĭ. De aicea **ne** întórcem la rêndul istorieĭ nóstre».

La fila 276 *verso*, la domnia luĭ Gheorghe Ștefan Vodă, M. Costin amintesce că este martor ocular la fapte : «Așa și **nouă**, iubite cetitorule, cu mult maĭ pre lesne **am scris** de aceste vremĭ, la carĭ la tóte **ne-am prilejit** singurĭ».

Depositul. — Proprietatea acestuĭ codice este a Bibliotecéĭ din Iașĭ, unde pórtă numĕrul 8.

Edițiunĭ. — Este menționat de D-l Mihail Kogălniceanu, acest codice, în lista manuscriselor de la tomul al 3-lea al letopiseților, edițiunea primă.

CODEX No. 11. (IAȘĬ) (1).

E copia modernă făcută după copia luĭ Postelnicul Hurmuzachi și «controlată cu originalul luĭ *Neculcea*, din mânile Banuluĭ Melinescu». Acéstă cronică fu dată de D-l M. Kogălniceanu Biblioteceĭ Statuluĭ din Iașĭ, la 1 Decembrie 1845. Acéstă copie a servit la publicațiunea primă a letopisețelor. La finea codiceluĭ este lista autografă a D-luĭ M. Kogălniceanu, de manuscrisele utilisate la tipărire.

CODEX 12 OLTENICEANU

Acest manuscris in-folio e modern, «fiind o copie după manuscrisul ce s'ar fi aflând în Bucurescĭ la căpitanul Olteniceanu» dice D-l M. Kogălniceanu pe prima pagină a copieĭ.

Coprinde acest in-folio numaĭ cronica luĭ Ureche, de și D-l Kogălniceanu însemnéză că ar fi coprindênd și pre *Miron Costin*.

CODEX No. 13. ȚINTILĂ.

In-folio 460 file. Legat cu scórță de lemn și pele veche.

Data și Scriitorul. — *Țintilă trete Vist.* dice că a plătit să i se scrie acest letopiseț. Scriitorul care se dice «smerit și bětrân» nu'șĭ dă însă numele.

Scrierea e de la finea secoluluĭ trecut, după scrisóre.

Cuprinsul. — *a)* Pentru zidirea lumeĭ etc. de *N. Costin*. *b)* Letopisețul luĭ *Ureche*.

La fila 273 terminând cronica luĭ Ureche dice : «**scris-aŭ** de aci înainte maĭ pe larg domnia luĭ Aron-Vodă precum scrie în istoriĭ streine».

La fila 460 însă spune cine aŭ scris de la Aron-Vodă înainte,

(1) In Biblioteca din Iașĭ am aflat trecute în catalóge și alte treĭ codice de letopisețe. Una de *Beldiman*, n'am putut'o avea fiind eșită. în mânile D-luĭ profesor N. Ionescu, iar Numerile celelalte lipsesc cu totul. Mi s'aŭ spus că aŭ fost aduse la Muzeul din Bucurescĭ. Ar fi fost bine ca, décă să ia de la un deposit un manuscript, să se adnoteze măcar în catalóge locul unde acela a fost depus ultimamente!..

căcĭ ḑice : «Până aicea *s'aŭ scris* dupre isvodul repausatuluĭ Miron Costin ce aŭ *fost Vel-Logofĕt*».

Filiațiunea. — Copie *indirectă* o probéză că este, următórele citațiunĭ :

Fila 48 : «**Scrie în isvódele sale Miron** *Logofĕtul, cum la voróva cu Panaitake pentru acel șanț....*

«**Așa să fie rĕspuns Miron Logofĕtul......**»

Depositul. — Biblioteca Statuluĭ din Iașĭ.

CODICELE No. 20 (FOST AL BIBLIOTECEĬ STATULUĬ).

In-folio de 859 pagine. Legătura pele, model eclesiastic din seculul XVIII-lea. Scrisórea de două condeie diferite (1) : unul a scris până la fila 375 al doilea restul și 5 file, table sincronistice, de la începutul codiceluĭ și aŭ adaos maĭ multe note marginalĭ, maĭ ales în primele pagine ale codiceluĭ.

Data. Scriitorul. — E lucrare de compilare a unuĭ român, care incepe a simți nevoia unuĭ sincronism între cronicile ambelor țĕrĭ române. Cu acest scop el scrie :

«Letopisețul ț.răĭ românescĭ și а ц.р҃ѣй Moldoveĭ. De viața a prea luminaților Domnĭ ce aŭ stăpânit întru aceste 2 țĕrĭ, și ce s'aŭ lucrat în ḑilele lor, și a părților streine, carĭ se mărginesc cu aceste țĕrĭ : pre larg adunate din multe letopisețe și cu bună îndreptare alcătuit precum se vede». (fila *a*).

Cronica merge până la mazilirea luĭ Moisi Moghilă. Urméză de acĭ că trebue să socotim codicele ca din secolul al XVII-lea? Nicĭ de cum, autorul nu șĭ-a terminat lucrarea, dar aparține ultimeĭ jumĕtate a secoluluĭ XVIII-lea, ba chiar póte aŭ apucat și câțĭ-va anĭ din al XIX-lea, judecând după icóna scrisóreĭ.

Numele scriitorilor nu apare de nicăirea.

Cuprinsul. — Scriitorul urmăresce un paralelism orĭ sincronism între istoriile ambelor țĕrĭ; de aceea, pe o pagină pune domniĭ Muntenĭ orĭ de «*Valachia*», și pe alta pe domniĭ Moldoveĭ; saŭ făcĕnd să alterneze, când istoria unuĭ domn muntean, când a unuĭ moldovean.

Scriitorul citéză și pre Ureche și pre Miron Costin încă de la începutul croniculuĭ, dar citațiunile nu sunt textual aduse; cu tóte a-

(1) *Vedĭ facsimile.*

cestea codicele servă prea bine la comparaţiunea codicelor diverse ale operilor luĭ Miron Costin.

De observat este că notele marginale de la începutul codiceluĭ sunt nu numaĭ un resumat al textuluĭ dar şi o critică istorică adesea remarcabilă. In nota, care de astă dată o pune sub text, la fila 9 ḑice că: «Iară la o carte tipărită de Dosoteĭ Mitropolitul Moldoveĭ am aflat însemnând pe Laşco etc.»

Adnotatorul citéză şi alte isvóre.

Depositul. — Proprietate a Muzeuluĭ din Bucurescĭ.

CODEX Nr. 24 (FOST AL BIBLIOTECEĬ STATULUĬ).

In-folio coprinḑênd doue codice.

A) Primul in-folio de 153 file şi,

B) Secundul «de 160»

Ambele legate la un loc, cu pele, în modul bisericesc al seculuĭ al XVIII-lea.

Pe coperta din faţă, înlăuntru se citesce o notă ḑicênd, ca la 1785, acest codice era cetit la masă, înaintea Mitropolituluĭ Kir Grigorie. Iat-o:

«1785 Luna luĭ Noembre am petrecut acest Chronograf dintr'o scórţă, până într'alta de multe orĭ înaintea présânţieĭ sale părinteluĭ Mitropolituluĭ **Kip** Grigorie, citind séra la masă; în loc de vorbă poftia citanie la masă şi am însemnat spre sciinţă.»

«Ghedeon Eclisiarh Mitropolicĭ».

O altă notă spune că codicele a venit la 1812 August, cu alte cărţĭ, moştenire luĭ Constantin Aninoşanul, care şi pune pe el, în maĭ multe locurĭ, sigiliul.

Pe coperta din dărăt, înlăuntru, se citesc maĭ multe note de însemnătate istorică. Aşa, *(verso)* ḑice că Mavroghenĭ Vodă a plecat din Bucurescĭ spre Giurgiŭ în 3 Octombre 1789 şi că la 29 a aceeiaşĭ lunĭ séra în acelaşĭ an aŭ intrat Nemţiĭ în Bucurescĭ.

Prima parte. — Scrisórea nu prea alésă şi nu de acelaşĭ condeiŭ. Cel puţin doue pene aŭ copiat acéstă parte a codiceluĭ. Pórta cu titlu lipsesce. *(veḑĭ facsimila a respectiva).*

Data, Scriitorul. — Este, pare-se, una din acele copiĭ ce se făcură la indemnul luĭ Mavrocordat. Nu putem numi *Scriitorii*; póte de esistà titlul, pe fila I· (care lipsesce) era să fie trecut în aceea numele vre unuĭ copist.

Data însă a copiereĭ resultă din inscripţiunea titulară a părţeĭ II-a a codiceluĭ, şi anume 1710, Iulie 6. *(veḑĭ facsimile).*

Cuprinderea : — 1°. *Descalecarea I. de N. Costin,* începênd cu «facerea lumeĭ».

2°. *Letopiseţul luĭ Ureche,* de la fila 49, cu variante numeróse.

3°. La fila 92 *(verso),* intercalat : «De *Impĕrăţia Turcilor,* a luĭ *Simeon Dascălul* (lucrare trecută de D. M. K. la pagina 408, T. I, ediţ. nouă).

4°. Apendicele érăşĭ de *Simion Dascălul,* următor la acelaş loc citat.

5°. Continuă cronica luĭ *Ureche,* cu multe variante până la fila 153.

Partea II. — Acéstă parte a codiceluĭ este din hărtie identică cu a părţeĭ I-a dar mult maĭ bine scris, cu litere imitând pre cele de tipar, ba chiar cu óre-care pretenţiunĭ caligrafice : numeróse inluminărĭ, arabescurĭ polichromice, *en-tête* de capitole, litere iniţiale inflorite şi în roş etc., adornéză acéstă parte a codiceluĭ No. 24. *(veḑĭ facsimile b) respectiva).*

De cine şi când fu copiată acéstă parte? — Nu putem spune de cine e copiată, dar în cuprinsul titluluĭ cronicei minunat scris şi ilustrat cu roş cetim :

«*Letopiseţul ţăriĭ Moldoveĭ de la Aron-Vodă incóce, de unde este părăsit de Ureche Vornicul de ţara de gios, scos de Miron Costin Vornicul de ţara de gios, în oraş în Iaşĭ, în anul de la zidirea lumeĭ* ,зсні (1), *iar de la nascerea mântuitoruluĭ lumeĭ, luĭ Isus Hristos* ,аѱі (2) *M.ţa Iulie 6; în ḑilele Măriei-Sale Luminatuluĭ Domn* **Iw** *Nicolae Voevod* **s'aŭ scris.**

Cuprinderea : — *a)* Predoslovie : Fostaŭ în gândul meŭ...

b) Versurile : «*Némul ţereĭ...*» scrise frumos cu litere roşe iniţiale.

c) 22 capete în loc de 20, textul cronicei **luĭ M. Costin.**

Capetele împărţite în **зачелі.**

Tóte aceste materiĭ, cu variante notabile.

Filiaţiunea. — fila 37 *(verso) :* în *isvódele* luĭ Miron Logofĕtul aflu ḑicênd...» Dar în *Cronicele domnilor,* M. Costin grăesce direct. Veḑĭ Cap. XVIII. «Din cincĭ simţirĭ ce are omul...» Aci ḑice : «Aşa şi **noaĕ** iubite cetitorule cu mult maĭ pe lesne a *ne* scrie..»

Depositarea. — Este acum în păstrarea Museuluĭ de antichitățĭ din Bucurescĭ.

(1) Copistul a substituit dateĭ pusă de M. Costin, aceleĭ de 1677, pre acea în care el a copiat.

(2) Idem...

Edițiunea. — D. *Gr. Tocilescu* a reprodus din acest codice pasage în «Revista» sa la articolul sĕŭ asupra «Letopisețelor». D. Tocilescu vorbesce de acest codice, numindu'l cu litera B.)

CODEX *a* (mic) RAFAILEANU.

In-4⁰ de 185 file numerotate. Lacunar la început și la fine. Scriere mediocră. Numaĭ la început câte-va inițiale roșĭ. Legătura din Secolul XVIII.

Data și Scriitorul. — Este scris la 1781 de Rafail Logofĕtul sin Popa Stanciul ot Filipescĭ Jud Prahova : «Și am scris la luna luĭ Martie în două ḑile la lét 1781.» (inscriere pe *verso* de la a 3-a filă înainte de fine).

Sunt multe cercărĭ de condeiŭ pe scórțele codiceluĭ și pe marginile paginelor. Aprópe de finit iată ce cugetare aflăm scrisă : «*Cine aŭ scris cine scie cu cătă osîrdie o hi scris și cine citesce i se urésce, necum să scrie !*»

Cuprinsul. — Letopisețul țĕreĭ Moldoveĭ de la Aron-Vodă încóce de unde este părăsit de «**Оурѧкіе**» vornic de țara de jos, scósă de *Miron Costin* Vornicul de țara de jos, în oraș în Iașĭ, în anul de la zidirea lumeĭ 7181, iar de la nascerea luĭ Isus Hristos 1673. M.ța Decemvrie.

Aci copistul a substituit la Datele luĭ Miron Costin date greșite.

După *Predoslovia : Fostaŭ în gândul meŭ* etc., urméză versurile : «*Némul țĕreĭ Moldoveĭ*... etc.» cu note marginale. Apoĭ pășésce îndată la Aron-Vodă, domnia II ḑicênd :»

«Ḑice aceĭ Domniĭ *reposatul Ureche Vornicul...*»

Lucrarea este din 22 de capitole împărțite în **зѣчеалі**.

Depositul. — *Museul de antichitățĭ* din Bucurescĭ posede aḑĭ acest codice.

CODEX CANTACUZINEAN.

In-folio de 417 file de o scrisóre bună. Codicele pórtă titlul. **Хронографь**, (1) **каре сѫ кіамѫ славонеще Лѣтописѫцѹ, ꙗр пе лімба**

(1) Veḑĭ Codex DDD.

ромѫнѣскъ : а аниилор скрисоаре ал цѫрии Молдавеи. скрис де мулци историчи, прекум сѫ ва арѫтѫ .ѫнаинте чине че аў скрис.
«Și s'aŭ scris în dilele Prea luminatuluĭ, Prea înălțatuluĭ Domn și Stăpânitor al toată Moldavia, іѡ Gregorie Alexandru Ghica V.V. în anul de la zidirea lumeĭ ,зсѡд, iar de la întruparea Domnuluĭ Dumnedeŭ și mêntuitoruluĭ nostru Is. Hristos 1775 luna April 6 dile, cu tótă cheltuiala D-le Iordache Kantacuzino vel spătar».

Apoĭ cu alt condeiŭ, care este chiar al Spătaruluĭ Cantacuzino, se adaogă vorbele : «*Și este scris acest letopiseț de părintele Iosaf Luca fecior Lucăĭ Vist. Cu tótă cheltuiala* mea, *când eram vel spătar*» și subscrie «*Cantacuzino*».

Mazareanu, în codicele sĕŭ, în posesiunea d-luĭ *Climescu*, are cunoscință, că un *Cantacuzino vel spătar* a scris «*preste tot*» Letopisețul țĕreĭ Moldoveĭ. O spune chiar în titulatura codiceluĭ, fila primă. Atât numaĭ că în loc de *Iordache*, Cantacuzino e numit de către Măzăreanu cu numele *Ion*. Óre-care nepotrivire în date resultă de asemenea din compararea dateler luĭ Măzăreanul și ale codiceluĭ *Cantacuzino*.

După *Măzăreanu* codicele acesta este de înainte de 1773, pre când data de 1775 este scrisă chiar în titulatura codiceluĭ de care mĕ ocup aice.

La finea codiceluĭ, Cantacuzino, care acum e Vornic, adaogă : «*Pără* (*sic*) *aicĭ am găsit de am isvodit acest letopiseț, dar de aice înainte urmașiĭ meĭ cercetând vor afla.* Subsemnat : *Vel Vorn.*»

Cuprinderea. — Prin coprinderea luĭ, codicele Cantacuzino nu atinge de cât fórte puțin studiele ce am intreprins, căcĭ de la M. Costin nu are de cât «**Предословіа**» : *Inceputul țĕrilor acestora* etc.

Așa fiind, nu maĭ stăruesc a'l analiza maĭ de aprópe. Studiul asupra luĭ *I. Neculcea* va afla însă material în codicele *Cantacuzino*.

Depositul. Proprietate a Academieĭ Române.

CODEX AA) ION PAVEL GRAMATICUL.

In-folio 167 file. — Scrisóre fórte bună cu óre-carĭ pretențiunĭ de caligrafie. Inițiale marĭ în roș. Numerotarea începe numaĭ după tabla materielor. (vedĭ *facsimile*).

Titlu in roș : **Letopisețul țĕreĭ Moldoveĭ.** Pe pagina 1ª (*verso*)

Marca Moldoveĭ sub corónă, încunjurată de inițialele: **Iѡ Iѡан Н, В.В. Д. Ц. М Ѡ.** Apoĭ versurile:

«Cap de buor, în coarne ste-ĭ lucesce,
Cu care Ioan Nicolae Vod pecetluesce.
Stema acésta de la 'mpĕrăție este dată,
Spre isbânda vrăjmașilor stă încoronată.
Domnul să'l păzéscă în mulțĭ anĭ cu fericire
In domnie îndelungată, cu mare norocire.

La fila I-a *en tête* de arabescurĭ cu armele Moldoveĭ și inițialele domnuluĭ **Iѡ Iѡан Н. В. Г. М.** Fie-care capitol se termină cu rêndurile orînduite în mod descrescênd ca o piramidă resturnată cu basa în sus.

La fila 15 o nota marginală de alt condeiŭ confundă pre Tatarĭ cu Tribaliĭ.

La fila 16 marca Dacieĭ: doĭ leĭ.

Data și Scriitorul. — In titlul codiceluĭ se citesce: «Scrisu s'aŭ cu porunca Prea luminatuluĭ Domnul Moldoveĭ Măria Sa **Iѡ** Ioan Nicolae Maurocordat V.V. însă după isvodul *rĕposatuluĭ Nicolae Costin* ce aŭ fost Logofĕt mare, în anul de la zidirea lumeĭ 7254 Aug. 20, iar de la Hs. mîntuitorul 1746, **cu mâna luĭ Ioan Pavel Gramaticul.**

Pe la 1779 April 28, codicele a aparținut luĭ Pavel Buhuș (?). Pe prima pagină acesta subscrie *Pavel Buhuș*. El ḑice însușĭ: «Acest letopiseț este al meŭ Pavel Buh, care l'am cumpĕrat cu 4 leĭ 17 parale de la un Ioan Stancĭ....»

Cuprinsul. — *a)* Cronica descălecăreĭ, de *N. Costin.*

b) Cronica Domnilor de Ureche.

c) Cronica Domnilor de *M. Costin.*

Filiațiunea. — La fila 23, unde e vorba de teoria luĭ M. Costin că Trajan a adus «Casași» din *Italia*, ḑice, despre Bogdan Dragoș, că: se face mare năpaste, că ar fi fost *păstor*, «*ce, pe mărturia Maramoreșenilor*, **cum scrie Miron ce aŭ fost Logofĕt mare, că aŭ auḑit cu urechiele seale** să fie fost *Fecĭor de Domn....*»

La fila 26, vorbind de cetățile din țĕră, citéză *Kilia* și amintesce la a treia persónă controversa dintre Miron Costin și *Panaitake Morona*. Nu insistă însă asupra controverseĭ și nu pomenesce de M. C., dar menționând pre Morona, el ḑice de el, ca și Miron Costin: «om ales la trebile Porțcĭ **pre atuncea....**» Va să ḑică copistul nu e din timpul luĭ Morona și al luĭ Miron Costin, nicĭ copiază după manuscriptul direct al luĭ Miron.

La fila 104 termină cronica luĭ *Ureche* cu Aron-Vodă a doua domnie, apoĭ pe *verso* continuă domnia a II-a aceluĭ Domn cu textul luĭ N. Costin.

Codicele merge până la Roset.

Depositul. — Este donat Academieĭ Române de secretarul sĕŭ general d. Dimitrie Sturdza, în 1885.

Editat deja? — Nu'l aflu trecut în listele d-luĭ Mihail Kogălniceanu, căcĭ cel de la No. II este de la 7220 (1714) de sub Nicolae Mavrocordat.

CODEX CC. (STIRCIAN).

In-folio 252 file, insă după ḍece file de la inceput incepe numerotare nouă până la 242 file.

Scrisóre curată. — Titlurĭ roşiĭ. Veḍĭ *facsimile*.

La fila I, lăsate locurĭ pentru titlurĭ şi litere iniţiale colorate, dar carĭ nu s'aŭ maĭ făcut.

Conservaţiune bună.

Data şi Scriitorul. — La *verso* al ultimeĭ file e scris : «1784 Ghenuarie 26.

«De bine voitoriŭ iubituluĭ cetitoriŭ.

Eŭ *Ştefan Stircea care am scris*» apoĭ subscrierea.

Cuprinsul. — Tabla materiilor.

Predoslovia luĭ *N. Costin* : «Nime maĭ bine şi maĭ pre larg...» şi după lucrarea luĭ Ureche arangiată de N. C., letopiseţul luĭ *M. Costin*, la fila 143 *(verso)* :

«*Letopiseţul ţĕreĭ Moldoveĭ de la Aron-Vodă, de unde este părăsit de Ureche Vornicul de ţara de jos, isvodit de Miron Costin ce aŭ fost Vornic ţereĭ de jos, in aniĭ de la zidirea lumeĭ 7185 în oraşu Iaşĭ.*»

La fila 193 : *Pentru Cazacĭ*, ce neam sunt... (Cap. 16 zăcéla I).

La fila 204 *(verso)* : «De aice incepe **a scrie** *Miron* despre fapte ce **a vĕḍut insuşĭ.**»

Codicele se termină cu letopiseţul luĭ Miron Costin.

Filiaţiunea. — La fila 25 despre colonişti̇ĭ căsaşĭ citéză pre *Miron* la a 3-a persónă : «**Cum scrie Miron ce aŭ fost** *logofĕt mare în isvódele sale*, **că aŭ auḍit** cu **urechile sale** *să fie fost fecior de Domn.*»

La fila 28, *(verso)* despre *Panaitake Morona :* «Numaĭ **am** înţeles

de Pan. Morona ce **era** Postelnic mare la noĭ aice în țară, om **ales** **la** trebile țĕreĭ la Porțĭ pre **atuncea...»**.

Verbul **«am»** este contradis de *verbul* **era** și de adverbul **atuncea.** Dar îndată apoĭ adaoge : *«în isródele rĕposatuluĭ Miron Logofĕtul aflu dicĕnd...»*

La fila 143, dând titlul întreg al letopisețuluĭ luĭ *Miron Costin*, se începe aci a se urmări maĭ direct lucrarea luĭ, dar cu micĭ variante.

În lucrarea luĭ M. C. aflu intercalate doue monografiĭ despre carĭ voiŭ vorbi maĭ departe. Aceste-s cea de la fila 101 *(verso)* : *«Aicĭ scriem de lucrurile Craiĕĭ unguresci și cum aŭ cuprins turciĭ țara ungurésca»* (Cap. 25), publicat de D. M. Kog. în apendicea VIII sub numele luĭ *N. Costin* și la fila 193 : *Pentru Cazacĭ, ce neam sunt.*

Din cuprinsul Letopisețuluĭ luĭ *Miron Costin*, la locul unde el declară că scrie cele ce însușĭ a vĕdut, copistul lasă persóna anteea. Vedĭ citațiunea în *fac-simile.*

Decĭ codicele *Stircean*, cât privesce letop. *Domnilor* de M. Costin, este copiat după un codice de filiațiune *directă.*

Depositul. — Este proprietatea Academieĭ române, prin donațiune de la D-l D. Sturdza.

Edițiunĭ. — Nu este citat de D. Mihail Kogălniceanu.

CODEX DD (1).

In-folio de 425 file. Lacunar. Scrisóre nu prea bună dar cetéță Legătura modernă ordinară de hârtie. Este cu douĕ paginațiĭ : prima până la 297 file și a doua până la 128 file.

Data și Scriitorul. — Titlu : «**хронографь** care se chimă moldovenesce scrisórea anilor, scris cum se va areta înainte cine, ce aŭ scris și s'aŭ scris în dilele prea luminatuluĭ și prea înălțatuluĭ Domn și stăpânitor a tótă Moldavia **Іωан** Grigorie Alexandru Ghika Voevoda, în anul de la zidirea lumeĭ 7274, iar de la intruparea luĭ Dumnezeŭ Cuvĕntul 1766 luna Martie 27 de dile întru pomenirea reposaților domnĭ aĭ pămîntuluĭ Moldoveĭ, cu tótă cheltuiala Post *Alexandru Harmuzake.*»

Este acest codice o copie după Codex *Cantacuzinean*, orĭ póte direct după originalul luĭ Neculcea, cum crede și D. Mihail Kogălniceanu, în nota manuscrisuluĭ II din lista sa de manuscrise utilizate la tom II, al Letopisețelor, edițiunea primă. D. M. Kogălniceanu a scris

(1) Vedĭ codex Cantacuzinean.

chiar pe fila I-a (în 1845 August 20) că «acest *letopiseț e cel mai complect fiind-că* **originalul** *care se găsesce la D. Banul Melinescu are o mulțime de foi rumpte*».

De cine a fost copiat nu pot afla.

Cuprinsul. — *a)* Predoslovia luĭ Neculcea.

b) » luĭ M. Costin.

c) Pinax (tabela de materiĭ).

d) Cronicul I de Miron Costin, până la fila 34, apoĭ cronicul descălecăreĭ I de N. Costin cu referință la Ureche, cu Cronica Domnilor (fila 43).

Urmézǎ cronica domnilor de M. Costin (cu domnia luĭ Ștefăniță fiul luĭ Vasile Lupul). Apoĭ începe: «O sémă de cuvinte ce se aud din om în om... etc.», opera luĭ Neculcea.

Filiațiunea. — Cât privesce pre M. Costin, avem aci un codice *indirect*, căcĭ la locurile ce aducem de esemplu de la alte codice, nu grăesce *direct* Miron, ci se spune:

«**Dice** *Miron Logofĕtul că aŭ citit...*»

Orĭ «**spune** *Miron Logofĕtul*, că **aŭ** *audit cu urechile sale...*»

«Așa **arétă** *Miron Logofĕtul întru isvodele sale*» etc.

Depositul. — Este proprietate a *Academieĭ*.

Edițiunĭ. — Vedĭ observațiunea D-luĭ Mihail Kogălnicénu din T. II, al Letopisețelor, la fila 465 (edițiunea primă).

CODEX FF.

In-folio de 192 file și cu alte 23 file cu numerotare osebită, la inceput. Titlu iluminat în sepia. — Legat pele. *(Vedĭ facsimile de scrisoare).*

Data și Scriitorul. — «*Letopisițul țĕrilor Moldova, țéra Munteniéscă de când s'aŭ descălecat. 1805. Iuliŭ 20. Scris'am eŭ iubitorul de ostenélă*»

Subscrierea nedescifrabile.

Se vede însă altă notă la fine unde dice:

«*Scrisu-s'aŭ acéstă carte ce se numesce «Letopisețul Moldovei» de mine mult pĕcătosul și nevrednicul, în dilele prea înălțatuluĭ și luminatuluĭ Domn Măria Sa Alexandru Constantin Moruz V.V. și s'aŭ scris în sfinta Episcopiie Hușĭ la anul 1806.* **Мирωн.**»

Acesta subseamnă și pe de lăturĭ, maĭ sus, cu inițialele numele sĕŭ; așa:

Ѡ Н
Р Ѡ
Н Ѣ

La fila 159 se ḑice că : «*Până aice s'aŭ aflat letopisețul scris de Miron Logof.*» și adaoge :

«*Scrisu-s'aŭ de mine netrebnicul, în Hușĭ, la S. Episcopie a Hușilor, în leat de la anul mântuireĭ 1806 Mart. 16.*»

Subscris : *Vasile Pogor* **Писар**

Cine din *Vasile Pogor* și *Miron* este scriitorul? E probabil că amêndouĭ, până la fila 159, de *Miron* și de *Pogor* maĭ departe. De altmintrelea codicele este plin de erorĭ de copiere și amestecare în text de date moderne; așa aflăm la fila 15 *verso* prima numerotare, data 1805 Iuliŭ. Se vede că la acel an și ḑi scriitorul ajunsese până acolo cu decopiarea. Apoĭ la fila 23 *(verso)* prima numerotare copistul scrie : «*Fărșit împreună cu ajutoriul a Prea puternicului celuĭ cu multe strelucirĭ a cerurilor, D. nostru Isus Hristos, a descălecătureĭ vechĭ și începutul aceĭ nouă, la anul 1805 August 1, de Vasile Pogor însĕ* Κύριε βοήθησον μοι τὸν ἁμαρτωλόν.

Scriitorul se încercă să scrie și nemțesce, la fila 129 : «*Schreiben Ich. m. r. 1806 april 15-ten* !

Filiațiunea. — Este o copie indirectă.

Fila 23 *verso* termină cronica descăl. I și apoĭ (noua numerotare începe a luĭ N. Costin : «Din Togarma al treile fecĭor a luĭ *Gavril*, etc.»

Urméză cronica Domnilor Moldoveĭ.

La fila 75 (*verso*) scrie cu altă mână :

«**Пънъ аиче саѹ афлат литописецѹл църїи скрис де Ѹреки вóрникѹл,**

7289 1781.

De ce acéstă dată?

Se vede că era pe codicele de pe care a copiat Miron.

Apoĭ începe :

Литоп. църїй Молд. скрис де Мїрон Логоф. .Ѫнчепънд8-се де ла домнїа лѹй Ярон Боевод.

La fila 159 terminându-se cronica domnilor luĭ Miron C. ḑice :

Пънъ аїче саѹ афлат литѡп. скрис де Мирѡн лог.

și adaoge : «Scrisu-s-aŭ de mine nevrednicul, in Hușĭ, la St. Episcopie a Hușilor, în leat de la anul mântuireĭ 1806 Martie 16. *Vasile Pogorpisar*».

Apoĭ începe domnia luĭ Eustratie Dabija și se termină cu mazilire luĭ Mihaĭ Racoviță Vodă.

CODEX MM (1).

In-folio 245 file. In rea stare. Defectuos la început și la fine. Scrierea nu prea bună și de maĭ multe condee.

Data și Scriitorul. — O notă de la început dice : «Acéstă carte este a luĭ Iordache Ilschi (**илски**) care este un om fórte de trébă.» Apoĭ altă notă dice : «Acesta de maĭ sus arĕtat scriitor și ostenitor la acéstă carte, cu umilință rógă pe toțĭ cetitoriĭ carĭ prin vrere va iubi a se inglindisi cu cetirea acesteĭ frumóse cărțĭ, mare, mic, seaŭ orĭ-ce stare va fi, ca găsind vre-o greșală, care din prostimea minteĭ luĭ va fi făcut, cu duhul blîndeţelor să le îndreptațĭ, căcĭ om in lume a trăi și prin ostenéla luĭ făcĕnd vre-un lucru vrednic de laudă, nu pociŭ crede, că se pótă a nu face vre-o greșélă. Pentru a-ceastă și D-sa fără de nicĭ o peraponisire, tóte să le îndreptațĭ și să le alcătuițĭ precum va fi maĭ cu rînduială 1784. Marte.

Iscălitură nedescifrabilă.

Codicele a aparținut luĭ N. Istrati care e subsemnat la fila 5.

Cuprinsul. — La început o notă relativă la metrul în care e scris Omer. Nota e din 1784 Marte.

Domnia luĭ Dragoș Vodă după N. Costin continuă pe treĭ file și amestecă cronica I-eĭ descălecărĭ de N. C. (de zidirea lumeĭ etc.) și de Miron Costin.

De la Aron Vodă continuă ca după N. Costin și Miron Costin.

Filiațiunea. — Din Cronica primeĭ descălecărĭ de M. Costin, *la fila 25 verso* «*Dragoș Vodă mare năpaste-ĭ fac ccia ce dic că a fost păstor, ci pre mărturia Maramorașenilor,* **cum scrie Miron ce aŭ fost Logofĕt mare, în isvódele sale, că aŭ audit** *cu urechile sale.*»

La fila 26 ; *despre Panaitache Morona :* «**scrie** *în isvódele sale Miron Logofĕtul cum la voroava cu Panaitake pentru acest șanț...*»

Decĭ copie *indirectă.*

Depositul. — Proprietate a Academieĭ, dar de la D. D. Sturdza.

Editat ? Necitat de nime, in cunoscința mea.

(1) Vedĭ și Codex Z

CODEX ŢICAŬ

In-folio cu treĭ numerotărĭ. Prima merge până la 599 paginĭ; apoĭ numerotare nouă de la 1 la 140 pagine şi iarăşĭ de la 1 la 20. Legătură de pele. Pe călcâiŭ, prin fer cald şi auritură, vorba **лнтописєцъ**.

Scrisórea cetéţă dar nu pré frumósă nicĭ egală, fiind de maĭ multe condee. *(Vedĭ facsimilele).*

Data scrieriĭ şi scriitorul. — Tóte aceste informaţiunĭ ni le dă prima pagină, cea cu titlul codiceluĭ. O transcriem întrégă:

«*Letopiseţul ţereĭ Moldoveĭ* carile întâĭ aŭ fost scris până la un loc de Nestor Ureke Vornicul, iară de la un loc de Miron Logofĕtul Iară de acolo de Ioan Neculcea. Iară preste tot de Ioan Cantacuzino Vel-Spătar. Iar al cincilea rînd iarăşĭ preste tot s'a scris în s-ta Monastire Solca, fiind Mitropolit Moldoveĭ P. Sa Kirio Kir Gavriil Mitropolit, după trup frate Măriеĭ Sale Ioan Theodor Voevod şi Episcop Rădăuţuluĭ P. Sa kir Dosoteĭ Herescul; prin ostenéla şi osîrdia a luĭ *Vartolomeŭ Măziranul Arhimandrit sfinteĭ Monastirĭ Solcăĭ*, ca să-mĭ fie pentru a me trebuinţă şi a celor ce or vre să cetéscă. Iar după a me mórte să fie sfinteĭ Monastirĭ Solcăĭ, şi l'am scris in aniĭ de la Hristos Mântuitorul nostru ,аψог, începêndu'l in luna luĭ Ienuarie;

Iar al şesele rînd s'aŭ scris în têrgul Iaşĭ, la începutul domnieĭ Măriеĭ Sale Alexandru Ioan Mavrocordat V.V. de Dumnialuĭ Constandin Grecianul Biv-vel Spatar, prin scrisórea şi ostenéla a me, a luĭ *Ştefan Ţikăŭ*. La leat ,аψпє Ianuarie in 30 ḑile s'aŭ început cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ.

,аψпє *leat.* semnat: *Stefan Ţikăŭ.*

Cuprinsul. — *a)* Predoslovia luĭ M. C. de la primul cronic.

b) Primul cronic al luĭ M. C.

c) La pag. 54 titlu: *Inceputul Letopiseţuluĭ ţereĭ Moldoveĭ.* O prescurtare din N. Costin, dar numaĭ de la finea capitoluluĭ al V-lea din ediţiunea de la 1852 (T. I,) şi apoĭ cu variante continuă.

d) Urméză letop. Domnilor, de Ureche.

e) La pag. 186: «Până aice aŭ scris Letopiseţul acesta Ureche Vornicul. Iar de aice înainte l'aŭ scris Miron Logofĕtul».

După *Miron Logofĕtul*, reprodus cu tăierĭ şi variante, trece la

letopisețul luĭ Neculcea (pag. 315) fără să maĭ menționeze acéstă trecere.

Pre Neculcea de asemenea nu'l urméză în totul și întreg, ci cu tăierĭ și variante.

La fila 367 copiază pre *Canta*, iar fără a spune acéstă schimbare de *isvóde*. Cu *Canta* se termină cronicele, la pagina 581.

Ticaŭ maĭ lasă apoĭ câte-va foĭ albe, gândind că va maĭ afla isvóde pentru ultimele domniĭ până la el, apoĭ cu nouă numerotare, adaoge (cred că tot după copia ce urmăria) un *index rerum memorabilium*, cu titlu : «*Ecstract și scară acesteĭ cărțĭ, adică a Letopisețuluĭ Moldoveĭ.*»

La pagina 125 (noua paginare) se termină indicele. Apoĭ la pag. 129 urméză un tabel cu 4 rubricĭ. In prima rubrică Numĕrul curent, în a doua : câțĭ domnĭ aŭ fost în Moldova; în a treia : ce fel de dajdiĭ aŭ luat în téră și în a patra rubrică : *leatul.*

Tabelul e interesant dar necomplect la fórte mulțĭ domnĭ.

La pagina a) a treia numerotare un alt tabel cu 4 rubrice a Mitropoliilor, Episcopiilor și monastirilor.

1-a rubrică : Numĕrul curent,
2-a » Numele și Hramul,
3-a » Care ctitor l'aŭ făcut,
4-a » La ce an?

Si acest tabel este o încercare neterminată.

La fila 5 (ultima paginatură) *Măzireanul*, care probéză aptitudinĭ pentru istorie, — maĭ schițéză un tabel intitulat :

«*Mórtea Domnilor din Moldova,*»

în care cércă să areate de ce mórte aŭ murit fie-care și unde?

În fine la pag. 8, maĭ cércă să facă un tabel : «De câte orĭ aŭ prădat téra Moldoveĭ Tătariĭ și aŭ robit'o și de câte orĭ aŭ prădat și aŭ robit'o Turciĭ, Leșiĭ și alte neamurĭ, începênd de la Dragoșĭ Voevoda, întâiul Domn până la mórtea luĭ Constantin Mavrocordat în Iașĭ, adică până aŭ luat Muscaliĭ Moldova de sub stăpânirea Turculuĭ în aniĭ 1761 Septembre în 5 ḑile.»

Codicele se termină cu un tabel fórte interesant :

«Câte cărțĭ aŭ tălmăcit și aŭ și scris Arhimandritul Vartolomeiŭ Măzireanul de când aŭ venit din téra Moschiceascá de la Beligrad și unde sunt acele cărțĭ». (fila 13—15 Inclusiv).

Filiațiunea. — In chiar titlul codiceluĭ este indicată *filiațiunea.* Cât privesce opera luĭ Miron Costin, copiile nu sunt *directe*, și nicĭ

întocmaĭ (maĭ ales cronicul al II-lea) cu textele maĭ apropiete de cel original.

Depositul. — Codicele e proprietatea D-luĭ profesor Climescu de la Universitatea din Iașĭ.

Editat? — Abia titlul a fost editat de D. Densușianu în cursul sěŭ de literatură, la pagina 282, și atuncĭ spre a'șĭ susține cu el o eronată (precum la timp vom proba) părere asupra paternităţeĭ Letopisețuluĭ *Ureche*.

Aci s'ar maĭ cuveni să înșirăm și *codicele V. A. Ureche*, dar despre el vom vorbi aiurea.

CODICE AFARĂ DIN ȚEARĂ

BIBLIOTECA GIMNASULUĬ LUTERAN DIN BRAȘOV.

Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten Walachischen Reiche, Welche A° 1727 d. 5 September aus eines Anonymi Manuscripto Walachico zur Nachricht von uns in die deutsche Sprache übersetzet angefangen worden. 2. Exemplare, unul în 4° 247 pagine și altul 4° 344 pagine.

Conține cronica de la Descălecat — 1696. E tradus în germana sub îngrijirea luĭ Ion Filschtich—1720—1743. (Veḑĭ Egel-Gesch. der Moldau und Val. (I. p. 58—62).

NB. Maĭ vedem un fragment înregistrat de D. Densușianu sub Nr. 112: «Walachische historie von der Hereinkunft als sich erhoben die rechtschafene Christen. Traducere din secolul XVIII, fragment de 8 foĭ nepaginate. — Este începutul cronicei precedente.

CODEX NAVREA

In-folio de 294 pagine. Scrisóre curată, cetéță, — Titlurĭ și inițiale roșie, nu prea nimerite. Lipsesce fóia cu titlu. Legătură bisericească — pele. — Conservarea nu prea bună.

Data și Scriitorul. — Manuscriptul a aparținut când-va luĭ *Ioan Radu Leca*, care subscrie la fila 114.

Nu pot afla absolut nimică ce să'mĭ destăinuéscă pre scriitor orĭ data copiereĭ. Singură scrisórea ne pote ajuta să ḑicem că acesț codice e scris în Moldova, după 1730.

Cuprinsul. — *a)* Cronicul de la facerea lumeĭ şi al primeĭ descălecărĭ, de Nicolae Costin, şi

b) Letopiseţul complet al luĭ Ureche.

Depositul. — Este proprietate a bĕtrânuluĭ comerciant şi bun român din Braşov d. Navrea, care a bine-voit a-mĭ împrumuta codicele pe maĭ multe lunĭ. Îĭ aduc aci viile mele mulţămirĭ. El nu-mĭ va servi mult la acéstă lucrare, dar de mult ajutor va fi ediţiunilor celor noue a *Operelor* luĭ *Ureche* şi *N. Costin.*

CODEX GASTER

D. Gaster a reprodus în Chrestomatia sa un pasagiŭ din un codice de letopiseţ, ce dice că-ĭ aparţine. Nu l'am putut obţine de la d-luĭ. Din comparaţiunea însă ce făcurăm cu codicele de letopiseţe al d-luĭ Navrea din Braşov, ni se pare că manuscriptul d-luĭ Gaster este tocmaĭ codicele acesta din Braşov.

CODEX ŞINCAIAN I (1).

In-4°. 22 foĭ *paginate*, fragment scris cu litere latine.

Data-Copistul. — Autograf de G. Şincaĭ. Conţine epoca de la 1574 cu Petru Şchiopul la 1594. Pe faţa ultimă Şincaĭ copiéză următórele cuvinte : «*Şi sosind cu scrisul până aicea, cât s'aŭ ajuns aceste isvóde : eară de aice înainte, am scris şi până la aceste vremĭ, după orênduiala isvódelor tot a luĭ Miron Logofĕtul. Sfîrşit şi luĭ Dumnedeŭ laudă.*»

Acest codice fragment face parte din Cronica luĭ M. C. pre 105 pagine, din Oradea Mare : «*Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Cronica*».

La finea manuscrisuluĭ se maĭ citesce :

«In anul ,зскa (7221, luna Iuliŭ 25) prin ostenéla smerituluĭ Eromonah Sava Moldovénul, din S-ta Monastire *Sĕcul*, ce aŭ fost la Metropolie. Şi eŭ Protopopul Nicolae am legat acest лѣтописец.

(1) D. Densuşianu în însemnatul D-luĭ raport asupra escursiuneĭ ce a făcut în Ardeal, dice că a aflat 20 manuscrise ce conţin diferite cronice ale Ţĕreĭ Românesci şi Moldoveĭ. (Analele Academieĭ 1879 -80. Seria II pag. 105) De la D-luĭ împrumutam informaţiunile despre Codicele din Ardeal maĭ despre tóte şi de la Engel.

Filiaţiunea. — Acest codice este o copiă care amintesce codicele Nr. 11 de la Muzeul din Bucurescĭ, cel scris de Stanciŭ Iereĭ din Bucurescĭ de la Toţĭ sfinţiĭ, la Iuliŭ 9 ,зсла (7231), decĭ 1723, căcĭ la codicele 11 (Muzeŭ) tot aşa cetim :

«Şi sosind cu scrisul până aicĭ, cât s'aŭ ajuns aceste isvóde, iară de aci înainte aŭ scris până la aceste vremĭ, după orênduiala isvódelor *tot* a luĭ Miron Logofĕtul. Iuliŭ 9, 7231. Sfîrşit şi luĭ Dumnedeŭ laudă!»

Urméză dar că şi la Bucurescĭ şi la Metropolia din Iaşĭ s'a avut al 2-lea codice maĭ vechiŭ după care s'aŭ scos codex Şincaian şi cel cu Nr. 11 (A) de la Muzeul nostru.

Depositul. — Oradea Mare, Episcopie. La stabilirea Variantelor Codicelor *de filiaţiune directă* vom avea în vedere şi citaţiunile ce Şincaĭ face din Miron Costin, după un manuscris ce nu putem să determinăm înca care este.

CODEX CLAINIAN.

Volum in-4° de 215 pagine.

Исторїа шi Кроника цѫрїй молдовей кꙋлѣсе шн скрисе маи ꙟнтѫю де Константинъ Мiрон логофѫтꙋлъ. Якꙋм скрисъ ѩрѫшї де Самоил Клаин ꙟн Вїена Яꙋстрїеї Янꙋл Крѫчꙋнꙋлꙋи 1781.

Ms. începe cu Cap. 16 (Descălecatul ţĕreĭ Moldoveĭ la ce an de la facerea lumeĭ s'aŭ intêmplat) şi merge până la Cap. 48 (*Despot-Vodă*). Până la pagina 207 cronica e copiată de *Sam.-Clain*, dar restul de o mână streină.

Filiaţiunea. — Nu o pot stabili, ne putênd merge insumĭ la *Oradea*. Informaţiunea o împrumut din raportul D-luĭ Densuşianu, maĭ sus citat.

Deposit. — Episcopia de la Oradea Mare.

CODEX ORADENSIS.

In 2° Pagine 95. *Historia Princilor ţĕreĭ Româncscĭ*; scris cu litere latine.

Data şi Scriitorul. — La calcăiul codiceluĭ se citesce :

«Şi aşa venind noĭ cu scrisul istorieĭ de la aniĭ luĭ Hs. 1629 până la al 5-lea an al domnieĭ luĭ Nicolae-Vodă, a doua, care este în anul 1724, facem *gătatul* promiţênd că cu timpul şi maĭ în colo vom

continua. Şi s'aŭ scris acéstă istorie maĭ ânteiŭ de tóte de Samoil Clain în Viena anul 1770, iar acum, sub acéstă formă de pre cea d'întâiŭ s'aŭ scris de Vasile Vlad, în anul 1780, în Viena.»

După o informaţiune de la Şincaĭ, Clain decopià esemplarul sĕŭ după un altul ce era în posesiunea uneĭ dómne din familia Bălăcianu carea la 1770 locuia la Viena (1).

N'am vĕḑut acest codice şi nu-ĭ pot determina coprinsul nicĭ **filiaţiunea.**

Depositul. — Se afla în biblioteca Episcopieĭ la Oradea Mare în colecţiunea luĭ Şincaĭ.

Ediţiunĭ. — A grăit de acest codice D. Densuşianu în raportul sĕŭ către Academie despre escursiunea sa în Ardeal, în anul 1879—80 (pagina 105 etc., din anale).

CODEX. ŞINCAIAN II.

In 2°; pagine 105. *Constantis Miron Logothetae Principatus Moldaviae Chronica.* Descallecatul a tiarraei Moldovaei là ce vălleát de là zidhirĕ s'au têmplat. (Tom XXV. Colecţiunea Şincaĭ).

Cuprinsul, etc. — Ms. începe cu capit. XVI (Descălecatul ţĕreĭ Moldoveĭ) şi merge până la cap. 48 seaŭ domnia luĭ Despot-Vodă (1561). Copie până la pag. 70 de G. Şincaĭ cu litere latine, iar restul de o mână streină, cu cirilice. Pe faţa ultimă se află lipite două fâşiĭ de hărtie, carĭ conţin extrase din capit. 49, 50, 51, 52 şi 54 ale cronicei. la călcâiul manuscrisuluĭ, Şincaĭ scrie:

«Quod reliquum est de Vita Despotae descripsi ex aliis auctoribus, quia ex Mirone describendi tempus Vienae non habui, illa etiam quae in applicatis illico schedulis continentur, ad sensum descripsi sed cetera de verbo ad verbum.

CODEX SAMUEL CLAIN DE SAD.

In-4°; pagine 481.

«Istoria Domnilor ţĕreĭ Moldoveĭ din vechĭ şi nouĭ scriitorĭ, culésă

(1) Hanc historiam describendam Samueli Klaini concesserat foemina quaedam ex ill. ma familia Balacianu, quae anno 1770 Viennae morabatur.

și scrisă de. P. Samuil Clain de Sad Ieromonahul din M-rea S-ta Troiță din Blaj.»

Aceeașĭ citată de Engel : Annales Principum Transalpinorum et Moldavicorum (Gesch. der Moldau und Wal. I, p. 91) :

Citată de Șincaĭ : «Historia Valachorum Transilvanorum, Transalpinorum et Moldavorum, cum rebus gestis Principum.» E citată și de Laurian :

«Historia Daco-Romanorum sive Valachorum» (Instr. publică din 1861, pag. 67).

BIBL. MUZEULUI PESTA.

In 4° 82 pagine.

A) traducerea latină a luĭ M. Costin : «Historia Moldaviae auctore Costin Miron Cancellario Moldaviae».

(De la cap 16—48).

Făcută după cererea luĭ Engel de pe exemplarul din Oradea-Mare sub îngrijirea Episcopuluĭ Vulcan.

B) 4° 10 foĭ. Altă traducere de la cap. XVII—XXII de Sam. Clain orînduit sub îngrijirea acestuia.

C) 4° 3 foĭ nepaginate. Conspectus historiae Valachiae auxilio cum Divino ab anno reparatae salutis 1595. E o traducere tot dupe Codex din Oradea, sub titlul: «Inceperea istorieĭ românescĭ cu ajutorul luĭ D-ḍeŭ de la an. 1595.» Colecțiunea Engel.

D) Tot așa : «Continuatio historiae Valachiae ab anno 1595. 4° 8 foĭ nepaginate (1).

CODEX NICOLAS GRENIER.

In 1856 saŭ 1857 se formase în Bucurescĭ o asociațiune de maĭ mulțĭ bărbațĭ spre a traduce în limba francesă Cronicile, scrierile istorice, documentele etc. relative la Românĭ. Un ḍiar sfițeran «*L'Espérance*» a fost și început a publica foiletone din asemenea traducerĭ menite a ne face maĭ bine cunoscuțĭ lumeĭ culte. Lucrarea nu fu

(1) Filstich, Engel. Șincaĭ, Samuil Clain, Episcopul Vulcan, Marienburg aŭ adunat, încă din secolul anterior asemenea diverse cronice. Vom aduce maĭ departe citațiunĭ de la uniĭ din eĭ.

însă bine şi cu stăruinţă condusă şi în curênd nu se maĭ pomeni necĭ de societatea din Bucurescĭ, nicĭ de trăducerĭ de cronicĭ în limba franceză.

*

Independent de încercările de la 1856/7, o traducere de cronice române în limba francesă esista în manuscris, la biblioteca din Paris (strada Richelieu). Acest manuscris, înregistrat cu Nr. 7 în catalogul biblioteceĭ de la Versailles, unde fu maĭ întâiŭ depositat, (1) astădĭ pórtă N. 1409 lit. AR. sub titlu, *Gouvernement de Moldavie.*

Este un in-folio de 1007 pagine şi pórtă titlul următor:

«*Livre historique contenant les gouvernements et les vies des Princes et des autres souverains des pays voisins à cette Principauté, leurs contemporains depuis l'arrivée et le gouvernement de Drago Vodă jusqu'en 1729, avec un abrégé de l'histoire du monde, de l'origine et des etablissements de toutes les nations qui l'habitent, depuis la création jusq'aŭ règne de l'Empereur Trajan et audelà, composé en premier lieu dans l'idiome moldave par le seigneur Miron Costin Grand Logothète ou chancelier de Moldavie. En suite d'ordre du très-excellent et très illustre Jean Grégoire Ghyca Voevoda ou prince de la Moldo-Valachie, fut traduit en grec vulgaire à Ghyassy, en 1729, par le seigneur Alexandre Amira de Smyrne cy devant grand Soulzar ou écuyer de* **Bouche** *de la cour de Moldavie et de ce dernier idiome a été mis en français par Nicolas Grenier de Smyrne ci devant honoré d'un emplöy dans la Bibliothèque de Sa Majesté très-chrestienne à Paris. — Angora M.DCCXLI* (2).

Acest codice fiind, cum se vede, o traducere după Amiras, cele ce am dice despre Amiras s'ar referi şi la Codicele acesta. Academia posede o copie făcută de guvernul român prin îngrijirea repaosatuluĭ D. Ubicini. Din copia mea proprie, făcută prin D. Octave Ballif, la Paris, am publicat câte-va foĭ în 1866 cu Buletinul instrucţiuneĭ publice (pag. 609). Am rătăcit restul manuscrisuluĭ. Avênd a reproduce aiure din notiţa luĭ Hae despre codex Amyras, numaĭ înregistrăm aci şi acest codice.

(1) O notă subsemnată de un Rejot, la 1761, dice: «ce manuscrit vient du Cabinet des livres de Versailles. Il a été envoyé par Mr. Hardiou à Mr. Le Fèvre qui l'a remis le 19 N-bre 1761. *Repot.*

(2) Vedĭ articolul meŭ despre acest Codice în Buletinul instruc. publice din 1866 pagina 608.

CODEX VIENNENSIS

D. B. P. Hasdĕŭ ni spune ca lucru sigur că există un *Letopisețŭ* și în biblioteca imperială de la Viena. Nu l-am vĕḑut și nu putem da despre el nicĭ o informațiune.

CRONICELE TIPĂRITE.

Ediția D. M. Kogălniceanu.

D. *Mih. Kogălniceanu* ilustrul premergĕtor al istoricilor românĭ contimporanĭ, aŭ publicat douĕ edițiunĭ din operele luĭ Miron Costin (dar nu complecte). Prima se coprinde în tom. I. tipărit cu slove chirilice la «**Кантора фоіеї сътещї шi інстітѹтѹл Ѧлбінеї Ромънещ акѹм інтрѹніте**» iar prefața și apendicele la tipografia Buciumuluĭ român a D-lor D. Gusti și Th. Codrescu, în 1852, la Iașĭ.

D. M. Kogălniceanu ḑice, că la edițiuuea tomuluĭ sĕŭ I-iŭ a utilisat următórele manuscrise :

I. — «O copie veche, și prin esactitatea sa negreșit scósă de pe însușĭ originalul, cuprinḑênd Letopișețul luĭ Ureche și a luĭ Miron Costin, precum și adaosurile luĭ Evstrati Logofĕtul. Titlul și doue file de la sfârșitul domnieĭ luĭ Stefăniță Vodă, fiiul luĭ Vasilie Vodă lipsesc. I tom in-folio, cu o scrisóre veche dar corectă și frumósă, 164 file. — La sfârșit cuprinde doue file tratând despre aflarea piciorului sfântuluĭ Ioan Botezătorul în Constantinopol și depunerea acestuĭ sfânt os în mănăstirea Secul de către însușĭ Ctitoriĭ vel Vornic de țara de jos Nistor Ureche și soția sa Mitrofana, în aniĭ de la zidirea lumiĭ 7115 Avgust 29, în domnia luĭ Simeon Movila V. V. fiind Teodosie Mitropolit Suceviĭ, Anastasie Episcop de Roman, Ioan Episcop de Rădăuțĭ, și Filoteĭ Episcop de Hușĭ. — Acest manuscris este al meŭ» (1).

II. — «Letopisețul țĕriĭ Moldoveĭ, de când s'aŭ descălecat țara, și de cursul anilor, și de viéța domnilor, care scrie de la Dragoș Vodă până la Aron Vodă, isvodit de Simeon Dascălul, care și el l'aŭ scris dupre un Letopiseț ce era isvodit de maĭ înainte de rĕposatul Grigorie Ureche Vornicul de țara de jos. Iar acum cu porunca Măriеĭ

(1) Veḑĭ codicele Racovițian.

sale, milostivuluĭ nostru domn Ioan Nicolae Alexandru Voevod s'aŭ scris în oraş în Iaşĭ Velet 7220. mţa. Dec. 2 ḑile Vtorag gptdva. «I tom in 4. fórte bine scris. La sfârşit este însemnat de acelaşĭ prescriitor următórea însemnare slavonă : **и написах азъ много грѣшний, и недостойниї рабъ Костандин Владѹловичй Логофѣт за диван от Филипеций. Влѣато 7233 мцт Дек. 15 знле».**

«Acest manuscris îl am de la strămoşul meŭ Enachi Kogălniceanu, care l'aŭ întrebuinţat la scrierea letopiseţuluĭ sĕŭ, precum dovedesce o cronologie a domnilor Moldoveĭ, scrisă la sfârşitul cărţiĭ de chiar mâna sa, şi începênd de la Dragoş Vodă, la aniĭ 1352, şi încheindu-se la anul 1767 cu a doua domnie a luĭ Grigorie a luĭ Teodor Kalimah, şi s'aŭ şi têmplat, adaogă el, şi oştire: Turcul cu Muscalul, 1768, Iunie 1. — În dosul coperteĭ dintâĭ este scris : acest letopiseţ s'aŭ cumpĕrat de Enachi Kogălniceanu biv vel vatav de Aproḑi aicĭ in Ţarigrad fiind de la Dascălul Daniil Ieromonah, ce aŭ fost şi la Antiohi Gianetul la lét 1760. August 17, şi iscălit: Enachi Cogălniceanu biv vatav za Aproḑĭ.

III. — «Acest letopiseţ al ţĕriĭ Moldoviĭ de descălecatul întâiŭ de Traian împĕratul Rămuluĭ cu Rămleniĭ, şi pentru a doua descălecare de Dragoş Vodă, l'aŭ făcut cu tótă cheltuiala Teodor Costachi treti Logofĕt, în ḑilele prea luminatuluĭ şi înălţatuluĭ Domn Ioan Mihaĭ Racoviţă V. V. în al 11-lea an a înălţateĭ domniĭ. la a treia domnie a măriеĭ sale, în aniĭ de la zidirea lumiĭ 7234 mţa. April. 25 I tom mare in-folio 189 file; la sfârşit este însemnat că este scris de : *bine voitorul iubituluĭ cetitor Gligoraş sin Vasilie Urikar.*» *Veḑĭ codex C. îndărăt.*

«Acest manuscris cuprinde : 1. Cartea despre descălecatul dintâiŭ al Moldoviĭ de Nicolaĭ Costin 2. Letopiseţul luĭ Urekie adăogit de Neculaĭ Costin, şi 3. letopiseţul luĭ Miron Costin. — Acest manuscris care este prea bine scris şi care asemenea aŭ fost a luĭ Enaki Kogălniceanu, aŭ slujit la copierea maĭ multor altor letopiseţe, precum dovedesc următórele însemnărĭ din dosul coperteĭ de pe urmă. 1. «de pe acest letopiseţ am scris eŭ treĭ letopiseţe în ḑilele prea luminatuluĭ şi prea înălţatuluĭ domn Măria sa Alexandru Ioan Mavrocordat V. V. 1786, Avgust 4. Stefan Stărce.» — 2. «de pe acest letopiseţ am scris şi eŭ un letopiseţ în ḑilele prea luminatuluĭ şi prea înălţatuluĭ domn Măria sa Constantin Alexandru Moruz V. V. 1803 Sept. 20, Antohi Sion.»

«Afară de manuscrisele maĭ sus citate, s'aŭ maĭ întrebuinţat la cronicile luĭ Ureche şi a Costineştilor, manuscrisele pomenite la tom. II.

Ioan Neculcea. I. II. III. IV. și la tom. III. *Cronica anonimă* II. *Enaki Kogălniceanu.* II. și III.»

Décă comparâm Codicele arĕtate în acéstă listă cu codicele încă ne publicate, cât privesce pe Miron Costin, aflu marĭ și multe variante. Le vom releva la locul cuvenit. Aci constat numaĭ, că și la prima și la a 2-a edițiune, ilustrul bărbat a avut o copie din cronicile luĭ Miron Costin, de o filiațiune directă, căcĭ: Miron Costin ḑice (pag. 20): «cu urechile **mele** am auḑit trecĕnd pe la Maramoroș în solie la craiul leșesc Sobieski;»

și despre Panaiotaki **Тълмачвл** : «Nu **sciŭ** la ce istoric va fi cetit acel lucru; la voroava cu **mine** pentru șanțul acesta...» etc. «Așa luĭ Panaitake **i-am rĕspuns,** la ce n'aŭ sciut cum **îmĭ** va respunde».

In cronicul domnilor, iarășĭ cetim: «Așa și **nouă,** iubite cetitorule, cu mult maĭ lesne a scriere de aceste vremĭ în carĭ maĭ la tóte **ne-am prilejit singurĭ... Incepem** a scriere de domnia luĭ Stefan Vodă Gheorghie» (302);

și la fila 305: «**Noĭ** măcar că am fi datori cu pomenire lăudată maĭ mult luĭ *Stefan Vodă,* de la carele multă milă **am** avut, de cât luĭ Vasile Vodă de la care multă urgie părințiĭ **noștriĭ** aŭ petrecut iară direptatea»...

*

Edițiunea II tom. I (din operile luĭ Miron Costin, cu litere, e din aniĭ 1872 tipografia naționala a luĭ Rasidescu, din Bucurescĭ. Puține variante aŭ întrodus D. M. Kogălniceanu în acéstă a doua edițiune. D. Gr. Tocilescu, atât în «*Columna luĭ Traian*» din 1876 August și Septembrie, N. 14 (8) și 12 (4) cât și în «*Revista sa de istorie și arhcologie*» din 1885, aŭ criticat edițiunile de aḑĭ ale D-luĭ M. K. — Tot asemenea și D. B. P. Hasdĕŭ în un articol ce a publicat în «*Romanul*» în anul 1872.

Edițiunea Ionid.

«*Istoria Moldo-Româniceĭ*» editată de librarul editor George Ioanid, la 1858 (Bucurescĭ), cuprinde reproducerea unor codice de letopisețe aflate de repaosatul D. Crețescu, în o escursiune la monastirile Cozia și Șerbănesciĭ. Intre acele e unul care reproduce letopisețele moldave. Nu puturăm a da de urma manuscriptuluĭ ce a servitŭ la edarea tomuluĭ I-iŭ al colecțiuneĭ din 1858 și mărturim că un moment am creḑut că editorul din 1858 se mărginise a da o edițiune a sa după letopisețele maĭ nainte publicate de D. M. Kogălniceanu.

O maĭ de aprópe esaminare comparativă a tecstelor din ambele edițiunĭ, ne-a convins că în adevĕr a existat un codice după care s'a făcut edițiunea Iónid, care presintă destule variante de la codicele ce a servit la publicarea edițiuneĭ anterióre a D-luĭ Kogălniceanu.

Data—Scriitorul. — Neavênd manuscriptul nu putem să'l studiăm după metóda ce am aplicat la cele-l'alte codice.

D'altmintrele niciĭ nu ne póte servi de cât pentru primul cronic al luĭ *M. Costin*, despre Descălecarea I-a, căcĭ nu se întinde preste domnia a II-a a luĭ Aron Vodă cel cumplit.

Se vede, din acéstă aserțiune, că în edițiunea Iónid nu avem de cât pre N. Costin și pre Ureche, cum l'aŭ intercalat el în codicele sĕŭ propriŭ :

Așa fiind, din chiar primul cronic al luĭ Miron Costin, nu aflam de cât citațiunĭ. Așa, bună-óră la pagina 67 se citesce : «**In isvódele luĭ Miron Logofĕtul** *aflu dicênd pre părere, să fie pre Kogâlnic în Bugeac acea cetate* căria 'ĭ dic Tătariĭ și aĭ noștriĭ *Kara Burnar.*» Și ceva maĭ sus : «Așa să'ĭ fie respuns luĭ Panaiotake, **dice Miron** Logofĕtul, la ce n'aŭ sciut cum va maĭ respunde Panaiotake».

CODICELE DE LETOPISEȚE
Cunoscute de scriitoriĭ străinĭ.

Încheiăm studiele nóstre asupra codicelor de letopisețe cuprindênd pre *Miron Costin*, reproducênd aci, din câțĭ-va scriitorĭ străinĭ, scirile ce avură eĭ despre codicele de letopisețe ale cronicaruluĭ de care ne ocupăm.

I. **Iohann Christ. Von Engel** în «Geschichte der Moldau und Walachey nebst der historischen und statistischen Literatur beyder Länder. Erste Theil-Halle, bey Iohann Iacob Gebauer 1804». La pag. 58 a acestuĭ op, XLVII, cetim cele următóre :

«Ich habe, Schreibt mir der Herr Conrektor aus Cronstadt, den 14 Ian. 1801, das Manuscriptum aliquod incerti Auctoris, auf welchem eigentlich allein der ganze historische Werth Filstichs beru het, hier eben von mir. Der Titel desselben ist: Historie von der ersten Hereinkunft der Römer und dem von ihnen nachmals aufgerichteten Walachischen Reiche, welche anno 1727 den 5 Sept. aus einem *Anonymi* Msto Valachico von uns in die teusche Sprache übersetzt angefangen worden».

NB. Acest manuscript nu e al luĭ Miron Costin nicĭ al luĭ Ureche,

La Nr. 38 din catalogul sĕŭ bibliografic Engel înregistréză scirea de douĕ cronice, carĭ iarășĭ nu sunt cele moldóvenescĭ, ci muntenescĭ.

*

La pag. 67. Nach den zwey inländischen Chronisten der Walachey, welchde unterer zahl XXXVIII und XLVII, vorgekommen sind, muss billig auch ein inländischer Chronist der Moldau folgen, und dieser heisst *Miron Costin.* — Diesen citirt Sultser III, S. 507. Auf eine Art, welche zu verstehen giebt, dass er ihn auch gebraucht habe. Die Nachricht, die Herr Horanyi in der Memoria Hungarorum von ihm ertheilt, beruht ganz auf Kantemirs Zengniss. (Beschreibung der Moldau 1771. s. 340). Miron war Logothet in der Moldau gegen das Ende des XVII. und auf des XVIII. Iarhunderts(?) kantemir nennt ihn den richtigsten Geschichtschreiber, den die Moldauer haben. Er schickte seine Söhne nach Polen, und liess sie daselbst die lateinische Sprache lernen und in den Wissenschaften unterrichten. — Ich habe seine *Walachisch geschriebene* Chronik in einem mássigen Quartband in Iune 1800. zu Blasendorf oder Balásfalva der Residenz das unirten griechisch-kathol. Bischofs, Er Excellenz des Herrn Ioh. von Bob in Siebenbürgen, und bin zugleich in stande, aus einem Schreiben des Herrn Samuel Klein folgende notiz von diesem Codex mit der eigenen worten dieses gelehrten Vasiliten mit zu theilen: «Miron Historiam Moldaviae Principum usque ad annum 1595 perducit (1) excurrit ille extra limites Moldaviae, interdum Transilvaniae et Poloniae res recensendo, et quidquid habet, totum fere e scriptoribus Polonicis descriptum habet. Ex illó ego etiam plurimum habeo, et nihil permisi intactum, quod ille habet, qui in mea opera (s. unten Nr. LXXXIV) non inseruissem, exceptis rebus Polonicis et Transilvanis. Imo aliquando Res Moschorum et Turcorum extra Moldaviam recenset Miron....» — Ein Andrer, aber inkompleter Codex von Miron befündet sich in Gross. Wardein in Besitz des Herrn Canonicus des dortigen griechisch-kathol. Domkapitels, Samuel Vulcan, welcher mir über diesen Codex folgendes gemeldet hat. Intitulatur: Historia et chronica Moldaviae collecta et descripta per Constantinum Miron Logothetam, anno 1708, sed hoc histum meum non sine jactura historiae Valachorum, si aliud exemplar non existit, est mancum: desunt enim prima 25, Capita, et post. 48 Caput multo plura, utvidetur; nam usque ad hoc caput describitur historia Moldaviae

(1) Dies mag vielleicht nur vom Blasendorfer Exemplar des Miron gelten; andre Exemplare mögen über das I. 1595 hinausgehen.

tantum ad annum 1561, et author, qui praeter domesticos, Hungaricos quoque et Polonicos scriptores consuluit ad suam usque aetatem historiam hanc deduxisse videtur; a capite autem 16⁰ continuat historiam Moldaviae ab anno 1366.» Es ist mir endlich gelungen, nach vielfältiger Correspondenz eine lateinische Uebersetzung fon Miron für den historiker zu erhalten, hauptsechlich durch die Güte Sr. Excellenz des Herrn Bischofs von Bob, (der neulich eine summe von 145,000 fl. zur bessern Erzichung und Dotirung des Walaschischen unirten klerus gestiftet hat) und des Herrn Samuel Klein von Szád, velcher, ohngeachtet seine Kränklichen Umstände, mit Hülfe eines ihm von Herrn Bischof beygegebenen Clerikers, gedachte ueberzetzung für mich besorgt hat. Da der Raum nicht erlaubt den ganzen Miron in diesem Werke einzuschalten, so werde ich doch wenigstens, wie es bey der Gratschanischen Chronik geschehen ist, ein Stück davon weiter am Schlusse der ältern Gesch. der Moldau zur Probe mittheilen. In bibliographischer Rücksieht muss ich nur noch erinnern, dass Miron bald umbestimmt aus Pohlnische und Moldavische annalen, bald bestimmt auf Stryikowski, auf Istvánfi, und Z. E. bey dem Iahre 1549. beym Ivonia, beym Aaron, auf den Mold. Geschichtschreiber Ureke sich beruft. Man findet in der Geschichte einen *Ureke*, der Geheimschreiber des Woiwoden Aaron ums I. 1593, gewesen, vielleicht eben denselben, der im I. 1607 das Pohlnische Indigenat erhielt, und in dem diesfälligen Reichs gesetze Nestor Ureke heisst. Ob diese für einerley Person mich diesem Moldauer Chronisten Ureke zu halten sind? Wage ich noch nicht zu entscheiden. etc.

*

La pag. 119 Engel aduce după promisiune în latinesce, ca probă, domnia luĭ Dragoş din Miron.

«......... Den Text dieses Kapitels gebe ich nach vorgenommener Vergleichung von zweyerley Ueberrsezungen, wovon mir die eine der domherr Sam. Vulcan, aus Gross-Wardein, die andre der Gelehrte vasilit Sam. Klein auş Blasendorf in Siebenbürgen gefälligst übersendet haben. Ich wähle dieses Capitel aus, unzugleich zu zeigen: das **Miron** selbst über die altesten Woiwoden der Moldau wenig oder gar nicht weiss.» Apoĭ urmează: «Dominatus Vojvodae Dragos. 1366.»

*

Peyssonel a sciut despre *Vreke* şi l'a pomenit în *Considérations sur les peuples* etc., dar de M. Costin nu aflu nimica la el.

*

Hase (1) Bibliotecar la Biblioteca din strada Richelieu a făcut o recensiune despre cronicile române. O vom aduce în altă parte, cum deja am anunţat maĭ sus.

*

Raicevicĭ. Despre manuscrisul de istoric ce se păstréză in familia Cantacuzinilor scrisă Raicevicĭ, ḑice Engel în *Geschichte der Mold.* T. I, p. 49.

*

Wolf.

Beiträge zu einer Statistisch — historischen Beschreibung des Fürstenthums Moldau von Andreas Wolf, der Arzneigelahrheit Doctor, aus übendem Arzte zu Hermanstadt, und der Königlichen Gros'britanischen Societät der Wissenschaften in Göttingen correspondirendem Mitgliede. Erster Theil (Hermanstadt Bey Martin Hochmeister 1805).

Wolf menţionéză despre un codice al luĭ Miron Costîn la t. I p. 150 unde ḑice, întrebându-se de cine e înfiinţată Episcopia de Roman, că :

(1) D. Guigniaut secretar perpetuŭ al Academieĭ de inscripţiune şi belle litere a cetit în 3 Aug. 1867 la Paris, o notiţă istorică asupra luĭ Charles-Benoit Hase, nu de mult mort. In acéstă biografie, D. secretar perpetuŭ amintesce că Hase s'a ocupat de cronicile române şi ḑice aşa :

«M. Hase, qui ne sépara jamais, dans ses recherches, la philologie de l'histoire, et qui dès lors avait étudié les annales de toutes les provinces qu'embrassa jadis l'empire de Byzance, comme toutes les époques de la langue grecque, en fournit, plusieurs années après, une preuve remarquable. Dans le dernier travail qu'il communiqua au Recueil des *Notices et Extraits de manuscrits*, en 1827, siégeant enfin parmi nous, il enchâssa, dans une analyse substantielle et suivie, les principaux passages de *l'Histoire de la Moldavie*, composée en Moldavie par Nicolas Costin, et traduite en grec moderne par Alexandre Amiras en 1729. Il y fit ressortir les traditions encore vivantes de la civilisation grecque, conservées jusqu'a nos jours dans cette principauté célèbre, et il montra combien lui étaient familiers ces pays du Danube dont il vous entretint dans mainte occasion, comme s'il eût pressenti les destinées nouvelles qui semblent les attendre.»

«Alte documente, die ich noch in Iahre 1787 in dem Metropolitan Arhiv zu Iassy durch suchte, wo ich auch **Mirons handschriftliche Chronik von der Moldau antraf,...** etc.

Ce va fi devenit óre acel codice de la Metropolia din Iașĭ ?

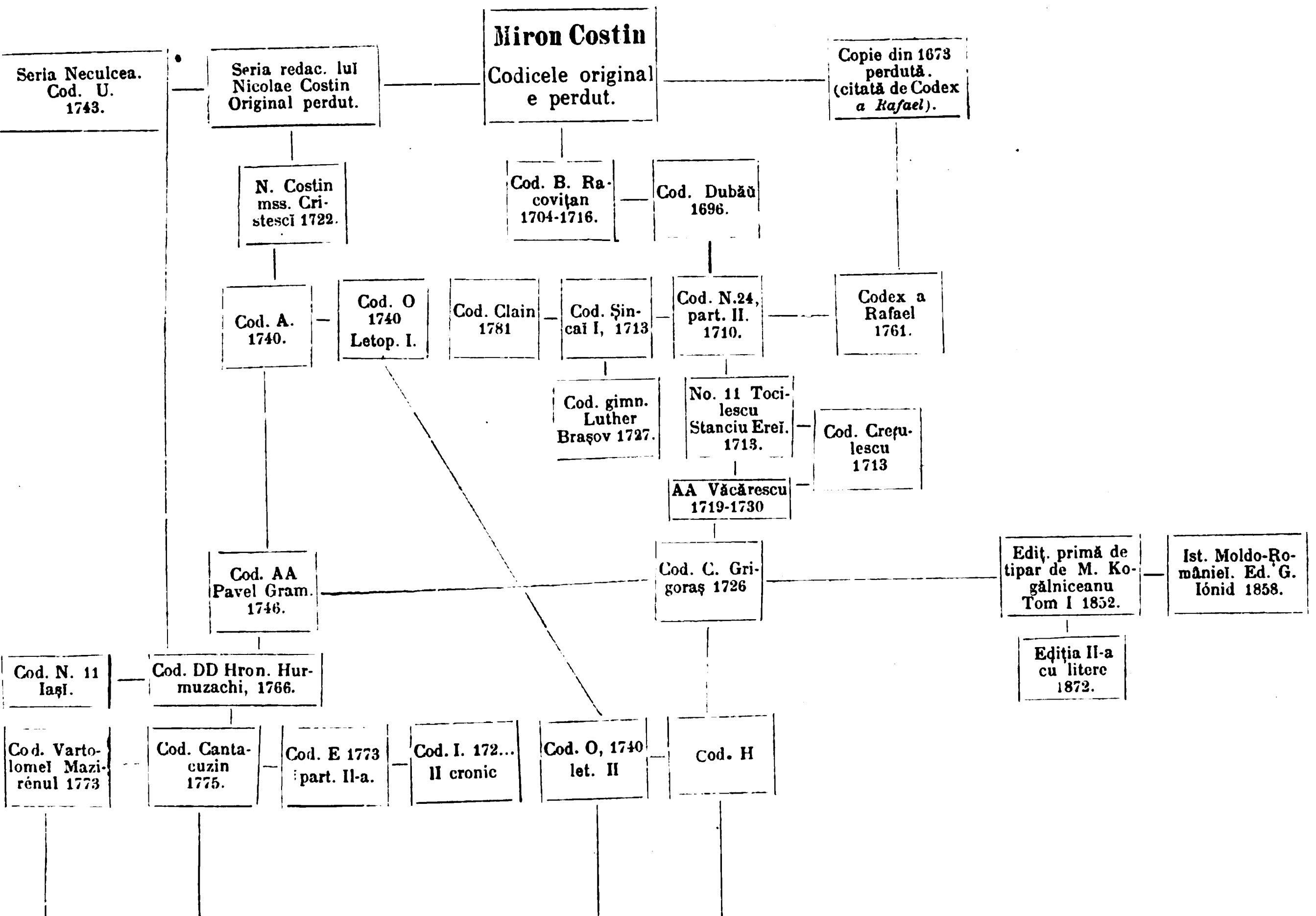
*

Antonio Delchiaro in *«Istoria delle moderne rivoluzioni.»* (Venezia — 1718) scie că, în Muntenia «ogni nobile Valaco tiene presso di se custodito quel manoscritto, in cui è descritta la vita de 'Principi, tanto in bene, quanto in male, secondo che quel Principe è stato o favorevole, oppur nemico di quella Provincia.

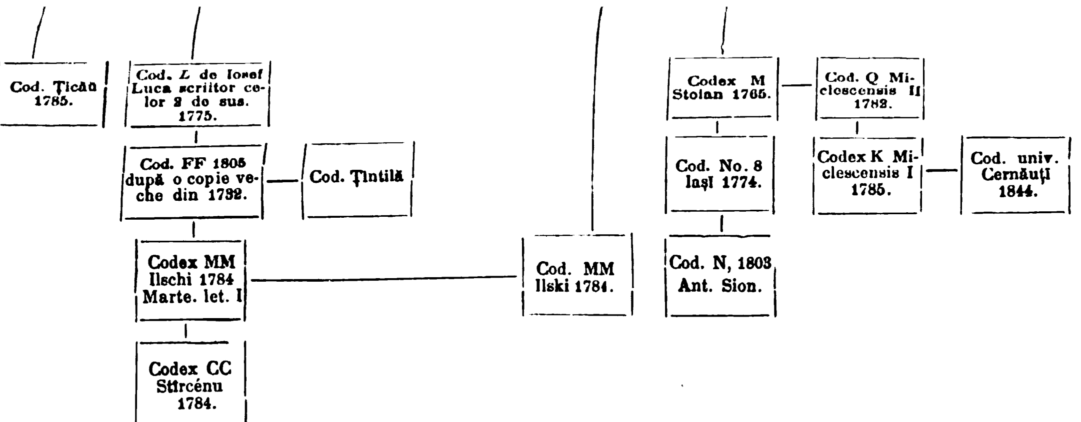
(Pagina 43. Parte prima.)

*

Ce ḑicŭ despre Miron Costin scriitorĭ vechĭ ca *Dionisie*, *Fotino*, *Cantemir*, orĭ cum îl apreciéză *Edgar Quinet*, *Hase*, *Vaillant*, *Ubicini* etc., acésta se va vedea la locul unde vom face bibliografia luĭ Miron Costin.

Seria Neculcea. Cod. U. 1743.
Seria redac. lui Nicolae Costin Original perdut.
Miron Costin
Codicele original e perdut.
Copie din 1673 perdută. (citată de Codex a Rafael).
N. Costin mss. Cri-stesci 1722.
Cod. B. Ra-coviţan 1704-1716.
Cod. Dubău 1696.
Cod. A. 1740.
Cod. O 1740 Letop. I.
Cod. Clain 1781
Cod. Şin-cai I, 1713
Cod. N.24, part. II. 1710.
Codex a Rafael 1761.
Cod. gimn. Luther Braşov 1727.
No. 11 Toci-lescu Stanciu Erei. 1713.
Cod. Creţu-lescu 1713
AA Văcărescu 1719-1730
Cod. AA Pavel Gram. 1746.
Cod. C. Gri-goraş 1726
Ediţ. primă de tipar de M. Ko-gălniceanu Tom I 1852.
Ist. Moldo-Ro-mâniei. Ed. G. Iônid 1858.
Ediţia II-a cu litere 1872.
Cod. N. 11 Iaşi.
Cod. DD Hron. Hur-muzachi, 1766.
Cod. Varto-lomei Mazi-rénul 1773
Cod. Canta-cuzin 1775.
Cod. E 1773 part. II-a.
Cod. I. 172... II cronic
Cod. O, 1740 let. II
Cod. H

TABELUL FILIAŢIUNEI CODICELOR.

Drept conclusiune la recensiunea nóstră asupra codicelor cunoscute, dăm aci tabelul general al filiaţiuneĭ lor. Rubrica centrală cuprinde codicele de filiaţiune directă, fie la letopiseţul I, fie a celuĭ al II-lea ale luĭ M. Costin. Rubricaa 2-a de la stânga lectoruluĭ, dă codicele cu redacţiunea ce Necolaĭ Costin a dat cronicelor tată-sĕŭ, séŭ şi codice de filiaţiune indirectă. Unele din aceste codice însă cuprind séŭ cronicul I séŭ cel al II-lea, de filiaţiune directă. În asemenea cas le-am legat cu o linie de codicele directe la care maĭ mult corespund. — La seria estremă, din stânga, a redacţiuneĭ luĭ Neculcea, am înscris numaĭ codicele original cu litera U.

II.

DEPOSITELE CERCETATE.

In interesul publicaţiuneĭ *Operelor complete* ale luĭ *Miron Costin;* am cercetat şi următórele deposite de documente orĭ arhive:

1. **Academia română**. Documintele eĭ.
2. **Muzeul de antiquitățĭ** din Bucurescĭ. — Documinte.
3. **Cabinetul de sciințe naturale din Iaşĭ.** Documinte donate de On. D. *Panaite Balş.*
4. **Ministerul justiţieĭ.** Registrele vechĭ de anaforale în procese de moşiĭ şi case ale Divanuluĭ domnesc din Moldova.
5. **Arhiva credituluĭ foncîar** rural din Bucurescĭ, grație interesuluĭ ce pune la tot ce se referă la istoria patrieĭ D. D. Sturdza.
6. **Arhiva minister. Domeniilor.**
7. **Arhiva Sf. Spiridon** din Iaşĭ, pentru moşiile arătate ia vale.
8. **Arhivele tribunalelor** din Iaşĭ : — Secția I—III.
9. **Episcopia Roman.** Documintele rĕmase la acéstă episcopie şi amical puse la îndemâna nóstră de învĕțatul prelat, Episcopul Melchisedec, care va afla mulțămirea sa negreşit în micul serviciŭ ce facem istorieĭ cu acéstă lucrare a nóstră.
10. Documintele de familie a Onor. D. *Grigorie Cantacuzino*, din Bucurescĭ. Aducem Domnuluĭ Cantacuzino respectuóse omage pentru ajutorul dat sciințeĭ, istorieĭ naționale.
11. Documintele de familie ale D-luĭ *Nicolae Cretzulescu* învĕțatul membru al Academieĭ române.
12. *Documintele* colectate de amicul nostru D. *profesor Tocilescu.*
13. *Câte-va documente* prestate de D. *senator Gherghel.*
14. **Arhiva Statuluĭ din Iaşĭ :** Documinte originale din cele puține ce aŭ maĭ rĕmas nestrămutate la Bucurescĭ, dar maĭ ales dosarele de procese de moşiĭ şi acele de intăriturĭ ale Divanuluĭ

de întăriturĭ. Mult timp a fost bunul obiceiŭ a se păstra copie la dosar după *uricele*, și actele în genere, a cărora întărire o ceréŭ ceĭ interesațĭ la desființatul Divan din Moldova. Nu putem afirma că până astăḑĭ am scos, din aceste dosare, copiĭ după tóte actele istorice. Lucrarea o continuâm și astă-ḑĭ cu deplin succes. Actele ce ne vor maĭ veni din acéstă sorginte, le vom da în suplement și vor servi și la publicarea ce pregătim a cursuluĭ nostru de istoria patrieĭ secolul XVI—XIX.

15. **Arhiva Statuluĭ din Bucurescĭ.** Directorul ilustru al acestuĭ deposit important, colegul nostru B. P. Hasdĕŭ, cu iubirea ce are, ca fruntaș muncitoriŭ, pentru toțĭ ceĭ carĭ lucréză în ogorul D-le iubit, ogorul istoric, — a bine-voit a ne face tóte înlesnirile pentru a urmări cu succes cercetările nóstre. D-sa a reservat studiuluĭ D-sale vr'o 4--500 de acte, îngăduindu-ne a studia restul. Priméscă aci D. B. P. Hasdeŭ espresiunea recunoscințeĭ nóstre și permită-ne să o dăm tot-odată și inteligintelui și neobosituluĭ sĕŭ împiegat D. Petruți, care a fost nouă cu cea maĭ mare bună-voință și răbdare, în penibila muncă a revizuireĭ și citireĭ ce am făcut a câtor-va miĭ de documinte. — Până la data când scriem aceste șirurĭ, am cetit și cercetat documintele bisericilor și monastirilor arĕtate în lista de maĭ jos (B).

A. Lista moșiilor ale căror drese le-am cercetat la St. Spiridon din Iașĭ (1).

1) Ciopu saŭ Țopu. — 2) Siliștea Marcoviceniĭ saŭ Bozieniĭ. — 3) Dumesciĭ.—4) Bolcesciĭ aĭ moșieĭ Blăgesciĭ.—5) Siliștea Lazesciĭ.-- 6) Viile din Cotnarĭ. — 7) Borcea-Bașaniĭ: —8) Baloșenĭ (Siliste). — 9) Vădeniĭ-Pășcaniĭ. — 10) *Urecheșciĭ.* — 11) Rĕsboeniĭ. — 12) Todiresciĭ. — 13) Crăiniceniĭ. — 14) Sêrbiĭ- Dreslave. — 15) Dănesciĭ. — 16) Itesciĭ.— 17) Logofețiĭ. — 17) Todireniĭ. — 18) Șeptiliciĭ. — 19) Costesciĭ. — 20) Docolina. — 21) Bodesciĭ.— 22) Galbiniĭ și Țiulesciĭ.— 23) Porcesciĭ. — 24. Bădeana și Giulesciĭ. — 25.) Buzeniĭ. — 26) Borocesciĭ. — 27) Vascaniĭ.—28) Bancoviciĭ. — 29) Pițiganiĭ. — 30) Popricaniĭ. — 31) Pădureniĭ. — 32) Domoșeșciĭ. — 33) Româniĭ. — 34) Blagesciĭ. — 35) Frațieniĭ. — 36) Gărdeniĭ. — 37) Giurgeșciĭ. —

(1) Aduc aci publice 'mulțămirĭ onorabililor Domnĭ Epitropĭ aĭ St. Spiridon, DD. Liteanu, Gane și Gheorghian pentru graba cu care ni-a pus la disposițiune documintele și o sală în care am lucrat în orĭ-ce timp și cât am voit. Asemenea și fostuluĭ arhivist al S-tuluĭ Spiridon.

38) Buhuşesciĭ. — 39) Coţofănesciĭ. — 40) Puţeniĭ-Piţcaniĭ-Lungeniĭ şi Bălănesciĭ. — 41) Bargaóniĭ. — 42) Bogheniĭ. — 43) Pogoceniĭ (Adeşiĭ). — 44) Hârcĭoganiĭ. — 45) Puţeniĭ secĭ. — 46) Şerbăcaniĭ (Ploeşciĭ orĭ Ţĕrăncuţa). — 47) Kirica. — 48) Andriesciĭ. — 49. Papuceşciĭ. — 50) Dolfeniĭ şi Tuvlicesciĭ, — 51) Olănesciĭ — 52) Onceşciĭ — 53) Bumbata. — 54) Petroiul. — 55) Kirka. — 56) Luţeniĭ. — 57) Slobodia Bălţilor. — 58) Visterniceniĭ. — 59) Roşiesciĭ.—60) Orăşeniĭ. — 61) Laslaoaniĭ. — 62) Murgoşesciĭ. — 63) Corniĭ şi Strâmbiĭ. — 64) Hârtopul. — 65) Buciumiĭ. — 66) Bîrceşciĭ. — 67) Popesciĭ. — 68) Vulpăşesciĭ. — 69) Poenile Orenceĭ. — 70) Mândresciĭ. — 71) Luţca şi Cordonul. — 72) Siliştea-Naresciĭ, Foltaresciĭ. — 73) Brebesciĭ. — 74) Folesciĭ Căpriora, Hăceniĭ. — 75) Coroteniĭ-Piţiganĭ., — 76) Măgura Ocneĭ. — 77) Liesciĭ. — 78) Ionăşeniĭ. — 79) Purceşciĭ şi Beresciĭ. — 80) Săduceniĭ. — 81) Blândesciĭ. — 82) Drăghicesciĭ. — 83) Vîndereĭ. — 84) Hinţeniĭ-Secrujenĭ. — 85) Tufele Pĕcurarululĭ. — 86) Petresciĭ-Blagescĭ. — 87) Borşa. — 88 Hârlăŭ etc.

Peste tot circa 2000 documinte, arĕtate în treĭ registre saŭ opise. Aceste documinte, cele maĭ puţine se refer la seceliĭ XV şi cele maĭ multe la secolul XVIII. Aşa bună-óră tomul II, din Opise coprinde numaĭ 20 documinte din secolul XV, 36 din secolul al XVI, 214 din secolul XVII şi 340 din al XVIII. Tomul al III-lea inregistréză 21 documinte din secolul XV, 46 din al XVI-lea; 290 din al XVII-lea şi din secolul al XVIII-lea la 549 bucăţĭ. Decĭ numaĭ pentru tomul II şi III St. Spiridon din Iaşĭ ne-aŭ oferit studiul a 41 documinte din secolul XV; 82 din secolul XVI, 504 din secolul XVII şi 889 din secolul XVIII, adică în total pentru două tomurĭ de documinte la 1516 bucăţĭ.

B. Lista documintelor cercetate în Arhiva Statuluĭ, la Bucurescĭ.

Documintele principale cercetate la Arhiva statuluĭ din Bucurescĭ sunt din ale următórelor monastirĭ saŭ biserícĭ :

1) Metropolia din Iaşĭ. — 2) Episcopia de Huşĭ. — 3) Monastirea Némţu. — 4) M-rea Văratecu. — 5)Agapia. — 6) Secul.— 7) Bistriţa.— 8) Bisericanĭ. — 9) Pobrata. — 10) Pângăraţiĭ. — 11) Cetăţuia. — 12) Galata. — 13) Precista şi Răducanu (Bacăŭ). — 14) Bogdana. — 15) Soveja. — 16) Sf. Ion Gură de aur. — 17) Aron-Vodă. — 18) Răchitósa. — 19) Hangul. — 20) Bârnova. — 21) M-rea Caşin. — 22) Tazlăŭ. — 23) St. Sava. — 24) Doljesciĭ. — 25) Mira. — 26) Vorona. —

27) Coșula. — 28) Barnovski. — 29) Nicorița. — 30) Bradicescii. — 31) Golia. — 32) Moșiile scoalelor.—33) Treĭ Erarhĭ. — 34) Lozonski.— 35) Hadâmbu. — 36) Agafton. — 37) Schitul românesc din Galiția. — 38) Adam din județul Tutoveĭ. — 39) Florescii și Golgota. — 40) Vizantia. — 41) Treĭ Erarhĭ. — 42) Dancul. — 43) St. Nicolae, din Galațĭ. — 44) Zagavia. — 45) Slatina. — 46) Episcopia Roman. — 47) Schitul Bradiĭ al metrop. Iașĭ. — 48) Schitul Goroveiŭ. — 49) Schitul Scheia.—50) Giurgeniĭ.—51) Mălinu.—52) Almășescii. — 53) Pârvulescii saŭ Crucénu.

Publicăm în tabelele de maĭ la vale numaĭ documintele carĭ prin vre o lature óre-care se referă la Miron Costin, la Familia luĭ, orĭ la eveniminte la carĭ a luat orĭ a putut lua parte. Vom utiliza maĭ departe altă serie de documinte, ca note sprijinitóre orĭ negând asertiunile luĭ M. Costin în letopisețul sĕŭ.

INVENTARIUL DOCUMENTELOR

CARI PRIN VRE O LATURE SE REFERĂ LA MIRON COSTIN ŞI FAMILIA LUI.

NB. In inventariul acesta am făcut socotéla datelor, cu inceputul anuluĭ de la Septembre I.

La finea inventariuluĭ vom publica documintele deja editate de alțiĭ.

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
1	*Roman-Vodă*	Uric	Slavonesce	6900	1392, Mart. 30	Roman.	Aduce credința panuluĭ **Costin.**
2	*Iuga-Vodă*	Hrisov.	Slav.	fără dată			Este citat un *Costin.*
3	*Petru V.V.*	Uric.	Slav.	6963	1455, Iunie 7		
4	*Petru-vodă*	Hrisov al moşieĭ **Podreaga.**	Slav.	7054	1546		
5	*Petru Voivod.*	Suret pe satul Iliescĭ saŭ Cantişanĭ.	Slav.	7054	1546, Aprilie 12.	Huşĭ	Matiaş Logof. — Scris de Luca Popovicĭ.
6	*Petru Vodă.*	Uric.	Slav.	7054	1546 April. 15.		
7	*Petru V. V.*	Uric.	Slav.	7054	1546 Maĭ 22.	Vasluĭ	Matiaş Logof. *Diac.* Mihail Borra.
8	*Iliaş fiul luĭ Petru.*	Hrisov.	Slav.	7056	1548 Febr. 29.		
9	*Iliaşĭ V.V.*	Uric.	Slav.	7056	1548. April	Huşĭ	Log. *Matiaş*
10	*Iancu V.V.*	Hrisov.		7090	1581 Decemb. 20.	Sucéva	Lupul *Stroicĭ* vel Log. *Diac:* Carsto Mihailescul.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va
céră négră	Pergament	Arh. Statuluĭ. Veḑĭ archiva istorică pag. 19. Colóna I-a.	Veḑĭ despre acest document Letopisețe T. I, pag. 100. *Cipariu* (analecte pag. 234). *Engel.* (geschichte der Moldau Tom. 2, p. 212).	De D. Hasdeŭ
		Arh. românească de D. M. Kogălniceanu. T. I. p. 17.	Originalul uric era pe la 1841 în posesiunea D-luĭ Dr. Caruz în Botoșanĭ.	
		Condice de anaforale la ministerul justiției. Tom I, pe 1839.	Intăresce luĭ Gavril Spătariul Satul Teţcanĭ moșia femeeĭ sale, și **Sîrbiĭ** pe Siret... ce aŭ cumpărat de la **Balica** drept 50 zlоţĭ.	
		Arh. Academieĭ Române.	Aduce credinţa unuĭ **Miron Pircălab de Níamţ.**	
mare, pendant	perg.	Arh. Stat. Iașĭ, Dosar al secretar. de stat. No. 4363.	Aduce credinţa ĭboerilor, între carĭ și **Miron** pîrcalab de Niamţ.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ ——— Moșia Dumescíĭ, Siliștea Marcovicenĭĭ saŭ Boziani.	Pomenesce de martor pe **Miron** pîrcalab de Niamţ.	
pendant mare.	Pergam.	Ministerul Domeniilor. Moșia Golaescíĭ, Mălacetiĭ, Ciociĭ și Cotarlescĭ ale m-reĭ Văratec.	Petrea și sororile luĭ feciorĭĭ luĭ Hanco Golăe și rudeniile lor etc. s'aŭ împărţit în *Golaescĭ*. — Vodă pune credinţa fiilor săĭ Iliașĭ-Stefan, Constantin și dintre boerĭ : ***Miron pârcălab de Neamţ***, *Moghila* Vistern.	
		Arh. St. Spiridon. Docum. moșieĭ Todirenĭ. Hrisovul No. II.	Citează pre *Miron* pîrcalab de Niamţ și pe *Huru.*	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ ——— Roșienĭĭ; Plicul Vascanilor Bancovicĭ	Mateĭ Paharn. sin Ghedeon cel Bĕtrân vinde o ocină a sa. Este credinţa fraţilor luĭ Iliașĭ : *Stefan* și *Constantin* și dintre boerĭ : Stolnic *Moghilă* pîrcalab de Hotin și *Miron pîrcalab de Niamţ.*	
		Arh. Românească de M. Kogălniceanu T. I, p. 121.	Citează pre Ieremia Moghila și pre Ioan Moghilă. Ieremia e mare Vornic și Ioan este Paharnic.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
11	*Const. Movilă.*	Zapis	Slavonesce	7120	1611. Noembre 19.	Iaşĭ	*Boeriĭ divan : Nicolae Prajescu* vel vist. — *Costea Băcioc* veliki i Paharn. — *Stefan Prajescu* vel stoln. — *Boul* vistier. — *Savin* vel sulger. — **Miron vel Stoln.** — Dumitru Buhuş etc. — *Diac:* Başotă.
12	*Radul Mihnea V.V.*	Uric	Slav.	7120	1612 April 8	Iaşĭ	Credinţa divanuluĭ în care era : *Ionaşcu* Vel log. *Goe Dumitru* vorn. ţĕreĭ de sus. — — *Nicoară* vornic ţĕreĭ de jos. — — *Bernat* Posteln.
13	*Ieremia Moghilă*	Carte către **Miron**.	Românesce	7112	1604	*Baiceni*	Iscălit *Voda.*
14	*Ieremia Moghilă*	Carte la sluga nóstră la *Miron.*	Romanesce	7112	16 4 Iuliŭ 30.		Contr. Orăş. Hetman

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Bucurescĭ — — St Sava pachet N. 35.	Pentru o vie de la Copoŭ.	
	folio Mare	Arh. St. Spiridon Iașĭ. — — Moșia Bodescĭĭ — — Plicul No. 4. Doc. No. 2.	Intăresce *Eftimieĭ* fiĭca luĭ **Miron Clucerul** nepóteĭ luĭ Gregore Post. (Ghianghia Logofet) a eĭ dréptă ocină din ispisocul de danie și miluire ce are de la Eremia V.V. și din întăritura de la Const. V.V. o moșie, Verșescĭĭ cu vad de móră pe Cracaŭ și alte Siliște... «Decĭ când aŭ miluit pre copiiĭ aceluĭ maĭ sus scris Gregore Post. Irimia V.V. cu acele moșiĭ el a dat luĭ *șese caĭ*, drept aceea să fie și de la Domnia mea acele maĭ sus scrise moșiĭ Eftimieĭ fiĭceĭ luĭ *Miron Clucer*, nepóta luĭ Gregorie Posteln.»	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — — Condica de docum a M-ceĭ Precista din Bacăŭ, pg. 507.	«Scriem la sluga nóstră Miron....» Îĭ ordonă să nu se lege de moșia nepoților luĭ Ciolpan Bĕtrânul, anume Patrașco și Bașota. «Iar tu n'aĭ trébă întru moșia lor nicĭ fênețe ca să aibĭ a cosi în partea lor. Așa să scĭĭ și maĭ mult să nu-ĭ învăluescĭ peste cartea Domnieĭ mele.»	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Moșia Bodescĭ Actul No. 16.	.... «dămu-țĭ scire că s'aŭ jăluit acestĭ nepoțĭ aĭ luĭ Ciolpan Bĕtrânul, anume Patrașco și Basot și Lupul și dicênd precum aĭ cumpĕrat o bucată de moșie din sat din Bodescĭ fără scirea lor, de la Gavril *Bălicĭ* și nu ți se cuvine ție să cumperĭ pentru căcĭ este a lor dréptă ocină. Pentru aceea daca veĭ vedea cartea Domnieĭ mele iar tu să ieĭ baniĭ tĕĭ de la dênșiĭ înapoĭ, căcĭ li se vine lor ca să rescumpere a lor moșie, iar tu să n'aĭbĭ trébă întru moșia lor. Așa să scĭĭ și maĭ mult să nu-ĭ învăluescĭ.»	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
15	Const. Moghilă	Uric de întărire.	Slav.	7117	1609	Iaşĭ	*Voda*. şi cu un autograf al luĭ Const. Moghila (vedĭ facsimile)
16	*Ştefan Tomşa*	Zapis de mărturie.		7121	1612 Septembre 31	Cotnarĭ.	Ionaşcu Paharnic — Pentelei Pîrcălab de Cotnarĭ. — Fealtin Şoltuzu şi 12 pirgari „*Ot tam*“
17	*Gaspar-Vodă*	Hrisov.		7127	1619 Iulie	Iaşĭ	
18	*Miron Barnovski Moghila VV.*	Suret de Hrisov.		7135	1627, Febr. 23		
19	*Miron Barnovski*	Testament					
20	*Miron Barnoski*	Suret.		7136	1628 April 12	Iaşĭ	

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?
		Arh. St. Spiridon. — Moșia Lăslaoanii. — Plic No. 4. Act. No. I	«Adecă domnia mea am dat și întărit jupânesei a răposatuluĭ *Miron ce a fost clucer*, pe a lor dréptă ocină și miluire de la părintele Domnieĭ mele reposatul Ieremia V.V. și de la moșul Domnieĭ mele Simion V.V. pe moșia Verseștiĭ pe Cracăŭ în țin. Neamțuluĭ, care aŭ fost supusă de ocolul din Têrgul Neamțuluĭ.... am dat și întărit jupâneseĭ Mariuca a luĭ **Miron Clucer,** să-ĭ fie eĭ ocină și uric...» În josul acestuĭ uric este scris de Const. Vodă Moghilă : **чи дат де пърінтеле мѣѹ... ꙟнкъ ам дат ачеста лѫкрѹ съ нѹ съ май стрiче.**	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Intre doc. viilor de la Cotnarĭ.	Mărturie în privința uneĭ viĭ din cotnarĭ. Se grăesce în corpul acesteia de *fata luĭ Miron biv vel Clucer.*	
		Arhiva română de M. Kogăln. T. I. pag. 72, dice că uricul e al Vorn. Profira Dimaki.	Se citéză pe Hetmanul Isac Balica, ca proprietar, fost al satuluĭ *Braescii. Stef. Tomșa* i-a fost sequestrat moșia, căcĭ venisă Balica cu oștĭ leșeștĭ contra luĭ.	M. Kogăln.
		Uricar. Tom V. pag. 383.	Probează că Hetm. Balica era unchiul luĭ Barnovschi-Vodă și că satul Barbescii maĭ apoĭ al Costinilor fu al luĭ Balica. — Că Barnovschi și Moghilesci sunt aceiașĭ familie, vedĭ Pomelnicul m-reĭ Hangului și Tesaurul de *Papiŭ.* T. II, pag. 17. Asemenea Uricar V, V. pag. 383, la 16 27.	T. Codrescu.
		Arhiva istorică partea II. f. 188 189.	Miron Barnovschi lasă «*ispravnic al Caseĭ*» adecă esecutor testamentar pre **Costin Postelnicu** ca om al săŭ împreună cu Vornicul Gavrilașĭ. La punct 5, pomenesce de biserica din Iașĭ St. Ion Botez. din strada Majilor. NB. Vedĭ autograful luĭ Necolae Costin. Costin Postelnicu avu femee pre Safta nepóta luĭ Barnovski Vodă.	De D. Hasdeŭ.
		Arhiva Stat-Bucurescĭ. — Moșia Răchitósa paq. No. III.	Se citează credința luĭ **Costin.**—Ionașco Ghianghia e mare vor. de țara de jos. Gavrilașcu mare vor. de țeara de sus.	

No. curent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	În ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
21	Sub *Eremia Moghilă V. V.*	Zapis	Slavonă	7112	1604, Iul. 17.	Iaşĭ	Gavriil *Balicĭ* ce a fost stegar, împreună cu Lupul frate-sĕŭ.
22	*Miron Barnovski*	Suret de Uric.	originalul slavon	7134	1626, Aprilie 30.	Iaşĭ	
23	Sub *Miron Barnovski*	Zapis	Românesce	7137	1628 Noembre	Iaşĭ	Boeriĭ divanişti *Dumitraşco* Stef. vel log. *Ionaşco Ghianghia* Vel. Vor. Dol. zemli. *Nicoara* Hetm. i Pirc. Suceveĭ. N. Catargiu vel. Vist – **Костин vel Post.** — *Lupul* Vistier.—*Grama* stoln.— *Ionaşco Cujba* Clucer - *Simion Gheuca vel* medeln. — *Pătraşco* Başot. Log. - G. *Roşca* Vist. — *Toma* sluger.
24	*Moisi Moghilă.*	Uric	Slav.	7139	1631 Mart. 23	Suciava	Ion. Ghianghia vel-Log. Diac: I. Manjia.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arhiva Sf. Spiridon. — Moșia Bodescii. — Act. Nr. 15.	Vînd luĭ Miron Postelnicul de $^1/_2$ a moșieĭ *Bodescii* și $^1/_2$ din Dancescii la care sunt copărtașĭ cu *Drăgan* Ciolpan.	
		Proprietate a D-luĭ Cortazzi. — Doc. moșieĭ Verbia și Văculescii. — Arh. Creditului fonciar rural din Bucurescĭ.	«Noĭ Miron Barnovski W. etc. — Adică domnia mea m'am milostivit și am miluit pre a nóstră s-tă rugă și m-re de noŭ zidită ce se chiamă *Dragomirna*, unde este hramul Pogor. D. St. cu un sat ce se numesce Fărcenii (Dorohoĭ) și cu vad vechiŭ de móră pe Jijia și cu tot hotarul satuluĭ aceluia, care acela maĭ sus scris sat Fărcenii aŭ fost dreaptă ocină și cumpĕrătură a luĭ **Isac Balica** Hatmanul, de la jupânésa Andreiki biv.. (lipsă.) Iar să fie și de la Domnia mea dréptă danie și miluire la S-ta Monastire de vreme ce Domnia mea am dăruit acel sat pentru sufletul pomenituluĭ Isac Balica Hatmanul și părinților luĭ și rugătoriĭ noștriĭ călugărĭ de la S-ta M-re să aibă a ruga pe D. Dumnedeŭ pentru dênșiĭ și să scrie pre eĭ în sf. mare pomelnic. (Urméză blestemul). † La 7139 / 1630 } Septembre 2. Moise Moghilă W. întăresce acéstă danie întocmaĭ.	
ale unora din acești divaniști		Arhiva stat. Bucurescĭ. — M-rea Cetățuia. Pachet. IV.	Arhiepisc. și metr. Suceveĭ Anastasie, Atanasie Episc. Roman, Dionisie Ep. Rădăuțĭ și Boeriĭ divaniștĭ declară că înaintea lor aŭ vêndut *Dima Calăraș* de Țarigrad către m-rea *Barnova*, nisce viĭ. — scris de ***Boraleanu Uricar.***	
		Uricar Tom. II p. 50, după original de la d. P. Arbore.	Se aduce credința luĭ **Costin Postelnic.**	T. Codrescu

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	În ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
25	*Alexandru Iliașĭ*	Ispisoc	Sîrbesc. Trad. de George Evloghie Dascălul la 1786 Ianuarie 1.	7141	1632 Septembre 1	Iașĭ	Voda Contras : *Ghianghia* **Vel Logof.** iscăl.
26	*Alexandru Iliașĭ*	ispisoc		7141	1632 Sept. 12		Ghianghia vel log.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
este		Arh. St. Spiridon din *Iașĭ*. Doc. moșieĭ *Sîrbiĭ* (Dorohoĭu).	«Aŭ venit înaintea nóstră și a Boerilor noștri Credincios boerul nostru Toma Vel sulger și jupânésa luĭ Єдниміѧ fata лȣі Мирон бив клȣчерю ші аȣ арѫтат інаинтеа нострѫ ȣн запіс де мѫртȣріе чаȣ авȣт татѫл лор Мирон бив Клȣчер де ла оамені бȣні анȣме де ла Стѫнилѫ хотног ши де ла Симион сȣлџер ши де ла Басиле дин Сірбї ши де ла Кѫсіѧн, аша скриинд ши мѫртȣрисинд: кȣм кѫ аȣ кȣмпѫрат татѫл лор Мирон клȣчер де ла Тома ши де ла Марика ши де ла Ꙗксѧна непоцині сѫї ши де ла Крѫстіiан фечіорȣл Тетиі ши де ла Бикол ши де ла Ілеана Гора, fecioru luĭ Simeon Tetiul a lor dréptă ocina și moșie din satul *Drislave* ce este in ținutu Dorohoiuluĭ din a sa parte a treia parte, și iarășĭ din a treia parte a patra parte, și iarășĭ altă parte din a sa parte decĭ jumătate de jumătate a 5-a parte. Și iarășĭ el singur aŭ cumpărat de la Avram și earășĭ dintru acea partea din 3-a parte de jumătate a cincea parte și earășĭ cum că el aŭ cumpărat de la Фрѫціѧн ши де ла фраціĭ лȣĭ și earășĭ partea Дрȣманеĭ câtă saŭ ales și iarășĭ a Ѳонін și a luĭ Ꙗнтиов cu frațiĭ luĭ și aŭ ales partea Бȣдасеĭ de cătră Башѫȣ pacea margine. Acestea tóte părțĭ de ocină din satul Дрислеве, el aŭ cumpărat de la aceĭ de maĭ sus scrișĭ drept... talerĭ de argint și eĭ iau dat în mâinele luĭ și un ispisoc de întăritură ce aŭ avut eĭ pe acea ocină de la Alesandru cel Bĕtrân. Deci domnia mea vĕḑênd acel zapis de mărturie de la aceĭ ómenĭ bunĭ și acel ispisoc de întăritură i-am creḑut pe dînșiĭ și de la noĭ încă am dat și am întărit boeruluĭ nostru Tomeĭ vel sulger și jupuneseĭ sale Єѳнмнеĭ фетеĭ лȣĭ Мирон бив клȣчер пе ачеле де маĭ сȣс скрисе пѫрціĭ де очинѫ din *Drisleve*, ca să le fie și de la noĭ lor dréptă ocină și cumpărătură nereșuite nicĭ odată în vecĭ. Și altul să nu se amestece».	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Moșia Dănescĭ	«Aŭ venit înaintea Domnieĭ mele credincios boer Toma vel sulger și cu *ginerele* sĕŭ (?) Biv clucer și aŭ arĕtat un zapis cum aŭ fost cumpărat cel maĭ sus scris Miron biv clucer de la Simion și de la sora luĭ *Grozova* partea alor cât s'ar alege din moșia Dănescilor cu vad de móră drept 20 talerĭ de argint... Decĭ dar Domnia mea... iam dat și am întărit...»	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
27	Sub *Moisi Moghilă*	Mărturie	Românească	7142	1634 Marte în 8	Iașĭ	*Ghianghea* mare logofet. *Ionașco* vornic ț. de jos. Pătrașco Bașot v. ț. de sus. **Costin** Hatm și pîrc Suceveĭ. Dumitrașcu Șoldan vel spătar. *Buhuș* vel vist. *Furtună* vel Post. *Grama* vel stol. *Lupul* Prajescu vel clucer *Teutul* vtori logof. *Mierauți* vel sluger. Vasile Roșca vel Jitn. George Roșca.
28	Sub *Moisi Moghilă*	Zapis	Slavonă	7142	1634 Februar 28	Iașĭ	*Ghianghia* vel Log. *Ionașco Cehan* vel vorn. Dolz. **Costin Hetman i Pircal-Suceav.** D. Șoldan vel spăt. *D. Buhuș* vel vistier. *Grama* vel stolnic *Fortuna* vel Post. G. Mierauți sulger *Vasile Roșca* vel paharnic. George II Vistern. Neniul } vornic Tănase } Gĭotnicĭ — NB. Vedĭ iscălitura facsimile a luĭ Costin Hetm.
29	Sub *Moisi Moghilă*	Zapis	Slavonesce	7142	1634 Marte 8	Iașĭ	Ghianghia vel log *Cehan Vornic.* **Костин Хетман** (vedĭ facsim. cu sigilul sĕŭ) *Grama* stolnic. *D. Soldan* vel spătar. *D. Buhuș* vel vist. *Fortuna* vel post. *Teutul* vtori Logofet. Lupul Prajescu clucer. Mierăuțĭ vel sulg. Vasile Roșca vel jitnicer.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
	foliŭ mic	Arh. Statul. Buc. Epitropia Huşĭ. Pachet. No. 25	Mărturisesc că : Vodă al nostru Moisi Moghilă aŭ dăruit pre jupânul Pătraşcu Ciogolea logofĕtul şi pre Simion *Ocrea* Vornicul cu un sat drept domnesc anume Ubriştiĭ de lângă Hârlăŭ	
	fol mic	Arh. Stat. Buc. Episc. Huşĭ pachet N. 25.	Aprópe identic cu Zapisul din 7142 (1634) Martie 8. E vorba de Todosia Mihaeasa şi frate-sĕŭ Balan; vinde Brădesciĭ luĭ Stratulat aĭ 2-lea Ciasnic.	
sig. luĭ *Chianghia* şi *G Roşca*	fol. mic (1 fóe)	Arh. Stat. Buc. —— Episc. Huşĭ pachet Nr. 25.	Сеѡѵ Бомъі Томы Гѡнгѣ великїи логофет ѝ Ѝѡнашкѡ чехан великїи двѡрник вишнѣи земли ѝ Кѡстин Хетман ѝ пъркълаб сȣчавскїи, ѝ дȣмитрашкѡ шѡлдан вел спътар, и дȣмитрашкѡ Бȣхȣш вел вистерник ѝ фѡртȣна вел пѡстелник ѝ грама вел стѡлник ѝ тъѵтȣл вторїе логофет ѝ лȣпȣл пръжесвȣл клȣчер ѝ миръȣцѵ вел сȣлџер, ѝ Басилїе рѡшка житничер, ѝ геѡргїе рѡшка вистѣрник ѝ пътрашко Чоголѣ лѡгѡф ѝ нѣнюл ѝ гаврил мирка двѡрници глѡтии чїѝ иних бѡлѣри.........	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De lă Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-Semnăturĭ — Diacul
							G. Roşca visternic. Patraşco Ciogole log. Neniul } vornicĭ Gavril Mirce } Glotnicĭ
30	*Vasile V. V.*	Ispisoc	Romănesce	7146	1638 August 10	Iaşĭ	*Contr.* Gavrilaş Vel logof.
31	*Moise Moghila V. V.*	Uric de stăpânire.	Romănesce	7148 Ghenar 8	1640 Ghenar 8	Iaşĭ	*iscălit* Vodă. Diacul *Pătraşco.*

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			. . . . și ostașiĭ ceĭ fruntașĭ din curtea domnească a milostivireĭ mele, mărturisim că aŭ venit naintea nóstră Gavrilaș Seminicénul și soția luĭ Anița fata luĭ Stoica biv armaș și Cneghina luĭ Ivana, de bună voia lor de nime nevoițĭ nicĭ silițĭ ș'aŭ vîndut a lor dréptă ocină și cumpĕrătură, după direse de cumpĕrătură ce aŭ avut tatăl eĭ Stoica armaș.— de la Eremia vodă și de la fiiul luĭ, Constandin voevod și din urice de întăritură de la Radul voevod Mihnea, — tóte părțile lor câte se vor alege din sat din Bradicescĭ, cu loc de iaz și de móră pe pârâul Crasneĭ, din jumătatea de sus a satuluĭ. — Acele le-am vîndut Credinciosuluĭ nostru boeriŭ Stratulat vtore paharnic drept... Ughĭ banĭ bunĭ... etc.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Doc. moșieĭ Sîrbiĭ. Dreslevele. Act Nr. 6.	Întăresce cumpĕrătura luĭ *Toma vel vornic* din Dreslevele, «cumpĕrătură ce aŭ avut socrul luĭ, Miron biv Cluceriŭ de la câțĭ-va domnĭ ce aŭ fost înaintea nóstră și din ispisócele de întăritură ce aŭ avut el de la Miron Barnoski V. V. și de la Alexandru Iliaș V. V., o parte de ocină din satul Dreslevele, ce este în ținut. Dorohoiuluĭ etc. NB. *Toma* este Toma Cantacuzino Vel Vornic de țéra de sus sub Vasile Lupu. Vedĭ ispisocul moșieĭ Dreslevele, Nr. 7 iscălit de Gheorghe Stefan, care apoĭ dă de furcă luĭ Vasile Vodă.	
sigiliŭ mic în céră roșie	folio mic	Arh. St. Buc. Mon. Pângarațiĭ. Pach. 3; Doc. 59.	Stăpânirea Braneseĭ căprăria din munte.	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
32	*Vasile Lupu.*	Zapisul Pascalineĭ Iacomasa.	Românesce	7150	1641 Septembre 19	Iașĭ	† сѫбкомъ Gavrilași Mateiași vel log. Toderasco vel Dvor. D. z. — Toader Petriceaico vel Dv. Viș. Z. — Gavril Hetman și Pârcălab Suceveĭ. Apostol Catargi vel Postel. și **Grigorie Ureke** *vel spătar.* Diac : Pătrașco
33	*Vasile V. V.*	Carte de otărire.	Românesce	7150	1642 Ian. 15.	Iașĭ	*Voda* **Diac** Ianuș **Ianes** *(scris cu litere latine)*
34	*Vasile V. V.*	Uric.	Românesce	7151	1643 februar în 28	Iașĭ	**Contr.** Toderașco vel logofĕt.
35	*Vasile V. V.*	Uric	Slavonesce	7152	1644 August 20	Iașĭ	*Iscălit* Voda *Diacul* Dumitrașco Vlăgea.
36	*Vasilie VV.*	Poruncă către Soltuzul și Pârgariĭ din Pétră.	Românesce	7154	1646 Ghenar 12	Iașĭ	*Iscălit :* Voda *Diacul* Focea.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiuue ?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Docum. Episcop. Romanul, Condica fila 109.	Iacomasa ia fiĭ de suflet şi fiică pre *Alexandru fiul luĭ Costin biv* ***Hetman*** şi pre nepóta sa *Safta* şi le-aŭ dat casa sa.	
Mare de chinovar	folio mic.	Arhiva Stat. Buc. Mănăstirea Cetăţuia. Pachet III.	Egumenul de Tazlaŭ să stăpânească o parte din Tulucescĭ, «iar cuĭ se va părea cu strim*batate* (?) să-şĭ aducă diresele şi să vie să ste denaintea Domnieĭ mele».	
		Arh. St. Spiridon *Iaşĭ* moşia *Itescii* în trupul *Sîrbilor*. act. No. 2.	Toma stoln. cel mare a cumpărat Itescii (ţin. Dorohoĭ pe apa Başeuluĭ), care ocină aŭ fost cumpărătură **socruluĭ** D-sale luĭ ***Miron*** Cluceriul şi din direse de întăritură de la Stefan Vodă şi de la Radul Vodă şi din zapisul vênḑăreĭ de la Drăgan Bentea......	
Sigiliu mare albu data 7142	folio mare	Arh. Stat. Buc. Mon. Pângăraţiĭ Pachet 3. Doc. 71.	Prin care întăresce Pângăraţilor Braniscea despre biserică cu tot hotarul moşieĭ	
Sigiliŭ mic în cêră roşie	folio mic.	Arh. St. Buc. a Mon. Pangaraţiĭ Pac. 3.	Să scutéscă pe un om ce are la Metoh din Pétra.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
36	*Vasile V. V.*	Uricu	Românesce	7154	1646 August 2	Iașĭ	Todorașco vel logofĕt. *Diacul* Gligorie
37	*Vasile V. V.*	Uric	Slavonesce	7154	1648 Aprilie 2	Iașĭ	Toderașco vel logofĕt. Diac Bosie
38	*Vasile V. V.*	Carte la Pârcălabiĭ de Neamț.	Românesce	7158	1650 April 22	Iașĭ	*Diac Ianaki Plop.*
39	*Gheorghe Stefan?* NB. In 1653. Iunie 9. Vasile V.V. dă uric pe satul Volaseniĭ. Domeniĭ, pq. 4163.	Zapis	Românesce	7161	1653 Febr. 10.		între martorĭ : **Miron vel Log. Velicico Costin Comis.**
40	Sub *Gheorghie Stefan.*	*Zapis.* Popa Miron din Glavanescĭ vinde luĭ Miron Ciogolea Clucer o ocină din Andreșenĭ pe apa Jijeĭ (Iașĭ), de față cu Coste Moțoc Sulger și Ioniță Prăjescul ftori Vistier..... și Nicolaĭ Buhuș al 3-lea log. și **Alexandru Costin.**	Românesce	7165	1657 Februare 25	Iașĭ	Semnăturile Boerilor martorĭ. — **Diac** Dumitrașco Uricar

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Sig. mare chinovar	folio mic	Arh. St. Buc. Mon. Pângarațiĭ Pach. 3. Doc. 75.	Intăresce stăpânirea loculuĭ Braniște din munte donat Monastireĭ.	
Mare, céră roșie	folio mare	Arh. St. Buc. Mon. Pângarațiĭ Pach. 3. Doc. 76.	Prin care întăresce Mon. Pângarațiĭ Braniștea.	
Mare chinovar	folio mic	Arh. St. B. m-rea Pang. paq. N. III. Doc. N. 83.	În proces de hotar între Dărmănescĭ și M-rea Pangarațĭ pentru nisce *poenĭ*, să nu le maĭ lărgéscă tăind lemne.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ — Popricaniĭ. Doc. N. 71.	Zapis de danie a moșieĭ Bereniĭ Alexandreĭ Spătăreseĭ (спатароіє) reuposatuluĭ (sic) Iordake spătarul, către fiul seŭ Iordake.	
	Format mic	*Arhiva Statuluĭ Bucur.* Monastirea Cetățuia. Pachet N. II.	Vedĭ la rubrica *Natura actuluĭ.*	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuiuĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De lă Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-Semnăturĭ — Diacul
41	Sub *Gr. Ghica*	Zapis.	Românesce	7166	1658 Februare 18	Iașĭ	*Stefan Boul* mare vorn. țĕreĭ de jos. *Vasile* Hetman. Dabija mare vorn. de țera de[s]sus.--*Șeptilicĭ* mare Post.—Gregorașco Rusul mare Sp.—*Mogaldea* mare Pah.—Solomon mare Vistiern.--Stamate mare Stolnic. — Ionașco Tălmacĭ mare Comis. — *Prajescu* mare clucer.—Țirea mare jitnicer. *Beldiman* și Alecsandru Costin vornicĭ de Poartă etc. *Diac :* Ion.
42	*Stefan V. V.*	Uric.	Românesce	7169	1661 Marte 19.	Iașĭ	Iѡ Stefan V. V.
43	Sub *Stefan fiul luĭ Vasile Lupu.*	Zapisul de vêndare a luĭ Poroșo Gavril către Iordache Vistier.	Românesce	7170	1661 Sept. 1.	Iașĭ	Intre martorĭ: *Alecsandru Costin Pitar.* — Scriitor *Goroveĭ* logofĕt de visterie.
44	Sub *Eustratie Dabija*	Zapis		7160	1661 Dec. 24		Intre martorĭ: **Miron Costin Pârcălab.**
45	Sub *Eustratie Dabija*	Zapis de la Vasile Bonțu.	Românesce	7170	1662 Ianuar 22		Miron Костꙁн.
46	Sub *Eustratie Dabija*	Zapis		7170	1662 Ianuar 22	Iașĭ	Între martorĭ este citat *Miron Pârcălab de Hotin.* El subscrie *întreg* Мирон Костꙁн.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Statuluĭ Buc. — Docum. Metropolieĭ din Iașĭ.	Ramandi ce au fost Vistiernic nepotul Kirițeĭ Postelnicul și cu feciorii meĭ Dumitrașco și Alecsandru, vindem Mareluĭ Lugofĕt *Ionașco Rusu* satul *Buecaniĭ* (ținutul Lăpușneĭ).	
f. mic céră ture (usat).	fol. mic hâr. grósă	Arh. Stat. Buc· — Schitul Bradu metoc (metrop. Iașĭ). pach 25.	Teona Arh. ce au fost egumen la Galata de sus să șĭ ție ocine și cumpărăturĭ viĭ. Contesiĭ la ţin. Putneĭ și Sandrenii (Covurluiŭ) și parte din Pășcanĭ (Covurluiŭ) la Prut, și ½ de la Moșneniĭ cu un vad de móră ce aŭ cumpărat de la Alecsandru feciorul luĭ **Costin** (pe gîrla Putneĭ).	
		Arh. St Spiridon din Iașĭ. — Plicul III. Siliștea Vădenĭ (Borcea). Doc No. 4.	Vinde ocina sa din Vădenĭ.	
		Proprietate a D-luĭ Senator *Gherghel*.		
		Arh. St. Spiridon din Iașĭ. — Moșia Blagescĭĭ. Siliștea Bolcescĭĭ. plicul Nr. II.	Bonțu vinde luĭ Iordache vel spătar a 4-a parte din Bolcescĭ, înaintea luĭ Miron *pircălab de Hotin* și a D-sale *Baciog* marele stolnic și aluĭ Neculai Buhuș marele Medelnicer (urméză subsemnarea întrégă deși în corpul Zapisuluĭ e numaĭ numele *Miron*).	
		Arh. St. Spiridon din Iașĭ. — Moșia Bolcescĭ. plic Nr. 2. Doc. N. 2.	Vasile și femeea luĭ Marica nepóta luĭ Nikita Moțoc vinde ocina sa ¼ din Bolcescĭ (ţin. Trotușuluĭ în Câmpul luĭ Dragoș) luĭ Iordake mare spătar.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
47	Sub *Evstratie Dabija V. V.*	Zapis scris chiar cu mâna luĭ Miron Costin.	Romănesce	7170	1602 April 3.	Iașĭ	Iscălițĭ : Vêndĕtoriĭ : Todosiea și Gavriil Mercu. Intre martorĭ, Tudosie Dubăŭ, biv-Spătar (Vedĭ fac-simile), Contăș logofet etc.
48	*Evstratie Dabija V. V.*	Uric	Romănesce	7170	1662, Aprilie 30.	Iașĭ	Cehan vel logofet Contași vtori Logofet.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
	folio mic	Din colecțiunea mea. *Vedĭ Facsimile*	NB. Pe îndoitura în șese a actuluĭ Miron Costin a scris cu propria mână vorbele : *Zapis de la Mearco pe Cârsteștĭ* «Adecă noĭ Todosie fata luĭ Drăgan nepóta luĭ Ionașco și cu feciorul mieŭ cu	

Gavrilă Merco facem scire cu acéstă scrisóre a nóstră cum noĭ de nime nevoiți nice asupriți, ce de buna voia nóstră am vêndut derépta ocină și moșia nóstră den sat den Carstesci, ce este în ținutul Cârligăturеĭ, tóte părțile nóstre ce se vor alege de a moșuluĭ nostru a lui Ionașco, cu loc den vatra satului, den câmp, den fânațe, den poeni, den curățături, den red ce este asupra satuluĭ și cât se va alege partea nóstră și din poiana ce se chiamă Calugărul. Așijderea ce ni se va vini partea nóstră și dintr'una moșie stearpă ce am avut cu toți seminția nóstră. Acéste tóte părți de ocini le am vêndut Dumisale lui Miron Costin Pârcalab de Hotin dereptu șepte-ḑeci de lei bătuți și ne a dat D-a-lui banĭ deplin șepte-ḑeci de lei bătuți pre mânile nóstre și la plata și la tocmala nóstră s'a prilejit D-a-luĭ logofetul Nenul și D-luĭ Gavrilașco Nenul și D-luĭ Stefan Părcălabul, și alți marturi sunt și înaintea D-sale Toderașco comisul și înainte D-sale Tâlmaciu ce au fost comis și înainte D-sale Roșca ce au fost Visternic și înainte a mulți boeri de divan și de năinte D-sale logofetului al treilea și nime dentru frați sau sâmințiile nóstre să n'aibă amestec căci am întrebat de toți pre rându și le am pus și ḑi și la tocmala și plata nóstra au fost și toți Răzesiĭ anume Arsenie den Prigoreni și Ionașco Prebicĭtij den Prigoreni. Și s'au prilejit și Penteleĭ feciorul lui Costantin den Cârstesci și Goe den Munteni. Acéste părți de ocini care mai sus scriem ca să fie Dumisale derepte ocine și moșie D-sale luĭ Miron Costin Pârcalabul de Hotin și cuconilor Dumisale în veci; și pentru credință ne-am și pus și pecețile că a iscăli n'am șciut». *Urmézĕ* subsemnările.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Mare alb cu data 7170.	folio mare	Din colecțiunea mea, cedată Academieĭ.	«Adecă aŭ venit înaintea nóstră și înainte a tot svatul nostru Agahia fata Sohiicaĭ nepota lui Ionașco și cu ficiorii săi cu Gavril și cu Vasilie și cu alți ficiori și fete a ei, de nime nevoiți nicĭ	

asupriți, ce de a lor bună voie au vêndut a lor diréptă ocină și moșie din giumetate de sat de Cârsteșcĭ a treia parte ce este la ținutul Cârligatureĭ cu loc în vatra satului și în țarină și în tot locul acelui hotar; acésta o au vêndut boiaruluĭ nostru credincios lui Miron Costin Părcalabul de Hotin dreptu șése-ḑeci de leĭ bani gata. Așijderea iară-șĭ au venit inaintea nóstră și a tot svatul nostru Todosia nepóta lui Ionașco și cu feciorul sĕŭ cu Gavril Marco și cu fétele sale Catrina și Uliéna, de a lor bună voie, de nime nevoiți nice asupriți au vêndut a lor diréptă ocină și moșie dintr'același sat din Cârsteșci, tótă partea lor câtă sĕ va alége, partea de pre moșul lor depre Ionașco. Așijderea și cât li să va vini lor din partea unor moșĭ sterpi a cărora părți au rĕmasŭ împărțitóre pe frați; acéste le au vêndut iară-șĭ boiarinuluĭ nostru credincios luĭ Miron Costin Pârcalabul de Hotin pentru șépte-ḑeci și cinci de leĭ bani gata, și s'au sculat boiariul nostru Miron Costin Pârcalabul și au plătit lor deplin acești bani întru mânele acestor vêndĕtori, din náintea nóstră și a tot svatul nostru. Pentru aceea vĕḑênd D-ia mea de bună voie tocmala și deplină plată, D-ia mea încă am dat și am întărit boiarinuluĭ nostru luĭ Miron Costin pre acele părțĭ ce scriem maĭ sus, din tot locul, cu tot venitul și din poiana ce se chiamă Călugarul, cât să va veni partea acestor părțĭ, ca să-i fie și de la noi diréptă ocină și cum-

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
49	Sub *Eustratie Dabija*	Zapis	Românesce	7170	1662 Mart 22	Iașĭ	Ceĭ din fruntea zapisuluĭ, între carĭ *Alexandru Costin Vel Postelnic* (vedĭ facsimile).

Sigiliu	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

părătură și uric și întăritură, cu tot venitul nerușeit nice dănăóră în veci....»
Pe dosul uricului îndoit în șese, Miron Costin scrie cu propria sa mână vorbele: *Dires pre cumpărăturile mele de la Carstesci* (Vedĭ fac-simile).

	fol. mare	Arh. Stat Bucur. — Schitu Bradiĭ; pach. N. 24 Doc. N. 8.	«Iată dară eu Racoviță Cehan vel Logofĕt, i Toma Cantacuzino vel Dvornic de țéra de jos, i Ilie Șeptelicĭ vel Vornic de țéra de sus, i Nicolae Racovit Hetman și Părcălab Suceavel, i **Alexandru Costin** vel Postelnic, i Iorgachie vel	

Spătar, i Gligorie vel Ceașnic, i Solomon Brăládénul vel Vistiérnic, i Miron Băcioc vel Stolnic, i Toader Iorgachie vel Comis, i Hrisosol vel Jitniciar, i Statie vel Sulgiar, i Bejan Gheuca vel Pitar, i Ionașco vel Oruinic, i Contăș vtori Logofĕt, i Postolachie Aga, i Petrașco treti Logofĕt, i Dumitrașco Roșca, i Veatreș, i Stroescul, Dvornițĭ Glotni, i Inii voini preadni, i boleari mladi сѣи boleariĭ ѿ двор его мастъ. Io Eustratie Dabija Voevoda; Scriem și mărturisim noĭ toțĭ, cu acest adevĕrat zapis al nostru, cum aŭ venit înaintea nóstră a tuturor, priatinul nostru, părintele Teona Archimandritul, ce aŭ fost Egumen la Galata, de a luĭ bună voie, de nime asuprit nice silit, și aŭ vêndut a luĭ dréptă ocină și moșie, de cumpĕrătură, satul Șendreniĭ, patru bĕtrânĭ, ce se fac patru părțĭ de acel sat, și din sat din Dâncenĭ doĭ bĕtrânĭ, ce se fac iar douĕ părțĭ, ce âmblă cu Șendreniĭ satul la un loc și la hrană și la tóte treabele, cu vatră de sat și cu țarină, și cu loc de cosit fânațurĭ și cu viĭ și cu vadurĭ de morĭ și cu baltă de pesce, și cu tot venitul, din tot locul, ce este la ținutul Cohurluiuluĭ, pre apa Bârladuluĭ, drept nouĕ sute leĭ bătuțĭ, toțĭ banĭ gata, banĭ de argint, Dumisale priatinuluĭ nostru, Rustea neguțătoriul, și i-aŭ plătit toțĭ baniĭ deplin la mâna molitveĭ sale, ce acelea părțĭ de ocină le-aŭ cumpĕrat părintele Teona pre aĭ sĕĭ dreptĭ banĭ, dreptu cincĭ sute de talere banĭ bunĭ, de la Baba Celebi, feciorul luĭ Curtu Celebi doaâ părțĭ de ocinâ den sat den Șendrenĭ, eară doao părțĭ de ocinâ din sat din Dâncenĭ, eară lui au fostu cumpărătura de părintele sâŭ de Curtu Celebi, de la mulțĭ rezeașĭ, și așijderea doĭ bĕtrânĭ din ceĭ patru bĕtrânĭ, din Șendrenĭ ce maĭ sus sunt scrișĭ, ear suntu cumpărătură luĭ Teona Archimandritu de la rezeașiĭ moșnenĭ dreptĭ din sat din Șendreni, anume de la Bârsan den Șendrenĭ și de la Bejanŭ cu frate-sĕŭ Hiluc, și de la Constantin nepotul Stoicăĭ, și de la Căcățuiu, cu Mariia Ocneasă, din partea Dancăĭ fata luĭ Ion Părcălabul și de la Dragul, nepotul luĭ Tudosie Sănăoae, și de la Ion feciorul Mârzaculuĭ cu surorile sale, Petca și Maria și Mărica fata luĭ Bălan și de la alțĭ rezeașĭ, carele se fac doĭ bĕtrânĭ partea din sus, din sat din Șendrenĭ; acestea douĕ părțĭ le-aŭ cumpărat părintele Teona, drept o sută și șése decĭ și opt de galbenĭ de la acești rezeașĭ, toțĭ banĭ gata; decĭ acele toate părțĭ de ocină aceĭ bĕtrânĭ ce maĭ sus scriem, patru bĕtrânĭ ce se fac părțĭ de ocină din sat din Șendrenĭ și douĕ părțĭ de ocină din sat din Dâncenĭ ce sunt la ținutul Cohurluiului, le aŭ vêndut molitva sa Teona Dumisale priatinului nostru ce maĭ sus scriem Rustea neguțătoriul drept nouĕ sute leĭ bătuțĭ, din naintea nóstră tuturora, ca să fie Dumisale dréptă ocină și moșie, și i-aŭ dat pre mâna Dumisale și un uric și alte drease de întăritură de la Domnĭ, pre acele părțĭ de ocină, ce se face sat ales Șendreniĭ și părțĭ din Dâncenĭ, și Zapise de la rezeașĭ ce aŭ avut toate când i-aŭ dat banĭ, ca să'ĭ fie Dumisale, dréptă ocină și moșie în veacĭ, și pre această mărturie a nóstră, ca să'șĭ facă Dumnealuĭ și drease Domnescĭ, și maĭ pre maĭ mare credință noĭ toțĭ am iscălit, cătră acest adevĕrat zapis, și eŭ Apostol am scris дас знаст.

Urmézá semnăturile. пис 8 ıас влѣт ,зро (7170) Mart. 22.

No. curent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
50	*Dabija V. V.*	Judecata	Român.	7170	1662 Iuliŭ 27.	Iașĭ	
51	*Eustratie Dabija V. V.*	Uric	Românesce	7171	1663 Februare 11	Iașĭ	Cehan Vel Log. — *Diac.* Apostol Tecuț.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune ?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?
		Doc. Academieĭ române.	Reclamă Irimia Patolcea și feciorul sĕŭ George contra luĭ *M. Costin Părcălabul de Hotin* și a luĭ Vasile Stircea, dicĕnd Patolcea că jumătate de sat de Serbănescĭ din jos, ce este pe Siret în ținutul Suceveĭ este al lor, după móșa lor Stanca. iar o parte, partea luĭ Dragșan li este cumpărătură de la Dragșan, iară acum *M. Costin* și Vasile Stircea le impresóră. M. C. Susține că Dragoș nu a fost vêndut luĭ Paholcea decât a 4-a parte iar remășița a cumpărat-o M. C. etc. de la Dragșan. In acest sens e și dreptatea luĭ Vodă.	
Mare, alb cu data 7170.	Folio mare hârtie grósă.	Arhiva Statuluĭ Bucur. — Mitropolia Iașĭ. pach. N 150. Doc. N. 1.	«Adecă aŭ venit înaintea nóstră și înaintea a toțĭ aĭ noștrĭ Moldovenescĭ boerĭ acelor marĭ și acelor micĭ, sluga nóstră *Vasilie Ureache ce aŭ fost Spătar* și s'aŭ pîrît de față înaintea Domnieĭ mele cu Popa Gligorie de la beserica Domnieĭ mele de la St. Nicolae den trâg den Iașĭ și cu semențiile luĭ: Maria fata Sofronieĭ și Neaniol feciorul Anghelineĭ Cociorvoae și Crastina și alte Semențiĭ a lor toțĭ nepoțiĭ și strenepoțiĭ Andreicaĭ și a sororeĭ luĭ, Frasineĭ, pentru o jumătate de sat pre nume : Goeștiĭ, cariĭ se chiamă	

acum **Piscaniĭ**, însă jumătatea din Gios, ce este la tin. Carligatureĭ, dicĕnd care maĭ sus scriem *Vasilie Ureache,* cum aceea jumătate de sat este a luĭ dreaptă moșie și cumpĕrătură de moșul luĭ, *Nestor Ureache* ce au fost Vornic Mare. pre aĭ sĕĭ drepțĭ banĭ, de la Nastasia fata *Goiasdĭ*, nepóta luĭ Coste și de la ruda eĭ *Lupa* și de la Sora eĭ Todosia fata Soreĭ, nepóta luĭ Gligore și a *Romănescului* și de la toțĭ ómeniĭ lor, drept 50 de talerĭ bătuțĭ. precum ni-aŭ arĕtat noaă și ispisoc de cumpărătură de la *Miron Bărnovski Moghila Vod,* de la acești ómenĭ. Iar alta jumătate de acesta sat de Goeștĭ ce se chiamă *Piscaniĭ*, giumătatea din sus. iarășĭ dentru acesta ispisoc de la Barnoskie Vodă, așisderea este luĭ cumpărătură iar de la moșul sĕŭ ce scriem maĭ sus, de la Stroicĭ Logofĕt. Iar luĭ Stroicĭ Logofetul iaŭ fost iarășĭ dréptă cumpĕrătură de la *Marinna (sic)* fata luĭ *Ioan Ciocan* și de la semenția lor *Ion Sirbul* și sora lor Părasca și Nastasia feciorĭĭ *Rankeĭ* și de la semenția lor *Iakin* și sora luĭ *Varvara* feciorĭ *Anușcăĭ,* nepoțiĭ luĭ *Ion Ciocan* și semenția lor *Gangur* și sora luĭ *Sofronia.* Și iarășĭ semențiele lor *Gheorghie* și sora luĭ *Ileana* fata *Mariței,* drept 50 talerĭ bătuțĭ, care giumătățĭ de sat douĕ se face satul întreg *Piscaniĭ.* Iar Popa Gligorie și cu semențiile luĭ așa aŭ respuns, cu acéstă giumătate de sat de Piscanĭ, giumătatea din gios iaste a lor dréptă ocină și cumpĕrătură de moșiĭ lor *Andreica* și *Frasinna* (sic), de la mulțĭ rezeșĭ, anume. . . . . și ne aŭ arĕtat un uric bĕtrân de la Bogdan Vodă scriind într'aceĭ uric cum moșiĭ lor Andreica și Frăsinna aŭ cumpĕrat de la aceștĭ ómenĭ dentr'o bucată de pămênt den hotarul *Arpașeștilor* din a treia parte douĕ părțĭ. Iar nu scrie într'acest uric *Goeștiĭ* ce se chiamă Piscaniĭ. De acolea am socotit că n'aŭ grăit drept și iam aflat grăind în deșert. Alta, iarășĭ mi-aŭ arătat Popa Gligorie un ispisoc de la Vasile Vod de pîră iară pentru aceea jumĕtate de sat partea din jos. Decĭ am luat seama aceluĭ ispisoc pre amenuntul și l'am aflat că este *viclean,* de vreme ce în uricul aceĭ bĕtrân de la Bogdan Vod scrie Arpăsescĭĭ iar în ispisoc scrie *Goeștiĭ* care se chiamă Piscaniĭ. Pentru aceea Domnia mea împreună cu tot svatul nostru am socotit și așia am ales : de vreme ce scrie în uric într'un chip iar în ispisoc într'alt chip luatu-s-a aceĭ ispisoc de la mâna

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
52	Sub *Eustratie Dabija V. V.*	Zapis	Românesce	7172	1664, Ghenare 29.	Iașĭ	*Miron Costin Pârcalab Hotin.* *Velicico Costin.* Dumitrașco Roșca. Vasile Ciolpan. *Ursul* Vornic. și 2 nedescifr.
53	Sub *Eustratie Dabija*	Zapis	Românesce	7172	1664, Febr. 12	Iașĭ	Intre martorĭ : *Miron Costin Pârcalab de Hotin.*
54	Sub *Eustratie Dabija*	Zapisul Alexandreĭ stolniceasa și fiul sĕŭ Toderașco Iorga.	Românesce	7173	1665 Februarie 23.	Iașĭ	Alexandra (în grecesce) Ghedeon metrop. Nicolae Buhuș vel Log. Toma Cantacuzino vel vor. nij. Solomon Barladean vel vorn. Vișnei. Nicolae Racoviță Het. Stamate Sacazlea vel Post. Toderașco Iordache vel Spăt. Gligorie vel ciașnic. Tóder Palade vel Stoln. **Miron Costin vel Comis.**
55	Sub *Eustratie Dabija*	Zapisul Alexandreĭ jupâneasa Iorgăĭ.		7173	1665 Mart. 23	Iașĭ	Intre martorĭ : *Nicolae Buhuși* vel Log. *Toma Cantacuzino vel Dv.* nij. z. *Solomon Barladean* vor. Viș. z. *Nicolae Racoviț* Hetman. *Stamate vel* Post. **Miron Costin vel Comis** etc. Diac : **Stratulat Rugină.**

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			popeĭ luĭ Gligorie și de la tóte remășițele luĭ și am dat remașĭ pre Popa Gligorie cu semențiile luĭ ca să nu maĭ scornească nicĭ o pîră pentru aceea giumătate de sat de Goeștĭ ce se chiamă *Piscanii* partea de *gios*, nicĭ *dănă* óră în veacĭ. Iar carele scriem maĭ sus *Vasilie Ureache* spătar s'aŭ îndreptat dînaintea Domnieĭ mele și dinaintea a tot svatul nostru boeriĭ ceĭ marĭ și ceĭ micĭ și s'aŭ pus *Hierăia* în vistiariul Domnieĭ mele 12 zloțĭ după ѡбꙑчина țereĭ. Pentru aceea acest sat Goeșciĭ ce se chiamă acum Piscaniĭ, la Carligatură, ca să ĭ fie luĭ dréptă ocină și moșie de cumpărătură cu tot venitul în veacĭ. Iar Popa Gligorie și cu semenția luĭ de se vor maĭ ispiti în pîră vre-o într'o vreame pentru aceea giumătate de sat de *Piscanii* partea den *gios*, saŭ de se va maĭ ivi acel ispisoc de la Vasile Vod, să nu se maĭ crează nece la un giudeț ce ca să se rumpă și acéstă pîră să nu se maĭ pîrască nicĭ să maĭ dobândească în veacĭ Прѣдсемѹ истинномѹ листѹ нашемѹ. Сам Гоших Белѣл (sigil.)	
Sigilul luĭ *Ureni* vornic de Pôrtă.	folio mic	Arh. Academieĭ.	Nastasia fata Lupuluĭ Copiluluĭ de Romanesci și feciorul eĭ Penteleŭ vênd o prisacă ce aŭ avut la Cărstesci (Cărligatura) cu casă și cu zemnic și cu pometu și cu loc cu tot. cum e *Obicina* (sic) prisecelor - D-le luĭ Iordache marele spătar drept 25 leĭ banĭ de argint — in fața luĭ Miron Costin pârc. de Hotin și Prodan., — Cu alt condéiŭ : și eŭ *Velicico Costin am dat baniĭ cu mâna mea în mâna Nastasieĭ 25 leĭ bătuți și s'au têmplat calugărul Profor.*,	
		Arh. St. Spiridon din Iașĭ. Silistea Coroteniĭ și Piciganiĭ. Act No. 2.	Constantin Frunteș și femeea luĭ Tudora daŭ și dăruesc partea lor din *Coroteni* (pe apa Bêrladuluĭ) luĭ Nicolae Buhuș marele stolnic.	
		Arh. Stat Bucur. metrop. Iași pachet Nr. 2.	Vinde via din Vladiceniĭ luĭ Duca Vistern. cel mare. De față sunt ceĭ arĕtațĭ la rubrica *semnăturĭ*.	
		Arh. Stat. Bucur. M-rea Galata pachet N. 11.	Vinde viĭ luĭ Vistern. Duca.	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnături — Contra-semnături — Diacul
56	Sub *Eustratie Dabija V. V.*	Zapis	Sirbesce	7173	1665 Mai 25.	Iașĭ	Martorĭ : Nicolae Buhuș Vel log. Solomon Barladeanul Vel vorn. de ț. de jos — Nicolae Racoviț Cehan Hetman i pârcălab Succevei. — Duca vel Vist. Miron **Костин** (sic) vel Comis etc.
57	Sub *Eustratie Dabija V. V.*	Zapis	Românesce	7173	1665 Iunĭ 19.	Iașĭ	Martorĭ : Nicolae Buhuș vel Log. Nicolae Racoviț Hetman etc. Miron Costin **vel Comis.** NB. Se pare că *eticheta* Curțeĭ areta anume locul unde avea să subsemne fiecare boer, căcĭ în acest act sunt însemnate locurile unde ar fi avut să subscrie uniĭ demnitarĭ, carĭ nu eraŭ de față.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat dejà de cine-va?
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Docum. moșieĭ Itescĭ. Actul N. 8.	Înaintea divaniștilor, Toma Cantacuzino *«fratele nostru»*, marele Vorn. de țeara de jos cumperă Itescĭ. (vedĭ facsimile de subsemn. a luĭ *Miron Comis.*	
	f. mare H. grósă	Docum. moșieĭ Țiganescii, trupul *Ochești* Credit funciar rural.	**Стоу комы** Nicolae Buhuș Vel Log. i Toma Cantacuzino vel Dvor. nij. z. i Solomon Barladeanul vel Dv. Vișn. z. i Nicolae Racoviț Hetman i parcal. Su-	

ceavskii. i Stamatie Vel Postelnic i Toderașco Iordaki vel Spătar, i Gligore vel Ciașnic, i Duca vel Visternic, i Toader Paladie vel Stolnic, i *Miron Costin* vel Comis, i Ursakie vel Clucer, i Lupașco vel Jitnicer, i Gavril Rîtundul vtori Logofet, i Patrașco Danovicĭ trete Logofet, i Toader Veatreș, i Ionașco Corpacĭ, i Ursul, i Dumitrașco Roșca, i Francul, i Enake, i Chirilă Gârnea, i Vasile Stîrcea, Vornicĭ Glotniĭ, scriem și dăm scire cum aŭ venit inaintea nóstră *Coceală* și femeea luĭ Grajdiana fata luĭ **Dumitru Postelnicul** fratele luĭ **Костин** Hatmanul, de a lor bună voie de nime silițĭ nicĭ asupritĭ și au vêndut a lor diréptă ocină și cumpărătură jumătate de sat de *Spinești* ce acum se chiamă Borosaștiĭ de sus pre Bêrlad (Tecuciŭ) și cu loc de morĭ in Bêrlad, care parte de ocină au fost cumpĕrătură părintelui lor luĭ Dumitru ce au fost postelnic, de la Stanca jupaneasa luĭ Murgocĭ Toflea ce aŭ fost staroste, din ispisoc de cumpărătură ce aŭ avut Murgocĭ Toflea de la Irimia Moghila V., care ½ sat s'aŭ venit luĭ Coccală și femeeĭ luĭ Grajdeneĭ de zestre, deosebĭ de *alțĭ frațĭ aĭ lor*. Acésta aŭ vêndut Măriei Sale Domnuluĭ nostru Noĭ Eustratie Dabija V. V. cu mila luĭ D-ḑeŭ Domn țĕreĭ Moldoveĭ drept т de leĭ bătuțĭ, și așișderea și altă parte de ocină tótă partea Andreĭcăĭ feciorul Uleĭ calugărul cât se va alége din sat din Ocheșeștĭ (țin. Tecucĭ) din vatra satuluĭ și din câmp și din țarină și cu din tot locul cu tot venitul, care parte de ocină este cumpĕrătură iarășĭ părinteluĭ lor Dumitru Postelnicul iarășĭ de la Stanca jupaneasa luĭ Murgocĭ Toflea ce a fost staroste din ispisoc de cumpĕrătură ce aŭ avut M. Toflea de Const. Moghila V.V. și iarășĭ s'aŭ venit luĭ Coceală și femeea luĭ Grajdiana de zestre deosebĭ de frațiĭ lor.—acésta aŭ vêndut Măriei sale luĭ Vodă drept т de leĭ și le-a plătit M. Sa deplin aceștĭ banĭ intru mânele luĭ Coceală și a femeeĭ luĭ Grajdeneĭ denaintea nóstră; decĭ și noĭ vĕḑênd de a lor bună-voie tocmeală și plată deplin de la M Sa Vodă, noĭ âncă am făcut Măriei Sale luĭ Vodă acéstă scrisóre, ca să fie Măriei Sale de credință și cu toțiĭ am iscălit și eŭ *Stratulat* am scris.

In Iașĭ, lét. 7173. Msța Iuniŭ în 19 ḑile.

Nicolae Buhuș Vel. Log. -- *Toma Vorn.* -+- Solomon Vornicul este la țĕră
Nicolae Racoviț Hetm. (nedescifr.) (Nota diaculuĭ).
Gligore vel ceasnic. Vel vistern. (la țara dus) (*Vel Spătar bolnav*).
Miron Costin Vel Comis.
(костин) Ursake vel Clucer.

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
58	*Dabija Vodă.*	Uric	Slavonesce	7154	1665 Septembre 4.	Iașĭ	Intre boeriĭ citațĭ pentru credință : *N. Buhuș* vel Log. (contrasemnat). Apoĭ credința : *Toma* Cantacuzino vel Dv. nij. z. Solomon Barladean vel Dv. Viș. z. Hagi Panait ; Kontâș pîrcălabĭ de Hotin. etc. *N. Racoviț* Hetman. *Stamate* Post. *Duca vist.* Gligore Ceașnic. Toader Paladi stoln. **Miron Kostin** *Comis.* *Diac : Pătrașco treti* Logotĕt.
59	Sub *Duca-Vodă.*	Zapis	Românesce	7174	1666 Mart. 27.	Iașĭ	Ghedeon metrop. Divaniștiĭ : *Solomon Bârladean. Nicolae Buhuși* vel Log. **Miron Costin** vel ciasnic. Diac. Tiron.
60 10 bucățĭ	Sub *Duca-Vodă.*	Zapisul Popeĭ Nicolae și preoteseĭ Marina și frateseŭ Lupul	Românesce	7174	1666 Marte 26	Iașĭ	Divaniștiĭ *Nicolae Buhus* vel log. *Solomon Bârlădeanu.* **Miron Costin** vel Ciasnic. Scris de *Tiron.*
61	Sub *Duca-Vodă.*	Uric.		7175	1667 April 22.		Citează pe Miron Costin vel **Vornic** Contra-semnat Solomon Bârlădeanu *vel log.*
62	Sub *Duca-Vodă.*	Zapis a Nuscăi Gornas și feciorii săĭ Marica, Safta, Sandul, Toderașco și Ion	Românească	7175	1667 Aprile 24.	Iașĭ	Ca martorĭ : Solomon Barlădénul vel log. *Miron Costin Vel Vornic*, Vasile vel vornic Visneĭ. Stamatie vel postelnic.— Toderașco Iordachi etc. *Diac :* Strătulat.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
mare, pendent	Pergament	Arh. Academieĭ.	Dăruesce m-reĭ *Bîrnova* satele Patrascaniĭ şi Radesciĭ şi o vie la Nicorescĭ şi 2 morĭ de la Stoescĭ in apa Putneĭ.	
		Arhiva statuluĭ din Bucurescĭ. Doc. St. Sava din Iaşĭ. paq. N. 17 Doc. N. 2.	Vinde luĭ Duca Vodă o falce vie.	
		Arh. Stat. Bucur. — Doc. St. Sava din Iaşĭ. — pach. No. 17. Doc. No. 3.	Vind o falce de vie la Cetăţuia luĭ Duca Vodă. NB. Maĭ sunt in acelaşi pachet No. 17, documintele cu No. 4, 5, zapise de cumpărare de viĭ ale luĭ Duca Vodă tot din 1666 August 27. Apoĭ Doc. No. 6, 7, 8, 9, 10, 11, şi 12, identice de viĭ cumpărate de Duca Vodă. din 1666 Marte 28. Toate subscrise de : **Miron Costin Vel Ciasnic** Scrise tot de **Tiron**	
		Academie — Condica m-reĭ Barboĭ — pag. 35 *(verso)*	Relativ la moşia Sircova a monastireĭ Barboĭ.	
	Folio mic.	Documentele Moşiĭ Codăesciĭ, la Creditul funciar Rural din Bucur.	Vênd o ocină a Ior din Codăescĭ Hatmanaluĭ Nicolae Racoviţ.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
63	*Iliașĭ Alexandru V. V.*	Uric	Românesce	7175	1667 Mai 28.	Iașĭ	Bârlădénul vel Logofĕt. Diacul: Stratul.
64	*Alexandru Iliașĭ.*	Carte domnéscă către **M. Costin.**		7176	1667(1) Sept. 28.		
65	*Alexandru Iliașĭ.*	Zapis	Românesce	7176	1667 Oct. 28.		Divaniștiĭ: Bârlădeanul. Logof. — *M. Costin* vel vornic etc.
66	*Alexandru Iliașĭ.*	Zapis al Ileneĭ fata Salomieĭ, nepóta luĭ Pătrașco Ciogolea	Românesce	7175	1667 Noembre 17.	Iașĭ	
67	Sub *Iliașĭ V. V.*	Zapisul luĭ Alexandru Vulpe *Sădoariul* și nepotul sĕŭ.		7176	1668 Martie 3.		Martorĭ Roman, Ursul, Ciocârlie. } Vornicĭ de Pórtă **Miron Costin vel vornic.**

(1) Se póte să fie numaĭ 1666, căcĭ actul de împăcare este din 7176 Maĭ I. Se vede că nu s'a scădut 5509 din 7176 Sept 28, ci numaĭ 5508. Décă cumpărarea s'a făcut la 1766 Maĭ, cum întărirea s'ar fi dat cu un an *în urmă!*

Sigilil	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja decine-va?
Sigiliŭ mare alb data 1666 (7174)	folio mare cu notița următóre: «Și unul ca acest ispisoc s'aŭ făcut pre o poveste și s'aŭ dat și la mâna Dărmăneștilor.»	Arh. St. Bucur. Mon. Pângarațiĭ. Pach. 3 Doc. 102.	Hotărnicia din Munte în potriva Dărmănescilor și să nu vêneze nimenea pe uscat și pe apă.	
		Doc. Academieĭ române.	Iliașĭ Alex. Vodă pune pre M. Costin să judice procesul Stirceștilor cu Andrian Paharnicul.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Opise vol. I. Actele moșieĭ Ciopu saŭ Țopu. Act N. 1.	Andreĭ Buznea și Patrașco Buznea și Vasile Bogzea vînd Ocina *Liciul* din otarul slobozenilor pe Crasna (județ *Vasluiŭ*).	
		Arh. Stat. Buc. — Doc. Metropolieĭ.	Vinde un țigan (Niculae feciorul luĭ *Ager* și femeea luĭ Mărica și cu toțĭ copiĭ lor «aceștĭ șerbĭ țiganĭ..... i-aŭ vêndut D-le Miron Costin Marele Vornic de țeara de jos.... drept 50 de leĭ ca să-ĭ fie D-le dreptĭ *șerbĭ* și Coconilor D-sale; și aceștĭ țiganĭ ce maĭ sus scrie aŭ fost de moșie a D-le Vorniculuĭ de pe Balica Hatmanul. Decĭ după severșenia Balicăĭ aŭ dat Miron Vod danie unchiŭ-nostru luĭ Pĕtrașco Ciogoliĭ Decĭ dacă s'aŭ sevârșit și Unchiul nostru Petrașco Ciogolea s'aŭ împărțit tóte rudele cu ce aŭ remas. Decĭ acest țigan s'aŭ venit în partea mea și alt nime n'aŭ încăput să'l cumpere ce numaĭ D-luĭ Vornicul, căcĭ este de moșie D-sale.	
		Arh. Academieĭ — Condica M-reĭ Barboiu, pag. 6.	Vinde luĭ Sturzea Ilie Stolnic mare o pimniță și o casă lîngă Barboĭ, la Iașĭ.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
68	Sub *Iliașĭ V. V.*	Zapisul luĭ Toader sin Trincâi ginerele luĭ Costăs ot Kărsteștĭ din ținutul Cărligatureĭ.	Românesce	7176	1668, April 15.	Têrgul Crașna.	
69	Sub *Iliașĭ V. V.*	Copia Hotărniciei moșieĭ Vorniceniĭ (jud. Covurluiŭ).	Românesce	7176	1668	Vorniceniĭ	
70	*Iliașĭ V. V.*	Carte de judecată a Divanuluĭ.		7176	1668		Intre boerĭ iscălesce Miron Costin vel Vorn. țêreĭ de jos, și Solomon Bârlădeanul vel Logof.
71	Sub *Iliașĭ Vodă.*	Zapis.		7176	1668 Februarie 13.		*Ghedeon* Metr. *Solomon* Barlădean vel log. Miron Costin vel vor. ț. de jos. Vasile vel vor. ț. de sus. N. *Racoviț.* Hetm. și Pîrcălab de Sucéva. *Stamatie* vel Post. Toader Iorga vel spăt. Postolache vel Postel. Ursachie vel Vorn. Ilie Sturzea vel stol. Ionașco Branca vel Pitar. Lupașco Buhușĭ vel șatrar Alex. Ramandi vel ușer.-- Ion Racoviț vtori Ciasnic. Contaș treti logof. etc.
72	Sub *Iliașĭ Vodă.*	Zapis.	Românesce	7176	1668 Febr. 19	Iașĭ	Martorĭ : între eĭ *Velicico Costin Postelnic.*

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
	folio mic	Colecț. Academiei Bucurescĭ.	Dirépta sa ocină de moșie ce i-aŭ fost de la părințiĭ sĕĭ. și loc cumpĕrătură de la alțĭ moșĭ aĭ lor, un loc de prisacă la sat la Cârsteștĭ ce maĭ sus scrie ce sînt în ținutul Cârligăturei, o vinde D-sale Alexandreĭ Iordachioaeĭ Spătăroaeĭ drept 18 leĭ bătuțĭ banĭ gata, ca să-ĭ fie de ocină, și să'șĭ facă și să deschidă prisacă, să'șĭ pue stupĭ, să fie D-sale moșie ș. cuconilor și nepoților și strenepoților D-sale; acéstă vêndare aŭ făcut'o «cu voia femeiĭ și a cuconilor noștri și zapisul cel de cumpĕrătură ce am avut de la părințiĭ noștri l'am perdut în celea rĕsmerițe ce aŭ fost.»	
		Archiva Stat. Bucur. M-rea Cetățuia. Pachet. III. Doc. No. 6.	Hotarniciĭ raportéză luĭ Vodă că aŭ fost, după poruncă, la Vorniceni, pe Prut (Covurluĭ), «care sat este cumpĕrătură Măriei tale de la Safta ce aŭ fost jupâneasa luĭ Moțoc Spatar, fata luĭ Apostol Pitar și a Ileneĭ, și de la Safta jupâneasa luĭ **Alecsandru Costin** ce aŭ fost Postelnic, fata **luĭ Miron**, nepóta **Balicăĭ.**	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Doc. moșieĭ Todireniĭ. Arh. No. 19.	S'aŭ judecat înaintea Boeritor și a luĭ Vodă Ilias Alexandru, D-lor Ursakie Vel Vist. cu Toderașco Jora Vtori Medeln. pentru satul Todireniĭ.	
		Arh. Stat. Iașĭ Dosar de întăriturĭ a divanuluĭ apelativ No. 97. 29/roș. Trans. 1765. Opis. 2014. pagina 361.	Proca Post. și cu Atanasie Egumen de la Sta Monastire ce se grăesce Dealul mare și cu Gheorghie Hadembul face schimb de viĭ. — Este acéstă mărturie legalisată în 1837 Oct. 26 cu No. 3536.	
		Arh. Stat. Bucur. — Cod. Metropolieĭ Iașĭ. Tom. IV.	Nicolae din Ghireanĭ vinde luĭ Ursachie marele vistiernic.	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De lă Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-Semnăturĭ — Diacul
73	Sub *Iliaşĭ Vodă.*	Act de învoială.		7176	1668 Maĭ 1.	Iaşĭ	Inaintea luĭ Ghedeon metropolit. — **Dosoteiŭ** Episc. Roman. *Serafin* — Rădăuţĭ. Ioan -- Huşĭ. **Miron Costin** (vedĭ facsimile) *Diac :* **Andreĭ Mihul.**
74	Sub *Iliaşĭ V.V.*	Mărturia a 15 boerĭ.	Românesce.	7176	1868 Iunie 30.	Iaşĭ	
75	Sub *Iliaşĭ Alexandru V. V.*	Zapis		7176	1668 Iuliŭ 17.		Intre boerĭ martorĭ : **Miron** vel Vorn. Ioan Răcoviţ vel Comis.
76	Sub *Iliaşĭ Vodă.*	Zapis.	Românesce	7176	1668 Iunie 30	Iaşĭ	Divanul : *Solomon Bârlădeanul* Vel Log. **Miron Costin** vel Dvor., etc.
77	Sub *Iliaşĭ Vodă.*	Zapis	Românesce	7176	1668 August în 18.	Iaşĭ	Divaniştiĭ. Solomon Bârladean vel Logof. **Miron** Костян Vel Vornic Doln. zemli. Vasile vel Vor. Gorn. Zemli. N. Racoviţ Hetman.

Sigiliu	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Doc. Academieĭ române.	Impăcare între Stîrcescĭ și Andreian Paharnicul, făcută de Miron Costin. — Veḑĭ uricul din 7176 Sept. 28 de la I-1667 liașĭ Alex. întărind împăcarea aceasta. Acolo să se citéscă note despre dată.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Opis T II fila 83. pe verso. Act. No. 55.	Arétă cum s'aŭ împărțit feciorii luĭ Toma Vornicul siliștile ce le-aŭ rĕmas de la tatăl lor și care siliște aŭ rĕmas **Catrineĭ soția** luĭ **Velicico Costin** (1/2 sat din Bodescĭ etc.).	
		Arhiva Academieĭ Române. — Condica m-tireĭ Barboi, pg. 6.	Iliașĭ Alexandru V.V. care a cumpĕrat de la Sală Aga un loc de treĭ case pe ulița Armenească la Iașĭ l'a donat luĭ Pătrașco fost Postelnic. Iar Pătrașco îl vinde luĭ Ilie Sturzea Stolnicul drept 108 leĭ bătuțĭ si Pătrașco ḑice în zapis că i-aŭ plătit toțĭ baniĭ înaintea boerilor.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Moșia Bodescĭĭ. Doc. No. 55.	Velicico Costin și jupâneasa luĭ, Catinea fata *Tomeĭ Vornicul* șt Ioan *Racar* (sic) Paharnicul și jupâneasa luĭ Nastasia fata *Tomeĭ Vorn.* și Stefan Paharnicul feciorul *Tomeĭ Vorn.* după tocmala ce s'aŭ tocmit al doile rênd, de a lor bună voie, de nime nevoițĭ nice asuprițĭ s'aŭ împărțit tóte ocinile și viile câte aŭ avut eĭ impreună despre păpinții lor *Toma Vornicul* și ; venitaŭ în partea D-le *Velicico* și a jupâneseĭ sale Catinca jumătate sat din Bodescĭ cu case, la Niamț pe Cracăŭ, și *Vezescii* sat întreg cu morĭ, la Siret în Suceava, Sirbiĭ sat întreg cu heleșteŭ și cu morĭ în Baia, la țin. Dorohoiuluĭ, Stolniceniĭ sat întreg cu loc de heleșteŭ, la țin. Iașilor și jumătate de sat de Vasteanca (?) pe Nistru la țin. Hotinuluĭ și i s'aŭ venit din siliștele Slaoanĭ (САМШАНІН) sat întreg lângă Bodescĭ pre Cracăŭ și Corniĭ jumătate tij pe Cracăŭ și părțile din Dancescĭ și de Barlescĭ tij. și Murguceștĭ sat întreg lângă Vecșeștĭ și Clucereștiĭ pre Bașăŭ lângă Sirbĭ, la țin. Dorohoiuluĭ și jer.... sat întreg tij. acolo și Giurgeștiĭ sat întreg tij acolo și Ineștiĭ și Bozianiĭ tij acolo și Drislavele și Ioganiĭ și Bănisteriĭ tij, și Dănesciĭ tij și din viĭ i s'aŭ venit 4 fălcĭ viĭ la Piscop și 20 de prăjinĭ aceeașĭ în valea Isicineĭ și jumătate din casele din Iașĭ. Iar partea etc.	
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Galata Pach. N. 15. Doc. N. 36.	Pentru o casă vîndută m-reĭ Hadîmbuluĭ saŭ Dealul mare.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
78	Sub *Iliaş Alexandru.*	Suret pe o mărturie a mitropolit. Ghedeon, şi episcopiĭ şi boeriĭ divaniştĭ.	Tradus în românesce	7176	1668 August 26.	Iaşĭ	*Ghedeon* mitrop. *Dosofteĭ* Ep. Roman. *Serafim* Ep. Rădăuţĭ. *Ioan* Ep. Huşĭ. Solomon Barlad. vel Log. Vasile vel vorn. ţ. de sus. *Nicolae* Racoviţ H. şi pîrcălab Sucevei. Stamatie vel Post. Toderaşco Iordache vel spăt. Apostolake vel paharn. Ursachie vel vist. Ilie Sturzea vel stoln. Alexandru vel comis. Alex. Buhuş vel pitar. Lupaşco vel şatrar.
79	*Iliaş Alexandru.*	Zapis.		7176	1668 August 30.		

Sigiliu	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Statul. Bucur. — Mon. Doljescĭ. — Pach. N. 16. Doc. N. 9.	Constantin vel clucer și Alexandru Ramandi vel ușer și Conteși treti logofĕt i Tóder vetreș i Simion i Gheorghița i Ghergel i Ciocârlie Vornici de pórtă. Scriem și dăm scire cu acéstă mărturie a nóstră pentru Domnia luĭ fratele nostru Miron Costin vornicul cel mare de țéra de jos. După perirea Balicăĭ Hetman câte ocine aŭ avut Balica ne fiind impreunat D-na luĭ Vorninicul Miron cu giupânésa Dumi-sale Ilĕna fata luĭ Ion Movila, ocinile Balichiĭ aŭ rĕmas tóte împărțitóre la rudele Balichiĭ care aŭ fost seminția despre Movilescĭ, la împărțala lor s'aŭ venit despre Balica și luĭ Savin Visternicul. A treia pârte de Căcăceni la ținutul Hârlăului și satul Fărcenii și alte părți ce li s'aŭ maĭ venit in partea luĭ Vist. Savil. Iar dacă s'aŭ împreunat D-nia luĭ Vor. Miron cu giupânésa Dumisale Ilĕna fata luĭ Ioan Movila nepótă de vĕr pre mare Balichiĭ seminție maĭ aprópe de cât tóte rudele Balichiĭ. stătut-aŭ de aŭ eșit acele ocinĭ tóte de la alte rude a Balichiĭ numaĭ pre sama Dumisale a luĭ Miron Costin Vor. și giupânesiĭ Dumisale a Ilenei. seminție maĭ aprópe Balichiĭ. Rugatu-s'aŭ Savin vist. Dumisale Vor. Miron să-ĭ vîndă Căcăcenii saŭ Fărcenii. Dl. Miron Vor. n'aŭ vrut să-ĭ vîndă niciĭ Căcăceniĭ nicĭ Fărcenii. apoi Savin vist. vĕḑĕnd că nu póte face nimic cu atâta. s'aŭ rugat după aceea D-sale Vor. Miron pentru giumătate de sat de Vladeni pe Jijia. carele aŭ fost iarăși despre Balica, să i-o dea; iar Dl. Vor. Miron socotind prietesugul, n'aŭ vrut să-ĭ frângă voia ci i-aŭ dat acea giumătate de sat de Vlădeni. Intre aceea temându-se Savin Vist. că nu să va ținea D-l Vor. de cuvênt, ci pentru ca să-și facă așĕdătura maĭ buuă pentru acea danie, s'aŭ rugat Dumisale Vorniculuĭ să-ĭ facă scrisóre de schimbătură. Să pue, cum Savin da Fărcenii Dumisale Vornicul și Dl. Vorn. dă ace jumătate de sat de Vlădeni luĭ Savin, schimbătură drept schimbătură. și pentru prieteșugul făcut'aŭ D-luĭ Vor. pe voia luĭ, și i-aŭ dat scrisóre de schimbatură. Iar după mórtea luĭ Savin s'aŭ sculat rudele Iarei (?) și a Ciogolii și cu pîră aŭ luat acea giumĕtate de sat de Vlădeni de la feciori luĭ Savin, ḑicĕnd cum este de la dênșiĭ luată cu împresurătură. și acea scrisóre ce aŭ făcut'o Miron Vorn. de schimbătură luĭ Savin aŭ rĕmas la mâna feciorilor luĭ Savin. Pre cum ne-aŭ arĕtat D-l Vornic și impărțela rudilor ceĭ maĭ departe Balichiĭ și s'aŭ venit Fărceniĭ și Căcăceniĭ la partea luĭ Voruntariu. Iar maĭ apoĭ de la tóte acele rude maĭ departe s'aŭ luat pre sama Dumnilor sale luĭ Miron Vor. și giupânesiĭ D-sale Ilĕnei, căci Dum. lor sunt rudă maĭ aprópe de cât totĭ de cât alțiĭ și încă și Vlădeniĭ atuncia aŭ fost pre sama Dumnilor sale. Deci și noĭ cu tot svatul țiereĭ sciind acest lucru cum este adevĕrat precum maĭ sus scriem. iată facem D-sale Vor. Miron, din tot svatul acesta mărturie ca să-ĭ hie de credință ca de vor voi feciorii luĭ Savin acea scrisóre de schimbătură Fărcenii cu Vlădenii care o tăgăduesce Jupânésa luĭ Savin și feciorii lor să nu să creḑă. ci să se ia de la dênșiĭ. pentru căcĭ Savin n'aŭ avut nicĭ o trébă nicĭ cu Fărceniĭ nicĭ cu Vlădenii. nicĭ aŭ fost schimbătură. ci aŭ fost făcută acea scrisóre fără cale pentru voe de prieteșug; și cu toțiĭ am iscălit și eŭ Stratulat Rugina am iscălit ca să se scie...., Citind suretul acesta cu mărturie de pre care s'aŭ scos, care mărturie este la D-l. Iordache Hrisoscoleu Vel ban și fiind tocmaĭ scósă am iscălit'o 1766 Februare 20. vel Logofĕt.	
		Condica de Anaforale a Minister. justiției Tom. II (April-Iunie) 1844.N.64.— Anafor. N. 865. in procesul dintre rezașii din partea de sus a Vlădenilor Vladnicul numit și Vladenii luĭ Albotă (jud. Dorohoĭ) și intre stăpânitorii părțeĭ de jos aceleĭ moșiĭ din Vlădenii Iftodescĭ. — Acest act este citat și în Anaforaoa No. 518 din 8 Marte 1844. Condica T. I. No. 63. Pe 1844 (Ianuar-Marte) în procesul dintre Agoia Profira Catargiu proprietara de Tăutești și stăpânitorii Vlădenilor pentru impresurare.	**Miron Costin** face schimb cu nepoțiĭ luĭ Pătrașcu Ciogolea cu niște părțĭ din Vlădenĭ cu vad de móră pe apa Jijia.	

No. curent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
80	Sub *Iliaş Vodă.*	Zapis de la Salâ Aga Turcul.	Românesee	7177	1668 Noem. 22	Iaşĭ	Mărturia boerilor, între carĭ : *Miron Costin vel vornic.*
81	Sub *Duca Vodă.*	*Zapisul* luĭ Ilea şi sora sa Anna fecioriĭ Nastasieĭ, nepot luĭ Tóder *Usna.*	Românesce.	7177	1669 Ghenarie 21.	Iaşĭ	Martorĭ Gligoraşco. Hăbaşescu Vorn. de ţeara de sus. Gavriliţa spătar. Toderaşco Iordache spătar. *Contaş* log.al 3-lea, *Prodan* Drăgucescul şatrar. *Roşca* vornicul de Pórtă. *Roman* vornic. Pătraşco vornicul.
82	*Duca Vodă.*	Uric	Românesce	7177	1669 Ianuar 23.	Iaşĭ	*Contr.* **Barladeanul log. iscal.** *Diac : Stratulat Rugina*
83	*Duca Vodă.*	Zapisul luĭ Alex. Ramandi care aŭ fost Vistern. nepotul luĭ Dumitraşco Post. şi care aŭ fost Uşier mare.	Românesce	7177	1669 Februar 10.	Iaşĭ	Nu e subscris.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Bibl. Academieĭ. — Condica monastireĭ *Barboiŭ* pag. 6 verso.	Vinde un loc de treĭ care din ulița armenéscă din Iașĭ..... luĭ Iliaș Vodă Alexandru.	
	folio mic.	Arh. Academieĭ Române.	Vindŭ ocina din Cărsteștĭ ce aŭ de la Toader Usnă și strămoșul lor Vasile.... luĭ Miron Costin **Vornicul cel Mare** de țara de jos, drept 30 leĭ bătuțĭ.... «rudele nóstre să nu aibă a se amesteca, că le-am dat de scire tuturor când am vêndut, până a 3-a óră și nime dentru ruda noastră n'aŭ voit să o cumpere, ce am vêndut D-sale pentru căcĭ să rescumpĕr alte moșiĭ.» NB. Este în întreg autograf al luĭ M. C.	
Admirabil din 7174 (1666).	Folio mare. Hârtie grósă	A fost al meŭ și l'am cedat Academieĭ.	.... Aaecă aŭ venit înaintea nóstră și înaintea a lor noștri moldovenescĭ boerĭ și marĭ și a micĭ, *Ileu* și surora Anna *(sic)* feciorĭĭ Nastasieĭ nepoțiĭ luĭ Toader Usnă, de a lor bună voie, de nime nevoițĭ, nicĭ asuprițĭ și aŭ vêndut a lor direaptă ocină și moșie ce aŭ avut de la moșul lor de la Toader Usnă și despre strămoșul *(sic)* lor Vasilie, din sat din Cârstești ce este în țin. Carligatureĭ din stîlpul moșu-sĕŭ luĭ Toader Usnă a $^1/_3$ parte, din vatra satuluĭ și din câmp și din poenĭ și cu loc de prisacă în readiu deasupra satuluĭ Cârsteștilor și cu pomețĭ și $^1/_2$ parte din stîlpul strămoșu-sĕŭ din poiana ce se chiamă Călugărul. Acésta aŭ vêndut **boeriuluĭ** (sic) nostru cinstit și credincios Miron Costin Vornicul cel mare de țéra de jos, dirept 30 de leĭ bătuțĭ și le-aŭ plătit deplin. Decĭ și Domnia mea vĕdĕnd de a lor bună voie tocmală și plată deplin, de la Domnia mea încă dăm și întărim boeruluĭ nostru ce maĭ sus scrie pre aceste părțĭ de ocină ca să-ĭ *hie* și de la Domnia mea direaptă ocină și cumpĕrătură și uric și întăritură nerușuit nicĭ dănăoară în veac. *Saam gpnă Veleal.* NB. Pre dosul uriculuĭ îndoit în 6, Miron Costin a scris cu mâna sa: «Ispisoc pe o parte de Cârsteștĭ. — De la Ilie Birălița.» (facsimile).	
	I.	Arh. Stat. Bucur. — St. Sava din Iașĭ. Pachet No. 15. Doc. No. 7.	Dăruesce ocina nașuluĭ sĕŭ Nicolae jitnicerul cel mare, în presența luĭ *Ghedeon* metrop. — *Solomon Barladeanul* vel log. · *Miron Costin* vel Voru. țéra de jos. · *Gligaric Habasescul* vel Vorn. țéra de sus. — *Nicolae Racoviț* Hetman și pîrc. Suceveĭ. — *Stamatie* Post. — *Gavril Costache* vel Spăt. — *Lupașcu Buhuș* vel Ciașnic. — *Ursake* vel Vist — *Ilie Sturza* vel stoln. — *Ionașco Răcoviț* vel Comis. — Gligorașco Ghianghia vel medelnicer etc.	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
84	Sub *Duca Vodă.*	Zapisul luĭ Antonie Blanariul.	Românesce	7177	1669 Februar 19.	Iaşĭ	*Solomon Bârlădeanu* vel Log. *Miron Costin* vel Vornnijn. *Gligoraşco Habaşescu* vel vişn. *Nicolae Răcoviţ* Hetm. *Stamatie* vel Post. *Gavril Costake* v. Spăt. *Lupaşco* vel Ciaşnic. *Ursake* vel Vist. *Ilie Sturzea* vel Stoln. *Ion Răcoviţ* vel Comis. *Diac Stratulat.*
85	Sub *Duca Vodă.*	Zapis.	Românesce.	7177	1669 Februarie 20.	Iaşĭ	*Solomon* Bărlădénul vel log. **Miron Costin** vel vorn. Doln. z. Gligore *Habaşescu* vel vorn. Gorn. z. *Nicolae Racoviţ* Hetman etc.
86	Sub *Duca Vodă.*	Carte de judecată a divanuluĭ.		7177	1669 Marte 12	Iaşĭ	Solomon Bărlădeanu *Vel log.* **Miron Costin** vel vorn. z. etc.
87	Sub *Duca Vodă.*	Zapis.	Românesce	7177	1669 Marte 27.	Iaşĭ	*Divaniştiĭ* între carĭ: *Solomon* Bărlădeanul vel log. Miron Costin vel vorn. Dol. zemli. (**Костин**). Habaşescu etc. *Diac* Mihuleţ.
88	*Duca V. V.*	Mărturie a boerilor.	Românesce	7177	1669 Maĭ 16.	Iaşĭ	Semnéză: **Miron Costin vel Vornic.**

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Bucur. — Dos. St. Sava din Iașĭ. Pachet No. 17. Doc. No. 14.	Vinde luĭ Duca Vodă 2 fălcĭ vie în deal la Cetățuia.	
		Arh. stat. Bucur. — M-rea St. Sava din Iașĭ pachet N. 35	Ionașco Brănea ce aŭ fost armaș domnesc și Pascalina sora luĭ dăruesc dughene monastireĭ *Dealul Mare* zidită de Iane Postelnicul. Iscălit *Miron vel vornic.*	
		Proprietate a D-luĭ general *Pencovicĭ.*		
	Mare	Arh. Stat. Bucur. — St. Sava din Iașĭ, pach. N. 17. Act N. 24.	Duca Vodă cumpără viĭ de la Cetățuia.	
		Doc. Academieĭ Române.	O mărturie a boerilor despre moșia Bratenii din județ. Suceveĭ, reclamată de la *M-rea din Cetatea Niamțuluĭ*, de urmașiĭ luĭ Postelnicul Iorga ruda luĭ Vasile Vodă. După mórtea Iorgăi, Vasile Vodă o dete aceleĭ Monastiri și acum, sub Duca Vodă, urmașiĭ Iorgaĭ, o reclamară, dar Duca nu voi s'o iea de la M-re. In mărturie care e din 7177 Maĭ 16. 5508 / 1669 M. Costin subsemnéză.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
89	Sub *Duca Vodă*.	Carte de judecată a boerilor luĭ *Duca Vodă*.	Românesce	7177	1669 Iunie 2.	Iaşĭ	*Solomon Bârladeanul* vel log. **Miron vel Vorn.**
90	*Duca V. V.*	Sentinţă	Românesce	7177	1669 Iunie 9.	Iaşĭ	Contr. *Miron Vel Vornic.* **Кѫ не бнл Костин** вел лог.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
2 sigilii marĭ ruş ale luĭ *Ursul şi Rusul*	fol. mare hârtie f. grósă	Arh. Stat. Bucur. — Schitul Bradiĭ (al metrop. de Iaşĭ). pach. N. 25.	† **Сїѡꙋ Комꙑ** Solomon Barladeanul Vel log. i Miron **Costin vel Dvornic Nijneĭ Zemli,** i *Gligoraşco Habaşescul* Vel Dv. Visneĭ z. i *Nicolae Răcoviţ* Hatman i pîrcălab Suceavschi, i *Stamatie* Vel Postelnic, i *Gavril Costake vel Spătar*, i *Lupaşco Buhuş* vel Ceasnic, i *Ursakie* vel Visternic, i *Ilie Sturzea* vel Stolnic, i *Ion Răcoviţ* vel Comis, i Vasile *Mălaio* vtori	

Logof. i Contăş treti Logof. i *Dumitrake Roşca*, i *Ursul*, i *Rusul*, i *Gligorie Ciocârlie*, i *Roman* i Gheorghiţ i Irimia Dvornicĭ Glotniĭ, mărturisim cu acéstă carte a nóstră pentru pîra ce aŭ avut înaintea Mărieĭ sale Domnu nostru, **Iѡ** Duca V. V. şi înaintea a tot svatul Măriel Sale D-luĭ Rustea neguţitoriul cu egumenul şi cu tot soborul de la S-ta m-re de la Caşin, pentru sat pentru Şendrenĭ, în ţin. Covurluiuluĭ, ḑicênd Rustea neguţitoriul cum acesta sat l'aŭ cumpĕrat de la părintele **Өеона** arhim. ce aŭ fost egumen la Galata de sus, precum ne-aŭ arĕtat şi zapise de la mâna luĭ şi ispisoace de intăriturĭ de la Dabija W. şi zapise de mărturie de toţĭ boeriĭ ceĭ marĭ carĭ suntem acum unia şi de faţă, iar luĭ **Өеона** arhim. i-aŭ fost cumpĕrătură de la *Baba Celebi* feciorul luĭ *Curt Celebi* şi de la alţĭ rezeşĭ din Şendrenĭ; iar luĭ *Curt Celebi* i-aŭ fost cumpĕrătură de la Constantin Cămaraşul fratele luĭ Ală Başa. Iară luĭ Constantin Cămăraşul i-aŭ fost cumpĕrătură de la toţĭ rezeşiĭ moşeaniĭ din Şendrenĭ şi ispisocul luĭ **Өеона** de la Ştefan Vasile Vodă. Iar călugăriĭ de la Caşin aŭ arĕtaĭ şi eĭ dires de cumpĕrătură cum dintr'acesta sat nesce părţĭ de ocină le-aŭ cumpĕrat şi Gheorghie Stefan Vodă ctitorul s-teĭ Monastirĭ de la nesce oamenĭ din Şandreanĭ. Decĭ M. Sa Domnul nostru aŭ socotit fórte pre amĕnuntul, cum Constantin Cămăraşul aŭ cumpĕrat maĭ dintâĭ de la toţĭ moşeniĭ din Şendrenĭ, iară Gheorghie Stefan aŭ cumpĕrat maĭ pre urmă cu 26 de **aĭ** *(anĭ)* de la feciorii vînḑĕtorilor luĭ Constantin Cămăraşul : părinţiĭ aŭ vîndut luĭ Constantin cămăraşul, iar feciorii lor aŭ vîndut luĭ Gheorghe Stefan Vodă. Decĭ aŭ rĕmas călugăriĭ de la Caşin *din toată legea ţĕreĭ (ţăriĭ)*, să n'aibă eĭ treabă cu Şandreniĭ ce să-şĭ ié baniĭ de la vînḑĕtorĭ, că aŭ vêndut rĕŭ. Iar Rustea neguţitorul s'aŭ îndreptat şi ş'aŭ pus şi *herîia* 12 zloţĭ şi i-aŭ dat M. Sa Domnul nostru să'şĭ ţie el satul *Şandreşciĭ* cu vatra de sat şi cu ţearină, şi cu fênaţe şi cu viĭ şi cu vad de morĭ şi cu baltă de pesce şi cu tot venitul şi diresele cu carile aŭ cumpĕrat Stefan Vodă s'aŭ lăsat la mâna călugărilor păn ş'or scoate baniĭ de la vênḑĕtoriĭ luĭ Gheorghe Stefan. Iar de aci şi acele direse să vie la Ruste şi de se vor şi maĭ ivi nescarĭ direse altele, să nu se creaḑă ce să se ié şi să se dée earăşĭ la mâna Rusteĭ Aşijderea Gheorghe Stefan Vodă de va hi închis acesta sat în Uricele mănăstireĭ, cu alte sate ce s'aŭ dat la monastire şi de acolo să se scóţă acesta sat şi pentru credinţă făcut-am şi de la noĭ această mărturie, ca să *hie* de credinţă şi cu toţiĭ am iscălit şi eŭ **Stratulat Rugina** am scris, ca să se scie.

	fol. mic	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Pobrata pachet. No. 14.	S'aŭ pîrit la Domnie Stefan Stăneski Iuzbaşa cu Canilo fratele luĭ Hristodor *Săoarul* pentru viĭ în valea luĭ Stefan Vodă la Miroslava, pe locul M-reĭ Galata. Stăneski şi aĭ sĕĭ aŭ ḑis că aŭ cumpărat viile de la M-rea Galata. Hristodor, că le aŭ cumpărat de la nesce oamenĭ. Hristodor a fost apoĭ în ţeara muntenească şi acum frate-sĕŭ Canilo reclamă viile.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
91	*Duca V. V.*	Carte la boeriĭ *Bejan Gheuca* ce au fost Pitar şi *Zaharia* ce aŭ fost Cămăraş.	Românesce	7177	1669 Iunie 27.	Iaşĭ	Vel Vor. isc. Бьне бнл костнн вел логоф. Diac. *Stratulat Rugina.*
92	Sub *Duca V.V.*	Zapis.		7177	1669 Iulie 8.		Intre martorĭ iscălit: Vasile **Costin.**
93	*Duca V.V.*	Ispisoc	Românesce	7177	1669 Iulie 9.	Iaşĭ	*Contr.* **Barladeanul vel log** iscal.
94	Sub *Duca Vodă.*	Zapis	Românesce	7177	1669 Iuniŭ 27.	Iaşĭ	Solomon Bârlădean vel Log. Miron *Costin* (Костьн) Vel Dvorn. nijn. z. Gligoraş Habaşescul vel Vorn. Vişn. z. N. Răcoviţ Hetm. şi pîrcălab Sucevei. Stamatie vel Post. Gavril Costake vel Sp. Lupaşco Buhuşĭ vel Ciaşnic. Ursake vel Vister. etc. *Diac*: Stratulat Rugină.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?
Mare, chinov. cu data 7174. Alta *data* nu este vizibila.	folio mic.	Arh. Stat. Bucur. — Schitul Bradŭ	-- «Scriem Domnia mea la boiariĭ noștriĭ la Bejanĭ Gheuca ce aŭ fost pitar și la Zaharia ce aŭ fost cămăraș. Damu-vĕ scire pentru pîra ce aŭ avut Rustea neguțitoriul cu călugăriĭ de la Cașin pentru sat pentru Șandrenĭ la țin. Covurluiuluĭ și dedeasăm rămașĭ pre călugărĭ să 'șĭ ție Rustea satul și călugăriĭ să 'șĭ ia baniĭ de la vêndĕtorĭ. Și décă aŭ mers acolo vêndĕtoriĭ s'aŭ apucat foarte tare cum după ce aŭ vêndut și aŭ întors ocina, iarășĭ; Deci iarășĭ vĕ scriem : daca vor veni acolo să strângețĭ ómenĭ bunĭ de prin pregiur megiașĭ și târgovețĭ din târg și să sârguițĭ fără zăbavă sa mergețĭ acolo pentru ca să apucațĭ și pre Baba Celebi *riŭ*, că iaste bolnav spre moarte și să'șĭ scoață toțĭ derease cine ce va avea și să întrebe și de Baba Celebi și să le luațĭ seama forte pre amĕruntul și cum vețĭ afla maĭ cu dreptul să ne dațĭ scire cu o scrisoare. Datam și la călugărĭ o carte ca aceasta și pofiar *(pofti?)* și Rustea Cartea acésta la mâna luĭ foarte pre direptate să socoté-că.	
		Arh. Sf Spiridon Iașĭ. — M-rea Dumescil Act. No. 4.		
mare cu datele 7174 (1666)	folio mare Hârtie grósă.	A fost al meŭ și l'am cedat Academieĭ.	.... Vasilie Albul și femeea luĭ Nastasia și frațiĭ lor Tanasie și Toader și Nicolae și Mărica feciorii luĭ Ursu nepoțiĭ luĭ Tiron, strenepoțiĭ luĭ Pecurariul cel bĕtrân, de a lor bună voie, de nime nevoițĭ nicĭ asuprițĭ aŭ vêndut a lor diréptă ocină și moșie din sat din *Carstești* ce sînt în țin. Carlig. 1/2 de bĕtrân partea moșuluĭ lor luĭ Tiron feciorul luĭ Pecurar, din vatra satuluĭ și din câmp și din țarină și din fêneț și din pădure, și din tot locul, cu tot venitul, așișderea și din poiana ce se chiamă călugărescă ce se va alege partea lor; acésta aŭ vêndut boiarinuluĭ nostru cinstit și credincios **Miron Costin** *(sic)* Vornicul cel mare de țeara de jos direpl 60 de leĭ bătuțĭ banĭ gata și le-aŭ plătit deplin denaintea nóstră. Decĭ etc. NB. Pe dosul uriculuĭ, M. Costin a scris cu mâna sa vorbele : «Ispisoc de la Duca Vodă pre o parte de ocină din Carsteștĭ la Carligatură. Poiana Calugar» (facsimile).	
		Arh. Stat Buc. -- S-ta Metropolie Iașĭ.	Dumitrache Prajescu ce aŭ fost Cupariŭ, fecior luĭ Gligorașco Prajescu șĭ-a vêndut aĭ luĭ drept *șerbițĭ țigani*, luĭ Măria Sa Domnul nostru Iw Duca.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
95	*Duca V. V.*	Judecată	Românesce	7177	1669 Iulie 2.	Iaşĭ	
96	*Duca Vodă.*	Uric	Românesce	7177	1669, Iuliŭ 15.	Iaşĭ	*Contr.* Bârlădeanu vel Log. — — *Diac :* Dumitru Leca.
97	Sub *Duca Vodă*	Sentinţă de judecată.	Românescr.	7177	1669 Iuliŭ 21.	Iaşĭ	Solomon Bârlădeanul vel logof. — **Miron Costin vel Vornic** nijneĭ zemli. Scris de **Anton.**

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
	for. mare	Arh. Stat. — M-rea Cetățuia. Pag. 16.	Întăresce otărîrea dată de *Miron Costin* în procesul de care e vorba la declararea boerilor din 7177 Iuliŭ 21. 1669	
mare alb cu data de 1666.	folio mare Hârtie grósă	proprietate a mea.	«Adecă aŭ venit înaintea noastră și înaintea alor noștri moldovenescĭ boierı alor marĭ și celor micĭ Todosia fata luĭ Drăgan nepoata luĭ Ionașco și cu feciorul eĭ Gavril Marco, de a lor bună voie, de nime nevoițĭ necĭ asuprțiĭ și aŭ vên-	

dut a lor dréptă ocină și moșie din sat din *Cărstestĭ* ce easte la ținutul Cârligatureĭ, toată partea moșuluĭ lor Ionașco ce se va alege, din vatra satuluĭ și din câmp și din țarină și din fênațe și din pomĭ, din curaturĭ și din Readiul ce este asupra satuluĭ și cât se va alege partea lor din Poiana ce se chiamă *Călugărul* și așișderea ce li se va veni iarășĭ partea lor dintr'un moș sterp anume * ce aŭ avut cu toată semenția lor; aceste părțĭ toate eĭ le-aŭ vêndut boiarinuluĭ nostru credincios și cinstit luĭ **Miron Costin** vornicul cel mare de țeara de jos drept 70 de leĭ bătuțĭ banĭ gata și le-aŭ plătit lor toțĭ deplin aceștĭ banĭ cât maĭ sus scrie w̃ leĭ bătuțĭ întru mânile Tudosieĭ fata luĭ Drăgan nepoata luĭ Ionașco și feciorului eĭ Gavril mirco (мс҃ко) și așișderea aŭ venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri Panteleĭ și cu surorile luĭ Porhira și Alexandra feciorĭĭ * și cu veriĭ lor Hilotie și sora luĭ Maftina și alțĭ frațĭ aĭ lor, de a lor bunăvoie de nime nevoițĭ nicĭ asuprițĭ și-aŭ vêndut a lor dreaptă ocină și moșie, partea lor ce se va veni din poiana din *Călugăr*, ce aŭ fost dreaptă cumpărătură părinților lor de la Călugărĭ. Aceasta earășĭ aŭ vêndut boiarinuluĭ nostru ce maĭ sus scriem luĭ **Miron Costin** vornicul cel mare, drept 20 de leĭ bătuțĭ banĭ gata și le-aŭ plătit lor tot deplin acești banĭ ce maĭ sus scriem, *k* leĭ bătuțĭ, întru manule luĭ Pânteleĭ și a surorilor luĭ Porhireĭ și Alexandreĭ și a verilor lor luĭ Hilotie și suroreĭ luĭ Maftineĭ și altor frațĭ aĭ lor și cu aceștia banĭ aŭ dat eĭ de ș'aŭ rescumpĕrat alte moșiĭ de aiurea. Decĭ și Domnia mea deacam vêdut de a lor bună voie tocmală și plata deplin, de la Noĭ incă am dat ș'am întărit boerinuluĭ nostru credincios și cinstit luĭ **Miron Costin** Vornicul cel mare pre aceale părțĭ de ocină ce maĭ sus se dic, din sat din **Cărstescĭ** și din poiana ce se chiamă **Călugărul,** ca săĭ fie D-sale și de la noĭ direaptă ocină și cumpără(tură **) și uric și întăritură cu venitul *nerușeit* și neclătit în veacĭ :

NB. Pe îndoitura în 6 a uriculuĭ M. C. a scris cu propria sa mână : «Пръ пърцi дє ла кърстєщй дє Мѣрко (Vedĭ facsimile).

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arhiva Statuluĭ din Bucurescĭ. — M-rea Cetățuia. Pachet No. 14. Doc. No. 4.	Înaintea boerilor Solomon Bârlădean, **Miron Costin,** vel Dvorn. Nijni zemli... s'aŭ pîrît naintea lor și a luĭ Vodă Duca etc. Iani Pravețul etc. și cu Enaki cumnatul lor pentru rĕmășița suroreĭ lor Ileana femeea luĭ Enake. «Decĭ Măria Sa Vodă aŭ ales și aŭ	

*) Loc liber **) [lipsescu aceste silabe].

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
98	Sub *Duca-Vodă.*	Zapis înaintea boerilor: Solomon Bârlădénul vel logofĕt, Miron Costin Vornic ţĕreĭ de jos; Gligore Hăbăşescu Vornic ţĕreĭ de sus; Nicolae Răcoviţ hetman şi părcălab Suceveĭ; Stamatie vel post; Gavril Costache vel spătar; Lupaşcu Buhuş vel ciasnic; Ursachie vel vist; Ilie Sturzea vel stoln.; Stamatie vel clucer; Hagi Panaiot vel Şatrar;etc.	Românéscă	7177	1669 Iulie 25.	Iaşĭ	Cele de rubrica *natureĭ* între care: Miron Кwстын *vel vornic.*
99	Sub *Duca V.V.*	Zapisul moşieĭ Haruţoae fata Costandeĭ, nepóta Rusuluĭ, stren. luĭ Păcurariŭ.		7178	1669 Octombre 25.	Iaşĭ	*Martorĭ:* Gr. Habaşescu vorn. de ţ. de sus. Gavril Costache vel spătar. Toderaşco Iordache biv spatar. Ion Racoviţ vel comis. Gheorghiţă, Irimia, Ciocârlie. } Vornicĭ de Pórtă. Contaşĭ D. Roşca } m'am templat la acéstă tocmélă.
100	Sub *Duca V.V.*	Zapis	Românesce	7178	1669 Octomb. 27.	Iaşĭ	*Divaniştiĭ:* Solomon Barladean vel Log. **Miron Costin** vel Dvorn. nijneĭ z.— Gligoraşco Habăşescul vel Dv.Vişneĭ z. — Nicolaio (sic) Răcoviţ Hetm. i pracalab Suceavski. — Stamatie vel Post. —Gavril Costake vel Spătar.— Lupaşco Buhuş vel Ciaşnic — *Ursakie* vel Vist. — *Ilie Sturzea* vel Stoln. — *Ion Răcoviţ* vel Comis.— *Contaş* trete logofet.—Dumitraşco Roşca — i Ursul — i Gheorghiţă —i Rusul— i Buta Dvornicĭ Glotniĭ etc.

Sigilii	Format și note caracte-ristice externe	Face parte din ce co-lecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			pus pre D-luĭ fratele nostru pre **Miron Costin** Vornicul cel mare de țéra de jos și le-aŭ luat séma fórte pre amĕnuntul și aŭ adus Enake și pre Popa Toader Duhovnicul și pre alțĭ ulicenĭ vecinĭ de prin prejur și Gheuca Armașul și Chira zlatarul și Sava Cadiul... și Dima Săbierul și Gligorie Săbierul și Sterie Săbierul și Chiriac staroste de zlatarĭ și Ion Săbierul și aŭ mărturisit cu sufletele lor.... ...Și aŭ rĕmas Iane și Gheorghe din tótă legea țĕreĭ, iar Enake s'aŭ îndreptat înaintea MărieĬ Sale luĭ Vodă».	
		Archiva Stat. Bucurescĭ, M-rea St. Ión Gură de Aur. Pachet. No. 2.	Pentru opt dughene pe ulița cărvăsărieĭ ce rescumpără Cantea Vameșul cel Mare, fratele luĭ Duca-Vodă. Să menționéză și o cărvăsărie nouă și la finea zapisuluĭ se dice: «Și să se scrie și la catastiful târguluĭ».	
	folio mic.	Academie	Vinde tótă partea sa și partea frățineseŭ *Nebuneleĭ* cât se vor alege părțile luĭ «carele le-am cumpărat eŭ în *foamete* (și alte părțĭ diverse acolo numite), care aceste părțĭ toate le-am fost pus zălog la D. **Miron Costin Vornicul** drept 50 leĭ bătuțĭ.... iar acum 'mĭ aŭ maĭ dat patru-spre-dece de leĭ carĭ fac cu toțĭ banĭ dațĭ 64 leĭ bătuțĭ.» NB. Acest zapis este scris de mâna luĭ M. C.	
		Arh. Statuluĭ din Bucurescĭ. — M-rea Cetățuia. Pachet No. 11 și No. 12.	Boeriĭ de sus atestă că «Anastasia femeia luĭ Hapcă róba luĭ Vasile V. V. și a DoamneĬ Catrina vinde casele . . . Egumenuluĭ Θеофан de la M-rea Hlincea. Iscălit: Костин вел ворн.	

No. corent.	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
101	*Duca V. V.*	Uric de întărire a uneĭ cumpĕrăturĭ de case.	Românesce	7178	1669 Octomb. 27	Iaşĭ	*Contr.* Barladeanul vel Log. **Diac :** Stratulat Rugină
102	Sub *Duca Vodă*	Zapis.	Românesce.	7178	1669 Noemb. 12	Iaşĭ	Martor : **Мирон Костын вел ворн.**
103	Sub *Duca Vodă*	Zapis.	Românesce	7178	1669 Noembre 29.	Iaşĭ	*Divaniştiĭ :* Solomon Bârlădénul vel log. ***Miron Costin,*** vel vorn. nijn. z. *Gligoraşco Hăbăşescu* vel vorn. visn. z. etc. Diac: Stratulat Rugină.
104		Zapisu luĭ Pintelie şi cu surorile sale Porhira şi Alecsandra, ficiorĭ luĭ Constantin nepot luĭ Toader Usnă, strănepot luĭ Vasilie Căcăcescul şi cu veriĭ lor Hilotie şi Maltina ficiorĭ luĭ Ionaşco iar strenepot luĭ Vasilie.	Românéscă	7178	1669 Decembre 2.	Iaşĭ	
105	*Duca V. V.*	Copie de uric.		7178	1669 Decemb. 20		***Miron* Костын** vel Vorn. de ţara de jos.

Sigiliŭ	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Cel din 1666.	form. mare.	**Arhiva Statuluĭ** din Bucurescĭ. — Monastirea Cetățuia. Pachet No. 12.	Intăresce vênḑarea de case făcută de Anastasia femeea luĭ Hapcă roaba luĭ Vasile V.V. și a Dómneĭ Catrina către **Θεωфан** egumenul de la Hlincea, în zapisul dinaintea divanuluĭ din 7178/1669, Oct. 27.	
		Archiva Stat. Bucurescĭ. — Metrop. de Iașĭ.	Nastasia a Preoteseĭ vinde loc din *Văsăescĭ* (țin. Lăpușneĭ).	
		Arhiva Stat. Buc. Doc. Metropolieĭ de Iașĭ.	Anghelușa Isacioaea vinde țiganĭ luĭ Duca Vodă. Iscălit **Miron vel vorn.**	
	folio mic.	Academiă	Vinde a patra parte dintr'un moșŭ din Kîrsteștĭ și cu părțile poenile calugărului, D-sale luĭ Miron Costin Vornicul cel mare de țara de jos, cu 40 leĭ bătuțĭ. «Iar dintru rudele nóstre nime să n'aibă a se ispiti, a întórce, căcĭ le-am dat știre tuturor de câte-va orĭ și mi-aŭ dat voie toțĭ să vindem acele părțĭ de moșie care maĭ sus scriem, și acéstă tocmală s'aŭ făcut dinaintea Domniilor sale Neculai Racoviț Hetmanul, Todirașco Iordachie spătar, Ioan Racoviț comisul cel mare, Kontâș al treile Logofĕt, Ciocârlie Vornicul de Poartă și Roman Vornic și Ursul Vornic și alțĭ feciorĭ de boiarĭ saŭ tămplat, și noĭ ne-am pus degetele». Urmează semnătura luĭ Pintelie, și treĭ punerĭ de degete, precum și sămnăturile Martorilor boerĭ aretațĭ maĭ sus.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ — Moșia Berlescĭ (Bodeșcĭ). Plicul cu titlu: «**Хѫртиĭ** de *ideĭ*.»		

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
106	*Duca Vodă.*	Ispisoc	Slavonesce	7178	1669 Decemb. 12.	Iașĭ	*Contr.* **Barladeanul vel** Log. *Diac :* Andreĭ Mihul. NB. Pe îndoitura în 6 a ispisoculuĭ M. Costin a scris însușĭ vorbele : «Dires de la Penteleĭ pre Cărsteștĭ» (*facsimile*).
107	*Duca V.V.*	Uric	Slavon.	7178	1670 Mart 22	Iașĭ	*Logofĕt* Solomon Barladeanul. *Diac :* Pascal Corlat
108	Sub *Duca Vodă.*	Zapis	Românesce	7178	1670 Iuliŭ 6	Iașĭ	Între martorĭ : *Solomon* vel log. *Miron* Костин vel Vornic. *Scris* de *Stratulat.*
109	*Duca V.V.*	Carte domnéscă.	Românesce.	7178	1670 Iuliŭ 18.	Iașĭ	
110	Sub *Duca Vodă.*	Suret de marturie de la Divan pentru Buhușescĭ.		7178	1670 Decembre 1.	Iașĭ	Solomon Barladén vel Logof. — Miron Костин vel Vorn. țĕreĭ de jos.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Mare cu 1666 și 7174.	**Folio mare. Hartie grósă.**	**A fost al meŭ și l'am cedat Academieĭ.**	«Aŭ venit înaintea Noastră și alor noștri Moldovenescĭ boerĭ și a marĭ și a micĭ boerinul Nostru credincios și cinstit **Miron Costin** Vel Vornic Dol. Zemli și ni-aŭ înfățișat un zapis de cumpĕrătură înaintea boerilor... și anume : *Necolae Racoviț* Hetman și pîrcălab Suceveĭ, *Tudorașco Iordache* Vel spătar, Ioan Racoviț Vel Comis; Kontăș trete logofĕt ; Ciocârlie, Roman, Ursul Dvornicĭ glotnicĭ... mărturisind că Pentelie și fiicele luĭ Porhira și Alexandra etc... aŭ vêndut din Cărstescĭ 1/4 parte.»	
Mare frumos	Pergam. mare	Arhiva S-tuluĭ Spiridon Iașĭ. Piciganĭ.	Credința luĭ **Пана Мирона Костин великій дворник долнѧ земли.** — Neculaĭ Răcoviț Hetman. Ioan Răcoviț Comis.	
		Arhiva Statuluĭ Bucurescĭ. — **Metrop. de Iașĭ.**	Costea Căpitanul din țeara muntenéscă din sat din Crețeștĭ din județ Ilfov, fecior luĭ Bîrca, nepot luĭ Neagoe Vornicul, vinde luĭ Vodă Duca nisce țiganĭ. — Aŭ fost de față la vêndare și Constantin Cantacuzino feciorul luĭ Constantin Postelnicul.	
Mare roș.	*Folio mic.*	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Galata pachet. No. 7.	Învoesce M-reĭ Galata de sus a-șĭ căuta veciniĭ fugițĭ din Satul Fontâna... «de-ĭ vețĭ afla saŭ în търъго saŭ în сатъ боерескъ *(sic)* saŭ în slobodie, saŭ în **budă** *(sic)* ca să aibă a-ĭ lua pre toțĭ de grumazĭ cu toate bucatele lor . . . însă carĭ *or hi* fugit de la Ghica Vodă încoace . . .» Sigil mare roș. Apoĭ un autograf in coprindere : «ши ъндє ор афла ачеĭ оаменĭ кънд аĭ *(sic)* vor lua de va hi cislă întracela sat să se ie partea lor din cislă cât se va veni.» (Seamănă a fi de Miron Costin).	
		Arhiva St. Spiridon Iașĭ. — Condica de docum. a *Precisteĭ* din *Roman*, pach. 254.	În corpul acesteĭ mărturiĭ se pomenesce de una altă anterioară scrisă de Vasile Popa Uricar, și în care se pomenesce de Ureche *mare spătar*. E tot pentru Buhușescĭ ca și acésta de față.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
111	Sub *Duca-Vodă.*	Zapis.	Românesce.	7179	1671 Ianuarie în 3.	Iaşĭ	Dătătorul zapisuluĭ *Lelica* feciorul Gonciuluĭ din târg Iaşĭ. Zapisul e făcut înaintea boerilor divanuluĭ, între carĭ Solomon Bârlădeanul vel Logof. Miron Kostin vel vornic, Neculaĭ Răcoviţ Hetman etc.
112	Sub *Duca V.V.*	Zapis.	Românesce	7179	1671 Ianuarie 8.	Iaşĭ	Divaniştiĭ etc. **Miron vel vorn.** **Diac.** Leca. etc. Vedĭ la resumat.
113	Sub *Duca V.V.*	Zapis.	Românesce.	7179	1671 Februar 6.	Iaşĭ	Ghedeon mitrop. Suceveĭ. Dosoteĭ Episcop Романскжін. *Solomon Barladeanul* vel Log. **Miron vel Vorn.** *Diac*: Andreĭ Mihul Uricar.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Bucur. M-rea Galata pach. No. 15.	S'a tocmit cu *Aldoca* Sluger pentru un loc ce este și teasc de ceară pre dânsul pre ulița Sarăriei, care teasc l'au făcut Abdî-Turcul «decĭ eŭ apoĭ m'am fost tocmit cu Ꙋмєк cilibi fratele luĭ Abdî-Turcul, iar când aŭ fost acum m'aŭ îndemnat niște ómenĭ de acolo din uliță ca să es cu Aldoca la pîră ș'am eșit la divan de față și ne-am întrebat cu D-luĭ Aldoca pentru acel *teasc* și după acea eŭ am lăsat iarășĭ pre tocméla ce am fost tocmit eŭ întâiŭ cu Umeb cilibi ca să'l ție tot D-luĭ acel loc cu teasc cu tot și să nu maĭ aibă D-luĭ Aldoca Sulgeriul nicĭ o nevoie de mine în vecĭ și această tocmală s'aŭ făcut înaintea D-lor Solomon Bărlădeanul vel Log. și *Miron vel Vornic;* Neculaĭ Răcoviț Hetmanul.... Isc. Iașĭ let, 7179/1671 Ghenarie 3. Iscălit **Мирон вел Ворн.**	
		Arh. Stat. Bucur. M-rea Cetățuia. Pachet No. 13. Doc. No. 7.	«† Adecă noĭ Gavril Ratuндul biv log. și cu femeea mea Nastasia și cu fiul nostru Ianache scriem și mărturisim»—vind 4 dughene și cu o pimniță de peatră și cu tot locul în têrgu de sus pe ulița nouă în Iașĭ. Se vinde luĭ Duca-Vodă drept 660 leĭ bătuțĭ banĭ gata. Dinaintea boerilor ceĭ marĭ și micĭ: Solomon Bârlădeanul vel log., **Miron Costin** vornicul cel mare (sic) de țara de jos. Gligorie Hăbășescul Vorn. cel mare de țara de sus și D-l Neculae Răcoviț Hĕtmanul. D-l Costantin Vel Postelnicul și D-l Gavril Costache spătar și D-l Ionașco Tălmacĭ vel paharnic (sic) și D-l Toader Palade vel vistier și Ilie Sturdza vel Stolnic, și Ion Răcoviț vel Comis și Grigogie Ghenghea Medelnicer și Alexandru Buhuș Serdarul și Stefan Petriceico vel clucer și Contaș vel sluger și Lupașco vel jitnicer, și Dumitrașco Nacul vel spătar, și Cehan vel Armaș, și Ionașco Balșe vel șătrar. Todosie Dubăŭ al 2-lea logof. și Vasile Gheanghea al 3-lea logof. și alțĭ mulțĭ boerĭ din curtea M. Sale.	
Al mitropoliei al Episc. Roman	Folio mare, hârtie grosă.	Arh Stat. Buc. Schitul Bradiĭ Pachet Nr. 25.	**Ӷєωѱ коміь** Ghedeon Archiepiscop i Mitropolit Seceavscăi, i Solomon Barladianul vel Logofet, i *Miron Costin* vel dvornic Doln. Zemli i Gligorie Hăbășescul vel dvornic vișnêĭ zemli i Neculaĭ Racoviț hetman i părcalabu Suceavscăi i Costantin vel Postelnic i Gavriil Costache vel Spătar i Ionașco Tîlmaciu vel ceașnic i Toader Păladie vel visternic i Ion Răcoviț vel comis i Lupașco vel jitnițar i Cehan vel armaș i Enache vtori céșnic i Ionașco Bogdan vtori jitnicer i Dumitrașco Roșca i Ghiorghița i Rusul i Neculai Durașco i Irimea dvornici Glotniĭ. Scriem și mărturisim cu cest adeverit zapis al nostru cum a venit inaintea nóstră svinția sa Părintele și alesul Dosifteĭ episcopul de Roman împreună cu Dumnialor ceștĭ neguțătorĭ ce aŭ fost de Șarhorod precum Mihaĭ Hagi și Rustea și Enache și Manea a Stameĭ și Constantin și Zamfir și ne-aŭ mărturisit pentru nește vestemente și odóră ce aŭ fost făcute de D-lor și de alțĭ frațĭ aĭ lor neguțătorĭ ce aŭ fost în Șarhorod acolo la besérica în Sarhorod, unde este hramul Sântuluĭ Ion Crâstetel, cum	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.

Sigiliu	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

le-aŭ fost făcut să le fie pomană, la acea svîntă rugă; într'acea aŭ venit vremea de s'aŭ sculat pre acela loc oștĭ și prădĭ și dintre acele veșmente și odóră ce aŭ fost făcut eĭ multe aŭ și perit, iar câte n'aŭ perit, eĭ le-aŭ adus aicea în țéra nóstră și le-aŭ pus de aŭ stătut la svînta Monastire la Pobrataa 23 de anĭ închise într'o ladă, care lucru socotitu-s'aŭ D lor eĭ în de eĭ. că într'atâta vréme ce staŭ închise li se ultă și pomană și fiind și în țéra nóstră, de bogate orĭ cu nepace, socotit'aŭ și acésta câte aŭ prisosit să nu cadă la vr'o pagubă și să rĕmână eĭ fără pomană, ce fiind aicea în țéra nóstră svinția sa alesul și luminatul Dosoftei Patriarhul de Ierusalim, vorovitu-s'aŭ aceștĭ neguțătorĭ ce maĭ sus scriŭ cu toțiĭ și aŭ închinat și aŭ dat acéle vesmente și odóre tóte la svinta biserica mare la Ierusalim unde éste ingroparea Domnuluĭ D-ḑeŭ și Mântuitoriuluĭ nostru luĭ Iisus Cristos, ca să fie acolo la acea svîntă biséricá și la acel svint loc pentru ertarea pĕcatelor lor a tuturora câțĭ sunt ctitorĭ pre acéle vesmente și odóre fie morțĭ. fie viĭ. să fie pomenițĭ în vecĭ. Și acele vestmente și odóre s'aŭ scris aicea tóte precum și s'aŭ dat pre mânule tutulor egumenilor care sînt aicea pre la svintele monastirĭ ce sunt închinate la svinta biserica cé mare la Ierusalim : un terfolog, un angheretru, un falon de urșenic roșiu, un falon zerdava cu florĭ, dóă procovéce cusute cu sîrmă, patru procovéce iar cusute pen pregiur cu canafĭ, un procovĕț ce éste de-asupra potiruluĭ, o pereche de naraclițe de urșenic vechie, o cruce roșie de atlas cusută cu sîrmă. treĭ patrahire unul de adamasc vechiŭ, unul verde, unul de atlas alb, dóă póle de icóne de adamasc galbâne pen pregiur verḑĭ, un aer de la Sâmbăta mare roșu de atlas cu sirmă, dóă bucățĭ de atlas fistichiĭ treĭ-spre-ḑece icóne. dóă cununĭ de argint de icóne, patru candile de argint, șése coróne de argint, o cruce de lemn scumpă, patru lanțujĭ de argint, o cunună de argint, treĭ cunune de argint o cruce metiutea și o bucățea de cunună de argint. opt ochĭ de argint, 9 nasturĭ de argint. un inel argint, o pólă de icónă de mătasă, dóă oprocovéce micĭ, un procovéț vechiŭ de adamasc, un potir argint, un discos argint. o lingură de argint, dóă potire micĭ de argint, dóă scórțe. opt leĭ bătuțĭ, o pecete de hier, puținĭ banĭ de ceĭ vechĭ leșescĭ. Decĭ dintr'acéste din tóte s'aŭ scos numaĭ o scórță și o icónă Precista și ceĭ 8 leĭ banĭ și o pecéte de aŭ dat la Svinta Monastire la Pobrata pentru că ce aŭ ținut călugăriĭ acéste unélte 23 de anĭ intr'acea svintă Monastire; iar altele tóte câte maĭ sus scriem le-aŭ dat tóte pre mâna egumenilor de la svintele monastirĭ ce maĭ sus scriem, carele sunt închinate la Ierusalim, ca să le ducă acolo, să fie în svînta biserica cea mare care maĭ sus scriem și să fie pomenite acolo la svîntul jertfelnic aceĭ ctitorĭ toțĭ, și așa din tótă inima lor le-aŭ dat și cu mare afurisenie, cum de se va scula cine-va din feciorií fieşte căruĭ ctitor, orĭ din ceĭ morțĭ orĭ din ceĭ viĭ, ca să gâlcevéscă și vor vrea să tragă unii pre alțiĭ, acela ca să fie neertat de D-lŭ D-ḑeŭ ce aŭ făcut cerul și pămîntul și de pre cinstita Maica svinţieĭ sale Mariea, și de patru Evangheliștĭ și de svinții apostolĭ și să fie blastemat și afuresit de 318 svinții părințĭ ce aŭ fost în cetatea cé svînta în Nicheea și să aibă parte cu Iuda și cu triclétul Aria întru fără fund, într'aceea și noĭ dacă am vĕḑut pre aceștĭ negnțătorĭ făcênd lucru bun ca acesta, netrăgênd eĭ la sine ca să ia cine cum va putea, noĭ încă de la noĭ am făcut la mâna lor acest zapis adevĕrat ca să le fie de mare credință, că n'aŭ astricat eĭ aceste odóre ce le-aŭ dat la svîntul locul unde a fost îngropat D-ul D-ḑeŭ și Mântuitorul nostru Iisus Christos și pentru mare credință am iscălit cu toțiĭ și eŭ Andreĭ Mihul uricar am scris *da se znait.*

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
114	Sub *Duca V. V.*	Zapis de vêndare.	Românesce	7179	1671 Ianuariŭ 8.	Iașĭ	Divaniștiĭ și Teodosia jupâneasa reposatuluĭ Stamatie Postelniceasa și coniĭ eĭ : *Alecsandru* și *Iliașĭ.* — între boerĭ iscălițĭ : *Miron vel vorn.*
115	*Duca V. V.*	Carte către Irimia Ciocârlie Pîrcălab de Neamț.	Românesce	7179	1671 Febr. 10	Iașĭ	Vel log.
116	Sub *Duca V. V.*	Zapisul luĭ Toader Clenciu ficiorul Agafieĭ, nepotul luĭ Ion Dridiul.	Românesce	7179	1671 Maĭ în 6.	Iașĭ	martorĭ : *Solomon vel log.* **Miron** *vel vorn*(1). *George Catargiu* vel vorn. *T. Palade* vel Vist. *O subscriere grecească* nedescif. *Stef. Petriceico* vel cluc. *Contăș* vel sulger. *Lupașco* vel jitnicer. Vasile Gheuca treti logof. Talmaciŭ vel stoln. *Diac :* Andreĭ Mihul.
117	Sub *Duca V. V.*	Zapis.	Românesce	7187	1679 Februarie 21.	Iașĭ	Nicolae Răcoviț Vel Logof.—Miron Costin biv *vel logof.* Gligorie Ghianghia vel Dvor.—Ionașco Balșe biv vel Dvorn. Alexandru Buhușĭ Hetm.—Gavril Costache biv Hetm. Alexandru Ramandi vel Post.—Ion Răcoviț Vel Spătar.—Chiriac Sturzea vel Pah.—Contăș vel Stolnic.—Scarlat Șerbul vel Comis.—Ilie Moțoc vel medeln.—Ianachie vel Clucer.—Gavril Brăescu vel jitnicer.—Savin vel Sulger.—G. Bogdan vel șătrar.—G. Albota v. armaș. — Panaiotache vel ușer.—Iani aga—Vasile Gheuca 2-le logof. etc.

(1) In text e citat Miron Костан vel vorn.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arhiv: Statuluĭ din Bucurescĭ. — Monastirea Cetăţuia. — Pachet N. 13. — Doc. N. 8.	Teodosia jupâneasa reposatuluĭ Stamatie ce aŭ fost Posteln. mare şi cu coconiĭ «noştriĭ Alexandru şi Iliaşĭ, vindem 12 dughene gata şi cu o pivniţă de peatră şi cu tot locul lor pe *uliţa nouă* la **Podul de sus** în Iaşĭ... M. Sale luĭ **Duca Vodă.** (vedĭ numele boerilor în zapisul din 7179) 1671 Ianuar 8 a luĭ Gavril Rotundul.	Nu
mare, colóare, cu datele 7174 şi 1665 (1).	fol mic	Arh. Stat. Buc. Metrop. Iaşĭ. pach. 144.	Se face alegere moşieĭ Aldeştiĭ.	
	fol. mic	Arh. Stat. Buc. —— Episcop. Huşĭ, pach. N. 42.	Vinde ocina sa din sat din Scheişoara pe Sărata, la Fălciŭ, un bĕtrân şi ½ Dle Nicolae Răcoviţ Hetmanul drept 50 de leĭ bătuţĭ, pentru că D-luĭ a cumpĕrat maĭ dinainte vreme într'acest sat un bĕtrân şi ½ de la Arsenie; decĭ n'aŭ încăput altul să cumpere peste D-luĭ Hetmanul.	
Ale maĭ multor boerĭ.	folio mare.	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Cetăţuia, pachet No. 11. Docum. No. 26.	Boeriĭ alăturea arĕtaţĭ dic: «aŭ venit înaintea nóstră Gavril Luca căpitanul şi Sterie negustorul.... aŭ adus şi aŭ arĕtat nisce zapise de datoriĭ de la Enachie ginerele Popeĭ Constantin din têrg de Iaşĭ.... cu zălog casele luĭ din *uliţa ruséscă*... Aceste case le cumpără Duca-Vodă. Iscălit: **Miron biv Logofĕt.**	

NB A se compara data acésta cu altele in care avem data de 1666!

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	În ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
117	Sub *Duca Vodă.*	Zapis	Românesce	7187	1679 April 2.	Iașĭ	Martorĭ maĭ mulțĭ, între carĭ : *Miron vel logof.* *Teodosie Dubăŭ* vel spătar.
118	Sub *Duca Vodă.*	Uric.	Românesce.	7178	1670 Iunie 12.	Iașĭ	*Miron vel Vornic.* *Diac :* Anton.
119	Sub *Duca-Vodă.*	Zapisul luĭ Vasile Stîrseiŭ și a femeeĭ luĭ Nastasia.	Românesce.	7179	1671 Aprile 13.	Iașĭ	Divaniștĭ : *Solomon Bârlădeanul* vel Log. *Miron Costin* v.vor. D. z. *Gr. Habașescu* v.v. Viș.z. *N. Racoviț* Hĕtm. și pîrc. Suc. *Costantin* vel Post. *Gavril Costache* vel Sp. *Ionașco Talmaci* v.Ciașn. *Toader Palade* vel Vist. *Ilie Sturzea* vel Stoln. *Ion Racoviț* vel Comis. *Gligorașco Ghianghia* vel medeln. *Contăș* vei Sulger. *Lupâșco* vel jitnicer. *Vasile Gheuca* treti Log. *Diac :* Stratulat.
120	Sub *Antonie Ruset.*	Zapis.	7183	1675, Marte 25.	Românesce.	Iașĭ	Ereŭ Constantin (Feciorul Popeĭ Irimia de Carstescĭ).
121	Sub *Antonie Ruset.*	Zapisul luĭ Arsanie fecĭor Rusuluĭ cu nepoțiĭ sĕĭ.	Românesce.	7183	1675 April 20.	Berbescĭ.	Martorĭ megieșĭ și razeșĭ și Soltuzul de T. Frumos : Nicolae Comis. Dumitrache pîrcalab de T. Frumos.— Preot Vasile de Hotin. (2 iscăliturĭ grecescĭ)

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Bucur. — — Monastirea St. Sava din Iașĭ. — — pach. N. 33. Doc.	«Contaș ce am fost stolnic mare și cu femeea mea Irina fata luĭ Istratie logofĕtul am dat m-reĭ Cetățuia un loc de cramă și de pivniță în têrgul Cotnarĭ.... pentru sufletele reposaților părinților noștriĭ.»	
Cu data 1666 și 7174.		Ministerul domeniilor No. 7834.	Carte de remas în favórea luĭ Pascal Croitorul contra luĭ Spiridon feciorul luĭ păcurarul, pentru ocina din Sălivestri.	
		Arh. Stat. Bucur. — Doc. St. Sava din Iașĭ. Pachet. No. 11. Doc. No. 4.	Vînd ocina lor și cumpĕrătura din tot satul din Frasinĭ (țin. Iașĭ) în obîrșia Reutuluĭ, luĭ Duca Vodă Domnul țĕreĭ.	
	Fol. mic.	Arh. Academieĭ.	Vinde luĭ *Miron Costin* partea sa din Cârstescĭ și din Gâurenĭ și din Muncel. «cât se va alege partea mea ce se chiamă Boldasască cu 65 leĭ bătuțĭ *arvună* până va trimete D-luĭ un om a D-sale ca să vadă locul și să'l alégă; deci de va plăcea D-sale ca să mi'l plătéscă deplin, iar de nu-ĭ va plăcea să aĭbă a da baniĭ D-sale 50 leĭ înapoĭ.»	
	Folio mic.	Arhiva Academieĭ.	Vinde ocina lor de la moșul lor Vasile Cacacescul din Cârstescĭ 3/4 dintr'un bĕtrân luĭ **Miron Vorniculuĭ** de țĕra de jos, drept 90 de leĭ.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
122	*Anton Ruset.*	Uric de remas de judecată.	Românesce	7184	1676 August 6.	Iașĭ	*Miron Costân* vel logof. *Diac :* Dimitrie Leca.
123	*Anton Ruset.*	Carte	Românesce	7185	1677 Maĭ 12.	Iașĭ	*Vel log.* (cu mâna luĭ Miron Costin). *Diac :* Pavel.
124	Sub *Antonie Ruset.*	Zapis	Românesce	7185	1677 Iunie 4	Bărbescĭ	
125	*Duca Vodă.*	Uric.	Românesce	7187	1679 Ghen. 14.	Iașĭ	Miron Costin (Костин) vel log.
126	*Duca Vodă.*	Carte către Teodosie Dubăŭ Marele spătar și Rugină Vornicul.	Românesce	7187	1679 April 27.	Iașĭ	**Miron vel Log.**

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
mare cu data 7184 şi 1675	Fol. mare H. grósă.	Domeniĭ — Satul Jidescĭ ţ'n. Neamţ.	M-rea Secul se judecă cu răzaşiĭ din Baloşescĭ pentru o bucată de loc din Rusciori (ţin. N.). Gregoraşco Cărlig. Vorn. de gloată aŭ mers cu Const. Arapul ce aŭ fost pîrcălab de Neamţ. «De vor aduce Baloşesciĭ 12 oamenĭ bunĭ bĕtrânĭ de acolo să jure cu sufletele lor cum le este uricul lor rĕsărit în altă ţeară şi cum n'aŭ vêndut nimica din rezăşia lor dintr'acel uric, eĭ se ţie ace bucată loc. . . iar de nu or avea ómenĭ giurătorĭ să aibă atuncĭ călugăriĭ acel loc. **Rezaşiĭ n'aŭ adus aceĭ 12 ómenĭ decĭ aŭ perdut judecata.**	
mare, colóre	folio mic	**Domeniĭ Moşia Helteiul de sus, Ciofrescĭ a m-reĭ Bogdana.**	**Cartea luĭ Θεωдосие ce aŭ fost mitropolit şi Egumenuluĭ de Bogdana să'şĭ apere otarul la Helteiul de sus (ţin. Bacăŭ) să nu aibă nime a'şĭ face arăturĭ, nicĭ să cosască, nicĭ să taie lemn din Branişte, nicĭ să vêneze pesce, nicĭ *fiare*, nicĭ din pădure lemn de buţĭ.**	
	folio m. simplu	**Archiva Academieĭ.**	**Anghelachia Chiosea şi Constantin şi Gheorghiţă şi Ion feciorii luĭ Simion Părcălab s'aŭ tocmit cu *Miron Costin* logofetul cel mare, pentru un helesteŭ vechiŭ în protiva Popişcanilor la care hĕlesteŭ este un ţĕrmure din matca părĕuluĭ nostru de Popişcanĭ, iar alt ţĕrmure de Bărbescĭ şi de Cârstescĭ. S'aŭ învoit cu D-luĭ Logofĕtul «care a lăsat tot hĕlesteul vechĭŭ pe sama *nóstră* în vecĭ şi când ne vom apuca să ezim hĕlesteu D-luĭ să nu se amestece.» Miron 'şĭ rezervă dreptul de a'şĭ face un helesteŭ din pazisce, maĭ jos de cel vechiŭ; între un ţermure din Bărbescĭ şi unul din Popişcanĭ «şi aşa ne-am tocmit cu D-luĭ de va îneca apa din hĕlesteul D-sale ceva loc de hrană din hotarul nostru noĭ să răbdăm precum rabdă şi D-luĭ pentru locul D-sale ce va ineca hĕlesteul nostru». — Urméză maĭ multe iscăliturĭ prin punere de degete şi una originală,**	
Mare, alb. Data nu se póte ceti bine.	Fol. mare şi grósă.	**Minist. Domen. — Satul Jidesciĭ ţin. Niamţ.**	**Sunt remaşĭ Baloşeştiĭ din toată legea ţĕreĭ în procesu de împresurare ce aŭ făcut M-rea Secul pentru un loc din satul Rusciorii judecată făcută deja la Anton Ruset V. V.**	
		Arh. Episc Roman. Condica de docum. fila 195.	**Spune Vodă că: «Părintele şi rugătorul nostru Ioan Episcop de Roman s'a jăluit contra Egum. de la Trisfetitele că aŭ mutat un pîrĕŭ de la Steteanĭ.. .. şi'ĭ însărcinează să aleagă lucrul.**	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
127	*Duca V.V.*	Uric.	Românesce	7179	1671 Maĭ 7.	Iaşĭ	*Cont.* Barlădeanu vel log. — *Diac.* Andreĭ Mihul.
128	Sub *Duca Vodă.*	Zapis a luĭ Nicolae Racoviţ Hetman şi Pîrcălab Suceveĭ.	Românesce	7179	1671 Iuliŭ 10.	Iaşĭ	Divanul: Metropolitul *Dosofteiŭ.* Solomon Bărlădean Logofĕtul cel mare. *Miron Costin* Vornicul cel mare de ţeara de jos. G. Catargiŭ Vorn. mare de ţeara de sus etc.
129	Sub *Duca Vodă.*	Zapis înaintea Divanuluĭ.	Românesce	7179	1671 Iuliŭ 29.	Iaşĭ	Metrop. *Dosofteiŭ.* *Miron Costin* vel vornic.—*G.Catargiŭ* vornic mare. Constantin Posteln. etc.
130	*Dumitraşco Cantacuzino.*	Carte la Gligoraşco Cocurliga şi la Vasile Purice căpitanul din Némţu.	Românesce.	7183	1674 Septembre 22.	Iaşĭ	Nicolae Racoviţ biv vel Logof.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Alb, admirabil, cu data 1668.	Folio mare. Hârtie grósă.	*Arhiva mea proprie.* NB. Am cedat actul Academiei Române.	«Adecă a venit înaintea Domniei mele și înaintea alor noștri Moldovenești boerĭ a marĭ și a micĭ boerinul nostru Credincios și Cinstit Miron Костѫн marele vornic de țera de jos și aŭ adus un zapis de cumpărăturĭ și de mărturie denaintea a boierĭ de curte și oamenĭ bunĭ așa scrișĭ, precum Dumnealor Toderașco ce aŭ fost spătar mare, i Ion Răcoviț vel Comis, i Stefan Petricéico vel clucer, i Contăș vel sulgiar, i Ursul, i Durașco, i Silion, i Rusul Buta vornicĭĭ de Poartă, așa scriind și mărturisind cum aŭ venit înaintea lor Ion Aprodul și frate-sĕŭ Tanasie ficiorĭĭ Constandeĭ, nepoțiĭ Rusuluĭ, strenepoțiĭ luĭ Păcurar și luĭ Nistor—dintr'alor bună voie, de nime silițĭ nicĭ asuprițĭ și aŭ vêndut a lor dreapte părțĭ de moșie și de cumpărăturĭ din sat din Cărstescĭ, ce sunt la ținutul Cărligatureĭ, doaă părțĭ ce le sînt de la părințiĭ lor și doaă părțĭ ce le sînt cumpărăturĭ de la fratele lor Mihăița Pietrariul și de la sorusa Marica, care sînt în partea den gios din giumătate de bêtrân ce se imparte în șése părțĭ : patru părțĭ, aceste 4 părțĭ le aŭ vêndut boiarinuluĭ nostru credincios și cinstituluĭ Miron Костѫн vornicul cel mare, drept 40 de leĭ bătuțĭ. Și le-aŭ făcut D luĭ plata deplin toțĭ baniĭ cățĭ maĭ sus scriem 40 de leĭ bătuțĭ, întru mâna vêndĕtorilor. Decĭ Domnia mea deaca am vĕdut acel zapis adevĕrat, credut-am și de la Domnia mea încă am dat și am întărit boiarinuluĭ credincios și cinstit a luĭ nostru Miron Costin (Костѫн) marele Vornic, cu acele patru părțĭ de ocină din sat din **Cârsteștĭ** ca să fie Dumisale de la Domnia mea dreaptă ocină și moșie și cumpĕrătură, din vatra satuluĭ și din țarinĭ și din pădure cu loc de prisăci și din poiana călugăruluĭ și din tot hotarul satuluĭ, cu tot venitul *daa*nie și miluire și uric și întăritură neclătit nicĭ od*ă*năoară în veacĭ. NB. Pe dosul uriculuĭ îndoit în 6, M. Costin aŭ scris cu mâna sa : + Zapıs de la frațiĭ Haraț pre parțile den Cărsteștĭ. *(Vedĭ facsimile).*	
		Arh. Stat. Bucur. — Metropolia Iașĭ.	Vinde țiganĭ către M-rea *Dragomirna.*	
		Arhiva Stat. Bucur. Doc. Metropolieĭ de Iașĭ.	Maĭ mulțĭ călugărĭ din M-rea Dragomirna se învoesc cu Nicolae Răcoviț Hătman pentru nisce țiganĭ.	
Mare, colorat.	Folio mic.	Documentele Moșieĭ Braniștenĭĭ. Cred. Fun. Rur. Bucurescĭ.	Că s'aŭ jăluit **Vasile Costin** pe rezașiĭ luĭ, pe Simion Erhilie și pre rudele luĭ, dicênd că aŭ moștenit împreună la sat la Brăniștenĭ pe care moșie se afla 400 de pământurĭ și cu heleșteŭ—pe care moșie sunt 4 betranĭ.... Decĭ poftinduse Vasile *Costin* și cu alțĭ rezașĭ să'șĭ aleagă moșia sa hiecineșĭ partea sa, că-	

No. corent.	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
131	*Antonie Ruset.*	Uric de judecată.	Romănesce	7184	1675 Decembre 29.	Iaşĭ	**Miron** Костин вел лог. iscal. Apoĭ adauge vorbele: «амь вѫзѹт записѹл *de la D-luĭ Visternicul*». *Diac*: Stratulat *Rugină*.
132	*Antonie Ruset VV.*	Ispisoc	Romănesce	7184	1676 Maĭ în 9.	Iaşĭ	*Contr.* Miron vel log. iscal. — Diac *nu este*.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			rula cât i se va veni pe zapise... Pentru aceea deaca veĭ vedea cartea Domnieĭ mele iar voi să mergețĭ acolo la Brănešteni şi să strângețĭ oamenĭ bunĭ..... şi să alegețĭ partea luĭ *Vasile Costin* .... să nu-ĭ dațĭ loc maĭ bun nicĭ maĭ rĕŭ ci să iée tot de o potrivă să nu hie nicĭ unu cu strimbătate.	
mare şi alb cu datele 7184 şi 1676.	fol. mic	Arh. Stat. Buc. M-rea Rĕsca. pach. N. 20.	«Iw Antonie Ruset Voevod v. etc.—Adecă aŭ venit înaintea noastră şi înaintea alor noştri moldovenescĭ boerĭ a mari şi a mici, boerul nostru **Miron Stircea** ce aŭ fost pîrcălab şi ne-aŭ arĕtat un zapis de la mâna boeruluĭ nostru cinst. şi cred. Toderaşco Iordake ce aŭ fost atuncĭ Spătar mare, iar acum este visternic mare, cu iscălitura D-sale, scriind şi mărturisind într'acel zapis, cum s'aŭ pîrît cu călugăriĭ de Pobrata pentru o bucată de hotar din Hangu ce se chiamă Bistricioara ce este a Bălțățescilor şi a Manjescilor, şi i-aŭ rĕmas pre călugărĭ dinaintea Divanuluĭ, în ḑilele luĭ Vasile Vodă. Apoĭ după ce aŭ rĕmas pre călugărĭ, aŭ socotit visternicul de voia sa şi aŭ dat 200 de leĭ călugărilor pentru acea bucată de loc. Apoĭ avĕnd treabă şi Manjescii la acea bucată de loc, aŭ întors Miron Stircea 100 de leĭ boeruluĭ nostru luĭ Toaderaşco Visternicul şi s'aŭ tocmit să le ție acel loc de preună în Hangu Bistricióra. Decĭ şi Domnia mea vĕḑênd acest zapis de la mâna boeruluĭ nostru Toderaşco Visternicul cu iscălitura D-sale, cum i-aŭ întors Miron Stircea 100 de leĭ pre jumătate de acel loc, de la Domnia mea încă dăm şi întărim boiariuluĭ nostru luĭ Miron Stircea pre jumătate de acel loc în Hangul Bistricióra, ca să hie şi de la Domnia mea ocină şi cumpĕrătură în veacĭ şi uric nerușait nece dănăoară».	
mare din 7184 (1676)	folio mic	Arh. stat. Bucur. — Schitul Braḑiĭ, mitoc al metrop. Iaşĭ. — Pach. N.9. Doc. N.14.	...«Adecă aŭ venit înaintea Divanuluĭ Domnieĭ mele *Iane* ginerele *aĭ (sic) Temelieaseĭ* şi femeea luĭ *Alexandra* fata luĭ *Temelie* şi *Carstea* fratele luĭ *Temelie* şi aŭ pîrît de față pre boiarul nostru cinstit şi credincios *Constantin ce aŭ fost Paharnic mare*, pentru nisce viĭ de la *Crucea de jos*, ḑicênd *Iane* cu oameniĭ luĭ carĭ maĭ sus scriem, cum acele viĭ sunt a lor de moşie şi le-aŭ vêndut masteha lor Carstina Temelieasa boierinuluĭ nostru luĭ Constantin Paharnicul fără de scirea lor şi acum vor să întoarcă baniĭ. Iară boiariul nostru Constantin Paharnicul aşa aŭ dat seamă înaintea noastră: când aŭ cumpĕrat acele viĭ de la *Temeliasa* aŭ sciut şi eĭ şi n'aŭ vrut să cumpere, precum aŭ adus boiariul nostru ce maĭ sus scriem şi mărturiĭ boiarĭ de curte anume Iacomachian Şetrariul şi Frangolea săoariul şi Andronic Armaşul şi Nicula Cămăraşul, de aŭ mărturisit eĭ singurĭ înaintea noastră într'acesta chip, cum aŭ fost eĭ de față când aŭ cumpĕrat aceste viĭ şi n'aŭ vrut să dee banĭ să cumpere viile. Atuncĭ decĭ Domnia mea i-am judecat şi într'alt chip: să jure Iane cu femeea luĭ Alexandra şi cu Cârstea fratele luĭ Temelie cum n'aŭ	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
133	*Antonie Ruset V.V.*	Carte.	Român.	7184	1676 Iulie 5.	Iașĭ	*Miron vel logofĕt* cu autograful: «*Și la al sul locului se hie* cu toțĭ redeșiĭ». (Vedĭ *facsimile*).
134	Sub *Antoniŭ Ruset.*	Zapisul călugăriţeĭ Dofteia ce petrece la Episcopie la Hușĭ.	Românesce	7184	1676 Iuliŭ 8		*Dorofteia.* Martorĭ: **Miron vel Log.** *Dumitrașco* v. Post. *Gavril Costaki* Vornic.
135	*Duca V.V.*	Uric.	Românesce.	7187	1679 Maĭ în 30.	Iașĭ	*Contr.* Miron Костки vel Logof.
136	*Duca V.V.*	Cartea boerilor divaniștĭ.	Românesce.	7187	1679, Iuliŭ 17.	Iașĭ	**Miron Costin vel Log.** *N. Răcoviț.* *Gavril Costake* Vorn.
137	*Duca-Vodă.*	Poruncă.	Românesce.	7187	1679 Iulie 20.	Iașĭ	Miron biv Logofĕt. Neculae Răcoviț, Gavril Costache vel vornic.

Sigilii	Format și note caracte-ristice externe	Face parte din ce co-lecțiune ?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?

sciut eĭ nimica când aŭ vendut *Temelieasa* acele viĭ neci le-aŭ dat scire și eĭ n'aŭ vrut să jure. Deci Domnia mea și cu tot Svatul nostru, vĕḑênd atâția boerĭ de curte mărturiĭ și nevrênd eĭ să jure, aŭ rĕmas *Iane* și *Alecsandra* și *Cârstea*. Decĭ de acum înainte ca să aibă a ține acele viĭ de la Crucea de jos boiarul Nostru Constantin Paharn. însă numaĭ partea *aĭ (sic) Temelieseĭ* ce se va veni eĭ, ca săĭ fie D-sale direaptă Ocină și cumpĕrătură în veacĭ....» (form. slavonă).

		Ministerul domenilor No. 7834.		
	Folio mic.	Arh. Stat. Bucur. — Episcopia Hușĭ. Pach. 55/36. Act. No. 6.	Dăruesce Episcopieĭ Hușĭ treĭ dughene din Chișinăŭ pentru sufletul eĭ și a fiuluĭ sĕŭ Toader — înaintea luĭ *Miron Costin Logofetul cel mare* (sic)—*Sturzea Ilie* vel Dvornic — *Apostolakie* vel Spatar, *Dumitrașco* vel Post. — Toderașco vel Vist. — Gavrilița **băiv** vornic.	
Mare cu armele ambelor țĕri și data 1679.	Mare. Hârtie grósă.	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Bârnova. Pachet. No. 12.	Pentru întărirea stăpânireĭ a nisce case de lângă Carvasarie pe ulița ruséscă.	
		Condicele de anaforale ale Minist. Justitieĭ Tom. IV pe 1840. Anafora No. 3329, din 1837 Dec 7. Procesul pentru moșia Slobodia dintre Băneasa Elena Donicĭ cu casa reposat. Hetman C. Paladi.	Recunósce luĭ Roman Balș Vorniculuĭ dreptul de a lua de a 10-a din tóte după moșia Slobodieĭ.	
	Folio mic.	Din colecțiunea mea.	Miron Costin Vel Logofet i Neculae Racoviț biv logofet, i Gavril Costachi vel Vornic, scriem și dăm scire cu a céstă scrisóre a nóstră cum s'aŭ părît de față înaintea nóstră, Dosofteĭ egumenul de la svinta Monastire de la Pân-	

gărațĭ cu Pavel nepotul luĭ Panteleĭ din Mărășescĭ pentru o parte de ocină de sat din Avramescĭ din ținutul Tutoveĭ, partea luĭ Gavrilă călugărul ce l'aŭ chemat din mirenie Grăjav ficiorul Nedeleĭ nepotul Ghindeĭ, strănepot luĭ Dumitru Marco, așa ḑicênd Dosofteĭ egumenul cum acea parte de ocină, partea luĭ Gavrilă călugărul din Avrămescĭ éste dréptă danie svînteĭ monastirĭ Pângăraților de la acesta ce maĭ sus scriem Gavrilă călugărul, precum aŭ arĕtat înaintea nóstră și zapis făcut de la mâna luĭ Gavrilă călugărul și ispisoc Domnesc de întăritură de Ieremia Vodă, iar Pavel nepotul luĭ Panteleĭ eĭ încă aŭ scos un zapis înaintea nóstră pre acea parte de ocină, scriind cum o aŭ cumpĕrat moșul luĭ Panteleĭ din Mărășescĭ, acea parte de ocină

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Dıacul
138	Sub *Duca Vodă.*	Zapisul luĭ Gligorașco și frateseŭ Alexandru feciorul Ursuluĭ din Căcățenĭ nepotul luĭ Trușian.	Românesce	7187	1679 August 4.	Iașĭ	Martorĭ: *Miron Costin* Vel Logofet. — Nicolae Racovit biv log.--Gavril Costache vel Vornic.— Ilie Sturzea biv Vornic.
139	Sub *Duca Vodă.*	Zapisul Todosieĭ fata luĭ Pălămidă și feciorii seĭ.	Românesce	7188	1680 Iulie 2.	Iașĭ	Divaniștiĭ, intre carĭ *Miron* vel logofĕt.
140	*Duca V.V.*	Carte.	Românesce	7188	1680 Iulie 9.	Iașĭ	*Contr.* Miron vel logofĕt.
141	Sub *Duca V.V.*	Zapis de schimb de moșie.	Românesce	7188	1680 Iuliŭ 23.	Iașĭ	**Miron Costin vel logof.** (facsim.). *N. Răcoviț* biv logof. *Gavr. Costake* vel Vor. Doln. Z. *Gregor. Ghianghia* vel Vorn. Vișn. Z. *Alex. Buhuș* Hetm. *Tudosie Dubăŭ* spătar. Ioan Răcoviț vel Paharn. **Velicico vel comis.** *Ilie Moțoc* vel medeln.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

de la un nepot a luĭ Gavrilă călugărul, maĭ pre urmă dece o aŭ fost dat danie Monăstireĭ, deci noĭ aşa am socotit şi am giudecat cu dreptate şi am pus ḑi luĭ Dosofteĭ egumenul până în tómnă, la Vinerea cea Mare, să margă la monăstire şi să se socotéscă cu soborul să alégă nişte părinţĭ călugărĭ bĕtrânĭ dintre dênşiĭ şi să-ĭ trimită aicĭ la svinţia sa părintele Mitropolitul să iea eĭ legăturĭ cu credinţă de la părintele: precum atuncĭ când aŭ dat Gavril călugărul acea ocină monăstireĭ o aŭ dat el de bună-voe şi nu i-aŭ făcut călugăriĭ vre-o silă cu împresurăturĭ saŭ cu alte meşterşugurĭ să-ĭ hie făcut zapisul, decĭ dacă vor lua călugăriĭ legăturĭ cu credinţă de la părintele Mitropolitul într'acesta chip, să hie ocina aceea tot a mănăstireĭ precum scrie zapisul, iar Pavel să ravde de acea ocină să-şĭ întrébe cu vêndĕtoriul cine le-aŭ vêndut; însă şi până la ḑi cum maĭ sus scriem, tot să hie ocina pre séma călugărilor până or veni să iea şi legăturĭ cu credinţă; acésta scriem şi într'alt chip să nu hie preste scrisórea nóstră.

Autograful luĭ Miron Costin pe dosul uriculuĭ, îndoitura a 6 a uriculuĭ, unde se citesce vorbele: «Zapis de pîră de Avrameşcĭ.»

	Folio mic.	Documentele moşieĭ Ciortolomul din Jud. Tutov la Cred. func. Rur. Bucur.	Vinde partea luĭ din Hărăgeştĭ cătră Vasile Gheuca vel vist pentru un bine ce iaŭ făcut. NB. Costin subscrie numaĭ Miron vel logofĕt.	
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Nicoriţa, pachet No. 3.	Dăruesce o moşie luĭ Nicolae Răcoviţ *ce aŭ fost* logăfĕt mare şi jupâneseĭ sale.	
		Arh. Stat. Iaşĭ. Dosarul de întăriturĭ al Divanuluĭ apelativ No. 97/29 roş. Trans. 165 opis 2014. pagina 261.	Intăresce luĭ Antohie Jora Clucer siliştea Aricestiĭ şi Poiana Cârnuluĭ (ţin. Vasluĭ) carĭ moşiĭ le are ocină de la părinţiĭ sĕĭ Gavrilaşĭ Jora sulgerul şi acum i le ţin cu împresurare oameniĭ de acolo.... «Iar de li se va părea vr'o strâmbătate să-şĭ cée ḑi şi să-şĭ aducă şi hrisóve ce vor avea pe acele moşiĭ, să vie la Domnia mea să luăm sama şi nime să nu cuteze a sta împotriva cărţeĭ Domnieĭ mele.»	
		Academia.	Schimb de moşie între moşia Secul şi Cetatea Neamţuluĭ cu D-luĭ marele Postelnic Constantin.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacu
142	*Duca V.V.*	Carte		7189	1680 Septembre 10.		*Contr.* **Miron vel logof.**
143	*Duca-Vodă.*	Uric	Românesce	7188	1679 Decembre 1.	Iaşĭ	Miron vel log.
144	*Duca-Vodă.*	Carte	Românesce	7188	1680 Februarie 21.	Iaşĭ	Cu autograful luĭ Miron Costin (vedĭ facsimile). *Diac :* Eremia.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja și de cine-va?
		Academia		
Ordinar	Folio mare	Archiva Statuluĭ Bucurescĭ. M-rea st. Ion gură de aur. Pachet No. 12.	Iancu Butnaru, ginere luĭ Temelie, împarte averea părintéscă cu sora sa.	
Mare, pus capul de bou jos corbul.	Folio mic	Arh. Stat. Bucur. Mon. Aron Voda. Doc. 27. Pachet I.	«Io Duca V.V. Bojio etc. Scriem Domniea mea la boiarinul nostru la Andreea Săpotanul vornicul de Pórtă. Dămuțĭ scire că s'aŭ jăluit înaintea D-eĭ-mele sluga nóstră Andreia Mihuleț ce aŭ fost Părcălab, pre Iordache Porcul din Pocri-	

șanĭ și pre nepoțiĭ luĭ, pre Arsenie și pre Savin și pre Vasilie Hodorogea și pre alțĭ frațĭ a lor cariĭ sînt răzeșĭ la sat la Pocrișanĭ, dicênd că aŭ avut multă strâmbătate de dânșiĭ, și i-aŭ impresurat hotaru satuluĭ sĕŭ Ohrincea cu hotarul Pocrișanilor și în Domnia nóstră dintâiŭ, i-aŭ fost fărâmat și un plug și multe strâmbătățĭ i-aŭ fost făcut, carele atuncia Domnia mea am trămis de aŭ socotit acéle lucrurĭ, și omul D-eĭ méle carele am trimis aŭ aflat vinovațĭ pe Pocrișanĭ și le-aŭ luat 12 boĭ de hatalm, pre cum ne arĕtat Mihuleț și mărturie de la Prodan carele aŭ fost hotarnic, și ispisoc de pîră și de fierăi și de rĕmas pe Iordache Porcul și pre toțĭ frațiĭ luĭ de la singur Domnia mea și mărturie de la alțĭ hotarnicĭ maĭ de nainte vréme, și drése de la repăosațiĭ Domnĭ Radul V.V. și Vasile V.V. scriind în sémne hotarul ot Hrinciĭ despre alte părțĭ și despre Pocrișaniĭ până la un isvor unde se împreună cu hotarul luĭ Pocriș și până la fântâna Hoțuluĭ, și așia scriind și ispisocul ce l'am făcut D-ea mea atuncia, cum se ție Ohrincea luĭ Mihuleț până la isvoru și până la fântâna Hoțuluĭ și legaĭ Pocrișaniĭ cu tare giudeț de vor maĭ tréce Pocrișaniĭ se impresóră locul luĭ Mihuleț peste cum le am aflat giudeț cu divanul D-eĭ méle să fie de glóbă 24 de boĭ și să fie de mare certare. Iar acmu Mihuleț de isnoavă să jălui, cum Iordache Porcul și cu nepoțiĭ luĭ și cu Vasilie Hodorogia aŭ trecut peste acéle sémne și ispisocul de la D-ea mea n'aŭ băgat samă și aŭ arat nisce pămênturĭ și grădinĭ cu sila și s'aŭ făcut pohărni pre locul luĭ în tărie și i vênéză bălțile céle cu péșce peste tótă vrémea, și căcĭ le aŭ dis Mihuleț cu cuvêntul să nu-i impresóre locul și să se ție de hotarul ce aŭ hotărît Prodan omul D eĭ méle atuncia. Iar Iordache Porcul și cu nepoțiĭ luĭ, Arsenie Savin și aŭ vrut se ucigă pre Mihuleț tocma la isvor unde iéste hotarul luĭ Mihuleț. După aceea acmu fiind Mihuleț aicea la Iașĭ, îmblandu bucatele lor iar pre hotarul luĭ Mihuleț și pescariĭ lor vĕnând bălțile céle cu pésce a luĭ Mihuleț, să se fie sculat nesce cuconi a luĭ Mihuleț micĭ și le aŭ dis să nu le vĕnéze bălțile necĭ să le calce hotarul cu sila. Iar să se fie sculat Arsenie Cocule și cu un fecior a luĭ Iordache Porcul și aŭ bătut pe cuconiĭ luĭ Mihuleț de pre ocina a lor, peste cartea D-eĭ méle ce le-am făcut să'șĭ apere locul, care lucru D-ia mea am învĕțat pre al nostru credincios și cinstit boiarin *Miron Costin* logofĕtul cel mare, de aŭ trimis acolo pre sluga nóstră pre Leca Uricariulŭ și am socotit D ia mea să mergi și Dumnia-ta acolo la sat la Ohrincea împreună cu uricariul și să socotițĭ cu ómenĭ bunĭ cu mare dreptate pre drésele luĭ Mihuleț céle bătrâne, și pre ispisocul ce am giudecat D-ia mea. De vor hi pre

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
145	*Duca V.V.*	Uric	Românesce	7188	1680 Aug. 3.	Iaşĭ	Contr. Miron vel log.
146	*Duca V.V.*	Carte la Gligoraşco Carlig Vornicul		7189	1681 April. 14		*Contr.* Miron vel Log. *Diac :* Іон.
147	*Duca-Vodă.*	Uric	Românesce	7189	1681 Maiŭ 1.	Iaşĭ	Contra s. de Miron Costin vel log. — *Diac :* Daѵul.
148	*Duca V.V.*	Zapis		7190	1681 Octobre 15.	Iaşĭ	Naintea luĭ Miron Костѧн vel Log.
149	*Duca Vodă.*	Carte de judecată.	Românesc.	7190	1681 Octobre 26.	Iaşĭ	*Contr.* **Miron** Костѧн *vel Log.* Scris de Andreĭ **Mihul.**
150	*Duca V.V.*			7190	1681 Dec 29.		Miron vel Log.

Sigilli	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat dejá de cine-va?
			cum Pocrișaniĭ peste acele sémne, și-aŭ făcut grădinĭ și ogóră și i calcă locul în silă, și i vênéză bălțile, și or hi vrut să ucigă pe Mihuleț de pe hotarul luĭ, și acmu i-aŭ bătut și cuconiĭ, să avețĭ a le lua 24 de boĭ glóbă precum le scrie ispisocul ce i am giudecat D-ia mea, și pre acela ce vețĭ afla că aŭ făcut acéstă reutățĭ cu tăria lor peste giudețul D-eĭ mele să-ĭ aducețĭ aicea la D-ia mea, și să stâlpițĭ hotarul Ohrinceĭ tot din semnu în semnu, precum scriŭ drésele luĭ Mihuleț și precum vețĭ afla maĭ cu dreptul cu ómeniĭ bunĭ și vețĭ stâlpi și vețĭ așeḑa să facețĭ o mărturie încredințată să ne dațĭ scire etc. (formula Slavona). Aci începe autograful luĭ **Miron** Costin în coprindere : «Iar de or arĕta și eĭ niscare direse vechi cu respunsurĭ în potriva direselor a luĭ Mihulețu să-ĭ aducĭ aicea la Domnia mea de față cu diresele lor să'șĭ intrebe. *(Veḑĭ facsimile)*.	
	Folio mic	Arh. St. Spiridon Iașĭ. Moșia Petresciĭ (Blagestiĭ) plic N. 6. Doc. N. 20.	Vânḑare de ocină din Petrescĭ.	
Cu armele ambelor țerĭ suprapuse	Folio mic	Archiva Stat. Buc. Episcop. Roman. Pach. N. 1.	Ioan Episcop de Roman s'a jăluit că Batcu și Apostol Bețul aŭ împresurat hotarul Braniștei lângă otarul Țipeștilor la țin. Covurluiŭ, danie de la Petru VV. «Să socotițĭ fără suflete vătămate...»	
	Folio mare	Archiva Stat. Buc. M-rea St. Ion gură de aur. Pach. No. 11.	Intăresce dania luĭ Gheorghe bacalu și femeia sa Marica către M-rea Arghirocastru din Rumelia, referindu-se la chrisovul luĭ Anton-Ruset din 1677, Ghenarie 26.	*Nu*
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Cetățuia. Pachet No. 17.	Vênḑare de case către m-rea Cetățuia. Din acest zapis apare că *S-ta Vinerea* venia la 1681 pe **Ulița mare** «un loc de case din Iașĭ pre Ulița *cea mare* între locul m-reĭ S-teĭ Vinerĭ și a luĭ Ene Pevețul.»	
		Epis. Roman. — Condica de Docum. fila 223.	In favórea Episcopieĭ Roman.	
Mare		Archiva Stat. Buc. Episcop. Roman. Pach. No. 1.	Împresurarea unor rĕḑașĭ asupra Braniștei: «aŭ mâncat pânea de pe acel loc și aŭ fugit în țeara muntenească».	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De lă Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-Semnăturĭ — Diacul
151	*Duca V.V.*	Zapisul boerilor Toader şi *Iordachi vel vister.* cu Sf. sa Părintele Serafim Episcop de Rădăuţĭ şi cu *Misail* egumenul de **Agapia.**		7190	1682 Ianuarie 10.	Iaşĭ	Naintea luĭ **Miron Costin** vel log. — *N. Răcoviţ* vel log.— Constantin vel Post. etc
152	*Duca V.V.*	Uric	Românesce	7190	1682 Febr. 5.	Iaşĭ	*Voda.* **Diac.** Andreĭ *Mihul.*
153	*Duca-Vodă.*	Sentinţă.	Românesce	7190	1682 Apr. 15.	Iaşĭ	Contras. **Мірон Кост҄ин вел лог.** *Diac* : Ionaşco.
154	*Duca V.V.*	Carte la *Cantemir* Clucerul.	Românesce.	7190	1682 Aug. 14.	Iaşĭ	*Contr.* Miron vel Log.
155	*Duca V.V.*	Sentinţă.	Românesce.	7191	1682 Octomb. 3.	Iaşĭ	*Contr.* *Miron Vel Logofĕt.*
156	*Duca V.V.*	Ispisoc.	Românesce.	7191	1682 Noembre 30.	Iaşĭ	Miron Costin (**Костин**) vel log. *Diac :* Danul
157	*Duca V.V.*	Uric		7191	1682 Decembre 4.		*Contr.* Miron Costin vel logof.

Sigiliĭ	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Iaşĭ. Dosarul 598 (cu întăriturĭ pe 1840, pagina 369.) — Originalul la M-rea Agapia. Copia întărită la 1840.	Pentru o moară pe apa Jijieĭ. (ţin. Iaşĭ).	
	Mare	Arh. Stat. Bucur. M rea Cotăţue pachet 16.	Intăresce zapisul făcut înaintea luĭ **Miрон Костян** vel logof. de vêndare de case de lângă S-ta Vinerea către M-re.	
Mare cu armele ambelor ţerĭ.		Archiva Stat. Bucurescĭ. M-rea Răchitósa pachet No. 7.	Hotăresce procesul dintre rudele reposatuluĭ Stamatie ce a fost Postelnic mare.	
Mare, colore.		Arh. Stat. Bucur. — Episcopia Roman. Pachet No. 1.	Să ajute Episcopia a lua de a decea la pânea familiei de un Manolaki pe pămênt din moşia Braniştea a Episcopieĭ.	
		Arh. St Spiridon Iaşĭ. — Moşia Boroşescĭĭ. Act. No. 24.	Judecata jupâneseĭ luĭ Andronie ce aŭ fost Postelnic mare, şi ginerele Mihaĭ neguţătoriul.	
Sigil mare în céră cu ambele mărcĭ (sus boul şi jos corb cu crucea în plisc)	Folio mare.	Arhiva Stat. Bucurescĭ. — M-rea Răchitósa. Pachet No. 3.	Ispisocul de stăpânire al Mitrăşenilor cu tóte părţile.	
			Uric întărind actul din 7188 cel cu autograful cel mare al luĭ M Costin.	

No. curent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
158	*Dumitrașco Cantacuzino.*	Copie din 7254 Maĭ 9.	Românesce	7183	1673 April. 2.		*Miron Costin*
159	Sub *Dumitrașco Cantacuzino.*	Zapis	Românesce	7182	1674 Februar. 24		Velicico Costin.
160	Sub *Dum. Cantacuzino.*	Zapis de înfiere a jupâneseĭ Safta a luĭ **Alexandru Costin** ce aŭ fost Postelnic mare, fata Iacomeseĭ.	Românesce	7182	1674 Maĭ 31.	Iașĭ	*Martori:* Ѳеодосие metropol. Suceveĭ. *Nicolae Răcoviț* vel logof. Solomon Barladeanul *biv vel logof.* **Miron Costin** vel Dvorn. Dol. Zemli. Ionașco Balș vel vor. Vist. Z. *Gligore Ghianghia* biv vel Dvor. Preotul Istratie de la monastirea «*mea*» Comisoae.— **Vasile Costin. Velicico Costin** *biv comis.* Diac: Pavel **Uricar.**

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Doljescĭ pachet No. 13.	Miron Costan Vel Dvorn. Dolneĭ Zemli scriem și mărturisim cu această scrisoare a noastră cum aŭ venit la noĭ Anghelaki și Constantin de Papiscani cu cinstita cartea Măriеĭ Sale scriind la noĭ să mergem să socotim cu oamenĭ bunĭ pentru un loc de prisacă, căcĭ aŭ eĭ gâlceavă cu D-neĭ Tălmăcioae Paharniceasa, dicênd D-neĭ jupâneasa Talmacioae, că acel loc de prisacă este pe locul în hotarul satuluĭ Ruscanilor. Iar Anghelake și Constantin aŭ dat seamă că acel loc este pe hotarul lor a Popiscanilor. Decĭ noĭ deaca am vědut Cinstit cartea Măriеĭ Sale luĭ Vod scriind la noĭ, mers'am acolo la acel loc de prisacă, strîns'am oamenĭ bunĭ bětrânĭ și Târgovețĭ și dinprejur megiașĭ și s'aŭ têmplat acolo și Dl. Manolaki Komisul. Adus'aŭ și uricul tîrguluĭ Frumos carele scrie în semne din movile în movilĭ. Pentru care lucru arată că Ruscaniĭ aŭ fost de ocolul Têrguluĭ Frumos. Decĭ noĭ am socotit precum scrie Uricul și semne și precum mărturisesc oamenіĭ bunĭ și așa am ales cu sufletele nostre, că acel loc de prisacă este pe hotarul satuluĭ Popiscanilor. Decĭ noĭ precum am socotit așa am ales acest lucru. Făcut'am aceaste mărturiĭ de la noĭ și de la oamenĭ bunĭ ca să fie luĭ Anghelake și luĭ Constantin de credință Și pentru maĭ mare mărturie am iscălit și aŭ pus și pecețile la această mărturie, să se creadă. — Miron **Costin** Vel Vorn. (adaugă cu mâna sa : «Precum am mers de am vědut movilele cele de hotar. Este prisaca aceea pre locul Popiscanilor, maĭ jos de movila ce este de hotar.»	
		Sântul Spiridon Iașĭ.		
		Episcopia Roman. — Condica de documente fila 195.	«Scriem și mărturisim cu acest zapis al meŭ cum eŭ de bună voia mea, vědênd că ni s'aŭ sěvârșit coconiĭ și n'am alțĭ nimenea pe urmă dentru semenția mea, ca să mě grijească și să mě socotească la boala mea și la lipsa mea, socotit'am și am ales pe D-luĭ Gavril Costake ce aŭ fost Vornic mare pentru care este și D-luĭ *omul nostru*, datuiam D-sale casa mea din sat din Rușĭ cu tot satul... de la reposata maica nóstră Pascalina Comișóia.. pentru sufletul reposateĭ maiceĭ nóstre Pascalina și a jupânuluĭ meŭ și... a fiilor meĭ Dumitrașco și Măriuța.....» toate aceste le daŭ luĭ Costaki și jupâneseĭ luĭ Tudosia, de față fiind . . . .» (vedĭ numele martorilor).	

No. curent	Domnul de la care orî de pe timpul căruia e actul	Natura actuluï	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturî — Contra-semnăturî — Diacul
161	*Dumitrașco Cantacnzino*	Carte de scutélă.	Romănesce.	7142	1674 Marte 25.	Iașî	Dumitrașco Voevod. *Diac :* Leca.
162	*Dumitru Cantacuzino.*	Copie.		7183	1675 Iulie 1.	Iașî	Nicolar Racoviț vel Log. *Diac :* Zaharia Logof.
163	*Dumitrașco Cantacuzino.*	Carte către Const. Bantoș Pîrcăl., să otărească o moșie a s-teï Vinerî din Iașî.		7183	1674 Septembr. 5		*Contr.* Miron Costin vel Vorn. (facsimile).
164	*Dumitrașco Cantacuzino V.V.*	Carte la sluga sa căpitanul.	Românesce	7184	1675 Sept. 8.		Neculaï Răcoviț vel logofĕt. — *Diac* : Vasilie Neagul.
165	*Antonie Ruset VV.*	Uric	Românesce	7184	1676 Maï 12.	Iașî	Vodă. *Diac :* Stratulat.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Sigiliu mic, chinovar.	Folio mare. Hârtie grósă.	Arhiva Statuluĭ Bucuresel. — M-rea Cetăţuia. Pachet No. 1.	Se scutesc 12 posluşnicĭ aĭ mănăstireĭ Hlincea.	
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Dolјeştĭ. Pachet No. 13.	Anghelache şi Constantin de Popiscanĭ s'aŭ jeluit pre jupânésa reposatuluĭ Talmacĭ pentru un loc de prisacă din hotarul *Popiscanilor,* că este hotarul lor iar Paharniceasa că e pre hotarul Ruscanilor. Decĭ Domnia mea... am trimis la credincios şi cinstit boerul nostru la **Miron Vornicul** prelejindu-se la ţară ca să socotéscă aceste otare între care hotar va veni acel loc. Decĭ D l Boerul nostru *Miron* Vornicul împreună cu *Manolache Comisul* şi cu alţĭ ómenĭ bunĭ aŭ socotit şi aŭ adus o mărturie de la mâna D-sale ce într'acest chip scrie : nu este prisaca în hotarul Ruscanilor ci pre al Popiscanilor (Cărligătura). Pentru aceea şi Domnia mea vĕḑênd acéstă adevĕrată mărturie **şi cu mâna** D-sale maĭ jos să scrie şi iscălitura şi a comisuluĭ Manolache....» etc.	
		Academie.		
Mare, roşie chinovar.	Folio mic.	Arch. Stat. Buc. — Episc. Roman pachet. No. 11.	Să otărasce Ocină luĭ *Manolache,* cu ómenĭ bunĭ.	
Mare dar căḑută	Folio mare	Colecţiunea mea cedată însă Academiel.	«Adecă Dumnialuĭ al nostru cinstit şi credincios boiarin **Miron Costin** marele logofĕtu arĕtat-au înaintea D-eĭ méle şi înaintea a tot svatul nostru un zapis de la mâna luĭ Arsănie ficiorul Rusuluĭ şi de la nepotu luĭ de la Gheorghie fecioru	

luĭ Tebiţ cel bĕtrân şi Constantin şi Mierea feciorul luĭ Tebiţ şi sora lor Marica fata luĭ Tebiţ şi Marco ginerele frateluĭ Tebiţ, şi Ignat şi Gheorghie ginere luĭ Dumitraşco şi Toader Trinca toţĭ nepoţiĭ şi strĕnepoţiĭ luĭ Vasilie Căcâcescul din Cârstescĭ. făcut de năintea a mulţĭ ómenĭ bunĭ megiaşĭ şi râzaşĭ. anume Toader Rotilă ginerele Borşóeĭ şi Constantin Pârcălabul şi Anghelachie de Popişcanĭ şi Ursul de Ciumcescĭ şi Ion Şoltuzul de târgul Frumos **şi popa Ioachim de la** besérica Domnéscă din Târgul Frumos şi **Ma-**

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
166	*Antonie Ruset V.V.*	Ispisoc	Romănesce	7184	1676 Maĭ 17	Iaşĭ	*Contr.* *Miron vel logof.*
167	*Antonie Ruset V.V.*	Uric	Romănesce	7184	1676 Maĭ 21.		Contr. *Miron Costin vel Logof.* El adaugă cu mâna sa vorbele : *Am adus de faţă Zapisul de la vândětorĭ înnaintea Divanuluĭ.*

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?

nolachi Comisul și Dumitrachi Pârcălabul și Vasilie preotul din Hotin și Ionașco preotul de Prigoreanĭ și alțĭ mulțĭ ómenĭ bunĭ tinerĭ și bĕtrânĭ de prin pregiur, megiașĭ cariĭ toțĭ sunt iscălițĭ într'acel zapis și s'aŭ pus pecețile și degetele, sciind și mărturisind într'acel zapis, Arsenie și Ghierghie și Costantin și Mitra și Marica și Marco și Ignat și Ghierghie și Toader Trinca cum de a lor bună voe, de nime nevoițĭ, nicĭ asuprițĭ, aŭ vêndut a lor diréptă ocină și moșie și cumpărătură ce aŭ avut de la alțĭ frațĭ aĭ lor și părțile lor ce aŭ de la moșul lor Vasilie Căcăcescul din sat din Cârstescĭ ce sunt la ținutulŭ Cârligaturiĭ, dintr'un bĕtrân treĭ părțĭ, din vatra satuluĭ și din câmpu și din țérină și din fênața și din poiana satuluĭ și din poiana ce se chiamă Călugărul și din tot locul, cu tot venitul, acéstă aŭ vêndut boiariuluĭ nostru cinstit și credincios Miron Costin logofĕtul cel mare, dreptu nouă-ḑecĭ de leĭ bătuțĭ și l'aŭ plătit deplin. Așijderea ne aŭ maĭ arĕtat și altu zapis făcut de naintea a mulțĭ ómenĭ bunĭ și boiarĭ, anume boiariul nostru Manolachi comisul și Vasilie Șoltuzul de Târgul frumos și preotul Ioachim de la biserica Domnéscă din Târgul Frumos și preotul Vasilie de Hotin și preotul Ionașco de Prigoreanĭ și Ursul de Ciumcesci și Anghelachi de Popișcanĭ și Arsănie cel bĕtrânŭ de Cârsteșcĭ și Dumitrachi Pârcălabul și alțĭ ómenĭ bunĭ de prin pregiur megiașĭ, scriind și mărturisind Marica Borșoae depreună cu fata eĭ Aftimia și ginerele sĕŭ Toader Rotila și nepotu sĕŭ Toader Trinca și frații eĭ Constantin și Gavril și sora lor Anița și Catrina și Toader Albiț și sorusa Porhira și toțĭ nepoțiĭ lor, de nime nevoițĭ, nicĭ asuprițĭ, ce de a lor bună voe aŭ vêndut a lor diréptă ocină și moșie tóte părțile lor ce se vor alége din fênață, din poiana Călugăruluĭ direptu cincĭ ḑecĭ de leĭ bătuțĭ, boiariuluĭ nostru Miron Costin logofĕtul cel mare și li-aŭ plătit deplin. Decĭ și D-ea mea vĕḑênd acele zapise făcute de naintea atâția boiarĭ și preoțĭ și ómenĭ bunĭ, credut-am și de la D-ea mea încă dăm și întărim boiaruluĭ nostru cinstit și credincios Miron Costin logofĕtul cel mare pre acéste cumpărăturĭ ce scriem maĭ sus, ca să-ĭ hie și de la D-ea mea direpte ocine și cumpĕrăturĭ și uric și întăriturĭ neclatite și nerușeite nicĭ dănăóră în vecĭ.

NB. Pe dosul Uricului îndoit în șése. Miron Costin scrie cu propria sa mână: «Dires pe părțile luĭ Arsenie din Cârsteștĭ și pre poiana Călugăruluĭ» (Veḑĭ facsimile).

Mare chinovar	Folio mic	Arhiva Statul. Buc. M-rea Bogdana. pach. N. 11.	Dat'am cartea Domnieĭ mele Aniţăĭ femeea luĭ Gavril Barladeanul și fiuluĭ sĕŭ luĭ Vasile, să hie tarĭ și putenicĭ cu cartea D. mele a ține și opri o curatură ce se chiamă la Podul frumos, cu locul satuluĭ ce este cumpĕrătură de părințiĭ drăguțuluĭ Vorniculuĭ de la Staver, din câmp etc... Iar cuĭ se va părea strimbul să vie să steae de față și să'șĭ aducă și direasele cine va avea. Intr'alt chip să nu hie.	
		Arhiva Statul. Iașĭ. Dosar N. 20 Trans. 1765 secț. III. (Acte înfățișate la 1835 de D-na Tarsița Boteanu cu procesu cu D. Răducanu Casimir, pentru Statescĭ.—) Actul. N. 11.	Intăresce cumpĕrăturĭ de ocine din Stanigescĭ făcute cu diverse zapise de către Gavril feciorul luĭ Gregoraș Deruș.	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnături — Contra-semnături — Diacu
168	*Antonie Ruset.*	Carte către Dumitrașco și Albota.	Românesce.	7184	1676 Maĭ 22.	Iașĭ	*Contr.* **Miron vel Log.** Apoĭ cu condeiul sĕŭ adaogă : «Iar la alesul loculuĭ să *hie* toțĭ rezeșiĭ » (Vedĭ facsimile).
169	*Antonie Ruset V.V.*	Uric de întărire în stăpânire.	Românesce	7184	1676 Maĭ 30	Iașĭ	Domnul. — Pe îndoitura externă a pergam. : Мирон Костин вел лог. нскал.
170	*Antonie Ruset.*	Carte către Gligorașco Carlig, Vornic de Pórtă și către Const. Arapul.	Românesce	7184	1676 Iuliŭ 5.	Iașĭ	*Contr.* **Miron vel logof.**
171	*Antonie Ruset.*	Suret.		7184	1676 Iuliŭ 12.		Miron Costin vel log. Adaoge autograful : *«Iar de ar fi eșit vre o vêndare saŭ vre o danie cuiva dintr'acest hotar, acela să ție pe drese».*
172	*Antonie Ruset V.V*	Ispisoc.		7184	1676 August 31.		*Contras.* **Miron Costin** *vel logofĕt.*

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Sigiliŭ Domnesc		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Moșia Petrescii (Blajeștiĭ). Plicul 6. Doc. No. 17.	«Să strîngă ómenĭ bunĭ și să mérgă la sat la Pitarescĭ (пітарнщй) să strîngă ómenĭ bunĭ megieșĭ de prin prejur «și să socotițĭ să alegețĭ partea Arapeștilor despre Boteștĭ pre derese ce vor avea și precum or știe și ómeniĭ bunĭ, din vatra satuluĭ și din câmp și din pă lure și din poenĭ saŭ fînețe și din tot locul cu tot venitul și precum vețĭ alege să punețĭ și semne... și precum vețĭ afla și vețĭ așeḑa să ne facețĭ scire cu o scrisóre și cine va avea strâmbătate să fie față.»	
Sig. pendent.	Pergament mare.	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Galata. Pachet No. 15.	«Miluit de Dumneḑeŭ Noĭ Antonie V.V. D. țěreĭ Moldoveĭ *(în vorbe românescĭ)* semnele aceste facem cu acéstă carte a nóstră tuturor cine pre dênsa va căuta saŭ cu urechile va auḑi. Adecă Domnia mea dăm și întărim boeriuluĭ nostru	

credincios Hadîmb ce aŭ fost Postelnic al 2-lea și sfinteĭ monastirĭ zidirea sa din Dealul mare în Codrul Iașilor, unde este hramul Nașterei prea sfinteĭ prea curateĭ ......, un loc de case în târg în Iașĭ între casele luĭ Petrachie și între acele ale luĭ Andreĭ nepotul luĭ Varlaam mitropolitul (cumpěrătura luĭ Iani Postelnicul de la Necolae Becerul și de la femeea luĭ *Urita* drept н leĭ bătuțĭ (și alte diferite locurĭ în *têrgul vechiŭ* și pe **Podul** vechiŭ).»

Aduce credință fiuluĭ sěŭ Alexandru Ruset V.V., a boerilor: Ilie Sturdza Marele Vornic de țara de jos și credința luĭ Gregore Ghianghia Marele Vornic și Alex. Bahuș Hětman și Pîrcal. de Suceava și Ramandi mare Posteln. și **Velicico Costin marele Comis**... Invěțatam pre al nostru cinstit și credincios boeriŭ **Miron Costinovicĭ** (sic) (Мирон Костиновичй) marele Logofet de a scris și a nóstră pecete aŭ legat către acéstă adevěrată carte a nóstră.»

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Mare, colore	Mic	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Niamț pachet No. 3.	Să meargă la sat la Baloșescĭ să adune razeșĭ 12 oamenĭ betrânĭ să jure cu dênșiĭ că uricul lor n'a fost în țeară, ci în țéra muntenească.	
		Arhiva statuluĭ de Iașĭ.	Ispisocul moșieĭ *Poiana* la Tazlașĭ. (Menționează de Alexandru Vodă cel bětrân). Copia a fost *poslăduită* cu originalul în 1791 Iuliŭ 4 de isprăvnicia de Bacăŭ.	
		Arh. Acad. Române. Condica M-rea *Barboĭ* pagina 8.	M-rea Barboĭ cumpără o pivniță de la Anița Armeanca.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
173	*Antonie Ruset.*	Uric	Românesce	7185	1676 N-bre 22.	Iaşĭ	*Vodă.* *Diac:* *Pavel.*
174	*Antonie Ruset.*	Carte domnească.	Românesce	7185	1676 Noembre 29	Iaşĭ	*Contras:* *Miron vel Logof.* *Scris* de Pavel.
175	*Antonie Ruset.*	Uric		7185	1677 Ianuar 8	Iaşĭ	*Contr.* Miron vel Log.
176	*Antonie-Ruset V.V.*	Uric.		7185	1677 Ghen. 26.	Iaşĭ	*Contras.* Miron Costin vel log. *Diac:* Enachi.
177	*Antonie-Ruset V.V.*	Uric.	Românesce	7185	1677 Iunie 21.	Iaşĭ	*Contras.* Sturzea vel vornic, ne întâmplandu-se vel logofĕt. *Diac:* Gligore.
178	*Antonie Ruset V.V*	Act de proprietate.	Românesce	7186	1678 Ianuarie 12.	Iaşĭ	Neculai Răcoviţ vel logofĕt. *Diac:* Isac.
179	*Antonie-Ruset V.V.*	Carte către Ilie Pleşca cămăraşul de ocnă şi Tóder Ungurénul ce aŭ fost pârcălab.	Românesce.	7186	1678 Febr. 8.	Iaşĭ	*Contr.* Niculae Răcoviţ vel Log. *Diac:* Andronic.
180	*Antonie Ruset V.V.*	Uric.	Românesce.	7186	1678 Mart. 22.	Iaşĭ	Necolai Răcoviţ vel Log. *Diac:* Corlat.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Mic roș.	Mare	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Cetățuia Pachet N. 16.	Întăresce o cumpĕrătură de case: «fratelul nostru *Ducaĭ Vodă.*»	
	Mic. hârtie	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Adam pachet N. 152.	Scrie luĭ *Stratulat Uricar* și luĭ Docan vatavul să otărească moșia Siliștea Respopiĭ să aleagă moșiele m-reĭ Adam ce este la codru *Tigheciu.*	
		Arhiva Stat. Buc. — M-rea St. Sava Iașĭ. Pachet N. 37.	Pentru satul Sbieroae a m-reĭ Cetățuia.	
Mare pe hârtie cu cearâ tare.		Arhiva Stat. Bucur. M-rea St. Ión Gură de Aur. Pach. No. 11.	Intăresce dania făcută M-reĭ Arghirocastru din Rumelia de două dughene la căpetul poduluĭ Vechiŭ. Dăruitor este Gheorghe băcal și femeia luĭ Marica.	
Mare, cêră roșie	Folio mare	Arh. Stat. Bucur. M-rea Bistrița. Pachet No. 14.	Acordă M-reĭ Bistrița privilegiul de a deschide și face podurĭ pe Siret: «de se va prilegi vr'un țermure altor răzășĭ să aibă a se învoi împreună cu egumenul să facă pod».	
Mare colóre.	Folio mic.	Arh. Stat. Bucur. M-rea Pangarațĭ; pachet III, Doc. No. 107.	Moșia Baloreștiĭ s'o apere de Gavril Moga de acolo, carele se leagă de acea moșie fără de ispravă. A pus ḑi și aŭ așteptat călugăriĭ 4 ḑile peste ḑi și Moga n'a venit. Iar cui se va părea cu strimbul să aducă direse și să vie și să stee de față.	
Mare.	Folio mic.	Arhiva Stat. Bucur. — M-rea Cașin. Pachet No. 2.	Poruncă să mérgă la Milueștĭ să alégă părțile M-reĭ Cașin ce o aŭ de la Gheorghe Stefan Vodă, titorul eĭ și de la părintele sĕŭ Dumitrașcu logofĕtul.	
Mare, alb. cu data 7181.	Fol. mic.	Arh. Stat. Bucur. — Episc. Roman. Pachet 10 și 29.	Relativ la locul de la Gadinți.	

No. corent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
181	*Antonie Ruset V.V.*	Carte la toțĭ slujitoriĭ — strîngĕtoriĭ *de dăjdiĭ preoțescĭ.*	Românesce	7186	1678 Iuniŭ 6.	Iașĭ	*Vodă* *Diac :* *Gligore*
182	**Іѡ Дꙋка Воевода Божіею мил. госп. з. Молдавской и земли Ꙋкраинской.**	Uric de întăritură.	Românesce	7190	1682 Maĭ 1.	Iașĭ	*Contr.* **Miron Costin vel Log.** Diac : **Іонаско Ісар.**
183	Sub *Dumitrașco Cantacuzino.*	Uric	Românesce	7193	1685 Maĭ 13.	Iașĭ	Iscălit. Vodă.
184	*Const. Cantemir.*	Mărturia boerilor divaniștĭ	Românesce			Iașĭ	Tudosie Dubău mare logofĕt. — Velicico Costîn (Костин) mare spătar etc.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Fórte mic de coloare roșiă	Fol. mic.	Arh. Stat. Bucur. M-rea Socola. Nr. 2.	Se lasă în pace un preot și un țîrcovnic ce este la sfânta monastire la Socola, de oajde și de dajde vlădicească, și de colacĭ și de deseatină de stupĭ, și de gostina de mascurĭ — și de alte dărĭ și angheriĭ de toate câte sunt pe alțĭ preoțĭ în țeara Domnieĭ mele, nime întru nimica să nu'ĭ învĕluească și țircovnicul să fie în pace de zloțĭ, de leĭ, de galbenĭ, de orțĭ, de alte dărĭ și angheriĭ de toate câte sunt pre alțĭ mișeĭ în țeara domnieĭ mele, nime întru nimic să nu'ĭ învĕluească, căcĭ aŭ cărțĭ și de la alțĭ domnĭ ce aŭ fost maĭ nainte de noĭ, iar cine i-ar învĕlui peste cartea Domnieĭ mele va hi de mare certare. Și într'alt chip nu va hi.	
Mare, ceară tare (căḑut).	Fol. mare	Arh. Stat. Buc. — Schitul Bradiĭ (metrop. Iașĭ) pachet N. 37.	Întăresce boerinuluĭ Zaharia clucerul și jupâneseĭ Stefana, jumĕtate sat de Soldeștĭ la țin. Putneĭ, cumpĕrătura de la Ieremia feciorul luĭ Pătrascan cămărașul și de la Toader căpitanul de Batinescĭ.	
Mic, octogon roșu.	Folio mare.	Doc. Moșieĭ Brănișter. Cred. Func.Rur. Bucurescĭ. NB. Pe dosul actuluĭ se citesce scris cu mâna luĭ Miron Costin «*Carte de alesu părțile la Brănister și la Schieuleți*».	Boeriul nostru Constantin САКНА vel Postelnic arată mărturie de otărnicie a satuluĭ Felestilor cu heleșteul Micota pe pîrîul Negru în țin. Niamț cu porunca Domnieĭ mele.... (urmează otarele) dréptă moșie despre socrul sĕŭ moș jupâneseĭ Dumisale de pre Dumitrașco Săkil și de pre jupâneasa luĭ Nastasia (jumătate sat) care acéstă 1/2 sat cu heleșteul Micota aŭ fost vêndut Prăjesculuĭ și eșind la vênḑare fără scire de l'au fost cumpărat *Miron Costin* logofĕtul în ḑilele Ducăĭ Vodă, s'-aŭ venit de aŭ întors baniĭ luĭ **Miron** Costin logofĕtul ce aŭ fost dat și s'aŭ așeḑat să ție D-luĭ Constantin vel Postelnic, sĕmenția Sachileștilor.	
		Arh. St. Spiridon — Condica de Docum. a M-reĭ Precista din Roman. Pachet 271	Pentru n'sce brățare de aur ale MareluĭHatm Zosim Bașot.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
185	Sub *Constantin Cantemir.*	Otărîre a divanuluĭ.	Românesce	7193	1685 Maĭ 24.	Iașĭ	*Tudosie Dubău* vel logofĕt. *Ion Răcoviț* mare Paharnic. — *Velicico.* Костжн *marele spătar* — *Toader Iordache* marele vist.—*IlieDrăguțescul* sărdar etc. *Manolache* μεγας σλουτξιάρης (!)
186	*Cantemir Const.*			7194	1685 Maĭ 4		*Vodă.*
187	Sub *Constantin V.V.*	Zapis.	Românesce.	7194	1686 Ghenar 12.	Iașĭ	Intre martorĭ la zapis : *Tudosie Dubău Vel Log.— Velicico Costin Hetman.*
188	Sub *Constantin Cantemir.*	Zapis al Pascalineĭ femeia Nichiuluĭ din Drăgeșcĭ.	Românesce.	7194	1686 Februar 5.	Iașĭ	Inaintea luĭ Tudosie Dubău vel Log. și Velicico Costin hétman.
189	*Constantin V.V.*	Carte către Apostol Catargiu Comisul.	Românesce.	7194	1686 Februar 15.	Iașĭ	

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. Moșia Cornii și Strâmbiĭ întrupațĭ la Bodescĭ; plic No. 5 bis. Doc. No. 7.	«Că aŭ venit înaintea nóstră fratele nostru *Zosim Bașota* Hetmanul de ni s'a plâns pre *Statul Bran* ḑicênd că aŭ avut D-luĭ două brățere de aur puse de D-luĭ zălog la fecioru luĭ *Costin* din Peatra pentru o datorie a Dumnisale» (Pentru o brățară perdută i se ie o moșie: Strîmba din țin. Niamț).	
Pendent	Pergam.	Uricar, T. II, pg. 35. Proprietate a D-luĭ Polihronie Arbore.	Între boeriĭ Domnieĭ este *Velicico Costin* Hetman i Pîrcalab Suceveĭ.	
		Arh. St: Spiridon din Iașĭ. Doc. moșieĭ Dumesciĭ. Doc. No. 8.	Andronic diac de Visterie și femeea luĭ cumpĕră o ocină din Dumescĭ.	
		Arhiva Stat. Buc. M-rea Răchitósa. Pachet No. 3.	Vinde un sat la Gârcina în Rachova ținutul Tutoveĭ luĭ Iliaș Postelnicul.	
Fórte mic, cu data 7193 (1685).	Fol. măricel.	Doc. moșieĭ Brănisteriĭ. Cred. Func. Rur. Buc.	«Noĭ Constantin V.V. B. M. Gs. Z. Mold. Scriem Domnia mea la credincios boerinul nostru D-luĭ Apostol Catargiu Comisul sănătate. Ițĭ facem scire D-le că ni s'aŭ jăluit cinstit și credincios boerinul nostru D-luĭ *Miron* Кѡстин че аȣ	

фостȣ логоф. pre cinstit și credincios boerinul nostru Constantin ce aŭ fost Postelnic și pre Vărnav din Secuenĭ și pre Purice din Sofracești ḑicênd cum: când aŭ fost lipsit din țéră odat cu primejdia reposatuluĭ Ducăĭ Vodă, ce i s'aŭ prilejit la Domnescĭ, s'aŭ sculat Constantin Postelnicul în ḑilele luĭ Dumitrașco Vodă cu Vărnav și cu Purice și aŭ făcut jalobă cu meșteșug la Dumitrașcu Vodă ḑicênd că li se împresóră hotarul a unuĭ sat anume Feleștiĭ la țin. Niamțuluĭ pe Moldova, și aŭ scos carte de la Dumitrașco Vodă de hotărât la Cârlig Vornicul ce aŭ fost vornic de Poartă și aŭ pus în carte și un heleșteŭ anume Micota de pe Valea Neagră, cu mare meșteșug scriind în carte că'ĭ scriu deresele lor heleșteul Micota și acel heleșteŭ se află drept de Braniștenĭ pe hotarul Braniștenilor, care loc până a se ezi heleșteul aŭ fost fênațe pe acel loc Braniștenilor și ca să dobândéscă acel heleșteŭ anume Micota să hie spre Feleștĭ aŭ făcut silă oamenilor pe'n prejur să mérgă la hotar și hotarnicul ce aŭ fost Cârlig Vornicul și pre unde aŭ fost voia luĭ. Purice înspăimându'l cu scârba de la Postelnicul și pre oameniĭ luĭ și pre hotarnicul, aŭ pus stâlpĭ de hotar împresurând presecile, pomețiĭ, fênațele de Scheulețĭ și de Braniștenĭ, care de sute de anĭ sunt tot de Skeulețĭ și de Braniștenĭ; nefiind Dl Miron Costin Log. aice și fiind și oameniĭ d-le sub grija la Dumitrașco Vodă atunce, cu meșteșug s'aŭ aflat vreme cari sînt maĭ sus

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
190	Sub *Constantin Cantemir*.	Raport de hotărnicie.	Românesce.	7194	1686 Marte 1.	Barboşĭ	Iscălitura hotarnicului însărcinat de Vodă, Apostol Catargiu Comisul.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat dejà de cine-va?
			scrişĭ când n'aŭ avut nime să le respundă, care asuprială acelor sate a Skeuleţilor şi a Braniştenilor şi călcătura de hotar, să hie mărturisind şi Cărlig Vornicul Hotarnicul de acel hotărît schimb, la moartea sa Duhovniculuĭ sĕŭ preutuluĭ... de la Bozienĭ şi cătră femeea sa Safta; şi la aceasta jalbă a D-sale Boeriuluĭ nostru Miron Log. ce aŭ fost înaintea noastră, aŭ fost de faţă şi Dl. Constantin Postelnicul şi alt respuns n'aŭ dat, făr cum : călcându'ĭ hotarulFeleştilor satul Trifeştiĭ aŭ trimes carte domnească la Cărlig Vornicul să hotărească despre Trifeştiĭ iar nu despre Brănişteni şi Skeuleţĭ, şi de s'aŭ pus stâlpĭ s'aŭ pus fără scirea luĭ şi aŭ fost pre atuncĭ şi el în cale. Decĭ am ales Domnia mea pre D-ta la acesta lucru, să mergĭ D-ta acolo la acela loc şi la acel sat cu chipul D-le singur şi să ieĭ sama aceluĭ otar în ce chip s'aŭ făcut, să stringĭ oamenĭ bunĭ megiaşĭ penpregiur şi să cercĭ acel loc pre unde aŭ pus petre de semne de hotar, a căruia sat aŭ fost din bĕtrânĭ prisacele şi pometiĭ şi care sat aŭ ţinut din bĕtrânĭ, aşişderea şi heleşteul anume Micota, pre a căruia sat hotar şi loc stă? Tóte aceste alegĕnd cu direptate şi veĭ afla d-ta petrele acele puse rĕŭ şi cu strîmbul să puĭ D-ta îndată să scótă acele petre aflate şi cu mărturie de la d-ta cum veĭ afla cu direptate, şi să alegĭ d-ta cu oamenĭ bunĭ penprejur pe unde va veni derept hotar între Braniştenĭ cu Skeuleţiĭ şi între Feleştĭ şi precum va mărturisi şi preutul de Bozienĭ de sila care aŭ mărturisit Cărlig Vornicul încă să puĭ d-ta în mărturia d-tale de Divan. Aşişderea ne arată Dl. *Miron Log.* şi 2 zapise pre Feleştĭ din partea Başoteştilor, unul de cumpĕrătură de la Prăjasca şi feciorul sĕŭ şi altul de danie de la Simion Purice. Decĭ şi acele părţĭ câte se vor alege din $^1/_2$ de sat de Feleştĭ să le alegĭ D-ta pre zapise ce are Dl. Miron Logof. Aşişderea ni se jălui cum tot atuncea la Domnia luĭ Dumitraşco Vodă aŭ fost vênênd heleşteul Micota slugele D-sale Logofetul cu *pozvelnie* (sic) de la Dumitraşco Vod, că măcar că heleşteul aŭ fost rupt iar pescele în dat l'aŭ fost închis cu gard oameniĭ D-sale Logof. Aŭ venit asupra slugilor a luĭ Miron Logof. ómenĭ aĭ luĭ Purice trimeşĭ de dênsul şi nesce prisacarĭ a Postelniculuĭ şi aŭ scos pre feciorii Logofĕtuluĭ şi aŭ intrat eĭ cu mrejele în Heleşteŭ şi aŭ vênat heleşteul neavênd treabă la Heleşteŭ şi aŭ mers şi la pometĭ de aŭ cules ómeniĭ d-luĭ Constantin Postelnicul pomiĭ pe la prisacĭ. Care tóte să le afli D-ta cum aŭ fost cu direptate şi deacă veĭ afla d-ta acele toate precum sînt, să facĭ toate mărturie pe mâna D-sale Logof. *Miron* şi să puĭ şi zi să dée Postelnicul Const. şi nesce direse ce aŭ făcut réle de la Dumitraşco Vod. Această scriem d-tale; să hiĭ d-ta sănătos.»	
	Folio mic.	Doc. moşieĭ Brăniştenii. Cred. Funciar Rural Bucurescĭ.	Confirmă tot ce a dis Miron Costin şi aduce mărturia duhovniculuĭ din Bozieni şi a vĕduveĭ luĭ Roşca carele a nedreptăţit ca hotarnic pre Miron Costin şi a părtinit protivnicilor luĭ, lucru de care se căeşce la mórtea sa, precum aŭ mărturisit cătră disul duhovnic şi către femeea sa.	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
191	Sub *Constantin V.V.*	ZapisulU r-seĭ femeea luĭ Moţoc din O-dobescĭ.	Românesce.	7194	1686 Aprilie 25.		Teodosie ce aŭ fost Arhiep. şi Mitropolit. — Ilie Drăguţescul biv Serdar staroste ot Putna etc.
192	*Const. Cantemir.*	Carte Dom-néscă către **Miron Co-stin.**		7195	1687		
193	Sub *Constantin VV.*	Judecată.		7196	1688 Aprilie.		**Miron Costin** *Logofet* cu un *autograf frumos.* *(Vedĭ facsimile).*
194	*Constantin Cantemir*	Carte către *Miron Costin.*	Românesce	7196	1688 Maĭ 11.	Iaşĭ	Vel log. Ѹчитл.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria sau mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Iașĭ. Dosar de întăriturĭ. Divan apelativ 1838. No. 34. Tr. 1765. Opis 2014. Pag. 13.	Dăruesce Mon. Mira ocina sa în hotarul Vârtiscoilor și tóte moșiele de pre Milcov. Spune că Mon. Mira «ce o am fost început noĭ să o facem, până aŭ fost soțul meŭ viŭ, Moțoc, împreună cu reposatul Părint. Ioan ce aŭ fost Episcop la Roman și întêmplându-se săvărșirea părintelui dacă aŭ adus D-ḑeŭ pe Măria Sa Domnul Nostru Iw͠ Constantin V.V. la scaun, s'aŭ apucat Măria Sa să istovéscă Mon. ce maĭ sus scriem ca să o facă Măria Sa Mon. mare ce se ḑice Mon. Domnéscă» etc.	
		Condicele de anaforale Minist. justiției. Tom. III, No. 48 (Oct.—Dec.) 1842. Anafora 28 feb. 1842 No. 504. Procesul dintre M-rea Profet Samoil din Focșanĭ închinată St Spiridon din Iașĭ și Spătar Costache Elefteriu, pentru pămênt din moșia Stănescil.	Scrie luĭ **Miron Costin ce aŭ fost Logof. Mare**, să iea zapisele de la Poiană Văsian cu care el a arĕtat că are cumpĕrăturĭ și schimburĭ pe apa Milcovuluĭ din sus de têrgul Focșanilor și să chiame pre vênḑĕtorĭ și pre ceĭ carĭ aŭ făcut schimbul și pre carĭ zapise le va afla bune să le adevereze.	
		Episcop. Roman. — Condica de documente, fila 239.	Egumenul și Soborul M-reĭ de la Дєн-нєй (?) anume Stat Călugărul .... aŭ venit în fața luĭ **Miron** pentru o moșie din gura Racatăuluĭ și s'aŭ judecat cu Apostol. Miron Costin adaugă vorbele: «*Și s'aŭ aflat și zapisul luĭ Buciog ras în două locurĭ, unde este scris a 4-a parte, precum mărturisesce și Epifanie Egumenul la mórtea sa s'aŭ aflat împresurarea Braniestilor.*» **Miron Costin Logof.** *Inaintea nóstră s'aŭ așeḑat.*»	
Mare, chinovar.	Folio mic, (simplu)	Arh. Stat. Bucur. Schitul Braḑiĭ (Metrop. Iașĭ). pac. 27/29.	«..Scriem Domnia mea la credincios și cinstit boiarinul nostru la Dumnealuĭ *Miron Costin ce aŭ fost Logofĕt*, facem scire Dumitale: deacă veĭ vedea cartea Domnieĭ mele, iar Dumneta să trimețĭ la Zăbrăuțĭ și să strângă oamenĭ bunĭ megieșĭ de prin prejur și din sus și din jos și să ieĭ D-ta sama uneĭ moșiĭ ce este acolo la Șoldescĭ la Zăbrăuțĭ jumătate de sat din Șoldescĭ partea Batinescilor, care moșie aŭ vêndut-o Irimiea tatăl luĭ Pătrăscan căpitanul și cu alțĭ frațĭ și rezeșĭ a lor Părinteluĭ Ѳеωдосіе. Acea moșie să iéĭ D-ta sama: face pe câțĭ banĭ iaŭ făcut plată părintele Ѳеωдосіе, aŭ maĭ pe puțin este moșia, și aflându-se banĭ luațĭ maĭ mulțĭ și va hi moșia maĭ pre puțină să întoarcă baniĭ toțĭ înapoĭ părinteluĭ Ѳеωдосіе, saŭ să cauțĭ D-ta altă moșie aiurelea de vor hi avênd, să i se dee până se va plini suma ce aŭ dat părintele Ѳеωдосіе cu moșia ca să vie la ace sumă și precum veĭ socoti D-ta și veĭ afla drept cu aceĭ oamenĭ bunĭ să facĭ și o mărturie de la mâna D-tale, să avem scire. Aceasta scriem D-tale». (L. S.) **In Iașĭ 7196, Maĭ 11.**	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
195	Sub *Constantin V.V.*	Zapis înaintea boerilor.		7197	1689 August 22.		Tudosie Dubău vel log. *Miron Costin biv vel logofĕt.* Vasile Costache vel vornic dol. Z. Ionaşco Rali vel vornic viş. Z. Alex. Ramandi biv vel vornic Vişn. Z. *Velicico Costin Hetman* etc.
196	*Constantin V.V.*	Uric.	Românesce	7196	1688 April 30.	Iaşĭ	*Contr.* Tudosie Dubau vel logofĕt. *Diac :* **Gligorie.**
197	Sub *Constantin VV.*	Zapisul Preotuluĭ Ión Ciochină şi a luĭ Neculae Murguleţ Posteln. nepotul sĕŭ.	Românesce	7197	1688 Decembre 7	Mira	Teodosie biv Mitropolit. Sava Episc. de Roman. Serafim biv Episc. Rădăuţuluĭ. Filofteiŭ Arhim. Egumen din Focşanĭ.-- *Miron Costin biv logof. Staroste de Putna. etc.*
198	Sub *Constantin Cantemir V.V.*	Zapisul preotuluĭ Ionaşco dela Odobescĭ.	Românesce	7197	1688 Decembre 3.	Monastirea Mira	Teodosie biv Mitropoli. Sava Episcop Roman. Serafim biv Episc. Rădăuţuluĭ. Filofteiŭ Arhim. Egum. din Focşanĭ. *Miron Costin biv logofĕt staroste* de Putna. Alexandru Ramandi biv vel vornic. Vasile Damian treti logofĕt etc. scris de Vasile Rugină.
199	Sub *Constantin V.V.*	Zapisul Crăstineĭ fata Grameĭ ce aŭ fost stolnic, nepoata luĭ Oraş ce aŭ fost Hetman, jupâneasa Dle reposatuluĭ Statie ce aŭ fost clucer.		7197	1689 Iunie 6.	Iaşĭ	Marturĭ. Tudosie Dubăŭ vel Log. **Velicico** Costin Hetman. Treĭ grecĭ şi alţĭ boerĭ.
200	Sub *Constantin V.V.*	Zapisul satuluĭ Odobescĭ.	Românesce	7197	1689 Iunie 8		Teodosie biv Mitrop.—Serafim ce aŭ fost Episc. — *Miron Costin ce aŭ fost logofĕt mare.*

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Iașĭ. — Dosar No. 20. Trans. 1765. Trib. Sect. III.	Cumpărătură făcută de Serafim proin Episcop de Rădăuțĭ, de ocină pentru M-rea Mira.	
		Arh. Stat. Iașĭ. — Dosar No 20. Trans. 1765. Trib. Sect. III.	Intăresce otărîrea dată de *Miron Costin* în procesul dintre Egumenul M-reĭ Дінні și Apostol și Gheorghie Stefan de Braniște pentru împresurare.	
		Arh. Stat. Iașĭ. Dosar de întăriturĭ. Divan apelativ. 1838 N. 34. tr. 1765 op. 2014. Pagina 19.	Dăruesce o ocină Mon. Mira.	
		Arh. Stat. Iașĭ. Dosar de întăriturĭ Divan apelativ 1838. No. 34. tr. 1765. op. 2,014. pag. 10.	Dăruesce Mon. Mira pe Milcov ca să'l înscrie la pomelnicu pre el și pre părințĭ săĭ, 50 de falcĭ de fênaț.	
		Arhiva Stat. Buc. M-rea Neamțu. pachet N. 22. Act N. 23.	Vinde din Epurescĭ luĭ Constantin Neguțitorul drept 250 leĭ banĭ gata.	
		Arh. Stat. Iașĭ. Dosar de întăriturĭ Divan apelativ 1838. N. 34. tr. 1765 op. 2014. Pag. 19.	Sătenĭĭ din Odobescĭ vênd ocinele lor luĭ Constantin Vodă. NB. Vedĭ cartea luĭ Constantin Vodă din 1689 Maĭ 3 către : «toțĭ locuitoriĭ de pe Milcov, care aŭ moșiĭ prin prejurul Sânteĭ Monastirĭ Mireĭ, care o am făcut	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Dıacul
201	Sub *Const. Cantemir.*	Copia încredințată de Vasile Danul de pre o mărturie a celor arĕtațĭ la rubrica semnăt.		7198	1689 Decembre 15.		**Miron Costin Logofet** și **Vasile Costake** Vorn.
202	Sub *Cantemir Constantin V.V.*	Zapis.		7199	1690 Octobre 17.		In fața luĭ *Velicico Costin Vel vornic* (?)
203	Sub *Const. Cantemir.*	Zapis de Danie la mitropolitul Sava	Românesce	7199	1691 Aug. 22.	Iașĭ	Tudosie Dubăŭ vel Log.—*Costin Velicico* vel Vorn. — Lupul Bogdan Hetman.
204	Sub *Constant. Cantemir. (?)*	Zapis.					Nicolae Butiman. — De față: *Velicico Costin* Spătar.
205	Sub *Const Cantemir.*	Zapisul luĭ Gligore Grosul feciorul *Annii(sic) Grămădoaeĭ* din *Frătenĭ*.	Românesce	7199	1691 August 22.	Iașĭ	*Gligorie Grosul.—Tudosie Dubăŭ vel log.* Lupul Bogdan Hetman. — In text citéză și pre *Velicico Vel Vornic*, dar nu este subscris.
206	Sub *Const. Duca.*	Zapisul Anițeĭ Logofeteasa *repausatuluĭ* Solomon ce a fost Logofet mare.	Românesce.	7202	1693 Septembre 15.		Lavrentie Episcop Radovski. Și eŭ Ioan Buhuș m'am prilejit și mărturisesc. ἤλαχα εισ τὸ παρὸν. Una grécă, nedescifrabilă.

Sigilĭ	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

Domnia mea. Dacă vețĭ vedea cartea D-eĭ mele, iar voĭ să căutațĭ să vĕ luațĭ baniĭ pe moșiĭ cine cât i se va veni, precum s'aŭ socotit d'aicea. Iată că v'am trimis și baniĭ. Decĭ numaĭ săĭ luațĭ să nu maĭ îmblațĭ fără de ispravă, că vedețĭ voĭ că cu D-nia mea nu'țĭ putea ține moșia să fițĭ răzeșĭ. Iată, de cum s'aŭ vêndut locurile și moșiele altă dată, câte 2 orțĭ D-nia mea am maĭ dat câte 2 potronicĭ, care fac câte un zlot de pămênt. Decĭ nu maĭ îmblațĭ fără ispravă ci vĕ luațĭ baniĭ, să nu hie într'alt chip. Acésta Vĕ scriem. Iașĭ 7197 Maĭ 3.»
1689

NB. 5 pămênturĭ fac 12 fălcĭ.

		Cond. de Anaforale de la Ministerul justiției, T. III, pe 1837. Procesul dintre Vorniceasa Smaranda Beldiman și Vorn. Stef. Catargiu, pentru Lungenii din ținut. Fălciŭ, anafora din 27 Aug. 1837.	Eĭ rînduesc pre Episcopul Mitrofan de la Hușĭ și pre Buta Vornic de Pórtă să alégă moșiile luĭ Voda Constantin Cantemir, unele de înainte de Domnie și altele cumpĕrate după ce se făcu Domn.	
		Arh. Stat. Bucur. M-rea Barnova. Pachet No. 6.	Stefăniță și Gligorașco feciorii luĭ Dumbravă care s'aŭ călugărit la M-rea Galata vênd ocină.	
		Arh. Stat. Bucur. — Metropolie.	Donațiune de o poiană către Metrop. Sava.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Moșia *Bodescii* (județul Niamț pe apa Cracâu), pach. No. I	Nicolae Butiman se împrumută cu 35 leĭ de la Zosim Bașota.	
	Fol. mic (simplu).	Arh. Stat. Bucur. — Metropolia, pachet No. 152.	Dăruesce Metropolituluĭ Sava *Poiana Popeĭ* cu vad de morĭ și loc de prisacă — de față cu ceĭ arĕtațĭ în rubrica: **semnăturĭ.**	
Sigil mic al Aniței	Folio mic.	Arh. Stat. Bucur. — Doc. metrop. de Iașĭ Pachet No. 145. Act N 10.	Scriŭ și mărturisesc cu acest zapis al meŭ, precum am dat satul Storneșcii cu tóte părțile câte sunt împrejur cumpĕrăturĭ și daniĭ. Dat'am acéstă moșie Bogdaneĭ m-reĭ, care este făcută de jupânu meŭ și de mine, ca să fie acéstă	

moșie cu tot venitul eĭ în vecĭ a Svinteĭ m-rĭ. Nime dintru semenția nóstră să n'aibă a se amesteca, ci ca să fie monastireĭ direaptă ocină și moșie în

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De lă Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-Semnăturĭ — Diacul
207	*Duca Constantin.*	Uric. (Copie). NB. Orĭ data orĭ numele Logófĕtuluĭ trebue să fie greșit în acéstă copie. La 1694 Miron e mort! Este óre Nicolae C.?	Românesce.		1694 Mart. 1.	Iașĭ	Contr. **Miron Costin vel Logof.** *Diac :* Vasile Niagu, uricar.
208	Sub *Const. Duca.* Caimacamiĭ Ioan Buhușĭ logof.— Anton Jora Logof. și *Nicolai Costin Vornic.*	Suret dupe cartea Caimacamilor Act produs la judecată. Era adeverit acest suret la 7241/1732 Decembrie 18. de un Niculai Blănița.					
209	Sub *Antioh Voda.*	Carte de la Divanul țĕreĭ.	Românesce	7213	1704 Septembre 12.		Misail arhiep. și Mitro. Suceveĭ. Toțĭ Episcopiĭ. Apoĭ Ioan Buhuș biv Log.—**Neculai Costin** vel Dv. Dol.Z.—*IoanNeculcea* vel sp.— *Dumitrașco* Cuzea biv v. spăt.— *Dabija* vel Paharn.— Ilie Catargiul biv v. Comis.— **Ion Pogor** vel medelnicer. *Diac :* *Acsinte Uricar.*
210	*Antioh Vodă.*	Uric.	Românesce	7213	1704 Sept. 12.		Metrop. *Misail.* Boeriĭ carĭ iscălea în actul de sub Antioh din 7213-Sept 12. (Doc. N. 32–40) Intre eĭ e citat **Nicolae Costin** biv vel Hetman. (?) Dar **nu subscrie.**

Sigilii	Format și note caracte-ristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			vecĭ. Nicĭ să fie volnic nime a vinde saŭ a o schimba orĭ pre bucate saŭ pre altă moșie măcar de s'ar și templa vr'o *scăpăciune* (sic) m-reĭ saŭ vr'o lipsă de banĭ saŭ de altele să nu fie nime volnic a o vinde saŭ a o schimba, ci până când a *hi* monastirea tot acesteĭ sv. monastirĭ să fie satul acesta care maĭ sus scrie. Iar cine se va amesteca a'l vinde saŭ a'l schimba măcar pre altă moșie saŭ cine a lua moșia acésta de la monastire, orĭ din Vlădicĭ, orĭ din titorĭ, orĭ din semenția nóstră, saŭ din egumenĭ saŭ *histecine* ar *hi*, acela ca să fie triclet și proclet și afurisit de 300 și 18 otețĭ și neiertat de Domnul Hs. și de mine în vecĭ amin. Și pentru credință mĭ-am pus și pecetea și boeriĭ carĭ s'aŭ templat la făcutul acestuĭ zapis s'aŭ iscălit.	
Este.		Arh. Stat. Iașĭ. Doc. No. 13 din ale Stanigescilor. In Dosar No. 20. Trans. 1765. Trib. Secț. III.	Intăresce luĭ Gavril Vornic de Pórtă fecior luĭ Grigoraș *Gheuca* Deruș ocinile din Stanigeșcĭ pe apa ezăruluĭ în ținut. Tutoveĭ, după hrisovul de la Antonie Ruset V.V.	
		Cond. de anaforale de la Minist. justițieĭ. Tom III pe 1837. Anaforaoa judecățeĭ dintre schitul Orgoescĭĭ (Tutova) supus M-reĭ Niamț și dintre rezeșiĭ de Orgoescĭ, din 16 Iuliŭ 1837.		
	Hârtie mare	Arh. Stat. Iașĭ. Doc. No. 32 (40).	«Impreună cu luminatul și milostivul Nostru Domn M. Sa Iw Antioh Const.V V. cu mila și cu darul luĭ Dumnedeŭ stăpânitor și oblăduitor țĕreĭ noastre a Moldoveĭ... luat-am aminte pentru sfintele Monastirĭ cum cele Moldoveneșcĭ ce sînt sub ascultarea țĕreĭ, așa și monastirile carĭ sînt închinate la Sfetagora și la Sinai și la alte sfinte locurĭ, ce le stăpânesce călugăriĭ grecĭ, aflându-se la mare neputință și slăbiciune și la marĭ pustietățĭ, una de nevoile țĕreĭ și a vremilor carĭ sunt adeverite întru toțĭ, a doua de oștĭ și de prădĭ și de tâlharĭ, ce s'aŭ întâmplat pre această săracă țeară din zavistia diavoluluĭ și pentru păcatele noastre, și așa aŭ sosit la o cumpănă mare, cât să le părăsească părințiĭ călugherĭ, se le lase pustiĭ și să se *ducă de unde au venit*, căcĭ milostenie de tutindenea aŭ lipsit, că *domniile aŭ slăbit* și noĭ BoeriĭI cu toată țeara am sărăcit. Deci vĕdĕnd luminatul nostru Domn această risipă a sfintelor monastirĭ s'aŭ umilit M. Sa cu toată inima. . . .» (Decĭ le așédа *Ruptă*).	
	Pergam.	Arh. Stat. Iașĭ.	Pentru ajutorarea cu așeḍarea rupteĭ a monastirilor din țeară sărăcite.	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
211	Sub *Antioh Cant.*	Cartea Clerului și boerilor	Românesce	7213	1704 Septemb. 12	Iașĭ	Intre subscrișĭ : *Neculai* Costin biv vel Hetman. *Diac* : Acsinte.
212	*Antioh Vodă.*	Carte domnească către Gligoraș Iora vel jitnicer și Lică Posteln.	Românesce	7214	1706 Iuliŭ 16.	Iașĭ	*Contr.* Ion Buhuș **biv** log. nefiind Vel log.
213	Sub *Mihaĭ Racoviț.*	Zapisul luĭ Iordake Toma Cantacuzino.		7213	1705 Ianuar 29.		
214	Sub *Antioh Cantemir.*	Zapis		7216	1706 Mart 23		
215	Sub *M. Racovița.*	Zapisul luĭ Gheorghe Egum. m-reĭ Bistrița.		7214	1706 Mart 30		Între martorĭ : Neculaĭ Costin **vel Vorn.**
216	*Mihaĭ Răcoviț.*	Uric	Românesce	7216	1708 Maĭ 20.	Iașĭ	*M. Racoviț.* *Diac :* *Acsinte.*
217	*Nicol. Mavrocordat.*	Zapisul Eleneĭ Logofeteasa a *rĕpăusatuluĭ* Nicolae Костан Logofĕt.	Românesce	7222	1714 Mart. 1.	Iașĭ	Elena Logofeteasa repaosatuluĭ *Nicolae Costin.* *Ghedeon* mitrop. *Sava* Episcop de Roman. *Calistr.* Episcop. *Ioan* Episc. Hușĭ Antioh. Jora Vorn. *Iora* vel vist. *Ioan Buhuș* Hetm. *Ion Palade* vel spăt. — Nedescif.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Uricar T. II, pagina 104.	Pentru șése mânăstirĭ grecescĭ.	
		Arh. Stat. din Bucurescĭ. — Metropolia din Iașĭ.	Să meargă la Pițcanĭ să aleagă părțile de ocină și de moșie a cinstitu credincios boerin **Niculaĭ Costin** vel vorn. de Pițcanĭ.	
		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Doc. moșieĭ Itescĭ. Act. N. 11 și 12.	Fac scire cu acest zapis al meŭ la cinstita mână a Mărieĭ sale luĭ Iw Mihaĭ Racoviț VV. precum să se scie pentru nesce sate și viĭ ce ne-aŭ rĕmas împărțitoare *de la mătușa noastră Catrina hetmăneasa a reposatuluĭ Velicico ce aŭ fost Hetman fata moșuluĭ nostru Tomeĭ Cantacuzino* ce aŭ fost vornic mare și ni le-aŭ împărțit vĕrul nostru D-luĭ reposat Vasile Cantacuzino ce aŭ fost vornic mare de țeara de sus la ḑilele D-luĭ Iw Constantin Duca VV.	
		Cronica Hușilor pag. 163.	Citează ca martor la vênḑare pre un Gavril *Costin* vel sulger.	P. S. Melsedec.
		Academie. Condica m-reĭ Barboĭ, pag. 94.	Zapis de dăruire din partea m-reĭ Barboĭ a uneĭ țigance către Vasile trete Logof.	
Domnesc		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Moșia Bodescil, plic N· 4. Doc. N. 5.	Intăresce stăpânirea Morgoseșcilor și a Verceșcilor luĭ *Ilie Cantacuzino*. Mihaĭ Racoviț amintesce că Ilie Cantacuzino este vĕrul luĭ și ca tatăl aceluia, Toma, *i-a fost* **moș**.	
Al Elenoĭ Logofeteasa.	Folio mic	Arh. Statuluĭ Buc. — Metrop. de Iașĭ. Pachet N. 50. Act N. 3.	«De nime silită ci de bună voie a mea am dat danie dintre osebite a noastre moșiĭ anume satul Piscaniĭ din țin. Cărligatureĭ S-teĭ mon. Niamțul unde este hramul *Vitnesenia* Domnuluĭ și mântuitoruluĭ nostru Is. Hr. unde *se închină icoana* Maiceĭ Preciste, care sat îmĭ este și mie de la re*pou*satulul *(sic)* tata mieŭ Duca Vodă, iar mărieĭ sale i-aŭ fost cumpĕrătură de la *Vasilie Ureake biv* Spătar, feciorul luĭ *Grigorie Ureake,* iar luĭ Vasilie Ureake i-aŭ fost de la moșu sĕŭ *Nistor Ureake* vornicul, iar luĭ *Nistor Ureake* i-aŭ fost cumpĕrătură de la Stroicĭ *Logofĕtul* precum scrie zapisul de cumpĕrătură a tătânimi-o Duca Vod. *Pentru că neavênd eŭ feciorĭ dintru noĭ* am socotit d: am dat acest sat sfinteĭ monastirĭ ce scriem maĭ sus pentru vecinica pomenire	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
218	Sub *Nicolae Mavrocordat.*	Hotărnicie.		7223	1714 Noem. 23.		
219	*Mihaĭ Răcoviț V.V.*	Otărnicie.	Românesce.	7230	1722 Maĭ 18.	Iașĭ	Scris de Acsinte Uricariul.
220	*Nicolae V.V.*	Uric frumos ilustrat cu *inițiale colorate.*	Românesce.	7220	1712 Ianuar 20.	Iașĭ	*Voda.* Vtori Logof. *Diac :* **Acsinte Uricarul.**

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

a noastră şi a părinţilor noştri, să ne scrie la Pomelnicul ctitorilor. Pentru aceea ca să fie satul Piscanii ot Cărligătura cu tot venitul de pre tot hotarul moşiei vecînică S-tei monastiri Niamţuluï unde este hramul Înălţarea Domnuluï nostru Is. Hs. unde se închină S-ta Icoană a Maiceï Preciste. Deci nime dintre *fraţii* noştriï saŭ din rudenia şi neamul nostru să nu se amestece a strica dania noastră acésta nicï odată, că cine ar îndrăsni şi ar vrea a strica această a noastră pomană, acela să fie etc. (blestemat).... Şi acéstă danie a nóstră cu acest zapis s'aŭ scris şi s'aŭ întemeiat înaintea a toţi arhiereiï şi boeriï curţeï M. Sale luï Vod şi câte scrisorï vechï şi înoirï ce sînt pre acest sat toate s'aŭ dat în mânile Sfinţieï sale Părinteluï Chir Pahomie proin Episcop Romanskie, ce este de la această s-tă monastire a Niamţuluï, ca să'şï facă şi ispisoc domnésc; şi pentru credinţă am pus pecetea şi numele.

In sigiliŭ sunt două coase.
Elena Logofeteasa repaosatuluï *Nicolae Costin.*

		Minist. Domeniilor. No. 9364.	Intr'o hotărnicie de la 7223 Noembrie 23 iscălesce ca hotarnic al Şerbăneştilor. ţinutul Tecuciŭ, un Gheorghe Costin (pag. 53 la Condica No. 9364).	
		Arh. St. Spiridon Iaşi. Moşia Laslaoaniï (Niamţ). Plic No. 3. Doc. No. 8.	Otărnicia *Laslaoanilor*, proprietate a luï Mihaï Racoviţ V.V. care aŭ dobândit acéstă *ocină* de la *Moşul* săŭ *repos.* Toma Cantacuzino ce aŭ fost Vornic Mare.	
Domnesc.	Folio mare.	Cabinetul de sciinţe naturale din Iaşï. Doc. Cepleniţeï.	«Aŭ venit înaintea nóstră jupânésa Safta Spătărésa a reposat. Lupaşco Buhuşï Spătarul şi ne-aŭ arĕtat un zapis de mărturie de la D-luï cinstit şi credincios boerinul nostru *Nicolae Costin vel Logof.* şi de la jupâneasa D-sale Ileana	

fata repos. Duca-Voda — iscălit de Sf. sa Părintele chir *Ghedeon* Mitrop. Sucevei şi chir Pahomie Episcop de Roman şi kir Calistru Episc. Rădăuţï şi chir Sava Episcop ot Huşï. Aşişderea şi de la boeriï ceï marï din sfatul domnieï mele D-luï Ilie Catargiul vel Vorn. de ţ. de sus şi Ioan Buhuş Hetman şi Pîrc. Suceveï şi Ioan Sturdzea vel Vorn. şi Ioan Palade vel Spătar şi Sandul Crupenski vel medeln. etc. scriind un zapis de mărturie, că D-luï *Neculai Costin vel Logof.* şi cu jupâneasa D-le Ileana fata repos. Duca V.V. pentru satul anume Cepleniţa (ţin. Harlăŭ), precum acel sat le-aŭ fost dat de zestre reposata Dómnă Nastasia a reposatuluï Ducăï Vodă, care pentru acel sat maï nainte vreme avut'aŭ multă pîră şi gâlceavă Dómna Anastasia cu D-neï Safta Spătărésa. De acum pe urmă vĕdênd că D-nei Safta Spătărésa se plânge tare de strîmbătate, cum că i-aŭ fost luat acel sat Cepleniţa cu mare strîmbătate şi cu împresurare Dómna Anastasia şi încă pentru acéstă nedreptate şi carte de blăstem asupra tuturor le făcuse. Decï D-luï de maï sus numitul *Neculai Costin vel Log.* şi cu jupânésa D-le Ileana, măcar că le-aŭ fost dat acel sat de zestre maïca lor D-na Anastasia, vĕdênd cartea de blăstem, a socotit creştinesce, aŭ întors satul Cepleniţa de l'aŭ dat D-sale Saftiï Spătăreseï, mătuşeï lor, care s'aŭ numit maï sus, ca să'l stăpânéscă Dumnéeï. Iar D-lor să nu se maï amestece la Cepleniţa şi cartea de blăstem

No. curent.	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
221	*Nicolae Alexandru V.V.*	Carte de ḑi.	Românesce	7222	1714 April 2.	Iaşĭ	Diac. *Vasile Uricar.*
222	*Mihaiŭ Racoviţ.*	Uric.	Românesce	7224	1716 Iuniŭ 20.	Iaşĭ	Vodă.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			încă s'aŭ stricat. Decĭ şi Domnia mea daca am vĕḑut acest zapis de mărturie încredinţat de patru sfinţĭ Arhiereĭ aĭ ţĕreĭ nóstre Moldoveĭ şi de boeriĭ ceĭ marĭ, am creḑut. Intru aceea şi de la Domnia mea am dat şi am întărit D-sale Safteĭ Spătăreseĭ care s'aŭ ḑis şi maĭ sus, jupâneasa luĭ Buhuş Spătarul, pre acel sat anume Ceplenişa de la ţin. Harlăuluĭ ca să-ĭ fie şi de la Domnia mea diréptă ocină şi moşie şi uric de întăritură cu tot venitul şi cu tot hotarul stătător în vécĭ şi nepoţilor eĭ, carĭ se vor alege maĭ aprópe de semenţia eĭ şi altul nime să nu se amestece.» **Iw Nicolae V.V.**	
Domnesc mare chinovar	Fol. mic	Arh. Stat. Bucur. — Metropolia de Iaşĭ pachet. 150.	Autoriză pre Pahomie proin Episcop de Roman ca prin cine va trămite, «să fie volnic să soroceească pe Iorguleasa să vie la Divan faţă să'şĭ întrebe pentru un sat Piscaniĭ de la ţin. Cărligatureĭ ce l'aŭ dat danie D-na Ileana Logofeteasa repaosatuluĭ *Neculae* Costin ce aŭ fost Logofĕt mare, Sf. monast. Niamţuluĭ şi Iorgulésa să amestecă şi ea la acel sat. Decĭ să vie cu diresele ce ar hi avênd să le luăm seama şi de astăḑĭ Vinerĭ April 2 până Duminică April 4 ḑile *să hie aice...* Iar ne viind om trimete un om domnesc de o va aduce şi a da şi *ciobote.* Aceasta scriem.»	
Domnesc	Copie	Archiva Stat. Iaşĭ Dos. 77. Tr. 1765, fila 104.	«Noĭ Mihaĭ Racoviţ V.V. boj. milostiv. gospodar. Zeml. Moldavscoi. Adecă aŭ venit înaintea nóstră şi dinaintea tutulor boiarilor noştri marĭ şi micĭ, Pandele feciorul luĭ Frangole ce aŭ fost vameş mare şi aŭ făcut marĭ jalobe pre feciorĭ şi pre nepoţiĭ a reposatuluĭ Miron Costin ce aŭ fost Logof. mare, arĕtându-ne şi Г... şi Г. pas (?) cari cu aceşti banĭ i-au făcut bine Frangole la nevoea luĭ de...... ...... fôră dobânda, fôră nemică şi după mórtea luĭ Miron Logof. au remas aceşti banĭ ca daţĭ fără cât din sumă luĭ Pandele, i-au dat Niculae Costin Logof. până aŭ fost viŭ numaĭ 25 leĭ şi un Zlot, că apucase el caĭ va plăti datoria părinteluĭ sĕŭ. După mórtea luĭ Niculae Logof. i-au maĭ dat şi giupanésa luĭ Dómneĭ Iléna Logofetésa 8 leĭ ear şapte sute şi 25 leĭ şi 3 par. tot stau ne daţĭ şi cum că feciorĭ şi nepoţiĭ luĭ Miron Logof. aŭ apucat de ţin moşia luĭ. şi datoria luĭ de atâta vreme stă neplătită: — Deci Domnia mea vĕḑênd jaloba luĭ şi strâmbătatea, am socotit împreună cu sfinţia sa părintele Kir Ghedeon Mitropolitul şi cu tot al nostru sfat *că nicĭ la sfânta pravilă nu dă* să încapă fecior *saŭ nepoţĭ la rĕmăşiţele mortuluĭ înaintea datornicilor ne vrênd eĭ să plătéscă datoriile mortuluĭ.* Drept aceea întâiŭ le-am dat ştire Domnia mé feciorilor şi nepoţilor luĭ Miron Logof. de se vor apuca eĭ să plătească datoriile mortuluĭ, şi atuncĭ neapărat să fie din moşiile părinţilor seĭ. Decĭ eĭ aşa aŭ dat respuns înaintea Domnieĭ mele, *că nu se vor apuca să plătéscă.* Intru aceia cercetându-se de amănuntul pentru *moşiile luĭ Miron Logofet din câte aŭ remas ne vêndute, cu câte sate ş'aŭ fost lăsat Miron Logof. pentru plata datornicilor sĕĭ şi pentru comăndul seŭ, anume : satul Davida la Orheiu pe Nistru despre Tighina l'au luat Turciĭ, ear satul Kon-*	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
223	Sub *Gregorie Ghica.*	Zapisul Ileneĭ logofetésa reposatuluĭ Necolae Costin ce aŭ fost Logof. mare, fata reposatuluĭ DucaVodă.	Românesce	7238	1730	Iaşĭ	Ileana. Ελενη Λογοθητασα.

Sigilii	Format şi note caracte-ristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat dejà de cine-va?

ceachi (?) pe Prut la Ţinutul Iaşilor l'au dat Nicolai Costin Logof. Tomii neguţitorul 300 leĭ pentru datoria sa, şi aŭ fost maĭ rĕmas numaĭ un sat la ţinutul Sorocii, anume *Matăuţii, care neputêndu-se cuprinde să plătéscă datoriile cu alt mijloc şi viind datornicii cu jalobă, şi maĭ aflându-se şi satul Cacăcenii, Sefărcenii şi partea Balicăi, aceste la ţinutul Hârlăuluĭ, pe apa Jijieĭ şi satul Barboşii la ţinutul Neamţuluĭ, care aceste sate aŭ fost venit în partea luĭ Pătraşco Costin, ce aŭ fost Logof. al treilea şi după moartea luĭ neavênd el fecior aŭ cădut pe sama frăţine sĕŭ luĭ Nicolai Costin Logof. că se apucasă el că va plăti datoria laĭ Frangole Vameşul, şi apoĭ satul Bârboşii l'aŭ fost dat el zestre nepoateĭ sale feteĭ luĭ Ioan Costin ce aŭ fost Hatman, măritând'o după Miron feciorul Cuzeĭ spătarul, care am socotit că l'aŭ fost dat rĕŭ fără nicĭ o dreptate, că aşă am aflat cu tot sfatul nostru, că maĭ cu cale este să se plătéscă datoriile mortuluĭ cu moşiile luĭ, de cât să plângă datornicii cu lacrămĭ; decĭ Miron feciorul Cuzeĭ am socotit să fie lipsit dintr'acel sat ce s'aŭ dis maĭ sus, ear el după tocmeala luĭ ce aŭ avut să meargă să'şĭ iea un sat de* potriva aceluia din moşiile socru-so luĭ Ioan Costin Hatman. Că acel sat Bărboşiĭ de la Neamţu şi satul Mătăuţiĭ de la ţinutul Soroceĭ s'aŭ judecat să fie în sama D-s. *Ileneĭ Logofeteasa luĭ Nicolai Logof. să'l vândă să scoaţă odoarele D-sale ce sânt zălogite drept 60 leĭ la Hagi Ismail Turcul şi să plătească D-eĭ Ileana Logofeteasa din preţul acestor două sate şi 80 de leĭ ce maĭ este dator Nicolai Logof. şi la D-luĭ Hagi Ismail Turcul, care aceştĭ banĭ s'aŭ fost apucat Miron feciorul Cuzeĭ că'ĭ va plăti, că luandu-se satul Bărboşiĭ din mâna luĭ şi dându-se D-sale Ileneĭ Logofeteseĭ, va plăti D-eĭ şi aceste 80 de leĭ* cum s'aŭ scris maĭ sus; ear satul Căcăceniĭ, Sefărceniĭ şi cu partea Balicăĭ, ce este la ţinutul Hârlăuluĭ, pe apa Jijieĭ, cu vecinĭ, cu Biserica de peatră, cu Heleşteŭ, cu morĭ gata şi cu tot venitul, am socotit Domnia mé cu tot sfatul nostru şi din Divanul nostru, cu toate îndreptările ce-am dat luĭ Pandelea care s'aŭ numit maĭ sus, feciorul luĭ Frangole Vameşul, ca să fie volnic al vinde cuĭ ar găsi pentru aceĭ banĭ, 725 leĭ 3 par. ce este dator Miron Logofĕtul tatăni-sĕŭ luĭ Frangole Vameşu; iar neputêndu'l vinde, să'ĭ fie uric de la Domnia mé şi moşie în vecĭ de vecĭ luĭ şi feciorilor şi nepoţilor luĭ cu tot venitul şi i-am dat şi dresele satuluĭ cele vechi, ear de s'ar maĭ afla niscaĭ drese la niscaĭ-va şi scoţêndu-le să nu se ţie în samă, ci să se iée şi să se dé la mîna luĭ Pandele şi de acéstă pîră să nu se maĭ pîrească în vecĭ.

Sigilul în cernéla al cĭ (nu se cunósce bine).		Arhiva St. Spiridon Iaşĭ. Actele viilor din Cotnarĭ. Act. No. 14.	Vêndĕtórea Ileana Logofeteasa, dice că «fratele meŭ Constantin Duca-Vodă fiind dator cu banĭ luĭ Hagi Osman Neguţitorul de la Enikioi...., decĭ aŭ scris fratemeŭ Constantin Vodă o carte la mine ca să *vendu* (sic) din moşiĭ de aice din ţĕră ce are şi să daŭ baniĭ neguţitoriuluĭ şi m'aŭ făcut pre mine *epitrop*

să vendu (sic). Pentru aceea dar şi eŭ am scos la vêndare 16 fălcĭ de viĭ de la Cotnar, la Piscop, paragine şi un loc de cramă veche ce aŭ fost a viilor şi pomet pe lângă viĭ şi neaflându-se nime să le cumpere fiind părăginite de mult, am ajuns şi la Măria Sa Domnul nostru Iw Mihaĭ Racoviţă V.V. şi le-am vêndut M. Sale câte 10 leĭ falcea» *(peste tot 160 leĭ banĭ vechĭ*, nota luĭ V. A. U.). . . etc.

Actul e scris de Gregoraş sin Vasile Popeĭ Uricariuluĭ, după disa D-le Ileneĭ Logofeteseĭ, la aniĭ 7238.

Vêndarea este prin urmare maĭ vechiă de cât 1730, şi anume sub Mihaĭ Racoviţe 1716—1727.

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
224	*Gregorie Ghica.*	Raport de hotărnicie, la Vodă.	Românesce.	7238	1730 Iulie 6.	Căcăcenĭ.	*Macri* biv vel Ban.
225	*Grigore Ghica V.*	Carte de judecată.	Românesce	7249	1741 Iuliŭ 14.	Iașĭ	Iscălit Vodă.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
		Arh. Stat. Iașĭ. — Secț. III. Dosar 77. Tr. 1765. Fila 110.	Balica Hatmanul aŭ dăruit aceste părțĭ de ocină de Brăeșcĭ luĭ Stefan post. ginerile Irimieĭ Brăeștiĭ; decĭ pentru aceste părțĭ din Brăescĭ ce aŭ fost a *Balicăĭ Hatmanu* care ne scriĭ Măria Ta așa am aflat, cetind acele ispisóce ce sînt la Gheorghi Goroveĭ. Iar pentru hotarul Căcăcenilor este tot pîrîul Brăescĭ, în sus până peste drumul Petrosuluĭ, și acolo este capul hotaruluĭ Căcăcenilor din sus de drumul petrosuluĭ, unde s'aŭ socotit și s'aŭ pus stâlpĭ de peatră, și de acolo spre Jijia pe unde se împreună cu hotarul Verbiĭ, satul Monastireĭ Suceviţeĭ și până la un puț de peatră ce se chiamă a Mironesiĭ care este lângă drum unde s'aŭ socotit, să se pue stâlpĭ de peatră și de acolo drept la movila găunósă și din movilă drept în matca Jijieĭ, unde s'aŭ încheiat tot hotarul satuluĭ Căcăceniĭ, din apa Jijieĭ prin pregiur despre ținutul Hârlăuluĭ; iar pentru o siliște Fârceniĭ ce sînt peste Jijia în ținutul Dorhoiuluĭ, neaflându-se nime din rezeșĭ carĭ aŭ moșiĭ din pregiur aceluĭ hotar, nicĭ se află ómenĭ care să scie acel hotar, n'am putut alege, ci am lăsat pe altă-dată. Acésta facem scire Mărieĭ Tale și fiĭ Măria ta sănătos. Robiĭ Măriеĭ Tale, *Macri biv vel Ban.*	
Măricel rogu cu armele ambelor țări.	Folio mare	Doc. Moș. Brăniteriĭ. Cred Fun. Rur. Buc.	Miron Ernilie și nepoțiĭ sĕĭ Gavril Barcuț și Bratie Toader și Sanda sora lor și alțĭ frațĭ aĭ lor toțĭ nepoțiĭ, strănepoțiĭ luĭ Gavril *Placsa* cu boerul nostru *Nicolae Costin* logofĕtul pentru satu anume Branișteriĭ și Skeulețiĭ ce sunt la ținutul Neamț. Care aceste sate precum aŭ îmblat din scrisorile vechĭ și maĭ vêrtos dintr'un ispisoc de împărțală de la Pătru VV. s'aŭ adeverit ca $^1/_2$ dintr'aceste sate aŭ fost a Gaftoneĭ Preoteasa și $^1/_2$ aŭ fost a luĭ Gavril Plaxa măcar că la ispisocul luĭ Pătru VV. acel de împărțala satelor el se numia numaĭ Gavril iar nu și Plaxa, numaĭ dintr'alte direse maĭ nouĭ în care îl numesce Gavril Plaxa s'aŭ cunoscut că tot acela este. Decĭ Dl. G. P. și pe partea luĭ de moșie fiind aceștĭ oamenĭ de maĭ sus numițĭ, jeluit-aŭ eĭ Domnieĭ mele că cuprinḑênd o samă de parte de moșie a unora din frațĭ *Costinescĭ* niamul D-sale Logofĕtuluĭ, unde D-luĭ Logofĕtul Neculaĭ aŭ rĕmas cu așeḑare într'acel sat în Branișterĭ, ar avea eĭ împresurare de către Dl Log. Neculaĭ, pentru care fiind eĭ orînduițĭ cu judecata la cinst. și Cred. boer nostru Dl. Sandu Sturzea vel Logofĕt și stând D-luĭ a le lua seama, arĕtat'aŭ și D-luĭ Logofĕtul o împărțală ce s'aŭ împărțit moșul D-sale *Vasile Costin* cu alțĭ frațĭ, mărturisind într'acea împărțală că Gaftona preoteasa ce aŭ fost stăpânitoare pe $^1/_2$ de sat de Braniștenĭ și pe $^1/_2$ sat de Skeulețĭ fiind stearpă fără fecior aŭ lăsat moșia sa danie nepoților sĕĭ și pe urmă nepoțiĭ sĕĭ s'aŭ împărțit cu partea Gaftoneĭ cu $^1/_2$ de sat de Branișterĭ și $^1/_2$ din Skeulețĭ în 4 părțĭ, o parte aŭ luat *Vasile Costin*, o parte Giuleștiĭ, o parte Bolheștiĭ și altă parte Placseștiĭ și aceste părțĭ toate care coprind câte $^1/_2$ dintr'amêndouĕ aceste sate s'aŭ aflat cuprinse în cumpĕrăturĭ de părințiĭ, moșiĭ D-le Logofĕtuluĭ Nicolae, însă partea Placșeștilor ce aŭ avut eĭ din partea Gaftoneĭ s'aŭ aflat vêndută la Costinescĭ de Constantin feciorul luĭ Pavel Placsa, precum la aceasta înșiĭ Miron Ernilie cu nepoțiĭ sĕĭ n'aŭ tăgăduit că și el a mărturisit că toată partea Gaftoneĭ $^1/_2$ sat de Braniștenĭ și $^1/_2$ sat de Skeulețĭ adevĕrat este coprinsă de părințiĭ, moșiĭ D-sale Logofĕtuluĭ Nicolae însă	

No. corent.	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA		Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
				De la Ad	De la Chr.		

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

cu aceia a 4-a parte din 1/2 de sat de Braniștenĭ și 1/2 parte de 1/2 din sat de Skeulețĭ ce aŭ vêndut'o Constantin Placsa **neamuluĭ lor.** Iar afară dintr'aceasta aŭ maĭ cerut D-luĭ Log. Nicolae nisce părțĭ de moșie cumpĕrătura părinților, moșilor sĕĭ și din cea-l'altă 1/2 de sat din Branișterĭ și de 1/2 din Skeulețĭ din partea luĭ Gavril Placsa arĕtând I) un zapis de la Scoarțăș comisul scriind că aŭ vêndut el partea luĭ de moșie de Braniștenĭ luĭ **Vasile Costin** și i-aŭ dat prețul de leĭ. . . înainte și pe urmă alegĕndu'șĭ moșia partea luĭ să'i maĭ dea cât i s'ar maĭ face, socotind câte 1 leŭ pămêntul și atuncĭ să'ĭ facă și alt zapis pre câtă parte i s'ar alege și alt zapis nu s'aŭ maĭ aflat; la aceasta aŭ rĕmas Miron Ernilie cu nepoțiĭ sĕĭ că acest Scorțăș nu este din neamul Placseștilor ci ar fi de rudă Costineștilor și acea parte ce aŭ vêndut ar fi din stâlpul luĭ *Costin.* Dar cu această pricină a lor ne arĕtând eĭ nicĭ o lumină de dovadă, și de vreme că ispisoacele vechĭ areată că Scoarțaș comisul aŭ fost nepotul luĭ Const. *Placsa* și maĭ aproape neam Placseștilor de cât luĭ *Costin*, s'aŭ judecat Nicolae Logofĕtul să stăpânească pe zapis iar Miron Ernilie de are el acel prepus că ar fi din stâlpul luĭ *Costin* partea luĭ Scorțăș, să facă Carte de blăstem asupra luĭ N. Log. și el de va sci că este din stâlpul lor saŭ de va sci vr'o întunecare n-a primi blăstemul. Maĭ arĕtat'aŭ N. C. Log. și alt zapis de cumpĕrătură din partea Placseștilor, anume de la Vasile Goroveĭ Logofĕtul, scriind că aŭ vêndut un loc de case din Branișterĭ de stâlpul Hlupanaĭ, luĭ Miron Costin Logofĕtul, care și luĭ Goroveĭ i-a fost cumpĕrătura de la Anghelina fata Placseĭ; și ne-aŭ maĭ arĕtat N. Logofĕtul și alte treĭ zapise de la Constantin și Nicolae feciorul Marieĭ Trușeniței, fata Placsiĭ scriind că aŭ vêndut toată partea lor din Branișterĭ și din Scheulețĭ ce se va alege, partea din mijloc Marieĭ Trușeniței feteĭ Plăcseĭ și pentru aceste părți de la Goroveĭ și de la feciorii Marieĭ Trușăniței nicĭ Miron Ernilie și nepoțiĭ sĕĭ n'aŭ pus nicĭ o pricină, eĭ aŭ rĕspuns să și le stăpânească N. Log. pe zapise ce se va alege drept partea lor. Osebit de aceasta ne-aŭ arĕtat N. C. L. o carte de la Antonie Ruset VV. din veleat 7184 scriind că aŭ avut pîră de față M. C. Log. cu Toader Trușan și cu Gheorghiu sin Ernălie și cu Stratulat Potlogul și cu Apostol Drăguș semințiele Placseĭ pentru a 8-a parte din satul Branișterĭ și alte p. din s. din Scheulețĭ partea luĭ Toader fecior luĭ Gavr. Placsa, care parte de moșie aŭ fost vêndut Toader Placsa vereĭ sale Hătmăneasa luĭ Costin în țeara leșească fiind eĭ pribegĭ acolo. Iar seminția Placsa aŭ respuns atuncĭ la acea judecată că partea aceluĭ Toader a fost dat'o el maĭ nainte cu zapisul sĕŭ sororilor sale Anghelineĭ și Stefaneĭ pentru alte părțĭ a lor din Blagescĭ și din Cărbunescĭ ce le va aduce fratele lor Toader Plaxa. Și judecata luĭ Anton W. i-aŭ judecat să aducă semenția Placsa ómenĭ să jure că n'aŭ vêndut maĭ nainte Toader Plaxa varăsa Costineseĭ acea moșie în ț. leșească și a maĭ adus și aŭ dat moșia, partea luĭ T. Placsa, la stăpânirea luĭ Miron Logof. pentru care acum Miron Ernilie și nepotu sĕŭ aŭ jăluit că acea judecată nu s'aŭ făcut cu dreptate asupra lor, ce dacă a și vêndut acel Toader Placsa acea ocină în țeara leșească n'a avut el nicĭ o cale s'o vêndă de vreme că moșia era poprită de frațiĭ sĕĭ aice pentru altă moșie ce vênduse T. Placsa din părțile lor din Blăgescĭ și din Cărbunescĭ luĭ Iordake Vist. și aŭ arĕtat eĭ și zapisul luĭ T. Plaxa de veleat 7150 cum s'aŭ tocmit cu sororile sale de le-aŭ dat partea lor din Bran. și din Sk. pentru părțile ce aŭ vêndut din Cărbunescĭ și din Blăgescĭ. Și tot acest Placsa aŭ fost maĭ vêndut tot această parte din Skeulețĭ și luĭ *Cosma Majă* și cu judecata aŭ luat'o Anghelina și Stefana sorori luĭ Placsa din mâna Cosmeĭ Majă cum am vĕdut în cartea luĭ de jud. de la Vasile Vodă din 7151, și pentru această pricină venim D-nia mea împreună cu tot sfatul nostru luând seamă așa am judecat că orĭ maĭ întâiŭ orĭ maĭ pe urmă de

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	În ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
226	Sub *Gregore Ghica.*	Uric.	Românesce.	7239	1731 Aprilie 4.	Iașĭ	*Anastasie* egumenul de Hangul.
227	*Grigorie Ghica.*	Zapis.	Românesce.	7240	1732 Iuliŭ 20.	Iașĭ	*Vodă.*
228	*Constantin Nicolae V.V.*	Uric de întăritură.	Românesce.	7243	1735 Ianuar 30.	Iașĭ	Constantin. . . . . . vel Log. (nedescifr.)

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

aŭ vêndut acel Tóder Placsa acea ocină din Bran. și din Skeulețĭ varăsa Hatmaneasa luĭ *Costin*, încă și vênḑare din țara leșească nu se ține în seamă și aŭ rĕmas din judecată N. Log. ca să n'aibă nicĭ o trébă cu partea luĭ Toader Placsa și să aibă a o stăpâni neamul ce se va trage din Stefănescĭ din Anghelina sorora luĭ Toader Placsa și de $^1/_2$ de sat din Braniștenĭ și de $^1/_2$ de sat din Skeulețĭ ce aŭ fost partea moșuluĭ lor luĭ Gavril Placsa, alegêndu-se partea luĭ Scoarțaș Comisul și partea Marieĭ Trușănițeĭ și cu loc de casă din Braniștenĭ ce aŭ cumpĕrat M. Costin Log. de la Goroveĭ pe zapisul ce aŭ arĕtat Nicolae Log. numaĭ aceste părțĭ ce s'ar alege să le stăpânească Nicolae Log. saŭ altă moșie asemenea dintr'această $^1/_2$ de sat din Brăn. și $^1/_2$ sat Skeulețĭ, ce aŭ fost partea luĭ Gavril Placsa toată să aibă a o stăpâni Miron Ernilie și cu nepoțiĭ sĕĭ Gavril etc. (ca maĭ sus) și le-am întărit lor și de la Domnia mea ca să le fie lor și feciorilor lor și nepoților lor și străn. și de la domnia mea dréptă ocină și moșie și uric și întăritură cu tot venitul neclintit nerășuit, stăpânitorĭ în vecĭ, și altul nime să nu se amestece și de această pîră să nu se maĭ părească peste cartea Domnieĭ mele.
7249 (1741) Iuliŭ 14.

Al Monastireĭ		Arh. St. Spiridon din Iașĭ. Docum. moșieĭ Resboenĭ. Actul No. 19. NB. Actul No. 23 din acest pachet tot de acéstă afacere tratéză.	Vinde cu tot Soborul $^1/_2$ din sat de Resboenĭ D-le Neculai vel Sulger și jupâneaseĭ D-sale . . . și ḑice că acéstă moșie a fost vêndut'o Maria Prăjasca D-le luĭ Velicico Hetmanul ca să ne dea D-luĭ nouĕ 120 de leĭ ce aŭ fost datóre Maria Prajasca Sf. M-reĭ Hanguluĭ. . . Decĭ nedând mâna D-le luĭ *Velicico Costin Hatmanul* ca să ne dea baniĭ ni aŭ dat zapisul ce aŭ fost luat de la Prajasca pe acéstă $^1/_2$ de sat.	
Mic		Arh. St. Spiridon din Iașĭ. — Act. No. 25 de docum. moșieĭ Resboeniĭ.	Intăresce vênḑarea $^1/_2$ satuluĭ Resboenĭ de M-rea Hanguluĭ către Nicolae Sulger anunțând cum Velicico Hetmanul nu aŭ putut da 120 leĭ pentru el, banĭ ce se angajasă a'ĭ plăti M-reĭ ca preț de cumpĕrare a moșieĭ de la Prajasca. — — In acéstă cuprindere Gr. Ghica a maĭ dat un hrisov în domnia sa de la 1740 (7248) Ian. 23.	
Sigil córă tare cu data 1733. (Ambele țĕrĭ).	Folio mare. Hârtie grósă.	Arh. Stat. Bucur. — Episc. Hușĭ. Pachet 55/36.	Intăresce dania călugăriței Dorotia, după zapisul din 7184, și amintesce că acel zapis era iscălit și de *Miron Costin vel Logof.* etc. Apoĭ întăresce tot la cererea luĭ Varlam Episcop. Hușilor o pivniță dăruită Episcopieĭ în têrg la *Lăpușna* «în mijlocul uliței din deal de lângă bărbierie și lîngă pivnița și dugheana *Matasarului* și între **jidovĭ**, pe loc domnesc».	

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
229	*Gregore Ghica.*	Uric.	Românesce.	7248	1740 Ianuar 23.	Iașĭ.	*Voda.*
230	*Ghica Vodă*	Cartea luĭ Ghica Vodă către Nicolae Costin Vtori logofĕt vel căpitan de Niamț.(?)					
231	*Const. Mavrocord.*	Lista satelor clironomite de treĭ copiĭ aĭ luĭ M. Costin.			1742		
232	*Const. Mih. Cehan Răcoviț.*	Uric.	Românesce	7265	1756 Octobre 23.	Iașĭ	*Contr.* Ioan Bodan vel log.
233	*Ion Grigorie Ioan.*	Raport de hotărnicie.	Românesce.	7271	1763 Iunie 24.		Acsinte biv vel Paharnic.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
Este.		Arh. St. Spiridon Iașĭ. — Doc. moșieĭ Resboenii. Actul No. 26.	Stefan Prăjescu tata luĭ Andreĭ aŭ fost dat zapis luĭ *Velicico* Hatmanul ca să *rescumpere* Velicico acéstă moșie de la Călugăr, și a luĭ să fie, și **întâmplându-se peire** luĭ Velicĭco n'aŭ apucat să o rescumpere.	
		Condicele de anaforale de la Minist. Justițieĭ. Tom 4 pe Oct.—D-bre 1839. Anaforaoa No. 2731.	I ordonă a cerceta deaca e adevĕrat Vitele Ursuluĭ Vicolescu și ale frateluĭ sĕŭ Ion ar fi mâncat popușoiĭ Ciocărliescilor de la moșia Goescĭ.	
		Arhiva istorică partea III pagina 281.	(Vedĭ la *addenda* întréga listă).	
		Museul (Cabinetul de sciințe naturale) Iașĭ. (Donat de D. Pan. Balș), în actele moșieĭ Ceplenița.	Că M-rea Niamț să stăpânească viile din dealul luĭ Vodă de la Herlăŭ și un vad de moară în Buhalnița, cu loc de casă, după dieta ce aŭ arĕtat.... de reposatul *Miron Costin* ce aŭ fost vel logof. din leat 7186 (1678) în care scrie că aceste viĭ cu pomețĭ și cu loc, cu pivniță de peatră și cu cramă aŭ fostŭ dintru întâiŭ tot a M-reĭ Niamțuluĭ.	
		Arhiva Iașĭ. — Dosar No. 100. Tr. 1765. Fila 501.	Din luminat porunca pré înălțat D-luĭ nostru Ion Grigore Ion V.V. am mers la sat Cârsteșcii ce éste în ținutul Carligătureĭ, care moșie este a D-sale Stefan Bosie biv vel Jitniceriĭ ce aŭ cumpĕrat de la socrul D-sale Sandu Toma vel Vistier și Sanduluĭ Tomiĭ i-aŭ fost zestre de la Nicula Lazul biv vel Slugeri și aŭ maĭ cumpĕrat D-sa Jitnicerul Bosie și alte părțĭ din Cărsteștiĭ și de la alțĭ rezeșĭ și mergénd noĭ la numita moșie Cârsteștiĭ am strîns pre toțĭ rezeșiĭ și megiéșiĭ din pregiur anume: Grigori Piviți rezeșĭ din Cârsteșcĭ și pe Stefan Pascal mazil ot Scorțeștiĭ și Constantin Calca-in-traur mazil ot tam și Ion Ghineți ot Popițcani și Constantin Burciuman post. ot tam și Vasile Sîrbu ot tam și Ilie Teutu mazil ot Prigorenĭ și am făcut mĕsură funiĭ de treĭ-deci de stînjenĭ și stînjenul de 11 palme de om de mijloc și am început a mĕsura pe délul Comoriĭ pe mijlocul moșieĭ din potriva ezetureĭ heleșteuluĭ Popițcaniĭ ce este în apa Plaponițeĭ pe lungu moșieĭ în jos délul până în hotarul Brăeștilor în ruptura drumuluĭ de jos ce merge la Roman, și aŭ eșit șépte-deci și nouĕ funiĭ și am mĕsurat și marginea moșieĭ despre apus pe apa Plaponițeĭ și s'aŭ găsit opt-deci și douĕ funiĭ până în vâlcea ce merge drum la Roman și am maĭ mĕsurat și valea Cârsteștilor despre rĕsărit ce merge alăture cu hotarul Brăeștilor și s'aŭ găsit 79 funiĭ și s'aŭ pus peatră hotar despre rĕsărit în matca văiĭ laculuĭ, și mĕsurând și capul moșieĭ din sus din peatra acea până în eazul Popițcanilor alăturea cu Bărbeștiĭ, s'aŭ găsit treĭ-deci funiĭ, și am pus peatra ho-	

No. curent	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacu
234	*Greg. Alex. Ghica.*	Anafora la Vodă.	Românesce		1765 Iunie 26.	Iaşĭ	Întărită de Vodă. — *Gavril* Mitropolit. *Ioan Palade* Vel vorn. *Enake Costandache* Vel vorn. *Vasile Razul* Hatm. *Ioan Cărstea* vel vist.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

tar în zarea délulul despre apus de valea Ciculul și tot spre apus cósta cu Berbeștil pe din sus țintirimul Cârsteștilor și de heleșteul D-sale Jitnicerulul Bosie ce éste intră acéstă moșie și tot spre apus în délul Comoril într'un pisc înpotriva eazulul Popițcanil și s'aŭ pus peatra hotar și am měsurat și capul moșiel de jos și am găsit 22 funil 19 stînjenl și am ales părțile D-sale Jitnicerulul Bosie pe scrisorl ce ne-aŭ arětat 7 funil 14 stînjenl și aŭ rěmas și părțile rezeșilor 14 funil 17 stînjenl cu 4 funil ce aŭ mal dat lipsa ce n'aŭ ajuns, 3 funil latul moșiel din jos și așa s'aŭ stâlpit moșia Cârsteștil partea D-sale medelnicerulul Bosie de către rezeșl puindu-se hotar o peatră despre apus în marginea Cârsteștilor lângă hotarul Koșeștil într'un pisc cu bour într'un stejar și de acolea la deal spre rěsărit în matca dealulul în curmătura în respintelea drumulul s'aŭ pus peatră și de acolo la vale pe din jos de locul ce-l de prisacă a D-sale Niculae biv vel Paharnic, la vale spre rěsărit s'aŭ pus peatră lângă drum și despre rěsărit peste pîrâŭ până în hotarul Brăeștilor și atâta s'aŭ încheiat parte hotarul D-sale Stefan Bosie Jitnicer despre părțile rězeșilor din Cârsteștl și într'aceste hotare a D-sale Jitnicerulul Bosie, are și D-lul Paharnic Alexandru Niculce două locurl de prisecl cu pomet, cu scrisorl vechl. Așișderea și Grigorie Piviți iară-șl are un loc de prisacă cu ispisoc de la Vasile Vodă din let. ҂ЗРМГ, tot în acest hotar ce i partea Jitnicerulul Bosie; iar în poiana Călugărulul rezeșil n'aŭ trébă *că-s vênduțl toțl după cum scrie mărturia D-sale Log. Miron care este la mâna rezeșilor, ci tótă poiana Călugărul rěmâne la stăpânire D-sale Jitnicerulul* Stefan Bosie, rezeșil să nu aibă a se amesteca; așișderea și pentru heleșteul din Cârsteștl se aibă a stăpâni și rezeșil pe cât li s'aŭ venit partea din câmp de vreme ce alt heleșteŭ nu se mal află pe Cârsteștl; și așa s'aŭ încheiat tot hotarul Cârsteștilor și după cum am ales și am hotărit am dat și nol acéstă încredințată mărturie cu iscăliturile nóstre la mâna D-sale Stefan Bosie biv vel Jitnicer ca să-l fie de credință. Lét ҂ЗСОА, Iunie 24.

Acsente biv vel Paharnic.

Sigiliŭ domnesc	Fol. mic	Arh. Stat. Bucur. — M-rea Doljescil, pachet N. 16.	În procesul monastirel Dragomirnel cu D-lul Iordake Hrisosculeo vel *Ban* pentru o moșie Furcenil ot Dorohol ce'l cere m-rea, în virtutea unul ispisoc de la Miron Barnoski Vod din 7135 (1627), în care areată că după perirea *Balicăl Hetm.*	

ne rěmâind alte rude mal apropiate fără numal Măria Sa aŭ rěmas toate moșiile Balicăl Hetmanul la mâna Măriel sale și Măria Sa dă danie această moșie Furcenil la m-rea Dragomirna. Iar alt mal mult nu are să respundă fiind lucru vechiŭ de 138 anl. Decl întrebând și pe D. Vel Ban, să aréte cu ce stăpânesce acea moșie Furcenil, D-lul aŭ arětat scrisorl precum o are cumpěrătură de la D. Vasile Costake biv vel ban, fiind și tatulul Dumisale D-lul Const. Costake hetm. cumpěrătură de la Pandelie feciorul lul Frangule Vameș, fiindu'l și lul luată cu giudecata Măriel Sale Mihal Vod pentru datorie ce avea tată-sěŭ Frangulea Vameșul la **Miron Costân** (Костꙟн) **biv vel logofět.** Iar Logofětulul Miron Costin i-aŭ fost după giupâneasa Dumisale Ileana fata lul Ion Movilă nepoată de věr primar Balicăl Hetm. după cum pe larg areată o mărturie de 97 anl scrisă din veleat ЗРОӠ Aug. 26, care este iscălită de Sf. Sa Ghedeon Mitrop. țěrel, Solomon Barladeanul vel Logofět, Vasile vel Vorn. Nicolal Răcoviț Hetm. Stamate vel Post. și de toțl velițil boerl scriind precum **Miron Costân** vel vorn. după perirea Balicăl Hatm. câte moșil aŭ avut Balica, nefiind D-lul Vorn. înpreunat cu giupâneasa D-sale Elena fata lul Ion Movila, aŭ rěmas moșiile Balicăl toate împărțitoare la ru-

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul.
235	*Grigore Ghica.*	Raportul Divanuluĭ și rezoluția luĭ Vodă în proces.	Românesce.		1765 Aug. 11.	Iașĭ	Vodă și Divaniștiĭ.
236	*Grigore Ghica.*				1765		
237	*Alex. Const. (Mavrocordat).*	Anafora de Divan întărită cu rezoluția luĭ Vodă.			1783 Septembre 18.		

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?

dele Balicăĭ care aŭ fost semenţie despre Movilescĭ. Şi la împărţala lor s'aŭ venit despre Balica şi luĭ Săvin Vist. $^1/_2$ parte de Căcăcenii ot Hêrlăŭ şi satul Fărcenii şi alte părţĭ ce li s'aŭ maĭ venit în partea luĭ Vorontaĭ. Iar deacă saŭ împreunat D-luĭ Vorn. Miron cu giupâneasa D-le Eleana fata luĭ Ioan Movilă, nepoata de vĕr primar Balicăĭ Hatm. semenţie maĭ aproape de cât toate rudele Balicăĭ, stătut'aŭ de aŭ eşit acele moşiĭ toate de alte rude a Balicăĭ numaĭ pre seama D-luĭ **Miron Костин** Vel Vorn. i a jup. D-le Eleneĭ fiind semenţie maĭ aproape Balicăĭ, şi Săvin Vist. rugându-se D-luĭ Vorn. Miron săĭ vêndă Căcăcenii saŭ Furcenii, iar vorn. Miron nu a vrut săĭ vêndă nicĭ Căcăcenii nicĭ Furcenii, ci pentru voia prieteşuguluĭ ce aŭ avut amêndoĭ i-aŭ dat $^1/_2$ de satul Vlădenii pe Jijia, care aŭ fost iarăşĭ despre Balica. Iar Căcăcenii şi Furcenii aŭ rĕmas la mâna D-le Vorn. Miron i a jup. D sale Ileneĭ. Aşa scim că după cum am sciut adevĕrul cu toţiĭ am dat acea mărturie la mâna Vorn. Miron Costăn. Noĭ Doamne aşa am socotit a se urma şi în frica luĭ D-deŭ am judecat : de vreme ce mărturia aceasta ce o arată Vel ban este iscălită de mitropolitul ţĕreĭ şi de toţĭ boeriĭ Divanuluĭ şi în 96 de anĭ de când e făcută tot aŭ stăpânit acesta moşia făcă nicĭ o pricină nime alţĭ nu s'aŭ maĭ sculat, — se înţelege din mărturie precum pe urmă aproape rudenie Balicăĭ Hetman nu aŭ rĕmas alţiĭ, ci numaĭ Elena jupâneasa Logof. Miron Costin fata luĭ Ion Movilă, după cum se încredinţează cu mărturia aceasta şi cu stăpânirea ce este maĭ de 100 anĭ. şi la acea m-re Dragomirna maĭ nainte aŭ fost un Sava şi alţĭ egumenĭ bĕtrânĭ care scia maĭ bine pricinile şi îndestul le-aŭ şi cercat şi nimica nu aŭ găsit, şi aceştia fiind maĭ tinerĭ şi maĭ noĭ la m-re maĭ mult nu sciu, ci numaĭ o ispită de cercetare, cu acel suret de ispisoc vechiŭ fac, socotim că nicĭ o dreptate nu are m-rea Dragomirna a trage această moşie Furcenii de la D-luĭ Vel Ban şi însciinţăm pre M. Ta. Iar cea desĕvârşit otărâre remâne la Prea Înalta înţelepciune a M. Tale.

		Uricar. Tom. 5. Pag. 387.	Balica Hatmanul fiind hain, **Mironescii** *lipsind de aice*, s'a luat moşia Barbescii de Stefan Tomşa şi aŭ dat'o danie luĭ *Vasile Roşca*, ce aŭ fost armaş mare. Acest document e cuprins în documentul de la 1765 Iulie 21. (Vedĭ copiile întregĭ la vale).	
		Uricar. T II. Pg 388.	Despre moşia **Barbescii** de la **Tudosia** fiica luĭ **Miron Costin** Logof. (Acéstă moşie, până la 1765 trecuse prin 5 mânĭ). Tudosia fu nora luĭ *Grigoraş Spătar*. (Vedĭ la *Addenda*).	
		Copia la D. N. Cretzulescu.	Noĭ Alexandru Constantin V. V. Bojĭ M. G. Z. M. Find-că aceasta mărturie ce se areată maĭ jos prin anaforaoa veliţilor boerĭ s'aŭ citit înaintea noastră, pentru aceea s'aŭ adeverit cu a noastră domnească pecete.	

L. S. 1783 Sept. 18

Proci. Vel Clucer.

Prea înălţate Doamne,

Din luminata poruncă a Inalt. tale am cercetat neamul Ds. **Ioniţa Mo-**

No. curent.	Domnul de la care ori de pe timpul căruia e actul	Natura actului	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnături — Contra-semnături — Diacul
238	*Mihaiŭ Sutzu V. V.*				1793		
239	?		?	?	?		**Miron Costin vel logofĕt.** N. Racoviţ logofĕt. Gavril Costache vornic.
240		Porunca cătră Gheorghiţă Postelnicul, şi Cărlig vornicu.			Septembre 29.	Iaşĭ	Iscăliţĭ *Miron Costin* şi Neculae Racoviţ.

Sigilii	Format și note caracteristice externe	Face parte din ce colecțiune?	Resumat interesând istoria saŭ mențiune de copiare separată.	Publicat deja de cine-va?

tenco care din cordonul nemțesc aŭ venit aice să'șĭ iée mărturie spre adeverirea neamuluĭ sĕŭ, și după cercetarea ce am făcut, într'acesta chip ne am adeverit, adecă Reposatul *Miron Costin* biv vel logofĕt carele aŭ ținut pre Domnița Elena fiica reposatuluĭ Domn Ioan Movila V.V., aŭ făcut pre *Ioan Costin Hatman*; și *Ioan Costin* Hatman, aŭ făcut doĭ feciorĭ, anume: Neculai Costin biv vel jitniceriŭ și pre Miron Costin Mutul—(care aŭ fost mut din nascere). Și jitniceriul Neculai Costin aŭ făcut pre Dumneaeĭ Vorniceasa Casandra, jupânésa D-sale Iordache Cantacuzino vel vornic, i pe paharniceasa Vitoria *(sic)* jupâneasa D-le Mateiŭ Hurmuzache biv vel Paharnic, i pe băneasa Saftai jupâneasa reposatuluĭ Tomița Crețulescu biv vel Ban din téra românéscă, i pe Stolniceasa Maria, jupâneasa D-luĭ Iordache Cuci, biv vel Stolnic, Iar cel al 2-lea fiiŭ a Hatmanuluĭ Ioan Costin, Adecă *Ioan Costin Mutul*, aŭ făcut pre acest de acum: Ioniță Mutencu, carele este drept vĕr primar cu tóte jupânesele de sus arătate, și nepot de ficior Hatmanuluĭ Ión Costin și strănepot Logofĕtuluĭ Miron Costin, și cu tótă direptatea este să fie acest Ioniță Mutencu în rĕndurile neamuluĭ boeresc ca și alte rude și veri a sale, iar nu în rândueala mazililor; și însciințăm pre Înălțimea Ta!

A Înălțimeĭ tale plecate slugĭ. 1783 Septembre 12.

Subsem. Constantin vel Logofĕt.
Ioan Cante. Logofĕt.
George vel vornic.
Iordache Rusul vel vornic.
Neculai Vel vornic.
Iordache Canta vel vornic.
Ilie Canta Hatman.

		Uricar. Tom I, pagina 129	E vorba de un **Mateiŭ Costin** Condicar la Mihaiu Sutzu V.V.	
		Arh. Stat. Iașĭ. Dosar No. 33. Întăriturĭ de la Divan pe 1838. Tran. 1765. Op. 214.	Se volnicesce pre Pavel feciorul luĭ Irimia.... Ca să aibă așĭ ține ocina la sat la Răcăciunĭ.	
	Folio micu.	Din colecțiunea mea.	«Miron Costin Vel Logofĕt Neculae Răcoviț logofĕt scriem la D-aluĭ Gheorghiță postelnecul și la Carlig Vornicul, vĕ facem scire că aŭ venit aicea Ghelasie călugărul de la Mănăstire de la Pângărațĭ cu un uric de la Irimia Voda ce scrie pe	

o parte de moșie de la Bâlosĕșcĭ din giumĕtate de sat partea din gios a șésea parte, care moșie o aŭ ținut tot Ghelasie călugărul, maĭ de mult iară de la o vreme încóce Gavril Mogaĭ și cu frațiĭ sĕĭ se apucă de acea parte de ocină și ǰice că are și el dirése și ia de a ǰecea fără de giudețu; pentru acest lucru să socotițĭ cu ómenĭ bunĭ și să alégețĭ acea a șesea parte din giumătate de sat din partea din gios și să puĭ ǰi luĭ Gavril Mogaĭ și fraților luĭ în două săptămânĭ să 'șĭ aducă dirésele de unde or hi și să le dațĭ

No. curent	Domnul de la care orĭ de pe timpul căruia e actul	Natura actuluĭ	In ce limbă	DATA De la Ad.	DATA De la Chr.	Locul din care s'a dat	Semnăturĭ — Contra-semnăturĭ — Diacul
241	?	Zapis de vên-dare.	?		?		Înaintea luĭ Ghedeon metrop. Dosoteiŭ ep. de Roman. *Sarafim* Ep. de Rădăuţĭ. *Ioan Episcop* de Huşĭ. Nicolae Buhuş vel Logofĕt. *Solomon Barladean* vel vorn. Nijneĭ z. *Miron Costin Vel Vorn. Nijneĭ z.* Nicolae Racoviţ Hetman etc.
242	?	Epistola către Miron marele *Logofĕt*.	Românesce	?		?	Iscăliturĭ nedescifrabile.
243	?	Ispisoc		?		?	Ghianghea *vel logofĕt*. *Diac* : Costea Damian.

Sigilii	Format şi note caracteristice externe	Face parte din ce colecţiune?	Resumat interesând istoria saŭ menţiune de copiare separată	Publicat deja de cine-va?
			să vie aicea cu dirésele de faţă, iar de nu ş'or aduce eĭ dirésele în dóuĕ sĕptămânĭ să daĭ acea parte de ocină se o ţină Ghelasie călugărul pe cum o aŭ ţinut, şi cât va hi luatu Moga de adecea de pe moşia luĭ Ghelasie călugărul tot să plinesc luĭ Ghelasie călugărul de la Moga şi precum veţĭ afla maĭ drept..... să faceţĭ şi o mărturie de la omenĭ bunĭ; acésta vĕ scriem.	
		Arh. Stat. Bucur. — M-rea Barnoveĭ. — Pachet N. 5.		
		Arh. Stat. Bucurescĭ. — M-rea Neamţuluĭ.	Cinstit al nostru ca la un părinte D-luĭ *Miron* marele logofĕt să fiĭ D-ta sănătos! cătră acésta facem ştire Dumitale, c'aŭ venit Danciu cu o carte a Măriei Sale luĭ Vodă şi cartea scrie la D-a luĭ Vornicul Balşu dicênd că aŭ cumpĕrat Danciul douĕ-decĭ paşĭ de moşie de la Ionaşco feciorul Lucaĭ din Durăŭ decĭ cartea scrie la D-a luĭ Vornicul să alégă moşia aceĭ 20 de paşĭ. Decĭ D-a luĭ Vorn. ne têmplêndu-se a casă ce s'aŭ dus la óste iar noĭ am chiamat ómenĭ bĕtrânĭ megieşĭ şi răzaşĭ cari aŭ moşie împreună decĭ aŭ mĕsurat cu pasul tóte părţile a tutor moşenilor cât aŭ avut acolea şi s'aŭ aflat luĭ Ionaşco numaĭ 10 paşĭ, iar 10 paşĭ s'aŭ aflat că este luĭ Vasile din Drăgănescĭ ce este vĕr luĭ Ionaşco. Decĭ aŭ pus o brasdă în cap unuĭ om bĕtrân aŭ încunjurat aceĭ 10 paşĭ cari s'aŭ venit Danciuluĭ şi i-aŭ ales cu ómenĭ bunĭ şi bătrânĭ şi i aŭ făcut şi acéstă mărturie de la mâna nóstră şi de la ómenĭ bĕtrânĭ de ce veĭ socoti D-a ta pe cum te va îndura D-deŭ; şi la astă socotélă s'aŭ têmplat Pravĕţ din Durescĭ şi Ion Boş de acolo... etc. . . . . . şi alţĭ ómenĭ bătrênĭ şi pentru credinţă aceştĭ ómenĭ bunĭ carĭ scriŭ maĭ sus şĭ-aŭ pus şi iscăliturile ca să fie de credinţă înaintea D-tale.	
		Arh. St. *Spiridon Iaşĭ.* Actele viilor de la Cotnarĭ. Act. No. 2.	«Dâ Credinciosuluĭ boer luĭ Toma Mareluĭ Sulger şi jupâneseĭ sale Efimieĭ fiiceĭ luĭ Miron biv vel Clucer, alor dreptă ocină şi moşie o $^1/_2$ falcă de vie ce este la Cotnarĭ în dealul Mandiuluĭ ce aŭ fost dreptă ocină şi Moşie a moşneniler Gripineĭ Monahieĭ. Aceasta a dat via danie luĭ Grigorie Clucer şi Efimia fiica luĭ **Miron** biv Clucer ce este nepot luĭ Grigorie *Clucer* etc. Tot Toma Cantacuzino cumpără viile din Cotnarĭ.	

244. — Zapisul Ifrosieĭ fata luĭ Sprinceană femeea luĭ Andreĭ și cu feciorii sĕĭ Vasile și Oprea din sat din Plopenĭ. Martorĭ : *Apostolache* mare spătar, **Velicico** Costin mare Comis, Iorgu Caracaș Vel spătar, *Bolat* pârcălab, Alexandru Nădăbaică Vornic de Poartă, **Cărăiman** (comis). Vedĭ facsimile a luĭ Velicico Costin Comis. Arhiva Stat. Bucurescĭ. Episcopia Hușĭ pachet No. 19. Moșia sa, două părțĭ, ce este între *Pruturĭ (sic)* si între *Catargiescii* o vinde luĭ **Alexandru Ramandi** *marele postelnic.*

245. — Moșia Țigănescil. Otărnicia luĭ Poiana Uricar, [Cred. Func. rural Bucurescĭ.]— «Adică eŭ Poiană Uricar scriem și dăm scire cum ne-aŭ trimis M. Sa Domnul nostru Noĭ Eustratie Dabija V.V. cu o slugă a Măriei sale cu Grozav Dregătorul, ca să socotim și să alegem și să otărim satul Țigănescil ½ sat partea de jos care sat aŭ ținut **Costin Hatmanul** moșie de pe Dumbravă Vornicul și o bucată loc ce are cumpĕrătură Costin Hetmanul de la Hereiul din locul Cărbuneșlilor din partea de sus pe Bêrlad.

246. — Zapis, în românesce. Iașĭ. Martorĭ : *Ghedeon Mitropolit. Dosoteiŭ Episc.* de Roman. *Sava* Episcop de Rădăuțĭ *Ioan* Episcop de Hușĭ.. Nicolae Buhușĭ vel Logof. *Solomon* Barlad. vel Vorn. Nj. zem. **Miron Costin** vel Vor. Vișn. z. Nicolae Răcoviț Hetm. i pârcalab Suceveĭ etc. Arch. Stat. Buc. M-rea Bîrnova pachet No. 5.

247. — *Constantin Cantemir V.* Invoială pentru satul Vrăbiuca la ținutul Soroca. Suret din 7154 Iunie 12. Iscălitură intre martorĭ *Miron Costin* ce aŭ fost logofĕt mare. Arh. St. Buc. Mon. Sant Sava din Iașĭ. Pach. 34. Ion sin Doniceĭ Logofĕtul și Stefan sin Mavrodin Visternicul se învoescu Ioan Bașot Postelnicul și Ilie Smucila nepoțiĭ luĭ pentru satul Vrăbiuca din ținutul Soroca.

248. — Zapisul luĭ Zotic Potlog biv Medelniceri feciorul luĭ Costin Potlog nepotul luĭ Ioan Potlog fost logofĕt. Românesce. Iașĭ. Martorĭ Solomon Barladeanul Vel Log. *Miron Vel Vornic dolno zemle*, Gligorașco Hăbășescu vel vornic Vișneĭ, Gavrilița vel Spătar, Talmaciu vel ceasnic, Tóder Palade vel Vist. Ilie vel Stolnic, Grigorașco Ghenghea vel Medelnicer, Scarlat treti post.— Folio mic. Documentele moșieĭ Codăescĭ la Creditul fonciar rural Buc. Vinde a opta parte din Codăescĭ Hatmanuluĭ Nicolae Racoviț drept 75 leĭ bătuțĭ.

249.— *Duca Vodă.* Slavon. Iașĭ. Solomon Barladeanul Vel Log. Diac Stratulat Rugina. Sigiliŭ Pendent, dar lipsesce. Pergament. Documentele Moșieĭ Codăescĭ. Pentru o bucată loc a mon. din Ianina cu hramul S-tul Nicolae. Aduce credința luĭ *Miron Costin Vel Vorn. doln. zeml.* — Grigorie Hăbășescul vel vornic Vișneĭ.—Nicolae Racoviț Hatman. Deci după boeriĭ din Divan se vede că este din timpul logofețieĭ luĭ Solomon Bărlădénul.

250. — Zapisul Agapieĭ fata Sohiĭcăĭ nepótă de fie luĭ Ionașco și toțĭ feciorii meĭ . . . și fetele mele. In Românesce. Martorĭ : Stefan Pîrcalab de Conțescĭ etc. etc. Autograf pe dos de C. : «cumpĕrătura . . . *șleștea* Carligatura». Folio mic. Colecț. Academieĭ. Vînd ocina lor din Carstescĭ (Cărligătura). din ½ de sat a treia parte iar din tot satul vine a 6-a parte luĭ **Miron Costin** *ce aŭ fost pîrcalab de Hotin*, drept 60 de leĭ bătuțĭ «maĭ nainte de vêndare am dat de scire tuturor (rudelor) și i-am pus și i-am întrebat și le-am pus și ḑi ómenilor meĭ denaintea luĭ Neniul Logof. și Constantin Pîrcalabul să dea baniĭ și n'aŭ dat ce mĭ-aŭ respuns singurĭ *să hiŭ* slobod eŭ a vinde partea mea și am vêndut D-le *Miron Pîrcalab de Hotin.*»

ADDENDA.

Suntem convinşĭ că nu am adus, în tabelele din urmă, de cât o mică parte din documentele carĭ prin vre-o lature óre-care pot interesa studiul nostru asupra luĭ Miron Costin şi al familieĭ luĭ. Atâtea am aflat până astă-ḑĭ.

Maĭ înregistrăm aci, unele în prescurtare, altele în extenso, dóuĕ categoriĭ de documente : *a)* cele deja publicate unde-va şi *b)* câte-va nepublicate, carĭ ne-aŭ venit maĭ de curênd la mână.

Până acum cărţile carĭ aŭ publicat documinte românescĭ sunt : 1) «*Uricariul*» D-luĭ T. Codrescu, 2) «*Archiva românéscă*» a D-luĭ M. Kogălniceanu; 3) «*Archiva istorică*» a D-luĭ Hasdĕŭ; 4) *Urkunden aus den Kirchenslavischen und rumänischen Handschriften*, übersetzt von Fr. Ad. Wickenhauser (în opul sĕŭ «Moldawa oder Beiträge zu einem Urkundenbuche der Moldau und Bukowina (1); 5) *Privire rapede preste 267 de'n proprietăţile aşa numite* moşiile monastirescĭ de'n carele s'a format măreţul fond relegionariŭ all Besearicei drept credincioase reseritene de'n Bucovina, f*aecu*t*ae* dup*ae* adeverinţe autentice saŭ urice, pre'n Aron Pummul profesoriŭ de limba şi literatura rum*aenae* la gimnásiul plinariŭ de'n Cern*ae*uţĭ. (Cern*ae*uţĭ, 1865, la tipogr. Rudolf Ecktardt); 6) «*Tesaurul de documinte istorice*» al luĭ Papiŭ Ilarian (treĭ volume); 7) «*Ateneul român*» fundat la Iaşĭ în 1860 de V. A. Urechia (în ambele ediţiunĭ, cea în 4^{0} din 1860 şi cea în 8^{0} din 1861); 8) «*Cronica Huşilor*» de Melchisedek Episcopul Dunăreĭ de jos (Bucurescĭ); «*Cronica Romanuluĭ*» de acelaşĭ (Bucurescĭ, 1875).

Vom spicui în aceste publicaţiunĭ diverse, unele documente nein-

(1) I Heft-Wien 1862. II Abteilung-Czernowitz 1877.

trate în tabelele din urmă orĭ numaĭ în resumat înregistrate. Vom alege pre acele ce sunt neapĕrate studiuluĭ despre *Costin*.

Nu vom neglige d'a estrage și din actele publicate în foĭ streine.

Nu vom trece cu vedereâ maĭ ales publicațiunea însemnată «Записки Одесскаго».

D. Bianu ne spune că, la Cracovia nu va intârḑia d'a apărea un repertoriŭ bogat de documinte poloneze din secolul al XVII-lea. În acela e posibil, e probabil că să fie aflat loc maĭ mult de un document interesând lucrarea nóstră.

Dar despre acele, la o altă edițiune, de vom maĭ fi dăruițĭ de Ceriŭ cu câțĭ-va anĭ de viață!

Să ne apucăm acum a cerceta publicațiunile maĭ sus enumerate, cât privesce documintele cu referință la studiul nostru :

I. «*Uricarul*» D-luĭ T. Codrescu :

Din acéstă colecțiune am înregistrat câte-va documinte. Aci dăm în întregime unele carĭ intereséză lucrarea nóstră.

Iată-le :

Urice Domnescĭ atingătóre de confiscarea moșiilor luĭ Isac Balica Hatman. (Tóm V. pag. 378).

«Cu mila luĭ D-ḑeŭ, noĭ Stefan Tomșa V.V. Domn țéreĭ Moldavieĭ. — Facem scire cu acest hrisov alŭ nostru tutulorŭ carĭ pre dênsul va căuta seaŭ citindu-se va auḑi, fiind-că acest adivĕrat și credinciosu sluga nostră Vasilie Roșca Stolnic, ne aŭ slujit nóue cu diréptă și credincioasă slujbă, pentru aceea și noĭ vĕḑênd a luĭ diréptă și credinciósă slujbă ce ne aŭ slujit nóue și țĕreĭ nóstre, l'am miluit pre dênsul de la noĭ, în pămêntul nostru al Moldoveĭ, cu un satŭ anume Berbeșciĭ ce-ĭ în ținutul Cărligătureĭ, cu heleștee și cu loc de morĭ pre acele părîe, care acel sat de maĭ sus scris aŭ fost diréptă cumpărătură luĭ *Balica Hatmanul*, și l'aŭ prăpădit în a sa hainie, atuncea când s'aŭ rădicat elŭ cu mulțime multă de oaste leșéscă, și cu Constantin Voda asupra Domnieĭ-mele, și asupra schiptruluĭ cinstituluĭ Impĕrat, și care resboiŭ făcênd cu dênșiĭ la apa Jijieĭ, prea milostivul D-ḑeŭ i-aŭ dat pre dênșiĭ sub sabia Domnieĭ-mele, unde și ósele zacu față întru vecĭnică mărturie. Pentru aceea dar să-ĭ fie luĭ de la noĭ uric și ocină și danie și miluire cu tot venitul luĭ și cuconilor luĭ, și nepoților i strenepoților luĭ și a tot némul luĭ, ce i se va alege maĭ de aprópe, nerășuitŭ nicĭ odinióră în vecĭ. Iar hotarul satuluĭ de maĭ sus scris, se fie despre tóte părțile după hotarele sale cele vechi, pe unde aŭ îm-

blat din veacu. Iar la acésta este credinţa Domnieĭ mele a maĭ sus scrisuluĭ Noĭ Stefan Tomşa V.V. şi credinţa boerilor nostri : Credinţa D-sale Costachi Roşca vel vornic de ţéra de gios; credinţa D-sale Dumitru Stefan vel vornic de ţéra de sus; credinţa D-sale Musteaţă şi Ciogolea pârcălabiĭ de Hotin; credinţa D-sale Panaiti şi Calcea pârcălabiĭ de Roman; credinţa D-sale Miron Bârnovschi Hetman şi Pârcalab Suceveĭ; credinţa D-sale Gheorghie vel Post. credinţa D-sale. . . . . Spătariu; credinţa D-sale Apostol Pah; credinţa D-sale Dumitraşcu Stol; credinţa D-sale Mihalachi Vist; credinţa D-sale I-oan Comis, şi credinţa tutulor boerilor nostri a marilor şi a miciĭ.— Iar după viaţa nostră şi Domnie, cine va fi Domn din copiiĭ nostri saŭ din némul nostru, saŭ iară-şĭ pe cine îlu va alege D-ḑeŭ a fi Domnŭ ţéreĭ Moldoveĭ, acela să nu-ĭ strice luĭ a nóstră danie şi miluire, ce maĭ vârtos să-ĭ deie şi să-i întăréscă, căcĭ că-ĭ este luĭ diréptă danie şi miluire, pentru a luĭ diréptă şi credinciósă slujbă ce de aŭ slujit nouĕ şi ţĕreĭ nóstre. Iar cine s'ar ispiti să strice a nóstră danie şi miluire şi aşeḑare, precum ca acela să'l strice Domnulu D-ḑeŭ cu mâna sa ca pravul din tóte închieturile şi cóstele, şi cu vênḑĕtorul Iuda şi cu Arie şi cu necredincioşiĭ jidovĭ, carĭ aŭ strigat asupra luĭ Christos, sângele luĭ asupra lor şi asupra copiilor loru; să fie blăstemat de D-lŭ D-ḑeŭ şi de 4 Evanghelişti şi 318 părinţĭ ce aŭ fost la Nicheea, şi de toţĭ sfinţiĭ, şi să aibă parte cu Iuda, în acea fără de sfârşit şi vecĭnică muncă, amin. Iar pentru maĭ tare tărie şi întăritură, celor scrise maĭ sus, am poruncit cinstituluĭ şi credinciosuluĭ boeruluĭ nostru D-sale luĭ Ionaşco Ghenghea vel logofet, ca se scrie şi a nóstră pecete să o lege, câtră acest adevĕrat hrisov al nostru.

In Iaşĭ au scris Dumitru la anul 7130 (1622) April 1.

Iscălit **Stefan V.V.**

Pecetea Gospod legată.	NB. Iscălitura Domnéscă este aurită.

*

«Cu mila luĭ Dumneḑeu Noĭ Radu Mihnea V.V. Domnu ţéreĭ Moldoveĭ. —Facem scire prin acest chrisov al nostru tutulor cariĭ spre dênsul vor căuta, saŭ citindu-se vor auḑi : precum că am dat şi am întărit boeruluĭ nostru luĭ Vasilie Roşca vel Medeln., un sat anume Bărbesciĭ in ţinutul Cărligătureĭ, din uric de danie şi de miluire pentru a luĭ dréptă slujbă de la Stefan Tomşa Voda, care acesta aŭ fost

maĭ nainte a luĭ Isac Balica Hetman, și l'aŭ prăpădit întru a sa hainie, când s'aŭ rădicat cu Constantin Voda și cu mulțime multă de leșĭ și de cazacĭ, și aŭ venit în țéra Domnieĭ-mele, și aŭ făcut resboiŭ mare cu Stefan Tomșa V.V. Iar Dumnedeŭ a tot puternicul i-aŭ dat sub sabia luĭ. Pentru aceea dar i-am dat și de la Domnia-mea acel sat ce scrie maĭ sus Bărbesciĭ boeruluĭ nostru de maĭ sus numit Vasilie Roșca Medel. ca să-ĭ fie luĭ și de la noĭ danie și miluire, și uric de întăritură și ocină cu tot venitul luĭ, și cuconilor luĭ, nepoților și strenepoților, și a tot némul luĭ, ce i se va alege maĭ de aprópe, nerușăit nicĭ odinióră în veciĭ vecilor. Iar hotarul satuluĭ de maĭ sus scris, anume Bărbesciĭ să-ĭ fie despre tóte părțile pe unde din veacŭ au îmblat. Iar la acésta este credința Domnieĭ-mele a maĭ sus scrisuluĭ, Noĭ Radu Mihnea V. V. și credința boerilor nostri, D-sale Ionașcu vel Vor. de țéra de sus; credința D-sale Tudoseĭ pârcălab de Hotin; credința D-sale Ionașcul Bașota pârcăl. de Nemțu; credința D-sale Eni pârcăl. de Roman; credința D-sale Miron Bârnovschi Hetman și pârcal. Suceveĭ; credința D-sale Neculai Stol., credința D-sale Hrizea Vist. credința D-sale Furtună Comis, și credința tutulor boerilor nostri a marilor și micĭ. Ear după viața nóstră, cine a fi Domn din copiiĭ nostri, seaŭ din neamul nostru, seaŭ earăș pe cine va alege Dumnedeŭ a fi Domn al țĕreĭ Moldoveĭ, milostivirea sa să nu strice a nóstră danie și întăritură, căcĭ că'ĭ este luĭ pentru a sa dreaptă slujbă. Ear cine s'ar ispiti seaŭ ar îndrăzni să strice a noastră danie și întărire, unul ca acela să fie blăstĕmat de Domnul Dumnedeŭ cela ce aŭ făcut cerul și pămêntul, și de prea curata luĭ Maică și de 12 Apostolĭ și de 4 Evangheliștĭ și de 318 sfințĭ părințĭ din Nicheea, și blăstĕmul luĭ Arie să vie pre capul luĭ și să aibă parte cu Iuda vêndĕtorul luĭ Christos în munca nesfîrșită în vecĭ, amin. Iar pentru maĭ mare tăriă și întăritură, celor de maĭ sus scrise, am poruncit cinstituluĭ și credinciosuluĭ nostru boier D-sale luĭ Dumitru Stefan vel logofĕt să se scrie și a nóstră pecete să o lege către acest adevĕrat al nostru chrisov. Aŭ scris Dumitru pisar în Iașĭ la anul 7132 (1624) Martie 24.»

Pecetea Gospod legată	Iscălit din dos Dumitrașco vel logofĕt.

*

Suret de la Miron Bărnovski Moghilă V.V. din 7135 (1627) Februarie 23.

«In numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al sf. Duh, troița sfântă de o ființă și nedespărțită, iată eŭ robul stăpânuluĭ meŭ Domnuluĭ Dumnedeŭ și mântuitoruluĭ nostru Isus Christos ce mĕ închin sfinteĭ troițe, Ion Miron Bârnovski Moghila V.V. cu mila luĭ Dumnedeŭ Domn țĕreĭ Moldoveĭ, adecă domnia mea bine am voit cu a nóstră bună-voință și cu curată și luminată inimă, din tot sufletul nostru și cu ajutorul de la Dumnedeŭ, am dat și am miluit a nóstră sfântă rugă ce'ĭ zidită din temelie mănăstirea din Hangu, unde este hramul sfinteĭ Vovideniĭ a prea sfinteĭ și curateĭ Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ și pururea fecióreĭ Maria, cu un sat anume Bărbesciĭ în ținutul Cărligăturiĭ, care acel sat a fost dréptă cumpĕrătură *unchiuluĭ* domnieĭ mele luĭ *Isac Balicăĭ* Hetman, și maĭ înainte de acéstă vreme, ar fi miluit cu acel sat Ștefan Vodă Tomșa, în domnia de'nteĭ slugeĭ nóstre Vasile Roșca Vel Armaș, pentru hainie, de vreme că aŭ avut rĕsboiŭ Ștefan Vodă Tomșa cu Constantin Vodă și cu alțĭ boerĭ, și tóte moșiile lor le-aŭ împărțit în mâna boerilor sĕĭ. Iar pre urmă Ștefan Vodă căruia i-aŭ venit steag de domnie, de la cinstitul împărat să domnéscă, el aŭ socotit cu tot sfatul sĕŭ, și n'aŭ aflat nicĭ pre unul hain, și aŭ întors tóte moșiile lor în mânele feciorilor și a némuluĭ acelor boerĭ carĭ aŭ cădut întru acel rĕsboiŭ, și când aŭ dăruit Domnul Dumnedeŭ mie Domnia în moșia Domnieĭ mele, strâns'am părințiĭ și rugătoriĭ Archiereiĭ Domnieĭ mele, și boerĭ marĭ și micĭ și feciorii boerilor, și am întrebat pe dênșiĭ pentru acest lucru, cade-se a stăpâni acele ocine, aceĭ boierĭ ómenĭ strĕinĭ și de alt neam? Iar eĭ toțĭ cu un glas aŭ rĕspuns că nu se cade a stăpâni ómeniĭ ceĭ strĕinĭ, ce ca să aibă a stăpâni cine va fi fecior și neam acelor boierĭ. Pentru aceia Domnia mea am luat tóte moșiile *unchiuluĭ* Domnieĭ mele, a luĭ *Isac Hetman* și le-am dat pe la mănăstirĭ, și l'am scris pe dênsul în sfântul pomelnic cel mare; luat'am și acest sat ce scrie maĭ sus Bărbescĭ în ținutul Cârligătureĭ și l'am dat la a nóstră rugă, ce scrie maĭ sus, și i-am făcut luĭ pomenire mare din an în an, de vreme că nu s'aŭ aflat nimene maĭ aprópe rudă luĭ fără de Domnia mea, și am dat pentru acel sat 270 talerĭ, leĭ bătuțĭ, credinciosuluĭ și cinstituluĭ boieruluĭ nostru Lupu Vel Vornic, pentru că aŭ fost pus la dênsul zălog de Vasile Roșca Armaș pentru a luĭ nevoie, și am luat de la dênsul și zapisul ce i-aŭ fost făcut Lnpuluĭ Vornic și zapisul de la Lupul Vornic iarășĭ l'am luat pentru credință, pentru aceea ca să fie acel sat Bărbesciĭ de la Domnia mea, ce scrie maĭ sus, monăstireĭ Hanguluĭ, danie și miluire și uric cu tot venitul nerușăit nicĭ odănăóră în vecĭ. Iar cine se va ispiti ca să strice a nóstră danie și

miluire și danie, seaŭ a se lua de la dânșiĭ acel sat, acela să fie blăstemat de Domnul Dumnedeŭ cel ce aŭ făcut cerul și pământul și de précurata luĭ maică, și de toțĭ sfințiĭ cari i-aŭ plăcut luĭ, și ca să aibă pirișŭ la înfricoșatul județ a luĭ Christos pre hramul Monăstireĭ Vovidenia, prea sfinteĭ și prea blagosloviteĭ născĕtoare de Dunmḑeŭ și pururea fecioareĭ Maria, și alțiĭ ca să nu se maĭ amestice în vecĭ.»

*

«Noĭ Grigorie Alexandru Ghica V.V. Boj. Milost. Gospodar Zemli Moldavskoe.

Cetindu-se anaforaoa aceasta 'naintea Domnieĭ mele, bine și cu cale aŭ judecat dumnealor velițiĭ boierĭ, și de vreme că această moșie Bărbesciĭ, de când aŭ eșit de sub stăpânirea mănăstireĭ, este vreme trecută peste 160 și maĭ bine de anĭ, și cu ce chip s'aŭ înstreinat de la monăstire nu se scie, fiind că egumenul aceĭ vremĭ n'aŭ căutat pricina aceasta, cum și singur fericitul patriarch, nu de multă vreme fiind aicea, de ar fi avut monăstirea vre o dreptate, n'ar fi lăsat'o necăutată, și maĭ vêrtos cu această moșie Bărbesciĭ de la Tudosca fata luĭ *Miron Costin logofet* și până la Stefan Bosie Jigniceru, cu vênḑarea aŭ îmblat în cincĭ mânĭ, și de când se stăpânesce de Bosie încă sunt 20 de anĭ; după dreptate, Domnia mea am hotărît ca să stăpânească jupâneasa luĭ Bosie, moșia Bărbesciĭ cu bună pace, și despre igumenu de Hangu supărare maĭ mult să nu aĭbă; întărindu-se anaforaoa acésta, și cu a nóstră domnească iscălitură și pecete.»

(Subscris) Noĭ **Grigorie Ghica V.V.**

(L. S.) **1765 August 11.**

«*Prea Înălțate Dómne,*

Din luminata poroncă Măriеĭ Tale, de isnóvă am luat seamă între Sf-tia sa Partenie, egumenul de la monastirea Hangu cu Ioniță Bosie ot Visterie, vechil din partea Ilincăĭ Jigniceroaeĭ, jupănésa luĭ Stefan Bosie Jignicer, pentru pricina moșieĭ Barbesciĭ de la ținutul Cârligătureĭ, ce o cere numitul călugăr de la Bosiésa cu un chrisov de la Miron Bărnovschi V.V. din let 7150, care de atuncĭ și până acum aŭ trecut 165 de anĭ, care chrisov întăresce monastireĭ pe multe moșiĭ și scrie și pentru acéstă moșie Bărbesciĭ, la care întrebând noĭ pe vechilul Bosiésăĭ ce are să rĕspundă împotriva acestuĭ chrisov, și cu ce stăpânesce acea moșie; el ne-aŭ arĕtat că acéstă

moșie aŭ fost a *Balicăĭ* Hetman, și a *Mironescilor*, și întîmplându-se de aŭ murit *Balica* Hetmanul fiind hain, și *Mironesciĭ* lipsind de aicea, s'aŭ luat acéstă moșie de Stefan Vodă Tomșa, și aŭ dat'o danie luĭ Vasilie Roșca ce aŭ fost armaș mare, și Vasilie Roșca aŭ zălogit'o la Lupul Vornic drept 270 talerĭ, și apoĭ, cădênd Domn Miron Bârnovschi Voda, și fiind neam *Balicăĭ* Hetman, aŭ rĕscumpĕrat moșia Bărbesciĭ de la Lupul Vornicul și aŭ dat'o la mânăstirea Hangul. Pe urmă venind în țéră némul Movilescilor și al Mironescilor, tóte moșiele lor ce aŭ avut eĭ, care le-aŭ fost luat Stefan Vodă Tomșa și Bârnovschi Vodă de le-aŭ fost dat danie pe la monastirĭ, le-aŭ luat înăpoĭ, după cum și *Miron Costin* log. și-aŭ luat, moșia Bârbesciĭ fiind a lor, și rĕŭ le-aŭ fost dat danie, neavênd trébă cu moșiile. Și la acéstă s'aŭ cunoscut și din scrisorile ce aŭ fost pe acéstă moșie (adecă) un ispisoc de la Stefan Tomșa V.V., care aŭ fost danie acéstă moșie luĭ Vasilie Roșca Armașu, și din zapisul cel de zălogitură la Lupul Vornic și dintr'un ispisoc al luĭ Miron Bârnovschi V V. ce întăresce pe acéstă moșie și o dă monastireĭ Hangul, care acésta s'aŭ fost dat la monăstire, și când șĭ-aŭ luat Mironesciĭ moșiile aŭ luat și scrisorile. Deosebit ne-aŭ arĕtat și împărțiala ce aŭ făcut *Miron Costin* logofet de moșiĭ feciorilor sĕĭ, în care împărțială este și moșia Bărbeșciĭ de la Cărligătură, dată zestre fiĭceĭ sale Tudoscăi ce aŭ ținut'o Grigorașŭ Spătar, și Tudosca o aŭ vêndut acéstă moșie Lupuluĭ Costachi Vornic, și Lupul Costachi Vornic aŭ vêndut'o luĭ Neculai Lazu Sulger și Neculaĭ Lazu Sulger aŭ dat'o zestre ginere-sĕŭ Sandu, ficiorul Tomiĭ neguțatorul, și Sandul aŭ vêndut Bărbesciĭ ginere-sĕŭ luĭ Stefan Bosie Jignicer, care de când aŭ luat Stefan Bosie moșia Bărbeșciĭ sunt 20 anĭ maĭ bine. Am întrebat și pe numitul egumen ce rĕspunde împotriva acestor dovedĭ de maĭ sus arĕtate, seaŭ de aŭ stăpînit mănăstirea acéstă moșie vre-odată? -- Egumenul altă doveadă de stăpânire seaŭ scrisorĭ afară dintr'acela ispisoc al luĭ Barnovschi V.V., în care întăresce pe multe moșiĭ, cum și pe acéstă moșie Bărbesci, dar a stăpâni n'aŭ stăpânit nicĭ-odată acele moșiĭ,—altă n'aŭ arĕtat, și scrisorile ce sînt la mâna Bosieseĭ, care acele scrisorĭ cunoscut este că s'aŭ luat de la Monastire cu vre-o giudecată, care cine póte să scie de 165 de anĭ, după cum și alte moșie ce areată într'acel ispisoc, nu le aŭ stăpânit, nicĭ le stăpânesce ce numaĭ Băiceniĭ și moșia de lângă Monăstire, iar alte moșiĭ, tóte s'aŭ luat de la monăstire cu gĭudecată Domnéscă; din care moșiĭ Mânăstirea Hangul le-aŭ fost dat maĭ nainte și schimb la uniĭ și alțiĭ, precum și cu Cantacuzi-

nesciĭ aŭ fost făcut schimb dând moșia Căcăceniĭ și Miclăușeniĭ, și aŭ luat Bălțăteștiĭ și Hangul. Pe urmă viind *Mironescii* cu giudecată Domnéscă, fiind și Patriarhul aice, și aŭ luat moșia Căcăceniĭ și Miclăușeniĭ fiind a lor, și Cantacuzinesciĭ încă șĭ-aŭ luat de la monăstire Bălțăteștiĭ și Hangul și aŭ rĕmas dania luĭ Bârnovschi Vodă rea. Care după atâtea scrisorĭ și dovedĭ ce aŭ arĕtat numitul vechil al Bosieseĭ, stând noĭ de am luat seama, și de vreme că acéstă moșie nici-odată n'aŭ stăpânit'o monăstirea de 165 anĭ, măcar de aŭ și fost dată danie și aŭ trecut atâția anĭ și aŭ îmblat printr'atâtea mânĭ ce scriŭ maĭ sus, cu tóte scrisorile cele vechĭ ce aŭ fost la monăstire, care se vĕd la mâna Bosieseĭ, și de atuncea și până acum, monăstirea n'aŭ stăpânit nicĭ-odată cu acel ispisoc ce-l areată Egumenul. Al doilea, că la ispisocul ce aŭ arĕtat egumenul, scrie cum că hainindu-se *Balica* Hetman, aŭ luat moșia și aŭ dat'o danie luĭ Vasilie Roșca Armaș, dar nu pomenesce ce hainlâc aŭ făcut, și maĭ ales trecênd și atâțĭa anĭ la mijloc peste 160 anĭ maĭ bine, și fiind și atâția egumenĭ, cum și Patriarhul Alexandrieĭ viind aice, de ar fi avut monăstirea vr'o dreptate, șĭ-ar fi căutat dreptatea eĭ. Ce noĭ, pré Inălțate Dómne, după a nóstră cunoscință și cercetare ce am făcut pre scrisorĭ și dovedĭ ce ne-aŭ arĕtat Bosiésa prin vechilul sĕŭ, pe acéstă moșie Bărbesciĭ, și după stăpânirea veche ce aŭ trecut atâțĭa anĭ, așa am socotit, că numitul egumen de Hangu rĕŭ se acolisesce de moșia Bărbestiĭ peste atâția anĭ ce au trecut la mijloc și asa am judecat; Ilinca Bosiésa după atâtea scrisorĭ ce are, și după stăpânirea veche, să'șĭ stăpânéscă moșia Bărbesciĭ cu bună pace. Noĭ, Dómne, așa am socotit, iar hotărîrea cea desĕvârșită rĕmâne la cea prea înaltă și lesne cunoscĕtóreĭ înțelepciuneĭ Măriеĭ Tale.

Lét 1765, Iulie 21.

Pré plecațĭ slugile Măriеĭ Tale : *Ion Paladi vel Vor.; Enachi Sturza vel Vor.; Ion ..... vel Vist.; Razu Hatman; ..,.. Iordachi Balșĭ vel Post.; Canta vel Spălar; Iordachi ..... vel Agă, Manoil Paharnic.*»

«Documentele originale de la fața 377 și până aicea, dice D. Codrescu, se află între hârtiele moșieĭ Christeștiĭ, de unde le-am luat spre publicare.

Intémplarea aŭ adus că documentele aflate la D-l Teodor Vasiliu Christescu, să servéscă de a se îndeplini faptele istorice ale confiscăreĭ moșiilor luĭ Isac Balica Hetman, atinsă numaĭ în trécăt în chrisovul ce l'am publicat maĭ sus, de la D. M. Cogălniceanu.»

Noĭ am publicat în tabele o serie de documente tot din ale Cârsteştilor, proprietate a *Costinilor.*

II. *Arhiva românească* a D-luĭ M. Kogălniceanu.

Din acéstă publicaţiune am înregistrat documintele cu N. 2, 10, 17. Din aceste documinte este necesar să aducem integral pre cel înregistrat la N. 17.

Eată întregul act, cum îl aflăm reprodus la pagina 54 ediţiunea *Arhiveĭ Românescĭ* din Iaşĭ 1860 (tipografia Adolf Berman).

«Noĭ Gaspar V.V. cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domnitor ţĕreĭ Moldoviĭ. Iată aŭ venit înaintea nóstră şi înaintea boeriler noştri, al nostru credincios boer D. Kostea Buciuc marele Vornic, şi aŭ cumpĕrat de la Domnia mea o parte de ocină din satul Brăescíĭ, care este în ţinutul Hârlăuluĭ, ce aŭ avut *Isac Balica* Hĕtmanul acolo cumpĕrătură şi după zălogirea aceĭ părţĭ ce aŭ avut'o el de cumpĕrătură, iar Kostea Buciuc Vornic aŭ dat Domnieĭ mele treĭ sute galbenĭ unguresci care acele părţĭ de ocină, ce aŭ fost a *Balicăĭ* Hetmanul, s'aŭ fost luat pe seama Domnieĭ încă înaintea nóstră de Ştefan VV. Tomşevicĭ, pe când însuşĭ *Balica* aŭ perit, când aŭ fost venit cu oştĭ leşescĭ asupra luĭ Ştefan VV şi care rĕsboiŭ s'aŭ făcut pe apa Jijieĭ şi în drumul Sasuluĭ, la viĭ, pe Prut. De atuncea aŭ rĕmas Domnieĭ dréptă ocină şi rĕscumpĕrătură acéstă parte maĭ sus scrisă din satul Brăescíĭ cu tóte veniturile nestrămutat în vécĭ. Iar cine se va arĕta surpător aceste a nóstre făcute tocmelĭ, acela să fie ne ertat de Savaot Ziditorul ceruluĭ şi al pămĕntuluĭ, şi să fie blăstemat şi de treĭ orĭ blăstemat de către pré curata de Dumneḑeŭ Născĕtóre, şi de 318 Părinţĭ ce aŭ fost în oraşul Nicheia, şi de toţĭ sfinţiĭ plăcuţĭ luĭ Dumneḑeŭ şi nimenea să nu se amestece înaintea celor ḑise de Domnia mea. In Iaşĭ 7127 Iuli . . . (1619).

Insuşĭ Domnul aŭ poruncit.»

(L. S.)

NB. Acest uric era păstrat în original de D-na Vorniceasa Profira Dimaki, la anul când D. M. Kogălniceanu îl publică în *Arhiva românească.*

III. *Arhiva istorică* a D-luĭ B. P. Hasdeŭ ni a dat documintele de la numerile din tabelele noastre 1 şi 19. Adăogim în întregime aci cele următoare :

a) Zapisul Elisaveteĭ vĕduveĭ luĭ Ieremia Moghilă, întărind fostu-

luĭ Pîrcălab Mustéță, satul Iurceniĭ. fost al hetmanuluĭ *Balica*, publicat la pagina 118 partea I-a.

b) *Testamentul* luĭ Miron Barnovski (Nr. 29 al tabelelor noastre), act dând bune informațiunĭ despre înrudirea *Costinilor* cu *Moghilesciĭ*. (Arh. istorică pag. 187 partea II). și

c) Lista moșiilor împărțite între fiiĭ luĭ *Miron Costin*. Actul care în partea III a *Arhiveĭ*, este cu N. 75.

Eată aceste diverse documinte :

*

«*Elisafta gospojda svetopocivșago* (Dómna sântŭ reposatuluĭ) Eremia Moghila voivoda. Mărturisim cu aiastă a nóstră scrisóre cum aŭ venit înaintea nóstră, sluga nóstră credinciósă Alex. Mustéță ce aŭ fost Pîrcălab, cu zapis de mărturie de la Domnia eĭ jupânésa (1) bĕtrâna maica rĕposatuluĭ Domnuluĭ meŭ Ieremia Vodă și a nóstră Dumnedeŭ o pomenéscă; mărturisind cum Dumnia-eĭ s'aŭ milostivit de bună-voe la mórtea D-sale și l'aŭ miluit cu un sat anume Iurceaniĭ în ținutul Soroceĭ ca să'ĭ fie pomană pentru sufletul Dumisale și a fiuluĭ Dumisale *Isac Balica Hetman*. Decĭ noĭ vĕdênd acel zapis a Dumisale maĭceĭ nóstre al Moviloaeĭ, care maĭ sus scriem; întrebat'am și pre fia Dumisale giupănésa *Iléna logofetésa* și Dumnia-eĭ așijderea aŭ mărturisit înaintea nóstră cum scie cu adevĕrat și aŭ audit pre Domnia-eĭ când aŭ miluit pre Pîrcălabul Alexa și pre femeia D-sale Nécșa cu acel sat ce maĭ sus éste scris. Noĭ așijderea pentru slujbă diréptă ce aŭ slujit Alexa Mustéță Domnuluĭ nostru Ieremieĭ Vodă, așijdere și fiuluĭ nostru Constantin Voivoda; făcut'am și noĭ aiastă scrisóre de mărturie și de credință, ca să'ĭ fie luĭ acel sat *Iurcéniĭ*. moșie în vécĭ, luĭ și cuconilor luĭ și a tótă ruda luĭ; și ca să avem a'ĭ da și uric pre acel sat ce maĭ sus scriem; și întru aceea aŭ fost și aĭ noștri cinstițĭ și credincioșĭ boiarĭ : Simion Stroicĭ Vistiarnic și Nicoară Prăjescul vistiarnic și Vitoltu logofĕtul și Dima vameșu și s'alțĭ boierĭ mulțĭ; pre maĭ mare mărturie pus'am și pecetea nóstră către aiastă a nóstră scrisóre ca să se scie **ȣ ȣстїю влѣт ҂зркг** Febru **аї**.

(L. S.) (Iscălițĭ) † Az Elisabeta † Vitolt logofĕt.

Az Dumitru Buhuș pisah (am scris).

Ustia (Podolia) 1615 Februare 11.» (Hărtie).

(1) Maria precum o numesce hrisovul de întăritură de la Radu Vodă, Iașĭ 1616 Octombre 2.

NB. Acest document pré interesant pentru genealogia Movilescilor, se află în Arh. Statuluĭ. Pecetea Dómneĭ Elisaveta presintă o cruce cu șése aripe și împregiur inscripțiunea : *Gospojda Elisafta.*

*

Testamentul luĭ Miron Barnovschi Domnui Moldoveĭ, cădênd în mâna Turcilor și în ajunul de a fi omorit.

«Ion Miron Barnovschi V.V. dăm scire cu scrisórea nóstră tutulor cuĭ se cade a sci, că eŭ fiind acuma în mâna păgânilor, de bună voia mea venit în mâna lor, pre amăgiturile și înșelăciunile lor și mĕ scóseră din odihna mea cea bună, și cum cunóscem și vedem tocmelele păgânescĭ maĭ mult avem nădejde de mórte de cât de viéță, și într'acela chip meșteșugiră cu mângâerea lor, de nicĭ casa nu mi-am tocmit cum se cade în purcesul nostru, cum mi-a fost voia mea, că de mi s'ar prileji aci și verĭ o mórte, să se scie pre ce tocmélă ar fi rĕmas casa nóstră, ce nicĭ un lucru statornic n'am făcut să fie mórtea nóstră cu odihnă, pentru căcĭ că nicĭ eŭ n'am avut acéstă nădejde să fiŭ eŭ astă-ḑĭ într'acéstă nevoiă; pentru acésta mĕ rog pentru mila luĭ Dumneḑeŭ tutora prietenilor noștri, de ni se va prileji aicea verĭ o mórte seaŭ verĭ o închisóre îndelungată să vĕ fie milă de casa nóstră de nu ne-am priceput la purcesul nostru să ne tocmim casa cum se cade, ca să nu fie pre urma nóstră price și gâlceavă între ruda nóstră seaŭ între prietenĭ, căcĭ că n'am sciut că voiŭ veni la una ca acésta; și avut'am gând să facem până am fost pre loc, ce tot am îndelungat ḑi după ḑi și am tras nădejde că vom dobândi érășĭ domnia; deacă așĭ fi sciut în ce chip va fi, mi-așĭ fi tocmit lucrurile; acuma sînt scăpat de acele tóte, numaĭ pre Dumneḑeŭ și pre dreptatea mea am tótă nădejdea. Când este acuma, eŭ mărturisesc înaintea luĭ Dumneḑeŭ, celuĭ ce aŭ făcut cerul și pămêntul și mărturisesc a tóteĭ rudeĭ mele și tutora prietenilor că eŭ las cu tótă voia mea, și cu tot sufletul meŭ acéstă scrisóre într'acela'șĭ chip, cum de mi se va prileji aicea verĭ o mórte, ca să fie credință și de sémă pre urma nóstră ce se va afla scrise într'acéstă scrisóre.

1). Pentru acele ocine ce am cumpĕrat de la D-luĭ Sireaschi (Siniawschi ?) și de la Domnia-eĭ Ana și de la D-nu Cnéz Corezchiĭ până am fost locuitorŭ acolo, D-eĭ Dómna Ana de multe orĭ neaŭ grăit și cu rugăminte, într'acesta'șĭ chip, cum de așĭ vrea să cheltuesc acele ocine, cum să nu încapă moșia D-sale într'alte mânĭ, să

se vîndă altuĭ cuĭ-va, că sînt gata Dumnéalor a ne întórce baniĭ să le hie moșiă, iară pre mâna Dumnielor-séle, cum au și fostu; într'acesta chip am fost și noĭ bucuroșĭ să nu caḑă pre mâna altora: după pofta D-sale avut'am și noĭ gând de ne va da Dumneḑeŭ érășĭ Domnia în ţéra Moldoveĭ, D-lor să'șĭ rescumpĕre moșia de la noĭ că aŭ fost și cu destulă gâlceavă, și să maĭ las din suma banilor ce am dat pre acele ocinĭ, cum am și scris la Domnia-lor, și acuma de osebĭ; decĭ de va vré acum Domnia-luĭ Sireavschi și cu D-eĭ Dómna Ana să-șĭ rescumpere moșia Dumisale, Domnia-lor să dea din suma banilor ce am dat pre tóte părţile, o sută și dóue-ḑecĭ de miĭ de zloţĭ proști la mâna ómenilor nostri cariĭ vom areta maĭ jos, iara altă sumă ce va trece din o suta și doue-ḑecĭ de miĭ de zloţĭ eŭ daŭ și dăruesc cu tótă voia mea D-sale D-neĭ Aneĭ și coconilor D-sale, să fie dată în vecĭ, nime să n'aibă a cere de la D-lor. Numaĭ D-sale maĭceĭ nóstre să-ĭ facă venit dintre acele ocinĭ ce vor socoti Domnia-lor să-ĭ fie de hrană până va hi Domnia-eĭ viă, éră după mórtea D-sale să hie iar Dómneĭ Aneĭ și cuconilorŭ D-sale: și până va fi Domnia-eĭ maĭca nóstră viă, să aibă de la Domnia-lor socotinţă și cinste cum aŭ avut și de la noĭ; înse de va vrea Domnia-eĭ să locuească acolo până la mórte-ĭ.

2). Cea sumă de banĭ o suta și două-ḑecĭ miie de zloţĭ ce am arĕtatŭ maĭ susŭ să aibă a da Domnia-luĭ Jupânul Sireavschi și D-eĭ Dómna Ana la mâna omenilor noștri. la Gavrilașco vornic și la *Costin Post.;* iară eĭ vor da acești banĭ unde le vom arĕta noĭ; iară de nu va vrea D-luĭ Jupânul Sireavschi și Domnia-eĭ Dómna Ana să'șĭ rescumpere moșia ca să dea acé sumă de banĭ 120,000 de zloţĭ la ómeniĭ meĭ cariĭ am arĕtat, atuncĭ să fie volnicĭ aceștĭ doĭ boerĭ, Gavrilașŭ Vornic i Costin post. a vinde acele ocine fie cuĭ va vrea să cumpere. Iară altul din ruda mea nime să nu fie volnic a vinde.

3). Dintr'aceștĭ banĭ să aibă a da Gavrilașŭ vornic i Costin Post. 5,000 zloţĭ la sânta biserică din Liov care o am sfêrșit-o noĭ cu cheltuiala nóstră, și multe cheltuelĭ a făcut brasla de la acé sântă biserică cu ḑisa nóstră, și n'am apucat să plătim acele cheltuelĭ, ce să aibă a da céĭ 5,000 de zloţĭ să plătéscă tóte cheltuelile, ca să fiă pomană nóstră deplină.

4). Așijderea sânta biserică Adormirea Precisteĭ din Târgu din Iașĭ care este închinată la luminatul și sântul mormênt alŭ luĭ Christos și acé sântă biserica este nesevărșită, deci să aibă aceștia a sevârși și acolo dintr'aceĭ banĭ cu cât vor socoti că se va sevârși.

5). Așijderea biserica luĭ sânt Ioan Botezătorul iară în târgu în Iașĭ, care este făcută de noĭ și iară nu este sevârșită și acolo să aibă a da să o sevârșéscă, și vesminte și alt ce va trebui, la cé sânta biserică să aibă a face.

6). Pentru datoriĭ, care vor fi datoriĭ drepte, să aibă a le plăti, să nu fiŭ în blăstem.

7). Luatu-s'aŭ nisce boĭ de la nisce neguțătorĭ și de la comisu-Furtună pre vremea ce plătiam Ustia, și s'aŭ dat aceĭ boĭ Jupânuluĭ Sireavschi în prețul Ustieĭ, și unora dintr'aceĭ neguțătorĭ li s'aŭ făcut plata, ér altora nu li s'aŭ plătit. Ce scie Tudorașco cămărașu cuĭ s'aŭ plătit și de alte detoriĭ de tóte, carĭ sunt detoriĭ drepte, scie cămărașul, și ce va rădica el cu sufletul seŭ cu jurămêntul tare, să aibă acele detoriĭ a se plăti, să nu'mĭ fie îngreunat sufletul și cu acele pecate. Luat'am și de la cămărașul nisce banĭ când am trecut în cóce; avea și zapis de la noĭ; să aibă a i se plăti după zapisul nostru.

8). Nisce argint ce am dat la Domnia-luĭ Stefan Potoschi voevodul din Breslav și la D-eĭ Dómna Maria, când am fost la Hotin, după ce ne mazilíră, prețu de 16000 de zlotĭ, pohtind Domnia-lor la noĭ, să-ĭ împrumutăm cu o sumă de banĭ, Noĭ banĭ n'am avut îndă-mână să-ĭ dàm într'aceașĭ dată, apoĭ D-lorŭ pohtiră și argint să'lu zălogéscă, într'un anŭ, de abia, să ne dea éra argintul înapoĭ. Decĭ pohtim pre D-eĭ pre Dómna Maria să-lu dea la mâna cestor doĭ boerĭ, care am lăsat ispravnicĭ caseĭ mele, ca să aibă a-l vinde și să dea din baniĭ ce vor lua pe acel argint 5000 de zlotĭ la santul Mormênt al D-luĭ nostru Iisus Christos, la Ierusalim; alțĭ banĭ éră să-ĭ dea unde va fi ḑisa nóstră.

9). Biserica de la Toporăuț unde zace ósele părinteluĭ meŭ Dumneḑeŭ să'l pomenéscă, să aĭbă a o găti de ispravă.

10). Pentru cinstita maĭca nóstră, de nu va vré să șéḑă Domnia-eĭ la Ustia până va fi viă, în țéră să șéḑă cu sora mea cu Scripca; scim că va fi la cinste socotită, și ce se va alege partea D-sale, să-ĭ fie de mórte, să fie tot pre mâna D-sale Scripcăĭ.

11). Pentru sânta Monastire Bârnova care este începută de noĭ, vedem că după vremĭ, ce stătură, că alt nime nu va putea să o sevârșéscă numaĭ o putere domnéscă. Pentru aceea de va alege Dumneḑeŭ un Domn creștin, ca acela să o sevârșască, Dumneḑeŭ să-ĭ fie într'ajutor. Monastióra cé de lemn ce s'a făcut întâiŭ să aibă acești boerĭ a o socoti și a o întări.

12). Pentru satu, pentru Toporăuțĭu de vor socoti și vor recunósce

călugăriĭ că nu vor putea ţinea acel sat, ci se va pustii. căcĭ este la cea margine şi maĭ mult în nădejdea nóstră s'aŭ ţinut; de cât se va pustii acel loc şi acea sântă biserică, unde zac ósele părinteluĭ nostru, maĭ bine să facă tocmélă călugăriĭ cu vornicul Gavrilaş să le dea într'alt loc maĭ cu odihnă şi să fie acolo cuconii surorei mele Scripcăi.

13). Pentru cucóna luĭ Ionaşco Strovicĭ, să o ia la sine vornicul Gavrilaşŭ aŭ Costin Postel. să o căsătorésca după un fecior de boer din ţéră să-'şĭ ţie moşiele, şi pentru că s'aŭ crescut în casa nóstră, să-i facă ce-va parte din haĭne şi din argint, să-mĭ fie pomană.

14). Pentru niscarĭ zapise seaŭ macramurĭ de se vor aflà unde-va făcute de noi adevĕru şi făcut'am a bogaţi, cercând binele nostru, şi am giuruit unuia şi altuia, cum de vom dobândi domnia în ţéra Moldovei după nevoinţa lor, ca să aibă de la noi nagrad după nevoinţa ce vor nevoi; acuma la acele tóte să nu fie de credinţă nicĭ să se crédă nicăirea.

15). Pentru slugi cari ne-au slujit cum se cade, să aĭbă nagrad după slujba lor.

16). Iară să nu ḑică cine-va dintru surorile nóstre, seau de nepoţi, seau de veri-primari, seau fie-cine din ruda nóstră, că dóră are trébă seau parte dintru ocinile nóstre ce le-am cumperat în ţera leşéscă, seau din tótă averea nóstră, că nime n'are trébă, nici parte întru agonisita mea fără cui voiu areta eu dupa voia mea, acela va avea trébă şi parte, că aceste ocinĭ şi agonisita nóstră nu ne-au remas moşiă de la părinţi, ci le-am agonisit eu singur, pentru aceea nime să nu se amestece să céră parte, ci să aibă aceştĭ duoĭ boerĭ aleşĭ şi voiă tóte pre mâna lor, ocinĭ, aur, argint, haine, tóte aceste clătitóre şi stătătóre să dé pe la monastirĭ şi biserici, pentru sufletul nostru şi a părinţilor nostri : sînt bogate biserice góle de vesminte sînt bogate stricate, descoperite; să aibă a le griji dintr'agonisita mea, cum le va ajunge puterea, pentru sufletul nostru; eu dau şi dăruescu(?) coconilor suroreĭ mele Scripcăi, şi cuconilor nepótei nóstre *Saftei* jupănesei lui *Costin*.

17). De ni se va prilegi mórte aicé la mâna acestor păgâni să pue aceştĭ boerĭ nevoinţă să nu zacă ósele în păgânĭ, ci să le aducă în ţéră, să le îngrópe la sânta Monastire Dragomirna.

18). Pentru sânte bisericĭ care sunt făcute de noĭ cu nevoinţa nóstră, să vĕ fie aminte şi pre urmă D-lor vóstre şi cuconilor vostri.

19). Tóte aceste câte s'aŭ scris maĭ sus sunt faptele mele cu tótă voia mea, şi poftesc şi rog pe toţi prieteniĭ meĭ sa fie aceste toc-

mele stătătóre, nimea să nu le amestice într'alt chip de cum am tocmit eŭ cu voia mea.

Iar cine se va ispiti să amestice într'alt chip acéstă tocmélă ce am tocmit eŭ cu tótă voĭa mea, să fie triclet și proclet, și afurisit, și să fie neiertat de Dumnedeŭ.»

*

Enumerarea satelor ereditare a treĭ dintre copiiĭ luĭ Miron Costin, din 1742.

Părțile ce s'aŭ socotit pe frațĭ de moșiile ce-aŭ fost a *logofetescĭ* Ileneĭ de pe tatăl eĭ Ion Movilă Vodă și de pe *Miron Logofet*, ce s'aŭ tras după tată-seŭ *Costin hetmanul*, pe treĭ frațĭ ficiorĭ luĭ Miron Costin ce-aŭ fost logofet mare. It. 7250 1742.

— O parte dentăĭ a luĭ Ion Costin hat (hatman) sin luĭ Miron logofet.

Pol (1/2) sat Brănișteriĭ la Niamțu.

Pol (1/2) sat Scăulețiĭ tij la Niamțu.

A (1) sat întreg Bărboșiĭ tij ot tam (de acolo).

A(1) sat Săcuiceniĭ la Suceavă.

— Volcinețul tij la Suceavă.

— Șileșeul la Dorohoiŭ.

— Miclăușeniĭ tij la Dorohoiŭ.

— Dumeniĭ tij ot tam.

Pol (1/2) sat Săpoteniĭ tij la Dorohoiŭ.

— a opta parte din sat din Românești.

— Zugraviĭ la Hărlăŭ.

— Lujeniĭ la Cernăuțĭ.

— Șipințiĭ tij la Cernăuțĭ.

— Sancăuțiĭ la Hotin.

— Rușințiĭ tij la Hotin.

— Parte din Bărbușcaniĭ ot Soroca.

— Floreniĭ.

— Parte din Stoicanĭ.

— Parte din Pojorenĭ.

— Bahrinesciĭ.

— Iorceniĭ.

— Scăntieniĭ.

— Munteniĭ.

— Măucăuțiĭ pe Răut.

— Kurăleșciĭ.

— Vepreuca pe Răut.

— Aledăreșciĭ.

— Oneșciĭ la Covurluiŭ.

— Korlăteșciĭ tij.

— Davida la Orheiŭ.

— Parte din Herțea.

— Rădăceștiĭ.

— Tărzieniĭ.

— Karapușceniĭ.

Altă parte a *Safteĭ Stolniceseĭ.*

— Vărbova la Soroca.

— Kăcăceniĭ tij.

— Kărămăneșciĭ la Orheiŭ.

— Koșelnița tij la Soroca.

— Scheia Sămăleșciĭ la Iași.

— Trileștiĭ tij la Iașĭ.

— Buzeniĭ la Soroca.
— Tirobceniĭ pe Răut.
— Parte de Ochitescĭ.
— Părpălaciĭ.
— Pojojeniĭ.
— Zmungeniĭ la Soroca.
— Scobirceniĭ la Soroca.
— Răbăeșăiĭ.
— Vlăsinesciĭ.
— Oprișeniĭ la Soroca.
— Răstăpeniĭ tij.
— Vaslăuțiĭ la Soroca.
— Rodomiresciĭ.
— Parte de Rugășescĭ.
— Pol (½) sat de Sudarsca ot Soroca.
— Cărpețiĭ.
— Sociĭ.
— Pol (½) sat Căinăresciĭ.
— Spinceniĭ.
— Cucuețiĭ pe Răut.
— Trăisteniĭ tij.
— Folesciĭ.
— Pol (½) sat Roșcaniĭ, pe Răut.
— Ivancăuțiĭ.
— Logofeteniĭ la Eșĭ.
— Brazcăuțiĭ la Soroca.

Altă parte a Tudoscăĭ spăt. (a spătaruluĭ) Zmucil.

— Bărbesciĭ la Cărligătură.
— Bozăesciĭ tij.
— Mărdăresciĭ la Tecucĭ.
— Parte din Bordeiŭ ot Tecucĭ.
— Parte din Oprișesci tij ot Tecucĭ.
— Parte din Lăesci tij.
— Volcinețul la Eșĭ.
— Pol (½) sat Boziesciĭ la Tecucĭ.
— Părțile din Crăncăuțĭ ot Soroca.
— Pol (½) sat Stărceniĭ.
— Rogojniĭ pe Răut.
— Mătieniĭ la Hărlăŭ.
— Parte de Adășenĭ.
— Mărculețiĭ pe Răut.
— Murguceniĭ.
— Gugiumănesciĭ.
— Godinesciĭ la Cernăuțĭ.
— Parte din Chipicĭca ot Soroca.
— Parte din Visternicenĭ.
— Cotujeniĭ la Soroca.
— Borodiceniĭ tij la Soroca.
— Săliște tij la Soroca.
— Poiana tij.
— Parte de Umbrărescĭ.
— Părlesciĭ la Eșĭ.
— Tămirleniĭ.
— Parte din Larionescĭ.
— Pereniĭ.
— Pol (½) sat Băcsaniĭ.
— Tomilăuțiĭ.
— Parte din Coeticĭca
— Săcătura.
— Ciurbeniĭ pe Horaețu

Acéstă copie fiind scósă de pe împărțală și remasă de la părintele meŭ, am încredințat'-o cu a mea iscălitură. Însă este scósă 1819 Septembrie 20 de pe împărțala fiilor luĭ Miron logofĕt.

(Subscris) **Arghirie Cuza spătar.**

IV. *Uricarul* luĭ Frantz Adolf Wickenhauser ne dă următórele documinte :

a) Documentul N. 47 (pagina 82) de la Petru Voivoda din 7054 (1546, Maĭ 27). Intre boieriĭ citațĭ pentru credință aflăm aci pre *Miron* pîrcălabul de Niamț.

b). Alt document din 7177 (1669) Aprile 21, de la Duca Vodă în favórea m-reĭ Moldavița, înregistrat de colectator la N. 138. Acest uric este din timpul când *Miron Costin* era dregător însemnat, vornic mare al luĭ Duca Vodă, fiind vel Logofĕt Bărlădeanul.

c). Tot de la Duca Vodă Wickenhauser înregistrează un uric din 7178 (1670) Ianuare 14. Miron vornicul este tot Vornic mare la acéstă dată, când se scrie boerilor Stefan Boul Vornic de Poartă și Gheorghiță Pîrcălab de Suceava să cerceteze împrejurările relative la o móră a monastireĭ Moldovița, in proces pentru ea cu Precup de la Baia.

d). Un alt act din 7184 (1676) Ianuar 12 de la Antonie Ruset ne fixéză o dată în dregătoria de Mare Logofĕt al luĭ Miron Costin.

e). Din 7191 (1683). Ianuare 9. Este la N. 142 din Wickenhauser un uric al luĭ Duca Vodă Domn Moldoveĭ și *Ucraineĭ*. Miron Costin contrasemnéză ca vel Logofĕt acest act datat din anul fatal a prindereĭ luĭ Duca Vodă și a luĭ Miron Costin de Polonĭ, la satul Domnesciĭ.

f). Sub N. 143 (pag. 112) Wickenhauser maĭ dă un uric de la Duca Vodă, dar fără de an și numaĭ cu luna Ianuare 9. Pare să aparține tot anuluĭ 1683.

*

V. Nu ne servă pentru *Miron Costin* resumatele de urice din cartea luĭ Pumnul.

*

VI. Relativ la Moghilescĭ am putea aduce unele acte din *Tesaurul de monumente* al luĭ Papiŭ, dar ne vom mărgini a trămite la însășĭ cartea aceasta, când vom avea de lipsă acele acte (pag. 137 Tom. II).

*

VII. Cetim în «Ateneul Român» din 1861, broșura pe luna Maĭ-Iunie, la pagina 13, următorul uric din $\frac{1623}{7131}$ August 11.

«Intru numele Părintelui și a fiiuluĭ și a Sfântuluĭ Duh, Troițeĭ ceĭ

prea înființată și nedespărțită, iată eŭ robul stăpânuluĭ Domnuluĭ Dumnedeŭ și Mântuitoruluĭ meŭ Is. Hs., și aceiașĭ intru tot cinstita Maică pururea fecióră Marie, adevĕrat închinătoriŭ Sfinteĭ Troițe *Stefan Voevod,* fiiul prea blagocestivuluĭ Stefan Tomșa Voevod; adecă Domnia mea bine vrĕnd cu a nóstră bună vrére cu luminată și curată inimă, cu agiutoriul luĭ Dumnedeŭ, Domnia mea râvnind bunelor lucrurĭ și socotind celor de maĭ nainte reposațĭ domnĭ, ce aŭ fost mai'nte de noĭ, iubitorĭ cariĭ aŭ facut mile către Dumnedeŭ și către sfintele luĭ biséricĭ și monastirĭ, și de Dumnedeŭ rugătorilor carĭ lor aŭ miluit și aŭ întărit pentru a lor spăsenie și sufletele întru vecĭnica pomenire . . . , drept aceea și Domnia mea, din mila și cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ a tot Țiitorul, și cu blagoslovenia rugatorilor nostri arhiereĭ luĭ Dumnedeŭ: Chir Anastasie Krimcovicĭ Mitropolitul și Aftanasie episcopul de Roman și Evlogie episcopul de Rădăuțĭ, și Pavel episcopul de Hușĭ, și cu tot sfatul a toțĭ boeriĭ noștri moldovenescĭ, Domnia mea m'am milostivit și am dat și miluit sfânta a nóstră monastire ce se chiamă Sucevița, unde este hramul Invierеĭ luĭ Dumnedeŭ, cu un sat anume Verbia pe apa Jijieĭ în ținutul Hârlăuluĭ, care acela sat aŭ fost maĭ dinainte a sfinteĭ monastirĭ Suceviței, și *s'aŭ sculat Balica hatmanul și aŭ făcut mare împresurare sfinteĭ monastirĭ, și l'aŭ luat luĭ de la sfânta monastire în puterea sea, și l'aŭ lipit către satul sĕu Căcâceniĭ; ce după aceea l'aŭ perdutu pre însul, întru viclenia luĭ,* când s'aŭ rĕdicat cu multă mulțime de óste diiansca *(sic)* asupra domnieĭ mele și asupra steaguluĭ cinstituluĭ Imperat, cu Costantin Voevod, și aŭ făcut mare resboiŭ pe apa Jijieĭ, și milostivul Dumnedeŭ i-aŭ dat pre dênșiĭ subt sabia Domnieĭ mele, unde óseie lor dac și astă-dĭ pe câmp întru pomenirea vecĭnică să mărturisésca; pentru aceea l'am dat întru cinste și lauda Domnuluĭ Dumnedeŭ făcĕtoriul ceruluĭ și al pămĕntuluĭ, ca să fie de la noĭ aceĭ de maĭ sus scrise sfinteĭ monastirĭ Suceviței, pentru sufletul Domnieĭ mele, și a Dómneĭ nóstre Acsanina *(sic)*, și a de Dumnedeŭ dăruiților odrasla domnieĭ mele Ión Leviin *(sic)* și Iliesĭ Voevodi, și a părinților și a moșilor nostri; drept aceea ca să fie și de la noĭ sfinteĭ monastirĭ uric și ocină cu tot venitul neclătit, nerășuit nicĭ odinăóră în vecĭ; și iarășĭ m'am milostivit Domnia mea și am dat, și am miluit maĭ sus scriseĭ sfânta monastire Sucevița cu 2 fălcĭ de viĭ ce sunt în dealul Tiambricul la Cotnarĭ, care acele viĭ sînt drepte, cumpărătură de însușĭ Domnia mea pentru aceea ca să fie de la noĭ sfinteĭ monastirĭ cu tot venitul; iară călugăriĭ ce vor fi petrecĕtorĭ întru acea sfântă mona-

stire ca să aibă a ne scrie pe noĭ la sfântul marele pomelnic și la Dumnedeescul jrătvelnic, și ca să aĭbă a ne pomeni la tóte Dumnedeescele slujbe după obiceiul bisericesc ; și iarășĭ ca să ne facă pomenire din an în an și ca să se róge pe Dumnedeŭ pentru sănătatea nóstră și a tótă creștinătatea. Acésta scriem. . . ».

NB. Uricul este scos din condicele monastirescĭ a le Arhiveĭ Statuluĭ al Moldoveĭ. Tecstul crisovuluĭ e urmat de anotarea vechiuluĭ copistŭ : «Și este ispisocul iscălit de însușĭ Domnul și cu slove de «aur, și pecetluit cu pecete cu ceara móle, și sunt numițĭ în ispisoc «boerĭ de Sfat : Ionașco Ghenghe vel-Logof., Dumitru Stefan vel-Vor«nic de ţéra de jos, Ion vel-Vornicu de ţéra de sus, Mihail Teu«tul parcalab de Hotin, Miron Barnovschi hetman, portariŭ Suce«veĭ, Apostol Catargiŭ vel. . . . . Ion vel-Medelnicer».

Data s'a însemnat deasupra copieĭ, fără arĕtarea localitățeĭ.

*

VIII. «*Cronica Hușilor*». P. S. Melchisedec ne dă, începĕnd de la pagina 12, o serie de urice ale Episcopieĭ Hușilor. Multe din ele ni-aŭ venit la mână chiar în Arhiva Statuluĭ. Inregistrăm pe cele necitate în tabele.

Acestea sunt cele următóre :

a) Cel însemnat de P. S. Melchisedec cu No. 8 face pomenire de P. Huru și de *P. Miron* pîrcălabĭ de Niamț. Vom vedé aiurea ce credem despre acest Miron pîrcalab de Niamț. Acest uric e de la Petru Vodă, din 1546 Maiŭ 14.

b) La pagina 54 aflăm un uric al luĭ *Antonie Ruset* din 1676 (7184) Ianuar 12, adecă de pe timpul când M. Costin era încă Mare Logofĕt al luĭ Antonie Ruset Voevod. Acest uric póte să confirme vederile luĭ Miron în privința instituiriĭ de *slobodiĭ* prin Siliște. Deja la 1669 februar 26 Duca Vodă și decĭ și *Miron Costin vel Vornic Doln. Zemli*, aŭ fost autorisat colonisarea moșieĭ Cârligațĭ a Episcopieĭ de Hușĭ (Condica Episcopieĭ A. fila 49).

c) La pagina 144 «*Cronica Hușilor*» înregistrézâ un alt uric de la Duca Vodă—coprins în Condica Episcopieĭ II. fila 106. Dar de asemenea acte din timpul administrațiuneĭ luĭ Miron Costin am avut prea multe și decĭ nu credem util a insiste asupra lor.

d) De maĭ mare preț este cartea de mărturie ce daŭ în 1706 Martie 23, Episcopul *Varlaam* și cu maĭ mulțĭ boerĭ, către Antioh

Cantemir pentru cumpĕrarea uneĭ ocine de la un rezaș din Chircanĭ. (Vedĭ în tabele No. 214).

Iată acest act care ne dă informațiunĭ indirecte despre traĭul luĭ Neculaĭ Costin și al luĭ Gavril *Costin*. Vedea-vom cine era acest Gavril Costin.

«Se ubo mi (1) Misail arhiepiscop și Mitropolit Suceavschiĭ, i La«vrentie Episcop Romanschiĭ, i Ghedeon Episcop Radovschiĭ, i Var«laam Episcop Hușiĭ, i Antohie Jora vel Logofet. i Ioan Buhuș biv «vel Logof. i *Nicolai Costin vel Dvornic Dolnăĭ Zemli* (2). i Iordachi «Ruset biv vel Dvornic, i Lupul Costachi, vel Dvornic Gorneĭ Zemli (3), «i Ion Neculcea vel Spătar, i Savin vel Ban, i Dimitrie Mavrodi biv «vel Céșnic (4) i Ilie Cantacuzino vel Vist. i Ion Sturza vel Stolnic, «i Pavel Ursuleț vel Cluceriŭ, i *Gavril Costin vel Sulgeariŭ*, i Pa«vel Rugină vel Jigniceriŭ, i Stefan Luca vtori Vist. i Vasilie Pleașcă «3. Logoft. (5). i Nicolai Buta, i Gheorghiaș, i Rojniți vorniciĭ Glot«niĭ. Scriem și dăm scire cu acest zapis de mărturie la cinstita mână «Măriei Sale Domnuluĭ nostru Ioan Antioch Constantin Voevod, pre«cum să se scie că aŭ venit înaintea nóstră Iftodi feciorul luĭ Ga«vril, nepot și strănepot luĭ Beseroĭ din sat din Chircanĭ de la ținu«tul Fălciuluĭ, de nime nevoit niciĭ asuprit, și aŭ vêndut a luĭ dréptă «ocină și moșie: un bĕtrân și jumătate din sat din Chircanĭ, Măriei «Sale Domnuluĭ nostru Antioch Voevod și drept cincĭ-decĭ leĭ bă«tuțĭ. Carea acéstă moșie scoțêndu-se vîndĕtóre, s'aŭ socotit întâiŭ «cu porunca Măriei Sale Vodă de s'aŭ hotărît de Tochilat și de «Arhirie Pivnicerul de Hușĭ și de Glițineo, ómenĭ bĕtrânĭ, și îm«preună cu Amvrosie Egumenul de la Monăstirea Seliștenĭ. Și s'aŭ «ales un bĕtrân și jumetate partea luĭ Iftodie, care maĭ sus scriem, «care cuprinde jumătate din Chircanĭ. Și întru acest un bĕtrân și «jumătate s'aŭ aflat 60 de pămênturĭ și pămêntul câte de 30 de «pașĭ (6) în frunte precum arată și mărturia hotarnicilor carĭ s'aŭ «pomenit maĭ sus: Și acéstă moșie se hotărasce din sus cu Timir«leniĭ, iar din jos cu Lungeniĭ, carea și acéstă moșie este cumpĕ«rată de reposatul părintele Măriei Sale luĭ Vodă, Ion Constantin «Voevod, maĭ din nainte vréme. Decĭ și noĭ vĕdênd învoiala și de«plina plată la mâna luĭ Iftodi feciorul luĭ Gavril și strănepot luĭ «Berevoĭ; iară noĭ încă am făcut acest zapis de mărturie, ca să'ĭ

(1) Iată decĭ noĭ. (2) Țĕreĭ de jos. (3) Țĕreĭ de sus. (4) Fost mare Paharnic. (5) Treĭ, al treilea logofet. (6) De aice se vede că întinderea unuĭ pămênt nu era pe tot locul de o potrivă.

«fie Măriei Sale luĭ Vodă dréptă ocină și moșie în vecĭ. Și s'aŭ dat «și Uricul cel vechiŭ de la bĕtrânul Stefan Voevod care aŭ fost în- «tăritură luĭ Berevoĭ. Și pentru credință am și iscălit cu toțiĭ ca să «se scie. Și eŭ Acsentie Uricariul am scris acest zapis. Da znaet și (1) «u Iaș vlét 7214 (1706) Marte 23.»

«*Cronica Romanuluĭ*» nu ne oferă înregistrate acte cu referință la studiul nostru.

*

IX. Documente aflate maĭ de curênd și netrecute în tabelele din urmă.

1). Aniĭ 6941 (1433) Martie 4, uric de la *Stefan Vodă*, aflător la Petersburg și fotografiat pentru Academiă prin zelosul și învĕțatul sĕŭ membru D. N. Crețulescu. In acest uric se aduce credința luĭ Vană Ureche și a luĭ **Костин** postelnic.

2) Din 6944 (1436) Decembre, uric de la Iliaș V.V. și Stefan V.V. dat în Vasluiŭ. Originalul este la Petersburg. Academia are o fotografie după el donată de D. N. Crețulescu. In acest uric se citéză iarășĭ credința luĭ **Костин** Postelnicul.

3) 6951 (1443) Martie 30, uric din Suceava, de la Stefan Vodă, scris de Hristofor, și aducênd credința luĭ Vana Ureche, Limbă-Dulce și **Костин**.

4) Doĭ anĭ apoĭ, la 6953 (1445) Stefan Vodă maĭ dă un uric cu credința luĭ **Пана Костина**. Vedĭ fotografia la Academie după originalul conservat la St. Petersburg.

5) 7093 (1585) April. 8. — *Petru V.* Uric. Iașĭ. Stroicĭ Vel log. Diac: feciorul Cârsteĭ. Sigil. f. mic céră tare. Folio mic. [Arh. Domeniilor, Moșia Sarata a m-reĭ Pangarațiĭ]. Donéză m-reĭ Pangarațiĭ o siliște din ocolul Petreĭ, fĕnaț pentru dobitoace, din ispisocul ce aŭ avut danie de la Alexandru VV. Citéză credința fiilor sĕĭ Ion, Vlad și Stefan Woevodĭ și a boerilor între carĭ: *Balica* Portar Suceveĭ, *Brut* Postelnic etc.

6) 7111 (1603)(?) Aug. 7.—Uric. In Slavonesce de la Simion Moghilă Min. Justiț. Tom. I-iŭ anaforale. Pe 1839, anafora N. 25. Intăresce luĭ *Alex. Costin Post.* satul Cioricesciĭ cu case și viĭ din jud. Fălciŭ.

7) *Ieremia Moghilă VV.* — Iscălit V. Roșca. Arch. St. Spiridon. Pachet 1 satul Bodesciĭ. Doc. 22. Vodă dă dreptate luĭ *Miron fe-*

(1) Ca să se scie.

cior luĭ Grigore clucer (?) care avu înainte de Pĕtrașcu Bașota satul Bodescĭ.

8) 7113 (1605) April. 2. — *Ieremia Moghilă VV.* Arch. St. Spiridon, Pach. 1. *Bodescii.* Acelaș Domn Moghilă (fiind Stroicĭ Vel log.) dă luĭ *Miron* Aprod, Uric pentru cumpărătură făcută din Bodescĭ și din Dănescĭ.

9) 7114 (1606) (?) Aug. 25.—*Simion Moghilă V. V.* Uric. Stroicĭ Vel log. Arch. St. Spiridon Pach. 1. *Bodescĭ.* Recunósce drepturile luĭ *Miron.* **Мирон снъ Глигорие клѹчер.**

10. 7131 (1623) Iunie 18. — *Stefan V. V.* 1. Slavonă. Ionașco Cehan *Vel Vornic.* Diac. **Костин** (??). Sigiliŭ mijlociŭ chinov. in 4". [Arh. Stat. Buc. Episc. Hușĭ, pachet. N. 16.

11) 7133 (1625) Aprilie 10. — *Radu V. V.* Chrisov. Hărlăŭ. Dumitrașco Vel logof. Diac Lupul. [Arh. Academieĭ.] Menționéză de trecerea uneĭ cumpărăturĭ a luĭ *Isaac Balica biv Hetman* de la Dumitru Poniciu și de la Dumitru Mihail și de la Marica Joróia, moșie ce aŭ perdut'o *în fapta de vicleșug, când s'aŭ sculat cu Domnulŭ sĕŭ Constantin VV. asupra schiptruluĭ luĭ Stefan Tomșa VV. Radu VV.* dă acéstă moșie miluire luĭ Vocinski.

12) 7148 (1640) Martie 19. — *Vasile VV.* Uric de întărire. În Rom. din Iașĭ. Semnat : Gavrilaș vel logof. Sigil. Domnesc. [Arh. St. Spiridon, Iașĭ. Moșia Logofeţiĭ. Act N. 19.] Întăresce cumpĕrătura făcută de *Toma* de la Irina și frate-sĕŭ Stefan **fiiĭ** Lupuluĭ și Stahie feciorul Anghelineĭ din têrg. Suceaveĭ, nepoţiĭ Irineĭ, strĕnepoţiĭ luĭ Cramca *«pentru că Toma aŭ fost ginere luĭ Miron cluceruĺ»*.

13) 7149 (1641). — Uric. [Arh. St. Spiridon. Logofeţiĭ Act. N. 9. plic N. 5 și 6]. Întăresce vinderea Maricăĭ Mănoaia către Toma vel Stolnic ginere luĭ Miron cluceariul.

14) 7156 (1648) Iuliŭ 2. — Uric de întărire. Semnat: Toderașco *vel Logof.* [St. Spiridon Iașĭ. Moșiile aci arĕtate Doc. N. 10]. Întăresce siliștele Sirbiĭ, Gardeniĭ, Giurgesciĭ (Dorohoĭ) luĭ Toma *mareluĭ* Vornic.

15) 7168 (1659) Decembre 9. — *Stefan Vodă.* Uric. E citat ca vorn. ţ. de jos *Toma,* care la 1633 Febr. 28 era numaĭ stolnic. Acesta cumpĕră moșia Itesciĭ, cumpărătură socruluĭ sĕŭ *Miron cluceariul.* [St. Spiridon. Crainiceniĭ. Doc. N. 6]. NB. Toma este citat și cu alt uric de 7173 Maĭ 4. acéstași moșie. Doc. N. 7.

16) 7169 (1661) Iuniŭ 17. — Zapisul luĭ Toader Aprodul. Între martorĭ *Miron Cost. Starostea.* Diac : Goroveĭ Logofĕt. [Arh. St. Spiri-

don. Siliștea Baloșescii. Plic N. 2. Doc. N. 30]. Vinde Vistierului Iordache ocina sa din sat din Baloșescĭ.

17) 7171 (1663) Febr. 14. [Moșia Porcescii. Pach. 2.] Când Toma Cantacuzino strebătea într'un sat de rezeși 'l lua tot cu timpul. Actele Porcescilor dovedesc, unde iea tot, rênd pe rênd, de la 4 bĕtrânĭ Ciolponescĭ: Udrea, Ciurea, Michail și Istrate și de la Buciumescĭ Hilimon etc., de la Ciurescĭ, ... Vedĭ în actul Nr. 43. Uric de la Dabija Vodă în românesce (7171 Febr. 14).

18) 7174 (1666) Ghenarie 12. -- Zapisul Dochieĭ femeea Gligheĭ și fata sa Marica. Din Iașĭ. Semnăturĭ: Nicolae Buhuș vel Logofăt, Solomon Bârlădeanu vel Vornic, Vasilie vel Vornic Vișn., Nicolae Răcoviț Hetman, Stamatie vel Postelnic, Toderașco Iordache vel Spătar, *Miron Costin vel Cĕșnic*, Ursachie vel Vistier, Habășescu vel Comis. [Ministerul domeniilor, No. 7834]. Aŭ dat danie și aŭ dăruit ocina lor din Sălivestri pe Cobilea în ținutul Roman, luĭ Hagi Panait Ușerul «ca să ne grijéscă în viață și după mórte după obiceiul creștinesc.» Pentru acéstă ocină ele dic că aŭ avut pîră la rĕposatul Dabija V.V. în câte-va rêndurĭ, cu Zaharia din Câmpenĭ și l'aŭ rĕmas.

19) 7185 (1675) Septembre.— Este originalul zapisului de vêndare. Din Hotin. [Arh. St. Spiridon. Moșia Bodéno și Giulescii, pe Bârlad. Doc. 3]. La acéstă danie, zapisul din 7183 (1075) este între martorĭ și *Miron Costin vel Vornic*, cu Gavrilă Costache biv vel Vor.

20) 7184 (1676) Maiŭ 21.—*Anton Ruset Voevod.* Uric. In românesce. Semn.: *Miron Costin vel Logof.* «am adus de față zapisele de la vîndĕtorĭ înaintea Divanuluĭ». [*autograf al luĭ* **M. C.**]. Sigiliŭ Domnesc. [Trib. Iașĭ, secția III. Dosarul No. 20]. Intăresce prin acest uric care să nu fie clintit și rușăit nicĭ odinióră în vecĭ, cumpĕrăturile ce aŭ făcut Gavril feciorul luĭ Grigoraș Derus, de la Iftimia fata Focșăĭ de Bălățescĭ, cu 15 leĭ bătuțĭ de la Arsenia din Albescĭ cu vĕrul sĕŭ Pricop, drept 50 leĭ bătuțĭ; de la Gheorghie feciorul luĭ Dulin cu 9 galbenĭ și de la Dumitrașc Epure Pîrcălabul de sat Dunicești cu femeea luĭ Anița, cu 15 leĭ bătuțĭ, pămînturĭ, părțĭ de sat, de țarină, de fînéțe, de vad de móră, de pădure, locurĭ de prisacă, și cu săpăturĭ și pădurĭ, în hotarul Stânigescii». Acest uric l'a dat după ce Anton Ruset V.V. împreună cu tot sfatul aŭ vĕdut zapisele vîndĕtorilor cătră Gavril feciorul luĭ Grigoraș Derus, cu iscăliturĭ și pecețĭ, pe carĭ zapise însușĭ *Miron Costin* le-aŭ dus înaintea Divanuluĭ precum adeveresce în josul uricului cu iscălitura sa.

21) O carte a luĭ Antonie Ruset la Pîrcalabiĭ de Roman contrasemnată, în 7185 (1677) Maĭ 16, de *Miron Costin* cu vorbele *Vel*

Logof. Ucit., scrisă cu mâna luĭ. E în folio mic, conservat la Ministerul Domeniilor (No. 7834) și ordonă să împedice pe ceĭ carĭ n'aŭ drept «să vîneze pesce în heleșteul luĭ Hagi Panaiot ce aŭ fost ușer.»

22) 7197 (1689) August. -- Carte de întăritură a tuturor boerilor Moldoveĭ. In Romànesce. Din Stărostia Putneĭ. Sămnăturile boerilor Moldoveĭ : Tudosie Dubăŭ vel Logofĕt; *Miron Costin*, *biv vel Logofĕt*; Vasilie Costachi vel Vornic dolnii zemlii; Ionasc Balș vel Vornic vișnii zemli; Alexandru Ramandi biv vel Vornic Vișniĭ zemli; *Velicĭco Costin Hetman*; Alexandru vel Postelnic; Constantin biv vel Post.; Lupul Bogdan vel spătar; Dediu biv vel spătar; Alexandru Cerchez vel Paharnic; Gheorghiță vel Visternic; Dumitrachi Ceaur vel stolnic; Stefan Cerchez vel Comis; Dediu vel medelnicer; Ioan Buhuș vel clucer; Panaite vel sluger; Patrașc Iurașc vel jignicer; Stefan sin Ioan vel șatrar; Stefan Scarlat vel armaș; Dabija vtori Logofĕt; Mihailă Agă; Nicolaĭ vtori spatar; Ioan Racoviț vtori Paharnic; Mihalachi Racoviț Vel Comis; Vasilie Damian treti Logofĕt; Buta Vornic; Pilat Vornic; Pahomie vornic, vorniciĭ de Poartă. Fac scire precum că aŭ venit înaintea D-lor sfinția sa părintele Serafim ce aŭ fost Episcop la sf. Episcopie de Rădăuțĭ, epitropul sfinteĭ monastirĭ ce se chiamă *Mira*, unde este hramul sf. făcĕtor de minunĭ Nicolaĭ, care acéstă sf. monastire este zidită și făcută din temelie de luminatul *Domn Ioan Constantin Voevod*, de le-aŭ arĕtat multe zapise de ocine și de moșiĭ de cumpărătură și cu multe mărturiĭ de credință. ce aŭ cumpărat Domnul arĕtat maĭ sus, de la Iordachi fost vornic la Odobescĭ, ocinĭ și moșiĭ din sat din Odobescĭ și din Pățescĭ, ce sînt la ținutul Putneĭ, alese și stâlpite de Stratulat Uricariu, din ispisoc de pîră și de rămas de la Măria Sa repos. Duca Voevod. Așijderea și alte părțĭ de ocinĭ și de moșiĭ din sat din Odobescĭ și din Grozescĭ, poenĭ, sĕcăturĭ cu loc de arat și de fĕnaț, cumpărate tot de *Ioan Const. Voevod* de la sătenĭĭ din Odobescĭ, anume arĕtațĭ în ispisoc și chiar în acéstă hotărire a boerilor, precum și de la alțĭ sătenĭ toțĭ câțĭ aŭ moșiĭ în Odobescĭ și care părțĭ de ocinĭ și moșiĭ sînt împrejurul aceĭ mŏnăstirĭ mĕsurate cu falcea — toate aceste moșiĭ cumpărate de Ioan Const. Voevod și dăruite aceleĭ monastirĭ; — că de asemenea Sf. sa Părintele Serafim Episcop le-aŭ maĭ arĕtat dișilor boerĭ și alte multe zapise de la boerĭ și de la oamenĭ de țeară, de ocinĭ și moșiĭ, pămĕnturĭ, vad de moară, fĕnațe, precum și dughenĭ la Focșanĭ, și o móră la Muntenĭ, de Danie iarăș a sf. monastirĭ, și cu multe mărturiĭ încredințate, asemenea și pentru partea din Odobescĭ a luĭ Dima ce aŭ fost Pârcălab la Focșanĭ, dăruită a-

celeĭ Monastirĭ de bună voe, după ispisocul luĭ Duca Voevod; precum și alte părțĭ de moșiĭ dărnite, de maĭ mulțĭ miluitorĭ, sf. monastirĭ Mira și chiar pentru cumpărăturile făcute de acea monastire, după mărturiile încredințate de la boerĭ de curte și de la oamenĭ de țeară; Boeriĭ Bomir Tudosie Dubăŭ și *Miron Costin vel Logofețĭ* cu ceĭ-alțĭ boerĭ împreună, facŭ sfinteĭ Monastirĭ *Mira* acéstă adevĕrată mărturie a lor, pre arĕtatele părțĭ de ocină și moșie, ca să fie de mare credință, și aŭ iscălit ca să se scie.

Urmează semnăturile boerilor enumerațĭ maĭ sus.

23) 7231 Septembre (1722) ambele date puse.— *Nicolae Alexandru V.V.* La al patrulea an al domnieĭ II-a. Uric. In Românesce. Din Bucurescĭ. Semnăturĭ: Vodă, fiind vel logofĕt Iordache Crețulescul, Diac: Gherghe Șufarul ot Târgoviște. Pergament mare. [Ministerul Domenielor No. 8379]. M-rea Aninósa din Muscel zidită din temelie de Teodosie monahul numit prin mirenie Tudorașcu biv vel Clucer, să aibă a lua în toțĭ anĭ de la ocniță 100 bolovanĭ de sare ca și cele l'alte M-rĭ, să o ridice de la gura ocneĭ fără vamă și alte cheltuelĭ, fiind-că e monăstire săracă, și la loc anevoios, spre partea munteluĭ. Martorĭ: Radu Popescu vel vornic, Dumitrache Rămădan vel spătar, Grigorie Halepensky vel vistier, Doni vel clucer, Ienache Stama vel postelnic, Neculai Ruset vel paharnic, Tudorache vel stolnic, Ion Dedulescu vel Comis, Panaiotache vel sluger, Barbu Merișianu vel pitar, ispravnic **Constantin Costin** *ftori logofĕt.*

24) Uric de la Ioan Antonie Ruset Voevod 1677 (tradus din slavonesce):

«Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Noĭ Ioan Antonie Ruset Voevod Domn Țĕriĭ Moldavieĭ. Precum aŭ venit înaintea noastră și înaintea a marilor noștriĭ și miceĭ boerĭ aĭ Moldavieĭ Ignat .... nepoțiĭ și strănepoțiĭ luĭ Mușat și Ivanco, cu multe mărturiĭ pe numele luĭ Hilohie Guzul din satul Necorescĭĭ, și Apostol ot tam, și Ionașco sin Ignat ot tam, și *Nicolaĭ Balica* ot tam, și Paraschiva ot tam, și Ștefan ot tam, și Irimia ot tam, și Vasilie Hănsariŭ ot tam, și cu alțiĭ mulțĭ ..... ḑicĕnd că ar fi avut eĭ un uric de la ...... Voevod, pe o a patra parte din tot satul Necorescĭĭ de jos și Necorescĭĭ .... un hotar în ținutul Tecuciuluĭ, care acea a patra parte fiind dreaptă cumpĕrătură moșilor și strămoșilor lor, Mușat și Ivanco ..... și de la Petru Spătarul, feciorîĭ Măgdălineĭ nepoțiĭ luĭ Șendrea Hĕtmanul, că acel uric aŭ fost îngropat în pămĕnt când s'aŭ rădicat cu oștĭ unguresci și cu oștĭ Muntenescĭ *Gheorghie Vel logofet asu-*

pra luĭ Vasilie Voevod Domn ţĕriĭ Moldavieĭ şi aŭ gonit, fugind Vasilie Voevod din pămêntul nostru şi remâind în locu luĭ Domn pămêntuluĭ nostru Gheorghe Ştefan Logofetul, atuncea putredind şi prăpădindu-se acel uric, numaĭ pecetea aŭ rĕmas şi aŭ arătat'o înaintea nóstră. Drept aceea vĕdênd mare a lor jăluire, cu atâtea mărturiĭ încredinţate, i-am dat şi noĭ şi i-am întărit luĭ Ignatie...... şi luĭ Vasilie Hansar, şi luĭ Apostol sin Mutul şi luĭ Grigorie sin Bârladeanul şi luĭ Anton .... nepoţilor şi strănepoţilor lor şi restrănepoţilor lor, luĭ Muşat şi luĭ Ivanco, pe acea a patra parte din tot satul Necorescíĭ de jos şi Necorescíĭ de sus, fiind amândouĕ cotunurile un sat, să le fie lor acea a patra parte din tot hotarul. Iar hotarul aceluĭ sat se începe din hotarul Sfredelescilor în sus, pe lângă hotarul Sirbilor pe de asupra Tecuceluluĭ, prin dumbrava Galbĕnă şi pe lângă hotarul Hânţescilor în sus ..... spre apus pe hotarul vechiŭ pe unde aŭ ḑis eĭ, şi de acolo în jos pe lângă hotarul Şipotescilor şi pe lângă hotarul Ionăşescilor, pe hotarul vechiŭ, pe unde aŭ îmblat din învechime. Şi spre aceasta este credinţa Domnieĭ mele maĭ sus scris Noĭ Ioan Antonie Ruset Voevod şi credinţa pré iubiţilor fiĭ Domnieĭ mele Alexandru Voevod şi ..... Voevod, şi credinţa boerilor noştriĭ Moldovenescĭ, credinţa boeruluĭ Ilie Sturza vel Vornic ţĕriĭ de jos, şi credinţa boeruluĭ Gligorie Ghenghea vel vornic ţĕriĭ de sus, şi credinţa boeruluĭ Gavriil Costachi Hetman, şi credinţa boeruluĭ Alexandru Ramadan vel postelnic, şi credinţa boeruluĭ Ioan Răcoviţ vel spătar, şi credinţa boeruluĭ Chiriac Sturza vel paharnic, şi credinţa boeruluĭ Ursul vel vist., şi credinţa boeruluĭ Pavel Costâş vel stolnic, şi credinţa boeruluĭ Constandin vel Comis, şi spre maĭ mare putere şi întărire poruncit'am la al nostru cinstit boer *Miron Costin Vel Logofet* să scrie şi pecetea nóstră să o spânzure la acest adevĕrat uric al nostru. Am scris Andronaki Bâv rob. Lét 7186 Noembrie 5.

(Se află în copie legalisată la Dl. Alexandru Papadopul Calimah).

*

INSCRIPŢIUNEA LUĬ N. COSTIN

Am aflat în 1884, la Iaşĭ, la Biserica Sf. Ioan din Strada *Majilor*, ḑisă greşit Strada Milo, o evangelie ferecată în argint. Ferecătura nu ne interesează mult căcĭ e maĭ modernă. Esemplarul ce coprinde ferecătura ne-a păstrat însă un precios autograf al luĭ *Nicolae Costin.*

Aducem acest autograf în facsimile, la locul cuvenit, şi'l înregistrăm aci şi ca document aferind lumină asupra înrudirilor Costinilor.

Eată'l :

«Această svêntă Evangelie mi-aŭ dăruit Domnul nostru Iw Con-«stantin Duca Voevod *Domnul Moldovei (aceste douĕ vorbe sunt «ştirbite prin tăierea foilor de legător)* mie Cumnatuluĭ Măriei Sale «Neculaĭ Costin Hatmanul, din care evangheliĭ 'i-aŭ trimes Măriei «Sale Ducăĭ socrul Măriei Sale Iw Constantin Basarab Voevoda Dom-«nul ţĕreĭ românescĭ, leat de la zidirea lumeĭ 7202 iar de la nasce-«rea Domnuluĭ şi mântuitoriuluĭ nostru Is. Hrs. 1694, să ne fie nouă «pomană unde s'aŭ dat la biserica luĭ Svet Ioan la Măjĭ, carea easte «făcută de *strĕmoşul nostru Barnovskie Voevod*, mie luĭ Nicolae Co-«stin şi femeeĭ mele Ileneĭ fata rep*au*satuluĭ Ducăĭ Voevoda. Iar cine «s'ar ispiti să o iée de la acea sfântă rugă seaŭ să o fure, să fie «ne iertat în veacĭ de Domnul nostru Isus Hristos şi de Preacurata «a svinţieĭ sale Maică Maria. *Amin*».

*

CARTEA DE GENEALOGIE A FAMILIEĬ CANTACUZEN.

Onorab. D-l Gr. Cantacuzino, fost ministru de financiĭ, Senator, a bine-voit (iubitor cum e de istoria ţĕreĭ sale) a pune la disposiţiunea nóstră numerósele documente ale proprietăţilor sale şi manuscrisul conţinênd istoria familieĭ sale.

Acest manuscris cuprinde lucrarea Doctoruluĭ Kir Saul Arvanitatoritul, *Spudeul*, din Valachia, la 1765.

În acéstă lucrare genealogică, cetim că la 1584 un Şerban Cantacuzino iea pre *Margareta Moghila.*

La 1633 Alexandru IV «dux Moldaviæ» *(Iliaşĭ ?)* se însóră cu Zafiriţa Duca.

La 1668 este menţionat un Constantin *Moghilă Basarab Cantacuzino* (?) ca soţ Eleneĭ fiĭceĭ luĭ Şerban V.V. Basarab.

*

In «Viaţa şi întâmplările luĭ Constantin Postelnicul Cantacuzino, ce aŭ venit întâiŭ în Valachia şi care este al 5-lea fiŭ al luĭ Andronic şi frate cu Mihail care aŭ rĕmas la Constantinopole şi cu Dimitrie care a mers la Crimeea, cu Dómna şi cu un Gheorghake care aŭ mers în Moldova», — în acéstă istorie, genealogistul amintesce că

Constantin Postelnicul avea 6 fiĭ și 6 fete. Fata a 6-a ḑice că «s'aŭ măritat după *unul*, ce după familie se numia **Costin,** de la care aŭ rĕmas **Paharnicul Constantin Costin** (1), care s'a insurat cu vĕduva Comtesă a luĭ *Calnuchi*, cu care el copiĭ n'aŭ avut, iar comtesa avea patru fiĭ de la soțul eĭ, din Comtele Calnuchi, din carĭ treĭ sunt la slujba împĕratuluĭ, generalĭ, iar cel maĭ mic, Iosif, aŭ crescut in Valachia, care la urmă mergênd la Viena, l'aŭ făcut împĕrătésa Maria Tereza camerier».

*

La pagina 53 a genealogieĭ se face istoria șirealeĭ luĭ *Toma* alt fiŭ al luĭ Andronie Kantacuzino, «care in 1663 aŭ mers la Moldova cu fratele sĕŭ Gheorgache. Acest *Toma* avu o fată pre care o mărită după un boier moldovenesc anume Răcoviț din care eși familia Cehan». Documintele ce aduserăm noĭ, in urmă, pomenesc de un Toma Cantacuzino mult maĭ vechiŭ la Moldova de cât 1663 și de relațiunĭ de familie ale luĭ cu *Mironiĭ*. Vom reveni asupra acestĕĭ întrebărĭ, în biografie.

(1) Acest Constantin Costin era ftori Logofet la 1722 Septembre, sub Nicolae Alexandru Mavrocordat. Veḑĭ uricul adus la pagina 221.

BIOGRAFIA COSTINILOR

In interesulul *biografieĭ*, aducem aci maĭ ântêiŭ bibliografia Costiniană, şi pentru ca opera nóstră să dispenseze pre lector de cărţile ce cităm, vom estrage din ele tot ce vom afla maĭ însemnat.

I.

CE S'AŬ SCRIS DESPRE MIRON COSTIN

1). *D. de Castagnères* ambasadorele frances pe lângă Inalta Poartă, scrie în 15 Iuniŭ 1690, un raport către Regele Franciei, în care face menţiune de opiniunile politice ale luĭ Miron Costin.

Iata un fragment din acest Raport, care se poate afla întreg în documentele Odobescu publicate în Colecţiunea Hurmuzaki Tom. I. Supl. I. pag. 287, cu No. CDXXIV.

(Vol. 22 D.) **Constantinople, le 15 Juin 1690.**

Sire,

«Depuis ma dernière lettre, le Visir m'en a envoyé une de mon secrétaire, mais de vieille date. Il m'écrit le 16 avril, veille de son départ pour la Pologne, de Jassi, où il avait attendu l'ambassadeur tartare pendant 12 jours. Le long séjour qu'il a fait en cette ville luy a donné occasion d'estre informé de choses très-importantes. Il a su que l'Hospodar de Moldavie et les principaux du pays, excepté *l'ancien chancelier et quelques-uns de son party, travaillaient à recevoir chez eux les Allemands; que l'Hospodar* était entré pour cela en négociation avec le Général Heusler auquel, de concert avec les Boyars, il avait envoyé deux barons du pays nommés *Pétrascus* et

Joannes Bocus(1) avec pouvoir de luy offrir la province; que le Général Heusler leur avait demandé 50 bourses, 100 chevaux et 200 bœufs de tribut; que ces conditions ayant esté refusées des Moldaves, les Impériaux avaient retenu les Barons et leur avaient donné des gardes, que c'estait un cordelier renégat qui avait commencé cette négociation et qui la continuait. Mon secrétaire a eu ces avis par deux cordeliers de la congrégation *de propaganda fide*, dont l'un entretient correspondance secrète avec le grand général de Pologne, et qui tous deux sont également mal satisfaits de l'Hospodar et du Général Heusler, à cause du refus qu'ils leur ont fait de permettre qu'ils arrestassent ce cordelier renégat».

*

2). Informaţiunea de maĭ de sus ce are Castagneres, amietesce mult pre Jesuitul frances *Filip Avril*, căcĭ fórte concordă vorbele acestuia, cu ale luĭ Avril.

Scrierea luĭ Avril este coprinsă în cartea cu titlu :

«*Voyage entrepris pour découvrir un nouveau chemin à la Chine*». (Paris. 1692 în 4⁰ paginele 334—366).

Estragem din lucrarea luĭ Avril numaĭ şirurile carĭ se referă la Costin :

«A peine fut il averti *(Vodă)* de notre arrivée, qu'il nous assigna une maison commode pour nous loger, et il nous envoya dès le même jour un de ses Secrétaires pour nous marquer la joye qu'il avait de notre arrivée et l'impatience où il était de nous voir au plûtôt. En effet dès la lendemain matin il nous envoya son carosse escorté de cinquante soldats avec *le fils du grand chancelier* (2) pour nous servir d'interprète. . . . .

. . . .

«Cette violence des soldats Polonois, quelque juste qu'elle fut, n'a pas peu contribué à animer les Moldaves contre la Pologne, et particulièrement un grand nombre de Grecs de cette petite cour. Ils écoutèrent volontiers les propositions que leur vint faire de la part de l'Empereur, un Député qu'y fut envoyé exprès, et ils promirent un secret inviolable, qu'ils jurèrent sur les saints evangiles. Le Hospodar obligea aux mêmes sermens *l'illustre Miron* grand chancelier de l'Etat, lequel avec toute sa famille, et le grand général de Moldavie son parent, paraissait extrémement attaché aux intérêts de

(1) Pătraşcu şi Ioan Buhuşĭ. V. A. U.
(2) Este Nicolaĭ Costin.

la Pologne; mais il ne put l'obliger à signer ce traité qu'aprés l'avoir menacé bien des fois de lui faire trancher la tête, et d'exterminer toute sa famille, qui est la plus considérable de cette province».

*

3). In *Demetrie Cantemir* cetim :

«Tandam sub finem elapsi saeculi aliqui moldavorum etiam in latinam linquam et Scientias incumbere coeperunt. Laudando exemplo reliquis praeivit *Miron quidam Logotheta, accuratissimus Moldavorum historicus*, qui filios suos in Poloniam misit, ibique eos latino sermone et liberalibus scientiis imbui curavit». (Descriptio Moldaviae pag. 154 ediţ. Academieĭ).

Tot in «*Descriptio Moldaviae*» Cantemir a înaintat afirmaţiunea sa, că Costinii sunt de origine Sîrbĭ, anume la Capit. XV. *De nobilitate Moldava.* (pag. 112 ediţ. Acad.) Vom vedea ce rĕmâne din această aserţiune.

In Cronicul Romano-Moldovlachilor în precuvêntarea de la pagina 226 (ediţiunea Iaşĭ. Tipogr. St. Metropoliĭ 1835), D. Cantemir menţionează coprinderea Cronicului luĭ Miron Costin Logofĕtul de la Aron Vodă până la Stefăniţă Vodă.

Despre lucrarea luĭ N. Costin are D. Cantemir scire, măcar că la 1711 fugi în Rusia, ba se pare că tomul al 2-lea al Cronicului Romano Moldo-Vlahilor l'a scris D. Cantemir când N. Costin murise, căcĭ ḑice D. Cant. la pag. 52 (T. II al cron. ediţ. 1835) «Pentru aceasta dară greşească săracul Neculaĭ Costin (Dumneḑeŭ să'l ierte), in istoria sa *de Dakia;* la Capul cel maĭ de pe urmă scrie precum ţeara Dakieĭ să se fi pustiit pre vremile Atileĭ».

(Veḑĭ şi pag. 400—401).

Cu mult maĭ amĕnunte lămurirĭ găsim despre Costini în aceea-l'altă operă a luĭ D. Cantemir «*Vita Constantini Cantemirii cognomento Senis Moldaviae Principis.* (Ed. Acad.Tom. VII. Bucurescĭ 1833).

Aşa la pagina 29 :

«At inter barones, qui in Polonia se cesserant, praecipuus erat *Miron Costin*, sub Duca magnus logotheta, hic licet ex serbis parentibus, (qui non multo ante in moldaviam venerant), majoribusque descendens, brevi tamen spatio temporis, ad tantam in Moldavia apud Principes honorem, familiae cum aliis commistionem, pagorum et omnium possessionum pervenerat, ut nemo fere inter Moldavos. Praefatus Miron, neque literarum erat ignarus, Latinam linguam, Polo-

nicam Ruthenamque colebat; primus qui ex Moldavis Baronibus filios in extera Dominia ad Scholas instruendos misit, (chronographumque Moldaviae post Urekien Vornicum ad tempora usque nostra, sine ad mortem suam continuavit, equidem satis probe, et ab adulationibus parum tractus. Hic inquam, cum Cantemyr Princeps, a Duca principe insidiaretur, et mortifero odio presequeretur, quando sub Viennensi expeditione Cantemyr a Tartaris, ut mentionem fecimus, omnibus fere pecoribus et jumentis spoliatus et deprædatus, cum a Duca facultatem peteret retro revertendi, et ad chanum Tartarorum eundi, contigit, ut ipse Miron esset coram principe, cumque Duca jam facultatem Cantemyrio dedisset, et ad osculum manus admisisset, ille, cunctis audientibus, «Celsissime» inquit «Princeps, haec «universalis quasi fuit Tartarorum in nos devastatio, omnesque magna «perpessi sumus detrimenta; sed non omnes ita rerum nostrarum a«more, atque desiderio fuimus affecti, ut relicto Domino, et praecipue «in tali gravi ex periculosa expeditione, et ejus obsequiis, et nostra «redeundi licentiam petiimus, ita enim nemo fere te concomitatus fuis«set, quia nemo est qui non habeat a te justam causam petendis fa«cultatis. Sed jam video nonnullos, (inter quos nunquam Dominum «Cantemyrium sperassem) te Clementissimum Dominum tempore tur«bulento et periculoso deserentes, putantes forte te, et omnes qui te «sequuntur, nunquam in Patriam reversuros, et nobis pereuntibus, «illos solos in suis nostrisque possessionibus remansuros. Sed Deus «supremus rerum moderator, dabit forsitan nobis quidem laboribus, «et periculis nostris exemptis, et incolumibus reversis, tecum Do«minii tranquillitatem atque suavitatem sentire atque gaudere, hos «autem desertores facti pudere, atque Domini suo gaudio, ut in sa«cris Evangeliis habetur, privari». Horum suorum verborum maligno et improbe evomitorum, memor Miron, audito Cantemyrii Principatu, diu in Moldaviam reverti distulit quousque nempe omnia quæ secum in Poloniam asportata habebat consumpserat, et ad extremam rerum penuriam pervenerit, fallebatque duorum principum in Polonia detensio, Ducæ nimirum captivi, et Petreczeiki liberi. Duca quidem sperabat aut pretio aut alio modo liberationem, et secum in Patriam quasi domini sui fidelis servus, qui illum neque in tali infortunio non deseraverit, reversurum, et consequenter majores honores, et ampliores facultates nacturum, Petreczeiki autem ex parte Polonorum, in Dominio Moldaviæ confirmationem, et sic se quasi partibus Polonicis faventem; data occasione ostensurum, sed ut proverbio habetur, Qui unico ictu duos occidere vult lepores, am-

bobus **privari**; nam Duca in captivitate non multo post mortuo, *Demetrius Cantacuzenus Dominium acceperat, cujus tempore Miron in Moldaviam venire extimuit; post Demetrium, ut suo loco diximus, Cantemyr Princeps factus, maligni mala memoria dicta tenebant, unicam spem in Petreczeiki Dominio per Polones constituenda alebat; sed hac quoque tempestiva Petreczeiki morte frustratus est.* Mortuo Petreczeiko, Moldavis sub signis Polonicis militantibus primo diminutum fuit stipendium, postea totaliter cessavit, unde factum est **ut Miron** *quoque licet Polonos semper magnifecerit*, ad extremam paupertatem cum tota sua familia redactus, in Patriam redeundi cogitationes accepit; sed cum Cantemyrium Principem, (quamvis audiret, fratrem suum natu minorem apud clementissimum Principem Hetmani officio ornatum) timeret, quo se vertat niscius, tandem supplices literas ad principem dat, amnestiam omnium suorum dictorum factorumque rogat. Principi facile erat donare, quod illius naturæ et virtuti magis proprium erat, si quæ enim virtutes in homine virtuti studioso requiri debent. et inveniri possunt, profecto in hoc principe omnes inveniebantur, et præcipue his æterne laudandus fuit quod erga delinquentes ita clemens fuit, ut multi ejus clementia et patientia abusi visi fuerint, et nihil aliud magis ex memoriæ tabula obliterabat, quam inimicitias et inimicorum in se injustas et lethales persecutiones. Imperata itaque securitate, *Miron in Patriam revertitur, a Principe honorifice acceptatur, omni re et domestica suppellectile, qua deficiebat, abundantissime locupletat, duas illius filias satis ampla cum dote maritis collocat, filium natu majorem Herolaum, (Nicolaum) a secretis, secundum Serdar, tertium præfectum Ap(r)odorum, nec non filiæ suæ Saftæ sponsum declarat. His beneficiis, pro tot tantisque maleficiis Clemenlissimus Princeps respondet ingratissimo Mironi cujus acta in se inferius suam seriem recensebuntur*». . . . .

Apoĭ maĭ departe, la pagina 40, Cantemir adaoge :

«His responsis Confessarius ad Regem est reversus. At rex aliter rem suam exequi meditatus, occultas literas ad Mironem (cujus mentionem cum Duca et Petreczeico in Polonia fuisse, et postea in Patriam reversus tot beneficiis a Principe affectum fuisse, fecimus) fratremque suum (qui illo tempore Ducis munere fungebatur) nonnulosque alios universaliter scribens literas mittit ad deserendum Principem et acceptis Moldavicis copiis ad regem venirent, se autem illis quemcunque illi voluerint principem constiturum et maximis honoribus, atque gratiis excepturum. *Miron illo tempore in*

districtu Putnensi, (cujus et Gubernium habebat) versabatur, cum autem a Rege tales literas accepisset, omnis beneficii oblitus, cum ipse adesse non poterat, ad fratrem suum Hetmanum adjunctis Regis literarum copiis scribit, ut seducto exercitu principem desereret, vel etiam si possibile esset, excitata in castris rebellione principem aut trucident, aut fugent. Horum consilia nefanda, non diu latuere Principem, sed accepta illorum moliminum notitia, Hetmanum quidem non deponit, neque se illorum fractionis certum esse revelat, sed jubendi facultate tantum privat ita ut miles nisi per principis edictum, ex mandato Hetmani nihila geret. Hetmanus, cujus nomen Veliczka, cum videret se aperte nihil proficere, occulte primum peditem, ad seditionem movet, illis stipendia sex mensium venturorum postulare docet, aliter se sanguinem cum Turcis contra Christianos effundendum. negaturos. Hos tumultuantes præsentia sua mitigat Princeps, et talis motionis causam Hetmanum fuisse ab iisdem audit; hoc silentio supprimit, et dato militi trium mensium stipendio, dum rex quatuor horis prope Iassios accessisset, ipse Iassis versus Prut proficiscitur. Secunda die equites ejusdem Hetmani stratagemate contraria verba sparsim murmurant. Quorum supremo capitaneo Mitre deposito, alium constituit, itaque illi quoque a tumultu cessant. Dum Princeps cum suis pervenit ad Pagum Epureni in Falcziensi districtu, convocato baronum consilio, «quid sibi patriæque magis proficuum esse existimarent Prutum flu«vium ad Seraskierium Tartarosque transeundum, an ibi pedem si«stere, et regis copias expectandum. Se autem in tali casu, non so«lum ut princeps, sed ut a Patriotes et commilito, pro viribus co«naturum ut rectioribus consiliis opera adaptentur.» Omnes (excepto Gavrilicze et Czabam Postelnico) aperto ore pectoreque, «Regem Po«loniæ expectandum potius, et Christiana arma Christianis adjun«genda, quam sponte hodie se in captivitatem Turcarum Tartarorum«que tradendum.» Horum omnium antesignanus, *erat Veliczko de quo superius mentionem* fecimus. Princeps autem et duo illi barones diversum sentiebant: «non esse nimirum Imperii Turcici potentiam «tam leviter et inconsiderate spernendam, neque Polonos posse uno «impetu et Turcas et tam multas Tartarorum Krimensium Budziki«ensiumque de sedibus suis expellere ita ut Moldaviam in talibus «propinquis et fortibus vicinis totaliter possint liberare; neque tutum «fore habitatoribus suis in locis manere, donec Budzikiensi saltem «Tartari Budziacum tenebunt. Imo quod ob oculis positum periculum «prospiciendum, Tartarorum ordas non longius quam quatuor horis

«ab illis distare, et adventum Principis videndum, aut illius fugam «ad Polonos audiendum, ut lupi rapaces expectare. Quod si Princi-«pem in suis castris videbunt, tota auferetur ex animis illorum de-«fectionis Moldavorum suspitio, si autem secus, intra tres dies, non «solum in Epureni talia consulentes, sed et mulieres et liberos illo-«rum de montibus sylvisque abrepturos, et tunc illos serus tardum-«que Polonorum auxilium experturos. Unde tutius et securius illis esse «ex præsenti periculo tum se tum omnes habitatores sua in castris «Turcicis apparentia liberare, quam in incertis successibus Polono-«rum spem ponere. Cæterum Principem neminem ad Regem iturum «impedire, se autem cum suis illo ipso die fluvium transiturum, liberos «autem suos, atque uxores Baronum Putnam missurum» (pag. 41).

. . . .

(Pag. 42). Sultanum autem Nureddin dixisse fertur: «Infidelis sua fi-«delitate sibi quidem maximum bonum nobis autem maximum malum «et detrimentum fecit.» Ideo nimirum, quia adventu illius, Tartari depo-pulatione Moldaviæ frustrati essent. At quod maxime notatu dignum e-rat, parum quin nobis non excederit. Malignitatem nimirum et in dominum suum clementem, Veliszci Hetmani, nequissimum tentamen. Cum copiæ fluvium Prut transirent, Princeps spectator, in alta et prærupta ripa fluminis posito scabello sedebat, *Veliszco* autem perditissimus hominem invenit, cui 500 Imperiales paratos ostendit, si inopinato principem de illa *prærupta ripa in profluentem rapacemque fluvium protruderet.* Homo ille primum se hoc nefandum facinus executurum pollicetur, et ad principem inter alios tumultuanter transeuntes accedit, postquam jam manus extendere vellet, quasi divina quadam voce revocatus, conceptæ malitiæ poenitet et devolutus ad Principis pedes, quid illi voluisset tentare ingenue fatetur, a quo inductus esset interrogatus: «*Hetmanum sibi 500 Imperiales* ostendisse, et hoc facinus in caput «Principis faciendum impulsum fuisse.» Princeps jubet homini «tale «quid silentio præmendum, et se non ausum fuisse rem perficere «tantum illi referat; alioquin si audiverit, quod Veliczko acceperit «notitiam, quod illius malignitas Principi revelata fuerit, ipsum vita «privaturum, sin autem resciverit, magno præmio illum honoraturum «esse.» Admirabilis Principis in nequissimum domesticum inimicum fuit patientia, et animi magnitudo; ita ut nunquam illi vel verbo exprobraverit, et per sex fere annos illius hominis malignitatem viriliter sustinuit, insidiasque assiduas evitavit, quosque poculum divinæ ræ impletum in suam perniciem ebibit, ut in loco suo enarrabimus.»

. . . .

(Pag. 50). «Sed inquietus ad hæc Brancovani animus, primum aliquod Barones Moldavos, inter quos primi erant *Miron, et frater, illius Veliczko, et duo filii Gavrilici, (senex enim Gavrilici non multo ante vita functus erat), quibus per certos homines informat, «quod si vel«lent Cantemyrium depositum hoc a Porta facilime impetraturum, «et quantum magnam precuniæ summam Porta exigeret, se illam «daturum. Principem autem quemcunque illi voluerint eligere, idem «sibi placiturum,» his fomentis Brancovani*, stultescunt non nulli Moldavi, sed detecta per Basilium Gavrilice illorum molimina, coram fatentur, et instinctus Brancovani et omnes illius promissiones Principi sigillatim revelant. Hoc a Principe audito, illis quidem veniam dat, et sub stricto juramento obligat, «ne quinquam de tali re in«posterum dicto, aut verbo indicent: se enim res suas hostiumque «suorum divino judicio permitere, neque vindictam sumere, aut illos «debita pœna affligere velle.» *Hujus autem factionis detectio ita accidit, postquam Brancovanus per Mironem et fratrem ejus Veliczko, Gavrilicæ filios, quatuor, (quorum natu major Basilius erat) eorumque alios consanguineos, ad suam opinionem pellicerat, voluerunt, alios etiam Principi propinquiores seducendum tentare.* Inter Principis consiliarios, *erat Stephanus quidam natione Czerkassus. officio, magni stabularii, sed homo Deum timens*, et cunctis principibus fideliter serviens, in conviviis aliisque conversationibus facetus, sed moderatus, et cautus. Cum hic apud Principem non parvam haberet autoritatem, et continuam in aula, et mensa principis assistentiam, per Basilium Gavrilica conati sunt illum quoque ad suam malam partem contrahere, putantes, quod si illum consentientem habuerint, eos posse omnia principis arcana per ipsum rescire, et ita cautius in sua perficienda malignitate procedere, hunc inquam cum sciret Basilius Gavrilica, hominem Deum valde timentem et religiosum, die quadam ex aula exeuntes, ad eum conversus inquit: «jam dudum «Domine nos ad prandium aut cœnam tuam non vocasti, an quia «Principis favorem plus quam alii adeptus fueris, non nunc despectui «habes, et flocci pendes? — Minime hoc fieri potest, «inquit», sed non «fui ausus vos homines, et barones multis reipublicæ negotiis impli«catis, meis tenuissimis, et pauperibus excipere conviviis, sed si pla«cebit, me etiam in hoc prandio te tuosque fratres, pro meis facul«tatibus, suscipere, optarem, quod mihi maximus honos existimaretur. «Basilius autem, «nunc», inquit, se in prandio quidem adesse non «posse, ad cœnam autem tertia noctis hora,» (tempus enim hyber«num erat) «omnino venturum». Adveniente nocte, Basilius juxta

datum verbum ad Stephanum cœnandum, solus it, ad cœnam accumbentes, largius vinum studio bibit, patremque familiæ bibere cogit. Ita ad hilaritatem ducti, verba tentatoria vino immiscere incipit, sed hæc a Stephano surda quasi aure audirentur, ac quasi non intellecta, talia dicteria iu alium sermonem transmutare conatur; post autem cœnam, in potionem Coffe (juxta consuetudinem) semotis aliis, Basilius apertius, clariusque illi dicit, «se verbum toti reipublicae «proficuum dicendum, illique revelandum habere, quod si jure ju«rando illi promisisset, se nemini illud revelaturum, ipsum tale ar«canum, exposuisset». Stefanus cum nihil contra principem, sed aliquod alliud ad communem utilitatem pertinens, ab ipso audire putaret, «nunquam. «inquit», neminique, «nisi ex illius permissu reve«landum», jurat. Tunc Basilius «notum sit, «inquit», tibi frater, «Principem nostrum intra paucos dies, ex principatu depositum iri, «et nescio quem alium novum principem a Porta venturum; ideoque «hoc tibi revellavi, ne incautus ob nimium hujus Principis in te fa«vorem, in novi Principis odium innocens incidas; principem enim «imposterum in sede stabiliti non speres, magnos enim, qui illum «persequuntur inimicos habet, et jam Portam illius depositionem de«crevisse». Cum hæc Stephanus Czerkiessus a Basilio audit. «sed «talia verba siquidem tibi certa habentur, retulisti ea Domino Prin«cipi, sive alteri ex suis consiliariis; hoc enim magis principi reve«landum erat, quam mihi; Servi enim fidi in hoc consistit fidelitas, «ut non solum sibi commissum opus fideliter exequatur, sed insu«per Dominum omnibus vivibus ab hostium inimicorumque molimi«nibus certum securumque redere!» Basilius cum vidisset Stephanum, non eo quo ipse intendebat, sed longe alio et diverso animo verba illius accepisse, revelationis factæ statim pœnitet, et quod serio dolo declaraverat, jocato obtegere aggreditur et primo se joco illi voluisse terrorem incutere, Stephano, «etiam joco audita si vera sunt, quæque «ad principem pertinent, omnia principi aut consiliariis referri de«bere, et caput enim et honorem principis, neque joco aliquid si«nistri patiendum;» dum immotum animum Stephani Basilius videt «se» inquit «principi dudum hoc retulisset», inquit, «sed cum ju«niores quoque illius fratres, ut stulti, et a senioribus dementati, hu«jus factionis conscii essent, se timuisse, ne princeps suæ clementiæ «et naturalis bonitatis oblitus, durius aliquid in illos animadverteret, «et se fratrum traditor et occisor existeret.» Stephanus, «non ita», inquit, «Domine Basili, sed Principis vita, semper fratrum et præ«sertium malorum, vitæ præponenda est, at ego tibi juravi, quia verba

«tua non ad vitam et honorem principis, sed ad aliud privatum pu-«blicæ negotium spectare putabat, ideo neque perjurus tibi putandus «ero, si a te audita verba Principi referam». Basilius jam imposterum facinus celari non posse videns, «ita est, ego solus hæc Lu-«pulo Bogdano» (Principis gener hic erat et officio tunc magni Spathari fungebatur) «omnia exponam. Optime», inquit Basilius, «sed «vellem te hæc illi me præsente et audiente, exponas, ne me sciente «et silente ab alio priusquam a me talia audita esse videantur». Itaque quinta hora noctis utrique surgentes ad hospitium Lupuli Bogdani veniunt, quem de somno experge facientes, Stephanus, «Do-«mine», inquit, «Spathari, digneris a Domino Basilio, quædam verba audire, «quœ mihi in hac cœna aperuit, et ut tibi eadem referat, ad-«duxi, de cetero vos scitis». Auditis a Lupulo iisdem, quæ Stephano retulerat, summo mane Lupul Basilium ad Principem introducit, et superius dicta sunt, Brancovani Valachiæ Principis, ex verbo detexit.

Miron. et frater ejus Veliczko, dum alios socios ad incepta frigidiores et quasi rerum inter se collocutarum obliviscentes, observant, ne illoram factiones aliquomodo principi patuissent metuentes, se ante alios purgare volunt, et Miron quidem ex Putna (est aut. Putnæ districtus Valachiæ confinis) ad Principem scribit, «ac si per certos «suos exploratores audivisset, Bucurestii, non nulla verba de ejus «depositione inter vulgus spargi, imo nomina quorundam baronum «a Principe defecturorum, proferri, cæterum qui sint illi barones «certam non potuisse accipere notitiam». In rebus suis inchoandis semper tardus, et gravissimus senex, justæque vindictæ semper clementiam præmittere assuetus Princeps, *Myroni quidem respondent «illum optime fecisse, quod de hisce rebus se certum reddiderit, cete-«rum omnem diligentiam impendat, restare, ut nomina etiam illorum «factionis participum addiscere conetur, suam autem depositionem, «aut in principatu durationem non ita curare, ut tranquillitatem «subditorum et vicinorum suavem conservationem; si qui autem ha-«rum rerum essent, aut esse vellent perturbatores, esse Divinum* o-«culum cuncta cernentem, qui cuique, tempore suo, retribuet se-«cundum opera sui cordis». Hæc itaque hoc modo sedata sunt.

. . . .

(Pag. 57). «Toto triennio nullum in Moldavia accidit bellum, nullæ Polonorum invasiones, ideo non nihil Principatus, et habitatores confirmantur, et pristini Status florem editurus videtur, non tanen inquieti quorundam animi internis sed non apertis seditionibus, principem (cooperante Valachiæ principe) deturbare tentabant, sed re infecta iterum

ab incepto desistebant. Anno tandem.... Mustafa Passa ad vesiratum acceptus, (quem Cantemyrio faventem Brancovanus sciebat) iterum eosdem Moldavos suis promissionibus, et inescationibus corrumpit et cum videret Cantemyrium vi pecuniæ deponi non posse, impium opus aggeri conatur. Scribit enim non ipse, sed per *suorum manus, ad Miron, et fratrem ejus Veliczko, (quem Princeps officio Hetmani exauthoraverat, et supremum Vornicum superioris Moldaviæ constituerat, suffecto in illius loco Lupulo Bogdano suo genero) docetque, «quocunque modo possint rebellionem excitent Principemque et filios totamque ejus familiam, nec non quosdam fideles, quorum primus habebatur Georgius Rossetus Protorestiarius, Consiliarios trucident, deinde omnes conspirantes in Valachiam se recipiant, ipsum «autem etiam mille bursas in aula expensurum, et eo non solum innocentes reddituruin, sed etiam Veliczcum Principem constituturum»,* *Myron natu minorem habebat filium nomine Petrascum, Principis supremum Camerarium, at suarum rerum prudentior moderator princeps, non civium sanguinis effusione, sed sua clementia Principatum confirmare conatus,* ut illorum malignitatem et inveteratam hostilitatem, alio modo in bonum derivandas transmutandasque curat, Itaque *filiam suam Elisabetham, Myronis filio Petrasko desponsat, et circa Domini natalitia nuptias celebrare proponit. Nequissimus autem Myron cum suis sociis nuptias occasionem principem adoriendi et nefandum facinus perficere eligit. Quod tali modo inchoat: Veliczko viduus erat, et quo plus amicitiæ speciem testificaret. filiam Paladi Protorestiari, patruelem Hetmani Lupuli Bogdani, uxorem ducendam a Principe postulat. Princeps illi fauultalem nubendi eamque uxorem ducendum concedit: ubi in pago fratris sponsæ ad nuptias celebrandas congregantur, equidem omnes illi, qui ejusdem nefariæ colligationis consilii et socii erant, inter densiora pocula, Veliczcum Principem nominant et sponsam Principessam; (solent enim neonymphi principales coronas capiti imponere) neque ilios imposterum debere talem habitum deponere, dicunt, se omnes ad omnia illius jussa paratos esse; inter hos erat et quidam nobilis Ioannes Czefescul* (1) *qui antea cum non esset illorum factionum particeps, cogunt eum quoque in hac conspiratione jurare, alioquin acerrimam mortem experturum præ nimio timore jurat miser Ioannes et fit consors illorum arcanorum.*

Absolutis nuptiis, et cerebro a crapula liberato, Ioannes, quid in

(1) Vide, forte *Czifescul.*

nuptiis et fervescente mero coactus jnraverit in sobriam memoriam revocat et nulla facta mora, ad principem veniens, omnia quæ in nuptiis a perfidis locuta et faciendum constituta fuerant, clare exponit. His a principe auditis statuit primo juxta suum morem patientiæ locum dare, forte reliqui quoque patientia ducti, ab illa insania sese revocarent. Cæterum Ioanni omnia silentio premere jubet. Sub hoc tempus completis tribus annis, a quo filium suum Demetrium Constantinopolin miserat, iterum Antiochum Constantinopolin mitit, in cujus adventu aliud stratagema bonus Brancovanus excogitat: per quendam enim ignotum privatumque hominem, Principis residentem informat quod in adventu fratris majoris, principem quendam suum capitaneum cum selectis optimisque equis et miltibus ordinasse, ut utrosque principes furaretur, et hoc esse evidens signum quod plus quam 40 equos vacuos secum duxerit, quod verum erat, nam Capitaneus, qui cum majori venerat mercandi gratia circiter 40 equos secum adduxerat, ut postea a Pasza probatum fuit. Residens principis homo parum fidus, et simplex nomine Spandonio, imposteris verbis credit, extra urbem in pago Calpha multos vacuos equos ali certo rescit, inde concludit imposteris verba esse certa. Itaque solus ut stupidus ad Caimacanum adiens, (Imperium enim adhuc Adrianopoli versabatur) occultum se ad Caimacanum habere verbum dicit. Ad audientiam privatam admissus residens, «Domine», inquit, «ego quidem sum homo natione mea Græcus, et in hac urbe natus, sum in «servitiis Aulæ, quæ spectant ad principem Moldaviæ, teneor tamen «Sultano majorem fidelitatem debere, quam principi meo, ideo notum «tibi facio, principem ex consuetudine iterum natu majorem e filiis «Constantinopolim misisse; et natu minorem ad se postulare, ego au«tem a certis hominibus certificatus sum, principem quendam Capi«taneum cum 40, et plus equis ordinasse, qui utrosque principes fu«ret, et ad se ducat, unde facile conjecturari licet, eum ab Aula «defecturum Sultanea, quo facto ego cum sim illius in hac Constan«tinopolitana Aula residens, ne in aliquod inexpectatum incidam «periculum». Hoc a Caimacano audito, quendam Agam mittit, ut videret an alentur tales equi in illo pago. Quo abeunte, casu accidit ut Capitaneus ille equos, aliquantum ex via refertos, ad forum vendendos duceret, cui occurens missus a Pasza interogat, «cujus «sint equi, et ubi ducantur», respondet ille «esse equos vendibiles, et «ad forum equorum illos ducere». Illos Aga usque forum venditionis sequitur, quousque omnes venditantur, diligenter observat, tandem ad Paszam reversus, quæ viderit exponit. Pasza subridens, «quo modo»

inquit, «ille nebulo tam magna et impossibilia mendacia dixit». Et per suas literas de proditione sui residentis certiorem fecit. Residens a suo officio depositus, et stipendio privatus, maledictis Brancovanum singulis diebus et omnibus in locis impetiebat, a se delusum dicens, panem et honorem suum perdidise. Dum Demetrius Constantinopoli in Moldaviam ad parentem venit, Mavrocordatus qui adhuc Viennæ detinebat, missis ad uxorem suam literis, mediante Michaele Rosseto, a Principe petit ut Demetrium filiæ suæ Hellenæ desponsaret. (Antiochus enim filiam Principis Ducæ Constantinopoli, mediantibus Callinico Constantinepoleos, et Dositheo Hierosolymorum Patriarchis) desponsaverat. Cui Princeps rispondet «filium adhuc inaptæ conjugio «ætatis esse, si Deus autem concesserit, Patrem filiæ Alexandrum in«columem domum suam reddire se talis hominis filiam, filio suo spon«sam fore, non recusaturum.

Sub hoc tempus, Valachiæ quoque princeps, quo magis fraudes suas, et malas intentiones obtegeret, supremum suum Baronem Cornesculum Banum multis de causis legatisve, ad Principem Cantemyrium mittit, cujus negotiis aut factis aut fictis, postrema visitatione, dicit «ex mandato sui principis, se debere filium quoque Principem «convenire»; interrogatus «quæ esset causa tam expressi legati, ad «puerum aditum», ridibundus legatus «Principem suum, aliquot fi«lias et prudentes et formosas habere, ideo vellet tales sibi gene«ros et prudentes et formosos invenire»; accepta a principe licentia ad hospitium juvenis Principis deducitur. Qui post alia brevia complementa, «habeo», inquit, «quid Domino meo referam, nempe Princi«pem licet juvenem, sed libris armisque circumdatum. Unde conjec«turari possumus, utriquæ disciplinæ deditum, esse». His ceremoniis finitis legatus ad Dominum suum proficiscitur. Princeps Cantemyr, juxta Dominiorum illorum consuetudinem transactis decem diebus, generum suum Lupulum Hetmanum legationis munere, ad Brancovanum expediturus jubet illi ut aliquot nobiles Baronum filios secum accepiat, inter quos unum ex factionis conjuratis. Georgium fratrem Mitræ, cognomento........ ducat. Hoc autem fecit ea de causa. Cum enim sciret conjuratos occasionem aliquid scriendi ad Brancovanum inquirere, et non facile sine litterarum interceptionis periculo, hoc invenire posse, et cum viderint unum ex sociis suis cum legato in Valachiam discessurum, impossibile esse illos illi aut literas, aut verba aliqua non tradere. Quem postea in reversu quid in Valachiæ fecerit, examinare, quod et secutum est. Nam illi nequissimi Georgium illius legationis comitem vident, optimam nactos occasionem râti, non so-

tum ad Brancovanum, sed etiam ad alios Barones Valachos, et præsertim ad Constantinum Stolnicum Cantacuzenum, dant, nihil tamen in illis aperte aut male, nisi ex conjectura scribunt, cætera omnia Georgio referenda committunt. Princeps legato suo jubet ut certos fidesque homines, qui vestigia Georgii post quam Bucurescium pervenerit, legatum, ordinet et apud quem Valachum intraret, et an diu apud illum moratus fuerit, resciant. Quo facto, post quam Lupul Bogdan Bucurescium pervenit, apud Principem magna cum pompa ductus, orationis munus dedit. Amice et politice tractatum, intra sex dies iterum remisit. (1) Georgius autem conjuratorum legatus, diversam suam et perniciosam legationem viriliter sed sine fausto successu executus, cum legato reversus est. Post quam autem legatus ad principem venit, quæ in Georgio observaverat, omnia declarat. *Ita princeps Myroni et fratri suo jubet, ut se ad nuptias præparet, tempus enim quadragesimarum natalitiorum Domini instabat. Illi ad pagos suos facultatem discedendi petunt, re autem ipsa ut ad præstitum facinus arma et alia necessaria parent. Diu princeps dubitavit, utrum illos sinat in nuptiis, quando nimirum occultis armis in aula venient, an prius illos capiat, tandem decrevit melius esse illos cum essent diversi, et in pagis suis separati capere, quam in nuptiis, ne forte aliquid inter pocula et arma insperatum contingat. Ita Myron domum discedit, filium suum natu majorem Nicolaum secretarium Constantinopolin mittit. Veliczko cum esset ad pagum discessurus, ad tertiam usque diem manere Iassis jubet. Basilium filium Gavrilicæ (qui supremus Vornik inferioris Moldariæ erat) ad quædam illius provinciæ perplexa negotia discutienda dat. His ita ordinatis, quadam nocte ante* cœnam, accersito filio suo Demetrio, jubet illi, «si ego in «cœna te interrogavero, quare nemo baronum nobiscum cœnare non «remanserit, et præsertim Lupul cognatus tuus, cui ego solus remanere jussi, tu mihi respondeas, ideo neminem remansisse, quia apud «Stephanum Stabuli præfectum cœnandum, et post cœnam chartis ludendum invitati sunt». De diu autem mandaverat Lupulo ut accepto secum Georgium ad Stephanum cœnandum ducat, et quando vocabitur illum secum in aulam adducat. Ita Princeps post sumptam cœnam Demetrio «quare» inquit «fili nullum ex baronibus, nobiscum habemus in coena», ille ut erat edoctus superiora respondet, Princeps quasi iratus,

(1) Scripserat hic Princeps Demetrius : *Sed non sine veneni infectione, ab illa enim legatione hæmoptisi semper laborarit.* Haec delevit et ad marginem notavit : *Hoc sub Principe Antiocho factum.*

sed jocose mandatum scribi jubet, «ut quoscunque invenerint in domo «Stephani Czerkisli, aut cœnantes, aut chartas ludentes, ad principem «illo momento adducant; et a singulis denos aureos straff, mandato... «accipiat.» Per supremum camerarium mandatum mittitur, (propret autem erat hospitium Stephani ab aula principis) chartas ludentes invenit, salutans, mandatum illis porrigit, quo lecto, «eamus». inqui Lupul, «fratres, aliquis prodidit nos hic chartas ludere, et principem «hac cœna locum reliquisse», et statim Camerario decem aureos straff ipse primus dat, pro reliquis ad crastinum se obsidem ponit. Itaque omnes quoscunque invenit camerarius ad aulam adduxit. Interim Princeps mandat, ut somatophylaci . . . . . clausis portis arcis, parati essent; neque intrare neque exire cuiquam permittant, custodibus jubet. Hoc facto barones chartarum lusores introduci jubet, primus ingreditur Lupul, sequitur Stephanus. Georgius in alio cubiculo remanet, iilis duobus intrantibus princeps ac si iratus, in illos invehitur, «et quare tu Lupule hoc fecisti, cum ego tibi in cœna me«cum manere jusserim, mandato non obediisti ?» Lupul «se peccasse» dicit, et veniam a principe supplex rogat, Stephano autem inquit, «tu «non solum quod meo in favore sis, et in singulis in cœnis bene no«visti me neque musicis admodum delectari, neque longis mensis et «potationibus esse contentum, præterea jam duodecimus est annus a «quo viduus, in hoc principatu quasi vitam solitariam agerem, neque «habeo, quare ad cubiculum præsertim hisce longissimis hyemalibus «noctibus, festinem, ideoque bene scis me nullam post cœnam aliam «posse habere recreationem, præter tuum colloquium, et hujus» (filium suum Demetrium indicans) «qui ad duodecimam usque mihi a«liquando veterum historias voluit, et aliquando sacrum textum ex «Sclavono idiomate in vernaculum interpretatur, aut sermones sua«vissimos illius beatissimi Chrysostomi recitat. Quare autem hoc fe«cistis, vobis singulis denos aureos supremo camerario mulctam dare «assignavi. Cæterum quis alter vobiscum in chartarum gymnasio fue«rit dicatis.» Illi secum unum tantum habuisse Georgium Apostolum.» (hic prius sororem Lupuli Hetmani uxorem habuerat, sed sine prole ante aliquot annos e vivis discesserat) «ubi autem ille sit» Principe interrogante, «adesse eum» dixerunt, «et quidem in majori cubiculo.» «Intret ille quoque» princeps jubet, quo intrante Princeps «cœnam «parari» (quia nondum eratfin ita), «et illos assedere jubet.» post brevem cœnæ moram, juxta morem salutare principem in majus cubiculum exeunt, ex more portionem Caffæ expectantes: interim princeps Demetrio jubet, ut scriptis mandatis «vigiliarum præfectum, cum Seg-

«banorum militum cohorte ad Basilium Gavrilicæ *filium et Veliczcum «fratrem Myronis* capiendos mittat,» his ordinatis, Georgium ad se in cubiculum interius introduci jubet, et illi sic est locutus: «Georgi, «bene novisti quo in honore apud me fuisti, et non solum te sed «alios quoque omnis quasi filios meos paterne fuerit prosćecutus a«more, nunc autem quae fuerit tantæ vestræ malignitatis, et impie«tatis caussa, quod in caput meum meorumque conspiraveritis, et «neque Deum timentes, neque homines verentes patricidium in me «parentem vestrum et dominum mali, male cogitastis? nunc autem «si mihi omnem veritatem sine tormentis, (quæ te expectant) dixe«ris, per vitam filii mei, quem ad stare vides, te vita donabo, et «crimine solvam præterea qua legatione fueris apud Valachos, a tuis «participibus functus, revelare ne procrastines, alioquin veritate ab «aliis comperta, tu salvus non eris». Georgius his a principe auditis, panico perculsus terrore, perdito linguæ usu interceptoque spiritu, totus paralyticus factus, neque loqui, neque moveri de loco poterat, tandem in hac verba erumpit: «Princepé Clementissime, siquidem «video clementiam tuam crimina mea longe superare et ab irremi«sibili meo peccato superabundanti tua gratia et benignitate liberum «nuntias, totam veritatem tibi revelare et sigillatim omnes pessimas «nostras intentiones non negabo». Itaque primo omnia quæ in nuptiis Veliczko constituerant et juraverant (prout et Ioannes Czifescul prius dixerat) enarrat, deinde quomodo a *Myrone, Veliczko et Basilio*, cœterisque sociis fuerit iustructus ut Constantino Stolnico Cantacuzeno, et per illum Brancovano referet, «*se nempe paratos esse*, «*in nuptiis circa* natalitia Domini per agendis in convivio armatos «ingressuros, et super ipsam mensam Principem, filium ejus generum «Lupulum, Georgium Protovestiarium, Alexandrum Postelnicum, et «Panaiotem aliosque Principis consiliarios trucidaturos. *Postea in Va«lachiam ad principem se recepturos, et inde ad pulam ituros, i«bique mortuos fictis literis accusaturos et mendacibus, testibus, eos «voluisse principatum Moldaviæ Regi Poloniæ dedituros, ed ab Sul«tanea Aula defecturos eosque in desertores unanimiter insurexisse, «et malos male perdidisse. Ad hæc responsum a Principe accepisse, «quod si illi hæc acta fecerint, se ad mille usque bursas in Aula Tur«cica expelaturum, et eos non solum ab illo facinore purgaturum, «sed et Veliczkum illis principem constituturum*». Dum hæc ille largo ore fatur, Princeps jubet, «ut quæ dixerit, omnia propria manuscri«beret», dataque illi charta, omnia tremebunda manu scribit et nomina capitum conspirantium indicat *Myronem videlicet, Basilium*,

Veliczkum, Ioannem filium Myronis (Necolaum autem et Petrascum hanc rem ignorare dicebat), Lupulum fratrem Basilii, (duos autem illius fratres Costakium et Salomonem esse consilii participes negabat) Antiockum Joram, Constantinum Razum, qui sororem Basilii uxorem habebat et Paulum Boujoranum, ad hos adiungebat omnes cujuslibet eorum consanguineos et propinquos, sed nullius notæ homines. Hujus chirographo accepto, illo in remoto cubiculo custodiri jusso, post illum Basilius Gavrilicæ introducitur, quo ingresso, Princeps illi scripta Georgii legenda jubet, qui postquam legit in terram procidens, «princeps», inquit, «clementissime, ego sum novus Christi, «et Domini sui proditor Iuda, si est Iudæ remissio erit mihi si ili «non, neque mihi. Cui princeps, «si», inquit, bona illa parenti tuo «Gavrilicæ etiam post mortem amicitia non esset observanda, (illi «enim in meis præcordiis seminique suo juraveram, ne aliquis ex «semine illius gladio meo moriatur) te ut nequissimum et perditis- «simum hominem, hoc gladio», (gladium quem penes se habebat evaginavit) «nunc perfodissem et vitam tam crudelis, et in dominum «et fautorem tam in gravi perduelis de medio viventium abstulissem, «nunc autem dico tibi, non morieris neque manu, neque meo jusso, «modo fateris, utrum vero sint hæc omnia quæ Georgius Apostoli «scripsit, et tu legisti. «Vera», inquit, «illi sunt Domine Clementis- «sime, imo et alia quam plurima sunt, quæ ille aut nescivit aut præ- «timore omisit». «Sufficientia sunt et hæc quod malam vestram intentionem, quibus et justitiam et clementiam meam exercere possim», dicente principe, «Basilium educi et *Veliczcum* introduci jubet, hi ambo in majori cubiculo obviantes, *Veliczko*, «quid est», inquit, «frater, quod media nocte tali modo satellitibus constipati accersiti «sumus», Basilio, se nescire dicente, transivit *Veliczko*, ad principem introducto, ac si nihil tale inteligeret, aut opinaret, fausta «faxit, «Deus» inquit «Domine princeps, tali hora nos accersitos voluisse. «an aliquid novi ex confiniis, aut aliis partibus advenit.» «Advenit», respondet Princeps, «en literæ, quas accipe, lege, et quid super hac «re sentias dicas». Ille acceptis de mensa literis legit, sed legendo salivas diglutiendo, tremulis labiis, conscientiæ reatum arguebat; finita lectione, licet iterum a principe interrogatur «an intelligeret, «quæ in illa charta scripta essent, et an cognosceret cujus manu «essent scripta». Ille, «miror» audaci proferens voce, inquit, «domine «princeps,' quomodo talia puerilis consentanea audire, et scire velles, «eum ego putarem, aliquid publice malum superventurum, a confiniis «aut Tartaris Turcisque tibi notificatum, ideoque nos media nocte

«vocasse, *cæterum quid hic legatur, aut quis talia scripserit neque «intelligo, neque novi*». Princeps inculcat, «melius attentisque vellet «perspicere, forte secunda lectione intelliget».

Veliczko his auditis quasi iratus chartam de manu super mensam abjicit «*et rem sibi ignotam, notam dicere non posse, etiam si prin-«ceps jubeat.*» Tunc Princeps accepto sceptro, quod super mensam stare solet, aliquot illi propria manu, (neque fas est supremi ordinis barones nisi Principis manu percuti) impegit, post eum ad carceres duci jubet, cum esset egressus licet graviter percussus, hilari tamen facie, ad adstantes, «putabam», inquit, aliquid magni momenti a me «principem interrogaturum, *sed non audivi nisi quaedam puerilia, «et a puerilis dicta mendacia, quod maxime miror tam gravem vi-«rum, et prudentem principem his aurem præbuisse.*» Cum autem ridens se ad carcerem deduci, fictam illam dimitit magnanimitatem, et se apud principem verba habere satellitibus dicit, qui principi data notitia, Princeps Stephanum Stabulae præfectum ad eum mittit, quidque dicendum haberet illi dicat jubet. *Veliczco nihil tamen* dicit præter, quod diris maledictionibus Brancovanum Principem, et *fratrem suum Myronem impetebat illosque fuisse caussam sui interitus* atque totius familiæ desolationis, præterea rogat principem «ut «cum uxore sua clementer agat, neque omnibus bonis spolietur, mul-«tam enim et gravim alienam pecuniam, eam ob expensis in nuptiis «faciundis deberi, neque sinat princeps animam ejus alieno ære ag-«gravari, de vita autem sua neque posse, neque debere rogare, siqui-«dem justo dei judicio, punitum se sentiat, quando quidem suffecerit «illi, inter primos Barones tertiam sedem occupasse, et apud princi-«pem, plusquam alii honoris, atque authoritatis obtinuisse, ad hæc vo-«luisse, etiam ipsum principem de scamno detrudere, et in caput uncti «domini manum injicere.» His duobus in carceribus conjectis, et Ioanne filio natu majore, ad supremi Camerarii cameram sub custodibus dato, *Armigerum ad Myronem (quem ante tres dies domum discessisse meminimus) cum aliqua militum manu mitit, ita ad alios quos capti conjuratos nominaverant, alios milites ordinat.* Sed contigit, ut illa ipsa noctu, qua Basilii Gavrilicæ domus a satellitibus occupata ab principem eum ducere volebant, servus quidam Lupuli Gavrilicæ ad fratrem cum literis missus, domum properaret, at cum vidisset domum circumdatam et in aula domus tumultum aliorum multorum militum ab porta domum reversus fugam per tenebras capit, et Lupulum certum facit se oculis vidisse, militem domum Basilii fratris invasisset præterea magnum tumultum intus audivisse. Quare autem hoc factum

fuerit, neque audire a quopiam potuisse, neque plus ibi morari ausum fuisse. Lupul auditis a famulo suo his, illico cognoscit fraudes et conspirationes suas principi patuisse et ideo noctu Basilium capiendum jussisse, nihil moratus, data aliis consciis notitia, illa nocte relictis uxoribus filiisque, in Valachiam apud protectorem Brancovanum aufugiunt, ad quos, cum pervenerint missi a principe, ante diem illos decessisse intelligunt, itaque illi liberantur in illo casu, graviori illos manente ut ulterius videbitur. Nicolaóm, quem Constantinopolin profectum fuisse diximus, cum ex mandato patris diu in aliquo moraretur, licet rem perfecte resciret, in Barlad inveniunt, eunque Iassios reducunt. *Qui autem ad Myronem missi fuerant, cum domum illius perveniunt, aliud Dei mysterium et justam vindictam admirantur. Nam hi mandatum habebant, ut captum sine momenti intervallo, Jassios cum adducerent, ex altera parte uxorem illius, hesterna nocte mortuam, et super mensam extensam ut Moldavis moris est, congregationem sacerdotum ex vicinis pagis expectantem vident. In mandatis Principis nihil ad Myronem scribebatur, quam illo momento quo videret mandatum, citatis equis Iassios veniat. Hoc urgentibus armigeris ille illis impietatem illorum exprobrabat, quomodo nempe posset uxorem insepultam relinquere, et ad principem illa hora iter accipere. Cæterum filium suum Petrascum, quem sponsum diximus Helisabethæ principis filiæ ad Principem expedit, illum enim secum ad pagum acceperat et casum suum lamentabilem*, mortem nempe uxoris insperatam, et quod secundum mandatum non potuerit, illa ipsa hora ad principem proficisci scribit. Cæterum conscientia compunctus, penes filium aliquem fidum suum hominem tribus mutaticiis equis mittit, eique jubet, quod si audiverit, aliquos barones, aut captos, aut aufugisse, quam citius illi notitiam rei referat; tunc armigeri illius lacrymis persuasi, custodias quidem occultas circa domum ponunt, neque fugiat firmiter custodiunt. Secunda autem *nocte Veliczcum hora noctis tertia*, ante portam aulæ decapitari in plateaque projectum cadaver suis vestimentis cooperiri jubet. *Petrascus filius Myroni et nepos Veliczci, dum per totam noctem citatis* equis ante diluculum Iassios pervenit, et cum recta ad aulam principis tenderet, supremus enim Camerarius erat, huic enim semper porta qualibet noctis hora aperiri licet, ante portam apud fontem cadaver aliquod videt, de equo descendit, sed cum non posset quale cadaver esset, ob tenebras, nondum diluculo illustratas, discernere, vestimenta tangendo percipit esse serica, et quidem vestimenta nova et non viles, famulus **autem** *Myronis*, quem a Myrone ad res ex-

plorandas missum modo diximus diligentius palpitando, et jam diluculo quoque super horizontem crepante: «hic est» inquit, «avun*culus tuus Veliczko, quid stas?*» Petrasco juvenis, ut labilis animæ homo, obstupescit, quorsumque se vertat inscius portam aperiri, seque magnum Camerarirum esse custodibus dicit, custodes aperiunt, ille recta ad filium principis tendit, et lacrymabundus, se miraculum pavendum, et insperatum vidisse, nempe cadaver avunculi sui *Veliczci* in platea ante portam aulæ jacere dicit. Demetrius princeps «se quid ille diceret, neque scire, neque intelligere «respondet, «sed facta die, et surgente ex somno parente, posse aliquid «melius addisci.» Servus Myronis postquam cadaver fratris domini sui viderat, *ad Myronem* revertitur, sed cum vellet, ad illum intrare, a custodibus capitur, «unde venerit, et ubi fuerit.» Euntem heri in aula Myronis parentalia procurantem vidisse aiebant. Famulus primo negat alicubi fuisse, postea ad sacerdotes ex vicinis pagis congregandos missum fuisse, tandem post aliquot verbera, verum fatetur, quod nimirum a *Myrone* fuerit cum filio suo Iassios missum et quod ibi ante portam aulæ cadaver Veliczki vidisset, et hæc domino suo referenda revertisse. *Sepulta nondum crat uxor Myronis, et alia mandata, per Macri Pestelnicum a principe missa superveniant, quibus armigeris mandabatur, ut quocumque in loco illos mandata principis invenerint, Myronem illo in loco decapitarent, quod illi secundum mandatum Myroni, quæ ad animam quoque spectant suam, (ut nimirum confessarium accerset, et audito sacro, sanctum communionem participet) videat. Cum tale testimonium audit Myro,* neque artium technarumque suarum locus, aut occasio daretur confitetur, sacrum audit et communionem sacram participat, deinde ab armigeris calamum, et papyrum, ut ad principem tres quatuor literas, scribat, rogat. Quo impetrato, ad pricipem has literas scribit: «Clementis-«sime et patientissime princeps, agnosco me in hoc ultimo vitæ articulo «non tuo mandato, sed justo Dei judicio positum esse, ideo rogo, siqui-«dem veniam vitæ obtinere non possum neque enim dignus sum, «saltem animæ meæ peccatum, quod in te a multo tempore peccabam, «iserearis, et pecatum animæ meæ in venturo seculo, coram divino «tribunali ne exquirat, quod si exquisiveris, et corpore et anima «æternum peribo; Petrascum filium et alios meos filios hujus fac-«tionis inscios scias, et misereаris illis ut innocentibus». *Inde capitato Myrone in eodem cum uxore monumento conditus fuit. Veliczko autem tertia die sepeliendus uxori datus est.* Et talis fuit finis hroum duorum fratrum, quorum malignitatem princeps sua longani-

mitate spatio sex annorum distulit, illi autem eius gratia totidem annis abusi sunt. Lupul autem Gavrilicza, Antiochus Jora, Paulus Bozoranul, cum aliis minoris notæ, ut diximus, elapsi ad Brancovanum Valachiæ principem aufugiunt, «quos ille bono animo esse «jubet se autem facturum pro sic morte *Myronis et Veliczko*, vita «Cantemyrii et suorum consiliariorum redempturum, modo illi dictis, «et jussis illius per omnia obediant». Ita Brancovanus aperto capitalis inimicitiæ vello, fugitivos barones multa pecunia adjutos ad Portam Sultaneam mittit, suisque residentibus jubet, «ut nec labori «nec expensis parcant, quousque Cantemyrius depositus cognoscat «quis esset Brancovanus quisque ille».

*

Cara. — In Cara nu aflăm nicĭ o mențiune despre Miron Costin. Totușĭ el citéză *les Annales de Moldavie* în mod anonim, în câte-va locurĭ. — Se pare că a cunoscut pre Ureche, din aceste citațiunĭ.

«*Miron* ein Historiographus des Moldauischen Fürsten Logotheta in der Mitte des 17 Iahrhunderts in der Moldau geboren, er studirte in Polen und wird als der richtigste Geschichtschreiber der Moldauer angesehen. D. Kantemirs Beschreib. des Fürstent. Moldau pag. 340. — Acésta se scrie în «Fortsetzung und Ergänzungen zu Christian Gottlieb *Töcherss allgemeinem Gelehrten — Lexikon* worin die Schriftsteller aller Stände nach ihren vornenehmsten Lebensumständen und Schriften beschreiben werden etc. Vierter Band. Bremen 1813, pag. 1787.

*

Dionisie Fotino — ΙΣΤΟΡΙΑ της πάλαι Δακίας, τὰ ΝΥΝ ΤΡΑΝΣΙΛΒΑΝΙΑΣ, ΒΑΛΛΑΧΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ. Ἐκ παλαιῶν καὶ νεωτέρων συγγραφέων συνερανισθεῖσα παρὰ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΦΩΤΕΙΝΟΥ. Ἐν Βιέννῃ της Αουστριας, 1818. (Traducerea de d-l G. Sion în Bucurescĭ 1859).

Dionisie Fotino cunósce opera luĭ *Miron Costin*. El citéză pre acest cronicar maĭ cu osebire în tomul al III-lea, une-orĭ în opositiune cu alțĭ istoricĭ (ca la pag. 6, traducerea d-luĭ G. Sion). Totușĭ când vine cu istoria la Aron Vodă cel Cumplit, la a doua domnie, Dionisie Fotino ne indică terminarea opereĭ luĭ Ureake și inceperea celeĭ a luĭ Miron Costin.

Ocupându-se de domnia luĭ Constantin Cantemir, menționéză despre uciderea celor doĭ Costinĭ în termeniĭ următorĭ :

«El (C. Cantemir) a tăiat capetele la doĭ boerĭ marĭ, frațiĭ Miron Logofetul și Velicico Hatmanul, din causă că i se arĕtară protivnicĭ și desprețuitorĭ, bănuind tot-odată că ar fi în ințelegere cu Constantin Vodă Brancoveanul din țéra românéscă, ca să'l dée jos din domniă. (1)

*

Șincai nu are cunoscință limpede despre opera luĭ *Miron Costin*. Ilustrul analist ardelean citează pre Miron Costin, în locul luĭ Ureche (in tomul II și III). Când începe a cita cu adevĕrat din opera luĭ Miron Costin, după a doua domnie a luĭ Aron Vodă, Șincaĭ nu este pare-se în cunoscință de acésta. Nu putem totușĭ nega că Șincai cunoscu și pre Ureche ca scriitor, dar il cuprinde în *Codicele* luĭ *Miron*. Așa la pagina 247 (Tom. II) Șincai ḑice: «*Precum scrie Ureake Vornicul la Miron Logofetul*». In tomul I-iŭ al analelor sale Șincai citéză fórte târḑiŭ o cronică românéscă și anume începênd de la pagina 314 și atuncĭ sub numele: *Anonymus Valachicus* (veḑĭ și paginele 330, 333, 351, 372). La pag. 374 Șincaĭ citéză maĭ întâiŭ numele luĭ *Miron Logofetul (Constans Miron Logotheta in Cronica ms. Valachico)*; acéstă citare fiind pentru aniĭ 1403, se vede lesne confusiunea ce esista în mintea luĭ Șincaĭ cât privesce propria lucrare a luĭ *Miron Costin*. *Anonymus Valachicus* continuă a fi citat de Șincai și maĭ departe, după ce a început a utiliza cronica luĭ Ureche pe care o pune sub numele luĭ Miron.

*

La 1845 neuĭtatul Bălcescu dete biografia următóre a luĭ M. Costin:

«Numele luĭ Miron Costin este vestit atât prin Istoria Moldavieĭ ce ne-a lăsat cât și prin tragica luĭ mórte. Căcĭ și el asemenea aŭ cinstit sciința', și a dat frumos ecsemplu în acele triste timpurĭ pierḑêndu'șĭ viața pentru binele omenireĭ. Cronicele Moldavieĭ pomenesc de dênsul maĭ întâiŭ la anul 1675 în domnia luĭ Dumitrașcu Cantacuzino, când el, fiind Vornic mare de țéra de jos, fu trimis în două rêndurĭ în Polonia pentru tratațiĭ de pace. Un an după aceea Moldoveniĭ se mântuiră de Dumitrașcu Cantacuzino, mazilindu'l Pórta, și Antonie Ruset se urcă pe tron. Acesta era un om bun și milo-

(1) *Pre Frații Tunuzli* editoriĭ cronicei luĭ C. Cantacuzin nu-ĭ citĕm aci, căcĭ d'abia pomenesc de *M. Costin* și încă la o dată despre care M. Costin nu putea să fie consultat, (pe la 1008!).

stiv. Miron Costin însă în Domnia luĭ se aruncă în oposiţie, şi la 1678 după întórcerea Domnuluĭ din expediţia de la Ţahrin din ţéra Căzăcéscă, unde însoţise pe Vizirul cu oştirea turcéscă, el împreună cu Buhuş Hatmanul îl pîrîră la Vizir şi isbutiră a-l mazîli. Un cronicar povestind acéstă faptă necuvenită, de vreme ce ţéra era mulţămită de Antonie V.V., pomenesce numaĭ de Buhuş Hatmanul iar pe Miron îl trece sub tăcere ḑicênd: «şi altul pe care trécă-l condeiul meŭ, căcĭ l'am vĕḑut osândit perind nevinovat de alţĭ Domnĭ». Miron dimpreună cu alţĭ boerĭ însoţi pe Antonie V.V. în mazilia luĭ la Constantinopol şi intrigâ mult să se numéscă Domn Duca Vodă prietenul sĕŭ. In 6 Decembre 1778 Duca V.V. se urcă pentru a treia óră pe tronul Moldavieĭ. In acéstă domnie el îşĭ desvăli şi maĭ mult caracterul sĕŭ. Rĕŭ, pismătareţ', îndelungareţ la mânie şi lacom la avuţie, avênd âncă şi pizmă veche pe Moldovenĭ, căcĭ îl goniseră din ţéră în a doua a luĭ Domnie; el începu îndată felurĭ de asuprirĭ, scoţênd dărĭ peste mĕsură, şi prigonind pre maĭ mulţĭ boerĭ. «El era, ḑice Cronica, şi Domn şi Visternic mare şi neguţător şi vameş, că tótă hrana tutulor o lua el de o precupeţia». Pe atuncĭ în Moldova tirania nu se suferia în tăcere. Aşa nu trecu mult şi o sémă de boerĭ între care Vasile Gheuca Visternicul cel mare, Gheorghiţă Bogdan vel Jignicer şi Slugerul Lupul, făcură complot ca să omóre pre Domn şi pre Logofĕtul Miron Costin şi Hatmanul Buhuş care aveaŭ nefericirea a-ĭ fi ministri. Trădaţĭ de timpuriŭ, eĭ plătiră cu capul îndrăznéla lor.

La 1683 Aprilie 20, Duca V.V. din porunca Sultanuluĭ plecâ cu două miĭ ómenĭ pedestrime să însoţéscă armata turcéscă ce mergea să iea Viena. Logofĕtul Miron îl însoţi împreună cu alţĭ boerĭ. Domnul trecu cu oştirea sa prin ţéra românéscă la Ruşava, şi de acolo prin Sebeş, Logoş, Temeşvar, Sarvas, Solnoc peste apa Tisa şi apoĭ aŭ trecut Dunărea pe la Buda unde aŭ ajuns pre Şerban V.V. Cantacuzino Domnul Ţĕreĭ Românescĭ, şi împreună se duseră în tabăra Viziruluĭ Ston-Beligrad; şi apoĭ porniră cu toţiĭ spre Viena.

Pe când Duca V.V. cu armata turcéscă se trăgea îndĕrăt dinaintea mântuitoruluĭ Vieneĭ, Regele Sobieski, Moldova se făcu din noŭ prada turburărilor. Nisce boerĭ Moldovenĭ ce eraŭ emigraţĭ în Polonia, dimpreună cu fostul Domn Petreceĭco, aflând de înfrângerea turcilor la Viena, luară vr'o câte-va regimente de Polonezĭ cu Polcovniciĭ Dimidinski şi Kuneţki, şi se pogorîră în Moldova. Dómna şi Kaimacamiĭ lăsaţĭ de Duca V.V. fugiră în ţéra Românéscă, şi lo-

cuitoriĭ țĕreĭ emigrară din calea oșteĭ poloneze. Dintr'altă parte Cazaciĭ prădaŭ de asemenea țéra.

Duca V.V. ajungênd în Transilvania la curtea Prințuluĭ Apafi, și aflând cu deamĕruntul starea Moldoveĭ, plecâ să intre în țéră pre muntele Trotuș după povața luĭ Miron, iar nu prin țéra Românéscă cum îl povățuiaŭ alțiĭ, și merse în sat la Domnescĭ cu puținteĭ ómenĭ. Acolo zăbovind vr'o doue sĕptĕmênĭ; în ḑioa de Crăciun într'o Marțĭ aflându-se la masă cu Miron Costin și cu Costandin Postelnicu se vĕḑu isbit de Poloneziĭ trimișĭ de Petriceico V.V. avênd capete pre Dimidinski și Bainski. După o împotrivire de vr'o douĕ ḑile, și cu tóte silințele Hatmanuluĭ Buhuș, Poloneziĭ intrară în curte prinseră pre Duca V.V. și îl porniră în Polonia. În acea turburare Miron era p'aci să'șĭ piarḑă viața, de nu se întêmpla să'l cunóscă un Polonez ce'ĭ era prieten, carele îl scăpă din mânile ostașilor. El se duse acum de voia luĭ în Polonia, după Duca Vodă; unde șeḑu maĭ bine de un an, până când se mazili Dumitrașcu Cantacuzino succesorul Ducăĭ V.V. și se alese Domn Cantemir cel bĕtrân. Atuncĭ el se întórse în patria sa. Jalnică era starea Moldoveĭ în acea vreme. Dintr'o parte Poloneziĭ, dintr'alta Cazaciĭ și Tătariĭ coprinseseră tótă țéra, în cât Domnul nu stăpânia de cât Iașiĭ și o parte din țéra de jos. Neorânduielile ce isvoriră dintr'acésta, nevoile de tot felul ce năpădise peste țéră, între care și o grozavă fómete, făcuseră pe ceĭ maĭ mulțĭ feciorĭ de boerĭ, curtenĭ și alțĭ, să se facă tâlharĭ și să prade țéra. Spre stârpirea acestora Domnul luă strașnice mĕsurĭ, și orândui pentru acésta pre *Miron Costin Staroste* la Putna, și pe frate-sĕŭ *Velicico Costin Hatman*. Cantemir VV. era un om bun, milostiv și înzestrat cu marĭ talente ostășescĭ, dar iute la mânie. El avu nenorocirea de 'șĭ dete tótă credința unuĭ fanariot gonit pentru intrigile luĭ din țéra Românéscă, anume *Postelnicul Iordache Ruset*, pe care îl făcu Vistier mare. Acesta intrigă de scóse pe *Velicico* din Hătmănie, făcêndu'l vornic mare iar in locu'ĭ pusă pre *Bogdan* ginerile Domnuluĭ. Tótă cârmuirea țĕreĭ căḑu atuncĭ numaĭ în mâna luĭ Iordache Ruset și a Hatmanuluĭ. Asuprirele făcute de dênșiĭ, dăjdiile seaŭ cum se ḑicea atuncĭ «orânduielile» ce lăcomia vistieruluĭ scotea adesea pe țéră, mâhni tare pre pămêntenĭ, și începură a striga. *Miron Costin* striga maĭ tare de cât ceĭ-l'alțĭ asupra nedreptăților ce urma. De multe orĭ intrând în Visterie spune cronica, el ḑicea cam cu glumă: «Vistiernice maĭ încet cu orânduelile». Aceea ce nu plăcea de loc Vistieruluĭ. Asemenea și *Velicico* fiind cam semeț adesea înfrunta pre Bogdan ce iĭ urmase în Hătmă-

nie. Aceste împrejurări făcură pre ambiĭ miniștriĭ să caute ocazie ca să peardă pre frațiĭ Costinĭ. Ocazia nu intârziă. Vr'o câțĭ-va boierĭ între carĭ *Lupul* feciorul luĭ *Gavril Costache Vornicul*, *Ivașco*, *Contantin și Antiohie Jora* fugiră în țéra Românéscă la Const. V. V.Brancoveanul, prin mijlocirea căruia merseră la Pórtă să pîrască pre Cantemir VV. și pe miniștriĭ sĕĭ. Aceștia nu perdură acéstă ocasie ca să pîrască pre frațiĭ Costinĭ la Domn, vinuindu'ĭ că după povățuirea lor ar fi fugit boeriĭ de maĭ sus. Cantemir VV. în furia luĭ, trămise îndată nóptea de rădică de la casa sa din Iașĭ pre Vornicul Velicico și aducêndu'l înainte-ĭ, după ce îl bătu cu busduganul îl închise în beciul de subt casa cea mică din curtea Domnéscă. De acolo scoțêndu'l în nóptea următóre, pe la 3 césurĭ, îl duseră la fântână și acolo iĭ tăiă capul, fiind față și Bezdadea Dumitrache Cantemir Istoricul. — Miron Costin se afla la moșia luĭ la *Bărboșĭ* în ținutul Némțuluĭ. El nesciindu-se vinovat nu bănuia nimic cu atât maĭ mult că'șĭ logodise pre fiul sĕŭ Pătrașcu Cămărașu cu fiica Domnuluĭ. Era însă tare întristat căcĭ îșĭ perduse soția; și se ocupa de trista datoriă d'a o înmorminta, când sosi fără veste Armașul al doilea cu poruncă ca să'l ia și să 'l ducă la Iașĭ. In vreme ce Miron se ruga să'l aștepte până 'șĭ o înmorminta soția și apoĭ să plece; iată că sosi și Dumitrașco Macri Vătaful de Păhărniceĭ cu a doua poruncă că de la Domn către Lefegiĭ din Roman, ca orĭ unde îl vor găsi acolo să'l și taie. Indată îl smulseră din brațele familieĭ sale, și ducêndu'l în târg în Roman, îl îngenuchiară și iĭ tăiară capul. —

Intr'acest chip periră nevinovațĭ *Logofĕtul Miron Costin* și fratesĕŭ *Velicico Vornicul*. «Și nu iaŭ scos la Divan Cantemir Vodă, ḑice o Cronică, să le arate vina saŭ vicleșugul, să vaḑă lumea. Ce așa cu tiranie i-aŭ omorât; nice cărțĭ viclene arĕtând; ce numa așa, orĭ pre vina lor, orĭ cu năpaste i-aŭ omorât. Așa aŭ deprins din ceputul lumeĭ pisma și zavistia, și nu părăsesce a mușca pre toțĭ și nimenĭ de dințiĭ eĭ a se feri nu póte».

Luĭ Miron i-aŭ rămas 3 feciorĭ: Ión Sărdarul, Nicolae Logofĕtul al treilea care a continuat cronica tată-sĕŭ și Pătrașcu Cămărașu»(1).

*

I. A. Vaillant. — *La Romanie* ou histoire, littérature, orographie, statistique des peuples de la langue d'or, Ardealiens, Vallaques et Moldaves, résumés sous le nom de Romans. Paris, 1844, 3 vol. 8°.

(1) Isvórele acesteĭ biografiĭ sunt Cronica luĭ Necolaĭ Costin și alta anonimă. Magazin istoric p. Dacia. Tom. I. pag. 138.

Acest scriitor n'a fost în situațiune de a aprecià pre Miron Costin. El dice în genere despre cronicarii noștrii : «Les chroniques d'Ureke et des deux *Miron sont trop arides* pour mériter notre examen». Totuși la pag. 167 T. III, laudă construcțiunea frasei lor în comparațiune cu cea ardelenéscă latinisată.

*

A. Ubicini, regretatul filoromân și-a cristalisat tótă sciința sea despre Miron Costin în următorul articolaș biografic ce a publicat în «*Nouvelle Biographie générale depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours, avec les renseignements bibliographiques et l'indication des sources à consulter*», publicată de *Firmin Didot frères*, sub direcțiunea D-lui Dr. Hœfer. 56 volume 8°. Paris 1866.

Eată acéstă lucrare a D-lui Ubicini, din volumul 37 columna 95:

«Myron (Costi ou Constantin), chroniqueur moldave, d'une famille originaire de Serbie, bien que fixé anciennement en Moldavie, exerça les fonctions de grand logothète sous le régne de Constantin I Cantemir (1684—1695). L'ouvrage qui nous est parvenu sous son nom n'est point tout entier de lui. En effet Myron mourut sans avoir pu mettre la dernière main aux deux traités qu'il avait composés et qui renfermaitent, le premier l'histoire de la conquète et la domination romaines en Dacie; le second : l'histoire moderne de la Moldavie depuis l'avénement d'Aron (1591), époque à laquelle s'arrêtait la chronique d'Ourek, jusqu'à la fin du dix-septième siècle. Son fils Nicolas, qui lui avait succedé dans sa charge de chancelier, réunit les deux ouvrages de son père en un seul; en y ajoutant la chronique d'Ourek, qui comble l'intervalle entre les deux, de manière à former une histoire complète de la Moldavie, en trois parties, comprenant : les Recherches sur l'origine et la durée des établissements des Romains en Moldavie (101-273), d'après le traité de Myron le père; — l'Histoire de la Moldavie depuis l'invasion des barbares jusqu'au règne d'Aron Voda (273—1591), extrait en grande partie de l'ouvrage d'Ourek; — L'histoire moderne de la Moldavie depuis l'avénement d'Aron jusque vers la fin du dix-septième siècle, tirée du seconde ouvrage de Myron et continuée jusqu'à l'an 1729 par Nicolas Myron le fils.

L'ouvrage parut cette même année 1729, c'est-à-dire que l'auteur en laissa prendre plusieurs copies manuscrites. Il fut immédiatement, sur l'ordre du prince régnant, Grégoire Ghyca, traduit en grec mo-

derne. par Alexandre Amiras de Smyrne. En 1741 un autre Smyrniote Nicolas Genier, qui fut plus tard employé dans la bibliothèque du Roi à Paris, le traduisit du grec en français. Cette traduction, qui, malheureusement, n'a pas été imprimée se trouve en manuscrit à la bibliothèque impériale (No. 7512) sous ce titre : «Le gouvernement des Princes de la Moldavie, de Myron Costi, grand Logothète de Moldavie, trad. en français par Nicolas Genier de Smyrne, Angora 1741. — *A. Ubicini.*

*

Scrierĭ maĭ recente în care numele luĭ Miron Costin nu este strein. Avem de citat în primul loc notiţa biografică a ilustruluĭ nostru coleg şi vechiŭ amic D. M. Kogălniceanu, din fruntea letopiseţelor tipărite.

Eat'o întrégă :

«Numele luĭ *Miron Costin* este vestit atât prin istoria Moldavieĭ, ce ne a lăsat, cât şi prin tragica sa mórte, căcĭ şi el asemenea a cinstit sciinţa şi a dat frumos exemplu în acele triste timpurĭ, perḑêndu'şĭ viaţa pentru binele omenireĭ». Cu aceste cuvinte începe prietinul nostru N. Bălcescu, biografia Logofĕtuluĭ *Miron Costin*, publicată în Tomul I, a Magazinuluĭ istoric pentru Dacia.

Miron Costin este fiiul *Postelniculuĭ Alexandru Costin* prietenul până la mórte al nenorocituluĭ Domn Barnovski Vodă, şi care după tăĭerea acestuia în Constantinopole, i-aŭ şi dat cele de pe urmă cinstirĭ în Patriarşie, vestit tot o-dată şi prin biruinţa ce în capul şangăilor de la Ocnă aŭ dobândit asupra oştilor luĭ *Racoţĭ*, *prinţul Ardealuluĭ* şi aliat al luĭ *Stefan Gheorghie* în contra luĭ *Vasilie Vodă*, care odată isgonit reîntrasă în Moldova, cu o armie Căzăcéscă, sub comanda ginere-seŭ Timuşĭ Hmelniţki. Anul nasceriĭ luĭ *Miron Costin* nu ne este cunoscut, însă el singur ne spune că era copil îmblând la scóla din Bar în Ucraina, când Vladislav regele Polonieĭ (1640) aŭ trimis în Ucraina pre cancelarul Osolinski spre a îndemnà pre Hatmanul Cazacilor Barabaş, saŭ maĭ bine ḑicênd pre pisarul Hmielniţki de a se revoltà asupra regatuluĭ, sperând prin acésta să infrângă marea sumeţie a aristocraţieĭ Polone. (1) In vremea întâieĭ fugirĭ a luĭ Vasilie Vodă dinaintea fostuluĭ sĕŭ Logofĕt Stefan Gheorghie ce venia asupră'ĭ cu oştĭ Unguresci şi Muntenescĭ, Miron,

(1) Tom. I, pag. 289.

eşit din scólă, se afla pe lângă Visternicul Iordachi Cantacuzino, ca sub povăţuirile acestuĭ ispitit boier să se formeze la trebile statuluĭ. In acéstă retragere, Vasilie Vodă din Hotin trimise pre Miron în solie către Petru Potoţki, staroste de Cameniţă, spre a'ĭ aduce aminte că nu de mult îl rescumpărase cu baniĭ sĕĭ din robia Tătarilor, şi că acum venise timpul ca să'ĭ răsplătéscă şi el acea slujbă, dându'ĭ ajutor asupra rivaluluĭ ce'l isgonia de pe tron». In mergerea sa în acéstă solie, Costin putu a scăpa şi averea Vistiernicului Cantacuzino, încredinţându-o unuĭ prietin al tătâni-sĕŭ, anume Mihaĭ Stegarul din Cameniţa (1).

Potoţki era cale de treĭ ḑile maĭ sus de Cameniţă la moşiile sale; îndată însă ce aflâ de primejdia luĭ Vasilie Vodă aŭ părăsit trebile sale şi adunând câţĭ ómenĭ de arme avea pe lângă sine, plecâ spre a merge în ajutorul făcĕtoruluĭ sĕŭ de bine. Incă până a sosi la Hotin, Vasilie Vodă aflând că Stefan Gheorghie vine asupră-ĭ şi vĕḑênd şi rĕcéla boierilor şi a slujitorilor pentru dênsul, părăsi cetatea şi trecu Nistrul, încât intra în Cameniţă, când îl ajunse şi Miron cu veste că Potoţki ĭĭ urma cu un corp de óste. (1653).

Cu purtarea *Miron Costin* fu credincios luĭ Vasilie Vodă în tótă domnia sa; cu naraţia faptelor ocărmuireĭ acestuĭa, el se arĕtâ nepărtinitor şi drept pentru acest domn mare al Moldoveĭ. «Măcar, ḑice el, că am fi datorĭ cu pomenire lăudată maĭ mult luĭ Stefan Vodă, de la carele multă milă am avut, de cât luĭ Vasilie Vodă de la carele multă urgie părinţiĭ noştri aŭ petrecut, iar dreptatea socotind, nu pot scrie alt fel».

Stefan Gheorghie isbutind a se statornici Domn Moldavieĭ o alianţă străină se încheiâ între el cu Racoţi, principele Transilvanieĭ, şi Constantin Basarab, domnul Valahieĭ. Acéstă unire între tustreĭ domniĭ fu pricina numireĭ bĕtrânuluĭ Chiupriliu la Viziriat, pentru că vĕḑênd primejdia, toţĭ bărbaţiĭ de stat de la curtea de Constantinopole, cerură într'un glas acéstă orânduire, ḑicênd că *deacă un asemine a bărbat nu se va pune în capul trebilor, Ardélul, Moldova şi ţéra Munténéscă sunt eşite de subt mâna împărăţieĭ.* Chiupriliu odată Vizir, numaĭ prin reputaţiunea sa nimicnici alianţa. In zadar Stefan Gheorghie trămise pre *Miron Costin* în Bucurescĭ, ca să îmbărbăteze pre Constantin Vodă; el nu isbuti nimic; şi nu trecu anul că amândoĭ domniĭ şi al Moldavieĭ şi al Valahieĭ fură maziliţĭ; pedeapsa luĭ Racoţi asemine nu fu maĭ târḑiŭ. Indată ce bĕtrânul

(1) Tom II, pag. 300 şi 301.

Ghica, fu numit domn Moldoveĭ, el primi poruncă să intre cu óstea sa în Transilvania asupra luĭ Racoţi; asemene poruncă primiră şi Hanul Crămuluĭ şi noul domn Muntenesc, şi Chiupruliul singur cu o numerósă armie se îndreptâ spre Temeşvar. Rezultatul fu căderea luĭ Racoţi, şi prefacerea Ardealuluĭ în cenuşă. *Miron Costin* întovărăşi în acéstă expediţie pre Ghica Vodă, carele se acoperi cu glorie, luând în capul ósteĭ sale treĭ pălăncĭ, şi intrând el cel dintâĭ în una din aceste, cu primejdia vieţiĭ.

După acésta, pre *Miron Costin* nu'l vedem nicĭ cum figurând în următórele domniĭ ale luĭ Stefăniţă Vodă, Dabija Vodă, a luĭ Duca şi a luĭ Iliaşĭ Vodă, până la anul 1672, în începutul domnieĭ luĭ Petriceico Vodă.

Armia Turcéscă era atuncea dinaintea Cameniţeĭ supt comanda însăşĭ a sultanuluĭ. Cu un an maĭ înainte se făcuseră marĭ pregătirĭ pentru acésta, isbutind împĕratul a avea şi modelul cetăţeĭ, făcut de un Moldovan «Nemiş din ţinutul Hotinuluĭ pre anume Grigore Cornescu, ce era fórte meşter de scrisorĭ şi de săpăturĭ la petre şi la alte lucrurĭ, şi carele din porunca domnuluĭ Duca aŭ făcut chip cetăţiĭ cu tóte tocmelele eĭ din lăuntru şi din afară, şi o aŭ trimis la împĕrăţie, de o aŭ vĕḑut, şi mult s'aŭ mirat de mărirea eĭ, ce era din singură starea loculuĭ cu apă şi cu stâncĭ de pétră împregiur; minunat loc... şi maĭ mult acésta aŭ îndemnat pre împĕrăţie de aŭ venit la Cameniţă» (1).

Armia menită pentru acéstă expediţie era pre cât vitéză pre atâta şi numerósă; artileria maĭ ales era vrednică de însemnat, avĕnd tunurĭ atât de marĭ, încât la unul singur se înjuga *câte opt-ḑecĭ de boĭ*. Sosind la Ţuţora unde se opri opt ḑile spre a se odihni armia, Sultanul veni de doue orĭ în Iaşĭ, privindu'l odată de la deal de târgul boilor despre Nicoriţă, şi altă dată din deal despre Cetăţuie.

După patru ḑile de asedie, Cameniţa căḑu în puterea Sultanuluĭ. Atunce Vizirul, ceru de la Petriceico Vodă, să'ĭ trimită un boier care era maĭ de treabă. «Ales'aŭ Petriceico Vodă din toţĭ boeriĭ ţĕriĭ maĭ de trébă la voróvă pre Miron Costin, care aŭ fost maĭ pre urmă şi logofĕt mare, şi mergĕnd Miron Costin la cortul Vizirului, pusu-l'-aŭ Vizirul de aŭ şeḑut înaintea luĭ, şi i-aŭ ḑis Vizirul să'ĭ spuie drept, pare-le lor bine că aŭ luat împĕrăţia Cameniţa aŭ ba? Iar Miron aŭ respuns, că se teme a spune drept. Vizirul s'aŭ zîmbit a rîde, şi i-aŭ ḑis, să grăbéscă, să nu se témă. Atuncĭ Miron aŭ ḑis: «*Sun-*

(1) Neculce, tom. II, pag. 219.

tem noĭ Moldovenii bucuroşĭ să se lungéscă împĕrăţia în tóte părţile cât de mult; iar peste ţéra nóstră nu ne pare bine să se lungéscă. Atunce Vizirul iară aŭ rîs, şi aŭ ḑis : *Drept aĭ grăit* (1).

Polonia încurênd se răsbunâ. Rigă era mişelul Mihal Vişnovieţki iar general Sobieţki. Acesta pentru perderea Kameniţiĭ să pregăti să ia Hotinul. Spre apărarea cetăţeĭ, Sultanul trimise pre Husein Paşa; şi ambii domnĭ primiră poruncă să întărescă cu oştile lor armia împĕrătéscă. «Ce eĭ, ca ceĭ cu anevoie s'aŭ sfătuit eĭ în de eĭ, Grigori Vodă Ghica, Domnul Muntenesc, şi cu Petriceico Vodă să se închine la Leşĭ să steie cu toţiĭ să bată pre Turcĭ, ca să nu apuce a se aşeḑa în cetatea Hotinuluĭ Paşă, precum se aşeḑasă în Cameniţă, că aşeḑêndu-se în Hotin Paşă, de aci în Moldova n'are de ce maĭ domni Domn (2). Supt zidurile Hotinuluĭ, ambiĭ Domnĭ dară trecură cu oştile lor în partea luĭ Sobieţki, şi aşa Hotinul căḑu (11 Noemvrie 1673), după ce armia Turcéscă lăsâ pe câmpul bătălieĭ 18,000 de trupurĭ. Insă Grigorie Vodă în curênd îşĭ aduse aminte că femeea şi copiiĭ îĭ eraŭ în Constantinopol, şi aşa desvinovăţindu-se că nu el ci óstea Românéscă fusese *haină* Sultanuluĭ, se dusă iarăşĭ în tabăra Turcéscă ce era la Oblucită pe Dunăre. Acésta descurajă şi pre boeriĭ Moldovenĭ, cunoscênd eĭ pe de altă parte şi nestatornicia Leşilor. Eĭ dar se hotărîră a părăsi pre Petriceico Vodă ce se afla atunce la satul sĕŭ Iubănesciĭ, şi stăruia de a rĕmânea Moldova credinciósă luĭ Sobieţki, nevoind a da voie boierilor de a se întórce pre la casele lor, să'şĭ ia femeile şi copiĭ să'ĭ dea în lature, să nu'ĭ ia Tătariĭ. «Iar Miron logofĕtul aŭ rĕspuns : *Orĭ să fie voia Măriei tale, orĭ să nu fie, noĭ nu ne vom lasa casele să le ia Tătariĭ.* Şi s'aŭ închinat şi i-aŭ ḑis, *să fiĭ Măria ta sănătos*, şi aŭ eşit afară, şi aşa toţĭ boeriĭ şi căpitaniĭ aŭ purces cela după cela pre rênd a se închinare, şi aŭ eşit afară; şi cum aŭ început a încălecare pre caĭ, şi aŭ purces cu toţiĭ în jos» (3).

Domnul remas cu singur *Hatmanul Hăbăşescu* credincios, plângênd şi blăstămând pre *Miron*, se duse la Cernăuţĭ în întâmpinarea Leşilor. Dar şi boeriĭ Moldovenĭ fură în curênd pedepsiţĭ; căcĭ în locul bunuluĭ Petriceico le veni stăpânitor crudul *Dumitraşcu Cantacuzino* (1674), Domnul cel maĭ corupt ce aŭ avut vre odinióră Moldova.

Subt acesta, *Miron Costin*, ajunse a fi Vornic mare de ţéra de

(1) Neculce, tom. II, pag. 221.
(2) Neculce, tom. II, pag. 223.
(3) Neculce, tom. II, pag. 227.

jos; în anul 1675, urmând între Polonia și Turcia cercări de pace, el fu trimis de doue orĭ în acea întêĭ ţéră, spre pregătirea tractatelor. Un an după acésta în 1676, Moldoveniĭ se mântuiră de Dumitrașco Cantacuzino, numindu-se în locu-ĭ domn *Antonie Ruset*. «Acest domn, ḑice Neculcea, măcar că era Grec și străin Ţărigrădén, dar maĭ bun domn decât un pământén, că nicĭ un obiceiŭ rĕŭ în ţéră în ḑilele luĭ n'aŭ făcut, ce încă și câte aŭ găsit de alţiĭ rele, multe aŭ lăsat». Singura pricină de nemulţămire poporuluĭ și pricina căderiĭ luĭ i-aŭ fost feciorii, cariĭ împărechidu-se cu alţĭ tinerĭ desfrênaţĭ, cutreieraŭ Moldova, batjocorind femeile și fetele ómenilor. Moldoveniĭ eraŭ puţin răbdătorĭ. O cumplită opoziţie se formă asupră'ĭ; în capul acesteia era *Hatmanul Alexandru Buhuș*, și Boierul *Miron Costin*. Aceștiĭ și isbutiră mazilirea luĭ în 1678, după întórcerea sa de la Cehrin în ţéra Căzăcéscă. «Dus la Constantinopole l'aŭ închis Turciĭ și l'aŭ bătut, și l'aŭ căznit cu fel de fel de cazne până și tulpanurĭ îl făcea de înghiţa, și apoĭ le trăgea înapoĭ de'ĭ scotea maţele pe gură, și l'aŭ făcut de aŭ dat o mie de pungĭ de banĭ, și maĭ bine; și după ce l'aŭ slobodit Turciĭ să mérgă la casă'șĭ, și apropiindu-se, numaĭ ce aŭ vĕḑut că'ĭ arde și casa, și puţinele odóre ce'ĭ maĭ scăpase mistuite în casă, și aŭ ars și acele. Și cât aŭ maĭ trăit Antonie Vodă, cu milostenie îșĭ ţinea viaţa luĭ, și feciorii luĭ la mare lipsă aŭ ajuns; se hrăniaŭ cu pescăriă în Ţarigrad. Dar și boieriĭ ceĭ ce l'aŭ pîrît, încă nimica nu s'aŭ maĭ ales de casele lor. La *Alexandru Buhuș Hatmanul* nimică nu i s'aŭ ales de casa luĭ și de feciorii luĭ, care se vede și până astă-dĭ. Așijdere și *Miron Costin Logofĕtul*, când aŭ pus *Constantin Vodă* Cantimir, de i-aŭ tăiat capul în Roman, ḑicea și striga în gura mare, că nu este vinovat cu nimică luĭ Cantimir Vodă, și pere pe nedreptate; numaĭ osînda luĭ Antonie Vodă îl gonesce» (1).

Duca Vodă veni a treia óră Domn în Moldova, în 6 Decembrie 1679. Ce fel de domn era Duca, ne o spune Neculaĭ Costin. «El era Domn și Vistiernic mare, și neguţitor, și vameș, că tótă hrana tuturor luasă el și Dómna de precupia tóte câte era, și da de la sine din casă unde ce trebuia ţĕriĭ. Apoĭ rânduia de plătia Visteria de la ţéră pentru un ban și altul. Dómna de altă parte cărciumăria bucatele din casă, pânea, orĭ pe unde avea, și bĕutura și poclónele ce le venia la beciŭ; încă făcea boĭ de negoţ, și mânca iarna fînaţele ómenilor săracilor cu boiĭ lor» (2). Nu trecu dar mult, și o

(1) Neculce, tom. II. pag. 235.
(2) Tom. II, pag. 21.

sémă de boierĭ între cariĭ era *Vasile Gheuca Visternic*, *Gheorghiță Bogdan vel Jicnicer*, și *Slugerul Lupu*, complotară ca să omóre pre Domn și pre *Logofĕtul Miron Costin* și *Hatmanul Buhuș* ce avea nenorocirea de a'ĭ fi Ministri. Trădațĭ prin un căpitan numit *Decusară*, eĭ fură judecațĭ de tótă boierimea, adunată în Divan în ograda curțiĭ, fiindu-le singur Duca Vodă acuzator, și cerênd mórtea lor cu aceste cuvinte : «*Boerĭ Dumnea-vóstră, mĕ rog să mĕ judecațĭ cu aceștĭ boierĭ*». Și după judecată, i-aŭ scos la fântână și i-aŭ tăiat.

La 1683 Duca Vodă cu douĕ miĭ de ostenĭ plecâ spre a întări armia Otomană dinaintea Vieniĭ. Miron Costin îl întovărăși în espediție. Fugărit cu tótă armia de către Sobiețki, Duca Vodă perdu dinnaintea zidurilor Vieneze bagajele, corturile și o parte din óstea sa. In acest timp Petriceico Vodă profitâ spre a face o incursie în Moldova. Duca Vodă sosise atuncea la curtea luĭ *Apafi*, *Domnul de Transilvania*. El avea douĕ drumurĭ spre a intra în țéră, unul prin Valahia, și altul pe muntele Oituz. El aleasă acéstă de pe urmă cale, după sfatul luĭ *Miron Costin*, și se îndreptâ la satul Domnesciĭ, fiindcă Dómna sa era la Focșanĭ. *Petriceico* trimise îndată un corp de óste subt polcovniciĭ *Bainski* și *Constantin Turculeț* să prindă pre Duca. Acesta vroia să se tragă la Focșanĭ. Insă *Miron* îl opri, dicêndu'ĭ : *Să nu dăm locul*, *că pământul acesta este frământat cu sângele moșilor și strămoșilor noștri*. Sfatul era patriotic, dar óstea de apărare era mică. Ea se alcătuia numaĭ de 60 Seimenĭ și 80 Lipcanĭ. In ḑiua de Crăciun 1683, într'o Marțĭ, *Duca Vodă* era la masă cu *Miron Costin* și alțiĭ, când se vĕḑu atacat de Leșĭ, și după douĕ ḑile prins și dus în Polonia. «Când îl ducea pe drum, îl pusese într'o sanie cu doĭ caĭ, unul alb, și unul murg, și cu hamurĭ de teiŭ, ca vaĭ de dênsul, ocărĭ și sudălmĭ, de auḑia cu urechile, și ajungênd spre Sucéva la un sat, aŭ poftit puțintel lapte să mănânce; iar femeea gasda i-aŭ respuns : *N'avem lapte să'țĭ dăm*, *că aŭ mâncat Duca Vodă vacile din țéră*, *de l'ar mănca vermiĭ iaduluĭ ceĭ neadormițĭ*. Că nu scia femeea aceea, că este el singur Duca Vodă. Iar Duca Vodă, deacă aŭ auḑit așa, aŭ început a suspinâ și a plânge cu amar» (1).

Miron Costin nu scăpâ de a fi luat în robie de cât prin ajutorul unuĭ prieten, ce'l avea între acești Leșĭ.

După trista prindere a luĭ *Duca Vodă*, *Domn Moldoveĭ și Hatman Ucranieĭ*, și retragerea și a luĭ *Petriceico*, dinaintea ósteĭ Turcescĭ

(1) Neculce Tom. II, pag. 245.

ce aducea în Moldova pentru a doua óră ca domn pre Dimitrie Cantacuzino, fugi și *Miron Costin* în Polonia (1684) unde șeḑu un an și jumătate, ne înturnându-se de cât sub domnia luĭ Constantin Cantemir Vodă. «Când s'aŭ întors era fórte scăpătat, ḑice Neculce, și l'aŭ avut Cantemir Vodă în cinste și în milă, boierindu'ĭ pre tustreĭ fiiĭ, făcênd pre *Ioniță* Serdar, pre *Neculaĭ* Logofĕt al treilea și pre *Pătrașco* Camaraș mare, logodindu'șĭ cu acesta și pre fiică-sa Domnița Safta. Iar pre *Miron Costin* l'aŭ făcut Staroste la Putna, și pre frate-sĕŭ *Velicĭco* Hatman».

Dar acest favor nu ținu mult, de și *Velicĭco* în maĭ multe rândurí îșĭ expuse viéța, fiind odată și rănit, spre a goni podgheazurile de Leșĭ și cazacĭ ce în acea epocă ticălósă năvălia necontenit în Moldova; de și *Miron Costin* ca staroste, avênd de la Vodă puterĭ extraordinare, cu înseșĭ mijlócele sale formă doue corpurĭ de Seĭmenĭ și de Hănsarĭ (Husarĭ) spre stârpirea bandelor de tâlharĭ ce cutreieraŭ țéra, și în care fómetea, nesiguranța și anarhia înrolaseră și mulțĭ din feciorií de boerĭ. Întărit cu acéstă putere, el isbutise a curăți țéra de jos de aceștĭ bandițĭ, și spre a face o grozavă pildă, îndată ce'ĭ prindea iĭ tăia în patru și'ĭ punea prin prepelece pe la margine și pe la drumurĭ; și ca să le strice și culcușul în viitor, lărgi drumul din lunca de la Măndrișca.

Cantemir Vodă era cinstit, drept și milostiv, dar era slab. El se dedase cu totul pre mâna *Cupărescilor*, adecă a *Rosătescilor*, și maĭ în deosebĭ a *Visterniculuĭ Iordachi Roset*. «Căruia *Cantemir* 'ĭ-aŭ dat cheia țĕreĭ; pre frate-sĕŭ *Manolachi* l'aŭ pus Staroste la Putna, în locul luĭ *Miron Costin*, ca să se maĭ adaoge vrăjbile cu Muntenií. Pus'aŭ și pre frațiĭ acestor doĭ boerĭ, pre *Scarlatache* și pre *Lascarachi* și pre *Mihalachi* să fie Capichihăĭ la Țarigrad. Ținete, săracă țĕră Moldovo, de acum înainte de jacurile și de măncăturile a toțĭ aceștĭ tuscincĭ feciorĭ aĭ Cuparuluĭ celuĭ bĕtrân!» (1).

Partida națională represintată prin *Gavrilițescĭ* și Costinescĭ fu așa înlocuită prin partida străină, a Rosătescilor. *Velicĭco* fu scos din Hătmănie și înlocuit prin *Bogdan* ginere Domnuluĭ; cu acesta Cupărescií făcură îndată frăție. Obiceiurile țĕreĭ începură atunce a se strica, orânduele peste orânduele se scotea, dăjdĭ grele pe mazilĭ și pre breslașĭ, cariĭ atuncea eraŭ fórte mulțĭ, și împilațĭ în greutățĭ de atuncĭ s'aŭ și stins. Tóte aceste veniturĭ intraŭ în lăḑile Rosătescilor, căcĭ birul era ertat de la Pórtă. Cel maĭ aprig dintre frațĭ era *Las-*

(1) Neculce Tom. II. pag. 259.

carachi, care din Constantinopol necontenit cerea sute de pungĭ de banĭ, când cu o pricină, când cu alta. *Cantemir Vodă* carte nu scia; boeriĭ eraŭ toţĭ supuşĭ; nimenĭ dar nu lua séma Cupărescilor. Costinesciĭ singurĭ aveaŭ curajul să maĭ vorbéscă adevĕrul. Adecă *Miron* ḑicea luĭ *Cantemir* şeḑênd la masă: «*Maĭ des cu paharele, Măria Ta, şi maĭ rar cu orânduelile; că birul ţĕriĭ este ertat de la Pórtă, şi'ĭ vre să'ţĭ daĭ Măria Ta seamă odată, şi nu'ĭ putea.*» Asemenea şi maĭ tare *Velicĭco* se sfădia cu Visternicul *Iordachi Roset*. ḑicêndu'ĭ în Visterie: *Vistiere, Vistiere, maĭ încet cu orânduelile*. Nu maĭ puţin îndrăzneţ era şi cu *Bogdan Hatmanul*, ginerele luĭ *Cantemir*. (1) Aceste iĭ costâ viéţa; căcĭ purtarea lor neputênd să rĕmâie fără imitatorĭ, în curênd o straşnică opoziţie se formă asupra nepăsătoruluĭ Domn, şi a jacaşilor seĭ Miniştri. «Cel întâĭ semnal a acesteĭ opoziţiĭ, fu o adunare a luĭ *Velicĭco* cu *Gavriliţesciĭ*, şi maĭ mulţĭ boierĭ josenĭ, cariĭ se strînseră la satul Băcaniĭ lângă Bĕrlad, cu prilejul nunţeĭ luĭ *Ioan Paladi* ce era cumnat cu *Velicĭco Costin*. Acolo toţĭ se jurară să fugă în ţeara Românéscă la domnul *Brâncovanu*, duşman de mórte a *Cantemirescilor* şi a *Rosetescilor*, şi luând de la dênsul ajutor, să mérgă la Constantinopol şi să isprăvésca mazilia luĭ *Cantemir* şi numirea luĭ *Velicĭco de domn Moldoveĭ*. (2) Complotul fu desvălit de un boier ce era la acea nuntă, anume *Ilie Ţifescul*, poreclit apoĭ şi Frige-Vacă. *Cantemir* îndată trimisă boerenaşĭ şi slujitorĭ să prinḑă pre rebelĭ. Ceĭ maĭ mulţĭ din aceştia isbutiră a fugi în Valahia; iar *Velicĭco* fu prins şi adus în Iaşĭ. Pre acesta «zavistia era maĭ mare despre Cupărescĭ, şi avea şi sială de dênsul, pentru că era maĭ om de cât toţĭ. Atuncĭ în grabă *Cantemir Vodă* în mânie l'aŭ bătut cu buzduganul, şi l'aŭ închis în beciŭ. Decĭ neprieteniĭ luĭ *Velicĭco* atuncĭ aŭ şi aflat vreme, de aŭ ḑis luĭ Cantemir Vodă; «*De vreme ca te-aĭ grăbit de l'aĭ bătut, nu'l lăsa viŭ; păzesce de'l omóră, că de va scăpa viŭ, mâne poĭmâne el ne va omorî pre toţĭ*. Şi el încă îndată aŭ ascultat, şi l'aŭ scos nóptea de i-aŭ tăiat capul dinaintea porţiĭ, faţă fiind la acésta *beizade Dimitrie Cantemir*. Şi aflară atuncĭ neprieteniĭ vreme de ḑiseră luĭ *Cantemir Vodă: Acum de vreme că aĭ omorît pre Velicĭco trimite de prinde şi pre frate-sĕŭ Miron Logofĕtul de'l omóră; orĭ vinovat, orĭ nevinovat, să nu scape; că apoĭ a fi maĭ rĕŭ şi de tine şi de noĭ*. Decĭ *Cantemir Vodă* nu şĭ-aŭ socotit viéţa luĭ, că era trecut cu

(1) Neculce idem.
(2) Neculce Tom. II. pag. 265.

bătrânețile, om de șépte-ḑecĭ de anĭ, de cât numaĭ nu'ĭ sosise césul morțiĭ și luĭ. Ce ca un tiran aŭ trimis pre Macri vatavul de Paharniceĭ cu slujitorĭ din Roman, de l'aŭ luat de la casa luĭ de la Barboșĭ de l'aŭ dus până la Roman, de i-aŭ tăiat capul; și când l'aŭ găsit Macri acolo la Barboșĭ, atuncĭ iĭ murise și jupânésa, și nimica nu sciea de sfatul frăține-sĕŭ seaŭ de al celora-l'alțĭ boierĭ la sfat; că nu era amestecat cu ceĭ-l'alțĭ boerĭ la sfat; că el pornise atuncĭ pre un fecior al luĭ, pe *Neculaĭ*, să ia fata *Ducăĭ Vodă* din Țarigrad, și se gătise și cu cellă-l'alt fecior, cu *Pătrașco Cămărașul* să ia fata luĭ Cantemir Vodă, să se încuscreze, și nicĭ cu gândul nu gândia, că i-a veni o furtună ca aceea. Ḑisu-i-aŭ slujitoriĭ, când l'aŭ găsit la *Barboșĭ* să fugă, că nu'ĭ departe în Neamț, (ce era ocupat de Leșĭ); iar el n'aŭ primit, sciindu-se drept; gândia că l'or duce la Iașĭ, și se va îndrepta. Iar după ce aŭ venit Macri, și viind zapciŭ după zapciŭ să péră, nu i-aŭ maĭ îngăduit, și aŭ pus de l'aŭ tăiat în Roman (Decembrie 1692). *Cantemir Vodă*, după aceea mult s'aŭ căit ce aŭ făcut, și de multe orĭ plângea între tótă boerimea, și blestema pre cine l'aŭ îndemnat de aŭ grăbit de i-aŭ tăiat; că după aceea n'aŭ trăit un an nicĭ *Cantemir Vodă*, și aŭ murit (1).

Într'acest chip periră *Miron* și *Velicico ceĭ maĭ însemnațĭ Moldovenĭ din timpul lor.* «Și nu 'ĭ-aŭ scos la Divan Cantemir Vodă, ḑice varianta cronicei luĭ *Niculaĭ Muste*, (2) să le arĕte vina, saŭ vicleșugul, să vaḑă lumea; ce așa cu tiranie i-aŭ omorît, nicĭ cărțĭ viclene arĕtând, ce numaĭ așa, orĭ pre vina lor, orĭ cu năpaste 'i-aŭ omorît. Așa aŭ deprins din ceputul lumeĭ pisma și zavistia, și nu părăsesce a mușcă pre toțĭ, și nimenĭ de dințiĭ eĭ a se feri nu póte».

Când ceĭ întâĭ slujitorĭ veniseră la Barboșĭ să prindă pre Miron Costin, el era atuncĭ ocupat să'șĭ înmormênteze soția; în zadar se rugă de a fi așteptat până va împlini cele de pe urmă datoriĭ către mórta, cererea sa nu fu împlinită. După ce fu tăiat în Roman, trupul luĭ fu dus iarășĭ la *Barboșĭ*, unde în aceeașĭ ḑi același mormênt primi pre ambiĭ soțĭ.

Miron Costin ne-aŭ lăsat două scrierĭ istorice: 1-iŭ *cartea pentru descălecatul dintâiŭ al Moldaviei*, care coprinde timpurile de la colonisarea Dacieĭ cu Romanĭ, până la fondația principatelor; ea se alcătuesce din șépte capiturĭ. În acéstă bucată, Miron este maĭ mult de cât slab în privirea cunoscințelor clasice. 2-lea *Letopisețul țĕreĭ*

(1) Tom. II. pag. 265.
(2) Veḑĭ apendicsul de la sfârșitul Tom. III.

Moldovei de la domnia luĭ Aron Vodă, şi până la mórtea luĭ Stefăniţă Vodă, cuprindênd în 20 capiturĭ un period de 68 anĭ a istorieĭ ţêreĭ. Acéstă scriere aŭ întemeiat reputaţia luĭ Miron Costin. Stilul sĕŭ este simplu, nepretenţios, vrednic pururea şi ades pitoresc; în acéstă de pe urmă privire, el n'are rival de cât pre Neculcea. Dimitrie Cantemir negreşit că nu'l măgulesce, când declară că Miron Costin este cel maĭ bun istoric ce aŭ avut Moldova. Spre a avea o idee ecsactă despre stilul sĕŭ, să se citéscă la tomul I pagina 323, descripţia ce ne dă despre o năvălire a lăcustelor, pre care el a vĕḑut'o, în vreme când mergea la şcólă în Bar. Miron aŭ făcut şi ceva adaosurĭ la cronica luĭ Urechi, pre care aŭ intercalat'o între cartea sa despre descălecatul dintâiŭ, şi între letopiseţul sĕŭ. Pe lângă talentele sale istorice, el era şi poet. De la dênsul avem o mică poemă întitulată *Viaţa lumeĭ*, precedată de un mic tractat de versificaţie Românéscă, şi o epigramă cătră Mitropolitul Dosofteĭ. Şi una şi alta sunt încă inedite.

«Continuatorul luĭ Miron Costin aŭ fost fiul sĕŭ LOGOFĔTUL NECULAĬ COSTIN. Acesta şi-aŭ făcut studiile la vestita universitate din *Cracovia*. Cu întórcerea tătânĕ-sĕŭ din emigraţie, subt domnul *Constantin Cantemir*, ca întâia tréptă a carierei sale politice, el fu numit Logofĕt al treilea. Talentele sale iĭ însemnaŭ cea întâĭ posiţie în ţéră; fata bĕtrânuluĭ *Duca Vodă*, domniţa *Elena*, i se făcu dar logodnică; el era în drum spre Ţarigrad spre a se însoţi cu ea, când tată-sĕŭ fu tăiat în Roman, şi el prins în Bĕrlad, adus în Iaşĭ şi închis cu fraţiĭ sĕĭ şi cu ceĭ-l'alţĭ boerĭ căḑuţĭ subt prepus. Curênd însă fraţiĭ Costinescĭ fură puşĭ în slobodenie subt chezăşie. Nesocotindu-se sigurĭ cu atâta, eĭ fugiră în cetatea Némţuluĭ, ocupată încă de leşĭ; dar n'apucară bine a se aşeda acolo, când primiră vestea morţeĭ luĭ *Cantemir Vodă* (17 Mart. 1693). De îndată se întórseră în Iaşĭ, unde şi asistară la inmormântarea prigonitoruluĭ lor. *Dimitrie Cantemir*, ce fu ales domn de cătră partida predomnitóre, făgădui în zadar Costinescilor milă şi ocrotire; eĭ nu se ţineaŭ sigurĭ şi se traseră lângă domnul Brancovanu, carele de îndată iĭ trimise la Constantinopol spre a mijloci fiuluĭ luĭ *Duca* cel bĕtrân, *Constantin*, domnia Moldoveĭ. Acésta o şi isbutiră, după o domnie de treĭ sĕptĕmânĭ a luĭ Dimitrie Cantemir. Cu sosirea nouluĭ domn, şi Neculaĭ Costin se însoţi cu logodnica sa, sora luĭ Constantin Duca, la care prilej fu numit Hatman. Asupra ocârmuireĭ acestuĭ domn, *Neculaĭ Costin* avu o mare înriurire; însă sfaturile sale orĭ nu eraŭ nimerite, orĭ nu eraŭ ascultate; căcĭ acest domn figură între ceĭ maĭ

marĭ împilătorĭ aĭ Moldavieĭ. El este autorul dăreĭ urîte Moldovenilor și cunoscută subt numele de *văcărit*. Istoria maĭ învinovățesce pre Neculaĭ Costin, că el ar fi sfătuit pre cumnatul sĕŭ să ucidă prin o bandă de ostașĭ Leșĭ chiamațĭ din cetatea Némțuluĭ, pre un capigi-bașa venit la Iașĭ să cerceteze abuzurile Domnuluĭ și a miniștrilor sĕĭ. Duca Vodă în zadar căută a se desvinovăți înaintea Porțeĭ dând vina asupra luĭ *Neculaĭ Costin*, pre care îl și depărtă din Hătmănie. El fu mazilit, cu tóte făgăduințele Dómneĭ sale, fata luĭ Brancovanu, carea la purcesul din Iașĭ «fiind tĕnĕră și desmerdată de tată-sĕŭ, se bocia în gura mare muntenesce, de ḑicea : ***Aolĭo, aolĭo; că va pune taĭca pungă de pungă din Bucurescĭ în Țarigrad, și Ḑĕŭ nu ne va lăsa așa, și iar ne vom întórce cu domnia îndărăt*»** (1) Odată cu mazilia luĭ Duca Vodă și înaintea sosireĭ înlocuitoruluĭ sĕŭ Antioh Cantemir V.V. Neculaĭ Costin, cu frațiĭ sĕĭ fugiră în țéra Românéscă, unde șeḑură până la a doua domnie a luĭ Constantin Duca V.V. adecă de la 1-iŭ Decembrie 1696 până la 14 Septembrie 1701. Atuncĭ Neculaĭ Costin se întórsă în Moldova, și fu iarășĭ numit Hatman, post ce ocupă și subt Mihaĭ Racoviță V.V. care înlocui pre Constantin Duca în 1704. Iar în anul următor, Antioh Vodă Cantemir împăcându-se cu Brancovanu Vodă, veni domn în Moldova, și atuncĭ Neculaĭ Costin fu orânduit Vornic de țéra de sus.

În Iulie 1707 Mihaĭ Racoviță fu numit pentru a doua óră domn în Moldavia; dar domnia sa nu ținu de cât doĭ anĭ, căcĭ într'acéstă vreme avusese loc vestita bătălie de la Poltava. Carol XII era fugit la Benderĭ; o parte din rĕmășița ósteĭ sale era adăpostită în Moldavia; iar Mihaĭ Racoviță, prieten ascuns al luĭ Petru cel mare, chiămâ un corp de óste Ruséscă ce era pe margine despre Nistru, și le dădu pre mână pre Sveḑiĭ și Cazaciĭ ce eraŭ cantonațĭ la Cernăuțĭ. Acésta ajungĕnd la Pórtă, pricinui mazilia luĭ Racoviță, fără a se trimite de îndată următor în domnie; împrejurare ce îngriji prea mult pre boerĭ. Nesigurĭ despre viitorul lor stăpân, fi-va Constantin Duca, orĭ Antioh Cantemir, eĭ chiămară în Iașĭ pre Vornicul Neculaĭ Costin, carele în domnia luĭ Racoviță se trăsese la țeară; boieriĭ se rĕzemaŭ în el cu nădejdea, că deacă ar veni Constantin Duca, el ar mijloci ca să nu se răsbune asupra partizanilor fostuluĭ domn. Așteptarea și a unora și a altora fu înșelată; în 6 Noembrie 1709 primi cuca Neculaĭ Mavrocordat, întâiul domn fanariot în Moldova.

Neculaĭ Costin fu unul din Caimacaniĭ Domnuluĭ până la sosirea

(1) Neculce Tom. II. pag. 280.

acestuia, când atuncĭ fu numit Vornic de ţeara de jos, şi în curênd ajunse a fi unul din sfetnicii ceĭ maĭ de aprópe.

În acéstă vreme Moldova se făcuse ţělul luăreĭ aminte à Europeĭ. Carol XII era la Bender, şi Petru cel Mare chiămat de popórele creştine supuse semi-luneĭ, se pregătià de rěsboiul sěŭ asupra Turcieĭ. Neculaĭ Costin ca bărbatul cel maĭ învěţat din timpul sěŭ, avu prilej să intre în relaţie cu bărbaţiĭ însemnaţĭ ce treceaŭ necurmat prin ţeară, ca ambasadorĭ aĭ curţilor strěine, orĭ ca părtaş întâmplărilor marĭ ce avea loc seaŭ se pregătià în cuprinsul şi în apropiere de hotarele Moldavieĭ. Aşa el fu trimis să priméscă pre Marchizul Desalleurs Ambasador al Francieĭ la Constantinopol. Tot el fu însărcinat să complimenteze pre Iosif Potoţki, Palatin de Halicĭ şi partizan al luĭ Stanislav Lecinschi, ce din Ardél trecu în Moldova cu 3000 de oştenĭ. Tot el fu numit judecător la tribunalul micst ce se orândui în Iaşĭ spre a hotărî pricinile dintre pămênteniĭ şi oşteniĭ strěinĭ cantonaţĭ în ţeară. Un asemenea favor nu putea de cât să'l lipéscă cu o deosebită credinţă cătră persóna şi ocârmuirea luĭ Neculaĭ Mavrocordat. După mazilia dar a acestuia, întâmplată în 23 Noembrie 1710 de şi urmaşul sěŭ Dimitrie Cantemir numi pre Neculaĭ Costin Logofět mare, şi de şi făţişĭ el fu silit ca şi ceĭ-l'alţĭ boerĭ a se declarà pentru alianţa încheiată de acest domn cu Rusia, el în fundul inimeĭ sale rěmasă credincios luĭ Mavrocordat şi Turcieĭ; acésta se vede la fiesce care pagină a croniceĭ sale. Când dar după nenorocita ecspediţie de la Prut, Dimitrie Cantemir fu silit să'şĭ lase şi tronul şi ţeara, şi că Neculaĭ Mavrocordat veni de statornici pentru maĭ mult de un secol domnia Fanarioţilor, Neculaĭ Costin fu păstrat în postul sěŭ de Logofět Mare, şi favorul sěŭ nu făcu de cât a spori în aceste timpurĭ nenorocite, până la mórtea sa, care se întâmplă în luna Septembrie 1712: «mergênd la ţară pentru primblare şi pentru cercetarea moşiilor şi a bucatelor luĭ, şi bolnăvindu-se puţine ḑile, cu pocăinţă şi precum se cade unuĭ bun creştin aŭ plătit datoria cea firéscă. Tot întru aceeaşĭ vreme bolnăvindu-se şi Neculaĭ Vodă greŭ, şi nu maĭ puţin de cât rudeniilor luĭ 'ĭ-aŭ părut rěŭ luĭ Neculaĭ Vodă de mórtea aceluĭ boier, şi aŭ arětat deosibită milă caseĭ luĭ, şi neavênd cuconĭ rěposatul Neculaĭ, cu multă nevoinţă pentru pomenirea luĭ aŭ pus de aŭ scris istoriile ţěreĭ Moldoveĭ, care le scosese cu ostenéla luĭ, şi în locul luĭ, aŭ pus Logofět mare pre Antiohie Jora.» (1).

(1) Acsinte Uricarul. Tom. II. pag. 191.

Neculaĭ Costin este acel care s'aŭ ocupat maĭ mult cu istoria Moldavieĭ; și putem ḑice că el este cel întâiŭ care aŭ format un corp de anale naționale, precum despre acésta el singur se fălesce în prefața sa Tom. I. pag. 49. Cea maĭ mare parte din scrierile sale, sunt însă numaĭ compilatiĭ și anume : 1-iŭ *cartea despre descălecatul dintâiŭ al Moldavieĭ*, în 16 capiturĭ ce nu este de cât o amplificație ornată de o erudiție falsă a tractatuluĭ tătâne-sĕŭ cu aceeașĭ numire. 2-lea după acésta aŭ copiat letopisețul luĭ Ureche până la Despot Heraclidul, înḑestrându-l însă cu adaosurĭ scóse din cronicile Leșescĭ și Unguresci, pre care maĭ cu deosebire le-aŭ întrebuințat spre lămurirea istorieĭ naționale. 3-lea Letopisețul tătână-sĕŭ până la 1662 pre care l'aŭ copiat tecstual. 3-lea Cronica țĕreĭ de la Dabija VV, până la întâia domnie a luĭ Neculaĭ Mavrocordat, pre care cum ḑice el singur aŭ prescris'o de pe izvódele luĭ Vasilie Damian al treilea Logofĕt, a contimpuranuluĭ sĕŭ Tudosie Dubăŭ, ce aŭ fost Logofĕt mare subt domnul Constantin Duca; și a altora. Aceea ce este propriŭ a luĭ Neculaĭ Costin este *biografia domnilor de la Despot Eraclidul până la Ieremia Movilă Vodă*, publicată în Apendicsul X. Tom. I; și *istoria domnieĭ întâe a luĭ Neculaĭ Mavrocordat, a domnieĭ luĭ Dimitrie Cantemir, și a resboiuluĭ luĭ Petru cel mare cu Turcia.*

De și Neculaĭ Costin este de cât toțĭ cronicariĭ Moldoveĭ cel maĭ dedat în literatura clasică, stilul sĕŭ este departe de a ajunge pre acel al tătâne-sĕŭ, de care s'aŭ deosebit și prin caracter, și a luĭ Ureche și Neculce; în scrierile sale el afectéză un ton didactic și pretențios și erudiția sa ades desvălesce o mare ignoranță despre întâmplările și daturile cele maĭ însemnate ale istorieĭ vechĭ. D. *Hase* nu este dar nicĭ de cum aspru și nedrept în critica ce face despre cronica luĭ Neculaĭ Costin, pre care însă o amestecă cu acea a luĭ Miron Costin.

Neculaĭ Costin lăsâ maĭ multe fragmente spre urmarea croniceĭ sale. Aceste le întrebuință *ACSINTI URICARUL* la *Istoria oficială a adoueĭ domniĭ în Moldova a luĭ Neculaĭ Mavrocordat* (1711—1716.) Acéstă scriere are acelașĭ stil și aceléșĭ metehne ca și scrierile luĭ Neculaĭ Costin; este însă însemnată prin epoca ce tratéză și care cuprinde fugirea luĭ Cantemir in Rusia, lupta luĭ Carol XII la Varniță, trecerea luĭ Stanislav Lecinski prin Moldova, asupra cărora ne citéză maĭ multe facturĭ curióse și necunoscute istoricilor strĕinĭ. Cât despre autorul, noĭ nu știm, de cât că era casnic al luĭ Neculaĭ Costin, și *uricar al Logofețieĭ ceĭ marĭ*, adecă

prescriitor a acturilor domnescĭ. Maĭ tóte hrisóvele din începutul secoluluĭ al XVIII sunt scrise de el. Neculaĭ Costin și Acsinti sunt singuriĭ cronicarĭ aĭ Moldoveĭ partizanĭ domnilor de la Fanar.»

*

Horany. — Memoria Hungarorum et provincialium, scriptis notarum, quam excitat Alexius Horanyi, Viennae 1776 in 8⁰, dă următórele informațiunĭ despre Miron Costin :

«Miron suos natales debet Moldaviae. Floruit superiori sæculo, cum apud Principem Moldaviæ Logothætæ, vel ut vocabulo magis usitato munus indicem, Historiographi (1) personam egit. Scripsit *quoddam opus res Moldavicas* mirifice illustrans, quod ipse non vidi. Insigni cum laude ipsius meminit Kantemyrius in *der Beschreibung der Fürstenthums Moldau, pag. 340*, auctoremque inter optimos Moldavicorum rerum scriptores collocat; verba ejus hæc sunt .... (urméză vorbele luĭ Cantemir, deja aduse de noĭ aiurea).

*

Gebhardi. — In cartea luĭ *Ludovic Albrecht Gebhardi : Geschichte des Reichs Ungarn und der damit verbundenen Staaten* (2) la pagina 499—740 se cuprinde studiul sĕŭ despre istoria Moldoveĭ dupre M. Costin.

Eată ce dice Gebhardi (pagina 577) despre bărbatul nostru ilustru :

«Die älteste im Lande und aus den Quellen und Urkunden verfertigte ungedruckte Moldauische Geschichte rührt von dem Grosskanzler oder Logofet Miron her».

*

Alexandru Gavra în ciudata sa scriere *Theatru românesc* (3), *Preambulul Hronico-istoricesc cu numele Șincai și Samul Clain*, tipărită la Buda în 1844, 8⁰, pune umbra luĭ Clain, în Eliseĭ, să spună că: «la anul 1781, în Viena Austrieĭ v'am decopiat istoria și Hronica țĕreĭ Moldoveĭ, culese și scrise maĭ întâiŭ de *Constantin Miron* logofĕtul la an. 1708» (?) *Pag. 170.* Apoĭ în Apoteosa finală, unde *Clio* încununéză pre Șincai și pre Samuil Clain, Gavra așédă pe Can-

(1) Voesce a dice: *Logothetae.*
(2) Leipzig, 1782, 4 volume în 8⁰.
(3) Titlul întreg al aceșteĭ fantastice lucrărĭ se întinde peste 5 pagine!

timir la drépta luĭ Şincai şi «de-a stînga luĭ Samuil Clain stă *Constantin Miron Logofĕtul* şi cu degetul de la mâna drépta se atinge de cununa luĭ Clain» (pag. 182).

*

Reverendul *D. T. Cipariŭ* în *Analectele* sale, (1) ne dă următórea notiţă biografică a luĭ Miron Costin :

«XXVIII. Miron Costin fiul luĭ Alexandru Costin, născut precum se pare în Baru în Ucrania, unde pe la anul 1640 se aflà învĕţând la scólă, după aceea în multe diregĕtoriĭ publice fiind sub Vasile Lupul până la Constantin Cantemir principiĭ, în urmă fu ucis din mandatul cestuĭ din urmă în Roman la a. 1692 luna luĭ Decembrie, şi s'aŭ îmormêntat în mormêntul familieĭ în Barboşĭ împreună cu soţia sa. Scrierile luĭ se ḑic a fi următórele :

a) Despre descălecatul d'întêiŭ al Moldoveĭ, în şépte capete, de la întâia colonisare a Dacieĭ până la fundarea principatelor; tipărită în Chron. Mold. t. I, p. 3—32; amplificată de fiul sĕŭ Nicolaĭ şi tipărită tot acolo pag. 33—91.

b) Cronicul ţĕreĭ Moldoveĭ, în XX capete, începênd de unde aŭ încetat Urechie seaŭ de la domnia luĭ Aron până la Stefăniţă, şi cuprinḑênd un period de LXVIII anĭ de la a. 1594 până la a. 1663; tipărit tot acolo p. 214—235. S'aŭ continuat maĭ încolo de maĭ mulţĭ, între alţiĭ de fiul sĕŭ Nicolae până la a. 1712, de care maĭ jos, de Ioane Neculce până la a. 1743, şi alţĭ anonimĭ, tipărită tot acolo, tom. II pag. 3—130, 192—464 etc.,

c) *Viaţa lumeĭ*, poemă mică, încă netipărită.

d) *Tractat mic de versificare românéscă*, netipărit.

e) *Epigrama* cătră contimpuranul sĕŭ Dositeŭ metropolitul, netipărită.

f) *Vers despre originea* şi descălecarea românilor, tipărit în Psaltirea versificată de Dositeiŭ, fol. 265 faţa 1, reprodus în Anal. p. 253 în notă.

«XXIX. Nicolaĭ Costin, fiul luĭ Miron Costin, aŭ învĕţat în Universitatea din Cracovia şi aŭ purtat maĭ multe diregĕtoriĭ sub principiĭ de la Cost. Duca până la Nic. Mavrocordat, mort în a. 1712 luna luĭ Sept.

(1) Blajĭ, 1858.

Scriptele luĭ sunt:

a) Despre descălecatul d'întêiŭ al Moldoveĭ, în XVI capete, de care maĭ sus.

b) Descrierea Cronicului luĭ Ureche, cu adausurĭ, tipărite în Chron. Mold. t. I pag. 99—184 sub linie, şi în apendicea II, VI, VII şi V, pag. 6—29, 40—54, 59—126.

c) Continuarea Cronicului tătâne-sĕŭ de la Eustratiŭ Dabija până la Nic. Mavrocordat (1662—1719), de care maĭ sus: însă până la începutul domnieĭ întâiŭ a luĭ N. Mavrocordat după scrierile luĭ Vasile Dubăŭ contimpuranul sĕŭ, şi numaĭ de aci înainte din capul sĕŭ; tipărită tot acolo t. II pag. 1—130 (după V. Damian p. 3—64, de la sine pag. 64—130).

d) Fragmente istorice din a doua domnie a luĭ Nic. Mavrocordat, care le-a folosit Axentiŭ Uricarul în secolul următor (acolo şi t. II, pag. 131—192).»

* *

Iacă biografia ce dete Pumnul în *Lecturar*:

«*Logofĕtul Miron Costin (✝ 1692).* Fiul luĭ Alexandru Costin, şi-a făcut cursul învĕţăturilor la scolile din *Bar* din Ucraina. Intorcêndu-se în patrie'şĭ după mântuiţiunea studielor, a purtat cele maĭ însemnate deregĕtoriĭ publice ale Statuluĭ, sub Domniĭ: *Vasilie Lupul* (—1653), *Gheorghie Stefan* (1653—1658), apoĭ se retrase în viaţa privată în restimp de 14 anĭ, până la anul 1672 sub Domnul *Petru Stefan*, când întră iarăşĭ în serviciul Statuluĭ, căruia îĭ servi; apoĭ maĭ sub toţĭ Domniĭ, până la Decembrie din anul 1692, când fu omorît la Roman din porunca Domnuluĭ *Constantin Cantemir*, dar nevinovat şi fără judecată. Astă faptă barbară, crudă şi vrednică de osîndă şi tânguire, s'a întîmplat în chipul următor: Constantin Cantemir Domnul Moldav (1685—1693) era om de omenie, drept şi îndurat, dar slab fórte de fire; el să dedase cu totul pe mâna *Cupărescilor* adecă a *Roscetescilor*, cariĭ eraŭ cincĭ fraţĭ: Georgie, Manole, Scarlat, Lascar şi Mihaiŭ. Georgie era visternic, Manole ajunsese staroste în ţinutul Putneĭ de către Ţéra Românéscă, în locul luĭ Miron Costin, pe carele-l scóse din acel post; iar Scarlat, Lascar şi Mihaiŭ eraŭ Căpichihaiĭ seaŭ Agenţiĭ Domnuluĭ la Constantiniana (Ţarigrad). Aceştia împilaŭ ţéra şi o storceaŭ prin birurĭ nesfîrşite şi fără nicĭ un cumpĕt; maĭ ales Lascar, unul din Agenţĭ, scrié necurmat să i se trimită banĭ, acum pe una, acum pe alta. Contra asteĭ împilăciunĭ şi jăcuiciunĭ a ţĕreĭ nu îndrăsnià nime să'şĭ ridice

glasul, decât Costinescii (Miron și frate-sĕŭ Velicĭcul). Adesea orĭ ḑicea Miron către Domnul Cantemir la masă: «*Maĭ des cu păharele, Măria ta, și maĭ rar cu orênduelile (de bir); că birul ţĕreĭ este iertat de la Pórtă; că-ĭ vrea să-ţĭ daĭ, Măria ta, sémă odată, și nu-ĭ putea*». Și maĭ tare se svădia Velicĭcul cu visternicul Georgiŭ Roset, ḑicênd în visterie: «*Vistiere! vistiere! maĭ încet cu orênduelile (de bir)*». Dar acestea îĭ costă viaţa. Nefolosind aste sfătuirĭ nemica, se formă o opuseciune înfricoșată asupra nepăsătoruluĭ Domn, și a jăcașilor luĭ ministriĭ și agenţĭ. Cel întâiŭ semnal a acesteĭ opusăciunĭ fu o adunare a luĭ Velicĭcul Costin cu Gavrilitesciĭ și cu maĭ mulţĭ boerĭ josenĭ, cariĭ se strînseră la satul Băcaniĭ lângă Bârlad, cu ocasiunea nunţeĭ luĭ Ioan Paladi, ce era cumnat cu Velicĭcul. Acolo se jurară toţĭ se fugă în Ţéra Românéscă la Domnul Constantin Brâncoveanul, dușman de mórte al Cantemirescilor și al Rosetescilor, ca, luând ajutor, să mérgă la Constantiniana, să mijlocéscă depunerea (mazilirea) luĭ Cantemir și numirea luĭ Velicĭcul de Domn Moldoveĭ. Insă complotul fu descoperit iute de boeriul Ilie Ţifescul, ce încă se aflà la nuntă. Trebue însemnat, că Miron Costin nu se aflà la astă adunare, nicĭ luâ parte la complotul numit. Domnul Cantemir trimise îndată ostașĭ și prinseră din conjuraţĭ pre Velicĭcul, pre carele, aducêndu-l la Iașĭ, porunci Domnul, din îndemnul Rosetescilor, de-ĭ tăiară capul, fără vre-o judecată premrĕgĕtóre. Atuncĭ ḑiseră Rosetesciĭ către Domn: «*de óre-ce aĭ omorît pe Velicĭcul, apoĭ trimite să omóre și pre fratele luĭ pre Miron, orĭ vinovat orĭ nevinovat, viŭ să nu scape, că apoĭ va fi rĕŭ și de tine și de noĭ*». Domnul cum era slab, ascultà, trimese pre *Macri* vătavul de Păhărniceĭ cu ómenĭ, de luară pre Miron de la moșia luĭ de la Bărboșĭ, unde mersese să-șĭ îngrópe soţia, ce repausase chiar atuncĭ, și nu-l lăsară nicĭ măcar să-șĭ îngrópe soţia, ci-l duseră la Roman, și-ĭ tăĭară capul fără nicĭ o judecată premergătóre, nevinovat fiind cu totul. Așa se sfârși acest patriot înfocat și iubitor de patria și naţiunea sa.

Produsele luĭ literare sunt:

1. *Descălecatul întâiŭ al Moldavieĭ*.

2. *Viaţa Domnilor Moldavieĭ de la 1594–1662*, carele sunt tipărite în tomul I, al Cronicarilor Moldavĭ edaţĭ de Mihaiŭ Cogălniceanul;

3. *Viaţa lumiĭ* (poemă netipărită încă);

4. *Versificarea română* (încă netipărită);

5. *Epigramă cătră Dosoteiŭ Mitropolitul;*

6. *Viers de originea Românilor;* (tipărit în Psaltirea vĭersuită a luĭ Dosoteiŭ, la fața 265).

Logofĕtul Nicolae Costin († 1712). Fiul luĭ Miron Costin Lofĕtul. Șĭ-a făcut cursul învĕțăturilor la Universitatea din Cracovia. După mântuițiunea studiilor a purtat maĭ multe deregĕtoriĭ înalte în patrie-șĭ, până la capĕtul viețeĭ, carele s'a tîmplat în Septembrie 1712. Scriptele luĭ sunt :

1. *Întâiul descălecat al Moldavieĭ;*

2. *Istoria Domnilor Moldavieĭ* de la 1662—1711; și adecă; de la 1662—1708 după scriptele luĭ Vasilie Dămian, logofĕt al 3-lea, și ale luĭ Tudosiŭ Dubăŭ logofĕt mare; iar de la 1708—1711, de la sine. Sunt tipărite în tomul I și al II al Cronicarilor Moldavĭ publicațĭ de *M. Cogălniceanul.*

*

Apreciărĭ despre *Miron Costin*, citărĭ cel puțin din el, aflăm în maĭ multe scrierĭ moderne. Vom numi pre :

Zródla Dziejowe Tom. X Șprawy Woloskie za Iagellonów, de Alex. Iablonowski (Warsovia 1878).

A se vedea la paginele 762, 766, 772, 773—775, unde citează : «Miron Kostin, Opisanie Ziemi Moldawskiéj, Multanskiej.

*

Din letopisețe, ca *isvoare* bibliografice, vom cità paginile în *biografie.*

*

Maĭ recent despre Miron Costin aŭ scris câte ceva D. profesor Ión Lăzăricĭ în «Istoria literatureĭ române» (Sibiĭŭ 1884).

Asemenea D. profesor Ar. Densușianu în «Istoria limbeĭ și literatureĭ române». (Iași 1885).

*

Noĭ înșine am publicat în 1865 o conferință cu titlul «Cronicele nóstre» ținută la Ateneul din Bucurescĭ. Erorile ce făcurăm pe atuncĭ în acéstă primă încercare aŭ trecut din nefericire la ceĭ maĭ mulțĭ scriitorĭ, câțĭ de atuncĭ încóce ne aŭ făcut onórea să utilizeze lucrarea nóstră, așa orĭ cum era, de-șĭ maĭ tot-d'auna fără să ne citeze ca isvor nicĭ la bine nicĭ la rĕŭ.

Maĭ scim în fine că Onor. D. Sbiera profesor la Universitatea din Cernăuțĭ are pregătită o lucrare despre Costin, dar aceea n'am vĕ-

ḍut'o și, în lipsa a 250 de documente ce aduserăm maĭ îndărăt, nicĭ o credem gata de eșit la tipariŭ.

*

Rĕmâne totușĭ cea maĭ importantă, de-și nu cea maĭ recentă notița critică a ilustruluĭ profesor de la Sorbona din Paris, repaosatul Hase. Nu credem că ocupăm un loc *deafetea* cu asemenea scriere, măcar adusă în parte, și decĭ înregistrăm din ea unele estrase.

Notice d'un manuscrit de la Bibliothèque du Roi, contenant une Histoire inédite de la Moldavie, composée en moldave par Nicolas Costin, Grand-logothète à la cour d'Iassy, et traduite en grec moderne par Alexandre Amiras, par M. Hase.

«Le Manuscrit, objet de cette Notice, forme un petit in-folio, divisé en deux parties qui ont chacune leur pagination séparée. La première partie contient quinze chapitres sur soixante-sept pages, et la seconde quatre-vingt-deux chapitres, ou cinq cent quarante trois pages : la somme totale de ces dernières est donc de 610, sans compter plusieurs feuillets blancs qui séparent la seconde partie de la première. Le manuscrit est d'une bonne main, et écrit avec soin; la plupart des chapitres commencent par des initiales dessinées en noir. Un feuillet blanc, qui se trouve à la tête de la première partie, porte la note que voici, écrite de la main de M. l'abbé Sallier, garde de la Bibliothèque du Roi : *Envoyé par M. Peyssonel (sic) et remis par M. Marie, le 1-er de Juillet 1752* S. On verra par la suite l'importance de cette note, qui sert à constater que notre volume est le même que celui dont M. Peyssonnel dit avoir fait usage.

«Après ce feuillet, se trouve le frontispice dessiné à la plume, et représentant une porte. Une colonne, de chaque côté, soutient le cintre. Au dessus de l'arcade, remarquable par des embellissements de fort mauvais goût, on voit les armes de la Moldavie, c'est-à-dire un écu à un rencontre de bœuf, surmonté d'une Couronne; la tête de bœuf elle-même est surmontée d'une étoile à six pointes, et l'on voit derrière elle une masse d'armes et une épée mises en sautoir, les pointes dirigées en haut. Dans le champ, on lit les quatre lettres Grecques **I. Γ. Γ. B.** Jean George Ghikas, voyvode (1).

(1) Il paraît que les princes de la Moldavie, depuis qu'ils eurent des rapports avec l'Europe occidentale et chevaleresque, ont changé d'armoiries plus d'une fois. *Sulzer, Geschichte des transalpinischen Daciens. Vienne, 1781 in 8°, tome III.*

Le titre general qui se trouve au milieu de la page, est conçu en ces termes :

«Βιβλίον ἱστορικὸν, περιέχον τὰς ἡγεμονίας καὶ διαγογὰς τῶν ἐν Μολδαβίᾳ ἡγεμονευσάντων αὐθέντων (sic), καὶ ἑτέρων γειτνιάζοντων κατασποράδην ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Δραγόση Βοδα, καὶ καθεξῆς περατούμενον μέχρι τοῦ νῦν συντεθὲν μὲν πρῶτον παρὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Μυρῶν Κωστὴν εἰς Μολδαβικὴν γλῶτταν, μεταφρασθὲν δὲ διὰ προσταγῆς τοῦ ὑψηλοτατου καὶ θεοσεβεστατου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας, κυρίου Ἰωάννου Γρηγορίου Γγίκα Βοεβόδα, εἰς τὴν ὑμετέραν απλῆν διάλεκτον παρὰ τοῦ ἄρχοντος πρώην μέγα σλουτζάρου Ἀλεξανδρου Ἀμιρᾶ τοῦ Σμυρναίου. Ἐν Γιασίοις, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αψκθ', κατὰ μῆνα Φευρουάριον.

«Histoire contenant les règnes et la vie des princes de Moldavie, «et des autres Souverains des pays limitrophes, depuis le règne de «Dragos jusqu'en 1729 [et précédée d'une introduction contenant «l'histoire ancienne de la Moldavie]; ouvrage composé d'abord en «langue Moldave par Myron Costin, grand-logothète, ou chancelier; «et ensuite traduit en grec moderne, d'après l'ordre du trés haut et «très illustre hospodar et prince de toute la Moldavie, Jean-Grégoire «Ghikas, voyvode, par le seigneur Alexandre Amiras de Smyrne, ci-«devant grand-sloutzar, ou écuyer de bouche de la cour; à Iassy, «l'an 1729, au mois de février». Nous verrons bientôt que ce titre renferme plusieurs inexactitudes.

La Moldavie, qui pourtant confine à la Hongrie et à la Pologne, était jadis une des contrées de l'Europe que l'on connaissait le moins. Ce ne fut que vers la fin du XVII-e siècle que l'empire Ottoman, accablé par l'étendue d'un pouvoir mal administré, se vit attaqué sur le Danube, près de son embouchure. Depuis cette époque, des armées Europennes out traversé la Moldavie, des voyageurs instruits y ont séjourné; et l'on a été surpris de découvrir non loin du Pont-Euxin, une population considérable, d'une origine moitié slave, moitié Romaine, gouvernée par des hospodars envoyés de Constantinople, et par une cour toute grecque, dont les dignités, les usages, le cérémonial, rappellent sans cesse le faste antique des empereurs d'orient, et cette pompe de Byzance que nos ancêtres cherchèrent à imiter pendant le moyen âge. L'histoire de cette cour

page 669, a composé un Memoire particulier sur l'origine de ces armes: Unter suchung des Ursprungs des Walachischen Rabens u. des Moldavischen Ochsenkopfs in ihrem Landwappen.

à la fois Orientale et Chrétiene, dont les princes changeaient au gré et selon les caprices du divan, offre, jusque dans ces derniers temps, les catrastrophes les plus singulières et les révolutions les plus tragiques. On y voit des familles illustres établies sur les ruines les unes des autres, s'agrandir, triompher, disparaître tour-à-tour, tantôt recourir à la protection de la Porte, tantôt implorer celle de la Russie, et influer quelquefois, par leur élévation ou par leur chute, sur les résolutions les plus importantes du Divan ou des puissances chrétiennes. Peut-être cet état des choses ne sera-t-il pas permanent; le temps, qui change tout, modifiera la situation de la province dont nous parlons, et dejà sa partie orientale vient d'être réunie à ce qu'on appele la nouvelle Russie. Mais quelle que soit à l'avenir la destineé de ce pays intermédiaire entre les états chrétiens et l'empire Ottoman; le spectacle des vicissitudes d'un Gouvernement participant à la fois de notre civilisation et des usages de l'Asie, la géographie des contrées qui virent Trajan triomphant, Charles XII captif, et Pierre le grand sur le point de le devenir, inspireront toujours un vif intérêt. Le manuscrit qui est l'objet de nos recherches, contient l'histoire de Moldavie la plus complète qui ait été composée par les indigènes eux mémes; et jamais le texte original de cet ouvrage, ni la traduction qui en a été faite en Grec moderne, n'ont été imprimés. Je me suis donc empressé de me rendre à l'invitation de personnes aux avis des quelles il m'est aussi doux qu'honorable de déferer, lorsqu'elles ont paru désirer que, dans une notice insérée dans ce Recueil, je fisse connaître l'histoire de *Costin.* Je ne me dissimule pas, néanmoins, qu'un sujet qui se rattache nonseulement à l'histoire du moyen âge, mais encore à des intérets récents et, pour ainsi dire, aux événements de nos jours, ne m'éloigne un peu de mes études habituelles. Accoutumé à des travaux purement philologiques, je sens combien, dans celui que je vais offrir aux lecteurs, j'aurai besoin de leur indulgence.

Avant de commencer l'analyse de l'ouvrage lui-même, il est essentiel de donner quelques détails sur la famille et la personne de l'auteur, sur l'époque à la quelle son livre fut composé en Moldave et traduit en grec moderne; en fin sur les écrivains qui, ayant été à portée de le consulter, en ont déjà publié quelques fragments.

Presque tous ont confondu deux historiens, Myron le père, et Nicolas son fils, auteur de l'ouvrage qui nous occupe. La famille noble des Constantin ou Costin, à la quelle ils appartenaient, quoique fixée

depuis longtemps en Moldavie, était d'origine *Servienne* (1). Myron Costin, grand-logothète ou chancelier à la cour d'Iassy sous la règne de l'hospodar Constantin I-er Cantémir (1685—1693), parait avoir eu le goût des lettres et des dispositions naturelles pour l'étude. Autant qu'on peut en juger par l'éxposition un peu embrouillée que l'on trouve dans la préface de l'ouvrage publié par son fils, il avait composé en langue Moldave (2) deux écrits séparés, ayant tous deux pour objet l'histoire de sa patrie. Dans le premier, il traitait des conquêtes de Trajan, et de l'établissement des colonies Romaines au Nord du Danube; le second comprenait l'histoire moderne de la Moldavie depuis le règne d'Aron Voda (1591, 1595) jusqu'à une époque assez rapprochée de celle ou vivait l'auteur lui-même. (3) Ce second ouvrage semblait être la continuation d'un autre, composé par Ourek,

(1) Voyez la liste des familles nobles de la Moldavie, dans l'ouvrage du prince Démétrius Cantémir, *Beschreibung der Moldau, Francfort et Leipsick 1771 in 8º pag. 262—265.*

(2) La langue Moldave, qui n'est qu'un dialecte de cele que l'on parle en Valachie. dans quelques contrées de la Transilvanie, et même en Bulgarie, au sud du Dauube, mérite de fixer l'attention des philologues, et de ceux qui s'occupent de grammaire générale. De toutes les langues modernes venues du latin, c'est la seule, je crois, qui se soit formée par une fusion du latin et du slave; toutes les autres sont nées du latin et du teutonique, en empruntant quelques mots à des langues indigènes et antérieures. Si l'on en croit Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens, tom. II, p. 241*, quatre huitièmes des mots Moldaves sont d'origine latine, trois hutièmes d'origine slave, et un hutième d'origine Turque, Grecque, Albanaise, ou Gothique. Cette estimation me parait assez exacte d'après le peu de Moldave que j'ai appris dans la seule grammaire qui en existe : *Elementa linguae Daco-Romanae Sive Valachicae, composita ab Samuele Klein de Szad, ord. S. Basilii; locupletata vero et in hunc ordinem redacta a Georgio Gabriele Sinkai; Vindobonae 1780 in 8º.* J'y ai remarqué entre autres : 1-o que les noms de parenté semblent s'être mieux conservé en Moldave que dans la plupart des autres langues venues du latin; car dans *muliere, nepot, nuora, genere, vitrec, etc.* il est aisé de reconnaître *mulier, nepos, nurus, gener, vitricus.* 2-o que le *qu* des Latins se trouve presque sans exception changé en *p.* De *aqua, équa, quatuor*, on a fait *apa, epa, patru. Sic volo facere; Remane Sanus,* se dit en Moldave : *aşia voi facere : remani sanatos.*

(3) *Engel* (*Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer, partie IV pag. 68*) dit avoir eu la version Latine de deux manuscrits, contenant l'un et 'l'autre l'histoire de Myron. Mais puisque l'un de ces deux manuscrits, qui était le moins incomplet, ne s'étendait que jusqu'à l'an 1595, et que l'autre n'allait pas même au de là de 1561, il est évident que ce n'est pas l'histoire de Myron commençant en 1591 qu'Engel a consultée, et que, semblable au traducteur Alexandre Amiras, il a pris l'ouvrage du fils pour celui du père.

grand vornik ou juge, dans le quel celui-ci traitait de l'histoire de a Moldavie pendant le moyen âge, jusque vers la fin du XVI-e Siècle et l'avénement d'Aron.

Myron mourut sans avoir mis, à ce qu'il paraît, la dernière main à ses deux Traités. Nicolas Costin, son fils, lui succéda dans la charge de grand logothète, et réunit en un seul les deux ouvrages de son père, en insérant, entre les deux, l'histoire d'Ourek : il enrichit ces différentes parties de nouveaux détails et de remarquables polémiques dirigées contre des auteurs Moldaves, qui, avant Myron, avaient écrit les annales de leur pays (1). Ce travail, rédigé de cette manière, parut en 1729, je dis parut, dans le sens ou les anciens prenaient ce mot; c'est à-dire que le jeune Costin en laissa prendre des copies manuscrites. Il renfermait, comme on vient de le voir, une histoire complète de la Moldavie, savoir :

1° Des recherches historiques sur l'origine et la durée des établissements des Romains en Moldavie (an de J. C. 101—273) travail au quel un Traité de Myron Costin le père avait servi de base.

2°. L'histoire de la Moldavie depuis l'invasion des barbares jusqu'au règne d'Aron Vodă (an de J. C. 273—1591). La plus grande partie des faits concernant cette époque était puisée dans l'ouvrage moldave d'Ourek, grand-juge.

3° L'histoire moderne de la Moldavie depuis l'avénement d'Aron jusque vers la fin du XVII-e siècle, tirée du second ouvrage de Myron, et continuée jusqu'à l'an 1729 par Nicolas Costin le fils.

Il est clair, d'après cet exposé, que le plan et la rédaction de l'ensemble, ainsi que la dernière partie de l'ouvrage, appartiennent au jeune Costin. Néanmoins l'usage a longtemps prévalu d'attribuer le tout à Myron; c'est lui seul qui est désigné comme auteur par le

(1) Il parait que les Moldaves ont employé de bonne heure la langue nationale pour écrire l'histoire de leur pays. Voici les noms de leurs annalistes dont Costin fait mention : 1° Misaël, surnommé ὁ Καλόγηρος ou le religieux; 2° Siméon appelé le Professeur, ὁ διδάσκαλος (Dascălul) Voyez ci aprés le texte de la préface, pag. 289; 3° Eustratius le chancelier, cité pag. 45 du manuscrit; 4° et 5° Les auteurs de deux, ou peut-être de trois chroniques, que je trouve cités sous le nom de ὁ παλαιος et ὁ νεώτερος χρονογράφος; 6° Ourek, grand-juge dont je viens de parler.— Aucun de ces annalistes n'a été imprimé; leurs noms même, si l'on excepte celui d'Ourek, sont restés inconnus à tous les écrivains modernes. Cependant, quelques uns de ces auteurs paraissent être de la fin du XV-e Siècle ou du commencement du XVI-e; à cette époque les historiens en langue nationale étaient encore rares chez les autres peuples de l'Europe.

traducteur grec (1), et l'exemple de ce dernier a été suivi par tous les écrivains de l'Occident qui ont parlé de cet ouvrage. Cette erreur vient probablement de la haute idée que Costin le père avait laissée de son érudition, et de ses travaux, de la variété de ses connaissances, et peut-être même de sa critique. Connu pour être le meilleur historien de son pays, il n'est pas étonnant qu'on lui ait attribué un ouvrage publié peu d'années aprés sa mort par son fils. Ce n'est pas que le jeune Costin n'ait eu aussi une sorte d'instruction; outre le moldave, sa langue maternelle, il savait le latin, le grec (ou du moins le grec moderne) et probablement le polonais; et le prince Cantémir vante quelque, part la sollicitude de Myron pour l'éducation de ses enfants «qu'il envoya en Pologne» pour y apprendre le latin et les arts liberaux (2). Mais, malgré des soins aussi bien dirigés, il ne parait pas que Costin le fils, comme écrivain et comme annaliste, ait jamais atteint la réputation de son père.

L'histoire de Costin fut donc publiée a Jassy en 1729, sous le règne de l'hospodar Grégoire Ghikas, prince ami des lettres. Né en Grèce, il désirait que cette histoire pût être lue par ses compatriotes, dont plusieurs occupaient des places importantes au palais. Alexandre Amiras, originaire de Smyrne, ci-devant grand sloutzar ou écuyer de bouche à la cour de Moldavie, fut chargé de traduire l'ouvrage de Costin en grec moderne; et cet ordre du prince a dû recevoir une exécution extrêmement prompte; car il paraît qu'Amiras commença la traduction de la première partie, tandis que Costin travaillait encore aux derniers chapitre de la seconde. Au moins je ne saurais expliquer autrement comment il se fait que le titre de la traduction porte la date de Iassy 1729, au mois de fevrier, tandis que l'ouvrage lui même renferme au chapitre LXXXII, des pièces authentiques, telles qu'une convention entre l'hospodar de la Moldavie et les Tartares Nogais (3), datée du mois de septembre de la même année. Quoiqu'il en soit, il est certain que le public d'Iassy

(1) Voyez plus haut pag. III, lignes 1 et 2.

(2) *Beschreibung der Modau, etc. pag. 340.* Am Ende des vorigen Iahrhunderts fiengen endlich auch einige Moldauer an, sich auf die lateinische Sprache und Wissenschaften zu legen. In dieser lobendswürdigen Sache gieg ein gewisser Miron (sic) den andern mit seinem Beispiele vor. Er war Logothet, und der richtigste Geschichtschreiber, den die Moldauer haben; er schickte seine Söhne nach Polen, und liess sie da selbst die lateinische Sprache und die freien Künste lernen.

(3) Partie II, pag. 539 du Manuscrit. Texte de cette pièce dans l'appendice. à la suite de ca mémoire, sous le No. IX.

sut bon gré au prince Ghikas de l'interêt qu'il semblait prendre à l'histoire nationale (1), et l'empressement du prince a faire connaître l'ouvrage de Costin aux personnes de sa cour peu versées dans la langue Moldave, prouve son estime pour l'auteur et pour ses productions littéraires. Voyons maintenant jusqu'à quel point le livre de Costin mérite l'opinion avantageuse dont il paraît avoir joui à la cour d'Iassy, et la réputation qu'il a toujours conservée depuis.

On a dit que l'histoire se faisait lire, de quelque manière qu'elle fût écrite. Cela est vrai, jusqu'à un certain point; et cette maxime peut s'appliquer surtout à l'histoire d'une contrée aussi peu connue que la Moldavie (2). De plus, l'ouvrage de Costin, écrit avec un ton

(1) Je soupçonne que c'est de ce travail, ordonné par Ghikas, et exécuté par Costin que parle Boscovich, *Journal d'un voyage de Constantinople en Pologne, fait à la suite de M. Porter, ambassadeur d'Angleterre, etc., Lausane, 1772 in 8º pag. 255.* «M. Millo, staroste de Ciarnauz...., m'apprit qu'il y avait à Iassy un «manuscrit qui contient l'histoire de la Moldavie qui n'a pas encore été publié. «Elle a été compilée par les ordres de Grégoire Ghikas, prince de Moldavie il «y a trente-six ans, et qui l'a été plusieurs fois depuis, c'était un homme de «goût et savant; il l'avait fait extraire des monuments qu'il avait rassemblés de «tous côtés avec le plus grand soin.

(2) J'ai consulté et comparé avec soin les ouvrages suivants, qui traitent, avec plus ou moins de détails, de l'histoire de la Moldavie, et je me suis convaincu qu'il n'en est aucun qui ne puisse être rectifié et considérablement augmenté par celui de Costin:

1º *Geschichte der Moldau und Walachey, nebst der historischen und statistischen Literatur beider Länder von Iohann Christian von Engel. Halle, 1804 in 4º.* Cet auteur m'a été fort utile: il y a, ce me semble, peu de profondeur dans ses vues, et peu de liaison dans sa manière de présenter les faits; mais son ouvrage est modéré, exact, plein de recherches et d'excellentes notices bibliographiques.

2º *Ludewig Albrecht Gebhardis, Geschichte des Reichs Ungarn und der damit verbundenen Staaten. Virter Theil. Leipzig, 1782 in 8º.* L'histoire de la Moldavie s'y trouve pages 499—740. Gebhardi a examiné avec attention et comparé en critique les anciens ouvrages latins et allemands concernant son sujet. Son récit est clair, et je préfère son travail à celui d'Engel, plus récent et plus riche de détails à la vérité, mais diffus et manquant souvent de méthode.

3º L'ouvrage de M. André Wolf, *Beiträge zu einer statistisch-hitorischen Beschreibung des Fürstenthums Moldau, Hermannstadt, 1805 in 8º*, traite, dans le premier volume de la Géographie et de l'état sanitaire de la Moldavie; on trouve dans le second, à la suite d'une liste des hospodars, tirée des archives d'Iassy un précis historique, où l'auteur a représenté avec clarté la série des règnes depuis Dragos (1359) jusqu'à Alexandre XI Mourousi (1802). M. Wolf a saisi les faits les plus intéressans avec beaucoup de justesse et de savoir. Simple et concis, il les resserre dans un petit espace, et j'ai presque toujours suivi l'ordre chronologique qu'il a adopté.

de vérité très remarquable, offre dans sa dernière partie, des détails piquants inconnus à nos historiens, des peintures circonstanciées et pleines de naïveté, des documents curieux et authentiques. Dans ce qui ne se rapporte pas à l'érudition les raisonnements de l'auteur ont de la justesse; sincérement attaché a son pays, il remarque en plus d'un endroit, avec le ton d'un véracité courageuse, que l'influence des grecs de Constantinople avait presque toujours été également funeste au peuple et aux boyards de sa patrie (1) et même,

4° L'ouvrage de Fraçois-Joseph Sulzer, *Geschichte des transalpinischen Daciens, das ist, der Walachey, Moldau und Bessarabiens. Wien, 1781 in 8°*, en trois volumes, est précieux pour connaître la Géographie de la Moldavie, l'administration des princes, et les moeurs des habitans. Sulzer étant mort en 1790, la partie historique de cet important ouvrage n'a point été publiée, elle existait encore en manuscrit en 1802. Voyez Engel, etc. pag. 55. On trouve à la fin du 1-er volume de la partie publiée une carte Géographique de la Moldavie, dont je me suis servi en rédigeant ce Mémoire, au défaut de celle qui a été donnée en 6 feuilles par le général de Bauer, vers l'an 1778.

5° La naissance et la dignité du prince Démétrius Cantemir lui donnaient des motifs et des moyens pour écrire l'histoire de ses prédécesseurs; mais son *Historia antiqua et recens Daciae*, dont l'original, en langue Moldave, est conservé manuscrit à Blasendorf (voy. Engel, etc. pag. 26) ne va que jusqu'en 1197; et dans sa *Beschreibung der Moldau, Francfort et Leipsick 1771 in 8°*, je ne trouve sur les anciens hospodars qu'une liste aride, pag. 111—129. Néanmoins ce dernier ouvrage est curieux par les détails qu'il donne sur les dignités et les emplois de la cour d'Iassy.

6° Ἱστορία τῆς Βλαχίας πολιτικὴ καὶ γεωγραφικὴ, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης αὐτῆς καταστάσεως ἕως τοῦ 1774 ἔτους, εκδοθεῖσα φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν αὐταδέλφων Τουνουσλῆ. ἐν Βιέννῃ τῆς Αουστρίας. 1806, in 8° par un anonyme, contient quelques ordonnances des princes (Χρυσόβουλλα), et d'autres documents qui intéressent également la Moldavie, et qui ont été fort utiles.

Voilà les ouvrages que j'ai principalement consultés; on en trouvera quelques autres cités dans les notes qui accompagnent les appendices. *L'Histoire de la Moldavie et de la Valachie*, par Carra, Neufchâtel, 1781, in 8° n'est qu'un pamphlet véhément, dicté par l'amour propre blessé de cet ancien secrétaire du prince Grégoire Ghikas. Je ne connais *l'Histoire des troubles de la Moldavie.* Paris, 1620 in 8° par Jean Barret, que d'après ce qu'en a dit Engel, *Literatur der Moldauischen Geschichte, und stats Kunde*, pag. 69.

1. Καθὼς καὶ εἰς τὸν τόπον μας θέλεις εὕρει μετέπειτα, οἱ Γραικοὶ εἰς τὴ κατάστασιν ἔφεραν τὴν τζάραν μας τοὺς ἄρχοντας ἀντῆς κ.τ.λ.

Manuscrit de la Bibliothèque du Roi partie II, pag. 20. Il faut se rappeler que Costin écrivit ou du moins publia ceci sous le règne de Gregoire Ghikas, grec de nation; il y avait donc de la franchise, et peut-être du courage, à manifester sur ses maîtres une opinion qui n'était pas entièrement dénuée de vérité. Mais on aurait pu objecter à Costin que si la domination des grecs était quelque fois arbitraire et onéreuse, si elle humiliait les Moldaves, elle servait aussi à les associer à la culture intellectuelle de leurs maîtres. Beaucoup de princes et de

quand il se trompe dans ses citations, il n'est pas sans intérêt de voir comment un homme de sens, mais élevé d'une manière semi-orientale, entendait et interprétait des auteurs occidentaux. Voilà plus de motifs qu'il n'en faut pour s'intéresser à son ouvrage, malgré les deux défauts graves qui le déparent, et dont le lecteur ne s'apercevra que trop tôt. Le premier est un désir extrême de paraître savant, et de montrer de l'érudition; le second, un patriotisme porté a l'excés ou plutôt une vanité nationale telle que Costin voudrait faire passer les Moldaves pour le peuple le plus ancien, le plus vaillant et le plus noble de l'univers. C'est ce second défaut qui lui fait adopter les hypothèses les plus absurdes, pour peu qu'elles soient favorables à ses idées; et cest le premier qui le porte à se jeter sans cesse dans des digressions qui interrompent désagréablement son récit.

Possédât-on même le savoir le plus vaste et le plus profond, il est toujours d'un bon esprit de ne mettre dans un ouvrage que la dose d'érudition qui convient au sujet que l'on traite. Mais que sera-ce, si un auteur qui n'a qu'une instruction médiocre se tourmente pour paraître savant ? Au lieu d'exposer simplement les faits qu'il connait bien, il déparera son ouvrage par des citations déplacées, des passages mal compris, par une foule d'aperçus faux, d'assertions hasardées ou parodoxales, qui ne pourront soutenir l'examen : c'est ce qui est arrivé à Costin. Le nombre d'ouvrages qu'il cite serait étonnant pour un écrivain de son temps et de son pays : mais je me suis convaincu, et mes lecteurs le seront bientôt avec moi, qu'il n'avait lu qu'un petit nombre des auteurs dont il invoque le témoignage, et qu'il a transcrit ses citations des historiens Hongrois et polonais qui lui servent de guides. Cette érudition d'emprunt ôterait tout mérite à son livre, si elle y dominait partout: mais heureusement la partie la plus importante de l'ouvrage, celle où le récit de Costin devient celui d'un contemporain et d'un témoin oculaire, en est à peu près exempte.

Toute fois, malgré les défauts que nous venons de signaler, l'histoire de Costin, plus connue sous le nom de la *Chronique* de Miron, jouissait dans le siècle dernier, d'une grande réputation à Iassy, et dans toute le Moldavie. Les gens instruits de ce pays la regardaient comme faisant le plus grand honneur au prince Ghikas, qui

particuliers grecs ont fait le plus noble usage du pouvoir et des richesses acquises dans ce pays; et d'ailleurs, l'autorité s'exerçait en Moldavie par un peuple pour ainsi dire compatriote du peuple soumis, ayant la même religion, presque les mêmes moeurs, et étant plus avancé dans une civilisation semblable.

en avait ordonné ou au moins encouragé la publication ; ils la citaient comme le recueil le plus complet et le guide le plus sûr pour connaître l'origine de leur nation. Leur opinion à été adoptée par les bibliographes, et en général par les écrivains modernes. Le prince Démétrius Cantemir, dans sa description de la Modavie (voyez plus haut pag. V (p. 274 nota 2). Horanyi, dans son Recueil (1) Gebhardi, dans l'histoire de la Hongrie (voyez pag. VI (2); aci, p. 275 nota 1). en parlent avec éloge; et lorsque Engel réunit les matériaux pour écrire son Histoire de la Moldavie, la plus complète de toutes, puisque celle de M. Samuel Klein n'a pas encore paru, il s'était procuré deux versions Latines de l'ouvrage de Costin, et il en donne des extrais dans le cours de son récit. Mais nous avont dit plus haut que les manuscrits sur lesquels ces versions étaient faites, étaient tous deux incomplets, et n'allaient pas même jusqu'à la fin du XVI-e siècle (voyez note 2) : ainsi toute la dernière partie de l'histoire de Costin, où il commence à entrer dans de grands détails, n'a pu être consultée par Engel. Peyssonnel, au contraire, a pu profiter de ce guide lorsqu'il composa son important ouvrage sur les peuples voisins du Danube et du Pont-Euxin (3) et je pense, d'après la note qui se trouve à la tête de notre manuscrit, que c'est sur ce volume même

(1) *Memoria Hungarorum et provincialium, scriptis notarum, quam excitat Alexius Horanyi.* Viennae, 1776 in 8⁰. Dans ces Notices biographiques, que j'ai lues avec plaisir et profit, j'ai vu qu'Horanyi auteur érudit et latiniste habile connaissait à peine les premiers éléments de la langue Grecque, et qu'il n'avait aucune idée de la Grécité du moyen âge L'article sur Myron lui même prouve qu'Horanyi croyait le mot *logothète* (chancelier) synonyme de celui d'historiographe. Voici ses expressions : *Apud principem Moldaviae logothoetae* (sic), vel *ut vocabulo magis usitato munus indicem, historiographi personam egit.* On découvre la première origine de la charge des logothètes dans les *Rationales* d'Alexandre Sèvère. *Voyez* Lampride *cap. 45*, et la note de Casaubon sur ce passage.

(2) M. Klein, à Blasendorf en Transilvanie, le même a qui l'on doit la seule grammaire Moldave qui existe *(voyez pag. 278)* a travaillé longtemps à une histoire de la Valachie et de la Moldavie, sous le titre : *Annales principum Transalpinorum et Moldavicorum.* Il voulait la faire imprimer en latin et en valaque; et dans une lettre écrite à M. Engel vers 1802, il avertit ce dernier que, pour cet ouvrage, il s'était servi du manuscrit de Costin, qui finissait à l'an 1595. *Ex illo ego et iam plurimum habeo, et nihil permisi intactum, quod ille habet, quin in meo opere non inseruissem, exceptis rebus Polonicis et Transilvanis.* Voyez Engel, *Geschichte*, etc. pag. 66. J'ignore si l'histoire de M. Klein a paru de puis.

(3) *Observations historiques et géographiques sur les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube et du Pont-Euxin, etc.* Paris 1765 în 4⁰. Je serai plus d'une fois obligé, surtout dans les questions de chronologie d'être d'une

qu'il a travaillé. Mais pourquoi, me demandera-t-on, Peyssonnel, lisant au frontispice de notre manuscrit le nom de Costin, s'obstine-t-il à ne le citer que sous le nom de *l'auteur anonyme de l'histoire de la Moldavie?* (1) Il est assez difficile de répondre à cette question, à moins qu'on ne suppose que Peyssonnel, voyageur judicieux, mais d'ailleurs peu érudit, et surtout fort négligent en fait de bibliographie, ait été frappé de la contradiction qui existe entre le titre du manuscrit qui nomme Myron comme auteur de l'ouvrage, et la préface, qui désigne comme tel Nicolas Costin le fils. Ne sachant comment résoudre cette difficulté, il aura mieux aimé attribuer l'ouvrage à un auteur anonyme, que d'entamer une dissertation bibliographique qui, d'après sa manière de voir, aurait ralenti la rapidité du récit. (2) Après avoir parlé des auteurs qui ont pu consulter l'ouvrage de Costin, soit dans la langue originale, comme le prince Cantémir et M. Klein, soit dans des versions Latines, comme Engel, soit dans une traduction Grecque, comme Peyssonnel, il faut encore a jouter quelques mots sur cette traduction Grecque qui se trouve aujourd'hui à la Bibliothèque du Roi. Comme Alexandre Amiras l'interprète de Costin, n'a mis à la tête de son travail ni avertissement ni préface, nous ne pouvons rien dire du système qu'il se proposait de suivre. Sa manière diffère sans doute beaucoup de celle que des auteurs justement célèbres suivent aujourd'hui en écrivant le grec moderne; plusieurs de ses expressions ne seraient plus admises dans le style historique, car on sait que dans les langues qui tendent rapidement à se fixer, les mots ont leur bonne et leur mauvaise fortune; il en est qui prennent faveur tout-à-coup, il en est d'autres qui tombent dans la disgrâce. Cependant Amiras écrit assez facilement pour oser rendre en vers les fragments des poëtes cités quelque fois par Costin. Cet auteur, pour prouver que les Daces habitaient jadis les bords de la mer d'Azoff, avait traduit en Moldave et inséré dans son récit les vers suivants de Denys le Périégète :

autre avis que cet écrivain, doué d'ailleurs d'un esprit fin et exercé, et qui, malgré ses fréquentes erreurs dans les matières d'érudition, a pourtant le grand mérite d'avoir attiré l'attention des savants sur des objets peu traités avant lui.

(1) Surtout pages 193, 214, 215, et dans tout le chapitre XXV, qui traite de l'origine de la principauté de Moldavie.

(2) Je ne doute point de l'identité de Costin et de *l'auteur anonyme*, et je la crois démontrée non seulement par la note qui se lit à la tête de notre manuscrit, mais encore par les passages de *l'auteur anonyme* cité par Peyssonnel, et qui se retrouvent tous dans notre volume.

Τοὶ μετὰ πρὸς βορέην τετανυσμένα φῦλα νέμονται
Πολλὰ μαλ'ἑξείης, Μαιώτιος ες στόμα λίμνης,
Γερμανοι, Σαμαται τε, Γέται δ'αμα, Βασταρναι τε.
Dακῶν τ'ἄσπετος αἶα, καὶ ἀλκήεντες 'Αλανοί.

Orbis descriptio, vers 302 - 305.

Voici maintenant comment Costin a retraduit ce passage en vers Grecs politiques :

"Εθνη πολλά κατώκησαν Μαιώτιδος εἰς τοπους,
Νέμτζοι καὶ Γεται, Σαμαρται ὁμοῦ μὲ τούς Βασταρτους *(sic)*,
Καθέδρα παλαι τών Dακῶν ὁμοῦ μὲ τοὺς 'Αλάνους,
Οπὖχαν στήθη δυνατὰ καί θώρακας μεγαλους.

Partie I, pag. 26 du Ms.

Un peu plus loin, Costin avait cité les vers suivants d'Ovide; il est question de Flaccus, général Romain, duquel, d'après une hypothèse absurde que toute fois notre auteur n'adopte pas, les Valaques auraient tiré leur nom :

Praefuit his, Graecine. locis modo Flaccus ; et illo
    Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli :
    Hic arcu fisos terruit ense Getas.—

[Epist. ex Ponto, lib. IV. eleg. IX. vers 75—78].

Amyras traduit ainsi en grec moderne :

"Ενα καιρόν τήν ὥρισαν Γέται, τῶρα δὲ Φλακος (sic)
Πολύτεμον τήν Δούναβι τοῦ ὄχθην χωρὶς λαθος.
'Εκεῖνος καὶ τὴν Μύσιαν ἐκράτησε μὲ πίστον,
Καὶ ἀπέδω ἐδίωξε τοὺς Γέτας μὲ τὴν νίκην.

Partie I, pag. 39 du Ms.

Ces vers ne sont pas éminemment poétiques, j'en conviens; mais ils sufisent pour donner une idée du style du traducteur. D'ailleurs on peut dire pour sa justification, qu'il valait peut être mieux se mettre à la portée des personnes pour les quelles cet ouvrage était destiné, que de conserver l'éclat et la pompe de la poésie classique, au risque de ne pas être compris par les boyards d'Iassy et les courtisans du prince Ghikas. En général, Amiras a le mérite de la clarté : c'est beaucoup. Sa traduction a-t-elle aussi celui de l'exactitude? Je n'ose trop répondre à cette question, l'original étant resté inédit : mais une traduction entreprise dans le pays même, par ordre du Souverain, et probablement soux les yeux de l'auteur, doit inspirer de la confiance, quand même (et c'est ce qui arrive a Amiras) la personne chargée de ce travail aurait eu peu d'érudition classique et se serait trompée presque toutes les fois qu'il s'agissait de réta-

blir en grec moderne un nom classique, latin ou grec, qui se trouvait dans l'original Moldave (1).

Je termine ici ces observations préliminaires, car il est bien temps de mettre les lecteurs en état de porter eux-mêmes un jugement sur l'ouvrage de Costin. La nature de ces Notices ne me permettant pas de donner le texte ou la traduction de tout ce qu'un volume de plus de six cents pages *in-folio* renferme d'important ou de curieux, je me suis borné à faire une analyse abrégée de l'ensemble de l'ouvrage, en y insérant des passages du texte, suivis quelquefois de leur traduction. Quant à ceux des chapitres qui me paraissaient mériter d'être rapportés en entier, mais dont l'étendue aurait désagréablement interrompu l'analyse, on les trouvera placés à la fin de cette Notice, en forme d'appendices. J'ai hésité si je devais ajouter une traduction Française à ces chapitres transcrits textuellement; elle aurait pû être de quelque utilité, la connaissance du grec moderne n'étant pas aussi répandue parmi les savants, qu'il serait peut-être à souhaiter qu'elle le fût. Mais le désir de placer un plus grand nombre de ces extraits, m'a décidé à les donner sans traduction; de courtes notes explicatives en rendront, j'espère, la lecture facile à quiconque aura seulement les premières notions du grec littéral.

J'ai déjà dit que le volume contenant l'ouvrage de Costin est divisé en deux parties. La première traite de l'histoire ancienne de la Moldavie, elle est elle-même précédée d'une table de chapitres portant en tête ces mots : ἔλενχος τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς Μολδαβικῆς ιστορίας.

Comme je serai obligé de revenir sur chacun des quinze chapitres ou sections qu'elle annonce, et qui forment la première partie de l'ouvrage, je ne crois pas nécessaire de la transcrire ici.»

(1) Page 10 du manuscrit, les mots Joseph dans les Antiquites Judaïques sont traduits, Ιώσηφος εἰς τὰς ἑβραΐκας παλαιάς ιστορίας. Il fallait au moins Ἰώσηπος εις τὴν Ιουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν Page 29, ἐκ τοῦ Διωνος όποῦ περὶ τῆς ζοῆς τοῦ Δομὴν γράφει, *lisez*, τοῦ Δομιτιανοῦ. Le *Graecinus* d'Ovide, dans le passage que nous venons de citer, devait s'appeler en Grec Γραικῖνος. Amiras le nomme Γραιτζῆν. Je pourrais allonger de beaucoup la liste de ces erreurs, qu'il faut plutôt mettre je crois, sur le compte d'Amiras, que de supposer des fautes analogues dans le texte Moldave.

II.

BIOGRAFIA.

Ca și munții cei înalți cari își poleesc fruntea în radele sórelui, pe când șesul din vale este încă în umbră, așa sunt ómenii mari ai națiunilor. De la munte descinde în vale și rada încăldităre și plóia mănósă și rĕcoritóre. Tot așa și omul mare, cu mintea sa lumineză națiunea sa și cu graiul sĕŭ domirit sémănă ogorul înțelenit al minței poporului și'l face să dea rod bun și mănos.

Sunt scriitori cari se încercară a proba că popórele datoresc propășirea lor, numai propriei mișcări a întregei lor colectivități ori masse, iar nu unor anumiți ómeni din ea. Dicem «*se încercară*», pentru că asemene asertiuni aŭ remas până astă-di contradise de istoria omenirei. Priveliștea timpilor trecuți ne spune, din contra, că cine este marele, neobositul *factor* al propășirei popórelor, nu este massa, colectivitatea lor, ci câți-va individi, cari prin deșteptăciunea minții, datorită unei particulare disposițiuni a creerului, ajutată acésta de întâlnirea fericită a unor împrejurări favorabile desvoltărei acelei disposițiuni, — se ridică deasupra nivelei comune a poporului, ca muntele asupra nivelei șesului.

Un așa om mare a fost *Miron Costin.* Aprópe ca și un om mare a fost apoi și *Nicolae Costin* fiul lui Miron.

E o trebuință tot-déuna simțită de popor de a'și da séma despre ómenii cari s'aŭ impus admirațiunei ori iubirei sale, de a se întreba : *Cine sunt? de unde aŭ venit?...* Satisfacem așa dorință, cercându-ne a scóte din bogatul material ce precede, biografia lui *Miron Costin* și a némului sĕŭ.

Originea Familiei.

Cele mai vechi documinte cari menționéză ori de *Costini* ori de *Mironi*, sunt : *unul* din 1392 Martie 30(1) de la Roman Vodă; *al*

(1) Documintele din tabele, cu NN. 1 și 2 și cele cu NN. 1, 2, 3 și 4, de la pag 217.

doilea de la Iuga Vodă fără dată; *al treilea* din 1433 Martie 4 de la Stefan IV frate luĭ Iliașĭ; *al 4-lea* de la 1435 Decembre, de la aceiașĭ Iliașĭ și Stefan Vodă; *al 5-lea* din 1443 Martie 30 tot de la Stefan al IV-lea. In tóte aceste urice este vorba de *Costinĭ*.

Ce împrejurărĭ urmară nu scim, dară de la a doua jumĕtate a secoluluĭ al XV-lea până către finea primeĭ jumĕtățĭ a secoluluĭ XVI-lea, nu maĭ întâlnim numele *Costin* în nicĭ un uric. Reapar *Costiniĭ* în documinte, apoĭ, când sub numele de *Miron*, când sub acel de *Costin*. De la 1546 până la 1548, uricile ce am adus la NN. 4, 5, 6, 7, 8 și 9 în *tabele*, fac mențiune de un *Miron pârcălab de Némț*.

Un alt *Miron* aflăm la 1604. La 1605 acest *Miron*, care-șĭ ḑice fiul unuĭ *Grigore Clucerul* (Doc. No. 9 pagina 218) este rudă cu *Gavril Balica Hatmanul* și ca rudă cumpĕră de la acesta parte din satul *Bodescĭĭ* (țin. Neamț).

Baliciĭ cu *Mironesciĭ* sunt numele ce se întâlnesc adesea în documentele satuluĭ acestuia și al satuluĭ *Sirbiĭ* (ținutul Dorohoiuluĭ). *Sirbiĭ* aŭ fost al *Balicilor* în secolul XV-lea. La 1455 Iunie 7 (veḑĭ No. 3 din tabele) un *Balica* vinde din satul Sirbiĭ o parte luĭ Gavril spătarul. La 1604 alt Balica, Gavril, vinde ca rudă ce-ĭ era, luĭ *Miron*, o parte din *Bodescĭ*. (Doc. No. 21 din tabele). Nepoțiĭ luĭ *Ciolpan bĕtrânul*, anume *Pătrașco*, *Bașot* și *Lupul* reclamă la Ieremia Moghilă contra vênḑăreĭ făcută de Gavril Balica, căcĭ era *făcută fără scirea lor*, rude maĭ de aproape. Vodă intervine prin scrisorile către *Miron* (1604 Doc. No. 13 și 14), ḑicênduĭ să nu «*învĕlucească*» pre jăluitorĭ, căcĭ eĭ aŭ dreptul de a cumpĕra moșia (1).

*

Un *Miron* aflăm la 1611 Noembre 19 cu boeria *Stolnicul*, sub domnia luĭ Constantin Moghilă (zapisul de la No. 11 din tabele). Acesta cred că este acelașĭ Miron care la 1612 Aprile 8, este *Clucerĭŭ* și cu acest rang îl aflăm în Uricul luĭ Radul Mihnea Vodă (No. 12 din tabele).

Maĭ mulțĭ dintre *Mironescĭ* aŭ fost *Clucerĭ*; de aci veni numele de *Cluceresciĭ* al ocineĭ lor de lângă *Sirbiĭ*.

La 1609, un Miron Clucerul e mort și *Constantin Moghilă* întă-

(1) Cu tóte aceste, prin actul trecut în tabele, la Nr. 6 pag. 217 și prin cele din 1605 Aprilie 2 și 1606 August 25, atât *Ieremia Moghilă* cât și *Simion Moghilă*, recunosc apoĭ dréptă cumpĕrătura din *Bodescĭ*, făcută de *Miron sin Gligore* Clucerul (NN. 8 și 9, pag. 218).

resce (Docum. No. 15 din tabele) *Mariucăĭ «văduva luĭ Miron ce aŭ fost Clucer»* moşia *Verşescii* (tot de Bodescĭ ţinênd) proprietate a luĭ Clucerul Miron întărită luĭ de Ieremia Moghilă.

*

Prin alianţa cu neamul vestit a luĭ *Ghianghia*, *Mironiĭ* se ridică la boerie. *Eftimia* fiĭca luĭ *Miron Clucerul* ca nepóta luĭ *Gregore Clucerul, maĭ apoĭ Postelnicul (Doc. Nr. 12 din tabele)* capĕtă ocine de la acest unchiŭ al eĭ.

Miron clucerul se aliéză şi cu *Toma* slugerul, căsătorind cu acesta pre Eftimia.

Cine era acest *Toma?*

Este primul *Cantacuzino* care a străbătut în Moldova. *Genealogia* familieĭ Cantacuzino din Bucurescĭ este eronată cât privesce data venireĭ în Moldova a luĭ *Toma Cantacuzino.* (1) *Toma* intrând în familia *Mironilor*, prin căsătorie cu *Eftimia* fiĭca luĭ Miron clucerul fratele luĭ *Gregorie*, capătă viĭ în Cotnarĭ şi se bagă între Mironiĭ din *Sirbĭ. (Vedĭ şi doc. N. N. 12 şi 13 de la pag. 218).* Doc. N. 25 din tabele, asemenea cele cu N. N. 26, 30, 34 atestă pe de o parte incuscrirea luĭ Toma Cantacuzino cu *Mironiĭ*, şi pe de altă marea întindere în cumpĕrăturĭ de moşiĭ a luĭ Toma, ceea ce'ĭ dă o însemnătate din ce în ce maĭ mare în Moldova.

Acest Toma Cantacuzino se aliéză nu târḑiŭ şi cu Răcoviţescii. *Mihaĭ Vodă Racoviţă* s'aŭ recunoscut vĕr luĭ *Iordake Cantacuzino* fiul luĭ Ştefan Cantacuzino Paharnicul, acesta fiŭ luĭ *Toma Cantacuzino* (Uricul din 1708, maĭ 20. — Doc. N. 216 din tabele).

Primul *Toma Cantacuzino* móre numaĭ între 1665—1668 după ce ajutasă mult pre *Mironescĭ* în cariera lor, el care la începutul carierei sale a trebuit să fie fost ajutat şi el de *Mironescii* bine vĕḑuţĭ de *Moghilescĭ*.

Cum că *Moghilescii* aŭ trebuit să aibă inimă bună către *Mironescĭ*, apare din maĭ multe evenimente a cărora memorie ne aŭ păstrat-o istoria. Aşa un alt **Miron Stolnicul,** considerat de către *Miron Costin* între *«ómeniĭ de casa Ieremieĭ Vodă»* (2) *ca şi Vasile Stroicĭ Logofĕtul, Balica Hetmanul, Chiriţă Postelnicul*, etc. — perde capul la 1612 în urma învingereĭ oştireĭ Polone, cu care veniseră aceştĭ

(1) Genealogia pune venirea luĭ Toma fiul luĭ Andronie Cantacuzino în Moldova, cu frate-sĕŭ Gheorgake numaĭ la 1663.

(2) Letopiseţ, Edit. primă T. I. pag. 230.

boerĭ să alunge pre *Ştefan Tomşa* şi să reardice pre tronul Moldoveĭ pre *Constantin Moghilă*, rĕsboiŭ întreprins contra sfatuluĭ luĭ *Nestor Ureche.* Tomşa Vodă confiscă moşiile luĭ Balica şi ale luĭ *Miron Stolnicul.*

Sunt documinte cari probéză că Ştefan Tomşa n'aŭ continuat a fi tiran pentru familiile boerilor ce ucisese pentru «*hainia*» maĭ sus amintită. In uricul sĕŭ de la 1622 april I (*Veḑĭ* pagina 199) se aduce credinţa luĭ *Miron Barnoski* Hetman şi pârcălab Suceveĭ (1). Apoĭ Miron Barnoski era şi el un *Moghilă* şi la 1623 aflăm ca *Diac* al logofeţieĭ pre un **Костин.**

Insemnătatea *Diacilor* era mare in acele timpurĭ. Intre boeriĭ carĭ veniră cu Const. Moghilă asupra luĭ Ştefan Tomşa, era şi un *Diac.* «*Pentru un Diac ce era fórte de trébă de scrisóre s'aŭ rugat boeriĭ să'l ierte, că este cărturar bun.* Aŭ respuns Stefan Vodă : *Ha! ha! ha! maĭ cărturar de cât dracul nu este altul! şi tot l'a omorît şi pre acela*». (pag. 230 Letop. T. I).

Nestor Ureche a fost maĭ ântâiŭ *diac* de logofeţie. Vom proba acésta când-va. Maĭ toţĭ *logofeţiĭ* ceĭ marĭ aŭ trecut prin acéstă carieră, căcĭ ca să fie cine-va *Diac* se cerea să fie *cărturar* şi era timpul pe atuncĭ când miniştrilor ţĕreĭ li se cerea să scie ce-va carte!

Va să ḑică primul *Costin* care apare pe scenă după catastrofa luĭ *Miron stolnicul* este un diac *cărturar.* Acesta este acel Costin care, puţinĭ anĭ apoĭ, ajunsă boer de mare înrîurire nu numaĭ la curtea luĭ *Barnoski Vodă*, ci şi în domnia luĭ *Radul Mihnea*, predecesorul domn.

*

Dar aicea o parantesă.

Lectorul nostru s'ar putea întrebà : nu cum-va se face confusiune? Oare *Costiniĭ* sunt aceeaşĭ familie cu *Mironesciĭ?*

Afirmativ rĕspuns dăm cetitoruluĭ nostru bine voitor : da, *Mironesciĭ* şi *Costinesciĭ* sunt a se socoti, *în secolul al XVII-lea*, aceeaşĭ familie. Maĭ toţĭ scriitoriĭ vechĭ aŭ numit indistinct pre Costinĭ : *Mironescĭ.* Aşa Şincai ḑice : «*Mironesciĭ* încă pe vremea luĭ Aron Vodă

(1) In un uric al sĕŭ din 1627 Febr. 25 însuşĭ Barnoski Vodă ḑice, că Ştefan Tomşa, maĭ apoĭ, după bătălia de la Jijia «n'aŭ aflat pre nicĭ un boer hain, şi aŭ întors tóte moşiile lor în mâinile feciorilor şi a némuluĭ acelor boerĭ, care aŭ căḑut într'acel rĕsboiŭ. (Veḑĭ Doc. dela pagina 201).

pe la aniĭ 1594 eraŭ boerĭ de frunte în Moldova» (T, II, pag. 161) Aceste vorbe privesc familia luĭ Miron Costin. — Cantemir în *Descriptio Moldaviae* (Edit. Acad. p. 115) numesce pre *Costinescĭ*, și la litera *m*, nu maĭ enumeră și pre *Mironescĭ*, ceea ce făcea décă *Mironescii* eraŭ altă familie.

Maĭ multe urice vorbesc de *Mironescĭ* ințelegênd pre *Costinĭ* și vice-versa. Așa anaforaoa Divanuluĭ, din anul 1765 Iuliŭ 21 făcênd luĭ Alexandru Ghica Vodă istoricul moșieĭ *Barbescii* spune, că aŭ fost a *Balicăĭ Hetmanul* și a *Mironescilor*, și întêmplându-se de aŭ murit Balica Hetmanul fiind hain și *Mironescii* lipsind de aicea, s'aŭ luat acéstă moșie de *Stefan Vodă Tomșa*...... și pe urmă viind în țéră némul Movilescilor și al *Mironescilor*, tóte moșiile lor ce aŭ avut eĭ, care le-aŭ fost luat *Stefan Vodă Tomșa* și *Barnovski Vodă*... le-aŭ luat înapoĭ, după cum și *Miron Costin Logofĕtul* șĭ-aŭ luat moșia Barbesciĭ......»

Nu ne împotrivim însă aceleĭ aserțiunĭ că póte *Costinii* s'aŭ încuscrit cu *Mironescii* la începutul secoluluĭ al XVII-lea și că *Mironescii* aŭ dispărut, înlocuițĭ de ramura grefată în eĭ. Ceea ce ne îndémnă a primi acéstă conclusiune, este fapta, că Velicĭco Costin a luat de soție pre *Catrina* a doua fată a luĭ *Toma Cantacuzino*. Apoĭ *Toma* fiind ginere luĭ *Miron clucerul*, *Velicĭco* de era direct destindĕtor din *Mironescĭ*, nu putea fi ginere luĭ *Toma*, care era ginere luĭ *Miron Clucerul*. Se scie documentat că murind *Miron Clucerul*, *Toma* ginerele sĕŭ fu în situațiunea de «*protimisis*» la cumpĕrarea tutulor moșiilor luĭ *Miron;* va să dică avu *precădere* asupra celor-l-alte rude, decĭ și asupra Costinilor (1). Acéstă rescumpĕrare a moșiilor luĭ Miron se făcu pe la 1638 August, (Act. No. 30 din tabele) decĭ atuncĭ când *Hetmanul Costin* putea să'șĭ dică cuvêntul sĕŭ, déca avea și el drept la moșiĭ, ca rudă directă (2).

*

De unde vine numele *Costin*?

Uniĭ cred că ar fi acesta numele unuĭ sat **Костѫна** din Bucovina, care sat ar fi fost proprietatea Mironescilor. Nu aflarăm documentată

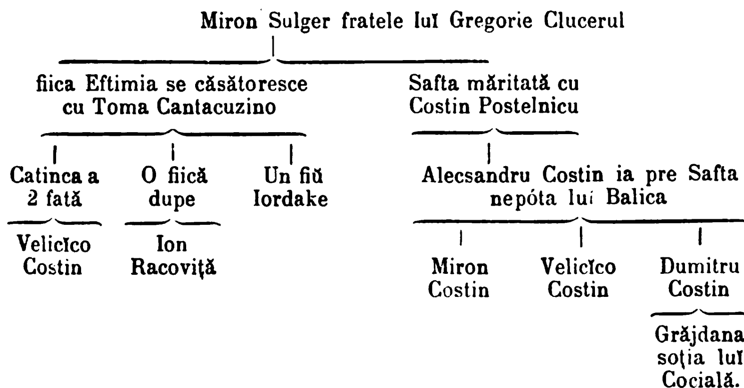
(1) In actul No. 12 de la pag. 218, Toma cumpĕră o moșie «*pentru că Toma aŭ fost ginere luĭ Miron Clucerul*» Vedĭ și NN. 13, 14, 15 și 17.

(2) La 1668 Iuliŭ 17 se făcu împărțirea avereĭ luĭ Toma Cantacuzino între feciorii luĭ și ginerii ceĭ doĭ: Ion Racoviț și *Velicĭco Costin*. Acesta dobêndi satele și ocinile ce Toma le câștigase ca *ginere luĭ Miron* și anume: $^1/_2$ sat din

acéstă aserţiune. Moşia de baştină a Mironescilor a fost *Sirbiĭ* şi *Dreslavele*. Maĭ curênd putea Mironesciĭ să fie fost numiţĭ *Sîrbĭ* de cât *Costinĭ*, după ocine. Ceea ce e probabil este, că Miron Stoln. şĭ-a măritat o fată a sa după un Costin (Doc. Nr. 69 din tabele). Apoĭ *Alexandru* (1) *Costin* dă fiuluĭ sĕŭ maĭ mare, pe lângă numele sĕŭ de *Costin* şi pre acel de *Miron*, în amintirea *bunuluĭ sĕŭ după mamă.* De aci numele: *Miron Costin.* Un uric din 1676 Maĭ 30 documentéză acéstă filiaţiune, când aduce credinţa: **«Вєра пана Мірона Костиновичй»**.

*

Va să ḑica genealogia Mironilor, din secolul XVII-lea se însghébă aşa:

*

O altă întrebare se presintă condeiuluĭ nostru: Este *Miron Costin* de neam *sîrb?*

Demetrie Cantemir in «*Descriptio Moldaviae*» aŭ aruncat acéstă aserţiune punênd, după numele *Costinilor*, în lista boerilor, de la pa-

Bodescĭ cu case, la Niamţ pe Cracăŭ, şi Verşescĭ sat întreg cu morĭ, la Siret în Sucéva, ***Sîrbiĭ sat întreg*** cu heleşteŭ şi cu morĭ în Baia, la ţin. Dorohoiuluĭ, ***Stolniceniĭ*** sat întreg cu loc de heleşteŭ, la ţin. Iaşilor şi jumĕtate sat din ***Vâsteanca*** pe Nistru la ţin. Hotinuluĭ şi din Silişte: ***Sălaveniĭ,*** sat întreg pe Cracăŭ, parte din ***Dancescĭ*** şi din ***Barbescĭ*** şi satul întreg ***Murgucesciĭ, Clucerescĭ*** (numiţĭ chiar după boeriĭ Miron Clucerul), pe Başeŭ, lângă ***Sîrbĭ; Giurgesci, Itesciĭ, Bozieniĭ, Drislavele, Ioganiĭ, Banişteriĭ*** şi ***Danesciĭ*** şi jumĕtate din casele din Iaşĭ.

(1) Intre copiiĭ luĭ *Ieremia Moghilă* a fost şi unul *Alexandru*, care fu prins în resboiu de către Stefan Tomşa. *(Pagina 230 Letop. T. I.)* Óre *Alexandru Costin*, nu fu numit aşa în amintirea aceluĭ fiŭ?

gina 115, vorba: *serbĭ*. După *Cantemir* s'aŭ luat toţĭ biografiĭ luĭ Cantemir, vechĭ şi noĭ, dând luĭ *Miron Costin* o origine streină Românimeĭ, şi anume *sîrbéscă*.

După cum nu ne-am propus să aflăm strămoşĭ Costinilor, nicĭ sub republica Romeĭ, nicĭ în neam împĕrătesc, după deprinderea unor genealogiştĭ curtenitorĭ, curtenitorĭ décă nu aĭ individilor, apoĭ aĭ poporuluĭ, tot asemenea nu vom primi nedocumentată asertiunea luĭ D. Cantemir, a fiuluĭ aceluĭ Domnitor din ordinul căruia aŭ cădut capetele luĭ *Miron* şi *Velicĭco Costin*. Nicĭ vorbă, că de am află cuvênt adeverit şi deslușit de document sprijinind asertiunea luĭ D. Cantemir, n'aşĭ sta in cumpĕnă s'o admit, căcĭ nu maĭ depinde salvarea românismuluĭ, astădĭ, de la probarea purităţeĭ de sânge, cel maĭ nebănuit românesc al fiilor naţiuneĭ române.

Apoĭ lucrul acesta nu'l aflu documentat nicăirea. Nu dicem că Costiniĭ eraŭ *Românĭ* de origine, pentru că un Costin strigă şangâilor în luptă: *să nu dăm fraţilor locul, că e frămêntat cu sângele moşilor şi al stremoşilor noştriĭ*. Să presupunem că un *Costin* de neam *sîrb* grăesce de *moşĭ* şi *stremoşĭ românĭ* prin o figură de retorică; dar cine este acela care se va îndoi de *românitatea* Costinilor, când îşĭ va aminti, că nimenĭ din boeriĭ moldovenĭ de origine streină nu şĭ-aŭ tăĭnuit *sângele*, ba adese şĭ-aŭ făcut din acéste origine streină o fală? De ce *Miron Costin* ar fi ascuns originea sa? Totalitatea sentimentelor domnitóre în ţéră în timpul luĭ M. C., nu-l putea împedică de la franca mărturire a originilor sale sîrbe, décă le avea atarĭ. Cum? atuncĭ când nimenĭ în Moldova nu vedea cu ochiĭ rĕĭ înfiinţarea de «*slobodiĭ*», de coloniĭ compuse de streinĭ, ungurĭ, leşĭ, cazacĭ, grecĭ, bulgarĭ, sîrbĭ, s'ar fi sfiit un boier român a se dice de origine streină? A crede acésta, este a nu sci, că bĕtrânul Cantemir nu se sfiă de a se proclama de neam tătăresc, şi că, «*successu temporis, cum destructis Turcarum vi Servorum Bulgarorumque regnis, regia quoque graecorum urbs in potestatem alienigenarum venisset, multos e nobilissimis earum gentium stirpibus progenitos in Moldaviam, ceu commune illus aeri asylum, se recepisse, suaque fidelitate indigenatus jus et baronatus honorem adeptos fuisse certum est. Ita etiam et Tartarorum nobilioribus stirpibus aliquid.... sponte se principibus dedissent, Christo nomen dederunt, et ad civilia militariaque provinciae munera fuere admissi....*» Şi încă: «*E Polonis etiam nonnullos in nobilium ordinem adscivere principes, ii praesertim, qui eo regno erant farentiores, uti vicissim Moldavorum plures in nobilitatem polonam fuere cooptati*». (*Descrip. mold. pag. 113 şi 114*).

Miron Costin, de se scia *sîrb* nu o tăgăduiá, o spunea la vr'o ocasiune. Din contra el este cel maĭ antĕiŭ şi maĭ infocat susţinător al originelor latine, romane a poporuluĭ romănesc :

«În căte-şĭ treĭ aceste ţĕrĭ (Ardealul, ţéra Muntenéscă şi Moldova) poporul **se fălésce** cu numele de Românĭ şi nicĭ se póte îndoi cine-va cum că se trage din Roma».

*

Dar presupun că în adevĕr — ceea ce nu e documentat — că eraŭ Costiniĭ Sirbĭ. Apoĭ ce maĭ remăsese din némul lor *Sîrbesc*, după o izolare de *Serbia* de maĭ mult de doĭ secolĭ! Şi ce izolare? Unde era *Sîrbia* şi unde *Costiniĭ?*... Apoĭ un *stagiŭ* de preste doĭ secolĭ a némuluĭ Costinesc dădea luĭ D. Cantemir dreptul să amintéscă pretinsa origine *sîrbă a Costinilor?*

Incă odată, décă în familia *Costinilor* era păstrată tradiţiunea emigrăreĭ eĭ din Serbia, nu aflăm nicĭ o raţiune ca să-şĭ fiă ascuns acéstă origine şi decĭ unde-va Miron séŭ Nicolaĭ Costin o marturia.

Décă acésta nu s'a făcut nicăiure, nicĭ chiar acolo, în acele lucrărĭ unde eĭ s'aŭ ocupat de némul slavonesc, de naţionalităţile eşite din acesta;

dĕcă aflăm *Costinĭ* încă sub Roman-Vodă şi sub Iuga Vodă;

noĭ nu putem admite aserţiunea nedocumentată a luĭ D. Cantemir, că adecă *Costiniĭ* eraŭ *Sîrbĭ.*

De unde a provenit óre acéstă aserţiune sub condeiul luĭ D. Cantemir? Costiniĭ sunt o ramură din *Mironi.* Mironiĭ sunt rezeşĭ partnicĭ în satul *Sîrbiĭ.* Nu cum-va s'a ḑis Mironilor şi Costinilor *Sîrbĭ*, după numele satuluĭ, a ocineĭ lor, cum bună-óră se numesc până astă-ḑĭ *Paşcaniĭ*, *Rosnoveniĭ* etc. după numele moşiilor lor?.:. Noĭ nu afirmăm lucrul, dar nicĭ imposibilitatea luĭ nu ni se va demonstrà lesne.

*

Dar póte s'ar afla cine să ni ḑică: déca *Mironiĭ* eraŭ rezeşĭ în «*Sîrbĭ*» urméză tocmaĭ de aci o probă că *Mironiĭ eraŭ vechĭ sîrbĭ.* Cine scie cum era constituită proprietatea rurală în Moldova nu va primi asemene afirmaţiune. Pămĕntul era *domnesc* séŭ *ocine*, trecute din bĕtrânĭ, *de la descălecare*, din tată în fiĭ, séŭ colonisat, în «*slobodiĭ*».—*Streiniĭ* nu putéŭ să capete pămĕnt de cultivat decât în «*slobodiĭ*». Nime nu se putea *viri* cu cumpĕrăturĭ intre rezeşiĭ vechĭ, din

causa legeĭ *protimisuluĭ rudelor*. Apoĭ *Coloniĭ streinĭ* din *slobodiĭ* nu avéŭ posesiunea deplină a pământuluĭ și eraŭ numaĭ o specie de *kiriașĭ* plătind în muncă și în diferite dijme prețul pământuluĭ către stăpâniĭ luĭ. Asemene *colonĭ*, scutițĭ maĭ tot-d'auna și de domnie, «de *leĭ*, *de taler*, *de zlot*, *de ort*, *de iliș*, *de sulgiŭ*, *de camănă*, *de unt*, *de caĭ de olac*, *de care de braniște*, *de podvedĭ domnescĭ etc.*», remâneaŭ în coloniĭ, în *Siliște*, în *slobodiĭ*, numaĭ pe cât timp eraŭ învoițĭ cu stăpânul moșieĭ. Apoĭ așa eraŭ pretinșiĭ *sîrbĭ* din satul «*Sîrbiĭ*» al Mironilor? Póte că, când-va, *Mironiĭ*, *Cĭolpan Bĕtrânul*, *Drăgan Cĭolpan* etc. să fie avut *coloniștĭ sîrbĭ* pe ocinele lor și de la aceia să fie rĕmas numele de *sîrbi* satuluĭ înființat, dar *sîrbiĭ* aŭ *trecut* și Mironiĭ, stăpîniĭ moșieĭ, aŭ remas și aŭ remas ceea ce eraŭ din vechime: Românĭ, Moldovenĭ (*).

*

Un strein, dis-am, nu se putea vîrî prin cumpărăturĭ între Rezeșiĭ vechĭ aĭ uneĭ ocine, căcĭ orĭ ce vinderĭ din ea nu se puteaŭ face decât cu respectarea legeĭ *protimisuluĭ*, care dădea rudelor, fie cât de depărtate și *megieșilor*, precădere la cumpărarea ocineĭ séŭ a or ce parte din ea. Posedăm, peste treĭ sute (300) de acte probând acésta. O vêndare la față streină, adecă neînrudită cu vêndĕtorul se făcea numaĭ după ce tóte rudele vechiuluĭ proprietar, ba și *megieșiĭ* declaraŭ formala lor renunțare la protimisis. Încă odată, streiniĭ eraŭ admișĭ numaĭ în *slobodiĭ*. Și chiar pentru colonisarea cu streinĭ a uneĭ *slobodiĭ*, se cerea, ca proprietarul loculuĭ, să dobêndéscă maĭ întêiŭ un uric domnesc, prin care să învoia aducerea de ómenĭ streinĭ într'o anumită *siliște*. Domnitoriĭ favorisaŭ asemenea colonisărĭ, scutind (o spuserăm) pe streinĭ din *slobodiĭ* de orĭ-ce dare către stat, pe un numĕr de anĭ. Dar nicĭ odată streiniĭ din *slobodiĭ* n'aŭ devenit proprietarĭ în condițiunile vechilor moșierĭ, ci rĕmâneaŭ numaĭ usufructierĭ aĭ ogórelor ce le dădea proprietarul, carĭ primea prețul chirieĭ loculuĭ, fie în dișmă, fie în muncă determinată.

Apoĭ, repetăm, cine va dovedi, că Ciolpan și Drăgan, orĭ Mironesciĭ maĭ depărtațĭ de dênșiĭ, aŭ fost când-va de asemenea locuitorĭ de *slobodiĭ*.

(*) Cum că *slobodiile* se făceaŭ maĭ cu sémă, ba chiar esclusiv din streiniĭ *de orĭ ce limbă*, atestă peste două sute de urice de pe care am scos copiĭ din diverse deposite din țéră. Se vor publica în volumul al III-lea.

Din contră, tóte zapisele cele maĭ vechĭ ale moșieĭ *Sêrbiĭ*, astă-ḑĭ în posesiunea St. Spiridon din Iașĭ, ne arétă pre Mironescĭ stăpânĭ deplinĭ aĭ ocinelor.

E mult probabil, că Mironesciĭ aŭ format eĭ o *slobodie* de streinĭ, carĭ fiind sêrbĭ, aŭ dat moșieĭ numele neamuluĭ lor. De altmintrelea, un cătun din Sêrbĭ se numi *Clucerescĭĭ*, din faptul că maĭ mulţĭ Mironĭ fuseseră Clucerĭ.

Şincai s'a ridicat și dênsul în contra aserţiuneĭ luĭ *Cantemir*, că Mironiĭ ar fi de neam Sêrb, la Tomul II pag. 161.

*

Décă Mironesciĭ nu sunt Sêrbĭ, luat-aŭ eĭ numele de *Costin*, precum aŭ creḑut uniĭ, de la o moșie cu acest nume?

Noĭ nu admitem acéstă aserţiune, precum maĭ sus declararăm. Cu nume de *Costin, Costeşti, Costeni, Costieni, Costineni*, sunt fórte multe sate, care nu probéză că aŭ fost care-va ale *Costinilor*, împrăștiate fiind în tótă *România* (veḑĭ dicţion. luĭ D. Frunzescu pag. 138 și 139).

*

Numele *Costin* a fost scris maĭ adesea : **Кwстѫн**. In multe subscrierĭ ale luĭ *Miron Costin* și ale fiilor sêĭ s'a conservat litera **ѫ**. Chiar și dintre Diacĭ, carĭ aŭ copiat scrierile *Costinilor*, s'aŭ aflat maĭ mulţĭ, carĭ aŭ păstrat acéstă ortografie a numeluĭ.

*

După ce ne ocuparăm de originea Costinilor, să reamintim la acest loc pre ceĭ maĭ de căpetenie ascendenţĭ aĭ luĭ *Miron Costin*.

La 1546 sub Petru Vodă, aflăm menţiune despre *Miron Pârcălabul de Némţ*, în documentele moșieĭ Podréga (Academie). Acelașĭ *Miron Pârcălab de Némţ*, și tot în 1546, este adus martor, în alt document, alăturea cu *Efrem Huru, Danciul Huru*, Moghila etc. Documentul privesce moșia *Domoșeni* a St. Spiridon din Iașĭ.

Doĭ anĭ după aceea, la 1548, *Miron este Pârcălab de Hotin*, sub Iliașĭ Vodă (documentele moșielor Roșesti și Siliștile Văscaniĭ-Bancovitĭ a St. Spiridon din Iașĭ). Un destinḑetor, credem, al acestuĭ *Miron Pârcălab de Hotin*, este acel *Miron*, care la 1588 Februa-

rie 5 îl aflăm, ca *Şoltuz de Roman* în documentele moşieĭ Bodescĭ (No. 7, Plicul No. 1 St. Spiridon Iaşĭ). Se scie că moşia Bodesciĭ încă a fost în legătură cu némul *Mironesc.*

Dar Mironesciĭ, carĭ devin maĭ sigurĭ ascendenţĭ aĭ Costinilor, sunt ceĭ de la începutul secoluluĭ al XVII. Menţionarăm de procesul de la 1604 dintre Ciolpan(†) şi Drăgan cu ruda lor maĭ depărtată *Miron* pentru un protimisis la moşia Bodesciĭ şi de cartea luĭ *Ieremia Moghila* din 7112 Iulie 30, către *Miron* (No. 13 şi 14 din tabelele nóstre).

*

Miron Stolnicul, este unul dintre ceĭ maĭ cunoscuţĭ Mironescĭ de la începutul secoluluĭ al XVII. Partisan devotat al *Moghilescilor*, împreună cu *Hĕtmanul Balica* şi alţiĭ, îşĭ perdu capul în bătălia în contra luĭ *Ştefan Tomşa Vodă* (Letop. ediţia I pag. 230††). *Ştefan Tomşa* victorios, după ce ucise pre *Balica* şi pe *Miron*, confiscă moşiile lor. Intre acestea era şi *Barbesciĭ*, care scim, că aŭ fost daţĭ luĭ *Roşca*, póte rudă cu Ieremia Visternicul, carele zidi acolea monastirea în care am descoperit de curênd mormêntul Costinilor. Acest *Ieremia Visternicul*, a pus în biserica de la Barbescĭ o însemnată inscripţiune ce o vom aduce când ne vom ocupa de mormêntul familieĭ *Costin.*

Documintele nóstre de la No. 12, 15, 16, menţionéză pre un *Miron Clucerul.* Acesta nu póte fi confundat cu *Miron Stolnicul*, de óre ce e menţionat şi pe la 1612 *sincronistic* cu *Miron Stolnicul. Miron Clucerul* a avut jupânésă pre *Maria* şi fiică pre Eftimia, nepóta luĭ Grigore Ghenghia Logofĕt vestit. Cum că *Miron Clucerul*, era din *Mironescĭ*, se vede din uricele de miluire căpĕtate de la *Moghilescĭ*, fie de *Marica Miron*, fie de fiica eĭ Eftimia. Constantin Moghila la 1609 întărind *Marichcĭ luĭ Miron ce a fost Clucer*, ocina ce le dăruise tatăl sĕŭ *Ierimia Moghilă* şi moşul sĕŭ Simion Moghilă, moşia V*erşesciĭ*, adăogă cu propria sa mână în josul uriculuĭ, vorbele următóre :

(†) *Ciolpănesci*, fură răzeşĭ compărtaşĭ în Bodescĭ cu Mironesciĭ. Un Ciolpan Gregorie este vel Spătar la Gaspar Vodă în 1620. (*Uricul M-reĭ Văratec* în Arh. Stat. Bucurescĭ Pachet No. 15.

(††) Ne servim cu ediţiunea I-a la acéstă biografie, neputênd sci la ce pagină din ediţiunea de faţă va veni la tipar pasagiul ce cităm.

Din *Mironescĭ* aflăm sub domnia luĭ Vasile Lupu, citat numele luĭ *Miron ce a fost Clucer*, în diferite acte relative la moșiile fiiceĭ sale Eftimia, măritată cu *Toma Cantacuzino*. Incă înainte de Vasile Lupu, sub *Alexandru Iliașĭ*, 1632 Sept. se face mențiune de *Miron ce a fost Clucer* (documentele No. 25, 26 din tabelele nóstre).

Acesta este acelașĭ cu *Miron Slugeru* din schița nóstră de genealogia Mironilor de la p. 287. Acest *Miron* a avut două fete, pre *Eftimia* cea măritată cu *Toma Cantacuzino* și pre *Safta*, care se mărită cu *Costin Postelnicul*. Cu *Miron* socrul luĭ *Costin* se stinge ramura Mironéscă și încep Costiniĭ a se ilustra în istoria nóstră. Pela 1632 trăia încă *Miron Clucerul séŭ Slugerul*, când deja este cunoscut Costin, căcĭ sub *Radul Vodă*, între 1623 și 1626, Costin era deja Postelnic al II-lea. Letopisițile (edit. I, pag. 259 Tomul I) ne spun că acest Costin Postelnic al II-lea «*pre atuncĭ*», aŭ dus, cu Hrizea Visternicul și Trufanda Postelnicul, corpul luĭ Radu Vodă, de la Hârlăŭ, la Bucurescĭ, de l'aŭ îngropat la monastirea zidită de dênsul acolea.

*

Mult maĭ important este rolul luĭ *Costin Postelnicul*, sub domnia următóre a luĭ *Miron Barnovschi*, care sub Radu Vodă fusese Pârcălab de Sucéva (*Uricul din 1624 Noembre 12. Arch. stat. Bucurescĭ, monast. Némț, pach. No. 3)* și chiar sub *Stefan Tomșa Vodă* (*Uric*

din 1623 Apr. 8 Arh. Stat. Bucurescĭ, mon. Varatic, pach. 15 şi 1623 August 11, uric publicat în Ateneul Român din Iaşĭ pag. 13).

Costin Postelnicul ţinea pe *Safta* luĭ *Miron* nepóta *Hatmanuluĭ Balica* şi a luĭ *Miron Barnovski*. Inrudirea acésta o mărturisesce însuşĭ nenorocitul Barnovski în testamentul sĕŭ din Constantinopol, 1628, la punctul 16 (†).

Costin Postelnicul a fost esecutorul (††) testamentar al luĭ Miron Barnovski Vodă, pre care l'aŭ însoţit la Constantinopole unde avu durerea să'şĭ îngrópe la patriarhie pre Domnitorul şi ruda sa, tăiat de Turcĭ.

Postelnicul Costin isbuti, tot atuncĭ, să aducă pe tronul Moldoveĭ pre un alt membru din familia Barnovski, pre Moise Moghilă, în 1630.

*

Efemeră cum se scie fu domnia luĭ *Moise Vodă* în prima dată, cum şi domniile următóre : a luĭ *Alexandru Radu* şi *Alexandru Iliaş*. Nu pare că sub Alexandru Radu să fie fost *Sfetnic* Postelnicul Costin, şi este de înţeles acésta, căcĭ urma să fie bănuit ca partisan al luĭ Moise Moghila. *Miron Costin* n'a avut informaţiunĭ despre acéstă domnie a luĭ Alex. Radu, de la familia sa, ci numaĭ de la alţĭ boiarĭ bĕtrânĭ din ḑilele acesteĭ domniĭ, ceea ce probéză că Postelnicul Costin emigrase din ţéră. La vestea că va veni domn Iliaşĭ Alexandru Vodă în 1632, *Costin Postelnicul* cu alţiĭ 79 de boerĭ, între carĭ : *Spătarul Grigore* Urechie, *Visternicul Buhuşĭ*, *Vornicul Vasile Lupu* etc., s'aŭ dus la Constantinopole ca să împedice venirea în domnie a luĭ Alexandru Iliaşĭ. Cronicele nóstre povestesc maltratările ce aŭ avut de suferit boiariĭ noştri la *Constantinopol*, de fură siliţĭ să se împace cu noul Domnitor şi să jure mutuală împăcare la *Patriarchie*.

Impăcarea era numaĭ de nevoie ! Vodă sosit în Iaşĭ îşĭ puse gând să ucidă pre boiariĭ contrarĭ, «ales pre Vasilie Lupul Vornicul şi pre Cehan Vornicul, şi pre Savin Hetmanul şi pre Buhuşĭ Visternicul şi pre Uréke Spătariul. *Costin era mazil la ţéră*. Ce orĭ să'l tragă în partea sa Alexandru Vodă, orĭ alt gând avea, îl chiamă la curte şi'ĭ dete hĕtmănia. Ce vĕḑénd Costin lucrul îngroşat între domnie şi între sfat, de gândurĭ spurcate şi fórte rele, şĭ-aŭ luat ḑiua bună pe câte-va ḑile şi aŭ eşit la ţéră».

Costin nu luă, pare-se, parte directă la revoluţiunea care resturnă pre Iliaşĭ Alexandru şi ocasionă perirea luĭ Baptiste Veleli, sfâşiat

(†) *Veḑĭ în Addenda* pag. 210.
(††) Testamentul ḑice : «*isprarnic*».

de popor în Pĕcurarĭ, la Iașĭ. Din contră *Costin*, care era acum la o moșie în ţin. Putneĭ, eși la Tecucĭ întru întâmpinarea detronatuluĭ Domn și «l'aŭ petrecut cu cinste și cu conace până la Galaţĭ» (Let. t. I. pag. 266). *Costin* se sili chiar și acum să împace pre Domnitoriŭ cu ţéra revoltată, cel puţin stărui pe lângă Alexandru Iliașĭ să priméscă împăcarea «*luând asupra sa aceă grijă*, ce n'aŭ vrut să priméscă nicĭ cum Alexandru Vod».

*

La 1633 *Moise Moghila* revenind Domn, de sigur nu fără puţină conlucrare și a *Postelniculuĭ Costin*, acesta intră în divanul nouei domniĭ în calitate de *Hĕtman și pârcălabul Sucéveĭ*, alăturea cu *Ghenghea vel Logofĕt*, *Ionașcu Vornic ţereĭ de jos*, *Pătrașco Bașotă Vornic ţereĭ de sus*, *Șoldan Spătar* (†), *Buhuș Visternic*, *Fortuna Postelnic* etc. (documintele din tabelele nóstre cu No. 27, 28, 29).

*

Miron Costin spune, că părinţiĭ sĕĭ multă urgie aŭ petrecut de la Vasilie Vod Lupul (Let. t. I pag. 315). Acésta ne esplica pentru ce câţĭ-va anĭ din ceĭ de întéiŭ aĭ domnieĭ luĭ Vasilie Lupul, Hĕtmanul Costin séŭ vre-un urmaș al luĭ nu maĭ apare în istoriă. Iată cum sub-semna Hĕtmanul Costin în ultimele lunĭ a domnieĭ luĭ Moise Moghilă.

Sigilul luĭ Costin Hetmanul. (Vedĭ pag. 78).

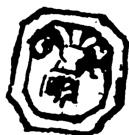
Hĕtmanul Costin avu de fiŭ pre *Alexandru Costin*. Nu putem determina data nascereĭ luĭ *Alexandru Costin*, precum nu scim să dăm data morţeĭ luĭ *Hĕtmanul Costin*. Pentru ca *Alexandru Costin*

(†) Am aflat mormintele Șoldanescilor la beserica din satul Dulcescil, lângă Roman.

să pótă avea pe la anul 1640 un băiat (Miron Costin) âmblând la şcólă la *Bar în Ucrania*, urméză ca Alexandru Costin să se fi născut cel puţin cu 25 anĭ în urmă, adică către aniĭ 1600—1610.

*

Rolul luĭ *Alexandru Costin* nu este aşia de însemnat ca al tatăluĭ sĕŭ Hĕtmanul Costin. Se pare că pe la 1641, persecutat de *Vasilie Lupul*, din care causă fusese nevoit a emigra în *Polonia* cu fiul sĕŭ *Miron Costin* şi soţia sa *Safta* nepóta Iacomeseĭ, rĕmasă destul de redus în mijlócele de vieţuire, aşia în cât mătuşa luĭ şi a soţieĭ sale, *Iacoméssa*, ca să'ĭ ajute ĭĭ iea fiŭ şi fiică de suflet *(doc. Episc. de Roman cod. pag. 109). Grigorie Ureche*, pe atuncĭ numaĭ Spătar, împreună cu Divanul este martor la acéstă înfiere *(doc. No. 32 din tabela nóstră).*

Nu putem determina anul întórcereĭ în ţéră din pribegire a luĭ *Alexandru Costin.* Negreşit că a însoţit pre *Moise Moghilă* în emigrarea luĭ în *Polonia. Moise* muri în exil de şi maĭ târḑiŭ de 1662· *Alexandru Costin* s'a întors mult maĭ 'nainte de acéstă dată, de óre-ce îl vedem luând parte, de şi în al doilea plan, la evenimentele ultime ale domnieĭ luĭ Vasilie Lupul. Când şi cum se împăcase Costin Alexandru cu Vasilie Lupu, de asemenea nu putem spune. Vedem însă, că pe la 1653, *Alexandru Costin* e trămis de *Vasilie Lupul* împreună cu *vătaful* de *aproḑĭ Iacomi*, cu carte la *Stefan Logofĕtul* să vie curênd la curte. *Stefan Georghe Logofĕtul* pretestase o bólă a neveşteĭ sale la moşie, ca să iasă din Iaşĭ spre a se pune în fruntea oştirilor Ardelene, cu care avea să rĕstórne pre Domnul sĕŭ. Alexandru Costin de abia scăpă la Bacăŭ de ucidere, urmărit de străjile Ungurescĭ ; iar Iacomi, Vĕtaful de aproḑi aŭ căḑut în acéstă împrejurare.

Alexandru Costin ca și fiul sĕŭ aŭ trebuit să fie protegiațĭ pe lângă Vasile Lupul de Iordache Cantacozino Visternicul, fratele luĭ Toma Cantacozino, ruda Costinilor și care aŭ fost ajuns Vornic mare la Vasile Lupul. Miron Costin spune, că : «*eram cŭ pururea în casă la Iordache Vistierul*» (Let. Tomul I-iŭ pag. 300) *Miron Costin* povestesce cum a scăpat averea luĭ Iordache Vistierul trecênd'o la Camenița și dând'o în păstrarea unuĭ prieten al tătâne-sĕŭ anume Mihaĭ Stegariul.

*

Nu găsim numele luĭ Alexandru Costin printre ale boiarilor carĭ aŭ emigrat cu Vasile Lupul peste *Nistrul. Miron Costin* însușĭ (pag. 304) mărturisesce că și el trecuse Nistrul maĭ înainte de Vasile Lupul, mergênd la Starostele de Camenițâ, ca să provóce ajutóre din partea acestuia pentru Vasile Lupul. In călĕtoria sa, *Miron Costin* întâlnesce pre *Cotnarski* credinciosul secretar al luĭ *Vasilie Vod*, carele îndeplinise o misiune a Domnuluĭ sĕŭ la Regele Polonieĭ (†).

*

M. Costin se întórse la Camenițâ ca să aducă veste luĭ Vasile Vod, care și el sosia la aceeașĭ cetate, cum că Starostele s'aŭ legat cu mare făgăduință și căldură, că nu va întârḑiè de a sosi.

Alexandru Costin pare însă că se apropia de Stefan Gheorghiță. Acesta, cuget, că i-a dat misiunea de a conduce prin munțĭ, pe la Oituz, pedestrimea cu Kemeni Ianôș înapoi în Ardeal, simțind

(†) Despre *Cotnarski* aflăm informațiunĭ în cartea cu titlu :

Historiarum Poloniae ab excessu Vladislai IV ad pacem Olivensem usque libri IX seu Annales regnante Ioanne Casimirio Poloniarum Sueciaeque rege ab anno MDCXLVIII usque ad annum MDCLX. Auctore Laurentio *Ioanne Rycadski*, equite polono....

Ex. manuscripto celeberrimae Bibl. Zaluscianae edidit *Laurentius Mizlerus* Philos. et medicinae Doctor. Varsaviae et Lipsiae. 1755.

La p. 125 este libri IV Caput X Synopsis Bellum Valachicum. Causa belli Valachici..... Chmelnicius Valachiam armatus ingreditur. — La 1653, Nulla hie valebant effugia apud principem quae satis ampla parabat *Kutnarsius* Principis Valachiae *Brestiam missus legatus*.

Despre *Kotnarski* tot în cartea acésta la *pag. 68*. In comițiile de la Lublin la N. XI: Princeps Valachiae Polona donatus republica. *Kutnarski* quoquę eiusdem principis intimus secretarius, ad nobilitatis admissus insignia.

Kotnarski dete consiliĭ luĭ Vasile Lupu când Chmélnițki ceru pre Rosandra pentru fiul sĕŭ Timoteiŭ (Timuş) pag. 101.

Despre uciderea luĭ Kotnarski de către ginerele luĭ Lupul Vod, veḑĭ letop. T. pag. 303.

că Vasile Lupul Vod o să iésă învingĕtor luĭ Stefan Gheorghiţă, cu ajutorul luĭ Timuş. Se scie însă că Şangăiĭ seaŭ Ciocănaşiĭ de la Ocne aŭ ţinut calea acesteĭ oştirĭ şi cu topóre şi cóse aŭ năvălit asupra lor şi aŭ ucis maĭ mulţĭ din eĭ. Ceea ce nu se scie este: óre Şangăiĭ, nu eraŭ înţeleşĭ cu Alexandru Costin? Nu cumva, Alex. Costin, vĕḑĕnd că Vasile Lupul revine la Iaşĭ cu Timuş, aŭ socotit că şĭ-ar drege trebile pe lângă Lupul, cu asemene harţă din munţĭ contra Ungurilor?

Inchiderea luĭ Al. Costin, aruncarea luĭ în obeze şi ţinerea în temniţă la Făgăraş un an încheiat, ar lăsa de ajuns să se înţelégă, că de ceva asemenea a fost bănuit şi de Racoţi. (let. T. I., pg. 308). — De altmintrelea M. Costin, fără a esplica lucrul maĭ mult, nu négă că el, după ce Vasile Vod este silit a trece Nistrul ca să aştépte ajutóre noĭ de la Timuş, nu négă că: «*eŭ carele scriŭ aceste m'am prilejit la acest tălmăcit şi la altele maĭ pre urmă*». Adică aŭ asistat la facerea planuluĭ de campanie contra luĭ Lupul, între Stefan Gheorghiţă şi căpeteniile oştirilor agiutătóre luĭ, ale celor leşesci sub Kondraski şi unguresci sub Petki Istfan. (Letop. T. I. p. 317). Putem presupune că eşirea din temniţă de la Făgăraş a luĭ *Alexandru Costin* o dobândi Miron Costin prin intervenţiunea luĭ Stefan Gheorghe Vod.

Documintele nóstre (tabela, N. 40) ni arétă pre *Alexandru Costin* în Iaşĭ în 1657 februar 25 (ca martor la un zapis, încă pe timpul luĭ Stefan Gheorghiţă. Nu avem însă scirĭ maĭ multe despre rolul luĭ Alex. Costin sub domnia luĭ Stefan Gheorghiţă. M. Costin ne spune însă că aŭ primit mult bine de la acel Domn (Let. T. I. pg. 315).

*

Sub Ghica urmaşul luĭ Stefan Gheorghiţă, Alexandru Costin, împreună cu *Ţirea* sunt vornicĭ de Pórtă. El subsemnézā în zapisul din tabela nóstră cu N. 41, aşia.

*

Sub domnia luĭ Stefăniţă Lupul, Alexandru Costin revine în Divanul ţĕreĭ şi ocupă demnitatea de Postelnic.

*

Sub acestaşĭ Domn Stefan fiul luĭ Vasilie Lupul apare (în actul N. 43) un *Alexandru Costin* ca Pitariu. Cine este acesta? — Este el óre un fiŭ de aĭ luĭ Postelnicul *Alexandru Costin?* Niciĭ un document nu ne autoriză încă a da rĕspuns la acéstă cestiune (†).

Alexandru Costin, continuă a ocupa postelnicia în Divanul luĭ Eustratie Dabija. Era natural că Alexandru Costin, care cu Chiriţă Draco Ruset merséseră la Pórta Otomană, să stăruéscă în favórea luĭ Dabija Vornicul, să fie dintre ceĭ d'ânteĭ boiarĭ aĭ luĭ Dabija, ajuns Domn. Pe la 1662 Alexandru Costin are de colegĭ în Divan pre Răcoviţ Cehan Vel-Logofĕt, Toma Cantacuzino Vel-Vornic de ţéra de jos, Ilie Şeptiliciĭ Vornic de ţéra de sus, Nicolae Răcoviţ, Hĕtman şi pârcălab Sucéveĭ şi vestitul Solomon Bârlădénul Visternic. (Actul din tabela nóstră cu No. 49).

*

Când a murit Alexandru Costin, nu aflăm din cronice. Pe la 1668 se vorbesce de Jupănésa luĭ Al. Costin *ce aŭ fost postelnic.* Însemnéză óre-că nu maĭ trăesce la data acésta Alexandru Costin? (Documentul din tabela nóstră cu No. 69). Noĭ credem că în adevĕr Jupănésa Safta e vĕduvă la data acésta. Actul din tabelă cu No. 160, din timpul luĭ Dumitraşcu Cantacuzino, din 1674 Maĭ 31,

(†) Cu tóte acestea acest Alexandru Costin semnéză în actul nostru N. 43 întocmaĭ ca maĭ sus, numaĭ fără indicarea boiarieĭ.

ne arétă că Safta luĭ Alexandru Costin ce a fost postelnic mare, féta Iacomeseĭ, e vĕduvă şi că 'şĭ-a perdut şi copiiĭ sĕĭ Dumitraşcu şi Mărinţa. De faţă cu Miron Costin Vornicul ţĕreĭ de jos, Vasile Costin, şi comisul Velicĭco Costin, Jupănésă luĭ Alexandru Costin, înfiéză pe Gavril Costaki ce a fost Voinic mare: «Vĕdĕnd că ni s'a sĕvĕrşit coconiĭ, şi n'am alţĭ nimene pe urmă dintru sĕminţia mé ca să mĕ grijéscă, şi să mĕ socotéscă la bóla mé». Cum puté Jupănésa luĭ Alexandru Costin, dice, trăind Miron şi Velicĭco Costin, că n'are copiĭ? Étă ce vom cerca a esplica când ne vor ocupa de Miron Costin. — În acestaşĭ act cu No. 160 aflăm, că Safta luĭ Al. Costin avé o biserică disă a *Comisóeĭ*, după numele maică-seĭ Comisóia Pascalina. Al. Costin va fi fost îmmormîntat la acéstă biserică. E de dorit să se facă cercetărĭ în privinţa acésta.

*

Să venim acum la înşiĭ Miron, Velicĭco, şi Vasile Costin. — Din cele de sus s'a putut vedea, că aceştĭ bărbaţĭ, sunt fiĭ aĭ Postelniculuĭ Al. Costin. Fost-aŭ mama lor, Safta fiĭca Comisóieĭ Pascalina? Dér atuncĭ, nu am sci esplica actul de adoptare din parte-ĭ, a uneĭ persóne străine, trăind tustreĭ fiiĭ sĕĭ. Avut-aŭ Al. Costin, o altă soţie maĭ înainte, care 'ĭ-a dat pre Miron, Velicĭco şi Vasile? Suntem înclinaţĭ a crede acésta, căcĭ numaĭ aşia, putem înţelege vorbele din zapisul Safteĭ Al. Costin: «*ne avênd copiĭ*».

Tot ce s'aŭ scris până acum, despre anul nascereĭ luĭ Miron Costin, de D. M. Kogălniceanu, Bălcescu, Ciparĭŭ etc., rĕmâne fără întrebuinţare, după ce avurăm mulţămirea să descoperim data acésta memorabilă, însemnată de însuşĭ Miron Costin în Letopiseţul sĕŭ. Donĕ codice din cele studiate de noĭ,—de la pag. 1 până la pag. 63, — singure aŭ conservat acéstă dată preciósă.

La domnia luĭ Moise Moghila vom reproduce, vorbele luĭ Miron Costin, din care resultă că el e născut la anul 1633 (*şi dintr'acest an 7142 Octombre, sînt începute şi dilele vieţeĭ mele*). Decĭ, nu 12 anĭ avé Miron Costin, când umbla la scólă la Bar în Ucrania, pe la 1640, cum scriŭ biografiile sale de până astădĭ, ci numaĭ şepte anĭ, şi era mult pe al optulea.

*

Nu vom urmări şi aci, evenimentele, prin care s'aŭ strecurat copilăria luĭ Miron Costin, după ce ne-am ocupat de tatăl sĕŭ Al. Costin. Am vĕdut că el şĭ-a făcut educaţiunea în Polonia. Negreşit

cunoscea în perfecţiune limba Polonă, cea Ruséscă, Latină, Greacă, póte cea Francesă şi italiană şi negreşit limba Romănéscă.

Nu se pare întemeiată aserţiunea unora că ar fi sciut şi Unguresce.

Nu avem nicĭ un document, care să ne aréte că Miron Costin, orĭ fratele sĕŭ Velicĭco, vor fi ajuns la vre-un grad universitar, cu tóte aceste, în o ţéră a căreia Academie Cracoviană, data încă de la regele Casimir cel Mare, esistând pâna astă-ḑĭ sub numele de universitatea Iagelonă, nu rĕmâne îndoială, că fiiĭ luĭ Alexandru Costin, chiar de n'aŭ ajuns la încoronarea studielor universitare, încă aŭ primit o cultură generală superióră. Cantemir, aŭ afirmat că, Costiniĭ sunt dintre primiĭ feciorĭ de boiarĭ, carĭ aŭ studiat în Polonia. Acésta e o eróre, de óre-ce din timpiĭ ceĭ maĭ vechĭ, Moldoveniĭ aŭ aflat în Polonia, un fórte însemnat factor cultural. Nu putem uĭta că Petru episcopul Cracovieĭ, încă la 1401 institua la Academia Cracoviană o bursă în favórea Moldovenilor sĕŭ Valahilor, cum eraŭ numiţĭ, negreşit cu scop nu numaĭ cultural, dar şi religios (†).

Facultatea filosofică, sĕŭ *Collegium minus*, din Academia Cracoviană, avé un numĕr însemnat de catedre (††). Eşit-aŭ de aice óre cel maĭ vechiŭ filosof român, acel menţionat cu numele de *Moise filosoful*, în uricul din 1423? (Vedĭ tomul al 4-lea de anaforale domnescĭ din 1838, anaforaua No. 3385, la Ministerul justiţieĭ). — Pe lângă *Collegium minus*, academia Cracoviană, coprindea şi facultă-

(†) Despre istoria acestuĭ însemnat focar de cultură Polonă, care la finea secolului al XV-lea a produs pe marele Copernik, se póte ceti scrierile luĭ Soltik, Putanowiez, Kollontai, Radyminski, Selkoviez, şi istoria literatureĭ polone de Mihail Wiszniawski

(††) D. B P. Hasdĕŭ memoréză pe cele următóre:

1. Un profesor special, espunea aritmetica luĭ Euclide, musica, teoria planetelor, tabletele luĭ Alfons, «praemiso algorismo, minutiarum aut resolutas, Eclipses quoque cum minutionibus et pharmacis practicabat et intimabat».

2. Un profesor preda arta oratorie, iară maĭ cu sémă, esplica pe Cicerone şi pe Quintilian.

3. Un profesor de poesie comenta pe Virgiliŭ. Oratiŭ, Ovidiu, Statiŭ, Terentiŭ şi Plaut. — 4. Un profesor special avea îndatorirea: «legere lectionem gramaticae Linacri, et unum actum publicum expedire» — 5. Un profesor de *astrologie* esplica «Ptolomeum in Quadripartito Alcabitium, Centiloquium, verborum Ptolomei, Albumazar, et alios libros spectantes ad astrologiam». — Cei-l'alţĭ profesorĭ nu aveaŭ catedre speciale, fiind autorisaţĭ a vorbi despre orĭ-ce materie filosofică în genere, «quamcumque lectionem in artibus legere». Pentru a căpăta gradul de licenţiat în filosofie, aspirantul era dator a asculta în curs de 2 anĭ: «Topicorum de coelo, de generatione Metheorum, Parvorum naturalium. Methaphysica, Ethicorum, Politicorum Oeconomicorum, Arithmetica et Musica Ioannis de Muris Tres libri Euclidis, Theorica Planetarum et Perspectiva».

țile de teologie, de drept, și de medicină. — Rolul mare al școleĭ polone, în cultura țĕrelor române și în particular al Moldoveĭ, este indicat de Kromer. El ne arétă, că până la cucerirea acestor țĕrĭ de Turcĭ, acest rol era încă și maĭ mare. El dice că subjugarea țĕrilor învecinate cu Polonia, de Turcĭ, aŭ scădut academia Cracoviană din înflorirea eĭ, din frequentarea numerósă de studențĭ, a-parținênd la «*gentes finitimae*».

Ceea-ce va fi scădut populațiunea de studențĭ a academieĭ Cracoviene în secolul al XVII-lea, a trebuit să fie fost crearea altor școlĭ superióre, și maĭ apropiate de Moldova. — Aceste școlĭ aŭ fost înființate de Jesuițĭ. Se scie în adevĕr, că pe la începutul seculuĭ al XVII, sub regele Stefan Batori, s'aŭ întrodus Jesuițiĭ în Polonia, și încă în prima jumĕtate a sec. al XVII-lea Polonia era plină de institute scolastice Jesuite, rivalisând cu academia Cracoviană. De asemene colegiĭ eraŭ maĭ aprópe de Moldova, la Kamenitza și la Bar. Direcțiunea literară predomina în aceste colegiĭ. Acésta ne esplică cultura seriósă ce primi Miron Costin în colegiul de la Bar.

Să maĭ amintim, că fórte mulțĭ din profesoriĭ școlelor polone, și maĭ cu sémă a colegiurilor Jesuitice eraŭ Italienĭ. — *Renascerea* din S. și V. Europeĭ, prin eĭ străbătu în Polonia. — La școla acestor italienĭ, învĕță Ureche și Costin, să iubéscă și să staruiască în originea latină a națiuneĭ lor.

*

Am vĕdut cum Al. Costin, la venirea pe tron a luĭ Vasilie Lupu, după resturnarea luĭ Moise Moghilă, căruia era rudă și partizan, s'aŭ refugiat în Polonia, cu destronatul Domn. Am amintit că Costiniĭ se reîntorc în patrie către finea domnieĭ luĭ Vasilie Lupu. La data căderiĭ luĭ V. Lupu din tron, Miron Costin era de 20 anĭ, și îșĭ făcea școla politică pe lângă ruda sa, mult cunoscutul Iordache Ruset visternicul. — Credem că, cu vr'o șése anĭ maĭ înainte de rebeliunea luĭ Stefan Gheorghiță se împăcase Costiniĭ cu V. Lupul, căcĭ aflăm pe un *Costin comis*, în uricul luĭ V. Lupu, din 1647, 15 Aprilie. (Documentele monastireĭ Putna din Bucovina, cel întabulat la No. 100. Vedĭ la *addenda* de la finea acestuĭ volum). *Comis* este Miron Costin? «Am apucat și noĭ acea domnie» a luĭ V. Lupu dicea Miron Costin, confirmând așia bănuiala nóstră, în acéstă privință.

*

Cariera politică a luĭ Miron Costin, începe însă maĭ adevěrat sub Stefan Gheorghiță Vod. — La 1657 Februariŭ, tată-sěŭ Alexandru Costin, era încă Vornic de glóte, iar Miron Costin fusese deja Sluger. Ast-fel îl citéză ca martor zapisul, ce se păstréză la Mitropolia din Iașĭ, prin care Dumitrașcu Malai, nepotul luĭ Costea Bucioc, ce aŭ fost Vornic mare, vinde moșia Piscaniĭ, luĭ Niculae Buhuș Clucerul cel mare,—care vênḑare se întăresce cu uricului luĭ Stefan Gheorghe din 15 Februarie 7165. Étă cum sub-scriaŭ la 7165 Febr. 15 Al. Costin și Miron (*).

*

Am vĕḑut rolul ce avu Miron Costin, la ocasiunea fugeĭ din Iașĭ a luĭ V. Lupu, dinaintea oștireĭ luĭ Stefan Gheorghiță, cum și misiunea împlinită de dênsul pe lângă Petru Potosky starostele de Kamenitza și am arĕtat, că nu scim, prin ce serie de împrejurărĭ Miron Costin neintârḑiat apoĭ, se găsesce în tabăra luĭ St. Gheorghiță, asistând, deși încă abia de 22 anĭ, la planurile de bătălie ale logofĕtuluĭ rebel cu căpitaniĭ contingentelor de la Racoți și Mathei Basarab, și maĭ apoĭ cu Condratzki polcovnicul regeluĭ Polonieĭ — îl vedem apoĭ trimis la curtea munténă, la Const. Basarab, ca să se înțelégă în numele luĭ Stefan Gheorghiță cu Domnitorul (**) muntén, pentru

(*) Veḑĭ documentul de la *Addenda*, din finea volumuluĭ

(**) «Den Răcăciunĭ m'aŭ trimis pe mine în țéra Muntenéscă sfătuindu-se cu Constantin Vod, ce rĕspuns vor da, viindu-le amândorura poruncă........Iară nestătătóre și lunecóse firele omenescĭ, la greŭ și la nevoie cine 'șĭ de sine să sté.» Let. tom I pag. 335).

a se ajutora mutual în contra Turcilor. Înţelegerea nu se făcu din causa luĭ Const. Vod Basarab, şi domniĭ amêndoĭ, fură mazîliţĭ.

*

Naraţiunea ce Miron Costin face de espediţiunea luĭ Stefan Gheorghiţă şi Racoţi în ţéra Muntenéscă, în ajutorul aliatuluĭ lor, Constantin Vod, contra căruia se revoltase Siimeniĭ şi Dărăbaniĭ, cariĭ rîdicaseră noŭ Domn pe Hrizica, éste făcută aşia fel, aşia de viŭ colorat, şi atât de bogată în detaliĭ, în cât nu rĕmâne îndoială, că Miron Costin a fost luptător în óstea moldovénă.

*

În scurta domnie a luĭ Ghica, Miron Costin, nu maĭ este alăture cu Stefan Gheorghiţă, ci luptă alăturea cu Voicihowski căpitanul luĭ Ghica Vodă şi cu hĕtmanul Hăbăşescul, în contra încercăriĭ luĭ Constantin Vod, care cu 5000 de oşteni, voi să rĕstórne din domnie pe Ghica. Şi la naraţiunea acesteĭ bătăliĭ de lângă Iaşĭ, Miron Costin se serve cu propriele séle note şi amintirĭ.

*

Stefăniţă fiul luĭ Vasile Lupul, n'aŭ fost contrariŭ caseĭ Costinilor. Al. Costin este postelnicul luĭ, şi Miron sub-semnéză ca paharnic (ceaşnic) sub acéstă domnie.

Miron Costin luă parte la espediţiunea ordonată de Pórtă contra Ardealuluĭ, alăture cu Tătariĭ şi Domnul muntén. Acésta-ĭ dă ocasiune să se intereseze de istoria Ungurilor, pe care o şi scrie, dând la finea eĭ, naraţiunea campanieĭ contra luĭ Racoţi, la care a luat parte în timp de şése lunĭ, din Iuliŭ până în Decembriŭ. Am descoperit noĭ, o copie veche după *Istoria crăieĭ Ungurescĭ*, isvodită de Miron Costin şi o dăm în tomul al II-lea al acesteĭ ediţiunĭ.

Cu Stefan Lupul se termină Cronica Domnilor de Miron Costin, ocmaĭ când maĭ cu temeiŭ începe cariera politică a cronicaruluĭ

nostru. Al. Costin Postelnicul, mergênd la Constantinopole cu Chiriță Ruset, și stăruind în favórea numirii a luĭ Eustratie Dabija, aŭ pregătit calea la onorurĭ a fiilor sĕĭ. — In adevĕr, încă la finea anuluĭ 1661, (Decembriŭ 24) Miron Costin, este părcălab de Hotin (*) (Veḑĭ documentele N. 44 și 52 din tabela nóstră.) Adevĕrul este că, deja în 1661 Iuniŭ 17 Miron Costin sub-semnéză cu demnitatea de Staroste, în zapisul prin care Tóder Aprodul vinde Visterniculuĭ Iordache ocina sa din Băloseștĭ. (Arhiva Sf. Spiridon Iașĭ, pachet N. 2 doc N. 30. Siliștea Băloseștĭ). — In Maiŭ 12, anul 1662, Miron Costin este chiămat în judecată înaintea luĭ Eustratie Dabija, de Dumitrașcu Epure fost pârcălab de Soroca, pentru moșiele Șepenitza și Lujanĭ din ținut. Cernăuților. Epure care se ḑicea descinḑĕtor din Vitolt, produce documente de la Iliaș și Stefan Vodă cel Mare, de la Ieremia și de la Alexandru Vod fiul sĕŭ, cum-că acele sate, se cuvine luĭ, căcĭ aŭ aparținut când-va luĭ Vitolt. Miron Costin probează că puțin timp după ce țéra a fost locuită, aŭ aparținut satele acéste luĭ Vitolt, dér că de 80 anĭ aŭ venit în stăpânirea Movilescilor, și că le-aŭ stăpânit și însușĭ Ierimia Movilă, trecênd apoĭ în posesiunea Hĕtmanuluĭ Balica, care se trage din Movilesci, Balica le-a stăpânit până la uciderea luĭ, și fiind-că Miron Costin, aŭ luat o socie cea maĭ de aprópe rudă a luĭ Balica, i-aŭ venit în străpânire și aceste douĕ sate. Eustratie Dabja, recunósce drepturile luĭ Miron Costin. (Veḑĭ documentul întreg în *Addendda* de la finea volumuluĭ). În acest act important, care ne arétă din ce sorginte este averea în moșiĭ a luĭ Miron Costin, el e indicat cu funcțiunea de pârcălab de Hotin. Tot așa și în documentul din tabela nóstră, cu Nr. 46.

(*) Tot în calitate de părcălab, în 7170 Decembriŭ 30 (1661) Miron Costin este menționat în uricul luĭ Eustratie Dabija, întărind împărțiala avereĭ Gafițeĭ Brăteasca fata luĭ Ieremia. (Veḑĭ în *Addenda* de la finea acestuĭ volum).

Vom observa că pentru ântêia dată în acest act, îl aflăm sub-scriind «Кωстін».

Anul 1662, este an de prosperitate pentru Miron Costin. El cumpĕră cu zapisul scris de mâna luĭ, moşia Cristeştiĭ de la Mearco (Documentul din tabela nóstră Nr. 47.) şi de la Agafia (Documentul din tabela nóstră cu Nr. 48.). Pre dosul actuluĭ acestuia Miron Costin a scris:

*

La data acésta 1662 Martie 22, Al. Costin, încă trăesce şi se póte bucura de prospera stare a fiuluĭ sĕŭ Miron Costin (Documentul cu Nr. 49 din tabela nóstră). Pentru cumpĕrăturele diverse ce făcu în aniĭ aceştia, şi până la Duca Vodă, dăm la finea volumuluĭ, o colecţiune întrégă, de facsimile după însemnările autografe ale luĭ Miron Costin, pe actele de cumpĕrătură, şi un «Isvod din părţile ce am cumpĕrat la Cristeştĭ» cuprinḑĕnd iară, câteva facsimile de autografe.

În 1663 Ianuarie în 4, Miron continuă ca pârcălab de Hotin, fiind Vornic ruda sa Toma Cantacuzino. (Documentul cu acéstă dată de la Eustratie Vodă, veḑi-l în tabela de la *Addenda* finală (*).

*

Anul 1664 află pre Miron Costin tot ca Pârcălab de Hotin. El subsémnă cu acest titlu, ca martor, un zapis prin care Nastasia fata Lupuluĭ Copiluluĭ, vinde o prisacă din Carstescĭ, luĭ Iordache marele Spătar. Maĭ sub-semnéză actul şi *Velicico Costin* şi adaogă vorbele: «*Şi eŭ Velicico Costin am dat baniĭ cu mâna mea în mâna Nastasieĭ, 25 teĭ bătuţĭ şi s'aŭ têmptat şi Călugărnl Prof*» (Art Academieĭ. Veḑĭ Actul Nr. 52 din tabela nóstră). Actul Nr. 53 este din

(*) Din 1663 Mart 15 este şi cartea luĭ Eustratie Dabija către «*boiariul nostru, Miron Costin Pârcălabul de Hotin*» prin care îl însărcinéză să alégă la sat la Lucovĕţ părţile de ocină a luĭ Durasco. (Veḑĭ *Addenda* la finea volumuluĭ.

1664 Februarie 13 și ne arétă că Miron Costin e tot Pârcălab de Hotin (*).

Câte-va ḑile numaĭ statu Miron Costin afară din slujba țěreĭ în 1664 și subsemnéză atuncĭ:

*

Alte puține ḑile, după ce apoĭ Miron Costin a renunțat la Pârcălabia Hotinuluĭ a devenit *Mare comis.* Atuncĭ pare că se mută în Iașĭ, unde cumpěrâ nisce case de la Andreașĭ ce aŭ fost Șetrariŭ feciorul luĭ Toderașco ce aŭ fost Logofět mare, care acela le-aŭ fost cumpěrat de la Nastasia giupânésa luĭ Dumitrașco Solomon ce aŭ fost mare Slugeriu și de la fiĭ seĭ Ionașco și Lupul, și de la maĭ mulțĭ megiașĭ aŭ fost cumpěrat locurĭ. — Aceste case, ḑice documentul de cumpěrătóre, de la Eustratie Dabija, aflător aḑĭ în Metropolia de la Iașĭ, din 7172 Aprile 20, eraŭ situate pe *ulița Strâmbă.* Am cercetat la fața loculuĭ și am dat de acéstă mică stradă ce serve de comunicațiune între Podul Vechiŭ și strada S-ta Vinerĭ, pe aprópe de beserica St. Necolaĭ. Pe la 1664 stradele aceste eraŭ cele principale. Sf. Necola era Metropoliă și strada St. Vinerea se ḑicea: *ulița mare.* Din cele douě pivnițe de pétră și un beciŭ, ce esistaŭ la casele luĭ Miron Costin în 1664 astă-ḑĭ maĭ esistă o pivniță... O pivnită vechie ne-a emoționat!.. ceĭ carĭ nu pricep asemene emoțiunĭ, în dar ar maĭ ceti biografia nóstră: ea li se va păré ridiculă! — Primăria de Iașĭ ar face bine să rescumpere baraca care s'a ridicat pe locul luĭ Miron Costin și să facă o mică piațetă, unde să aibă loc măcar o pétră comemorativă

(*) In broșura «Eclaircissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes—Octobre 1857 sub titlu: *Acte de Donation du Monastère Theodoreny en Moldavie au M-re de St. Paul au Mt. Atthos»* se publică în l. francesă un uric de la Eustratie Dabija în care se face mențiune de «boiarul nostru Miron Costin Pârcălab de Hotin ginere luĭ *Ión Movila*, rudă cu Teodor Movilă fundătorul Mŏnăstireĭ Todireniĭ. Veḑĭ la *Addenda* de la finea Volumuluĭ, acest act din $\frac{7172}{1664}$ Februarie 29.

a mareluĭ bărbat! — (Vedĭ actul cumpĕrătóreĭ în *addenda*, la finea volumuluĭ).

Noul propietar al caselor din *uliţa strâmbă*, era, la 1664, April mare comis — am spus-o.

El însemna pe dosul actuluĭ de proprietate aceste vorbe:

*

În anul 1665, Miron Costin sub-semnéză tot ca Vel-Comis, având pe Buhuş Neculae de Mare-Logofĕt, Toma Cantacuzino, ruda sea, mare Vornicu de ţéra de jos, Solomon Bârlădénul Vornicu de ţéra de sus, Neculae Răcoviţ Hĕtman, Stamate mare Postelnic. (Actele din tabela nóstră cu Nr. 55, şi Nr. 56). În documentul nostru cu Nr. 57 din 1665 Iulie 19, Miron Costin sub-semnéză tot ca mare comis. Acest document este important, pentru că ne face cunoscinţa, unuĭ Dumitru Postelnicul, frate cu Costin Hĕtmanul, care a avut o fétă anume Grajdiana, ce aŭ măritat-o cu unul Coceală. Şi in Septembre

în 4, acelaş an 1665, Miron Costin sub-scrie tot ca comis, în uricul de la Dabija Vodă, înregistrat în tabela nóstră la numĕrul 58.

Miron Costin, aŭ făcut cu Dabija Vodă, campania din anul al II-lea al domnieĭ luĭ, împreună cu Turciĭ, sub Seraschierul Sarî Husain Paşa şi cu Grigorie Ghica Vodă de la Munteni. La ocasiunea mérgereĭ cu oștirile asupra Uĭvaruluĭ, Miron Costin, aŭ cunoscut, în trecerea sa prin ţéra Muntenéscă pre mulţĭ bărbaţĭ aĭ aceleĭ ţĕrĭ, şi aŭ vĕḑut de aprópe pragurile poduluĭ luĭ Tajan la Dunăre (Veḑĭ pag 17 din I volum *al Letop.)*

*

În anul 1666 uméză, în luna luĭ Septembrie 11, mórtea luĭ Dabija Vod (*). Neculai Costin ne spune că de bun sfat aŭ fost pentru Dabija Vodă, Toma Visternicul, Vornicul ţereĭ, iar Iordache Cantacuzino Spătarul, ş'a fost dat, détoria cea de obşte a fireĭ.

Miron Costin însoţind pe Dabija Vodă la întâlnirea cu Vizirul în Belgrad, fu unul din ceĭ 12 boiarĭ, îmbrăcaţĭ cu căftan de către Vizir, prin urmare dintre amiciĭ nouluĭ domn Duca, carele căpătă tronul după stăruinţa chiar a boiarilor, dintre carĭ Miron Costin, şi prin energia sócreĭ séle D-na Dafina luĭ Dabija Vodă. Duca era sub Dabija Vodă, colegul de Divan al luĭ Miron Costin. Numaĭ până în luna luĭ Maĭ, ţine domnia luĭ Duca Vodă. Miron Costin subsémnă iar Ceaşnic adică Paharnic în actele din tabela nóstră cu Nr. 59 şi 60 şi actul din *Addenda* de la pag. 219 din urmă.

După actul din 1666 Martie 28 M-rea Sf. Sava pag. No, 17.

Zapis din 7174 Ghenar 12 Domeniĭ.

(*) **Acéstă dată 7174 Septembre 11, este pusă de Necolae Costin, şi de inscripţiunea după mormĕntul luĭ Dabija Vodă ce am decalcat în 1884 la Monastirea Bârnova de lângă Iaşĭ.**

Noul domn Iliaş, fiul luĭ Alexandru Vod, în Maĭ 2, căpătă domnia în Constantinopole şi în Iulie 20, anul 1666, intră în Iaşĭ. Miron Costin, înainteză la Vornicia mare, în primul minister al luĭ Iliaş Vod, căcĭ în zapisul luĭ Gheorghe Roşca, ce aŭ fost Visternic, prin care vinde la 7174 August 20 un loc de casă lângă Mitropolie, drept *3 boĭ şi 3 vacĭ* D-séle Solomon Vornicul cel mare, între marturĭ sub-semnéză *Miron Costin vel-Vornic* (Vedĭ documentul în Addenda de la finea volumuluĭ).

Necolae Buhus Logofĕtul este înlocuit după Februare 1667 de Solomon Bĕrlădénul, fostul Vornic mare, care devine mare Logofĕt, şi în locul luĭ ca Vornic trece Miron Costin. In April 1667 se întêmplă acéstă schimbare. (Vedĭ documentul din 1667 Februarie 15 în *Addenda* de la fine şi documentele cu N. 61 şi 62 din tabela nóstră de la pag. 98 şi 99). Ca Vornic, Miron Costin a sub-scris în aniĭ Vornicieĭ sale, când întreg numele, când numaĭ Miron. Dăm la fine câte-va facsimile de sub-scrierĭ din timpul Vornicieĭ.

*

Tabela nóstră de documente, la N. N. 64, 65, 66, 70, 71, 73, 75, 77, 80, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 119, şi în *Addenda* la finea vol. doc. din 7178 Maĭ 13, actul de împărţială a moşiilor Stirceştilor şi N. N. 128, 129 pomenesc de marele Vornic al ţĕreĭ de jos

M. Costin, sub Iliaşĭ şi sub Duca Vod a 2-a domnie. Actul cu N. 66 amintesce încă odată că Hĕtm. Balica a fost înrudit cu Costiniĭ. In *Addenda* de la finea volumuluĭ am înregistrat actul ce M Costin Vornicul face în 1667 Sept. 28, de împărţiala şi învoiala pentru moşiile luĭ *Mateĭ Stîrcea*, între Andreĭ Paharnicul şi Gaftona.

In $\frac{7176}{1667}$ Octombre Miron Costin îşĭ înmulţesce moşiile maĭ cumpĕrând de la Pintilie ocina luĭ şi a surorilor luĭ din Poiana Călugăra Actul este întreg de mâna luĭ *M. Costin Vornicul.*

*

Nu numaĭ M. Costin aŭ fost îmbrăţişat de Iliaşĭ Alexandru Vod ci şi frate-sĕŭ Velicico, care în 1668 Februar 19 sub-semnéză în actul cu N. 72 din tabela nóstră în care este ḑis : *Postelnic.* De sigur Postelnic al 2, căcĭ *Stamatie* continuă a fi Vel Postelnic.

Velicico Costin însurat cu Catinca féta luĭ Toma Vornicul cere la Divanul ţĕreĭ să se facă împărţirea avereĭ remasă dupe Toma Cantacozino, cu celelalte rude. Luĭ Velicico i se lasă *Serbiĭ* şi *Bodesciĭ*, acele douĕ moşiĭ strămoşescĭ ale Mironilor şi Balicaĭ. Miron Costin Vornicul semnéză cu Solomon Bârlădénul Logofĕtul acésta împărţială din 1668 Iunie 30 (Act N. 76).

In decursul acestuĭ an 1668. August 26 şi 30, M. C. face noue acte de proprietăţĭ de moşiĭ (N. 78 şi 79). N. 78 reamintesce drepturile luĭ Costin la averea Hĕtm. Balicaĭ. (Veḑi şi actul din 7177 Sept. 30, zapisul cu care M. C. renunţă la satul Miclăuşenĭ, în *Addenda* de la finea volumuluĭ.)

*

După doĭ anĭ şi giumătate de domnie liniştită şi de bivşug pentru ţéră, Iliaş Vod este mazilit şi Duca Vod revine în domnia a 2 la luna Octobre 1668, iar nu 1669 cum scrie istoria luĭ Laurian Se pare că puţină prefacere face noul domn între boieriĭ Divanuluĭ, căcĭ Solomon Bĕrlădénul continuă a fi Logofĕt, iară Miron Cosin rĕmâne Vornic Mare, avênd de coleg-Vornic de ţeara de sus, pre Habaşescul.

In Ianuar 1669 M. C. Vornicul cel mare ĕşĭ maĭ rotunḑesce mo-

şia Cristescii prin noua cumpĕrătură de la Ilie şi sora sa Anna, fecioriĭ Nastasieĭ, nepóta luĭ Toader Usnă. Zapisul din 7177 Ghenar 21 e autograf. Doue ḑile apoĭ, la Ian. 23 Vodă Duca dă şi uricul întăritor acesteĭ cumpĕrăturĭ. Pe dosul acestuĭ Uric a scris M. Costin însuşĭ aceste vorbe :

исписок пе о парте де Кърстещії,
де ла Іліе Бирализа.

(Veḑĭ facsimilea din actul N. 82 de la pag. 109 la finea volumuluĭ).

*

De multe orĭ M. C. ţinea locul mareluĭ Logofĕt. In acest cas subsemna aşia :

(Veḑĭ doc. N. 90 şi 91.)

*

In Iulie 9 1669 o nouĕ rotundire a Cristeştilor prin cumpărare de la Vasilie Albul şi aĭ luĭ. Vedĭ ispisocul de la N. 93. Şi acest uric ne dă autograful următor pe dosul luĭ :

Doc. N. 96 (pag. 116—117), 97 (118—119) şi N. 104 (pg. 120 121) privesc iar noue cumpărăturĭ ale luĭ M. C. din Cristescĭ; cel cu N. 96 ni oferă autograful acesta pe dosul actuluĭ :

Alt autograf ni dă pe dosul sĕŭ, uricul de întărire de cumpărătura din 1669 Decemb. 12 (N. 106) în următoriĭ termenĭ: «*Dires de la Penteleĭ pe Carsteştĭ*».

*

Actul N. 116 din tabela nóstră ne arétă, pre la 1671 Maĭ în 6 schimbaţĭ unia din boiariĭ Divanuluĭ. Aşia, M. C. are de coleg în Vornicia ţĕreĭ de sus pre George Catargiu; T. Palade este Vistieriŭ, Stefan Petriceico e vel Clucer. In 1671 Maĭ 7 nou act de proprietate din *Cristeştĭ* şi autograf. (N. 127).

*

La data de 1670 locuia în Iaşĭ un *ceasornicar frances Gaspard Calle*, cunoscut luĭ M. Costin şi de sigur meşterul la care M. îşĭ încredinţa ceasornicul sĕŭ. In Iunie 2 M. Costin şi alţĭ boiarĭ sunt martorĭ cumpărăreĭ de case ce face Calle cu actul ce dăm în *Addenda* finală.

*

Insuşĭ N. Costin arétă ce grea domnie a fost acé a luĭ Duca Vod din causa birurilor ce puse pe ţéră şi maĭ ales din causa grecilor cu cari se încungiurase.. Mărturisim că nu prea vedem ce înrîurire esercită M. C. asupra luĭ Duca Vod spre a îndrepta situaţiunea. Esasperată, ţéră se resculă sub conducerea luĭ Mihalcea Hîncul ce aŭ fost Stolnic mare, a luĭ Durac ce aŭ fost Serdar, la Noembre 29 anul 1672. Rebeliĭ aŭ închis pe Vod în palat. Unde era M. C. în acéstă împrejurare nu putem sci, dar pare că nu era în Iaşĭ, căcĭ din 1672 la 1674 nu avem, până astădĭ, ore un document semnat de M. Costin. N. Costin, Neculcea naréză revoluţiunea acésta în Letopiseţele lor. Neculcea dice că: «fugit-aŭ tótă boerimea, care în cotro aŭ putut.» Fost-aŭ între aceştĭ boerĭ fugiţĭ şi M. Costin? A-

césta nu o putem determina cu precisiune. — Duca Vod, cu ajutor de la Turcĭ și de la Tătarĭ, prin Serdarul Al. Buhuș, nimicesce óstea Hânceștilor la Epurenĭ. Décă un moment, a devenit proverbial, că : «*Vodă vré și Hâncu ba*», nu maĭ puțin zarva luĭ Hâncu s'aŭ potolit, — și domnia luĭ Duca a continuat. — In primă-véra anuluĭ următor, Turciĭ întreprind rĕsboiul contra Polonieĭ, de la care împĕratul Turcesc voesce să ia Kamenița.

Sultan Mehmed, în fruntea armateĭ Turcescĭ, în 9 Iunie 1673 era la Țuțora, de unde el aŭ venit să visiteze Iașiĭ, primit fiind de Duca Vodă cu toțĭ boiariĭ, pe ulițe fiind întinse bucățĭ de atlasurĭ și de tăfțĭ pe ambele părțĭ, ḑice Neculcea (tom. 2 pag. 219). M. Costin era dintre aceĭ boiarĭ, cari încunjura pe Duca Vodă și pe Sultanul. Nu scim însă décă, M. Costin era înțeles cu Ursache cel bĕtrân, și cu cei-l-alțĭ boiarĭ cari la Țuțora în taĭnă s'aŭ jăluit Sultanuluĭ, contra luĭ Duca Vodă. Numaĭ cedênd sfatuluĭ Viziruluĭ sĕŭ Küpruli, Sultanul nu mazîli îndată pre Duca Vodă. Acéstă mazîlie să întêmplă însă după căderea Camenițeĭ. — Sultanul învoind, boiariĭ aleseră Dom pre Clucerul Petriceico.

*

Din primele ḑile ale noueĭ domniĭ, M. Costin se vede în bune relațiunĭ cu Petriceico Vodă. Acesta, după cererea Viziruluĭ să i să trimiță în tabĕră la Nistru, *pre un boiar, care este maĭ de trébă*, alege tocmaĭ pe Miron Costin. De n-ar fi avut încrederea în el, nu l'ar fi pus în relațiune cu Vizirul, de la care depindea domnia sa. — Neculcea raportéză întâlnirea luĭ M. Costin cu Vizirul : «mergênd M. Costin, la cortul Viziruluĭ, pusu-l-aŭ Vizirul de aŭ șeḑut înaintea luĭ, și 'ĭ-a spus Vizirul, să'ĭ spue drept : parele lor bine că aŭ luat împĕrăția Kamenița, aŭ ba? Iară Miron aŭ rĕspuns : că se teme a spune drept. Vizirul aŭ zîmbit a ride, și 'ĭ-aŭ spus să grăéscă să nu se témă. Atuncea Miron aŭ ḑis : suntem noĭ Moldoveniĭ bucuroșĭ, să se lățéscă împĕrăția în tóte părțile, cât de mult ; iar peste țéra nóstră nu ne pare bine să se lățéscă. Atuncea Vizirul iar a rîs și 'ĭ-a ḑis : drept aĭ grăit».

Românesce și cu curagiŭ, aŭ rĕspuns M. Costin, maĭ cu sémă Viziruluĭ, când acela șĭ-a esprimat dorința, să lase garnisónă turcéscă în Kamenița, căcĭ înțelegea, că sub pretext de a merge în Kamenița, âmbletul Turcilor în țéră ar fi în paguba eĭ. Citéscă-se minunatul rĕspuns al luĭ M. Costin către Vizir, la pag. 222 tom. 2 al Letopisețelor.

Noĭ ne mărginim, a aminti că, M. Costin, isbuti momentan să apere interesele patrieĭ sale.

Scurta şi agitata domnie a luĭ Petriceico Stefan Vodă, ne arétă pre M. Costin, tot pre atâta bun Sfetnic al domnilor, cât şi energic conducĕtor al intereselor ţereĭ sale.

Petriceico în campania din anul următor dintre Turcĭ şi Polonĭ, trece în partea Polonilor, pre când Grigorie Ghica Vodă de la Muntenĭ, rĕmâne credincios Turcilor. — M. Costin, este el înţeles cu Petriceico? Negreşit, prin educaţiunea sa, M. Costin, are simpatiĭ pentru Polonia; cu tóte acestea interesele ţĕreĭ luĭ, sunt un bold maĭ puternic pentru el, decât afecţiunile luĭ sufletescĭ. De aceea când Petriceico îl îndeamnă să fugă cu el în Polonia, Miron Costin ḑice luĭ Petriceico: «Orĭ să fie voia Măriei Tale, orĭ să nu fie, noĭ nu ne vom lăsa casele să le ia Tătariĭ», şi s'aŭ închinat şi 'ĭ-aŭ ḑis: «să fiĭ Măria Ta sănătos! şi aŭ eşit afară.......» Petriceico Vod aŭ putut plânge şi blăstema pre Miron, dar politica luĭ Petriceico nu era cea indicată de situaţiune. Cu óstea turcéscă în ţéră şi Poloniĭ înfrânţĭ, salvarea nu maĭ era posibilă de cât în buna înţelegere cu Turciĭ învingĕtorĭ. Singurĭ Hĕtmanul Habaşescu şi Dosofteiŭ Mitropolitul, eraŭ înţeleşĭ cu Petriceico Vod. — Scriind domnia luĭ V. Lupu, M. Costin îşĭ amintesce, maĭ târḑiŭ, de fuga la Polonĭ a luĭ Petriceico, şi din noŭ arétă erórea politică a aceluĭ domnitor; ḑice, că décă ar fi ascultat sfatul înţelepciuneĭ, n'ar fi perdut domnia.

*

Domnul următor, Dumitraşcu Cantacuzino Vod, nu putea să nu vadă şi el cu ochĭ bunĭ pre M. Costin, sciind că la cuvêntul luĭ, boerimea părăsise pe Petriceico Vod. Ţéra fiind ameninţată, cu invasiune nouă Polonă, la îndemnul şi pentru interesul luĭ Petriceico Vodă, Dumitraşco Cantacuzino făcu Divan în Iaşĭ, şi se sfătui cu boiariĭ: Ce este de făcut? Pórta declara că nu va ţine oştirĭ în Moldova, décă Divanul va da înscris, cum-că Poloniĭ nu vor intra în ţéră. Situaţiunea era fórte grea. De astă dată, Miron, cumpănind relele ce-ĭ ameninţa ţéra, sfătui primirea la ernatic de oştĭ Tătărescĭ în ţéră. Acest sfat convenia luĭ Dumitraşcu Vod, nu preocupat de nevoile ţĕreĭ, ci pentru că se temea să nu'l surprindă în Iaşĭ vre-un podghiaz Polon, căcĭ prin cetatea Némţuluĭ şi alte localităţĭ

rĕmăsese încă pe iarnă óste polonă, orĭ cât era de brav, Hĕtmanul Alexandru Buhuş, boiarul cel maĭ iubit al luĭ Dumitraşcu Vodă.

In al doilea an, al domnieĭ luĭ Dumitraşcu Vodă, campania contra Polonieĭ continuă şi în Polonia şi în Moldova. Moldoveniĭ cu ajutorurĭ turcescĭ scot óstea nemţéscă din cetatea Némţuluĭ, iară pre ceĭ din Sucéva, douĭ anĭ iĭ înconjóră fără resultat. Pacea mijlocită de Europa între Polonia şi Turcia, singură scóte garnisónele streine din ţéră. In contra acestor garnisóne streine, aŭ luptat şi Velicico Costin, care era spătar al doilea, în primiĭ anĭ aĭ luĭ Dumitraşcu Cantacuzino.

*

Insemnat rol avu M. Costin, în grelele ḑile ale acestuĭ rĕsboiŭ Turco-Moldavo-Polon. — Om de stat iscusit, M. Costin îndemnă la pace. Agradat şi de Turcĭ şi de Polonĭ, M. Costin activă, fiind de două orĭ trimis cu soliă în Polonia, încheiarea păceĭ atât de dorită de Moldovenĭ.

Cu ocasiunea mergereĭ în Polonia, a luĭ Costin, aŭ trebuit să întâlnéscă pre fostul Mitropolit Dosofteiŭ, amicul sĕŭ, şi de sigur Costin

aŭ mijlocit repatriarea acestuĭ ilustru prelat. — De o cam dată Dumitrașcu Vodă, arestă pe Dosofteĭ, în Monastirea St. Sava, dar nu târḑiŭ, M. Costin isbuti ca Dosofteiŭ, să 'șĭ reia scaunul metropolitan, iar Teodosie, care fusese pus Mitropolit de Dumitrașcu Vodă, să fie înlăturat.

Pacea să făcu la Jurabna, și ea ţinu până la asediul Vieneĭ.

*

Neașteptat Dumitrașcu Vod Cantacuzino fu mazîlit, și înlocuit în domnie de Antonie Ruset Vod. — Inrudit cu Dumitrașcu Vod Cantacuzino, era și vechiŭ prieten cu casa Costinilor, căcĭ împreună cu Al. Costin lucrase, la mórtea luĭ Stefăniţă Lupu Vodă, în favórea alegereĭ la domnie a luĭ Eustratie Dabija. Atât acéstă imprejurare, cât și opiniunea de care se bucura M. Costin la Turcĭ, designă pre M. Costin la onorurile de mare Logofĕt noueĭ domniĭ.—Ast-fel documintele nóstre ne arétă în cele dintee lunĭ ale anuluĭ 1676, pre Velicico Costin, în calitate de Comis mare, iar pre M. Costin, în acea de mare Logofĕt. — Documentul din 1676 Martie 10, zapisul Cerneĭ, fata luĭ Maxinţ, ne dă subscrierea luĭ Velicico Costin vel-Comis, (veḑĭ în *Addenda* de la fine); documentul din 1676 Maĭ 21 (pag. din urmă 219); documentul din acelaș an Iulie 23, în care Miron Costin, împreună cu Mitropolitul Dosofteiŭ, sub-scriŭ ca martorĭ la vîndarea caseĭ luĭ Calle, ceasornicarul frances, de care am făcut menţiune. — Acelaș lucru ne spune și uricul luĭ Anton Ruset din 1676 August 6. (N. 122 din tabela nóstră).

*

Velicico Costin rĕmâne puţin în calitatea de mare-Comis, de óre-ce în anul următor 1677 Marte 16, îl aflăm sub-scriind zapisul Marieĭ din Glăvănescĭ (veḑĭ în Addenda finală) cu *biv* Comis.

Incepuse óre deja neînţelegerile între Anton Ruset, și între Costin? Cu tóte aceste, nu cu multe lunĭ înainte, în 1676, Costiniĭ salutaŭ, nu numaĭ pre Domnitor dér și pe Beizadea Alexandru, fiul

luĭ, cu orațiunĭ pline de laude. Aducem în vol. II-lea, aceste orațiunĭ, încă needitate până asta-ḑĭ.

*

Anul următor 1677, se însémnă prin rĕsboiul Turcilor contra Cazacilor, campania Cehrinuluĭ. Antonie Ruset și Duca Vodă, Domnul muntenesc, sunt silițĭ să ia parte la asediul fără resultat al Cherinuluĭ. Ducă Vodă simțind că nu va sta maĭ mult Domn în Muntenia, prin Postelnicul sĕŭ Antiohie Jora, nepot de sora luĭ Gavrilița Hĕtmanul lucră pre lângă boiariĭ Moldovenĭ, ca să'l céră Domn în locul luĭ Antonie Ruset. — Acesta la cererea Turcilor, înlăturasc din Hĕtmăniă pe Gavriil Costaki și-l înlocuisă prin Alexandru Buhuș. Acesta era cumnat cu Duca Vodă de la Muntenĭ și negreșit bun amic al luĭ Miron Costin. Gavril Costaki e solicitat de Duca Vod credênd că necazul isgoniriĭ luĭ din Divan, va face din fostul Hĕtman, un neamic puternic al luĭ Antonie Ruset. — De tótă lauda, e rĕspunsul ce aŭ dat Gavril Costaki: «De sciĭ Măria Ta că este adevĕrat mazil Antonie Vodă, silesce Măria Ta, să ne fiĭ Domn, iar de nu, să nu-l amestecĭ Măria Ta, să ni-l lașĭ, că este un Domn bun».

*

Nu tot atât de corect bănuim că aŭ fost Miron Costin, care nu avé de a se tângui de Antonie Ruset, decât dóră pentru că Velicico Costin, nu maĭ era Comis. Miron Costin, la ḑiua luĭ de grea cumpĕnă, ḑicea că, i-aŭ venit nenorocirile, pentru pedépsa învăluirilor nedrepte ce aŭ cășunat luĭ Antonie Ruset (*).

Cu bună sémă, Antonie Ruset, oblicind de taĭnica ințelegere a luĭ Miron Costin cu fostul sĕŭ Domn, Duca Vodă, aŭ fost silit să se despartă de Miron Costin, și să-l înlocuéscă la Logofeția cea mare. Acéstă înlocuire se face încă destul de târḑiŭ. În adevĕr, încă în 5 Noembrie 7186 Miron Costin, este citatĭ ntr'un uric de la Antonie Ruset, tot ca mare Logofĕt (Veḑĭ *Addenda* de la fine, uricul nepoților luĭ Mușat și Ivancu). Esistă în adevĕr un alt uric de la Antonie Ruset încă din Martie 29, 1677, în care după ce în tecst se citéză ca mare Logofĕt pre Miron Costin, jos sub scrie ca Logofĕt

(*) *N. Costin* recunósce și el (Letop. T. II. pag. 18) că boiariĭ, între carĭ și tată-sĕŭ, aŭ fost nedrepțĭ cu Antonie Ruset: *«Așia i aŭ fost mulțamita ticălosuluĭ Antonie Vodă de la Moldovenĭ, care de atuncea până la acéstă vréme ce suntem acum, vedem tot osinda luĭ că tragem.... Și cățĭ aŭ fost la acé pâră, maĭ pe toțĭ osândiți i-am vĕḑut».* Acest lucru spune și I. Neculcea. T. II. pag. 235.

Nicolae Racoviț (Vedĭ *Addenda* de la finea volumuĭ relativ la fundarea Mitropolieĭ din Iașĭ.) — Cum se împacă acest Uric, cu cel de maĭ târḑiŭ ? N'am vĕḑut originalul documentuluĭ din 7186, Noembre 5; noĭ nu posedăm de cât o copie détorită bine-voințeĭ coleguluĭ nostru D. Papadopul Calimah, — cu tóte aceste nu putem presupune că este eróre în dată. Credem că înlocuirea luĭ M. Costin în Logofeție nu s'aŭ făcut în mod violent, ci el s'a retras, precum scim, la țéră (*), iară înlocuirea luĭ se face numaĭ la finea anuluĭ 1677 séŭ la începutul luĭ 1678. Dintr'acest an, Miron Costin contra-semnéză ca mare Logofĕt în uricul de donațiune a M-tireĭ Probota, către Patriarhatul de Jerusalim. (Vedĭ în *Addenda* de la fine, actul din *Eclaircissements'* etc.

În aniĭ aceștia Miron Costin n'aŭ neglijat afacerile séle personale. Așia la 7184 Maĭ 12 (1676) Miron Costin maĭ adaoge la moșia sa Cristeștiĭ noĭ cumpĕrăturĭ de la Arsenie feciorul Rusuluĭ. (Actul Nr. 165 din tabela nóstră, p. 150, 151).

Pe dosul acestuĭ uric de la Antonie Roset, aflam autograful acesta:

(*) Doc. N. 177 e contra-semnat de *Sturzea Vel Vornic*, care adaogă esplicarea «*neîntémplându-se Vel Logofĕtul*». De la Ianuarie însă 1678, Vel Logofĕt semnéză N. Racoviț. (NN. 178, 179. 180).

*

Décă criticul just ar putea imputa luĭ Miron Costin nedrépta luĭ purtare faţă cu Antonie Ruset, el nu va avea de cât să laude îngrijirea ce pune în urmărirea dreptăţeĭ. Deja după atuncĭ, câţĭ-va boiarĭ marĭ, între carĭ vĕḑurăm chiar şi pre Toma Cantacuzino, ĕşĭ măria moşiile, nu cumpĕrându-le pre banĭ, ci împresurând ocinile răzăşescĭ. Miron Costin şi sub Antonie Ruset şi sub următorul Domn Duca Vod, prin o serie de autografe ce aŭ străbătut până la noĭ, puse în josul cărţilor domnescĭ contra semnate de dênsul, arétă tótă grija ce are ca să împedice nedreptele despoieri de ocine.

Acum Miron Costin, la uricul Nr, 121 adaoge: *«Am vĕḑut zapisul de la D-luĭ Visternicul»* :

Acum, la actul 133 (pag. 138/139) ordonă :

Orĭ, ca la act Nr. 144 (pag. 144/145) adaoge o întrégă regulare. (Veḑĭ facsimilea de la finea volumuluĭ).

*

Chiar şi Vornic mare find numaĭ, Miron Costin a urmărit acelaşĭ lucru : neîmpresurarea moşielor nimănue. Aşia în actul Nr. 158, Miron Costin adaoge cu mâna luĭ că : *«precum am mers de am vĕdut*

movilele cele de hotar. Este prisaca aceea pe locul Popricanilor, maĭ jos de movila ce este de hotar».

Altă dată (actul Nr. 167) Miron Costin subsemnând adaoge vorbele: «*Am adus de față zapisul de le vinzĕtoriĭ înaintea Divanuluĭ*».

Orĭ-ca la actul Nr. 171, din 1676 Iuliu 12: «*Iar de ar fi eşit vre o vîndare saŭ vre o danie cuiva dintr'acest hotar, acela să ție pe drese*».

In alt act M. Costin ḑice: «aŭ adus şi diresele cele vechĭ de la călugărĭ în Divan de față». *(Veḑĭ facsimilea de la finea volumuluĭ).*

Aiurea repeta formula sa favorită, că se fie față toțĭ rezeşiĭ. *(Veḑĭ facs. la finea volumuluĭ).*

Sub *Constantin Cantemir* judeca un proces de moşie şi cu condeiul sĕŭ ḑicea: «*Şi s'aŭ aflat şi zapisul luĭ Buciog ras în 2 locurĭ, unde este scris a 4-a parte, precum mărturisesce şi Epifanie Egumenul la mórtea sa; s'aŭ aflat împresurarea Brăncştilor*» (document N. 193. *Veḑĭ facs. la finea volumuluĭ*).

Cu bună sémă s'ar putea înmulți asemenea doveḑĭ de cultul ce M. C. dedea justițieĭ şi proprietățeĭ teritoriale. Atâtea însă ajung pentru acéstă biografie.

*

Să revenim la omul politic.

M. Costin abandonând puterea la finea anuluĭ 1677, orĭ începutul anuluĭ 1678, continuă a scrie letopisețul sĕŭ de Domniĭ Moldoveĭ, de unde aŭ încetat de a scrie Urechĭe. Chiar în titlul lucrăreĭ sale este consignată data de 1677 în care unul din *diacĭ* a început a prescrie lucrarea.

De-altmintrelea pre mult timp n'aŭ stătut M. C. afară din mişcarea politică. Insuşĭ *N. Costin* (Let. T. II. p. 17) ne arétă acésta, când ḑice că întorcêndu-se Vizirul de la Cehrin, «aŭ început uniĭ boiarĭ a amesteca şi a pîri pre Antonie Vod, din carĭ era unul Buhuşĭ Hĕtmanul, şi **altul încă, pre carele trécă-l condeiul meŭ,** *că ĭ-am vĕdut osânda, perind nevinovat de alțĭ domnĭ*». — Destul de lămurit este arĕtat rolul luĭ M. C. în destronarea luĭ Antonie Ruset, fiind în înțelegere cu Duca Vod de la Muntenĭ *(«prin mijlocul Ducaĭ Vod şi cu îndemnarea luĭ»).*

Antonie Ruset, aruncat în fére de Vizir, Buhuşĭ Hĕtmanul cu Vornicul Ghenghea sunt numițĭ Caĭmacamĭ, iar M. Costin ié misiunea ca împreună cu maĭ mulțĭ boĭarĭ, maĭ de mâna a doua, să convingă pre Vizir şi Pórtă în favórea luĭ Duca Vod. Se găsiaŭ şi boiarĭ carĭ

cereaŭ pre unul dintre eĭ, Eremicĭ, ba chiar şi pentru sineşĭ lucra Ghenghea.

In fine isbuti candidatul luĭ M. Costin: Duca Vod. El reluă domnia Moldoveĭ în Decembrie 6, anul 7187, adecă în 1678 iar nu în 1679 cum scrie istoria rĕpos. Laurian.

*

Cu noul Domn Duca Vod, este legată sórta luĭ M. Costin. Mare Logofĕt al luĭ Duca Vod, după Nicolae Racoviţ, el nu eşi din Logofeţie de cât prins de Polonĭ cu Domnul sĕŭ la Domnescĭ, după întércerea de la asediul Vieneĭ şi învingerea Turcilor acolo, de Sobieski regele Polonieĭ. Documentele din tabela cu NN. 126—157, ne grăesc mereŭ de marele Logofĕt M. Costin, carele subsemnéză în modurile ce se vor vedea la finea volumuluĭ, în facsimile, nefiind gata la momentul când imprimăm aceste foĭ.

Vom observa că în multe din actele maĭ sus aduse, alăturea cu M. C. subsemnéză şi Divanul în fiinţă şi din boiariĭ ultimuluĭ Divan. N. Racoviţ *biv vel* logofĕt subsémnă alăturea cu M. C. iară Ilie Sturza biv vel Vornic, alăturea cu Gavril Costache vel Vornic. Tudosie Dubăŭ e vel Spătar în Divanul luĭ Duca Vod; Alex. Buhuşĭ e Hĕtman şi Pârcălab Suceveĭ, Gligorie Ghenghea vel Vornic vişneĭ zemle; Constantin e Postelnic în locul luĭ Alesandru Ramandi; Ion Racoviţ vel Ceaşnic în locul luĭ Chiriac Sturzea; Vasile Gheuca Visternic (†) în locul luĭ Ursakie; **Velicico Costin** biv Comis (††), Contaş vel Stolnic, Ilie Moţoc vel Medelniceriŭ, Prodan Drăguţescul biv vel Medelniceriŭ Pîrcălab de Hotin, Const. Jora Sĕrdar, *Cantemir* biv vel Sĕrdar, Mavrodin vel Cluceriŭ, Enache Cârstea biv vel Cluceriŭ; Manolache vel Sulgeriŭ, Savin biv vel Sulgeriŭ..... Apostol Catargiu vel Postelnic..... (*Addenda* la finea vol. doc. din 1680, Ghen. 9).

• (†) Maĭ apoĭ Gheuca este ucis de Duca Vod în 7188 Noembrie 2 căcĭ luase parte la o încercare de resturnare a sa (Let. II pag. 21).

(††) Un alt doc care menţionéză pre *Velicico Costin biv Comis* şi pre *Ioan Costin* al 2-lea Postelnic, este cel ce vom aduce în «*II addenda*», din anil 7190 Decem. 24 (1681). Aci Velicico subscrie aşia :

Relativ la *Ioan Costin* vedĭ Doc. din 1683 Oct. 1 în *addenda II* (zapisul luĭ Ursakie)

Am înserat aci o parte din boiariĭ contimporanĭ aĭ luĭ M. Costin, ca să se vadă care e mijlocul social în care se mişcă M. Costin în plenitudinea forţelor seale intelectuale.

*

In *II addenda* de la finea volumuluĭ, vom aduce un doc. noŭ, din 1680 Iunie 21 relativ la M-rea Suceviţa, contra-semnat :

Alt act din 1682 Octombre 9 : zapisul Crâstineĭ fata Grameĭ Stolniculuĭ, cu semnătura luĭ M. C. şi a lor Ghenghea Vornicu, Buhuş vel Hĕtman şi Palade vel Spĕtar.

Alt doc. e zapisul Aniţeĭ Logofeteasa reposatuluĭ Solomon Bârlădeanul cu Nastasia Dómna Ducăĭ Vod, din 1682, Oct. 12, cu semnatura luĭ Miron Costin vel Logofĕt şi a altor boĭarĭ din Divan.

Un doc. din 7191 Ian. 9 (1682) contra-sem. de Miron relativ la M-rea Moldoviţa.

*

Nu vom nara aci espediţiunea luĭ Duca Vod cu Turciĭ şi cu Şerban la Viena. In Aprilie 24 aŭ plecat din Iaşĭ Duca Vod spre Focşanĭ luând cu sine pre Dómna şi lăsând căĭmăcamĭ pre N. Racoviţ, biv vel Logofĕt, Toader Palade vel Spătar şi pre Toader Iordache vel Visternic. După învingerea Turcilor de la Viena şi rescóla Caza-

cilor din Ucrania, Căimăcamiĭ şi Dómna părăsiră Iaşiĭ, unde rĕmasă *«strajă»* numaĭ *Ioan Costin* al II-lea Postelnic. Dómna însoţită numaĭ de Toader Palade vel Spătar, socoti să se aşeḑe la Bĕrlad, dar viind acolo şi *Ioan Costin al 2-lea Postelnic* de la Iaşĭ, Dómna trecu la Focşanĭ şi de aci, vĕḑêndu-se ameninţată de guvernul cel noŭ al luĭ Petriceico, se grăbi a se duce la Brăila. Petriceico Vod ajutat de Leşĭ ajunsă în Iaşĭ, iar Duca Vod cu restul oştireĭ sale şi boĭariĭ sĕĭ, între carĭ *Miron Costin*, de la Belgrad aŭ trecut prin Ardeal, pe la Mihaĭ Apafi. Aci aŭ aflat de cele ce se petreceaŭ în Moldova şi ţinu sfat cu boĭariĭ sĕĭ: pe unde se apuce în Moldova? N. Costin *(pag. 32 T. II)* raportéză sfatul ţinut. Boĭariĭ nu eraŭ de acord. Vornicul Gavriliţă sfătuiá să trécă Vodă în ţéra muntenéscă unde 'ĭ era şi Dómna şi va puté maĭ bine lua óste de la Turcĭ şi de la Tătarĭ, cu care apoĭ să mérgă contra luĭ Petriceico. Duca voia însă să intre direct în Moldova pe Oituz.

«De care vĕḑênd Gavriliţă Vornicul, că aŭ întors Duca vodă să mĕrgă pe Oituz, şi sciind şi pre sfetnicul, pre aĭ cuĭ sfat era să mérgă pe Oituz, sosind la Vaşarheĭ, atuncĭ să fie luat pre Postelnicul Constantin, ce'l poreclea Ciobanul, de pept şi pre un nepot de vară primară, a Ducă'ĭ Vodă, ce-'l chiămá Cârstea, fiind Vătav de aproḑĭ, şi aŭ ḑis: «fĕtul meŭ Cârsteo, eŭ sunt bĕtrân, iară tu eştĭ tênĕr: voĭ să sciŭ cine duce pre Măria sa Vodă pe Oituz, să'l dea neprietinilor?» Atunce Postelnicul Constantin rĕspunse: eŭ îl duc şi pre sfatul meŭ merge.—Iar bĕtrânul Gavriliţă ḑise: «să'mĭ fiĭ mărturie, că eŭ nu'l sfătuesc. — Duca Vodă are feciorĭ; că eŭ pociŭ muri, şi vor rĕmânea feciorii meĭ, cu feciorii Ducăĭ Vodă, şi mérgă Măria Sa sănătos, că eŭ nu voĭ merge.» Şi aşia şi de acolo l'aŭ părăsit Gavriliţă Vornicul pe Duca Vodă, şi Ion Racoviţă vel Paharnic şi Gheorghiţă Logofĕt al treilea. Si lovind pre la un prietin ce'ĭ ḑicea Stefan Iştioan, le aŭ dat povéţă, lăsându'şĭ carele acolo; i'-aŭ scos pe poteca Buzĕuluĭ în ţéra muntenéscă. Duca Vodă de la Vasarheĭ, aŭ tras la Briţco, şi trecênd muntele pe Oituz, aŭ eşit la Trotuş, însă trimeţênd pe Sandul Buhus Hĕtmanul strajă înainte, că acum la ocnă era Ilie Pleşca Cămăraş pus de Petriceico Vodă. Şi aşia priḑênd de véste aŭ fugit de acolo. Nec. Racoviţă biv vel Logofĕt şi Tóder Iordache vel-Vistier şi Ghiorghiţă Ciudin Vel-Stolnic, trecusă iarăşĭ in ţéra unguréscă de frica Ducăĭ Vodă. Duca Vodă de la Trotuş aŭ tras la Domnescĭ la casele sócreĭ sale D-neĭ Dabijoeĭ, şi s'aŭ aşeḑat acolo, şi aştepta din ḑi în ḑi, să mérgă la Iaşĭ să se apuce de ale luĭ».

N. Costin nu spune că și M. Costin sfătuiá calea Oituzuluĭ. *I. Neculcea* amintesce însă acésta : «Iară Miron logofĕtul și cu Buhușĭ Hĕtmanul și cu Constantin Postelnicul Ciobanul, fiind maĭ de aprópe de casa Ducaĭ Vod, n'aŭ primit acel sfat, să trécă pre la Brașov în ţéra Muntenéscă, ḑicênd : «Deacă n'am mers pen ţéra Muntenéscă când ne âmbié Șerban Vod, iar de aice ce să cătăm? Ce maĭ bine este să mergem drept pe Oituz și décă om vedea că n'om putea merge la Iașĭ de rĕul Leșilor, noĭ om lua pe Trotuș în gios și om merge la Focșanĭ.»

Se făcu după planul luĭ M. Costin. Noĭ îl socotim de bună credinţă în acest plan, care eși fatal luĭ Duca Vod. Curtea luĭ Duca decĭ trecu pe la Trotuș și se așeḑă la Domnescĭ, la casele Dómneĭ luĭ Dabija Vod sócră-sa. Aci rĕmase și M. Costin, pe când Hetmanul Alexandru Buhușĭ bătea la Movilenĭ pre Siret, lângă Tecuciŭ, unele adunăturĭ de sub comanda luĭ Vasilie Hăbășescul. Buhușĭ opină să lase Duca Vodă Domnesciĭ și să mérgă la Focșanĭ, unde venise și Dómna, dar M. Costin aŭ sfătuit să nu se clintéscă nicăirĭ din Domnescĭ, că acele podghiazurĭ ce vin nu sunt óste ci nisce tâlharĭ : «*Ce putere aŭ eĭ*, ḑicea M. C. *ca să vie asupra M-tale? Să nu dăm locul, că pămîntul acesta este frământat cu sângele moșilor și a strămoșilor noștri!*»

Ion Neculcea numesce acest sfat «*înșelător*», dar încă odată, orĭ cât avu resultat rĕŭ, noĭ îl credem sincer și vom documenta credinţa nóstră. Duca Vod, închis în curtea cu zid a caselor din Domnescĭ, în ajunul Crăciunuluĭ avea prea puţină óste, vr'o 60 siimenĭ și câţĭ-va Lipcanĭ cu Muharecico căpitanul lor, de strajă la Racăciunĭ, unde avé a doua ḑi, să mérgă și Hetm. Buhușĭ întru întêmpinarea podghiazuluĭ care viné asupra Domnescilor. A doua ḑi, în ḑiua de Crăciun, în 25 Decemvrie, Marţĭ, «la vremea ce aŭ șeḑut la masă» aŭ năvălit Leșiĭ și aŭ prins la masă pre Duca Vodă, pe Miron Costin și pre Constantin Ciobanul Postelnicul, iar Buhușĭ avênd gazdă în sat, putu încăleca și fugi cu femeea și copiiĭ sĕĭ la Focșanĭ.

Puţin de nu fu ucis M. C. în acéstă învălmășélă. Unul din Polonĭ îl recunoscu și isbuti să'l salve și să împedece să nu fie malsratat ca cei-l-alţĭ.

Acéstă întâmplare este relatată și de gazetele séŭ cărţile din timpul acela. Décă M. Costin ar fi fost înţeles cu Poloniĭ, aflam raportat undeva acest lucru. Din contră, onesta purtare a luĭ M. C. e documentată chiar de Polonĭ. Cucóscem o carte «*Andreae Chrisostomi in Załuskie Załuski primo Kijoviensis postea Plocensis et*

nunc Varmiensis Episcopi sacri romani Imperii Principis, terrarum Prussiae praesidis et supremi Regni Poloniae Cancellarii Epistolarum Historico-familiarium tomi I-i Pars. II, acta Ioannis Tertii usq, ad obitum ejus exclusive continens=F⁰ Brunsbergae, anno salutis 1710 (*). In acéstă carte, la pag. 901 la anul 1684 (stilul noŭ) se narézá evenimentul de la Domnescĭ asia: «Stephanus Petriczayko Princeps Valachiae a nobis institutus Iassiis residet, Dukas autem Princeps a Dno Dimidecki captus est in manus D-ni Wilczynski Centurionis Soczawiae sub custodia est vir magnus et dives opum, pro quo huc deducendo expedita sunt aliquot vexilla Leopoli. *Capti cum illo insperaté Mironoska Costenus Mareschalcus* et alii complures dignitarii.»

*

Arestat la Domnescĭ și maltratat, Duca Vod fu dus în Polonia la Lemberg, unde stete până muri, în Mart 1685, tocmaĭ când spera să fie rescumpĕrat de Dómna, care acum ședea în Constantinopole.

Pre Miron Costin l'aŭ scăpat de maltratărĭ amicul polon din podghiazul polonez care năvăli la Domnescĭ, orĭ póte perfecta cunoscință de limba polonă, dar nu o trădare a sa către Duca Vod. Încă o dovadă ca rĕmânerea la Domnescĭ nu fu trădare din partea luĭ Miron. : din întréga domnie a luĭ Dumitrașco Cantacuzino nu avem nicĭ un act public séŭ privat semnat de M. Costin orĭ de alțiĭ din Costinĭ. Doc. cu N. 183 privesce pre Miron Costin, déră este un act care dovedesce, cu cel de la N.N. 189, 190, tótă persecuțiunea ce pătimiră Costiniĭ sub ultima domnie a luĭ Dumitrașco Cantacuzino, de săraci greŭ M. Costin, căcĭ uniĭ și alțiĭ din boiariĭ luĭ Dumitrașco, ales Constantin Postelnicul, ĕĭ răpi din moșiĭ prin împresurărĭ și alte modurĭ.

M. Costin remasă în Iașĭ, reținut de Petriceico. Cu el fu silit pare să emigreze în Polonia de rĕul luĭ Dumitrașco Vodă. (**)

Stând în Polonia M. Costin scrise în 1684 Iuliŭ poemul sĕŭ istoric în versurĭ polone : *Opisanie Ziemi Moldawskiej i Multanskiej»* dedicat Regeluĭ Ioan III, pe care îl numesce al sĕŭ *«bine făcĕtor» (Dobrodziejowi).* Miron Costin confirmă la finea poemuluĭ situațiunea grea în care a fost, ḑicênd : *«Mĕ opresc aci : pentru a scrie la versurĭ, se cere o minte voiósă, iar eŭ, apĕsat de tirănie, fără*

(*) Acéstă carte e minunată pentru domnia luĭ C. Cantemir maĭ ales (p. 961. etc.)

(**) I. Neculcea ḑice : Și s'aŭ dus și din boiarĭ cu dênsul cu Petriceico : M Costin Vel logofĕt și Apostol Catargiul vel Comis și Ilie Drăguțescul Serdariul și Savel Smucila Medilniceriŭ cu frate-sĕŭ Gheorghiță și cu alțiĭ. (pg. 247 T. II. al Letop.)

nicĭ o dreptate, fuiŭ forțat de a-mĭ părăsi cu durere chiar vatra părintéscă.»

*

După avenirea la tronul Moldoveĭ a luĭ Constantin Cantemir, prin lucrarea luĭ Şerban Cantacuzin al Muntenilor ajutat de boiariĭ pribegĭ la curtea Munteană, maĭ ales prin Hĕtmanul Buhuşĭ, *Costiniĭ* reintră în Moldova.

Ión Neculcea, amintesce la pag. 254 tomul al II al Letopisețelor că M. Costin Logofĕtul aŭ venit din țéra leşéscă fórte scăpătat, şi 'l-aŭ avut Cantemir Vodă, în milă şi în cinste. N. Costin nu amintesce nimic despre anul reveniriĭ în țéră a tatăluĭ sĕŭ, ci numaĭ despre numirea luĭ Miron ca Staroste la Putna, ceva maĭ apoĭ. (Pag. 41 tom II al Let).

Venit-aŭ în țéră Velicico Costin, şi ceĭ-l'alțĭ membri aĭ familieĭ, o dată cu M. Costin, sĕŭ maĭ înainte? La acéstă întrebare rĕspunde Dimitrie Cantemir dicénd că: «Miron.....ad extremam paupertatem cum tota sua familia redactus, in patriam redeundi cogitationis accepit; sed quum Cantemyrium Principem, (quamvis audiret, fratrem suum natu minorem apud clementissimum Principem Hetmanii officio ornatum) timeret, quo se vertat nescius, tandem supplices litteras ad Principem dat, amnestiam omnium suorum dictorum factorumque rogat..... Imperata itaque securitate, Miron in papatriam revertitur». (Vita Constantini Cantemiri. *Ed. acad. Tom. VII. pag, 20 et seq.*)

Domnia luĭ Constantin Cantemir, începe după N. Costin în 1685 Iuliŭ în 15. Aceeaşĭ dată ne-o dă şi Ión Neculcea. Apoĭ, în tabela nóstră la N. 185, avem un document din 1685 Maĭ 4, în care subscrie cu Tudosie Dubăŭ vel-Logofĕt, şi Velicico Costin marele Spătar. Va să dică Velicico Costin, a intrat în țéră, inainte de avenirea la tron a luĭ Const. Cantemir, cum bine dice şi D. Cantemir, maĭ sus. (Vedĭ la finea volumuluĭ semnătura luĭ Velicico Spătar).

*

M. Costin, a maĭ avut pe lângă Velicico, un alt frate, anume Vasile, de care menționéză documentele din tabela nóstră cu N. 92 şi 130. Vedĭ cum subsemna Vasilie C. la finea vol.

M. Costin avu durerea să pérdă pre acest frate, pe când nu era încă sosit în țéră. Velicico Costin, inmormêntă pre frate-sĕŭ Vasile la monastirea Bărbesciĭ, într'o grópă zidită anume, preste care aşedă o frumósă marmoră, din inscripțiunea căreia, se vede că V. Costin, muri la 1685 Februarie 20.

Acest mormênt avé să fie şi a luĭ M. Costin, după vre-o şése anĭ!

*

Miron Costin avu de feciorĭ pre Ioniţă, Neculai şi Petru séŭ Pĕtraşcu şi douĕ fete (*).

Nu numaĭ Miron Costin e primit bine de Constantin Cantemir, déră şi copiiĭ sĕĭ. Pre Nicolae 'l face Logofĕt al treilea, pre Ioniţă il numesce Serdar, şi pre Pĕtraşcu Cămăraş mare. (†) Cu Pătraşcu logodesce Cantemir pre fiica sa Safta. Tatăl acestor treĭ bărbaţĭ, nu întârḑie şi el de a fi numit Staroste de Putna, avĕnd pe acolo unele moşiĭ.

*

Nicĭ Nicolae Costin, Nicĭ Velicĭco, nu lăsară după eĭ băeţĭ; Ion Costin însĕ, însurat cu Safta Jora, devine stâlpul unor numeróse ramure deşcendente, care şi până astă-ḑĭ continuă în Bucovina. — Cu câtă emoţiune am strîns mâna, în August, 1886, la satul Şepeniţĭ (lângă Cernăuţĭ) D-luĭ Cavaler Dimitrie Costin, a Dómneĭ Baronese Vasilco, născută Costin, a nepóteĭ séle, gentileĭ Domnişóreĭ de Costin! Fratele aceştia, oficer distins in armata Austriacă, au cercat să intre în armata Română, şi aŭ stăruit in iarna anuluĭ 1885 în deşert cu acest scop, la Bucurescĭ, pe lângă putemiciĭ ḑileĭ........ Amărît de nesucces, şi silit de situaţiunea sea financiară, (să ne ierte acéstă crudă destăinuire) silit fu, unul din ceĭ doĭ maĭ de pe urmă continuătorĭ aĭ némuluĭ Costinilor, să reié serviciŭ în Austria. Astă-ḑĭ este ataşat lângă agenţia consulară din Sofia. Dăm la finea acestuĭ prim volum din operele complecte ale luĭ Miron Costin, arborele genealogic, al descendenţilor luĭ Ioniţă fiul luĭ Miron Costin, împreună cu documentele relative şi câte-va facsimile de semnăturĭ ale descendinţilor luĭ Miron Costin.

*

Din aniĭ cât Miron Costin, fu staroste de Putna, avem în tabelă documintele din domnia luĭ Constantin Cantemir. El sub-semnéză

(*) Dimitrie Cantemir, amintesce de aceste 2 fete în *Vita Constantini*, ḑicênd că: «*Duas illius filias satis ampla cum dote maritis colocat*». În actul de împărţială al moşiilor rĕmase după M. C şi soţia sa Iléna, fiica luĭ Ión Movilă, ce am reprodus la pag. 211, se face menţiune de aceste 2 fete. Sunt scriitorĭ carĭ ḑic că M. Costin avu 3 fete. Noĭ n'am dat de a *treea* în acte. Cele douĕ fură: *Safta Stolnicésa* şi *Tudosca* măritată după *Ilie Smucilă*. (Veḑĭ la finea volumuluĭ documintele relative la fiiĭ luĭ M. Costin şi în *Addenda*, pag. 308).

(†) *Prefectum aprodorum*, ḑice Dimitrie Cantemir.

rare-orĭ ca vel-Logofĕt, şi maĭ tot-d'auna cu *biv;* — une-orĭ cu întreg numele, une-orĭ pe scurt:

În aniĭ ultimĭ aĭ vieţeĭ séle, Miron Costin dusă o esistenţă anevoiósă, căcĭ nu se maĭ putu ridicá din scăpătăciune. Se vede că moşiele câte îĭ rĕmăsese apucase a le împărţi la copiĭ, căcĭ almintrelea nu ne putem esplica, cum de muri aprópe în miserie. — Este în adevĕr constatată sărăcia ilustruluĭ cronicar, de óre-ce nu puté plăti luĭ Pandele, feciorul luĭ Frangulea, ce aŭ fost Vameş mare, o mică sumă de 725 leĭ, şi 3 parale, ce-ĭ datoria. (Veḑĭ documentul din tabelă cu N. 222).

Cât-va timp din domnia luĭ Constantin Cantemir, Miron şi Velicico servesc cu mult zel téra lor. Velicico se bate energic de şi a rare orĭ cu succes contra podghézurilor de Leşĭ, care bântuiaŭ ţéra şi o prădaŭ, (*) une-orĭ condusă chiar de boiarĭ Moldovenĭ. Miron Costin, Starostele de Putna, făcu óste de Siimenĭ şi de Husarĭ, şi cu dênsa, maĭ cu succes de cât Velicico, sdrobi multe podghézurĭ, carĭ înfestaŭ ţéra (**).

Neînţelegerile luĭ Constantin Cantemir cu Şerban-Vod, asupra direcţiuneĭ politice, accentuându-se din ce în ce maĭ mult, prin înrîuririle emisarilor secreţĭ, şi ne secreţĭ, aĭ Austrieĭ şi Polonieĭ, se hotărî la curtea munténă, înlocuirea luĭ Constantin Cantemir, prin Ilie Drăguţescu. Miron Costin din Stărostia de la Focşanĭ, luat'aŭ vr'o parte, la aceşte duşmănóse pregătirĭ ale curţiĭ muntene?

Nicĭ un document nu ne autorisă sà susţinem afirmativa. Dimitrie Cantemir însuşĭ nu aduce acéstă acusare. La pag. 40 din *Vita Constantini*, Dimitrie Cantemir, cércă a justifica uciderea Costinilor, din causa înţelegerilor lor cu Polonia şi maĭ apoĭ cu Brâncovénu. (pag. 50)

(*) Ión Neculcea descrie pe Hĕtmanul Velicico, ca pre un vitéz, care *nărălia în rĕzboiŭ singur, cu suliţa în mână, şi era un om de fire, şi de trébă la tóte socotélile luĭ, şi îndrăzneţ bun.* (pag. 255 tom II Letop.)

Deĭsigur că în memorabila bătălie de la Boian, Hĕtmanul Velicico, a fost unul din oşteniĭ, carĭ aŭ asigurat isbânda.

(**) Veḑĭ Letop. tom II. pag 41 şi 258.

Se vede că Velicico într'adevĕr avé óre-care relaţiunĭ cu ceĭ nemulţămiţĭ de domnia luĭ C. Cantemir, dér nimic nu documentéză părtăşia la înţelegere a luĭ Miron Costin. Póte că din causa bănuelilor ce avé C. Constantin Cantemir aŭ înlăturat pe Velicĭco din Hĕtmănie, şi l-aŭ trecut Vornic mare (*) de ţéra de sus. Pentru maĭ multă încredere Cantemir făcu Hĕtman pre ginerele sĕŭ Bogdan. Acesta instigat de faimosul Iordache Visternicul, împreună cu dênsul intrigă şi persecută pre Costinĭ.

Dimitrie Cantemir nu póte fi martor desinteresat în evenimentele carĭ după dênsul justifică uciderea celor douĭ Costinĭ. Ceĭ-l-alţĭ cronicarĭ: Ión Neculcea, Nicolae Mustea, Amiras, chiar şi N. Costin povestesc uciderea luĭ Miron şi Velicico, dér din povestirea a nicĭ unuia, nu putem afla lămurit causa reală a uciderei luĭ Miron Costin. Étă cum o esplică Ion Neculcea, care dă maĭ multe detaliĭ: «Tot într'acel an, maĭ înainte de ce aŭ mers la Soroca strînsu s'aŭ toţĭ feciorii luĭ Gavriliţă şi cu alţiĭ, cu alţĭ boiarĭ mulţĭ din ţéra de jos, la nunta luĭ Ión Palade, la Băcăniĭ din sus de Bârlad. Şi acolo aŭ fost şi vornicul Velicico, fiind cumnat luĭ Palade. Şi strîngêndu-se acolo la acea nuntă, aŭ sfătuit şi s'aŭ jurat cu toţiĭ eĭ în de eĭ, să fugă în ţéra muntenéscă la Brâncovénu Vod, să le dée ajutor de cheltuială, să méргă la Pórtă să păréscă pe Cantemir Vod, să-l scótă din domnie, să ridice Domn dintre dênşiĭ pe Velicico Vornicul.»

«Decĭ, s'aŭ sculat un boiar dintre dênşiĭ, anume Ilie Ţifescul, pre care-le îl poreclia maĭ pre urmă, de-ĭ ḑicea Frige-Vacă şi-ĭ aŭ pârît la Cantemir Vodă, pre boiarĭ de le-aŭ spus tot sfatul lor; că era

(*) Actele din tabela nóstră cu Nr. 203 şi 205, ne arétă pre Velicĭco Costin ca Vornic în 1691 August; asemenea zapisul Aneĭ Logofetésa, luĭ Solomon din 1690 Iunie 26. In 1691 Ianuarie 26 aflăm alt zapis al Logofeteseĭ luĭ Solomon în care sub-scrie ca martorĭ Velicĭco Costin Vel Vornic şi frate-sĕŭ Ión Costin Serdar. (Veḑĭ în secunda Addenda, de la finea volumuluĭ).

boĭariĭ de la o vréme prea supěrațĭ de Cantemir Vodă; că era la curtea domnéscă, boerinașiĭ tot feciorĭ de mojicĭ, Codreniĭ și Gălățeniĭ; și ḑicea Cantemir Vodă, că Domnul face némurile, Domnul le stinge; și-ĭ era urîțĭ feciorii de boiarĭ să nu'ĭ vaḑă în ochĭ, după cum iĭ era nătura luĭ. Și era în cinste numaĭ Hětmanul Bogdan, ginerele sěŭ și cu Iordache Visternicul Ruset. Aceștĭ douĭ schivernisia și mânca țéra cum le era voia.

«Decĭ boĭariĭ pe acea vréme nu maĭ putea suferi să fie călcațĭ de aceĭ doĭ boĭerĭ, și de mojicia celor-l-alțĭ maĭ micĭ de curte; că, când eșia la țéră cu slujbe, boerinașiĭ făcea multe neajunsurĭ caselor marĭ a boiarilor.

«Decĭ, Cantemir Vodă, cum aŭ înțeles acel sfat al boiarilor, din Ilie Frige-vacă, aŭ și răpeḑit într'o nópte boerinașĭ de aĭ luĭ și cu slujitorĭ să-ĭ prindă pe toțĭ pre aceia. Decĭ uniĭ aŭ scăpat în țéra muntenéscă, iar pre care'ĭ aŭ prins, 'ĭ aŭ dus la Iașĭ. Și pre Velicĭco Vornicul, după ce l'aŭ dus la Iașĭ, era zavistia maĭ mare despre Cupărescĭ, imponcindu-se cu vorba maĭ din 'nainte vréme, și avea și sială de dênsu, pentru-că era maĭ om de cât toțĭ. Atuncea în grabă Cantemir Vodă în mânie l'aŭ bătut cu busduganul și 'l-aŭ închis în beciŭ. Decĭ, nepriétiniĭ luĭ Velicĭco, atuncĭ aŭ și aflat vréme, de aŭ ḑis luĭ Cantemir Vodă: «De vréme că te-aĭ grăbit de 'l-aĭ bătut, nu'l lăsa viŭ; păzésce de'l omóră, că de va scăpa viŭ, mâne, poĭ-mâne el ne va omorî pe toțĭ». Și el încă îndată aŭ ascultat, și 'l-aŭ scos nóptea de i-aŭ tăiat capul denaintea porțiĭ. Pentru binele ce aŭ făcut Velicĭco de aŭ dat scire luĭ Iordache Visternicul de aŭ fugit în țéra Ungurésca, când vré să-l omóre Cantemir Vodă; acum i-aŭ mulțămit și Iordache întru acest chip, ca un Grec. Și aflară atuncĭ nepriéteniĭ vréme de ḑiseră luĭ Cantemir Vodă: «Acum de vréme ce aĭ omorît pe Velicĭco, trimite de prinde și pre Miron Logofětul de-l omóră, orĭ vinovat, orĭ nevinovat să nu scape, că apoĭ încă a hi maĭ rěŭ și de tinesi de noĭ».

Neculae Mustea și Amiras ḑic că: *Velicĭco Hětmanul aŭ fost stând de câte-va orĭ împotriva luĭ Cantemir Vodă cu pricină, și ales șeḑênd odată la masă i-aŭ fost ḑis Domnuluĭ sěŭ luĭ Cantemir Vodă, că omul care nu scie carte este ca un dobitoc; adeca, unde nu scia carte Cantemir Vodă. Și altele multe, care fiindu'ĭ stăpân, nu i se cădea a i le respunde.* (T. III, p. 28 și 97).

D. M. Kogălnicénu, în edițiunea a doua a Letopisețelor, la tomul al III-lea, pag. 77, aduce variantele Letopisețuluĭ luĭ Mustea, după publicațiunea din *Magasinul istoric pentru Dacia, Tom III.* Textul

relativ la causele care aduc peirea celor doui frațĭ Costinĭ, îl aflăm schimbat considerabil; el dă detaliĭ ce nu aflăm în alțĭ scriitorĭ. Étă ce ḑice Mustea, după varianta de la pag, 87 din edițiunea cea nouă a Letopisețelor D-luĭ Kogălniceanu.

«În ḑilele luĭ Cantemir Vodă, țera era ertată și jăluită de la Împěrăție, fiind prădată și stricată de oștĭ cum s'aŭ ḑis; iară lăcomia Cupărescilor, nice atuncea nu lipsĭa, cu multe orânduele mănunte den țéră, décă aŭ stătut Iordaki Ruset Vistiernic mare, care lucru tuturor căḑu cu urît, fiind numaĭ Bogdan Hĕtmanul ginerele luĭ Cantemir Vodă, și Iordaki Ruset Vistiernicul la tóte trebile Domnieĭ purtătorĭ de grije, după ce aŭ murit Gavril Costaki Vornicul; iară alțĭ boierĭ numaĭ căcĭ eraŭ la rândul boiarieĭ. De multe orĭ Miron Logofĕtul, intrând în Visterie, ḑicea cu glumă: «Visternice, maĭ încet cu orânduelile». Iară Vistiernicului de aceste cuvinte nu'ĭ părea bine. Cum și Velicĭco Vornicul décă l-aŭ pus Vornic mare Cantemir Vodă, și aŭ dat ginere-sĕŭ luĭ Bogdan, Hĕtmănia, nu părăsia la tóte mesele Domnescĭ a ocărî pre Bogdan Hĕtmanul, și a'ĭ ḑice cuvinte fără cale, nepurtând grijă de Cantemir Vodă, carele auḑia tóte, și se făcea a nu auḑi, și tóte le răbda, că tot pentru Hĕtmănie iĭ părea rĕŭ luĭ Velicĭco».

De mórtea luĭ Miron Logofĕtul și a luĭ Velicĭco Vornicul.

«Ḑice că voróva blândă tótă pornirea îmblânḑesce, iară cea apregă, și pre cel slab ațiță la mânie, și iarășĭ greșala necertată fără hotar deprinde a cresce. Velicĭco Vornicul era om simeț nepurtând grijă de Cantemir Vodă, carele cu vorba luĭ cea desfrĕnată șĭ-aŭ agonisit perire lui-șĭ și frăține-sĕŭ luĭ Miron Logofĕtul.

«Spun că cu sfatul luĭ Velicĭco aŭ pribegit Lupul feciorul luĭ Gavri Costaki Vorniculuĭ și doĭ cumnațĭ aĭ luĭ : Ivașco și Constantin, și Antiohie Jora și alțiĭ, în țéra Muntenéscă la Constantin Vodă Dom nul Muntenesc, pre cariĭ i-aŭ trimes la Pórta împĕrățieĭ cu răvaș de jalobă pre Cantemir Vodă, ne avênd nice o nevoie de Cantemir Vodă, ce numaĭ de zavistia ce avea toțĭ și ales casa luĭ Gavril Costaki Vornicul, cărora le era Cantemir Vod tuturor cu bine.

«Cantemir Vodă décă aŭ înțeles că aŭ mers aceĭ boiarĭ la Pórtă să-l pîréscă cu mijlocul Domnuluĭ Muntenesc, aŭ trimes boiarĭ de țéră și mazilĭ ómenĭ bĕtrânĭ la Pórta împĕrățieĭ, cu banĭ și cu darurĭ la priétinĭ, cariĭ eșind la Divan înaintea Viziruluĭ, aŭ dat Vizirul de grumazĭ pre toțĭ pre aceia ce se jăluiaŭ pre Cantemir Vodă, și puindu'ĭ în hére i-aŭ adus legațĭ la Cantemir Vodă, iară până a aduce

pre aceia, aŭ tăiat Cantemir Vodă pe Miron Logofĕtul și pre frate-sĕŭ Velicĭco Vornicu».

Necolaĭ Costin nu spune de cât că: «*la velétul 7200 în luna luĭ Dechemvrie, Cantemir Vodă tăiat-aŭ pre Miron Costin ce aŭ fost Logofĕt mare și pre frate-sĕŭ Velicico ce aŭ fost Vornic mare, dându-le vină că s'aŭ ridicat pre Domnie asupra luĭ.*» (T. II, p. 43).

*

Pre faptul că Miron Costin și cu Velicico singurĭ maĭ stăteaŭ «*împrotivă pentru ţéră*» (Let. T. II, p. 259 Ion Neculcea); óre pentru că Miron cuteza să ḑică luĭ Constantin Cantemir, la masă: «*maĭ des cu paharele, Măria Ta, și maĭ rar cu orénduelele,* (loc cit.) că birul ţĕriĭ este ĭertat de Pórtă și-ĭ vré să'ţĭ daĭ Măria Ta sémă odată și nu-ĭ putea»; — óre, în fine fapta că Velicico se certa adese cu Visternicul Iordache Ruset, aceste legitimaŭ uciderea luĭ Miron și Velicico Costin?

Nu maĭ rĕmâne îndoială că bĕtrânul Domnitoriŭ avea prepus mare că ambiĭ fraţĭ Costinĭ se înţeleg cu neamiciĭ luĭ, cu Sobieski al Polonieĭ, cu Brâncovénul Domnul Muntenilor și cu familia Duca din Constantinopole. Când M. Costin otărî ca fiul sĕŭ Nicolae să mérgă la Constantinopole să-șĭ ia de nevéstă pre o fiică a luĭ Duca Vodă reposatul Domn, indicele nefavorabile buneĭ credinţe a luĭ Miron crescu și maĭ mult în mintea luĭ C. Cantemir. Apoĭ nu era singur C. Cantemir, care scia pre M. Costin înclinat la politica polonă, contrariă celeĭ Cantemiriane. Emisariĭ diversĭ strĕinĭ ce cutrieraŭ ţĕrile romăne, arĕtaŭ în raporturile lor pre M. Costin ca un om dedat politiceĭ polone și decĭ, contrariŭ vederilor luĭ C. Cantemir. Așia de Castagnères Ambasadorele frances din Constantinopole, în raportul sĕŭ către regele Francieĭ, din 15 Iunie 1690, îĭ spune că secretarul sĕŭ, îĭ vestesce din Iașĭ, că Vodă și boiariĭ ceĭ marĭ, *excepté l'ancien chancelier et qulques-uns de son parti* lucraŭ să priméscă pre Nemţĭ în Moldova, și că chiar Cantemir trimisese la generalul Heusler pre boiariĭ Pĕtrașcu și Ión Buhuș, ca să se înţelégă despre acésta. (Veḑĭ în urmă pag. 225).

Tot asemenea și jesuitul Filip Avril (†) scrié că: «A peine fut il

(†) De la Filip Avril cunóscem cartea «Voyage entrepris pour découvrir un nouveau chemin a la Chine» (Paris 1692 în 4°). Vorbele de maĭ sus a luĭ Avril, sunt în paginile în care se ocupă de Moldova 334—366.

Maĭ sunt încă în cunoscinţa nóstră și alte doue ediţiunĭ și anume:

I. Voyage en Divers états d' Europe et d'Asie, entrepris pour découvrir un nouveau chemin à la Chine, contenant plusieurs remarques anciennes de Physi-

averti (Vodă) de notre arrivée, qu'il nous assigna une maison commode pour nous loger, et il nous envoya dès le même jour un de ses Secrétaires pour nous marquer la joye qu'il avait de notre arrivée et l'impatience où il était de nous voir au plûtôt. En effet dès le lendemain matin il nous envoya son carosse escorté de cinquante soldats avec le fils du grand chancelier pour nous servir d'interprète...... Cette violence des soldats Polonois, quelque juste qu'elle fut, n'a pas peu contribué à animer les Moldaves contre la Pologne et particulièrement un grund nombre de grecs de cette petite cour. Ils écoutérent volontiers les propositions que leur vint faire de la part de l'Empereur un Député qu'y fut envoyé exprés, et ils promirent un secret inviolable, qu'ils jurèrent sur les saints evangiles. — Le Hospodar, obligea aux mêmes sermens *l'illustre Miron* grand chancelier de l'Etat, lequel avec toute sa famille, et le grand général de Moldavie son parent, paraissait extrémement attaché aux intérêts de la Pologne, mais il ne put l'obliger à signer ce traité qu'après l'avoir menacé bien de fois de lui faire trancher la tête, et d'exterminer toute sa famille, qui est la plus considérable de cette province».

*

Védă-sĕ detailile şi 'stăruinţa ce pune Dimitrie Cantemir în *Vita Constantini*, la pag. 50 (ediţia Academieĭ) ca să probeze că, Miron şi Velicĭco eraŭ tradătorĭ, împreună cu 2 fiĭ Gavriliţescĭ. Dimitrie Cantemir pretinde, că conspiraţiunea cu Brâncovénu aŭ aflat'o Cantemir, de la un Stefan, de ném Cerkez, om devotat luĭ Vodă. Maĭ ḑice încă, că Miron, ca să înşele pre Cantemir i-ar fi scris de la Putna, cum-că s'a lăţit scire la Bucurescĭ, despre mazilirea luĭ, dar că n'aŭ putut afla numele boiarilor trădătorĭ, (pag. 234 din urmă).

que de géographie d'hydrographie et d'histoire, avec une description de la grande Tartarie et de différents peuples, qui l'habitent. Paris chez Iean Boudot, rue st. Iacques au soleil d'or, în 12⁰. MDCXCIII.

În acéstă ediţiune, vorbele despre *Miron Costin* vin la pag. 288.

II. altă ediţiune în l. Olandeza:

Reize door verscheidene Staten van Europa en Asia abs Trukyen, Persien, Armenien, het Zuider-Tartaryen, Muscovien, Poolen, beide de Pruissens, en Moldavien, gedaan Zedert den Iaare 1685 tot 1692 behelzende Veele maankeurige Aanmerkingen Zzoo in de Natuur-Kunde, Land en Zee-beschrybinge als in de Historien.... door *Phil. Avril* Priester onder de societait van Iesus, en Mathematicus van syn Alter cristeliskste Majesteit. met Koopere Plaeten verciert. Mit het Firans overgebracht door H. V. Quellenburgh. (Utreht, 1694. La pag. 161 despre Miron Costin.

La pag 57 a opereĭ séle, Dimitrie Cantemir vorbesce de o nouă încercare a boiarilor să rĕstórne pe tată-sĕŭ, după instigarea iarăşĭ a luĭ Brâncovénu. Domnul muntén ar fi scris luĭ Miron şi frateluĭ sĕŭ Velicĭco, care acum devenise Vornic al ţĕreĭ de sus, şi i-ar fi sfătuit în ce mod să aţiţe rebeliunea, să ucidă pre Vodă şi pre aĭ luĭ, şi cum să fugă apoĭ în Valahia, legându-se el să cheltuéscă o sută de pungĭ la Constantinopole, ca să facă Domn pre Velicĭco. Miron, ḑice D. Cantemir, ar fi hotărît să perpetre asemene crimă la Crăciun, la ocasiunea nunţeĭ fiiuluĭ sĕŭ Petraşcu cu Elisaveta fiica luĭ Constantin Cantemir.

După aceste, D. Cantemir povestesce, cu óre-care schimbărĭ, cele petrecute la nunta fiiceĭ luĭ Palade, şi ḑice, că, la mésă între dese pahare, comeseniĭ uréză pre Velicico de Domn şi pe logodnica luĭ de Dómnă. (*) Maĭ departe D. Cantemir amintesce de trădarea luĭ Ión Ţifescu, care era la nuntă. La pag. 238 din acest volum, se póte ceti înscenarea projectată la curtea moldavă, pentru prinderea conspiratorilor, pe la casele lor, pe la moşiĭ. Ţifescul pune pe hârtie denunţarea sa şi înşiră numele luĭ Miron, Vasile Gavriliţă, a luĭ Ion fiul luĭ Miron, a luĭ Lupu fratele luĭ Vasilie, a luĭ Antioh Jora, Const. Razu etc, iar despre Neculae şi Petraşcu Costin, Ţifescul declară că nu aŭ luat parte. Cu acéstă denunţare în scris Cantemir interogâ pe Vasilie Gavriliţă, apoĭ pe Velicico. Introdus nóptea la Vodă, Velicico ḑice: «Pentru ce pricină ne chiamă şi la acéstă óră a nopţiĭ? Intêmplatu-s'aŭ ce-va la hotare, orĭ într'alte părţĭ? — S'aŭ întêmplat, rĕspunse Vodă; écă o carte ce-am primit, citesce, şi'mĭ spune ce gândescĭ de tréba acésta.» Trecem asupra sceneĭ descrisă de D. Cantemir care se pótă ceti la pag. nóstră 242. Acolo e vorba de baterea luĭ Velicico cu buzduganul, de către Vodă, de încărcerarea luĭ şi a luĭ Ĭoniţă, de trimiterea armaşuluĭ ca să aducă pe Miron de la ţéră, unde se dusése cu treĭ ḑile maĭ înainte şi de oprirea în calea spre Constantinopole, la Bârlad, a luĭ Necolae Costin. Naraţiunea luĭ D. Cantemir, de cele petrecute la casa după moşia luĭ Miron, răpedea călătorie la Iaşĭ, a luĭ Pĕtraşcu Costin, presentarea acestuia la D. Cantemir, ni le spusă D. Cantemir, la pag. nóstră N. 244. — Ca şi Ión Neculcea, Dim. Cantemir

(*) Dim. Cantemir ḑice că nunta era a luĭ Velicico cu fata luĭ Palade, şi că Velicico era *viduus* şi aŭ cerut voie de la Vodă să ia de soţie pre acéstă rudă a luĭ Lupul Bogdan Hĕtman, ca dóră prin acésta, maĭ cu înlesnire să înşele bănuelile de duşmănie ale luĭ Const. Cantemir. — Ión Neculcea, ḑice însă că Velicico era cumnat luĭ Palade.

povestesce scena oribilă a smulgereĭ luĭ M. Costin, de lângă cadavrul soţieĭ sale. Eată ce ḑice Neculcea :

«Deci, Cantemir Vodă nu 'şĭ-aŭ socotit viaţa luĭ, că era trecut cu bĕtrâneţele, om de şépte-ḑecĭ de anĭ, de numaĭ cât nu'ĭ sosise césul morţiĭ şi luĭ; ce s'aŭ potrivit nepriétenilor şi nu 'şĭ aŭ cruţat sufletul sĕŭ, ce ca un tiran aŭ trimis pe Macri, vătavul de Păhărniceĭ, cu slujitorĭ din Roman, de 'l-aŭ luat de acolo, de la casa luĭ, de la Bărboşĭ, de 'l-aŭ dus până în Roman şi i-aŭ tăiat capul. Şi când l'aŭ găsit Macri acolo, la Bărboşĭ, atunce iĭ murise şi gĭupânésa, şi nimic nu scié de sfatul frăţine-sĕŭ séŭ de a celor-l-alţĭ boĭarĭ, că nu era amestecat cu ceĭ-lalţĭ boiarĭ la sfat; că el pornise atunce pre un fecior a luĭ, pre Nicolaĭ, să ié fata Ducăĭ Vodă de la Ţarigrad, şi se gătise şi cu cel-alt fecior, cu Pĕtraşco Cămăraşul să ié fata luĭ Cantemir Vodă, să se încuscreze, şi necĭ cu gândul nu gândia că i-a veni o furtună ca aceea».

«Ḑisu-i-aŭ slujitoriĭ, când 'l-aŭ găsit la Bărboşĭ, să fugă, că nu'ĭ departe în Némţ; iară el n'aŭ priimit, sciindu-se drept; gândia că'l or duce la Iaşĭ şi se va îndrepta. Iară după ce aŭ venit Macri, şi viind zapciŭ după zapciŭ, să péră, nu i-aŭ maĭ îngăduit, şi aŭ pus de 'l-aŭ tăiat în Roman, şi mult s'aŭ rugat luĭ Macri, să'l ducă până în Iaşĭ. Iară Macri, ca un om rĕŭ şi de nimică, nu i-aŭ fost milă de sufletul stăpânu-sĕŭ, şi s'aŭ grăbit de 'l-aŭ omorît, că, de 'l-ar fi dus la Iaşĭ, póte s'ar fi îndreptat, şi n'ar fi perit; că multe slugĭ se têmplă la Domnĭ, vrednice, de nu se grăbesc, şi feresc pre stăpâniĭ de pĕcat şi maĭ pe urmă cad la laudă şi despre ómenĭ şi despre stăpânĭ, şi despre Dumneḑeŭ. Iară acesta, ca un varvar, nefiind de nimică, n'aŭ socotit. Cantemir Vodă, după aceea, mult s'aŭ căit ce aŭ făcut, şi de multe orĭ plângea între tótă boierimea, şi blăstema pe cine 'l-aŭ îndemnat de aŭ grăbit de i-aŭ tăiat; că după aceea n'aŭ trăit un an nicĭ Cantemir Vodă, şi aŭ murit».

«Iară pe Vasilie Vornicul, feciorul luĭ Gavriliţă, şi pe frate-sĕŭ Solomon, şi pe frate-sĕŭ Costaki şi pe Gheorghiţă Mitre şi pe Dediul Spătar Arbănaş şi pe tustreĭ feciorиĭ luĭ Miron Logofĕtul, pre toţĭ pre acestiĭ i-aŭ prins şi i-aŭ închis, pre uniĭ în turn, la curtea domnéscă, pre uniĭ la Siiménĭ, pre alţiĭ prin beciurĭ, şi pe Nicolaĭ, feciorul luĭ Miron Logofĕtul, mergênd să se însóre la Ţarigrad, 'l-aŭ întors de la Bîrlad de 'l-aŭ închis şi pe dènsul.

«Iară Lupu, feciorul luĭ Gavriliţă, şi Constantin cumnatu-sĕŭ, Paharnicul Lambrino, şi cumnatu-sĕŭ Ivaşcu, şi Antioh Jora, şi Bujorănesciĭ şi alţiĭ din Bujorănescĭ, aŭ scăpat în ţéra Muntenéscă la

Brâncovanul Vodă, și de acolo s'aŭ gătit și s'aŭ dus la Udriiŭ la Pórtă să pîrescă pe Cantemir Vodă. Și le-aŭ ḑis atunce Brâncovénul Vodă, să nu se grăbéscă să mérgă atunce la Pórtă, că este Vizirul priéten Cupărescilor; și eĭ n'aŭ ascultat, și aŭ păzit de aŭ mers».

«Iară Cantemir Vodă, după ce aŭ înțeles, aŭ răpeḑit și el pre Bogdan Hĕtmanul, și pe Iordaki Ruset Visternicul, cu alțĭ boiarĭ mulțĭ de țéră, de s'aŭ pîrît cu toțiĭ la Divan și i-aŭ dat pe toțĭ de grumazĭ de i-aŭ pus în obezĭ, și i-aŭ adus la Cantemir Vodă, în Iașĭ. Decĭ Cantemir Vodă, după ce i-aŭ adus, i-aŭ pus la închisóre, și nu i-aŭ omorît, că aŭ poruncit Pórta să nu-ĭ omóre; și 'șĭ-aŭ adus aminte și de giurămêntul ce aŭ gĭurat Cantemir Vodă luĭ Gavriliță Vornicul cel bĕtrân, să nu'șĭ atingă sabia luĭ de némul feciorilor luĭ. Ce aŭ pus banĭ pre toțĭ, să'ĭ întórcă chieltuéla de la Pórtă; și i-aŭ pus pre uniĭ câte ḑece pungĭ de banĭ, pre alțiĭ câte cincĭ, pre alțiĭ câte cum aŭ socotit; și după ce 'șĭ-aŭ plinit baniĭ, i-aŭ dat pe chizășie și i-aŭ sloboḑit. Decĭ, cariĭ aŭ avut putință și priétenĭ maĭ curênd aŭ dat și i-aŭ sloboḑit; iară cariĭ aŭ fost maĭ neputincioșĭ aŭ șeḑut mult închișĭ; și pre uniĭ i-aŭ și bătut până 'șĭ-aŭ plătit baniĭ».

«Iară feciorilor luĭ Miron Logofĕtul nu le-aŭ luat nimică, și i-aŭ dat pe chizășie, și i-aŭ sloboḑit. Din toțĭ boiariĭ rĕmăsése Dediul Spătar Arbănașul, închis în turnul clopotnițeĭ la Triĭ-sfetitele, și'l pusése ḑece pungĭ de banĭ, și nu avea cu ce plini, că era un om maĭ scăpătat; și póte avea și pismă pre dênsul, că'l scosése în douĕ rândurĭ să'ĭ taie capul. Decĭ el, într'o nópte, aŭ îmbătat pre Siimenĭ, pe străjeriĭ ce'l păzia, și s'aŭ sloboḑit cu o fringhie pe o feréstră din turn până gios, și aŭ apucat de aŭ încălecat pre cal, și cu doĭ feciorĭ și aŭ fugit.»

*

In ce se deosibesce narațiunea luĭ D. Cantemir de a luĭ Neculcea este că, uciderea luĭ Miron s'a făcut chiar la țéră la Bărbescĭ, pre când după Neculcea, ea s'a făcut la Roman, ș'apoĭ cadavrul s'a retransportat la moșie, și s'aŭ îngropat împreună cu acel al soțieĭ sale. O altă deosebire este, că D. Cantemir inventéză o scrisóre ce ar fi scris Miron către Const. Cantemir, prin care, s'ar fi recunoscut culpabil, și se ruga în favórea fiilor sĕĭ, carĭ n'ar fi avut nicĭ o scire despre complot. De sigur, că așia scrisóre, Miron n'aŭ trimis luĭ C. Cantemir, și este născocită numaĭ de fiul Domnitoruluĭ ucigaș, ca să'l justifice, pe cât posibil.

Și iată cum peri unul din ceĭ maĭ marĭ bărbațĭ, aĭ némuluĭ Românesc! «Și nu i-aŭ scos la Divan Cantemir Vodă să le aréte vina séŭ vicleșugul, să védă lumea, ci așia cu tiranie i'aŭ omorît, nice cărțĭ viclene arĕtând, ci numaĭ așia aŭ perit, pre vina lor, orĭ cu năpaste i-aŭ omorit! Așia aŭ deprins denceputul lumeĭ pisma și zavistia și nu părăsésce a mușca pre toțĭ și nime de dințiĭ eĭ a se feri nu póte» (Varianta cron. Mustea. Letop. edit. nouă T. III p. 88).

*

La ce anume dată, se întémplă uciderea Costinilor?

Nicolae Costin, dice că uciderea s'a petrecut la 7,200 în Luna Decembre. Neculcea pune fapta în al șéptelea an, al domnieĭ luĭ C. Cantemir, și adaugă că acesta n'a maĭ trăit după ucidere, nicĭ un an. Mustea și cu Amiras nu pun data. In variantele luĭ Mustea se dice că trecuse un an și patru lunĭ de la uciderea Costinilor, când muri și Const. Cantemir.

D. Cogălniceanu pune data: Decembriŭ 1692. După ilustrul magistru al nostru, în istoria țĕreĭ, s'aŭ luat maĭ toțĭ ceĭ carĭ până acum, aŭ scris despre Costinĭ. — Nouile descoperirĭ ne-aŭ dat însă, ca și analisa textelor cronicelor publicate, data maĭ esactă a uciderеĭ luĭ Miron. Acésta este în luna luĭ Decembriu 1691. Cum ajungem la acéstă dată? Despre uciderea fraților Costin, s'aŭ scris, în foile periodice din acel timp. Așia bună-óră, în fóia luĭ Iacob Francus. Acéstă fóie se publica pe fie-care semestru, cu titlu de: Relațiunĭ istorice, semestrale de véră, în Francfort, pe Main. Broșura din véra anuluĭ 1692, nu putea pomeni de uciderea Costinilor déca eĭ ar fi fost ucișĭ în acestașĭ an numaĭ în luna Decembre. Evident apare data nefastă a peireĭ luĭ Miron Costin, din titulatura acesteĭ foĭ, unde se spune, că cartea cuprinde noutățile din primăvéra anuluĭ 1691, până în luna Pascelor din 1692.

Étă întréga titulatură: «*Relationis historico semestralis vernalis continuatio Iacobi Franci* 1692 Francfort am M.

«*Beschreibung aller denkwürdiger Geschichten so von jungst verwichener Frankfurter Herbstmess 1691 bis in die Oster-Mess dieses laufenden 1692 Iahrs, hin und wieder in der Welt glaubhaft sich begeben und zugetragen haben, in 20 Haupttitul abgetheilt*».

In titlul principal, al 9-lea: «*Von Polnisch Moskowitisch und Türkischen Geschihten*, la pag. 90 se citesce pe margine:

«*Der Hospodar in der Muldaŭ lasst etliche der seinigen hinrichter*» Apoĭ ca text cetim:

«*Aus der Moldau kame der Zeitberichtein, dass selbiger Hospodar einen Verdacht auf seine vornehmste Bediente geworfen, als ob sie mit der Cron Pohlen gute Verständniss hätten, wesshalben er seinen General Wellitzko, wie auch den Herrn Mironosky und mehr andere enthaupten lassen: seine Mundkoch und andere interesenter aber, hatte er condemniret, das sie ewig in den Salzgruben arbeiten sollten; über das hatte er noch 24 Landrihter in Verhaft nehmen lassen, und bei den Türkischen Kaiser, und denen Tartaren umb succurs anhalten lassen, umb die polnische Besatzungen aus denen eingenommenen Oerter wieder zu vertreiben, dahero man polnischer Seiter in Sorgen Stunde, dass bei Ankunft des Tartar Chams solche Oerter wieder verloren gehen möchten, davon der Verlauf hienache zü berihten sein wird*».

In susul pagineĭ este scris anul **1691.**

Maĭ rĕmâne acum cuĭ-va îndoială dupre anul morțeĭ luĭ M. Costin? Acéstă dată corespunde deplin cu aserțiunea varianteĭ luĭ Mustea, că Vodă Cantemir a maĭ trăit, după uciderea Costinilor, un an și patru lunĭ. In adevĕr 1691 Decembrie plus un an și 4 lunĭ sunt tocmaĭ 1693 Martie, data când începe a domni Constantin Duca.

La acéstașĭ dată se ajungea și cu anul 7200 luna Decembre, dat de Nicolae Costin, daca nu se scădea, din eróre, 5508 în loc de 5509, fiind luna Decembre.

*

De mulțĭ anĭ ne am tot întrebat: unde fost-aŭ îngropat M. Costin? Letopisețele și D. Cantemir sunt d'acord, că M. C. după ce i se tăiâ capul, a fost îngropat în acelașĭ mormênt cu soția sa, care murise de douĕ séŭ treĭ ḑile, și anume la moșia Bărboșiĭ.

Ne am întrebat: unde sunt *Bărboșiĭ*, numițĭ de unele din letopisețe? în *Mustea* (variantă) Bărboșiĭ se ḑic a fi în ținutul Niamțuluĭ; în unele urice în ținutul Cârligătureĭ... Afară de Bărboșiĭ din țin. Covurluĭ și alțĭ Bărboșĭ în țin. Fălciŭ, n'am aflat localitate așia numită în județul Némțuluĭ, niciĭ în al Romanuluĭ, nicĭ în al Iașilor, în carĭ s'aŭ contopit ținutul Cârligătureĭ.

Póte, ne am ḑis, e vorba de Bărboșiĭ din Fălciŭ orĭ din Covurluiŭ. Dar nu am admis acéstă ipoteză, căcĭ în Neculcea cetim că: «Ḑisu-i-aŭ (luĭ Miron) slujitoriĭ când l'aŭ găsit la Bărboșĭ, să fugă că nu'ĭ departe în *Niamț*». Apoĭ de la Fălciŭ orĭ de la Covurluiŭ e departe *Niamțul*, unde pe vremea aceea eraŭ Leșĭ în garnozonă. De la Fălciŭ n'avé apoĭ nevoiă să trécă prin Roman spre a merge la

Iașĭ și de la Covurluiŭ nu ajungé M. C. în aceeașĭ ḑi la Roman.

Decĭ am conchis că nu departe de Roman eraŭ Bărboșiĭ. Unde? Nicĭ o hartă vechiă română, nu'ĭ însémnă și nicĭ un prefect orĭ subprefect din județele Roman, Iașĭ, Bacăŭ, Niamț nu sciŭ nimica despre *Bărboșĭ*.

Pe lista moșiilor luĭ M. Costin (pag. 211.) am găsit trecut satul *Bărboșiĭ* între moșiile luĭ din ţin. Némț. Va să ḑică în ţin. Némț undeva nu departe de Roman.

După multe cercetărĭ (de care dăm seamă în Analele Academieĭ) am aflat în August 1886, nu satul Bărboșĭ, orĭ *Bărbescĭ*, cum îl maĭ numesc documentele, ci Braniștenii lângă Trifescĭ, în județul Romanuluĭ. Alăturea cu Braniștenii, în ogórele Braniștenilor, se află urmele unuĭ sat, va să ḑică o siliște, care încă bĕtrâniĭ rezașĭ din vecinătate, cum bună óră bĕtrânul Bogzea, scie că s'a numit cândva Barboșĭ orĭ Barbescĭ. Loc legendar este acéstă siliște, plină de isvoare captate care dovedesc esistența unuĭ sat mare în trecut. Dintr'un rest de beciŭ săteniĭ ḑic că ese un taur alb, care opresce pre orĭ-cine ar cuteza să intre în beciŭ!... Lângă acéstă siliște este un eaz care se ḑice al luĭ Cuza, despre care tradițiunea locală scie că aŭ fost tăiet de domnie. Acest Cuza a intrat în alianță de incuscrire cu o nepótă a luĭ Miron Costin. (veḑĭ documentul Nr. 222 și la finea volumuluĭ arborele genealogic al luĭ Ion Costin). Atâte indiciĭ ni eraŭ de ajuns ca să continuăm in aceste locurĭ cercetările nóstre. Cum în siliște nu aflarăm nicĭ o urmă de biserică și nicĭ tradițiunea nu are scire de existența vre-uneĭ biserice în acé localitate, am dat cu bănuiala, că biserica din Brăniștenĭ, fórte la mare apropiere de silisce, a trebuit să fie biserica Barbescilor.

Cercetând Biserica am aflat tot ce doriam: că este vechiă, zidită de *Ieremia Vistiernicul*, pe timpul luĭ *Stefan Tomșa*, (*) care confiscasă Barbesciĭ, după uciderea Balicăĭ. Revenind Moghilesciĭ, se restituiră moșiile destinḑĕtorilor Bălicăĭ (veḑĭ Doc. Nr. 234) și în *I-a Ad.*

(*) Inscripțiunea ce obicĭnuit stă în pridvorul bisericeĭ, este căḑută, din causă că un urmaș al luĭ Miron Costin. Hĕtm. Stratulat aŭ adaos biserica stricând pridvorul vechiŭ. Am aflat o pétră de 84 centimetri lungime pe 68 lat. cu inscripțiunea rĕsturnată pe un mormînt și cu ajutorul D-luĭ subprefect Tulbure (care, priméscă aci mulțămirile nóstre pentru concursul ce ne a dat) am putut așeḑa acéstă prețiósă pétră în lăuntrul bisericeĭ. Iată traducerea inscripțiuneĭ: «Cu îngăduința Tatăluĭ, cu ajutorul fiuluĭ și cu lucrarea Sf. Duh, eŭ robul luĭ D-ḑeŭ Eremia Visternicul acéstă biserică cu numele Duminecа mare am rădicat în ḑilele preiubitoruluĭ de Hs. Domn Iŏ Stefan VV. la anul 7028 luna Iunie 14. păstorind Kir Teoctist Mitropolit.»

pag. 200—201 și nu târḑiŭ apoĭ M. Costin ĕșĭ făcu la Bărbescĭ orĭ Bărboșĭ așeḑarea sa predilectă. Numele de Brăniștenĭ aŭ prevalat din causa vecinătățeĭ acestuĭ sat, care altă dată era maĭ departe de *Monăstirea Bărbescĭ* și apoĭ aŭ fost strĕmutat lângă ea. *Vasile Costin* cumpĕră din Brăniștenĭ și adausă acéstă parte către Barbescĭ (Doc. Nr. 225), înlesnind ast fel contopirea ambelor ocine în un singur nume în jurul bisericeĭ zidite maĭ nainte de Tomșa Vod.

Cercetând interiorul Bisericeĭ, care nu fu emoțiunea mea, descoperind aci maĭ multe morminte domnescĭ și maĭ ales pre unul din o frumósă marmură, de un metru 67 cent. lungime și 57½ lățimea la picióre și 64 centimetri la cap. Acéstă marmoră nebăgată în sémă până astă-ḑĭ de ceĭ carĭ aŭ vizitat biserica, este grópa Costinilor!... Am îngenunchiat cu respect pe locul unde repausă cenușile luĭ M. Costin și a soțieĭ séle, în ḑiua de 17 August 1886!

*

Marmora coprinde o inscripțiune minunat scrisă în limba românéscă și în termeniĭ următorĭ: (*) «*Acéstă peatră o aŭ făcut Velicĭco Costin Hatman pe mormîntul frateluĭ Dumisale Vasilie Costin care s'aŭ pristăvit către sălașele vecĭnice în aniĭ de la zidirea lumeĭ 7193 luna Februare 20 ḑile*». Pétra acésta pusă în 1685 de Velicĭco pe boltă de cărămidă, pentru fratele sĕŭ, priimi, 6 anĭ și 10 lunĭ apoĭ, cadavrele luĭ *Miron Costin* și *soțieĭ luĭ Elena*. Preotul de aḑĭ al bisericeĭ, îngropând alăturea cu grópa Costinilor pe unul din moderniĭ proprietarĭ aĭ Brăniștenilor, aŭ aflat resturile celor 3 cadavre scumpe și ne aŭ asigurat că sfințindu-le după ritualul bisericeĭ le aŭ reașeḑat în locul de odihnă, de și o mână sacrilegă aŭ luat cărămiḑile bolțeĭ din cripta Costinilor spre a zidi la 1857 o nouă criptă a unuĭ óre-care *Hagiŭ* proprietar al moșieĭ. Maĭ mult: însășĭ marmura luĭ *Vasile Costin* nu maĭ este chiar pe locul unde zac óseie luĭ și ale părinților luĭ, ci alunecată alăturea, pe mormĕntul Hagiuluĭ!..

Nu ne îndoim că Academia română se va grăbi a restaura mormîntul și a'ĭ completa inscripțiunea. Fiiĭ luĭ Miron Costin *, mult

(*) Despre fiiĭ luĭ Miron veḑĭ la finea volumuluĭ o scurtă însemnare. O dăm ca să fie acéstă carte cât maĭ completă istorie a Costinilor.

Unde fost-aŭ îngropat *Velicĭco Costin*? D. Cantemir ne spune că după treĭ ḑile C. Cantemir dădu soțieĭ luĭ corpul luĭ Velicĭco. Ea trebui să'l îngrópe în Iașĭ. Credem că la Barnoschi Vodă, fiind biserică de némul Costinilor, orĭ la Sf. Ion din Mājĭ. Nu am aflat încă acest mormînt. La biserica Barnoski s'aŭ prefăcut podelele și vedem fragmente frumóse de marmură sepulcrală chiar și în pragul estern al pridvoruluĭ.

timp fugarĭ şi învăluiţĭ de greutăţile ḑileĭ n'aŭ putut pune la mormîntul părinţilor lor de cât un sfeşnic de pétră fórte original, care cu puţine ḑile înainte de vizita nóstră la m-rea Brăniştenilor, îl destinasă ignoranţa unuĭ protoereŭ să fie dat afară ca netrebnic şi impedicător în biserică !!.

Se cuvine să adăogim şi acéstă scire, că daca nu dedeam de acest scump mormînt încă puţine ḑile, el era să fie desfiinţat totalmente, fiind-că pardoséla de peatră a bisericiĭ, fiind prăbuşită din causa multelor morminte, primăria satuluĭ cu banĭ adunaţĭ de la locuitorĭ, hotărîse astuparea gropilor şi pardosirea din noŭ cu scândurĭ !

MIRON COSTIN CA SCRIITORIŬ

Nicĭ o figură în Walhala română tot de odată mare, duiósă, inteligentă şi nefericită, ca acé a cronicariuluĭ M. Costin. Décă M. Costin a ḑis de primul cronicar : Numaĭ luĭ Urechie de acéstă ţeară i-aŭ fost milă, să nu rĕmâe întru întunerecul nesciinţeĭ *(mutatam subito ignorent ne semina matrem)*, de M. Costin a scris N. Bălcescul că : «numele luĭ va rĕmâne vestit atât prin istoria Moldoveĭ ce ne-a lăsat, cât şi prin tragica sa mórte, căcĭ şi el asemene aŭ cinstit sciinţa şi aŭ dat frumosul esemplu în acele triste timpurĭ, perḑêndu-şĭ viaţa pentru binele omenireĭ» (Mag. ist. p. Dacia T. I).

Noĭ credem că ceea ce asigură nemurirea luĭ M. Costin este lucrarea luĭ ca scriitoriŭ.

Acéstă lucrare a luĭ M. Costin ne rĕmâne să studiem în scurtu spaţiŭ ce-ĭ maĭ putem consacra, din acest volum.

*

Nimenĭ astăḑĭ nu maĭ admite că scriitoriĭ unuĭ popor se nasc şi se desvoltă în mod *autocton*, numaĭ şi numaĭ din creeriĭ aceluĭ popor, ci că-şĭ aŭ o înrudire, cât de depărtată spiţă, dar nu maĭ puţin vederată, cu scriitoriĭ altor popóre vecine. Este locul decĭ aci să ne întrebăm cam ce fel de înrîurirĭ literare a putut primi M. Costin de la *vecinătate*.

Prima ţéră vecină de la care Miron Costin primi înrîurirĭ directive ale spirituluĭ sĕŭ fu negreşit Polonia. Nu numaĭ pentru că Miron în Polonia îşĭ primi învĕţătura, ci şi pentru că dintre toţĭ vecíniĭ, Poloniĭ era poporul cel maĭ cult. Netăgăduite influinţĭ polone află criticul în lucrările de orĭ-ce gen ale cronicaruluĭ român, şi ele

sunt esplicate, când citescĭ pre *Pastorius* istoriograful luĭ *Sigmund III*, autorul uneĭ prescurtărĭ de istorie a Polonieĭ, orĭ când aĭ avut sub ochĭ pre *Maximilian Fredro* (1679), acel «*Tacit*» al Polonieĭ, cum îl numesc istoriile literare poloneze. *Maximilian* scriea istorie și era *palatin* al *Podolieĭ*, *Miron Costin* era *Divanist* al Moldoveĭ când aspira ca să scrie cronicul sĕŭ. Dar maĭ cu sémă Piaseciŭ episcop de Premisla e un conducĕtor ales al luĭ M. C.

De la *Ungurĭ* maĭ puține înrîurirĭ literare putu primi *Miron Costin*, decât de la Polonĭ, dar or-cât de puține, ele aŭ fost reale. Óre cetirea, bună-óră, a luĭ Bonfiniŭ și a luĭ Topeltin n'a fost o directivă a luĭ Miron Costin spre scrierea de letopisețe?

*

De sigur că și mișcarea culturală din țéră nu este străină la lucrarea literară a luĭ M. Costin. Acesta se nașce și crește în mijlocul uneĭ mișcarĭ culturale însemnate. Nu el inaugurézá *istoria* între Românĭ și nicĭ chiar Ureche: înainte de aceștia s'aŭ fost scris: *letopisețul* ḑis *Moldovenesc*, un altul *lătinesc* și «*maĭ multe isvóde*» orĭ fragmente de cronică. *Miron Costin*, a putut să aĭbă puține relațiunĭ personale — fiind prea tinĕr — cu Ureche, dar numeróse documinte ne dovedesc relațiunĭ îndesite între părințiĭ luĭ Miron cu aĭ luĭ Ureche Grigorie și chiar cu Grigorie și încă și maĭ numeróse între urmașiĭ luĭ Grigorie Ureche și cu Costiniĭ. După cum contactul cu Ureche Grigorie dă direcțiunea la istorie luĭ Eustratie Logofĕtul; după cum maĭ apoĭ, Tudosie Dubăŭ, va deveni scriitor din pilda luĭ Miron Costin, tot așia Miron Costin se face cronicar din pilda luĭ Gr. Ureche.

*

Acum că am făcut așia ḑicênd *geneza* intelectuală a luĭ Miron Costin, să arĕtăm care sunt scrierile acestuĭ însemnat bărbat.

Aceste scrierì sunt de douĕ categoriĭ: în prosă și în versurĭ. Aci ne vom ocupa cu cele în prosă. De cele în versurĭ vom grăi la vol. II.

Până astă-ḑĭ s'aŭ atribuit peneĭ luĭ Miron Costin: a) un cronic al primeĭ descălecărĭ a românilor în Dacia și b) un letopiseț al Domnilor, de acolo de unde aŭ incetat de a scrie Ureche, de la a doua domnie a luĭ *Aron vodă*, până la finea domnieĭ luĭ Stefan *sin* Vasile Lupul (1662). Aceste douĕ cronicĭ vor intra în tomul nostru prim. Către aceste scrierĭ, noĭ adăogim in tom. II-lea unele din a-

cele atribuite de D. Mihail Cogălnicénu luĭ M. Costin și unele puțin, orĭ de loc cunoscute. Așia este bună óră *«Istoria de crăiia Unguréscă»*.

Codex V. A. Urechiă, la fila 86, a copistuluĭ Cozma din Horodnicenĭ ne spune că : *«Istoria de craia Ungurescă»*, este isvodită de D-luĭ *Miron Costin marc Logofĕt*, de la carele la noĭ în țéră se află multe *cărțĭ și istoriĭ* tălmăcite de d-luĭ de pre limba lătinéscă și de pre limba leșéscă pe limba nóstră, și letopisețul a țĕreĭ nóstre *deplin din început* cu osârdia d-sale, carele nicĭ maĭ dinainte de vécul d-sale, din aleșiĭ cârmuitorĭ aĭ țĕreĭ ca d-luĭ nu s'aŭ aflat să lase atâtea învĕțăturĭ și istoriĭ dintr'alte limbĭ străine tălmăcite pe limba nóstră.»

«Istoria de craia ungurescă», nu este o simplă traducere cum dă a înțelege copistul codiceluĭ nostru, ci în cea maĭ mare parte o lucrare originală. Miron Costin naréză în acéstă lucrare eveniminte la care aŭ fost și el actor și aduce propriile sale impresiunĭ și aprețierĭ. Lucrarea a rĕmas needitată și necunoscută cărturarilor noștri.

Cu titlul aceșteĭ lucrărĭ a luĭ *Miron Costin*, d. Mihail Cogălnicénu a publicat apendicea VIII, ca lucrare a luĭ *N. Costin*. Din apendicele acestea, multe atribuite luĭ *N. Costin*, vom dovedi în Tomul II, carĭ sunt propriĭ ale luĭ *Miron*.

Tot în al 2-lea volum vom tipări și unele discursurĭ inedite ale luĭ M. Costin. (*)

*

Flaviŭ Iosef (Φλαυιου Ιωσηπου τὰ Ευρισκόμενα) în Προιμιον «dice că : aceĭ carĭ se apucă să scrie istoriĭ, nu sunt toțĭ împinșĭ la acésta de aceleașĭ îndemnurĭ. Uniĭ vor, scriind istorie, să'șĭ arete e-ocința, ca să culégă laude, alțiĭ să fie gratificațĭ de ceĭ de carĭ scriŭ; altă categorie sunt împinșĭ a scrie de dorința de a se păstra memoria lucrurilor la carĭ eĭ înșiĭ aŭ participat și în fine pre mulțĭ i-aŭ îndemnat momentositatea lucrurilor utile zăcênd în întunerec

(*) La a 2-a categoriă de scrierĭ ale luĭ M. Costin, în versurĭ, vom pune în tom. 2 : 1) Poemul despre poporul Moldoveĭ etc. scris în limba polonă la 1684 2) Cronica în versurĭ română 3) Tratatul de versificațiune.—4) Poesiĭ diverse. — Volumul II va maĭ coprinde un glosar de vorbele streine și 3 indice : locorum, personarum și rerum memorabilium. Va maĭ urma un al 3-lea volum cu documentele ce am adunat, afirmând orĭ infirmând cronica luĭ M. Costin.

și aŭ simțit nevoie ca povestirile lor să le aducă de față pentru obștescul folos (†).

La care din aceste categoriĭ de îndemnurĭ spre scriere se cade a socoti îndemnul care îmboldi pre Miron Costin?

Gr. Ureche scrisă letopisețul sĕŭ: «*din dragostea țĕreĭ, ca să nu se înnece aniĭ ceĭ trecuțĭ aĭ țĕreĭ și apoĭ să nu se pótă sci ce aŭ lucrat, să se asemene fiarelor mute și fără minte.*»

Acelașĭ mobil a stimulat peana luĭ Miron Costin: *iubirea de țéră, iubirea de némul românesc.*

*

Prima și marea țintă ce-șĭ propune Miron Costin, în scrierile sale, este să probeze *latinitatea, romanitatea* némuluĭ moldovén, muntén și Ardelén. Până și înaintea uneĭ curțĭ străine, înaintea regeluĭ *Ión al III al Poloniei*, Miron Costin nu se sfii de a susține, în versurĭ, teza sa favorită a *latinitățiĭ* românuluĭ (*).

Era, de altmintrelea, acéstă credință nu numaĭ a luĭ Miron Costin: un *curent* se formase în țéră în acest sens, de scriitoriĭ anteriorĭ, de Ureche, de Varlaam Mitropolitul, de Eustratie Logofĕtul...

*

Altă notă caracteristică a lucrărilor luĭ Miron Costin, este, tendința luĭ d'a se ocupa nu numaĭ de evenimentele țĕreĭ sale Moldovene, ci de a îmbrățișa istoria și a altor provinciĭ româneșcĭ. Incercarea luĭ Mihaiŭ Vitézul de a unifica cele treĭ țĕri românescĭ nu isbutise la 1599—1601, cum nu reuși maĭ mult Vasile Lupul în dorința sa de a reuni Valachia la Moldova (**). Cu tóte acestea, tótă

(†) Τοῖς τὰς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις οὐ μίαν οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν, ἀλλὰ πολλάς, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γὰρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα καὶ τὴν ἀπ'αυτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δὲ, χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν εἰς αυτὴν πόνον παρὰ δύναμιν ὑπέστησαν· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ'αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλούσῃ περιλαβεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων προὔτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν. ἐξενεγκεῖν

(*) Vedĭ poemul sĕŭ polon din 1684, în urma emigrăriĭ sale în Polonia, după evenimentele de la Domnescĭ.

(**) Am aflat doue prețióse documente în Archiva statuluĭ, în care *Vasile Lupu* ișĭ luase titlu de «*Domn al Moldoveĭ și al Valachieĭ*» și chiar se servia cu un noŭ sigiliŭ cu armele ambelor țĕrĭ. Aceste frumóse și *puțin* cunoscute până adĭ documente, sunt din 1649 Noembre 1 și 12. Unul e datat din Iașĭ și altul din Focșanĭ.

mişcarea literară din Moldova ne arétă tendinţa la unitate pe calea limbeĭ. Cărţile se tipăriaŭ sub Vasile Lupul şi după el, pentru *tot rodul românesc»* (†) şi scriitoriĭ orĭ traducĕtoriĭ adresaŭ : *«curênt către tótă seminţia românéscă* (††) orĭ că grăiaŭ *«tutulor pravoslavnicilor creştinĭ, carĭ sînt născuţĭ în limba nóstră românéscă.* (†††).

Apoĭ, *Miron Costin* influinţat de curentul deja stabilit în Moldova ca şi în Muntenia, este scriitorul cel maĭ *român* din aceĭ aĭ secoluluĭ. XVII-lea. Poemele sale istorice sunt din acéstă direcţiune.

Şi cu tóte acestea nimenĭ maĭ îngăduitor pentru străinĭ ca Miron Costin. El este în relaţiune cu Poloniĭ, cu Italieniĭ, cu Greciĭ... Din aceste relaţiunĭ se folosesce intelectualmente, pe când pe de altă parte nu se dădea în laturĭ de a spori cu *străinĭ* populaţiunea ţĕreĭ, prin înfiinţare de numeróse *slobodii.*

Făcênd acésta, Miron Costin nu dădea maĭ puţin, ca scriitor şi ca logofĕt mare, semne vĕdite de o deşteptată consciinţă naţională. Grijitor să păstreze moşnenilor ocinile lor, el era tot atâta neadormit să nu se ştirbéscă moldovenilor ţéra lor. In scrierile luĭ este manifestă acéstă înflăcărată dorinţă a inimeĭ luĭ.

De aci vine chiar, repetim, mobilul sub care Costin ié în mână condeiul de istoric. *Iubirea de ţéră* îl face cronicar al eĭ, dar un *patriotism* luminat, împăcat cu iubirea de *adevĕr.* Nimic maĭ duios de cât lupta sufletuluĭ luĭ Miron Costin când se hotărésce să scrie istoria ţĕreĭ sale : «De a începe ostenéla acésta după atâtea veacurĭ de la descălecatul întĕiŭ, de la Traian împĕratuĭ Rômuluĭ, cu câte-va sute de anĭ peste mie trecute, se sperie gândul *(mens haerat!)*; a lăsa iarăşĭ nescris, cu mare ocară înfundat némul acesta de o sémă de scriitorĭ, este *inimeĭ durere!...* Dar *vicit amor patriae*, cum dicea Lucreţiŭ, şi Miron ne dete cronicele sale, dorind să ne facă a pricepe, *cu cele trecute vremĭ... pre cele viitóre.*

*

Scriindu-şĭ istoria sa sub boldul *iubireĭ de ţéră*, te aĭ aştepta ca Miron Costin să fie părtinitor némuluĭ sĕŭ în relaţiunile acestuia cu veciniĭ. Apoĭ el însuşĭ s'a rostit neprieten istoricilor carĭ falsifică adevĕrul : «Nimica nu strică, dice el (pag. 315 T. I) credinţa celor ce scriŭ letopiseţele ca *făţăria*, când veghe voia unuia şi pogóră lucrul cu hulă altuia.»

(†) *Cartea românéscă de pravile* a luĭ Vasile Lupul, din 1646.
(††) Dumnedeeasca leturghie a luĭ Dosoteiŭ, din 1679.
(†††) Varlaam Mitopolitul Valachieĭ.

De aceea Miron Costin nu se sfiesce de a spune adevĕrul, cum ĕl scie, cum şi'l esplică, şi declară că «eŭ voiŭ da sémă de ale mele câte scriŭ». Când naréză întâmplările dintre Stefan Gheorghe şi Vasile Vodă, Miron Costin ḑice: «Noĭ măcar că am fi datorĭ cu pomenire lăudată maĭ mult luĭ Stefan Vodă, de la care multă milă am avut decât de la Vasile Vodă de la care multă urgie părinţiĭ noştriĭ aŭ petrecut, iară *dreptatea* socotind, nu pot scrie într'alt chip» (pag. 315 T. I).

Şi în adevĕr Costin s'a ţinut de cuvênt maĭ tot-d'auna şi a scris cum ḑice însuşĭ: «nu în pisma cuĭva, ci precum s'aŭ întâmplat, *cu adevĕr*», adică «*sine studio et ira*», cum ḑicea Tacit. Déčă arare orĭ el a alunecat, a fost séŭ din *nesciinţă de adevĕr*, séŭ pentru că, cum ḑice însuşĭ: «*nu sînt vremile sub cârma omuluĭ, ci bietul om sub vremĭ!*» (pag. 304) *L'homme s'agite et Dieu le mène*» ḑicea Bossuet.

*

Sub *vremĭ* era Miron Costin.. Cine se póte sustrage deplin de la mijlocul sĕŭ social? Costin a primit multe scăderĭ ce vom avea de a constata în *omul scriitor*.

Cu toate aceste scăderĭ, cu laudă judeca opera luĭ Miron Costin învĕţatul profesor de la Sorbona, Hase, în scrierea sa: «*Notices des manuscrits de la bibl. du Roi*», (Tom. XI. 1837. Paris, pag. 282). El ḑice că: Miron scrie cu un ton de veracitate fórte însemnat şi că ofere în ultima parte (a opereĭ) detaliĭ picante necunoscute istoricilor noştriĭ, picturĭ amănunţite şi pline de naivitate, documinte curióse şi autentice... Raţionamentele autoruluĭ aŭ justeţă...» Hase recunóşce apoĭ că Miron Costin a lăsat după el reputaţiune înaltă de eruditiune, prin operele luĭ, prin varietatea cunoscinţelor *şi póte chiar prin critica sa.*

*

Data scrierilor. *Miron Costin* nu scrie istoria Descălecăreĭ *ut eloquentiam ostentet gloriamque ex ea captet*, ci ca să înfrunte, să rĕstórne absurda teză susţinută de adnotatoriĭ luĭ Ureche, de *Simion Dascălul*, *Misail călugărul*... Şi a doua óră scrie Cronica Domniilor ca să nu se trécă cu uĭtarea ce aŭ lucrat moşiĭ şi strămoşiĭ, şi pentru ca «*din cele trecute vremĭ să pricepem cele viitóre*», lucru de care M. Costin vedea că este mare trebuinţă în ḑilele grele în care trăia şi scria.

«Viéța mea Dumnedeŭ scie cu ce dragoste eram pururea la istorie, iată și până la acéstă vêrstă!» Va să dică M. Costin s'a ocupat mulțĭ anĭ de istoria țĕreĭ sale.

Când scris'a primul cronic?

In «Voroava către cititorĭ» de la letopisețul Domnilor, dice că avé de gând să scrie létopisețul... de descălecatul d'întêiŭ, «și urdisăm și *începĕtura letopisețuluĭ*, ci sosiră asupra nóstră cumplite aceste vremĭ de acum de nu stam de scrisore ci de grijĭ și suspinurĭ...» Decĭ M. Costin scrie numaĭ letopisețul continuator Domniilor, de unde a încetat vornicul Ureche.

Va să dică prima scriere de care s'a ocupat M. Costin a fost De descălecatul țĕreĭ» pre care îl urdisă înainte de ce veniră vremile cele de grije și de suspinurĭ.

Acele vremĭ de grije și de suspinurĭ încep, după chiar M. Costin de pe la 1653, dar se accentuéză maĭ ales către 1672 și înainte. La 1677, data ce este pusă în titulatura letop. al II-lea. cu o pagină înainte de vorbele maĭ sus amintite din «*Predoslovie*», acele vremĭ grele continuă și la ele se referă M. Costin dicênd: «*aceste vremĭ de acum.*»

Va să dică M. Costin a urdit primul cronic înainte de 1677.— In direcțiunea scriereĭ de cronice române a trebuit să intre M. Costin maĭ cu sémă pe timpul când, la cererea luĭ Dosofteiŭ mitropolitul scrisă cronica versificată a țĕreĭ, pe care Dosofteiŭ o tipări în psaltirea sa în versurĭ de lâ 1673, Cu titlu: **Твореніе Мѷрѡна пречестнаго Двѡрника великаго вишнѣи земли**. Noĭ credem că de óre ce nu aflăm acte semnate de M. Costin ca *Vornic mare* în domnia luĭ Petriceico Vodă (vedĭ tabela nóstră) el a fost silit să se retragă de la viéța publică. Atuncĭ, între 1672—1673 a scris cu siguranță urdiala letopisețuluĭ Descălicĭreĭ și cronica română în versurĭ din Psaltirea luĭ Dosofteiŭ.

Acum vine întrebarea: *urdirea* despre Descălecarea cea dintêiŭ de care grăesce M. Costin în Predoslovia de la letopisețul Domnilor, este óre *Cartea* ce avem de la M. Costin *de Descălecatul întêiŭ al Moldoveĭ*?

Noĭ afirmăm că «*cartea pentru descălecatul dintêiŭ*» nu este *urdiala* din 1672/3, căcĭ este subsemnată de M. Costin «*care am fost logofĕt mare*». Așia fiind vine întrebarea: Când M. Costin fu «*biv logofĕt*?

Putu fi «*biv logofĕt*» maĭ întêiŭ la finea anuluĭ 1678, când se retrase de la putere sfădit cu Antonie Ruset Vod.

In titulatura letopisețuluĭ Domnilor se dice că M. Costin l'a scris la Iașĭ, la 1677, fiind el *Vornic mare*. La 1677 M. Costin nu maĭ este *Vornic mare*, ci *Mare logofĕt*.

Urméză dar că *diacul* care a copiat isvodul luĭ M. Costin în Iașĭ la 1677, a păstrat, *tăcut*, *data anterióră* a scriereĭ acestuĭ letopiseț al 2 lea, care dată se raportă la aniĭ când M. Costin era Vornic. *Vornic* a fost M. Costin până în aniĭ 1675/6.

Deci către aniĭ 1675/6 scrie M. Costin că altă dată urdise începătura cărțiĭ de Descălecarea dintêiŭ, și promite pe viitor cronicul «urdit» înainte de 1675/6. Acé promisiune împlinesce apoĭ, fiind *fost logofĕt mare*.

Când? E posibil ca M. Costin să nu fi aflat timp de a realiza promisiunea din 1675|6 de cât maĭ târdiŭ de decopiarea croniculuĭ sĕŭ în Iașĭ la 1677, adică în alt rând după ce maĭ fusese Logofĕt mare.

Aŭ maĭ fost *biv vel logofĕt*. la 1683/4 când, după catastrofa de la Domnescĭ rĕmase în Iașĭ câte-va lunĭ, *iertat*, pare-se, de către Petriceico, căcĭ rĕmăsese până la fine credincios luĭ Duca Vodă. Petriceĭco Vodă silit d'a lăsa, în Februare 1684, domnia, care Turciĭ o dăduse luĭ Dumitrașco Cantacuzino, se retrage în Polonia, unde deja era dus in servitute Duca Vod. Iar Neculcea spune că cu Petriceico se duse și maĭ mulțĭ boiarĭ, M. Costin, Smucilă (*), Drăguțescul etc.— In intervalul de la 1683--1685, este timpul cel greŭ în care *biv logofĕtul* a scris *Cartea descălecatuluĭ întêiŭ al Moldoveĭ*, și a semnat'o ca «*fost mare logofĕt*». In același timp scriea și în polonesce cam aceleașĭ lucrurĭ în poema sa istorică datată cu anul 1684, luna Iulie. Ca o dovédă că M. Costin scrise în Polonia cartea pentru descălecarea țĕreĭ, ar putea servi și vorbele «*în Moldova*» adaose după «*logofĕt mare*», décă am avé un codice măcar din cele recensionate la începutul volumuluĭ, care să ne fie conservat titlul dat de D. M. Cogălniceanu, nu scim după ce anume manuscript.

*

Ocupându-ne de «*Cartea pentru Descălecarea întêe a Moldoveĭ*» am indicat aprópe și data la care raportăm scrierea letopisețuluĭ continuator celuĭ al luĭ Ureche. Am dis și repețim, că data de 1677 nu consună cu «*vornic de țéra de jos*» ce se află în titulatura opuluĭ. Data de 1677 este data decopiăreĭ în Iașĭ. M. Costin însușĭ ne spune

(*) Maĭ apoĭ Smucilă a luat o fată din ale luĭ M. Costin.

că punea diacĭ săĭ decopieze isvódele (pag. 323). La 1677 diacul (care putea fi *Iordache* sĕŭ *Anton*, orĭ *Scarlat Rugina* (*) copié o lucrare făcută de M. Costin când era numaĭ *Vornic al ţĕreĭ de jos*, ceea ce ne duce la anul 1674|5.

Acésta se póte proba şi cu cetirea atentă a *Predosloviceĭ* luĭ M. şi a multor paragrafe din cronicul sĕŭ al 2-lea.

In «*Predoslovie*» M. Costin spune că în timpul când scrié «nu maĭ stâm de scrisóre, ci de grije şi de suspinurĭ».... şi «privim cumplite vremĭ, cumpĕnă mare pămîntuluĭ nostru **şi nouĕ**»... şi încă esprimă temerea : «de nu va fi pus prea vecĭnicul sfat al puterniculuĭ Dumnedeŭ ţĕreĭ acesteia, ţenchiŭ şi soroc de săvêrşire».

Negreşit că în textul letopiseţuluĭ sĕŭ M. Costin încă de sub domnia luĭ Vasile Lupu constată scăderea şi relele în care cădu Moldova, dar puţine eraŭ — orĭ cât de marĭ — relele din 1647, 1650 (**) de când M. Costin dice că : «*aŭ început ţéra tot spre rĕŭ din an în an până astă-dĭ*» în potrivire cu relele ce bântuiaŭ ţéra «*astă-dĭ*» adecă în momentul când scrié M. Costin. Vorbele din «*Predoslovie*» descriind marea cumpĕnă a ţĕreĭ se referă la aniĭ 1672 August 16, când fu luată Cameniţa de Turcĭ «*în dilele nóstre*». (Let. vechĭ T. I, pag. 250).

Va să dică începerea scriereĭ letop. al II-lea de M. Costin este după 1672.

La pag. 286 (T. I.) M. Costin scriind despre domnia luĭ Vasile Lupu face reflexiune în care grăesce de *Duca Vodă*, de maziliile luĭ, de a *luĭ Dabija Vodă*, de domnia luĭ *Iliaşĭ Vodă*. Acest din urmă este între 1667|69. Decĭ scrierea n'a putut fi de cât după 1669.

Pasagiul în care maĭ limpede apare timpul scriereĭ este tot la pag. 286 unde grăesce de Petriceico Vodă şi dice că a greşit că a lăsat scaunul domnieĭ fără de motiv. Apoĭ scriind aceste la domnia luĭ Vasile Lupul, lesne se vede data scriereĭ, după 1672|3.

Am puté înmulţi citaţiunile, din care am ajunge la conclusiunea nóstră, că scrierea letopiseţuluĭ continuând pre Ureche, M. Costin a făcut-o cu începere de la 1674|5

Dicem «*cu începere*», pentru că nu susţinem că dóră a fost şi terminată în 1674|5 or chiar în 1677, data primeĭ copiĭ, ci credem

(*) Acestia semnéză uricile Domnescĭ între 1677 Marte şi 1670.

(**) Miron Costin pomenesce la pag. 363 de Hmil Hetm. Căză-ese de la carele s'a inceput şi rĕul nostru în care ne aflăm *până astă-dĭ*.

din contră, că lucrarea fu adese întreruptă și că și după întórcerea luĭ din emigrarea în Polonia, în 1685, încă făcé *isvóde*, care nu tóte aŭ fost puse pe curat de diacĭ. Décă, în adevĕr, M. Costin ar fi fost terminat letopisețul sĕŭ până la Stefăniță Lupu Vodă în 1677, cum putea grăi în paginele unde narézā domnia aceluia, de lucrurĭ care se vor petrece după 1678? Bună óră venind vorba de *Anton Ruset Dracon*, care cu *Postelnicul Costin* merg la Constantinopole ca să céră Domn noŭ de țéră, ḑice : «carele aŭ căḑut *și Domn aice în țéră.*» Décă scrié numaĭ înainte de 1674/7 orĭ și până la 1677 n'ar fi pomenit de *Antonie Ruset*, ca de un Domn care nu maĭ este. Decĭ M. Costin dete treptat la diac să copieze isvódele ce alcătuia și multe din paginile de la finea lucrăreĭ sale n'aŭ ajuns la diac de cât maĭ târḑiŭ, după ce Antonie Ruset «aŭ fost căḑut *domn aice în țéră*» adică și după 1679,

Ca limită la scrierea luĭ M. Costin nu punem nicĭ anul 1678 și nicĭ textul domnieĭ luĭ Stefăniță Lupul. Diacul orĭ diaciĭ carĭ copiază primele paginĭ isvodite de M. Costin nu aŭ decopiat tot ce el a scris. In adevĕr N. Costin citéză isvódele tată-sĕŭ Miron la o domnie următóre după Stefăniță Lupu. Așia îl citéză la domnia luĭ Dumitrașco Cantacuzino (Letop. T. II pag. 11) : «*iară la isvodul luĭ Miron logofĕtul scrie pentru acéstă domnie a luĭ Dumitrașco Vodă așia....*»

Nu scim in ce mĕsură aŭ putut servi, luĭ N. Costin *isvódele* tată-sĕŭ încă nepuse pe curat trăind el, și continuând cronicul de la Stefăniță Lupu încóce, dar se pare că eraŭ *aceste* isvóde fórte reduse, maĭ mult *notițe*, de óre ce, încă la Domnia luĭ Dabija Vodă N. Costin nu are în acele *isvóde* informațiunĭ nicĭ despre un eveniment la care M. Costin a fost *actor*, anume despre expedițiunea Turcilor ajutațĭ de Ghica de la Muntenĭ și de Dabija de la Moldovenĭ în Ardeal. M. Costin a însoțit pe Dabija Vodă în expedițiune și totușĭ N. Costin culege informațiunile sale, nu din isvóde de la M. Costin, ci ḑice că : «*am înțeles din ómeniĭ ce s'aŭ têmplat cu Dabija Vódă la óste....*»

Dăm la tom. al II-lea fragmentele care din opera atribuită luĭ N. Costin, sunt a se socoti lucrărĭ ale luĭ Miron. Acolo vin și *adaosele* din cronicul luĭ Ureche, atribuite luĭ M. Costin.

Aci vom adăogi, că limita scrierei luĭ M. Costin cât a apucat a fi decopiată, este domnia luĭ C. Cantemir. Voim să ḑicem că cât este decopiat din letopisețul sĕŭ al II lea e opera peneĭ luĭ până

către aniĭ 1686. Ca dovédă la aceste este că, la domnia luĭ Stefăniță Lupul, vorbind de *C. Cantemir*, M. Costin scrie că *acela*, a devenit maĭ apoĭ *Serdar* în Moldova, din *Cĭauş* ce era în trecut la Muntenĭ, dar nu adaoge, cum făcu la numele luĭ Anton Ruset : «*carele apoĭ aŭ cădut şi Domn*» (*) Va să ḑică până ce a ajuns cu scrisul la domnia luĭ Stefăniță Vodă C. Cantemir nu ajunsese domn.

*

Despre timpul când M. Costin a scris cele-l-alte lucrărĭ ale luĭ care le publicăm — maĭ tóte pentru prima dată, — în vol. al II-lea, vom da părerea nóstră tot acolo. Aice încă o vorbă despre aceste două cronice ale nemuritoruluĭ bărbat.

Cum se face de n'aŭ ajuns la noĭ nicĭ unul din autografele isvóde ale luĭ M. Costin?

Noĭ credem că aceste isvóde, împreună cu multe hărtiĭ ale luĭ M. Costin aŭ fost ridicate de la casa luĭ, din ordinea luĭ C. Cantemir, când a otărit să fie adus la Iaşĭ, séŭ după ce a fost ucis la Roman. Teodosie Dubăŭ care era Logofĕt mare la C. Cantemir şi care o viéță întrégă a fost în relațiunĭ cu M. Costin, nu putea să nu scie că M. Costin scriea o cronică. El dar şi cu Vodă aŭ pus mâna pe archiva decapitatuluĭ scriitor. Cum că aşiă este lucrul, probéză fapta, că Teudosie Dubăŭ însărcinéză neîntârḑiat (la 1696) pe Diacul de logofeție Vasile Damian să'ĭ facă o copie după *isvodul* luĭ M. Costin. Va să ḑică Teodosie Dubăŭ *îl avé*, căcĭ nu de la *N. Costin* orĭ de la alțĭ aĭ luĭ M. Costin putea să le ia la aniĭ aceiă, căcĭ eĭ umblaŭ fugarĭ pe la Muntenĭ.

Ion Neculcea ne dă loc să bănuim că póte şi *N. Costin* să fie oprit decopierea isvódelor tată-sĕŭ pentru ceea ce apucase a fi decopiat trăind acela. Ingrozit de sórta ce avusese tată-sĕŭ, N. Costin n'a voit póte să se maĭ citéscă ceea ce M. C. va fi scris de Domniĭ cari saŭ eĭ saŭ copiiĭ lor era încă de față şi ar fi putut să nu fie mulțămițĭ de aprecierile bĕtrânuluĭ cronicariŭ. Am ḑis că I. Neculcea ne suggeră acéstă părere, când ḑice (T. II, pag. 195): «iar maĭ departe (de la Dabija Vod) nu se găsesce scris. Póte fi *de or* fi şi scrise maĭ nainte de N. Logofĕtul, dar or fi póte tăĭnuite şi până acum la ivélă n'aŭ eşit.»

Din aceste vorbe se vede că însăşĭ scrierea sa, N. Costin nu o făcu cunoscut mult timp, de óre ce de pe aniĭ 1711 când Neculcea

(*) *Se scie că C. Cantemir a fost Serdar la Dumitraşco Vodă.*

îşĭ scrie opera sa, el n'o cunoscea, de şi fusese cu N. C. în destule relaţiunĭ de tot felul. Se scie că pe la 1711 *I. Neculcea* era în Divan alăturea cu *Nicolae Costin.*

*

Să ne întrebăm acum care sunt meritele luĭ M. Costin ca istoric? Inţeles-a el diferinţa ce este între un cronicar şi un istoric? Inţeles-a el deosebirea ce cată să fie între el istoric, şi între aceĭ lăutarĭ cari încă pre timpul luĭ, ca şi după el, eraŭ la mesele Domnilor, cântând cu nume bun şi de laudă numele Domnilor bunĭ şi cinsteşĭ, iară cu ocară al celor rĕĭ şi cumplițĭ? ca şi la Romanĭ unde «*Soliti sunt primis temporibus in epulis canere convivae ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus*». Este óre M. C. Cronicarul carele alcătuesce un soiŭ de almanah istoric sec şi greŭ de mistuit, carele însémnă la anul cutare, nascerea cutăruia Domn, la cutare dată ivirea cometeĭ şi la ḑioa determinată vĕnătórea regeluĭ şi numĕrul lupilor ce aŭ ucis? Saŭ este M. Costin un cronicar care se apropie de *istoric*, prin modul sĕŭ de a pricepe relaţiunea dintre fapte, prin ordinea cu care le naréză, prin scopul ce scie că urmăresce istoria?

La tóte aceste cestiunĭ respunde însuşĭ M. Costin în câte-va cuvinte, acolo unde ne arétă ce înţelege el că face istoria.

Ea «ne deschide mintea de ajungem cu credinţa spre Dumneḑeŭ; că depărtate locurĭ de ochiĭ noştriĭ ne face de le putem vedea cu cugetul nostru,» şi «*cu acele trecute vremĭ*» ne face «*să pricepem cele viitóre*».

In Cicerone putu învĕţa M. C. acéstă difiniţiune frumósă. A ḑis el că istoria este «*testis temporum, lux veritatis, magistra vitae*». Valeriu Flacus şi dênsul a definit'o, că prin ea avem: «*rerum cognitio praesentium*». Acestaşĭ lucru ḑice Costin când spune că istoria cu cele trecute vremĭ ne face să cunóscem cele de faţă, ci din acestea să pătrundem în cele ale viitoruluĭ.

*

După ce M. C. dă istorieĭ asemene scop, nu putea să nu se ridice maĭ presus de funcţiunea unuĭ simplu cronicariŭ. M. C. nu scrie evenimentele ca simplu analist, ci se 'ncércă şi adese orĭ isbutesce a introduce şi puţină critică, căcĭ confruntă testurile cronicarilor străinĭ şi isvórele pămêntene ce consultă, le judecă şi nu primesce aserţiunea orĭ căruia fără niciĭ un control. Chiar din îndemnul luĭ de a scrie: «*Cartea pentru descălecarea d'intêiŭ a Moldoveĭ*»

îndemn care fu de a desminţi aserţiunile luĭ Misail Călugărul, Simeon Dascălul şi Eustratie Logofĕtul, despre originele Românilor, ne arétă că M. Costin n'a înţeles să fie numaĭ un simplu şi sec analist.

M. Costin ne arétă acésta şi în vorbele sale unde ḑice că : «*nimica nu strică credinţa aşia acelor ce scriŭ letopiseţe, când véghe voia unuia şi pogóră lucrul cu hulă altuia*». Cronicariul nostru a adaos că : «*eŭ oiŭ da seamă de ale mele câte scriŭ*».

*

M. Costin, cunósce valórea sciinţelor ajutătóre istorieĭ. El recurge, pe cât îl ajută cunoscinţele luĭ, la *epigrafie*, la *numismatică;* înţelege valórea uricelor, pentru fixarea cronologieĭ, şi îndréptă multe aserţiunĭ eronate din cronicarul Ureche. (Veḑĭ bună-óră nota de la pag. 100 tom I al Let.). Negreşit M. Costin, în apreciarea sciinţelor ajutătóre istorieĭ, nu este aşia de esplicit, ca autorul croniceĭ anonime, despre originele Românilor (†), totuşĭ puţinul cât însemnéză ne arată că a înţeles, importanţa lor.

*

Isvórele. M. Costin, a utilisat la cronicul sĕŭ, următórele isvóre: A) *interne*, la care socotim: *tradiţiunea*, (veḑĭ bună-óră pag. 262, 268, 274, 282, 286); *propriele cunoscinţe*, pentru timpiĭ de la finea domnieĭ luĭ Vasilie Lupu. *(Aşia şi nouă, iubite cetitorule, cu mult maĭ lesne, de a scri, de aceste vremĭ, în care maĭ la tóte, ne-am prelejit singurĭ).* B). *Isvóre esterne.* Aceste isvóre, le indică însuşĭ M. Costin, în fruntea ambelor cronice. Noĭ, vom aduce în limba originală, pasagiele din scriitoriĭ strĕinĭ, cari aŭ servit luĭ M. Costin, în notele ce vor însoţi, tóte foile, din ambele cronicĭ, ale scriitoruluĭ nostru lăudat. Aci vom observa numaĭ că M. Costin nu citéză pe toţĭ scriitoriĭ, arĕtaţĭ la începutul cronicelor, de a dreptul din operele lor, ci, după citaţiunile aduse, de uniĭ din eĭ. Aşia din Topeltin, culege citaţiunĭ de la Dione, de la Eutropiŭ etc. Se vede din acésta sărăcia bibliotecelor, ce putea consulta în Iaşĭ, M. Costin. Un alt inconvenient al citaţiunilor din scriitoriĭ străinĭ, la M. Costin, este şi acela că, nu citéză locul de unde ié pasagiul. Mult a trebuit să muncim până să dăm de locurile de unde a estras M. Costin citaţiunile sale, cu atâta maĭ mult că une-orĭ niciĭ nu numesce scriitorul, ci ḑice numaĭ : «*scrie hronograful leşesc*».

(†) Acéstă cronică, am studiat'o, prin un memoriŭ presentat Academieĭ, şi publicat în Revista pentru istorie, arheologie etc. a D. Tocilescu, din anul 1883, An. I. vol. II, fasc. II, pag. 383.

*

Intrebându-ne, acuma despre stilul în care M. Costin şĭ-a scris operele sale istorice, aflăm că el este superior stiluluĭ luĭ Gr. Ureche. Frasa luĭ M. Costin este de o rotundime şi de un ritm plăcut. Influinţa lectureĭ cărţilor bisericescĭ, este însă vădită, de întrebuinţarea abundantă a conjucţiunilor la începutul fraseĭ. M. Costin cunósce frasa scurtă, dar maĭ frecuent este la dênsul periodul. Trebue să recunóscem că, de nu va fi din causa releĭ copierĭ, de multe orĭ periodul luĭ M. Costin, nu e destul de limpede. Dintre figurile de stil, metufora şi comparaţiunea sunt cele maĭ întrebuinţate în stiluĭ luĭ Miron. El nu stăruesce mult în prosopografiĭ, dar când le face, le dă o plasticitate deosebită. Etopeele. Domnilor, sunt maĭ adese fórte nimerite. — Vom observa că M. Costin nutrit în credinţele estetice, ale naţiuneĭ sale(*), nu póte admite că un personagiŭ frumos, să fie un om rĕŭ, şi vice-versa. De aceea prosopografiele sale, le face maĭ cu sémă, când sunt antitetice etopeelor.

Discursurile şi harangele, care aŭ putut fi rostite, la diverse ocasiunĭ, M. Costin, nu le aduce, ci numaĭ le indică locul, măcar că el însuşĭ era un orator : «*om fórte de trébă la vorovă*».

Descripţiunea, nu o întâlnim adese, sub penelul istoriculuĭ, deşi nu-ĭ este necunoscută. Naraţiunea însă, M. Costin o nimeresce bine. Védĕ-se bune-óră, naraţiunea despre locuste, şi acele a rĕsbóielor, la care a luat parte el însuşĭ

*

Câte-va cuvinte numaĭ, despre limba operelor luĭ M. Costin. În fórte puţin diferă limba luĭ Miron, de acea a dilelor nóstre. — Ediţiunea D. Cogălniceanu, a dat luĭ M. Costin infinitivele lungĭ în *are*, *ere*, *ire*. Noĭ le-am pus, numaĭ fórte arare-orĭ, şi anume unde le am aflat în codicele maĭ vechĭ. Dialecticul *h* în loc de *f* este caracteristic la M. Costin ca şi la Urechie. *E* lung înainte de o silabă cu vocală mută, ba chiar şi întrégă este fórte frecuent în limba codicelor vechĭ a le luĭ M. Costin. In aceste codice se scrie *éste*, *Léhiĭ*, ***Moldovéniĭ*** etc. Pluralul perfectuluĭ simplu, nu esistă în limba luĭ M. Costin. El dice : «Nemţiĭ făcuse, iar nu făcuseră. M. Costin preferă perfectul compus la perfectul simplu.

Eminentul fost scolar al facultăţiĭ nóstre de litere, D. Şainianul va alătura la tomul al II-lea al lucrăreĭ de faţă, glosarul cuvintelor streine din operile luĭ M. Costin. Aci vom atrage atenţiunea numaĭ

(*) Vedĭ legende saŭ Basmele Românilor de P. Ispirescu.

asupra unor cuvinte și forme, din limba nemuritoruluĭ cronicar. El ḑice : *îndreptătură*, în loc de *scuză*; *fuma*, în loc de *era incendiată;* ţéra se *adauge* la Domn noŭ, adică *trece în partea luĭ. A spăima și spăimat*, în loc de *a spăimênta; pre jur sine*, în loc de *împrejurul sĕŭ*; *deschisul minţiĭ*, în loc *de desvoltare intelectuală; un om subţire*, este un om fin, delicat; *capete de pace*, sunt articolele unuĭ tractat; o plastografie se numesce la Miron : *hârtie scornită*. El are vorbe, care se par neologisme, ca: *tractat*, *podagră și heragră*, *cerimonie*, *fantastic*, *frenetic*, *mator de ḑile*, *a cura* în loc de *a alerga*, a veni; *milă* ca mĕsură itinerară, ceea-ce la Ureche se uumesce *popriște ; titulușurĭ* adică titlurĭ; *desenterie* etc. Aflăm în M. Costin un numĕr de vorbe onomatopice ca : *glogozélă* adică *ferbere;* asemene vorba *a dodai*, dodăială : «dodăesce rĕul» etc.

Vom termina acéstă biografie reproducênd aci aprecierile ce am publicat despre M. C. în 1865, în conferinţa ce am ţinut la Ateneŭ· «O operă literară nu este numaĭ un simplu joc al imaginaţiuneĭ, capriciul isolat al unuĭ cap înferbêntat, ci și o copie a moravurilor, și semnul uneĭ stărĭ de spirit. Și așia fiind operele literare, s'a conchis, că după ele s'ar putea afla modul cum ómeniĭ aŭ simţit și aŭ judecat în secoliĭ din urmă.

Așia déră de voim să cunóscem pre om, autorul uneĭ opere, să întrebăm opera aceluia : cum simţi el, cum gândi? Și cu singure aceste lature vom ajunge a reconstrui pre omul de care ne desparte un mormênt, fie uĭtat în noianul secolilor, fie încă coperit de florĭ, și udat de lacrime.

Și a descoperi pre individ, în opera luĭ, nu este a descoperi însășĭ societatea, din care acela făcu parte?

Acésta e direcţiunea dată studiilor literare de către Lessing, Walter Scott, August Thierry, Michelet etc.

A descoperi în o operă literară cum simţi, cum judecă un óre-care bărbat, este a dobândi documente de mare autoritate : a) despre *mijlocul social*, adică societatea în care el a trăit, b) despre rasa, la care individul autor aparţine. Fie-care rasă, aduce indiviḑilor ce o constitue, o categorie de calităţĭ, orĭ scăderĭ, care nu stă în puterea individuluĭ, a le schimba cu totul, niciĭ chiar prin educaţiunea cea maĭ îngrijită; și c) despre *momentul literar*, adică despre bărbaţiĭ, carĭ înainte séŭ contimpuranĭ cu scriitorul ce analisăm, aŭ scris în acelașĭ gen, făcênd așia maĭ mult séŭ maĭ puţin scóla de la care scriitorul nostru a primit, influinţe conducĕtóre pe-

neĭ luĭ. Nu este lucru indiferent pentru critic cercetarea ***momentuluĭ literar***, la stabilirea merituluĭ relativ, al unuĭ scriitor.

*

A întreba așia déră opul luĭ Miron Costin: cum ***a simțit*** și cum ***a cugetat*** acest bărbat, este a descoperi însușirile raseĭ, la care aparține și tot de o dată *mijlocul sĕŭ social*. Maĭ adăogênd și cercetarea *momentuluĭ literar*, vom avé cu atât maĭ completă representațiune a întregeĭ epoce, al căreia M. Costin e fiŭ illustru.

Cari eraŭ așa dar opiniunile religióse, morale, sociale, politice etc., ale secunduluĭ cronicar al Moldavieĭ?

Nu e maĭ puțin mare decât a luĭ Ureche, figura luĭ Costin, considerată la lumina strălucitóre și egală a religiuniĭ.

Miron Costin ḑice: «*cred din scripturĭ și din scriptnrĭ avem și sănta credința nóstră creștinéscă și mântuirea, cu pogorîtul fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ și întruparea Cuvîntuluĭ, cel maĭ nainte de vecĭ, în firea omenéscă și fără de pĕcat*».

O asemenea mărturisire de credință la începutul croniculuĭ sĕŭ d'întéiŭ, are esplicațiunea sa. Miron Costin a făcut studiile séle în o țéră până la care aŭ fost străbătut luptele reformeĭ religióse; Miron Costin avea a scrie după cărțĭ, după *autorĭ latinĭ*, adică séŭ *păgânĭ* séŭ *catolic*, și in fine el, Românul, fără de a fi bigot, îșĭ amintesce totușĭ cu iritațiune, ofensele aduse credințeĭ strĕbune, de domnĭ ca *Despot*, ca *Grațiani* etc.

Profesiunea acéstă religiósă, catihetică, sub péna luĭ Miron Costin era, óre-cum, ceea ce se numesce în oratorie: *moravurĭ oratorice*.

Acésta nu va să ḑică că el nu simția ceea ce scria; că era fățarnic séŭ ipocrit. Nicăirĭ omul n'a trăit maĭ în sinceră și maĭ în bună ințelegere cu religiunea decât la noĭ Româniĭ. Religiune de pace și de înfrățire, religiunea Română fu și cea maĭ democratică din tóte ramurile creștine: ea sciu împăca exigențele ceruluĭ cu ale natureĭ omuluĭ și ast-fel omul Român aflâ în altarele séle, nu un jertfelnic, un rug al libertățiĭ și voințeĭ séle neatacabile, ci din contra o cetate de apĕrare a drepturilor luĭ, și maĭ presus de tóte, paladiul naționalitățiĭ.

Cum că Miron Costin, nu din bigotismu scrie profesiunea sa de credință, póte să o demustre îndemnul ce el face (†) să citéscă fie cine *cărți*, fără a stabili categoriĭ în privința lor. Dovédă de nebigotismu staŭ relațiunile ce a avut cu episcopul Italian (*), despre care ḑice că era *om de înțeles*. Dovédă de nebigotism stă, intre al-

(†) Letop. T. I, ed. vechie, pag. 5.

(*) Veḑĭ pag. 9.

tele, următorul pasagiŭ prin care arétă că, bine sciind că Românii îşĭ datoresc esistenţa naţională numaĭ religiuneĭ, totuşĭ desaprobă ca neoportună alianţa Moldovenilor cu Leşiĭ contra Turcilor:

«*De lăudat este, ḑice el, (†) fie-care Domn să fie spre partea cre-* «*ştinéscă, că acéstă ţéră, căcĭ trăesce în statul seŭ, aşia până acum,* «*pentru că e ţéră creştină stă până aḑi în rândurile séle;* **însă cu înţelepciune, nu fără socotélă,** *şi* **fără temeiŭ, ca în loc de folos ţĕriĭ să aducă peire...»**

Atât de puţin e bigot Miron Costin, că el nu se sfiesce de loc a da epitete ca *mahler* şi *amăgeu* chiar şi luĭ Misail *Călugărul* când acesta 'şĭ a permis neadevĕrurĭ contra naţionalităţiĭ Române.

Ca şi Ureche, Miron Costin recunósce *voinţa liberă*, liberul arbitru al omuluĭ, alăturea cu voinţa luĭ Dumneḑeŭ. Scie bine Miron Costin că «judeţul luĭ Dumneḑeŭ *spre ce trage cu anevoie se mută cu sfatul omuluĭ*». Dar în fine esiste, póte esiste acel sfat omenesc, şi «când, cum ḑice Ureche, se va tocmi *(va fi d'acord) voia luĭ* «*Dumneḑeŭ cu a ómenilor*» atuncĭ omul nu va avea numaĭ voinţa, ci şi putinţa realisătóre. Cu acéstă «*întocmire*» **de voinţĭ**, este gloria, e tot ce e nobil şi maĭ mare! Fără de acéstă întocmire, ḑice Miron Costin (††) *măcar câtă nevoinţă pune omul, sorocul luĭ Dumneḑeŭ cum este rânduit, a'l clăti nu póte!....*

Asistând la loviturile, la risipa atâtor case şi Domniĭ; mĕsurând cu durerea inimeĭ atâtea perderĭ şi scăderĭ, pe care, fiind prea târḑiŭ, nu le maĭ putea evita ţĕreĭ séle nicĭ armele vitejilor, nicĭ sfatul înţelept, sufletul simţitor al luĭ Costin óre putea, vĕḑênd «*cum staŭ în mică clipélă lucrurile omenescĭ şi risipele a marĭ case şi domniĭ (*)*» putea el să nu îngenuchie înaintea uneĭ fiinţe necunoscute, misterióse, conducĕtóre, spulberătóre lucrurilor omenescĭ? óre nenorocirea nu este cea maĭ elocinte lecţiune de catechismu despre puterea divină şi despre esistenţa uneĭ Provedinţe?

Miron Costin simţi efectele acesteĭ Provedinţe: el a arĕtat nimicnicimea planurilor, a înţelepciuniĭ omuluĭ faţă cu decretele acesteĭ Provedinţe. Nu e tréba luĭ să esplice cum se pedepsescŭ faptele omuluĭ, după ce el le-a comis din *predestinaţiune;* el atâta simte, atâta înţelege: *că gândul omuluĭ e nesciutor de sine la ce merge şi şi la ce întâmplărĭ sosesce (**);*» «*Că este nesciutóre firea omenéscă*

(†) Veḑĭ pag. 236 T. I. ediţie vechie.
(††) Veḑĭ Letop. T. I. pag. 317.
(*) Veḑĭ Letop. T. I pag. 322.
(**) Pag. 266 T. I.

«de primejdiile séle(†); că sunt lunecóse lucrurile resbóielor și în puterea luĭ Dumnedeŭ maĭ mult staŭ!»

Miron Costin, îngenuchiét, ca tot cel care a suferit mult, înaintea acesteĭ Provedințe, a înțeles, de o parte, mângâierea dulce ce află sufletul în rugăciune (*) și «cum nu sunt Domnĭ cu fapte marĭ de cât aceĭ' cu frica luĭ Dumnedeŭ (**),» și de altă parte, cunoscênd puținătatea omenéscă, față cu a tot puternicia acesteĭ Prosedințe, sufletul luĭ, — ce e de mirare? — va aluneca până la superstițiunĭ, până la fatalism. «Cu anevoie, dice el în unul din acele momente de îngenuchiere sufletéscă, *cu anevoie este fie-căruĭ* a se feri de ce *este să fie!»*

E! ce voițĭ? Mintea omuluĭ în aceea e icóna luĭ Dumnedeŭ: că voesce a'șĭ esplica și a înțelege totul; dar în acésta îșĭ mĕsóră puținătatea față cu Dumnedeŭ: în *tăcerea* ce află drept rĕspuns, când întrébă: ce este maĭ dincolo? Ce fu odinióră? Pentru ce e omul? — Și atuncĭ, în mijlocul intunereculuĭ în care se afundă mintea omuluĭ, înțelepciunea nu este a dice: *dincolo de mine e numaĭ întunerec...* Ci înțelepciunea este a luĭ Bossuet care esclamă: *«L'homme s'agite et Dieu le mène»*; înțelepciunea va fi fatalismul duios al luĭ Miron Costin, care, ca și Bossuet, esclamă: **«Nu sunt vremile sub cârma omuluĭ, ci bietul om sub vremĭ!»**

*

Fatalismul acesta al luĭ Miron Costin în atâta este însă scusabil și remâne cre-tin, că nicĭ o dată nu 'l a împins la fanatismul religios. Creștinismul Român nu a făcut *sânțĭ*, dar a făcut ómenĭ, fiĭ aĭ adevĕrateĭ biserice a luĭ Christ; el n'a făcut martirĭ aĭ cruceĭ, ci apĕrătorĭ aĭ neatârnăreĭ țereĭ, ci apostolĭ aĭ naționalitățeĭ. Cu aceea e mare religiunea creștină la Românĭ, căcĭ ea 'nainte de tóte, fu scutul naționalitățeĭ lor. Fanatismul lor, strămoșiĭ nu 'l îndreptaŭ la religiune, ci religiuneĭ ceréŭ *fanatismul* în iubirea de patrie, de *moșie*, cum o numiaŭ eĭ cu atât maĭ mare duioșie. De aci esplicarea comunitățiĭ gloriilor patrieĭ cu ale bisericiĭ Române. La noĭ Mitropolițiĭ aŭ fost marĭ nu prin macerațiunĭ și durerĭ corporale, ci prin lupte pentru țéră, prin zelul ce aŭ pus, nu la salvarea eĭ în cerurĭ, ci pentru zelul cu care s'aŭ ocupat de binele eĭ lumesc și de luminarea eĭ, de cultura eĭ spirituală și morală.

(†) Pag. 221.
(*) Pag. 279.
(**) Pag. 258, 308; 341.

*

Dér décă arĕtarăm pe Miron Costin sub lumina strălucită a gloriei, în ce 'i ar scădea lauda décă, spre a fi drepţi, am aminti că, cedând *mijlocului sĕŭ social*, a alunecat o dată, până a raporta ca lucru cumplit că : «*Gaspar mânca carne pe ascuns în tóte posturile*» şi altă dată (*), a vorbi despre Luteranismu şi despre Luter în un mod cam pré irreverenţios?

Miron Costin a putut, subt influenţele *mijlocului sĕŭ social*, să se abată uneori de la tolerantismu în materie de religiune. Una din acele abaterĭ este în ura, despreţul ce arétă la pagina 284 (**) legeĭ calvine. Dice acolo cronicarul nostru : «In anul 1653 aŭ făcut nunta Vasilie Vodă fiiceĭ séle ceĭ maĭ marĭ, Dómna Maria, după Cnézul Radzivil, om din casă mare din Cnezia Litveĭ. Numaĭ cu ce inimă şi sfat aŭ făcut acea casă dupe om de legea calvinéscă, care lege este scornită de un Popă din Flandria, de subt ascultarea Papeĭ Rômuluĭ peste legătura sobórelor cu multe minunĭ Dumnedeescĭ legate. Iară calvinul numaĭ prin singure poftele séle trupescĭ osebit de sfânta sobornicéscă biserică, aŭ scornit acea lege, la care ca la o lege slobodă în puţină vreme aŭ curs tótă Flandra şi Englitera. De mirat a rĕmas vacurilor acéstă casă, cum aŭ putut suferi inima luĭ Vasile Vodă să se facă; şi multă vréme s'aŭ frământat acest lucru în sfat şi câţĭ-va pe atuncĭ apĕra acest lucru să nu fie, ales Toma Vornicul şi Iorgachi Visternicul; care capete ca acelea abia de aŭ avut ţéra când-va séŭ de va maĭ avea! Eĭ dicea luĭ Vasile Vodă şi pentru legea retăcită şi un lucru nu fără grije despre împărăţia Turculuĭ. Iară Todiraşco Logofĕtul şi Ureche Vornicul staŭ asupra aceste nunte să se facă».

Cine nu înţelege din şirurile de maĭ de sus că Miron era sub influenţele *mijloculuĭ sĕŭ social?* Ce-ĭ dreptul, putea să fie dintre ceĭ cărora nu li se vedea a fi mare nelegiuirea însoţireĭ între o ortodocsă şi o calvină. Acésta l'ar fi putut aduce să scrie o pagină tot atâta de frumósă ca aceea ce ne lăsă antecesorele sĕŭ Ureche (Cap. V.), ca probă a tolerantismuluĭ românesc pentru cele-l-alte religiunĭ. Cine nu'şĭ amintesce indignarea primuluĭ cronicar despre nereeşirea Conciliuluĭ de la Florenţa d'a împăca biserica Rĕsărituluĭ cu a Apusuluĭ, ca şi când «*Rĕsăritul şi Apusul n'ar fi fost*, esclama el, *logodna luĭ Hristos!*» Ureche de acéstă nereeşire acusa pre Grecĭ : «*pentru pisma grecéscă...*»

(*) Pag. 281, t. I.
(**) Ediţiunea primă.

Dér óre Ureche n'ar fi fost şi el ca şi Costin aspru pentru Luteranism? Despre Catolicismu n'a scris cu amărăciune Miron Costin; şi în acésta se vede tocmaĭ că acest cronicar era subt influenţa loculuĭ unde 'şĭ făcuse educaţiunea în mare parte, Catolica Polonie.

*

Dér décă în privinţa tolerantismuluĭ luĭ Miron Costin critica rece şi nepartială 'ĭ găsesce scăderĭ, în comparaţiune cu Ureche maĭ ales, cu anevoe i-ar putea disputa acésta meritele în formularea de principiĭ politice şi sociale. Déca nenorocirile sunt şcólă, apoĭ Miron a avut unde să înveţe tot ce póte fi de folos, orĭ de daună unuĭ popor. Când el se otăresce a scrie istoria ţěreĭ séle, el, care asista cu durere la scăderea patrieĭ, esclamă: «Cu cale este şi nouĕ de «vremile acéste a povesti, den care vremĭ ah! s'aŭ început şi rĕul «nostru şi care până astădĭ ne aflăm pe acest pămînt la cumplite «vremĭ şi Dumnedeŭ scie (teribile profeţie!...), Dumnedeŭ scie de «nu-s şi peste vécul nostru trecĕtóre...»

Credinţele politice şi sociale ale luĭ M. Costin nu se chiămaŭ încă nicĭ *liberalismu*, nicĭ *democraţie*, nicĭ *republicanismu*.... Ele eraŭ însă unele, cele maĭ multe ecourĭ depărtate dér sincere ale vechilor instituţiunĭ ale Romeĭ, altele ale deprinderilor şi instituţiunilor statelor vecine cu Moldova. Să cercetăm şi pre unele şi pre altele amĕsurat cum le vom întâlni în resfoirea opuluĭ Cronicaruluĭ nostru.

*

M. Costin este, ca şi predecesorele sĕŭ, pentru monarhie, pentru procederea eĭ din sorginte divină şi pentru inviolabilitatea monarhuluĭ.

El dice că Domniile sunt sub rânduiala luĭ Dumnedeŭ, **fără care nu este domnire.**

La pag. 241 (ed. primă), narând uciderea luĭ Gaspar Graţian de boiarĭ, dice: «spurcată şi gróznică faptă şi neaudită în tóte ţĕrele «creştinescĭ. Domnul, orĭ bun orĭ rĕŭ, la tóte primejdiile luĭ ferit «trebuesce, că orĭ-cum este, de la Dumnedeŭ este, precum dice sfânta «scriptură: nu este nicĭ o putere fără numaĭ de la Dumnedeŭ.»

La pag. 304, amintind cum târgoveţiĭ slobodiră un săcăluş asupra luĭ Vasile Vodă, la Nistru, dice: «spurcată faptă şi nu fără de o«sândă cât de târdiŭ!»

Şi din contră, la pag. 316, Costin laudă fapta unuĭ boiar, care a dat asil luĭ Vasile Vodă fugar: «*La vreme ca aceea, dice el, să stea la nevoia Domnuluĭ, cu cinste vecĭnică fiă-căruĭ este.*»

*

Până unde merge însă *Miron Costin* în credinţele séle monarhice?

Merge el până a scuza monarhuluĭ incapacitatea, a ierta viţiile şi faptele rele?

Ajunge el până a atribui Monarhuluĭ, tótă puterea, tótă direcţiunea statuluĭ?......

Nu; el se pronunţă adese contra unor asemene monarhĭ, contra Domnilor rĕĭ şi neîngrijitorĭ de ale ţĕreĭ.

Maĭ ales *despotismul* nu-l aprobă: «**a tuturor tiranilor, la tóte ţĕrile urîtă este tirania.**» ḑice el (pag. 231). Şi: «*Unde este frică nu încape dragoste*» Pentru aceea: «*Ferięiţĭ aceĭ Domnĭ cărora ţĕrile lor le slujesc din dragoste, nu din frică, că frica face urîciune şi urîciunea cât de târḑiŭ tot sbucnesce.*»

Acéstă frumósă cugetare o repetă Costin la pag. 265 subt altă formă: «fericiţĭ Craiĭ, Impăraţiĭ şi Domniĭ, cari domnesc aşa, să «nu le fie de ceĭ maĭ micĭ nicĭ o dată silă.... Domniĭ ceĭ bunĭ şi «drepţĭ fără grije şi desfătat domnesc, iară ceĭ rĕĭ tot cu sfială.»

Dér étă un pasagiŭ din care se póte vedea cum, deprins cu ideile monarhice ale seclului sĕŭ, Costin se miră a afla posibilă prosperarea unuĭ stat şi subt altă formă de guvernament.

«De mirat lucru este, ḑice el, că acéstă împĕrăţie la câtă putere şi lăţime a venit, tot într'acele sute de anĭ, de sub cârma *sfetnicilor* (consulilor) aŭ crescut» (*).

Şi când se miră că nişte simpli *sfetnicĭ* aŭ putut face să prospere Roma, el nu ignoră totuşĭ cum Impărăţia Romeĭ a căḑut **din «desfrânata cârmă a împĕraţilor rĕĭ şi sburdaţĭ.»**

Impĕraţĭ rĕĭ şi sburdaţĭ faţă în faţă cu *sfetnicĭ* cari lăţesc mult ţéra, puterea eĭ!...

Étă, pare-ni-se un *monarhism* de care nu s'ar lepăda republicanul cu mintea sănătósă.

E! dér M. Costin scie cât e de anevoie să afli «*împĕrat nerĕŭ şi nesburdat*» El scie cât se ocăresc «*Domniĭ pentru cuvêntul nestătător*» (pag. 257); el scie că «**milele Domnilor pot aşeḑa ţĕrile;** nemila şi lăcomia lor fac risipa ţĕrilor (pag. 260).»

«*Oh! nesăţiósă firea Domnilor*, esclamă *monarhicul* Costin *spre lăţire şi avuţie órbă! Pre cât se maĭ adaoge pre atâta râvnesce. Poh-*

(*) Pag. 83.

tele Domnilor n'aŭ hotar : avênd mult, ca și cum n'ar avea nimică le pare....»

Iată asemenea acusațiunĭ le aduce M. Costin Domnieĭ, el care, în dreptatea criticeĭ séle, nu a uĭtat de a spune și acea că de multe orĭ de relele ce se comit pot Domniĭ să nu fie culpabilĭ : «*La cur-«țile lor multe rĕutățĭ pot a se face fără scirea lor.*»

*

Décă Domnia este maĭ adesea rea, déca fie cu scirea Domnuluĭ, fie fără scirea luĭ, rele vin de la tron asupra capuluĭ poporuluĭ, ce mijloc vede Costin pentru îndreptarea acestuĭ mare neajuns?

Acéstă îndreptare o crede posibilă cronicarul nostru lăudat în înconjurarea Domnuluĭ cu *sfatul țĕreĭ.*

Este remarcabilă apologia ce face «*sfaturilor*» de care se înconjură Domniĭ ceĭ bunĭ, cari nu vor să lucreze din *șópte* nicĭ dupe otărîrile ce iéŭ la *mese*, ci dupe chibzuință și desbatere *cu voróvă* cu acele sfaturĭ.

«Așa feresc pre Domnĭ și țĕrile **vorova cu sfatul** de primejdiĭ; «că pentru aceea a dat Dumnedeŭ împĕrațiĭ, craiĭ și Domniĭ câr-«muitorĭ țĕrilor, să aibă sfetnicĭ pe lângă sine, cu cariĭ vorovind o «trébă, să frământe cu vorova lucrul, și unul una, altul alta rĕs-«pundênd, se lămuresce lucrul care-ĭ maĭ spre îndemână. **Ear ceea «ce fac Domniĭ singurĭ din gîndurile séŭ din șopte rar lucru «este de folos;** că încă în lume n'a născut om până adĭ să nu'ĭ «trebuiască vorova cu sfat. Că de și ghicesce Cârmuitoriul câte o «trébă, încă tot să nu se încrédă că a ghicit, până nu se întăresce «pĕrerea luĭ cu vorova și a altor părerĭ...... La mulțĭ Domnĭ marĭ, «smintelele aŭ cădut din șópte, séŭ nesfătuițĭ, acum, din vécul no-«stru......» (†).

Iată pare-ni-se, limpede și lămurit — maĭ puțin numele, — constituționalismul modern! Nu, Miron Costin nu este pentru Guvernul *personal*, ci al *sfatuluĭ*, al *adunăreĭ țĕreĭ*. *Sfatul* e preferit de Costin chiar dacă ar greși, chiar de nu ar eși cel maĭ bun.

«Décă s'aŭ aședat Alecsandru Vodă la scaun (Lupul pĕrul schimbă, nu firea!) tot pre acea cale ca la domnia de 'ntĕiŭ aŭ purces lucrurile. Ci cârpia *boiariĭ* cum putea trebile țĕreĭ, iar domnia maĭ mult ișĭ petrecea.»

*

Constituționalismul luĭ M. Costin nu mergea, de sigur până unde

(†) Pag. 285 T. I. ed. I.

ajunge al nostru, în teorie. Recunoscênd că adunările, sfatul ţĕriĭ feresc Domniĭ bunĭ şi ţĕrile lor de pericole, Costin însă nu póte a nu face rĕspundĕtor pre *Domn* de faptele rele. Nu este d'a se míra nicĭ a striga la contradiţiune când aflăm pe Miron Costin, pe de o parte susţinênd inviolabilitatea capetelor coronate şi pe de alta totuşĭ, acusând domniile pentru faptele rele sevârşite orĭ tolerate.

Şi cari sunt viţiile ce nu póte Costin ierta Domnilor ţĕreĭ?

Maĭ înteiŭ de tóte el nu voesce *Domn fără de frica luĭ Dumnedeŭ*. Acésta intră în ideile séle religióse, cum vĕdurăm. Apoĭ voiesce Costin ca Domnul să nu fie desfrânat, muieratic, dedat la beţie, lacom, răpitor, lucsos, mândru, vĕrsător de sânge, *gros la fire, prostatec*, nestatornic la cuvênt, nedrept etc.

In asemenea părerĭ asupra caracteruluĭ Domnilor, M. Costin este cu puţină deosebire, de aceeaşĭ şcólă cu predecesorele sĕŭ Ureche. Cu aceiaşĭ procedare de stil ca şi Ureche, Costin face portretele, etopeele Domnilor bunĭ şi a Domnilor rĕĭ. Câte-va esemple ne vor încredinţa de acésta.

Despre domnia luĭ Mihnea vodă dice (†) : «*cu cale i-a dis cumplit*, că a *fost desfrânată Domnia şi nedréptă.*» Despre Stefan Vodă Tomşa, Miron spune că era : «*mare vĕrsător de sânge, gros la fire şi prostatec*». (pag. 256).

De Mihnea Vodă zice érăşĭ, (pag. 341) că *era om fără de nicĭ o frică de Dumnedeŭ. fără de nicĭ un temeiŭ, tiran, nedrept, fantastic.*

La domnia luĭ Stefăniţă Vodă scrie că : «mesele şi petrecăniile acesteĭ domniĭ, abia la vre o domnie să se fie prilejit, *nu fără mare desfrănăciune......*» (pag. 336.)

De asemenea domniĭ Costin se indignă şi geme asupra nenorocirilor ţĕreĭ. Péna luĭ este, din contră, înmuiétă în rade de sóre când are d'a face portretrul unuia din rariĭ noştri domnĭ bunĭ.

«*Era*, dice el despre Ieremia Moghilă, *era om* **întreg la minte,** nerăpitor, nemândru, nevĕrsător de sânge, blând, dumnederesc.»

Mult preţ pune şi cu dreptate, Miron Costin, la *intregimea de minte*, la *blândeţea şi nemândria Domnilor ţéreĭ*. Cu preţul *intregimeĭ de minte*, Costin lăuda chiar şi pre Stefăniţă Vodă, pre care, cum vĕdurĕm, de altă parte ni 'l arétă desfrânat şi muieratic. «Era acest Stefăniţă om deplin, *cap întreg*, fire adâncă, cât poţĭ dice că nasc şi în Moldova ómenĭ. La învĕţăturile soliilor şi la a cărţilor

(†) **Pag. 213 T. I. ed. I.**

rĕspunsurĭ, am audit pe mulțĭ mărturisind, să fie covârşind pre Vasile Vodă (†).

La pag. 256 (T. I.) M. Costin laudă pre Radul Vodă dicênd că era: «deplin la tóte, şi întreg la fire; cuvêntul ce grăia ca o pravilă era tuturora, judecățile cu mare dreptate și socotélă, fără fățărie, cu cinste, iară nimenuĭ cu voie veghiată».

Iată cum lăuda blândețea luĭ Moisi Moghilă: «era om blând la fire ca un miel, nicĭ lacom, nicĭ cu rĕŭ nimenuĭ. Multe case de jos, lipsite, a locuitorilor țereĭ aŭ ridicat» (*).

Şi despre Mateĭ Vodă de la Muntenĭ, dice că fu: «om fericit preste tóte domniile acesteĭ țerĭ, *nemândru, blând*, **drept om de téră**, harnic la rĕsbóie, aşia neînfrânt şi ne'nspăimat, cât poțĭ să'l asemenĭ cu marĭ şi vestițĭ ostenĭ aĭ lumeĭ».

«Om drept de téră!»

Domnia unuĭ Gaspar Grațian era pré recentă în memoria luĭ Costin, ca el, care ura domniĭ rĕĭ, când eraŭ românĭ, să nu aibă încă îndoită gróză de domnia rea când era şi strĕină.

Miron Costin acusând domniile rele şi lăudând pre cele bune, nu uitá a adăogi, — ca circumstanță atenuantă pentru Domnie, — că de multe orĭ domniile nu sunt rele prin viciile Domnuluĭ ci prin curtezaniĭ carĭ'l înconjură. El va scrie maĭ încolo că «maĭ toțĭ Domniĭ sunt bunĭ, numaĭ se întêmplă de se află de acest fel de ómenĭ de se lipesc maĭ lesne la toțĭ Domniĭ, de le strică firea cea bună. Maĭ mult se află la domniĭ de acest fel decât de ceĭ dreptĭ şi bunĭ.»

Curtezaniĭ, *îmbunătoriĭ*, cum le dic primiĭ cronicarĭ, iată în adevĕr *nepriețeniĭ* Domnilor: «Tóte Domniile nu sunt fără nepriétenĭ, «dice M. Costin, şi ales Domniĭ maĭ mulțĭ nepriétenĭ aŭ, precum «copaciĭ ceĭ maĭ 'nalțĭ maĭ multe vifore şi maĭ marĭ vênturĭ sprijinesc!»

Priveliştea morală a Domniilor țereĭ, care apăreaŭ înaintea judecățeĭ luĭ M. Costin, ca morțiĭ Egiptuluĭ, spre a'şĭ da sémă de viața lor, astă privelişte a adus pre M. Costin, să esclame cu o profetică şi tristă vorbă: «Caută aice la ce voie aŭ fost Domniile țereĭ până nu de mult, ci la ce sunt acum!» (**); séŭ, ca alt Ieremia, să plângă sórta patrieĭ sale şi să suspine: «O! Moldovă, de ar fi Domniĭ carĭ «stăpânesc în tine toțĭ înțelepțĭ, încă n'aĭ peri aşia lesne! Ce dom«niile nesciutóre rânduluĭ tĕŭ şi lacome, sunt pricina peireĭ tele, că

(†) Pag. 336. T. I. ed. I.
(*) I. pag. 282.
(**) Pag. 325, T. I. edit. I.

«nu caută să agoniséscă şie nume bun la ţéră, ce caută, desfrânaţĭ, «numaĭ averĭ să strângă, carĭ apoĭ totuşĭ se risipesc şi încă cu pri-«mejdie caselor lor! (*)»

*

Intre relele obiceiurĭ cari nenorociaŭ Moldova, cronicariĭ ca Ureche, Costin, puneaŭ şi pretenţiunea de a se forma o clasă a parte în naţiune, acé a boierimeĭ.

Carĭ sunt opiniunile luĭ Costin în privinţa nobilimeĭ?

Ureche s'a fost ridicat cu vehemenţă contra privilegielor claseĭ séle; el protesta căcĭ «în Moldova singurĭ ceĭ marĭ judecătorĭ, singurĭ pârâşĭ şi singurĭ plinitorĭ (esecutorĭ) legeĭ... şi de acest obiceiŭ Moldova nu scapă!»

M. Costin e maĭ puţin decis contra privilegielor de clasă, în contra *nobleţeĭ*. El admite, pare-se, esistenţa uneĭ nobilimĭ, căcĭ recunósce (pag. 265) esistenţa de *marĭ* şi *micĭ*, şi încă merge până acolo, în concesiunile ce face *mijloculuĭ* sĕŭ social, că adaogă că, *«cu cale este a hi frică celor maĭ micĭ de ceĭ maĭ marĭ»*.

Cu tóte aceste inima luĭ protesta în contra acesteĭ opiniunĭ, care era a societăţeĭ séle, când, îndată apoĭ adaoge: *«Iară cursul lumeĭ aduce de multe orĭ de este grijă celuĭ maĭ mare de ceĭ maĭ micĭ»*.

Ca corectiv la esistenţa uneĭ nobilimĭ, Costin laudă, admite şi cere *egatitatea inaintea dreptăţeĭ*, de şi pare că o reservă încă numaĭ unor clase anume.

«Când Domnul, ḑice Costin, judecă pe un boier cu un curtén, ochiĭ Domnuluĭ **pot se fie** spre boiar, **Iară judeţul pe calea sa să mérgă.**»

Costin recunósce esistenţa uneĭ nobilimĭ, când raportă, fără combatere orĭ observaţiune, vorbele luĭ *Radu-cel-mare: «De mare folos şi cinste este Domnieĭ şi ţĕreĭ boierinul»*; dér de altă parte, acolo unde pune cugetarea sa intimă pe lângă credinţele timpuluĭ sĕŭ, adaoge: *«Décă când se pârésce un* curtean cu un ţĕran, maĭ de cin-«ste se cade se fie curténul şi la cuvênt şi la căutătura Domnuluĭ, — cum credea Radul-cel-mare, — dér judeţul să nu se abată din calea sea cea dréptă (pag. 257. T.I. ed. I-a).

Ş'apoĭ, maĭ la urmă, ce fel de nobleţă admitea cronicarul nostru? Nobleţa viçiuluĭ? Nobleţa trăndăvieĭ, a răpiriĭ, a jucătorilor de cărţĭ, nobleţa înstreinăreĭ de ţéră?... Nu, nu! Déca M. Costin înţelege că nu e posibil să inceteze vre odată deosebirea dintre om

(*) T. I. pag. 236.

și om, el scie că acea deosebire nu póte fi legitimă decât în direcțiunea morală și intelectuală: *«sfatul alege câtă osebire este între om și om»* ḑice el. (†)

Nobleța? *«De mare folos și cinste este Domnieĭ și țereĭ boiarinul*(††) Dér care boiarin?

«Boiarul **ințelept»** maĭ ânteĭ, care cu ințelepciune și sfat lucréză la binele și fericirea țěreĭ sale;

«Boiarul **avut»**, dupe aceea «că déca, ḑice Costin, are Domnul cincĭ șése boiarĭ avuțĭ, nicĭ de o nevoe a țěreĭ *nu se teme!»*

Iată acésta era nobilimea luĭ Miron Costin, care'șĭ a dat viéța pentru credințele séle; acéstă nobilime o aproba Costin când lăuda vorbele luĭ Radu cel mare, că, déca *boiarinul nu se pórtă cum se cade unuĭ boiar, Domnul să'l scóță.»* (*)

Am cercetat în chiar operile sale, și am aflat maĭ sus pre Miron Costin. *«Nasc, și în Moldova ómenĭ marĭ!»* putem esclama cu propriele luĭ vorbe.

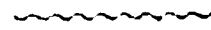
1886 August 20 **V. A. Urechiă.**

(†) Pag. 307 T. I ed. I.

(††) p. 257 T. I. ed. I.

(*) Pag 257 T. I. Radul cel Mare boierise după stăruința unor boierĭ și a mitropolituluĭ pre o slugă a sa, dar le ḑisese că «firea aceluia nu era de boiărie». Câte-va ḑile dupe aceia Radu primind plângerĭ contra purtăreĭ nouluĭ boier, l'a *desboerit* și a pus pre armaș să'ĭ tragă câte-va toege.

PARTEA II

OPERELE COMPLETE

ALE LUI

MIRON COSTIN.

CARTEA

PENTRU

DESCALECATULU DE'NTAIU

A

ȚEREĬ MOLDOVEI ȘI NEAMULUI MOLDOVENESC

DE

MIRON COSTIN

CARELE AŬ FOST

LOGOFĔT MARE IN MOLDOVA.

CARTEA
PENTRU DESCĂLECATUL DE'NTAIU

A

ȚĔREI MOLDOVEĬ ȘI NEAMUMUĬ MOLDOVENESC

DE

MIRON COSTIN

CARELE AŬ FOST LOGOFET MARE IN MOLDOVA (*)

PREDOSLOVIE

Adecă cuvîntare de'ntâiŭ de descălecatul **цѫрьй** cel de'ntâiŭ și némul moldovenesc.

Către cetitoriŭ.

Inceputul țĕrĕlor acestora și némuluĭ moldovenesc și muntenesc și *cațĭ sînt* în țĕrile unguresci cu acest nume *rumânĭ*,

---

(*) Acest titlu nu esistă în nicĭ unul din codicele esistinte, dar l'am conservat după edițiunea D-luĭ Cogălniceanu, ne-aflând nimică contrar în redacțiunea luĭ. la modul de a scrie al luĭ Costin.

Rêndurile 1—5 : Amintim că pentru cronicul I-iŭ al luĭ Miron Costin am luat de bază **Manuscrisul A.** (Tocilescu) cel cu No. 11 de la muzeul de antichitățĭ din 1723, în combinare cu **Codex AA.** (Văcărescénu) de la aceiaș dată 1727. séŭ póte chiar cu ceva de maĭ înainte. **Manuscriptul No. 11,** ne dă rândurile ce adnotăm, precum se vĕd maĭ sus. Codex A.A. fiind lacunar nu ne dă aceste rândurĭ. **Cod. F :** «Predoslovia (...кіѧ) adecă cuvêntarea di'ntâiŭ *din* Descălecatul цѫрѫї di'ntâiŭ și *a némuluĭ* Moldovenesc. Cătră cetitorĭ *acesteĭ cărțĭ*» **Codex FF.** «Predoslovie saŭ cuvêntare *pentru descălecătura țĕrilor* și a némuluĭ Moldovenesc *i Muntenesc.* Cătră Cetitorĭ.» **Codex Țicăŭ :** *«Pentru intéia descălecătură a țĕreĭ și a némuluĭ Moldovenesc.»*

R. 5. Codex F. adauge *a* înaintea genetivuluĭ neamuluĭ.

Cod. FF. id. dar scrie în loc de vorba *românĭ,* (r. 6) verbul *rĕmân :* «remân până astă-ḑĭ...» **Cod. Țicăŭ,** id.

Cod. F. vorba Roumânĭ o scrie Românĭ. Omite : *și câțĭ sint.* **Codex FF.** și *Câți-s.* **Cod. Țicăŭ :** *și a țĕreĭ Unguresci și acest nume Român.*

și până astădĭ : de unde sînt (*) *și din ce seminție, de când și cum aŭ descălecat* într'aceste părțĭ de pământ, a scrie multă vreame la cumpănă aŭ stătut *sufletul* nostru; să înceapă ostenéla acésta după atâtea vécĭ, de la descălecatul țerilor cel di'ntâiŭ, de Trajan impĕratul Rŏmuluĭ, cu câte-va sute de anĭ preste *miĭ* trecute, se sperie gîndul. A lăsa iarășĭ nescris, cu mare ocară înfundat némul acesta de o sémă de scriitorĭ, este inimeĭ durere. Biruit'aŭ gîndul să mĕ apuc de acéstă ostenélă: să scot lumeĭ la vedere felul némuluĭ, din ce isvor și seminție sînt locuitoriĭ țĕreĭ nóstre Moldoveĭ și țĕreĭ Muntenescĭ, și Rumânilor din țĕrile ungurescĭ, cum s'aŭ pomenit maĭ sus, — că tot de un ném și odată descălecațĭ sînt.—De unde sunt venițĭ strĕmoșiĭ lor pre aceste locurĭ? sub ce nume aŭ fost intâiŭ la descălecatul lor, și de când s'aŭ osebit și aŭ luat numele cest de acum Moldovénĭ și Munténĭ? în ce parte de lume este Moldova? hotarele eĭ până unde aŭ fost întâiŭ? ce limbă țin și până acuma? cine aŭ locuit maĭ înainte de noĭ pe acest pământ, și sub ce nume? Scot la scirea tuturor, carĭ vor vrea să scie neamul țĕrilor acestora.

Dice-va nescine: prea târdiŭ este; după sutele de anĭ, cum se vor putea sci poveștile adevĕrate de atâtea vacurĭ? — Respund: Lăsat-aŭ puternicul Dumnedeŭ iscusită oglindă mințeĭ

(*) Păstrăm pentru propriile opere ale luĭ Costin pe *i* în verbul *sunt,* forma acésta nefiindu'ĭ cunoscută.

R. 1—10 **Cod. F.** omite: *și din ce seminție, de când și cum aŭ descălecat intr'aceste. Cugetul* în loc de *sufletul; vacurĭ* loc. *veacĭ.* De *la* Trajan. **Cod. FF.** loc. de pămênt. *Cugetul* loc. *Sufletul. Vécurĭ* loc. *Veacĭ.* — *Cod. Țicăŭ:* ca și Cod. FF. însă omite: «*a scrie*» și face o singură frasă cu: *să încépă ostinéla acésta. Gândul* loc. *Sufletul.*

Cod. F. ad. după *apuc*: *de acéstă ostinélă;* și ad. *așia,* înainte de: *și țĕreĭ.* **Cod. FF.** *trudă* loc. *ostenélă.* **Cod. Țicăŭ:** omite: *cum s'aŭ pomenit maĭ sus.*

R. 10—22. **Cod. F.** *deosebit* loc. *osebit.* **Codex. FF.** *deosebit* loc. *osebit.* Omite *luat.* — *Moldovan* și *Muntén* loc. de plural. **Cod. Țicăŭ** ca și **Cod. FF.**: omite însă vorba: *de acum.*

Cod. F. *Pe unde* l. *până unde. Ce limbă ținé întĕiŭ* l. *ce limbă țin.* Omite: *care vor vré să scie némul țĕrilor acestora.* Punctuația greșită după: *sub ce nume,* unde adaoge: *scos la țeri tutorora.* **Cod. FF:** *saŭ scos la scire tututora cărora vor vrea să scie neamul țĕrilor acestora.* **Cod. Țicăŭ:** *sub ce nume este scos la scire tuturor.*

Cod. F. ad. la r. 20, vocativul: *priétene. Istoriile* loc. *Poveștile.* **Cod. FF.** id. *priétene* dar nu și *istoriile.* **Cod. Țicăŭ:** ca și Cod. F.

omenescĭ: scrisórea, dintru carea deacă va nevoi omul, ceale trecute cu multe vremĭ le va putea sci și oblici, și nu numaĭ lucrurile lumeĭ, staturile și începĕturile țĕrilor lumeĭ, ce și singură lumea, ceriul și pămĕntul, că sînt zidite după cuvĕntul luĭ Dumnedeŭ celuĭ putearnic.

Cred din scripturĭ scim, și din scripturĭ avem și sfânta credința nóstră creștinéscă, și mântuirea nóstră, cu coborîrea Fiiuluĭ luĭ Dumnedeŭ, și împelițarea Cuvĕntuluĭ cel maĭ înainte de vécĭ, în firea omenéscă, (de'n-afară de pĕcat). Scriptura ne deschide mintea de ajungem cu credința pre Dumnedeŭ, Duhul-cel nevĕdut și necuprins și neajuns de firea nóstră. Scriptura depărtate lucrurĭ de ochiĭ noștriĭ ne face de le putem vedea cu cugetul nostru. Să nu pomenim de marele Moisi, carele dupre ҂вч (2090) anĭ aŭ scris Létopisețul de la zidirea lumeĭ, că acesta aŭ avut pre singur Dumnedeŭ dascăl, rost către rost. Омирꙁ în сн҃ (250) anĭ aŭ scris după risipa Troadeĭ, resbóiele luĭ Achileus. Plutarchu în patru sute de anĭ aŭ scris viața și faptele vestituluĭ împĕrat în lume, al luĭ Alexandru Machedon. Titus Livius cursul a tótă împĕrăția Rŏmuluĭ. în ѱ҃ (700) și maĭ bine, aŭ scris după urzitul Rŏmuluĭ. *Și alțĭ mulțĭ istoricĭ cercând deamăruntul scrisorile cursul a multe vacurĭ, cu osîrdie* și cu multă osteneală aŭ scos lumeĭ la vedere istoriĭ.

Indemnatu-m'aŭ maĭ mult *lipsa* de sciință *începutuluĭ* acesteĭ țĕrĭ, din descălecatul eĭ cel d'întâiŭ, tóte alte țĕrĭ sci-

---

R. 1—5. C. FF. Multă vreme l. plural. *incepĕtoriile* loc. *începĕturile. că sînt zidite: câte sînt.* **Cod. Țicăŭ:** l *puternicul: sântul și milostivul D-deŭ.*

R. 5—10. **C. F.** suprimă *împelețarea* și pune: *Cuvĕntuluĭ* la nominativ. *Cel unul fără de păcat* l. textuluĭ nostru. **C. FF.** *Cred că din scripturĭ avem etc. cu pogorirea fiuluĭ Omenesc și prea inaltăluĭ cuvĕnt (celuia ce nu scie început nicĭ sfîrșit) in fire omenéscă;* l. textuluĭ de sus. **Cod. Țicăŭ:** *Cred din scriptură scim. Intruparea cuvĕntuluĭ* l. textuluĭ.

R. 10—20. **Cod. AA.** (Văc.) identic. C. F. omite cifra anilor. Ad. dupĕ *dascăl și incĕtător* și pune: *și* înainte de rost cătră rost. **C. FF:** *ochiĭ* l. *mintea*; *lui D-deŭ* l. *pre. De minte saŭ ominéscă, saŭ îngeréscă,* l. *de firea nóstră. Scriptura depărtate de ochiĭ trupescĭ, ne face de le vedem cu ochiĭ sufletescĭ.* **Cod. Țicăŭ:** ca și textul. **C. AA:** *Omir.* — C. F. *Omirul* — Omite: *luĭ Achileus.* **C. FF:** «*resbóiele luĭ Filip*» l. *luĭ Achileus.* — **Codex Țicăŭ,** idem ca **Codex FF.**

R. 20—24. C. AA. ident textuluĭ. — C. F: *r. 19 Levius.* — Omite: «*cercând deamănuntul scrisorile cursul a multe veacurĭ*» —*istoriile* loc. *istoriĭ.* **Codex FF.** ca și Codex F: «*Indemnatum'aŭ firea maĭ mult de sciință a acesteĭ țĕrĭ*». — **C.**

ind începĕturile sale. Laud usîrdia *reposatuluĭ* Ureachie (*) Vornicul, carele aŭ făcut de dragostea ţĕriĭ Létopiseţul sĕŭ; însă acela de la Dragoş Vod, de descălecatul cel al doilea al ţĕreĭ aceştia din Maramureşiŭ scrie; iară de descălecatul cel d'întâiŭ cu Rumânĭ, adecă cu Rŏmlenĭ (**Рѫмлѣни**), nemica nu pomenésce, numaĭ *amelită* la un loc cum că aŭ maĭ fost ţéra odată descălecată, şi s'aŭ pustiit de Tătarĭ; orĭ că n'aŭ avut cărţĭ, orĭ că i-aŭ fost destul **a** scrie de maĭ scurte vécurĭ. Destul şi atâta, cât póte să ḑică fiesce cine, că numaĭ luĭ de acéstă ţéră ĭ-aŭ fost milă, să nu rĕmâie întru întunerecul nesciinţeĭ. Că cele-l-alte ce maĭ sînt *adaosĕturĭ*, scrise de un Simion Dascălul şi al doilea de un Misail Călugărul, nu leatopiseţe, ce ocărĭ sînt care, şi acéle nu puţină a doua îndemnare mĭ-aŭ fost. Cât mi se pare, — bine nu sciŭ, că n'am vĕḑut leatopiseţul luĭ Eustratie Logofĕtul, — iar cum am înţeles din câţĭ-va boiarĭ, şi maĭ ales din Nicolae Buhuş, ce aŭ fost Logofĕt mare: pre acest Simeon Dascalul, Istratie Logofĕtul l'aŭ fĕtat cu basnele luĭ, şi Misail Călugĕrul de la Simion aŭ născut, cela fiŭ, cesta-l-alt nepot. Şi mult mĕ mir de unde aŭ luat aceaste basne? Că şi Ureachie Vornicul scrie şi el: **МЕ** patru-ḑecĭ şi cincĭ de anĭ, la domniile cele d'ntâiŭ: nicĭ o scrisóre nu se află de lucrurile lor, ce s'ar fi lucrat, şi nicĭ strĕiniĭ n'aŭ sciut nimică de dênşiĭ până la Alexandru Vodă cel Mare şi Bun. Deaci aŭ început istoriciĭ

Ţicăŭ : «îndemnatum'aŭ firea maĭ mult *de cât* sciinţa acesteĭ ţĕrĭ». **C. F** : Omite: *lipsa* de; — *din începutul* loc. *începutuluĭ*. — *şi din descălecatul* l. *de descălecatul.*

(*) Păstrăm ortografia numelor propriĭ după Costin. Tot aşa vom face când vom cita după alţĭ scriitorĭ.

R. 1–5. **C. F.** *luĭ Nestor Ureachie Vornicul* — loc. textuluĭ. — **Cod. FF :** «*dar laud osîrdia şi a luĭ Ureachi Vornicul.* — cu *Romaniĭ* adecă cu *Rămleniĭ*» — **Cod. Ţicăŭ :** *Laudă osirdieĭ luĭ Ureake Vornicul carele*

R. 5–15. **Codex** *AA.* identic. C. F. *însemnéză* loc. *amelită*. — *Cum póte fiesce-cine* loc. *Cât poate.* — Puncteazĕ rĕŭ: pune punct dupĕ *puţină* şi este silit **a** scrie: *puţine.* Acest cuvênt se leagă aşia: «*care şi aceasta nu puţină a doua îndemnare mi-aŭ fost.* — **Cod. FF :** aceeaşĭ eroare — **Cod. Ţicăŭ** idem.

R. 15–21 : **Codex AA.** identic. C. F. : *iar cum s'aŭ înţeles de câţi-va boiarĭ.* Ad. «*Acel mahleriu de Misail Călugărul*... Omite: *şi el* — Ad. **Că** *45 de anĭ*..... Ad. după *lucrurile lor :*» «*a Domnilor*». — Cd. FF : *iar cumcă s'aŭ înţeles din câţi-va boiarĭ.* — Ad. ca şi C. F. vorba *măhleariu de Misail*..... **Cod. Ţicăŭ :** ca Cod. **F.** omite însă vorba a *Domnilor*».

leșesci a se scrie, maĭ ales *Bielskie* și *Martin Pașcorskie*, pre cariĭ 'ĭ-aŭ urmat rĕposatul Ureachie Vornicul. Deacă n'aŭ fost dară d'intâiŭ scrisóre in țéră, și niciĭ străiniĭ n'aŭ sciut și nimică n'aŭ scris, de unde sînt acéste basne, cumcă se fie fost moșiĭ țĕreĭ aceșteia din temnițele Rômuluĭ, dațĭ întru ajutorul luĭ Laslău craiul Unguresc; și Româniĭ *acum* eraŭ in Maramurăș, în ḑilele aceluĭ craiŭ, ceștĭ din cóce, de unde este acum, Moldova, iar ceĭ dincolea unde este acum țéra Muntenéscă, iar în munțĭ pe Olt, unde și acum se *pomenésce* țéra Oltuluĭ, și Româniĭ ceĭ descălecațĭ de Trajan în Ardeal, *acum era in Ardeal*.

Eŭ, iubite cetitorule, nicăirĭ n'am aflat, niciĭ la un istoric, niciĭ Latin, niciĭ Leah, niciĭ Ungur, — și viața mea, Dumneḑeŭ scie cu ce dragoste pururea la istoriĭ este și până la acéstă vrâstă *acum și slăbită;* — de aceste basne să dea séma eĭ și de acéstă ocară. Niciĭ este șagă a scrie ocară vecĭnică unuĭ ném; că scrisórea este *un lucru vecĭnic;* când ocăresc într'o ḑi pe cine-va, este greŭ a răbda, dar în vécĭ? Eŭ voiŭ da séma de ale mele câte scriŭ!

Făcutu-țĭ-am isvod d'intâiașĭ-dată de marĭ și vestițĭ istoricĭ, *martoriĭ a* cărora trăesc și acum scrisorile în lume, și vor trăi în veacĭ. Și așa am nevoit să nu'mĭ fie grijă, de ar cădea acéstă carte orĭ pre a cuĭ mână, și din streinĭ, carĭ de amĕnuntul cércă smintelele istoricilor: *pre dânșiĭ am urmat* cari-i

---

R. 1—10 : Cod. *F. Deaci* **s'aŭ** *inceput istoriile leșesci* **a se** *scrie*». — *Și deacă*— loc. — *Deacă.*—Omite : *dară in «de unde sunt dară»*. *Acum* loc. *atuncea*—*Acesti dincoace unde este acum,* loco textuluĭ. — *Iar* **pe** *munți*..... l. *«iar in munți»*. — Omite : *«Acum era în Ardeal»*. — **Cod. FF.** ca C. F. — **Cod. Ţicaŭ :** *«Și după aceea»* loc. *«Deaciĭ»* — *«Aŭ inceput a scrie istoriile cele vechi»* l. textuluĭ. — Omite *«pe care iaŭ...»* și ḑice : *«maĭ ales Bielski Martin (?) și Pascorskie. Aŭ urmat pre cariĭ reposatul Ureche Vornicul.....»*—Ad. vorbele :» **deci** *deacă*» Omite : *«dați intr'ajutor»* și înlocuesce cu *«pleacă intru ajutorul lui Laslaŭ.»* Omite la fine : *«Acum era în Ardeal »*

R. 10—21 : Cod. *AA.* *«slăbită»* în loc de *slăvită*. Am corectat după *AA.*—**C F.**— *«Cu ce dragoste* **eram** *pururea la istoriĭ»*. — Omite vorba : *«slăbită»*. — Ad. după «de aceste basne» vorbele : *«și de această ocară ce aŭ scris»* — Omite apoĭ după vorba *seamă*, vorbele : *«și de această ocară»*. — *Și când ocărîm.* lc. *«când ocăresc»* — **C. FF.** După vorba «Ocărim pre cineva» ad. *«intr'oḑi»* — **Eŭ incă** *voiŭ da seamă de care scriŭ»* lc. textuluĭ. — **Cod. Ţicaŭ :** — ca și Cod. F.— Ad. vorba : *«intr'oḑi»* ca Cod. FF. — Ad. după «cineva» vorbele : «este *lucru rĕŭ* și cu greŭ» etc. — *«Insă eŭ viŭ da seamă de ale mele de câte scriŭ eŭ»* loc. textuluĭ.

vedĭ în izvod; eĭ pavĕza, eĭ sînt povéța mea: eĭ rĕspund și pizmașilor némuluĭ acestor țĕrĭ și zavistnicilor. Și întâiŭ unui Enea Silvie (*) și cu următoriĭ luĭ. Insă acesta istoric nu așa greŭ nepriaten éste, cât numaĭ acest nume *Vlah* de pe **Флѣкъ** hatmanul Rômuluĭ că este, scrie; unde s'aŭ lunecat și sĕracul Ureachie Vornicul. Credem neputințeĭ omenescĭ! — Iară este altul, de némul sĕŭ Léf, Iane Zamoskie, carele orb năvăleasce dicênd, că nu sînt Moldovéniĭ niciĭ Munténiĭ din Rômléni; ci trecênd pe aicĭ, pre aceaste locurĭ, Trajan împĕratul și lăsând slujitorĭ de pază, aŭ apucat o sémă de Dakĭ limbă *rômlenéscă*. Vedé-veĭ apoĭ a cuvintelor luĭ rĕspuns și ocara, nu de la mine, ci de la istoriciĭ povațele mele, la rândul sĕŭ.

Puternicul Dumnedeŭ, cinstite iubite cetitorule, să-țĭ dăruéscă, după aceaste cumplite vrémĭ a anilor noștri, când-va și maĭ slobode vécurĭ, întru care, pe lângă alte trebĭ, să aibĭ vreame și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă; că nu este alta și maĭ frumósă și maĭ de folos în tótă viața omuluĭ zăbavă, decât cetitul cărților. Cu cetitul cărților cunóscem pe Ziditorul nostru Dumnedeŭ; cu cetitul laudă iĭ facem, pentru tóte a luĭ către noĭ bunătățĭ; cu cetitul, pentru greșélele nóstre milostiv 'l aflăm; din scriptură înțeleagem minunate și veacĭnice faptele putereĭ luĭ, ne facem fericită viața, și nemuritoriu agonisim nume. Singur Mântuitorul nostru Domnul și Dumnedeŭ Hristos ne învață dicênd: «Cercațĭ scriptura». Scriptura depărtate lucrurĭ de ochiĭ noștri ne învață, cu acele trecute vremĭ să pricepem cele viitóre.

(*) Vedĭ despre En-Silvie și Zamoskie la notele de la fine.

R. 1—10: C. AA: *Fleak* l. *Fleakă*. — *Leah* l. *leaf*. — **Cod. FF.:** *După dînșii* — *Pre dênșiĭ* — Omite: «*eĭ pavĕza*» — Omite: «*și zavistnicilor*». — *Fliah* — *Fliac*. — «Este altul de neamul sĕŭ *Vlah*.» l. «leah», e de sigur erórc de copist. — Omite vorba «*dicênd*». — **Cod. Țicaŭ.** Omite: «*eĭ pavĕza*». — *Fleacă* (ca în text) — *Leah* (ca C. AA.) — Omite: «*dicênd*»

La rênd. 10 am adoptat varianta din C. AA, căcĭ credem erona'ă acé din C. N. 11 (muzeu), unde dice: „*au apucat o sémă de au deschis limba romaneasca*". Așa zice cod. F. — Cd. FF.: «*au apucat aceaste* **lecuirĭ** *și așa o seamă de dascălĭ aŭ luat limba rômlenească*»(!). — R. 10—21. Cd. F: «*Cinstite și iubite cetitorule.*» — *Vedéreĭ apoĭ cuvântător luĭ cuvent*» loc. textuluĭ. *Cod. Țicau:* să'țĭ *dăruească* **cândva,** *și maĭ slobode.* Am corectat textul aci după C. AA. In Cod. N. 11 lipsesce: «*să pricepem cele viitore*» atât de importante. Aceste vorbe sunt și în Cd. F., FF. și Țicău.

Citésce cu bună sănătate, și priméscе a nóstră cu dragoste ostenélă.

De tóte fericirĭ și darurĭ de la Dumnedeŭ voitor.

Miron Costin. (Кωстжн)
Care am fost logofĕt mare în Moldova (*).

R. 1–5: Am adaos în textul nostru vorba «*și primească*» care este în tóte codicile cele-l-alte, afară de C. N. 11. unde lipsesce tot, după vorba: «*trecute vremi*». Finea este după C. AA.— Ea este omisă în cele-l-alte Codice.

(*) Aci urmează în Cod. FF. o notă a copistuluĭ demnă de observat. Din ea se va vedea că Cod. FF. este de o dată maĭ vechiă de cât 1805, că adecă e tocmai de la 1732, (vedĭ nota la fine în **Note,** la primul cronic).

ISTORICII (*)

carĭ aŭ scris de descălecatul cel d'intâiŭ a țĕreĭ nóstre a Moldoveĭ și a țĕreĭ Munteneseĭ.

BONFINIŬ Ungurul, istoric, *De Dakia.*
DIONE istoric, *la Viéța luĭ Trajan Împĕratul Rômuluĭ.*
EUTROPIUS istoric, *la Viéța luĭ Andrian Împĕratul Rômuluĭ.*
CARION CAVATIU.
TOPELTIN din Mediașĭ, istoric Ungurese.

ISTORICII LEȘESCI

carĭ aŭ scris de lucrurile Moldoveĭ, după al doilea descălecatul țĕreĭ Moldoveĭ, de Dragoșiŭ Vodă.

DLUGOȘIŬ, istoric leșesc.
CROMER, istoric leșesc.
STRICOVSKIE, istoric leșesc.
PIASINSKIE Episcop de Premisla.
MARTIN PASCOVSKI istoric léh.
BIELSKI, istoric leșesc.(**)
Pre aceștĭ doĭ aŭ urmat repaosatul Uréchie Vornicul.

(*) Titlul acesta: «*istoricii*» este aproape cel din Cod. FF.; el lipsesce in Cod. AA. In numerul 11 nu este alt titlu de cât «*Istoricii*» și apoi : Dion, Eutropie, Carion-Cavațiu, Bonfiniu Ungur-Topeltin de Mediași. «Cei leșesci lipsesc toți.—**Cod. FF.** omite vorba «*Ungurul*» la Bonfiniu. Asemene vorba «*istoricii*» și «*Rômului*» la Eutropius. Asemene vorba *istoric* la Covațiu. Asemene «*din Mediași*» și *istoric*, dicĕnd numai: «*Topeltin Ungur*». Asemene la numele *Dlugoși, Cromer* etc, suprimă calificativele ce am lăsat să subsiste în text după D. Kogălniceanu, și *Cod. L. FF. DD.* ne resultând din aceasta nicĭ o greșală contra textului.

(**) M. Costin, maĭ citéză și alțĭ scriitorĭ streinĭ ne cuprinșĭ în acéstă listă. Să se vadă ce dicem despre dênșiĭ în studiul nostru despre *Isvórele* luĭ M. Costin.

CARTEA DI'NTAI
DE NEAMUL MOLDOVENILOR
DIN CE ȚÉRĂ AŬ EȘIT STRĂMOȘIĬ LOR (*).

De némul Moldovenilor, din ce țéră aŭ eșit strĕmoșiĭ lor.

CAPUL I.

Tóte lucrurile, décă se încep a spune din inceputul sĕŭ, maĭ lesne se înțeleg; și némul Moldovenilor, fiind dintr'o țéră care se chiamă Italia, de Italia și de impĕrăția Rŏmuluĭ, (**) a cărei**a** împĕrățiĭ scaunul orașul Rŏmul în dricul Italieĭ éste, a pomeni întâiŭ ne trage rândul.

Țéra Italieĭ de aicĭ de la noĭ drept spre apusul sóreluĭ este, nu așa depărtată de țéra nóstră; că de la Belgradul, carele îl scim maĭ toțĭ că este pe Dunărea, unde cade apa Saveĭ în Dunărea, neguțitorească mergênd, cale de ḑile....... éste până la Veneția; și Veneția éste pre pămêntul Italieĭ. În statul sĕŭ este între mărĭ, ca și Greția, adică țĕrile grecescĭ; că dincóce despre noĭ se închide cu o limbă de mare, care ease din Marea Albă. Venețianiĭ ḑic aceĭ limbĭ **golfo** *de Veneția*, adică *limba séŭ grumazŭ de Veneția*. Se ḑice cu alt nume și *Mare Adriaticum*, marea de *Adria*. Iar măreĭ din care ease limba a-

---

(*) Titlul acesta nu este în ediția D-luĭ M. K. dar esistă în tóte codicele cu neînsemnate variante. Așa în Codex AA. este cam textul nostru. Cd. No. 11. Idem. Cd. F. «**Pentru** *neamul*» loc. *de* neamul. — Cd. FF. Idem, cu stremutare de aceleașĭ vorbe. — Cd. Țicău ca și Cod. F.

(**) Ржмѕаѕї— Ржмѕа le criem cu *ŏ :* Rŏmul, pentru cuvênt ortografic lesne de înțeles. Asemene nu păstrăm ortografia *țară-țarĕĭ*, ci scriem cu a Academieĭ.

Cd. N. 11 : *R. 1—15* «**de** *inceputul sĕŭ*». Am preferit *din* (Cod. AA). — **Cd. F.** omite *se* în *se incep*. Adaoge după *spune : «de Italia»* care nu are nicĭ un sens.— *«Al căreĭ împĕrățiĭ scaunul iĭ este orașul Rŏmul»* loc textuluĭ. — Omite : *«a pomeni intâiŭ ne trage rîndul»*. *Biligrad* — loc *Belgrad*. — În locul lăsat gol pentru ḑilele de

ceea iĭ ḑic Latiniĭ : *Marea Mediteraneum*, adică marea din mijlocul pămêntuluĭ; Turciĭ, Greciĭ și noĭ : ***Marea Albă***. Iar despre ceea-l-altă parte, despre apus, isbucneasce, iar din aceeașĭ Mare Albă, un unghiŭ de mare, însă nu cu atâta lungime, cum este limba céstă-l-altă despre noĭ; și spre cela-l-alt unghiŭ, dincolea, este Ianua, noĭ ḑicem Ianoveziĭ. Însă dintre aceste ambe limbĭ case Italia, și în dricul pămêntuluĭ, spre miaḑănópte, dincolo, până la hotarele Franțozuluĭ.

Hotarele eĭ despre rĕsărit, despre noĭ, cum s'aŭ ḑis maĭ sus : Limba de mare, și apoĭ Stiria, Carintia, Austria, țĕrele împĕrăţieĭ nemţescĭ; despre miaḑă-nópte Franţoziĭ; despre apus Hispania, iar despre miaḑă-ḑi se inchid, cu marea ce'ĭ ḑicem noĭ *Albă*, și tot aceea este, care se întinde până la Țarigrad. Greciĭ ḑic Italieĭ cu alt nume *Hesperia*, de pe Hesper, stéua cea căria ḑicem noĭ *lucéfĕrul cel de nópte;* că acel lucéfĕr drept preste Italia apune. Seménătóre fórte cu țĕrile Grecescĭ; că cum Greţia se încépe din *Marea Albă*, între mărĭ până la Machedonia, de o parte cu *Marea Albă*, care se întinde până în Țarigrad; de altă parte limba de mare de care s'aŭ scris maĭ sus, desparte pre Italia de țĕrile Grecescĭ; așa și Italia : dincóce cu Limba de mare, iar dintr'acolo, despre apus, cu unghiul cel despre Ianovezĭ.

---

cale de la Belgrad la Veneţia, Cd. F. pune **30**. — Cd. FF. cași Cd. F. — **Cod. Țicăŭ** *ca Cd. F.* și FF.

R. 1—10. — După **Cd. AA.** — **Cd.** No. 11. ad. ca și **Cod. F.** după *noĭ : «ḑicem»*. — *«În osebĭ»* loc. *ambe.* — **Cod. F.** — *«care easte»* loc. *«care easă. Locfu* loc. *Golfu* (!) «dincolo» loc. *dincolea.* — *Iancia = Ianua* (!) — *Ghenova. Ghenoreziĭ* loc. *Ianoreziĭ.* — *dóue* loc *ambe.* — **Cd. FF.** *Grecie.* — *Colofu* = Golfu (!) Maĭ aŭ tot așa nume latine stălcite, destule! — *Enovriezii* loc. *Ianoveziĭ.* — *Este Italia* loc. *easă.* — **Cd. Țicăŭ :** Veneţienĭ = *Veneţianiĭ* — *Locfu* — cași Cd F. — Stilcesce numele latine : *Meletiraneută* loc. *Mediterraneum* (!) — *Ceal-alta* loc *aceeașĭ Mare Albă*.

R. 10—21. **Cd. F.** *Hotarele Franţozilor.* — *Avestria* loc. *Austria.* **Cd. FF.** *hotarele Franţiĭ.* — *din mare* — loc *de.* — *Aristria = Austria.* *«Meaḑi de nópte»* — **Cd. Țicăŭ** după *Cd. F.* cu deosebire : *împĕratuluĭ nemţesc* — loc *Împĕrăţieĭ nemţescĭ.* — *«Cu o mare ce'ĭ ḑicem noĭ...»* loc. *«Cu Marea».* — *«Se întinde până»* — am preferit această variantă contra Cod. 11 unde este : *se închide,* care nu se află de cât în cod. FF. Cod. AA. *Italieĭ* loc. *Italia* — Cd. F *se tinde* — loc. *se întinde.* Ad. *«de carea s'aŭ pomenit când ḑicem Marea Albă»* — Omite : *«între mări până la Makedonia, de o parte cu Marea Albă.* — *despre partea Italieĭ* loc. *«desparte pre Italia».* *Dintr'acoace* — loc. *Dintr'acolo.* — Omite : **cu,** dinaintea

Așa are Italia domnii împărțite în sine, cum avea și Greția într'o vreme, cărora domnii și țĕri sînt numirele aceastea: Liguria, Toscana, Umbria, Sabina, Lațium, de unde este limba *Latinéscă*, și de la Latin craiul; Neapolis crăia subt craiĭ Hispanieĭ; Calabria, Apulia, Romania, Istria, Hetruria, Campania. Si maĭ sînt maĭ multe țĕrĭ; le trec cu condeiul pentru zăbavă. Iară Greția avea țĕrĭ anume: Arcania, Etolia, Tesalia, Fochida, Morea, Arcadia, Elada, Olimbia, Laconia, Ahaia, Attica, unde este vestitul orașul Athina: Beoția, și iarășĭ maĭ sînt țĕrĭ maĭ mĕrunte.

Este țéra Italieĭ plină, cum se dice, ca o rodie, plină de cetățĭ și orașe iscusite; mulțime și desime de ómenĭ, tîrgurĭ vestite pline de tot bișugul. Și pentru maĭ iscusénii și frumusețurĭ a pămĕntuluĭ aceluĭa, i-aŭ dis *Raiul pămĕntuluĭ*; a căruia pămĕnt, orașele, grădinile, tocmealele la casele lor, cu mare desfătaciune traiuluĭ omenesc, nu are tótă lumea subt ceriŭ, blănd voios și sănătos; nicĭ căldură prea mare, nicĭ iernĭ greale; de griŭ, vinurĭ dulcĭ și ușóre, unt-de-lemn mare bișug, și de póme de tot felul: chitre, năramze, lămăĭ și zahar, și ómenĭ iscusițĭ preste tóte némurile, stătătorĭ la cuvĕnt, ne-amăgitorĭ, blăndĭ, cu ómeniĭ strĕinĭ nemăreţĭ, dintr'alte țĕrĭ, indată tovarășĭ, cum ar fi cu aĭ sĕĭ, cu mare omenie, subțirĭ, pentru aceea le dic *gentilomĭ* (*), cum dic Greciĭ

---

vorbeĭ *Unghiul*. — *de Enovezi* — loc. *despre Ianovezi*. — **Cod. FF.** aprópe ca și *Cod. F.* — *se inchide* — nu «*se tinde*» *Grecia* loc. *Greția* din Cd. AA. — **Cod. Țicăŭ** — *se intinde*. — Ca și F omite «*intre mărĭ* etc.»

R. 1—10. — **Cod. FF.** dă *Toscana* și decĭ am preferit în loc de greșitul ***Tuspana*** din Codicele 11, AA și Tescana din codicele F. L și Țicaŭ. — Cd. **11** *Neustria* — loc. *Istria*. — **Cd. Țicăŭ** *Atuteica*—Attica (! !) — **Cd. FF.** *Grecia* loc. ***Greția*** — *maĭ mĕrunte țerĭ* loc. *maĭ multe*. — Cd. *Țicăŭ* (ca Cod. FF.) ***Afokida—Fokida.***

R. 11—20. — Cod. AA. stremută vorbele: *și omenĭ iscusițĭ, la cuvĕnt stătator peste toate neamurile*. **Cod. F.** *mare* loc. **maĭ** *iscuseaniĭ*. — Ad. *Italia* dupe *pamentuluĭ*» — *Desfătarea* loc. *desfătăciune*. — Ad. *vezduh* după: *toată lumea*. — *îmbland* loc. *bland* (din codicele AA și N. 11) — Ad. «*satiu*» dupe vorba *griu*. — Cod. L. Omite «*și*» dinaintea: *pentru marea iscusenie*. In genere ca și F.) — Cd. FF. *raiul pămintesc*. ad. «*Italia*» după «*pamentesc*» restul ca și F și L, afară de *bland* după Cod. AA și N. 11. — **Cd. Țicăŭ:** Ad. dupe *ușoare* «*și foarte bune*» *și de toate și de tot felul*. loc. *și de poame etc.*

R. 20—21. **Cod. F.** *stătători* loc. *stăpânitorĭ*. **Cod. 11.** *stăpînitorĭ la curent*. Am preferit lecțiunea din Cd. AA și cele-lalte. — Ad. vorba: la *obiceiurĭ* după «*subțirĭ*» — «*Ciotolomi=Gentilomi !*

(*) E scris *gentiloni*. V. A. U.

celebiĭ, şi la rĕsbóie neînfrânţĭ într'o vreme, cum veĭ aflà la istoriile Rŏmuluĭ, de veĭ ceti de dênşiĭ. Acea ţéră este acum scaunul şi cuĭbul a tótă dăscălia şi învĕţătura,—cum era într'o vreme Athina la Grecĭ, acum Padova la Italia,—şi de alte iscusite şi trufaşe meşteşugurĭ. Este Italia maĭ vechĭe de cât Roma, adică decât Rŏmul şi împĕrăţia Rŏmuluĭ, care s'aŭ urzit în ţéra Italieĭ după ce aŭ nemerit de la Troada Antenor şi Enea, din cariĭ Antenor, Veneţieĭ şi olatelor eĭ, iar Enea Rŏmuluĭ şi împĕrăţieĭ luĭ incepetorĭ şi rădăcină sint.

Numele *Italieĭ* este vechiŭ la tóte istoriile cele vechĭ Latinescĭ de pre *Ital*, craiul lor. Némţiĭ italianuluĭ dic *Wallios (a)* şi nouĕ Moldovenilor şi Muntenilor iar aşa *Wallios ;* Franţoziĭ Italianuluĭ : Vallashos*(b)*, nouĕ şi *Muntenilor : Vallaşhos*. Leşiĭ Italianuluĭ : *Vloh* iar nouĕ Moldovenilor *Voloşini ;* iar Muntenilor acum s'aŭ luat Leşiĭ de pe apa Oltuluĭ, şi aŭ maĭ adaos tiparniciĭ lor o slovă M, de le dic **Мшлтѣнї** *(Multean)*, adică Oltean. Şi ţereĭ Italieĭ aşijderea Vlosca Zemlea, adică *ţéra Vlohuluĭ*, iar ţereĭ nóstre : *Volosca Zemlea*. Unguriĭ Italianuluĭ : *Olasz*, iar Moldovénuluĭ şi Munténuluĭ : *Olah (c)*.

R. 1—10. **C. F.** *Toate dascaliile şi inveţăturile* loc. singular. — *Frumoase* loc. *Trufaşe*. — **Cd. FF.** *cum ar fi dintâiŭ cu ai sei.* Ad. *sînt*, înainte de *subţiri*. — *Era într'o vreme o ţeară, cum veĭ afla la istoriile Rŏmuluĭ — de vreĭ să citescĭ de dênşiĭ... Acea este acum..* loc. textuluĭ.—*cuibul invĕţătureĭ* loc. textuluĭ. **Cod. 11** adaoge la finea fraseĭ : *toţĭ*.

(a) Ab his Romanis profectum esse Walachorum nomen, vicinis in Transsylvania Gottis authoribus, qui Italos, Germanica consuetudine, Wallios nominarunt, consentaneum est. (Chronicon Carionis, pag. 604).

Luat'aŭ Miron Costin acéstă informaţiune, direct din Carion? Este maĭ probabil că nu a făcut de cât să copieze din «Origines et occassus Transsylvanorum» de Laurenţiŭ Toppeltin, din Mediaş, care şi el la pag. 50, a copiat literalmente aceste vorbe de sus din Cronica luĭ Carion.

(b) Valachos quasi Vulachos (gallica pronunciatione Valashos) id est Italos dici. — Topeltin pag. 49.

(c) Hungaris Valachus **Oláh,** *Italus dicitur* **Olasz**=Topelt. pag. 48.

R. 10—20. **Cod. A.A.** omite : *Moldovenilor* in : «iar nouĕ *Moldovenilor....*» **Cod. F.** *in cărţĭ tiparnicilor* loc. *tiparniciĭ*, – ad. *Mislĕte* M. — loc. *M.* — **Cod. L.** asemene: *Ţĕreĭ nóstre* **Moldova**=ţĕreĭ nóstre. **Codex DD.** (Neculcea) adaoge după «*zemlea*» : *adecă ţeara Moldoveĭ*, ca în ediţia tipărită de D. Cogălniceanu. De bună seamă sub peana luĭ Miron Costin era o deosebire între *Vlosca Zemlea* din rĕndul 17 şi *Vlosca Zemlea* din rĕndul 18. Abia în un codice am aflat diferinţa dintre *Vlosca* şi *Voloşca* ce consemnarăm în textul nostru.

Caută-te dar acum, cetitoriule, ca într'o oglindă. și te priveasce de unde escĭ, lepădând de la tine tóte ceale-l-alte basne, câte uniĭ aŭ însemnat de tine, din nesciință rătăcițĭ, alțiĭ din zavistie, carea din lume între némurĭ n'aŭ lipsit nicĭ o dată *(a)*, alțiĭ de buĭguite scripturĭ și deșérte. Iar nu numaĭ numele acesta, precum aĭ înțeles că este tot unul la tóte țĕrile, și al tĕŭ și al Italieĭ, — precum veĭ înțeleage maĭ pre larg la capul deosebĭ : «*De numele acestor țerĭ*», că și Turciĭ și Greciĭ ne ḑic *Vlah*, — ce și dintr'altele te veĭ cunósce : obiceaiurĭ, hire graiul, și până astăḑĭ, că escĭ drept *Vloh*, adică Italian ! (*)

Multe obicéiurĭ într'acest ném trăescŭ, a Italienilor, până astăḑĭ : așa de ospețĭ la casele lor, nemărețĭ, voioșĭ și liobovnicĭ. (Nu sciŭ de ce Munteaniĭ o seamă s'aŭ abătut de la acéstă hire); așa la petrecăniĭ, la întrebare unul pre altul de viață, așa hirea, clătirea. Cine aŭ fost la Italia să vadă pre Italianĭ, să-ĭ ia aminte, nu'ĭ va trebui maĭ mare dovédă să créḑă cum un ném sînt cu Moldoveniĭ.

In casa nóstră aŭ fost acéstă voróvă, în Iașĭ, cu un Episcop Italian, care între altele, fórte pe voia gânduluĭ mĕŭ, 'mĭ aŭ ḑis cuvinte de aceaste némurĭ, ḑicênd așa : (și era om de înțeles) «Mie, nu'mĭ trebuésce să maĭ citesc la istoriĭ, de Moldoveanĭ cine sînt? Pre o sémă de obiceaiurĭ fórte bine-ĭ cunosc de unde așa sînt liubovnicĭ la óspețĭ; așa fĕmeile lor se feresc de vederea streinilor și se daŭ în laturĭ; așa să nu trécă femeea pe dinaintea bărbatuluĭ pe drum séŭ pe cărare; așa tótă viața în mâncare cu dulcéța curechiuluĭ; numaĭ acestia sărat, — atâta osebire, — aceia și iarna și vara tot vérde, nemurat. Tóte aceste aŭ tocma cu Italianiĭ și la ve-

---

(a) Alusiune la versurile sale contra zavistieĭ.

(*) Veḑĭ despre *Vloh*, *Vlah* în memoriul din Colect. Hurmuzake an. 1712 pg. 417.

R. 11. **Cod. AA.** după «*Liubovnicĭ*» adaoge parantesa *(Nu sciŭ din ce Munteniĭ o samă s'aŭ abătut puținel din acéstă hire).* Am înscris'o în text, căcĭ este în tóte codicele și este a luĭ Miron Costin. Ediția D-luĭ M. C. a omiso. Asemenea Codex N. 11.

R. 1—15. **Cd. II :** *ospătătorĭ la casele lor pre ceĭ nemerițĭ.* A cetit rĕŭ vorba: *nemărețĭ.* «*Cu mare voie și libov privesc*» loc. textuluĭ. — *Așa Italianiĭ ca aĭ noștri Moldoveaniĭ la petrecăniĭ.* —loc. textuluĭ— **Cod. Țicăŭ** omite după vorba : *dovada se creadă că un neam sînt cu Moldovéniĭ*».

R. 17. **Cod. AA.** este lacunar la acest pasagiu. Singurul Codex direct la acest pasagiu este cel cu N. 11. Cele-l-alte codice : F., DD., FF., L. și **Țicăŭ** sînt indirecte.

R. 27. **Cod. F.** după *osebire: «aŭ că acestia sărat, ce este, și vara și iearna*

deare se mărturiseasce o fire. Cu multă mirare am stătut de mărturia aceluĭ vlădică de mare ajutor istorieĭ meale.

Ințelege-veĭ și din capul care se va scrie din graiul acestor țĕrĭ, că și limba este dovédă, că în graiul nostru până astăḑĭ sînt cuvintele, unele letinescĭ, iar altele italinescĭ. Se miră un istoric, anume *Covacciocius* ḑicênd: «*De mirat lucru este că limba Moldoveanilor și a Munteanilor maĭ multe cuvinte are în sine Rŏmlénescĭ de cât Italinescĭ, măcar că Italianul tot pre un loc cu Rŏmleaniĭ.* *) Ce aceea nu este *divă*, că Italianiĭ târḑiŭ 'șĭ-aŭ scornit limba din letinéscă, așa de iscusită, de dismerdată, cât că easte limba ângeréscă iĭ ḑic și întru unele preste sémă eșĭ aduce cu a nóstră, ales cu aceaste *silabes :* Della, di, della *voĭ* — *Vosiniorio*, cum easte : *la Dumneata.* Dela tine, la Dumneata, la Voĭ, de la Voĭ, care aceste în limba letinească, adecă Rŏmlenească acum nu încape, ce cură fără aceste în mĕsurile seale (1).

Un istoric anume, Enea Silvie, de carele 'țĭ-am pomenit la predoslovie, și câțĭ-va alțiĭ pre urmă și pre cărarea luĭ, aŭ scris în istoria sa, cum Moldoveaniĭ, cariĭ locuesc pre pământul Dakieĭ de sus, și Munteaniĭ pre Dakia de jos, acest nume *Vlah* anume aŭ dupĕ *Flac*, Hatmanul Rŏmuluĭ; și acéstă păreare a aceluĭ Enea nu este de aiurea, numaĭ aŭ cetit nisce stihurĭ a unuĭ dascăl anume *Ovidius*(2). Pre acel dascăl Ovidius, l'aŭ făcut, cum ḑic Turciĭ, *surgun*, de l'aŭ gonit din Rôm, tocma la cetatea Albă, pre Marea Négră, August Kesar împĕratul Rŏmuluĭ, pentru nisce cărțĭ ce scrisése în stihurĭ de dragoste, de se împluse Rŏmul de curviĭ, dintru aceale jocurĭ a luĭ, cum fac și Muscaliĭ de trimit la *zatoceniĭ*, adecă urgiĭ și până acum. Acel dascăl Ovidie aŭ scris câte-va cărțĭ, șeḑênd la cetatea Albă, în urgie, iar în stihurĭ, că ș'aŭ sfîrșit acolo și viața și pe numele luĭ este balta *Vidovul*, la cetatea *Albă*. Intr'aceale

---

nemurat — «*acestuĭ episcop italian*» loc. textuluĭ. **Cod. L.**: **r. 7.** *din capul care* ***va*** pune — loc textuluĭ: «*la capul deosebĭ*»

*) ***Covacciocius*** in *Oial. de Adm. Reg. Trans. observavit vernaculum istorum sermonem, plus fere in se habere Romani et latini sermonis, quam praesens Italorum lingua. (Topeltin. pag. 71).*

R. 9-- «*Diva*» slavonism=*demirat.* Se află numaĭ în **Cd. 11** și Țicaŭ.

(1) Acest pasagiŭ filologic este reprodus astfeliŭ numaĭ în Codex 11; în tóte celealalte este și maĭ alterat și neinteligibil. V.A.U. — *R. 28.* — **Cod. F.** «*în urgie la Sibir*» adaos.

(2) Aci M. C. urméză pre Topeltin și dela el împrumută versurile ovidiane (pag. 47 și 48).

cărţĭ, una ce are nume de *Pont*, scrie la un prieaten al sĕŭ, la Rŏm, anume Greţin, aceste stihurĭ.

Eată că ţi-le însemnez latineasce scrise şi pe limba noastră tălmăcite : (*)

Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus; et illo
ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenuit Mysas gentes in pace fideli :
hic arcu fisos terruit ense Getas.

Ovidii Epist. ex Ponto, lib. IV, ep. IX.

Gheţiĭ ţinea intr'o vreme, acum Flacus ţine
Rîpa scump'a Dunăriĭ, el singur cu sine;
El aŭ ţinut Misia, în pace, cu credinţă,
Pre Gheţĭ aŭ scos de aicea el cu biruinţă.

Aşa însemnéză aceste stihurĭ, ale celuĭ Dascal, pomenind pe acel *Flac*, căruia 'ĭ este numele la istoriile Rŏmuluĭ *Fulvius Flacus*, Consul, precum chiăma eĭ pre atuncia Hĕtmania lor. Şi de aceste stihurĭ s'aŭ legat întâiŭ Enea Silvie, şi după dênsul şi alţiĭ; şi dintru aceia aflu şi eŭ pre Ureachie Vornicul următoriŭ: cum să fie numele ţĕrilor acestora *Vlah* de pe acela *Flac*, Hatmanul Rŏmuluĭ. Căruia lucru, Carion istoricul stă împotrivă, şi cu dênsul *Topeltin* de *Mediaşĭ*, anume ḑicênd deschis : «*Ceea ce aŭ scris, că numele Vlah acestuĭ neam*, a-decă *a Moldovenilor şi a Muntenilor, este de pe Flac*, *Hatmanul Rŏmuluĭ, basne sînt*». Eŭ încă ceiŭ partea mea cu dênşiĭ; cu aceştĭ doĭ ţiŭ pentru acéste dovéde, care deschis ţĭ-am scris : cum tótă lumea ḑice Italianuluĭ şi nouĕ cu un nume până astăḑĭ. Şi acel Flac ce aŭ bătut resbóie cu *Turciĭ* pre Dunăre, iar la descălecatul ţĕrilor acestora, necĭ o trébă nu are; care sînt târḑiŭ dupe Flac, descălecate de Trajan împĕ-

---

(*) **Cod. F.** FF. DD. L. Ţicăŭ, nu daŭ versurile în latinesce, ci copistul ḑice : «*Iubite cetitorule, fiind stihurĭ latinescĭ am lăsat loc; fiindu-ţĭ de folos, saŭ de veĭ înţelege éţĭ veĭ scrie pe placul tĕŭ, iar eŭ ţi le-am scris pe limba nóstră tălmăcite.*»

R. 1—20. Cod. AA. ni dete lecţiunea bună, căcĭ Cod. 11 ḑice : «*pomenind aşa nu pociŭ...(?)*» de la acest loc înainte încurcă cu totul textul şi devine imposibil de condus pentru aprópe întreg primul cronic. Copiştiĭ scriŭ *Fleac*, *Flacă*... am corectat citaţiunea.

Cod. F. — *pre acéle vremĭ* loc. *pre atuncea.* — *ceia ce aŭ scris* **cu** *numele Vlah* — loc. «**Că** numele...» — «*de pe Vlah*» loc. *Flah.* — După : «*cu un nume*» ad. «adecă *Vloşi*» — resboie cu *Tatariĭ* loc. *Turciĭ.* — Cod. L : *pre acel Vliah* loc. *Flac* (r. 24)—«*la istorie*» loc. pluraluluĭ.—*Pre acele vremĭ* (ca şi Cod. F). Ad. «*Laurentie* nainte de *Topeltin*» — *Cu numele,* loc. «*că numele*». După «credea în» ad. «ḑice Miron Logofĕtul». — După «*ţiŭ*» ad : «*şi eŭ*». După : «*cu un nume*» adaoge : «*Moldovenilor*» — **de** *aŭ bătut resboie*, loc. *ce aŭ bătut etc.* — Cu *Tatariĭ* loc. *Turciĭ.* — Cod. Ţicăŭ : *ne Hatmăniile*, loc. *Hatmania.* — *Basne venit* ad.: **Aceste.** — *Eŭ încă* **ţiŭ** *partea mea* loc. «ceiŭ». Cod. FF. omite : «*eŭ încă ceiŭ partea mea cu denşiĭ*».

ratul Rŏmuluĭ, din țĕrile Vlohuluĭ, adecă a Italieĭ; fără numaĭ cine-va ḑice că Italianiĭ acest nume *Vlah* l'aŭ dobândit după *Flac*, care lucru n'am cetit nicĭ la o istorie a Rŏmuluĭ și a Italieĭ.

Alte chipurĭ și capete aŭ avut Italia maĭ vestite și maĭ vechĭ de cât acel Flacus; cum ar fi luat Italia nume de la acela? Ci de Italia atâta ajunge cât ți s'aŭ arĕtat cu mărturiile a istoriilor și numeluĭ care avem de la alte neamurĭ, tot unul până astăḑĭ. Să pășim de acuma și la altele pre rénd.

CAPUL II.

Pentru împĕrăția Rŏmuluĭ.

Impĕrăția Rŏmuluĭ, căreia puteare și lățime asemenea n'aŭ fost la nicĭ o împĕrăție, de când este lumea, — de mărirea eĭ citesce tóte istoriile lumeĭ; maĭ mare nu veĭ aflà alta, nicĭ în aceste veacurĭ de acum, nicĭ în céle trecute; — de acéstă împĕrăție veĭ afla și prorociĭ, ales la Daniel Prorocul, cu deslegarea visuluĭ luĭ Nabuhodonosor împĕratul Asirieĭ (1). De a-

R. 1—10. Cod. F. «*fără doară cine-va*» loc. textuluĭ — «**n'aŭ** *cetit*» în tóte cele-l'alte codicĭ fiind indirecte. — Omite după: *cum ar fi luat Italia*, restul întrebăreĭ. — «*Și numele luĭ*» loc. «*numeluĭ*» care e lectura cea corectă. — Omite: «până astă-ḑĭ, făcând frasa sa rea cu «*să pășim* etc» — Cod. *L. ca și F.* — adaoge «adecă *Vlahi*» după «*până astă-ḑĭ*» ce este ca și în textul nostru. — *Să pășim* **dar.... Cod. DD.** ca și **F.** — Cod. Țicăŭ: «*din țĕrile Volohuluĭ*» loc. «*Vlohuluĭ*». — **Cod. FF.:** «*țerile Fliahuluĭ*» loc. «*Vlohuluĭ*» — «Acest nume Vlah *l'aŭ căștigat*», loc. «*dobândit*» — Omite «*și capete maĭ bune*» loc. *maĭ vestite*» — «*și numele luĭ*» loc. «*numeluĭ*» — «*Să păzim*» loc. «*să pășim*».

R. 10—17. Cod. F. L. DD.: *De impărăția* **Romeĭ.** — NB. Până la cap II, Codicele AA. F. a împărțit materia în *16 zacelĭ*. Cod. F. în 8 zacelĭ. Cod. L. nu este *în zacelĭ*. — Cod. DD. în 5 zacelĭ. Cod. Țicăŭ în 3. — Cod. L. (r. 12) «*puterea și lățimea*». — Cod. L. «*puterea și înălțimea și lățimea*». Cod. FF. «*căria în putere și în lățime nu i-aŭ fost nicĭ o împărăție asemene*».

(1) Eată pasagiul la care alude Miron Costin:

In cap. 4. de la profetul Daniil se aduce «*risul luĭ Nebucodonosor despre arborele cel mare, cu tălcuirea si îndeplinirea sa.*» Acésta este însușĭ titlul de la cap. 4. Nu pré vedem legătură între visul luĭ Nebucodonosor și imperiul Roman, de aceea nicĭ nu credem util să insistem asupra acesteĭ citațiunĭ, în care marele rege recunósce că nu este alt împĕrat de cât «*cel pré înalt care domnesce preste regatele ómenilor și care el le dă aceluia căruia le place.*» Nabucodonosor a vĕḑut împlinirea visuluĭ sĕŭ: *fu alungat dintre ómenĭ, mâncà iarbă cu*

céstă împĕrăţie cântă şi sfânta Biserică întâia slavă, séra la vecernia nascereĭ Domnuluĭ Dumnedeuluĭ nostru Isus Hristos : Августу единоначелствующу на земли, adecă : *când Avgust stăpânia tot pămîntul.* Acest August împĕrat al Rŏmuluĭ aŭ fost, şi în dilele luĭ aŭ născut şi Mântuitoriul lumiĭ, fiul şi Cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, din Pré-curata Fecióra Maria.

Numele sĕŭ trage de pe oraşul Roma — noĭ dicem Rŏmul— care oraş este în Italia, pre apa Tivruluĭ, curătóre în Marea Albă, cu cale de câte-va dile maĭ jos de Rŏm, din isvórele munţilor Italieĭ început.

Iar începutul împĕrăţieĭ aceştia [cum s'aŭ şi maĭ pomenit la capul d'întâiŭ : *De Italia*, că este maĭ vechiă de cât Rŏmul şi de cât începutul împĕrăţieĭ Rŏmuluĭ, pentru aceea pricină s'aŭ pus şi întâiŭ la Italia rândul], este din Troada pre carea aŭ risipit-o Eliniĭ, séŭ cu alt nume Greciĭ, trăgênd multă vrême rĕsbóie cu Troadeniĭ, pentru mare strîmbătatea lor, ce le făcuse Grecilor Troadeniĭ, cu furtişagul Eleneĭ, femeeĭ luĭ Menelaŭ, prin Alexandru feciorul luĭ Priam, împĕratul Troadeĭ. Care femee să se întórcă Grecilor pururea sfătuià doĭ Domnĭ din Troada, anume Antenor şi Enea, că intorcênd'o, dicea că se va potoli vrajba cu Greciĭ; iară Alexandru Paris feciorul luĭ Priam împĕrat pururea măzdia (2) pre alţĭ senatorĭ Domnĭ să ţie cu dênsul, ca să nu se dea Elena. S'aŭ trăgănat sfada până la stingerea de tot Troadeĭ, cât n'aŭ hălăduit nime altul, nicĭ în cetate, nicĭ în olatul eĭ, fără aceĭ doĭ Domnĭ, senatorĭ ce s'aŭ pomenit, anume Antenor şi Enea, cu glótele lor; orĭ că sciindu-ĭ Greciĭ, că aceia sfătuià spre bine şi nu ĭ-aŭ gonit, orĭ că eĭ ca nisce ómenĭ, cu-

---

boiĭ şi din roua ceruluĭ se adapà corpul sĕŭ până ce periĭ i-aŭ crescut ca penele de vultur şi unghiile luĭ ca ghiarele paserilor.»

1—27. **Cd. 11.** ne dete pre «*cà*» în loc de *care* în frasa : **că** *este maĭ vechie* (r. 12). — Omite vorbele : «*că intorcênd dicea că se va potoli vrajba cu Greciĭ. Iar Alexandru Paris feciorul luĭ Priam Impĕrat*».... şi dice numaĭ : «*ci mezdind pre alţĭ senatorĭ Domnĭ, feciorul luĭ Priam, să ţie cu dênsul* (r. 21). — «*N'aŭ* **fost** *hălăduit*» loc. text. «*nicĭ in laturile eĭ*» loc. «*Olatul eĭ*». — «*Şi nu ĭ-aŭ gonit*» l'am adaos după Cd. 11. Tofaci, **11** : — «*Sfadă*» loc. sfedĭ. — **C. F.** ad. după «*Slava*» : «*glasul 2*» (r. 1) Omite vorba «*seara*» înainte de : «*la Vecernia*». (ca şi Cd. L.). Omite vorbele slave : авгўстѹ etc.—«**S'aŭ** *născut*» loc. «*au*».—Id. Cd. L.—«*Care se incepe din isvoarele munţilor Italieĭ*» loc textuluĭ. — «*Iar împĕratul acesteĭ cetăţĭ a Romeĭ*» este *lecţiune* eronată a textuluĭ.—«*Se trage lucru*» loc. «*trage*». «**Din** *vase*» loc. «**în** *vase*». — Cd. FF. rêndul 21: «mângăia» loc. «*mazdià*». Şi în *Cd. FF.* lipsesce verbul«*Sfătuia*» din rèndul 19 ca şi în Cd. DD. L.

noscênd la ce trage lucrul, s'aŭ păzit de vréme, și aŭ eșit cu casele și cu ómeniĭ sĕĭ încărcațĭ în vase, din care Antenor aŭ descălecat Veneția pre pămêntul Italieĭ, iar Enea pogorându-se maĭ jos, aŭ abătut la malul iar al Italieĭ, unde stăpânià Latinus Craiul o parte din Italia; și îndemnat și de prorociĭ lor, pre atunce păgânescĭ, aŭ început sfeḑĭ cu acel Craiŭ anume Latinus, de pe a căruia nume éste limba latinéscă. Nu era încă cu ómenĭ, deșĭ acele locurĭ așeḑate, pe acele vremĭ. Singur Craiul mator de ḑile numaĭ cu o fată din trupul sĕŭ, care era logodită după un Domn de Italia, anume Turnus, carele avea mulțĭ Domnĭ de Italia nepriétenĭ. Pre aceia i-aŭ tras Enea întru tovărășie împotriva luĭ Turnus și a luĭ Latin Craiul, și cu câte-va resbóie, cu mare vĕrsare de sânge înfrângênd pre Turnus, până și la perirea luĭ în rĕsboiŭ, aŭ căutat luĭ Latin Craiŭ a primi pre Troadénĭ în țéra sa, în Italia, și pre Enea ginere în locul luĭ Turnus; că luĭ Enea iĭ murise Dómna de grózā, când aŭ vĕḑut arḑênd de tóte părțile Troada. Așa s'aŭ făcut Troadeniĭ moșanĭ Italieĭ așeḑațĭ și legațĭ între sine cu Italiéniĭ: să trăéscă Troadeniĭ pe limba și pe pravilele de giudecățĭ a Italiénilor, și Italiéniĭ se priméscă *Boziĭ* și rugile și obiceiurile de bisérică a Troadenilor. Și dintru acest Enea și fata luĭ Latin, craiul sînt din semenție în seminție născuțĭ douĭ frațĭ, anume Romul și Remu, cariĭ aŭ urzit orașul Roma, și zidind pre giumătate Romul, și pre giumătate de oraș Remu și neînălțate zidurile, aŭ venit într'una din ḑile Remu să vaḑă sporul lucruluĭ a frăține-sĕŭ Romul, în partea unde zidea frate-sĕŭ Romul și vrênd să facă șagă aŭ sărit peste zidul frăține-sĕŭ. In loc frate-sĕŭ luând semn de piezĭ rĕĭ orașuluĭ, aŭ apucat un fuște și lovésce pre frate-sĕŭ prin mijlocul trupuluĭ. Cade Remu mort de rană, iar Romul stând asupra trupuluĭ aŭ ḑis: *Așa să petrécă toțĭ carĭ ar vrea să saie zidurile aceste!* Și aŭ stătut singur Romul și urzitor orașuluĭ și Crăieĭ, după a căruia nume éste și numele orașuluĭ Roma. până astă-ḑĭ, și de pe oraș și numele împĕrățieĭ.

Fost-aŭ acéstă împĕrăție din inceputul sĕŭ, de la Romul

FF. *R. 1—20. «care a luĭ Antenor»* loc. textuluĭ. — «*Coborând* maĭ jos» loc. textuluĭ. — *«Și fiind îndemnat»* — Ad. după: *«latinésca»* vorbele: *«éste și se chiamă»* — *«Și incă pre atunce nu era cu ómenĭ deșĭ»* loc. textuluĭ. Ad. *«bĕtrân»* după: «mator de ḑile». Cd. 11: *R. 18.* — *«Mosténi»* loc. *«Moșanĭ»* din Cd. AA. și F. — *R. 11.* — *R. 28.* Cd. AA. pune: *«Semnŭ perdercĭ Orașuluĭ»* Am corectat. după No. 11 vorba *perdere* prin: *piezi reĭ*; asem. Cod. L. — **Cd. F. Cd. L, DD. FF.**

Craiul de'ntâiŭ, sub Craĭ, până la Tarquinius Superbus, adecă Mândrul; al aceluia un fecior ce avea aŭ făcut silă, nóptea, la casa unuĭ Domn, lipsind Domnul de a casă, anume Dómneĭ luĭ Lucreția, carea după acea silă din pat nu s'aŭ maĭ sculat, ci aŭ scris la bărbatul sĕŭ unde era, şi la unchiul sĕŭ, vestit senator pe atuncea la Rŏm, anume Brut, să vie cum maĭ de curênd la dênsa, că este spre mórte; şi deacă aŭ sosit şi aŭ intrat în casă şi unchiul aceĭ femeĭ, Lucreţieĭ, şi bărbatul eĭ, aŭ ḑis: «Ingăduiţĭ, nu vĕ apropiaţĭ de patul meŭ spurcat de feciorul lu Tarcvinie; iar trupul de éste şi silit, nevineĭ mele mórtea mea va fi mărtoră». Şi aŭ scos un cuţit de subt perină, de aceea treabă gătit maĭ de înainte, şi s'aŭ lovit cu cuţitul în inimă. Aŭ năvălit bărbatul sĕŭ şi unchiul eĭ la pat, ci în deşert, că căḑuse cuţitul cu rana adânc, de care rană după câte-va césurĭ aŭ murit Lucreţia. S'aŭ făcut o zarvă mare şi turburare întru tot oraşul de faptă ca acésta, şi s'aŭ strîns tot oraşul la Brut, cărora aŭ arĕtat tuturor ce aŭ făcut feciorul Craiuluĭ, şi cuţitul crunt de sângele nevinovateĭ fĕmeĭ şi sila. Şi aŭ stătut tot Rŏmul în loc şi olatele de aŭ jurat cu Brut cum să nu maĭ sufere Craĭ asupra sa. Iară Tarcvinie, urît şi părăsit de toţĭ şi de slujitoriĭ luĭ, pentru spurcata fapta aceea, aŭ fugit la Franţozĭ, cu care s'aŭ ispitit cu silă trăgênd ajutoriŭ, să cuprinḑă iară scaunul Rŏmuluĭ; ci tot gonit şi răsipit s'aŭ întors şi n'aŭ maĭ dobândit ce aŭ perdut, în tótă viaţa sa, nicĭ el, nicĭ altul. Şi de atuncia s'aŭ otcârmuit acea împĕrăţie tot sub sfatul senatorilor,—cum vedem acum că se cârmuèsce Veneţia, — până la August Kesar, 500 şi maĭ bine de anĭ.

Ţicăŭ *r. 10 : «Pre câţĭ-va Domnĭ»* loco : *«mulţĭ»*. — Pravilele de *Giudeţe* «loc.» «de *Giudecăţĭ»* — Ad. *«fiind zidurile*=neînalţate — *«Mers-aŭ»* loc. *«aŭ venit»*. — Ad. *«rîḑênd»*, după *«frăţine sĕŭ»*. — *«Iar frate sĕŭ Romul în loc luând sémne de perzare Oraşuluĭ»* loco textuluĭ — *«Şi lovi»* în loc de *«lovésce»* «trupul de căḑu mort *de rana luĭ* «loco textuluĭ. *«Şi* **aşa** aŭ stătut...» loc. textuluĭ *«sub stăpânirea de craĭ» loco textuluĭ.* — **Cod. L.** *R. 27.* — Ad. «**glumă** *şagă» R. 27.*—la fine ad *«şi numele Roma»*. —

Pag. 391: Cd. 11 : *R. 1.–Tarqvinius cel mândru ; eĭ ḑic Romaniĭ Tarquinius Superbus adecă* mîndrul. — *«ne templându-se Domnul la casa sa»* loco *«lipsind.* — *R. 7. «Cum maĭ desirg»* loc. *«Curênd»*. — *R. 12 : — gătit de acela gênd»* loc. *«de acea trébă»*. ca şi Cd. 11. L, FF. Ţicăŭ. *R. 14* CL. şi F.F. *«În deşert le fu»* — C. FF. omite *«adînca»*. — **Cd. 11** ad. după *«spurcata fapta acea :» «şi sila»* — Omite : *«éste»* la *«de mirat lucru»* **C.F.** L. FF. *«Vrajba»* loc *«zarva»* (r. 15) —

De mirat lucru este că acéstă împărăţie la câtă putere şi lăţime aŭ venit, tot într'acele (*) 500 sute de anĭ, de subt cârma sfeatnicilor aŭ crescut. Şi alegea eĭ din an în an, câte douĭ maĭ marĭ, cărora cu numele boierieĭ le ḑicea *consules*, adecă capetele sfatuluĭ; că *consilium* latinésce éste sfatul. Şi maĭ mare era acest nume de boerie, *Consul*, decât *împĕrator;* că acest nume *imperator* era *hĕtmanilor*, carĭ ducea în vre-o parte oştile şi trăià acest nume numaĭ până era în óste cine era, iar deaca se întorcea a casă, seaŭ la Rôm, nimene şi nimĕruĭ nu se ḑicea *imperator*, ci iară pre numele ce-'l avea d'intâiŭ. *Imperator* va să ḑică *poruncitor ;* care nume apoĭ, pentru mare isbândă ce făcea aceĭ *imp·ratores* adecă hĕtmaniĭ aŭ căḑut de se numesc *împăraţiĭ* cu acest nume şi aŭ eşit maĭ mare şi maĭ de cinste decât numele Crailor.

Hotarele aceşteĭ împĕrăţiĭ a Rômuluĭ, maĭ necuprinse sînt că nu sunt niscare-va munţĭ, seaŭ ape curătóre, cum vedem acum că despart crăie de crăie, şi împĕrăţie de împĕrăţie, ci din tóte părţile le-aŭ fost hotărul *Marea Okianul*, care încunjură pămentul, începênd din părţile despre miaḑă-nópte, okianul, ce încunjură Englitera, şi tot acel okian şi despre apus, pe după Hispania şi Portugalia, şi de la părţile apusuluĭ se trage tot acela okian încunjurând tot pămêntul despre amiaḑă-ḑi, pe după Africa, (noĭ ḑicem Barbareziĭ), până vine la Marea Roşie, care este între Eghipet şi Arabia. Câte împĕrăţiĭ crăiĭ, domniĭ, ţĕrĭ sînt de le încunjură okianul, — precum s'aŭ pomenit maĭ sus, — tóte subt ascultarea Rômuluĭ a fost.

Incă maĭ spre rĕsărit de la marea Roşie, de la okianul de la miaḑă-ḑĭ tăind pre uscat Arabia, Asiria, Siria până la muntele

---

«*schirnava*» loc «*spurcata*» (r. 21) ad. după «*fapta*» vorbele : «*şi sila aceĭ femeĭ*». (r. 27) omite : «*Cum vedem acum că se cărmuesce Veneţia*». *Idem : C. L. şi F.F.*

Pag. 391. R. 5. **CF.** «*se chiamă* sfatul» loc. «éste» *R. 6.* «*De boiariu*» loc. «*de boierie.* – «*Imperatul*» loc. «*imperator*» **(Cd.** C. **FF.** L.) — **Cd. L.** ad. «*superbus craiul*» după ; «*raia Tarquin·e*». Ad. «*incă*» nainte de : «*şi de slujitoriĭ luĭ*» — **C. FF :** «*şi-şi alegea*» loc. «*Şi alegea*».—*DD :* «marĭ *isbânde*» loc. singular. **C. L. FF.** ḑic : «*aŭ rĕmas*»» loc «*aŭ căḑut*» din R. 12.—Asemene : «*cu densul*» l. «cu acest nume» din rêndul 13.

R. 16—28. **Cd. L :** «*împĕrăţiĭ de crăiĭ şi împĕraţiĭ de împĕrăţiĭ*» l. textulul **C. FF.** — Omite : «crăiĭ de crăiĭ» şi pune : «*din tóte împĕrăţiile*» (!) loc. «*părţile*».

Numeróse sunt erorile de acéstă natură. Vom releva numaĭ cele maĭ grave, de natură a schimba sensul fraseĭ.

Caucas, între Hăndiĭ și între Parthiĭ, și de acolo până în marea *Caspieĭ*, cu Armeniile amêndouĕ, și câte țĕrĭ(1) sunt între Marea Caspieĭ, și între marea Négră, Georgiĭ, Mingreliĭ Cercheziĭ și alte țĕrĭ, și de acolo apa Donul și Volga, tóte, subt ascultarea Rŏmuluĭ aŭ fost, și de la Iozbeg Haniĭ ceĭ marĭ de la Rŏm luaŭ stég de Hănie.

Cu Hăndia numaĭ nu aŭ încheiat tótă lumea despre rĕsărit; și veniaŭ și de acolo multe țĕrĭ să se inchine, ci de la o vreme nicĭ iĭ maĭ primia, ca locurĭ depărtate. Și unghiul cesta-l-alt, la okian, pe unde sînt acum Svedĭiĭ și Dania, și unghiul spre apa Renuluĭ, pre aceste țĕrĭ nemțescĭ, [că și Svedĭiĭ și Daniĭ tot nemțĭ sînt și un ném), nu 'ĭ aŭ putut supune nicĭ într'un chip Rŏmleniĭ, până la îndereptatul aceĭ împĕrățiĭ în multe părțĭ; și câtă óste aŭ perdut cu nemțiĭ bătênd rĕsbóie, cu ceea parte de lume nu o ar fi perdut. Insă numaĭ o parte din Nemțĭ supușĭ nu-aŭ fost; iar cât ține apa Renuluĭ, și célel-alte și peste apa Renuluĭ multe locurĭ supuse aŭ fost, cum și Englitera, și Franțoziĭ.

Caută acum cu cugetul întru atâta lungime și lățime de lume, câte împĕrățiĭ marĭ sînt acum, cum este Englitera, Franțozul, Hispania, Nemțiĭ până la apa Renuluĭ; la Africa : Fesul, Liviile, Africa până maĭ tot Eghipetul, Habesiĭ și împĕrăția Asirieĭ, Persul, Armeniile, Capadochia, tótă Greția și Machedonia, Iliria, Dachia, unde sîntem noĭ acum și alte țĕrĭ și ostróve și pre Okian și pre Marea Albă, și pre Marea Négră și pre Caspia. La tóte aceste eșià Pașiĭ de la Rŏm, la unele pe un an, la altele pre treĭ anĭ, și maĭ mulțĭ. Câte-va cóle de hârtie s'ar maĭ lungi de am sta a pomeni țĕrile tóte. Pașĭ eșià și la țĕrile jidovescĭ, la Ierusalim, dela acéstă împĕrăție, de care lucru deschis te va învĕță sfânta Evanghelie a patru evangheliștĭ. O

---

(1) Copistul AA. pune din eróre *«mări»* loc. *țĕrĭ*. Asemenea în Cd. **11**. — **Cd. F. L. DD. FF. Țicăŭ** adaogă *«și tótă Ispania»* ce nu este în **Cd. AA.** și **N. 11.** — **Cd. 11 :** ad. *«Imperațieĭ»* l. «ascultarea... Rŏmuluĭ». – **R. 22. Cd. F.** Omite *«Africa»*. — **Cd. L.** și Țicăŭ pune *«Mare»* loc. *«Africa»*. — **C. DD.** și **FF.** *Mareh* și ține și *Africa*. — **C. F.** ad. *«Moldova»* după *«unde sîntem noi acum»*. — **C. L :** *«adecă Moldova»* după *«unde suntem noĭ acum»*. — **C. DD.** ca și **F.** —. *R. 25—30.* **C. F.** și **C. L,** DD și FF : *«Domniĭ»* loc. Pașiĭ. — **Cd. 11.** *«de așĭ sta»* loc. *«de am sta»*. — **Cd. F.** *că de ar sta...... câte va cóle etc.* — Asemenea **DD. FF.** (schimbă însă *«lungi»* prin *«inmulți»*) și C. Țicăŭ -- **C. DD.** adaogă după : *«evanghelie»* vorbele : *«de te veĭ insciința»*. *și in loc* de *«Pașĭ»* pune *«Domnĭ»* trămișĭ la Ierusalim (Asemenea **C. F. C. L.** FF). — **C. L.** De «care lucru citesce *la S-ta Evanghelie și te va învĕță»*. loc. textuluĭ.

sémă de țĕrĭ maĭ depărtate, dintru aceste, subt Craĭ birnicĭ le lăsà, la Africa, ales Eghipetul, Armenia. Iar cele-l-alte cum este Spania, Englitera, Franțoziĭ, Némțiĭ până la apa Renuluĭ, Italia, țĕrile Grecescĭ, tóte țĕrile Ierusalimuluĭ, Anadolul, Ostróvele, tot cu senatoriĭ Rŏmuluĭ se cărmuià. Pentru aceea aŭ ḑis un Filosof a luĭ Pir, Craiul epiroților, adică al Arbănașilor, când l'aŭ trimis în solie la Rŏm, că aŭ vĕḑut sfatul lor de împĕrațĭ adunat. Ci cât ne trebuésce la rândul istorieĭ nóstre, ne ajunge.(*

CAPUL AL III.

De Dakia.

Deacă s'aŭ început de Italia, de unde este venit némul acestor țĕrĭ, și de împĕrăția Rŏmuluĭ, de care împĕrăție sînt descălecate aceste țĕrĭ cu Rŏmlenĭ, vine rândul acum și loculuĭ acestuia, la ce loc aŭ venit acest ném din locurile cele d'întâiŭ. **Inceputul al doilea.** Locul acesta dar, unde este acum Moldova și țéra Munténéscă, este drept *Dakia* (1) cum și tot *Ardélul* cu *Maramureșul* și cu *țéra Oltuluĭ. Alt nume maĭ vechiŭ de cât acesta*, *Dakia*, nu se află, în toțĭ câțĭ sînt istoricĭ; că de le-aŭ ḑis cine-va că este *Skiția* de pe *Skițĭ* adică *Tătarĭ*, căcĭ aŭ năbușit pre aceste locurĭ maĭ pe urmă Tătariĭ, și maĭ înainte de Atila descălecătorul Crăieĭ Ungurescĭ și a Ungurilor pe aceste locurĭ, *Dakia* numele sĕŭ cel vechiŭ tot aŭ ținut la toțĭ, cum am ḑis, istoriciĭ. Iar *Skitia* este drept *Iozbek* și o parte de împĕrăția *Mosculuĭ*.

Dakiĭ acestia, cu multe vécurĭ maĭ înainte de Hristos, aŭ așeḑat locurile acéste. Pomenésce de dênșiĭ *Quint-Curtius* (2)

---

(1) *Dania* ḑice din eroare copistul AA. și No. 11.

R. 1—15.— C.F. CL. DD. FF prin «*ce cat nĕzuèsce*» loc. «*ce cat trebuèsce*». Cd. 11 ad. la finea cap. II : *ne ajunge* **astădată = CF.** «*atât de împĕrăția Rŏmuluĭ*» **CL.** ad. după vorbele din *CF* : «*a scrie*» ca în ediția M. Cog.—*C.DD.* ca și *C.L.* termină.— **CFF.** și **DD.** : «*sfatul lor de împĕrațiĭ adunațĭ*» (!) — *CFF.* termină ca și *CF.*

(*) Până aci acest capitol și in C.AA, CF—CL—CDD. - cuprinde 9 zacele. — In C. N. 11. numĕră 8. — In CFF : 10 zacelĭ. — In Țicăŭ zecelele continuă de la început și aci este a 25.

R. 15—21. — *CAA și 11* pun la rêndul 15 un titlu mic în roș : *inceputul al 2-lea.*

(2) Citéză dupĕ *Topeltin* (pag. 23) : Dahae, Massagetae Sacac, eiusdem Nationis sunt: In *Curtius* Lib. VI. c. 8. Veḑĭ *nota finalĕ.*

istoricul de faptele luĭ *Alexandru Machidon*. (Însă nu acea Alexandrie *mincinósă*, care este pe limba nóstră, plină de basne). El scrie: «*Sahi*, *Dahi*, *Masagheti*, tot un ném, sînt veniţĭ din părţile Hindieĭ pre aceste locurĭ, când încă lumea maĭ rară aŭ fost în ómenĭ». Şi dintru acestia *Dahi*: — noĭ ḑicem şi Greciĭ *Dachi*, — iar Latiniĭ şi Léşiĭ le ḑic *Daţĭ*, — se ţin *Sasiĭ* din Ardél; şi până nu de mult aŭ fost şi la noĭ în ţéră, iar la satele cele Hănescĭ, la Bugéc, sînt şi acum de le ḑic *Testebanĭ;* şi ḑic că se trag din Saşĭ şi aŭ marĭ istoricĭ marturĭ.

Limba lor iar aşa veche este. Saşiĭ aŭ price între sine cu Nemţiĭ, pentru maĭ de multe vécurĭ: carĭ sunt maĭ vechĭ de'ntre dênşiĭ? şi cestia că Nemţiĭ aŭ luat de la dênşiĭ limba, iar Némţiĭ, că Saşiĭ aŭ eşit de la dênşiĭ din Sacsonia. Ce aceste price le lăsăm la dênşiĭ; noĭ pomenim numaĭ cât slujésce rândul nostru la povéste.

Hotarele Dakieĭ: despre Rĕsărit este apa *Nistru*, la istoriciĭ ceĭ vechĭ *Tiras*; iar despre amiaḑă-ḑi Marea *Négră* şi *Dunărea;* despre apus *Panonia*, acum ţerile Budeĭ: despre amiaḑă-nópte *Morava* şi *Podolia*, în Crăiea Leşéscă, unde este şi *Cameniţa*. Sînt o sémă de istoricĭ, cari daŭ şi *Podolia* şi *Campul* preste Nistru, până la apa *Buhuluĭ*, şi preste Dunărea *Misiile* amêndouĕ, cărora le ḑicem noĭ acum *Dobroge*, şi o parte de *Iliria*, se fie fost de *Dakia*.

Putérnică într'o vréme fiind, cât în vremile luĭ Dometian împĕratul Rŏmuluĭ, iar la Dakia trăind Dekebal Craiul, luà Da-

---

L'am inscris în text — CAA şi 11 suprimĭ vorbele: «alt *nume* = în r. 17. L'am păstrat din CF. CL. CDD.. — **CDD** suprimă: *«căci aŭ năbuşit pre acéste locur maĭ pre urmă Tartariĭ şi»* ad. *«adecă Tataria mare»* după «Iozbek» — ca şi CF. CL. FF. şi Ţicăŭ.

Pag. 395 *R. 1—25:* — Cd. F: *«el scrie* **intr'alt chip**» l. textuluĭ. — «Tot *un nume* loc. *«un neam»* — Omite: *Saşiĭ* în R. 10 ca şi **Cod. L.** DD. — «Pentru *maĭ nainte cu multe vrémurĭ»* loc. textuluĭ ca şi **CL.** — *«şi ḑic* că Nemţiĭ...» loc. textuluĭ. — CL. CDD. suprimă *«mincinósă»* la Alexandrie. R. 2. — Corectăm textul după **CL.** căcĭ în **AA. 11. F,** DD nu este complectă frasă, când ḑice: *«le ḑic Testebanĭ, căĭ se trag şi aŭ marĭ istoricĭ martorĭ.» CL.* şi *DD.* la R. 13 este lacunar. — *CDD. pricinuirĭ»* loc. *«price»* **CFF.** ad. după *«istorici martorĭ»* vorba *«Spiridon»* (!!)

R. 14. **F. L.** DD. *Noĭ avem datorie să pomenim*=loc. textuluĭ. — *«la istorie»* loc. *«poveaste»* — **C.** II. şi AA. din eróre suprimă *«iar despre Amiaḑiḑi»* la r. 17 — **CF:** *«Panonia adecă ţéra Unguréscă acum ţerile Budeĭ»* l. text. — **CL:** *adecă ţĕrile Unguresci.* **CF.** Ad. *«Cetatea»* înainte de *Kameniţa.* **CL.** Ad: *vestita cetate*, caşi DD. Ad după *«Dunărea»* vorbele *«ḑicênd aceste locurĭ peste tot Meziile...* Face restul fraseĭ confus! Am primit lecţiunea din **CL.** şi **DD.** cé

kiĭ o sumă de banĭ din visteria Rŏmuluĭ; cum luà Tătariĭ din Crîm de la Moscu și de la Leșĭ, ca să nu le robéscă țĕrile; că prăda Dakiĭ Italia cu călărimea, până la Traian împĕratul, carele aŭ împĕrățit pe urma luĭ Domețian Impĕratul.

CAPUL AL IV.

De Traian împĕratul.

Traian împĕratul Râmuluĭ, al șéptelea după August Kesarul, de némul sĕŭ Spaniol, coprindĕnd scaunul împĕrățieĭ după Dometian, și vĕdĕnd la slăbiciune împĕrăția sosită, din ré și disfrênată cârma a împĕraților rĕĭ și sburdațĭ, (că și Dioclitian și cel a lumiĭ ocară și tiranul Neron, tot înaintea luĭ Traian aŭ fost), întâiŭ aŭ așeḑat împĕrăția în ce era stricată și veniturile eĭ, apoĭ îndată s'aŭ apucat de óste împrotiva tuturora, cariĭ eșise de sub ascultarea împĕrățieĭ Rŏmuluĭ, și întâiŭ asupra Dakilor, țiitorilor acestor părțĭ.

Așa se întărise némul Dakilor asupra împĕrățieĭ Rŏmuluĭ, cât, cum scriŭ istoriciĭ, în ḑilele luĭ Dometian împĕrat și bir luà din visteria Rŏmuluĭ, pentru să nu strice țerile împĕrățieĭ cu prăḑĭ; că fiind némul Dakilor pre acele vremĭ călărețĭ *bunĭ*, prăda țĕrile ce ascultaŭ de împĕrăția Râmuluĭ, cu călărimea. Până și Italia de prăḑile lor nu hălăduià, cum am vĕḑut în vécul nostru pre Tătariĭ Crîmuluĭ fiind maĭ puținĭ de cât oștile Mosculuĭ și Crăieĭ Leșescĭ, și de la amêndouĕ aceste *țĕrĭ* luà darurĭ, ca să nu facă cu ciambulurile lor stricăciune țĕrilor lor.

Întâiŭ dară Traian marele și vestitul împĕrat aŭ făcut óste împrotiva Dakilor, cum scrie Dion, carele aŭ scris viața acestuĭ

---

maĭ bună. In **AA. II.** este: «*Puternică într'o vrĕme Impĕrăția Rŏmuluĭ* subt Domitian Impĕratul (ceea ce e fals!) iar la Dakia trăind Dekebal Craiul, luà Dakiĭ... etc.»

R. **I. CL: C. DD.** «*samă*» loc. sumă de banĭ. — **CL.** și **CF**: «*Traian care aŭ stătut împĕrat*» loc. textuluĭ.

R. 5—25. — **CL.** și **CFF.** ad. la rând. 6: «*Rŏmuluĭ*». R. 14: CAA. și II. pun «*ascultarea împĕrățieĭ țĕreĭ*». — Am luat lecțiunea celor-l-alte codice: «*Impĕrățieĭ Rŏmuluĭ*». Cd. **F,L. DD.** «Dakilor *stăpânitorilor*». — **FF.** și *Țicăŭ*: «*stăpânitorilor acestor țĕrĭ*». — R. 19: CAA. și II. «coprinḑênd» l. «*cu prăḑĭ*» din Cd. **F.** FF. L. DD. și Țicăŭ. — **CAA.** și **NII.** suprimă *buni* loc. călărețĭ».

împĕrat, (*) şi alţiĭ istoricĭ după dênsul,—,,χ şése sute de miĭ slujitorĭ de oaste, fără de altă mulţime ce se trage după oştĭ; (ales după oştile cele marĭ). Cu atâta mulţime de óste aŭ purces acest Împĕrat Trajan din Italia spre aceste părţĭ ale Dunăreĭ.

Cum scrie istoria «*De patru Monarhiĭ ale lumeĭ*», (**) de clătirea acesteĭ împĕrăţiĭ de la Rŏm spre aceste părţĭ de loc, că pe la o sutăşi douĕ-ḑecĭ de anĭ după Hristos aŭ fost. Improtiva căreia necĭ Dekebal Craiul Dakilor, aşa, fără rĕsboiŭ, nu s'aŭ lăsat; ci trecênd cu óstile sale Dunărea aŭ stătut împrotiva luĭ Trajan împĕratul cu rĕsboiŭ, în ţĕrile Misieĭ, căreĭa ḑicem noĭ Dobrogea.

Stătut'aŭ atuncea un rĕsboiŭ mare şi nu cu puţină vĕrsare de sânge. Însă *pe acele* vremĭ nu era altă óste, nicĭ maĭ temeĭnică, nicĭ maĭ stătătóre, nicĭ maĭ traĭnică la tóte lipsele oştenescĭ, ca slujitoriĭ Rŏmuluĭ, neînfrânţĭ şi din firea lor şi din tocméla oştilor lor, care vedem acum la Nemţĭ, tocméla oştilor : tóte bulucurĭ, şi pintre buluc loc deşert, să aibă loc deschis şi alte bulucurĭ, slobod meĭdean, când ar trebui să dea ajutor bulucurilor celor ostenite, în rĕsboiŭ, seaŭ în frunte, óste próspĕtă; pre acele slobode de oştĭ medénurĭ; nicĭ-odată tóte bulucurile nu încep rĕsboiul, ci céle tocmite în frunte, şi alte bulucurĭ cu mare tocmélă şi meşterşug staŭ în pază celor ce fac rĕsboiŭ; şi aşa luptând multă vréme cu o parte de oştĭ, alte părţĭ staŭ gata, netrudiţĭ. Próspĕta óste, preȧ lesne urnesce pre cea-l'altă óste, care odată varsă şi slobóde tótă vîrtutea; că acea óste ce sare tótă odată, tótă odată se şi risipesce. Cu acéstă tocmélă a oştirilor sale, Rŏmleniĭ aŭ rĕpus tótă lumea.

Mare tărie şi neînfrântă avea şi oştile Makedonenilor pe

R. 1—6 **Cd. F :** «*şi după densul şi alţiĭ din istoricĭ*» l. textuluĭ. Am adoptat pentru rêndurile 3—6 varianta **CF,** fiind cea maĭ bună - **C.L.** ca şi F. dar omite «*atâta*» înainte de «*mulţime*» şi asemene : «*acest imperat Traian*» după «*purces*». **CFF :** incorect ca şi No. 11 şi AA şi DD. Ţicăŭ.

(*) Veḑĭ în notele finale vorbele citate aci de **M. C.** —

(**) *I. Saidani* de quatuor Monarchis libri tres cum notis H. Meibomi et G. Horni. Lugd. Bat. 1669. pag. 132 ḑice numaĭ : Ulpius Traianus a Nerva Cocceio adoptatus, ac deinde Caesar factus, Dacos rebellantes domuit ac Romanae ditionis coloniasque deduxit.

R. 5. CF. şi CL. «*Oşteştĭ*» l. «*Ostenescĭ*» – Cd. AA : «*nicĭ din tocméla*». Am corectat după CF. şi **CL.** «*Şi din*» – **CE.** şi **CL.** «*pintre Bulucurĭ*» loc «şi printre *buluc şi buluc*». **CF** şi **CL. FF :** «slobode, *adecă nedian*» l. «*slobod medianŭ*». **DD :** «*adecă se fie median*» l. text.

R. 20—28. **C. F :** «*saŭ în frunte óste gată*» l «*oste próspetă*». Ad : «*neosteniţĭ*» nainte de «*netrudiţĭ*» ca şi **C.L.** Omite eronat «*Prospetă* nainte de» Óste.— «*aŭ rĕpus*» loc «*aŭ supus*». **CL** pune : Şi *acea óste* loc *Próspĕtă*. — «*varsă focul şi slobóde*» l. textuluĭ şi repetă acésta după vorba : «*căcĭ óstea care varsă* etc.».

vremea lor; ales tocmala pedestrimeĭ lor, căreia ḑicea eĭ *Falanx;* însă era prea strînsă acea falangă, și la greŭ se lega pedestraş de pedestraş; cu mare greŭ se rumpea acea óste. Cu tocmèla eĭ aŭ călcat Alexandru Makedon tot Rĕsăritul. Insă pe urma luĭ deacă aŭ început Makedonénii̇ a bate rĕsboie cu Rŏmleniĭ, perdea resbóele Makedonéniĭ, cum va vedea cine va ceti rĕsboiul luĭ Perseŭ împĕratul Makedonénilor cu Filip Hatmanul Rŏmuluĭ.

Auḑit-am pre mulţĭ dând vina acésta, cum și Léșiĭ și Muscaliĭ și alte némurĭ creștinescĭ nu sar odată cu toţiĭ la rĕsboiŭ. Nu sciŭ ce ḑic, că oștile temeĭnice, cu multe ḑile și césurĭ bat un rĕsboiŭ; și sciŭ acésta, că întâiŭ Léșiĭ și Muscaliĭ de ar sloboḑi tótă óstea odată, nicĭ un rĕsboiŭ n'ar lua, ci tóte le-ar perde. Așa Dekebal Craiul Dakilor luptându-se câte-va ḑile să opréscă oștile luĭ Trajan n'aŭ putut birui, ce aŭ purces oștile luĭ din rĕsboiŭ în risipă.

Trajan împĕrătul, după isbândă aŭ căḑut la apa Dunăreĭ, unde șeḑênd cu oștile aŭ adunat din tóte acéle părţĭ și olate lucrătorĭ, și aŭ zidit cu mare minunea vécurilor de pe urmă, pod de pétră preste Dunăre, cu turnurĭ de pétră, care se poménésce până astăḑĭ *Turnul Severinus.* In ţéra muntenéscă este acela loc, în malul Dunăreĭ dincóce; și aceluĭ olat — cum la noĭ în Moldova numele unuĭ ţinut, îĭ ḑic Munténiĭ *Judeţul* Jiuluĭ. Cercat-am cât-va din ce este de acest turn, cum i s'aŭ primenit numele, că este de mirat, de-ĭ ḑic *Severinul;* că acest turn l'aŭ zidit Trajan împĕratul de plin, și nu altul; și avea, fără numĕr ómenĭ lucrătorĭ, cum spun Istoriciĭ, când aŭ făcut și podul; căruia cu ochiĭ noștriĭ am privit pragurile prin apa limpede a Dunăreĭ, când am mers cu Dabija-Vodă cu oștile la Uĭvar (1). Cum acel turn 'șĭ-aŭ schimbat numele și n'aŭ ţinut numele ziditoruluĭ sĕŭ, cum ţine șanţul luĭ Trajan împĕrat până astăḑĭ, a sci nu pot; atâta numaĭ: orĭ

«curênd se şi risipesce» l. *«ce sare odatŏ, tótŏ odatŏ,* ca şi **FF.**— *«aŭ supus»* l. *«aŭ rĕpus».*

Pag. 398. *R. 1—33* **F** şi **L,** FF. DD. **Фаланѯ** loc. *Falanga.* — **Erusaĭ** (?) loc *Perseŭ.*—

(1) Veḑĭ în biografiă, maĭ sus. V. A. U.

R. 10. C. F. ***«nu sciŭ ce ḑic oştile temelnice cŏ multe ḑile...»*** l. text.

R. 22: Am adus vorba «Dunăreĭ» după «Malul» după **F. L. DD.** Asemene *«şi»* nainte de *«acelaşĭ Olat»* şi am şters punctuaţiunea eronată după *«olat».* Am corec-

pe urmă că aŭ trăit vr'un domu acolo cu acest nume Severin, cum spun și Munténiĭ, orĭ pe numele vre unuĭ pristav la lucrul luĭ, seaŭ la rĕdicatul luĭ după ce se pustiise întâiŭ. Fost'aŭ și un împĕrat pre urma luĭ Trajan, anume *Severus*, care nume și pe o pétră ce s'aŭ aflat la o cetate năruită la Galațĭ am citit însu'mĭ, adecă latinésce: «*Sever împĕratul Râmlenilor;*» * însă numaĭ atâta am putut ceti, cele-l-alte slove de și 'șĭ aduc cu latinésce, iar a înțelége nicĭ într'un chip nu s'aŭ putut. Cum și un ban de aramă galben, iarășĭ la acea cetate năruită am aflat, cât un ort de mare. Niminea nu póte maĭ mult limba aceea deslega, fără : Μαρκιανόπολις. Adecă pe limba Moldovenéscă : «Cetatea luĭ *Markian*» *:* Iar turnul acela și podul peste Dunăre nimene altul, ci Trajan împĕratul, ca și șanțul Trojanul l'aŭ făcut. Nu veĭ afla din sute de istoricĭ într'alt chip.

După ce s'aŭ gătit podul peste Dunăre, Trajan aŭ trecut tótă óstea în céstă parte, în pămêntul unde este acum țéra Muntenéscă, și i-aŭ eșit cu oștile sale Dekebal Craiul Dakilor. La care rĕsboiŭ stând tare Dakiĭ și Craiul cu eĭ aŭ perit la acel resboiŭ Dekebal și așa aŭ purces după acel rĕsboiŭ perdut și peirea Craiuluĭ lor, tot némul Dakilor în risipă, de pre aceste țĕrĭ, unde este acum țéra Muntenéscă și țéra nóstră Moldova. Câtă țéra aŭ și rĕmas pe loc, prostime, țĕraniĭ, tótă aŭ scos'o Trajan de pre aceste locurĭ peste munțĭ, care despart țéra Unguréscă despre noĭ; iar aice aŭ adus, în țĕrile aceste, țéra Muntenéscă și țéra Moldoveĭ, până la Dunărea, până subt munțĭ și până în marea Négră, și de la apa Nistruluĭ până iară subt munțĭ, tot Rŏmlenĭ, căsașĭ aŭ așeḑat, și maĭ mulțĭ oștenĭ, precum ḑic eĭ : *Colonia Romana*, adecă descălecarea Rŏmuluĭ. Și așa este *descălecatul* cel d'întâiŭ acestor țĕrĭ cu Rŏmlénĭ. Cine a vrea să scie, să véḑă și cu o-

---

tat r. 21 și 25 după lecțiunea **C. F.** — R. 25 în **AA. FF.** este «*lucru*». Noĭ puserăm «*turnu*» după **CF.** — Rêndurile 29—30 lipsesc în cele maĭ multe Codice, fiind din originalul luĭ M. C.

R 30—33. Cd. F. «*Deacĭ cum acel turn.... Șanțul Troianul se chiămа până astăḑĭ*» loc. tecstuluĭ.

Pag. 399. **CF** «*am cetit latinesce*» în *AA* vorba ultimă lipsesce, dar este neapărată» **CF** și **CL** ad. vorba «înseamnă *latinésce cuvinte*» loc. «*cele-l-alte slove de și latinescĭ*» *C.AA* «*Cum pré*» loc. «*Cum și*» – «s'a găsit» l. «*am aflat*» **CL. FF.** Μαρκιανόπολεως loc. *Markianopole* ca AA și DD.—**AA.** ad. «*peste Dunăre*» după «*toată oastea*» — **CF.** ad. inutil vorba «*iarăși*» înainte de «*Dekebal Craiul*». **CF.** *Dakiĭ și Craiul singur*» l. textuluĭ. (*) *Veḑĭ notele finale* despre epigrafie.

chiĭ mărturie, să citéscă pre istoricul *Dion*, (*) care aŭ scris *Viaţa luĭ Trajan împĕrat*, şi pe *Eutropie* (**), care aŭ scris viaţa luĭ Adrian împĕratul iar al Rŏmuluĭ, şi pre *Bonfin* (***) istoricul ungur, şi dintr'alţĭ istoricĭ, anume *Carion*, *Cavaccio-cie* (****), *Silvius*, *Cromer*, leah, *Piasenski* de Premisla; şi maĭ ales dintr'aceştĭ de curênd, *Topeltin* din Mediaşĭ, iscusit istoric. Deamĕnuntul Dion scrie de neamul ţĕrilor acestora, şi ales şi de *descălecatul* cel d'întâiŭ pre aceste părţĭ din lume, de Trajan împĕrat (*****).

Măcar că capetele Dakilor, Domniĭ, cu tóte casele lor s'aŭ tras toţĭ preste munţĭ, în Ardeal, şi de acolo s'aŭ închinat cu toţiĭ la Trajan împĕratul, tot nu 'ĭ aŭ credut, ci şi preste munţĭ, printre Dakĭ aŭ descălecat Rŏmlénĭ, pentru ca să nu maĭ pótă a-şĭ rădică capul Dakiĭ împotriva împĕrăţieĭ. Carĭ-ĭĭ vedem şi până astădĭ în tot Ardealul şi în ţerile de sus, cele ungurescĭ, maĭ în jumătate cu Unguriĭ, Româniĭ, adecă Rŏmléniĭ, locuitorĭ *sînt şi* până astădĭ. ☞

Era acest obiceiŭ la împĕrăţia Rŏmuluĭ: décă se implea Italia, dricul împĕrăţieĭ, de locuitorĭ, de nu le ajungea nicĭ iĭ biruià pămêntul cu hrana, scotea cu sorţĭ căsaşĭ de prin oraşe şi de prin sate, şi-ĭ mutà la alta ţéră, unde vedea părţĭ maĭ rarĭ de locuitorĭ, séŭ unde vedea că se ridică de sub ascultarea împĕrăţieĭ vre-o ţéră; acolo cu sutele de miĭ de case mutà şi le împărţià locurĭ şi dicea aceĭ *descălecăture nouă*: *colonia Romana*, adică descălecarea Rŏmuluĭ. De care coloniĭ a lor este plină lumea, şi la Asia, adică Anadol, şi la Africa, căriea 'ĭ dicem noĭ Barbareziĭ, şi la Hispania, şi pre apa Renuluĭ, la Nemţĭ, şi la Franţozĭ, şi la Rumele, în ţĕrile Grecescĭ, un ném ce le dicem Coţovlahĭ, Colonia Rŏmuluĭ este; şi Litva în crăia Leşéscă; drepţĭ Rŏmlenĭ sînt. Insă acest ném a Litveĭ nu de Rŏmlénĭ aduşĭ sînt pre acele locurĭ unde locuesc acum; ci de tirania spurcatuluĭ Neron împĕratul al Rŏmuluĭ, multe casemarĭ cu glótele sale, cu Domnul lor Lizbon, fugind de rĕutăţile luĭ Neron,

---

1—25 **F** şi **L.** **FF**, ad. «*Guanin*» după «*Premisla*». — Ad. «*Ungur*» după «*Mediaşĭ*» — *R. 15*: **CF** «în *tot Ardealul şi părţile*» loc. textuluĭ. «*Sînt şi*» în **r. 17** sînt adaose din **CF.**

25—30. CF. «*Un neam*» **li dic** *coţovlachiĭ* — «Şi» de la r. 27 este după **CL.** — **CL** ad. «*ce dicĭ*» nainte de «*de tirania*».

(*) Vedĭ nota finale. (**) Idem. (***) Idem. (****) Idem. Copistul scrie greşit numele: *Koraţie*. (*****) Idem.

la Nemţĭ, şi de acolo cumpărându'şĭ vase de mare, pre marea care lovesce la Danţica (*) aŭ mers până la Lifland, o ţéră, şi de acolo descălicând malul s'aŭ lăţit până unde éste *Litva* acum. Mulţĭ anĭ sub ascultarea Ruşilor aŭ fost, până înmulţindu-se din an în an, apoĭ aŭ supus pre Ruşĭ, de le sînt vecinĭ Ruşiĭ aceĭ a tótă ţéra (**).

Alţiĭ ḑic că nu din tirănia luĭ Neron, ci maĭ nainte cu multă vréme, când aŭ fost rĕsbóele între Marele Pompeus şi Iulie Kesarul, amênduoĭ marĭ sfetnicĭ aĭ Rŏmuluĭ; şi după ce aŭ biruit Iulie Kesarul pe Pompeŭ-cel-Mare, aŭ căutat şi luĭ Lisbon să-şĭ mute şi el locaşul la *Litva*, fiind şi el Domn mare de sfat.

De ar întreba nescine: atâte coloniĭ în lume de unde aşĭa mulţime descălecate? Numaĭ de la Italia să iasă atâtea ţĕrĭ, dintr'însa? Trebuésce să scie că într'acé ţéră aŭ fost, pe acele vécurĭ scaunul împărăţieĭ, oraşul Rŏmuluĭ, care oraş nu cum sînt acuma împĕrăţiile, ci aŭ ţinut tótă lumea, de la apus aprópe şi până tot rĕsăritul, fără puţine împĕrăţiĭ la rĕsărit, pe care acmu de la o vréme ea nicĭ îĭ maĭ primià; iară solĭ acéle ţĕrĭ cu darurĭ trimitea. Spre miaḑă-ḑĭ până unde se închide lumea, cu okeanul sub împĕrăţia Rŏmuluĭ aŭ fost, şi spre miaḑănópte numaĭ nisce unghiurĭ pre lângă mările Nemţescĭ, unde este acum craia Danieĭ şi a Şveduluĭ, (acele ţĕrĭ drépte Nemţescĭ sînt şi un ném); acele ţĕrĭ numaĭ aŭ hălăduit de n'aŭ fost supuse sub Rŏm nicĭ o-dată. Curà dară din tótă lumea la Italia, să fie în volnicia Italieĭ, şpanĭ adică sléhticĭ şi a doua

---

(*) Scrie *Gdanska.* V. A. U.

(**) «..Eosdem (Walachos), Sarmatis ductoribus Litvaniam, indéque Livoniam et vicinam Borussiam, novis colonis, mixtim complevisse, testantur veteris linguae vestigia quae latinitatem referunt», *Carion* p. 604. 39.

1—13. **Cd. N. 11** scrie *Gdansk* l. *Danţica.* Asemene: «*Liviland*» — «*Libon*» l. «*Lizbon*». **AA.** nu are rendurile 7—12.—CF. adaoge noĭ esplicărĭ despre Litvanĭ, date de N. Costin. Cele-l-alte codice, ca şi AA.

R. 14—la finea pag. şi 15 r. din p. 402. CF. «*atâte descălecăturĭ în lumea, de unde eşa mulţimea de oamenĭ?* numaĭ de la Italia să ieasă atâte ţerĭ descălecate, dintrensa» l. textuluĭ A.A. (al nostru) — «*de la o vreme ea nicĭ ĕĭ maĭ.*» lecţiune după **CF.**—*Cu okeanul* «*măreĭ tot...*» *Nisce Ungurĭ*» (r. 22) eróre ca şi în L. DD. *pro* «*Unghiurĭ*» din **AA.**—Vorba «*ţerĭ*» adaosă lăngă «*acele*» din r. 24, ne o dă **F.**—**AA.** dâ cu F. DD lecţiunea cea maĭ apropiată pentru rend. 26 şi 27 şi anume: «*Curgea dar din toată lumea la Italia să fie în volnicia Italieĭ: Şpanĭ adecă Sleahticĭ.*—**F.** şi L.DD. «*la scólele oştenilor*» maĭ puţin bine ca AA. la «*scóla*

pricină, că nu éste în tótă lumea altă parte de lume, pâmênt ca Italia, de tot bivșugul și desmerdat, cât bine 'ĭ-aŭ ḑis : Raiul pămêntuluĭ. A treia pricină și maĭ mare decât acele ce s'aŭ pomenit : că Rŏmleniĭ din tótă lumea luà de a ḑecea din ómeniĭ tinerĭ cum luà Turciĭ de la Rumile. Ḑicea Rŏmléniĭ acelor ómenĭ *obsides*, adică zĕlog de credința țĕrilor, și pre aceia 'ĭ punea de-ĭ învĕțà la scólă oștenia, și cariĭ erà pre la scóle, încă sub stégurĭ, le ḑicea *Tirones*, (Sfântul mucenic Stratilat Tiron dintr'aceĭ slujitorĭ aŭ fost). Iar déca se învĕța bine cum va purtà sulița, cum va mutà pavĕza, și cum va întórce sabia, iĭ scotea la rĕsbóie, și cu vréme din *tirones* eșià de le ḑicea *veteraniĭ*, adică slujitorĭ vechĭ, apoĭ bĕtrânĭ. Acestĭ veteranĭ îmbĕtrânițĭ în slujbe vestite iĭ scotea de sub stégurĭ, și le da, pe la orașe și pe la sate, locurĭ : de case, de viĭ, de grădinĭ, de pămênturĭ, și așia se împlea Italia cu mulțme de ómenĭ, cât nu'ĭ cuprindea pămêntul.

Multe obicéiurĭ de ale Rŏmuluĭ sînt acum la Turcĭ, ca aceste : ce iaŭ și eĭ de-a ḑecea din ómenĭ, și iarășĭ așa iĭ împart pe la grădinĭ ântâiŭ, apoĭ în céta Ianicerilor, și fac și eĭ apoĭ din slujitorĭ bĕtrânĭ Oturacĭ, Curugiĭ și Timarurĭ. Tóte acéste și altele multe obicéiurĭ de la împĕrăția Rŏmuluĭ sînt. Ca și Ieniceriĭ cum sînt acum la Turcĭ, la Rŏm *Pretoriéniĭ*, adecă *pedestrime de divan* le ḑicea, cum la Turcĭ culucurĭ (1); așa și bulucurile pre nume : biringĭ, ichingĭ, iucingĭ, iar la Rŏmlénĭ *primanĭ*, *secundanĭ*, *terțianĭ*, *cvartanĭ*, tot pre numere bulucurile, adecă ceĭ d'intâiŭ, ceĭ de al-doilea, ceĭ de al-treilea, ceĭ de al-patrulea. Pre numĕr se sciea bulucurile, și nu-ĭ de minune, că la Turcĭ vedem obicéiurile acéste, care aŭ fost și la împĕrăția Rŏmuluĭ, căcĭ Țarigradul și câte țĕrĭ țin Turciĭ în acéstă parte de lume, care se chiamă Evropa, parte de împĕrăția Rŏmuluĭ éste.

---

oșteniei».—«St. *Teodor Tiron*» l. textuluĭ nostru. ca și L.—DD. «*din tineréțe*» erore : *din Tirones*. **CL.** la r. 17 p. 401 ad. «de aŭ *stăpănit*» după : «*toată lumea*». **CL.** r. 26 p. 401 : «*Curgea darea (!) dar din toată lumea la Italia să fie dar în volnicia Italiei (in volnicie în Italia Șpan adecă Slehticĭ*. FF. *și Spaniei, adecă Șlehticĭ*»(!).=R. 2 ad. «*cine aŭ ḑis*» după «*bine aŭ ḑis*».

(1) Dela *Kul :* servitor, sclav, om, soldat — apoĭ **Kuluk** - și de aci *culucurĭ* din Miron C. Veḑĭ *Zenker*. Dict. Turc-Arab-Persan.—N. 11. pune *culoglu*. N. 11, **Țicăŭ și altele :** *culolu*, culogurĭ FF.) etc.

R. 27. C.F. FF. Țicăŭ ad. «*iproci*» *după al patrulea. C. L.* traduce *iprocĭ* în «*și alții*». «*Și nu-ĭ lucru de mirare*» loc. textuluĭ. *FF. N. 11.* «*Și nu-ĭ dică.* —

Alexandru Machedon pe vremile împĕrăţieĭ sale încă aŭ făcut pre numele sĕŭ coloniĭ; şi întêiŭ, la Eghipet, acel vestit oraş Alexandria, unde se scură apa *Niluluĭ* în marea; iarăşĭ şi pe apa Donuluĭ şi pe apa *Hânduluĭ* şi la Perşĭ aŭ descălecat oraşe şi olate pe numele sĕŭ.

De ar fi acum Istratie Logofĕtul şi fiiul sĕŭ Simeon dascalul şi nepotul sĕŭ, Misail Calugărul, óre-cum s'ar apucà de acéstă povéste, cu basnele lor cele ce aŭ scris, că rădăcina acestuĭ ném, care este acum pe aceste locurĭ, din temniţile Rŏmuluĭ éste. Că Trajan Impĕratul, adevĕrat, de la Rŏm, adică de la Italia, aŭ adus casaşĭ; şi aşia este, că casaşĭ aŭ adus, iară nu din temniţile Rŏmuluĭ, ci orăşénĭ casăşĭ sîntem, tot din slujitorĭ aşeḑaţĭ; şi case de Domnĭ aŭ aşeḑat aice pre la cetăţĭ. Cum şi Dragoşĭ Vod mare năpaste iĭ este, pre mărturia Maramurăşénilor, (cu urechile méle am auḑit trecênd pe la Maramoroş în solie la Craiul Leşesc *Sobieţki* (†)) să fi fost păstor, ci aŭ fost fecior unuĭ Bogdan Vod născut din Maramoroş, după ce aŭ scos de aice mulţimea de Tătarĭ şi cu Bulgărimea de la Volga năbuşiţĭ, şi apoĭ pe urmă şi Atila cu Unguriĭ. Din temniţe cu sutele oameniĭ cum s'ar afla? şi apoĭ femeĭ iar atâtea tâlhăriţe? Decĭ unde éste şi cât véc éste de când aŭ venit Trajan pe aice, şi când s'aŭ bătut Laslăŭ Craiul Unguresc cu Tătariĭ? Între Trajan şi între Laslaŭ Craiul ѿ opt sute de anĭ sînt. Aŭ scris eĭ acestĭ istoricĭ: Istratie Logofĕtul şi Simeon Dascălul şi Misail Călugărul, că acest Laslăŭ aŭ cerşut de la Rŏm ómenĭ, şi némul Românilor atuncia

---

R. 25. am corectat *«numere»* loc. *«numele»* ce era eronat în *N. 11. DD. şi* **FF.** *«pre neamurĭ»* erore grósă loc. *«pre numere»* **FF.** lacunar la r. 22.

R. 1-25: N. 11. F. L. DD. Ţicăŭ. Ad. *«Un»* la *«Simeon Dascalul»* F. L. DD FF. şi Ţicăŭ, ad. *«mahleari»* înainte orĭ după *«nepotul sĕŭ»*. **F. DD. FF.** «Ţicăŭ: *carĭ tocmindu-se* (sĕŭ *le*) *într'un chip cu basmele lor s'aŭ numit a fi fiĭ cela celuia, adecă născuţĭ cela din cela, ar vedea cum s'aŭ apucat cu basnele lor de acéstă povéste, că aŭ scris cum rădăcina....... din seminţile Rŏmuluĭ i-aŭ scos şi i-aŭ adus aice*». *L:* ad. *«de aceasta povéste»* după *«basnele lor»* şi omite: *s'aŭ numit a fi* etc.... până la *«că aŭ scris etc»*.

R. 13: F. L. DD. FF. Ţicăŭ: *«Sîntem»* loc. *«Sateanĭ»* din 24. **F. L. DD.** *«Oraşanilor»* erore grósă l. *Maramor.* (r. 16.) — r. 19. F. *«Atila Craiul Unguresc»* l. textuluĭ. — *r. 20: «Decĭ de unde s'ar afla din temniţe cu sutele de miĭ de ómenĭ»*. loc. textuluĭ nostru.

R. 7. **F. L.** DD. FF. adaogă: *«acel amageŭ»* înainte de *«Misail Călugărul.»*

(†) Veḑĭ în biografia luĭ M. C. despre acésta soliă.

trăià cu Domniĭ sĕĭ în Maramoroș aceștĭ dincóce, iar ceĭ dincolo, despre Munteniĭ, pe apa Oltuluĭ, fiind risipițĭ de Tătarĭ de pre aceste locurĭ. Nu se prinde *dar cum ḑic aice : Maino* țigănésce.

Așeḑat-aŭ Trajan pe la cetățĭ, cum ḑic la Leșĭ, *Castelanĭ*, cineșĭ Domnul cu olatul sĕŭ, *(Dominus* dupe Latinie éste la noĭ *Domnu)*, iară pre la tóte marginile și locurĭ alése, ostenĭ, cu nume pre atunce țĕrilor acelora, unde este acum Moldova și țéra Muntenéscă : *Dacia inferior*, adecă Dakia de jos, iară Ardealuluĭ și părților celor-l-alte de sus : *Dacia superior*, adecă *Dakia* de sus, precum s'aŭ pomenit *de hotarele Dakieĭ* în Capul *de Dakia*. Și subt acest nume aŭ trăit acéste țĕrĭ până la al doilea descălecat cu Dragoș Vodă; și acum mulțĭ străinĭ ne ḑic noue, țeriĭ nóstre și țereĭ Munteneścĭ : *Daţia*; însă norodul, némul locuitorilor nu 'șĭ aŭ schimbat numele sĕŭ, ci tot *Romanus*; apoĭ cu vréme și îndelungate vécurĭ : *Roman*, apoĭ *rumân* până astăḑĭ. Și în țĕrile megieșiĭ, sciind de unde aŭ eșit neamu acesta, — că de la Italia, căreia țerĭ streiniĭ iĭ ḑic, *Vlah*, *Vloh*, uniĭ *Valios*, Unguriĭ *Olah*; de pe Vloh, adică Italian, aŭ ḑis *Vlahĭ*, și Munteniéĭ : *Valahia*, maĭ târḑiŭ.

După așeḑarea cu Rŏmlenĭ pre aceste țérĭ, Traian împĕratul aŭ purces pre Dunărea în jos, cu oștile sale, — de care s'aŭ pomenit de vechiĭ istoricĭ, că șése sute miĭ de oșténĭ numaĭ de resboiŭ aŭ avut, și trecĕnd apa Sirétuluĭ, apoĭ Prutul, Nistrul, Buhul, Niprul, Donul, care aceste ape tóte pre atunce cu alte nume aŭ fost, nu cu acéste de acum : Siretuluĭ numele Halut, și acum în istoriile cele vechĭ Prutuluĭ *Hierasus*, Nistrul *Tiras*, Buhul *Hipan*, Nipruluĭ *Boristenes*, Donuluĭ *Tanais*. Și acéstă apă, Tanais (Donul) imparte Asia de la Evropa, cum desparte la Țarigrad *Boazul-de-mare* între Țarigrad și între *Schinder*. Țarigradul singur și cu Galata de Evropa éste, iar Schindérul dincolo de Boaz, *Anadol*, căreia ḑic istoriciĭ Asia. Că în patru

R. 2. «Fiind risipițĭ de *Tătarĭ de pre aceste locurĭ*» e o bună lecțiune luată de Cd. *F.* — Vorbele din r. 3 : «*maino țiganesce*» lipsesc la copiile indirecte, afară de **N 11** și **FF** unde ḑice : «*doĭmaino* țigănèsce». Ce însemnéză ?

R. 5—23 N-rul 11 : și domnĭ pre cetați» l. textuluĭ — **CF.** și CL. r. 17 : *român* loc. *Rumân — și în țĕrile megiése și sciind* etc., loc. textuluĭ, este lecțiune rea.— *Și latiniĭ*, loc. Munteniéĭ r. 20. CL identic. — R. 17 : **CL** și DD adaoge : «*țara Vloșilor*» nainte de «*Vlach*. — CL. **DD** : *țĕrile megieșescĭ* l. «*țĕrile megieșiĭ*».

R. 26 — CF : «*se chiamă*» l. «*aŭ fost*». — **CF** și **CL** *Scudariŭ* loc. *Schinder* r. 30. CF ad : «*părțĭ de lume*» nainte de «*ḑic istoriciĭ Asia*».

părțĭ împart istoriciĭ lumea : Rĕsăritulu̟ĭ iĭ ḑic, cu tóte împĕrățiile aceĭ părțĭ, Asia; părților despre amiadă-ḑi, câte țerĭ sînt, Africa; părților despre apus și despre miadă-nópte, Evropa. A patra parte éste America; care parte așia éste depărtată și vine cum ar fi sub noĭ; căcĭ când este la noĭ nópte acolo ḑiuă; când'ĭ la noĭ ḑiuă, la dènșiĭ atuncea este nópte; că fiind pămêntul rŏtund, cum ar hi improtiva nóstră, subt noĭ este acéstă parte. Acéste dar dóuĕ părțĭ de lume, Evropa și Asia, despre părțile de Miadă nópte le desparte Donul; iar într'acócele împarte Marea-Négră și Boazul cel ce se scurge în Marea-Albă, tocmaĭ subt vestitul oraș Țarigrad; și în jos, spre Marea-Albă, până unde cade apa Niluluĭ în Marea-Albă; și Nilul desparte Asia de Africa. De la Nil se începe Africa, și Eghipetul însă nu de Asia, ci de Africa éste, cu tóte țĕrile carĭ sînt de la malul Niluluĭ până se închide cu marea Okeanuluĭ, care încongióră pămêntul, alăturea cu Marea-Albă, până se scură și Marea-Albă în Okean, la Hispania; dincolo este Africa, dincóce Evropa; Hispania dę Evropa; Fesul, dincolo de Marea-Albă, de Africa.

Aceste pomenindu-se pentru deschisul mințeĭ, să se înțelégă statul lumiĭ, ne întórcem la istoria nóstră *de Trajan*, cum nu s'aŭ îndestulat cu atâta parte de lume cât aŭ călcat cu oștile sale, de aŭ trecut tótă Evropa, până dincolo de apa Donuluĭ (care apă din inima țereĭ Moschicescĭ ése și cade în Marea-Négră, la Crim), ci trecênd Donul aŭ călcat și Asia, lovind, pe la *Iuzbek* marĭ țĕrĭ Tătărescĭ, iar de la Iuzbek, pe după Marea-Caspieĭ, (care mare desparte Kazanul și Astrahanul de împĕrățiile Perșilor, până la Bahtrii), și de acolo prin țerile Persuluĭ și prin Asiria la Eghipet, unde la Eghipet de bóla ce'ĭ ḑic *desinterie*, adică desnodarea vintreluĭ 'șĭ-aŭ sfîrșit viața.

De acest vestit împĕrat éĭ și șanțul *Troianul*, săpat de oștile luĭ, în veeĭnica pomenire, începênd din țéra Muntenéscă peste tóte apele aceste care s'aŭ pomenit : Sirétul, Prutul, Nistrul, Bulul, Niprul, până la Don. Tot acest șanț care 'l vedem aicea la noĭ, eŭ 'l-am trecut aprópe de Nipru, pe la un târg anume Veiorașnoi; tot pe câmpul aceluĭ oraș, nu departe de Kiev, éste; și Kiovul éste pe apa Nipruluĭ, și pe sémne cum merge

---

R. 1—20 «**Dincóce**» la r. 17—l. «*Dincolo.*»
R. 20—40. **CF** L.DD. N-rul 11. FF. «*de oșténiĭ*» l. «*oștile*» (r. 31) — *R. 35.* In I. și **AA.** numaĭ grăiesce direct Miron, că «*aŭ trecut*» șanțul Troian.

șanțul, apa Nipruluĭ maĭ sus de Kiev o aŭ trecut cu oștile sale Traian.

Se află uniĭ de ḑic că acel șanț, carele îl vedem până astăḑĭ subt acest nume *Traian*, împĕratul să-l fi sĕpat pentru sprijinéla despre Tătarĭ, închiḑênd locul despre câmp de nĕvala prăḑilor tătărescĭ; între carĭ erà și rĕposatul *Panaitachi Terzimanul* cel mare și vestit pe vremea luĭ la împĕrăție. Nu sciŭ unde și la ce istorie va fi cetit acest lucru; la voróva cu mine pentru șanțul acesta, aŭ dat sémă, cum că un istoric, anume *Bonfin Ungurul*, că pomenésce de șanțul acesta. Ce mi se pare: cine atâta loc de lume, începênd din țéra Muntenéscă până pe apa Donuluĭ, ar fi putut apĕra peste tot locul, și aice la noĭ? Să ḑicem că de la capul șanțuluĭ, de unde se încépe întâiŭ, pe désupra Galaților, alăturea cu Dunărea mérge pe aprópe și peste Prut, iar nu pe departe de Dunăre, pe la satul Turcesc *Troian* (1). Dar déciĭ, unde se depărtéză la câmp și de la Dunărea și de la Marea-Négră, apoĭ peste apa Nistruluĭ și maĭ departe mérge, peste câmpiĭ, pe la târgul Vciorașnoie, pe unde l'am trecut eŭ; pe din sus de Kiov, lovesce la Nipru, și de la Nipru cu maĭ mare departime de la mare la Don. Cum ḑic, cine ar fi putut apĕra atâta loc? că de aŭ fost aice țéra descălicată de Trajan, cum este între acéste ape Prut și Nistrul, dar de la Nistru până la Nipru, și de la Nipru până la apa Donuluĭ? Și Trajan împĕratul prin pustiĭ aŭ mers. Așïa și luĭ *Panaitachi* 'ĭ-am rĕspuns; la ce n'aŭ sciut cum îmĭ va mai rĕspunde. Așïa ḑic celora-l-alțĭ cățĭ aŭ maĭ scris, așïa și luĭ *Bonfin*, de aŭ

R. 7 : **CF.** CL. DD. FF. Țicăŭ suprimă «*pe vremea luĭ*»

(1) Eată ce notă pune la acest loc Ioan Canta :

«Care l'am vĕḑut eŭ Ioan Canta biv-vel-Spătariŭ, când am fost cu preasfințitul Mitropolit Iacov, de am hotărît la Grecenĭ, moșiile boerilor Gavrilițescĭ; care de mulțĭ anĭ trăgêndu-se pricinile ce avea cu râzașiĭ, atunce s'aŭ potolit, hotărînd tóte moșiile din Troian, pe cap în sus, și pe de o parte și pe de alta, tóte moșiile păr în moșia Biserica a D-sale Stefăniță Ruset biv-vel-Logofĕtul, precum pre larg vor arĕta hotarnicele iscălite de noĭ, ce am dat la mâna stăpânilor moșiilor acelora». —

R. 1—20. — D. F și L : *aperà* l. *sapa* (r. 12) din AA. Am adoptat acéstă variantă justificată de repetirea verbului acestuia chiar in AA la rînd. 31.— *R. 15.* E.L.DD.FF. Ad : «*ce-i ḑic acum*» nainte de «*Troianul.* — **CF** :» *Iar peste apa Nistrului* (r. 17) ca și : «*este cure apa Nistruluĭ*» din AA sînt amĕndouĕ lecțiunĭ eronate. **CF.** «*De ședea Traian*» după *descălecată* din r. 21. este de sigur o lectură eronată și in **L** și DD.

scris așïa, cum să fie șanțul acesta sĕpat de vr'o sprijinélă de Tătarĭ.

Maĭ de credut sînt aceia cari țînu că Trajan împĕrat aŭ sĕpat acest șanț în vecĭnica pomenire și véste, să se scie șlévul oștiĭ de ceĭ carĭ se trag după oștĭ marĭ, neguțitorĭ și oșténĭ; cum vedem și acum pre împĕrațiĭ Turcescĭ și Veziriĭ lor, pre unde merg cu oștile, fac movile pre șlévul oștilor, pentru véste și pentru îndreptarea celor·ce vin, orĭ oșténĭ, orĭ olăcarĭ, orĭ neguțitorĭ, pe urmă după oștĭ. Nice te mira dicênd, că cine ar fi sĕpat un șanț mare ca acesta? că mult maĭ mare aŭ fost, numaĭ cu vremĭ îndelungate s'aŭ năruit și mălit. O óste de șése sute miĭ, numaĭ slujitorĭ fără altă mulțime, într'o di o sută de miĭ de ómenĭ să se înșire unul lângă altul, să arunce lutul cineșĭ împrotiva sa, caută cât loc pot cuprinde o sută de miĭ de ómenĭ? Prea ușóră este socotéla: loc de douĕ mile de cele marĭ, de nu și treĭ mile or cuprinde una sută de miĭ ómenĭ. Un conac întreg de óste mare, de șése sute de miĭ ómenĭ, a șésea di într'o sĕptĕmână odată unuĭ om vine rândul la sĕpat. Și acest numĕr era a oștiĭ acestuĭ împĕrat, fără de altă mulțime ce se trage după oștĭ, scrie *Dion* (*) istoricul, carele aŭ scris viața și faptele acestuĭ împĕrat, și *Eutropie* (**), istoricul carele aŭ scris viața luĭ *Adrian* împĕrat ginere luĭ Trajan, carele după mórtea luĭ Trajan aŭ stătut Impĕrat Rŏmuluĭ. Și acest Adrian aŭ făcut Odriul, oraș pe numele sĕŭ, unde se împreună treĭ ape, Tunge, Marița și Arta, pe pământul Tracieĭ. Cu aceste oștĭ Trajanus, căruia numele în istoriile vechĭ a Romuluĭ este: *Ulpius Trajan*, aŭ călcat într'acéstă parte de lume, călcată și de alțiĭ cu oștile Rŏmuluĭ maĭ înainte de dênsul, de Pompeus cel mare și Iuliŭ Kesar, și de August Kesar, însă nu pre aicĭ, ci pe la Pers. Iar acest împĕrat Trajan aŭ ve-

---

R 11. — F : ad : «*și să socotéscă cineva*» înainte de «*într'o di*» La r. 13. **N. 11** «*Pumêntul*» loc «*lutul*».— CF ad «și *socoteasce*» după «cauta» r. 14.

R. 15. DD : ad. «*de chipurĭ de*» înainte de «*ómenĭ*». — F : *pot să coprindă* l. «*orĭ cuprinde*». CF. omite «*întreg*» la «*conac*„ R. 17.— și adaoge ca și L, DD, FF, : «*se face*» înainte de «*un conac*». **CF.** r. 17 : *Și se face un conac de óste mare* și la ,χ *adică la 600,000 de ómenĭ, a 6-a di dintr'o sĕptĕmână*... loc. textuluĭ nostru din : **AA.** —**CAA.** și **N•rul 11.** pun «*Artha*» între cele 3 ape de la r. 25. Tóte cela-l·alte scriŭ «*Alda*». În realitate este a se ceti Ardea. *Odriŭ* din vechiŭ era *Orestea*.

R. 27. — **CF.** ad. *adecă Traian cel peros* dupĕ : *Ulpius Traianus*.

CF. «*pre la Prus*» loc. «*pre la Perși*» (r. 30) din **AA, 11. DD. FF. Țicăŭ** (!). **L.** pune : «**Perus**» l. «*Pers*» (!).

(*) Vedĭ în notele finale. (**) Asemenea.

nit pe aicĭ și aŭ înconjurat acéstă parte de lume, cum s'aŭ pomenit și el aŭ descălecat némul semința, limba, care trăiésce până acum în Moldova și în téra Muntenéscă, și norod cât éste în Ardeal cu acest nume Român.

CAPUL AL V.

Aicea vine rândul să pomenim de cetățile ce se află aicea in téră la noi (1)

Cu anevoe este a scrie de cetățile țěreĭ noastre, de vréme ce atâtea vécurĭ câte-va sute de anĭ peste mie trecênd, nicăirĭ nu se află scris, fără cât rĕposatul Gregore Uréche Vornicul scrie în istoria sa, adecă în letop. țěreĭ, pentru cetatea Chilieĭ, ḑicênd : în anul 6973 : ,ѮЦѲГ, o aŭ luat Stefan Vodă cel bětrân de la Turcĭ. Și apoĭ la anul 6987 Iulie 22 ḑice că o aŭ început Stefan Vodă, a zidi cetatea Kilia și o aŭ săvârșit'o într'același an. Ci mě mir (*) cum póte fi acest lucru? că întéiŭ scrie că aŭ rěscumpărat'o de la Turcĭ, închinată de nevoie Turcilor, și apoĭ se o zidéscă? Așĭ ḑice că o aŭ tocmit unde aŭ trebuit; însă de la anul 6973 până la anul 7987 14 anĭ sînt; cine o ar fi stricat'o? că nicĭ scrie că o ar fi stricat'o cine-va întru aceĭ 14 anĭ. Iar † am ințeles și din Panaiotachi Moruna, ce aŭ fost Postelnic mare la noĭ în téră, om ales la trebile Porțiĭ (**) pe atuncea, cum de'nafară de cetatea cea mare

---

L. AA omite *«limba»* în r. 2, dar este în tóte codicele și decĭ am conservat'o.

(1) Titlul acestuĭ cap. variază în codicele cunoscute. D. *M. Kogălniceanu* în ediținnea prima și a II tipărite, servindu-se de codice indirecte, pune la capul al V-le o lucrare care este de sigur a luĭ *N. Costin*. In cod. N. II avem cu bună seamă textul adevěrat al luĭ M. Costin. Acesta nu este așia de detaliat ca în codicele F,L DD.FF. Țicău, dar tocmaĭ în acésta recunóscem prima lucrare a luĭ M. Costin. — Cum nu aflăm de cât cod. N. 11 cu acest cap, nu avem de adaos variante. Suprimăm încă și de aci câte-va rîndurĭ, carĭ sint o notă adaosă de N. Costin. Iatăle : «Ci acel turn al luĭ Neoptolim este pe Nistru făcut, făcut de Neoptolim feciorul luĭ Mitridat, nu pe vremea când împěrăția Greciĭ Țarigradul, ci cu mult maĭ înainte. Iar pe Kogălnic de éste altă cetățue póte tot de Genovezĭ să fie făcută. Iară cetatea Albă este maĭ veche de cât acésta, făcută orĭ de Dakĭ orĭ de Romanĭ».

R. 12. Aŭ dobândit'o (ed. tipar). —

(†) Aceste rîndurĭ până la al 4-le din p. 409 lipsescŭ în ed. tipărită și in C.

(*) *Ce nu scim* (C. și ed. tipăr.). — (**) C. *«Țěreĭ la Porți»*. Ed. tip. ḑice: *«țěreĭ»*. — ed. tip.

a Chilieĭ, este alta maĭ mică, (despre Dunăre) care dice,(*) să o fi zidit Stefan Vod cel betrân, ca o strajă cetăţiĭ ceĭ marĭ.

Acéstă cetate a Chilieĭ alt nume are la istoricĭ : iĭ dic *Ahileia*. Cetésce gheografiile acéste maĭ de curând (**) şi veĭ afla şi întru istoriele Ţarigraduluĭ, cum împrumutând cu banĭ Ianovezii pre împeratul Ţarigraduluĭ, să'şĭ facă oştĭ împotriva turcilor, le-aŭ dat zălog Crâmul să'l ţie Ianovezii, care iĭ dicea pre atuncea *Hersonesul*, grecésce, şi la istoriĭ tot acel nume are Crâmul, şi acéstă parte, unghiul măreĭ Négre, cu scalele luĭ, unde'ĭ acum Bugĭacul. Şi atuncea pe acéle vremĭ Ghenovezii aŭ făcut (zidit) acea cetate Chilia, şi-ĭ dicea Ahileia, pe Dunăre şi Chefea, pe malul măriĭ în Crâm, ce'ĭ dicea (ce se chiamă) Teodosia la istoriĭ. Se află şi de grecĭ făcute cetăţĭ cum este turnul Neoptolimul, o cetate pustie acum, pare să fie pe Cogălnic în Bugég; Tătariĭ iĭ dic Tătar Bunar şi aĭ noştriĭ iĭ dic Caraburnar, că Neoptolim este nume grecesc. De acest Neoptolim, aflu din Bonfin în care scrie aşĭa : (1) «În gura Nistruluĭ, Neoptolim feciorul luĭ Mitridat, care vara în vase pe mare şi iarna pe uscat cu călărime aŭ bătut pre Tătarĭ şi pentru ca să împiedice calea Ghetilor, aŭ făcut cetate în gura Nistruluĭ, care se dice Turnul luĭ Neoptolim, şi satul ce să chiămă pre atuncea a luĭ Hermonacti.» Şi dic alţiĭ cum că acel Neoptolim să fie fost feciorul luĭ Ahilevsu, ci pre disele lor nu stă Bonfin ; ci dice cum că acest Neoptolim feciorul luĭ Mitridat, e care aŭ făcut acea cetate pre numele sĕŭ. Altele multe cărora staŭ năruiturile de abia sémnele sĕ cunosc şi pre Milcov maĭ sus de Focşanĭ, de care pomenésce Uréche Vornicul că o chiamă Crăciuna. Şi aşa tot pe o povéste staŭ, şi acéle câte se află în ţéra Muntenéscă : seaŭ de Daki, seaŭ altele de Rŏmlénĭ făcute sînt şi la podul luĭ Traian peste Dunăre, în ţéra Muntenéscă, la judeţul Jiuluĭ, éste iară o cetate năruită; aceea adevĕrat de cine-ĭ făcută cu numele *Severinul?* Bonfin dice,

(*) Vorbele în parantes lipsesc în Cron. tipăr.

(**) Alusiune póte la geografia luĭ Cluveriu Philippus (Introductionis in Universam Geographiam, tam veterem quam novam libri VI. Amsterdam 1577, citată şi de Cronica anonimă (ace atribuită greşit luĭ *Milescu*).

(1) In ejus ostis turris Neoptolemi et Vicus Hermonactis appelatus Nam Achillii filius, ut aliqui opinantur juxta paterna monumenta, ipse quoque aliquid aedificare voluit : quod non assentior imo a Neoptolemaco Mithridadis filio nomen assumpsit, qui aestate navali hyeme vero equestri praelio Scytas superavit : et ut exitum Tyra Getis obstrueret, in Tyrae ostio turrim erexit. *Bonfiniŭ Decada I,* lib. I, p. 8. A.

din cuvênt în cuvênt; «Pĕrosul (*) Ulpie Traian, după ce birui pre Daţĭ, întru semnul biruinţeĭ seale aŭ făcut Nicopol pe Dunăre. Aşijderea şi peste Dunăre aŭ făcut podul, lucru de mirat, precum mărturisesce şi Dion la *viaţa luĭ Traian*, a căruia pod şi astă-ḑĭ i se cunosc pragurile în apă, şi maĭ încolo pe Dunăre în préjmă éste tărgşor Severinul de Sever împĕratul făcut.» şi apoĭ tace. Iar pe ce vréme aŭ făcut Sever acel Tărgşor nu scrie.

Scrie *Bonfin historicul Ungur* în cartea 10. *Decada* 2: *De lucrurile ungurilor*, că Ludovic Craiul Unguresc pentru să pótă stăpâni fără grije pe Muntén̆ĭ (**) aŭ pus de aŭ făcut cetatea *Severinuluĭ*, care era risipită. Aşijderea şi pe apa Prutuluĭ, căreia îĭ ḑicea Herasus (că aşa se chiăma Prutul la Istoricĭ) se fie făcut o cetate ce o aŭ chĭamat Terhu (***). Ce cetate ar fi fost aceia la Prut, în ce loc, nu putem sci; iară agiunge cât se cunósce, că pe urmă şi craiĭ megiaşĭ şi Domniĭ aŭ făcut cetăţĭ aicea în ţéră.

Iar la alţĭ istoricĭ cum la Dion carele a scris viaţa luĭ Traian împĕratul, (1) aşa şi la Topeltin carele aŭ scris, (2) *ce se înţelege pre limba românéscă* :......(3) a luĭ.... *Traian vécinicul stălp*.(4)» Se véde dar dintru acéstea, că une cetăţĭ întru aceste ţĕrĭ şi de rŏmlenĭ sînt făcute. La năruiturile cetăţiĭ de la Galaţĭ din sus, unde cade *Bărladul*(?) în Dunăre, s'aŭ aflat un ban de aramă galben, de mare cât un ort, numaĭ maĭ gros, în care slove nu s'aŭ putut citi de ceia ce şciŭ latinésce, fără uniĭ ce sciu maĭ bine Grecésce a citi, ḑic că scrie : *(lacună)* iar acele slove de înţeles nu sînt. (5)

Aşijderea o peatră mare adusă la biśerica Dieĭ maĭ mult nu s'aŭ putut citi şi înţelége, fără atâta: *Sever împĕratul Rŏmuluĭ*.

(*) «Nam Crinitus Ulpius Trajanus quum Mysios et Dacos domuisset, in suaeque victoriae monumentum Nicopolim in Istri ripa condidit, et prae caeteris has colonias deduxit, quas a suo nomine denominari jussit. Item in Danubio pontem erexit, opus perquam admirabile, ut Dion in Trajano scribit, cujus hodie quoque pilae nonnulae spectantur; ad quem in ulteriore parte Danubii *Severinum* † est oppidum a Severo Imperatore conditum» — Bonfiniu T. I. Decada I lib. I, pag. 4. lit. D.

(**) Pământénil (ed. tipăr.)

(***) Tunc Ludovicum Regem, ut Valachis tutius imperaret, Severinum oppidum a Severo olim Imperatore aedificatum, ac vetustate Collapsum instauravit, item ad Hierassum amnem Castelum erexit, quod Terchum nominant, et utrique Praesidium imposuit. — *Bonfiniu*, Decada II liber x pag. 250.

(1) Lipsesce citaţia întrégă.—Cred că cea din Dion este : «καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ (Δακίᾳ) ὁ Τραϊανὸς κατῴκισεν.»

(2) Nu aflu de unde a citat aci M. C. din Topeltin şi nu pot împlini lacuna.

(3) Earăşĭ lacună.

(4) Unele isvóde ḑic : *stăpân*.

(5) Acest paragraf nu e de M. C. El scié latinesce şi grecesce.

Aceĭ cetățuĭ iĭ ḑic Gălățéniĭ Gherghina. Iar banu ce s'aŭ aflat maĭ jos de Roman, iară la năruitura uniĭ cetățĭ ce-ĭ ḑice *Semendrova* era de mare cât șiștaciĭ ceĭ de patru banĭ Leșescĭ, iar maĭ gros, de aramă roșie și chipul Domnuluĭ subt pălărie Nemțéscă și împrejur slove Serbescĭ: ωтец Молдавскiи «Tatăl *Moldovecĭ*» Iar dintr'altă parte scrie: *hereghia de Moldova*; aceea *hereghia*, *latinésce*, adecă strămoșie. Pentru aceea ḑic de cetăți, că unele de Domnĭ, acum după a doua descălecătură a țĕrelor sînt zidite. Și așa cât s'aŭ putut sci de cetățĭ, acéstea sînt acestor țĕrĭ, că sînt unele făcute de Dațĭ. cum este deschis de cetatea Albă, ceale-l-alte și de rŏmlénĭ, de Ghenovezĭ și unile, maĭ pre urmă, și de Domniile țĕreĭ. și atâta putem sci de cetățile carĭ se află într'acéste țĕrĭ.

CAPUL AL VI. (1)

De numirele neamurilor acestor țĕrĭ și de portul lor, și pentru graiul seaŭ limba lor.

Mare dovédă neamurilor din ce rădĕcină și isvor, sînt numele care aŭ și in de sine și la alte țĕrĭ străine, și măcar că nicĭ un neam nu este în tótă lumea să aĭbă numaĭ un nume, ci unele, despre capetele cele d'întâiŭ vre-unuĭ norod *stăpânitor*, alte nume sînt de pe locurĭ, de unde sînt începute; multe de pre cetățĭ marĭ, multe de pe ape vestite. *Cu indelungate vremĭ strămutate numirile despre stăpâniĭ, cum am arătat maĭ sus și arătăm și aicĭ.* (*) Cum vedem neamul nemțesc subt acéstă numire, întâiŭ și maĭ ales și maĭ de cinste *Alamanĭ*. că așa le ḑic și istoriile cele vechĭ și maĭ pre urmă și Turciĭ; al doilea nume: *Ghermanĭ*, adecă doĭ frațĭ, latinesce *germanus*. O sémă de istoriĭ le ḑic **Teutones** de pe capetenia lor *Teuton*; Italiéniĭ le ḑic *Tudeschi*, póte fi iar de pe *Teuton*; Leșiĭ, Moscaliĭ, noĭ le ḑicem *Nemțĭ*. Maĭ apoĭ alte numirĭ despărțite ca crengile dintr'un copaciŭ: *Svediĭ*, *Daniĭ*, *Prușiĭ*, carĭ

---

(1) **In AA** este cap. V. Titlul nostru este din Codex **C.** — **II. FF:** Pentru neamurile (?) numeluĭ acestor țĕrĭ și pentru portul lor. **CF. CL.** DD. Țicăŭ **11.** adaog la titlul din **AA.** «*și de limba graiuluĭ lor de unde aŭ luat, așijderea și de tunsura care se află și acum la prostimea, carĭ sînt pre subt munte locuitori.*» — R. 22. **C:** *multe* l. *vestite.*

R. 19: *AA.* Eronat pune: capetele... «*vre-unuĭ norod stătătoare*» **CF. CL.** DD. **FF. N.** are titlu: Țicăŭ corege vorba «*stătătoare*» prin «*stăpânitoriŭ*» — R. 19.

(*) Aceste vorbe subliniate sînt din **C.** lipsind in Codex 24.

se chiamă Brandeburgul, *Franţoziĭ, Sacsoniĭ, Belgiĭ, Bataviĭ*, şi alte ţĕrĭ maĭ mănunte, tot din rădĕcina cea veche a Alamanilor crengĭ şi părţĭ sînt. Aşa *Hispaniĭ, Iberiĭ, Celtiberiĭ, Portugaliĭ*, carĭ tot un neam sînt. Franţoziĭ, Galiĭ tot un neam sînt. *Turciĭ* de pe locul lor *Turchestan;* de pe capul lor cel d'intâiŭ: *Osmangiĭ, Otomanĭ, Osmanliĭ; Moscaliĭ, Ruşiĭ, Bulgariĭ. Sirbiĭ, Horvaţiĭ, Slovaţiĭ, Bohemiĭ, Taţiĭ, Polaţiĭ*, tot un ném Slovenesc, sînt, fără alte numire ce aŭ de la străinĭ; că intâiŭ acestuĭ neam le-aŭ dis Greciĭ *Sauromates*, de pe ochiĭ mierăĭ şi albineţĭ, adecă ochĭ de şopârlă; *Tătariĭ* de pe apa Tartara; *Schithiĭ* de pe sĕlbătacie, Nohaiĭ. Aşa tóte némurile subt multe numirĭ sînt. Aşa Unguriĭ, Huniĭ, Maghĭariĭ, Ugriĭ, Sasiĭ, Dachiĭ, Saţiĭ, Goţiĭ, Masagheţiĭ. Şi acéste cu tóte numirile, numaĭ unele dintr'ênsele ţi le-am însemnat pentru înţelesul numirilor maĭ lésne a némuluĭ şi acestor ţĕrĭ a Moldoviĭ şi a ţĕreĭ Munteneşcĭ, şi a Românilor din Ardeal.

Aşa şi neamuluĭ acesta de care scriem, al ţĕrilor acestora, numele vechiŭ şi maĭ drept este *Român*, adecă *Rŏmlean* de la *Roma*. Acest nume de la descălecatul lor de Trajan se trage, şi cât aŭ trăit *până la pustiirea de pe acéste locurĭ*, şi cât aŭ *trăit în munţĭ* în Maramoroş şi pe Olt, tot acest nume aŭ ţinut şi ţin până astădĭ. Şi încă maĭ bine Munténiĭ de cât Moldovéniĭ, că eĭ şi acum dic şi scriŭ: *ţéra Românéscă*, ca şi Româniĭ ceĭ din Ardeal. Iar străiniĭ şi ţĕrile din pregiur le aŭ pus acest nume *Vlah*, de pe *Vloh*, cum s'aŭ maĭ pomĕnit, *Vallios, Valascos, Olah, Voloşin*, care nume tot de streinĭ sînt puse, de pe Italia, cărora dic *Vloh*. Apoĭ maĭ târdiŭ Turciĭ de pre numele Domnilor, carĭ aŭ închinat ţéra intâiŭ la Turcĭ, ne dic (1). *Bogdanĭ;* iar Munténilor *Cararlah*. Greciĭ dic *Bogdanovlahĭ*, Muntenilor *Vlahos;* că acest nume Moldovan este de pe apa Moldoveĭ, după al doilea descălecat al acesteĭ ţĕrĭ de Dragoş Vodă; şi Munténilor, orĭ de pe munte Muntén, orĭ de pre Olt Oltén, că Leşiĭ aşia le dic *Moltenĭ*. Măcar dar că şi la istoriĭ şi la graiŭ, şi străinilor, şi în de sine, cu vréme, cu vécurĭ, cu priminele iaŭ şi dobândesc şi alte numirĭ, iar acela

---

(1). **11 ad :** «*Moldovci*».

R. 1—20. — **CN. 11** şi **C. ad** : că *Grecesce σάυρος sĕ chiamă Şopârlă, iar μάτι-ochiul*, după «ochĭ de Şiopârlă» din r. 10. — **C. 11** pune «*Iproci*» după «*Nohai*».— **C. 11** suprimă ca şi **C:** *aşia Unguriĭ—maseghetiĭ.*—*C. 11:* lacune în rândul 20 întreg — şi *cât aŭ trăit până la* etc.» **C.** omite: «până la pustiérea de peste aceste locurĭ». —

carele este véchiŭ nume, stă întemeiat și înrădĕcinat : **Românĭ**, cum vedem; că măcar că ne rĕspundem acum Moldovénĭ, iar nu întrebăm : sciĭ *Moldovenésce?* ci sciĭ *Românésce?* adecă *Rămlenésce?* Puțin nu ḑicem precum latinesce: *scis romanice*? Stă dar numele cel vechiŭ ca un temeiŭ neclătit; deși adaog, orĭ vrémele indelungate, orĭ străiniĭ și alte numirĭ, tot acel ce este din rădĕcină nu se mută. Și așïa este numele acestor țĕrĭ : țĕreĭ nóstre Moldoveí și țĕreĭ Muntenescĭ, numele cel dirept de moșie *Român*, cum se rĕspund și acum toțĭ aceĭ din țérile Ungurévscĭ locuitorĭ și Munténiĭ țéra lor scriŭ și rĕspund cu graiul : *ţéra Românéscă.* Iar acest nume *Vlah*, de la Turcĭ și de la Grecĭ este, de la Nemțĭ Wallios, de la *Franțuzĭ Valahos*, de la Leșĭ *Voloșinĭ*, și de la Moscalĭ tot așa *Voloșinĭ;* iar de la Ungurĭ *Olah.* Aceste nume tot de la *Vloh* sînt; și *Vloh* este *Italian.* Din care *țéra a Vlohuluĭ*, adecă a Italieĭ, aŭ pornit Trajan împĕratul Rŏmuluĭ, fără de numĕr mulțime de norod, și i-aŭ așeḑat într'aceste țĕrĭ a Dakieĭ ceĭ vechĭ. Iar cum să fie acest nume *Vlah* de pre *Flak* Hatmanul Rŏmuluĭ, precum scriŭ uniĭ, *in leatopisețele seale aice in țeară* (Codex c) basne sînt.

Și așïa dovedind numele némuluĭ acestuĭ, cum veḑĭ din istoriciĭ marĭ și mărturia țĕrilor di'mpregiur, ne trage rêndul a pomeni de portul, care acum port stătător ca numele și ca limba nu este, ci iea un neam de la alt neam, porturile cu vréme; la care schimbare a haĭnelor aduce și locul de le caută a face îmbrăcămintea trupuluĭ, precum este firea ceruluĭ *și pusoarea* (c) a vre uneĭ părțĭ de lume. Că întâiŭ, la acéste părțĭ de lume, unde trăesc Moscaliĭ, Rușiĭ, Tătariĭ, de ar fi omul îmbrăcat cu haĭne franțuzescĭ ar crăpà de frig, și măcar și aice pe la noĭ ce iernĭ sînt! Țéra Italieĭ iernĭ ca aceste nu are nicĭodată, ci fórte blânde, cum sînt la noĭ tómnele. Și aŭ mare dar acele țĕrĭ a Italieĭ; cum și vara năduşelĭ nu sînt ca aice la noĭ, ci căldurĭ cuviόse, puțin nu ca primăvéra, cum este la noĭ la Maĭ, la Iunie. Le-aŭ căutat dar acestora ómenĭ mutațĭ pre acéste locurĭ a'șĭ schimbà portul hainelor, după vremea acestor locurĭ.

C: Omite «*acum*» in r. 2. — **R.** 3. corectat după 11, căcĭ **AA** şi cele-l-alte ḑic numaĭ : «*Scis Romanicè* pe *limba latinéscă.*» — C. **11** «rĕmâne neschimbat» l. «nu se mută» r. **1** din AA. F. L. DD etc. — CF. CL. **DD** scriŭ cu erόre : «*Stă dar 'numele celŭ vechiŭ ca* **intâiŭ** *ne clătit*». **C.** «*stă neclătit român*».

Cătră aceste tóte, caută ce scrie de portul Românilor iscusitul istoric Laurentie Topeltin din Mediéșĭ. (1) Cuvintele luĭ ți le isvodesc : «Românïĭ din Ardél aĭ noștrĭ pórtă o haĭnă de la umere până peste tot trupul îmbrăcațĭ. Ne fac mare învĕțătură de portul véculuĭ celuĭ de demult, care aŭ ținut în părțile aceste de la Septentrion, adică părțile carĭ sînt apropiate spre miadă-nópte; care fel de haine pomenésce un dascăl anume *Martiales*, că se chiamă *Endromida*, cu aceste cuvinte : «Îț trimetem o Endromida, vechiŭ port, nu mîndru, iară bun de luna luĭ Dekembrie.»

Șlice aŭ de pîslă, pe limba nóstră dăcéscă, katz-kugl; (2) aŭ chivere care am apucat și eŭ și la boeriĭ țĕreĭ nóstre. Caută ce dice și de opincĭ tot acel istoric *Topeltin*, și nu de la sine, ci pune cuvinte maĭ vechĭ *de sine*, a istoricilor, anume *Alfons* Ciacon și *Plaut* și pre *Aggel*. care aŭ scris cărțĭ, de portul cel vechiŭ al limbelor : (3) «*Felul încălțămintelor Românilor este cu pele crudă*

---

(1) Iată vorbele din Topeltin. pag. 110 din capul XIV : De habitu Valachorum in Transylvania : «Valachi communiter bracchati, egregiè nos antiquitatis Admonent; quondam totus orbis septentrionalis endromibus utebatur. Unde Mart :»

> «*Sordida sed gelido non aspernanda Decembri*
> *Dona, peregrina mittimus endromida*»

De getis Ovidius :

> «*Pellibus et sutis arcent mala frigora bracchis*».

Capita pileis tegunt gausapinis, (Dacice n' Kotz Kugl) quo tegumento exteris adeo barbari videntur, ut in fabulos abierint. Habent vile calceamenti genus; involuunt plantam laceris, deinde crudo corio volam, pedisque digitos obducunt, et funiculis demum aut fidibus adaptata colligant. Veterum Romanorum, majorum suorum, erant hi calcei militares, qui (Alph. Ciac. in expl. Col. Tr. num. 31) teretibus habenis astricti in cancelli formam pedibus nectebant. Romani tamen nullis involucris usi sunt; quod eleganti-sime expressit *Agell. n Att. l. 13 Cap. 20. Omnia inquiens, ferme id genus quibus plantarum calces tantum in fine teguntur, coetera propre nuda, et teretibus habenis vincta sunt, solcas dixerunt.*

(2) Poate *căciulă*. V. A. U.

(3) Alfons Ceacon este citat de Topeltin din Columna luĭ *Traian* 31. Iară *Agell.* este a se citi *Aulus Gellius* numit și *Agellius*. De la dênsul avem o operă în 20 de libri numită *Nopțile Attice* pentru că le aŭ scris la Athena în timpul nopțitor uneĭ ierniĭ. Acésta se scie că n'aŭ străbătut la noĭ complectă. Titlul ce dă Miron Costin operelor acestor 2 scriitorĭ ne probéză că nu le aŭ citit și grăesce de dênsele numaĭ după Topeltin. Maĭ sus védă-se vorbele traduse de Miron Costin din Topeltin.

R. 3.: C: «pórtă haine lungĭ îmbrăcat tot trupul.

fie de ce dobitoc. peste picior învălit bine în obiéle de lână încălţaţĭ, şi apoĭ pelea acea o légă cu curea peste picior, de înfăşóră tot piciorul de la degete până sus, tótă glezna. Şi acesta este portul Romanilor celor vechĭ, strămoşilor lor, carĭ îl purta la oştĭ; acest fel de încălţăminte era a slujitorilor ostenĭ la Rŏmlénĭ. Numaĭ atâta osebire, vedem, precum citim in istoriile céle vechĭ, că osténiĭ Rŏmlénĭ nu învălia în obiéle, ci gol piciorul încălţa cu pele şi cu legăturĭ încruciş; ca gratia lega opincile şi numaĭ cât ţinea piciorul la călcâiŭ legat». Aceste sînt cuvintele acestuĭ istoric, din cuvênt în cuvênt; la noĭ de ce cinste este acest fel de călţăminte, acum la aceste vécurĭ, care era de cinste la Rŏmlenĭ şi de vitejie port! Vedem acum la Cerchezĭ că acest feliŭ de port de încălţăminte pentru sprintenie îl ţin.

Aice este loc a pomeni şi de tunsura pěruluĭ, aceea de care aŭ scris un *Simeon Dascalul*, şi maĭ înainte de dênsul *Eustratie* Logofětul. Tunsura acésta, precum s'aŭ arĕtat de portul trupuluĭ şi de încălţămintea opincelor din istoricul *Topeltin*, şi iarăşĭ dintr'ênsul se arétă, de care aşa ḑice: (1) «*Mĕ mir cum de douĕ felurĭ de tunsură aŭ luat Ardeleaniĭ noştri de la Rŏmlénĭ, care o ţin în sémă şi până astă-ḑĭ: un fel de tundere maĭ adânc la peliţă apropiată; alt fel maĭ departe de peliţă, prin peptine tund pĕrul. Şi aceea tunsură maĭ aprópe de peliţă noĭ Dakiĭ o numim* **Shieren**, *iar acea maĭ depărtată de peliţe* **Colen.** (2) Şi tot *Topeltin* ḑice: (3) *Rŏmlenilor le place a se rade, şi în chipul cétlăuluĭ acoperă căruntéţele séle.*» Şi pricină dă că la cap din dos la ciafă tundea pĕrul: să fie capul tot slobod de sudorĭ şi în rĕcorélă la ostenéle. Védă-se dar că este vechiŭ obiceiŭ tunsura acésta, care şi până astă-ḑĭ se véde la o sémă de locuitorĭ aĭ ţěriĭ nóstre şi în Ardeal; şi este de la Rŏmlénĭ acest semn slujitoresc, că în chipul cétlăuluĭ îşĭ învălià capul slujitoriĭ Rŏmuluĭ cu taftă subţire ca în chip de cunună slujitoréscă. Vedu-se dar basnele acelor scriitorĭ, maĭ sus

---

A. *(Văcăr.)* Se termină ca «*pentru sprintenie el ţine*» r. 13.

(1) Miror, quod Transylvani duplicem tondendi modum a Romanis acceptum retinent; dum aut pressius ad cutem, vel paulo longius a cute interposito pectine tondent. *Schiereren* illum, hunc vero *Koluen* Daci vocamus. (pag 85).

(2) Tocmaĭ aice *(pag. 85)* citează Topeltin pre Plaut în *Captiv.* act 2. sc. 2. v. 18. M. C. numaĭ cât menţionéză că *Topeltin* citează pe Plaut. dar nu insiste asupra citaţiuneĭ.

(3) Romanis placut abradi et cucurbitis instar, calvitiem mentiri.

pomeniţĭ *Simeon Dascalul* şi *Eustratie Logofĕtul*, şi acel amăgeŭ *Misail călugĕrul*, carĭ aŭ scris că semnul aceĭ tunsurĭ ca un cétlăŭ, aŭ fost semn tâlhăresc cu care însemna Rŏmlénĭĭ pre ómeniĭ ceĭ de rĕŭ-făcĕtorĭ!

Remâne aice rândul a arĕtă de graiul şi slovele de unde este isvorît acestor ţĕrĭ, de carĭ pomenim. Precum dar s'aŭ arĕtat de plin némul acestor ţĕrĭ aşeḑate pe aceste locurĭ de Rŏmlénĭ, aşa şi graiul tot de la Rŏmlénĭ este isvorît. (1) Cu ceĭl-alţĭ istoricĭ mărturisesce şi *Topeltin*, care aşa ḑice: «*Am dovedit-o maĭ sus a fi Italia pricina descălecăreĭ Valahilor; aşa şi aice aceeaşĭ laudă o mărturisim, că limba lor este a vechilor Romanĭ, amestecată séŭ maĭ mult stricată cu Sarmatico-Dăţéscă, Dalmatico-Croatică.* Şi ḑice, precum scrie şi un istoric anume *Covacciocius*, (2) aŭ socotit precum *că graiul de casă al Ardeleanilor maĭ mult are în sine însemnarea graiuluĭ Rŏmlenesc şi Latinesc, de cât a graiuluĭ de acum a Italienilor. Ci cu vréme îndelungată, ce strică şi astupă vestite împĕrăţiĭ, crăiĭ şi domniĭ, aşia şi graiul Românilor pe aceste locurĭ, cu îndelungată vréme şi risipă a locuitorilor Romanĭ de pe aceste locurĭ,— care pustiindu-se de năvala Tătarilor, se mutase aceştia de aice la Maramoroşĭ, ceĭ din ţéra Muntenéscă la ţéra Oltuluĭ, trecênd munţiĭ, — s'aŭ stricat şi graiul.* Că unde ḑice lătinesce *Deus noster*, noĭ ḑicem: *Ḑeul nostru; Deus meus:* Dumneḑeul meŭ; aşişderea Sórele *Solis* — *Luna*—luna; *homo*—om; *foemina*—femee; *frons* fruntea; *panis*—pâne; *Culter* — cuţit; *fenestra* — feréstra. Iar niciĭ unele cuvinte să nu fie protivnice cu latinescĭ, seaŭ la început, la mijloc,

---

R. 2. Cd. F. ad. «*şi Mahlearul*» înainte de «Misail Călugărul—Adaoge «tâlhariĭ» înainte de «*ómeniĭ ceĭ de rĕŭ făcĕtorĭ*».

CF. CL. şi maĭ tóte cele-l'alte strică textul din Topeltin despre limba românéscă, adăogênd limbĭ ca factorĭ la corumperea l. românescĭ ce nu se află în original. Am corectat citaţiunea. Iato cum o aflăm în CF: «seaŭ maĭ mult stricată cu l. *serbească, ruscască, dăţească, horvaţească, slovenească iproci şi a altora*».

CF. Ad: «*Moldovenésce*» înainte de «*Dumneḑeul nostru*».

(1) Eată de unde traduce Miron:

«Ut Valachos Italia oriundos supra probavimus, ita nunc eandem gloriam ipsis relinquimus: est enim sua lingua veterum Romarorum, corrupta tamen nonnihil Sarmatico-russica, Dacica, et Dalmatico Croatica,» (*Topeltin*, pag. 71).

(2) In Dial. de Administr. Regni Transilv. — M. Costin citează pe *Covac.* tot dupa Topeltin: «Cov... observavit, vernaculum istorum sermonum, plus ferè in se habere Romani et latinis sermonis, quam praesens Italorum lingua». (pag. 71).

saŭ la sfârşit; iar unele staŭ neclătite, cumu-s şi *barba* barba, *luna* luna, şi altele ca aceste : *Vinum* vin, *panis* pane, *manus* mâna. Şi aşia cum am ḑis, cu vréme s'aŭ schimbat graiul şi s'aŭ amestecat cu graiul cel Slovenesc, Dăcesc şi cu altele care le am pomenit dintru Topeltin. Pe acéstă povéste cură şi aflatul slovelor, cu care şi scrisórea de la Sirbĭ o aŭ luat acum, după a doua descălecătură de Dragoşĭ Voevod, aice în ţéră, şi la Muntenĭ de Negrul Voevod (†).

Către aceste adăogim rând aice al obicéiurilor, méselor şi ospéţelor, care se vĕd că sînt vechĭ ţinute aice, într'aceste ţĕrĭ, şi luate de la vechiĭ Romanĭ : precum a închinà pahare pentru sĕnătăţile a priétenilor şi ale împĕraţilor. Că scrie Dion, (1) vestit istoric, care *a scris* pentru lauda Impĕratuluĭ August, cum vechiŭ obicéiŭ aŭ fost, că norodul jurând pre cheziĭ (*piezĭĭ*, ḑice CF) ceĭ bunĭ, seaŭ pentru norocirea împĕratuluĭ, se bea la ospéţe pentru sĕnătatea luĭ. Cércă de acésta maĭ pe larg la Plinie. (2) Acest obiceiŭ e şi la Nemţĭ, şi la Ungurĭ, la Ardelénĭ, vechiĭ Romanĭ, şi la noĭ maĭ pre urmă, de pomenim la mése sănăţăţile Domnilor, cu pahare pline de bĕutură, aşĭa şi a priétenilor.

La acéste şi obiceiul ce este încă într'acéste ţĕrĭ, adică aice la noĭ şi la Munténĭ, şi la darea datorieĭ de obşte, adecă la mórte, vechiŭ obiceiŭ; că ḑice *Topeltin*: (3) «*In Ardeal, Dakilor e obiceiul: cu mare petrécere aduc mortul la beserică, la gropniţă, mergĕnd înaintea boiarilor cântăreţiĭ şi preoţiĭ; pe urmă vine cea-l-altă mulţime, închipuind cum că şi ceĭ-l-alţĭ vor mérge unde şi cel mort, ca cum ar ḑice: mergĭ că noĭ te vom urma.*» Vechiŭ obiceiŭ, şi la Rŏmlénĭ de ḑicea trimbiţe înaintea óselor, cum mărturisesce *Ovidius*, (4) adecă cantà trimbiţe jalelor astrucăriĭ*; şi acésta şi la ceĭ marĭ şi de cinste ómenĭ se făcea, precum şi astăḑĭ la acéste ţĕrĭ la astrucatul (5) Domnilor şi

---

(†) Veḑĭ ce ḑice de alfabet, *Topeltin* la paginele 72—73.

(1) Veḑĭ nota la fine. (2) Veḑĭ nota la fine, la pag. 428.

(3) «Dacis in Transylvania solemne est, fato suo perfunctos, magno comitatu domo educere ad contumulandos humi; dixi contumulandos, quia tumulus superstruitur sepulchris... Ordo funebrium pomparum haud ineptus est : Praecedunt enim cantores et sacrificuli cadaver...... etc.... homines sequuntur quasi post ipsum defunctum morituri, a quibus dicebatur : Vale, nos te sequemur».

(4) Veḑĭ nota finală.

(5) CF : *Ingropărei*. — *Ingropările* CF.

a alţĭ ómenĭ de cinste. Şi iar tot acest *Topeltin* ḑice : (*) «*Muĭerile Dacilor ósele părinţilor, a feciorilor, a bărbaţilor şi a altor rudeniĭ, cu bocet nespus merg dupe óse, cu plânsurĭ de mirat, şi cu cuvinte de jale cuprind ósele, şi cu glas mare tótă viaţa omenéscă o plâng.*» Scrie *Varro* în cartea a patra de «*Viaţa Romanilor,*» cum (**) cerca muierea care avea glas maĭ bun de cânta (***) la óse; precum acésta şi aicĭ în ţéră se face şi până astăḑĭ, şi cu alăute. Şi acéste le-am arĕtat, ca şi dintru aceste să se cunóscă némul, cu obicéiurile, că aŭ eşit de la Rŏm.

CAPUL VII ŞI CEL DIN URMĂ (†)

Vine rêndul a arĕta cât aŭ trăit aceste locurĭ cu ómenĭ, după descălecarea luĭ Trajan imperat cu Românii de la Italia.

Trajan Impĕratul Rŏmuluĭ, în al patrulea an al împĕrăţieĭ seale, şi aniĭ dela Domnul nostru Isus Hristos o sută treĭ, s'aŭ clătit asupra luĭ Dekebal Craiul Dakilor. Şi acesta după isbânda şi aşeḑarea cu Rŏmleniĭ pe acéste locurĭ, cum s'aŭ pomenit maĭ sus, întorcêndu-se la Rŏm, de bóla ce'ĭ ḑic disenterie aŭ murit, precum scrie *Varonie* din *Dion*, în oraşul Selinuluĭ

(*) «Mulierculae Dacorum, funera Parentum, liberorum, maritûm, caeterorumque cognatorum, incredibili ejulatu sequuntur, laudes defuncti miris fletibus stringunt, ac, dum asservatur cadaver (saepe triduo) composita oratione veluti conceptis verbis omnem hominis vitam ingenti vociferatione declamant. *(Pag. 114).*

(**) *Căuta* şi cerca **CF.** (***) şi bocia **CF.**

(†) Acest capitol al şéptelea lipseşce in codicele C. AA. şi 11. dar existe in F. L. DD. FF. şi Ţicău. Nu este indoélă că e opera lui Miron Costin. Fiul sĕu Nicolae a refăcut acest capitol in capul 13 şi 14 al sĕu, mai pe larg de şi nu mai bine. *(Veḑi ediţiunea tipărită, Tom. I. pag. 84 şi 87).*

Rînd. 5 din textŭ. «Varro inquit : a muliere quae optima voce esset, Pergama laudari.»

Rînd 19. din text. Tóte codicele daŭ eronat numele oraşuluĭ în care a murit împeratul Traian. CF şi L. ḑic : *Solonul.* DD. *Salomul* ; Cod. FF. *Salonicul* şi Cod. Ţicăŭ : *Salonul.* Ediţiunea primă a D-luĭ M. Kogălnicean : *Thessalonicul.* Am corectat numele punênd *Selinul* care este o variaţiune a numeluĭ Selinonte din Cilicia în Asia mică. Numele oraşuluĭ acestuia vine de pe apa *Selinus* la gura căruia era aşeḑat. Astă-ḑĭ se numesce *Selinti,* după ce a purtat şi numele de *Traianopolis.* A esistat un oraş cu acest nume Traianopolis şi în Tracia pe *Ebru,* asemenea în *Frigia* şi *Misia,* dar nu de aceste grăiesce Miron Costin, de óre-ce menţionéză oraşul în care a murit Traian.

anume *Kilikia*, care pe urmă s'aŭ ḑis și Trajanopolis, adecă orașul séŭ cetatea luĭ Trajan împĕrat. Impĕrăţit'aŭ Trajan 19 anĭ și 6 lunĭ; de vêrstă fiind de 61 anĭ, séŭ cum scriŭ uniĭ, 64 anĭ, aŭ murit, și după dênsul aŭ stătut împĕrat Adrian, carele aŭ făcut Udriul. Și acest Adrian împĕrat aŭ stricat și podul cel de pétră al luĭ Trajan împĕrat de peste apa Dunărei, pentru grija Tătarilor. Scrie *Dion* (*) cum acest pod era cu douĕ-ḑecĭ de pragurĭ séŭ stâlpĭ, a cărora nălţime ḑice că era de o sută cincĭ-ḑecĭ *picióre*, fără de cât era temelia, în jos; iar de lat era șéĭ-ḑecĭ *picióre*. Năbușit'aŭ Tătariĭ pe acéste locurĭ, și maĭ mulţĭ cu Atila din părţile Schitieĭ din Asia. Craiŭ înteiŭ aŭ stătut Ungurilor acest Atila; craiul se scrié în titulușiŭ într'acest chip: «*Atila feciorul luĭ Mundizicus nepotul mareluĭ Nemrod, născut în Engada, din mila luĭ Dumneḑeŭ Craiul Ungurilor, al Midilor, al Goţilor, al Davilor, spaima lumeĭ, biciul luĭ Dumneḑeŭ*». Scrie Bonfin, ungurul istoric (**) aducênd mărturie pre alţĭ istoricĭ, anume *Suidas* și *Eutropie*, precum : ***Aurelian*, *îm-***

(*) Iată pasagiul din Dion la care Miron Costin se referă :

«Τραϊανὸς δὲ γέφυραν λιθίνην ἐπὶ τοῦ Ἴστρου κατεσκευάσατο, περὶ ἧς οὐκ ἔχω πῶς ἂν ἀξίως αὐτὸν θαυμάσω, ἔστι μὲν γὰρ καὶ τ'ἄλλα αὐτοῦ ἔργα διαπρεπέστατα, τοῦτο δὲ καὶ ὑπέρ ἐκεῖνα, ὡς γὰρ κρηπῖδες εἰσὶ λίθου τετραπέδου εἴκοσι, τὸ μὲν ὕψος πεντήκοντα καὶ ἑκατόν ποδῶν, πλὴν τῶν θεμελίων, τὸ δὲ πλάτος ἑξήκοντα. καὶ αὗται ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀπ ἀλλήλων πόδας ἀπέχουσαι, ἀψῖσι συνῳκοδόμηνται etc. (liber LXVIII. Traianus. XIV cap. 13. Cassii Dionis. Lipsiae. Pag. 116.)

Am cerectat după Dion textul nostru, punênd picióre în loc de stânjenĭ căcĭ Miron Costin n'a putut spune așia absurditate de care se miră și bunul simţ a luĭ Ioan Neculcea. Acesta adausă la pasagiul de care ne ocupăm nota următóre: «Iar eŭ iubite cetitorule cu inimă îndoită cred și scriŭ acésta. Că anumea am mĕsurat locu de șése-ḑecĭ de stânjenĭ, dar mare lăţime éste. Numaĭ așia am aflat în létopisețul luĭ Nicolae Costin biv vel logofĕt, fecior luĭ Miron logofĕtul. Iar cartea luĭ Dion Istoricul n'am citit-o, ce de vréĭ ié séma, că eŭ precum am aflat așïa am scris». Este interesantă compararea poduluĭ după Dion cu acea din cea maĭ modernă lucrare despre acestașĭ pod, a luĭ *Ioseph Aschbach :* Über Trajans Steinerne Donau Brüke mit 2 tafeln und 3 Holzschnitten — Wien 1858.

Rînd. 12. din textu. Miron Costin dă titlul luĭ Atila după Bonfiniu din decada ânteea liber 3, pag. 37, în cuprindere : «Atila Mundizici filius, et magni Nembrothi nepos Engadiae natus, divina benegnitate rex Unnorum, Moedorum Gothorum, et Davorum, metus orbis, Deique flagellum». Copistiĭ aŭ alterat mult citaţiunea acésta făcută de Miron Costin. Așia pun pe Atila feciorul luĭ ***Bendecuș*** în loc de Mundizic; Engada a devenit Elgad; ***natus*** fu înlocuit prin ***crescut și ţinut*** (Cod. F.); ***Davorum*** e tradus prin ***Dachilor*** etc.

(**) Iată citaţiunea din Bonfiniu : «Sed Aurelianus Daciam, quam Trajanus provinciam ultra Danubium fecerat (ut Suidas et Eutropius ait) intromisit, omni

pĕratul Rŏmuluĭ, vĕḑênd că nu vor sta descălecăturite luĭ Trajan impĕrat pe acéste locurĭ, să fie rădicat de prin oraşe şi de prin sate locuitoriĭ şi i-aŭ trecut Dunărea în ceea parte, în Dobrogea, aşeḑêndu'ĭ în mijlocul Dobrogeĭ. Iar *Topeltin* istoricul de Mediaşi(*), scrie cum că *Galienus* impĕratul Rŏmului socotind, cum acele descălecăturĭ de pe acéste locurĭ, a luĭ Trajan, nu vor putea să sté, le-aŭ mutat în Dobrogea. Şi aşa Romàniĭ din ţéra Munténéscă aŭ trecut munţiĭ aşeḑênduse la Olt, la Herţog, şi pe la Făgăraşĭ; iar ceştĭ-l-alţĭ unde sîntem acum noĭ, maĭ târḑiŭ, după ce n'aŭ putut maĭ mult să sté prin cetăţĭ şi pre sub munţĭ, pentru lipsa hraneĭ, aŭ trecut munţiĭ la Maramoroşĭ, aşeḑêndu-se pe la Giorgio şi pe la Cioc. Făcênd dar socotélă de la vremea luĭ Trajan, carele aŭ descălecat acéste ţĕrĭ cu Rŏmléniĭ, care era in anul de la Hristos 103, până la Atila Craiul Unguresc, carele aŭ năbuşit cu Tătariĭ pre acéste locurĭ, cum scriŭ istoriciĭ, în anul de la Hristos 401 anĭ, rĕmân 298 de anĭ să fie fost trăitorĭ locuitoriĭ aduşĭ şi descălecaţĭ de Trajan impĕrat pre acéste locurĭ. Iar după ce s'aŭ pustiit, cum am ḑis maĭ sus, de Atila, uniĭ aŭ fost mutaţĭ preste Dunăre, la Dobrogea, uniĭ preste munţĭ asupra Oltuluĭ, ceĭ din ţéra Munténéscă, iar aceştĭ-l-alţĭ la Maramoroşĭ, până la vremea luĭ Laslăŭ Craiul (**) Unguresc chreştin, la a căruia vréme s'aŭ des-

---

Illyrico Mysiaque vastata : desperans eam posse retineri, Romanos ex urbibus et agris Daciae abduxit, eamque in media Mysiam Dividit...» *(Decada I. lib. I. pag, 5).*

(*) «Nam Galienus imperator, ubi de Dacia retinenda spem omnem abjecisset, colonias, quas illuc Trajanus deduxerat, trans Danubium in Moesiam Traciae vicinam transtulisse scribitur, Dacia prorsus cessisse (*Topeltin pag. 53*). Se vede de aci că copistul a pus «*Gaii*» loco *Galienus.*

Cod. F. cu şépte rêndurĭ înainte de finea capitoluĭ, pune data de 1765 la socotéla ce face pentru aniĭ de la descălicare; va se ḑică codicele este de la acéstă dată. Cod. L. ḑice : «maĭ mulţĭ ce lipsesc să nu fie mirare, de o mie şépte sute de anĭ şi maĭ bine.........» Cod. DD. : «de o mie şépte sute de anĭ» Cod. FF. : «suprimă socotéla anilor» şi Cod. Ţicău : «amintésce iară-şĭ de o mie şépte sute de anĭ». In ediţiunea primă tipărită se ḑice : «din aprópe o mie şépte sute de anĭ». Aceste variante îndată ne probéză că copiarea acestor codice urmă după mórtea luĭ Miron Costin.

(**) Cod. L. pune data 1288 în loc de 1080 din Cod. F. Ladislau din 1080 e cel d'ântĕiŭ ; cel de la 1280 e Ladislau IV, care se urcă pe tron la 1272 şi muri prisonier al Comanilor şi al Tatarilor la 1290.

Am adoptat deci în text data din Cod. L. ca maĭ aprópe de adevĕr de şi socotéla remâne apoĭ tot încurcată.

călecat al doilea rênd de Dragoş Vod ţéra nóstră a Moldovei şi de Negrul Vod ţéra Muntenéscă. Care Craiŭ Unguresc aŭ stătut la anul de la Hristos 1288. Scoţênd dar ceĭ 298 carĭ aŭ fost de la Trajan până la Atila, şi de la Atila când s'aŭ pustiit ţĕrile acéste până la Vladislav, cu vremea la care a fi fost resboiul luĭ Vladislav asupra Tătarilor, rĕmên 700 anĭ; socotind ce maĭ trec, tot să se fi fost aflat aicĭ la noĭ în ţéră locuitorĭ prin cetăţĭ şi prin munţĭ, până putea şi avea hrană. Iar pre urmă, cum am pomenit, întĕiŭ lipsindule hrana şi agonisita viéţeĭ seale, aŭ trecut peste munţĭ la Maramoroşĭ. Fost'aŭ dar pustiĭ acéste ţeri, precum scriŭ istoricii, maĭ bine de şése sute anĭ, locul acesta unde trăim noĭ, adecă Moldova. Ié dar aminte: atâta véc ce aŭ trecut Romaniĭ locuitorĭ prin Maramoroşĭ şi pe la Olt, megiéşĭ cu alte limbe, atâta vreme aŭ n'aŭ putut să'şĭ schimbe şi graiul cel Românesc? Şi acésta este pricina de şĭ-aŭ stricat locuitoriĭ acestor ţĕrĭ graiul, acum la a doua descălecătură, cu graiul stremutat şi schimbat, cu Unguresc, cu Sêrbesc, cu Daţesc, cu Slovenesc, şi cu al altora veniţĭ pe acéste locurĭ. Ḑice-va nescine: dar cum de i-aŭ lăsat ceĭ de pe urmă împĕraţĭ carĭ aŭ fost aĭ Rŏmuluĭ pre urmă? Şi după ce aŭ mutat Marele-Constantin împĕrat scaunul Rŏmuluĭ la Ţarigrad, şi pe urmă alţĭ împĕraţĭ crestinĭ: înţeleptul Iraclie, Iustinian, şi câţĭ-va Hatmanĭ şi voevoḑĭ vestiţĭ? Respunḑ: că după ce s'aŭ mutat scaunul la Ţarigrad, maĭ mult zăbavă cu Perşiĭ avea împĕrăţia, şi maĭ pe urmă cu Saraţiniĭ; şi acéste locurĭ sta fără de ajutoriŭ. Şi aşia pustiirea lor de Tătarĭ aŭ fost cum s'aŭ ḑis maĭ sus. Şi acéste câte s'aŭ putut afla de descălecatul cel d'întĕiŭ, pre larg s'aŭ scris; iar maĭ mult ce lipsesc, să nu fie mirare. Din aprópe 1700 anĭ, scoţênd 103 anĭ de la carĭ aŭ purces Trajan din Rŏm spre acéste locurĭ, câte vécurĭ de ómenĭ s'aŭ petrecut? Pentru acéle ce nu s'aŭ putut plini, crede, iubite cetitorule, uitându-te la atâta véc, ce nu s'aŭ pomenit până la acest an, nimica, de la descălecatul ţĕrilor acestora.

Sfârşitul de descălecatul de'ntêiŭ al Moldavieĭ

de MIRON COSTIN.

NOTE

LA PRIMUL CRONIC AL LUĬ M. COSTIN

Pagina 376. — *Laud osirdia* **reposatuluĭ** *Ureakie Vornicul care aŭ făcut de dragostea țěreĭ leatopisețul sĕŭ* » De care Ureakie vorbesce aci M. Costin? — De *Gregorie*, de sigur, și nu de Nestor. De *Gregorie* putea să ḑică numaĭ «*reposatul*» căcĭ nu era mulțĭ anĭ de când murise. De grăiă de *Nestor*, el pomenea fără epitetul «*reposatul*» și adăoga «Tatăl luĭ Grigore Ureakie» seaŭ ceva analog. O dovédă că de Gregorie Ureakie e vorba și nu de Nestor, este numele luĭ «*N. Buhușĭ*» acel anume «din câțĭ-va boierĭ» care dă luĭ M. C. informațiunile necesariĭ despre adnotătoriĭ Cronicululuĭ luĭ *Gr. Ureachie*. De ce pre N. Buhuși întreabă Miron de cele ce privesc lucrarea luĭ Gr. Ureachie? — Pentru că N. Buhuși era rudă luĭ Gr. Ureachie și decĭ maĭ în posițiune de cât orĭ-cine a da informațiunile dorite.

Familia Buhuși, al căruia ultim representant, proprietar têrgușoruluĭ Buhuși, lângă Bacăŭ, s'a stins în copilăria mea, e o vechie și ilustră familie. Pe la 1638 aflâm un Buhușĭ Visternic la Vasile Lupul, în ministerul luĭ Gavrilaș vel Logofĕt (uricul din 1638—N-bre I. Arh. Stat. — M-rea Cetățuia, pachet N. III). Fiul acestuia e *N Buhuși* a căruia mărturie o invócă M. Costin. Acest N. Buhuși era abia *tretie Logofĕt*, pe la 1655 Maĭ 30, în Ministerul luĭ Ionasco Rusu vel Logofĕtul, alăturea cu *Istratie Dabija* Vel Vornic Vișneĭ Zemle, cu *Stefan Boul* Vel Vorn. D. Z., cu *Ilie Septilicĭ* Vel Postelnic etc. (Zapisul luĭ G. Roșca din 7163 Maĭ 30. Arch. Stat. Bucurescĭ. — Doc. Episc. Hușĭ, pachet N. 13). Doĭ anĭ apoĭ, la 1657, N-bre 16, N. Buhuși ajunge *Vel Clucer* (Zapisul luĭ Ursul Vartic către Dabija marele Vornic de țéra de sus—Arch. Stat. Bucurescĭ—Metrop. de Iașĭ—pachet 138). In domnia luĭ *Istratie Dabija*, N. Buhuși ajunge Vel Logofet al fostuluĭ sĕŭ coleg de Divan din 1655. (Hrisov din 1663 Martie 10. Domeniĭ; moșia Lunganĭ N. 4163). Din împrejurărĭ ce nu avem a le aminti aice, de scurtă durată e logofețiacea mare a luĭ N. Buhușĭ, căruia succede ca Vel logofĕt, încă în Martie 1663. Racoviț Cehan (Cartea de judecată din Maiŭ 14—1663 — Domeniĭ — moșia Lunganĭ, p. 4163 și Hrisovul din 1663 Mart. 22 din Arch. Stat. — M-rea Neamțu pachetu 22) — *Racoviț* fusese deja Vel logofet al luĭ Istratie Dabija Vodă în 1662. (Uric din 1662 Mart. 10 — Moșia Lunganiĭ — Domeniĭ pach. 4163). — *Racoviț* ocupasă acéstă funcțiune de Vel logofet și sub Stefan sin Vasile Lupu în 1660 Uric din 1660 Sept. 25. Arch. Stat. Episc. Hușĭ, pach. $^{39}/_{0}$. Numaĭ în 1665, Nicolae Buhușĭ reintră ca Vel logofĕt al luĭ Istratie Dabija (Uric. din 1665 Mart. 27 Arch. Stat. Bucurescĭ. M-rea Galata. Pachet N. 11). Avem din acest an 1665 maĭ

multe acte subsemnate de N. Buhuşĭ Vel Logofet. — In acéstă funcţiune remâne N. Buhuşĭ în scurta prima Domnie a luĭ Duca Vodă şi a luĭ Alexandru Iliaş în 1666 şi 1667.

Va să dică M. Costin află pre **N. Buhuşĭ «ce aŭ fost logofet mare»**; Urméză de aci că M. C. a scris cronicul prim al sĕŭ după 1667.

Nicolae Buhuşĭ fu aliat cu Gr. Uréchie, cum dovedesc maĭ multe acte. In 1669 Sept. 4 *Ionaşcu Balşe* şi *Const. Macri* cercetéză un proces între Alex. Buhuş fiul luĭ *Neculae Buhuşĭ* şi *ginerele luĭ spătarul Ureache* şi între Const Iova pentru doue helestee (Arch. Minist. Justiţieĭ. Anaforelele Moldoveĭ pe 1837 — Anaforaoa N. 3428).

Alexandru Buhuşĭ avu de soţie pre *Alexandra* Uréche (Zapis din 1673 Aug. 13. St. Spiridon din Iaşĭ. — moşia Bodeana şi Giulescii).

Alexandru Buhuşĭ este la 1673 Hatmanul Moldoveĭ. Fiul sĕŭ se numesce, ca bunul seŭ, *Nicolae*. (Actul sĕŭ de danie la M-rea Ospenia Precisteĭ din T.-Ocneĭ, din 7200 Iulie 19. Arc. Statuluĭ — Bucurescĭ). Acest *Nicolae Buhuşĭ* ajunge şi el ca bunul sĕŭ, logofet mare, la începutul seculuĭ al 18-lea sub Constantin Duca Vodă (uric din 1701 Iulie 25—Arch. Stat. M-rea Soveja, Pachet N. 7.)—Dar atâta ne ajunge cu referinţă la familia luĭ *N. Buhuşĭ* boerul cel care a dat informaţiunĭ istorice luĭ M. Costin.

Iată cum semna N. Buhuşi în 1664 Ianuar 20, ca *Stolnic*.

Pagina 378. Enea Silvie Piccolomini născut la 1405 Octobre la Corsignano, muri în 14 Aug. la 1464. Frate a încă 9 copiĭ, Enea Silvie era fórte sărac de şi dintr'o bună familie. Enea Silvie deveni papă în 14 Aug. 1458 sub numele de Pius al II. Ca scriitor, înainte de a se călugări s'a fost ilustrat prin câte-va cărţĭ cam uşóre, între altele un roman : *De duobus Amantibus, Eurialo et Lucretia et de remedio amoris*. Dar numeróse sunt operele luĭ şi din alte direcţiunĭ. Vom cita câte-va : *Commentariorum degestis Basileensis Conciliĭ libr. II ; Basilea 1535* in f°. — *De ortu, regione ac gestis Bohemorum ;* Roma 1475. etc. — *Cosmographiae libr. II — Veneţia 1477 in fo. — Epistolae. Milan 1473* şi alte numeróse ediţiunĭ. — *De liberorum educatione, ad Ladislaum Hungariae regem 1477 in 4°* — *Descriptio de ritu, situ, moribus st conditione Germaniae* — Leipzig 1496 etc. *Historia rerum Frederici III imperatoris* — Strasburg. *Comentarii rerum memorabilium quae temporibus suis Contigerunt*—Venetia 1477.— Miron Costin nu a putut cunósce toate aceste opere. Eŭ bănuesc că el citéză pre *Enea Silvie* după Topeltin de Mediaşĭ, carele (la pag. 47) amintesce că : «Valachos a duce Flacco nominatos quidam asseverant **praeeunte Aenea Syl-**

vio.» Topeltin însușĭ nu citeaza cartea luĭ En. Silvie și locul din ea unde a cetit despre *Flaccus.* Acésta caută să fie : «*De ortu et autoritate Imperii romani*» tipărită denteiŭ la Basilea in 1559 in 8⁰. De la Enea Silvio sunt de asemenea încă doue opere de valóre : *De situ et origine Pruthenorum* — Basilea 1582 in f⁰ și «*Asiae Europaeque elegantissima descriptio* — Paris 1534 in 8⁰.

*

Al doilea scriitor citat de M. C tot la pag. 378 este «*Iane Zamoiskie*». Topeltin la pag. 48, carea *inspira* pre M. Costin, dă luĭ *Samoscius* numele de *Stephanus*, iar nu de *Iane.* Un *Ioan Zamoiski* a esistat născut în 1540. Este vestitul «*Princeps juventutis litteratae*», și introducĕtorul fatalului : *liberum voto*, dar în tóte operile căte cunosc până astădĭ, de la Ioan Zamoiski nu daŭ de locul la care se referă M. Costin grăind de Zamoiski. Cel mult ar putea să fie în «*De transitio Tatarorum per Pocutiam-anno 1593 (tip. Cracovia 1594* in 4⁰*)* Despre manuscrisul luĭ Stefan Zamoiski citat de Topeltin și maĭ puțin pot spune eŭ astădĭ!

Carion pre care'l citéză ancă M. C. este Ioan Carion matematicul, autorul uneĭ Cronicĭ care maĭ mult de un secol s'a bucurat de foarte mare nume. *Domerich* in «*Epistola* sa *de Ioannis Carionis Chronica*» dicea, pe la 1750, că acéstă operă avusese peste 28 de edițiunĭ, și în multe limbĭ, după ce prima edițiune fu publicată în text german, la Wittemberg în 4°, în 1532. Noĭ nu posedem aceste prime edițiunĭ, dar cunóscem căte-va altele și avem vr'o treĭ din ele din cele maĭ vechĭ. Așia este edițiunea de la Veneția, în 8⁰, din 1553, cu titlu : *Ioannis Carionis mathematici Chronicorum libri tres.* Appendix eorum quae a fine Carionis ad haec usque tempora contigêre. Catalogus pontificum, Caesarum Regum et ducum Venetorum cum indice copiosissimo». Acest titlu este și al edițiuneĭ din Lugdunum de la 1554 — Chiar de la prima edițiune germană, aŭ colaborat la cronică și aŭ continuat-o Philipus-Melancthon și Caspar Peucer. Așia se face mențiune despre acésta în edițiunea de la Geneva, *ex officina Santandreana* 1576 2 vol în 8⁰. Carion murise deja de mult, la 1538, când opera luĭ continuá a fi în nouă căutare în toată Europa. Tradusă în l. Latină de Herm Bonn și tipărită în latinesce la Halle, In 1537., fu tradusă în francesă, ni spune *Brunet* în «*Manuel du libraire*» pg. 1578, de *Iean le Blond* (Lyon—1549). Nicĭ una din edițiunile acestea n'aŭ putut fi cunoscute luĭ M. C. căcĭ el citéză passage carĭ nu esistă în aceste edițiunĭ. Primitivele edițiunĭ nu aŭ de cât *treĭ libri* și locul citat de *M. C.* este din librul al 4-lea adaos maĭ târdiŭ de Melanchtone și de Peucer. Eŭ bănuesc că M. C. nicĭ n'aŭ cunoscut însușĭ opera luĭ Carion augmentată cu librul 4⁰ de Melanchton și de Peucer, ci aŭ citat'o după «*Origines et Occasus Transylvanorum seu erutae nationes Transylvaniae, earumque ultimi temporis revolutiones historica naratione breviter, comprehensae*» tipărita în 12⁰ de Laurentiŭ Topeltin de Medgyes (Lugduni sump. Hor. Boissat et Georg-Remeus. Anno M. DC. LXVII). Topeltin tipărind opera sa în 1667, s'a putut servi de edițiunĭ maĭ augmentate ale Croniceĭ luĭ Carion, bună oară de ceea ce o avem și noĭ cu titlul următor : «*Chronicon Carionis expositum et auctum multis et veteribus et recentibus historiis, in descriptionibus regnorum et gentium antiquarum et narrationibus rerum ecclesiasticarum et politicarum, Graecarum, Romanarum, Germanicarum, et aliarum, exordio Mundi usque ad annum salutis per christum partae 1612 nempe Rudolphi II excessum, a Philippo Melanchthone et Casparo Peu-*

cero Postrema editio, prioribus omnibus longe castigatior, 8⁰. Sumptibus Samuelis Crispini 1617.

Acum, încă odată : Miron Costin cunoscut-a direct pe Carion? — Modul de a'l cita ne probéză că grăesce de el «*apud*», după Topeltin. Eacă în adevĕr citaţiunea luĭ M. C. pusă faţă în faţă cu textul luĭ Topeltin :

M. C. «Şi de aceste stihurĭ s'aŭ legat întâĭ Enea Sylvie, şi după dênsul şi alţiĭ cum va fi numele ţerilor acestora Flah de pe acela Flak Hatmanul. . . .

Căruia lucru Carion istoricul stă împrotivă şi cu dênsul Topeltin din Mediaşĭ, anume ḑicênd deschis : «ceea ce aŭ scris că numele Vlac acestuĭ neam adecă a Moldovenilor şi a Muntenilor, este după Flah hatmanul Rŏmuluĭ, basne sînt».

«Vlachos a Duce Flacus nominatos quidem asseverant, praeeunte *Aenea* Sylvio ac post ipsum aliis non paucis adstipulantibus.

Diverse ab his Carionis est opinio *Chron lib 4.* Nam quod à Flacco quodam eorum Praefecto nomen tractum esse nonnuli fingunt, fabulosum est prorsus (pag. 51).

Negreşit M. Costin nu este sclavul cărţeĭ luĭ Topeltin ; el îl compilează, dar după Topeltin ié citaţiunile seale şi din Carion. — Dealtmintrelea Topeltin a reprodus numeroase bucăţĭ din Carion, fără să le pună între ghilimele şi pot trece lesne ca scrise de Topeltin, ceea ce nu sunt !

*

Nota la pagina 379, Codicele FF. purtând pe copertă data 1805 Iunie 20, prin nota de la vale, de la pagina 3, se dovedesce a fi din 1732 séŭ cel puţin o copie după un alt letopiseţ din 1732. — *Iată nota :*

«Cinstite şi iubite cititorule, întru acest letopiseţ carele îl am de pe letopiseţul rĕpăusatuluĭ Nicolae Constandin biv-vel-logofĕt cetind şi pre acela şi pre acesta în multe locurĭ veĭ afla voróva şi însemnările într'alt chip, maĭ ales la numĕrul anilor; intêi la aceala la predoslovíe scrie, că marele Moise aŭ sris Letopiseţul lumii, cel de la zidirea lumeĭ după 2400 (,вѵ) de anĭ, iar eŭ am aflat că după 4024 de anĭ s'aŭ scris acel letopiseţ, adecă cartea facerii, de care însuşi dragostea ta luând osteneli veĭ afla adevĕrul. Socoteşcĭ dar, iubitoriule, că acestuie îl âmblă veletul 7240 dę la zidirea lumiĭ, iar de la întruparea Domnuluĭ nostru Isus Christos 1732 aŭ purces, şi de la Moise până la Christos a fost 1885, socotind cei 7240 ani 1885 de la Moise până la Christos şi de la Christos 1732 până într'acest an, de acum; iată dar că rĕmân de la zidirea lumii până la Moise 4024 ani. Aşişdere şi într'alte locuri multe alunecături vei afla carile nu s'or potrivi cu acesta; nu defăimez, numai în minte îţi aduc că cetind într'amêndoue să nu ne dai pre noi defăimării; aşişdere cunoscênd şi a nóstre greşéle, mai ales din condeiŭ, rugăm să laşi iertării, că nu îngerĭ ce рѹка Брьна (adică mână de ţĕrînă) aŭ ostenit. Citeşti dar cu bună sănătate şi primeştĭ cu dragoste a nóstră ostenélă.»

*

Nota la pagina 394. «**Quinti Curtii Rufi** *De gestis Alexandri magni, regis macedonum, (liber VI, 8 :).* . . . . . . Sogdiani, Dahae, Massagetae, Sacae, Indi sui iuris sunt. Omnes hi, simul terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenae et externi...»

*

Cartea citată de M. Costin la Cap. IV. pag. 397 este : *Sleidani*, De *quatuor*

monarchiis, libri tres, cum notis H. Meibomi et G. Horni.—tipărită în 12, la Lugdun. Batav. apud Felicem Lopez de Haro în 1669: Despre Trajan şi Dacĭ nu aflăm în acest op, de cât aceste vorbe, la pag. 132: «*Ulpius Trajanus a Nerva Cocceio adoptatus, ac deinde Caesar factus, Dacos bis rebellantes domuit, ac Romanae ditionis fecit, coloniasque deduxit*». De unde dar scóte M. C. informaţiunile ce le dă ca citate din Sleidan? E probabil că citează pre acest scriitor după altul şi nu l'a indicat direct.

*

Nota la pagina 397. Nu pricep de unde a luat copistul data de 120 de ani după Christos, care n'o aflu în Sleidan la locul citat de Miron Costin. El a dat, la pagina 418, data 103 anĭ p. Ch. — Aci la pag. 132, cetim numai vorbele care le am şi adus în nota de sus, de la pag. 397.

*

Nota la pagina 399. Am întrebat pre d. Tocilescu, învĕţatul director al muzeului, de are cunoştinţă că esistă unde-va conservată acéstă pétră, şi rĕspunsul domniei-sale a fost negativ. Miron Costin ce-va mai departe repetă informaţiunea despre pétra cu inscripţiunea lui Sever, împĕratul Rŏmului, ḑicĕnd de astădată: «aşişderea o pétră mare adusă la Biser'ca Diiei. . . . .» Va fi util ca amicul meu d. Tocilescu, să urmăréscă acest monument la ḑisa biserică (Veḑi în urmă la pagina 419). Miron Costin revine şi asupra banului cu inscripţiunea Marcheanopolis, de cât, după ce îndărăt au putut ceti acest nume, (pagina 399) apoi la pagina 419 ḑice: *iar acele slove de înţeles nu sînt.* Bănuiesc că pasagiul de la pagina 419 este interpolat şi străin lui Miron Costin.

*

Nota la pagina 400. a) Cassi Dionis Cocceiani Historiae Romanae. Tomus IV. Liber LXVIII. Traianus. XIV. parag. 13, 14, pag. 116. Τραϊανὸς δε γέφυραν λιθίνην ἐπὶ τοῦ Ἴστρου κατασκευάσ :το, περὶ ἧς οὐκ ἔχω πῶς ἂν ἀξίως αὐτὸν Θαυμάσω ἔστι μὲν γὰρ καὶ τ'ἄλλα αὐτοῦ ἔργα διαπρεπέστατα, τοῦτο δὲ καὶ ὑπερ ἐκεῖνα. ὡς γὰρ κρηπῖδες εἰσὶ λίθου τετραπέδου εἴκοσι, τὸ μέν ὕψος πεντήκον τα καὶ ἑκατόν ποδῶν, πλήν τῶν θεμελίων, τὸ δὲ πλάτος ἑξήκοντα καὶ αὕτ.ι ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατόν ἀπ ἀλλήλων πόδας ἀπεχουσαι, ἀψῖσι συνῳκοδόμηνται· πῶς οὐκ ἄν τις τὸ ἀνάλωμα τὸ ἐς αὐτὰς δαπανηθέν, θαυμάσειε; πῶς δ'οὐκ ἄν τις τὸν τρόπον, ὃν ἕκαστα αὐτῶν ἔν τε ποταμῷ πολλῷ καὶ ἐν ὕδατι δινώδει, δαπέδῳ τε ἰλυώδει, ἐγένετο; οὐ γὰρ τι καὶ παρατρέψαι ποι τὸ ῥεῦμα ἠδυνήθη. τὸ δὲ δὴ πλάτος τοῦ ποταμοῦ εἶπον, οὐχ ὅτι διὰ τουσούτου ῥεῖ, (καὶ γὰρ ἐπὶ διπλάσιον ἔστιν οὗ, καὶ ἐπὶ τριπλάσιον αὐτοῦ πελαγίζει) ἀλλ' ὅτι τό, τε στενότατον, καὶ τὸ ἐπιτιδειότατον ἐς τὸ γεφυρωθῆναι τῶν ἐκείνῃ χωρίων, τοσοῦτὸν ἐστιν· ὅσῳ δὲ δὴ ἐς στενόν ταύτῃ ἐκ πελάγους καταβαίνων, καὶ ἐς πελάγος αὖθις μεῖζον προχωρῶν κατακλείεται, τόσῳ που καὶ ῥοωδέστατος καὶ βαθύτατος γίγνεται, ὥστε καὶ τοῦτο ἐς τὴν χαλεπότητα τῆς γεφύρας τεῖναι. ἡ μὲν οὖν μεγαλόνοια τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ἐκ τούτων δείκνυται · οὐ μέντοι καὶ εἰ ὠφέλιάν τινα ἡμῖν ἡ γέφυρα παρέχεται, ἀλλ' ἑστᾶσιν αἱ κρηπῖδες, ἄλλως δίοδον οὐκ ἔχουσαι, καθάπερ ἐπ'αυτῷ τοῦτο μόνον, γενόμεναι, ἵν'ἐπιδείξωσι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὐδέν ὅ, τι οὐ δυναμένην ἐξεργάσασθαι. ὁ μὲν γὰρ Τραϊανὸς, δείσας μὴ ποτε παγέντος τοῦ Ἴστρου, πόλεμος τοῖς πέραν Ρωμαίοις γένηται, ἐποίησε τὴν γέφυραν, ἵνα αἱ ἐπιβασίαι ῥᾳδίως δι'αὐτῆς διεξίωσιν. Ἀδριανὸς δὲ τοὐναντίον φοβηθεὶς, μὴ καὶ τοῖς βαρβάροις τοὺς φρουροὺς αὐτῆς βιαζομένοις ῥᾳδία διάβασις ἐς τὴν Μυσίαν ᾖ, ἀφεῖλε τὴν ἐπιπολῆς κατασκευήν.

Τραϊανὸς δὲ διὰ ταύτης τῆς γεφύρας τὸν Ἴστρον περαιωθείς, καὶ δι'ἀσφαλείας μᾶλλον ἢ διὰ σπουδῆς τόν πόλεμον ποιούμενος, σύν χρόνῳ καὶ μόλις ἐκράτησε τῶν Dακῶν, πολλὰ μὲν αὐτὸς στρατηγίας ἔργα καὶ ἀνδρίας ἐπιδειξάμενος, πολλὰ δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτῷ κινδυνευσάντων καὶ ἀριστευσάντων. ἔνθα δή καὶ ἱππεύς τις κακῶς πληγείς, ἐξήχθη μὲν ἐκ τῆς μάχης, ὡς καὶ θεραπευθῆναι δυνάμενος αἰσθόμενος δέ ὡς ἀνιάτως ἔχοι, ἔκ τε τοῦ σκηνώματος ἐξεπήδησεν, (ού γὰρ που τὸ κακὸν αὐτοῦ καθῖκτο) καὶ ἐς τάξιν αὖθις καθίστὰς ἑαυτόν, ἀπέθανε, μεγάλα ἐπιδεξάμενος. Dεκέβαλος δὲ ὡς καὶ τὸ βασίλειον αὐτοῦ, καὶ ἡ χώρα κατείληπτο σύμπασα, καὶ αὐτὸς ἐκηνδύνευσεν ἁλῶναι, διεχρήσατο ἑαυτὸν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐς τὴν Ρώμιν ἀπεκομίσθη· καὶ οὕτως ἡ Dακία Ῥωμαίων ὑπήκοος ἐγένετο, καὶ πόλειν ἐν αὐτῇ ὁ Τραϊανὸς κατῴκισεν. εὑρέθησαν δέ καὶ οἱ τοῦ Dεκεβάλου θησαυροί, καίτοι ὑπὸ τὸν ποταμὸν τὸν Σαργετίαν, τόν παρὰ τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ, κεκρυμένοι διὰ γὰρ αἰχμαλωτῶν τινων τὸν τε ποταμὸν ἐξέτρεψε, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ὤρυξε καὶ ἐς αὐτὸ πολύν μὲν ἄργυρον, πολὺν δὲ χρυσὸν, τὰ τε ἄλλα τιμιώτατα, καὶ ὑγρότητά τινα ἐνεγκεῖν δυνάμενα, ἐμβαλὼν, λίθους τε ἐπ'αὐτοῖς ἐπέθηκε, καὶ χοῦν ἐπεφόρησε· καὶ μετὰ τοῦτο τόν ποταμὸν ἐπήγαγε καὶ ἐς τὰ σπήλαια διὰ τῶν αὐτῶν ἐκείνων τὰ τε ἱμάτια καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιότροπα κατέθετο. ποιήσας δέ ταῦτα διέφθηρεν αὐτούς, ἵνα μηδέν ἐκλαλήσωσι. Βίκιλις δέ τίς ἑταῖρος αὐτοῦ τό γεγονός εἰδώς, ἑάλω τε καὶ κατεμήνυσε ταῦτα. κατὰ δέ τὸν αὐτόν τοῦτον χρόνον καὶ Πάλμας τῆς Συρίας ἄρχων, τὴν Ἀραβίαν τήν πρὸς τῇ Πέτρᾳ ἐχειρώσατο, καὶ Ρωμαίων ὑπήκοον ἐποιήσατο.

*

Nota la pagina 400. b). Miron Costin se referă la pasagiul următor din domnia lui *Hadrianus* : «*Trajanus, victa Dacia, ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum transtulerat, ad agros et urbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali viris fuerat exhausta.*»

*

Nota la pagina 400 c). Puţin a scris Bonfin la care Miron Costin se referă, despre Daci. La pagina 5, decada 1, liber I (ediţia de la Coloniae Agripinae din anul 1690) iată pasagiul relativ la Trajan :» *eos* (Dacos) *Trajanus in ditionem suam redegit et quum assiduo bello res Daciae exhaustae forent, multas illic colonias deduxit, in hodiernum usque diem romanam linguam referentes*».

*

Nota la pagina 400. d). Cromer Martin Varmiensis Episcopus în cartea sa : «Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX etc. (Coloniae Agripinae 1589)» la pagina 216, aminteşce de faptele despre cari menţionéză Miron Costin, în următorul mod : «*Ea* (Dacia) *post multa bella cum romanis gesta, ad extremum a Trajano imperatore, quemadmodum scribit Eutropius, subacta et in forma provinciae redacta est. Cum autem bellis superioribus exhausta esset, infinitas hominum copias ex toto orbe romano idem princeps ad agros urbesque colendas eo transtulit.*»

*

Nota la pagina 400. e). Citarea lui Paul Piasecius, episcop de Premisla, ca fôntâna pentru colonisarea lui Traian în Dacia nu este prea nimerită, de óre-ce opera lui tratéză de la sec. XVI şi d'abia numai cât amenință : «*Moldavia sedes*

exulum Rom.» Cât privesce notița despre Dion, noi o dadurăm întrégă la litera a, Nota paginei 400.

*

Nota la pag. 407. Dione (Tom. IV lib. 68. § 13 pag. 116 ediț. Tauchnitiana) narézĕ espedițiunea luĭ Trajan a doua contra Dacilor. Vedĭ nota care se referă la pag. 417.

Cât privesce a doua notă relativă la Eutropie, veadă-se vorbele din Eutropie ce le aducem tot ca notă la aceeașĭ pag. 417.

*

Notă la pag. 417. M. Costin nu citéză direct pre *Dione* și pre *Pliniŭ tênĕrul*, ci împrumută scirea despre obiceiul d'a bea la ospețe în sănătatea Impĕratuluĭ, de la *Topeltin*, care el citéză de asemenea pre Dione și pre Pliniŭ. Dice Topeltin (pag. 119): «Ratio autem bibendi in Salutem amicorum ab antiquis est; discimus hoc ex *Dione*, qui tradidit in multa copia honorum augusti etiam hoc decretum, ut per genium ejus vulgo jurarent, et in conviviis omnibus pro salute eius libarent. Ved. *Plin. Panegyr. Trajani*».

LEATOPISEȚUL
ȚĔRĔI MOLDOVEI

DE LA ARON VODĂ, INCÓCE(*) DE UNDE ESTE PARĂSIT DE UREACHE VORNICUL DE ȚÉRA DE JOS,

SCOS(**) DE

MIRON COSTIN

VORNICUL DE ȚÉRA DE JOS(***)

în anii de la zidirea lumeĭ 7185, în oraș în Iașĭ(****).

(*) C. suprimă «*incóce*».

(**) C: «*isvodit*» loc. scos.

(***) D.: «*ce aŭ fost vornic țĕreĭ de jos*».

(****) Lecțiune după C. cà maĭ corectă, căcĭ în 24 (Muzeu), care de altmintrelea a fost luat de bază, copistul pune anul decopiereĭ 7218 (1710) și schimbă șirul vorbelor așia: *In orașiŭ Iașĭ, în anul de la zidirea lumeĭ 7218 iar de la nascerea Mântuitoruluĭ lumeĭ luĭ Is. Hris. 1710. Mesița Iuliŭ 6 ḑile. In ḑilele M. Sale Luminatuluĭ Domn* Iw *Nicolaĭ Voevod s'aŭ scris.*

Cod. A nu dă titlul de sus, ci continua după Domnia a dóua a luĭ Aron pre Nicolae Costin. Asemenea **Cod. E.** Idem **M.** dar începe de pre isvodul luĭ Miron Costin logofĕtul la momentul când Batorescii da resboiŭ luĭ Basta George și Mihaĭ Vodă. **Codex O,** nu dă titlul la letopisețul al II ea. **Q,** ca și **E. U** nu dă titlul. **MM** ca și **M.** Cele-l'alte codice daŭ titlul de și nu identic. **B** ḑice: «Viața Domnilor țĕreĭ Moldoveĭ de la a doua Domnie a luĭ Aron Vodă, ce s'aŭ scris de pe isvodul repaosatuluĭ Miron Костин ce aŭ fost Logofet mare, începênd într'acest chip».

Codex C. ca la edițiunea de față: «Leatopisețul *țĕrĭĭ* Moldoveĭ de la Aron Vodă de unde easte părăsit de Ureake Vornicul de țeara de jos, isvodit de Miron Costin ce aŭ fost Vornic *țĕrĭĭ* de *gios*, în aniĭ de la zidirea lumeĭ 7185 în oraș în Iașĭ».

Cod. CC. (Stârce, 1784 Ghenare 26), asemenea No. 24 (Muzeu) aŭ titlul identic ca la **C. F, L,** și **DD**: *«Létopisețulŭ țĕrĭĭ Moldoveĭ de la D-ia luĭ Aron Vodă scris de Miron Costin ce aŭ fost logofet mare.* Cap. a'. — *G.* (Dubau): *Letopisețul țĕrĭĭ de la Aron Voda* Cap. a'. — *H Létopisețul țĕrĭĭ de la D-ia luĭ Aron Voda. I* întocmaĭ ca *C.* — *K* fără titlu ca și *M* și *Q.* — *O* fără titlu. *aa* (mic) fără titlu dar începe cu Domnia luĭ Ieremia Movilă Vodă. *FF* (1781): *Litopisețul țĕreĭ Moldoveĭ scris de Miron logofetu începênd de la D-ia luĭ Aron Vodă.*

Din cele de sus urmézā că avem următórele categorii de codice: a) cu titlul complect, b) cu titlul redus, c) cu titlul dar începênd cronicul de la resboiul Batorescilor cu George Basta și Mihaĭ Vodă și d) fără niciŭ un titlu deosebitor al lucrăriĭ luĭ Miron Costin.

Pentru alegerea variantelor nu avem nevoie de cât de un representant din fie care categorie. Alegem deci pre cele următóre pentru motivele ce la vale însemnăm.

La categoria I-a sunt codicele: *C, CC, I* și *No. 24* de la Museŭ. Eliminăm pre *I* fiind copie aprópe identică cu *C* și făcută de acelașĭ Diac anume Grigorași sin Vasiie Uricariul și nu este atât de complect ca *C* care îl păstrăm. Inlăturăm de asemene pre *CC* fiind o copie relativ modernă după *C.*

La categoria II-a, se coprind codicele: *B. DD. F, FF, G, H, L, U.* Dintre aceste alegem pentru variante pre următórele: *B* (Racovițénu) și *DD* (căcĭ *F* și *L* sunt identice de acelașĭ copist care au scris *DD*). *G* (Dubău) *U* (originalul luĭ Niculcea). Inlăturăm *FF* ca aparținênd numaĭ secoluluĭ acestuia și pre *H* fiind în rea stare și lacunar.

La categoria III-a avem codicele: *E, K, M, MM, O.* Din aceste alegem pentru variante pre *E* și înlăturăm pre *M* (1765) și pre *K* (1785) asemenea *MM* ca o copie recentă (1784). *O* nu ne presentéză destule garanțiĭ fiind fórte rĕŭ scris, cu tóte acéste ca aparținênd primeĭ jumătățĭ a secoluĭ XVIII îl vom consulta.

Categoria a patra ne presintă codicele *A, Q* și *AA.* Inlăturăm pre *A* și pre *Q* pentru că acest din urmă este în filiațiune directă cu codicele scris de Stoian din Bucuresci **(M).** și cel întâiŭ este o copie maĭ nóuă de pe I. Niculcea, pre care l'avem călăuză la variante. Reținem din acéstă categorie numaĭ Cod. *AA.* (Pavel gramaticul) fiind óre-cum o edițiune oficială ordonată de Nicolae Mavrocordat Vodă.

Către aceste vom consulta și textul tipărit de Șinca, care citéză manuscriptul Șincaian (1713).

ISTORICIĬ,

adecă scriitoriĭ de cursul anilor acestor cărţĭ, cariĭ pomenesc de descălecatul cel d'întâiŭ a ţĕreĭ nóstre şi a ţĕreĭ muntenescĭ.

BONFIN, mare istoric de Dakia seaŭ Daţia ; *latin.* (†)
DION, la viaţa luĭ Trajan Impĕratul; grec.
TOPELTIN, Ungur, iarăşĭ pre aceştĭ doĭ aŭ urmat.

Aceştia aŭ scris de Dakia, cum o aŭ descălecat (дєскълєкатѹра) cu Rŏmlénĭ, Trajan Impĕratul Rŏmuluĭ, în aniĭ de la Christos ρ̃к, pre socotéla vremilor.

ISTORICIĬ LEŞESCĬ,

cariĭ aŭ scris şi lucrurile Domnilor Moldoveĭ.

CROMER, aŭ scris Lătinésce ; *leah.*
DLUGOŞ, latinésce, *leah.*
STRICOVSKI *Litvan*, aŭ scris Leşésce.
PIASESKI, Vlădicul de Premisla, Lătinésce, *leah.*

ISTORICIĬ LEŞESCĬ,

pre cariĭ i-aŭ urmat rĕposatul Uriake (Ѹракє) Vornicul.

BIELSKIE, *leah.* }
MARŢIN PAŞCOVSKIE. } Aceştĭ doĭ aŭ scris leşésce.

Şi aceştia încă dic că Moldovéniĭ sînt toţĭ Rŏmlénĭ. Iar de descălecatul cel dentâiŭ n'aŭ sciut; că Léşiĭ maĭ apoĭ de impĕrăţia luĭ Trajan sînt veniţĭ în céste părţĭ.

R. 1. — Lista acésta lipsesce din tóte codicele de categoria II, III şi IV. — R. 2. 24 : «*parţĭ*» l. «*carţĭ*».—R. 3.—«*ţerilor nóstre şi a ţereĭ munteneştĭ*». l. textuluĭ. † Epitetele aceste vin in 24 pe margine, inainte de nume, in roş. C le pune la urma numelor, tot în roş. — R. 5.—N. 24: «*Troian*» l. «*Traian*» — *C.* şi *24* pun: «*latin*» E o eróre corectată. — R. 7. C: «o au descălecat Trajan». — R. 11.— C. omite «*şi*» — «*Domnilor*» l. «*Domniilor*». — R. 12.— C. omite «*leah*». — R. 13. — C. omite pre «*Dlugoş*». — R. 20. — C. ad. «*toţĭ*» după «*sînt*».

PREADOSLOVIE †

ADECĂ

VOROAVA

cătră Cetitoriŭ.

Fost'aŭ în gîndul meŭ, iubite cetitorule, să fac Leatopisețul țêreĭ nóstre Moldoveĭ din descălecatul eĭ cel d'ântêiŭ, carele aŭ fost de Trajan Impĕratul, și urḑisem și începĕtura Leatopisețuluĭ. Ce, sosiră asupra nóstră cumplite aceaste vremĭ de acmu de nu stăm dȩ scrisóre, ce de grije și suspinurĭ. Și la acest fel de scrisóre, gînd slobod și fără valurĭ trebuésce; iară noĭ prăvim cumplite vrémĭ și cumpănă mare pămêntuluĭ nostru și nouă. Decĭ, priimeasce acéstă dată atâta din truda nóstră, ca să nu se uĭte lucrurile și cursul țêreĭ, de unde aŭ părăsit a scrie rĕpăosatul Ureache Vornicul. Afla-veĭ de la Dragoș Vod din descălecatul țêreĭ al doile, la Leatopisețul luĭ, pre rândul sĕŭ scrise Domniile țêreĭ, până la Aron Vod a doua Domnie. Iară de la Aron Vod încóce, încépe acest Leatopiseț, care ți-l'am scris noĭ, nu cum s'ar cădea de amĕruntul tóte, că Leatopisețele cele streinĭ, lucrurile numaĭ cele maĭ însemnate, cum sînt rĕsbóiele și schimbările, scriŭ, a țêrilor megiașe; iară céle ce se lucrézĕ în casa altuia, deamĕruntul lucrurĭ de casă n'aŭ scris, și *de a luĭ* (1) Leatopisețe, de Moldovan scrise nu se

---

† 24 este minunat ilustrat cu arabescurĭ, în coloare.

R. 1. — C. omite «Predoslovia adecă». — R. 5. — 24 omite «*în*». — R. 8. — «*Acmu*» neîntâlnit în codicele cu *primul cronic*, apare in mai toate cele cu létopisețul al 2-lea. — R. 9. C. 24 «*scrisori*» l. «*scrisoare*» este eronat. — R. 14. 24 : «*Dragoșe*» l. «*Dragoș*». — R. 16. — 24 omite : «*a 2-a domnie*». — R. 18. 24 scrie «**s'arĭ**». — R. 2 C omite : «*adeca*». — R. 22. 24 omite «*scrise*».

(1) Acéstă lecțiune nu póte fi bună, dar n'am aflat alta în nicĭ un codice. Cred că în original era : *de alte*.

află. Iară tot veĭ afla pre rând scrise tóte. Și priimeasce acéstă dată acéstă puținā trudă a nóstră, care am făcut, să nu se trécă cum-va cu uĭtarea, de unde este părăsit; cu acéstă făgăduință, că și Leatopisețul întreg să aștepțĭ de la noĭ, de vom avea ḑile, și nu va fi pus prea vecinicul sfat a puterniculuĭ Dumneḑeŭ țĕreĭ aceștia țeanchiŭ și soroc de săvârșire.

Miron Costin.
Biv-vel Vornic Țĕreĭ de gios.

STIHURI

DE DESCĂLECATUL ȚĔREĬ MOLDOVEĬ.

Niamul țĕrêĭ Moldoveĭ de unde se trăgănéză ?
Din țĕrêle Rŏmuluĭ tot omul să créḑă.
Trajan, ântêiŭ, Impĕratul, supuind pre Dahĭ,
Dragoș, apoĭ, în Moldovénĭ primenind pre Vlahĭ,
Martur este Troianul șanț în țéra nóstră,
Și Turnul Severinul, Muntenĭ, în țéra vóstră.

R. 2. **24** om. : «*data*». — R. 5. **C** : *Va fi* l. *hi*. — R. 7. *Voroava către cetitori* lipsesce la mai toate codicele, ca A. B. E. G. H. K M. O. aa. mm. U... — Asemenea mai preste tot lipsesce subsemnătura, care n'o aflăm nici in **Cod. 24** și C. — R. 11 în **24** : «*s'ar tragea*» l. «*se trăgânează*» e o eróre. R. 12, 13, 14. în **24** punc pe marginea versurilor, cu roș notele următóre: «Дахы шн Дакы tot uniĭ sint». — «Moldovéniĭ mainte de Dragoș-Vod se chiama Влахы, seaŭ Rumânĭ de la Rŏm». — «Turnul Sĕverinul éste in țéra muntenéscă, unde aŭ fost și pod de peatră peste Dunărea, de Troian împĕratul făcut, atuncea când aŭ descălecat aceste dóue țĕrĭ cu Rŏmleanĭ. — R. 16. Aceste versuri se află și în codicele I. N.

LEATOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI DE LA ARON-VODĂ INCOACE.

CAPUL I.

Zac. 1. Până la cumplita a doua domnie a luĭ Aron Vod (așia dice aceĭ domnie rĕpăosatul Ureache Vornicul), éste scris Leatopisețul țĕreĭ Moldoveĭ de Ureache Vornicul, începĕnd de la Dragoș Vod, carele aŭ descălecat din Maramoroș, această țeară al doilea rînd după ce se pustiise de Tătar, și fugise toțĭ lŏcutoriĭ, din Moldova și din țéra Muntenéscă, în Ardeal. Iară întêiŭ descălecată de Traĭan, Impĕratul Rŏmuluĭ, căruĭ Impĕrat numele trăeasce între noĭ până astădĭ, cu șanțul céla ce se dice *Troĭanul.* Iară de la Aron Vod scris nu se află, nicĭ de altul, nicĭ de Ureache Vornicul, orĭ că l'aŭ împĭedecat datoria omenéscă, mórtea, care multe lucrurĭ curmă, și să se obărșéscă nu lasă, orĭ că isvódele luĭ s'aŭ răsărit, ce va hi maĭ scris de la Aron Vodă încóce. Decĭ, de unde aŭ părăsit el, începem noĭ cu agiutorul luĭ Dumnedeŭ. †

2. Domnieĭ luĭ Aron Vodă cu cale i-aŭ dis, că aŭ fost *cumplită*, că așia aŭ fost desfrênată domnia și nedréptă fórte, cât de rĕul luĭ, ceea ce era fruntea boĭerilor fugise maĭ toțĭ în țéra Leșéscă.

3. Se sfădia pe acea vreme domniĭ de Ardeal cu Crăia Leșéscă, care de care să cuprindă țéra, să fie subt ascultarea sa.

R. 1. — **24** pune aci titlu: «*Domnia lui Stefan Radul Vod și a lui Stefan Rasvan Vod*». — In **C** lipsesce. — *R. 4.* **B** nu împarte în zăcelĭ. — *R. 9.* B *indirect : «romanescĭ»* l. «*Munteneascŭ*». — *R. 14.* — **24** «*taie*» l. «*curmâ*»; asemene B. G. (care acesta e direct). — *R. 15.* — **C** : «*ce ar fi*» l. «*ce ra hi maĭ*».

† Acest pasagiŭ de până aci lipsesce în codicele DD. (F. L.) E. O. U. aa.

(Domnilor de Ardeal le ḑicem Craĭ Ungurescĭ. Eŭ să le daŭ acest nume nu pociŭ, că eĭ Craĭ nu sînt, ce drepţĭ Domnĭ séŭ Cnezĭ. Iară şi Ardealul tot de Crăia Ungurésca aŭ fost, şi tot o ţéră. Iară după ce aŭ rupt o parte împĕrăţia Turculuĭ, cu Buda şi altă parte de Crăie aŭ cuprins Némţul cu Pojunul, unde sta şi cununa Crăieĭ Ungurescĭ, s'aŭ osebit acest unghiŭ şi s'aŭ aşeḑat subt Cnezĭ. Decĭ, Craiŭ drept Crăieĭ Ungurescĭ este Némţul, că la dênsul este cununa Crăieĭ Ungurescĭ, cu Pojunul.)

4. Ţinea Domnia pre atunce la Ardeal Bator Jicmont, şi aflând vreame pre voĭe a supunere ţéra Moldoveĭ către sine, s'aŭ agiuns cu boĭariĭ luĭ Aron Vod, cariĭ era de casa luĭ, că se urîse şi lor cu faptele luĭ Aron Vod, anume Stefan Radu Vornicul, şi Răsvan Hatmanul, şi cu scirea lor aŭ trimis oştĭ Bator şi aŭ luat pre Aron Vod cu tótă casa luĭ, şi l'aŭ dus la sine în Beligrad, unde i s'aŭ sfêrşit şi viaţa. Iară în locul luĭ pusése Domn pre Stefan Radul Vornicul în Sucévă.

R. 1.—**C** şi 24 pune in parenteză tóte rêndurile aceste până aice, de la *«Domnilor de Ardeal»* etc. Ba 24 şi B. mai cuprinde şi mai mult în parentesă, până la vorba Pojunul scris a 2-a óră, ceea ce nu e o eroare, căcĭ este o adevĕrată notă a lui Miron Costin in astă parentesă. DD. E. L. U. aŭ lăsat cu totul parentesa.— *R. 11.* – **C** : *«a supune»*. — *R. 12.* — DD omite *«carĭ eraŭ de casa luĭ»* asemenea *«ca li se urîsă...»* până la «şi cu scirea lor». — R. *17.* — **C** *«Vod»* l. «Vornicul» **E** şi **O** asupra acestei informaţiuni se ridică în modul următor (pag. 151 verso) «De unde aŭ luat Miron Logofetul de scrie în létopiseţul sĕŭ de Stefan Radul Vornicul, să'l fi pus domn ţĕrei în locul lui Aron Vod eŭ nu pot afla, nicĭ éste alt Stefan fără Stefan Răzvan Vod, că şi Cronicariĭ străinĭ Nicolae Istvanfi şi Wolfgang de Betleen, cariĭ în istoriile seale pomenesc de domniile Moldoveĭ, scriŭ că pe urma lui Aron Vod aŭ stătut Domn Stefan Răsvan pus de Batori Jicmond craiul Ardealuluĭ, precum l'am pomenit maĭ sus, că aŭ mers Răzvan Vod pe porunca luĭ Bator Jicmond într'agiutoriŭ luĭ Mihaĭ Vod, iar Movilesciĭ, precum scrie Ureache Vornicul, încă cu Petru Vod Schiopul trecuse în ţéra leşéscă.»

N. Costin face acéstă notă, căcĭ e în textul luĭ, care în Cod. E merge până la pag. 163. N. Costin rîndui şi augmentă cronicul tată-sĕŭ (**O** pare să fie brulionul la **E**) şi se vede că a fost surprins de mórte la acest loc neterminând acéstă codificare cu variante. O ḑicem acésta pentru că copistul, după ce spune că «până aice acest létopiseţ éste scris de pre isvodul ce aŭ scris rĕpăosatul Nicolae Costin ce aŭ fost vel logofĕt, apoĭ scrie versurile acestea, din **M. C** :

«Mórtea intrun chip calcă toate casă :
Domnestĭ şi 'mpărătestĭ pre nime nu lasă ;
Pre bogaţi şi pre săraci, ea le taie vacul.
O vicleană, în toată vremea vinezĭ ca cu sacul!
Neprăvălit, strămutat ce nu stăruiaste?
De tine în tot ciasul ce hălăduiaste?

5. La Leașĭ, crăĭá Jicmont pre atunce, fecĭorul Craiuluĭ Șvedesc, iară Hatman mare era Zamoiski. Vĕdênd Leașiĭ că aŭ pus Bator de la dênsul Domn în Moldova, — și o scrieaŭ pe atunce Leașiĭ pre Moldova, că este Crăieĭ Leșescĭ soție, după nisce legăturĭ ce făcuse Leașiĭ cu Stefan Vod cel Bun, la Colomeia, și maĭ pe urmă cu Bogdan Vod, după ce se împăcase cu dênsul, — n'aŭ suferit pre Stefan Radul Vod, ce îndată aŭ trimis oștĭ cu boĭariĭ cari era eșițĭ în țéra Leșéscă, uniĭ de rĕutățile luĭ Aron Vod (iară Movilesciĭ, precum scrie Ureache Vornicul, încă cu Petru Vod Schiopul eșise în țéra Leșéscă), asupra luĭ Stefan Radul Vod, și 'l-aŭ scos din țéră și aŭ pus Domn din partea sa pre Ieremia Movilă (1) Vod, cu alesul boĭarilor de țéră; puind tot-deodată și prin tóte cetățile țereĭ slujitorĭ de aĭ sĕĭ Léșĭ. Fost'aŭ acéste în anul 7103. (‚зрг)

6. Impĕrăția Turculuĭ luptá pre acéle vrémĭ pentru Crăia Unguréscă, cu Némțiĭ, pentru Buda, pentru Ostrogonul și Enicul. Iară vĕdênd că cuprind Leașiĭ țéra Moldoveĭ, aŭ orânduit pre Cazikireĭ Sultan, Hanul Crîmuluĭ, și trimițêndu'ĭ și 2000 de Enicearĭ cătră 70,000 de óste tătăréscă ce avea. Vestit era acel Han de rĕsbóie, carele aŭ avut rĕsboiŭ și cu Persiĭ, cu is-

---

Spre cădére de tine, tu, cu vréme toate
Primenesti și nemică să stè in vécĭ nu poate!
Tu, părinte tuturor, Doamne și-mpĕrate.
Numai singur covârșești vrémi nemĕsurate;
Ai poroncit vrémilor să nu stè;
Nemică în véci pre lume nu poate să custé!
Mulți au fost și mulți sîntem și mulți te așteaptă;
Lumea den primenéle nu sĕ mai deșteaptă.„—

și termină cu aceste vorbe: «De aicea începem a scrie létopișețul, de pre isvodul lui Miron Costin logofĕtul». Să se védă în notele finalĭ studiul nostru asupra acesteĭ cestiunĭ.

R. 1, — DD și *U* «*era Craiŭ*» (U este adesea conform cu *DD*, dar maĭ complet. DD e copie după *U*. — *R 2*. — DD omite «*că hatm. era Zamoiski*»; — omite adese cuvinte, ceea ce probézá că nu e din Codicele cele maĭ bune. Puțin cas vom face de el maĭ înainte. — *R. 10*. — DD și *U* omite «precum scrie Ureache Vornicul». — *R. 13*. DD omite tot de la: «*puind tot-deodată* etc.» până la «*7103*». — *R. 16*. — *DD* pune aci titlul «*Domnia Eremieĭ Moghilă Vodă. Cap. 53.*» Asemenea *U* cu capul 51. — *R. 17*. — *Ostrogonul* este *Esztergom* pe unguresce, adecă *Strigonia* din Comitatul *Grau*. A doua localitate *Enicul (?)* nu este citată de tóte codicele. — Așia bună-óră lipsesce în **U**.

(1) *Moghila* din Codex B. G. O. **DD**. I.

bândă, în câte-va rândurĭ. Trimisu-i-aŭ împĕrăţia şi tuiurĭ cu stégul de Moldova să aşeaḑe pre cine va socoti el la Domnie, să fie din partea Impĕrăţieĭ.

7. Prinḑênd véste Léşiĭ de clătirea luĭ Cazikireĭ Sultan spre Moldova, cu ruşine socotind a fi să lase pre Domn la smintială, pus de dênşiĭ, — şi era pre atunce şi Crăia Leşéscă în vârtute, — aŭ orânduit şi eĭ pre Zamoiskiĭ Hatmanul. Cum spune Cronica Leşéscă,† maĭ mult de 7000 de călărĭ şi 3000 de pedestri n'aŭ avut (de nu se laudă), fără slugile lor ce aŭ eĭ pururea, peste ceĭ ce sînt slujitorĭ în catastije.

8. In anul 7104, Octomvrie în 9 ḑile, aŭ sosit Zamoiskiĭ la Ţuţora, cu oştile, şi adoua ḑi după sositul luĭ Zamoiskiĭ, Octomvrie 10, vĕḑut'aŭ şi strĕjile Tătărĕscĭ. Iară Octomvrie 11 aŭ sosit şi singur Hanu, cu tótă óstea.

9. N'aŭ putut răbda Léşiĭ fără şanţurĭ, vĕḑênd atâta puteare, ce 'şĭ-aŭ întărit tabăra cu şanţurĭ împregĭur, şi aŭ făcut, cu socotéla luĭ Zamoischiĭ Hatmanul, şi denafară de şanţurĭ, băscĭ de pămênt, de la şanţul tabereĭ aşĭa de departe, cât agiungea glonţul pusceĭ, şi într'acéle băscĭ aŭ scos şi Zamoiskiĭ óste Leşéscă împotriva grosimeĭ ceĭ Tătărĕscĭ. Năvăleaŭ Tătariĭ cu tótă óstea asupra Léşilor, ce Léşiĭ staŭ neclătiţĭ, şi din băscĭ da tunurile. Dosul iar să le ia, nu putea Tătariĭ, de tabără; şi aşĭa aŭ stătut rĕsboiul într'acea ḑi tótă ḑua.

10. A doua ḑi, socotind Hanul cu meşterşug să depărtéze pre Léşĭ de la şanţurĭ, aŭ orânduit o sémă de Tătarĭ să dea năvală la Léşĭ, şi să se facă a fugi. Iar Léşiĭ cunoscênd meşterşugul, staŭ între băscĭ neclătiţĭ, şi aşĭa aŭ stătut până la vreame de chindíe. Atuncea, şi deprinḑênd pre Tătar, şi vĕḑênd că se tem Tătariĭ şi de foc, i-aŭ luat Léşiĭ în gónă până la óstea cea supusă, şi cu aceea décă s'aŭ tâmpinat, în loc aŭ stătut, şi aŭ ţinut rĕsboiul, cât s'aŭ mirat şi Hanul, maĭ puţină óste fiind Léşiĭ; şi de acole, iar încet sprijinindu-se de năvala Tătarilor, aŭ venit iar la loc între băscĭ, că trimitea Zamoiskiĭ tot-d'auna se ḑică trîmbiţile de întors.

R. 1. Cod. 24 pune în parentez rêndurile «*Vestit era... in câte-va rêndurĭ*». — *R. 3.* — Codex C «*să-ĭ fie*» — † Veḑĭ nota finală. — *R. 9.* — C: fără slugile lor ce aŭ eĭ pururea peste ceĭ ce sînt în isvoade». — *R. 28.* 24 ad. «*amu*» înainte de: «*deprinḑênd*».

11. † Nu dormia Ieremia Movilă Vod; ce, de și avea nădéjde în Léșĭ, iar îndată aŭ ajuns la Hanul, și de atunce cele șépte sate de țéră, ce se dic *Hănescĭ*, le-aŭ dat Ieremia Vod Hanuluĭ, și aŭ legat și mĭére să dea Hanilor în toțĭ aniĭ câte.... de cântare și alte darurĭ. Și așĭa, cu nevoința luĭ Ieremia Vod, aŭ stătut între Hanul și între Zamoiski tractate, adecă legătură de pace, dănd și Hanul zălog la Léșĭ, și Léșiĭ la Hanul, până se va închide tocmeala.

12. Capetele de pace aŭ fost acéste: Ieremia Vodă să fie Domn în țéră, birnic împĕrățieĭ din an în an, după obiceaiŭ; iar Hanuluĭ să'ĭ dea din an în an darurĭ câte... cântare de mĭeare, și șépte sate să fie de cășlele Hanuluĭ, în Bugéc; oștĭ Leșescĭ să nu maĭ intre în țéra Moldoveĭ: sol de la Leșĭ să* mérgă la Impĕrăția Turculuĭ pentru întărirea păciĭ. Iar despre partea, Hanuluĭ era acéste ponturĭ; stégul și tuĭurile să le dea pre mâna Ieremieĭ Vod, și de la împĕrăția Turculuĭ săĭ scóță dires de Domnie ce-ĭ dic pre limba lor *berat* și să iasă Hanul din pămêntul Moldoveĭ până în patru dile, cu oștile luĭ. Și așĭa obărșindu-se pacea, Hanul, întêiŭ, aŭ purces către Crîm, și Zamoiski către țéra sa, lăsând lângă Ieremia Vod pre Albert Hanski și pre Iane Potoțki, cu 3000 de óste, că se temea Ieremia Vod de Ungurĭ. Și așĭa aŭ purces Ieremia Vod și s'aŭ aședat la Sucéva. Rĕsboiul acesta, este maĭ nainte de acela când aŭ perit Iolkovski, Hatmanul Leșesc. Afla-veĭ și acela la rêndul sĕŭ.

Bine n'aŭ eșit Zamoiski din Moldova, iar Bator Jicmond alége pre Răsvan Domn în Moldova, șiĭ orinduésce 12,000 de óste unguréscă, să mérgă asupra Ieremieĭ Vod, dând vină luĭ Stefan Radul Vod că aŭ lăsat scaunul săl cuprindă Léșiĭ cu blastemația luĭ.

14. Luând véste Ieremia Vod de pogoritul Ungurilor, pre-

---

† Cod. **C** pune aci titlu noŭ: «*Domnia luĭ Ieremia Movilă Vod*».

R. 1. - **24**: om. «*Movila*». — *R. 1.*— **24**: «Ce de avea și in Leașĭ nedéjde.— *R. 4.* - **24** om. «*Să dea*».— *R. 4.* — lipsesce cifra preste tot.— *R. 18.*— *B* ad.: «neschimbată în dilele» — *R. 22.* — B ad.: «de léșĭ oștenĭ» după «*óste*». — *R. 24.* — *B.* ad.: «la Țuțora». — *R. 28.* — **DD. U.** *aŭ trimis* loc. «*alége*». — *R. 28.* — **DD. U.** ad. după: «*Rasvan*», — *Hatmanul luĭ Aron Vod* — *R. 31* — **B.** *pogorîrea.*

* Codex *1* dice «*să nu margă*», dar e eroare

cum aŭ putut aŭ strîns óstea ţěreĭ, şi s'aŭ gătit a starea cu rěsboiŭ împrotiva luĭ Răsvan. Era într'o Duminecă, când s'aŭ apropiat oştile Unguréscĭ de Sucéva. Şi aŭ tocmit oştile Ieremia Vod, asupra tèrguluĭ, la sat la Arénĭ. Iar óstea Leşéscă ce avea cu sine, o aŭ tocmit maĭ la câmp, despre Scheea, pre subt un mal ce este alăturea cu drumul Băiĭ. Singur, Ieremia Vod, fiind în biséricà la sfânta Liturghie, 'ĭ-aŭ dat scire, cum oştile luĭ Răsvan amu se věd, şi se apropie de oştile ţěreĭ. Ce n'aŭ vrut să iasă din biséricà până nu s'aŭ sĕvârşit svînta Liturghie; şi se ajungea hărîţiĭ luĭ Răsvan cu oştile ţěreĭ. Când aŭ eşit Ieremia Vod la oştĭ, din biséricà têmpinatu-s'aŭ oştile de âmbe părţile, şi, după câtă-va luptă între oştĭ, aŭ lovit Léşiĭ pre óstea Unguréscă din aripa despre Scheea. Indată îmbărbătându-se şi fruntea oştilor unde era Ieremia Vod, aŭ înfrînt pre Ungurĭ.

15. Subt Răsvan Vod aŭ căḑut calul atunce în rěsboiŭ; ce incălecând pe alt cal îndată, aŭ silit să opréscă óstea Unguréscă, şi aŭ oprit'o, şi pusése rěsboiul iar la loc. Ce, îndemnându-se iar óstea luĭ Ieremia Vod — erà şi Leaşiĭ în frunte, — aŭ început a fugi óstea luĭ Răsvan Vod, la care fugă osténiĭ luĭ Ieremia Vod aŭ prins şi pre Rasvan Vod şi l'aŭ dus la Ieremia Vod. Stă movila şi acmu pe drumul Băiĭ de la Sucéva, care se pomenésce *Movila luĭ Răsvan* până astăḑĭ.

16. Cât aŭ dus pre Răsvan la Ieremia Vod, după câtă-va mustrare, 'ĭ-aŭ tăiat îndată capul şi l'aŭ pus într'un par împrotiva cetăţiĭ; iar pre Ungurĭ 'ĭ-aŭ gonit oştile până la munţĭ, cu mare věrsare de sânge.†

Fost'aŭ aceste rěsbóie în anul 7104, Decembre 5. Aşa s'aŭ plătit luĭ Răsvan rěul ce făcuse şi el luĭ Aron Vodă.

17. După acest rěsboiŭ şi perire a luĭ Răsvan Vod, s'aŭ

R. 1. — **DD. U :** au strîns şi el óste de ţéra de cât erà. — *R. 2.* **C :** «*svintă Duminică*». — *R. 4.* **24.** om. : «*sat*». — *R. 6.* **DD. U :** «*pe subt un deal*». — *R. 7.* — **DD. U :** «*în biséricǎ, la slujbă*» — *R. 28.* - **L.** om. «*amu*». — *R. 9.* DD şi **24** «*slujba*». — *R. 10.* — **DD. U.** «*Ieremieĭ Vod*» l. «*ţereĭ*». — *R. 17.* **DD. U** omit de la «*aŭ silit*» până la : «*pusése* «*resboiul*». — *R. 18.* **B. DD. U.** *îmbărbătându-se* loco : *indemnandu-se ;* asem. ad. «*Moldovéniĭ cu Ieremia*». - *R. 20.* *Aŭ dat dos* loco : «*aŭ început a fugi*». **C.** «aŭ prins a fugi». — *R. 25.* — **DD. U.** «*au poruncit de iaŭ tăiat capul*». — † **DD. U.** fără a altera sensul, stremută mult aceste frase.

așeḑat Domnia luĭ Ieremia Vod fără grije. Nicĭ Bator Jicmond Domnul Ardealuluĭ, nu s'aŭ maĭ ispitit să maĭ trimiță oștĭ în Moldova,† ce, avênd bănat pre Léșĭ, de paguba ómenilor sĕĭ cu Răsvan, aŭ trimis solĭ cu jalobă la Rodolfu, Impĕratul Nemțesc, cumnatul sĕŭ, și la Papa de Rŏm, jălind de mare pagubă ce 'ĭ-aŭ făcut Léșiĭ în óstea luĭ, luptând el să desbată țéra Moldoveĭ de subt mâna Turculuĭ, să cuprinḑă** și pre Moldovénĭ cu sine împrotiva Turcilor; iar Léșiĭ aŭ împedecat acest lucru, spre scăderea creștinătățeĭ, ce aŭ așeḑat Moldova subt birul Turcilor, de subt care bir amu era eșită țéra cu nevoința luĭ.

18. Acéste înțelegênd Papa și Impĕratul Nemțesc, mare ponoslu aŭ trimis Léșilor, și osebire de bésérica lor Craiuluĭ Leșesc, ca unuĭ împedecător de binele creștinesc.

Trimis'aŭ și Craiul Leșesc sol la Papa, făcêndu'ĭ scire că are el de grija Moldoveĭ să nu hie cu Turciĭ. și maĭ dinainte vréme, fiind subt grija sa, cum și de curênd acmu pre Caziereĭ Sultan l'aŭ scos cu putérea sa din țéra Moldoveĭ. Iar Domnul de Ardeal, neavênd putére să se apere pre sine, nu póte să apere Moldova de Turcĭ și de Tătarĭ, maĭ avênd prilej de oștĭ hie când Crăia Leșéscă.††

Acéste pricinĭ avea eĭ în de sine pentru Moldova. Iar Ieremia Vod domnia cu pace, și cu lucrurĭ așeḑate pre acéle vrémĭ a țĕreĭ, că ținea oștĭ străine și păzia și datoria sa ce avea spre Impĕrăție.***

---

† **DD. U**: *«și după acest resboiŭ a luĭ Răsvan Vodă cu Ieremia, nu s'aŭ maĭ ispitit Unguriĭ să maĭ trimiță domnĭ din partea lor ci aŭ domnit Ieremia Vod cu pace, ci avênd banut....»* - *R.* 3. — **C**: *«perirea»* l. *«pagubă»*. — *R.* 7. DD. U. *«nevolind și el»* l. *«luptând»*. — *R.* 7. **C**: om. *«Moldoveĭ»*. — ** **C**: ad *țera Moldoveĭ să-i împreune*. **DD. U**: *«Se împreune pre Moldovénĭ»* și om: *«împotriva turculuĭ»*. — *R.* 8. — **DD. U**: l'aŭ împedicat și s'aŭ .... iar subt robia Turculuĭ **O** omite: *spre scăderea creștinătățeĭ*. — †† Intreg acest paragraf e omis în **DD. U.** — *** Textul nostru e din 24. Asemene cu C. AA. Rafael. B. G.— **E** este de N. Costin până maĭ apoĭ. — Asemene **MM.** și **O.**

CAPUL AL II.

Zac. 1. Ţéra Muntenéscă, într'acesta an, vara, la marĭ rĕutățĭ era de Turcĭ; că, din dóuĕ părțĭ avênd oștĭ Impĕrăția Turculuĭ, asupra Crăieĭ Ungurescĭ, o sémă de oștĭ despre Buda, iar altă óste într'acolea asupra Ardealuluĭ avea; că și Impĕratul Nemțesc oștile luĭ împrotiva Turcilor era orînduite. Iar aice despre Ardeal, Bator Jicmond, fiind cumnat Impĕratuluĭ Nemțesc, alte oștĭ avea împrotiva Turcilor, și* luase de la Turcĭ câte-va orașe de** Crăia Ungurécsă, iar către Ardeal.

2. Era despre acéstă aripă Sinan Pașa, Vizirul de Silistria; și pentru să'ĭ hie maĭ lésne a supune Ardealul, luase tótă țéra Muntenéscă și tóte orașele: Bucurescĭĭ, Têrgovistea și alte orașe așeḑase cu Turcĭ.

3. Domn era atuncĭ la Munténĭ de curênd Mihaĭ Vod, acel vestit între Domnĭ, încă bine neașeḑat după mórtea Mihneĭ Vodă. Vĕḑênd țéra cuprinsă de Turcĭ, singur aŭ năzuit la Bator Domnul Ardealuluĭ, și aŭ trimis solĭ și la Impĕratul Nemțesc, dându'ĭ scire, că, cuprinḑênd Sinan Pașa țéra Muntenéscă, pré lésne va putea supune și Ardealul.

4. Dat'aŭ Bator îndată oștĭ într'agiutor luĭ Mihaĭ Vod, vĕḑênd că se apropie de el focul; și durêndu'ĭ inima și pre Munténĭ pentru moșiile sale, în puțină vréme s'aŭ strîns, și întâiŭ aŭ împins oștile luĭ Sinan Pașa de prin orașe; și apoĭ la Giurgiŭ aŭ stătut și la rĕsboiŭ de față, Mihaĭ Vod cu Sinan Pașa Şi aŭ fost rĕsboiul cu mare vĕrsare de sânge; și după câtă-va luptă, aŭ înfrânt Mihaĭ Vod óstea luĭ Sinan Pașa, cât și singur Pașa, să nu fie aflat îndemână o luntre

---

R. 1. — **C** ca și **AA** (Raf) nu desparte aci capitul, dar **C** încépe cu zaceli noue.—**AA** n'are zacelĭ. *DD.* pune titlu ca **U**: «*Pentru Mihaĭ Vodă Domnul țereĭ Muntenescĭ, Cap. 51, zaceala noua I a*»; *în* **L** *este 52.* **G**: ca și textul nostru, adecă ca **24.** — **B** pune capitol noŭ, al 3-lea (al 2-lea este cu titlu: Domnia luĭ Ieremia Vod) și adaoge titlu din *DD* complectat cu vorbele: «*cum s'aŭ ridicat de aŭ făcut multe resbóie asupra Turcilor*». **U.** *MM* și *O* nu despart capitol nou ci continuă ca un tot al luĭ N. C — *R. 7.* — 24: «*despre Ardeal*». — * **U. DD.** omit de aice până la punct. — ** **G.** *A Raf.* «și *craia*». **AA** omite acest final.— *R. 9.* **C** omite «*iar*». — *R 10.*— **C** «*Aceste părți*» l. «*aripă*».— *R. 20. C.* ad. «*de aŭ mers*» după «*ostĭ*». — *R. 22.*—**DD** și **U** om: «*în puțină vréme*» — *R. 25.* *aa* omite; «*și aŭ fost rĕsboiul cu mare vărsare de sânge*».

mică, cu care aŭ scăpat peste Dunăre, ar hi căḑut la prinsóre. Şi aşĭa s'aŭ curăţit ţéra de Turcĭ intru acea dată, cu osârdia luĭ Mihaĭ Vod; însă, avea şi óste Nemţéscă de la Bator Jicmond.

5. După acest rĕsboiŭ, multe pagube aŭ făcut Mihaĭ Vod Turcilor peste Dunăre, arḑênd şi prădând satele, oraşele, până aprópe de Pravadia. Fost aŭ acéste tóte într'acel an, 7104, şi apoĭ în anul. 7105.

Iară precum isbândele d'inteĭŭ a mulţĭ aŭ fost pre urmă spre scădére, aşĭa şi acestuĭ Domn, luĭ Mihaĭ Vod, precum veĭ vedea povestea maĭ gios la rândul sĕŭ. Nesciutóre firea omenéscă de lucrurĭ ce vor să fie pre urmă, că pentru un lucru seaŭ dóuĕ ce i se prilejesc pre voie, bietul om purcéde desfrênat, şi încépe lucrurĭ peste putérea sa, şi apoĭ acolo găsésce perire·

6. Al treile an după acéste, vĕḑêndu-se Bator Jicmond Domnul Ardealuluĭ, sosit la bĕtrânéţe şi fără coconĭ, şi vĕḑênd că Turciĭ din an în an se întăresc şi cască asupra Ardealuluĭ să'l cuprindă, şi el acmu înbĕtrânit şi obosit de vârtute, alegêndu'şĭ viaţă bĕtrânéţelor cu odihnă, aŭ socotit că şi fraţiĭ luĭ niciĭ unul nu va putea să ţie de rĕul Turcilor, Ardealul; aŭ făcut tocmélă cu cumnatul sĕŭ, Impĕratul Nemţesc, să hie Ardealul pre séma împărăţieĭ Nemţescĭ, iară luĭ i-aŭ dat cumnatu-l sĕŭ Impĕratul Nemţesc, douĕ olate anume : Ratisbor şi Opelia, la ţéra Silezieĭ căreĭ ţĕrĭ iĭ ḑic Léşiĭ Slonsca; se hotărésce cu dênşiĭ acea ţéră.

7. Peste voia Ardeleanilor era acéstă tocmélă, temêndu-se apoĭ de supunerea Némţuluĭ; ce, îndată după purcesul luĭ Bator Jicmond, s'aŭ strîns toţĭ boiariĭ Ardealuluĭ şi aŭ ales să le hie Cnéz, adecă Domn, pre Andriaş Bator, carele era pre acele vrémĭ in ţéra Belghieĭ, cu acela gând să se călugăréscă. Ce, chiamat de boiarĭ şi de căpiteniile Ardealuluĭ, cu glasurile tuturor, aŭ lăsat călugăria, şi aŭ venit la Domnia Ardealuluĭ, de moşie.

R. 2. — **aa.** ad. «*Muntenéscă*» după «*ţéră*». — *R. 3.* — **AA. DD. U.** om. «*insă avea....*» până la finea fraseĭ. — *R. 6.*—**B.** om. «*oraşele*». — *R. 11.*—*C.* punctuaţie greşită, continuă frasa cu : «*nesciutóre*». — *R. 15.*—**DD. U.** omit acest început de period. — *R. 18.* — **aa** om. «*şi el imbĕtr. şi obos. de virtute*». — *R. 24.* — *Oppeln* e partea Meridională a Silesieĭ. **AA** om. tótă finea fraseĭ, de aicĭ — *R. 29.*— **DD. U.** *ales Domn seaŭ Craiŭ.* — *R. 29.* — **AA** omite tot, de la «*care era pre acele vrémĭ*» până la finea periodululĭ *R. 32.*—**DD. U.** om. «*cu glasurile tuturor*». —.

8. Improtivă era acest lucru tocmélei ce făcuse Impěratul Nemțesc cu Jicmond pentru Ardeal, precum s'aŭ pomenit maĭ sus. Ce, nu lăsând Impěratul Nemțesc în voia căpităniilor de Ardeal, aŭ sosit și cu sabia să'ĭ supue, avênd tocmélă cu Bator și aŭ orânduit cu oștile pre un Gheneral al sĕŭ, anume † Baștea Giorge, și aŭ trimis și la Mihaĭ Vod un Vlădic al sĕŭ, îndemnându'l asupra luĭ Bator Andreiaș, pentru supt-punerea *(sic!)* †† maĭ lésne Ardealuluĭ din dóuĕ părțĭ, că avea Mihaĭ Vod și maĭ înainte pururea cu Impěrăția Niamțului rĕspunsurĭ.

9. Prea lésne aŭ primit Mihaiŭ Vod acest lucru, ca un om de oștĭ pururea poftitor; și fără zăbavă aŭ strins óstea țĕreĭ Muntenescĭ, ca 30,000, și aŭ intrat în Ardeal până la Sibiŭ, și acolo 'șĭ-aŭ pus tabĕra, așteptând pre Baștea Gĭorge cu oștile Nemțescĭ.

10. Trimisése Bator Andreiaș la Impĕratul Nemțesc solie, cu rugăminte să nu'ĭ facă acéstă asuprélă, să'l scóță din domnia ce'ĭ era de moșie de atâtea vécurĭ, a Batorescilor. Ce acele oștĭ gătite asupra luĭ, maĭ bine, depreună cu dênsul, să se orânduiască împotriva Turcilor. Ce, vĕdĕnd că nu póte face nimic cu rugămintea, aŭ socotit să lovéscă pre Mihaĭ Vod maĭ înainte de ce se va împreuna cu Baștea Giorge.

11. Avea Mihaĭ Vod oștĭ deprinse la isbândă, ales o sémă de slujitorĭ, ce se chĭama pre numele Căpitanilor sĕĭ, anume Buzescĭĭ, alțiĭ Rățescĭĭ, fórte stătătóre óste. Iară Ardeleaniĭ, și îndoițĭ uniĭ, și bine nestrinșĭ încă la Bator Andreiaș cu toțiĭ, ce cu câtă óste aŭ putut stringe, aŭ dat rĕsboiŭ luĭ Mihaiŭ Vod la Sibiŭ. Iară fórte puțină vréme aŭ ținut rĕsboiul. Îndată aŭ înfrânt óstea luĭ Mihaĭ Vod pre Ungurĭ. Singur Bator Andreiaș la fugă, părăsit de toțĭ Ardeleaniĭ, numaĭ cu puțineĭ Léșĭ nesciutorĭ rânduluĭ locurilor, și rătăcit într'o pădure, aŭ cădut pre mâna osténilor luĭ Mihaĭ Vod, și décă 'l-aŭ adus la Mihaĭ Vod aŭ pus să-ĭ taie capul. ††† Nesciutóre firea omenéscă și de primejdiile sale, că apoĭ, peste nu îndelungată vréme, așia aŭ pățit și Mihaĭ Vod de Baștea Gĭorge, cum aŭ făcut și el luĭ Bator Andreiaș. Bine dice sfânta Evanghelie: «*Cu ce mĕsură mĕsorĭ, mĕsura-ți-se-va*».

12. Vesel și tare Mihaĭ Vod, după isbândă, prea lesne cu-

R. 31. B : pune din eróre : «pre **numele**» l. «*mâna ostenilor*».

† **24** AA Rafael G ad. : «*adevĕ Hetman*».— †† B **C.** G AA Rafael : *Supunerea*.— ††† Vedĭ notele de la fine. †††† *AA* Rafael este aci lacunar.

prinde orașele pre séma sa, și i se închină și cetățile, dându-ĭ nume de Domnul lor, priimind* prin cetățĭ și oștenĭ de aĭ luĭ. De pe acéle vrémĭ, are nume de-ĭ ḑic *Mihaĭ Craĭ;* și aŭ făcut și Episcopie la scaunul Domnilor de Ardeal, în Belgrad. Iară capul luĭ Bator Andreiaș 'l-aŭ trimis pre soliĭ sĕĭ la Impĕratul Nemțesc, pentru care slujbă aŭ trimis Impĕratul Nemțesc darurĭ luĭ Mihaĭ Vod; și 'l-aŭ făcut *Prințipe*, adică din Domniĭ Impĕrățieĭ unul. Iară nu îndelung aŭ ținut Mihaĭ Vod domnia țĕreĭ aceea, că nicĭ Impĕratul Nemțesc aŭ putut așeḑa Ardealul în partea sa nicĭ într'un chip, numaĭ ce aŭ fost pricină de multă vĕrsare de sânge între creștinĭ, și aŭ făcut Turcilor îndemână să pótă cuprinde locurile céle maĭ bune din Ardeal. Fost-aŭ acéste în anul 7107.

CAPUL AL III.

Zac. 1. Stând Mihaĭ Vod după așeḑarea Ardealuluĭ, iară de aice din țéră Ieremia Vod, îndemnat fiind de Turcĭ, aŭ strîns óste, și câtă óste avea și streină aŭ purces asupra țĕreĭ Muntenescĭ și, neavênd cu nime nicĭ un rĕsboiŭ nicăĭurĭ, în țéra Munteneścă, aŭ mers la Bucurescĭ și aŭ așeḑat Domn pre frate-sĕŭ pre Simeon Vod; lăsându-ĭ óste de a sa pre lângă dênsul, singur s'aŭ întors la Sucéva. †

2. N'aŭ fost îndelungată domnia aceea a luĭ Simeon Vod; că înțelegênd Mihaĭ Vod de cuprinsul țĕreĭ Muntenescĭ de Ieremia Vod, îndată aŭ purces asupra luĭ Simeon Vod, lăsând prin cetățile Ardealuluĭ slujitorĭ din oștile sale.

3. N'aŭ stătut Simeon Vod împrotiva luĭ Mihaĭ Vod dindată ce s'aŭ dat spre marginea țĕreĭ, spre Focșanĭ, pentru agĭutorul de la frate-sĕŭ Ieremia Vod, de la care venise slujitorĭ din țéra de gios la Simeon Vod. Și décă s'aŭ strîns câtă-va seamă de oștĭ și la Simeon Vod, aŭ stătut și aŭ așteptat pre Mihaĭ Vod cu rĕsboiul, la o vale ce se chiamă Milcovul cel Mare, în țéra Munteneścă (Are și alt nume grozav acel pîrîŭ, și spun,

R. 3. **C**: «*ḑile*» loco «*vrémĭ*».— **B. G** pun în parantez: «*De pre acéle vrémĭ — Craĭ*».—*R. 7.* **B**: «*prințip*». — *R. 14.* **B**: nu desparte capitol aci. — *R. 17.* **C**: *Câtă óste avea străină și a sa*». — *R. 19.* **G**: «*romanéscă*» l. «*munteneścă*». — *R. 25.* **C**: «*slujitor de aĭ sĕi*».

* 24 scrie rĕŭ: «*primindu'l prin cetăți și oșteni*». Am corectat după **G.**

† *R. 21:* **C**: «*Iar Irimia Vod s'aŭ intors la scaunul sĕŭ la Suceavă*».

de atuncĭ *). Și aŭ stătut rĕsboiul câte-va césurĭ; apoĭ aŭ perdut Simeon Vod rĕsboiul.

4. După rĕsboiŭ, óstea, care încotro i-aŭ fost maĭ îndemână s'aŭ risipit; iară Simeon Vod aŭ năzuit la Sucéva la frate-sĕŭ Ieremia Vod. Ce nu s'aŭ destulit Mihaĭ Vod cu atâta; ce îndată, fără nimic zăbavă, aŭ tras oștile sale asupra Ieremieĭ Vod, spre Sucéva, cu mare sîrguială. †

5. La o grabă ca aceea, neavênd nimic pas nicĭ vréme de gătire Ieremia Vod, numaĭ ce i-aŭ căutat a lăsa Sucéva, și a năzui spre Hotin. Așia îl pripise Mihaĭ Vod de aprópe pre Ieremia Vod, cât nisce haiducĭ pedeștri, cu câte-va care pre urma Ieremieĭ Vod, i-aŭ agiuns fruntea oștiĭ luĭ Mihaĭ Vod; și aŭ stătut haiduciĭ la rĕsboiŭ, apĕrându-se câte-va césurĭ. Ce, décă s'aŭ maĭ înglotit óste de a luĭ Mihaĭ Vod, i-aŭ spart pre haiducĭ, pre Jijia, la un sat anume Verbia; unde stă o movilă mare preste trupurĭ, de Ieremia Vod apoĭ făcută. Și era așĭa de gróznic Mihaĭ Vod și vestit de rĕsbóĭe în tóte acéste părțĭ, cât îndată ce aŭ sosit la Sucéva, i s'a închinat și cetatea Sucéveĭ și a Némțuluĭ. La cetățĭ puind oșténĭ de aĭ sĕĭ pedestrașĭ, singur nicĭ cu atâta n'aŭ vrut să hie; ce de la Sucéva aŭ purces gonind pre Ieremia Vod și pre Simeon Vod, până la Hotin.

6. Cetatea Hotinuluĭ o grijise bine Ieremia Vod cu slujitorĭ de aĭ sĕĭ Némțĭ, ce avea; iară el aŭ trecut la Léșĭ pentru agiutoriŭ. Pusése Mihaĭ Vod și un Domnișor, anume Marcul Vod, căruĭa numele nicĭ se povestésce, pentru scurtă vréme ce aŭ avut acel Domnișor; și nu se află numele acesteĭ Domniĭ la Létopisețele strĕine.

7. Era Léșiĭ pre acea vréme strînșĭ toți la Sĕim (††) la Varșav,

---

* Ce nume altul? **V. A. U.**

† Vedĭ în notele finale documente inedite relative la acéstă intrare în Moldova a luĭ Mihaĭ Vod. — *R. 6.* **B** și **G** *«aŭ trimis»* l. *«aŭ tras»*. — *R. 8.* **C**: *«La o vreme ca aceea și grabă.* — *R. 16.* **C**» omite *«peste trupurĭ» R. 21.* — **C** din eróre scrie: *«iar el* căcĭ e vorba numaĭ de *Ieremia Vod.*

(††) «In eisdem comitiis deliberabatur de conscribendo exercitu, quo reprimeretur Michaël Palatinus Valachiae, qui nuper in Transilvania cardinalem Batoreum profligarat. Is enim ut sibi recuperaret Valachiam, interim dum e in Transilvania morabatur à Simeone Mohila acupatam, ex Transivania rediens Simeonem inde expulerat. Et cum nihilominus Simeon adjutus a fratre Hieremia Palatino Moldaviae vires suas instaurasset, Michaël ierato praelio caesum usque in Moldaviam sequutus, etiam Moldaviam sibi subjicere, Hieremiamque inde

sfătuind óste împrotiva Șvedului. Că Craiul Leșesc, Jicmond, fiind drept moșan aceĭ Crăiĭ, ce încă viŭ fiind tată-sĕŭ Ión Craiu, l'aŭ ales Léșiĭ pre Jicmond la Crăiia lor; și după mórtea tătâne-sĕŭ, neavênd alt fecior fără Jicmond, cuprinsése Crăiia Șvedéscă un frate a Craiuluĭ Șvedesc, unchiul luĭ Jicmond, anume Gustav. Deci, fiind maĭ apróape Jicmond fecĭorul Craĭuluĭ Șvedesc de acea Crăie, de cât Gustav fratele tătâne-sĕŭ, silià pre Léșĭ numaĭ să pozvoléscă la acela Sĕim, să se facă oștĭ împrotiva luĭ Gustav.

8. Iară socotind Léșiĭ că nicĭ într'un chip acéle douĕ Crăiĭ să se facă una, nu vor putea, fiind una dincóce, alta dincolo de mare, care mare se chiamă *mare Balticum*, o códă din ochean, și nicĭ din lége sînt una; și prelejindu-se această têmplare cu Mihaĭ Vod Ieremia Vod aŭ dat Craiuluĭ nădejde de oștĭ asupra Svedilor pre altă dată, arĕtându'ĭ mare trébă acésta și cu grije Crăieĭ Leșescĭ, să lase cuprinse țĕrile acestea de Mihaĭ Vod: Ardealul, Moldova și țéra Munteneáscă. Ce aŭ stătut Sĕimul după acéstă trébă, să se facă oștĭ împrotiva luĭ Mihaĭ Vod, avênd, Ieremia Vod câțĭ-va Domnĭ la Léșĭ, tot ómenĭ marĭ ginerĭ.

9. Mihaĭ Vod cu tótă osirdia bătea cetatea Hotinuluĭ, —glonțurile luĭ se cunoscea în zidurile cetățeĭ până la surparea cetățeĭ,(*)—avênd nădéjde că décă va lua și acea cetate, va putea stăpâni prea lesne și țéra Moldoveĭ.

10. Scrie Hronograful Leșesc, † că așia era de vestit Mihaĭ

---

pellere decreverat. Nec in felici ab initio succesu, nam intra breve tempus postquam semel Hieremiae copias fugarat, nullo amplius resistente totam eam provinciam obtinuit; Soczaviam. quae est praecipunm ibi propugnaculum, deditione cepit, ad arcem Chocimensem in ipso confinio Poloniae ad Tyram fluvium sitam Hieremia recedere coacto.

«Eam igitur provinciam, Hieremiamque ipsius Principem clientem Regni Poloniae juratum ab ipsis audacia defendere Reipublicae incumbebat. Sed nulla tributa fuerunt in illis comitiis ad hoc concessa, ne et Suetico bello servirent. Tamen Zamoyscio cancellario belli Duci fuit demandatum, ut ille ab ea parte curaret, nequid detrimenti Respublica pateretur». (Piaseciu, pag 187).

R. 6. C lacunar și eronat: «*neavênd alt fecior fără Jicmond, anume Gustav*» omite: «*coprinsése*»... până la «*Decĭ...*». — *R. 12.* B: «*și têmplându-se așia cu Mihaĭ Vod.—C:* «*și fiind acéstă têmplare*».— *R. 23.* C omite: *și.*

(*) Acéstă paranteză este cred posterióră mórteĭ luĭ Miron și streină luĭ. V.A.U.

(†) *R. 21.* — «Istis autem finitis de felicioribus Michaëlis Palatini in Moldavia progressibus frequentiores nuntii adferebantur, qui iam tota Moldavia expulso Palatino Hieremia potitus, unicam quae supererat, et quo Hieremias omnia sua pretiosiora comportaverat, arcem Chochim obsidione cinxerat. Nec dubie vole-

Vod și la Léșĭ, cât țéra Podolieĭ, fiind de lége de subt ascultarea Patriarhuluĭ de Țarigrad, ca și noĭ, pre acéle vrémĭ avênd mare zarvă și price cu Papistașiĭ pentru lége, aștepta cu bucurie pre Mihaĭ Vod să vie, sciindu-l de o lege cu dênsul, să i se închine toțĭ Podolianiĭ.

11. După ruptul Sĕimuluĭ Leșilor îndată aŭ purces Hatmanul și canțeliérul Zamovskiĭ la tabĕră, și apoĭ fără zăbavă s'aŭ pornit cu oștile împotriva luĭ Mihaĭ Vod. Vestit era acel Hatman la Léșĭ, a căruĭ fapte niciĭ ConețPolskiĭ Hatmanul amu din vécul nostru n'aŭ ajuns.

12. Prindênd véste Mihaĭ Vod că aŭ purces oștile Leșescĭ asupra luĭ, aŭ lăsat Hotinul și aŭ purces spre Sucéva. Ieremia Vodă cu Zamoĭskiĭ încă décă aŭ oblicit de purcesul luĭ Mihaĭ Vod, aŭ lăsat drumul Hotinuluĭ și aŭ trecut Nistrul, la un sat anume Colodrubca, la ținutul Cernăuților, și apoĭ Prutul la têrgul Cernăuților, și aŭ mers pre la codriĭ Cosminuluĭ la Sucéva, unde Mihaĭ Vod întărise cetatea cu ómeniĭ sĕĭ; iară singur aŭ tras spre țéra sa, pentru să'șĭ maĭ înglotéscă óstea și să maĭ oboséscă și pre Léșĭ.

13. Aflând Zamovskiĭ cu Ieremia Vod cetatea Sucéveĭ grijită bine de ómeniĭ luĭ Mihaĭ Vod, aŭ ales cu sfatul să nu facă zăbavă cu cetatea, ce să mérgă întins după Mihaĭ Vod; și așĭa aŭ făcut, fără nimica zăbavă: aŭ purces spre țéra Muntenéscă.

---

bat ea expugnata transferre signa infesta in proximiores Poloniae Provincias, quas omni paene praesidio vacuas, non difficile in suam potestatem redigi posse judicabat. Inmo iam plures in Polonia ad eum inclinabant, eiusque adventum des'derabant rerum novandarum cupidi, praesertim cum esset Religionis graecae, isti religioni addicti Russiae populi impensius ipsi favebant, pertaesi maxime litium, quibus assidue propter eiusdem Religionis suae cum catholica Romana conjunctionem recens in Regno isto instauratam divexabantur. Et non unius vel alterius Provinciae inde jacturra timebatur, sed totius Regni conversio, cum non obscuris argumentis appareret, Michaelem pluribus et in Transilvania, et contra Turcas, ac novissime in Valahia et Moldavia partis victoriis elatum Regnum petere. Zamoyscius itaque Rempublicam ad tanta pericula prope nullo praesidio munitam esse sciens et hostem celeritate prius quam in Poloniam veniret, maioresque vires acquireret praeveniendum jidicans, collecta in nomen publicum aliquanta pecunia, exercitum conscripsit, et maiorem copiarum numerum ex amicorum auxiliis collegit, insignioribus quibusque Proceribus ad eum non solum ex Polonia, sed etiam ex Lithuania concurrentibus». (Piasecius Pagina 188).

R. 10. AA. Rafael: «încă» l. *«amu»*. — *R. 15.* C ad.: *«aŭ trecut Prutul la tirgul Cernăuților»*. — *R. 21.* C. *«aŭ trecut în țéra Muntenéscă»*.

14. Impĕrăţia Turculuĭ avênd trébă tot cu Némţiĭ pentru Crăia Ungurécă, bucurósă era că se sfădésce Ieremia Vod cu Mihaĭ Vod. Aşĭa s'aŭ tras cuvêntul până astăḑĭ, cum să fie trimis cu taină 40,000 de galbenĭ de aur la Ieremia Vod, să facă oştĭ asupra luĭ Mihaĭ Vod, şi dires, ce'ĭ ḑic eĭ atişerif de Domnie vécinică, luĭ şi seminţieĭ luĭ. (†)

15. Simţind Mihaĭ Vod că'ĭ tot vin asupră'ĭ Léşiĭ cu Ieremia Vod, 'şĭ-aŭ maĭ înglotit óstea şi 'şĭ-aŭ ales loc de a darea rĕsboiŭ Léşilor pre apa Teléjinuluĭ. Avea la acel rĕsboiŭ Mihaĭ Vod 60,000 de ómenĭ Ungurĭ, Munténĭ, Sêrbĭ; şi Némţĭ încă avea puţinĭ. Şi aŭ tocmit óstea pe malul cel de dincolo. Călăreţĭ aŭ pus de ambe părţile la aripĭ, iară pedestrimea cu puscile o aŭ tocmit tocmaĭ asupra Vaduluĭ, unde era vadul; şi aşĭa aŭ aşteptat pre Léşĭ, puind apa ca o pedecă între oştĭ, până vor deprinde oşténiĭ luĭ acel fel de óste, şi să vaḑă până în cât sînt de sămeţĭ Léşiĭ la rĕsboiŭ. (††)

R. 7. — **B G** : *«a da rĕsboiŭ»*. — *R. 9.* B : *«de óste ungurécă, muntenéscă»*. **G** : *«60.000 de óste»*. — *R. 12.* **C** : *ad.* *«de trecut»* după *«vadul»*.

(†) Veḑĭ la note documentele despre Caraiman care adusă aceştĭ 40000 galbenĭ de la Turcĭ luĭ Ieremia Vod.

(††) Eacă ce ḑice Piacesius :

«Nec minori celeritate promovens Zamoyscius ad confinia Moldaviae, cum audisset ad famam adventus sui hostem soluta obsidione Chocimi, ad tutiora Moldaviae recessisse, ipse quoque Chocimo omisso per compendia viarum apud Colodrobcam vado transiens Tyram fluvium, recta per Alpes Moldavicas Bucowina vocitatas, et transitu difficiliores in Moldaviam penetravit, ac magnis itineribus praetergrediens Szocszaviam praesidio hostis munitam, eius oppugnatione dilata, ne ea mora à persequendo distineretur, superato etiam fluvio Sereto, eum usque in finibus Valachiae assequitur. Ad Telesinum amnem alveo limosum et ripis alte praeruptis inaccessum Michael castra posuerat, et vadosa ejus omnia firmis praesidiis insederat. Sed Zamoyscius situm loci contemplatus, ut erat planicies amne illo in coronam circumfusa, et collibus ac vinetis instar theatri circumsepta, uno colle occupato, dispositisque in eo tormentis peditatum Michaëlis a custodia transitus illius fluminis rejecit, et etiam ad longiquiorem ripam quam hostis non observabat, per montana circum actis aliquot equitum agminibus, a latere eum invasit. Ac primum quidem impetum hostiles cunei ferocius represserunt, sed mox perfracti a superveniente auxiliari turma Elearorum quos Petrus Lascz et Venceslaus Beques ducebant, confusis ordinibus retrocedere coeperunt. Ipse Michaël statim fuga e praelio se subduxit : cumque Poloni fugientem insequerentur, Zamoyscius veritus ne incautos et ignaros locorum hostis eorum peritior ex fuga conversus deciperet, receptui cani jussit, ac omnia impedimenta casrorum hostilium obtinuit. Sexaginta millibus armatorum constabat Michaëlis exercitus: quem ex Transilvanis, Valachis, et Serbiis

16. Ostea luĭ Zamoiskiĭ era la numĕr ales 30,000 de Léşĭ şi 10,000 la Ieremia Vod, óste de ţéră. Insă, óstea Leşéscă era alésă tot în léfă, că şi lefeciiĭ ceĭ vechĭ, ce le ḑic eĭ Cvarcana era toţĭ cu Zamoiski, şi lefeciiĭ noĭ, cari-ĭ făcuse Craiul să fie împrotiva Şveduluĭ, toţĭ era cu Zamoiski, fără ómenĭ de pre la Domnĭ, gineriĭ luĭ Ieremia Vod. De tótă ó-stea cu Zamoiski şi cu Ieremia Vod 40,000 era, între care era 4000 de Husarĭ. Acel fel de óste este tot în her, temeĭ-nică óste fórte, şi neînfrântă ales de oştile care sînt ale nó-stre şi Muntenescĭ.

17. Décă aŭ sosit la Telejin şi Léşiĭ, precum era oştile luĭ Mihaĭ Vod tocmite, aşia aŭ tocmit şi Zamoiskiĭ. Aripile ţinea din adreapta Pĕtru óstea calareasci; dintr'acolo era şi Hu-sariĭ. Din a stânga, Ieremia Vod cu óstea sa şi cu o sémă

contraxerat et in pugna non plures quam mille ceciderunt: capti multi; et plures in sequenti die ex fuga collecti frequentibus turmis revertentes in obsequium Zamoyscii concedebant. Tertio autem à conflictu die, primarii Valachiae in castra Zamoyscii venientes, subjectionem Regi et Reipublicae Poloniae detulerunt, et Simeoni Palatino nuper à Michaële pulso, ac per Zamoyscium reducto, fidem et obedientiam jurarunt. Moldavi quoque Zamoyscio redeunti apud Szoczaviam, quam tum demum exturbato inde Michaëlis praesidio recuperarat, occurrentes, Hieremiae Palatino suo obedientiam iterum jurarunt. Atque ita belli in gentis incendium, quod jam Valachiam et Moldaviam involverat, et Poloniae imminebat, intra paucos dies fuit restinctum. Provide autem Zamoyscius reliquerat pro praesidio illarum Provinciarum cum quatuor equitum millibus Ioannem Potocki Camenecensem Praefectum nam paulo post eius inde discessum, Michael ex dispersis suis copiis, et ex montanis Serbiorum, quo confugerat, collecta, collecta aliquanta manu in Valachiam rediens, eam repetere conabatur. Sed iterum una cum Buzoviis primariis Valachorum, qui ei adhaeserant in campo Lovisca dicto apud Hardisz fluvium à Ioanne Potocki caesus, vix cum paucis servulis evasit. Et in Transilvaniam reversus, eadem mutatione fortunae, omnia sibi interim à Georgio Basta adempta fuisse reperit. Imperator enim quousque Michaël in Transilvania rerum potiretur, omne jus in ea suum ambiguum fore reputans, eum inde amovendum ab initio decreverat : quod tamen integris ejus viribus tuto tentari non potuit, donec eo absente in ista expeditione moldavica, et a Polonis contrito, eam occasionem nactus Georgius Basta imperatoris in eis partibus Praefectus, praesidia ipsius ex civitatibus ejecit, ac redeunti nullam amplius administrationis vel potestatis in Transilvania partem permittere voluit, dissipatis paucis ejus copiis. quas redux ex Valachia colligere coeperat. Unde Michaël undique destitutus, Viennam cum uxore et tota familia sua concesserat, imploraturus imperatoris gratiam pro impensa opera contra Batoreos solemnioribus pactis sibi promissam. – *(Piasecius*, pag. 189*).*

R. 5. C : *A şi R.* «*Să-ĭ fie*».— *R. 6.* C : «*fără altă gloată de pe lîngă Domnĭ*». — *R. 9.* C. *nebiruit.*— *R. 9–10.* «*ales de óstea nóstră cum éste şi munteneścă*».— **AAR** : «*şi muntenescĭ*» l. «*munteneścă*».

de Léșĭ. Eră Zamoiski singur cu pedestrimea și cu armata, adecă cu puscele, aŭ ținut midĭlocul, și dirept împotriva pedestrimeĭ luĭ Mihaĭ Vod aŭ stătut cu óstea.

18. Cu atâta era maĭ meșter Zamoiski de cât Mihaiŭ Vod, că cât aŭ sosit, îndată aŭ făcut cu pedestrimea sa băscĭ de pămênt înalte, și acolo aŭ suit îndată puscele. Tótă ḑiua aceea aŭ stătut rĕsboiul: numaĭ den tunurĭ uniĭ la alțiĭ și den senéțe daŭ peste apă.

19. A doua ḑi, maĭ sĕmeț Zamoiski decât Mihaiŭ Vod, aŭ trimis de aŭ cercat maĭ sus pre apă, despre munte, și aŭ aflat vad; și îndată tótă aripa ceea ce sta den dirépta, stolurĭ după stolurĭ, aŭ pornit la vad; stătut'aŭ singur maĭ tare cu focul asupra vaduluĭ de cât în ḑiua d'intâiŭ.

20. Mihaiŭ Vod, vĕḑènd că tréce óstea călăréță a Léșilor pren alt vad, aŭ maĭ întărit pedestrimea și el cu șanțurĭ; iară el singur cu tótă óstea călare aŭ mers împrotiva oștiĭ ceĭ Leșescĭ. Vĕḑênd și Zamoiski că lipsésce tótă óstea călăreață a luĭ Mihaiŭ Vod, aŭ pornit și el tótă óstea sa și cu Husariĭ într'acolo cu Petru Lasci.

21. Miratu-s'aŭ Mihaiŭ Vod de semeția Léșilor, cu ce sirguélă aŭ apucat vadul; și aŭ stătut un rĕsboiŭ mare acolo pentru vad. Singur Mihaiŭ Vod, ca un leŭ, în fruntea rĕsboiuluĭ; și aŭ fost rĕsboiul căte-va césurĭ până aŭ sosit și Husariĭ.

22. Nedeprinsă óstea luĭ Mihaiŭ cu acel fel de óste ce s'aŭ pomenit, (†) Husariĭ (Acel fel de óste éste tot în her, numaĭ ochiĭ și vérgele se vĕd; mulțĭ pun și aripĭ, tocmite de péne de hultur, séŭ de alte pasĕrĭ marĭ; și ceĭ maĭ de-a-hire, cu pardoșĭ peste platoșe; iară slugile cari n'aŭ pardoșĭ pun scórțe de céste Turcescĭ; iar în fruntea cailor pun o tablă de her, și mulțĭ și pe la peptul cailor, pentru feréla de glonțurĭ. Nice hiece cal încalecă Husariĭ, ci tot caĭ marĭ, groșĭ, să pótă birui a purta tarul, și tot frijĭ de ceĭ Nemțescĭ, séŭ caĭ Turcescĭ, la ceĭ maĭ de hire. La rĕsbóĭe nicĭ-odată nu alérgă maĭ mult din trépădul caluluĭ, séŭ numaĭ când sar asupra pedestrimeĭ,

---

R. 6. **C** : «*cu tótă óstea calaréța*». **B** și **G** : «*cu tótă oastea calarime*».— *R. 7.* **C** omite : «*și de senéțe*». — *R. 10.* **C** omite : «*despre munte*» și adaogă după «*apă*» vorbele : «*de cât*». — *R. 23* **B. G.** «*aŭ ținut resboiul*». **C** «*și aŭ stătut*». — *R. 26.* — **C** : «*buzele*» l. «*vergele* ce este în 24. Am corectat după 24. **G. AA B** : «Vergile *gureĭ*».

(†) *(precum s'aŭ ḑis).*

orĭ tabereĭ; că asupra oştiĭ sprinţare, cum éste Tătarul, nicĭodată nu-ĭ slobod, că să răschiră Tătariĭ, şi nu face cu suliţa nicĭ o trébă. Suliţele lor sînt câte de opt coţĭ de lungĭ, cu prapure până în pămênt. Ca un zid staŭ la rĕsboiŭ.

23. Décă aŭ sosit tótă óstea Léşilor peste vad, şi Husariĭ s'aŭ stolit şi aŭ purces asupra oştiĭ luĭ Mihaiŭ Vod, şi de la cela-l-alt vad aŭ biruit focul luĭ Zamoiski pre pedestrimea luĭ Mihaiŭ Vod. Şi cum aŭ împins'o de la mal, din şanţurile lor aŭ şi cuprins'o călărimea ce maĭ era cu Zamoiski; şi aŭ venit tótă pedestrimea luĭ Mihaiŭ Vod, cu tótă armata, pre mâna luĭ Zamoiski.

24. Aŭ dat scire luĭ Mihaiŭ Vod de pedestrimea luĭ, că s'aŭ spart de la vad; şi acolo iarăşĭ nu era putinţă să se înfrângă óstea Leşéscă. Numaĭ ce aŭ căutat a da dos oştile luĭ Mihaiŭ Vod, însă nu de tot, în rĕsipă, ce cu tocmélă, întorcêndu-se singur Mihaiŭ Vod cu capul sĕŭ unde era greul; şi tot aşia aŭ mers apĕrându-se până la un oraş, ce se ḑice Têrguşorul.

25. Sciind Zamoischi de Mihaiŭ Vod cine este la rĕsbóĭe, să nu se maĭ depărtéze óstea luĭ cea călăréţă, temêndu-se cumva în gónă de smintélă, aŭ trimis trîmbiţaşĭ de aŭ ḑis să se întórcă óstea, şi poruncă la capete numaĭ să se întórcă şi s'aŭ întors óstea Leşéscă. Căzut-aŭ la acela rĕsboiŭ 1000 de trupurĭ, de âmbe părţile; iară viĭ, prinşĭ din óstea luĭ Mihaiŭ Vod, mulţĭ. Fost'aŭ acest rĕsboiŭ în anul 7108.

CAPUL AL IV-lea (†).

1. Se urise Munténilor cu domnia luĭ Mihaiŭ Vod, tot cu oştĭ şi cu rĕsbóĭe. Ce, după fuga luĭ Mihaiŭ Vod, treĭ ḑile după rĕsboiŭ aŭ şeḑut Domniĭ, Ieremia Vod şi Simeon Vod, cu Zamoiski, pre loc, până aŭ început a veni toţĭ boĭariĭ ţĕreĭ Muntenescĭ şi slujitoriĭ, primind pre Simeon Vod Domn, cu gĭurămênt; şi aŭ mers şi Ieremia Vod până în Bucurescĭ, şi aŭ a-

---

R. 13. **B. G.** *«şi aŭ căḑut tótă pedestrimea».— R. 28.* **C** omite *«cu osti».— AA. (Raf.) lacunar aci. — R. 32. C: «şi aŭ aşeḑat pre Simeon Vod frate-sĕŭ Domn ţĕreĭ românescĭ».*

(†) Acéstă divisiune nu se află în B. În **C,** DD este diviziunea — Asemenea **G.** **AA** n'are capitol. U. dă titlul: *Când aŭ mers Ieremia Vod al II-lea rând împreună cu Zamoski şi aŭ pus Domn în Ţera Românească iarăşĭ pre Simeon Vod.* **E** n'are diviziune.

șeḑat la scaun pre Simeon Vod, frate-sĕŭ lăsându-ĭ și Zamoiski treĭ miĭ de óste Leșéscă cu Iani Potoțki, Starostele de Camenițā. Ieremia Vod și cu Zamoiski s'aŭ întors la Sucéva.

2. Iară Mihaiŭ Vod, după rĕsboiul ce perduse la Teléjin, strîns-aŭ iar óste, prin munțĭ, de aĭ sĕĭ și din țéra Unguréscă, cunoscuțĭ, și amu făcuse aprópe de șépte miĭ de ómenĭ; cum scrie Hronograful, (†) și pornise pre Udrea cu 4000 de óste să fie de strajă. Iară singur tot se găta în munțĭ să iasă odată cu puscĭ și gătit maĭ bine. Ce, 'l aŭ grăbit Simeon Vod, de n'aŭ avut vréme să se maĭ întărescă; că, de sîrg strîngênd óste de loc, și cu Léșiĭ, pre sfatul iarășĭ boĭarilor celor de loc aŭ purces din Bucurescĭ, și aŭ mers ḑiua și nóptea prin locurĭ ascunse, până la orașul Argeșuluĭ pe numele apeĭ Argeșuluĭ. Acolo era Udrea cu óstea luĭ Mihaiŭ Vod, acea de strajă. Desdiminéță, într'o ḑi aŭ agiuns óstea luĭ Simeon Vod subt acest têrgușor; și amu prinsése și Udrea de véste, și i-aŭ căutat și luĭ a scóte óstea la câmp, că loc de fugă nu era, că se apropiése ostile luĭ Simeon Vod. Ce, până în de treĭ orĭ aŭ dat rĕsboiŭ Léșilor; întorcêndu-se iară a patra óră, aŭ purces în risipă óstea Udreĭ.

3. Mihaiŭ Vod nu era departe de acolea în munțĭ viind să se adune cu cea-l-altă óste. Ci, deacă i-aŭ dat scire Udrea de rĕsipa sa, aŭ început și ceĭ-l-alțĭ a'l părăsi cu toțiĭ, și numaĭ ce i-aŭ căutat a părăsi țéra Muntenéscă, și a trece munțiĭ la Ardeal.

4. Udrea, după aceea, curînd aŭ venit și el, și s'aŭ închinat la Simeon Vod. Și așia, Mihaiŭ Vod, vrênd să dobândéscă Ardealul, aŭ perdut și țéra Muntenéscă.

5. În Ardeal după ce aŭ sosit Mihaiŭ Vod, și aŭ aflat ómeniĭ sĕĭ, carĭ iĭ pusése prin cetățĭ, scoșĭ de Bașta Giorge, și pușĭ oșténĭ de aĭ împĕratuluĭ Nemțesc, și vĕḑênd că nu are loc nice în Ardeal, s'aŭ rĕdicat cu tótă casa luĭ, și cu câte va căpiteniĭ,—ales căpitaniĭ luĭ ceĭ creḑuțĭ: Mârza, Ghiețea și Racea,—și aŭ mers în Beciŭ la Impĕratul Nemțesc, în nădejdea slujbeĭ ceaŭ făcut împrotiva Batorescilor; și 'l-aŭ primit Impĕratul cu

R. 10. **C** : *«să se gătéscă seaŭ să se maĭ întărescă»*. — *R. 22.* **B. G** : *«să se împreune»* l. să se adune. — *R. 24.* — **C** : *iar*. — *R. 24.* **24** : a lasà. — *R. 32.* **B** : «și cu o sémă căpeteniĭ» **G** : *«cu câțiva»*.

(†) ***Piaseciu.*** Veḑĭ maĭ sus citațiunea. — *R. 13.* — *C* omite *«numele apeĭ* ***Argeș»***.

bine. Iară Ardealul că n'aŭ fost pentru dênsul, ce pentru sine așeḍat, atuncĭ s'aŭ arĕtat.

6. Nu péste multă vréme, vĕḍênd Jicmond Bator perirea frăține-sĕŭ, luĭ Andreiaș Bator, pogorît de cumnatu-sĕŭ, Impĕratu Nemțesc, și Ardealul nice într'un chip nu vrea să se supt-pue *(sic)* sub Nemțĭ, s'aŭ căit de tocméla ce făcuse cu cumnatu-sĕŭ Rodolf Impĕratul Nemțesc, cum s'aŭ pomenit maĭ sus; și lăsând olatele, care-ĭ dedése cumnatu-seŭ, aŭ trecut în țéra Leșéscă, că'ĭ era Zamoiski ginere, fiind dómna luĭ Zamoiski fata luĭ Andreiaș Bator; și apoĭ, din țéra Leșéscă aŭ venit în Ardeal; și îndată cuprinḍênd țéra Ardealuluĭ iar către sine, aŭ început a strînge oștĭ împotriva luĭ Bașta Gĭorge, Generariuluĭ Impĕratuluĭ Nemțesc.

7. Vĕḍênd Impĕratul Nemțesc sculat Ardealul și rocoșit iarășĭ împrotiva sa, de al doile rând, aŭ gătit pre Mihaĭ Vod, și 'l-aŭ pornit iară să mérgă să strîngă oștĭ, și depreună cu Bașta Gĭorge să stea improtiva Batorescilor, luĭ Jicmond cumnatu-sĕŭ, și luĭ Bator Iștioan, fratele luĭ Jicmond. Aceștĭ doĭ maĭ rĕmăsése din Batorescĭ.

8. Purces-aŭ Mihaĭ Vod din Beciŭ asupra Ardealuluĭ dăruit bine de Impĕratul. Stringênd iară oștĭ și de aĭ sĕĭ Munténĭ, carĭ se așeḍase în Ardeal, și Sirbĭ și Ungurĭ, s'aŭ împreunat cu Bașta Gĭorge, la Clujvar.

9. Batorescıĭ încă aŭ strîns óste, și maĭ semețĭ fiind pre locurile sale, aŭ dat rĕsboiŭ luĭ Bașta Gĭorge și luĭ Mihaĭ Vod, aprópe de Clujvar, la un sat anume Mojina, și aŭ fost rĕsboiul, câte-va césurĭ. Ce, stând Nemțiĭ în frunte tare cu focul, și Mihaĭ Vod lovind din dos pre óstea Batorescilor, aŭ înfrînt pre Batorescĭ, cât abia aŭ scăpat eĭ cu capetele. Iară din oștile lor, partea maĭ mare ce aŭ fost pedestri cu armata, adecă cu tunurĭ, cu tabăra, aŭ căḍut tótă pre mâna luĭ Bașta Giorge.

10. Era véste de biruință aceluĭ rĕsboiŭ maĭ mare a luĭ Mihaĭ Vod, de cât a luĭ Bașta Giorge; care zavistie aŭ făcut perirea luĭ Mihaĭ Vod.

11. Spun ómeniĭ bĕtrânĭ de pre acéle vrémĭ cum să hie agiuns

R. 12. — **24 :** *Hatmanuluĭ.* **C. :** *Generariuluĭ.*—*R. 18.* **B. G :** *Istifan.* — *R. 27 :* **C :** «*iar*» l. **G.** – *R. 30* **B** omite : «*cu tunurĭ*». — *R. 30.* **C :** *pedestrime*, l. «*pedestri*» **C.** omite : *adecă* cu tunurĭ. – *R. 32.* B : «***Făcutus-aŭ véste de biruință la acela resboiŭ***». — *R. 33.* **G** omite : «*decat luĭ Bastă*» până la punct. — *R. 35.* **B** «*Spunea*» **G** «*Spune*».

în câte-va rênduri cu darurĭ Ieremia Vod la Bașta Gĭorge, pentru mortea luĭ Mihaĭ Vod; care lucru póte să hie: că ce nu lucréză în lume avuția! Baniĭ rescolesc împĕrățiile și marĭ cetățĭ le surupă, cum se ḑice cu un cuvênt Leșesc: *sula de aur, zidul pătrunde.*

12. In anul 7109, (,зрѳ) August 8, des de nópte, într'așternut âncă fiind Mihaĭ Vod, aŭ venit douĭ Căpitanĭ Némțĭ, cu ómeniĭ lor, trimișĭ de Bașta Giorge să omóre pre Mihaĭ Vod; și cum aŭ sosit la tabăra luĭ, — că era de osebĭ, — aŭ lovit la cortul unde odihnia; și acolo în loc i-aŭ tăiat capul și 'l-aŭ dus la Bașta Gĭorge, iară trupul până a treia ḑi aŭ stătut la vederea tuturora neîngropat. Oștile luĭ ce avea nu eraŭ cu dênsul în tabără: pre toțĭ iĭ slobodise în pradă, până *în (sic)* copiiĭ luĭ aŭ fost mers și eĭ în pradă. Și așia s'aŭ plătit luĭ Mihaĭ Vod, slujbele ce aŭ făcut Némților! (†)

R. 1. **24** și *AA. (Raf.): dare.* — *R. 1.* **B** omite: *«în câte-va rêndurĭ»* — **G** omite *«cu darurĭ»*. — *R. 2*: **24** și **C** omit: *«pentru mórtea»* dar **B. G. AA.** *(Raf.)* pun acéste vorbe. — B ḑice: *«pentru să omóre»*. — **B. G.** *AA. Raf.* pun în parantez vorbele: *«că ce nu lucrează...»* **G** omite: *«în lume»* dar adaoge această vorbă. după *«baniĭ rescolesc* **în lume**». — *R. 3.* **AA.** *(Raf.) «surpă»* l. *«surupă»*. — *R. 5.* — **C**: nu pune aci zaceală nóuă. — *R. 6.* **G** omite *«fiind»*. — **B** și **G** *«Căpitanĭ nemțescĭ»*. — *R. 12*: **B. G.** *«păn' copiiĭ luĭ încă aŭ fost mers în pradă»*.

(†) *(Chronic. Piasecii,* pagina *194 și 195).*

«In vicina Transilvania hujus anni initio Sigismundus Batoreus sua pro recuperando illo Principatu consilia stabiliturus, Clausenburgi Ordines Transilvaniae congregari curaverat, ubi a suis sectatoribus iterum Princeps Transilvaniae fuit renuntiatus, et praeconis voce proclamatus: et qui pro Caesare resistere conabantur, custodiae sunt traditi, ac uxor Michaëlis Palatini cum liberis capta. Arces etiam ac civitates plures in ejus nomen concedebant, et Georgius Basta Caesaris praefectus ad tutiora confinium Hungariae recedere initio mensis martii maluit, praesidiis in arcibus quas retinuerat relictis. Ad quam famam Caesar Michaëlem Viennae tunc subsistentem, Pragam vocavit, ac tanto liberalius habuit, quod iterum ejus opera indigeret. Munusculis itaque cumulatum, et novis promissis de concedendo illi Transilvainae Principatu delinitum demisit, ut conjunctis cum Georgio Basta viribus, Batoreum edomaret. Is enim mense Aprili Clausenburgum veniens, copias numerosas congregabat, et pluribus locis in suam potestatem vindicatis, omnia praesidia Imperatoris ex Transilvania exturbare conabatur. Sed Georgius Basta, ut primum Michaël redierat, et manipulos Valachorum suorum dispersos collegerat, majori fiducia progressibus istis Batorei obsistere coepit, ac recollecto exercitu apud Moyzinium Michaëli conjunctus, Batoreum eo ad initium Augusti venientem proelio excepit. Primoque congressu ictibus tormentorum Caesarianorum opportunius locatorum turbatam Batorei aciem Michaël a latere irrumpens in fugam convertit, magna caede saeviens in obvios, maxime pedestres, qui fugae praesidio salvari non poterant. Castra quoque Bahorei et machinae quae erant grandiores aeneae viginti, praedae Caesariano-

CAPUL AL V-lea (*)

Zac. 1. După perirea luĭ Mihaĭ Vod n'aŭ maĭ avut Ieremia Vod nice o dodăélă de nime. Ce, plinind aĭ cu pace aĭ domniile sale 12 anĭ, cu ţéra aşedată în tot bivşugul, aŭ plătit şi el datoria omenéscă. Aŭ murit Ieremia Vod în anul 7116. ,зрsї Rĕmasu-i-aŭ poménă în ţéră, monastirea anume Suceviţa, de dênsul făcută.

Iară la Domnia ţĕreĭ, după mórtea luĭ, aŭ stătut frate-sĕŭ, Simeon Vod, neffiind fecĭoriĭ Ieremieĭ Vod âncă la vîrstă deplină. Era Simeon Vod om mator de ḑile, sosit la bĕtrâneţe. Iară mórtea luĭ, precum aŭ rĕmas din om în om, în ţéră povéste : aŭ murit otrăvit de cumnată-sa, de Dómna Ieremieĭ Vod, trăgênd domnia maĭ curênd la fecĭoriĭ sĕĭ, temându-se că se vor întemeià fecĭoriĭ luĭ Simeon Vod la domnia ţĕreĭ; căreĭ fapte aceĭ Dómne, apoĭ aŭ arĕtat Dumneḑeŭ cu patimile eĭ după faptele eĭ.

---

rum cesserunt, et loca amissa, post hanc victoriam facile ad obsequium Caesaris redierunt : territa exemplo Clausenburgi, quod magna pecuniae summa uti defectionis caput, Georgius Basta mulctavit. Omnis autem illa Batoreorum clades in caput Michaëlis tandem recidit ; nam quantumvis iste in ea pugna fidelem operam suam Imperatori satis probasset : Basta tamen aemulum, cui victoriae illius partes praecipuè tribuebantur, non ferens singula ejus gesta in sulpicionem trahebat, et causatus quod res Imperatoris Transilvanicae ipso superstite in incerto semper essent mansurae, 18 Augusti missis aliquot Vallorum et Germanorum Centurionibus, eum ex improviso adhuc quiescentem in tentorio priusquam ejus stipatores convenissent, interfici fecit : caput rescissum cadaveri equino superpositum, et truncus ejus corporis toto biduo inhumatus spectabatur Atque talem mercedem tulit ille tantus Caesaris satelles, qui in evertendis Batoreis, et subjuganda Caesari Transilvania, nil audaciae, nil perfidiae praetermisit».

R. 1. — **C** : ad. titlul al 2-lea : «*Domnia luĭ Simeon Movilă Vod.*» — **B** începe cap 4 după acésta zaceală, cu titlul : «*Pentru resboiul ce s'aŭ făcut între verĭ, fecioriĭ luĭ Simeon Vod cu fecioriĭ Ieremieĭ Vod pentru domnia ţĕreĭ.* — *R. 2.* — **C** : *peirea.* **B** şi **G** : «*după mórtea*» — *R. 5.* **B** : «*aŭ reposat*». — *R. 7.* — **B. G** şi **C** : *zidită.* — *R. 9.* **C** om. «*deplină*». — *R. 10.* **AA** om. «*mator de ḑile*». — *R. 15.* **C** : «*iaŭ arĕtat Dumneḑeŭ maĭ pre urmă după faptele eĭ*». - *R. 16.* **C. AA** *(Raf.)* : «*după faptele eĭ*».

(*) Acest capitul n'are titlu în B, **C**, U, DD. L. ci numaĭ în **AA.G.** unde este ca şi în **24** : al 5-lea. Zăceala I începe ânsă cu : «După perirea luĭ Mihaĭ Vod etc.» şi apoĭ continuă cu : «*Iară la Domnia ţĕreĭ*» etc.

2. Stătut-aŭ la marĭ amestecăturĭ și zarve scaunul țěreĭ, după mórtea luĭ Simeon Vod, că era feciorïĭ Ieremieĭ Vod treĭ: Constantin Vod, Alexandru Vod și Bogdan Vod; iară a luĭ Simeon Vod era cincĭ feciorĭ: Mihăilaș Vod, Gavriil Vod, Patrașco Vod, Moise Vod și Ión Vod. Decĭ, se împărechiară boiarii și cu dênșiĭ și țéra, în două părțĭ: o parte ținea cu casa Ieremieĭ Vod, iară altă parte cu casa luĭ Simeon Vod. Și d'ìntĕiŭ erà maĭ tare partea luĭ Mihăilaș Vod, fecĭoruluĭ celuĭ maĭ mare a luĭ Simeon Vod, cât 'ĭ-aŭ căutat luĭ Constantin Vod, fecĭoruluĭ celuĭ maĭ mare a Ieremieĭ Vod, și cu boiariĭ din partea luĭ, a eși cu fuga din Iașĭ. După care trimițênd Mihăilașĭ Vod în góna, aŭ agiuns carele boiarilor și câțĭ-va boiarĭ de aĭ luĭ Constantin Vod, la Mălăescĭ si i-aŭ jăcuit.

3. Mărginile țěreĭ Leșéscĭ maĭ tóte era tot de ómeniĭ luĭ Constantin Vod, cumnațĭ Dómneĭ, mărginenĭ, cum era Potoțcescĭĭ, Visniovicescĭĭ, Corețkiĭ, toțĭ cu cuscrie legațĭ; că aŭ avut Ieremia Vod treĭ fete măritate în țéra Leșéscă, tot după ómenĭ marĭ. Ce, îndată ce aŭ înțeles că aŭ scos fecĭoriĭ luĭ Simeon Vod pre fecĭoriĭ luĭ Ieremia Vod din scaunul țěreĭ, aŭ purces singur Visnovețciĭ și cu câțĭ-va Potocescĭ, cu oștĭ asupra luĭ Mihăilaș Vod. Avé și Mihăilaș Vod óste de țéră lângă sine, și puținteĭ Tătarĭ și Turcĭ. Ce Turciĭ la rĕsboiŭ n'aŭ vrut să mérgă, ce aŭ privit de departe. Fost'aŭ acest resboiŭ între verĭ pentru Domnia țěreĭ, la Stefănescĭ, și aŭ înfrânt

---

R. 1. DD și cele de o filiațiune cu el. pune aci titlu noŭ: «*Domnia luĭ Mihailașco Vod feciorul luĭ Simeon Moghilă Vod Cap 55*». (Vedĭ notele la finea Cronicululĭ). — *R. 1.* C omite «*la*» și ad. «*pentru*» înainte de «*scaunul țěreĭ*». — *R. 5.* C *AA.* și altele pun în altă ordine fiiĭ luĭ Simeon Vod, terminând cu «Moisi Vod». D'altmintrelea aceleașĭ nume. — *R. 6.* C. AA. (Pavel Gram.) om.: «cu dênșiĭ». **E**: «se imparechiară boĭariĭ cu dênșiĭ și cu țéra. — *R. 8.* DD. U.: «și de-odată era maĭ tare». — AA (Pavel Gram.) om. «*și dentâĭ era maĭ tare partea luĭ Mihailașco Vod*» etc. până la: «*cât iaŭ căutat*». — *R. 12.* DD U intervertesce ordinea vorbelor în frasă, dar acelașĭ lucru spune. Omit. (ca și B) după «*câțĭ va boĭarĭ*» vorbele: «*de aĭ luĭ Constantin Vod*». — *R. 14.* **G**: AA. (P. Gr.): «*de a dómneĭ luĭ Constantin Vodă*». — *R. 15. C.* AA (Pavel Gram): «*domnĭ de margine*». DD. U.: «*Cumnațĭ domnĭ leșescĭ mărginenĭ*» E: «*cumnațĭ domnĭ mărginenĭ*». — *R. 18.* C. și AA (P. Gr.) după «*domnĭ marĭ*». — *R. 19.* **DD. U** om. frasa până la «*țěreĭ*» și dice; «*și îndată aŭ purces*» etc. — *R. 21.* 24 om.: «Și», —dar este indispensabil și se află în cele-l-alte codice. — *R. 22.* **E**: Avé și Mihăilaș Vod, pre lângă óste de țéră și puținteĭ Tătarĭ și Turcĭ». — *R. 24.* **E. DD. O. U.** ad.: «*primarĭ*» după «*verĭ*».

partea luĭ Constantin Vod pre partea luĭ Mihăilaş Vod; şi numaĭ ce le-aŭ căutat a părăsi ţéra feciorilor luĭ Simeon Vod, şi uniĭ în ţéra Unguréscă, alţiĭ la Turcĭ aŭ mers. Unul dintre dênşiĭ, Pătraşc Vod, a agiuns de aŭ fost Mitropolit la Kiev, cu vestită Mitropolia şi Arhimandria de Monastire mare, ce este anume, pre limba ruséscă **Печéрскы**, unde staŭ trupurĭ móşte a mulţĭ sfinţĭ, întregĭ, prin peşteră şi până astă-ḑĭ, cu multe minunĭ.

4. Şi aşĭa s'aŭ aşeḑat Constantin Vod, feciorul Ieremieĭ Vod cel maĭ mare, la Domnie, cu bucuria ţĕrcĭ, avênd ţéra nădéjde că va urma pre tată-sĕŭ. Ce departe aŭ fost Constantin Vod de acea fericire; ce precum ḑice *Isus Sirah* : «Vaĭ de acea cetate unde este Domnul tener» luându-se şi Constantin Vod după socotéla tineréţelor, n'aŭ păzit datoria sa deplin spre Impĕrăţie. Şi precum scrie Leatopiseţul cel Leşesc (*) d'înteiaşĭ dată birul anuluĭ celuĭ d'întĕiŭ nu l'aŭ plinit; şi aşia scârbindu-se Impĕrăţia, aŭ mazilit pre Constantin Vod, şi aŭ dat Domnia luĭ Stefan Vod Tomşia. Nu i-aŭ folosit luĭ Constantin Vod uricele ce avé de la Impĕrăţie, date tată-sĕŭ Ieremia Vod de domnie vecĭnică (**) luĭ, fecĭorilor luĭ şi nepoţilor luĭ, că Turcul cu vréme dă, cu vréme iea; precum este vrémea, aşĭa lasă : blând, când éste vréme de blândéţe, sĕmeţ şi ager, când éste vréme de sĕmeţie. Creştinuluĭ nice odată cu-

---

R. 1. DD. U om. : «*partea luĭ*» dinainte de «*Constantin*». – *R, 3.* — DD. ad. : «*în Ţarigrad*». — *R. 5.* AA (P. Gr.) omite : «*şi arhimandrie*» până la vorba : «Pecersca». DD. U omit : «*ce este anume pre l.* rusésca». – *R. 6.* AA (P. Gr.) E şi **G, O** om : «*móşte*». — *R. 7.* DD singur pune titlu noŭ : *Domnia luĭ Constantin Vod.* Cap. 56». — *R. 8.* **AA** (P. Gr.) : «*Iară Constantin fecior Irimieĭ Vod s'aŭ aşeḑat la Domnie şi cu boiariĭ ţĕreĭ avênd nedéjde...*» — **DD. U.** : apucând Domnia C. V. feciorul I. V. cu bucuria ţĕreĭ nădăjduind că va urma pre tată-sĕŭ. **C.** : «*tătâne-sĕŭ*». – *R. 12.* **AA** (P. Gr.) «*ţéră*» I. «*cetate*». — *R. 14.* DD : *cronograful.* — AA (P. Gr.) omite citaţiunea din létopiseţ. — *R. 18.* DD : «*hotişeriful ceĭ împĕrătesc de la tată-sĕŭ I. V, ce-ĭ rĕmăsése*».

(*) Eată citaţiunea : «*Is itaque Constantinus aetate et consilio immaturus, in brevi offenderat in multis vitio affinium, a quorum arbitrio summa regiminis totius Moldaviae pendebat, et meliora emolumenta, immo vectigalia quoque Turcae destinata in eorum usus derivabantur. Unde Turca cum uno et altero anno consuetum ab eo tributum non recepisset, et monitionibus nil proficeret, subornarat Stephanum Tomsza . . .*» (pag. 280). Chronica gestorum in Europa singularium — de Paul Piasciu Episcop de Premisla.

(**) Veḑĭ la fine nota relativă.

vêntul nu'l ține, nice éste a'l amăgi rușine; tóte precum éste vrémea face.

CAPUL AL VI-lea (*)

Zac. 1. Pre Stefan Vod Tomșia nu l'aŭ sciut Leatopisețul cel Leșesc de ce neam aŭ fost. (**) Iară dirept Moldovan aŭ fost, din sat din Otescĭ, de pre părăul ce se chĭamă Răcâtăul, din ținutul Putneĭ. Eră pre acéle vrémĭ Tomșia la Pórtă pentru trebile țĕreĭ, pe lângă Capichihăĭ; și vĕḑêndu'l om de țĕră, cunoscut amu la căpeteniile Porțeĭ, i-aŭ scos Domnia, și 'ĭ-aŭ dat împĕrăția și pre *Cantemir Beĭ* cu órdele luĭ, carele pre acéle vrémĭ locuia în Bugeac, să'l ducă pre Stefan Vod la scaun. (†)

2. Apropiindu-se Stefan Vod Tomșia de țéră, Constantin Vod cu măsa și cu frațiĭ sĕĭ aŭ purces la Léșĭ, și cu cățĭ-va din boiarĭ, între cariĭ era și *Nestor Ureache*, tatăl luĭ Grigorie Ureache Vornicul, care aŭ scris Leatopisețul țĕreĭ până la Aron Vod. (††)

3. Léșiĭ avea atuncĭ marĭ amestecăturĭ cu Moscul, și nu

R. 1. **B. C. G. DD, U.** adaoge: «*tóte precum este vrémea face*», care lipsésce în **24**. Le adăogim căcĭ completéză bine frasa și se află în maĭ tóte manuscriptele. - *R. 6.* **B. C**: «*valea Răcatăuluĭ*» **AA** (*P.*G) omite: «*după apa Răcâtăuluĭ*». — *R. 7.* **C, B** ad.: «*împĕrăție*» după «*Pórta*». — *R 9.* **B. U DD**. (P. Gr.) omite: «*amu*».— *R. 9.* **B.** «*ĭau dat*». - *R. 10.* AA (P. Gr.) E: «*aŭ orenduit*». - *R. 11.* **DD. U.** interverte vorbele din frasă, dar acelașĭ lucru spune. — *R. 14.* Maĭ tóte codicele ḑic: «*mumăsa*». - *R. 15.* **DD. U.** adaoge: «*Logofetul*» E. O. MM.: «*Vel Logofetul*». Singur *Țicău* scrie: «și cu o seamă de boiarĭ între care era și Nestor Uréke **Vor.** care aŭ scris létopisețul țĕreĭ până la Aron-Vodă», pag. 200 (?) — *R. 16.* AA (P. Gr.) **C. G. DD. U. B.** omit: «*Vornicul*». Există însă în maĭ multe, ca în 24, **AA** (Rafael). — *R. 16.* **B** ad,: «*cum s'aŭ pomit*»; cred «*pomenit*».

(*) **DD** cap 59. — **U**: cap 54. **B** cap 5. E și **O** cap 42.

(**) Letopisețul cel leșesc de care aci e vorbă: Chronica gestorum in Europa singularium a Paulo Piasecio Episcopo Praemisliensi, accurate ac fideliter conscripta ad annum Christi MDCXLVIII. (tipărită în Cracovia la 1648)...» «Subornarat (Turcul) Stephanum Tomsza (incertum quo fuerit genere iste, nisi quod inter Ungaros pedites regios meruerit in Polonia... (pag. 280).

(†) . . . . . «qui (Tomșa) opera Tartarorum a Cantemiro Murza adductorum, Moldaviam invasit. — Piaseciu pag. 280.

(††) «. . . *Moldaviam invasit* (Tomșa), *ipso Constantino Chocimum fuga aegre elapso*» pag. 280. P. Piareciu, cronica citată. — Veḑĭ despre Uréke Nestor documentele de la finea cronicеĭ II-a în nóte, după colecțiunea Hurmuzache etc.

era vréme să facă oștĭ și în Moldova. Ce Stefan Potoțki, cumnatul luĭ Constantin Vod, carele ținea pre Dómna Maria, fata luĭ Ieremia Vod, cu puterea sa, peste voia și porunca luĭ Craiŭ — că-ĭ trimisé-se singur Craiul un copil din casă poruncă (†) să nu cum-va să se ispitéscă să intre în Moldova, întărâtând pre Turcĭ, — aŭ strîns óste de prin cetățĭ și de pre la rudeniile sale, ca vr'o șése miĭ de ómenĭ strînsură, (*) lăsând pre sócră-sa, Dómna luĭ Ieremia Vod, în țéra Leșéscă. Iară el singur cu Constantin Vod și cu Alexandru Vod, aŭ purces asupra luĭ Stefan Vod.

4. Aŭ prins de véste Stefan Vod îndată de venirea Léșilor, și aŭ strîns și el óstea țěreĭ tótă; și se prilejise atuncea sosițĭ și niște slujitorĭ de a luĭ Mihaĭ Vod, căpitaniĭ luĭ ceĭ vestițĭ, neputênd a lŏcui, după mórtea luĭ Mihaĭ Vod în țéra Ungurésca, chiamațĭ pre cărțĭ de Stefan Vod, anume : Marzea, și Ghiețea și Racea, cu câțĭ-va ómenĭ și aŭ pus Stefan Vod taběra de-asupra satuluĭ Popricanilor, dând scire și la Cantemir, la carele pre acéle vrémĭ era mulțime de Nohai; și aŭ venit și Cantemir cu oștile într'agĭutor luĭ Stefan Vod.

R. 1. **B G** : omite : «*Si*». — *R 5.* (†) Adăogim acéstă vorbă după **DD** și **U**.— *R. 6.* C ad. : «*pre Tatarĭ și pre Turcĭ*» AA (Pav. Gram.) om. parantezul întreg. *R. 9.* **DD-U** ḑic că aŭ purces Potoțki **cu** Constantin Vod și cu Alexandru Vod, iar nu «*singur*» Const. Vodă cu frate-sěŭ, cum ḑic eronat multe codice. Am corectat. — *R. 9.* B ad. : «*fratele sěŭ*». — *R. 10.* **24** ḑice : «*de Leașĭ*». E maĭ corect «de venirea Léșilor» cum este în *B.* C. AA (P. *Gramaticul*); orĭ ca în *DD. U.*— **A** (Rafael) : «*că vin Leșiĭ.*—*R. 13. AA.* : «*și cu alțĭ slujitorĭ*» fără să indice cariĭ? Omite tot pasagiul până la «*câțĭ-va ómenĭ*». — *R. 14.* In unele codice se ḑice : «*trai*», l. *lŏcui* bună óră : **B. DD.**— *R. 13.* DD. «*perirea*» l. *mórtea.*— R. *15.* **DD. U.** omit: «*chiamat pre cărțĭ de Stefan Vod*». — *R. 16.* DD. «*și iaŭ tăbărît Stefan Vod*». — *R. 17.* AA. (Pav. Gram.) om. după Cantemir *Beĭ* tóte vorbele până la «Nohaĭ».

(*) Verum Stephanus Potocki affinis Constantini, nempe cujus, sororem germanam Mariam uxorem habebat, morae impatiens, et elatus victoriis fratris sui Ioannis Potocki nuper praefecti Camenecensis, qui multa bello in illa Provincia praeclare gesserat, viribus propriis pellere è Moldavia Tomszam constituit. Nec desistere voluit à proposito, licet monitus a Rege, sed conquisitis subsidiis a primariis illorum confinium, ac collecta in fidem Constantini justa militum mano, una cum ipso et ejus fratre Alexandro intravit in Moldaviam, initio mensis Augusti istius anni; sex millibus pugnatorum constabat ipsius exercitus praeter juvenes nobiliores plurimos, qui exercitationis causa ejus castra comitabantur : et par fuisset periculo, si modo nimius contemptus hostis peritiorum in arte militari Tribunorum consilia non turbasset». (pag. 280 Chronica Gestorum in Europa singularium a Paulo Piasecio).

5. Venia Potoțki sĕmeț, cu isbândele ce făcuse frații luĭ aicea într'acestea țĕrĭ, împrotiva luĭ Răsvan Vod, și apoĭ împrotiva luĭ Mihaĭ Vod. Ce, cum ḑice Moldovanul : «Nu sînt în tóte ḑilele Pașcele». Mergea fără nicĭ o tocmélă, fără străjĭ a putére hi, fără limbĭ, să scie ce fel séŭ ce seamă de nepriétenĭ, area **ap'k** (*sic*) unde mérge; și avĕnd și óste strînsură, nu 'ĭ-aŭ dodăit nimică Cantemir, nice Moldovéniĭ, până aŭ sosit cu tabăra lor la un loc pe Prut, ce se ḑice Cornul luĭ Sas. Atunce aŭ vĕḑut Potoțki unde aŭ venit!

6. La acel loc, Cornul luĭ Sas, éste cotit Prutul, însă, cotul era din partea despre rĕsărit ; iară de partea acéstă-l-altă unde era tabăra Leșéscă, éste eșită apa Prutuluĭ, piept la câmp. Într'acela loc aŭ făcut oștile luĭ Stefan Vod și Tătariĭ, la Léșĭ năvală. Și n'aŭ ținut rĕsboiul Léșiĭ nimică, cât céla rĕsboiŭ, așia de șirg, s'aŭ spăĭmat și s'aŭ amestecat Léșiĭ, de nice tunurile n'aŭ apucat odată să slobódă. Singur Potoțki, pentru să i se tăĭnuiască numele, aŭ dat între carele Haiducilor, ce apoĭ l'aŭ vĕdit Haiduciĭ. Pre Alexandru Vod încă l'aŭ prins Moldovéniĭ. Iară Constantin Vod aŭ căḑut pre mâna unuĭ Tătar, carele ințelegĕnd cine éste, vrĕnd să'șĭ facă cinste la Hanul, ferindu-se de Cantemir, de'mpreună cu nisce ostașĭ ce avé Tătarul, aŭ fugit cu Constantin Vod și cu un comis al sĕŭ anume *Mihăilescul* ; și când aŭ sosit la Dașeŭ, ferindu-se iarășĭ și acolo de Turcĭ să nu'l iea pre Constantin Vod de la mâna lor, aŭ găsit o luntre mică și s'aŭ băgat să trécă singurĭ Tătariĭ. Trecĕnd apa Nipruluĭ, s'aŭ scornit vĕnt și s'aŭ implut luntrea de apă, și acolo s'aŭ innecat Constantin Vod în Nipru. Iară pre Potoțki și pre Alexandru Vod l'aŭ dus oșténiĭ de țéră la Stefan Vod, și pre amĕndouĭ 'ĭ-aŭ trimis Stefan Vod la Impĕrăție. Potoțki, apoĭ aŭ eșit cu rescumpĕrare prin

---

R. 1. **C. DD. U.** *Zaceala* 5. — *R. 3. C.* AA (P. Gram.) omite : *«ș'apoĭ improtiva luĭ Mihaĭ Vod»* **B. G.** : *improtiva luĭ Mihailaș Vod.* — *R. 5.* **B. DD.** *U.* **AA** (Rafael) omit *«de a putére a hi»*. — *R. 5.* **AA** (P. Gr.) : *«somă»* l. *«seamă.»* — *R. 6.* **AA.** (P. Gram.) și **C** : omit : *«și óste»*.— *R. 8.* 24 și **C. G AA** (Rafael) **E. O** și **MM.** omit *«pe Prut»* dar este bine să figureze, ca în multe codice : **DD.** U etc. — *R. 13.* AA. (P. Gr.) omite de la începutul zăceleĭ până aice. — *R. 15.* AA. (Pav. Gr.) : *«inspăĭmâtat»*, **B** : *«spăĭmentat»*, **C** : *«inspaĭmat»*. DD : *«inspaĭmentat»* **AA** (Raf.) : *«spaimentat»*. — *R. 16.* AA (P. Gr.) omite : *«odată»*. — *R. 16.* **DD. U :** *«puscile»* l. *«tunurile»*. — R. *25.* Nu este acesta : *«de la mâna lor»* in tóte codicele. — *R. 29.* AA (P. Gram) omite : *«de țeară»*.

solĭ Léşĭ, iară Alexandru Vod aŭ căḑut la legea Turcéscă, în care aŭ şi murit. Spun să hie agiuns la Turcĭ şi la boiarie anume. . . . . la Impĕrăţie.

7. Cea-l-altă óste Leşéscă, tótă aŭ căḑut în robie la Tătarĭ, şi s'aŭ înnecat maĭ mulţĭ în Prut, cât de-abia de aŭ scăpat cine-va de povéste; câţĭ aŭ şi înnotat Prutul, (pline era luncile de ţĕranĭ, şi coşurile Tătarilor era peste Prut), tot 'ĭ-aŭ prins şi 'ĭ-aŭ adus la Tomşia Vod. Pre mulţĭ i-aŭ şi ucis ţĕraniĭ.

8. Perit-aŭ şi boiariĭ toţĭ câţĭ s'aŭ prilejit de venisă cu óste, tot ómenĭ de casa Ieremieĭ Vod : Vasile Stroicĭ Logofĕtul, Balica Hetmanul, Kiriţa Postelnicul, Miron Stolnicul. Numaĭ Nistor Ureache n'aŭ vrut să vie din Cameniţă, şi aşĭa'ĭ sfătuiá şi pre dînşiĭ să nu mérgă, ḑicêndule să lase să se maĭ vechéscă Domnia luĭ Stefan Vod, că acmu fiind domnia nouă Moldovéniĭ sînt din hire purure la Domnie noua lacomĭ; ce nu s'aŭ ascultat sfatul luĭ Ureache Vornicul, cum céle maĭ multe şi maĭ multe sfaturĭ de folos ce sînt în lume la Domnĭ nu se ascultă; ce apoĭ vin la primejdiĭ şi eĭ şi casele lor. Iară pre Vasilie Stroicĭ îl iertasă Stefan Vod; numaĭ învĕţasă pre Nicoriţă Armaşul să'l ducă se vaḑă şi el perirea celora-l-alţĭ, să'ĭ hie grije maĭ pre urmă de mórte. Că era om tîner Stroicĭ, şi din casă maĭ vechiŭ şi cinsteş de cât tóte casele în ţéră. Ce ḑilele luĭ céle fîrşite, — cum se ḑice, — vĕḑênd că mérge la perire, şi nu'ĭ spusése Armaşul povéstea, s'aŭ apucat de sabia unuĭ dăraban să móră cu rescumpărare, că era om din hirea luĭ inimos. Ce 'l-aŭ impresurat îndată dărăbaniĭ, şi n'aŭ apucat să scóţă sabia, care lucru deacă aŭ spus Armaşul luĭ Stefan Vod, îndat aŭ pus de 'l-aŭ omorît şi pre dînsul, rĕcnind : «Aĭ! cânele! aŭ vrut să móră cu soţie». Şi pre câţĭ aducé,

---

R. 1. **C :** «*prin Leşi*» 24, şi AA (P. Gr.) **G. DD. E. MM. O.** daŭ : «*prin solĭ*» ceea ce e maĭ corect. — *R. 3.* **C,** ca şi **24 E O MM** lasă loc după vorba *anume.* — *R. 6.* AA. *(P. Gr.)* «*că de şi scăpa cine-va înnot peste Prut*» — *R. 8* AA. (P. Gr.) «şi pe care cum prindea êl ducea». — *R. 12.* DD. «*Isac Balica*». — *R. 12.* **C.** AA. (P. Gr.) omit pe *Miron Vornicul.* — R. *13.* AA. (P. Gr.) «*şi'aŭ venit*». — *R. 16. C :* «*la domniĭ*» **AA.** (P. G): *la domnĭ* — Am adaos în textul *24* vorba **nouĕ** care completă ideea şi este în Codicele DD U. — *R. 19.* Corectat după **C** şi AA. (P. Gr.) In *24* este aceeaşĭ ideie, dar maĭ iperbatic espresă. — *R. 21.* Ad. după **C.** — *R. 24.* In maĭ multe codi ce se adaoge «*curêntul*»; e de prisos deacă se pune pronumele *se* înainte de «*ḑice*».

pre toţĭ îĭ omoria, până şi slugĭ, şi prostimea. Acela vrăsător *(sic)*, de sânge s'aŭ arĕtat înteiaşĭ-dată, Tomşĭa Vod.

9. Pentru un diac, care era fórte de trébă de scrisóre, s'aŭ rugat boiariĭ să'l erte, că este cărturar bun. Aŭ respuns Stefan Vod: «Ha, ha, ha! maĭ cărturar de cât dracul nu este altul!» Şi tot 'l-aŭ omorît şi pre acela.

10. Aşia aŭ fost stîngerea caseĭ luĭ Ieremia Vod. Fost'aŭ acest rĕsboiŭ la *Cornul luĭ Sas*, vleato ,зрк. (7120). Tătariĭ, după aceea, îndată aŭ mers în pradă la ţéra Leşéscă; şi lovind fără-véste, şi de sirgu, mult plean aŭ luat şi mare robie aŭ făcut în ómenĭ.

11. (*) Domnia luĭ Stefan Vod Tomşia precum s'aŭ început, în vărsărĭ (**Връсърй**) de sânge tot aşia aŭ ţinut. Avé un ţigan călăŭ (**Калѡ**), ce se ḑice perḑĕtor de ómenĭ, gros şi mare de trup; acela striga de multe orĭ înaintea luĭ, arĕtând pre boierĭ: «S'aŭ îngrăşat, Dómne, berbéciĭ, bunĭ sînt de giunghiét». Stefan Vod rîdea la aceste cuvinte şi dăruiá banĭ ţiganuluĭ.

12. Ce cum a turor tiranilor, adecă vĕrsătorilor de sânge la tóte ţĕrile în lume, urîtă este stăpânia, aşia şi a luĭ Tomşia Vod. Il urîsă şi boiariĭ, carĭ măcar că era maĭ toţĭ de casa luĭ, anume: Beldiman Logofĕtul, Bărboiŭ Vornicul, Sturzea Hatmanul, Boul Vistiernicul, iară nice eĭ fără grija morţiĭ nu era, ce âmblaŭ în tot césul, cum se ḑice, *cu ḑilele a mâna;* şi hie când, unde éste frică nu încape dragoste. Pentru aceea întrebând un împĕrat pre un dascal: cum ar hi Impĕrat să hie drag tuturor? — «De nu veĭ fi Impĕrat groznic nimeruĭ». Fericiţĭ sînt aceia Domnĭ cărora ţĕrele lor le slujesc din dragoste, nu de frică, că frica face urâciunea, şi urăciunea, cât de târḑiŭ, tot isbucnésce!

13. Aşia s'aŭ prilejit şi la Tomşia Vod: in tóte ḑilele petrecênd boiariĭ subt grije, s'aŭ vorovit cu toţiĭ, şi aŭ tras sluji-

---

R. 3. AA. (P. Gr.): «*scriitor*» l. «*de scrisóre*». — *R. 8.* «*în anul*» ḑic multe codice l. *vleato.*—*R. 10.* **C.** «*de graba*» l. *de sirg* AA. (P. Gr.) **DD. U.** omit «*de sîrg*».— *R. 10.* **DD. U:** «*multă pradă şi robie aŭ făcut*». — *R. 13.* **C.** AA. (P. Gr.) şi *AA Rafael aŭ trăit*» prefer: «*aŭ ţinut*». - *R. 16.* DD. U. omit de aci până la finea zăcelei.—*R. 18.* **B.** omite «*adecă a vĕrsătorilor de sânge*». *R. 29.* **G:** «*tot isbândeasce*» —*R. 30.* **DD. U.** aşia şi *de tirania Tomşeĭ Vod.* — R. *31.* **AA.** (P. G.): «*tot în grije*».

(*) AA. (P. Gramaticul) pune titlul următor: *Radicatu-saŭ boiariĭ ţĕreĭ asupra Tomşeĭ Vod.*

toriĭ toțĭ în partea sa, și pre Mârzéscii ceĭ de la Mihaĭ Vod; și într'o nópte aŭ eșit cu toțiĭ la sat la *Cucutenĭ*, și de acolo aŭ poruncit luĭ Stefan Vod să ésă cu bine din scaun, că nu póte nime suferi domnia luĭ cu atâtea vărsărĭ de sînge.

14. Se speriésă Stefan Vod de o tulburare ca aceea; ce îmbărbătându'l cine era pre lângă dînsul, aŭ strîns dărăbaniĭ, cariĭ tot pre un cuvênt era cu ceĭ-l-alțĭ slujitorĭ. Ce, deacă aŭ vêḑut baniĭ vărsându-le Stefan Vod, aŭ stătut eĭ cu Domnia, și aŭ strigat și tîrgul în léfă; și s'aŭ strîns din tîrgovețĭ și din slugile neguțitorilor, și ómenĭ nemernicĭ, câtă-va glótă și la Stefan Vod; și s'aŭ prilejit de venia atunce și den ținuturile den gios nisce steagurĭ de călărașĭ la căutare, și era descălecațĭ la Tomescĭ. Aŭ repeḑit Stefan Vod și la aceĭ, cu léfă, și i-aŭ tras în partea sa.

15. Slujitoriĭ ce era cu boiariĭ, auḑind că strigă Stefan Vod în léfă, măcar că giurasă boiarilor, ce, pre obiceiul neamuluĭ nostru, aŭ început mulțĭ de ceĭ maĭ necunoscuțĭ a se rumpe de la boiarĭ, și a veni la Stefan Vod, și în loc aŭ început a slăbi partea boiarilor.

16. Deacă aŭ auḑit boiariĭ că nu va să iasă Stefan Vod de bună voie din scaun, aŭ venit cu rĕsboiŭ; cărora aŭ eșit Stefan Vod înainte cu glótele sale, de laturea tîrguluĭ, deasupra fântâneĭ luĭ Păcuraru, și scósă și tot tîrgul Stefan Vod, cu arme, cine cu ce avé; și despre viĭ, aŭ orînduit de aŭ lovit călărimea ce avé, den dos pe glóta boiarilor.

17. Fără zăbavă aŭ început a se rĕsipi glóta boiarilor; decĭ și boiariĭ cariĭ în cotro aŭ putut aŭ plecat fuga, din cariĭ în loc aŭ prins pre Bărboiŭ Vornicul, și apoĭ și pre fecioriĭ luĭ. Dece, pre Bărboiŭ cel bĕtrân îndată l-aŭ înțăpat, de'nlaturea tîrguluĭ; iară pre feciorul luĭ aŭ trimis de 'l-aŭ spînzurat în pórta caseĭ tătâne-sĕŭ. Iară Beldiman, și Sturzea și Boul scăpase în țéra Muntenéscă, ce și aci tot n'aŭ hălăduit, precum veĭ vedé povestea la rândul sĕŭ.

R. 1. **C.** omite «și pre Mârzescii ceĭ de la Mihaĭ Vod». — DD. U. adaoge la «Mihaĭ Vodă» : *ce eraŭ venițĭ din țeara Ungurească*». **B. E. MM. O:** «și pe ***Mârjescĭ***» omite restul. — *A Rafuel* ca și **B.** — *R. 9.* C ad. *Iașiĭ*, după : *tergul* ca și AA. Pavel Gram. — *R. 10* DD. ad: *streinĭ nemernicĭ*. — *R 11.* AA. (P. G.) omite acest pasagiŭ întreg până la Zacela 15.— *R. 15.* **DD.**—**U:** *din glóta boiarilor* l. *cu boiariĭ*. — *R. 17.* DD. *din ceĭ maĭ cunoscuțĭ*. — AA. (P. G.) «*aŭ început a se rumpe de la boiarĭ*». — *R. 28.* **B.** *Barbovski* Vornicul.- *R. 32.* **DD. U.** *pribegisă*.—**B.** «*nădzuisă*».—R. *33.* **DD:** «*istoria*» l. *povestea*. — R. *33.* **C.** ad. «*fără zăbavă aŭ și început a se răsipi glóta boiarilor*».

18 Pre câțĭ și aducea prinșĭ, pre toțĭ îĭ omoriá cu mustrarea ce avé el obiceiŭ : «*Se nu te ierte Dumnedeŭ cu acel cap mare al tĕŭ!*» Tuturor acéstă mustrare făcea.

19.(*) Venit'aŭ Dómna Ieremieĭ Vod cu óste Leșéscă asupra luĭ Stefan Vod și 'l-aŭ scos den Domnie și din țéră. Acéste ne așeḑerĭ a luĭ Stefan Vod auḑind Dómna Ieremieĭ Vod, avênd încă remas un copil mic, anume *Bogdan Vod*, aŭ îndemnat pre gineriĭ, pre Vișnovețki și pre Knézul Korețki, den țéra Leșéscă; și amu era și cu sfatul luĭ Nistor Ureache. Aŭ venit singură Dómna cu gineriĭ sĕĭ cu oștĭ asupra luĭ Stefan Vod; și le-aŭ eșit și Stefan Vod cu oștĭ înainte, la sat la Tătărenĭ. Ce aŭ ținut fórte puțină vréme rĕsboiul; îndată aŭ plecat fuga călăréțiĭ, iară biețiĭ dărăbanĭ, părăsițĭ de călărețĭ, se bulziră, la o rîpă deasupra Tăuteșcilor, și se apĕra. (†) Ce aŭ venit Léșiĭ de le-aŭ făgăduit viața numaĭ să'șĭ dea armele; și aŭ creḑut dărăbaniĭ, și 'șĭ-aŭ dat armele de la sine, și deacă le-aŭ luat Léșiĭ armele, aŭ intrat cu săbiile în eĭ, și aŭ perit toțĭ acole. Le staŭ movilele și până astă-ḑĭ deasupra satuluĭ Tăuteșcilor.(**) Era la Stefan Vod dărăbaniĭ fórte îmbrăcațĭ bine

---

R. 9. **DD. A.** ad. după *Ureache: Logofetul.* **AA** (P. Gr.) : *Vornicul.* — *R. 12.* DD. «*ce pнțin aŭ ținut resboiul*». — *R. 13.* **DD.** ad. «*călărimea luĭ Stefan Tomșia Vod*». AA. (P. Gr.) «*Călărimea*» l. *călărețĭ.*

(*) **B.** pune titlu : «*Venitaŭ Doamna Ieremieĭ Vod cu oaste leșească asupra luĭ Stefan Vod și l'aŭ scos den domnie și den țeară*».

(**) Pasagiul ce urméză lipsésce din Cod. AA. (Pav. Gr).

(†) Eată pasagiul consultat de Miron Costin, la acest loc al istorieĭ sale : . . . . . apud Confluentem *Dziezam* hostis ex inopinato advolans cum triginta millibus equitum Tartarorum, montes proxime imminentes insedit, et nil moratus, cum Potociani, tum primum ordines instruerent, et locum commodum ubi aciem explicare possent non haberent, (*Sasowy rog* ille locus denominatur a multis cladibus Moldavorum et Polonorum praesertim Wisniowiecii notus) irruens et a fronte, et ab utroque latere, ut ne quidem expedire arma possent, eos conclusit; et etiam a tergo ripis fluminum occupatis, omnes sine pugna et caede in vincula accepit, praeter paucos qui inter confertas hostium turbas eruperunt, ex quibus etiam in lubricis fluminum illorum nimium rapidorum alveis alii absorpti, alii aquis superatis a Tartaris intercepti perierunt. Ipse Stephanus Potocki refugerat inter currus castrenses, sed agnitus perductusque ad Tomszam. paucos post menses Constantinopolim fuit missus. Constantinus inter viliores captivos latens apud Tartaros, nec agnitus, frigore et aegestate, cui non assueverat, interiit. Ejus fater Alexander tenerior annis et facie venustiori Gynaeceo Turcae adscriptus, ad mahometismum transivit. Allii nobiliores gravi lytro Tartaris persoluto libertatem redemerunt.--Pag. 281. *Chronica luĭ Paul Piasecíu.*

după credința ce făcusă de stătusă cu dînsul, la ridicarea boiarilor, cum n'aŭ fost nice la o domnie grijită bine pedestrimea : cu haĭne tot de feléndrăș, cu nasturĭ și cu ceprége de argint, în pilda Haĭducilor de țéra Leșéscă, cu pene de argint la comanace, și cu table de argint la șoldurĭ pre laduncĭ. Fost'aŭ acest resboiŭ a luĭ Stefan Vod cu Léșiĭ la Tătărenĭ, în anul 7123. (,зркг).

21 (*) După acea răsipă a oștiĭ luĭ Stefan Vod, aŭ eșit Stefan Vod în țéra Munteneéscă, și mergênd aprópe de Focșanĭ 'l-aŭ timpinat Ceaușiĭ Impĕrătescĭ, cu Beldiman Logofĕtul și cu Sturzea Hatmanul, și cu Boul Vistiernicul, în obezĭ, că'ĭ pornisă Radul Vod, Domnul Muntenesc pre atuncĭ, de mersése cu pîră la Pórtă asupra Tomșeĭ Vod, că-ĭ era Radul Vod luĭ Stefan Vod mare nepriétin. Iară cine era Vizir la Împĕrăție; erà priétin luĭ Stefan Vod, și aŭ ḑis Vizirul, pricepênd lucrul: «Ce se acolisésce Radul Vod de acel sărac?» Și îndată aŭ trimis ceaușiĭ de aŭ tĕmpinat pre boiariĭ cariĭ sînt maĭ sus pomenițĭ, și 'ĭ-aŭ pus în obézĭ, și 'ĭ-aŭ dus la Stefan Vod. Decĭ, cât 'ĭ-aŭ adus ceaușiĭ, îndată le-aŭ tăiat capetele, și le-aŭ aruncat trupurile în Siret.

22.(**) Ședea Stefan Vod în țéra Muntenéscă, în bejeniĭ, la Radul Vod, și loviá ómeniĭ luĭ până la Bèrlad, până la Vasluĭ; ce totu-ĭ împingé Léșiĭ. Iară Dómna Ieremieĭ Vod în Iașĭ cu feciorul sĕŭ Bogdan Vod. Însă tóte divanurile era prin Nistor Uréche (ЗрАкє) și aŭ trăgânat acé Domnie maĭ până la anul.

23. Se urîse Turcilor de acéste dodăiale despre Léșĭ asupra țĕreĭ Moldoveĭ, și maĭ vèrtos că tot atunce luase Cazaciĭ Trapezontul, cetate Turcéscă dincolo de marea Négră, și pre mare multe corăbiĭ Turcescĭ cu negoță, și pre un Ciacan Pașa cu cateva corăbiĭ de óste 'l-aŭ luat viŭ, și ținea tótă marea Négră

R. 3. DD. după «*feléndraș*» ad.: «*postavul care se chiamă acum tuzunuc*». — *R. 4.* **C** «*în chipul*» l. «*pilda*». — *R. 8.* aŭ fugit Stefan **E. U**: «*aŭ trecut*». — *R. 9.* **E. G.** U: «*spre Focșanĭ*» — *R. 12.* **E. U**: *trimisése*. — *R. 13.* **U** om. «*că era R. V. mare ne priéten*» până la ci : «*Veziriul pricepênd*». — *R. 19.* E ad. după : «*Capetele lor ce s'aŭ pomenit maĭ sus*». — *R. 24.* «*prea*» incorect l. «*prin*». — *R. 24.* B ad. *Vornicul* la: «*Uréche*».— *R. 27.* 24: *Trapezonul*. — *R. 29.* U și 24: «*negoț*» ie maĭ corect *negoață* ad. mărfurĭ. — *R. 29.* 24 : Țicaŭ. *a Raf.* : *Țicaŭ*. *R. 29.* E. G: *Ciacan*. **C**: *Țacan*. — *R. 29.* **E. G.** «*multe*» l. : «*căte-va*».

(*) **B**. pune titlul : «*Când aŭ perit Beldiman Logofĕtul, Sturzea Hetmanul și Boul Vistiernicul*.

(**) B pune aci titlul noŭ : «*Pentru mazilia luĭ Stefan Vod Tomșia*».

închisă. Deci aŭ orânduit pre Skinder Pașa de Silistria, cu oștĭ asupra Léșilor ce era în Moldova cu Dómna Ieremieĭ Vod. Și vĕḑênd și pre Stefan Vod în tulburare tot-d'auna, și despre aĭ sĕĭ și despre streinĭ, 'l-aŭ mazilit, luându'l în obezĭ, den ţéra Muntenéscă. Iară Domnia, în locul luĭ, aŭ dat Raduluĭ Vod, carele are nume în ţéră de'ĭ ḑic Radul Vod cel mare; (*) și cu adevĕrat, cadé-i-se acest nume în vécĭ să'l aĭbă, precum veĭ afla hirea acestuĭ Domn la rĕndul sĕŭ scrisă. Éste acest Radul Vod fecior Mihneĭ Vod domnuluĭ Muntenesc, carele Mihnea Vod aŭ domnit pe o vréme cu Petru Vod Schiopul, la noĭ în ţéră.

CAPUL AL VII-lea.

Zac. 1. (**) Aŭ purces Skinder Pașa și cu Radul Vod asupra Léșilor ce era în Iașĭ cu Dómna luĭ Ieremia Vod. Vișnioveţki, unul den gineriĭ Ieremieĭ Vod murisă în Iașĭ. Decĭ, ómeniĭ cariĭ aŭ fost a luĭ se dusése în ţéra lor; și den óstea luĭ Coreţki, *că* scrisése Jolcovski Hetmanul cărţĭ la slujitorĭ, care nu va eși din Moldova loc în óstea lor să n'aibă; că întrasă eĭ fără voia Craiuluĭ în Moldova. Decĭ numaĭ ca 600 de ómenĭ remăsése Coreţki.

2. Luasă véste Dómna și boiariĭ că le vine Skinder Pașa asupră, și le poruncia și Radul Vod, ca un creștin, să fugă *din Iașĭ maĭ de vréme.* Ce Leavul, sĕmeţ și fără crierĭ, n'aŭ vrut să purcédă (пѹрчѣгѫ) maĭ de vréme, ce amu deacă se apropiase oștile. Bine le ḑic de acésta Cazaciĭ: «*După pagubă, Leavul înţelept.*»

3. Îndată ce aŭ înţeles Skinder Pașa de purcesul Léșilor den Iașĭ, aŭ répeḑit o sémă de óste sprintină și 'ĭ-aŭ ajuns la Dragșanĭ, în ţinutul Hàrlăuluĭ. Apĕrătu-s'aŭ Léșiĭ óre-ce de'ntêiŭ;

R. 6. **E. U.** omite de la «*Și cu adevĕrat*» — «*rĕndul sĕŭ scrisă*». — *R. 14.* **U** după: *decĭ: din ómeniĭ luĭ se dusése în ţéra leșéscă și Koreţki nu maĭ remăsése cu 600 ómenĭ că aŭ fost scris...* — *R. 15.* E ad. după: *a luĭ:* «*ce venisă cu dênsul*». — *R. 22.* **C. G. U.** om. «*din Iașĭ*». — Vorbele subliniate lipsesc cu eróre în *24.* — *R. 22.* *A.* **A.** *[Raf.]* leaful. — *R. 25.* **C** ad. după: *înţelept:* «*se face*».— *R. 27.* **C**: *ómenĭ sprintenĭ* l. «*óste sprintenă*».

(*) **E.** interverte frasele, dar tot aceleașĭ aprópe.

(**) **B.** și **U.** pune titlul: «*Domnia Raduluĭ Vod cel mare și pentru Dómna luĭ Ieremia Vod cum aŭ încăput le mâna luĭ Skinder Pașa*». E pune titlul: *Domnia Raduluĭ Vod feciorul Mihneĭ Vod. Cap. 43.*

iară décă s'aŭ maĭ înglotit óstea, s'aŭ răsipit cine în cotro aŭ putut. Singur Coreţki aŭ cădut pre mâna luĭ Skinder Paşa, şi biata Dómna cu cuconul Bogdan Vod *şi o sémă de boiarĭ*. Pre boiarĭ i-aŭ scos Radul Vod pre toţĭ de la Skinder Paşa, câţĭ era prinşĭ. Iară Dómna la mare ocară aŭ sosit; de care singură aŭ mărturisit. Trecênd cu carul, aŭ vědut pre boiarĭ, şi lacrimând aŭ dis: «*Boiarĭ*, m'aŭ ruşinat păgânul!» La acéstă ocară aŭ sosit casa luĭ Ieremia Vod; şi póte hi pentru reutăţile eĭ, că era o fĕmee răpitóre, precum spun, şi de vréme ce şi pre cumnatu-sĕŭ, pre Simeon Vod, ea 'l-aŭ otrăvit (de va hi aşia), şi de frica luĭ Dumnedeŭ depărtată.

4. Nu era într'acé hire singur Ieremia Vod, ce era om întreg la tóte, ne râpitor, ne mândru, ne vârsător de sânge, blând, Dumnezeresc, precum mărturisésce resboiul luĭ cu Răsvan Vod, cum n'aŭ vrut să ésă den Besérică până n'aŭ sĕvârşit sfînta leturghie, măcar că'ĭ spuné că sĕ ajung oştile. În dilele luĭ marĭ băişugurĭ, *(sic)* şi plină ţéra de tóte. Ce de éste din vr'o osîndă stîngerea caseĭ luĭ, den faptele DómneĭÎ sale éste.

5. Pre Dómna şi pre Coreţki 'ĭ-aŭ trimis Skinder Paşa, la Împĕrăţie. Coroţki Cnézul, apoĭ, aŭ eşit den chisóre cu multă cheltuélă iară Dómna aŭ fost după un Agá Turc până la mórtea eĭ. Bogdan Vod copilul, iar în turcie s'aŭ sĕvârşit. Agiunsése de aŭ fost la Împĕrăţie Capigi-baş. Fostaŭ acéste vleato 7124.

6. Trimis'aŭ Skinder Paşa, după rĕsipa luĭ Koreţki, den poronca Împĕrăţieĭ, un ceauş la Craiul Leşesc, să oprésćă Cazaciĭ de pre mare, cariĭ atunce şi nisce cetăţĭ ce făcusă Turciĭ pre Nipru, anume Aslan Gorod, şi altă cetate, luasă şi omorisă şi pre oşténiĭ câţĭ era într'acele cetăţĭ. Şi aceste tóte apoĭ aŭ făcut de aŭ venit Sultan Osman la Hotin, şi să se pârăsésćă de a câlca Moldova cu oştile lor.

7. Aŭ trimis şi craiul Leşesc la Împĕrăţie, un sol anume pre

R. 3. **U** omite: «*biata*». — *R. 3.* **U** : cu bietul copil. — *R. 3. 24.* şi **C. E. G. A** Raf. omit cu eróre vorbele subliniate. — *R. 12.* C omite : «*Singur*». — R. *14.* **B. C :** «*Dumnedeesc*», *U* ad. «adecă iubitor de Dumnedeŭ. — *R. 14. U* omite de la : «*precum*» până la : «*în dilele luĭ*». — *R. 15. C :* «*n'aŭ ascultat*» l. «*severşit*» — *R. 16.* B: «*slujba*» l. «*leturghie*». — *R 17.* **U :** *mare bişug era în ţéra. Ci de aŭ fost.* — R. *20.* B. «*robie*» l. : «*chisore*». — *R. 21.* B. «aŭ cădut» l. : «*aŭ fost*». — *R. 22.* B: cuconul l. : *copilul*. **G :** Copilaşul. — *R. 22.* B : «*iară în legea turcéscă*» l. «*turcie*». **U :** iar copilul el Bogdan Vod aŭ ajuns de era *Capegi-Başĭ*.— *R. 24.* **U** omite *după risipa luĭ K.* — *R. 29* **C. U.** ad. după *Hotin :* «*cu oştĭ*».— R. *30.* B: «*de a maĭ călcare*». — *R. 31.* «*Un sol*» adăogire după **C. E. G. U** şi **A A.** Rafael.

Cohanski, dănd pricina tótă pre Tătarĭ, cariĭ dodăind casele Cazacilor, eĭ încă'şĭ întorc den pagubele ce le fac Tătariĭ. Éste şi acéstă laudă în Leatopisețul lor, (*) cum acela Cohanski, cu solia luĭ aŭ mazilit pre Stefan Vod Tomşia; ce nu sciŭ cum s'arĭ prinde acest lucru. Că amu era Domnul Radul Vod în locul Tomşeĭ Vod, când aŭ trecut Cohanski la Împĕrăție. Iară pîră, adevĕrat că aŭ avut Stefan Vod Tomşia tot-déuna despre Léşĭ, la Împêrăție.

8. La ánul, Skinder Paşa, den porunca Împĕrăţieĭ, aŭ strîns câtă óste aŭ avut din păşía luĭ, şi cu Radul Vod Domnul de Moldova, şi cu oştile Munténescĭ şi Ungurésci, de la Betlian Gabor Domnul Ardealuluĭ (că era Betlian Gabor mare nepriétin Léşilor) şi cu Tătariĭ, aŭ purces asupra țĕrĕĭ Căzăcescĭ, să le strice pâlâncile şi să'ĭ prade.

9. Oblicisă şi Léşiĭ gândul luĭ Skinder Paşa, şi 'ĭ-aŭ eşit Hĕtmanul cu oştile Leşéscĭ, la margine, la un loc anume *Buşa;* maĭ sus de Soroca, din ceea parte de Nistru este acela loc.

10. Incepusă Skinder Paşa a bate Raşcovul, ce décă aŭ simțit de oştile Leşéscĭ că sînt aprópe, aŭ lăsat Raşcovul şi aŭ purces pe dencóce de Nistru, pen țéră, împrotiva loculuĭ unde era Jolcovski; însă 'ĭ despărțiá Nistrul. Maĭ puțină óste era la Jolcovski de cât la Skinder Paşa, iară maĭ alésă, tot lefeciĭ. Şi se strîngé şi Cazaciĭ den tóte pălăncile la dînsul. Numaĭ, fiind Craiul Leşesc la Moscu cu oştile, s'aŭ ferit a întărîta puterea Turcéscă. Avênd trébă într'altă parte Crăia Leşéscă, aŭ stătut cu

---

R. *1.* **U** omite: «*Cohanski*». - *R. 5.* B: «*stătuse*» l.: «*era*».— *R. 7.* **C** şi **U** omit «*adevĕrat*».— *R. 10.* **B. C. E.** omit «*Paşía luĭ*».— *R. 12. AA. Raf.* eronat ḑice: «*Bator Gabor.* **U:** *Beltin Gabor* — Este *Bethlen.* — *R. 14.* B: «*cetățile*» l.: «*palancile*».— *R. 17.* E omite: «*din cea parte*» şi maĭ tóte intervertesc şirul acesteĭ frase, dar ințelesul e acelaşĭ.— *R. 17.* Ca şi Cod *AA. Rafael.* - *R. 19.* 24. Acestaşĭ sens, dar resturnate vorbele. — **U** *AA. Rafael : «ci deacă aŭ simțit aprópea (?) de oştile leşeşcĭ».* — E: *Ci déca aŭ simțit de oştile leşéscĭ».* — *R. 22.* E omite: «*tot lefeciĭ*». — *R. 23.* **G** omite «*şi*». — *R. 24.* E: «*s'aŭ temut*» l.: «*s'aŭ făcut*».

(*) «In Moldavia tamen Tomsam incursionem hujus modi authorem Turca ad postulationem Nuncii Regii Gregorii Kochanski, ab administratione illius Provinciae removerat, eique suffecerat Gasparum Gratiani, multis legationibus pro illo monarchia apud Romanorum Imperatorem feliciter expeditis celebrem, externum quidem nec ex genere Ducum Moldaviae, sed tamen aequiorem christianis; cujus opera Tartari a devexandis Poloniae confiniis aliquantum conquieverant» *pag. 310. Chronica luĭ Piaseciŭ.*

Skinder Pașa la tocmélă, la legăturĭ de pace, nădăjduind că vor ține Turciĭ pacea. (†)

11. Capetele de pace era despre Léșĭ: să opréscă pre Cazacĭ să nu âmble pre Marea, și în Moldova să nu mai între oștĭ Leșéscĭ. Iar despre Skinder Pașa, era: să oprésca pre Tàtarĭ să nu maĭ àmble stricând în țéra Leșéscă, și în Moldova Domnĭ străinĭ să nu hie, fără cine va fi fecĭor de Domn. Ce tóte acéste în vênt aŭ fost; că bine n'aŭ sfîrșit pacea, și aŭ purces oștile și acéste și acéle, îndarept. Iară Tătariĭ pe de altă parte, aŭ și lovit în Podolia în țéra Leșéscă și aŭ făcut câte-va robiĭ. Și apoĭ la anul, fără véste, mulțime de Tătarĭ aŭ lovit Volinia, o țéră maĭ sus de Podolia; și până a strînge oștile Jolcovski, aŭ eșit Tătariĭ cu mare plean din țéra Leșéscă, fără nicĭ o smintélă.

12. Mare bănat pentru acéste tóte aŭ avut Jolcovski de la Craiu și de la tótă Crăia Leșéscă, pentru móle lucrările luĭ. Ce, la creștinĭ nu sînt certărĭ pentru unele ca acéste, ca la Turcĭ.

13. (*) Radul Vod spre acesta al treilea an al domnieĭ sale celeĭ d'intêĭ s'aŭ rĕsbolit la ochĭ. Și póte hi, vĕḑênd că nu va pute tréce să nu se îngróșe între Turcĭ și între Léșĭ lucrurĭ de sfadă, singur aŭ pohtit la Impĕrăție să'ĭ vie mazilia, să pótă mérge la Țarigrad pentru lécul ochilor. Decĭ Impĕrăția 'ĭ a făcut pre voie: pre dênsul l'aŭ chiamat la Pórtă, iară Domnia aŭ dat luĭ Gaspar Vod, aice în țéra, *în locul luĭ Radul Vod celuĭ Mare.*

CAPUL AL VIII-lea

Zac. 1. Gaspar Vod era om de neamu sĕŭ Italian, cum ḑicem la noĭ în țéră *Frînc;* om nesciutor rîndul *(sic)* și a obicéiurilor țĕreĭ, fără limbă de țéră, care lucru maĭ greŭ nu póte hi, când nu scie Domnul limba țéreĭ unde domnésce.

2. O Moldovă! de ar hi domniĭ tĕĭ, cariĭ stăpânesc în tine,

(†) **U** fórte lacunar în acest pasagiŭ. — *R. 3.* B omite «*despre Léșĭ*» adoage: «*aceste*». — *R. 10.* B. G omit «*țéra leșéscă*». — *R. 16.* **B. G.** «slabe» **U. E. C**: «*moĭ*».— *R. 22.* **B. E. G. U.** «*AA. Rafael*: «*s'aŭ poftit*».— *R. 26.* Aceste vorbe subliniate sunt în E. *C.* «*AA Rafael*». — *R. 31.* C *AA. Rafael*» **U**: «*stăpânésce*».

(*) B pune aci titlu noŭ: «*Pentru mazilia Raduluĭ Vod*».

toţĭ înţelepţĭ, încă n'aĭ peri aşia lesne! Ce, domniile nesciutóre rîndul *(sic)* tĕŭ, şi lacome, sînt pricine perireĭ tale! Că nu caută să agoniséscă şie nume bun ceva la ţéră, ce caută, desfrĕnaţĭ, numaĭ în avuţie să strîngă, care apoĭ totuşĭ se risipéşce, şi încă şi cu primejdiĭ caselor lor; *că blestemul săracilor*, cum se ḑice, *nu cade pre copacĭ, cât de târḑiŭ!*

3. Era acest Gaspar Vod multă vréme Terziman la Impĕrăţie, adecă tălmaciŭ tuturor solielor creştinescĭ, ce vin la Impĕrăţie, şi fiind şi la miḑlocul păceĭ ce făcură între Impĕrăţia Neamţuluĭ şi între Impĕrăţia Turculuĭ, pentru slujba aceea 'ĭ-aŭ dat aice în Moldova Domnia, în locul Raduluĭ Vod. Iară cât s'aŭ aşeḑat la Domnie, măcar că era la mare credinţă la Impĕrăţie, îndată s'aŭ aşeḑat cu gândul spre părţĭ creştinescĭ.

4. De laudă este hie-care Domn, să hie spre partea creştinéscă, ca acéstă ţéră, căcĭ trăésce aşia în statul sĕŭ, aşia până acmu, pentru ţéră creştină stă până astă-ḑĭ în rêndurile sale; însă, cu înţelepciune, nu fără socotélă şi fără temeiŭ, ca în loc de folosul ţĕreĭ, să-ĭ aducă perirea, cum s'aŭ prilejit amu şi în vrémele nóstre în câte-va rêndurĭ, de adusése a mulţĭ nesocotéla şi nebunia, mare cumpănă acestuĭ pământ Dumneḑeŭ maĭ bine scie, că de nu s'ar hi prilejit o sémă de capete, să cérce miḑlóce şi să nu alérge la Impĕrăţie, are hi fost la perire de istov ţéra acésta în câte-va rîndurĭ. Aşia adusése la mare priméjdie ţéra şi Domnia luĭ Gaspar Vod.

5. (*) Se redicasă în ḑilele acésteĭ Domniĭ, şi un Domnişor de la Orheiŭ. Ce îndată Gaşpar Vod aŭ trimis óste şi aŭ eşit şi singur împotriva luĭ, şi l'aŭ prins viŭ pre Domnişor, şi câte va capete de la Orheiŭ, pre cariĭ i-aŭ şi omorît îndată. Scia limbă serbéscă Gaspar Vod; şi când 'ĭ-aŭ mustrat pre căpitaniĭ ceĭ prinşĭ Orheianĭ, le-aŭ ḑis srăbésce: «**Да имáете срдцеа чісто нъ Гпдрю**». Le tălmăcea apoĭ acéste cuvinte pre rumănie, Bucioc Vorninul de ţéra de jos, adecă: «*să avețĭ inimă curată spre Domnulŭ!*

6. (**) Stăpâniá atunce Ardealul (căruia ḑicem noĭ ţéra Ungu-

---

R. 7. **G. B:** «*Dragoman*» l. *Terziman* — *R. 8.* **C. G. U:** «*solilor*». — *R. 9.* E «*ce se făcea*» l. *ce făcură*. — R. *20.* **U**: «*cumpĕnă ţĕrei*». — R. *23.* **C:** «*acésta tótă ţéra*» loco: *ţéra acésta*. — *R. 23.* E omite: «*în câte-va rêndurĭ*».

(*) B pune titlul noŭ: «*Pentru un Domnişor de la Orheiŭ ce se rădicasă.*

(**) **B** adaogă titlul: «*Aice scrie pentru Gaşpar Vod, cum saŭ agiuns cu Léşiĭ să se desbată de sub ţinerea Turculuĭ, unde i s'aŭ timplat şi mórtea*».

réscă) Betlian Gabor, după stîngerea Batoréscilor și avé mare rĕsboaie împrotiva Némților pentru Crăia Unguréscă, și îndemna și pre Turcĭ asupra Léșilor, că Léșiĭ dedésă agiutor Impĕratuluĭ Nemțesc, împotriva luĭ Gabor, și atuncĭ de curĕnd iĭ bătusă Léșiĭ o óste fórte rĕŭ la Cașa. Decĭ, îndemna într'acea pizmă pre Turcĭ asupra Léșilor, făgăduindu-le, că, de vor mérge asupra Léșilor, să nu pótă da Leahul agiutor Némților, va puté fără zăbavă a lua Beciul de la Némțĭ. Și cu acéle îndemnărĭ și cu făgăduință cu mare darurĭ scrisése și la Hanul, la Crîm, care cârtĭ aŭ căḑut pe mânile luĭ Gașpar Vod; și îndată le-aŭ trimis Gașpar Vod la Craiul Leșesc. Décă leaŭ vĕḑut Craiul cărțile, singur n'aŭ vrut să ponosluéscă luĭ Betlian; ce, avênd Betlian Gabor ómenĭ a sĕĭ între sfétniciĭ Leșéscĭ, cuscriĭ, aŭ pus Craiul pre oamenĭ de a luĭ să'ĭ poruncéscă, căcĭ nu se părăsésce de acestea fapte cu vrăjmașiă împotriva Creștinilor. Și i-aŭ trimis și isvódele scóse de pre cărțile luĭ. Și aŭ mers sol de la boiariĭ Leșéscĭ cu multă mustrare și bănat, arĕtându'ĭ și izvódele carților luĭ ce aŭ scris la Hanul. Deacă le-aŭ vĕḑut Betlian Gabor cuvintele sale de față, aŭ ḑis cătră sol: «Muriva Gaspar pentru acéle cărțĭ!» Și îndată, de tóte âmbletele luĭ Gașpar aŭ dat scirea la Impĕrăție.

7. Curĕnd aŭ simțit Gașpar Vod că 'șĭ-aŭ perdut la Turcĭ credința. Decĭ, s'aŭ așeḑat cu gândul și maĭ tare spre Léșĭ, îndemnându'ĭ asupra Turcilor; și în cetatea Hotinuluĭ îndată aŭ băgat osténĭ Lésescĭ, dându-se aevea subt apĕrarea lor cu țéra. Nu putea de tot slobod să hie în gândul sĕŭ de boiarĭ, cariĭ, socotind cea de apoĭ, să nu vie vre-o perire țĕreĭ, nu'ĭ pristanĭă boiariĭ, dintre cariĭ era maĭ cap atunce Bucioc, Vornicul mare de țéra de jos; Vasilie Vod era Visternic mare la acé Domnie. Ce în multe feliurĭ se ispitia să omóre o sémă de boiarĭ, ca să hie el slobod în faptele sale. Ce așia aevea nu se cuteza a'ĭ omorî, pentru țéră, că era Bucioc la țéră ales de toțĭ; iara luĭ Vasilie Vod dându'ĭ pricină că nu dă sémă de o sumă de banĭ a Vistierieĭ, măcar că era hin de cununie, (*) 'l-aŭ băgat în temniță și 'l-aŭ pus și la muncă; iară pre Bucioc aŭ socotit să'l otrăvéscă. Și într'o ḑi oprindu'l la

R. 10. B. «la mâna».—*R. 14.* 24 *și* AA. *Raf.*: «Cu *cuscri*».—*R. 14.* B: *au învĕțat*» l.: *aŭ pus.*—*R. 15.* B. cu vrăjmașiĭ. —*R. 36.* G. «*aŭ pus gând*» loco: *aŭ socotit.*

(*) Veḑĭ la notele finalĭ documentele probând acésta; le am descoperit la arh. Creditulu funciar rural V. A. U.

masă, 'șĭ-aŭ scornit voiă bună : închinând la Bucioc cu veselie, aŭ pus de i-aŭ dat otravă. În loc s'aŭ simțit Bucioc otrăvit, și s'aŭ și sculat de la masă și s'aŭ dus la gazdă, avênd ierbĭ împrotiva otrăviĭ, date de la un doftor priétin, că aștepta el una ca aceea de la Gașpar Vod. Îndată aŭ luat ierbĭ, aŭ și început a vărsa otravă, cu mare cumpĕnă de viață. A doa ḑi s'aŭ făcut rĕsbolit și Gașpar Vod, déte vina stolnicilor, că aŭ făcut bucatele cotlite.

8. Vĕḑĕnd grije de viață, Bucioc Vornicul, numaĭ ce'ĭ căuta a pristăni către sfatul luĭ Gașpar Vod, ce avé amu așeḑat cu Léșiĭ. Și era aevea și la Împĕrăție âmbletele luĭ. Deci, trimisése Împĕrăția la Skinder Pașa poruncă, să nevoiască să'l prindă; ce, oblicisă Gașpar Vod, și de tóte da scire la Léșĭ. Decĭ, vĕḑênd Împĕrăția că nu'l pot prinde cu meșterșug, aŭ trimis un Aggă *(sic)* pre obiceiŭ, Skimni Ceauș, să cuprindă scaunul și să maziléscă pre Gașpar Vod. Iară cât aŭ prins de véste Gașpar Vod că vine Skimni Agga, aŭ și scornit că'ĭ vin Léșiĭ asupră-ĭ, și aŭ eșit din Iașĭ, și aŭ pus tabĕra la capul Stînceĭ în protiva Țuțoreĭ.

9. Cum aŭ sosit Skimni Ceauș, după obicéiŭ, — amu era gătit lucrul — îndată aŭ pus slujitoriĭ, de aŭ abătut în Turcĭ și câțĭ aŭ fost cu Aga și pre singur Skimni Aga 'l-aŭ omorît și și îndată aŭ răpeḑit 'și în tîrg în Iașĭ de aŭ turburat tîrgul, și cu slujitorĭ amestecațĭ, asupra Turcilor; și unde pre carĭ 'ĭ-aŭ apucat vremea, acolo 'ĭ-aŭ omorît. Mulțĭ din Turcĭ se închidea pren pivnițĭ cu arme de se apĕra. Gaspar Vod, după acéstă faptă, îndată aŭ purces în tîmpinarea luĭ Jolcovski Hĕtmanul Leșesc, carele era amu aproape, la margine, cu oștĭ.

10. Era gata Skinder Pașa, și de maĭ 'nainte de acéste fapte a luĭ Gașpar Vod, să mérgă cu oștĭ asupra Léșilor, den porunca Împĕrăţieĭ; și era orânduit și Hanul, și Cantemir Beiŭ, vestit resboĭnic pre acéle vrémĭ, și oștile Muntenéscĭ, și o sémă de oștĭ Unguréscĭ de la Betlian, de tótă ostea aprópe de șéseḑecĭ de miĭ, și o mie de Enicerĭ *din odăile Inicerescĭ* orînduite; și cu acéste oștĭ aŭ intrat în țeară Skinder Pașa.

R. 9. **U:** *«Vedênd cumpĕnă și grijă»*. — *R. 15.* **B. G:** *Skimni Aga.* — *R. 20.* **B. G.** *«Aga»* — *R. 21.* B : «îndată aŭ abătut de aŭ pus slujitoriĭ și a tăiat pre Turcĭ și pre Aga și pre câțĭ aŭ fost cu el». **AA** *(Raf.)* alteră acéstă frasă mai reu. — *R. 24.* 24. **G** omit : *«asupra Turcilor»*, dar sunt necesariĭ și se află în alte codice. — *R. 32.* **U** omite : *Vestit resboinic pe acéle vremĭ.* — *R. 34.* **U** omite vorbele aci subliniate.

11. Léşiĭ încă să nu lasă înşelat pre Gaşpar Vod cu prietinşugul lor, şi să'şĭ tocméscă Jolcovski smentélele sale d'intĕiŭ, aŭ purces şi el cu óstea, şi aŭ trecut Nistrul la Hotin, în 22 de ḑile a luĭ August.

12. Oste Jolcovski Hatmanul avea 1600 de Husarĭ, tot înheraţĭ; 4,000 de călărĭ, deosebi de Husarĭ, ce le ḑic steagurĭ înzeoate, 200 Raĭtarĭ, Némţĭ călărĭ, 400 Cazacĭ Lisovţĭ, 2000 de pedestri Némţĭ. Acéstă óste era lefeciĭ. Era şi a Domnilor de osebĭ vr'o 2,000 de ómenĭ, de aceĭa câţĭ-va cariĭ mĕrg de bună voie în dobîndă, cariĭ apoĭ aŭ mîncat capul luĭ Jolcovski. Venisă şi un copil den casa Craiuluĭ, ce-l trimesése Craiul numaĭ să intre Jolcovski cu oştĭ în Moldova, întru agiutorul luĭ Gaspar Vod. Al doile Hĕtman, cum ḑic la dînşiĭ, *de cămp*, era pe aceea vréme *Konetz Polski*.

13. Deacă aŭ trecut Jolcovski Hĕtmanul cu oştile Leşéscĭ Nistrul la Hotin, aŭ făcut Léşiĭ sfat; şi sfătuiá Konetz Polski să aştépte acolo la Hotin pre Skinder Paşa cu oştile, să nu se depărtéze aşia în câmpĭ împrotiva mulţimeĭ de oştĭ Tătărescĭ şi Turcescĭ, şi el să mérgă pe Nistru, pe de ceea parte, să strîngă Cazacĭ de pen pâlâncĭ, să lovéscă în urma oştilor pre la Tighinea. Ce acesta sfat n'aŭ primit Jolcovski Hĕtmanul; ce să hie ḑis, maĭ bine se vaḑă vestile cum sînt de căt să se auḑă de la alţiĭ.

14. (*) In 23 ḑile a luĭ August, aŭ venit şi Gaşpar Vod în tăbăra leşéscă, sprinten, numaĭ cu şése sute de oamenĭ, la adunarea cu Jolcovski; şi după sfatul ce aŭ avut cu capetele leşéscĭ, aŭ purces cu toată óstea leşéscă pe Prut în gios la Ţuţora, şi acolo la Ţuţora aŭ pus léşiĭ tabĕra. Scrie Létopise-

---

R. 2. **B.** Pritinşugul. — *R. 4.* **G.B.** *August 25.* — R. *5.* **B. C. G. U.** *«in her».* — *R. 6.* **G** : *«fară»* l.: *deosebĭ* — *R. 7.* **G** *«nemţescĭ»* l.: *nemţĭ.* — *R. 14.* G : omite : *«pe acé vréme».* E : *atunce.* *R. 22.* **C.** *«fie»* l. *hie.* — *R. 28.* AA. (P. Gr.) omite : *«cu capete leşescĭ».* — *R. 28* **AA** (Rafael) ad *«de la Hotin»* după : *gios.*

(*) **AA.** (P. Gr.) omite un paragraf întreg aci după vorbele : *Deaca au trecut Jocolski Hetm.* cu oştile leşéscĭ Nistrul la Hotin : «au făcut Léşiĭ sfat şi sfătuiá Koneţ Polski să aştépte oştile la Hotin pre Skinder Paşa, să nu se depărtéze aşia în câmp în mulţimea oştilor Tătărescĭ şi Turcescĭ. şi el să mérgă pre Nistru, pre decea parte, să stringă căzacĭ de prin palancĭ, să-ĭ lovéscă în urma oştilor pe la Tighinea Ce acel sfat n'aŭ primit Jolcovski Hetmanul, ce să fie ḑis : maĭ bine să vaḑă vestile cum sînt de cât să le auḑă de la alţiĭ».

1 ţul Leşĕsc,(†) că aŭ avut şi Gaşpar Vod 12,000 de óste de ţéră. Sosit-aŭ Jolcovski la Ţuţora, Septemvre 2.

(†) Eată textul din Cronica leşéscă la care se referă autorul:

«... Acceptis literis Zolkievius ab Aula a Vicecancelario, ut iter maturaret, apud *Sledziowka* transmisso Tyra fluvio in Moldaviam Castra movit secunda die Septembris, dubiusque primum in quo loco hostem quaereret, demum ab adveniente altero die Gratiano (cum sexcentis tantum equitibus venerat Moldavis) persuasus ut apud *Cicoram* (Ţuţora) notitiam de cò expectaret, ibi duodecima Septemb. castra posuit. Et neque ibi ullum indicium per aliquot dies haberi potuit de hoste, negligentius agente Gratiano, qui eam curam in se susceperat, donec decima septima die Septembr. trecentos circiter Tartaros advenientes conspicati excubias Castrorum tenentes Cozaci Lissoviani, eos aggressi aliquorum capita abscissa in castra attulerunt, nullum autem vivum ceperunt. Verum Tartari non paucos pabulatores Polonicos oberantes procul a suis castris interceperant, et ex iis didicerant de paucitate Polonorum. Unde in sequenti mane Cantemir Mursa cum viginti millibus Tartarorum in conspectum Zolkievii Castrorum approquinquavit, quem Skinder Bassa post paucas horas subsequutus, ibidem propre Tentoria sua finxit. Polonis intra vallum sese continentibus, praeter quod Cosacis Lissovianis ad excursiones dispositis (cum isti Tartaros loco movissent, et a superveniente majore eorum numero, iterum repulsi ad castra retrocederent) in subsidium aliquae cohortes emissae, et una a ipsimet Lissoviani ad pugnam iterum conversi strenue conflixerunt cum hoste, ad vesperam usque insistentes cedenti Neque tunc tamen ex hostibus vivum ullum ceperunt, praeter unum Turcam *Sedziacum Tchinensem*, qui ex vulneribus in illo conflictu acceptis, mox obiit. Nec aliunde quicquam certi de viribus hostis eousque constitit. Sed Zolkievius eas non majores fore reputabat, quamquae conspiciebantur, seu proelio melius explorandas decrevit. Ac diè proxima decima nona Sebtem. illucescente (ignarus quod ea nocte Sultan Galga Chami Tartarici frater cum triginta millibus Tartarorum selectiorum ad Castra *Skinder Passae* venerat) prae Castris aciem instruxit, munivitque dextrum et sinistrum cornu, constituto, utrobique castello (*Tabor* nostri dicunt) ex curribus junctis arte militari constructo, unde pedites tormentorum et bombardarum jaculis hostem populsantes latera equitum pugnantium tuta servarent. Skinder Bassa quoque ex andverso aciem suam disposuerat, collocatis in ea Turcis solis et Transilvanis a Gabor Bethlem missis, ac Valachis, qui esse Tartari pridiè visi putabantur. Verum isti ac alii recentius conducti non prodierant in apertum, donec Poloni nullis alis et praesidiis contra vim insperatam constitutis, tota sua acie versus aciem illam inimicam conversi; longius (neglecto Zolkievii Imperio) Castela promoverant, et ipsimet cum signis nimium procul processerant à vallo Castrorum, ex quo à tergo defendi debuissent. Demum itaque praelio inchoato apparuerunt immensa Tartarorum agmina a latere dextro, quae undiquae summa celeritate diffusa, etiam à tergo copias Polonicas circumplecti nitebantur, et Poloni ad eam partem defendendam omnes turmas in praesidium aciei primae collocatas (cum aliae non adessent) obvertere sunt coacti. Pugnatum tamen fuit aequo Marte duabus horis, sed cum prima illa acies subsidia nulla reciperet et in ultima pugnantes (licet adjuti aliquantum à vallo remotiori Castrorum) vim multitudinis hostium sustinere non valerent, at Castra

15. Nu scié Jolcovski de Schinder-Pașa la ce loc este și cu 1
câtă seamă de óste, lăsându-se de tóte în nădejdea luĭ Gașpar

---

servatis Ordinibus per hostes medios perrumpendes recesserunt: Turcis insequi non ausis propter Castella recedentes Polonos propugnantia, quorum tamen unum dexterae partis adorti prope expugnarunt, coesis ejus praesidiariis peditibus plusquam trecentis, et ablatis inde tormentis minoribus quatuor. Poloni vero à porta castrorum conversis signis, iterum in eos excurrerunt et reliquias defensorum illius Castelli ab hoste eousque oppugnati fere quinquaginta pedites salvarunt. Castellum autem sinistri lateris, in quo erant pedites quatringenti mansit integrum. Sicque ambigua fuit sors illius praellii, in quo mille ex hostibus ceciderunt, ex Polonis sexingenti, saucii plures: et evasissent isti victores, ni ignorantes hostis vires aciam proprius vallum Castrorum suorum continere, opportunioribusque auxiliis munere neglexissent. Nocte vero et die subsequente quieverunt Turcae ac Tartari. Sed Poloni instituto inter se consilio quid agerent, dissidere sententiis. et vigesima Septembris, quae fuit Dominica, sparso rumore, quod Duces praecipui Castra essent deserturi, totis Castris turbari coeperunt. Sub vesperam enim ejus diei cum convocasset Zolkievius insigniores Praefectos militares. ac proposuisset, ut postridie proelium instauraretur, et errores illius primi corrigerentur; quod si non succederet, Castris (alias Taborem) ut de Castellis diximus instructis, redirent ad confinia Poloniae. ubi refectis viribus, contra hostem salubriora remedia invenirent: ad eam mentionem novi praelii infremuerunt plerique, praesertim Alexander Kalinowski Praefectus Camenecensis, Samuël Dux Korecki, Nicolaus Strus, qui propter veteres simultates Zolkievio infensi, omnia consilia ipsius sugillantes, magis ad fugam, quam ipsimet jam meditabantur, militias concitarunt: Ac ante primam vigiliam noctis postquam Zolkievius tesseram militarem dederat, et excubias disposuerat ad vallum nocturnas, cum Praefectus Camenecensis Kalinovius et Dux Korecius, Strussius. eorumque comitatus, ac etiam Gratianus è Castris excessissent, universi credentes quod Zolkievius quoque abiret, magno tumultu ad fugam componebantur. Quin et excubitores Castrorum stationes suas reliquissent, nisi Zolkievius (faces accensas praeferi sibi jusserat, ut inter tenebras videretur, et agnosceretur) ipsemet accurens, adesse se, et saluti omnium consulere, non discesum cogitare affirmasset; et inde obequitans Castra, aegre tumultum sedavit, deterritis maxime plurimis à fuga; postquam viderant fugientium primos viam ingressos praevenisse periculumnon evitas se. Cum enim superandus illis essem statim relictis castris fluvius Prut (seu Hierassus non adeo profundus, sed rapidos nimium fluctus volvens, fundo alvei petrosi tam lubrico ut vestigium figere non permittat) plurimi in eo cum Kalinovio Praefecto Camenecensi demersi perierunt, alii qui natando emerserant. à Tartaris adversam ripam observantibus necabantur; Gratinus evaserat quidem cum suis Moldavis transituum gnaris sed (ab iismet fuit occisus: reliqui metu perculsi è mediis undis madentes ad Castra redierant. Tumque demum conquievit illa commotio, et pacatioribus animis consultarunt Duces per aliquod dies, quomodo salvi inde exirent. Praelium tentari jam non poterat propter diminutum exercitum caede et fuga plurimorum, (abierat enim in illo tumultu et Stephanus Chmielecki, cum quadringentis, et Ioannes Odrzywolski cum quingentis Cozacis per campestria invento feliciori tran-

Vod. Iară Gaşpar Vod, de şi scié din iscódele seale de mulţimea oştilor Turcescĭ, nu spunea tóte Léşilor, să nu le strice inimele.

16. La 7 ḑile a luĭ Septembre, în a cinea ḑi după sosirea Leşilor la Ţuţora, aŭ sosit şi străjile Tărărescĭ de-odat ca 300

situ: ac vulneratorum in illo conflictu debilitatem, inter quos et Ioanes Zolkiewski filius Ducis exercitus, ac Lucas Zolkiewski ejusdem agnatus, et praeter gregarios milites, non pauci ex insignioribus Ordinum Ductoribus saucii decumbebant. Nec minor strages apparebat in equis, cum et illi qui supererant ex defectu pabuli conciderent. Unde et haerere diutius ibi difficile erat cum et pro equis, et pro militibus commeatus deesset, et in tam arcta obsidione, Tartarica colluvie circumquaque late excubante, a foris conquiri, vel auxilia ex Polonia in tam longinquo advocari non possent. Neque enim modus transmittendi eo literas suppetebat: Unde nec certi quidquam constabat in Polonia de tota illa expeditione, praeter quod unica tantum ac sero nimis pervenerat epistola ad Regem, in qua Zolkievius illius rationes et temeritatem fugientium perscripserat. Hostis quoque nullam aequam tractationem admissurus videbatur, praesertim post tumultum illum fugientium è Castris nocturnum, ex quo judicabat res manentium ibi fuisse desperatas: ac statim vigesima secunda Septembris, adduxerat omnes suas phalanges in conspectum Castrorum, ostentando oppugnationem ni se dederent idemque fecit vigesima tertia Septembris: et vigesima sexta Septembris Galga seu Dux Tartaricus cum Vielis Mursa veniens propius Castra Duci Korecki ad colloquium evocato, proposuit ingens lytrum quo se redimerent; cumque iste faciliores conditiones osterret, ille proripiens se dixit ne alios tractatus, sed vim frameae suae expectarent. Discessum itaque Zolkievius apparari jussit, in quo unica spes salutis supererat: nempe ut armata manu, et Castris munitis (Tabor Polonis dicitur) per medios hostes transirent. Instruentis istis castris (opera praecipue Martini Kazanowski Tribuni militium veterani) totum triduum fuit datum, et die vigesima nona Septembris sub vesperam vallo qua educerentur disjecto, tali ordine prodierunt. Ab utroque latere currus in longum ad sexigentos passus (ita castra extendebantur) dispositi, et alter ad alterum quasi concatenati, equis suum quemque currum trahentibus incedebant; Frons etiam lata passus trecentes ex curribus junctis tota constabat, ac extrema quoque Castrorum claudebant currus, una cum tormentorum bellicorum apparatu, quae impetus hostiles à tergo arcerent. In medio Castrorum consistebant debiliores, aegroti, ac meliores equi cum impedimentis omnibus, et pone latera curruum ab extra pedes ibant milites omnes; quisque sub suo signo, distributi per legiones, semper ad confligendum parati. Quod Tartari videntes, ad proelium instrui aciem putabant: Sed cum integra Castra progredi, nec excurrere quenquam ad velitandum, sed tantum Castra ipsa pugnari, vident, ignari quid agerent, praesertim nocte jam imminente, nonnisi speculatores, qui illud Castrorum iter observarent, emiserant: Ac ita nocte illa Castra Polonica ad secundum milliare Moldavicum pervenerunt, nonnihil distracto curruum ordine in transitu cujusdam paludis, qui tamen Tartaris tum reversis ad suam stationem et quietem, facilefuit restitutus». (Pagina 333–335 Pauli Piasecii Chronica).

R. 1. **AA.** (P. Gr.) omite in «*din iscódele sale*».— *R. 5. U* şi alte codice omit: «*deodată*».

ómenĭ cu cariĭ hărăţindu-se Căzaciĭ, ce le ḑicea *Lisovţĭ*, pre acéle vrémĭ; aŭ înfrînt Lisovţiĭ pe Tatarĭ; iară viĭ n'aŭ putut prinde nice pre unul. Numaĭ capete de Tatarĭ câte-va, aŭ adus la Jolcovski. Ce n'aŭ putut sci nice atuncea Léşiĭ de puterea luĭ Skinder Paşa. Iară Tatariĭ prindeaŭ în tóte ḑilele de la Léşĭ limbă din holota lor, ce îmbla pentru hrană. Şi scié Skinder Paşa de toate de la Léşĭ, şi cum este óstea Leşéscă puţină.

17. In 8 ḑile a luĭ Septembrie, întêiŭ Cantemir Beiŭ, apoĭ şi singur Skinder Paşa aŭ sosit la Ţuţora, şi ş'aŭ întins corturile Skindir Paşa derept deasupra tabereĭ Leşéscĭ. Maĭ din gios (†) Léşiĭ era în şanţurile céle încă de Zamoiski făcute, cum s'aŭ pomenit la domnia Eremieĭ Vod (††). N'aŭ vrut să scoaţă Jolcovski óste într'acea ḑi, maĭ mult de nisce steagurĭ sprintene cu Lisovţiĭ amestecate; maĭ mult, dóră *arĭ* putea prinde vr'o limbă, să scie de óstea: atâta éste, câtă sosisă, aŭ maĭ éste pre urmă? Ce tótă ḑioa hârăţindu-se cu Turciĭ şi cu Tatariĭ, eşind şi de aĭ noştrĭ Moldovénĭ la harţi. Şi nice atuncĭ n'aŭ putut se ié limbă, că maĭ mult de un stegar Turc n'aŭ prins, şi până al duce la Jolcovski aŭ murit de rană.

18. Atâta óste de tótă câtă sosise descălecată socotiá Jolcovski, ne sciind că într'aceeaşĭ nópte aŭ fost sosit şi órdele Hanuluĭ cu Kalga Sultanul, fratele Hanuluĭ; — că Hanul singur remăsése în Bugeac, iară oştile le pornise cu Kalga Sultanul. Adoa des dimineaţa, aŭ scos Jolcovski tótă óstea Leşéscă pe pilda

---

R. 1. **C.** AA. (P. Gr.) **U.** «*Tatarĭ*». l. *ómenĭ*.—*R. 1.* **AA.** (P. Gr.) omit : «*ce le ḑicea Lisovţiĭ pe acéle vrémĭ*». — *R. 2.* AA. (P. Gr.) omite de la «*numaĭ*» până la : *n'aŭ putut sci*. — *R. 4.* **U** este eronat aci. Amestecă neprinderea de Tătarĭ cu : «*să se scie de puterea luĭ Skinder Paşa*, (?).» — **AA.** (P. Gr.) «*şi n'aŭ putut sci Léşiĭ nimică de puterea Turcilor*».— *R. 6.* Holota, cred de la maghiaru *Halad : înaintéză*, decĭ, *ceata mergĕtóre înainte*. -- *R. 14.* **AA.** (P. Gr.) omite ceste 3 prime vorbe : «*cu Lisovţiĭ amestecate*» **U** : *cu căzăcime amestecate* aŭ eşit să facă harţ să prindă limbă sa pótă sci de óstea turcească : maĭ este de câtă să véde sosită ? — *R. 16 U* : «*cu tabăra*» l. cu «*Turciĭ şi Tătariĭ*» apoĭ omite tot până : *n'aŭ putut lua nicĭ o limbă*. — *R 18.* **U** omite deacĭ înainte până la zacéla 18. Neculcea îşĭ face în câtva o redacţiune proprie din M. Costin. — *R. 20* Neculcea (**U**) dá o nouă redacţiune lucrăreĭ luĭ Miron Costin, d'aceea îl lăsăm deaci la o parte şi'l consultăm numaĭ maĭ rare orĭ. — *R. 20.* **C** ad : «*să fie*» l. «*că éste*» **G** ad. : «*a fi*». — *R. 23.* AA (P. Gr.) omite de la, «*iară Sultanul*».

(†) Punctuaţia corectată aci după **C**, căcĭ 24 pune virgula după «*tabereĭ leşéscĭ*» şi continuă frasa cu «*maĭ din jos*». Apoĭ «*Maĭ din jos*» era tal era leşéscă deacă Paşa s'a aşeḑat «*dirept deasupra tabereĭ Leşéscĭ*».

(††) Adaos dupa **B.**

luĭ Zamoiski, când cu Kazi-Ghereĭ Sultan; și aŭ tocmit óstea cât agiungea glonțul pusceĭ, făcĕnd și douĕ bâșci de pământ: una la un corn de óste, alta la alt corn, câte cu patru puscĭ, și câte cu treĭ sute de pedestrașĭ cu foc. Iară Skinder Pașa, tocmise óstea sa Turcéscă și pre Ungurĭ și pre Munténĭ, la aripa den gios; iar aripa de sus aŭ dat'o luĭ Kantemir Beiŭ, cu órdele luĭ. Iară cele-alte órde ce era cu Kalga Sultanul nu s'aŭ arĕtat de după deal până nu s'aŭ început rĕsboiul.

19. Décă s'aŭ apropiat oștile, aŭ dat Léșiĭ ântéiŭ și cu Moldovéniĭ rĕsboiŭ, și în loc împingĕnd pre órdele luĭ Kantemir Beiŭ, și Turciĭ începuse a se da înapoĭ. Eșițĭ Léșiĭ la câmp, maĭ mult de cât le era poroncă, cu șiragul cel den frunte, aŭ izbucnit și órdele luĭ Kalga Sultan, și aŭ dat cu tóte oștile năvală la rĕndul cel den frunte Leșesc, și 'l-aŭ înfrînt. Iar Moldovéniĭ noștrĭ pre obiceaiŭ ce aŭ, îndată aŭ plecat fuga, și holota Léșilor ce era în gónă, așijderea. Iară Tătariĭ, neîncăpĕnd toțĭ în frunte, aŭ lovit și den dos pre Léșĭ; și așia cu mare vărsare de sânge aŭ înfrânt rândul cel d'întêiŭ până aŭ agiuns la al doile rând ce era tocmit în frunte, unde era și Hĕtmaniĭ singurĭ; și era tóte acele rĕndurĭ maĭ încungiurate de Tatar de către tabăra lor. Ce aŭ mers tot buluc Léșiĭ, apărându-se de Tătarì până sub șanțurĭ.

20. Skinder Pașa tot cu acea navală, aŭ lovit bașta *(sic)* ce den gios și fără zăbavă aŭ intrat Eniceriĭ în baștă. Sarit'aŭ Leșiĭ amu de lângă șanțurĭ, și aŭ apucat de aŭ scos o sémă de pedestrașĭ ce era în baștă; iară maĭ mulțĭ aŭ perit, și patru puscĭ aŭ luat Turciĭ. După aceea aŭ stătut ostea în tocmélă neclătită, numaĭ cât se apăraŭ Léșiĭ de navala Tatarilor; și bașta ce din sus aŭ remas întrégă.

21. Aprópe de apusul sóreluĭ, Skinder Pașa aŭ descălecat óstea tótă la odihnă, iară Leșiĭ aŭ cădut la mare spaimă și turburare; și lăsând și eĭ străjĭ, iar oastea cea-l-altă aŭ intrat în șanțurĭ pre la otace, și îndată aŭ mers cu tóte capetele la cortul luĭ Jolcovski, la sfat, mâhnițĭ toțĭ, vĕdĕndu-se în-

---

R. 1. AA (P. Gr.) omite de *«Sultan»* până la finea fraseĭ. — R. 4. AA (P. Gr.) *«ómenĭ»* l. *«pedestrașĭ»*. — *R. 5.* **E. A A.** (Raf.) etc. daŭ lecțiunea: *«tocmisă»*. — R. 7 AA (P. Gr.) omite. *«ce era cu Kalga Sultanul»*. E: *«Iară Tătărimea ce era cu Kalga»*. — R. 8. AA. (P. Gr) *«irit»*. l. *«arătat»* — *R. 9.* E. G. AA (Rafael) adaog de prisos după: *oștile: de sine.* — *R. 15.* **AA.** (P. Gr.) omite: *«pre obiceiŭ»*. — *R. 24.* B. *«in dată»* l. *«zebavă»*. — *R. 25* E. *«din»* l. *«de lângă»*. *R. 26. B. G.* pedestrime — *R. 26.* **B, G**: *«și puscele tóte patru aŭ luat»*. — *R. 28.* E: *«Turcilor»* l. *«Tătarilor»*.

chişĭ de atâta mulţime de oştĭ, depărtaţĭ de ţéră şi de cetăţile séle fără nicĭ o nădéjde de agiutor. Ţinea Hĕtmaniĭ amêndoĭ inime tarĭ, respunḑĕnd tuturor că a doa ḑi vor se tocméscă lucrul cu resboiul ; şi apoĭ, décă nu vor putea a înfrînge puterea nepriétenuluĭ, să lége tabăra şi să mérgă cu tabăra legată spre ţéra lor, către Nistru. Aŭ pătruns tuturor inimele acesta sfat, deacă aŭ auḑit cu tabăra legată mersul, fiind amu den loc închişĭ de păşunea de caĭ şi de hrana de ómenĭ, şi după aceea s'aŭ rĕschirat sfatul îndată.

Un Domn anume Strus şi Kalinovski (*) staroste de Cameniţă şi Samoil Koreţki, s'aŭ gătit de fugă nóptea cu ómeniĭ sĕĭ, şi aŭ purces năzuind îndată să trécă Prutul noaptea; şi acolea la trecătórea Prutuluĭ, dând în Prut, ca oile înspăimaţĭ, s'aŭ înnecat Kalinovski, starostele de Cameniţă; şi mulţĭ din Léşĭ, uniĭ rătăcind nóptea, aŭ căḑut a dóua-ḑi în mânile Tătarilor; pre alţiĭ 'ĭ-aŭ dus cursul apeĭ de 'ĭ-aŭ abătut iar înapoĭ la mal, de le-aŭ căutat a intra iar în tabără. Iară Chmieleski (**) şi Kazanovski capetele căzăcescĭ aŭ lovit întĕiŭ alăturea cu Prutul, apoĭ aŭ luat câmpiĭ, şi aŭ mers fără de nicĭ o dodaială întregĭ. Cea-l-altă óste de lefeciĭ se turburasă cu toţiĭ şi eĭ de fugă, scornindu-se cuvênt prin tabără că aŭ fugit Hĕtmaniĭ, cât şi ceĭ ce era la strajă părăsise străjile. Ce înţelegênd Jolcovski spaĭma aceea a ósteĭ, aŭ âmblat pe la otace cu făcliĭ de vênt arĕtându-se oşténilor cum éste de faţă, şi are grijă de óste, şi aŭ maĭ întărit şi străjile ; şi aşia abia aŭ aşeḑat óstea de spaĭmă, şi într'aceeaşĭ nópte aŭ scris cărţĭ dând scire la Craiul, cu pîră pre aceĭ ce aŭ fugit din tabără.

22. Gaspar Vod vĕḑênd marea turburare şi fugă în óstea

R. 1. C «de tatarĭ» l. *«de atâta mulţime de oştĭ»*. — *R. 2.* B. omite : O *«nădéjde de»* şi lasă : *un agiutor*. — *R. 3.* **C. AA.** (P. Gr.) *«marĭ»* l. *«tarĭ»*. *R. 4.* B omite: *«Lucrul»* AA (Raf). *«lucrurile»*.—*R. 4.* E ad. *«cu resboiŭ»* după : *«putea»*.— *R. 8.* **AA.** (P. Gr.) dupe închişĭ : *«de tótă hrana lor»* l. textuluĭ. — *R. 11.* C : *«lor»* l. *«lor»*. — *R. 13.* **AA,** (P. Gr.) omite : *«ca oile»*. - *R. 15.* E omite : *«a doua ḑi»*. — *R. 19.* **AA.** (P. Gr.) *«aŭ lovit întĕiŭ pre camp alăturea cu Prutul şi s'aŭ dus întreg fără nicĭ o smintialĭ»*. — *R. 20.* E ad. după : *«dodaială» : «la Nistru»*. — *R. 23.* AA. (P. Gr.) *prin tabără*. — *R 24.* C : *oştilor de faţă să'l vadă că este de faţă*. — *R. 28.* **G. B.** *«Vĕḑêndu-se in mare»* este eronata frasă.

(*) *Strus Nicolaus* şi *Kalinovski Alexander* citaţi de Chronica lui *Piasecius* pag. 337 şi 334.

(**) *Chmieleski Stefan*, V. A. U.

Leşéscă, părăsit de oşténiĭ sĕĭ *şi de boiarĭ*, aŭ purces şi el nóptea şi aŭ trecut Prutul bine; numaĭ amu la Braniştea fiind cu puţineĭ de aĭ sĕĭ, şi din boĭarĭ Şepteliciĭ Hĕtmanul şi Goia Postelnicul, pe lângă dênsul, l'aŭ omorît. Scranavă şi gróznică faptă, şi neauḑită în tóte ţĕrile creştine! Domnul, orĭ bun, orĭ rĕŭ, la tóte primejdiile luĭ ferit trebuésce; că orĭ cum éste, de la Dumneḑeŭ éste; precum ḑice sânta scriptură : «*Nu este nicĭ o putere fără numaĭ de la Dumneḑeŭ dată*».

23. Plătit'aŭ apoĭ cu capetele séle acéstă faptă, şi Şepteliciĭ şi Goia, de la Alexandru Vod, pre lége diréptă : le-aŭ tăiat capetele şi trupurile le-aŭ aruncat în eşitóre. Şi cu cale le-aŭ făcut, că «*după spurcate, scrănave fapte, scărnave morţĭ vin.*»

Iară bietul Bucioc Vornicul, în Branişte amu aŭ năzuit la un hin al sĕŭ, anume Tóder Brăniştériul, unde şi locuià acel Tóder. Singur, nemerit' din rêsipă, fără slugĭ pre lângă sine, precum vrémea aceea, în rĕsipa oştiĭ aşĭa aduce şi cu multă rugăminte şi giuruită cătră hinul sĕŭ, s'aŭ oploşit în viclénă făgăduinţa luĭ. Iară a doua ḑi l'aŭ legat hinu şi legat l'aŭ dus la Skinder Paşa. — O! să nu'l iérte Dumneḑeŭ hin ca acéla!— Şi décă l'aŭ dus la Skinder Paşa aŭ pus îndată de l'aŭ înţepat pre Bucioc săracul, acela care pururea sfătuia pre Gaspar Vod spre bine, şi de mare nevoie 'ĭ-aŭ căutat a pristăni la sfatul luĭ Gaspar Vod! Acest Domn Gaspar Vod nice odată post nu aŭ avut, ce, pre ascuns, în tóte posturile mânca carne.

24. Iară Hĕtmaniĭ Léşescĭ, vĕḑêndu-se închişĭ şi părăsiţĭ de tovărăşia moldovénilor, şi în ţéră străină, încungiuraţĭ de atâte oştĭ, aŭ scos a doua ḑi tótă óstea câtă le rĕmăsése, stolurĭ, însă aprópe de şanţurĭ, cat să se apere de năvala Turcilor şi a Tătarilor. Tótă ḑua aceea aŭ stătut călărĭ în tocmélă; nice Skinder Paşa, şi Tătariĭ, aşia de tot nu le-aŭ stătut asupră, alegând cu sfatul să'ĭ ţie aşĭa închişĭ până ce 'ĭ-arĭ *(sic)* strînge fómea şi hrana de caĭ, să se închine de bună voie. Léşiĭ âncă

R. 1. AA. (P. Gr.) omite : «*şi de boiarĭ*». — *R. 2.* maĭ tóte codicele suprimă acest : «*amu*». — *R. 4.* B. **C.** **G** repetă : *aceĭ ce era pe lângă dênsul*». — *R. 4.* **AA.** (P. Gr.) **B. G.** «*spurcată*» l. text. **AA** şi neaşeḑată in l. «*neauḑită*» - **C** omite : «*spurcată*» şi..... până la : «*Domnul orĭ bun* etc». — *R* 8. 24 pune citaţiunea în slavonesce : «**Нѣстни Єдинá Власт тъкмо ѿт Бога.** *AA Rafael* şi E pun citaţia slavă de asemene». — *R. 12.* 24 : *scirnava*».— *R. 16.* Un codice pune după *aceea : «dâ»*. — *R. 17.* **AA** (P Gr.) *multe «giurămênturĭ»* A Rafael «*giuruinţă*». *R. 19.* B : «*o! săl bată*». — *R. 19.* **C. AA** (P. Gr.) omite apostroful acesta. — *R. 22.* *AA* (Pavel Gr.) şi **G** omit acéste vorbe de la *şi* la punct. — *R. 30.* «*De tot*» este în **C**, *AA* (P. Gr.)

să facă rĕsboiŭ nu era putére, că și óstea li se împuținase, cu Domniĭ ceĭ fugițĭ, și rănițĭ mulțĭ din rĕsboiul cel d'întêiŭ; între cariĭ (*) era rănițĭ fecĭorul luĭ Jolkovski și nepotul luĭ de frate. Ce și a treia ḑi după rĕsboiul d'întêiŭ, iară așia aŭ scos óstea, cu tocmélă aprópe de șanțurĭ și într'aceea ḑi s'aŭ apropiat și Calga Sultanul cu puținеĭ Tătarĭ pre lăngă sine, și aŭ pohtit pre singur Jolcovski la voróvă. Scosése Skinder Pașa, într'aceea ḑi tóte oștile séle și pusése rînd înaintea ochilor Léșilor, să vaḑă mulțimea. Și așia aŭ făcut în treĭ ḑile pentru spaĭma Léșilor, să se închine, vĕḑênd mulțimea de óste. Iară la voróvă cu Calga Sultanul, Jolcovski n'aŭ vrut să ésă, ce aŭ trimis pre Cnézul Corețki, fratele aceluĭ Corețki ce fugisă. Decĭ și Calga Sultan aŭ trimis pre Veli-șah Mîrza, și aŭ cerut o sumă mare de banĭ să le dée léșiĭ și să mérgă cu pace. Iară Corețki, arĕtând alte legăturĭ de pace, s'aŭ apucat Mîrzacul de sabie, și aŭ ḑis să aștépte Léșiĭ toțĭ sabia.

25. Vĕḑênd Léșiĭ că cu alt mijloc de acolo n'aŭ cum să ése, de unde era căḑuțĭ, aŭ ales sfat să ésă cu tabăra legată pren mijlocul oștilor; și așia aŭ făcut, în 19 ḑile a luĭ Septemvre, în déséră, că amu era de treĭ ḑile tocmită tabăra la rîndurĭ și aŭ făcut porțĭ în șanțurĭ cineșĭ la rînd, și aŭ purces den loc cu tabăra legată de care, și orênduite oștĭ pe den tóte părțile și pedestrașĭ și călărĭ. Gândiá Turciĭ și Tătariĭ, d'întêiŭ că vin să dea rĕsboiŭ, apoĭ aŭ vĕḑut purcesul și în acea ḑi până în séră și tótă nóptea aŭ mers Léșiĭ, cu puțină dodăială numaĭ de Tatar.

26. A doua ḑi, Septemvre 20, aŭ sosit și Skinder Pașa cu tóte oștile asupra tabereĭ Léșescĭ. Ce Léșiĭ, cât s'aŭ făcut ḑuă, stătuse unde 'ĭ-aŭ apucat ḑua și într'aceea ḑi aŭ fost rĕsboiŭ fórte mare până la vréme de chindie. Și descălecând Turciĭ

(*) AA. (P. Gr.) omite de la: «între carĭ — *Ce și a treia ḑi*». — *R. 6.* Unele codice ḑic: «*Galga*». — *R. 6. C. AA* (P. Gr.) omite: «*Tatarĭ*». — *R. 10.* E omite finea aceasta. — *R. 10.* Corectat după **C.** — *R. 13.* **AA** (Pavel Gr.) Valașah. — *R. 14.* Unele codice: *cerșut* l. «*cerut*».— *R. 14.* **C**: «*o samă*». l. «*sumă*» **AA** (Pav. Gr. : «*samă de banĭ*». — *R. 18.* — **AA** (Pav: Gr.) omite: «*de unde era căḑuțĭ*».— *R. 19.* **AA** (Pavel Gr.) — în 9 ḑile; este erόre. — *R. 23.* B: «*pedestrĭ*». l. «*pedestrașĭ*».—*R. 23.* E: «*s'aŭ părut Turcilor*» l. «*gîndiá*» — *R. 26.* **AA** (Pavel Gr.) om.: «*numaĭ*». — *R. 27.* **E** omite: «*Sept. 20*». — *R. 29.* B: «*aŭ așteptat*» l. «*stătusă*».— *R. 30.* 24: «*tare și mare*». Corectat după **C**; în **B G**: «*tare*».

cu corturĭ de mas, Léşiĭ în deséră iară aŭ purces cu tabĕra şi iară tótă nóptea aŭ mers numaĭ cu dodăială de Tatar.

27. A treia ḑi, Septemvre 21, iară aŭ stătut tabĕra Leşéscă la un pîrîŭ, care nu'l pomenésce Leatopiseţul Leşesc (*) anume ce vale a hi fost, iar adevĕrat pre la *Scumpia* aŭ lovit; ce orĭ la o vale ce se ḑice *Răchita*, orĭ la vre-un Ciuluc. Âncă nu trecusă tótă tabĕra Leşéscă valea, când aŭ sosit Skinder Paşa. Şi acolo aŭ rupt Turciĭ o bucată mare din tabĕra Leşéscă şi aŭ luat şi câte-va stégurĭ şi puscĭ de la Léşĭ; şi s'aŭ închis Léşiĭ iară acolo la acea vale, de s'aŭ apĕrat tótă ḑiua aceea. (*)

28. A patra ḑi, Septemvre 22, aŭ sosit Skinder Paşa să le ţie den frunte calea şi aŭ purces înainte. Şi aprópe de Rĕut, d'asupra Rĕutuluĭ, aŭ tocmit tótă óstea în frunte. Léşiĭ âncă ce aŭ avut óste maĭ alésă o aŭ tras de pen aripĭ în frunte, şi la o vréme ca aceea, la care şi de nevoie numaĭ ce caută a hi toţĭ vitejĭ, că nu era altă nădéjde de viéţă, aŭ mers cu tótă tabĕra dirept asupra temeiuluĭ oştiĭ Turcéscĭ. Şi stând tare şi cu focul, aŭ căutat Turcilor a le da cale. Şi într'acela rĕsboiŭ aŭ luat Léşiĭ de la Turcĭ douĕ steagurĭ, şi Tătarĭ prinşĭ viĭ câţĭ-va. Şi după ce s'aŭ aşeḑat tabĕra la Rĕut. Aŭ maĭ eşit stégurĭ Léşescĭ de aŭ maĭ lovit pre o trâmbă de Tatarĭ cariĭ trecuse Rĕutul *dupre dênşiĭ.*

29. După acea petrecanie, se îmbărbătase Léşiĭ, şi perduse tótă grija.

Iară ce éste să nu trécă, şi orênduiala de la Dumneḑeŭ nu se póte să se amistuéscă! Amu, fără nicĭ o grijă, tarĭ şi sĕmeţĭ Léşiĭ, şi căḑuse la valea Coboltеĭ, unde era de o parte pîrîul, de altă parte óstea, loc deschis, fără trecĕtorĭ. Skinder Paşa perduse şi el nădejdea de a-ĭ dobêndirea, şi trimisése la Jolkovski, pohtind să-ĭ trimiţă un om să scie turcésce. Aŭ tri-

R. 1. E omite : «*cu corturĭ*». — *R. 2.* AA (Pavel Gr.) omite : «*numaĭ*». — *R. 3.* AA (Pav. Gr.) omite după : «*tabĕra Leşéscă*» tot, până la : «*valea ce se chiamă Răchita*».—*R. 4.* C om. : *létopiseţul léşesc.*—*R. 7.* B : «*numaĭ ce aŭ sosit*» E : «*când aŭ ajuns iară*». — (*) AA (Pavel Gr.) omite mereŭ maĭ multe informaţiunĭ până la Domnia luĭ Alexandru Vod feciorul luĭ Iliaş Vod; puţin cas vom face de acest codice. — *R. 17.* C. AA (Pavel Gr:) «*cale*» l. *viaţă.* — *R. 23.* C ad. : «*dupre dênşiĭ*» Nu e în 24, dar e bună lecţiune. — *R. 27.* B. C : «*a se mistui*». — *R. 28.* C. «*ajunsése*» l. *căḑuse.*—*R. 29.* C «*şes*» l. *deschis.* — *R. 29.* C «*trecĕtoare*» l. *plural.*

(*) Veḑĭ citaţiunea întrégă din Chronica luĭ *Piaseciu.* V. A. U.

mis Jolkovski; ce apoĭ nu l'aŭ maĭ slobodit Skinder Paşa pre tâlmaciul acela. Când aŭ fost amu aprópe de Nistru, ca o milă de loc de la Movilăŭ, la un sat anume Slobodia Saucăĭ, în ţinutul Soroceĭ, acolo descălecâ óstea Leşéscă, conacul cel de apoĭ. Holota, ce era strînsură, temêndu-se de Hetmanĭ pentru să nu le eae dobânda,—că jacuisă multe case în ţéră,—să apuce eĭ trécĕtórea la Nistru nóptea, aŭ dat spaĭmă, şi tótă óstea aşia greŭ s'aŭ turburat, cât care cum aŭ putut aŭ apucat cal, sluga a stăpânuluĭ sĕŭ şi pedestraşĭ şi călăraşĭ toţĭ amestecaţĭ uniĭ de alţiĭ fugind, s'aŭ spărcuit tótă tabĕra, Hetmaniĭ rĕmaşĭ singurĭ, unul într'o parte, altul într'alta.

30. Dic uniĭ, să se hie făcut acea spaĭmă din slugile oşténilor, cariĭ mersése la o arie cu fên departe de tabĕră, şi să'ĭ hie lovit Tătariĭ; ce orĭ cum aŭ fost spaĭma, ca aceea aŭ fost în carea nu s'aŭ maĭ putut îndrepta óstea să se aşéde. Póte hi şi de grija trecĕtóreĭ Nistruluĭ; care de care să apuce să trécă maĭ curênd.

31.(*) Aŭ priceput Tătariĭ încă de cu nópte risipa oştiĭ Léşescĭ, şi încălecase toţĭ a doua di des de diminéţă. Aŭ cădut maĭ tóte capetele Léşescĭ pre mâna Tătarilor, părăsiţĭ uniĭ şi de slugile lor, alţiĭ rătăciţĭ. Pre feciorul luĭ Jolkovski, şi cu un nepot al luĭ 'ĭ-aŭ găsit între care, răniţĭ încă de la Ţuţora. Pre Coneţ-Polski, cu puţineĭ ómenĭ buluc,— aşteptând dua, dóră ar puté aduna ceva óste şi să scie şi de Jolkovski ce s'aŭ făcut, — l'aŭ încunjurat Tătariĭ şi aŭ cădut viŭ pre mâna Tătarilor. Iar pre Jolkovski numaĭ cu o slugă a luĭ, rătăcit, pedestru, l'aŭ găsit o drâmbă de Tatarĭ, şi până a înţelége cine éste, vĕdêndu'l om bĕtrân, l'aŭ tăiat, şi apoĭ den sluga luĭ înţelegênd că este Jolkovski, 'ĭ-aŭ dus capul la Skinder Paşa, şi aŭ stătut tótă dua capul într'o suliţă, înaintea cortuluĭ luĭ Skinder Paşa. Şi într'acela loc stâ stilp de peatră, făcut apoĭ de ómeniĭ luĭ Jolkovski, şi până astă-dĭ, in ţinutul Soroceĭ, în cea parte de sat anume Slobozia Saucăĭ, loc ca jumătate de milă de la Movilâŭ.

R. 1. C ad.: «*talmaciu ca acela*». — *R. 6.* **C. G. AA** (Pavel Gr.) «*de Hĕtmanĭ pentru dobândă*». — *R. 10.* **AA** (P. Gr.) omite acéstă explicare aprópe tótă. C: *óstea şi tabĕra tótă*. AA (P. G.) idem. — *R. 15.* **AA** (P. Gr.) dice numaĭ: «*şi nu s'aŭ maĭ putut aşeda óstea*».— *R. 18.* AA: «*Aŭ prins Tatariĭ de véste*».— *R. 28* Pe alocurĭ: *trambă*. E: «*l'aŭ găsit Tătariĭ*».

(*) Dă aci titlu: «*Pentru mórtea luĭ Iolkovski hetmanul leşesc*».

32. Schinder Pășa, după acéstă izbândă, capetele léșescĭ ce aŭ fost, și pre Coneț-Polski, 'ĭ-aŭ trimis la Impĕrăție. Iară el s'aŭ întors la Cetatea Albă, și acolo, preste puține ḑile, 'șĭ-aŭ sfîrșit viața. Ḑic uniĭ să fie murit otrăvit de Vizirul ce era pre atunce la Impĕrăție, temêndu-șĭ veziria de dênsul. Iară Tătariĭ aŭ lovit tótă Podolia și Rusia; fără nicĭ o smintélă de nimenĭ, cu plean mult s'aŭ întors în părțile séle.

Fost'aŭ acéstă risipă a oștilor Leșéscĭ și perirea luĭ Gașpar Vod vleat 7129.

CAPUL AL IX-lea

Zac. 1.(*) După Domnia luĭ Gaspar Vod, aŭ venit la Domnie Alexandru Vod, feciorul luĭ Iliaș Vod. Iar acel Iliaș Vod aŭ fost feciorul luĭ Petru Vod Rareș, și după mórtea tătâne-seŭ, a luĭ Petru Vod, căḑusă la Domnie, precum scrie Uréche Vornicul,(†) și aŭ mers la Sultanul Soliman și s'aŭ turcit; la care întunecare a mențiĭ *(sic)* aŭ venit den desfrănata faptă a curvieĭ.

2. Apoĭ Iliaș Vod aŭ căḑut la Rodos la opreală, și acolo la Rodos aŭ născut acest Alexandru Vod. Spun de dênsul că la mórtea sa aŭ mărturisit legea Creștinească.

3. La începutul Domnieĭ sale, oblicind de mórtea luĭ Gașpar Vod că aŭ fost pricina Șeptilicĭ, Hatmanul și Goia Postelnicul, iaŭ omorît, și trupurile lor le-aŭ aruncat într'o eșitóre, precum s'aŭ pomenit maĭ sus; și cu lége diréptă le-aŭ făcut acé pedépsă. Numaĭ munca ce aŭ făcut feméilor lor și mumeĭ *(îmmcĭ)* luĭ Șeptilicĭ, pentru avuție, aŭ fost peste pravilă; că pre lége diréptă nice feciorul pentru fapta tătâne-sĕŭ, nice părintele pentru fapta feciorulŭĭ de vĕrstă, nu'ĭ platnic.

R. 1. G : «*dobândă*» l. «*isbânda*» — *R. 4.*—E omite de la : «*Ḑic*» până la «*Iară Tătariĭ*».— *R. 4.* G : «*de un vizir*». — *R. 6.* C și AA (P. Gr.) omit «*și Rusia*». — *R. 9.* C : «*în anul*». — *R. 13.* C : dupe «*Rareșĭ*» : «Carele aŭ luat lége turcéscă când aŭ eșit la domnie după mortea tătâneseŭ luĭ Petru Vod. Precum scrie maĭ apoĭ la Domnia luĭ, că aŭ mers la Sultan Suleiman și s'aŭ turcit; la care desfrânare venisă den desfrânate fapte a curvieĭ». l. textuluĭ. — *R. 24. AA.* «*Cu cale le-a făcut*» l. «*cu légea*».

(*) C. E. DD. U. *MM. O.* AA. (P. Gram.) pun aci titlu nou : «*Domnia luĭ Alexandru Vod sin feciorul luĭ Iliașĭ Vod.* U *ḑice : a luĭ Alexandru Iliașĭ*».

(†) Ḑice Uréche : «.... după mórtea luĭ Petru Vodă Rareș tótă țeara aŭ rĕdicat Domn pre Iliașĭ Vod feciorul cel maĭ mare». Leat. T. I. pag. 173.

4. Domnia acésta era fórte slabă şi cu purtatul trebilor péste obicéiurile ţĕreĭ. Şi în ḑilele luĭ aŭ venit şi Impĕrăţia Turcului, singur Sultan Osman, la Hotin,(*) asupra Léşilor; că înţelegĕnd Impĕrăţia de perirea oştiĭ Léşescĭ de Skinder Paşa, avé nădéjde că pré lésne va putea să cuprinḑă din Crăia Leşéscă o parte, socotind că ce aŭ fost fruntea oştilor Léşescĭ şi cu slujitoriĭ véchĭ, aŭ perit în Moldova, şi nu vor avé Léşiĭ nice o putére să'ĭ stée împrotivă. Şi măcar că'ĭ venisă véste că Perşiĭ se gătesc asupra Vavilonuluĭ să'l ia de la Turcĭ, tot aŭ lăsat grija Vavilonuluĭ, şi aŭ stătut după gătire asupra Léşilor peste tótă iarna, trimeţind şi Ceauşĭ la Craiul Leşesc, dându'ĭ scire că vine asupra Crăieĭ luĭ cu tótă putérea.

5. (**) Aŭ acest obicéiŭ Impĕraţiĭ de şi daŭ scire unul altuia când vor să facă rĕsboiŭ unul asupra altuia; de care lucru s'aŭ cutremurat Léşiĭ, de vréme ce, veḑĕndu'şĭ şi rîsipa oştilor cu amendoĭ Hetmaniĭ, şi a vedére venind asupra sa putére ca aceea. (†) Ce aŭ trimis şi Craiul un sol de la sine la Turcĭ, maĭ mult să vadă şi cu ochiĭ: este adevĕrată gătirea Turcilor, se vie, aŭ numaĭ sînt cuvinte? Ce pre solul lor la împĕrăţie *deacă aŭ mers*, nice cu Vezirul nu 'l-aŭ adunat, ce numaĭ 'ĭ aŭ rĕspuns cu scârbă, şi 'l aŭ pornit înapoĭ.

6. Iară şi Craiul Leşesc n'aŭ şeḑut fără gătire; ce îndată iarna aŭ strîns Seĭmu; şi den începutul Seimuluĭ aŭ trimis solĭ pre la tóte ţĕrile creştine, dândule scire de venirea asupra luĭ, a Impĕratuluĭ Turcesc cu tótă putérea împĕrăţieĭ luĭ. Şi aŭ stătut la sfat: să facă oştĭ, de a stare în protivă putéreĭ Turcescĭ? Şi aŭ ales la Seim să facă 30,000 de leféciĭ (††) în cariĭ să hie husarĭ 14,000 şi 8000 pedestrime, alta óste maĭ sprintenă şi

---

R. 9. C: «*se găteazǎ*».—*R.* 9. **U**: «*asupra Bagdatuluĭ*».—*R. 13.* ***AA Raf.***: «***Turciĭ împĕraţĭ şi alţiĭ măcar***».—*R. 15.* **C. G** «de vrĕmile acelea...» l. «*de vreme ce*».—*R. 16.* De aci Cod. **C. AA** omit tot până la «***Trămi-s'aŭ şi Craiul***».—*R. 20.* Adaose aceste vorbe cu italce după Cod. **C.**—*R. 23.* **C** omite «***Solĭ***» **AA** idem.—*R. 28.* **G**: ad.: «***deosebi***» după: «***sprintenă***».

(*) Osman Turcarum imperator ipsemet venit ad bellum contra Polonos. — pg. 340. — *Piasecius.*

(**) **B** pune aci titlu: ***Deaice scrie pentru împĕrăţie când aŭ mers asupra Léşilor până la Hotin, şi pentru mazilia luĭ Alexandru Vod***».

(†) Foarte confusă frasa. Am dat sensul maĭ mult de cât textul.

(††) Piaseciu pune 60,000. «Sexaginta millia armatorum congregati debebant in quibus 14 hastatorum seu Ussarorum equitum millia essent, Catafractorum Germanicorum 4 millia, Cosacorum Stipendiariorum 15 millia... (pag. 339).

la 15000 de cazacĭ să trimită léfe și singur Craiul cu tótă pospolita să încalece; și aŭ stătut și eĭ tótă iarna de gătire. Iară de la Craie streine n'aŭ avut de la nime nice un agiutor; maĭ mult de la Holandezĭ, căte-va corăbiĭ cu platoșe și cu seneţe și cu alte mâestriĭ de óste. Iară de la cele-l-alte Crâiĭ Crestinescĭ fără nice o nădejde de agiutoriŭ s'aŭ întors soliĭ lor. Și încă Némţiĭ oprisă și marginile ţĕreĭ sale, nice pre baniĭ seĭ Léșiĭ să nu facă Léfeciĭ, (*) avênd Impĕrăţia Neamţuluĭ pre acéle vrémĭ marĭ zarve și amestecăturĭ cu Crăia Bohemuluĭ, care Crâie cu alt nume se ḑice Cehul. (**) Așa, lăsase toţĭ pre Léși numaĭ singurĭ să respunḑă Impĕrăţieĭ Turcescĭ. Husarĭ încă atăţia n'aŭ putut face Léșiĭ; că acel fel de óste se face cu greŭ și cu mare cheltuială.

7. Cât s'aŭ desvĕrat, Sultan Osman· aŭ purces cu mare gătire, cu oștĭ strînse de prin toate unghiurile ţĕrilor sale. Așia scrie Hronograful Leșesc (†) că și din limbĭ, apoĭ și din iscóde ce avé Léșiĭ la Turcĭ, cum aŭ avut Sultan Osman 300,000 de călărĭ, 12,000 de Enicerĭ, 80,000 de Tătarĭ, cu Zaim Ghereĭ sultan, Hanul (††) Crîmuluĭ, fără óstea Muntenéscă ce era cu Radul

---

R. 3. G ad. «*nice le-au venit*» după: «*agiutor*». — *R. 4.* Corectat dupe *A Rafael.* Aiurea este *oladezĭ.* — C: *olondezĭ.* — *R. 6.* AA omite de la: «*soliĭ lor*» — la Zac. 7. B — asemene. — *R. 7.* Alocurea se ḑice: «*de la Némţiĭ*». — *R. 15.* U omite: «*oștĭ strînse* etc.» până la: *Așia scrie*» — *R. 16* U omite această parte: «*și de limbĭ, apoĭ și de iscoade etc.*—«*să fi avut Turcul*».— *R. 17.* G: «*au avut*».

(*) «Peditatum germanicum non permisit Imperator collegi in suis ditionibus ob tumultus Boëmicos, nec dum bene tunc sopitos, unde non nisi decem circiter millia peditum, ex Poloniae provinciis germanicis idiomatis. ut ex Prussia, Pomerania, Livonia habebantur conscripta et in universum copiarum illarum numerus, ad 35 millia armatorum fuit reductus, Cosacis Zaporovianis prope 30 mille exceptis».

(**) «Nec quicquam obtinuerunt Legati ex Polonia tunc missi ad omnes Principes Christianos implorando subsidia, necquidem ab Austriacis a quibus certiora sperabantur, ut quorum causa praecipue bellum illud conflatum fuisset, et quorum commodo gereretur. Angliae rex Iacobus VI solus legatum regium Georgium Ossolinski cum aliqua spe auxiliorum, si bellum durasset, demiserat. Et alter Legatus Petus Zeronskii ab arhiduce Alberto Administratore Belgiae aliquantum apparatum armorum obtinuerat; ab Hollandis nil prorsus» pag. 339. *Piaseciu*.

(†) «Ut primovere ad fines Poloniae convenirent monuisse, ingentemque bellicum apparatum adverso Danubio ad ripas Moldaviae comportandum curare».

(††) «Duos Turcas tunc *Chodkievicius* ceperat, ex quibus primum rescivit ipsummet Osmanum Turcarum... et in exercitu suo 300 millia equitum et 12, millia Ianizerorum haberi, praeter Tartaros 80 millia cum Zamibe Ghereĭ Chamo seu regulo ipsorum». pag. 340, *Piasecius*.

Vod. (*) Amu apróape de Dunăre fiind Sultan Osman, i-aŭ venit véşte, cum aŭ luat Perşiĭ Vavilonŭl; ce tot 'şĭ-aŭ păzit calea asupra Léşilor.

8. La Léşĭ lipsia Hĕtmaniĭ amêndoĭ; că Jolkovscki, Hetmanul cel mare perisă, iară Coneţ Polski al doile Hĕtman, era la închisóre la Ţarigrad, şi era zarvă între Léşĭ pentru Hĕtmănie. Ce Craiul Jigmond, ferindu-se să nu caḑă la maĭ mare împărechiare lucrul, între capete, aŭ rĕspuns Domnilor, că aştéptă pre Coneţ Polski să ésă din robie; şi éste pravila lor, ales la capetele oştilor, aşia să mérgă pe rând, din stepen mai mic la maĭ mare. Deci oştile tóte le-aŭ dat pre mâna luĭ Hodkievicĭ, Hĕtmanul de Litva, (**) om vestit din tenerétele sale la rĕsboaie; şi atuncĭ de vêrstă ca de 80 de anĭ.

9. Cu 14,000 de óste aŭ purces de o dată Hodkievicĭ Hĕtmanul; şi înaintea sa aŭ trimis cu 4,000 ómenĭ pre Liubomirski să tréca îndată Nistrul la Hotin, (†) fiind cetatea Hotinuluĭ, din ḑilele luĭ Gaşpar Vod, pre séma Léşilor. Decĭ, intrând Liubomirski în ţéră, pênă a' se apropiè oştile Turcescĭ, aŭ prădat ţéra până în Iaşĭ. Eşind şi lăsând şi Alexandru Vod Iaşiĭ, cu fuga aŭ scăpat la Roman, şi aŭ ars Léşiĭ şi Iaşiĭ; şi din prada ţĕreĭ aŭ strins hrana, care apoĭ aŭ ţinut pre Léşĭ tótă vremea cât aŭ fost la Hotin. În urma luĭ Liubomirski aŭ sosit şi Hodkievicĭ hĕtmanul la Hotin, şi apoĭ după Hodkievicĭ, şi feciorul Craiuluĭ Leşesc Vladislav, cu 16,000 de óste. Nu sciŭ ce vină or hi dat bièţilor târgoveţĭ de Hotin, o sémă ce aŭ fost maĭ frunte de 'ĭ-aŭ împens *(sic)* din cetatea Hotinuluĭ de pre zid, Léşiĭ, fără de nice o milă.

R. 10. E *«din domnia mică la maĭ mare»* l. *«stepen».—R. 19.* C. G. AA Raf. omit: *«eşind»*. U: *«fugitaŭ»* l. *«eşind şi lăsând».—R. 20.* C. şi AA. (Pav. Gram). ad.: *«aŭ scăpat»* ce nu este în alte codice. O admitem fiind bună lecţiune. — *R. 21.* C. şi *AA Pavel Gram. «bucate»* l. *«hrană».* — *R. 25.* E omite *«bieţilor»*.

(*) U: *«fără óstea Raduluĭ Vod Domnul Muntenesc»* l. textuluĭ.

(**) «Et in universum copiarum illarum numerus 35 millia armatorum fuit reductus... etc. Istum itaque exercitum Carolus Chodkiewicz, militaris praefectus Lituaniae, et ilius belli dux supremus, sub initium mensis Augusti congregavit.» pag. 340, *Piacesius*.

(†) «Occupata Tyrae fluvii ripa ditionis Moldavicae, apud arcem Hochim (quo jam Stanislaus Lubomiriski Pincerna Regni cum suis legionibus maturius precesserat, et commeatum prepararat sibi copiosum, qui Postea universis profuit.) castra posit ispe quaqua arce in potestatem suam accepta, tali consilio ut intra vallum et fosam securus consistens...» pag. 340. *Piasecius*.

10. Amu era împĕrăţia la Ţuţora, iară Cazaciĭ tot nu sosise la Hotin, cu mare măhniciune Léşilor, şi amu agiungea Tătariĭ până în tabăra Leşéscă, cât pierduse Léşiĭ de Cazacĭ nădejdea.

11. În 20, ḑile a luĭ August aŭ lovit un sultan cu oştile sale, şi cu mulţĭ şi din óstea Turcéscă, la tabăra Leşéscă, Sub Hotin, cât s'aŭ gândit Hodkievicĭ Hĕtmanul şi alte capete Leşéscĭ, ca amu şi Împĕrăţia singură éste sosită; şi scosése şi Léşiĭ tótă óstea la câmp. Ce Tătariĭ după puţină năvală, s'aŭ dat îndărăt. Şi atunce în ceea-şĭ ḑi, aŭ sosit şi o mie de Cazacĭ înaintea Hĕtmanuluĭ lor, anume Sahai-Daţkiĭ,(†) dându'ĭ scire că sosésce şi óstea Căzăcéscă, viind cu tabăra legată, de treĭ ḑile, tot cu rĕsboiŭ, prin Tătarĭ; că trecusă Cazaciĭ pre la Soroca, şi zăbăvindu-se cu prada, după firea lor, ïĭ apucasă Tătariĭ pre cale. (*) A doa ḑi, în 21 de ḑile August, aŭ sosit şi Sahaĭ-Daţkiĭ cu 20,000 de Cazacĭ; şi într'aceeaşĭ ḑi orânduind Hodkievicĭ şanţurile pre lîngă tabără şi făcênd căutare Cazacilor, aŭ dat scire stréjile, cum sosésce şi Împĕrăţia cu tóte oştile în tocmélă, cum ḑic la Turcĭ : *alaiŭ.* Ce aŭ lăsat Hotkievicĭ căutarea Cazacilor (**) şi aŭ scos şi el tótă óstea la câmp cu tocmélă, puind óstea şi prin văĭ şi prin cereteĭ supuse; singur aŭ stătut cu partea maĭ alésă, a oştiĭ, fruntea, gândind

---

R. 4. **C. U:** «*ordele*» l. «*ostile*». — *R. 6.* **C** om. «*sub Hotin*». — *R. 8,* **G:** «*zăbavă*» l. *năvală.* — *R. 11.* **C** omite: «*în 21 de ḑile August*» M. Costin dâ data după Calendarul vechiŭ. Aşìa el pune aci 21 August, unde Piasecius pusése data de 1 Septemvre. — R. *18.* **G:** «*aŭ părăsit*». l. «*aŭ lăsat*» — *R. 20.* *C* omite: «*cu tocmélă*» şi ḑice: «*supuind óstea*».

(†) Unele codice ḑic: Sahai-Dagni.

(*) Ultima Augusti legio una Cosacorum Zaporovianorum veniens, totum reliquum eorumdem Cosacorum exercitum inter crebros cum hoste conflictus subsequi nunciavit. Apud Soroka enim transmissi Tyra per ditiones Moldavicas iter instituerant, et in medio suo cursu incidentes in Turcas, per media eorum agmina aegrè evaserunt ad castra Polonica 1 Septembris.» pag. 340, *Piasecius.*

(**) In sequenti die dum ipsemet Chodkiewicius Cosacos illos Zaporovios lustrat ac in stationibus disponit, nuntium accepit ab excubatoribus suis Turcicas excubias jám aparere et Turcicum robur in proxime adesse: statimque copiis omnibus ex castris prodire jussit, aciem instruxit et lateribus campi proelio commuttato idonei inter virgulta praesidiis dispositis, ipse cum legione sua praetoria frontem aciei tenens hostem expectavit, quem non multo post sub horam meridianam advenientem excursionibus Cozacorum ad puguam et elicere, et insidia inter virgulta collocatos trahere dum conatur, ille conspicato artificio proelium detrectavit, sed producta sua tormenta contra insidiarum propugnacula direxit alliisque contra praetoriam Hodkiewici: phalangam explodendis vacavit, ac levioribus dimicationibus cum excurrentibus Cozacis aliquot horis certavit».

că vor da Turciĭ rĕsboiŭ. Ce óstea Turcéscă n'aŭ stătut de rĕsboiŭ, ce cum aŭ sosit, aŭ început a descăleca, întindênd corturile. Cantemir Pașa numaĭ cu oștile sale aŭ făcut năvală o dată, la aripa Léșilor. Ce, vĕdênd óstea Leșéscă subtpusă *(sic)* prin tóte văile, aŭ purces și el spre descălecatul oștiĭ sale. Iară Turciĭ scosése o sémă de pusci și da în óstea Leșéscă, și aŭ fost harțurĭ între oștĭ până în séră (*).

12. August 22 desdimineață, aŭ cuprins Turciĭ tot locul acela cu corturile, unde stătusă Léșiĭ în dioa d'întêiŭ. Léșiĭ încă aŭ scos óstea împregĭurul tabereĭ, aprópe; și într'aceea di, tótă năvala Turcilor aŭ fost asupra Cazacilor, vĕdêndu'ĭ încă fără șanțurĭ și osebițĭ de tabăra Leșéscă.

13. August 23 dile de diminéță gătițĭ Turciĭ de rĕsboiŭ. Cazaciĭ era descălecațĭ cu tabăra lor maĭ gios, pe Nistru, de osebĭ de tabăra Léșilor, încă fără șanțurĭ, numaĭ încheiată cu căruțele. Acolo, la Cazacĭ, aŭ făcut mare năvală Turciĭ cu Tătariĭ cu tóte oștile, cât se vedea luată amu tabăra Căzăcéscă. Ce aŭ stătut Cazaciĭ fórte tare și cu nevoința Hĕtmanuluĭ lor, care era oștén dirept; și le-aŭ dat și Hodkievicĭ Hĕtmanul agiutor cu treĭ róte de Némțĭ, și cu 1000 de Haiducĭ cu bardișe (éste un fel de arme, topóre cu códe lungĭ). Decĭ, cum aŭ vĕdut Cazaciĭ agiutoriul, aŭ sărit dirept asupra Ianicerilor, bătându-se de la o vréme **дєціиш** *(sic)* cu sinéțele cât le-aŭ căutat a se da înapoĭ Ianiceriĭ; și așia, gonind Cazaciĭ și Haiduciĭ pre Iani-

---

R. 11. B: «*asupra tabereĭ Căzăcescĭ.* l. «*Cazacilor*» — *R. 13. AA Pav. Gram.* omite: «*de diminéță*». — *R. 14.* E omite de la *căzaciĭ* până «*aŭ făcut mare năvală*». Totușĭ stremută: «*fiind numaĭ cu căruțile tabĕra închiétă,* după: «*mare năvală*». — *R. 16.* C: omite: «*cu Tătariĭ.* **AA P. Gr.** idem. — *R. 19.* 24 ad. de prisos: **om.** «*ostean*» am omis: **om.** — *R. 20. AA Pav. Gram.*: «*cu topóre cu códa lungă*». l. textuluĭ. — *R. 22.* **E** om.: «*bătându-se de la o vréme de țiiș*» — și «*gonind Cazaciĭ*». — *R. 23.* **G. C** ad.: «*ianicerilor*».

(*) Piasecius scrie pag. 340: «Tartari cum Cantemir Murza dextrum aciei Polonicae cornu invadere voluerant, sed et isti ab illis praesidiis inter virgulta latentibus interclusi, nil praestiterunt praeter levia certamina cum procurrentibus manipulis Cosacorum ad vesperam aequali Marte continuata .....» 3 Septembr. primo diluculo Turcae illum montem in quo pridie cum Cozacis velitabantur occuparunt, ibidemque disposito ingenti apparatu Castrensi, et fixis tentoriis (superbo opere ac auratis pleraque fastigiis fulgentia, preferebant prospectui speciem tot palatiorum regalium luxusque asiatici) per immensa camporum adjacentium spatia sua stativa dilatarunt». Miron abreviază iară nu traduce.

niceri, s'aŭ întărîtat și oștile călărețe, și s'aŭ făcut o glogozélă mare între oștĭ, adăogêndu-se și din oștile Turcescĭ cu Tătariĭ, și din bulucurile Léșilor, la acea aripă unde era sfada cu mare vĕrsare de sânge. Și într'aceeașĭ dată la acela rĕsboiŭ aŭ perit capete câte-va de Ianicerĭ, și Pașa de Silistra, vestit resboinic. Den partea Léșilor, din capete aŭ perit Zavișa și Iedreowski, amândoĭ Rotmistriĭ; și den capetele Tătarilor de Litva aŭ perit Bogdan Mârza și Țarovicĭ Mârza (†). Lucru mare, cum îĭ lăudă Cronica Leșéscă, cum aŭ stătut de bine atuncĭ împrotiva Turcilor, măcar că sînt și eĭ Turcĭ de Lége! Într'acea ḑi spun să hie chiămat Sultan Osman pre Ianicerĭ, și le-aŭ ḑis, că nu va mânca până nu vor lua tabĕra Căzăcéscă.

14. 24 a luĭ August, Léșiĭ la câmp n'aŭ eșit, ce aŭ stătut tótă óstea la întărirea șanțurilor, că până atuncĭ pre maĭ multe locurĭ era tabĕra Leșéscă numaĭ cu care îngrădită. Iară Turciĭ, într'acé ḑi, vĕḑênd că Léșiĭ nu staŭ de resboiŭ, ce de lucrul șanțurilor, și călăriĭ deavalma cu Ianiceriĭ pedeștri întêiŭ aŭ dat năvală unde era fruntea șanțurilor; și acole dându-le tare Némții rĕspuns, s'aŭ mutat maĭ sus, cercând loc maĭ slab. Ce și acolo la năvală aŭ căḑut mulțĭ den turcĭ; apoĭ și la al treilea loc aŭ luat maĭ despre Zvancea, ce și acolo s'aŭ apĕrat

---

R. 1. **AA P. Gr:** *«amestecătura»*l. *glogozélă.* — *R. 4. AA Pav. Gr.: aceeașĭ ḑi,* și omite: *«resboiŭ»* — *R. 5.* E: *«multe»* l. *«cateva».* — *R. 5. AA Pav. Gram*· și **G:** *«vitéz»* l. *«resboinic»* și **U** omite: *«vestit resboinic».* — *R. 5.* Am corectat numele după Piaseciu; în codicele române este: *Endriovski.* — *R. 7.* Unele codice: *Rohmistri.* **AA Pav. Gram.** omite numele celor 2 rotmeistri și tot ce urméză până la: *într'aceea ḑi spun.* — *R. 7.* Piaseciu scrie: *«Bohodan».* — *R. 10.* **C:** *«măcar că și eĭ țin legea Turcéscă».* **E:** *«de o lege cu dênșiĭ».* — *R. 11.* **U** ad.: *«și pre lefegiĭ»* după: *«Ianicerĭ».* — *R. 12.* **C:** *«până nu va vedé luată».* — *R. 15.* E: *«pe unele locurĭ»* l. *«pe maĭ multe».* — *R. 16.* **C:** *«nu es la resboiŭ, ci staŭ».* E omit.: *«ci de lucrul șanțurilor».* — *R. 21.* B: *«aŭ mers».* l. *«aŭ luat»* **C:** *s'aŭ mutat maĭ spre.»* E om: *«aŭ luat»* și ḑice: *«și maĭ la al 3-lea loc, maĭ despre Zvancea».*

(†) «... donec accurrentes in auxilium laborantibus pedites Germani et Ungari, magna strage oppugnatores inde repulerunt, denumque emissus á Chodkiewicio levioris armaturae equitatus, illis longius propulsis insistent acerrima excitata pugna ad occasum solis protracta, agmina illa barbarorum in fugam vertit, caesis plurimis inter quos occubuit et Bassa Silistriae bellator Veteranus; ex Polonis nobiles soli Zavissa et Iedreowski perierunt. ac Tartarorum Lithuanicorum (isti quoque licet Machometani contra Machometanos strenue pugnarunt) ductores Bohodan et *Csarowic,* gregarii aliquot, vulnerati plures et equi jaculis bonbardarum non pauci laesi. Captivi referebant turcarum imperatorem eo die cibum sumere noluisse, nisi prius illa Cosacorum castra coepisset». pag. 341, *Piasecius.*

Léşiĭ tare şi până a miadă-ḑi aŭ dodăit pre Léşĭ. Iar de la amiadă-ḑi iar cu tótă năvala aŭ lovit la tabăra Căzăcéscă care amu era grijită peste nópte cu dóuĕ rândurĭ de şanţurĭ: un şanţ tocma pre lângă care, iară alt rând de şanţurĭ maĭ pe departe de taběră; şi amu lipiţĭ de şanţurile Léşilor. Multă óste Turcéscă aŭ perit de Cazacı într'acea năvală; şi aŭ gonit Léşiĭ pre Turcĭ înfrânţĭ de focul Cazacilor până în corturĭ.

15. August în 25: Nemica n'aŭ gândit Turciĭ la paguba oştiĭ sale ce aŭ avut. (*) Ce a doa ḑi aŭ scos puscile céle marĭ şi s'aŭ apropiat de şanţurile Cazacilor, şi aŭ dat nepărăsit în Cazacĭ câte-va césurĭ. În loc de minunĭ, scrie Hronograful Leşesc: că dând aşĭa des, şi maĭ mult de un Cazac, anume Vasile Sotnicul, n'aŭ perit, iară caĭ mulţĭ aŭ ucis în taběră. După patru ceasurĭ, ce începuse a bate puscele în Cazacĭ, aŭ eşit căzaciĭ şi aŭ făcut năvală la puscĭ, de unde bătea şi din aripa despre Léşĭ aŭ lovit un stol de Léşĭ iar într'acolea şi aŭ împins pre tótă óstea aceea de pre lângă puscĭ şi aŭ apucat tóte puscele acéle apropiéte şi aŭ mers Cazaciĭ într'acea ḑi pănă în corturile Turcéscĭ, cu mare spaimă în tótă oastea Turcéscă. Ce cum e hirea Câzacilor, la dobîndă lacomĭ, aŭ dat jac în corturile turcilor şi cu acé zăbavă avěnd vréme Turciĭ, aŭ împins iar pre Cazacĭ şi de la Corturĭ, şi de la puscĭ. Puscilor apucase Căzaciĭ de le stricase rótele şi straturile.

16. Dentr'acea ḑi amu aŭ maĭ resuflat Căzaciĭ şi s'aŭ acolesit Turciĭ despre partea Léşilor cu nâvală, că se deprinsése Léşiĭ de sta gată bulucurĭ călârĭ şi cât împingé Câzaciĭ den foc pre Turcĭ, iară Léşiĭ îĭ lové din aripă.

Decĭ, den 26 a luĭ August aŭ căḑut greul asupra Léşilor, că în 27 a luĭ August, mare năvală aŭ făcut Turciĭ la óstea Le-

---

R. 1. E. om.: *«şi până amiadă-ḑi aŭ dodăit pre Léşĭ».*—*R. 3.* E: *«bine cu dóue rândurĭ de şanţurĭ»* l. text. **U**: *«care era grijită cu 2 rândurĭ de şanţurĭ».* — *R. 9.* U om. *«a doua ḑi.* — *R. 11.* E omite: *«în loc de minune scrie Hronograful Leşesc* — *«şi mai mult de un cazac».* — *R. 14.* E omite: *«după patru ceasurĭ».* — *R. 16.* E: *«şi din tabăra Leşilor»* l. textuluĭ.— *R. 19.* 24 ad. *«şi amestecătură»* după *«spaimă».* — *R. 21.* **B. U**: *«Aŭ prins a jăcui.* **24** şi **C** aŭ dat îndată de jacurĭ. — E: *«aŭ dat jac în corturile Turcilor».* **G** şi **AA Raf.**: *îndată de jacurĭ.* — Corigem după E.— *R. 22.* E omite: *«iar».*

«Istis nil territi Turcae, altero die conductis 13 Grandioribus tormentis, eadem stationem iterata irruptione vehementius oppugnarunt, sed postquam illa tormenta horrendum (solus Vasil nomine, centurio fuit occisus, equi plurimi) per duas horas detonarunt..» pag. 341, *Piasecius.*—*R. 22.* **U** eronat scrie: *«au închis»* l. *«aŭ împins».*

șéscă, care era scósă denafară de șanțurĭ, și aŭ înfrînt pe Léșĭ, și douĕ bulucurĭ de Némțĭ a *duoĭ Polcovnicĭ* aŭ perit cu totul. Mare bucurie în Turcĭ și sĕmeție de atâtea capete de Némțĭ de cariĭ sta o grămadă înaintea corturilor Imperătescĭ! Și să nu hie întors pre Turcĭ îndărăt nisce stégurĭ de Husarĭ, la grijă era și tótă tabăra Leșéscă, așia se amestecasă de reŭ Léșiĭ! Aŭ luat într'acea ḑi Turciĭ stégul luĭ Hodkievicĭ. Rumpându-se zâbala caluluĭ stegaruluĭ carele purta steagul de Husarĭ la Hodkievicĭ, 'l-aŭ băgat pre stegar, fără voia luĭ în desimea Turcilor.(*)

La acé grijă scrie Hronograful, că singur moșnégul Hodkievicĭ aŭ eșit din șănțurĭ afară, și prin tóte cele-alte porțĭ eșia orănduită óste, și așia s'aŭ desbărat într'acé ḑi de órba navală a Turcilor; Iară óste Leșéscă aŭ perit multă într'acé ḑi și steagul luĭ Hodkievicĭ cu steagarul. (**)

17. August 29 și 30, Turciĭ aŭ șeḑut pre odihnă,(†) iară Hodkievicĭ Hetmanul, măhnit pentru steagul sĕŭ, care lucru, la oșténiĭ acesteĭ părțĭ, și în loc de necinste și în loc de piezĭ reĭ se socotésce. In ḑi întĕiŭ a luĭ Septemvre aŭ socotit Léșiĭ să lovéscă nóptea pre Turcĭ cu tótă óstea sa, numaĭ pedestrimea să lase în șanțurĭ, și așia aŭ făcut: toată óstea scosése dinafară; ce aŭ împiedecat lucrul și gîndul lor plóia. A

R. 2. **U :** omite vorbele subliniéte. — *R. 3.* **U** omite : *«și semeție»*. — *R. 7.* **E. U** omit de la: *Hodkievicĭ* până la: *«la acé grijă»*. — *R. 16.* 24 ad : *«28, 29 și 30»*. – *R. 16.* **U** ad : *«treĭ ḑile»* și omite datele *28 și 29*. — *R. 18.* Veḑĭ textul luĭ *Piasecius.* maĭ jos, despre *«piezĭĭ reĭ»*. —*R. 19.* E : *«s'aŭ sfătuit»* l. *«socotit»*. G. **AA** *(Raf) : «aŭ pus gând Léșiĭ»*. **U** omite întreg paragraful până la zăcéla 19. — *R. 22.* E. om. *«si gândul»*. — *R. 18.* **C :** *«Kiezi pzi»*.

(*) «Signifer Chodkiewici, Iankowski, cum effrenatum equum in receptu flec tere non valeret, inter turmas hostium delatus, caesus ne fuerit an vivus captus sciri non potuit, sed signum quod ferebat interceptum Turcae in subsequentibus. congressibus ostentarunt; hocque maxime afflixit Chodkiewicium, quasi fatalem victoriarum et fortitudinis ipsius terminum mox ad futurum fuisse praesignificasset» pag. 342. (Piasecius).

(**) Veḑĭ *Piasecius* pag. 342 Aci M. C. nu traduce, ce se referă numaĭ la informațiunea de la autorul polon.

(†) 8 Septemb. quieti utrinque data, 9 ejusdem et 10 Chokiewicius cum instructa acie in loco proelii antecedentis expectavit et cum praeter pauce singularium huic inde excurrentium certamina, Turcae in campum apertum prodire detrectarent, ille consilio militari facto, eorum castra 11 septemb. adoriri decrevit. Adquod post secundam vigiliam noctis insequentis, totus exercitus ordinatus ex suis stationibus, longè processerat, et jam praemissae Cozacorum Zaporo-

doa ḑi aŭ oblicit Turciĭ gândul Léşilor, din Haiducĭ Ungurĭ,(*) cariĭ tot-d'auna fugé de la Léşĭ la Turcĭ, şi de la Turcĭ Ruşiĭ tot-d'auna. Iară cazaciĭ nu s'aŭ răbdat nice pe ploaie: la o aripă de corturĭ aŭ îndrăznit de aŭ lovit tot într'acé nópte.

19. A treia ḑi a luĭ Septemvre, aŭ venit în tabăra Leşéscă de la Radul Vod Domnul muntenesc, Batişte Veveli, om de neamul sĕŭ Critean, — ḑic să hie fost cu scirea viziruluĭ, — îndemnând pre Léşĭ să trimiţă sol de pace la Turcĭ.(**) Şi nu s'aŭ apêrat Léşiĭ, aŭ trimis om fórte cu ispravă de la sine, anume Zelenski, să întrebe, puté-vor să se priiméscă soliile la Impĕraţie, aŭ ba? şi de atuncé ămbla şi soliile; iară şi sângele bieţilor oşténí maĭ mult se varsă de âmbe pârţile între dênşiĭ în tóte ḑilele şi în tot césul.

20. In cincĭ ḑile a luĭ Septemvre, aŭ istovit Turciĭ şi podul peste Nistru şí aŭ trecut şi în ceea parte de Nistru, óstea. Avé hrană până atuncĭ slobodă de caĭ, Léşiĭ, peste Nistru; iară dintr'acé ḑi 'ĭ aŭ închis şi de peste Nistru; şi tot într'acé ḑi aŭ venit şi Caracaş Paşa de Buda,(††) carele temêndu-se de Impĕrăţie, scârbită pe dînsul pentru zâbavă, trimisése respuns

---

viorum ac peditatus Polonici et germanici turmae, castra illa hostilia attigerant secura nimium sine ullis munitionibus vel excubiis, et plane tali dolo opportuna, sed repente pluvia tempestate exhorta, quà usus bombardarum adimeretur» pag. 342. *Piasecius.*

(*) «Turcae Vero a transfugis duobus Ungaris ex cohorte Moscinski de illo periculo postridie primum admoniti, post haec cautiores, excubias diligentiores habebant».

(**) 13 et 14 Septemb. Baptista *Verelli (sic)* (Cretensis fuit et jam ante venerat ad castra cum Theophilo Szemberg. reverso a Vesiro ad quem fuerat missus, ut exploraret hostis consilia) nomine Palatini Moldaviae Radulii, seu potius à Vesiro subordinatus veniens ad castra solicitavit, ut mitteretur aliquis ad Castra turcica pro tractanda pace, ac destinatus eo fuit Iacobus Zelenski vir usu rerum praestans, et tanto par oneri: nihil tamen remiserunt interim Turcae de studio promovendi et belli, et juncto ponte Tyra fluvio, ad adversam ripam ditionis Polonae partem exercitus trajecerunt, ut inde quoque polonica castra oppugnarent, pabulationeque prohiberent. (pag. 342. — *Piasecius*).

(†) «15 vero Septembris cum recentes copias *Karakas Bassa* Budensis ad turcica castra adduxisset et ipse in re militari probatus, non ita difficilem expugnationem castrorum Polonicorum asseveraret, eam comiserat ipsi Turca»

R. 6. 24 cred eronat *Veveli* loc.: *Veleli.* — Vedi despre *Baptiste Veleli* nota la finea condiculuĭ. U omite: «*om de némul luĭ Cretean*». *R. 10.* U: «*soliĭ de pace*». — Unele codice: *soliĭ.* — *R. 11.* U ad: «*începură a âmbla*». — *R. 14.* E. C. G. U. *AA. Raf.*: «*obirşit*» l. «*istorit*» — *R. 16.* C. E omite: «avé hrană etc. «*şi tot intr'acé ḑi*».

viziruluĭ că nu va mérge la adunare până nu va hi întêiŭ în tabĕra Leșéscă.

21. Tótă óstea Turcéscă (*) era să pornéscă după Caracaş Paşa; și din tóte părţile aŭ stătut năvală asupra Léșilor; iară cu mult maĭ mare névală unde era însușĭ Caracaş Paşa. Era acel loc despre Zvancea, unde era maĭ slabă tabăra Leșéscă. Il dusése pre Caracaş Paşa, anume la acela loc nisce Ungurĭ ce fugisă de la Léșĭ la Turcĭ, și acé nâvală aŭ făcut la șanțurile Leșescĭ, cât să nu hie apucat a eși un buluc de Némţĭ cu Căpitanul lor, anume Veiher, Neamţ, — și s'aŭ prilejit și vr'o 2,000 de Cazacĭ căriĭ păscé caiĭ, ţinduĭ deamână prin ciritei,--lua Caracaș Pașa șanţul Léșilor; ce Némţiĭ care se prilejise cam din dosul oștiĭ Turcescĭ, și alţiĭ de pre șanţurĭ aŭ vĕrsat focul în Turcĭ. cum daŭ Némţiĭ odată, toţĭ; și într'acel foc aŭ nemerit glonţul din sinéţă pre Caracaş Pașa dirept prin cap. Decĭ, cât aŭ vĕḑut Turciĭ că aŭ căḑut Pașa, s'aŭ dat înapoĭ. Eșitaŭ şi Léșiĭ călărĭ din şanţurĭ; ***iară n'aŭ gonit pre Turcĭ***, stând după alte locurĭ de sprijinit pe unde maĭ năvăleaŭ Turciĭ.

22. Slabisă Léșiĭ(**) de hrană și de desime mare de trupurĭ

R. 2. **B** şi **G** eronat ḑice: «*tabîra Turcească*. — *R. 10.* E omite numele capitanuluĭ. — B: anume *Veer*. — **G** şi **A A R**: *Beer*. Am cores după *Piaseciu* — **U** omite dupe: ***buluc de némţĭ*** : «***cu un capitan anume Veer***». — *R. 12.* **C**: ad: «***maĭ*** : ***maĭ luasă*** l. «*lua Caracaș*». — *R. 15.* E: «*aŭ perit și Caracaș*» l. textuluĭ. — *R. 17.* E omite vorbele subliniéte. — *R. 17.* **U**: omite: «***căldrĭ***».

(*) Ab hora itaque pomeridiana descenderat acies Turcica in campum intermedium, et Karakas Bassa per saltus virgultis consitos a transfugis Ungaris conductus, qua minime sperabatur, praetervectus stationem Ioannis Veiheri Palatini Culmensis ad latus Castrorum à porta Polonica protensum aggere exili cinctum cum Ianizeris peditibus et equitatu expeditiore pervenit, indeque magna vi rejicere defensores contendebat: et cum isti in sustinenda tanta hostium multitudine laborarent, nec jam jaciendis telis jaculisque sufficerent, per illam eandem portam equitatus relictis equis pedes excurrens, et alii ab aggere saltu delapsi, oppugnatores invaserunt: peditatus quoque Veiheri Germanicus ab incauto hoste transeunte ad manum dextram neglectus, in ejus latus bombardarum pilas direxit, et Cosaci qui ibi prope in pascuis equorum excubabant, accurrerunt ad tergam ipsius. Atque ita concitato a pluribus partibus acerrimo praelio, Turcae cum multa sua strage fuerunt rejecti, et accepto cadavere Karakas Bassae in eodem conflictu cum fortioribus quibusque caesi, fuga evaserunt ad aciem suam, quae inmota in suo ab initio tunc capto loco steterat, nec aliud subsidium dederat suis pugnantibus, praeter quod eos fugientes recepit.

(**) M. C. nu traduce literarmente aceste scirĭ din *Piasecius*, ci le resumă, ba icĭ-colea, adaoge și den alte isvóre. In Piasecius nu este, bună óră trecută vorba

se făcusă mare putóre în taběra lor, că nu maĭ birué a căra trupurile în Nistru. (*) Decĭ, se scornisă bóle între oştenĭ, şi maĭ vârtos muriá caiĭ de o bólă ce era în caĭ. Vladislav feciorul Craiuluĭ zăcea bolnav, şi Hodkievicĭ Hetmanul iar aşia; de care bólă aŭ şi murit Hodkievicĭ Hetmanul, acolo la Hotin, Septemvre 14, om între Léşĭ vestit de lucrările rĕsbóielor. Spun de dênsul că până aŭ fost viŭ, când aŭ venit pomenirea de pace de la Radul Vod, să hie ḑis; «Lasă, lasă! să vie Simedrul: se va căi Sultanul Osman, că aŭ venit asupra Léşilor»!.

23. Treĭ ḑile după perirea luĭ *Caracaş Paşa*, Turciĭ aŭ stătut fără rĕsboiŭ; iară Tătariĭ ardé şi prăda ţéra Leşéscă *pe lângă Camenițǎ şi maĭ în sus şi fuma ţéra Leşéscă*(**) la vederea ochilor Léşilor; şi eĭ închişĭ de tótă hrana, maĭ mult ce resbia Căzaciĭ pen pădurĭ, pe la cetăţĭ aprópe, şi aducé câte-óre-ce hrană, ce iar nu de agiuns. Şi aŭ ales şi Léşiĭ într'un rînd nóptea

---

luĭ Chodkiewicĭ, când aŭ venit propunerĭ de pace de la Radul Vod. Eată aci însuşĭ textul din *Piasecius* relativ la acest pasagiŭ din M. C.

«Sed Polonos magis affligebat quod nullum commantum a foris recipiebant, cum Tartari longe latèque vicinas regiones Poloniae excursionibus infestas, et *Camenecium*, vicinaque oppida, ex quibus necessaria ad Castra suppeditari debuerant, quasi obsessa tenerent. Unde non nisi a peditibus per sylvestria et montana devia a Camenecio et oppido Czarnokozienice panes ac esculenta pauca ad Castra adferebantur: et nonunquam Cozaci Zaporoviani excurrebant pabulatum. Potus vero cum nullus adduci posset, milites adsueti Cerevisiae, vel vino, cum aquam solam bibere cogerentur, dissenteriae morbo inde conceptum multi, praesertim germani, interibant. Immo alii quoque commodiores, forte ex intemperie aeris insoliti (ut est ille Moldavicus longe diversus a Polonico) varios morbos plurimi contrahebant, et Princeps Wladislaus statim a suo in castra adventu valetudinem amisit, totoque eo tempore decubuit, nec aciem turcae vidit, ac ex ejus comitatu per vices continuo multi aegrotarunt. Et demum etiam Hodkievicz dux belli illius, sive moerore animi, quod Tyrones veteranus monitores haberet, sive labore fractus (erat sexagenarius) graviorem infirmitatem contraxit, cum quà deductus ad Arcem **Chocim,** ibidem 24 Septembris decessit, vir magnanimus, et vera Martis sobolis, quò nullus imperator militaris fortius unquam pugnavit, nullus austerius servavit disciplinam militarem». (pag. 343 *Piasecius*).

(*) ...«qui propterea innumeri quotidie interibant, eorumque cadavera totis castris jacentia, (poterant facile omnes sordes in Tyram praeterlabentem dejicri, et castra munda servari) horibili foetore omnia replebant, et pene aerem infecerant, ex quo contagiosus equis morbus exortus, per totam tunc serpsit Poloniam.» pag. 344. *Piasecius.*

(**) Vorbele subliniate lipsesc în **24,** dar le luăm din alte Codice fiind de sigur ale luĭ Miron Costin.

R. 7. E «*când aŭ venit sol de pomenire de pace de la Radul Vod*» l. textul—*R. 14.* E «*palancĭ*» l. «*cetăţĭ*». — *R. 15* E: «*aducé hrană ce putea* ci *iar nu de agiuns*».

ca la o mie de Haiducĭ, cu nisce care de aŭ adus puţină hrană din Cameniţa şi iérbă de sinéţe, că împuţinasă Léşiĭ şi iérba şi plumbul: şi bóle se scornisă multe în Léşĭ şi în Némţĭ, şi maĭ alés bólă de vintre, învĕţaţĭ cu bere şi cu horilcă, iară acolo numaĭ apa Nistruluĭ era băutura, care éste fórte gré la bĕut. (*)

24. Sfătuia (**) uniĭ dintre Léşĭ se lase pedestrimea să apere şanţurile, iară eĭ să iasă călărĭ; alţiĭ sfătuia să pornéscă pre feciorul Craiuluĭ, să mérgă el să sirguéscă pre tată-sĕŭ, pre Craiul, să vie maĭ curând cu agiutor; şi să burzuluise şi óstea Litveĭ, numaĭ să o plece din tabĕră. Ce apoĭ tóte acéle sfaturĭ le-aŭ aşeḑat Liubomirski pre carele 'l-aŭ şi ales óstea în locul luĭ Hotkievicĭ, şi 'l-aŭ pus feciorul Craiuluĭ Hĕtman.

25. În 15 a luĭ Septemvre se întorsése şi solul lor Zelinski, trimis la Vizirul. Şi tot într'acé ḑi aŭ lovit Turciĭ iar tabăra Leşéscă, la pórta Litveĭ, ce făcusă Léşiĭ în céle treĭ ḑile o tabie, adecă o baştă den afară de şanţurĭ, de care nu luasă Turciĭ aminte. Ce şi den şanţurĭ şi den tabie dând Léşiĭ tare foc, aŭ căutat Turcilor a se da îndărăpt. A doa ḑi, Septemvre 16, aŭ trecut Turciĭ puscele în ceca parte de Nistru şi aŭ bătut tótă ḑioa în tabĕra Leşéscă; şi tótă ḑioa aceea numaĭ un Némţ aŭ ucis la corturile feciorului Craiuluĭ; şi tot într'aceea ḑi aŭ trecut Nistru şi singur Sultan Osman şi aŭ mers de aŭ vĕḑut Cameniţa. Pusése să bată o cetăţue, anume Panioviţiĭ, lângă Cameniţă. Ce era acolo nisce Haiducĭ, puşĭ de pază, şi aŭ perit caţĭ-va Turcĭ de Haiducĭ, şi aŭ lăsat cetăţuia aceea ne dobândită. Iară pre lângă Zvancea numaĭ cât aŭ trecut, pre lângă cetate. Scrie *Létopiseţul Leşesc*, să hie ḑis Sultan Osman pentru Cameniţă: «Dumneḑeŭ aŭ făcut cetatea acésta şi Dumneḑeŭ o va lua.» Iară acum în ḑilele nóstre o aŭ luat Sultan Mehmet Împĕratul Turcesc, numaĭ în nouĕ

R. 1. **AA Pav. Gr.**: 2,000. — *R. 4.* **AA Pav. Gr.** «*cu bére cu horilcă*» C: «*învĕţaţĭ cu bére cu horilcă*» B: «*învĕţaţĭ cu bére şi cu horilcă*».— *R. 10.* **U**: «*se rocoşi*» l. «*burzului*» **B.** «*asemene*». — *R. 31.* Cod. 24 omite data acésta. Acest pasagiŭ e omis aci de Codex *AA Pav. Gr.* dar îl intercaléză maĭ jos, ca şi **C B E**, etc. — *R. 31.* **AA Pav. Gr.** «*Achmet*» l. «*Mehmet*».

(*) Veḑĭ maĭ sus textul luĭ Piasecius.

(**) «...Sed multi milites ad secessionem nimium propendebant mortuo Chodkievicio, praesertim Lithuanicae cohortes ac Cozaci Zaporoviani, ni eos retinuisset liberalitas solertiaque Lubomirscii, et principis Vladislai authoritas, permissa cura turmarum Lithuanicarum Alexandro *Sapiha* praefecto Orsensi.» pag. 343. *Piasecius.*

ḑile, *în anul 7180 August 16*, pentru pĕcatele Léşilor şi netoméla între eĭ. (*) 1

26. Făgăduită era plata Tătarilor la Hotin (**) de la Sultan Osman: care va aduce cap de Cazac să iée câte 50 ughĭ de

R. 1. **C. E. A Raf. AA P. Gr. U** nu daŭ data acésta.— *R. 4.* **B. C.** *AA. (P. Gr.)* ad.: «*bacşiş*» după «*să iée*».

(*) Interim etiam redierat Iacobus Zelenski ex castris Turcarum, qui mitti quidem ad se Legatos cum plena ad tractandam pacem potestate volebant, omnem tamen curam eo converterant, ut armis decernerent, vel priusquam pax concluderetur ignominiam in praeteritis conflictibus acceptam, glorioso aliquo successu delerent. Unde 25 Septembris instructis suis turmis oppugnationem iterum instituerunt ad latus Castrorum inter portam Lithuanicam et Polonicam medium: ubi ab excurrentibus Cosacis Zaporovianis impulsi in propugnaculum Szembergi quod ignorabant recens ibi ex cespitibus fuisse congestum, densis ex tormentorum bombardarumque emissis jaculis percussi plurimi perierunt, et reliqui retrocedere sunt coacti. Et insequenti die tormentis grandioribus binis ad ripam Tyrae Polonicis Castris oppositam traductis, contra tabernacula Principis Vladislai fulminarunt: ubi nonnisi unus ex Germanis excubitoribus fuit occisus. Inde etiam explosis tormentis alliis minoribus stationem Cosacorum Lissovianorum usque avesperam oppugnarunt, nullo istorum damno. Ipse vero Osman Imperator Turcarum transierat Tyram cum petiori equitatus sui parte et Ianizeris, ut aliquam Arcem vicinam interciperet, et vel ita expedioni illi suae nomen aliquod compararet. Et pervenerat Cameneciam usque, eamque à monte vicino prospectans cum munitiorem quam sperarat videret, et unus ex adstantibus interoganti à quo fuisset munita; á Deo munitam (loci natura mirabili) dixisset, respondisse fertur: itaque Deus eam ipse expugnet, exustoque in eo monte Fano Armenorum ligneo, inde conversus, Castrum Paniowce tormentis quati et opugnari jussit: sed ibi quoque uno et altero Magistro tormentorum ab illa arce pila bombardae percusso, cum alii praesto non adessent, qui scirent illam artem, re infecta recessit». pag. 344. *Piasecius.*

(**) Tartaris autem proposuerat 50 aureos nummos in singula capita Cozacorum quos adducerent; et penè quotidie in resecandis magno numero agricolarum, sub nomine Cosacorum interceptorum cervicibus spectaculum capiebat. (Bis mile fuisse dicuntur illi miseri in ipsius conspectu jugulati). Interim nil remittebatur utrinque ex fervore bellico, sed Turcae ut illam Cosacorum Lissoviorum stationem expugnarent, iterum ad omnes Polonicorum Castrorum partes, distributus suis equitum, Ianicerorum, tartarorumque turmis, ad adversam Tyrae fluvii ripam conductis majori numero grandioribus tormentis, contra latus fluvio illi proximum, etin illam stationem Cosacorum Lissoviorum ingentem vim jaculorum ultra duas horas continuato impetu explodebant: ac a continenti Ianiceri selectioresque equites. descendentes ex equis, in eandem stationem, adjuti fossis a Zaporoviis relictis (Nuper a ripa fluvii recesserant proprius castra majora) nec bene demolitis, irruptionem fecerunt, magnaque pertinacia eam oppugnarunt, ex opposita ripa tormentis tonantibus, ac Tartaris quasi tranaturi simulque irrupturi essent, cum horribili clamore ei loco imminentibus.» (pag. 344. *Piasecius.)*

aur. Decĭ alerga Tătariĭ lovind prin ţéra Leşéscă ţĕrănimea, şi le aducea capetele şi lua banĭ. Ci carasă nisce grămădĭ de capete de ţĕranĭ înaintea corturilor Impĕrătescĭ, cu numele de Cazacĭ. Iară óstea Turcéscă neputênd strica Léşilor den frunte, aŭ trecut Nistrul puscile cele marĭ, şi bătea fórte tare de ceea parte pre Cazacĭ; şi o parte de tabără Leşéscă, numaĭ ce aŭ căutat a se muta de la mal şi Cazacilor şi Léşilor de pre unde ajungea puscile. Şi în 16 a luĭ Septemvre acela rĕsboiŭ şi năvală s'aŭ făcut, cât amu dedésă Tătariĭ în not să trécă apa să intre în tabĕră. Care grijă vĕdênd Liubomirski, carele era în locul luĭ Hotkievicĭ celuĭ mort, aŭ pogorît Némţĭ pedestri cu foc, şi s'aŭ îmbărbătat şi Cazaciĭ şi aŭ început a da foc fórte des, cât aŭ căutat Turcilor a părăsi de odată puscile şi a se maĭ depărta de la mal.

27. Acéste lucrându-se la Hotin, Jigmond Craiul Léşesc venia încet, Leşésce cum se dice, într'agiutorul fecĭoruluĭ sĕŭ. Şi amu se împuţinase de tot în tabĕra Leşéscă iérba de sinéţe şi de hrană era fórte strînşĭ; care nevoie nice de la Turcĭ nu lipsĭa, că flămândise fórte rĕŭ şi Turciĭ, şi în tóte dilele venĭa veştĭ de marĭ prădĭ ce făcea Cazaciĭ pe Marea Négră. Decĭ venise iar Batişte Veveli de la Radu Vod, Domnul Muntenesc, cu făgăduinţă tare că or hi priimite soliile, nemaĭ de zălóge ce pohtisă Léşiĭ de la Turcĭ, el a dus rĕspuns că éste cu ruşine Impĕrăţieĭ să dea zălóge. Decĭ şi Léşiĭ aŭ ales pe Iacob Sobieţki, tatăl luĭ Sobieţki ce aŭ fost acmu Craĭ şi pre Zoravinski Castelanul de Bălza, şi aŭ mers soliĭ léşescĭ în tabĕra Turcéscă. (*)

28. Schimbasă Impĕratul pre Vizirul, în scărbă că n'aŭ fost harnic a lua tabĕra Căzăcéscă, (**) şi pusése alt Vizir; carele,

---

R. 14. A. Raf. : «tunurile» l. *«puscele»*. — *R. 15.* **C** şi **AA.** [**P. Gr.**] adaogă : *«toate»* după : *«Aceste»*. — *R. 16.* **AA.** (**Pavel G.**) omite : *«cum se dice : Leşésce»*. — *R. 22.* **B. G.** omite : *«tare»*. — *R. 25.* Cores după **B.** *AA Rafael : «tatăl Craiului de acum»*. — **G** : *«tatăl luĭ Sobieski Castelanul de Balza»* este confusiune cu numele următor, omiţênd pre Zoravinski, care acela e Castelanul de Bălza — **U** omite : *«tatăl luĭ Sobieţki ce aŭ fost acum Craiŭ»*.

(*) Acéstă zăceală nu este o traducere ci o resumare din pag. 345 a luĭ Piaseciu. Am corectat numele solilor léşĭ dupe Piaseciu.

(**) «.... a Dilaver Vesiro recens in locum Vsaimi ob rem eousque infeliciter in illo bello gestam amoti suspecto datis. . . . . Nec tamen faciles pacis conditiones proponebant; immo audacius spernebant minas, ac rejecerunt contemptim mentionem Delaverii Vesiri de tributo annuo Constantinopolim mittendo et de tradendis ad poenas antesignanii Cosacis, pro damno illato ditionibus ottomanicis» pag. 346. *Piasecius.*

vrênd să'şĭ aréte lucrurile maĭ tarĭ, aŭ ḑis solilor Léşescĭ să lége bir pre an la Impĕrăţie; care lucru nice într'un chip nepriimind soliĭ Léşescĭ, pre dênşiĭ 'ĭ-aŭ poprit, iară óstea tótă cu mare gătire, şi cu tóte puscile şi măestriile aŭ pornit cu sine asupra tabereĭ Leşescĭ; şi o parte aŭ pus dincóce de Nistru să bată; iară altă sémă de óste cu sine, aŭ trecut Nistrul, şi aŭ bătut într'aceea ḑi tótă ḑiua, Septemvre 24 şi Sept. 25. Ci făcusă pre mal şi Léşiĭ şanţurĭ dincóce. Iară tot iĭ strica din puscĭ Turciĭ şi maĭ rĕŭ de ceea parte de Nistru, şi aşia se luptâ în tóte ḑilele acéste până în 27 a luĭ Septemvre.

29. Aŭ acest obiceiŭ Cazaciĭ, décă li să dodăésce rĕul şi pier de puscĭ, esă de daŭ năvală tocma acolo de unde bat puscile. Care hire a lor hie cine o va hi vĕḑut la Sucéva, când închisése Stefan Vod Gheorghie pre feciorul luĭ Hmil; aşia aŭ făcut şi la Hotin. (†) Când părea Turcilor că sânt pĕtrunşĭ de morţĭ ce făcea puscile într'ênşiĭ, (că'ĭ bătea atuncĭ în cele 5—6 ḑile, 60 de puscĭ, cum scrie Hronograful Leşesc, tot de cele marĭ ce se ḑic *balemézurĭ),* şi'ĭ socotía spăĭmaţĭ, atuncĭ, în 27 a luĭ Septemvre, aŭ făcut cu Hetmanul lor, cu Sahaĭdaţki sfat, şi s'aŭ rênduit în douĕ bulucurĭ : o parte, în ceea parte de Nistru, şi altă parte de céstă parte; şi aşia, nóptea, aŭ purces şi aŭ trecut pre pod la Zvancea, că avea şi Léşiĭ pod peste Nistru, maĭ sus, în protiva Zvanciĭ; şi aŭ lovit tocmaĭ şanţurile Viziruluĭ de ceea parte, cât aŭ căutat şi Viziruluĭ acea nópte a nu mânea sub cort.

Iară dincóce, acea spaĭmă şi glogozală făcuse în óstea Turcéscă, cât giumătate de óste fugisă de sub corturĭ la altă parte de tabĕră; părăsise şi puscile şi se făcusă o amestecătură mare. S'aŭ împlut Cazaciĭ de bórfe, de sabiĭ, de rafturĭ, de corturĭ; iară maĭ multe le-aŭ tăiat şi le-aŭ resturnat şi cu mare dobândă s'aŭ întors la tabĕra lor.

30. De mirat era la Impĕrăţie şi la tóte capetele Impĕrăţieĭ nefrânta şi nespăimata hire căzăcésca la ce strânsóre amu era!

R. 2. **B** şi **G** : *«să lege haraciŭ, să de pre an».* — *R. 12.* B ad. după : *«cazaciĭ»: «precum s'aŭ ḑis maĭ sus.* — *R. 12. AA.* (P. Gr.) : *«décă li se supĕră cu rĕul».* **U** : *«Cazaciĭ décă pre obiceiul lor, décă li s'aŭ supĕrat cu rèul ce'ĭ bătĕ 'ntr'acéle 5 ḑile Turciĭ cu 60 de puscĭ tot de acele marĭ, cum scrie hronograful leşesc şi socotisă spaĭmaţĭ atuncĭ etc.»* — *R. 13* **AA. P. Gr.** ad. după *«puscĭ» : «de foc».* **U** omite. — *R. 20.* Pre alocurea : *Daţni.*

(†) **U** omite pasagiul până la vorba : *«Hotin».*

31. Amu aducé Tătariĭ și limbĭ, cariĭ spunea de singur Craiul Leșesc, sosit la Liov. Ce a doa ḑi, după acé petrecanie din cea nópte, aŭ chiemat Împĕrăția pre Vizirul la sine; iară puscele din ceea parte totușĭ aŭ bătut până în de séră. Iară singur Vizirul aŭ stătut cu soliĭ Léșescĭ la legăturĭ de pace, avênd véste de sosirea Craiuluĭ la Liov.

32. Mult aŭ stătut Turciĭ să priméscă Léșiĭ cevaș bir; ce Léșiĭ nice să pomenéscă acest lucru n'aŭ primit. Decĭ după multă frământătură, aŭ stătut și s'aŭ ales pace, Septemvre 29 ḑile pre calendarul nostru, iară pe a Papistașilor (**Папьнџашілор**) Octombre 9.

33. Legăturile despre Împĕrăție aŭ fost aceste: Pace vecĭnică de la Turcĭ să aibă crăia Leșéscă; nice odată asupra eĭ oștĭ să facă; pre Tătarĭ să'ĭ opréscă să nu îmble stricând în țĕrile Leșéscĭ; la Moldova Pașĭ să nu puie; (*) și alte amĕnunțușurĭ pentru sémnele hotarelor la câmpiĭ Ozieĭ și despre Tighinea.

34. Iară la Léșĭ era acéste legăturĭ: În Moldova cu oștĭ să nu maĭ âmble; pre Cazacĭ de la Marea să'ĭ opréscă; Cetatea Hotinuluĭ să o dea pre mâna Domnuluĭ de Moldova; sol mare cu darurĭ și cu întăritura legăturilor de pace să trimiță. Și numaĭ ce le-aŭ căutat Léșilor, maĭ apoĭ, maĭ în silă, a primi și a lega și treĭ-ḑecĭ de miĭ de cojóce din an în an să dée Tătarilor. Și așia acéste istovindu-se, îndată în tabĕra Léșilor și a Turcilor aŭ strigat strigătoriĭ: pace! Și în loc aŭ părăsit și armele de ambe părțile. (**)

R. 12. 24 și *AA Ratuel* ad. ca notă în paranteză după *«facă»*: [*iară ia cum țin!*] **G**: *«ci iată cum țin!* **C** are aceeașĭ notă, maĭ lămurită: *«Dar iată cum țiŭ pacea»*. Lipsésce acéstă notă în Cod. **B. U.** *AA (Pavel Gr.)* Autorul séŭ copistul vrea să ḑică că asemene condițiunĭ se punéŭ de afetea, de óre ce nu era observate.

(*) 24. *AA. Rafael* ad. după: *«puie»* notă în parenteze. *Iară și de aceia măcar de n'ar hi aprópe!;* în **C** lipsésce. Asemene în cele-l-alte. E o esclamațiune durerósă, care arétă temerea mare, că Moldova nu va scăpa de a avea pașĭ.

(**) Étă cum naréză Piasecius aceste eveniminte la pag. 346:

«Delegati illi in Castris Turcicis commorantes, cum neque de Rege adveniente quicquam audirent, nec auxilia ulla sperarent, et magis quod vererentur ne bellum tam sumptuosum in plures annos duraret cum evidenti exitio Reipub. vix inchoato bello fatigatae, *9 Octobris* (eousque illi haeserunt in castris turcicis, nec redire permittebantur ad propria, nisi finito tractatu) concluserunt pacem conditionibus pactorum antiquorum, praesertim (nunquam potuit corrigi error pactionis Zolkievii ad Bussam cum Sckinder Bassa de labefactato Polonorum

35. În treĭ-ḑecĭ de ḑile a luĭ Septemvre, făcutu-s'aŭ têrg între Léşĭ şi între Turcĭ; cumpărat'aŭ Léşiĭ mulţĭ caĭ Turcescĭ eftinĭ, şi corturĭ, şi Turciĭ de la Léşĭ postav, pistóle. Şi a doua ḑi şi a treia ḑi iar aŭ făcut têrg oştile între sine.

36. A treia ḑi după pacea legată, aŭ purces Impěrăţia în gios la Hotin. Eşise tótă óstea Leşéscă în tocmélă la câmp, şi trecênd bulucurile Turcescĭ îşĭ lua ḑiua bună, cu clătirea capuluĭ de la Léşĭ.

Apoĭ a patra ḑi (*) şi Léşiĭ, după purcesul Impěrăţieĭ, Octomvre 6, eşit'aŭ şi eĭ din şanţurile sale cu Cazaciĭ, lăsând Cetatea Hotinuluĭ pe séma Raduluĭ Vod, Domnul Muntenesc, că Alexandru Vod, Domnul ţěreĭ nóstre, precum s'a pomenit maĭ sus, viind la Hotin Impěrăţia, n'aŭ aflat nimic grijit, nice podurĭ, nice conace, şi ţéra aflându-o fugită şi stricată de Léşĭ, s'aŭ scârbit pre Alexandru Vod, fórte rěŭ, aşia cât era numaĭ să'l omóre. Ce l'aŭ scos Vizirul de la mórte; iară de urgie mare n'aŭ hălăduit, că pân' la Hotin tot aŭ fost legat la puscĭ în obéze şi tótă vremea accea cât aŭ fost Impěrăţia la Hotin, tot la închisóre aŭ fost, până s'aŭ întors Impěrăţia spre Ţarigrad. (†)

37. Pre cale mergênd atunce de la Hotin Impěrăţia, mare scădére aŭ avut în ómenĭ, hămisită óstea şi caiĭ, că lovise nisce recele cu ploĭ şi cu ninsorĭ; şi de atunce sînt luaţĭ Reniĭ cu câte-va sate, de Sultan Osman, sat de ţéră pre Dunăre, ascultător cătră ocolul Galaţilor; şi de atunce sînt date de Impěrăţie cătră Simil; a cărul olat venitul éste închinat la

jure dominatus in Moldaviam) Busensium: praeter quod additae fuerant nonnulae cautiones de finibus limitibusque utrinque non extendendis, ac contra pyratas Cosacos, et excursiones Tartarorum, utque legatus Polonus Constantinopolim mitteretur, et postea Nuncius ibi resideret, ac ejus loco interim Stanislaus Sulesevius ibat. Paulo ant autem Iacobus Sobieski, relicto apud Turcas castello Belzensi, venerat ad sua castra, ut illa transacta conferret cum aliis consiliariis; et ipso iterum ad Turcas proximo mane reverso, tandem 9 Octobris pax coaluit, et mox in utrisque Castris fuit publitcata, dieque altero Turcae relicto Polonis integro ponte in fluvio Tyra constructo, primi: (Lubomirscius fortim restitit ne Poloni moverent castra nisi Turcae abiissent) abierunt».

(*) Poloni 4 demum die post discessum Turcarum, litori Moldavico redita arce Chocim Palatino Moldaviae valedixerunt. *(Piasecius).*

(†) Aceste informaţiunĭ M. C. nu spune de unde le-a cules, căcĭ ele nu se află în Piaseciu. — Ele se află, deşi cu erorĭ, în *Wessemberg*, in gestis Wladislai IV. pag. 97 etc. Veḑĭ şi «*Subenbürgische Chronik de Georg Kraus* in «*Fontes rerum austriacarum*» Wien, 1862.

mormêntul luĭ Mahmet, ce éste în ţéra Arăpéscă, aprópe de marea Roşie.

38. Iară craiul Leşesc Jigmond, înţelegênd de pacea făcută între Turcĭ cu feciorul sĕŭ, s'aŭ făcut mânios de odată. Ce era zugrăvită acea mânie, că pospolita venia fórte încet. Velco Proléniĭ atuncĭ trecea Visla. Iară Litveĭ venia asupră-ĭ Gustav, Craiul Şveḑesc, la Riga, cetate vestită fórte între cetăţile lumeĭ, şi atunce o aŭ luat Şvedul.

39. Şi aşia aŭ fost lucrurile Impĕrăţieĭ ceĭ d'întâiŭ cu venirea luĭ Sultan Osman la Hotin, în anul de la zidirea lumeĭ 7130.

CAPUL AL X-lea (†)

Zac. 1. După grea de (*) scârba Impĕrătéscă mazilia luĭ Alexandru Vod, feciorul luĭ Iliaş Vod, încă de pre cale mergênd Impĕrăţia la Hotin, aŭ trimis la Stefan Vod Tomşa, şi iar 'ĭ-aŭ dat Domnia ţĕreĭ.

2. Amu maĭ blând era Stefan Vod la a doua domnie a sa, precum aŭ putut întêiŭ âmblând singur pre la bejéniĭ, stringênd conace Impĕrăţieĭ, şi aflându-se în slujbă. Şi cât s'aŭ mântuit de Impĕrăţie, s'aŭ apucat cu tótă osîrdia de gătirea Mŏnăstireĭ Solcâĭ, care o urḑise în domnia d'întêiŭ, şi nu o sfîrşise. Este M-rea Solcâĭ obârsită de dênsul şi sfinţită în leat 7131 (҂зр̃лa) *la anul după împĕrăţie.*

3. In loc, peste voia Léşilor, era Domnia luĭ Stefan Vod Tomşa, că era în mare vrajbă cu dênşiĭ, şi pre Radul Vod avé iară mare nepriétin. Insă, silia Stefan Vod să nu dea ceva pricină Léşilor, fiind atuncĭ de curênd legaţĭ cu prieteşug noŭ Impĕrăţieĭ şi apoĭ, după împĕrăţie, într'acela an, vara, venind sol de la Léşĭ, trecênd pre aice la Impĕrăţie la întărirea păceĭ ce făcusă la Hotin, mare cinste şi vâlhvă aŭ silit să'ĭ facă. Ce tot pre Léşĭ priétinĭ să'ĭ facă n'aŭ putut.

R. 23. 24 şi *AA. Raf.* ad. *numaĭ : «după Impĕrăţie»* E o eróre ce corigem după **E. U.**—In *AA. Pavel Gram* şi **C** se omit vorbele sus subliniate. — Cod. **C** pune o dată alta : *7138,* ceea ce e eróre.

(†) **B C, E, AA.** *(Pavel Gr.)* U, adaog titlu : *«A doua (Pentru a doua :* **B**) *domnie a luĭ Stefan Vod Tomşa».*

(*) Acest *de* lipsesce în tóte codicele afară de N. 24. El e indispensabil.

4. Era solul de la Craiul Leșesc, un om de mare neam, anume Cnézul de Zbaraz (*) din Vișnovicescĭ, cu mulțime de ómenĭ, și cu podóbe desfrênate de tot, cât abia de se află în vre-o istorie, pre acéste vacurĭ, solie ca aceea, la vr'o Impĕrăție prilejită: cu 300 de ómenĭ călărĭ, fără pedestrașĭ, pre lângă carête și care ce avea; și până vezeteiĭ îmbrăcațĭ cu urșenice. Ciuberele cu carĭ adăpa caiĭ era de argint; și cofe și barilce, și ținte la hamurĭ, și la haiducĭ cepraze tot de argint. Intrând în Țarigrad aŭ pus potcóve de argint la o sémă de caĭ numaĭ cu câte un cuiŭ bătut, pentru să cadă pe uliță.

5. Eșind Stefan Vod o milă de loc înainte'ĭ cu câte-va glóte, în carêtă cu sine solul nu l'aŭ pohtit, nice aŭ primit să hie la ospĕț la masa luĭ Stefan Vod. Iară Stefan Vod și la purcesul luĭ den Iașĭ spre Țarigrad iară l'aŭ petrecut cu cinste până la locul unde, apoĭ, Barnovschi Vod aŭ făcut un heleșteŭ ce se chiamă Iazul luĭ Barnovschi până astă-ḑĭ.

6. Acolo 'l-aŭ tămpinat călărașiĭ de Țarigrad cu véste că s'aŭ schimbat viziria, și aŭ stătut vizir unul ce era priétin luĭ Stefan Vod. Decĭ, cum aŭ înțeles véste de călărașĭ de viziria aceluĭ vizir, îndată aŭ ḑis glótelor să se întórcă, și în loc s'aŭ întors și singur pohtorind cu glasul: «Lasă, lasă, câne Léșe, că te voiŭ purta eŭ!» Și ne luându'șĭ nice ḑioa bună de la sol, s'aŭ întors la scaun, și aŭ trimis și înaintea soluluĭ pen țéră pre la tóte conacele de i-aŭ tăiat obrócele.

7. Sosind solul acela la Țarigrad, aŭ aflat Impĕrăția luĭ Sultan Osman la mare turburare, (†) și închis Țarigradul den ră-

---

R. 1. Corect. după **C** și **AA** *(Pavel Gr.): «om de mare neam».*— Cele-l-alte codice: *«om mare».* — *R. 3.* **U**: *«de se va pomeni»* l. *«de se află».* — *R. 7.* **U** ad. după: *«Hamurĭ» «cătărămile».* — *R. 7.* **U** omite: *«și la haiducĭ cepraze tot de argint».* — *R. 9.* **U**: *«numaĭ»* l. *«pentru».*— *R. 10.* **U** omite: *«o milă de loc».*— *R. 14.* **U**: *până sub Codru unde éste Iazul Barnoveĭ, care Iaz éste făcut maĭ apoĭ de Barnovshi Vod»* — *R. 15.* **C. E. AA.** *(Pav. Gr.) «Iazul Barnoveĭ».* — *R. 22.* Unele codice ḑic: *«aŭ răpeḑit»* l. *«trimis».* Așia: **AA.** *Pavel Gr.* **C.**

(*) «Ad Turcam vero ex pactis Chocimensibus, pro confirmando foedere ibi sancito, legatus fuit destinatus Chritopherus dux *de Zbaraz*, (am corectat în românesce numele acesta, care preste tot e scris: *Desbaraj*) stabuli regii praefectus (seu Equitum magister Hypparchus, Marchion) vir acris ingenii et quod illa legatio maxime requirebat, magnanimitate opumque affluentia ad splendorem probe instructus.» *pagina 354 Piasecius.* — M. C. adaogă descrierea cortegiuluĭ, ce nu este în Piaseciŭ.

(†) Piasecius narează pe larg rescóla din Constantinopole. El ne spune apoĭ: «Christiani, etiam Legati Principum christianorum, ac judaei mercatoresque om-

dicatul Ianicerilor asupra Impěrăției. Și aŭ ținut acé turburare 9 ḑile, închiși toți cineși la casele séle cu mare grijă și spaimă. Deci solilor și ómenilor celor streini, eșise poruncă de la Caimacamul ce era subt acé vréme, nime dinafară de casa luĭ să nu ésă. Așia și soluluĭ Leșesc i-aŭ eșit respuns să sté dinafară de Țarigrad. Și aŭ șeḑut solul tóte ḑilele acéle dinafară, la un sat ce se chiamă Halcali, până la așeḑarea luĭ *Sultan Mustafa*, ce aŭ stătut Impěrat în locul luĭ Sultan Osman.

8. Iară pricina radicăriĭ Ianicerilor asupra luĭ Sultan Osman era acésta : întorcĕndu-se Sultan Osman de la Hotin (*) fără isbândă, da tótă vina Ianicerilor, cum că n'aŭ vrut ca să stée la resboiŭ cum s'ar cădea slujitorilor celor bunĭ, mustrându'ĭ pururea că sînt bunĭ numaĭ de beție, se hie călcătorĭ légiĭ luĭ Mahmet. Ce așeḑase gândul pre toțĭ să'ĭ stingă, și să facă slujitorĭ Arapĭ, cariĭ stătusă la Hotin maĭ tare la rěsboiŭ. Și așia în tóte nopțĭ *(sic)* îĭ zugruma pre Ianicérĭ. Iară neputând a'șĭ plini pre voie găndul în Țarigrad, 'șĭ-aŭ ales calea spre Anadol, spre mormêntul proroculuĭ sěŭ, la închinăciune, și pusése de aŭ strigat pre obicéiŭ strigătoriĭ, dând scire de gătirea purcesuluĭ Impěrătesc.

9. Vĕḑênd Ianiceriĭ gîndul Impěratuluĭ, așeḑat spre stînge-

nes, praemoniti a Praefecto Praetorii (Caimachan vocatus) interim clausis aedibus sese continentes evaserunt periculum : sed tanto terrore perculsi, quod ad vigessimam septimam maii nullus ex eis in publicum prodierit, nisi plane motu illo sedato. — Christopherus vero Zbarawski, a quo tali mutatione rerum Turcicarum intellecta nihilominus cum sua legatione Constantinopolim perrexit, eamque coram novo imperatore *Mustafa* expedivit in anno subsequenti».

(*) «Ab expeditione contra Polonos Chocimensi. . . . Osmanus Imperator turcicus inglorius, exercitu majori parte amisso, reverti coactus, omnem culpam in ignaviam militum suorum, praesertim Ianizerorum referebat, ex indeque eis infensus, plurimos circa vini potum (nempe legibus mahometicis vetitum) deprehensos, uti militiae inutiles in dies strangulari curabat, et omnes tollendos, novemque militiam ex Arabibus, quorum in illo bello fortitudinem, agilitate et pilis vulgo *Dzida* jaciendis praestant magis probavit, conscribendam decreverat. In Syriam itaque ubi tale propositum perficeret, simulata religione visitandi sepulchrum Machometi pseudoprophetae, quod Mechae in Arabia ad Mare Rubrum magna veneratione ab illa secta frequentatur, iter instituit, illudque medio mense maio Ianizeris, alliisque militaribus denuntiari fecit». Pag. 355. Piasecius.

R. 1. E : «*din rocoșitul*» l. «*din ridicatul*». — *R. 1.* **AA.** (P. G.) **C. :** «*acé zorba*» l. «*acé tulburare*». — *R. 5.* **U :** «*poruncă*» l. «*respuns*». — *R. 7.* **U :** «*Halki*». — *R. 9.* **C. G. AA.** [**Raf.**] și **B :** «*asupra Impěrăției*». **AA Pav. Gr.** omite acéste vorbe. — *R. 11.* **G** ad. «*tare*» duqă: «*să stée*». — *R. 19.* «*și aŭ dat scire tuturor de purcesul împěrăției*».

rea lor, întèiŭ la Vizirul și la Muftiul în glótă strinșĭ aŭ mers, și aŭ strigat să grăéscă Impĕrățieĭ, să se lase Impĕratul de acé cale, hiind de curênd descăletațĭ den óste, lipsițĭ de tóte. Ce décă n'aŭ putut face nimică cu graiul viziruluĭ și a Muftiuluĭ, să întórcă pre Impĕratul din cale, a doa-ḑi s'aŭ strins cu toțiĭ, plecând spre sine și pre Spahiĭ, și aŭ mers la Curtea Impĕrătească și aŭ strigat să se lase Impĕratul de cale; însă venisă în acea ḑi fără arme. Ce, respunḑêndu-le Sultan Osman că așia va se facă, și așia va face, a treia ḑi(*) aŭ venit cu arme la curte cu mulțimea din tóțe unghiurile Țarigraduluĭ, mulțĭ carĭ nice ianicerĭ nu era, și aŭ lovit casele Impĕrătescĭ. Și îndată *hadâmbiĭ* ce era frunte pe lîngă Sultan

R. 7. E : «la *Saraiurile Impĕrătescĭ*» l. *curțile.*--*R. 8.* **B. G. AA Pavel Gr.** «*însă a 3-a ḑi venisă*».—**C. E :** însă «*atuncea*». — *R. 9.* E «*că așia-i e voia și așia va face*». — *R. 10.* **C : AA** *(Pavel Gram)* omite : «*cu arme*». — *R. 13. Hadîmb* vorba turcă insemnând : *Cunuc, servitor.* V. Zenker. p. 399.— *R. 12.* **C :** «*ce eraŭ maĭ capete*» l. «*frunte*». — *AA. Pavel Gr.* «*ce era capete*». Unele codice : «*ce era în frunte*» maĭ puțin corect. — *R. 12.* E «*pe giur Sultan*» l. «*pe lîngă*».

(*) «Sed postridie cum armis convenientes, Palatium obsederunt, et expectato dum Muphti Sacrorum Machometicorum Summus Antistes, ac Vezir Dilaver Bassa super eorum petitione pridie exposita, responsum ab Imperatore peterent, ut primum isti ab ipsius colloquio prodeuntes, eum (dissuadentibus iter responderat indignatus, sic volo) in sententia persistere retulerant, cum magno furore in Palatium irruerunt : Eunuchos et familiariores Imperatorios plurimos necarunt, obvia quaeque diripuerunt, ac ipso Osmano ad latibulum quod dam elapso, Mustafam ejus patruum, qui post Achmetem aliquanto tempore regnaverat e carcere in quo a principio istius tumultus ab Osmano inclusus detinebatur, extraxerunt, eumque trementem imperatorem salutarunt. Hic Mustafa Achmetis imperatoris Osmani patrii frater ex more Domus Othomanicae in unico universorum haerede stirpem suam et imperium integrum conservare volentis et propter stoliditatem suam omnino inhabilis imperio ad mortem saepius destinatus, sive praestigiis a matre sua (ut ferabatur) subministratis sive alia aliqua ope illaesus semper evasit; quod Turcis in religionem venit ut eum fato ad imperii firmamentum servari crederent, et vita privari piaculum reputarent. Unde licet propter nimiam stupiditatem eum recejerunt a succesione Imperii post mortem Achmetis et Osmanum impuberem, regnoque immaturum ei praetulerint, ac deinde Osmano surrogatum, iterum ex eadem causa repudiarint, vivum tamen semper servarunt, ut infra liquebit. Tunc autem die proxima vigesima maii tumultuantes militares illi Osmanum coprehensum jussu Mustafae, novi imperatoris ad carcerem Aediculae. (Est carcer vetustus prope Portam Andrianopolitanam) equo vili impositum, per civitatem duxerunt et metuentes ne servatus vivus, uti Mustafa praeceperat, recuperarat imperium, jamque injuriam vindicaret, frustro culpam in consiliarios rejicientem, et dona ampla offerentem interemerunt. Cadaver ejus sine ullo honore delatum ad tsmplum novum Divano vicinum, ibidem in imperatorio busto fuit reconditum». Pag. 355. *Piasecius.*

Osman 'ĭ-aŭ făcut fărămĭ. Singur Sultan Osman de-odată scăpase la grajdurĭ, ce 'l aŭ găsit Ianiceriĭ.

10. Era între casele céle de la Grădină, Sultan Mustafa, un unchiŭ a luĭ Sultan Osman, ascuns, care fusése întêiŭ Impărat, puţină vréme. Ce fiind la hire fórte prostatec, 'l-aŭ fost scos din Impĕrăţie, şi'l ţinea ascuns între grădinĭ. Acolo oblicindu'l Ianiceriĭ, aŭ năvălit şi 'l-aŭ apucat de acolo înspâĭmat de mórte, şi 'l-aŭ pus în Scaon, strigând cu toţiĭ: «*Acesta ni-ĭ Impĕrat!*»

11. Décă aŭ stătut Sultan Mustafa Impĕrat, cu învĕţătura luĭ aŭ luat Ianiceriĭ pre Sultan Osman, şi 'l-aŭ pus pre un cal prost acoperit pe cap, să nu'l cunóscă nime, şi întĕĭ la Edicule îl ducea. Apoĭ temăndu-se Sultan Mustafa se nu ésă cum-va iar la Impĕrăţie, aŭ trimis poroncă să'l omóre; şi omorîndu'l Ianiceriĭ pe cale la Edicule, 'l aŭ îngropat la un mecet Impĕrătesc fără de nice o cinste.

12. Déciĭ solul Leşesc (*) şi-aŭ dat solia la Sultan Mustafa, intrând în Ţarigrad cu acé podóbă şi vâlhvă, cât éste în voróva Ţarigradenilor solia aceea până astă-ḑĭ. Potcóve de argint la o sémă de caĭ bătute câte cu un cuiŭ, anume să caḑă pe uliţă, şi alte sburdate cheltuéle, carele tóte acéle pre acel sol 'l-aŭ adus la mare nevoie şi cheltueală, şi pre Léşĭ la mare căinţă. Cât este legat cu Seim: ómenĭ marĭ ca aceia, de atuncĭ să nu maĭ trimiţă la Turcĭ. Şi se nu hie fost nevoinţa Raduluĭ Vod, Domnul Munténesc, că după ce slobodise Turciĭ pre soliĭ, s'aŭ tîmplat de lovisă atuncĭ nisce cazacĭ pre Marea Neagră, şi răpeḑise Impêrâţia de olac ceauş să întórcă pre sol; iară Radul Vod de maĭ 'nainte oblicind povestea, 'ĭ-aŭ dat de sirg calea prin ţéra Ungurésca. (†)

13. Spun pentru solul acela, décă 'l-aŭ dus la Impĕrăţie, după adunare, nimic n'aŭ vrut să ḑică, căutând pre dupe sine vre

---

R. 7. U omite: «*înspăimat de mórte*». — *R. 15.* U omite de la: «*omorindu'l*» până la «*şi la îngropat etc*». — *R. 16.* Veḑĭ maĭ indărat textul identic din *Piasecius* de la p. 355.

(*) «Sub hoc tempus Dux Christopherus Zbarawski perverenat Constantinopolim cum splendido comitatu pro confirmandis pactis Chocimensibus, ac Legationem illam ex voto absolvit,...... sed splendor in comitatu (quadringentis personis Constabat) et liberalitas profusa Legati, obfuit postea aliis legatis, quos Turcae minus ad magnificentiam et largitiones instructos, pro Legatis agnoscere noluerunt, et contemptim habuerunt». Pag. 367. *Piasecius.*

(†) In *Piasecius* nu este acest detaliŭ.

un scaun să șadă, și șědênd să'șĭ dea solia. Și așteptând cât-va, vědênd că nu'ĭ daŭ scaun, cabanița ce era pe dînsul învălindu-o o aŭ pus gios și aŭ șeḑut pre dînsa în loc de scaun; și după solie n'aŭ vrut să maĭ priméscă haina aceea, respunḑĕnd: să hie prețul eĭ la Visteria Impĕrătéscă de un scaun, să hie de soliĭ Léșescĭ. Și acéstă povéste aŭ remas de acé solie și alte cheltuéli desfrênate peste mĕsură!

14. Nimica așia însemnat în ceĭ-l-alțĭ anĭ aĭ Domnieĭ acesteĭ a luĭ Stefan Vod Tomșiĭ nu s'aŭ prilejit. Ce era țéra în pace și în tot bivșugul, cât părea hie-cuĭ că nu éste Domnia aceluĭ Domn d'intêiŭ, tot în zarve; și până la Domnia luĭ acésta. La tóte birurile din an în an sé ținea în seamă la Visteria Impĕrățéscă câte 5,000 ughi, léfile dârăbanilor.

15. Numaĭ nice într'un chip nu'l lăsa Radul Vod, Domnul Muntenesc. Ce săpându'l tot-d'auna și astă-ḑĭ și mâne, 'ĭ-aŭ venit luĭ Stefan Vod, mazilia iară, în care i s'aŭ prilejit și mórte în Țarigrad, și tótă averea 'ĭ-aŭ luat Impĕrăția.

16. Domnul Stefan Vod Tomșia mare vărsător de sânge, gros la hire, prostatic, cât îĭ părea că este așia bine, cum domniá întêiŭ. Iară la a doa Domnie, cu mult schimbat, într'alt chip, după pateme ce'ĭ venise și luĭ la cap. Și el aŭ făcut și Biserica Domnéscă pe Pórta curțeĭ (*). Și cu domnie fericită țĕreĭ, în locul luĭ, aŭ Stătut Domn în țeară: Radul Vod cel mare, cu a doua domnie.

CAPUL AL XI-lea.

Zac. 1. Domnia Raduluĭ Vod celuĭ Mare, Împĕrățieĭ, nu domnieĭ sĕmănătóre, și pentru lucrurile și tocmélele caseĭ luĭ, 'ĭ-aŭ ḑis Radul Vod cel Mare.

2. Scrie Plutarh, vestit istoric, la viața luĭ Alexandru Make-

---

R. *25.* Codicele **B. C. E. U** pun aci titlu: «*A doua Domnie a Raduluĭ Vod cel Mare*».—*R. 26.* **U**: «*ce'ĭ ḑic*» l. după: *Vod.*—*R. 29.* Întrégă această zaceală a 2 lipsésce în *AA P. Gr.*—*R. 29* E: «*filosoful*» l. *istoric*, iar «*AA. Raf.*» omite epitetele.

(*) Ediția tipărită pune aci acéstă notă: «Care bisérică o aŭ mârit și o aŭ înfrumusețat, de unde este scaunul Domnesc spre ușe. Mâria Sa Mihai Racoviță Voevod, la Domnia sa cé d'ântêia în anul 7213». Acéstă notă nu este în *AA. Rafael.* C, AA. P. Gram. U.—E amintesce de lucrarea luĭ Mihaĭ Racovit.—G pune în parantez: acmu în anul 7213 o aŭ înnoit și o aŭ zidit, de unde stă Scaunul Domnesc spre ușă, Mihaĭ Racovit VV.

don, (†) care aŭ scris *Alexandria* cé adevĕrată, nu basne, cum scrie o Alexandrie din Grecie, orĭ din dintr'alte limbĭ scóse pe limba ţĕreĭ nóstre, plină de basne şi scorniturĭ.(††) El ḑice, că hărnicia Împeraţilor şi Domnilor maĭ mult se înţelége din cuvintele lor şi din sfaturĭ grăite de dênşiĭ, care, cât şi până în cât aŭ fost, — de cât din resbóie făcute de dênşiĭ; că rĕsbóiele, avuţia şi prilejul vrémiĭ le face maĭ de multe orĭ; iară cuvêntul şi sfat înţelept din singură hirea isvorésce până încât éste; precum ḑice şi înţeleptul Solomon(*) : **«изъ ȏу́сть праведнагѡ ӣсхо́дить разȣмъ»** adecă, «din rostul direptuluĭ isbucnésce înţelepciunea». (**)

3. Fost'aŭ acest Domn, Radul Vod deplin la tóte(***) şi întreg la hire; cuvêntul ce grăiá, ca o pravilă era tuturor, giudéţile cu mare dreptate şi socotélă, fără făţăric cu cinstea, iară nimăruiă cu voie veghiată. Avé acest cuvênt: «Domnul hie carele când giudecă pre un boiarin cu un curtén, ochiĭ Domnuluĭ să hie pre boiarin, iară giudeţul pre calea sa să méargă. Şi aşia, când se pîrésce un curtén cu un ţeran, maĭ de cinste să fie curténul şi la cuvêntu şi la căntătura Domnuluĭ, iară nu abătêndu-se giudeţul din calea sa ce diréptă». Şi la multe Divanurĭ ḑicea către Vorniciĭ ceĭ de glótă: «Vornice, ḑi celuĭ om, mâne să maĭ iésă la Divan», ferindu-se să nu hie greşit cum-va giudeţul. Şi de se prilejia cum-va negăcit giudeţul la un Divan, se îndrepta la altul. Ḑicé de multe orĭ: «Nimic nu ocărésce pre Domnul aşia ca cuvêntul nestătător». Pentru boiarĭ ḑicé: «De mare folos şi cinste este Domnieĭ şi ţĕreĭ Boiarinul înţelept şi avut, că décă are Domnul cincĭ şése boiarĭ avuţĭ, nice de o nevoie a ţĕreĭ nu se téme». Cu boiarul ca cu un boiariŭ, cu slujitorul ca cu un slujitor, cu ţĕranul ca cu un ţĕran făcé voróve, şi tot cu blândéţe şi cu mare înţe-

---

R. 18. **U :** ***«când ĕşĭ întrébă»*** l. *se pîrésce.—R. 23.* E ad. după : ***«cumva giudeţul»*** ***«din calea sa cea diréptă».—R. 23.*** **U :** ***«negăsit»*** l. ***negăcit.—R. 30.*** **U :** ***«vorovia»*** l. *făcea voróve.*

(†) Οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους, οὔτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι δήλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιά τις ἔμφασιν ἤθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγισται καὶ πολιορκίαι πόλεων. (Plutarchi vitae parallelae vol. III, pag. 270).

(††) Veḑĭ nota la finea Cronicululĭ de : «*Alexandrie*».

(*) U omite: «*precum ḑice şi înţeleptul Solomon*».

(**) Cităţiunea în l. slavonă nu este de cât în Codex *AA Rafael.*

(***) E omite: «*la tóte*». U: «*întreg la* **firea** *cuvêntuluĭ*» este o lectură eronată.

lepciune; că de şi era răpit la vremea sa, iară nu îndelung.»

4. Pre boiarĭ la mare cinste îĭ avé şi ḑicea: «Pre un om décă'l boiarésce Domnul, nu încape să'l suduéscă. De nu se pórtă cum se cade unuĭ boiar, să'l scótă şi să pue altul în locul luĭ; iară al suduire séŭ să nu i se trécă cuvêntul grăit cu cale, nu se cade».

5. Avé o slugă Radul Vod încă din copilăria sa, căruia socotind că nu'ĭ este hirea de boiarie, îl socotea deamână, iară boiarie nu'ĭ da. Ce el vĕḑêndu-se den afară den rêndul altora, pre hirea ominéscă, ce este pururea silitóre în viéţă să hie între ceĭ de frunte, s'aŭ rugat Mitropolituluĭ şi boiarilor, se grăéscă Raduluĭ Vod pentru dênsul, să nu hie uĭtat, hiindu'ĭ slugă de atâta vréme, şi aşteptênd în nărocul stăpânu-sĕŭ să hie şi el între ómenĭ. Grâit-aŭ boiariĭ cu toţiĭ pentru el, să nu hie uĭtat, ca o slugă véchie ce éste, că şi slugile în nădejdea stăpânilor sĕĭ să ajungă şi eĭ a hire între ómenĭ, maĭ mult slujesc. Respuns'aŭ Radul Vod boiarilor: «Mie să nu vi se tréca cuvêntul vostru, nu mi se cade; iară eŭ sciŭ hirea omuluĭ, că nu'ĭ de boiarie; iară iacă'l voiŭ boeri, pentru voia Dumnilor vóstre». Şi a doa-ḑi 'l-aŭ chiamat şi iaŭ dat *Vătăjia de Divan*, care era la cinste în ḑilele Raduluĭ Vod; şi aproḑiĭ ceĭ de Divan cât maĭ de cinste nice la o domnie n'aŭ fost: cu urşinice mulţĭ, şi cu cabaniţă cu jder, şi cu hulpĭ îmbrăcaţĭ aproḑiĭ; şi orĭ la cine şi la ce boiarin mergea cu carte domnéscă(*) în picióre sta boiarinul, până ce cetea cartea.

6. N'aŭ trecut sĕptĕmâna, aŭ şi venit jalobă din têrg la Divan de la nisce femeĭ, pre acel Vătav de aproḑĭ noŭ, pentru sila ce le făcusă şi le bătusă în trêg *(sic)*. Aŭ căutat Radul Vod la boiarĭ şi le-aŭ ḑis: Aŭ nu v'am spus că acest om de boiarie nu éste? Iară către dênsul; «eŭ, măre, încă pe boiarie n'am apucat a'ţĭ ḑice!» Şi aŭ ḑis Armaşuluĭ de i-aŭ luat gărbaciul şi aŭ pus de i-aŭ dat 300 de toiage.

7. Numaĭ cum nime în lume fără vină, aşia şi Radul Vod, cu mare pustietate ţereĭ, care nu se vă uita din pomenirea ómenilor în vacĭ. Şi de mirat este cum aŭ încăput într'o înţelepciune ca aceéa, o vină cu acésta. Aşiă era de greŭ ţĕreĭ, cât se pustiisă Curtea şi ţéra. Ce pricină are hi fost, nu sciŭ,

---

R. 1. **C. E. G**: «*răpit*» Am corectat după **G**. căcĭ 24 ḑice greşit: «*răpitor*» **ca** şi Cod. **U.** – *R. 6.* **AA Pav. Gr. U** omit Zacelele 5 şi 6. – *R. 6.* **B. G**: «*din boiaria sa*» l. *copilăria*. — *R. 10.* **G** ad: «*între ceĭ de cinste*» l. *de frunte*.

(*) 24 omite; «*domnésca*» dar se afla cu dreptul în maĭ tóte Codicele.

fără de tot sburdată podóba Curţiĭ. Nime din boiarĭ pân în ceĭ a treia, cu haine cevaşĭ próste să nu hie, că era de scârbă. Postelnicéiĭ, copiiĭ de casă cu marĭ podóbe şi cu fotazele la caĭ. Mare întunecare aice înţelepciuneĭ acestuĭ Domn! că Domnul éste să se pórte cum biruésce venitul ţĕreĭ.

8. Birul ţĕreĭ era legat la Tighina pre acéle vrémĭ şi la cetatea Albă. Ce veniá Ianiceriĭ la bir, şi până cu hamgierile săriá la boiarĭ. Acésta vĕḑênd Radul Vod, aŭ mutat birul să se ducă în Ţarigrad la Împĕrăţie, că credinţă aceea avé Radul Vod la Împĕrăţie, care n'aŭ avut nice maĭ înainte de dênsul, nice pre urmă un Domn, din câţĭ aŭ fost în ţéră. Şi crăiile creştinescĭ, ales Léşiĭ, Unguriĭ şi alte ţĕrĭ crestinescĭ, mult folos avé de el, că de multe primejdiĭ iĭ feriá, ca un creştin păzindu-şĭ slujba diréptă cătră Împĕrăţie, şi datoria crestinéscă o păzia, precum s'aŭ arĕtat şi la Hotin: cu mijlócele luĭ la pacea ce s'a făcut între Turcĭ şi între Léşĭ, şi apoĭ cu solul, Leşesc Cnézul de Zbaraj, căruia 'ĭ-aŭ dat cale prin ţéra Unguréscă, gătit acel sol de oprélă la Împĕrăţie. Decĭ şi la Turcĭ credinţă şi la crestinĭ laudă avé, că tóte era cu înţelepciune legate.

9. Radul Vod Domniá aice în ţéră la noĭ, iară feciorul sĕŭ, Alexandru Vod în ţéra Muntenéscă; şi la acéstă Domnie aŭ făcut şi nuntă la Tecuciŭ, feciorului sĕŭ cu fata luĭ Scarlet om vestit între Ţarigrădénĭ, la care veselie era adunate douĕ ţĕrĭ, ţéra nóstră şi téra Muntenéscă. Scaunele boiarilor de Moldova din a drépta Domnilor, iară din stânga, boiariĭ munténescĭ ţiné dvorba, şi aşia şi căpităniile de slujitorĭ. Divanurĭ, case, cerdace, anume de acé trébă făcute, cu lucrătorĭ de âmbe părţile, la sat la Movilenĭ, în malul Siretuluĭ, dincóce; unde şi solĭ streinĭ cu darurĭ era veniţĭ de la Ungurĭ şi de la câţĭ-va Domnĭ din ţéra Leşésca, Şi aŭ trăgănat acé nuntă până a doa sĕptĕmână, cu mare petrecanie şi bivşugurĭ.

10. Pacea era temeĭnică pe acé vréme din tóte părţile, fără numaĭ ce dodăiá Tătariĭ Cantemirescilor, cu trecĕtorile sale în ţera Leşéscă, că se desbătusă Cantemiresciĭ de sub ascultarea Hanilor, şi şedea cu ordele sale dincóce de Nistru în

---

R. 14. **U** omite: «*după datoria creştinéscă o păzia.* — *R. 18.* **U** omite: «*gătit acel sol* până la *împĕrăţie*».—*R. 21.* **B. C. AA** *Raf.* **U**: «*fiul sĕŭ*» l. «*feciorul*».— *R. 32.* **U.** «*desfătărĭ şi veseliĭ*» l. «*petrecanie şi bivşugurĭ*».

cămpiĭ cetăţiĭ Albe şi a Chilieĭ, ce se ḑice Bugégul, şi'ĭ dedése Împĕrăţia Pâşie luĭ Cantemir de se scria Paşă, şi în toţĭ aniĭ loviá în ţéra Leşéscă, precum şi atunce în ḑilele Raduluĭ Vod. Nu aşia cu mult după pacea legată între Împĕrăţia Turculuĭ şi între crăia Leşéscă, aŭ lovit órdele luĭ pre la Sniatin tótă Pocuţia, fără véste, şi aŭ făcut mare robie şi plean; şi după aceea pradă a Léşilor curênd aŭ lovit şi în ţéra Munténéscă, până în Buzĕŭ, de aŭ făcut multă pradă la Munténĭ. Şi aŭ lovit pre Tătarĭ la întors, şi le-aŭ luat tótă dobânda şi robiĭ; şi aŭ făcut Radul Vod mare jalobă la Împĕrăţie, din care se apropiésă luĭ Cantemir Paşa scârbă mare de la Împĕrăţie, şi nu s'aŭ scăpat maĭ pre urmă de dênsa pentru acéste fapte.

11. Curênd după ce aŭ ars curţile Domnescĭ aice în Iaşĭ (†) s'aŭ mutat Radul Vod la Hârlăŭ cu şedérea; şi aşia îndrăgisă locul la Hârlău, cât în tóte vérile la Hârlăŭ şedea cu tótă curtea; că tocmisă şi curţile céle Domnescĭ, şi Bisérică câte-va făcute nóuĕ în Hârlăŭ de dênsul.

12. Om boléc fiind Radul Vod, şi de mânĭ şi de picióre, care bólă podagră şi heragra se ḑice, n'aŭ trăgănat viaţă îndelungată, şi acolo la Hârlăŭ s'aŭ sfârşit viaţa în anul.... dile...

13. Den mare primejdie s'aŭ prilejit de aŭ scutit ţéra aatuncea mórtea Raduluĭ Vod, că se suisă Tătariĭ cu singur Calga Sultan den Krîm, şi cu Cantemir Paşa de aice den Bugég, cu patru-ḑecĭ de miĭ de Tătarĭ, cu pradă în ţéra Leşéscă, pentru oprite cojócele lor de Léşĭ, ce le legasă la Hotin, şi le-aŭ ţinut calea oştile Léşescĭ cu Coneţ-Polski, Hĕtmanul Léşesc, de curênd eşit din Edicula, de'n chisóre de la Ţarigrad, iarăşĭ* cu nevoinţa Raduluĭ Vod; şi aşia de rĕŭ aŭ bătut pre Tătarĭ cât şi Sultanul şi Cantemir cu fuga aŭ hălăduit. Ce vrea să'şĭ astupe ruşinea, *verĭ ne verĭ (sic. U omite)* să prade ţéra, dând vină Raduluĭ, Vod cum el să hie dat scire Léşilor, să se gătéze asupra lor. Ce décă aŭ înţeles de mórtea Raduluĭ Vod, şi de domnia luĭ Barnovski Vod în locul luĭ Radul Vod, n'aŭ stricat în ţéră nimică, fără ce aŭ fost de hrană cailor, că era Cantemir *fêrtat (sic)* luĭ Bărnovski Vod, şi satele luĭ la boierie

R. 19. **U**: «*bolnav*» l. «*boléc*». — *R. 21.* E pune data 7134. — *AA. Raf.* ca şi 2 k nu are loc liber la anĭ şi ḑile. — * *R. 29.* **U** omite: «*cu anevoinţa Raduluĭ Vod.* — *R. 36.* **U**: «*Hĕtmanul*» l. «*Vod*» — *R. 36.* **U**: *Când era hĕtman*» l. «*la boerie*».

(†) **Veḑĭ nota la fine.**

nice o dată den calea lor nu se bejenia, când trecé pre la Cernăuţĭ órdele în ţéra Leşéscă, ce petrecea Cantemir la Toporâuţĭ (*) cu ḑilele în casele luĭ Barnovscki Vod.

13. Ósele Raduluĭ Vod cu cinste mare le-aŭ pornit de la Hârlăŭ în ţéra Muntenéscă, la Monastirea făcută de dênsul la Bucurescĭ, cu Hrizea Vistiernicul şi cu Trufanda Postelnicul, şi (**) cu Costin, Postelnicul al doile pre acéle vrémĭ. Iară în scaunul ţĕreĭ aŭ stat Domn Barnovski Vod. (†)

CAPUL AL XII-lea.

Zac. 1. (††) După mórtea Raduluĭ Vod celuĭ Mare, boiariĭ şi ţéra vĕḑênd pre Barnovski Hĕtmanul, om de ţéră şi fără coconĭ, cunoscut Împĕrăţieĭ cu slujbele ce făcusă la Hotin, la Sultan Osman, şi sciut şi capităniilor Tătărescĭ, ales luĭ Cantemir, cu carele legasă prieteşug încă din mârzâcia luĭ, la Toporâuţĭ, la o trecĕtóre a luĭ în ţéra leşéscă, — aŭ ales cu glasurile tuturor pre Barnovski Vod la domnie ş'aŭ mers o sémă de boiarĭ la Împĕrăţie de i-aŭ adus stég de Domnie.

2. Îndată ce aŭ stătut la Domnie, întêiŭ aŭ stătut după grija ţĕreĭ, ce-ĭ venisă asupră de Tătarĭ, şi aŭ trimis la Calga Sultan darurĭ, şi la Cantemir Paşa şi aŭ întors vrăjmăşia Tătarilor ce gătisă eĭ asupra ţĕreĭ, şi apoĭ aŭ stătut şi după aşeḑarea ţĕreĭ, carea se stricasă fórte rĕŭ la Radul Vod.

3. Iară rĕsboiul atuncĭ a Tătarilor cu Léşiĭ aŭ fost aşia: Neţiindu-se Léşiĭ de cuvêntul ce legasă la Hotin să dée Krîmuluĭ

R. 8. **U** om. «*aŭ ridicat pre* Barnovski Hetmanul în anul 7134. *R. 11.* **B. G. U:** «*feciorĭ*» l. «*coconĭ*».— *R. 12.* **B. E. G** adaog după «*cunoscut*»: «*şi la Pórta*». — *R. 12.* **E U:** «*Când Împĕrăţia*» după: «*Hotin*». — *R. 13.* **U** omite: «*ales luĭ Cantemir* până în *ţéra leşéscă*».— *R. 16.* **U:** «*cu voia tuturor*». l. textuluĭ. — *R. 18.* **E** şi **U:** «*îndată ce aŭ stătut Domn Barnovskie Vod, aŭ trimis la Calga Sultan*». — *R. 19.* **B:** ad: «*cum s'aŭ scris maĭ sus*» după: «*Tatarĭ*». — *R. 20.* **C:** «*aŭ potolit*» l. «*aŭ întors*». — *R. 21.* **B:** omit: «*şi apoĭ aŭ stătut şi după aşeḑarea ţĕreĭ*». — *R. 23.* **C** om.: «*atuncĭ*». — *R. 23.* **U** om. acéstă zăcélă. — **C** şi **AA Pav. Gr.** «*tocmélă*» l. «*cuvêntul*». — *R. 24.* **B. C. AA** [**Pav. Gr.**] «*Tătarilor*» l. «*Krimuluĭ*».

(*) *Toporâuţĭ* sunt situaţĭ în Bucovina lângă *Cernăuţĭ*.

(**) **U** omite pre «*cu Costin Postelnicul al 2-le pe acé vréme*» şi ḑice: «*iproci*».

(†) Veḑĭ notele finale.

(††) **C. E. AA** [**Pav. Gr.**] şi **U** aŭ titlul noŭ: «*Domnia luĭ Miron Movilă Barnovski Vod*». — **U:** «*Domnia luĭ Barnovski Vod*».

din an în an (,л҃) 30,000 cojóce, s'aŭ 'sculat singur Calga (†) Sultan; fratele Hanuluĭ și Cantemir Pașa cu (,м҃) 40,000 de Tătarĭ, și aŭ lovit ţéra Leșéscă în treĭ părţĭ : pe o parte singur Calga Sultan; pre altă parte Salmașa Mărza; pe a treia parte Cantemir Pașa. Și aŭ prădat până la Socal și până maĭ sus de Liov. Ce 'ĭ-aŭ lovit Léșiĭ, și întéiŭ pre singur Calga Sultan Coneţpolski Hetmanul și cu Hmileţkiĭ și aŭ perit acolo mulţime de Tătarĭ și fecĭorul luĭ Cantemir și aŭ căḑut la robie, și un frate a Hanuluĭ * maĭ mic de cât Calga Sultan, rob la Léșĭ. carele apoĭ eŭ eșit și căḑu Han la Crîm, (††) de âmblà cu Hmil în ţéra Leșéscă; iară partea luĭ Salmașa Mârza, și a luĭ Cantemir Pașa nu era de tot risipite, măcar că lovise și pre Cantemir Pașa iară Léșiĭ cu Liubomirski. Iară de tot rĕsipă acestor órde a face n'aŭ putut. Ce strîngêndu-se iară órdele la Nistru, la carĭ scăpase și Calga Sultan, numaĭ ce era să prade ţéra, dând vină Raduluĭ Vod, că aŭ dat scire Léșilor de dênșiĭ. Și să nu se hie (*) prilejit mórtea Raduluĭ Vod, și nevoinţa luĭ Barnovski Vod, n'ar hi hălăduit ţéra atuncea de mare primejdie.

4. Ce cum flórea și pomeţiĭ și tótă verdéţa pământuluĭ staŭ ovilite de bruma căḑută peste vréme și apoĭ după lină căldură a sóreluĭ vin iară la hire și la frămséţile sele céle împedicate de rĕcéla brumeĭ, așia și ţéra, după greutăţile ce era la Radul Vod (carea vécurilor de mirat aŭ rĕmas cum aŭ putut încăpea întru înţelepciunea aceluĭ Domn, acea nemilă de ţéră), aŭ venit fără zăbavă ţéra la hirea sa, și până la anul s'aŭ împlut de tot bivșugul și s'aŭ împlut de ómenĭ.

R. 1. E. «*aŭ încălecat*» l «*sculat*».— *R. 2.* **AA. Pavel Gr.** om. : «*fgatele Hanuluĭ*». — *R. 3.* **AA. Pavel Gr.** omite tot de la : »*părţĭ*» până la : «*Liov*». -- *R. 6.* **C.** om. : «*singur*».—*R. 8.* **AA. Raf. :** «*aŭ robit pre*» l. textuluĭ —* *R. 9.* **AA. Pav. Gr.** omite de la : «*Hanuluĭ*» până la : «*ce strângêndu-se iară órdele la Nistru*».—*R. 15.* **AA. Pavel Gr.** ad.: «*și se sfătuiră*» ante : «*numaĭ*». — *R. 16.* E omite de la : «*Raduluĭ Vod*» până la finea zăceleĭ.-- *R 20.* **U** omite acéstă zăcélă.— *R. 20.* **B. C. G.** *AA. Pavel Gr.* : «*florile*» l. «*flórea*».—*R. 20.* B : «*pomiĭ*». — **B.** E : «*florile și pomiĭ*». – *R. 21.* 24 scrie : ѿ҃ѵлнте (?) în cele-l-alte : «*ovilite*» —B : «*ovilite și piedecate de rècéla brumeĭ căḑută fără vréme*» l. textuluĭ.— *R. 21.* E. ad. : «*vréme și*» după : «*lină*».—*R. 22.* **C.** *AA. Pavel Gram.* ad.: «*pre încet*» ante : «*vin*» *R. 22.* **C :** «*frumuséţile*». — *R. 23.* **C :** «*după grea rĕutate*». — *R. 26.* **C. AA. Pavel Gram.** omite parenteza.

(†) Se scrie indiferent : Calga și Galga.

(††) *Piaseciu* naréză acéstă invasiune a Tătarilor, începênd de la pag, 367, dar nu cu detaliile luĭ M. Costin.

(*) Cele-l-alte codice : *fie.* Nu vom maĭ releva acéstă variantă ortoepică.

5. Milele Domnilor pot așeḍa țĕrile; nemila și lăcomia fac rĕsipă țĕrilor. Făcusă Barnovski Vod mare volnicie intâiŭ Curțiĭ, să dée la bir numaĭ odată într'un an, și or cine din curténiĭ, de nevoie aŭ rĕsărit de la ocina sa, orĭ la sat boiaresc, orĭ la sat Domnesc, pre toțĭ 'ĭ-aŭ adus *iarășĭ* la bréslele séle, și la locul sĕŭ și siliștilor pe unde se pustiisă aŭ dat slobodiĭ. chiămând ómenĭ din țéra Leșéscă; (*) și așia s'aŭ împlut țéra de ómenĭ în puțină vréme.

6. La al doile an al Domnieĭ sale 'ĭ-aŭ venit poruncă de la Impĕrăție să mérgă cu oștile țĕreĭ la Dașeŭ pentru întăritura Dașevuluĭ; că, măcar că legasă pacea acésta la Hotin, între Turcĭ și între Léșĭ: să nu âmble Tătariĭ la Léșĭ stricând și Cazaciĭ pre mare la Turcĭ; iară nu putea opri âmbe părțile pre acéste némurĭ, nice pre Tătarĭ Turciĭ, nice pre Cazacĭ Léșiĭ; ce lovia tot-d'auna și Cazaciĭ pre Marea-Négră locurile Turcescĭ, și maĭ mult Dașovul pățiá nevoie în tótă vremea de dânșiĭ. Decĭ, aŭ mers și Barnovski Vod într'acela an de aŭ lucrat tótă vara pen pregiurul cetățiĭ tocmind zidurile și șanțurile, și cu Munténiĭ și cu nesce Pașĭ orînduițĭ de la Impĕrăție pre acea trébă.

7. După slujba ce aŭ făcut Barnovski Vod Impĕrățieĭ la Dașeŭ, domniá cu mare fericie țĕreĭ, stând tot după grijele țĕreĭ și după lucrurĭ Dumneḍerescĭ; și aŭ frășit *(sic!)* Mŏnăstirea Mare in dricul orașuluĭ Iașilor intĕiŭ, ce se ḍice *Sânta Maria*, și apoĭ Mŏnăstirea anume Hangul, în munțĭ, din pajiște, și mŏnăstirea Dragomirna o aŭ fărșit iarășĭ, urzită de Crimca Mitropolitul, apróape de orașul Sucéveĭ. Așișderea și Bârnova lângă Iașĭ, carea apoĭ aŭ frășit'o Dabija Vod, fără

R. 1. E. om. «*pot*». — *R. 2.* 24 omite: «*întêiŭ*» ce este în tóte codicele. — R. 5. **C.** dă vorba în italice. — *R. 10.* E. **U**: «*de aŭ lucrat impregiurul cetățiĭ* (**U**: *tótă vara) de aŭ tocmit zidurile și șanțurile și cu Munténiĭ și cu nisce Pașĭ* (*U.* omite: *și cu nisce Pașĭ*). — *R. 11.* **B. G.**: «*întărirea*». – *R. 13.* **E. U.** ad.: «*Négră*» după: «*Mare*».— *R. 17.* **U**: «*Decĭ aŭ întărit Dașevul*» l. textutul până la finea zacéleĭ. — *R. 22.* **C.** *AA. Raf.* **AA**, Pavel **Gr.**: «*fericire*» l. «*fericie*».— *R. 22.* B: «*stând tot de a tocmirea țĕreĭ*». U omite: «*stând după grijele țĕreĭ*». — *R. 23.* B: *și de a face*» l. «*după lucrurĭ*» *AA. P. G.* om.: «*și după lucrurĭ Dumnezeescĭ*».— *R. 23.* Alte codice: «*aŭ sĕvărșit*» l. «*fîrșit*» **C.** *Pavel Gram.*: «*aŭ istorit*». - *R. 26.* C; «*din temeiŭ*». l.: «*pajiste*» —*R. 28*: **B. C.**: «*din codriĭ Iașilor*» l. «*lângă Iașĭ*».

(*) Veḍĭ nota finală despre «*slobodiĭ*». — **AA. Pavel Gram. U.** omit: «*din țéra leșéscă*» și ad. vorba: «*streinĭ*» după «*ómenĭ*». **C.** ad. după «*țéra leșéscă*» vorbele «*și dintr'alte țĕrĭ după unde se dusése*».

bisérice în multe locurĭ, ce aŭ maĭ făcut, şi bisérica luĭ Sveti Ión iară aice, în oraş, de *îmmăsa* (**.ĵ̂ммaca** *sic!*) făcută. El aŭ lăsat moşia sa, satul Toporăuţiĭ, sat la Cernăuţĭ, şi Şipotele la Hrâlăŭ, cu afurisénie a patru Patriarşĭ: întêiŭ în ţéră să nu fie la alte dărĭ, fără numaĭ la bir. Ce binele pururea este gingaş, şi pentru pĕcatele ómenilor, nu în multă vréme stătător. Pentru 40 de pungĭ ce cerea Vizirul de la Barnovski Vod, ferind ţéra de obiceiŭ, 'ĭ-aŭ venit mazilia, neîmplinind bine 4 anĭ la Domnie. Şi mulţĭ cari era priétinĭ, îl sfătuia să nu se pue împrotiva Viziruluĭ, ce să dé aceĭ banĭ să nu'ĭ vie vre o primejdie. N'aŭ vrut nice într'un chip se priméscă, pentru obiceiŭ să nu se facă asupra ţĕreĭ, urmând pre Pĕtru Vod, carele aŭ făcut Galata de sus, care avênd dodăială tot-d'auna de la Turcĭ cu dârile, aŭ strins boiariĭ şi ţéra, şi le-aŭ ḑis, că nu maĭ póte să sature pântecele Turcilor fără fund, şi luându'şĭ ḑiua bună de la toţĭ aŭ lăsat Domnia şi s'aŭ dus prin ţéra Leşéscă la Veneţia; unde 'şi aŭ săvârşit şi viaţa sa, cu vécĭnică pomenire în ţéră. Se cunósce că aceştĭ Domnĭ maice dirépte aŭ fost acesteĭ ţérĭ iară nu maştihe, când pentru obiceiŭ să nu se facă în ḑilele lor cu greul ţĕreĭ, Domniile 'şĭ-aŭ lăsat, şi asuprélele ţĕreĭ n'aŭ primit să hie de la dênşiĭ!

8. Aşia aŭ făcut şi Barnovski Vod, măcar că cu fórte prost sfat, căcĭ, după mazilie n'aŭ mers la împerăţie, ce'şĭ cumpărasă un *trĕg* în ţéra Leşéscă, anume *Ustia*, cu câte-va ocine, nu departe de Nistru; şi după mazilia ce 'ĭ-aŭ venit, aŭ mers cu casa luĭ în ţéra Leşéscă la *Ustia*; iară Domn în locul luĭ aŭ venit *Alexandru Vod*, feciorul Raduluĭ Vod celuĭ Mare.

R. 1. «*ce aŭ maĭ făcut*» adaose dupe *AA. R.* — *R. 2.* **C**: «*măsa*» — B: «*maică-sa*» — *AA Raf.*: «*mumă-sa*». — *R. 13.* **G**: «*den vale*». Se scie că acé de sus a făcut-o Petru după ce biserica din vale s'a ruinat. **B.C** şi **AA. Raf.** omit şi «*de sus*» şi «*den vale*». — *R. 15.* **C** «*fără saţiu*» l. «*fund*». — *R. 17.* **C**: omite: «*prin ţeara leşească*». — *R. 19.* **G. AA. Raf. 24**: «*matce*» l. «*maice*». — *R. 21.* **C** «*să se facă*» l. «*să hie*». — *R. 23.* **G.B** «*la Pórtă*» l. «*împĕrăţie*». — *R. 27.* **AA Pavel Gr.** şi **U** alteră şi nu citează aceste zacelĭ, în mod că variantele lor nu ne pot servi, fiind fără nicĭ o valóre şi neaducênd nicĭ o lecţiune nouă.

CAPUL AL XIII-lea.

Zac. 1. (*) Acéste treĭ Domniĭ, a luĭ *Alexandru Vod* feciorul Raduluĭ Vod și a luĭ *Moisei Vod*, domnia anteiŭ, și a luĭ *Alexandru Vod Iliaș*, sub un cap închidem, pentru că tóte acéste Domniĭ, și scurte, câte jumătate de an unele, altele peste an óre-ce cu puțin trăitóre aŭ fost, și nice lucrurĭ așia însemnate în aniĭ lor prilejite nu s'aŭ tîmplat.

2. Maĭ cu greŭ 'mĭ-aŭ fost iubite cetitorule, a scrie de acéste Domniĭ, decât de céle maĭ de mult trecute; că de acestea domniĭ, ce maĭ sus scriem, nicăirĭ nice într'un Leatopiseț strein pomenit nu se află, orĭ căcĭ aŭ fost scurte, orĭ căcĭ nimică așia ales nu s'aŭ prilejit în ḑilele lor. Ce cât am putut înțelége den boiariĭ betrânĭ, den ḑilele lor, pre rĕndul seŭ mergĕnd, cursul anilor îțĭ însemnâm. (†)

3. Decĭ după eșitul luĭ Barnovski Vod în țéra Leșéscă, aŭ venit Domn în țéră Alexandru Vod feciorul Raduluĭ Vod celuĭ Mare. In véstea tătâni-sĕŭ ce avé la Imperăție i se dădusă Domnia. Ce cu cât cerul de la pămĕnt, cu atâta de hirea tătâni-seŭ departe! Om și de trup și de hire slab și boléc! Care lucru înțelegĕnd și Impĕrăția, că nu éste de Domnia țĕreĭ, de margine ca acésta, ne implĕnd bine giumatate de an 'ĭ-aŭ venit mazilia.

4. Se ispitise Barnovski Vod óre-ce la margine cu trimisul luĭ, Nicoriță Hĕtmanul, la Toporăuțĭ, în ḑilele acesteĭ Domniĭ a luĭ Alexandru Vod. Ce 'ĭ-aŭ eșit cu oștĭ Vasile Lupul Vornicul și cu Grama Stolnicul și l'aŭ împins pre Nicoriță de la marginile țĕreĭ.

5.(††) După mazilia luĭ Alexandru Vod, feciorul Raduluĭ Vod

R. 7. **B** omite : «*în aniĭ lor prilejite*». — *R. 22.* **AA Pavel Gr.** : «*l'aŭ mazilit*».

(*) **B. C. E. AA Pavel Gr. U** daŭ titlu însă diferit. B dă titlu : *Domnia luĭ Alexandru Vod, feciorul Raduluĭ vod, și a luĭ Moiseĭ Vod, și a luĭ Alexandru Vod Ilieșĭ.* Iar **C** : «*Domnia luĭ Alex Vod feciorul Raduluĭ Vod și a luĭ Moiseĭ Vod.* — Cele-l'alte : *Domnia luĭ Alex. Vod feciorul Raduluĭ Vod.*

(†) **AA Pavel Gr.** omite acéstă zacélă. — Veḑĭ despre aceste domniĭ nota finală.

(††) U pune aci titlu nou : «*Domnia luĭ Moiseĭ Vod feciorul luĭ Simeon Vod*».

aŭ venit Domn țĕreĭ *Moiseĭ Moghilă* Vod, feciorul luĭ Simion Vod, om blând, un miel la hire, ne lacom, nemeruia rĕŭ (**ρρzȣ** *sic)*. Multe case de jos lipsite aŭ scos frunte locuitorilor țĕreĭ, ales pre Ciogoléșcĭ. Pace era den tóte pârțile; numaĭ de datorniciĭ Turcĭ mare strînsorĭ și sile, și de aceia împlură țeara; și de ómenĭ reĭ așia se împlusă țéra, cât a vedére cu bulucurĭ ămbla de prăda, și jăcuia ómeniĭ și pre lîngă orașe.

6. Iară cum tóte Domniile nu sînt fără nepriétinĭ, și maĭ ales Domniĭ maĭ mulțĭ nepriétinĭ aŭ, precum copăciĭ ceĭ marĭ, nalțĭ, maĭ multe vivóre și maĭ mare vînturĭ sprijinesc; așia și Moiseĭ Vod. Avĕnd nepriétinĭ la împerație, iĭ scornisă cum că va să fugă în țéra Leșéscă, pre urma luĭ Barnovski Vod. Care lucru înțelegênd Impĕrația, în taină aŭ trimis poruncă la Cantemir Pașa să mérgă săʼl pornéscă den scaun spre împĕrăție, să vie; iară arĭ vrea spre altă parte, săʼl prindă și săʼl trimiță la Pórtă.

7. Și așia, ne sciind nimică Moiseĭ Vod, stătu Cantemir Pașa la Țuțora, sprinten cu o sémă de oșténĭ aĭ sĕĭ, și aŭ trimis luĭ Moiseĭ Vod pren Ceauș cărțĭ de mazilie. Decĭ, numaĭ ce ʼi-aŭ căutat a purcéde spre Țarigrad; și în locul luĭ sʼaŭ dat Domnia iar luĭ Alexandru Vod Iliaș, a doa Domnie.

8. Cum aŭ venit scire de Domnia luĭ Alexandru vod, la boiarĭ, mare măhniciune și voie rea (**ρρќ**) în tótă Curtea, maĭ ales în boiarĭ, sciind cu toțiĭ hirea aceluĭ Domn Ce aŭ făcut sfat cu toțiĭ, și îndată aŭ purces fruntea tótă de boiarĭ la Țarigrad, cu jalobă la Împĕrăție, pentru greul ce petrecea țéra de Domniĭ nesciiutorĭ rînduluĭ eĭ: *Lupul Vasile Vornicul*, ce aŭ fost maĭ apoĭ Domn, *Cehan Vornicul*, *Savin Hĕtmanul*,

---

R. 2. **U** ad.: «*nemareț*». — *R. 3.* E «*aŭ ridicat a fi de cinste*». **C**: «*aŭ scos maĭ iute în fruntea locuitorilor de țeară*. — *R. 6.* («ρρzi»). — *R. 6.* **C** și celel-alte: «*aevea*» l. «*a vedére*».— *R. 8.* **U**: «*nicĭ o domnie nu éste*» l. textuluĭ.— **AA Pavel Gr.** «*Precum tóte domniile*» — *R. 8.* **U** omite până la punct.—**AA Pavel Gr.** omite până la punct și face al 2-lea membru al fraseĭ: «așia și luĭ Moisi Vod îĭ scornisă...» — *R. 12.* **C** și *AA Pavel Gr.* omite: «în *țeara leșească*». —*R. 14.* E ad. după: «*spre*» «*Țarigrad la*».—*R. 15.* **U** omite de l.: «*Iară arĭ*» până la punct.— *R. 15.* **C** omite: «*să-l prindă*». — *R. 15.* **U**: «*săʼl ié din scaun*». — *R 17.* E. **U**: «*sosi*» l. «*stătu*». — *R. 18.* E. «*slujitorĭ*» l. «*oștenĭ*» **AA Pav. Gr.** omite: «*sprinten cu o sémă de oștenĭ aĭ sĕĭ*». — *R. 20.* E ad. după: «*purcéde*»: «*din scaun*».— *R. 20.* E. **U** «*aŭ venit*» l. «*sʼaŭ dat*». **AA Pav. Gr.**: «*aŭ dat domnia a doua luĭ Alexandru Vod Iliașĭ*» — *R. 22.* **E** și **U** pun titlul noŭ: «*a doua domnie a luĭ Alexandru Vod Iliașĭ*». — *R. 27.* **E**: «*ce nu sciŭ*» l. «*nesciutor*». — *R. 27.* E. **U** omit «*ce aŭ fost maĭ apoĭ Domn*». — *R. 28.* **U** și *AA Rafael* omit acest nume.

Costin Postelnicul, *Uréche* (Οὔρρακε) *Spatarul*, *Buhuş Visternicul*, *Furtună Comisul*, *Başotă Logofĕtul* şi alţĭ boiarĭ, cu numĕrul până la 50 (´н) de capete numaĭ de boiarĭ, fără alte capete den ţéră, şi aŭ pures cu toţiĭ la Tarigrad. Ghenghea Logofĕtul şi cu Enachie Postelnicul remăsése Caimacamĭ la scaun.

9. Ne purces den Ţarigrad aŭ apucat boiariĭ pre Alexandru Vod cu Domnia, că oblicise el de boiarĭ că vin cu pîră, cum nice într'un chip nu'l priméscе ţéra; şi aŭ trimis înaintea boiarilor Alexandru Vod pre *Batişte Veveli* şi cu ceauşĭ. Batişte să le gräéscă cu bine, şi ceauşiĭ să'ĭ tragă pre boiarĭ, carĭ fără scirea Viziruluĭ fiind, şi vĕḑênd atâtea capete, nu s'aŭ cutezat Ceauşiĭ a le face silă, şi încă pre Batişte l-aŭ suduit fórte tare, ales Cehan Vornicul.

10. Iară la Curţile Împĕraţilor multe reutăţĭ pot să se facă peste scirea celor maĭ marĭ. Aşia s'aŭ prilejit şi boiarilor celor ce mersése, tuturora, până a agiunge eĭ la Vizirul. Aŭ venit într'o nópte, — póte hi cu voia Chiaeĭ Viziruluĭ, cariĭ multe pot fără scire, — şi aŭ legat pre câţĭ-va boiarĭ câţĭ aŭ fost maĭ capete, şi i-aŭ ţinut pen eşitorĭ închişĭ, peste scirea Viziruluĭ; ce aŭ căutat boiarilor numaĭ a face tocmélă cu Alexandru Vod şi legăturĭ. Se maĭ ispitisă boiariĭ, după ce aŭ eşit den oprélă, să mérgă la Vizirul; şi era gata lucrul acela. Numaĭ s'aŭ prilejit perirea Viziruluĭ pre uliţe: mergênd de la Curţile Împĕrătescĭ la seraiul sĕŭ, l'aŭ ucis Ianiceriĭ cu pétre.

Decĭ numaĭ ce aŭ căutat boiarilor a primi pre Alexandru Vod; şi aŭ mers la Patriarşie şi aŭ făcut jurămênturĭ Boiariĭ, luĭ Alexandru Vod şi el Boiarilor iarăşĭ şi aşia aŭ purces den Ţarigrad spre ţéră.

11. Décă s'aŭ aşeḑat Alexandru Vod la scaun (lupul pĕrul

R. 3. **B. C. G.** *AA Pav. Gr.* **U** «*căpeteniĭ*» l. «*capete*». — *R. 8. AA Pav.* C: «*inţelesése*» l. «*oblicire*» *Gr.* — *R. 9.* E omite «*nicĭ intr'un chip*». — *R. 11.* **B** şi **G** ad. «*ca să se sparie*» după: «*pre boiarĭ*». In 24 şi cele-l-alte codice lipsesc aceste vorbe, dar ele completă cugetarea şi deci le adaugem. — *R. 12.* **C**: «*nu s'aŭ apucat*» l. «*cutezat*». — *R. 14.* **U** şi *AA Pav. Gr.* omit: «*ales*». — *R. 21.* C ad: «*pace*» şi *AA Pav. Gr.* «*a face pace*» şi omit: «*şi tocmală*. — *R. 22.* **C**: *AA Pav. Gr.* omit «*şi legăturĭ*». **U** omite după vorba «*legăturĭ*» tot până la: «*şi aŭ mers la Patriarşie*». — *R. 23.* C *AA Raf. AA Pav. Gr.* «*inchisóre*» l. «*oprélă*». — *R. 29. AA. P. Gr.* «*ce templandu-se de aŭ făcut Ianiceriĭ zorba asupra Veziruluĭ, s'aŭ lăsat boiariĭ şi aŭ priimit pe Alexandru Vod şi aŭ făcut giurămênt la Patriarşie şi aşia aŭ eşit din Ţarigrad.* — *R. 30.* E. **U** «*la domnie.* l. «*scaun*».

schimbă, iar nu hirea), tot pre acé cale, ca și la Domnia de'ntĕiŭ, aŭ purces lucrurile. Ce, cărpia boiariĭ cum putea trebile țĕrĕĭ; iară Domnia maĭ mult îșĭ petrecea cu Batiște Veveli.

12. În (*) țéra Munténéscă pre atuncia se rădicasă Munténiĭ pre Domnul lor, Leon, (**Λίων**) Vod, pentru mare desfătăciunĭ și nespuse ce era într'acela Domn; și dintru tóte căpeteniile țĕrĕĭ Munténescĭ, era Mateĭ Vod. Și de atunceșĭ aŭ cădut Domn fericit țĕreĭ Munténescĭ. Subt vremea acelor amestecăturĭ, scosése Alexandru Vod de la Împĕrăție Domnia țĕreĭ Munténescĭ feciorului sĕŭ Raduluĭ Vod, tot în anul de'ntĕiŭ Domnieĭ sale. După ce aŭ venit stégul de la Împĕrăție fecioru-sĕŭ de Domnie, 'l-aŭ pornit cu câtă-va glótă de aicea den țéră. Ce li-aŭ eșit Mateĭ Vod Domnul Muntenesc, înainte, și abié aŭ scăpat și singur Radul Vod, cu sprijinéla unora den Moldovénĭ ce s'aŭ ales pre lângă dênsul.

13. (†) Nice într'un chip nu puté să mistuéscă Alexandru Vod fapta boiarilor, ce făcusă cu venirea în protiva luĭ la Țarigrad; și nice boiarilor, nice într'un chip, lucrurile ce era fórte próste la tóte trebile, nu le plăcé. Și dintr'acestea adăogêndu-se necredința și prépusul den ḑi în ḑi, așeḑasă gândul sĕŭ Alexandru Vod, numaĭ să omóre pre o sémă de boiarĭ, ales pre Vasile Vod, și pre Cehan Vornicul, și pre Savin Hĕtmanul, și pre Buhuș Visternicul, și pre Uréche Spătarul. Costin Postelnicul era mazil la țéră; ce orĭ să-l tragă în partea sa Alexandru Vod, orĭ alt gând avénd, il chiamasă la Curte și'ĭ dase Hĕtmănia. Ce vĕḑênd Costin lucrurile amu îngroșate; între Domnie și între sfat, gândurĭ spurcate și réle (**ρρѧλλε**), 'șĭ-aŭ luat ḑua bună pre câte-va ḑile și aŭ șeḑut la țéră.

R. 1. E și *AA Pav. Gr.* omit parantesul. *R. 1.* **C** și AA Pavel Gram. omit *«la domnia»*. — *R. 5.* **AA** (Raf) : *pentru marĭ de fără de socotială...* l. *«desfatacĭunĭ ..»* — *R. 7.* E. Aga l. *«vod»*. — *R. 7.* B : *aŭ stătut el la domnia»*. — E.: *«l'aŭ ridicat Domn țereĭ»*. — *R. 10.* **E.** *AA Raf.* *«fiu-sĕŭ»* l. *«fecior»*. — *R. 14.* E omite : *«și singur»*. — *R 18.* *C* și **U.** *Pavel Gr.* omit : *«nice într'un chip»*. — *R. 19.* **U** omite : *«próste»*. — *R. 19.* **C.** ad. după : *«trebile»* : *«luĭ Alexandru Vod»*. — *R. 22.* **C. E.** : *«ales pre Lupul Vasile Vornicul»*. — *R. 22.* **C. G,** AA Pavel Gram. AA. Rafael omit : *«spatarul»* și C fără virgulă numésce pre *Costin*. E omite pre Savin Hetmanul și pre Buhușĭ Vistearnicul și după *Uréche* omit *«spatarul»*. — *R. 24.* **U** omite de la : *«era mazil»* până la începutul zaceleĭ 14, care o împreună cu cea anterióră, cu pronumele : *«cărora aŭ descoperit etc.»* — *R. 28.* **B. G.** *AA. Pavel Gr.* : *«eșit»* l. *«șeḑut»*.

(*) *AA Pav. Gr.* omite zaceala a 12. — Este deci mereŭ necomplet. **U** alteră frasa dar nu și sensul.

(†) **B.** pune titlu noŭ : *Cum s'aŭ ridicat boĭariĭ și țéra pre Alexandru Vod,*

14. Iar celora-l-alțĭ boiarĭ tóte gândurile luĭ Alexandru-Vod aŭ descoperit Constantin Aseni, om de casa luĭ Alexandru Vod: cum în *ḑua* de Paște era să'ĭ omóre, cu sfatul luĭ Batiște. Decĭ și boĭariĭ âmblaŭ toțĭ cu paza viéțiĭ.

15. Și vĕḑênd cu adevĕrat urzită perirea lor de Alexandru Vod, că céla ce se înneacă *se apucă de sabie cu mâna gólă*, s'aŭ vorovit cu toțiĭ și aŭ dat scire țĕreĭ; care herbênd în greutățĭ și în netocméle, pre lésne s'aŭ pornit, și nu numaĭ Curtea, ce și țĕrănimea. Și atâta mulțime s'aŭ strîns den tóte părțile, cât nu încăpea în treg, ce implusă locul pre sub Miroslava, pretutindenea, strigênd pen tóte ulițele pre grecĭ.

16. Vasile Vod era cap tuturor lucruriler acestora. Décă aŭ năbușit țéra, aŭ mers de aŭ spus Domnieĭ aeve (**ꙗвѣ**), cum s'aŭ redicat țéra și strigă pre grecĭ. Aŭ rĕspuns Alexandru Vod: «décă se redică pre grecĭ, pre mine se redică». Și vĕḑênd atâta mulțime, nu s'aŭ apucat de nimică, numaĭ de grijă să hălăduéscă cu casa sa de glóte.

17. Aŭ mers boiariĭ cu toțiĭ la Curte. Și la purcesul Domnieĭ, să nu se hie pus cu toțiĭ să opréscă desfrânata prostime, poznă mare, și de abia în vr'o țéră s'ar hi întâmplat! Ce tot pe lângă Domnie aŭ mers boĭariĭ, oprind și domolind țĕrănimea. Iară maĭ nu era în putére boĭarilor a opri pornită grosimea. Că și pre Vasile Vod, anume că éste și el den grecĭ, aŭ svêrlit unul cu un os, și l'aŭ lovit în cap, den care lovitură aŭ fost Vasile Vod multă vréme rănit.

18. O! ne stătătóre și nice-odată încredințate lucrurile lumeĭ! cum vrâstéză tóte și turbură și face lucrurĭ împrotivă! Când cu cale éste să fie frică celor maĭ micĭ de ceĭ maĭ marĭ;

R. 3. **C.** ad.: «*pre toțĭ*» d. «*omóre*».—*R. 5.* **U**: «*aerea*» l. «*cu adevĕrat*». — *R. 5.* Unele codice ḑic: «*sa*» l. «*lor*».—*R. 6.* . 24 și *C* aŭ omis din eróre vorbele subliniate: Asemenea E. **AA. Raf. U.** — AA. Pavel Gram. ciuntit și redus. — *R. 8.* **C.**: «*în*» *tocméle*» este eróre — *R. 10.* E ad.: «*în Iași*» dupa: «*treg*».—*R. 10.* **E.** Omite: «*din tóte părțile*». — *R. 12.* B: «*Vasile Lupul Vornicul*». — E: «*Lupul Vasilie*». — **G.**: «*Vasile Vornicul*».—**U**: «*Lupul Vasile Vornicul*» — *R. 13.* E: «*navalit*» l.: «*năbușit*». **U**: «*s'aŭ strîns*». -*R. 13.* **C** omite de la: «*țéra*» până la «*și striga pre grecĭ*».—*R. 17.* E. ad.: *(cu toată)* după: «*casa sa*».—*R. 18.* **U** alteră vorbele mult, dar sensul e același. — *R. 20.* **C**: «*ce abia prilejită in vr'o țéră, s'ar fi auḑit*». **G. E.**: «*și abia auḑită în vr'o țéră s'ar fi templat*». — *R. 22.* **C**: «*în putință*» l. «*putére*».—*R. 23.* B: «*Vornicul*» l. *Vod.* E: «*Lupul Vasilie*».—*R. 23.* **B. G.** ad.: «*unul*» după: «*el*» —*R. 24.* **C**: ad.: «*tocma*» după: «*în cap*».—*R. 25.* E «*ḑile*» l. «*vréme*». Omite: «*ce aŭ căḑut Domn maĭ târḑiŭ*». — **U** fórte alterat în frase. De rănirea luĭ Vasile Vornicul nu menționéză însă.—*R. 26.* U - ***AA.*** *Pavel Gr.* omite acéstă zăcélă.—*R. 28.* E: «*să se teamă*» l. «*să fie frică*».

iară cursul lumeĭ aduce de éste de multe orĭ celuĭ maĭ mare de ceĭ maĭ micĭ grije.

19. Fericiţĭ sînt Impĕraţiĭ, Craiĭ, Domniĭ, cariĭ Domnesc așia, să nu le hie de ceĭ maĭ micĭ nice-odată siială.

20. Un Craiŭ de Englitera de câte orĭ se îmbraca diminéţile, de atâtea orĭ ḑicea singur șie : «*Adă-ţĭ aminte că a multe glóte de ómenĭ eștĭ stăpân*». Domniĭ ceĭ bunĭ și direpţĭ fără grijă și desfătaţĭ stăpânesc; iară ceĭ rĕĭ tot cu siială.

21. Décă aŭ ajuns Domnia în șesul Bahluiuluĭ, aprópe de Mŏnăstirea Balicăĭ, (*) locul era tot plin de ómenĭ; nu se vedea șesul deșert nicăiure. Striga : «Dă-ne, Dómne, pre grecĭ!» Uniĭ hăĭcâiá, alţiĭ jăcuiá. . Și acolo aŭ strigat pre Batiște să le-l dea, carele erá tot aprópe de Alexandru Vod. Vĕḑênd strigare pre sine, ce nu sta Domnia de grija luĭ Baptiste, ci sta de grijea sea; și numaĭ ce 'ĭ-aŭ ḑis, să se depărtéze de la dênsul. Și așia l'aŭ apucat și dat pre mâna ţĕranilor. Nespusă vrăjmășia prostimeĭ! Și așia fără de nice o milă, de viŭ, cu topóre l'aŭ făcut fărime. Și până într'atâta s'aŭ amestecat uniĭ, anume Bosie Lăpușneanul, cât nice mantaoa den spinarea luĭ Vod,—că burá a plóie, — atuncĭ n'aŭ hălăduit. (†)

22. De grija ţĕrănimeĭ, ce era peste tot locul, să nu intre Alexandru Vod îndată la pădure, și boiariĭ âncă așia socotisă, să se maĭ depărtéze de glóte, la loc deschis, fără pădure; l'aŭ pornit pe drumul Braniștei, pre dencoace de Bahluiŭ, pornind și seiménĭ cu senéţele gata pre lângă dênsul. Apoĭ décă s'aŭ întors boĭariĭ, aŭ intrat la grije să nu ié Alexandru Vod calea din Braniștea spre Cantemir Pașa la Bugeac. Ce îndată aŭ ales o sémă de boierĭ, cu Buhuș Visternicul, și l'aŭ trimis la Braniște după Alexandru Vod să'ĭ îndireptéze calea pre la Hușĭ pre Bărlad în gĭos.

R. 1. E «*cursul vrémilor*» l. «*lumeĭ*». — *R. 4.* E «*să nu le hie de nime*» l. textuluĭ. - *R. 4.* E. ad. : «*ales de ceĭ maĭ micĭ*» **U.** omite întrégă zăcéla 19. *Asemenea AA. Pavel Gr.* — *R. 5.* **U** omite acéstă zăcélă. Asemenea **AA. Pavel Gr.** · *R. 16.* **C :** «*Și așia îndată*». E : «*și așia l'aŭ apucat ţĕranii*». — *R. 17.* E : «*pre loc*» l. «*de viŭ*». — *R. 19.* **C. U.** «*Ermulucul de pe Alexandru Vod*» l. «*mantaoa*». – *R. 23.* E omite : «*la loc deschis*». — *R. 24.* **B. U :** «*lângă Bahlui*» l. «*dincóce*». – *R. 25.* E : «*și seimenii cu arme pe lângă dênsul*». — *R. 26.* E. C. : «*aŭ stătut*» l. «*intrat*». — *R. 26.* G. B. : «*să nu se indreptéze*» l. *să nu ié*» **E** și **U** «*să nu se ducă Alexandru Vod în gĭos. la Cantemir Pașa, la Bugeac.* -- *R. 28* **E :** «*aŭ mers după Alex. Vod*» l. «*și l'aŭ trimis la Braniște*».

(*) Astă-ḑĭ *Frumósa.* V. A. U.

(†) **U dă numaĭ o abreviaţiune din text. Nu adauge nimica noŭ.**

23. Iară maĭ mare spaĭmă de cât întêiŭ, décă vĕḑu Alexandru Vod glota iară după sine la Braniște, și'l lăsase și seĭmeniĭ toțĭ și copiiĭ den casă. Și décă s'aŭ apropiat boĭariĭ, le-aŭ ḑis Alexandru Vod : «*mĕ rog pentru fiul meŭ, Radul Vod, să'l lăsațĭ viŭ*». Aŭ ḑis Buhuș Visternicul, să n'aĭbă nice o grijă ; nice să se gândéscă Măria Sa că aŭ venit cu vre-un rĕŭ ; numaĭ poftésce țéra pre Măria Sa să mérgă pre Bărlad spre Galațĭ, să nu aducă vre-un rĕŭ asupra țĕreĭ, cu Tatarĭ. Și s'aŭ gĭurat să n'aĭbă nice o grijă. Și așia aŭ primit Alexandru Vod, pe unde va hi voia țĕreĭ, pre acolo să mérgă. Și aŭ purces spre drumul Bărladuluĭ ; și aŭ așeḑat Boiariĭ iară pre lângă dênsul pre seimeniĭ și pre copiiĭ ceĭ den casă, cariĭ îl părăsisă, dându'ĭ și den boiarĭ petrecĕtorĭ până la margine,* în Galațĭ.

24. La Tecuciŭ, aŭ eșit Costin Postelnicul înainte de la Putna și l'aŭ petrecut cu cinste și cu conace până în Galațĭ, plecându'l, să vie la împăcăcĭune cu boĭariĭ, și iar să'șĭ hie *(sic)* iară în scaun, luând Costin Postelnicul asupra sa aceea grijă. Ce n'aŭ vrut să priméscă nice într'un chip. Deci aŭ trecut Dunărea la Galațĭ, spre Impĕrăție.

CAPUL AL XIV-lea.

Zac. 1. (†) Și așia mântuițĭ boiariĭ și țéra de domnia luĭ Alexandru Vod aŭ stat cu toțiĭ după alesul Domnuluĭ noŭ. Striga cu toțiĭ să hie Domn Lupul Vasile Vod, însă iĭ da și legăturĭ : ce va lua den țéră ? Ce s'ar lega pentru dărĭ, atuncea la acel ales, maĭ mult să nu iea din țéră. Ce acéle legăturĭ vĕḑênd Lupul Vasile Vod, orĭ că vedea pre óre câțĭ den capete că

R. 4. **C. E.** *AA. Pavel Gr. AA. Raf.* **U.** ad. : «*cu lacrimĭ*» după : «*Alexandru Vod*». — * *R. 13.* **C. E.** omit : «*la margine*».— *R. 14.* **U** omite zacéla 24 până la «*și aŭ trecut Dunărea spre împĕrăție*». — *R. 17.* E : «*să-șĭ ție iarășĭ scaunul*».— *R 18.* E. ad. după : «*într'un chip*» : «*Alexandru Vod, ce tot s'aŭ păzit calea spre Țarigrad, la împĕrăție*». — *R. 23.* **B. G :** «*să ne fie*» *R. 23.* **C :** «*Lupul Vornicul (adică Vasilie Vod)* **U :** «*să rădice domn pe Lupul Vasilie Vornicul.*

(†) B. adaogă titlu : «*Pentru Barnovski Vod, când l'aŭ poftit boiariĭ și țéra să vie din țéra leșéscă la Domnie și cum aŭ perit in Țarigrad.*» **C :** «*De perirea luĭ Barn. Vod.* **E :** *când aŭ venit Barn. Vod din țéra Leșéscă să fie Domn și mergĕnd la Împĕrăție pentru domnie i-aŭ tăiat capul in Țarigrad.* **AA** *Pav. Br.:* «*A doua domnie a luĭ Barnovski Vod*». — **U :** «*Când aŭ venit Barn. Vod din țéra Leșéscă la domnie și aŭ mers la Țarigrad și i-aŭ tăiat capul in anul 7141.*

trag spre Barnovski Vod, n'aŭ primit într'acé dată Domnia, ce aŭ stătut și el la sfatul acela, să se trimiță în țéra Leșéscă la Barnovski Vod să vie * iară la scaunul țĕriĭ.

2. Ce nu era să trécă pre Barnovski Vod, și sfîrșitul ḑilelor trage cu de-a-sila pre om! Cât aŭ sosit boiariĭ la Ustia, în țéra Leșéscă, unde ședea, cu véste că țéra iară'l poftésce la Domnie, cu mare bucurie aŭ priimit acea véste. Ne sciutor gândul ominesc singur de sine la ce mérge și la ce tămplărĭ apoĭ sosésce! Îndată scire aŭ dat și Craiuluĭ și Domnilor în țéra Leșéscă, poftind voie să méargă la scaunul țĕreĭ ceĭ de moșie. și îndată s'aŭ gătit den Ustia, și aŭ purces spre țéră. Și la margine amu îl aștepta boiariĭ și slujitoriĭ cu mare bucurie.

3. Maĭ inte de purcesul luĭ Barnovski Vod den Usita, un Léh, megiéș de aĭ luĭ, tot-déuna îl sfătuia să nu méargă, să nu'șĭ dée viață fără grije pe viață cu grije și cu cumpănă, arĕtându'ĭ lunecóse lucrurile Domnieĭ de Moldova sub Împĕrăție păgână. Și ce i-*ari* lipsi, fiind ca și un domn în țéra lor, fără grije, cu tîrgurĭ și cu sate? Iară Barnovski Vod să hie rĕspuns Léhuluĭ: «*Dulce este domnia de Moldova!*» Iară Léhul cătră dênsul: «Iară și obézele Tucescĭ încă sînt gréle!» Și apoĭ așia aŭ eșit cuvintele Léhuluĭ cum aŭ ḑis.

4. Cum aŭ sosit Barnovski Vod în Iașĭ din țéra Leșéscă, cu bucurie tuturor, aŭ stătut după gătire de calea Țarigraduluĭ, că nu era alt miḑloc, ce numaĭ să méargă la Împĕrăție, să iea de acolo Domnia, după sărutatul póleĭ Împĕrătescĭ. Svătuia mulțĭ în multe chipurĭ; și s'aŭ cercat și la Abaza Pașa care era Pașă la Silistria pe atuncea, ce nu era alt miḑloc, numaĭ de mers la Împĕrăție. Și atuncea s'aŭ prilejit de chiama e Împĕrăția și pre Mateĭ Vod den țéra Munténéscă la sărutatul póleĭ Împĕrățieĭ, și după câte-va fapte și a luĭ Mateĭ Vod împrotiva Împĕrățieĭ, cu scosul luĭ Leon Vod, și apoĭ a luĭ Radul Vod, feciorul luĭ Alexandru Vod. Iară tot era maĭ ușore (**ꙋшóрⲁ**) lucrurile luĭ Mateĭ Vod, că n'aŭ eșit într'altă țéră cum eșisă Barnovski Vod, sub ascultarea altuĭ stăpân, Craiuluĭ Leșesc.

R 1. E «*că țin cu*» l. «*ce trag*». – *R. 2.* **E. U** omit: «*în țéra Leșéscă.*» –* *R. 3:* **C** omite. *de aci până la zăcéla 2.* *R. 5.* **C**: «*zilelor luĭ trage-l cu deasila.*». — *R. 5.* **C** ad: *statut de om*». eróre. — *R. 13.* **AA Pav. Gr.** omite «*zacéla 3*». — *R. 14.* E: «*Un domn leșesc megiaș*». — *R. 19.* **U** ad: «*lucru*» după: «*dulce*». — *R. 21.* **U**: «*s'aŭ plinit*» l. «*eșit*». — *R. 25.* E: «*sărutarea* l. «*sărutatul*». – *R. 25.* **U** omite de la «*Svătuia*» până la «*și atuncea s'aŭ prilejit*». — *R. 26.* E: *și aŭ ajuns și la*»l. «*și s'aŭ cercat*». — *R. 30.* **U** «*și după multe amestecăturĭ*» l. «*câte-va fapte*». – *R. 33.* **C** ad: *împotriva împĕrățieĭ* după: «*Mateĭ Vod*». — *R. 34.* **C** ad: «*cumu-ĭ Craiul leșesc.*

5. Deci, pentru să aducă Turciĭ maĭ pre lésne pre Barnovski Vod la mâna lor, pre Mateiŭ Vod 'l-aŭ pornit fără zăbavă cu stég de Domnie în ţéra Muntenéscă; iară* Barnovski Vod n'aŭ putut hălădui de perire, precum veĭ afla la rêndul sĕŭ.

6. Purcesésă cu Barnovski Vod mulţimea de boiarĭ şi fruntea Curţiĭ, preoţĭ, călugărĭ, cu un gând şi glasurĭ cu toţiĭ, să se róge Împĕrăţieĭ să le dea Domn pre Barnovski Vod. Intre cariĭ era şi Lupul Vornicul. Ce vĕḑênd că mulţĭ sfătuia pre Barnovski Vod să ómóre pre Lupul, sciind amestecăturele luĭ, şi mergênd Barnovski Vod pre la Mateĭ Vod pen Bucurescĭ, aŭ stătut Vasile, care se pomenésce Lupul Vornicul, vĕḑênd că-ĭ a mérge pe la carele scia den Ţarigrad tóte âmbletele luĭ, aŭ nevoit cu tóte miḑlócele să se întórcă înapoĭ în ţéră, ḑicênd către Barnovski Vod, că'l vor gâlcevi greciĭ pentru scosul luĭ Alexandru Vod den scaun şi pentru morţiĭ ce se făcuse în grecĭ la scosul luĭ Alexandru Vod. Decĭ, ca un creştin ce era la hire, Barnovski 'l-aŭ slobodit. Iară décă s'aŭ adunat cu Mateĭ Vod, şi aŭ oblicit Mateĭ Vod că s'aŭ întors Lupul Vornicul, îndată aŭ răpeḑit după dînsul să'l întórcă. Ce se păzise bine Vasile Vod cu mersul, şi nu 'l-aŭ apucat în cale. Nice era în putérea luĭ Barnovki Vod să trimiţă să facă vre-un rĕŭ luĭ Vasile Vod, nefiind incă cu Domnia dată şi stând după grija lucrurilor sale.

7. De la Mateiŭ Vod aŭ mers Barnovski Vod pe la Abaza Paşa, pen Silistria. Cât aŭ putut Mateiŭ Vod aŭ luptat pentru dênsul şi la Abaza Paşa şi la Pórtă. Şi se arĕtă Abaza Paşa fórte blând, şi cu cuvente mângâióse, ce Turciĭ cu săgeţĭ de bumbac ucid pre ómenĭ; şi lor pot să slujéscă acéle cuvente a sfinteĭ scripture: **«Оу҆ мѧк нѫ́щє Словєса̀ па́чє Є҆лє́а, и҆та̀ сѫ́т стрѣ̀лы»**: «Muiatu-s'aŭ cuvintele lor maĭ mult de cât untul de lemn, şi acéle sînt săgeţĭ».

8. Décă aŭ sosit în Ţarigrad, vĕḑênd Vizirul atâtea glóte de

R. 1. **C** ad : *«să pótă aduce»*. — * *R. 3.* U omite de aci până la finea zaceleĭ». — *R. 4.* **C**: ad. *«porestea»* după : *«Veĭ afla»*. — *R. 7.* *«Pre Barn. Vod»*. În **24** şi **C** nu este, dar e de lipsă şi esistă în alte codice. — *R. 13.* E : *cu tot mijlocul să se întórcă înapoi să nu-ĭ fie a mérge pe la Mateĭ Vod, că-ĭ scié tóte âmbletele luĭ încă den Ţarigrad.* **U** ad : după Ţarigrad : *«ce âmblase şi ce amestecase el pentru Domnie»*, omite restul până la : *«iar décă s'aŭ adunat»*. — *R. 17.* E *«l'aŭ lăsat de s'aŭ întors»* l. *«slobodit»*. — *R. 20.* *Vasile Vod «Lupul Vasile Vornicul» în alte codice* — *R. 20.* **G. E.** *«agiuns»* l. *«apucat»* — *R. 21.* E ad : *«aice în ţéra»* după: *«trimiţă»* — *R. 22.* E: *«nefiind încă Domn aşeḑat.* — *R. 24.* E. *«aŭ silit»* l. *«luptat»*. — *R. 30.* **24 C.** ***AA.*** *Rafael* nu dă şi traducerea citaţiuneĭ slavone. **U** şi **AA Pav. Gr.** omite acest pasagiŭ.

ţéră cu Barnovski Vod, 'ĭ-aŭ învĕţat să nu strige pentru Barnovski Vod, ce să tacă, şi să se lase pre mila Împĕrăţieĭ, că'ĭ or face pornirea. Ce gândindu-se boiariĭ că este agiuns Vizirul de la cine-va cu darurĭ, tot-déuna striga şi da rĕvaşe la Vizirul, cum nu priimesc pre altul; şi se punea cu glótele la locurĭ ca acélea să se vaḑă şi de singur Împĕratul. Şi aceea apoĭ aŭ mâncat capul luĭ Barnovski Vod, că pîră de la nepriétinĭ nu lipsiă maĭ ales de la Vasile Vod, pre la priéteniĭ luĭ den ţéră cu cărţĭ, cum de'l vor slobodi viŭ pre Barnovski Vod, ţéra Moldoveĭ va hi cu Léşiĭ tot una, că el éste ca o iscódă a Léşilor. O! îndrăcite a voitoruluĭ de rĕŭ veninurĭ! Ce nu scornésce limba amară (**âмарѫ**) a nepriétenuluĭ!

9. Acéle adăogêndu-se la Împĕrăţie asupra luĭ Barnovski Vod după fapta ce i se prilejise de eşise în ţéra Leşéscă, şi Abaza Paşa încă iĭ era pîrîş, şi maĭ ales ḑilele luĭ céle fârşite: (lovise la acé vréme şi Cazaciĭ pre Marea Négră), numaĭ ce s'aŭ ales cu sfatul Împĕrăţieĭ să piae Barnovski Vod.

10. Stătuse voia Impĕrăţieĭ, pe toţĭ câţĭ venisă cu dînsul, orĭ să'ĭ pue sub sabie, orĭ să'ĭ dée pe la catarge. Ce cine era Muftiul, capul légeĭ Turcescĭ, n'aŭ posvolit, ce aŭ ḑis: «*Ce'ĭ vinovată glóta? Capul să se piarḑă, se vor potoli glótele!*».

11. Aŭ priceput Barnovski Vod cu căte-va ḑile *maĭ nainte* perirea sa. Şi amu den închisóre (că'l închisése cu câte-va ḑile mainte * vizirul cu porunca Impĕrăţieĭ), scrisése o carte aicea la mă-sa *(îmmăsa)*. Care carte pre cuvintele luĭ s'aŭ cunoscut că era asupra morţiĭ acé scrisóre (†) Şi aşia, într'o ḑi 'l-aŭ luat de la Impĕrăţie şi la vedérea Divanuluĭ, privind şi singur Impĕratul pe fereastră, perirea luĭ, 'ĭ-aŭ tăiét capul. Iară boiariĭ o sémă den capete eraŭ închişĭ, şi aştepta şi eĭ den cés în cés, perirea. Iară ceia-l-alţĭ boiarĭ maĭ de gios şi glótele ce era toţĭ spăimaţĭ de grija morţiĭ, pen tóte unghiurile ascunşĭ aŭ petrecut căte-va ḑile cu mare grije.

12. Nu putem trécе cu pomenirea nesce tîmplărĭ ce s'aŭ

R. 1. **E** ad.: «*la împĕrăţie*» după: «*strige*».—*R. 8.* **C. E.** «*Lupul Vasile Vornicul*». — *R. 14.* E ad: «*den Domnia denteie*» după: «*eşise*».—*R. 22.* **U** alteră cu totul acest § şi'l scurtéză. **U** nu póte repet. a ajuta pentru textul luĭ *M. C.* —
* *R. 22.* Aceste 2 vorbe *ital.* nu sînt în 24 şi în **C. E.** — *R. 27.* **C**: «*tuturor*» l. «*Divanuluĭ*». - *R. 32.* E: «*aŭ remas câte-va ḑile*» l. «*petrecut*». *R. 33.* **U** omite **până la zacéla 14.**

(†) **Veḑĭ testamentul seŭ la finea cronicel, la pagina corespunḑĕtóre.**

prilejit în Țarigrad, după perirea acestuĭ Domn, care nu numaĭ în țéră aice, ce éste plin Țarigradul până astă-ḑĭ. De un cal a luĭ Barnovski Vod: ducêndu'l la grajdurĭ Impĕrătescĭ, după perirea luĭ, într'aceeașĭ ḑi s'aŭ trântit calul gios și aŭ murit în loc. Și a doa ḑi aŭ ars și Țarigradul nóptea, până la câte-va miĭ de case. Acéste ce s'aŭ tîmplat atuncĭ, ce și altă dată se póte prileji, orĭ că s'aŭ maĭ prilejit orĭ-că aŭ arĕtat Dumneḑeŭ sânge nevinovat: că era Barnoski Vod om Dumneḑeeresc și mare rugătoriŭ spre Dumneḑeŭ, de care mărturisiá Toma Vornicul, fiind Postelnic al doile la dînsul, că în multe nopțĭ 'l-aŭ zărit pe la mieḑul nópțiĭ îngenunchiat înaintea icóneĭ la rugă cu mare osîrdie.

13. Era la hirea sa Barnovski Vod forte trufaș, și la portul hainelor mîndru; iară la inimă forte drept, și ne lacom și blând. Mŏnăstirĭ și Bisérici câte aŭ făcut în așia scurtă vréme nice un Domn n'aŭ făcut. Făcut'aŭ alțĭ Domnĭ și maĭ multe, iară cu maĭ delungate vrémĭ, uniĭ în 40 de anĭ, alțiĭ în 20 de anĭ, iară el în treĭ anĭ: Monastirea în 'orașul Iașiĭ ce se ḑice Sânta Maria, și Hangul la Munte, și Dragomirna lîngă Suceava aŭ *frășit*. Și aŭ urzit și Bârnova (**Ĕрѫнова**) pe numele sĕŭ sub dealul (. . . . . . .) lîngă Iașĭ, și aŭ istovit și Bisérica cé mare, în Liov, în tîrg, unde éste și chipul luĭ scris. Cu tóte bunătățĭ erà spre țéră; iară de sine cu purtatul trébilor Impĕrățieĭ, — pre mărturia a mulțĭ boiarĭ bĕtrânĭ, — forte slab. Se pomenésce den ḑilele luĭ și o iérnă ce căḑuse în luna luĭ Martie, care iérnă ḑic: *iarna luĭ Barnovski Vod*, până astă-ḑĭ. Fost-aŭ perirea luĭ în anul 7141 (҂зрма) Iunie..... ḑile

14. (*) Trupul luĭ, după perire, aŭ statut înaintea Curțiĭ Impĕrătescĭ până în deséră, apoĭ aŭ învĕțat Vizirul să slobóḑă pre un boiarin care va hi fost, Kihaia luĭ. (Care slujbă se prinde la Turcĭ cum éste Postelnicia la noĭ în țeară). Decĭ aŭ slobodit pre *Costin Postelnicul, care era Postelnic mare* la Barnovski Vod; aŭ mĕrs și aŭ luat ósele d'inaintea Curțiĭ și le-aŭ

R. 1. E omite de la *«care»* până la punct. — *R. 6.* E: *«câte-va»*, lipsesce în 24, dar este în tóte codicele. — *R. 9.* **B. G** *«cu frica luĭ D-ḑeŭ»* după: *«Dumnezeeresc»* — *R. 9.* E *«mult»* l. *«mare»*. — *R. 11.* E omite *«pe la miezul nopțeĭ»*. — *R. 16.* E omite de la *«făcut»* până la *«aŭ istorit și biserica cea mare...»*. — *R. 18.* **C** ad. după: *«Iașĭ»*: *«și la țeară», precum s'aŭ pomenit maĭ sus. încă și în țeara leșească aŭ istorit* etc. — *R. 21.* **G.** ad: *«în codru»* l. *«sub dealul...»* — *R. 25.* E ad.: *«greá»* după: *«iérnă»*. — *R. 31.* **C.** *AA Pavel Gr.* omite parantesul. — *R. 33.* **AA P. Gr.** B: *«trupul»* l. *«ósele»*.

(*) E. restórnă zacéla 15 în loc de 14 și apoĭ urméză a 14.

dus la Patriarşie, şi acolo pre scurt, pre cât aŭ lăsat vremea de atuncĭ, 'l aŭ astrucat în Patriarşie în aceeaşĭ nópte; şi de acolo apoĭ Vasile Vod, spun să hie adus oasele în ţéră.

15. La slobodçitul luĭ Costin Postelnicul den închisóre, aŭ întrebat ceauşiĭ: «cu pază aŭ fără pază 'l-ar slobodçi?» Aŭ dçis Kihaia Viziruluĭ: «*unde să fugă săracul?*» Ce de atuncĭ ceia-l-alţĭ boiarĭ ce maĭ era închişĭ, şi ceĭ ascunşĭ, aŭ maĭ apucat la suflet cu nadéjdea de viaţă, décă aŭ vĕdçut pre Costin că 'l-aŭ lăsat fără pază să astruce ósele. Apoĭ a doa dçi, décă aŭ vĕdçut Kihaia Viziruluĭ pre *Costin Postelnicul*, că aŭ venit *des demeneaţă* iară înaintea luĭ, aŭ dçis: «*săracul, el aŭ venit ca oaia singur iar la închisóre; pasă la ceĭ-l-alţĭ! veĭ eşi şi tu şi eĭ în puţină vréme!*» Inchişĭ den boiarĭ era: Ghenghia Logofĕtul, Başotea Hĕtmanul, Cehan Vornicul, Roşca Vistiernicul şi Costin Postelnicul.

16. A treia dçi după astrucarea luĭ Barnovski Vod, într'o nópte, trecusă Impĕratul, pe acele vrémĭ Sultan Murat, în ceea parte, la Scuder, peste Boaz, la primblare, şi aŭ întrebat pre Vizirul: «*Aşedçat'aŭ Domn la Moldova în locul Ghiaurului ce aŭ perit?*» Respuns-aŭ Vizirul că încă n'aŭ pus Domn, ce pre cine ar hi voia Impĕrăţieĭ tale să se pue, se nu stée acé ţéră fără Domn. I-aŭ respuns Impĕratul: «Chiamă pre Ghiauriĭ ce-s boiarĭ aceĭ ţĕrĭ, şi pre cine ar vrea eĭ să'şĭ alégă Domn, se le hie dat.» Decĭ, îndată, tot într'aceeaşĭ nópte, aŭ trimis Vizirul cu caicul la boiarĭ, unde era închişĭ, şi aŭ luat pe Costin Postelnicul spaimat că-l duc nóptea să'l înnece, orĭ să'l muncească pentru avuţia luĭ Barnovski Vod. Décă 'l-aŭ dus înaintea Viziruluĭ, 'ĭ-aŭ dçis: «Étă că Impĕratul vĕ iartă

R. 1. Codex *AA. Pavel Gr.* suprimă de la «*şi acolo*» până la «*l'au astrucat*».— *R. 1.* **C**: «*cum au aretat vremea*» l.: «*lăsat vremea*». — *R. 7.* E omite: «*şi ceĭ ascunşi*». — *R. 8.* E «*la fire*» l. «*suflet*».—*R. 9.* E *vedend* «*că aŭ slobodçit pre Costin cum s'aŭ dçis maĭ sus*». Omite restul până la: *iar a doua dçi.* — *R. 10.* E omite: «*Kihaia Viziruluĭ*». — *R. 13.* E omite: «*în puţină vréme*». — *R. 14.* **B** pe marginea foieĭ, cu alt condeiŭ se adaoge aci nota: «*care éste stremoş Mărieĭ sale Mihaĭ Racoviţ Vod*». — *R. 16.* E: «*după perirea*» l.: «*astrucarea*». — *R. 17.* **FF**. reduce la fórte puţin acéstă zăceală. In genere nu póte servi decat prea puţin la variante. — **U** în acest pasagiŭ este ca şi **FF.** — *R. 20.* E omite: «*ce pre cine ar hi voia împĕrăţieĭ tale să se pue* etc.» până la: «*aŭ dçis Impĕratul să chiame*». — *R. 25.* E omite: «*cu caicul*».—*R. 25.* C ad. «*Iar*» după: «*au luat*».—*R. 26.* E: **Костѫн.**— *R. 25.* E omite: «*că'l duc*». — *R. 27.* C: «*averea*» l. «*avuţia*».

capetele, și sînteți de acmu slobodi, și să mérgeți să vă alégeți Domn pre cine veți pohti.

17. Intorsu-saŭ Costin Postelnicul den spaimă cu bucurie de la Vizirul la ceĭ-alțĭ boiarĭ ce era închiși; li-aŭ spus vestea, și aŭ slobodit și pre ceĭ-l-alțĭ boiarĭ de aŭ mers cu toțiĭ la un loc, și îndată aŭ stătut la sfat cu toțiĭ și aŭ ales pre Moiseĭ Vod în locul luĭ Barnovski Vod, cu a doa Domnie.

CAPUL AL XV lea.

Zac. 1. (*) Aŭ mers a doa ḑi, toțĭ boiariĭ și glótele la gazda luĭ Moiseĭ Vod, și de acolo la Curțile Viziruluĭ de aŭ luat caftan de Domnie, și fără zăbavă aŭ purces spre țéră, iară cu câte-va datoriĭ făcute de cheltuéle ce s'aŭ făcut den asupriala Turcilor.

2. Nu eșia suspinul dentre toțĭ pentru mórtea luĭ Barnovski Vod; ce toțĭ jaluiá pre Lupul Vasile Vornicul, a căruia tóte pîrile se oblicise. Deci, încă den cale aŭ ales Moiseĭ Vod pre Cehan Vornicul și pre Roșca Vistiernicul și pre Banul, să vie înainte să prinḑă pre Lupul Vornicul. Ce, precum era paza cestora ce mergea să'l prinḑă, cu mult maĭ mare pază avé Lupul și maĭ meșter și maĭ cu pază. Avènd scire de tóte câte i se gătisă, aŭ fugit den Iașĭ, și în câte-va ḑile aŭ fost tupilat aice în țeară pen podurĭ; apoĭ, pen țéra Muntenéscă aŭ trecut în chipu neguțătoresc la Țarigrad. Iară caseĭ luĭ și mameĭ *(îmmeĭ)* luĭ, și surorelor ce-aŭ avut, décă aŭ venit Moi-

---

R. 3. **E. AA** Pavel G. omite : «*din spaimă cu bucurie*». — *R. 7.* **AA** P. Gr : omite de la «*Moiseĭ Vod*» până la finit. — *R. 10.* **G** B : «*Saraiul*». E și **U** omit : «*la saraiul*» l. «*curțile*». — *R. 11.* E omite : «*fără zăbavă*». — *R. 12.* **B. C. E. AA. P. Gr. U** «*multe*» l. «*câte-va*». — *R. 12* E omite : «*de cheltuéle ce s'aŭ făcut*».—*R. 15* C. **AA. Pavel Gr.** «*bănuia*» l. «*jăluia* , – *R. 15.* **B. C. E. AA (P. G.)** adaog «*Vasile*» și deci l'am pus și noĭ, măcar că lipsésce în 24. — *R. 15.* **AA Pavel G**. omite : «*a căruĭa tóte pîrele se oblicise*». — *R. 16.* **C** : «*se vèḑisă*» l. «*oblicise*».—*R. 16.* E și **U:** «*aŭ trimes*» l. «*ales*».—*R. 18. AA Pavel Gr.* «*Ce Lupul se păzia avènd scire de tóte câte se gătisă și fugisă din Iași...*» —*R. 21.* E : «*și în multe ḑile*» l. «*câtera*». — *R. 22.* **E** și **U** omit : «*aice în țeara*». — *R. 23.* B. AA P. Gr. «*în chip de neguțitor*». **U** omite acéstă.

(*) **B. C. E. AA. P. Gr. U** pun, cu puțină schimbare acest titlu : *Domnia a doa a luĭ Moiseĭ Morilă Vod. – E ad. cap. 51.* — **C :** «*Moghila Vod*» l. *Morila*. — **A.A** (P. G.) și **U** omit : «*Moghila*».

seĭ Vod în scaun, nice o asuprială n'aŭ făcut; ce încă socotință avea giupăneasa luĭ și cuconiĭ, de Moiseĭ Vod, pre care lucru se poate cunósce hirea creștinéscă a luĭ Moiseĭ Vod, macar că scié că îndată ce aŭ mĕrs Lupul Vornicul în Țarigrad, amblá după Domnie.

3. In cale încă fiind Moiseĭ Vod, iară luĭ Abaza Pașa (*) venisă poruncă de la împĕrăție să se gătéze asupra Léșilor, cariĭ așia *supt pusése (sic)* pre Moscalĭ, cât Craiul Léșesc Vladislav, nu maĭ eșią den țerile Mosculuĭ cu oștĭ; și amu pierdusă tótă putérea Moscaliĭ, a starea împrotiva Léșilor și până în Stolița Mosculuĭ ține cetățile Léșiĭ, și mulțĭ den capetele Moscalilor primia să fie Craiul Leșesc și la dînșiĭ Impĕrat.

4. Decĭ, trimisése Moscaliĭ sol la Turcĭ (**), giuruindu-le Cazanul și Azderhanul douĕ țĕrĭ Tătărescĭ, care și acmu le țin sub mâna lor Moscalii, numaĭ să le dea agĭutor împrotiva Léșilor. Și le-aŭ dat agĭutor atunce și aŭ orînduit pre Abaza-Pașa cu tote oștile turcescĭ cate sînt de la Buda până la Nistru și țĕrile amêndouĕ, téra nóstră și țeara Muntenéscă(†) și pe Tatarĭ și aŭ lovit ântĕiŭ ordele luĭ Cantemir cu trecĕtórea Nistruluĭ la Hrinciuc, maĭ gios de Hotin, țéra Leșéscă, și robisă Podolia; și cu cât-va plean întorcêndu-se, 'ĭ-aŭ gonit Conețpolski Hĕtmanul, carele era lăsat aice la margine de Craĭ pentru paza despre acéste părțĭ. Și 'ĭ-aŭ agĭuns pre Tatarĭ aice în țéră, pe Prut,

---

R. 1. **U** ; «*nicĭ un rĕŭ*» l. «*asuprialǎ*». — *R. 2.* **AA** Pavel Gr. : «*avea de la Moiseĭ Vod*» și omite restul. — *R. 2.* **U** : «*copiiĭ*» l. «*cuconiĭ*». — *R. 2.* Unele codice : «*de care lucru*» l. «*pre care*». — *R. 5.* B : «*pentru*. l. «*dupǎ*» — *R. 7.* **B. G.** omit : «*de la impĕrǎție*». — *R. 9.* U omite de la «*cu oștĭ*» până la finea zacéleĭ. — *R. 11.* Unele codice : «*Moscaluluĭ*» l. «*Mosculuĭ*». — C : omite de la : «*ține*» până la : «*primia*». — *R. 14.* **AA. Pavel Gr.** omite : «*care și acmu le țin sub mâna lor*».— *R. 15.* **U** : «*sub stǎpânirea*» l. «*sub mâna*».— *R 17.* **AA. Pavel Gr.** omite : «*și țerile amendoue*». — *R. 20.* Piaseciŭ scrie : «*Rinczug*», — *R 21.* G. E : «*mult*».

(*) *Abazi Bassae commisit, ut collectis Tartaris*, ac Turcis Danubium infra Budam accollentibus, Palatinisque Moldaviae utriusque adscitis, in Poloniam moveret, quo rex Vladislaus a bello Moschico averteretur, aut viribs distractus, majores ibi progressus non faceret. (*Piasecius.—Pag. 463*).

(**) *Piasecius* — pag. 462. «Dum autem Rex Vladislaus hoc modo Moschos persequitur, isti miserant legatos Constantinopolim ad Turcam pro auxiliis impetrandis quae ipse speciosis inductus promissis, nempe ut omnes impensas belli Moschi suppeditarent et certas provincias tartaricas circa mare Caspium controversas sibi cederent, liberaliter promisit.»

(†) Vedĭ maĭ sus textul din Piasecius, aducênd acéstă scire.

în préjma «*Cornuluĭ luĭ Sas*» şi 'ĭ-aŭ lovit de aŭ scos toţĭ robiĭ câţĭ luasă, şi aŭ perit câţĭ-va den Tatarĭ. (*).

R. 1. **U**: «*aŭ scos tot pleanul de la Tatarĭ*». Omite restul. — *R. 2.* **B. G. E**: «*mulţĭ*» — *24 şi AA. Rafael* pun: «*câţĭ-va*».

(*) *Piaseciŭ* aduce mult maĭ în detaliŭ acest rĕsboiu la pagina 463. Credem util a da aci versiunea luĭ Eat'o:

«Nec multum moratus ille Bassa, ultimis diebus Iunii, primum Tartaros praemisit, qui Tyra fluvio infra Chocimum apud Villam Rinczug transmisso, tanta celeritate omnem circa Cameneciam ad sex milliaria patentem oram percurrerunt, populationibusque vastarunt, ut famam adventus sui praevenerint, eodemque die cum praeda in Moldaviam recesserant. Mox tamen Praefectus militiae Regni Stanislaus Koniecpolski (paulo ante fuerat renuntiatus Castellanus Cracoviensis) Bario ubi tunc morabatur accurrens, cum fuga jam eos fuisse elapsos avertisset, insequentos decrevit, et asumptis bis mille quingentis equitibus Quartianis in Moldaviam irruens in loco Sasowyrog pene media Moldavia eos securos deprehendit die 4 Iulii, ac vix commissa pugna in fugam conversos dispersit, et omnem praedam recepit, paucis caesis et quinque insignioribus inter quos erat gener Cantimiri Murza captis; oppressissetque universos, ni unus Moldavus ex ejusmet Praefecti generalis famulatu, quasi exploratum, ut erat ejus officii, excurrens, eos equis pascendis intentos admonuisset periculi impendentis. Ut vero increbuit quod Abazi Bassa transmitteret Danubium cum numerosis copiis, ac multo apparatu bellico, Koniecpolscius Praefectus militaris cum non haberet exercitum justum quem tali hosti opponeret, nec alium militem in tam arcto tempore inconsulto Rege ac senatu conscribere posset, insigniores quosque Proceres ac Kosacos ad sua castra invitavit, et comperto quod Turcae jam in proximo adessent, Cameneciamque recta peterent, ipse quoque in monte illi Civitati, quà Tyram ac Chocimum spectat, imminente consedit, vallo et fossa circumdatis, munitisque suis Castris, ex quibus majorem vim propulsaret, nec committeret summam rei uni praelio, in quo hostis numero copiarum (triginta millia Turcarum et quindecim Tartarorum millia erant, et decem millia ex Moldavis Valachisque collecta: Poloni vero nonnisi ter mille stipendiarii Quartiani ac auxiliares diversorum Procerum selectiores octies mille circiter, praeter innumeram turbam agendis rapinis habiliorem) longe praestaret.

Venerat itaque Abazi Bassa die Sabbati vigesima secunda Octobris in prospectum aciei Polonicae prae Castris instructae, et fuit primum exceptus densis jaculis tormentorum ex insidiis in proximo ad hoc arte, ut dignosci non possent, inter fossas congestosque cespites instructis. Cumque ad eas exturbandas viamque sibi ad Polonicam aciem aperiendam praecipuum suum robur ille convertisset, majori clade accepta, quingentisque ex suis desideratis, obvertit signa versus rivulum Muksza, et inde qua nullae impediebant insidiae descendens, ad aciem Polonicam pervenit, eique suam opposuit in dextro cornu Tartaris in sinistro Valachis, Moldavisque: Turcis vero in fronte ubi ipsemet praeerat collocatis, Hinc dato aliquanto excursionibus spatio ut Polonos ad pugnam eliceret, cum isti sub signis praeter paucos ad singularia certamina procurrentes, immoti starent, Tartaros Turcis permistos ad levam, et Moldavos in dextram eorum alam irruere jussit, ipsemet frontem invasurus, si illis prospere successis-

5. In luna luĭ August anul (҂зрма) 7141, aŭ sosit Moĭseĭ Vod *în Iaşĭ*, la scaun; şi bine âncă neaşeḑat, aŭ intrat şi Abaza-Paşa cu oştĭ în ţéră, la Octomvre vléto 7142, *[şi dintr'acesta an sînt începute şi ḑilele viéţeĭ méle]*, (*) cu care depreună şi Moĭseĭ Vod cu oştile ţĕreĭ aŭ purces spre ţéra Leşéscă; şi aŭ pus tabĕra Abaza-Paşa pre Nistru, unde cade apa Cameniţeĭ în Nistru.

6. Putérea tótă a Léşilor era cu Craiul asupra Mosculuĭ; ce cât aŭ putut a strînge, Coneţpolski Hĕtmanul, óste Leşéscă şi Căzăcéscă, ca pre 12,000 de ómenĭ, aŭ pus tabĕra sa şi el sub Cameniţa despre capistea Armenéscă. Iară Abaza-Paşa,

---

set. Et quidem Tartari perruperant destinatam sibi partem, quam Maximilianus Brzozowski Vicarius Palatini Russiae male custodierat, ni accurrens Christopherus Wichrowski, et mox auxiliares aliae cohortes, impetum eorum repressissent, jaculaque bombardorum a vallo Castrorum emissa fugientes longius abegissent. At Moldavi Valachique à Turcis qui illis instabant, renitentesque frameis vibratis ad pugnandum impellebant contra stationem Ducis Ianussii Wisniowiecki adducti, vix tentato conflictu, (studio Christianicum Christianis pro Ethnicis pugnare nolentes) terga verterunt. Unde Bassa extremam Martis aleam experiri metuens, receptui cani fecit, ac concito gressu, in seram noctem iter trium milliarium continuavit, usque dum ad sua Castra in adverso Tyrae fluvii Moldavico litore ex opposito villae *Rinczug* subsistentia evasisset. Nec rediit amplius; sed postquam Pagum *Studzienica* in ripa Tyrae non procul à suis castris situm, defensumque a sola rusticana plebe bombardis et nitrato pulvere minus instructa integro triduo oppugnasset, et demum amissis ex suis prope mille incendio vastasset, ad Danubium rediit, ibique exercitum dimisit. Polonicum quoque exercitum in castris suis apud Cameneciam Praefectus Koniecpolscius continuit, ac ab insequento hoste destitit, ne sibi imputaretur, si quid adversi, ut fert belli fortuna, inde successisset, et quod Proceres nonnulli qui ibidem aderant, illam violari a Bassa foederis, irruptione cum infestis signis in Regnum injuriam tantisper dissimulandam, seu legatione prius expostulationeque apud Turcam vindicandam nec statim in apertum bellum contra potentiorem hostem in tam difficili cum Moschis ac Sueco decertantis Reipublicae tempore prorumpendum esse censerent. Atque tali consilio paulo post missus fuerat à Rege Constantinopolim Alexander Trzebinski Succamerarius (Praetor finium Regundorum) Leopoliensis, cujus legationis exitus in Anno proximo apparebit.

(*) Eată aşia dar avem esactă data nascereĭ luĭ Miron Costin, dată de chiar dînsul. Nu este dar esact ceea ce s'a scris că pe la 1640 M. Costin avé 12 anĭ când umbla la scóla la Bar în Ucrania; avé la 1640 numaĭ 7 anĭ. Acéstă notiţă însemnată nu este repeţită de cât în Cod. AA *Rafael*.

R. 1. C ad. *«Moghila»*. — *R. 2.* 24 omite: *«in Iaşi»*. — *R. 3.* G ad. *«în a-doile an»* cum e în edit. tipărită. — *R. 6.* E. FF şi U ad: *«drept gura Smotricıuluĭ care apă vine pre la Cameniţă»*. — *R. 10.* G: *«cu»* AAR. *«către 12,000»*. — *R. 10.* U omite: *«ca pre 12,000 ómenĭ»*. — *R. 11.* C omite: *«despre capiştea Armeneascĕ»*.

lăsând tabĕra pe Nistru dencóce, precum s'aŭ pomenit, singur, cu tóte oștile gata de rĕsboiŭ, aŭ trecut Nistrul și aŭ mĕrs dirept asupra tabereĭ Leșéscĭ, avĕnd cu sine de tóte oștĭ, cu Turcĭ, cu Tătarĭ, ambe ţĕrile, ţéra Muntenéscă cu Domnul lor Mateĭ Vod, și ţéra nóstră, ca la 30,000 de ómenĭ de rĕsboiŭ.

7. Léșiĭ grijise șanţurile bine cu puscĭ și cu pedéstrime, și aŭ eșit și eĭ cu călărimea den afară de șanţurĭ. Aŭ dat năvală Turciĭ cu miḑlocul (**мыжлокꙋл**) oștiĭ fórte tare, și aripa den adirépta a Tătarilor, până s'aŭ amestecat cu călărimea Léșilor; iară aripa den a stînga a Domnilor, orĭ nedeprinsă hirea ţĕrilor acestora la foc, orĭ nu'ĭ trăgeá inima pre Muntónĭ și pre aĭ noștri să mérgă creștinĭ asupra creștinuluĭ, aŭ stat maĭ slab. Iară și Turciĭ cu Tătariĭ, n'aŭ zăbovit mult apropiaţĭ de șanţurile Léșilor, pentru focul care da fórte des cu mórte în Turcĭ și în Tătarĭ, ce s'aŭ dat și eĭ înapoĭ; și s'aŭ mutat Abaza-Pașa cu tótă óstea despre o vale, ce éste aprópe de Cameniţă, anume Mucșa, și iară aŭ tocmit óstea. Și amu sta * cu săbiile smulse asupra Moldovénilor și a Munténilor Turciĭ, să mérgă de frica lor la năvală; și aŭ dat Abaza-Pașa al doile rĕnd cu tóte oștile năvală asupra Léșilor, și înfrînsă o rótă de Léșĭ. Ce, le-aŭ eșit alte róte în sprijinélă, și n'aŭ făcut nimica nice cu a doa năvală, ca să pótă sparge tabĕra Leșéscă.

8. Stătut'aŭ rĕsboiul peste vréme de chindie, și se mira Domniĭ cu ce miḑloc arĭ spăria pre Abaza-Pașa de la Cameniţa, care vrea el să iea tabĕra Leșéscă; pusă la un loc ca acéla și sub o cetate ca aceca, nu era putinţă. Ce aŭ făcut véste pen nesce călărașĭ cum că aŭ dat călărașiĭ de nesce oștĭ Căzăcescĭ, cu tabĕra legată despre Nâdăbor, viitóre într'agĭutor Léșilor; și den cuvĕnt în cuvĕnt aŭ sosit până la Abaza-Pașa véstea aceea; care vrĕnd să scie Abaza-Pașa de'ĭ ade-

---

R. 3. **U** omite de la: «*léșescĭ*» la finea zaceleĭ. *R. 4.* **B. G.** și **U** omit «*cu ambe ţĕrile*» și ḑice: «*cu Moldovénĭ și cu Munténĭ, cu Mateĭ Vod ca 30,000...*». *R. 5.* E «*avĕnd cu sine óste ca 30,000*» și omite restul zăceleĭ. — *R. 9.* **C** pune din eróre: «*din a stinga*». — **R. 17.* Acéstă vorbă e adaosă după **C.** — G: «*și îndată cu săbiile smulse*». — *R. 20.* **C**: «*infrănsésă*». — *R. 22.* **C** *AA Raf.* «*să răsbéscă*» l. «*spargă*». — *R. 22.* **U** ad: *și n'aŭ făcut nicĭ o isbândă.* — *R. 25.* Am luat lecţiunea din **C** căcĭ e maĭ corectă ca la 24, unde ḑice: «*că să ié*». — *R. 25.* C: «*supusă*» l. «*pusă*». — *R. 25.* *AA Raf.* omite: «*ca acela—putinţă*». — *R. 26.* C: ad: «*ce nu-ĭ*». — *R. 27.* E: «*ce aŭ scornit Domniĭ véste*». — *R. 28.* Multe codice: «*viind*» l. «*viitóre*». — *R. 29.* **G**: «*aŭ înţeles Abaza....*». — *R. 30.* **U** omite de la: «*aceea*»; până la: «*au purces într'aceașĭ ḑi*». — *R. 30* **G** omite: «*Abaza Pașa de-ĭ*».

vĕrat, și întrebând pre Moïseĭ Vod, aŭ adus pre căiărașĭ înainte învĕțațĭ să adeveréscă lucrul cum așia éste, și cum aŭ vĕḑut cu ochiĭ lor, peste pădurea Nădăboruluĭ óstea. Aŭ stătut în gândurĭ îndată Abaza-Pașa, de purces spre tabĕra sa, spre Nistru; vĕḑênd că nu are ce face și oștiĭ Léșescĭ, și socotind și rĕcéla acestor douĕ țĕrĭ la bătaie, aŭ purces într'aceeașĭ ḑi cu nóptea îndĕrăpt.

9. Léșiĭ âncă bucurosĭ că s'aŭ mântuit de nepriétenĭ, n'aŭ gonit, ce aŭ stătut pre loc, păzindu-șĭ tabĕra lor. Iară Abaza-Pașa, să nu se întórcă de tot fără véste, înțelegĕnd de un oraș Leșesc pe Nistru, în gios de Camenițĕ, anume Studenița, aŭ purces asupra aceluĭ trăgșor, la care puțineĭ haiducĭ era de paza cetățeĭ; ceea-l-altă glótă, tot țeranimea, strînșĭ de pen pregĭur, aŭ fost bejenarĭ. S'aŭ apĕrat douĕ ḑile trăgul, iară spre a treia ḑi haïduciĭ aŭ fugit cu nóptea spre Camenițĕ; iară tótă țeranimea câtă era strînsă acolea aŭ căḑut în robie la Turcĭ și la Tătarĭ. Acolo la năvală aŭ căutat și a lor nostri a mérge, iară totușĭ aŭ dat scire haïducilor să fugă, să nu piae.

10. Mare véste siliá Abaza-Pașa să facă Studeniteĭ; și ce aŭ fost fruntea de ómenĭ aŭ ales și 'ĭ-aŭ trimis la Impĕrăție, scornindu-le nume de ómenĭ marĭ în țéra Leșéscă; și o fată ce se prelejise între róbe, fórte iscusită de trup, aŭ trimis'o la împĕrăție, puindu-ĭ nume că éste fata Hetmanuluĭ Leșesc. (*)

R. 2. **C**: «*adeveréze*». — *R. 7.* **C**: «*înapoi*».—*R. 11.* **B. G. U** «*terguşor*» l. «*oraş*». — *R. 11.* E omite: «*leșesc pe Nistru în gios de Camenițĕ*». - *R. 13.* **B. G.** *bejenițĭ de pen pregiur*» l. «*strânșĭ*». -- *R. 16.* E omite «*strânsă*». — *R. 16.* **AA Raf.** «*aŭ stătut în robie*» l. «*căḑut*». — *R. 17.* E ad. «*și munténilor*» după: «*noștriĭ*». *R. 18.* E ad.: «*la dobândă*» după: «*mérge*». — *R. 18.* E și **U** omit de la: «*iară*» până la: «*piae*». — *R. 19.* **C. E. G.** *AA. Raf.*: «*să scóță*» l. «*să facă*». — *R. 21.* E omite: «*în țéra leșéscă*» și pune: *la împĕrăție*» ce este o eróre» — *R. 21.* **U**: «*de*» l. «*în țéra*». — *R. 22. 24* pune «*în robie*» Este o eróre corectată după maĭ tóte codicele. — *R. 23.* **B. G.** «*făcênd véste*» l. «*puindu'ĭ nume*».

(*) Sed ut supra diximus, Turca interim solicitatus à Moschicis Legatis da hoc Constantinopoli desidentibus, diligentius contra Polonos belum apparabat, et toto hyberno tempore in omnibus infra Budam circa Danubium ditionibus suis militum delectus instituebat, quos primo Vere in Poloniam mitteret. Ac magis Abazy Bassa urgebat illam expeditionem, ut ea anni antecedentis damna compensaret, vel saltim obtegeret, uti etiam variis artibus praecaverat, ne consque Turca cladem tunc ipsi illatam sciverit; immo crediderit optime rem gestam fuise, ob vastatum vicum Studzienica, quem ille (miserat inde Abazy plures captivos, et unam formosam puellam Praefecti militaris Generalis Poloniae filiam fuisse affirmans, cum tamen iste nullam unquam filiam habuerit) amplam potentemque Civitatem fuisse ajebat. Unde et Legatum, Regis Poloniae Alexan-

11. S'aŭ întors după aceea izbândă Abaza Pașa spre Dunărea, cu gȃnd fórte rĕŭ și pre Domnĭ și pre boiarĭ, pentru înșălătura care s'aŭ aflat apoĭ, că cea s'aŭ fost scornit pentru Cazacĭ la Nădăbor n'aŭ fost nimic, și décă aŭ sosit aice la Iașĭ, aŭ descălecat cu corturĭ în șes, despre monăstirea Balicăĭ, și a doua ḑi era așeḑat cu gândul luĭ să prinḑă pre toțĭ boiariĭ, săĭ puie în obézĭ, săĭ iea cu sine, să se plătéscă la Împĕrăție de ponoslu, că iĭ-aŭ fost țĕrile acéste de smintélă. Ce un turc orb de un ochiŭ priéten luĭ Costin Hĕtmanul, aŭ

drum Trzebinski, de quo supra meminimus, postquam transmisso Danubio pervenerat Provadiam, (est oppidum Bulgariae medio itinere inter Andrinopolim et Danubium consistens) idem Bassa detinuerat, et severioribus nimis adigere conabatur, ut Legationem suam coram ipso exponeret, responsumque ibidem expectaret : ne nimirum veniens Constantinopolim gesta ipsius palam faceret, et duriori ut habebat in mandatis, ex probratione violatorum pactorum Imperatorem ab inferendo tali bello averteret. Cum vero Legatus spreta barbari insolentia, Legationem sibi ad Imparatorem Turcarum commissam non coram altero, quam coram ipsomet Imperatore se peracturum constanter asseveraret, et per emissarios solertiores querelam de sua illa detentione apud Turcam interposuisset obtinuissetque securitatem veniendi Constantinopolim; tamen Bassa Abazy eo quoque statim accurrens ita Imperatoris animum praemunierat, ut Legato consueta honoraria denegarit, eumque aegre, et nonnisi semel tantum ad audientiam suam admiserit, dimiseritque (praetexebat offensam ex pyratica Cosacorum in mari Euxino) cum de nuntiatione belli, persuasus quod Poloni bello Moschico impliciti facilius de vinci, ignominiaeque in bello sub Chocimo ab ipsis Osmano Imperatori illatae vindicari possent; et si illi Moschos subjugarent, aucti tanta potentia, Turcicae Monarchiae quandoque formidolosi essent futuri. Promissa quoque Moscorum liberaliora, incitabant ipsum ut belum tale statim proclamari jusserit. apparatumque ingentem bellicum ad littus Danubii Moldavicum 'comportari. Et non multo post transierat Andrinopolim, ut inde ipsemet necessaria tanto molimini tempestive provideret. Interim Rex Vladislaus post exutos castris prope Smolenscum Moschos, paucis diebus praeparandis itineri necessariis insumptis, prosequendo victoriam, versus Moschuam caput illius Imperii, signa promoveri mandavit. Et quidem eo pergere decreverat recta, qua Drohobusii, Viasmae aliorumque obviorum oppidorum infirmiora praesidia ad deditionem faciendam propendebant, facilisque transitus patebat ad ipsam usque Urbem Moschuam : at mutato consilio deflectens Bialam, plus negotii in posequendo illo itinere invenit. Moschi enim Arcem illam custo-

R. 1. E *«inapoĭ»* l. *«spre Dunáre».*—*R. 3.* în genere tóte codicele afară de **24** și **U**. ḑic: *«înșelățiune».*— *R. 3.* E *«că acele voróve»* l. *«că cea».*—*R. 4.* **E** *«nu era adevĕrate»*. l. textul. — *R. 5.* **C. AA Raf. U** : *«aŭ stătut»*. E *«aŭ tăbĕrit»*. — *R. 6.* E omite : *«așeḑat cu gândul luĭ»*. — *R. 7.* **C** și **AA Raf.** omit: *«cu»*. **U** : *«și era să ié pe toțĭ boiariĭ în obezĭ»*. — *R. 7.* E ad.: *«luĭ Moiseĭ Vod»*. - *R. 7.* E *«să se curățéscă»* l. *«plătéscă»*. - *R. 9.* **E. U** omit *«orb de un ochiŭ»*. E omite: *«priéten luĭ Costin Hĕtmanul»* — *R. 9.* **U.** *Postelnicul»* l. *Hĕtmanul».*

descoperit gândul luĭ Abaza Pașa, și aŭ fugit boiariĭ în ceeașĭ nópte den Iașĭ de aŭ agiuns până în ḑiua la Mŏnăstirea Pobrata.

12. A doua ḑi strîngênd pre Moiseĭ Vod, pentru boiarĭ Abaza Pașa, aŭ dat sémă că s'aŭ dus pentru graba biruluĭ, în *traḑiét* fiind birul. Iară alțiĭ șoptía luĭ Abaza Pașa că s'aŭ dus boiariĭ la Léșĭ, să'ĭ pornéscă să vie în urma luĭ. Și așia s'aŭ fârșit venirea luĭ Àbaza Pașa asupra Léșilor; în anul 7142, tómna, la Noemvre, aŭ trecut Dunărea înapoĭ la locul sĕŭ.

---

dientes. editi loci situ munitiore confisi. deditionem facere recusarunt, et postquam unam et alteram irruptionem, caesis non paucis ex oppugnatoribus rejecerant, animos et tempus addiderunt longinquioribus castellis, ut se ad defensionem compararent, et ipsimet audaciam sumpserunt ad sustinendam longiorem oppugnationem, quam deserere Polonis indicorum. et continuare cum temporis jactura, praesertim in ancipiti pacis cum Turca Sueticarumque induciarum statu, maxime periculosum fuisset. In dies enim afferebantur Nuntii de prae parationibus Turcarum ad bellum Polonicum, et sub id tempus primum advenerat eo notitia de Legato Regio ab ipsis inhumanius à Bassa Abazy ipsoque Turca habito, cumque denuntiatione belli dimisso, ac Suecos relicta rerum germanicarum cura, ommes vires suas, cum in brevi finirent induciae, in Prussiam conversuros. Quodque potissimum, miles importune repetebat sua stipendia, ad quae solvenda, et ad novum contra Turcás conscribendum exercitum, Prussiamque contra Suecos tempestive praesidiis firmandam, ingens requirebatur pecunia, eaque aliter haberi non poterat, nisi in Poloniam ad celebranda Comitia Rex rediret ; discessu autem suo administrationem illius expeditionis Ducibus militiarum non satis inter se consentientibus relinquens, certum ibi partarum victoriarum suarum eousque fructum, nimis dubium fecisset. Quare placuit uti compendio, nec aspernari tractationem pacis, quam Moschi per legatos suos continue prope castra Regia desidentes (saepe cum lachrymis deprecabantur ut parceretur sanguini Christiano, cum quotidie à militibus polonis Regionem illam longe lateque populantibus, non solum ex plebe, sed etiam ex Nobilioribus illius gentis innumeri, et non raro cuncti simul oppidorum incolae necarentur) summissius quam unquam alias petebant, nempe destituti omni ope, nullibique exercitum justum habentes, praeter pauca in oppidis suis praesidia, cum quibus periculum aliquandiu differre non evitare valebant, et priusquam a Turcis juvarentur, extrema experiri, ac de summa rei cum Polonis decernere debuissent.

Instituto itaque apud rivum Polanowka inter Viasmam et Drohovisum colloquio, Delegati utrinque post longas difficilesque concertationes, formulam pacis talem composuerunt. (Pauli Piasecii peg. 474.

R. 2. **B. G** omite : *«din Iașĭ.* — *R 3.* 24 omite eronat : *«pentru boiarĭ».* — *R. 3.* **B G** ad : *«iar Mateiŭ Vod fiindu-ĭ cirac, pre lesne s'aŭ tocmit lucrurile la dênsul. Dataŭ séma Moisi Vod pentru boiarĭ».* — *R. 7.* **E.** *«aŭ fost»* loc. *«s'aŭ sfârșit».* — *R. 7.* E omite : *«în anul 7142 — până la :» «și cât s'aŭ așeḑat».* — *R. 8.* **C** omite : *«tómna».* — *R. 8.* **B. 24. AA Raf. G.** *«scaunul»* l. *«locul».* Un Pașă nu avé tron, deci lecțiunea din **C** este cé maĭ corectă și am adoptat-o.

13. Și cât s'aŭ așeḑat, nepărăsit pîra pre Domnĭ, ales pre Moiseĭ Vod. Iară pentru Mateĭ Vod, fiindu-ĭ cirac ș'aŭ tocmit prea lesne lucrurile la dênsul. Iară Moiseĭ Vod n'aŭ putut trăi mult în Domnie de pîrele luĭ, ales fiind acolea și Lupul Vornicul, cunoscut maĭ de nainte luĭ Abaza Pașa. Domnit-aŭ Moiseĭ Vod, după Abaza Pașa, numaĭ peste iarnă. Deci la primăvéră i-aŭ venit mazilia, și s'aŭ dat Domnia luĭ Lupu Vasile Vornicul, de Sultan Murat.

14. Iară Moiseĭ Vod, după mazilia sa den domnie, sătul de binele Turcilor, aŭ trecut în ţéra Leșéscă, † petrecut de câţĭva boiarĭ până la margine; unde apoĭ, după câţĭ-va anı petrecuţĭ în odihnă cu ocine în ţéra Leșéscă, și în cinste de la Léșĭ, îșĭ-aŭ frășit și viaţa pe vremea Domnieĭ Dabijăĭ Vod.

CAPUL AL XVI-lea

Zac. 1. (*) Fericită Domnia luĭ Vasilie Vod, în care de aŭ fost când-va acéstă ţéră în tot binele cu bivșug și plină de avuţie, cu mare fericie, și trăgănată până la 19 anĭ, în ḑilele acésteĭ Domniĭ aŭ fost. În aniĭ d'întêĭ cu prepusurĭ de nepace, iară între Léșĭ și între Turcĭ; iară apoĭ, după **г.д.** aĭ (**ай**), deschiḑêndu'șĭ cale Impĕrăţia Turculuĭ, cu Sultan Murat, asupra Persuluĭ, pentru Vavilon; aice acéste părţĭ la mare păcĭ și linesce și mare fericiĭ era.

2. Domnia cum s'aŭ prilejit de aŭ luat Vasilie Vod, s'aŭ pomenit la Domnia luĭ Moiseĭ Vod, în capul al XV-le, cum

---

R. 1. E *«și apoĭ nepărăsind Abaza Pașa pâria.* — *R. 2.* **B** *«ales pre Mateĭ Vod»* este o lecţiune eronată. **B. G** ad după : *Moiseĭ Vod : «pentru boiarĭ.* — *R. 7.* **24. C** *«luĭ Vasilie Vod»* maĭ puţin corect de cât în cele-l-alte codice. — *R. 9.* E omite zăcéla a 14 și începe cu titlul noŭ: *Domnia luĭ Vasile Vod.* — † *R. 10.* **U** omite restul și termină : *și acolo aŭ trăit până la mórtea luĭ.* — *R. 17.* **B. G.** ad. : *«tótă averea»* l. *«de avuţie»* - **C. E.** *«avere».* — *R. 17.* **AA. R.** : *«ficirc»* l. *«fericie».* — *R. 18.* E omite . *«În aniĭ d'întêiŭ».* — *R. 19.* E *«iară preste 3 ani* l. *«iară apoĭ după 3, 4 anĭ.* — **B. G.** : *«după 3 aĭ»* — **C. A. Raf. U.** : **«ani»** l. **«aĭ»**. — *R. 20* **AA. Raf.** omite : *«Turculuĭ».* — *R. 21.* **C** : *«pentru Bagdat»* l. *«Vavilonu».* — *R. 21* **C** : *«in pace, in linisce și in mare fericie era»* l. *«text».* — **U** : *«Aicea acéste impĕrăţiĭ era in pace și în linisce»* — e o compilare numaĭ.— *R. 22.* B și **E** : *«și linisce era»* și omite restul. — *R. 22.* **AA. Raf.** *«ferici»* l. *«fericiĭ».* — *R. 23.* **E** și **U** omite zăcéla 2-a.

(*) **B. C. E. U.** adaog titlul : *«Domnia luĭ Vasilie Vod».*

fugise Vasilie Vod de frica luĭ Moĭseĭ Vod, de aicea den țéră în Țarigrad; și acolo, cunoscut la câte-va din capete și maĭ vĕrtos luĭ Abaza-Pașa, care era pîrîș luĭ Moĭseĭ-Vod, și maĭ mult cu anevoința luĭ 'ĭ-aŭ dat Sultan Murat Domnia, vĕḑêndu'l om harnic de acea trébă.

3. Décă aŭ luat Domnia, n'a vrut să fie nemulțămitor luĭ Moĭseĭ Vod, pentru binele ce făcusă caseĭ luĭ, neamestecându-se nice cu un rĕŭ asupra caseĭ luĭ: aŭ scris carte luĭ Moĭseĭ Vod cu mare mulțămită pentru ómeniĭ sĕĭ, căcĭ n'aŭ avut nice o nevoie; și lăsându'l în voie, unde arĭ vré să mérgă, orĭ spre ce parte volnic, fără de nice o grijă să fie. Și sfătuindu'l să nu vie la Țarigrad, pentru multe datoriĭ ce avé Moĭseĭ Vod în Țarigrad; și să nu bănuéscă căci s'aŭ prilejit, așĭa, fiind acéste lucrurĭ, ales a Domnielor, subt orênduiala luĭ Dumneḑeŭ, fără care nu es Domniĭ.

4. După acéstă ceremonie (**цхрхмоніє**) aŭ purces Vasilie Vod de la Țarigrad cu Domnia în țéră, în anul 7142; (*) iară Moĭseĭ Vod strîns cu casa luĭ și cu Costin Hetmanul den boiarĭ, aŭ trecut în țéra Leșéscă.

5. Abaza-Pașa iară se gătia cu maĭ mare putére asupra Léșilor să'șĭ maĭ tocméscă lucrurile a rĕsboiuluĭ celuĭ d'întĕiŭ care făcusă asupra luĭ Conețpolski, la Camenița, (**) până n'arĭ oblici Impĕrăția că în rêndul d'întĕiŭ n'aŭ lucrat atâta cât da sémă la Impĕrăție. Decĭ îndemná pre Impĕrăție iară asupra Léșilor și sta de față și soliĭ Moschicescĭ la Țarigrad, nevoitorĭ cu mare făgăduință Impĕrățieĭ, de Cazanul și de Azderhanul să fie a Turcilor. Și numaĭ ce aștepta și Vasilie Vod, neașeḑat bine la Domnie, să'ĭ vie porunca de gătire de óste, iară ca și luĭ Moĭseĭ Vod.

6. Era și solul Léșesc den țéra Moschicéscă, pornit de Craiul

---

R. 7. **C:** «*vrênd sa fie mulțămitor*» l. «*nevrênd*»—«*nemulțămitoriŭ*». — *R 8.* **B. E. G.:** omit: «*neamestecându-se nice cu un rĕŭ asupra caseĭ luĭ*». — *R. 12.* **G.** omite: «*pentru multe datoriĭ ce avé Moĭse Vod în Țarigrad*». — *R. 15.* **U** combină cu omisiunĭ zăcéla acésta cu cea a 4 a următóre. — *R. 16.* **E** omite: «*după acéstă ceremonie*». — *R. 23.* E: «*că lucrul d'întĕiŭ nu lucrase atâta.* — *R. 26.* **C:** «*mare nevoință și făgăduință*» — **AA. Raf.** omite: «*împĕrățieĭ*» și ad: «*dând Cazanul* etc. — *R. 26* E: «*să dea Cazanul*». — *R. 28.* omite: «*ne așeḑat bine la Domnie*». — *R. 30.* **24** pune: «*Iară*» l. «*era*». — *R. 30.* E: «*Venit de la Craiul*» l. «*pornit*». — *R. 30.* **B. G.** ad.: «*leșesc*» după: «*craiul.*

(*) Veḑĭ documentele de la finea Cronicului, coresp. la acéstă pagină.

(**) Veḑĭ în urmă textul din Piasecius, de la pag. 474.

la Impĕrăţie, anume Trăbinskiĭ, pre carele (dând scire Craiuluĭ Coneţpolski Hetmanul că veniá asupra luĭ, Abaza Paşa cu oştĭ Turcescĭ) îl trimisése Craiul la Impĕrăţie întrebând de Turcĭ ce pricină ar hi stricăciuneĭ de pace ce-ĭ legată la Hotin cu Sultan Osman? Şi aŭ trecut solul acela pen ţéră, curênd în urma luĭ Abaza-Paşa; aŭ trimis de l'aŭ oprit la Pravadia, silindu'l să'şĭ dea solia la dînsul, temêndu-se să nu se oblicéscă prin solia luĭ acé cale a luĭ cum aŭ fost. Ce nevrênd solul să dea solia, şi rĕspunḑênd că éste trimis la singură Impĕrăţia, nu la unul den Paşĭ, l'aŭ oprit câtă-va vréme. Ce liahul aŭ silit cu mizlóce de aŭ dat scire de sine la Pórtă că éste oprit; şi aŭ venit poruncă la Abaza Paşa să'l slobóḑă; şi numaĭ ce i-aŭ căutat a'l sloboḑi. Iară aşiă'ĭ stricasă soluluĭ lucrurile la Impĕrăţie, cât nice o cinste n'aŭ avut, care se cade solilor; si l'aŭ pornit cu rĕspuns de scârbă înapoĭ, fără zăbavă, şi anume să hie gata Crăia Leşéscă iar de sfadă.

7. Acel rĕspuns al Turcilor décă aŭ agĭuns la Craiul, în ţéra Moschicéscă, că era tot în ţéra Mosculuĭ cu ostĭ, şi dându'ĭ scire de la margine iară de gătirea Turcilor, decĭ, numaĭ ce 'ĭ aŭ căutat a sta la tocmélă cu Moscul, şi îndată lăsând tóte într'o parte, aŭ legat cu Moscaliĭ pace. Cu câte-va oraşe luate de la Moscul în partea Léşilor, s'aŭ întors Craiul la Varşav, şi îndată aŭ stătut la sĕim de gătirea împrotiva Turcilor.

8. Inţelegênd Turciĭ că Léşiĭ aŭ făcut pace cu Moscul şi maĭ adevĕrat den soliĭ Moschicescĭ (şi era şi solul Turcilor la Mosc, întărindu'ĭ împrotiva Léşilor) şi de aice den ţéră de la Vasilie Vod, avend scire, aŭ pornit pre soliĭ Moschicescĭ cu scârbă, pentru nestarea lor la cuvênt; şi aŭ trimis şi la Craiul Leşesc sol de înoitura pâceĭ, anume pre Şahin Agga (†), u-

R. 1. Trzebinski (*Piaseciu* pag. 474). — *R. 1.* E omite de la: «*pre*» până la: «*să întrebe de ce pricină* etc.». — *R. 8.* **B. G.**: «*dintru el*» l. «*prin solia luĭ*». — *R. 10.* B: «*solul*» l. «*liahul*». — *R. 12.* **E** omite de la: «*şi*» până la punct. — *R. 13.* **C.** E. omit: «*soluluĭ*». — *R. 15.* E «*şi l'aŭ întors înapoĭ*» l. «*pornit cu respuns*». — *R. 17.* **C.** ad.: «*leşesc*» după: «*Craiul*». — *R. 18.* **E** omite de la: «*că era*» şi până la: «*numaĭ ce 'ĭ-aŭ căutat*». — *R. 20.* B ad.: «*luĭ Craiŭ*» după: «*căutat*». — *R. 21.* E omite de la: «*într'o parte aŭ*» până la: «*s'aŭ întors Caiul*». — *R. 28.* E: «*pentru ce n'aŭ stătut Moscul la cuvent*» l. text. — *R. 28.* **G** omite: «*lor*» după: «*starea*». — *R. 29.* **B. G E** «*înoirea*» **C** «*întăritura păceĭ*».

(†) Fama quoque belli Turcici evanuerat, cum primum pacificatio illa Moschica fuit divulgata. Cum enim Moschi rebus suis ita compositis, Turcicum Legatum, qui toto eo tempore pacem cum Polonis dissuadens, promissamque pro auxiliis

nul den Agiĭ Divanuluĭ, avênd amu impĕrăţia Turculuĭ şi cu Cazil Başiĭ amestecătură începută pentru Bagdatul, adecă Vavilonul.

9. Pornite oştile Léşescĭ amu aŭ aflat Sahin Agga spre Cameniţă, şi pre singur Craiul, aprópe de Varşav, în tabĕră; rĕspunḑênd luĭ Şahin Agga soluluĭ Turcesc, Craiul, cu scârbă

---

a suo Imperatore paratis mercedem repetens Moschuae haesit, vacuum dimisissent; Turca illusionem talem aegre ferens, pacemque cum Polonis temere a se fractam fuisse dolens, ad eam reconciliandam destinarat Sehinum Aga ad Regem Vladislaum, qui tunc reversus ex Moschovia, Comitia ad mensem Iulium indicta Ordinibus Regni Varsaviae celebrabat. Excusando autem Turcicus ille Nuntius violationem pactorum, omnem culpam in Bassam Abazy rejiciebat, eumque debitas propterea poenas luiturum promittebat, dummodo revocarentur exercitus Regii, qui jam in procinctu stabant in confiniis Moldaviae magno numero congregati, ac in dies augebantur, conversis eo ex Moschovia universis copiis, multoque bellico apparatu

Verum Rex hosti illi raro non fallaci minus fidendum ratus, et magis cupiens ne injuria tam petulanter ab eo rupti nuper foederis inulta maneret, praesertim si forte apertis tam justa belli causa in hosticum viis, occasio rei benegerendae daretur, (redierat interim Constantinopoli Legatus Regius Alexander Trzebinski, et in conssessu Comitiorum publico, repraesentavit seriem Legationis suae, Turcaeque nimium offensi propensionem ad bellum gerendum) arma tanto majori diligentia apparari jussit, et responso Sehino Aga dato, quod meliores cautiones servandae in futurum mutuae amicitiae a Turca requireret, demumque diligentius negotio perspecto super hoc decernere vellet, solutis Comitiis (in quibus nonnisi de conquirenda in stipendia militum pecunia, muniendisque Prussiae contra Suecos Arcibus agebatur) ipsemet in Podoliam ad castra iter instituit. Interim vero ad Praefectum exercitus Stanislaum Koniecpolski apud Cameneciam castra habentem, assidue a Vezyro Murtazy Bassa de resarcienda pace Nuntii ac literae commeabant, cumque ille ac una Delegati ad hoc ex Comitiis Regni consiliarii bellici (aderant ibi et Proceres plerique cum numerosis militaribus turmis ad famam tanti belli congregati) constanter rejicerent excusationes omnes laesae pacis, nisi severius in authorem animadverteretur: Murtazy effecit apud suum Imperatorem ut Bassam Abazy (vir fuit bellicosus, ac multis praeliis contra Persas feliciter gestis clarus) cui error ejusmodi tribuebatur, fecerit strangulari, hocque praestito, omne suum pro laesa pace satisfactionis debitum adimplevisse videbatur. Vires etiam Polonici illius exercitus, non tam ad offendendum, quam ad repellendum hostem erant comparatae: potissimum ejus robur stipendiarii milites erant pauci, et alii ex Moschovia tardius adventantes trahebant manipulos laceros, viris, equis; armisque majori parte imminutos. Voluntarii militares plurimi quidem aderant, sed ad militarem disciplinam im-

---

R. 1. C ad. *«impĕrătescĭ»* după : *«Divanuluĭ»*. -- *R. 2.* B : *«amestecare»* l.: *«amestecătura»*. — *R. 2.* B : *«seaŭ»* l. *«adecă»*. -- *R. 4.* E omite *«amu aŭ aflat Sahin Agga»* şi adaoge : *«aŭ aflat acel sol turcesc şi pre Craĭ»*. — *R. 6.* E omite numele : *«Sahin Aga»*.

(скрьбъ) pentru stricarea și călcătura păceĭ, carea cu atâte giurămenturĭ s'aŭ făcut la Hotin, cu Sultan Osman, și între dînsul, câte-va conace aŭ mers cu oștile spre Camenițā; și cu acest respuns aŭ pornit pre Turcul, carele da tótă vina pre Abaza Pașa, și cum că este gata de perire pentru acea faptă.

10. Fost'aŭ acéstă clătire a Léșilor în anul 7143. Care oștĭ maĭ marĭ și maĭ bine grijite nu se pomenesc în tótă cronica

---

periaque Ducis cum essent minus obligati, non adeo utilem operam promittebant. Insuper turba immensa (perpetuum malum castrorum Polonicorum, in quibus si sint decem millia bellatorum, ad minus quinquaginta millia calonum, totidemque equorum supervacaneorum possunt numerari: honestas tamen in eis est major quam in caeteris Christianorum castris, quia nulla scorta circumducunt). Castra sequentium, frugesque circum late miserorum agricolarum absque ulla lege consumentium, Ordinem universum confundente. Ex quo circa comportationes, assidue caedes, ac incendia in castris frequentius excitabantur, et consiliarii bellici, licet a principio expedisset ducere in hosticum, suaserunt continendam illam multitudinem in solo proprio: Tantoque facilius divulgata illa summissione Turcae, bellique (castigato Bassa Abazy) anza sublata, pacem stabilierunt cum Sehino Aga, qui iterum a Turca missus ad eam praeficiendam in castra Polonica venerat. Obierat in illa expeditione Stanislaus Comes de Taenczyn prosapiae Taenczynianae omnium Nobiliorum in hoc Regno vetustissimae ultimus haeres; tamen supersunt ad hunc alii rami è communi ejusdem generis (insigne gerit *Topor*, nempe Asciam, seu latam securim pergrandem) stirpe nati. *Rex Vladislaus* quoque accepto Nuntio Leopoli de illa pace conclusa, (propensior ad bellum gerendum cum Turcis, aegre tulit eam pacificationem) ut redierat Varsaviam, sub finem Novembris amisit fratrem germanum ex noverca ac matertera sua *Constantia Austriaca* natu minimum Alexandrum, vix dum vigesimum primum aetatis annum inchoantem, in quo prae caeteris fratribus, summa heroicarum virtutum specimina emicabant. Nec multo post trigesima Decembris die, excesserat e vivis Patavii in Italia ejusdem Regis alter frater Ioannes Albertus Cardinalis Episcopus Cracoviensis, anno aetatis suae vigesimo tertio. Animi causa iverat ille in Italiam mutato habitu, et fixo Patavii hospitio, inde excurrebat ad visendum diversas Italiae civitates; morbo vero intra paucos menses ibidem concepto interiit, magno cum dolore Regis, et majori Procerum prudentiorum, qui talem aeque istius, atque Alexandri Principis (hic quoque paulo ante mortem excurrerat in Italiam viditque Summum Pontificem, Romam, Neapolim, Florentiam, Mediolanum, Venetias, ubique summo honore exceptus) peregrinationem Principibus majoris nominis, praecipue Regnum filiis indignam improbabant. Funera illorum Principum deportata Cracoviam, in Templo Arcis Pontificali cultu Regio fuerunt humata. Episcopatum vero Cracoviensem ab illa morte Principis Ioannis Alberto vacantem, obtinuerat Iacobus Zadzik Cancellarius Regni, Culmensi relicto Ioanni Lipski Referendario Regni. (Pauli Piasecii pag. 476).

R. 1. E: «*stricăciunea păciĭ*». — *R. 1.* C: «*călcarea*». — *R. 2.* E «*împreună*» l. textuluĭ: «*cu Sultan*». — *R. 3.* B: «*și între acel sol*» l. «*dînsul*». — *R. 5.* C omite: «*gata*».

Leșéscă. Țin minte (**мнита**) ómeniĭ bĕtrânĭ, cariĭ spun că agiungea tabĕra de subt tîrgul Camenițeĭ pănă la un copaciŭ la cămp, maĭ mult de o milă mare de loc; că oștĭ avea gata céle ce era asupra Mosculuĭ, și plină țéra Leșéscă de mulțime de ómenĭ pre acéle vrémĭ.

11. Iară pănă a sosi Craiul Leșesc la Camenița, Conețpolski Hetmanul amu era cu o sémă de oștĭ sub Camenița. Și venea cărțĭ pren Vasilie Vod de la Vizirul Murtaza Pașa pentru pace, adeverind luĭ Conețpolskĭ că acé călcatură a păceĭ care aŭ făcut Abaza Pașa fără scirea împĕrățieĭ va plăti-o cu capul, ca un călcător de pace.

12. Și așia omorînd Imperăția pre Abaza Pașa, zugrumat, (**зсꙋгрꙋмат**) s'aŭ reșchirat și gătirea Léșilor în vînt, fiind supĕrațĭ și slujitoriĭ lor de atâta vréme cu ostenia la Moscu. Aŭ stătut pace iară între Léșĭ și între Turcĭ, cu înoitura legăturilor de la Sultanu Osman, adăogênd și acéstă legătură între sine, pentru Tătarĭ, să nu locuéscă în Bugeag. Om Abaza Pașa vestit cu resboaie asupra Persuluĭ, și ostén dirept.

13. La anul după acésta aŭ purces Sultan Murat cu mare gătire asupra Persuluĭ, și într'acelașĭ an aŭ luat de la Perșĭ cetatea anume *Râvanul*, care apoĭ, căt s'aŭ întors înapoĭ Sultan Murat la Țarigrad, iar o aŭ luat Cazil Bașiĭ pre séma sa. Iară Vasile Vod domnia cu mare linisce și pace, fără grijă, țéra de tótă părțile; sta toțĭ de negoțitoriĭ și de agonisită; însĕ, lăcomia nice pre atuncea nu lipsia cu dărĭ grele; ce avênd locuitoriĭ țĕreĭ vrémĭ de agonisită, biruiă tóte acéle greutățĭ a Domnieĭ.

14. În țéra Unguréscă era marĭ amestecăturĭ între Racoți și între Betlean Isteoan, (**Ищѥшан**) feciorul luĭ Betlean Gabor,

---

R. 1. **E** omite: «*cariĭ spun*». — *R. 3.* **B**: «*era*» l. «*avea*». — *R. 4.* **B. G.** «*ce aŭ fost*» l. «*ce era*». — *R. 7.* B: «*sosite*» l. «*amu era*». — *R. 8.* **24** ad. un «*și*» dapă: «*venia*». — *R. 9.* B «*calcare*» l. «*călcătură*». — *R. 10.* **B. G** ad. «*aŭ făcut așa*» dar restórnă frasa de vin aceste vorbe la finea eĭ — *R. 11.* **U** resumă zacelele 5—12 in una mică. — *R. 12.* E: «*Deci*» l. «*și așia*». — *R. 13.* **C**: omite: «*zugrumat*». — *R. 13.* **E** omite de la: «*vent*» pănă la: «*Aŭ stătut pace*». — *R. 14.* **B. AA Raf.**: «*cu oștile*». **C** «*ostía*». **G** «*ostiri*». — *R. 14.* **C**: «*înoirea*» l. «*înnoitura*». — *R. 18.* **C. G. E**: «*drept*» l. «*dirept*».— *R. 19.* E «*aŭ mers*» l. «*purces*». — *R. 22.* **B** omite «*pre séma sa*». — *R. 23* E om. «*mare*» și «*fără grije țéra.* — *R. 24.* E «*de agonisia și neguțătoria*» l. textul. — *R. 26.* **C** ad. «*dăril*» după: «*tóte*» și omite restul. **AA R**: «*biruia tóte acele*» și omite restul — *R. 28.* **E** omite *zacéla 14*.

pentru Domnia Ardélului. Ce aŭ căutat a da locul Domnieĭ aceea Betlén Isteoan, luĭ Racoţi, neputênd avea agiutor de la Împĕrăţia Turculuĭ, pentru gătirea luĭ Sultan Murat iară asupra Persuluĭ.

15. În anul 7145, se redicasă Cazaciĭ cu Pavliuk, Hĕtmanul lor, asupra Léşilor, pentru opriala sa de pre marea Négră; pre cariĭ Potoţki, Hĕtmanul Leşesc cel de câmp, i-aŭ lovit şi închiḑêndu-le tabĕra, aŭ dat Cazaciĭ viŭ pre Pavliuk, Hĕtmanul lor; şi în cesta an aŭ făcut Léşiĭ şi o cetate, anume Codacul, pre Nipru, la pragul cel de'ntêiŭ, oprind pre Cazacĭ să nu âmble pre marea Négră, stricând pacea cu Turciĭ, care oprială a lor apoĭ aŭ resuflat spre marea pustietate Crăieĭ Léşescĭ, cu Hmil Hĕtmanul Căzăcesc.

16. (*) Tot într'acelaş an Cantemir Paşa cu ordele sale, peste voia Hanuluĭ, aŭ eşit din Crîm, şi s'aŭ aşeḑat iar în Bugég; care lucru ne suferind Hanul, şi mergênd dodăiala şi de la Léşĭ, cariĭ legasă cu a doa legătură, pren Coneţpolski cu Murtaza Paşa Vizirul, să nu hie sloboḑĭ Tătariĭ a locui în Bugég, făcênd dodăială Craieĭ lor, — aŭ eşit poruncă la Hanul şi luĭ Vasilie Vod, Domnul ţĕreĭ nóstre, şi luĭ Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, să mérgă cu Hanul asupra luĭ Cantemir. Decĭ, aŭ venit Hanul cu oştĭ, şi aŭ purces şi Domniĭ cu ambe ţĕrile asupra luĭ Cantemir; care, temêndu-se de Hanul, aŭ fugit în Ţarigrad; iară órdele luĭ le-aŭ luat Hanul cu sine la Crîm, şi de pîra Hanuluĭ la Împĕrăţie aŭ perit şi Cantemir, zugrumat (**Зоүгроүмат**) în Ţarigrad.

17. După ce aŭ pornit pre Tătarĭ Hanul, din Bugég, aŭ lăsat pre doĭ Sultanĭ, fraţiĭ sĕĭ, să vie cu dênşiĭ, iară el singur aŭ purces spre Crîm înainte. Decĭ când aŭ fost la trecĕtórea Nipruluĭ, s'aŭ burzuluit Nohaiĭ şi aŭ lovit fără nădéjde pre Sultanĭ, şi i-aŭ omorît pre amêndoĭ; şi dupĕ acéstă faptă aŭ purces cu coşurile séle spre ţéra Leşéscă, poftind de la Léşĭ loc

---

R. 3. **C** omite *«luĭ Sultan Murat»*. — *R. 6.* **B. U:** *«oprirea»* l. *«oprială»*. — *R. 7.* **C.** şi **E.** omit *«cel de câmp»* şi adauge: *«полни»*. — *R. 12.* adoagim *«apoĭ»* din celel-alte, de şi lipsesce în cod. 24. — *R. 12.* E: *«pustiire ţĕreĭ leşescĭ»* l. textul. — *R. 22.* **B. G** *«de ambe»* l. *«cu»* — *R. 22.* **AA** *(Raf.)*: *«dintr'amêndouĕ părţile»*.— *R. 25.* B. omit *«la împĕrăţie»*. — *R. 28.* **B. G.** om. *«singur»*.— *R. 30.* B: *«s'aŭ ridicat»* l. *«s'aŭ burzuluit» AA Raf: «aŭ întăritat»*.— *R. 30.* **B G.** *«fără véste»* l. *«fără nădéjde»*.

(*) **U** ad. aci titlu noŭ: *«Pentru ridicarea luĭ Vasilie Vod asupra luĭ Mateĭ Vod Domnul muntenesc»*.

să se aşéḑe sub ascultarea lor. Ȃmbla pre la têrgurĭ şi pên sate, toţĭ câte cu o cruce de lemn făcută la piept, semn de închinăciune. Ce Léşiĭ aşia loc deşert fără ómenĭ, maĭ în lăuntru ţĕreĭ sale ne avênd, le-aŭ dat câmpiĭ pre Nipru, între Crilav şi între Codac. Şi era aprópe de 20,000 de Nohaĭ órda aceea.

18. Care lucru vĕḑênd, Împĕrăţia Turculuĭ, iară, cu a doa orînduélă, aŭ pornit câţĭ-va Paşĭ în préjma lor, la anul după scosul luĭ Cantemir den Bugég; şi iară aŭ venit poruncă şi la Vasilie Vod şi la Mateĭ Vod să mérgă să se împreune cu Paşiĭ asupra Tătarilor. Deci, de iznóvă aŭ purces Vasilie Vod cu oştĭ, al doile rênd, la cetatea Albă la adunarea Paşilor; iară Mateĭ Vod aŭ venit până la marginea ţĕreĭ séle; şi de acolea aŭ pornit un Serdar cu oştĭ de la sine, iară el s'aŭ făcut bolnav şi s'aŭ întors înapoĭ. Iară şi Vasilie Vod şi Paşiĭ fără zăbavă s'aŭ întors de la cetatea Albă înapoĭ; că pre Tătarĭ iĭ trăsése amu Hanul cu blândéţă şi cu făgăduinţă de iertare pentru mórtea Sultanilor şi'ĭ trecusă Niprul, pre uniĭ în Crîm, iară pre alţiĭ i-aŭ aşeḑat în câmpiĭ Donuluĭ. Iară mórtea Sultanilor, maĭ pre urmă tot n'aŭ lăsat Hanul nerescumpĕrată.

19. Ce câţĭ era den sângele luĭ Cantamir, maĭ capete, într'una de ḑile, cu meşterşug i-aŭ împărţit: pre uniĭ, la o sémă de agiĭ Curţiĭ séle, la ospĕţ veḑĭ Dómne; pre alţiĭ, la alţĭ agĭ şi la masa sa oprind pre uniĭ. Şi la acela ospĕţ i-aŭ omorît pre toţĭ câţĭ era Cantimirescĭ maĭ aprópe. Şi de atuncĭ s'aŭ stîns aceea regula (ржгѹлѫ) la dênşiĭ, carea era maĭ frunte de cât tóte órdele, precum pre acéste vrémĭ sînt *Şirănescĭĭ*. Unul den Cantemirescĭ, anume Azamat Mrăza, pre carele 'l-am apucat şi eŭ Dvorén la Craiul Leşesc, Vladislav, neprilejindu-se la acela ospĕţ ce le făcusă Hanul, aŭ scăpat den Crîm în

---

R. 1. **C.** «*şi îmbla.* — *R. 2.* B om. «*făcută*». — *R. 5.* **B. AA** *Raf:* «*Codat*» l. «*Codac*». — *R. 7.* **B.** şi **G.** «*înţelegênd*» l. «*vĕḑênd*». — *R. 8.* **B:** «*órdă*» l. *orenduiélă*.— *R. 9.* **B:** omit «*iară*». — *R. 11.* **C** şi **AA** *Raf.* şi **G** «*Nohailor*» l. «*Tatarilor*». — *R. 11.* **C**: «*de a doua órdă*» l. «*de isnóvă*». — *R. 20.* **C:** omite: «*maĭ pe urmă*». — *R. 24.* **B.** şi **G.** omit: «*vĕḑ Dómne*». — *R. 26.* **B:** «*maĭ de frunte*» **C:** «*maĭ de aprópe*» **G:** «*maĭ aprópe şi de frunte*». — *R. 27.* **B:** «*cariĭ* l. «*carea*». — *R. 27.* **C:** «*neam*» l. «*răgulă*. — *R. 27.* **B:** ad: «*la dênşiĭ*». — *R. 28.* **C:** «*acmu*» l. «*p'aceste vrémĭ*». — *R. 28.* **B:** «*Şirineştiĭ*» — *R. 30.* **B:** interv. ord. fraseĭ. **AA** (Raf.) pune acéstă informaţiune în parantesă.

1 ţéra Leşéscă, şi slujiá la Vladislav, craiul Leşesc între Dvoréņĭ, şi avé de la Craiul léfă.

20. Într'acesta an, aŭ luat Cazaciĭ Donuluĭ Azacul,(*) cetatea

---

(*) *(Pauli Piasecii Pag. 495.).*

Initio ejusdem Anni 1637 Cosaci Moschoviae *Tanas* Arcem vulgò *Azak* seu *Ozow* dictam, apud ostium fluvii Tanais in Paludem Maeotim, ac inde in Pontum Euxinum defluentis sitam, expugnarant; praesidiumque Turcicum ibi excubans trucidarant. Quod Turca acerbius tulit, cum ea Arx fines Imperii sui terminaret, eos custodiret, et Tartaros Tauricanos et Petiercios in officio contineret, cohiberetque Moschorum Cosacorum excursiones in illud mare. Unde ad eam recuperandam statim jusserat exercitum classemque comparari ; sed has ejus curas turbarunt motus Tartarorum Tauricanorum exorti mense Aprili hujus anni ex tali causa. Cantimir Murza bellator famosus, eoque semper invisus Sultanis seu Principibus illius gentis, ne istis subesset, transtulerat suum domicilium in campos Budziaki vocitatos prope Bialogrodum, (Moncastrum Cromero) Tehiniam, Kiliam, seu Achiliam, ac Moldaviae terras, sitos.

Quo sensim alii quoque Tartarici Duces Arak Murza, Salamas Murza, ac fortiores quique qui cum ipso militare consueverant, cum suis familiis commigrarunt, et in diem numerosa Tartarorum agmina ex Taurica in plerisque locis arida, et pro tanto populo (multiplicati sunt nimium) angusta, ad spatiosa, fertilissimaque illa Moldaviae latifundia transibant, assidueque colonias suas, finesque illorum camporum, protrudendo ab eis veteres habitatores Moldavos, dilatabant in tantum, quod verendum fuisset ne totam Moldaviam si ibi diutius firmiusque substitissent occuparent.

Ac licet Reges Poloniae in pactis cum Turca suis hoc praecaverint, ne in illis campis *Budziaki* Tartari habitarent, (cum inde facile in proxima Poloniae territoria excurrere, suique adventus omnem famam praevenire possent) ac Legati Regii Constantinopoli assidue urgerent, ut istae novae coloniae inde pellerentur, tamen Turca sine suo consensu ea fieri affirmans, ad omnia connivebat : nempe quod ibi degentes Tartaros dum non dependerent ab Imperio sui Chami, obsequentiores et expeditiores haberet ad irruptiones in Ungariam , Transilvaniam, Poloniam faciendas. Cham itaque hoc modo potentiam suam imminui, suasque Terras Tauricanas habitatoribus destitui aegre ferens, collectis copiis, contra Cantimirum ad eos campos contendit, occurrentesque sibi Cantimirianas turmas (erant viginti millia equitum) profligavit, septem millibus ex eis caesis, et Cantimirum qui ab eo conflictu transmisso apud Kiliam (Achillea Cromero) Danubio secesserat ad campos (ibi quoque Tartari subserunt sibi sedem à caede Varnensi Vladislai Regis) Dobrucenses persequebatur : donec Turcarum Imperator Amurates ut sedaret tantam tempestatem, simulata tantisper contra Chamum offensa, Cantimirum ad se vocatum (cui succensebat ideò quod nuper jussus ad bellum Persicum cum suis Tartaris ire recusarat) stragulari jussit : hocque Chamo per suum Causium nuntiari jussit, et ut Tartaros suos revocaret in Tauricam permisit. Atque ita Cham re ex voto suo uti credebat gesta, redierat in Tauricam, eoque omnem plebem Tartaricam, ex illis campis *Budziaki* remeare coëgerat, relictis paucorum circa Bialogrodiam Pagorum veteribus incolis. Praecipui tamen Murze (isti sunt Duces bellici seu Nobiliores in illa gente) socii Can-

turcéscă, pre apa Donuluĭ, care apoĭ aŭ dat-o de bună voie Moscul Turcilor înapoĭ. Isar aŭ ămblat la acésta miḑloc pentru acé cetate la Mosc; om, pre acéle vrémĭ aice în ţéră vestit cu neguţitoria în ţéra Moskicéscă.

21. Iară întorsul luĭ Mateiŭ Vod de la margine mergênd al doile rênd la cetatea Albă, n'aŭ fost fără pricină, ce avĕnd mare ne prietenşug Mateĭ Vod cu Vasilie Vod. De'ndată ce aŭ stătut Vasilie Vod la Domnie, făcusă multe amestecăturĭ la Paşa pre acea vréme de Silistria. Decĭ, s'aŭ temut a mérge Mateĭ Vod, de acéle amestecăturĭ, ce'l amestecasă Vasilie Vod la Pórtă, ce, precum s'aŭ pomenit maĭ sus, aŭ trimis óste, iar el singur s'aŭ întors la scaunul sĕŭ.

22. Erá la Imperăţia luĭ Sultan Murat, pre acéle vremĭ, tóte trebile şi lucrurile Impĕrăţieĭ pre doĭ ómenĭ, cariĭ era Musaipĭ la Sultan Murat: unul, Silihtar, ce era în lăuntru, care slujbă éste de Imperăţie fórte aprópe, adecă spatar, ce pórtă spata orĭ buzduganul după Imperatul; al doile, Căzlar Agga, care éste pe tótă Casa Impĕrătéscă, şi pre fete maĭ mare. Aceştĭ doĭ purta tótă Impĕrăţia. Veziria înaintea lor era fórte slabă;

---

timiri, cum et Turcis qui Cantimirum deceperant blandis promissis non siderent, et Chamum sibi offensum timerent, confugerant ad Praefectum supremum militiae. aliosque Proceres Poloniae illorum confinium custodes, offerendo defectionem à Chamo et à Turcis, et subjectionem Regno Poloniae, dummodo ipsis sedes aliqua assignaretur, seu si persisterent incolere illos campos *Budziaki*, contra Turcas Chamumque auxilia eis darentur. Quae petitio in alia ordinatiori Republicae non ingrata fuisset, et atulisset commoda ingentia, sed hic oscitantia semper consilia, tunc usque obtorpuerant.

Et non multo Bassa Silistriae veniens Bialogrodum, illis Murzis permisit ut remanerent in illis campis, dummodo quieti viverent; et cum jam securi essent, tredecim ex ipsis insigniores una nocte necari curavit; Chamo quoque illi Turca mox Principatum abrogarat, et in ejus locum subrogarat Sultanum Sangerei-filium Casigeri, quondam Principis Tartarorum viri bellicosi, qui in Ungaria in obsidione Iaurini et Agriae multa damna Christianis intulerat.»

R. 1. **B:** «*Tătărască*» l. «*Turcéscă.* — *R. 3.* **B:** «ачѣѧ» l. «*acea*» — *R. 3.* **C:** omit. «*aice în ţéră*». — *R. 4.* **C:** «*la Mosk* l. «*Ţéra Moskicéscă.* — *R. 7.* **B. G** şi **C:** nepriétenie l. «*prieteşug*». — *R. 9.* **B** şi **C:** ad: «*ce era*» după vorba: *Paşa.* - *R. 9.* **AA** (Raf.) omit: «*pe acea vréme*». — *R. 10.* **B** şi **C:** «*pentru*» l. «*de*». — *R. 11.* **C:** ad. după: «*Vas. Vod la*»: «*la Paşă şi*». — *R. 12.* **B, C, G:** omit: «*singur*».— *R. 15.* **B:** «*în lontru*» l.: «*lăuntru*». **G:** «*lontro*»; *AA* (Raf.): «*lăuntru*». - **C:** omite de la: «*care*» până la: «*al doilea*». — *R. 17.* **C:** omite de la: «*căzlar Agga*» până la: «*Aceştĭ doĭ purtaŭ....*» — *R. 17.* **AA** (Raf.): «*dupre Impărăţie*» l. «*împĕratul*». — *R. 19.* **B:** «*trebile împărăţieĭ*» l. «*tótă impĕrăţia*».

când se aduna Vizirul cu unul de aceia, spun căĭ săruta póla hainelor.

23. Decĭ, pre unul de acéle capete la Impĕrăție, pre Silihtar Pașa, îl cuprinsése Mateĭ Vod cu dările, iară pre Căzlar Agga Vasilie Vod. Si eșia isprăvĭ și luĭ Vasilie Vod, de la împĕrăție și luĭ Mateĭ Vod, pren chipurile maĭ sus pomenite. Covîrșiá cu atâta Mateĭ Vod pre Vasilie Vod, că avé Mateĭ Vod și cu megiéșiĭ mare prieteșug, ales cu Unguriĭ; iară Vasilie Vod nice cu un megiéș; precum am apucat și noĭ acé Domnie, viață bună n'aŭ avut, den nebăgare de sémă pre nime den megiéșĭ.

24. O! nesățiósă hirea Domnilor spre lățire și avuție órbă! Pre cât se maĭ adaoge, pre atâta rîhnesce! Poftele Domnilor și a Impĕraților n'aŭ hotar; avênd mult, cum n'arĭ avé nimică le pare; precât le dă Dumnedeŭ, nu se satură! Avênd Domnie, cinste, și maĭ marĭ și maĭ late țĕrĭ poftesc. «*Dch Dervis derchilimi auhuzbecdă, vedu patisah derichlimi, nechii ucceedâ:*» adecă, ḑece Dervișĭ pe un Covor pot încăpé, iară doĭ Impĕrațĭ într'o țéră nu încap. Avĕnd țéră, și țéra altuĭa a o coprinde, cască; și așia lăcomind la a altuĭa, sosesc de pierd și al sĕŭ. Multe Impĕrățiĭ în lume, vrênd să iée alte țĕrĭ, s'aŭ stins pre sine. Așia s'aŭ stins Impĕrația luĭ Darie Impĕrat de Alexandru Makedon; vrênd să supue țĕrile Grecescĭ și tótă Makedonia, Darie (*) aŭ stîns Impĕrătia sa, de aŭ căḑut pre mânele luĭ Alexandru Makedon. Așia Impĕrăția Cartaghineĭ, vrênd să supue Rŏmul, aŭ căḑut la robia Rŏmlénilor. Așia Pir Impĕrat, vrênd să ié Italia, aŭ perdut țĕrĕle séle. Așia și Mihaĭ

R. 5. **B** și **G** : «*că*» l. «*Și*». — *R. 6.* **AA** (Raf.) : «*printr'aceĭ maĭ sus pomeniți*» l. *pren chipurile maĭ sus pomenite*». — *R. 8.* **B** : «*priétenie*» l. «*prieteșug*». — *R. 10.* **B** : «*cu*» l. «*pre*»; **G** : «*pre nicĭ un megiéș*». — *R. 15. AA* (Raf.) : «*li se pare*» l. «*le pare*». — *R. 15.* **24**; **G** și **AA** (Raf.) «*iĭ*» l. «*le dâ*». — *R. 16.* **B** : «*pohtesc*» l. «*poftesc*». — *R. 17.* **B** : are acest proverb turc cu alt condeiŭ pe margine împreună cu explicațiunea românéscă **C. G** și **AA** (Raf.) omit acest proverb. — Asemenea 24 omite acéstă citațiune de proverb turc : e probabil că nicĭ nu era în textul luĭ Miron Costin, căcĭ taie cugetarea, care continuă dupe proverb. — *R. 20.* **G** : «*calcă*» l. «*cască*». — *R. 20.* **AA** (Raf.) : «*la ale altuia*». — *R. 26.* **AA** (Raf.) : pune eronat : «*Por*». — *R. 26.* **B** și **G** : omit : «*așia Pir*» până la «*Așia și Mihaĭ*».

(*) Miron Costin confundă pe Dariŭ din primul resbel Medic (495) cu Dariŭ Codoman, contimporanul luĭ Alexandru, învins la Granic, Ipsus și Arbelles. — A se vedea și vers. luĭ din poemul «*Viața lumeĭ*».

Vod, vrênd să hie Craiŭ la Ungurĭ, aŭ perdut și Domnia țĕreĭ Munténescĭ.

25. Așia și Vasilie Vod, avênd fericite vrémĭ de domnie în pace den tóte pârțile, — că și țéra nu era nice cu o datorie îngreuétă, fără nice o dodeială despre Turcĭ, cariĭ avé începută svadă cu Perșiĭ și într'acelea pârțĭ sta cu valurĭ, — aŭ început svadă cu Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, pentru Domnia aceĭ țĕrĭ : orĭ că nu'l încăpé Moldova, ca pre un om cu hirea înaltă și Impĕrătéscă maĭ mult de căt Domnéscă, orĭ că silia să vadă pre feciorul sĕŭ Ión Vod, la Domnie, care hire aŭ părințiĭ spre feciorii sĕĭ, să'ĭ vadă în viața lor eșițĭ la cinste. Domniĭ la Domnie pre feciorii sĕĭ poftesc să'ĭ vadă eșițĭ; boiariĭ la boiariĭ. Slujitorul se bucură să'șĭ vadă de slujitorie pre feciorul sĕŭ harnic; pemênténul, (пємєнт҄ѣнꙋл) de hrana pămêntuluĭ pre feciorul seŭ destoinic pohtésce să'l vadă. Orĭ că 'l-aŭ îndemnat pre Vasilie Vod marea netocmélă și neprietenșug ce avé maĭ de demult, încă den boieria sa; scosése Domnia țĕreĭ Munténescĭ de la Impĕrăție pren midlocul luĭ Câzlar Agga și a Pașiĭ de Silistria, feciorului sĕŭ, luĭ Ioan Vod.

26. Prostatec ĕl ținea Vasilie Vod pre Mateĭ Vod! Décĭ, avĕnd și pré vizirul în partea sa, aŭ făcut oștĭ de țéră, și aŭ purces în țéra Muntenéscă asupra luĭ Mateĭ Vod, lăsând aice în scaun pre fiiul sĕŭ Ión Vod. (*) Iară singur aŭ intrat cu oștĭ în țéra Muntenéscă, cu scirea Viziruluĭ și a Pașeĭ de Silistria.

R 1. **C :** *«craiŭ unguresc»* l. *«Craiŭ la Ungurĭ».* — *R. 2.* **AA** *(P. Gramaticul)* omite : toate zăcélele acestea până la 25. — *R. 3.* **B :** *«fericită vréme».* — *R. 7.* **B C. G** și **AA** (Raf.) și **A** (P. Gr.) : *«sfadă»* l. *«svadă».* — *R. 8.* **B :** *«aceii țĕrĭ».* — *R. 9.* **A** (Pav, Gr.) omite toate reflexiunile acestea de la : *«decât domnéscă».* — **C.** *10.* **B, C, G,** AA (Raf). **AA** (**P.** Gr.): *«fiu seŭ»* l. *«feciorul».* *R. 10.* **B, C, G, AA** *(Raf.)* ad. *«eșit»* dupe : *«Ion Vod.* — *R 11.* **B** și **G** *«lor»* l. *«sĕĭ».* — *R. 12.* **B** omite : *«eșițĭ».* – *R. 14.* пємєнт҄ѣнꙋл : Asemenea scris în : **B, C, G.** — *R. 18.* **B** și **G** omit : *«țĕreĭ Muntenescĭ»* — *R. 23.* **B** și **AA** (Raf.) *«fiu-sĕŭ»* l. *«feciorul».* — *R. 20.* **B** pune aci titlu noŭ : *«Când aŭ mers Vasilie Vod asupra luĭ Mateiŭ Vod pentru domnia țĕreĭ Munténeșcĭ și s'aŭ întors da la Rîmna».*— *R. 20.* **B** și **AA** (Raf.) omit : *ĕl* după: *«prostatec».*— *R. 23.* **B** ad ; *«Vasilie Vod»* după : *«singur»*, **C** om. : *«singur».* G **:** *«iar singur aŭ tras»* l. *«aŭ intrat»* **(AA)** Raf. ad. *el* înainte de *«singur».*

(*) Vedĭ la fine reproducerea după dóue documente în care Vasilie Vod eșĭ dice Domn al *Moldoveĭ și Valahieĭ.* Va să dică nu ca să dée domnia Munténieĭ fiuluĭ sĕŭ Ion plecă cu oștĭ contra luĭ Mateiŭ Vod, ci cu un plan maĭ mare!

Oștĭ avé câte-va, iară tot de țéră, și lefecil, și acea-l-altă óste, fără puținei sêrbĭ ce avé în léfă călărĭ.

27. Iară și Mateĭ Vod Domnul țĕreĭ Munténescĭ, nu dormia, ce aperĕnd al sĕŭ, avé oștĭ și streine și de țéra sa; ales pedestrime, hie când avé până la 1000 în léfă, fără dărăbanțiĭ de țéră, și călărĭ de aĭ noștrĭ Moldovénĭ, acolo merșĭ în léfă. cărora numele era Levințiĭ; și Léșĭ călărĭ ține pururea căte 200 și de osebĭ Ungurĭ călărĭ. Și dedésă scire și la arcalele sale, ce avé la Impĕrăție, de sila ce-'ĭ facé Vasilie Vod. Deci, cu midlócele luĭ Silihtar Pașa bine n'aŭ intrat Vasilie Vod în țéra Muntenéscă, la o vale care se chiamă Rômna (**РѪБНА**) 'l-aŭ tîmpinat un ceauș de la Impĕrăție, cu poruncă, numaĭ să se întórcă Vasilie Vod îndărăpt; și în urma Ceaușuluĭ aŭ sosit și o sémă de oștĭ de a luĭ Mateĭ Vod.

28. Numaĭ ce aŭ cautat luĭ Vod a se întórce înapoĭ, vĕdênd cartea Impĕrătéscă, Și cine era Sultan Murat Impĕratul nu era de a șuguire cu dênsul! Deci, purcedênd îndărăpt Vasilie Vod, să semețise Munténiĭ, și în chipul goaneĭ să gonéscă pre oștile luĭ Vasilie Vod, lovisă la códa oștiĭ; ce s'aŭ întors apoĭ oștile de téră și singur Vasilie Vod, și aŭ înfrînt pre Munténĭ, și aŭ prins cățĭ-va viĭ, și aŭ și perit cățĭ-va den Munténĭ. Vasilie Vod, după aceea, îndată aŭ eșit din țéra Muntenéscă, plinind porunca Impĕrățieĭ; și ședĕnd căte-va dile la *Ploscuțenĭ*, de acolo aŭ pornit pre céușul cel Impĕrătesc, iară el s'aŭ întors și aŭ venit în scaun.

29. Era pre acéle vrémĭ Viziriul anume Tabani Buiuc, carele ținea cu Vasilie Vod, și Pașa de Silistria iară așĭa. Și numaĭ să scóță pre Mateĭ Vod, se pusése cu tótă voia;

R. 1. **B**: «*céia-l-altă*» l. *și acea-l'altă*». — *R. 2.* **C**: «*puțintei*» l. «*puținei.*» — *R. 3.* **AA** (Pav. Gram.) omite: «*Domnul țĕrei Munteneșci*» și: «*ce apĕrând al sĕŭ*». — *R. 4.* **AA** (Raf.) «*ce apĕră al sĕŭ*» l. «*apĕránd...*» — *R. 5.* **C**. pune «*mie*» **AA** (Raf.) ‚ʌ‚ᴀ—AA. (P. Gr.) «*păr'la mie*». — *R. 5.* **B** și **G**: «*dărăbanii*». — *R. 6.* omite: «*și*». nainte de: «*călări*». — *R. 6.* **B** omite: «*acolo merși în leafă*». — *R. 7.* **C**: «*le dicea:*» l. «*cărora le era numele*». — *R. 11.* **B**: «*apă*» l. «*vale*». — *R. 11.* **B, C, G**; «*ce*» l. «*care*». — *R. 13.* **B, C, G**; «*înapoi*». — *R. 17.* **A.** (Pav. Gram.) omite: «*înapoi; vedênd cartea împărătéscă*» până la. «*deci*». — *R. 17.* **B**: «*el*» l. «*dênsul*». — *R. 17.* **24** și **AA** (Raf.) scriŭ: «*purcegênd*»; am luat lecț. cea maĭ bună. — *R. 19.* **B**; «*în*» l. «*la*». — *R. 19.* **B** și **G** ad. «*înapoi*» dupe «*întors*» **AA** (Raf): «*apoi*». — *R. 21.* **C**; omite: «*din Munteani*». — *R. 24.* **C**; omite: «*pre*» și pune «*în Iași*» l. «*în scaun*». — *R. 25.* **B** și **C** și **G**: omit: «*s'aŭ întors și*» **AA** (Raf) ad: «*iar el singur*».

și fără scire Împĕrătéscă eșia de la Vizirul ispravĭ de domnia țĕreĭ Munténescĭ luĭ Ión Vod, feciorului luĭ Vasilie Vod. Cum și atuncea, décă aŭ vĕḑut Vizirul împiedecate isprăvile de'ntĕiŭ de Silihtariul, aŭ făcut altele la singur Pașa de Silistria, să ducă el singur pre feciorul luĭ Vasilie Vod în scaunul țĕreĭ Muntenescĭ; care lucru, apoĭ, aŭ mâncat capul Viziruluĭ, oblicind Împĕrăția, pen Silihtariul, resbóiele și vărsările de sânge între Domnĭ, de unde se pogóră. Nice te mira cum de aŭ putut Domniĭ a âmbla în zarve fără scirea Împĕrățieĭ, și ales la un Împĕrat leŭ ca acela! Decĭ să sciĭ că țĕrile acéstea pre atuncĭ nu era așia supuse (**сѹпѹсе**) ce într'altă voie veghiată și se temé Turciĭ să nu se dée țéra Moldoveĭ în partea Léșilor, cariĭ era pre acéle vrémĭ fórte tarĭ, cât se sia Împĕrăția de svada Léșilor; și ales avênd amu începute resbóie cu Perșiĭ, precum ți s'aŭ pomenit. Ce era bucuroșĭ că se svădesc acéste țĕrĭ între sine, și poțĭ pricépe și pre Domniile acéste așia de îndelungate: 19 anĭ Vasilie Vod Domn, iară Mateĭ Vod până la mórte, aprópe de 30 de anĭ, la Domnie, *că* (*) alte vacurĭ să socotescĭ țerilor acestora pre atuncĭ!

30. (**) Cu al doile ispravĭ de Domnia țĕreĭ Muntĕnescĭ, aŭ socotit Vasilie Vod cu altă cale: avênd aice și de la Vizirul scire, aŭ pornit pre Ión Vod la Pașa de Silistria cu cățĭ-va boiarĭ, să'l ducă Pașa în scaun. Și trimisése înainte la Pașa pre *Enachi Catargiul Vel Postelnic*, să maĭ întărésca lucrurile până o veni Ión Vod. Ce ședênd acolo la Pașa Catargiul, așteptând sosirea luĭ Ión Vod, aŭ simțit lucrurile într'alt chip, că'l agiunsése pre Pașa alte poruncĭ Împĕrătescĭ prin Silihta-

---

R. 9. **AA** (Raf): omite: «*a âmbla.* — *R. 10.* **C** omite: «*leu*». — *R. 14.* **AA** (Raf): «*sfia*» l. «*siia*». — *R. 16.* **C**: «*să sfădea*» **G**: *să se sfădéscă.* — *R. 16.* **C** omite: «*și*» — *R. 17.* **AA** (Raf): «*acestor țĕrĭ*» l. «*acéste.* — *R. 17.* **G** omite: «*Domn*». — *R. 18.* **C**: «*în*» l. «*la domnie*». **AA** *(Raf.)* «*aŭ domnit*» l. «*la domnie*». - *R. 19.* **C, B.** omit: «*că*». — *R. 19.* **C.** «*socotésce*». **G.** «*socotescĭ*». — *R. 20.* **B, C,** «*cu a doua ispravă.* — *R. 21.* **AA** (Raf) «*avênd aceiașĭ* l. *avênd aice.* — *R. 23.* **B**; «*la scaunul țĕreĭ Muntenescĭ*». — *R. 24.* **C**: «*Vel Stolnic Catargiul;* **AA** (Raf) omite numele: «*Enache* și «*Vel Stolnic*». — *R. 25.* **AA** (Raf.) «*până va veni*» l. «*o veni*». — *R. 25.* **C** ad: «*și*» ante: «*Ion*». — *R. 25.* **G**: «*Și*» ante: «*ședênd*». — *R. 26.* **C.** omite: «*așteptând sosirea luĭ Ion Vod*». — *R. 27* **C** și **AA** (Raf.) ad: «*iară*» după: «*Pașa*». **G**: «*și*». **B**: «*la Pașa* l. «*și Pașeĭ*».

(*) Am adaos «*că*» in interesul fraseĭ.

(**) **C** pune titlu noŭ: «*Când aŭ trimis Vasilie Vod pe fiul sĕŭ Ión Vod, la Pașa de Silistra, să'l ducă la Domnia țĕreĭ Muntĕnescĭ*».

riul și unsése osia și Pașeĭ Mateĭ Vod. Decĭ vĕḑênd Catargiul lucrurile într'alt chip, și amirosind că, cât ar sosi Ión Vod la Pașa, va să'l opréscă și să'l trimiță la Împĕrăție, aŭ dat Catargiul scire la boiariĭ ce era pre lângă Ión Vod, amu aprópe de Dristor, la un sat; și îndată s'aŭ întors Ión Vod, cam (**кан**) cu fuga de grija Pașeĭ; și aŭ eșit și a doua ispită pentru Domnia țĕreĭ Muntenescĭ.

31. (*) Iară nice cu atâta nu s'aŭ lăsat Vasilie Vod, ce, îndemnat și de Vizirul, și ca o nimică socotind a călca pre Mateĭ Vod, iară aŭ strîns oștĭ; cu maĭ bună gătire, cu pedéstrime cu puscĭ, iară aŭ purces în țéra Munténéscă asupra luĭ Mateĭ Vod; și cu acé nebăgare în sémă de Mateĭ Vod, cât aicé în locul sĕŭ pusése Domn pre feciorul sĕŭ, Ión Vod, în scaunul țĕreĭ, cu boiarĭ, cu ispravnicĭ, țiind ca în palmă Domnia țĕreĭ Munténescĭ. Iară lunecóse sînt lucrările resbóielor, și în puterea luĭ Dumneḑeŭ maĭ mult staŭ! Nicĭ un nepriétin cât de slab hie cum să nu'l ție nime, nice'l țin ośténiĭ ceĭ dreptĭ; și bine aŭ ḑis unul: «*Bella momentis constant*» (**), adecă: *rĕsbóiele în clipala ochiuluĭ staŭ;* că atâta era numaĭ, sá iée acela rĕsboiŭ Vasilie Vod, și să se așeḑe în Domnia țĕreĭ Munténescĭ. Iară róta lumeĭ nu așia cum gândesce omul, ce în cursul seŭ se întórce!

32. De care silă n'aŭ maĭ putut nice Silihtariul trimite alte isprăvĭ luĭ Mateĭ Vod, să nu se descopere de tot cu âmbletele în potriva Viziruluĭ, să-ĭ rĕsaie ceva Împĕrățieĭ cu *scrăba* în partea sa; că ales la Turcĭ, fórte cu sială sînt tóte și cu mare meșterșug, și taină strică unul altuia, când va unul pre

---

R. 1. **B** și **C** pune: «*și Mateĭ Vod.* — *R. 2.* **B** și **G** omite: «*și amirosind*» — *R. 2.* **B**; «*cum cât arĭ sosi*», **AA** (Raf.): «*că cât va sosi.* — *R. 3.* **B**: «*dat-aŭ*». — *R. 4.* **AA** (Raf.) pune «*decĭ* l. *amu.* — *R. 5.* **C.** pune: «*Drîstov*» l. «*Dristor*».— *R. 8.* **AA** (Raf) omite: «*iară*». **C.** «*Și nice cu atâta.*' — *R. 9.* **B** omite: «*și*» nainte de: «*Vizirul*». **AA** (Raf.) ad.: «*fiind*» după «*îndemnat*» — *R. 10.* **C, AA** (Raf.) ad.: «*și cu maĭ gătire*». – *R 12.* **B**: «*de sémă*» l. «*în sémă*». — *R. 13.* **B**: *fiu sĕŭ* l «*feciorul*». — *R. 14* **C.** omite: «*țĕreĭ*». — *R. 14.* **C** confundă: «*boiari ispravnici*».— *R. 17.* **AA** (Raf.) omite: «*nice'l țin oșténiĭ ceĭ dreptĭ*». — *R. 18.* **AA** (Raf.): «*adecă-te*». — *R. 21.* **B**: «*Românescĭ*» l. *munteNéscĭ.* — *R. 23.* **B** și **G**: omit: «*nice*». — **G**: *a maĭ trimite.* **AA** (Raf.) «*a'ĭ trimite*». — *R. 25.* **B**: «*să se rĕsaie.* — *R 26.* **B**: «*scârbă*». — **AA** (Raf): «*sfiială*» l. «*sială*».

(*) **B**: pune titlul noŭ: «*Al doile rĕnd aŭ mers Vasilie Vod cu oștĭ asupra luĭ Mateĭ Vod în țéra Munténéscă până la Praova*».

(**) Citațiunea lat. lipsesce în: **B, C, G.** iar **B. G** pun citat. în parantesă.

altul să'l surpe, ca să pâréscă; la vedére șie strică, cine începe pîra! De multe orĭ cu lauda pre nepriétenul sĕŭ, maĭ curêndu cobóră. Și ales sub Împĕrăția luĭ Sultan Murat, cu mare sială era toțĭ. Iară tot-d'auna trimetea Silihtarul pre taină la Mateĭ Vod, îmbărbătându'l să stea împrotiva luĭ Vasilie Vod să'l bată; Iară despre scârba Împĕrătéscă să nu pórte grije, că éste grija luĭ. Decĭ, și Mateĭ Vod s'aŭ strîns óstea tótă; și vĕḑênd că Vasilie Vod că trage cu oștile sale spre Bucurescĭ, nu spre Târgoviște, aŭ coborît și el spre Bucurescĭ cu oștĭ.

33. Vasilie Vod, décă aŭ eșit la Praova, la sat anume la Ojogenĭ, (*) sciind den limbĭ de gătirea luĭ Mateĭ Vod împrotiva sa, și cu oștĭ câte-va și streine și de țéră; aŭ făcut sfat acolea la Ojogenĭ, socotind și trecĕtorile apelor, și locurĭ înînchise de pădurĭ de pen tóte părțile, și bâhnișurĭ; înțelegênd pre Mateĭ Vod că anume locurĭ ca acéle pohtésce să dea rĕsboiŭ, fiind oștile maĭ tarĭ hie care la locul sĕŭ și la strîmtorĭ împrotiva oștilor celor streine, (hie când ceĭ de loc sînt maĭ tarĭ), aŭ ales cu sfatul să nu tréca Praova, ce să stea acolea la câmp să tragă pre Mateĭ Vod să iésă cu oștile sale la câmp. Și alegându-se sfatul, aŭ purces tóte oștile luĭ Vasile Vod în jacurĭ în Podgoriĭ, pe sub munțĭ, în cătro se bejenisă tótă țéra Muntenéscă, de pen tóte acele olate, până în Praova.

34. Și așia, cu acela sfat (ce sfétnicĭ ar hi fost așia de bunĭ de rĕsbóie pre atuncĭ!) rĕșchirată óstea pe la jacurĭ, în loc aŭ priceput Mateĭ Vod lucrul, și îndată aŭ purces spre Praova, și dirept în préjma Ojogénilor, unde era Vasilie Vod cu corturile, aŭ stătut la trecĕtóre, dând scire den câte-va pusce ce avé cu sine. Și îndată aŭ început a tréce óstea în vad. Tot călărețul aŭ trecut cate un pedestraș după sine. Și aŭ stă-

---

R. 1. **AA** (Raf.) *«aevea lui-și strică»*. — **B**: *«șieși»*. — *R. 2.* omite: *«maĭ»*. — *R.* **6**. **B**: *«pentru»* l. *«despre»* **C**: *«de scârba»*. — *R. 8.* **C**: *«pre»* l. *«că»*. — *R. 8.* **G.** omite: *«cu oștile sale»*. — *R. 9.* **B, C, G**: *«pogorît»* l. *«coborît»*. — *R. 10.* **B** omite: *«anume.* — *R. 14.* **B** pune: *«cu»* l. *«de pădurĭ»*. **B**: *«den»* l. *«pen»*. **B** și **G** pun: *«și de bâhnișurĭ»*; AA (Raf.) *«bahne»* l. *băhnișiurĭ»*. — *R. 16.* **B**: *«fiind oștile maĭ tarĭ fie-când la locul sĕŭ»*; **C**: *«fie-când oștile fie-care maĭ tare la locul sĕŭ»*. — *R. 20.* **B, C. G, AA** (Raf.): ad.: *«așia»* ante: *«alegênd* — *R. 20.* **B**: *«tótă óstea»*. — *R. 21.* **G** *«a jecuire»* **AA** (Raf.): *«jafurĭ»*. — *R. 21.* **C**: *«la Podgoriĭ*. — *R 21.* **C**: *«până în munțĭ»*. — *R. 22.* **C**: *«dentre acele olate»*. — *R. 25.* **B** și **G** omit: *«și»* ante: *«dirept»*. — *R. 27.* **AA** (Raf): *«tunurĭ»* l. *«pusce»*.

(*) *«Satul Ojogeniĭ»*. Veḑĭ la notele finalĭ.

tut în tocmélă cu oştile den cóce de Praova, tocmind óstea pedéstră, cu focul şi cu puscile, între óstea călăréţă; şi aŭ purces tótă óstea stolită asupra tabereĭ luĭ Vasilie Vod.

35. N'avé de ce se apuca Vasilie Vod, cu óstea rĕşchirată în tóte părţile la aşia venire asupră-'ĭ de grabă a luĭ Mateĭ Vod şi întemeiétă óste; că oşténiĭ luĭ Vasilie Vod, uniĭ venind cu plean îngreuiaţĭ, ne sciind lucrul ce éste, alţiĭ spăimaţĭ de sosirea oştilor aşia de grabă, maĭ mult de gătirea la fugă îndată aŭ stătut, nu de rĕsboiŭ. Şi aşia *spârcuită (sic)* óstea, şi fără nicĭ o tocmélă aŭ plecat şi Vasilie Vod fuga, şi tótă óstea câtă nu era dusă în pradă, lăsând şi corturile şi puscile şi pedestrimea tótă pe mâna luĭ Mateĭ Vod; şi de grija gonaşilor Vasilie Vod aŭ lăsat drumul pre care venisă, şi de a direptul aŭ năzuit la Brăila.

36. La Brăila zăbăvindu-se Vasilie Vod câte-va ḑile iară Mateĭ Vod dedésă scire de olac la Paşa, îndată de isbânda sa asupra luĭ Vasilie Vod, aşia de sĭrg lucrul. Orĭ cu scirea Paşeĭ orĭ dentre sine, Agii de Brăila şi den Mecin sfătuia să prinḑă pre Vasilie Vod, să'l trimiţă la Paşa. Şi să nu hie dat scire Stamatie, ce aŭ căḑut apoĭ stolnic la Vasilie Vod, şi la alte Domniĭ pre urmă şi Postelnic mare, are hi încăput Vasilie Vod la prinsóre. Ce, şeḑênd séra la masă, 'ĭ-aŭ dat scire, şi de la bucate s'aŭ sculat pentr'o grădină peste un gard suind de pe spinarea unuia den slujitorĭ; şi acolo 'ĭ-aŭ scos calul şi aŭ eşit cu fuga den Brăila la Galaţĭ, lăsând tóte în Brăila, câte nu rĕmăsése în Ojogenĭ.

37. Inţelegênd Ión Vod, fecĭorul luĭ Vasilie Vod, poticala tătâne-sĕŭ în ţéra Muntenéscă, aŭ strîns boiariĭ ce era puşĭ la boiariĭ pre lângă sine, şi le-aŭ ḑis, cum el nefiind de dom-

---

R. 1. **C**. omite: «*cu*» ante: «*oştile*». - *R. 2.* **AA** (Raf.): «*tunurile*» l. «*puscile*». — *R. 2.* **AA** *(Raf.)* călărime l. «*călăréţă*». — *R. 6.* **B** şi **G**: «*temeinică* l. «*întemeiată*». — *R. 6.* adăogim «óste» după: «*întemeiată*» din Codx. **C**. — *R. 8.* **C**: «*de gătirea oşteĭ*». — *R. 9.* **AA**(Raf): «*gât. de fugă*». — *R. 9.* **B, AA** şi **G** (Raf.): «*de cât de*».— *R. 9.* **AA** (Raf): «*netocmită* l. «*spărcuită*. — *R. 12.* **AA** (Raf.): «*gonacilor*». — *R. 13* **B** şi **G**: «*calea*» l. «*drumul*». — *R. 13.* **B**: «*dirept*», **C** omite: «*dirept*» **AA** (Raf.): «*ce de dirept*». — *R. 20.* **B** şi **C**: «*aŭ fost*» l. «*aŭ căḑut*». — *R. 21.* **B** şi **G**: «*şi maĭ pre urmă şi*» l. «*şi la alte domniĭ pre urmă*». — *R. 23.* **B** şi **G**: «*masă*» l. «*bucate*». — *R. 23.* **B**: «*şi într'o*» l. «*pentr'o*». — *R 23.* **B**: «*aŭ sărit, apucându-se de pre spatele unuia*» **G**: *pentr'o grădină, peste un gard urcându-se pe spinarea*». -- *R. 28.* **B**: «*strîns-aŭ*». — *R. 29.* **B**: «*el*» l. «*sine*».— *R. 29.* **B G C**: «*că el de domnie nu éste*».

nie pentru slabă sănătatea ce avé (că era Ión Vod om slab și desnodat și de mânĭ și de picióre, cum n'arĭ hi fost feciorul luĭ Vasilie Vod, care era ca un leŭ și la hire și la trup) iară tătâne-sĕŭ lasă scaunul Domnieĭ. Și aŭ venit Vasilie Vod iară în scaun.

38. Iară Mateĭ Vod, jăluindu-se și la Impĕrăție de prada ce făcusă oștile luĭ Vasilie Vod, și la megiéșĭ, să'șĭ întórcă călcătura ce făcusă Vasilie Vod țĕreĭ Munténescĭ, legasă cu Racoți, Cnézul Ardéluluĭ, tatăl luĭ Gheorghie Racoți, lucrul; fiind și Racoți, rănit cu nebăgare în sémă megieșieĭ luĭ de Vasilie Vod, aŭ pornit nesce oștĭ asupra luĭ Vasilie Vod, cu Ión Vod Movilă, fecĭorul luĭ Simion Vod, care era la Ardeal așeḑat după rĕsboiul de la Stefănescĭ, care era între feciorii luĭ Simion Vod și intre feciorii luĭ Ieremia Vod, pentru Domnia țĕreĭ, cum s'aŭ scris maĭ înapoĭ. (*) Și amu până în Trotuș coborîțĭ Unguriĭ, și oștile Munténescĭ până la Milcov sosițĭ, aŭ schimbat Racoți sfatul cu Mateĭ Vod: orĭ temĕndu-se de Impĕrăție, înțelegĕnd patima Viziruluĭ, orĭ altă socotétă le-aŭ venit, aŭ întors și pre Ión Vod cu oștile înapoĭ, și s'aŭ întors și Munténiĭ. Eșise Casa luĭ Vasilie Vod spre Hușĭ, de spaĭma aceea; și pre vremea coborîtuluĭ acestor oștĭ asupra luĭ Vasilie Vod aŭ perit și Gorjan și Samachișă căpitanul, și Cârstea Vistérnicul, den prepus de vicleșug Domnieĭ.

39. După acéste zarve numaĭ ce 'ĭ-aŭ căutat luĭ Vasilie Vod a sta la pace, vĕḑĕnd și primejdia Viziruluĭ curĕnd (**кȣрȣнд**) după aceea, să nu se maĭ ațițe lucrurile asupra sa;

R. 2. **C :** *«ca cum niceși»* l. *«cum n'ar fi»*. — *R. 4.* **B :** *«aŭ lăsat»*.— *R. 8.* **B :** *«strîmbătatea»* l. *«călcătura»*.— *R. 10.* **AA.** (Raf.): *«vecinătățeĭ luĭ»* l. *«megieșieĭ*.— *R. 11.* 24 din eróre omite: *«aŭ pornit nesce oștĭ asupra luĭ Vasilie Vod*.— *R. 13.* **B** ad: *«cum s'aŭ pomenit după mórtea luĭ Simeon Vod că a făcut rĕsboiŭ»*. — *R. 13.* **C** și **G :** *«aŭ fost între»*. — *R. 14.* **B :** *«cu feciorul»* l. *«între feciorii»*. — *R. 16.* **B** și **G** : *«și s'aŭ pogorît până Trotuș;* **C :** *«pogorîțĭ»*. **AA** (Raf): *«și așia până în Trotuș fiind coborîțĭ»*. — *R. 18.* **B :** ad.: *«de»* ante: *«patima»*. — *R. 19.* **B :** omite: *«și»* adăogend după: *«Ion»* numele *«Movilă»* ca și **G.** – *R. 21.* **B**: *«pogorîreĭ»* l. *«coborâtuluĭ»*. — *R. 22.* **B** omite: *asupra luĭ Vasilie Vod»*. — *R. 22.* **B** și **G**: *«Căpitaniĭ»* l. *«singurit»*. — *R. 23.* **B**: *«pentru»* l. *«den»*; **C**: *«de prepus pentru vicleșug»*. — 24: *«prepus de la domnie pentru vicleșug*. **G.** și **AA** (Raf.) *«den prepus de la domnie pentru vicleșug»*. — *R. 25.* **E** *«sciind»* l. *«vĕḑĕnd»*. – *R. 25.* **B. G**: *«patima»* l. *«primejdia»*. — *R 26.* **E**: *«întărite»* l. *«ațițe»*.

(*) Aceste ultime șése vorbe sunt adaose după **C**; lipsesc în **24**, dar sunt indicate de lect. celor-l-alte codice.

cum n'are hi fost fără primejdie Vasilie Vod atunce și, de n'ar hi stătut Impĕrăția după lucrurile împrotiva Perșilor, care curênd după aceea, aŭ purces cu tótă puterea asupra Bagdatuluĭ; orĭ de la ceĭ doĭ megiéșĭ n'ar hi fost fără rĕscólă, de nu s'ar hi spaĭmat Racoți și Mateĭ Vod cu mórtea Viziruluĭ. Și sta în cumpĕnă Sultan Murat, asupra Azaculuĭ va mérge, (că nu'l dedésă Muscaliĭ) aŭ asupra *Vavilonuluĭ?* Ce viind cu aceea véste Isar că or da Azacul Moscaliĭ, aŭ purces asupra Vavilonuluĭ. Iară până a se înțelége purcesul, acéste țĕrĭ eraŭ sub grijĭ, că va veni Impĕrăția spre acéste părțĭ cu oștĭ. Fost-aŭ acéste zarve între Vasile Vod și între Mateĭ Vod în anul 7144 și în anul 7145 (҂зрмд și ҂зрме).

40. Iară primejdia Viziruluĭ Tabani Buiuc, anume cum aŭ venit de aŭ perit de Sultan Murat, așia aŭ fost: după rĕsipa de la Ojogénĭ a luĭ Vasilie Vod, făcut'aŭ Mateĭ Vod arzehal, adecă rĕvaș de jalobă la singur Impĕratul; și aflând om de acé trébă să dea acé jalbă la singur Impĕratul, aŭ purces omul acela cu cărțile; și sciind rêndul, aŭ păzit când aŭ eșit Impĕratul la primblare cu vĕnătóre la câmp. S'aŭ făcut omul a mérge de olac pre dinaintea Impĕratuluĭ, anume să'l vadă. Și așia vĕḑêndu'l Impĕratul mergênd tare, aŭ trimis de l'aŭ oprit, și aŭ pus de l'aŭ întrebat de unde vine? El aŭ rĕspuns

---

R. 2. B: «*după lucrurĭ ce avea cu Perșiĭ*». **G**: *după lucrurile ce aŭ avut*» **AA** (Raf.): «*după lucrurile asupra Perșilor*». — *R. 2.* **C**: «**Persuluĭ**». — *R. 2.* B: «*unde după aceea curênd*». **E** omite: «*care curênd după aceea*» și în loc de: «*aŭ purces*» pune: «*aŭ mers*». — *R. 3.* E ad.: «*Perșilor la Bagdat adecă la Vavilon* etc.» — *R. 4.* **AA** (*Raf.*): «*Vavilonuluĭ*» l. «*Bagdatuluĭ*». — *R. 4.* B: «*de la ceĭ-l-alțĭ doĭ*». — **G** omite: «*doĭ*». — *R. 4. (AA)* Raf.: «*vecinĭ*» l. «*megiéșĭ*». — *R. 5.*: **C**: «*prin mórtea*». — *R. 6.* E ad,: «*aŭ asupra Vavilonuluĭ*» după: «*Azaculuĭ*». — *R. 7.* **B** și **G** omit: «*ce viind cu acea véste Isar că vor da Azacul Moscaliĭ*». — *R. 9.* B: «*aŭ purces asupra Bagdatuluĭ*». — **C. G.**: «*adecă Bagdatuluĭ*». — *R. 10.* **AA** (Raf.): «*acéste grijĭ avé acéste țĕrĭ: cum-că va veni...*». — *R. 10.* **C. DD. AA.** (P. Gr.) omit tóte aceste zăcelĭ și confundă textul luĭ M C. și propria lucrare a luĭ Neculcea. — *R 13.* **B. G.**: «*patima*» l. «*primejdia*». — *R. 13.* **B. G.** E. omit: «*anume.* — *R. 13.* **B. G. E**: «*cum aŭ fost*» l. «*cum aŭ venit*».—*R 14.* **C**: «*cum aŭ perit de Sultan*».—*R. 14.* **B. G.**: «*este așia*» l. «*așia aŭ fost*» — *R. 14.* **C** ad. după: «*rĕsipa*»: «*oștilor luĭ Vasile Vod de la Ojogenĭ*». — *R. 15.* **E**: «*După risipa oștiĭ luĭ Vasilie Vod cum s'aŭ pomenit că aŭ fost la Praova*». *R. 15.* **G** și 24: «*face*» l. «*făcuta.* — *R. 15.* **B. G.**: «*arzahal*». **C**: «*arz*» adecă «*jalobă*». — E omite: «*arzahal*». — *R. 16.* **E** omite: «*singur*». — *R. 19.* **B. G.**: «*Atuncea s'aŭ făcut...*» — *R. 19.* **B. G.** E ad. după: «*omul*» vorba: «*acela*». — *R. 22.* **B. C. G. E.** omit: «*aŭ pus de*».

că vine din ţéra Muntenéscă cu cărţĭ la Impĕrăţie, de mare vĕrsărĭ du sânge şi pradă ce s'aŭ făcut în ţéra Muntenéscă, de Vasilie Vod, care aŭ venit cu oştĭ asupra luĭ Mateĭ Vod. In loc aŭ trimis Impĕratul de 'ĭ-aŭ luat cărţile şi aŭ cetit arzahalul cel cu jalobă asupra luĭ Vasilie Vod, pomenind că să laudă Vasilie Vod că are isprăvĭ de la Vizirul să hie Domn şi în ţéra Muntenéscă şi în ţéra Moldoveĭ. Atunce aŭ avut vréme Silihtarul asupra Viziruluĭ, căind ţĕrile cum se strică ele în de sine şi se pradă. De care jalobă foc s'aŭ făcut Impĕratul Sultan Murat pre Vizirul, înţelegĕnd că de la Vizirul se cobóră acéle amestecăturĭ. Ce, de'ntêiŭ aŭ trimis pre omul acela cu tóte acéle scrisorĭ să vaḑă şi Vizirul; ci aŭ ḑis Silihtarul către Impĕratul, că omul acela îndată va peri de Vizirul. Decĭ l-aŭ dat Hăsăkiĭ (**Хасжкын**) şi 'ĭ-aŭ învĕţat singur Impĕratul ḑicĕnd: «Pre acest om iară să'l aduceţĭ la mine». Şi aşia aŭ fost; l'aŭ dus Hasicăĭ la Vizirul, şi décă aŭ înţeles Vizirul, aŭ vĕḑut că éste rĕŭ de dênsul, aŭ vrut să oprésca pre om; ce Hasăkii 'ĭ-aŭ spus poronca care are de la singur Impĕratul, să'l ducă pre om iar la Impĕratul.

41. Scosése Vizirul darurĭ Hasăkiilor să lase pre om la dênsul; ce nu s'aŭ cutezat Hasăkiĭ de Silihtarul, a face préste poruncă. Iară să nu hie fost omul de faţă, putea să tocmască Vizirul lucrurile sale ḑicênd cum că aŭ fost un marghiol de

---

R. 1. **C. E. AA** (Raf.) adaoge: *«ca să scie împĕrăţia de mare* (în E: *«multă)* *vĕrsare de sânge şi pradă...».* — *R. 2.* E: *«ce aŭ făcut cu oştĭ Vasilie Vod ce aŭ venit asupra luĭ Mateĭ Vod».* — *R. 4.* **E**: *«îndată»* l. *«în loc».* — *R. 5.* **D. C.**: *«arzul».* E: *«rĕvaşul».* — *R. 9.* **B. G. E.**: *«între sine»* l. *«în de sine».* — *R. 11.* C. **G.** E.: *«pogóra.»* — B: *«se pórtă»* l. *«cobóră».* *R. 11.* C omite: *«acéle».* — *R. 11.* **B G. E.**: *«Ce, întâiŭ»* l. *«dénteiŭ».* — *R. 12.* **24 E. AA.** (Raf.) omite: *«acela».* — *R. 14.* **24:** *«Ci 'ĭ-aŭ dat»* l. *«Decĭ l-aŭ dat».* — *R. 14.* B: *«şi le-aŭ ḑis»* l. *«i-aŭ învĕţat».* — *R. 15* Numaĭ C are vorba: *«ḑicénd».* Am adoptat'o. — *R. 15.* E pune ordinea la persóna 3-a. — *R 16.* E omite: *«şi aşia aŭ fost»* B. ad.: *«ca décă l'aŭ dus».* **G.** *«déca l'aŭ dus»*, E: *«Dusul'aŭ Hasikii la Vizirul».* — *R. 16.* **B. G.** omit: *«décă»* înainte de: *«aŭ înţeles».* — *R. 17.* **E**: *«şi décă aŭ înţeles, aŭ sciut că....»* l. *«décă aŭ vĕḑut».* — *R. 17.* **AA** (Raf.): *«de dînşiĭ adecă de el şi de Căzlar Aga căcĭ ţiné cu Vasilie Vod».* — *R. 18.* B. C. **G.** omit: *«care aŭ de la singur».* — E: *«şi vrea să oprésca ... porunca ce aŭ de la împĕratul».* — *R. 19.* **G.** ad. după: *«iar la»: «singur».* — *R. 20.* Unele codice: *«aŭ scos»* l. *«scosése».* — *R. 20.* 24: *«pre omul».* — *R. 21.* C: *«ce n'aŭ căutat Hasikii la darurĭ de Silihtarul»* **B**: *«pentru Silihtarul»* l. *«de».* — *R. 22.* **B. G.** ad.: *«ḑice Vizirul»* după: *«putea».* — *R. 23.* **B. G.** om. *«ḑicênd».* E omite de la: *«lucrurile sale»* până la: *«şi innoind scărba».*

ceĭ de Țarigrad, și aŭ spus mincĭunĭ (мєнчюни), Că de acéste se fac multe la Turcĭ) séŭ s'ar hi uĭtat la Impĕrăție, care de lucrurile a tótă lumea gândind, céle maĭ mĕnunte le tréce cu gândul. Ce păzia acest lucru Silihtarul, să nu scape vréme ca acéea asupra Viziruluĭ; și înnoind *scrăba* Impĕrățieĭ Silihtarul, aŭ chiamat Impĕratul pre Vizirul și după mustrarea, că strică țĕrile fără scirea luĭ, l'aŭ omorît. Și așia aŭ eșit Viziruluĭ aceluia zarvele între Domnĭ! Acéste am ințeles de la boiarĭ bĕtrânĭ de sfat pre acéle vrémĭ.

42. Curênd dupa acéste svade cu Mateĭ Vod pentru să potóle Vasilie Vod sunate (сѹнáта) zarvele, pre fecĭoru-sĕŭ, pre Ión Vod l'aŭ trimis în Țarigrad, unde ș'aŭ săvĕrșit și viața, nu peste(*) mulțĭ anĭ. Și s'aŭ săvîrșit într'acestiașĭ *aĭ* ḑilele și Dómna d'întĕĭ a luĭ Vasilie Vod fata luĭ Bucĭoc. (**) După mórtea Dómneĭ aŭ trimis Vasilie Vod pre Catargiul în țéra Cerchezéscă, și de acolea 'ĭ-aŭ adus Dómnă, fata unuĭ *Mrăzac* de aĭ lor, cu care aŭ trăit apoĭ până la savrașitul sĕŭ.

43. In anul 7146 (҂зрмѕ) aŭ luat Sultan Murat Vavilonul cu mare vĕrsare de sânge de la Perșĭ, după patru lunĭ den ce ḑi începusă a bate orașul. Spune istoria(†) să hie fost ҂л

R. 3. **C. AA** (Raf.): *«mĕrunte»* l. *«menunte»*. — *R. 6.* **B.** ad.: *«ce 'ĭ-aŭ dat»* după: *«mustrarea»*. — *R. 7.* B: *«căce strică»*. — *R. 8.* **B. G.**: *«s'aŭ scos Viziruluĭ aceluia»*. — *R. 8.* E om.: *aceluĭ»*, — *R. 8.* **G.** ad.: *«acele»* după: *«zarvele»*. — *R. 9.* **B. G.** ad.: *«dentru»* l. *«de la boiarĭ»* C.: *«de boiarĭ»* E omite:. *am ințeles»*. — *R. 10.* **C. G. E. AA** (Raf.) *«sfaḑĭ»*. **B**: *«zarve»*. — *R. 10.* **B.** ad.: *«péntru să potolă»* (*sic*). — *R. 10* **AA** (Raf.): *«ca să-șĭ potoléscă Vasilie»*. **Ç**: *«s'aŭ potolit Vasilie»*. — *R. 11.* **B. G.**: *«Vrajbele»* l. *«zarvele.»*. E omite: *«sunate zarvele»*. — *R. 11.* **B. G.**: *«fiul sĕŭ»* l. *«fecĭorul sĕŭ»*. — *R. 12.* **B. G.**: *«i s'aŭ sfîrșit»* l. *«săvĕrșit»*. — *R. 13.* E: *«într'aceștĭ anĭ curênd aŭ murit și Dómna»*. — *R. 15.* **C.** ad. *«După aceea aŭ trimis»* l. *«După mórtea Dómneĭ»*. — *R. 16.* ad.: *«cerkez»* după: *«mărzac»*. — *R. 17.* **U**: *«pân' la mórtea sa»* l.: *«până la săvrășitul sĕŭ»* **AA (P. Gr)** omite scirile de maĭ sus. — *R. 18.* **B. C. G.**: *«Bagdatul»* l. *«Vavilonul»*. — *R. 19.* **C**: *«anĭ»* l. *«lunĭ»*.

(*) Din eróre de scriere, 2 k ḑice: нѹ пєстнцй анй. Asemenea **B. AA** (Raf.) *«nu apestițĭ»*. **C**: *«nepĕstițĭ»*. **E**: *unde peste un an s'aŭ săvĕrșit»*.

(**) Veḑĭ documentele de la fine, relative la cununia luĭ Vasile Vod cu acéstă soție, avênd de naș pre Gaspar Vod.

(†) E vorba de *Piasecĭu* (pag. 510), unde scrie:

«Et ut Orientalia quoque confinia Poloniae breviter perstringamus, Turcarum Imperator Amurates hoc Anno 1638 à quo digressi sumus praeferebat, quod per fines Poloniae pone mare Euxinum esset iturus ad recuperationem Arcis *Zanas* sive *Azak*, anno praecedenti à Cosacis Moschis interceptae: sed ille dilato in aliud tempus hoc suo consilio, iteratam expeditionem contra Persas

(30000) de ostaşĭ în Vavilon Ce acé gătire făcusă şi Sultan Murat asupra Perşilor, cât şi singur Vavilonul. Iară tot Misiriul şi Paşiĭ câţĭ sînt peste Arapĭ, 'ĭ-aŭ pornit despre Marea Roşie de aŭ lovit şi din'tr'acolo ţéra Persuluĭ; şi le-aŭ luat Turciĭ şi dintr'altă parte o scală fórte mare, şi aşia îndoit Persul, n'aŭ putut da nice un ajutor Vaviloneluĭ.

44. Sultan Murat într'acolea zăbovindu-se cu oştile, iară aicea acéste părţĭ sta fericite vacurĭ şi linisce şi pace întemeiate din tóte părţile, fiind în pace amu Vasilie Vod şi cu megiéşiĭ. Şi într'aceştĭ anĭ aŭ zidit Vasilie Vod şi lăudate **mŏnăstirĭ** aicĭ în oraşul Iaşilor, întêiŭ sub nume a treĭ sfinţĭ învĕţătorĭ a bisericeĭ, ce se ḑice : *Triehsveatitelei*; maĭ pre urmă mŏnăstirea a doua a *Golieĭ*, cu făptură cum se véde, peste tóte mŏnăstirile aice în ţéră maĭ iscusită. Golia iĭ ḑicé pre numele unuĭ boiariŭ anume *Golăĭ* (**Голжн**), carele într'acela loc aŭ avut făcută o bisericuţă (**бєсєрикꙋча**) de pétră. Şi în

---

suscepit, ac ipsemet ad eam ivit, convocatoque quadringentorum millium exercituu, Babiloniam obsedit, alium vero exercitum cum Bassa Arabico ab Arabia circa Ormusium (habuerunt ibi Lusitani navigatores pro suo receptaculo munitissimum oppidum, sed ante 20 annos illud expugnavit, et caepit Rex Persiae) in Persidem recta transire, et tertium cum Bassa Syriae montes Taurinos Babiloniam à Perside lividentes insidere jussit : ut ita et a tergo impetitus, et in medio interclusus Rex Persarum Babiloniae subvenire non posset. Quod ei ex voto successit, totoque obsidionis illius tempore nullum a foris impedimentum hostile sensit; sed Persae propugnatores illius urbis qui erant 30 millia veterani, diutius ipsius insultus distinuerunt, et eruptionibus continuis multas caedes edebant in quibus prope centum millia turcarum occubuisse ferebantur, praeter eos, quos lues pestifera in illis castris exorta extinxit.

Continuè tamen ex Syria, Aegypto totaque Asia novis semper magno numero confluentibus ad ea supplementis illa obsidio magno fervore ad quarum mensem continuabatur, operisque ac aggeribus immensa mole circum Urbem excitatis obsessi fuerunt constricti, et demum dejectis vi tormentorum in locis pluribus moeniis, incursionibus, in quibus etiam ipsemet Amurates urgendo opus frequenter aderat, acerrime oppugnabantur : tandemque à multitudine Turcarum in Urbem irruente omnes fuerunt contrucidati.

R. 2. **B. G.** ad. : «*acolo în Vavilon saŭ în Bagdat*» după : «*ostaşĭ*» C. ad. : «*adecă în Bagdat.*». — *R. 2.* **B. G.** : «*improtiva*» l. «*asupra*». — *R. 7.* **B: G.** omit : «*aicea*» în : «*iar aicea*». — *R. 8.* **C.** : «*fericite vacurĭ şi pące temeĭnică în liniste mare*». — *R 9.* **B. G.** om. : «*amu*». — *R. 10.* **AA** (Raf.) : «*vecinilĭ*» l. «*megiaşiĭ*». — *R. 11* C. E. : «*în oraş în Iaşĭ*». — *R, 11.* **B. G.** omit : «*sfinţĭ*». — *R. 12.* C : «*ce se chiamă*» l. «*se ḑice*». — *R. 12.* **B.** C. «*Triĭsfĕtitelii*». E : «*Triĭsveatitelii*». — *R. 13.* **B. G.** : «*a doua M re ce se chiamă Goldia*». — *R . 16.* **B. G.** : «*zidisă*» l. «*aŭ avut făcută*». — *R. 16* **B. C. E. AA** R. : în tóte este : бєсєрикꙋчє.

cești *aĭ* aŭ adus Vasilie Vod și móștele **прѣпдбнеи** Paraschevei, în anul (**‚зр҇мн**) 7148, a căreĭ sfîntă viață și de pe ce locurĭ aŭ fost, se citesce viața eĭ petrecută cu mare Dumneḑeire, în luna luĭ octombre în 14 ḑile. (*)

45. Acest Domn aŭ făcut ca de isnóvă și curțile céle Domnescĭ: casele céle *cucinii*, (†) grădinĭ, grajdurĭ de pétră, tóte de dînsul sînt făcute și multe locurĭ aŭ așeḑat care aŭ stătut multe vrémĭ stătătóre. Că de aŭ fost când-va vrémĭ fericite acestor părțĭ de lume, atuncea aŭ fost. Plină țéra Leșéscă, voiŭ ḑice, de aur, la care pre acéle vrémĭ curea (**кѹррѧ**) în Moldova cu boĭ de negoț, cu caĭ, cu miére, și aducé den acé țéră tot aur și argint. Oĭ puté ḑice că sărac nu se afla pre acéle vrémĭ, dór care nu-șĭ vré să aibă. Țéra Leșéscă la acé scară de fericie se suisă precum și singurĭ Léșiĭ ḑic și scrisorile lor, care nice o crăie pre acéle vrémĭ nu era de protivă-ĭ în bine și în desmerdăcĭune pre atuncea Léșiĭ și așia și țéra nóstră.

46. Iară de pre acéle vrémĭ se cunósce păharul luĭ Dumneḑeŭ aprópe de schimbare, și curênd spre alte maĭ cumplite vrémĭ. Că era la mare sburdăcĭune țĕrile acéste. Și care țĕrĭ se suie pré la mare bivșugurĭ, sburdéză hirea omenéscă

R. 1. **B. G. C. E.** : «*sfinteĭ preacuvioasei*». *AA (Raf.)* : «*sféteĭ* **прѣподобнеи**. — *R. 2.* **24** pune data ‚**зрнн**. Veḑĭ nota la fine. — *R. 2.* **B. C. G.** : «*Dén ce locurĭ.* — *R. 3.* 24 omite : «*și cum aŭ petrecut*». — *R. 3.* **B** : «*veĭ ceti.* C : «*să citescĭ în minee la oct. 14 viața eĭ petrecută cu mare dumneḑeire*». **G**. : «*să citescĭ în 14 ḑile a luĭ Octomvre*». — *R. 5. AA* P. Gr. omite acéstă zăcélă. — *R. 6.* Unele codice ad. «*în Iașĭ*» după : «*domnescĭ*». — *R. 7.* **B. G.** omite : «*sînt*». — *R. 7.* E : «*zidite*» l. «*făcute*». — *R. 8.* **B** : «*aŭ stătut așeḑate*». **G** : «*aŭ șeḑut așeḑate*». C : «*aŭ stătut multă vréme așeḑate*». E : «*care aŭ trăit multă vréme stătătóre*». **AA** (P. Gr.) : «*carele multă vréme aŭ șeḑut*». — *R. 10.* **C.** : «*oiŭ ḑice*». — *R. 10.* B : «*isroria din Moldova*» l. «*curea în*». — *R. 12.* 24 omite : «*tot*». — *R. 12. B. G.* : «*Putévoiŭ*». — **C**: «*și voiŭ puté*». **E.** «*așĭ puté*». — *R. 12.* **C** : «*nu se va fi aflat*» l. «*nu se află*». — *R. 13.* **C** : «*dóră cela ce nice'șĭ vré să aibă*». — *AA.* (Raf.) : *care singur nu vrea să aibă.* — *R. 14.* **B** : «*fericire*» l. «*fericie*». **C** : «*la acé fericire se suisă*». **E** omite : «*de fericie*». — *R. 16.* 24 : «*demprotiva*». **AA.** Raf. : «*nu era potriva*». **E** : «*de potriva lor*». - *R. 16.* **B** ad. : «*cu țéra leșéscă și țéra nóstră*» după : «*desmerdăciune*». **G**: «*cu crăia leșéscă așia și țéra nóstră*». **C** : «*desmierdăcine*». — *R. 16.* E omite : «*pre atuncea Léșiĭ*». -- *R. 17.* **C** : «*de pre atuncea*» l. «*după acéle vrémĭ*». — *R. 21.* **C** omite : «*prea*». — *R. 21.* **C. E.** : «*sburdiața (?)*».

(*) M Costin se referă decĭ la cartea luĭ Varlaam *Metropolitul* din care dăm în note la fine acéstă biografie a S-teĭ Paraschiva.

(†) Ore nu este a se ceti : *cu cincĭ gradinĭ?*

peste mĕsură și sburdăcĭunea nasce pĕcatul, și pre pĕcat îl urméză mânia luĭ Dumneḑeŭ. Așia ţéra Leșéscă era la mare sburdăcĭune, așia și aicea ţéra. Și singur Domnul Vasilie Vod, cu silă a câte-va case de boiarĭ luându-le fétele, peste voia părinţilor, la ţiitorie; iară ómeniĭ de casa luĭ, nepoţiĭ, ca maĭ mare sile făcea, luând băéţiĭ ómenilor în silă la curvie; care tóte fapte maĭ pre urmă s'aŭ arĕtat cu marea osîndă asupra caseĭ luĭ Vasilie Vod.

47. In aceștĭ anĭ, după ce aŭ așeḑat Sultan Murat Vavilonul spre Impĕrăţia Turcéscă, s'aŭ întors în Ţarigrad, și se gătea tare asupra Léșilor, să rĕscumpere rușinea luĭ Sultan Osman, deschiḑêndu'șĭ calea pen Ardeal, să lovéscă peste munţĭ dea direptul spre Liov. Ce 'ĭ-aŭ tăiat ḑilele atuncea curênd puternica mână a luĭ Dumneḑeŭ. Și după mórtea luĭ Sultan Murat aŭ stătât în locul luĭ Sultan Ibraim, fratele sĕŭ, om dat cu tótă hirea spre sburdăciunĭ. Și cu împĕrăţia luĭ iară aŭ hălăduit ţĕrele acéste de rĕscóle.

48. Incepusă în céștĭ anĭ Racoţi cel bĕtrân svadă cu Némţiĭ, căruia era orînduită óste și de aice de la noĭ den ţéră și den ţéra Muntenéscă. Ce n'aŭ ţinut mult acé svadă; curênd aŭ venit la tocmélă cu Impĕratul Nemţesc. Iară prădasă cât-va loc cu aĭ noștri în Ungurimea de sus. Apostol de Orheiŭ aŭ fost Sĕrdariŭ într'acé óste cu Racoţi.

49. In anul (҂зрнг) 7153 a făcut și nunta fiĭceĭ sale Vasilie Vod, ceĭ maĭ marĭ, Dómneĭ Marieĭ, după Cnézul Razivil, om de casă mare din Cnezia Litveĭ. Numaĭ cu ce inimă și

---

R. 1. **C**: *«pecat, iară pecatul»* — *R. 1.* **AA**. (Raf.): *«și dupre pĕcat urmézĕ»*. — *R. 2.* **C.** ad.: *«și»*: *«Așia și ţéra»*. *R. 3.* B.: *«așĭa și téra Moldoveĭ»* l. *«aicea»*. — *R. 3.* **B. C. G.**: *«însușĭ»* l. *«singur»*. — *R. 4.* **C.**: *«a multe»* l. *«câte-va»* — *R. 5.* **G.** B. ad.: *«luĭ Vasilie Vod»* după: *«nepoţiĭ»*. — *R. 5.* **B.** omite: *«ca»*. — **AA**. (R.): *«și maĭ mare»*. — *R. 6.* **C**: *«lua fétele ómenilor»* l. *«băéţiĭ»*. - *R. 9.* E omite: *«intr'aceștĭ anĭ»*. — *R. 9* **C.** omite: *«Murat»*. — *R 10.* **C.**: *«Bagdatul»* l. *Vaviionul*. — *R. 10.* *«în séma sa»* l. *«spre împĕrăţie»*. — *R. 11.* E *«să vie»* l. *«tare»*. — *R. 13.* **C.** ad.: *«atunce și»* după: *«tăiat»*. — *R. 15.* **B.**: *«și in locul luĭ Sultan Murat aŭ stătut»*. — *R. 15.* E. ad.: *«la împĕrăţie»* după: *«locul luĭ»*. — *R. 15.* **B. G.**: *«plecat»* l. *«dat»*. — *R. 17* C. ad.: *«aŭ stătut ţĕrile aceste în linisce pre pace hălăduind de rĕscóle»*.— *R. 18.* C.: *«într'acestĭ»*.— *R. 19.* C. omite: *«de la noĭ»*. — *R. 20.* **B. C. E.**: *«curund»* l. *«curênd»*. — *R. 21.* C. ad. după: *«tocmélă»* un *«și»*. — *R. 21.* E: *«Niamţuluĭ»* l. *«nemţesc»*. — *R. 23* **C.** omite: *«Serdariŭ»*. — *R. 23.* C. ad.: *«Cneazul de Ardeal»* — **AA.** (Pav. Gr.) omite zăcelele de sus și numaĭ le resumă. — *R. 24.* **C.** ҂зрмг.

sfat aŭ făcut acé casă după om de lége calvinéscă, care éste scornită de un *mitropolit* de Fiandra, de sub ascultarea Papeĭ de Rôm, peste legăturile săbórelor cu multe Dumneḑeescĭ minunĭ legate! Iară calvinul numaĭ prin singure faptele sale trupescĭ, osebite de sfînta sobornică besérică, aŭ scornit acé lége, la care, ca la o lége slobodă, în puţină vréme aŭ curs tótă Fiandra şi Englitera. De mirat aŭ rĕmas vacurilor acéstă casă, cum aŭ putut suferi inima luĭ Vasilie Vod să se facă, şi multă vréme s'aŭ frămêntat acest lucru în sfat, şi câţĭ-va boiarĭ pre atunce apĕra acest lucru să nu hie, ales Toma Vornicul şi Iordachie Visternicul, care capete ca acéle d'abia de aŭ avut când-va acéstă ţéră séŭ de va maĭ avé! Eĭ ḑicea luĭ Vasilie Vod şi pentru legea rătăcită şi un lucru nu fără grije despre Impĕrăţia Turculuĭ. Iară Toderaşco Logofĕtul şi Uréche (**Оγрѣка**) Vornicul sta asupra acésteĭ nunte să se facă.

50. Avé Vasilie Vod pozvolenie de la Turcĭ; ci era acé voie den banĭ, nu din inima Turcilor. Şi aşia s'aŭ făcut nunta aice în Iaşĭ, la care nuntă câţĭ-va Domnĭ din ţéra Leşéscă singurĭ cu chipurile sale aŭ fost cu curţile lor şi Pătraşco Moghilă Mitropolitul de Kiev, feciorul luĭ Semeon Vod. Iară soliĭ trimişĭ era: de la Racoţi, Cnézul Ardealuluĭ, Kemeni Ianăş, cu darurĭ, şi de la Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, singur Stefan Mitropolitul ţĕreĭ Munténescĭ şi Radul Logofĕtul şi Dikul Spătariul, că se împăcasă amu Domniĭ între sine.

51. N'aŭ lipsit nimică den tóte podóbele câte trebué la veselie ca aceea, cu atâţia Domnĭ şi ómenĭ marĭ den ţĕrĭ streine: meşterĭ de bucate aduşĭ dintr'alte ţĕrĭ, ḑicăturĭ, giocurĭ şi de ţéră şi streine; curtea împodobită tótă, şi strînşi boiariĭ şi căpeténiile ţĕreĭ, feciorii de boiarĭ, ómenĭ tinerĭ, la alaiurĭ

R. 1. E: «*calvină*» l. «*calvinéscă*».– *R. 2* C. **AA.** *(Pavel Gr.)* ad.: «*mincinos*» după «*metropolit*»— *R. 2.* **B.**: «*Fileandria*». — *R. 3.* B: «*legătura*» l. plural. —*R. 4.* **B.**: «*minunĭ dumneḑeescĭ*». — *R. 7.* E: «*veacilor*». — *R. 9.* **B.** omite: «*boiarĭ*». — *R. 11.* **24** omite: «*ca acele*».—*R. 15* C. ad.: «*numaĭ*» după: «*nunte*». — *R. 15.* **E**: «*aŭ silit să se facă nunta acésta*».—*R. 16.* **G** «*însă*» l. «*ci*». — *R. 16.* E repetă aice «*pozvolenie*» l. «*voie*».—*R. 17.* **C** ad. după: «*banĭ*»: «*iară*».—*R. 17.* E ad: «*acea*» nainte de: «*nuntă*». — *R. 18.* 24 şi **G. AA** (Raf.) om. «*nuntă*» — E omite: «*la care nuntă*». — *R. 19.* **C** «*capetele*» l. «*chipurile*». — E: «*cu chipul sĕŭ aŭ venit*». — *R. 20.* E: omite: «*feciorul luĭ Simeon Vod.* — *R. 22.* C omite: «*singur*». — *R. 23.* **G** şi **AA** *(Pav. Gr.)* **Diicul**. — *R. 24.* **C. G. AA** Pav Gr. omit «*amu*». – *R. 25.* **C**: «*de*» l. «*din*». — *R. 27.* **AA** (Raf.): «*bucătarĭ*» l. «*meşterĭ de bucate*».—*R. 27.* C: «*ḑicetorĭ de giocurĭ*». — *R. 29.* C: «*la alaiŭ*».

pre caĭ Turcescĭ, cu podóbe, și cu pețiene la șlice. Și așia cu petrecăniĭ trăgĕnându-se veselia câte-va sĕptĕmânĭ, aŭ purces Cnézul Ragivil cu Dómna sa în țéra Leșéscă cu zéstre fórte bogată.

52. La anul simțindu-se Crăia Leșéscă în vârtute, îndemnată de Papa de Rôm și de Venețianĭ, cariĭ avé dodĕială de la Turcĭ la ostrovul Crituluĭ, aŭ făcut sfat cu senatoriĭ, Craiul Vladislav, numaĭ să încépă svadă cu Turciĭ, adecă cu împĕrăția lor; de care gătire a luĭ, și la ce aŭ eșit apoĭ acela sfat, ceti-veĭ povestea maĭ gios la rêndul sĕŭ. Iară soliĭ trimețênd la toțĭ Craiĭ crestinescĭ, Craiul Leșesc, aice la Vasilie Vod pre Cnézul Ragivil aŭ lăsat solia, cu acéstă trébă, fiind viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-seŭ aice în țéră; care solie aŭ creḑut Vasilie Vod îndată, și aŭ primit să fie una cu Léșiĭ; cât și birul amu oprisă a anuluĭ acéluia și pornisă pre Agga biruluĭ fără bir, respunḑênd că nu s'aŭ putut strînge birul, pentru sărăcia ómenilor. Ce, décă aŭ stătut la voróvă cu boiariĭ pentru opritul biruluĭ, și într'un rênd și într'altul spun să hie ḑis Petriceĭco Vornicul de țéra de sus, pre carele îl ținea eĭ maĭ prostatic dintre alțiĭ, de sfat: «Eŭ așĭ ḑice să nu oprim noĭ birul, până nu vom vedé că trec Léșiĭ Dunărea». Și acela cuvênt aŭ intrat îndată în gândul luĭ Vasilie Vod, și aŭ rapeḑit după Agga și 'l-aŭ oprit la Galațĭ până aŭ gătit birul, și 'l-aŭ încărcat, și 'l-aŭ pornit. Așia feresc pre Domnĭ și țĕrile voróva cu svatul, de primejdie; că pentru aceea aŭ dat Dumneḑeŭ Împĕrațiĭ, Craiĭ și Domniĭ, cârmuitoriĭ tĕrilor, să aibă sfétnicĭ pre lîngă sine, cu cariĭ vorovind o trébă, să frămênta cu voróva lucrul; și unul una, altul alta rĕspunḑênd, se lămurésce lucrul care-ĭ maĭ spre îndamână. Iară ce fac Domniĭ singurĭ din gândurile sale sĕŭ din șópte, rar lucru esă la folos; că încă în lume om n'aŭ născut până acmu ca acéla,

---

R. 1. **AA** (Raf.): *«cu péne»* l. *«petiéne»* — *R. 2.* **C** : *«și așa: cu veselia trăgănându-se»*. — *R. 2* **B** *«trăgănând s'aŭ veselit»*. — *R. 3.* **C** ad. după : *«zestre»*: *«scumpă și»*. — *R. 6.* **AA** (Raf): *«bantuială de Turcĭ»* l. *«dodĕială»*.— *R. 7.* **B** : САНАТОРИЇ. — *R. 8* **B. C. AA** Raf. **G** : *«cu împĕrăția Turculuĭ»*. Omite : *«adecă cu împĕrăția lor»*. — *R. 10.* **AA** (Raf.) *«maĭ înainte»* l. *«maĭ gios»*. — *R. 13.* **B** eronat scrie : *«care cnezie»* l. *«solie»*. — *R. 14.* **AA** *(Pav. Gr.)* ad.: *«atât cât»* ante : *«și birul»*. — *R. 15.* **G. AA** (P. G.) omite: *«amu»*. — *R. 15.* B: *«aga»*. - Așia și în cele-l-alte codice, cu un **G**. — *R. 18.* **C** omite : *«spun»*. — *R. 20.* **AA** (Raf): *«că éste»* l. *«eĭ»*. — *R. 20.* **C** : *«de cât alțiĭ la sfat»*. — *R. 25.* C: omite : *«de primejdie»*. — *R. 25.* **G** *«și pentru aceea»*. — *R. 28.* **C** : ad. *«și»* ante : *«altul»*. — *R. 30.* **B**: *«de»* l. *«la»*. — *R. 31.* **B G** : *«asta-ḑĭ»* l. *«acmu»*.

să nu'ĭ trebuéscă voróvă cu svat; că de și ghicésce cârmuitorul câte o trébă, încă tot să nu se încréḑă c'aŭ ghicit, până nu se întărésce părerea luĭ cu voróva și altor păréri. Deci, ce aĭ gîndit că éste bine, décă se maĭ tocmesc cu gândul tĕŭ ce aĭ gândit că éste cu cale, încă a doĭ séŭ a treĭ socotéla, fără greș pre acela lucru să staĭ, că nu te va înșela. Iară ce'ţĭ pare numaĭ a singur că éste bine, și alţiĭ toţĭ ḑic că éste într'alt chip, să nu creḑĭ acé socotélă, cà te amâgéscĭ. Multe lucrurĭ ne par că sînt ghicite; iară apoĭ décă maĭ lașĭ vréme socotéliĭ, afli departe maĭ pre urmă într'alt chip. La mulţĭ Domnĭ mare smentéle am vĕḑut den șópte, séŭ ne sfătuiţĭ amu în vacul nostru. Fără sfat aŭ făcut Vasilie Vod lovitul Tatarilor la Brătulénĭ, pe Prut și apoĭ prada a tótă ţéra ne spusă aŭ agiuns, cu câtă robie și plén dintr'acé faptă aŭ venit asupra ţĕreĭ! Așia și Duca Vod sfătuind numaĭ cu unul pentru cartea la Hanul, 'șĭ-aŭ stricat Domnia; din care mazilie, mare rĕsipă și greutăţĭ asupra ţĕreĭ aŭ venit, carea era fórte în stat bun pre atunce, și gata lucrurile să rădice numaĭ cu o orînduélă datoriile ţĕreĭ tóte. Iară den cé mazilie de'ntéiŭ a Ducăĭ Vod, s'aŭ prilejit treĭ înnoiturĭ de Domnie: una, la Beligrad, a Dabijeĭ Vod; (*) altă domnie în același an, — Domnia de'ntee a Ducăĭ Vod,—a treia a luĭ Ilieș Vod, cu mare rĕsipă. Decĭ treĭ Domniĭ câte (҃ф) 500 séŭ (҃х) 600 de pungĭ de banĭ la înnoiturĭ, tot într'un an, cum aŭ putut hi bine? Așia, cu șoptele numaĭ cu uniĭ, nu cu sfat, aŭ făcut Petriceĭco Vod de aŭ lepădat fără de nicĭ o nevoie Domnia ţĕreĭ, și s'aŭ dus în ţéra Leșéscă; den care faptă se stinge ţéra Moldoveĭ astă-ḑĭ!

53. Cnézul Ragivil, după zăbava sa, peste câte-va sĕptĕmânĭ în Sucéva, la socru sĕŭ Vasilie Vod, pre Dómna sa aŭ pornit pre la Sniatin spre ţéra sa, iară el aŭ lovit pen Ardeal tot cu

---

R. 1. C: *«să nu-ĭ trebue».* — *R. 1.* **B**: *«sfat»* l. *«svat».* — *R. 1.* **AA** *(Raf.)* *«Otcărmuitorul».* — *R. 4.* **B**: *«ce aĭ socotit»* l. *«gîndit».* — *R. 7.* E: *«numaĭ ţie»* l. *«a singur».* — *R. 11.* B: *«marĭ».* — *R. 11.* B: *«aŭ căḑut»* l. *«aŭ rĕḑut».* — *R. 12.* **B** și **G**: *«acmu den vacul nostru.* **AA** *(Raf)* omite: *«acmu».* — *R. 12.* **B G**: *«de aŭ lovit pre Tătarĭ».* — *R. 13.* **B** omite: *«pre Prut și».* — *R. 13.* **B** ad: *«de Tătarĭ»* după: *«ţéra».* — G (*de Tătarĭ*). — *R. 14.* **B G** omit: *«aŭ agiuns.* — *R. 17.* **B** omite: *«fórte».* *R. 23.* **C** omite: *«séŭ».* — *R. 27.* **C** ad.: *«nevoiă și faptă».* — *R. 30.* **C**: *«însușĭ AA* (Raf) **E** *«Iară el singur aŭ lovit».*

(*) **B**: *după care neplinind anul aŭ murit Dabija Vod.* **AA** (Raf.) *«ne împlând anul aŭ murit Dabijă Vod».*

acéle trebĭ pentru rădicarea lor asupra Împĕrăţieĭ Turculuĭ.

54. Înţeles'am den boiarĭ bĕtrânĭ, cum să hie vrênd Vasilie Vod, în Sucéva, să'şĭ desparţă fata de Domnu-sĕŭ Ragivil; ce n'aŭ priimit ea Dómna Maria, ḑicênd tătâni-sĕŭ: să fie socotit întêiŭ lucrul, nu maĭ pre urmă:

55. Şi cu vrémile pâna aice istovim o parte de Domnie a luĭ Vasilie Vod că până aicea, pre cât aŭ fost fericită Domnia acésta, cu atâta maĭ cumplite vrémĭ s'aŭ început de atuncĭ; den care aŭ purces den scădére în scădére acéstă ţéră, până astă-ḑĭ.

CAPUL AL XVĪI-lea.

Zac. 1. (*) De vréme ce scriitoriĭ ceĭ streinĭ, pe lângă povéstele séle n'aŭ trecut fără de pomenire şi de lucrurile ţĕreĭ nóstre Moldoveĭ, şi cât scim de lucrurĭ trecute în ţéra nóstră, maĭ mult dentru dênşiĭ scim; cu cale éste şi nouă a pomeni de vrémile lor, ales de povéstea luĭ Hmil Hĕtmanuluĭ Căzăcesc; de la care vrémĭ, ah! s'aŭ început şi rĕul nostru, în care până astă-ḑĭ ne aflăm cu acest pămênt la cumplite vrémĭ, şi Dumneḑea scie de nu's şi peste vacul nostru trăitóre!

2. Isvorul tuturor rĕutăţilor şi pustiereĭ acestor părţĭ, începutul cădereĭ şi împuţinăriĭ Crăieĭ Leşescĭ; rĕsipa şi pustietatea şi Căzacilor stîngere şi ţĕreĭ nóstre! **

R. 1. **C** ad.: *«şi»* după: *«trebĭ»*. — *R. 1.* **B. G** omit *«lor»* după: *ridicarea.* — *R. 1.* **B. G** *«turcescĭ»*. — **C** ad.: *«luĭ Sultan Murat»* după *«Turculuĭ»*. – *R. 3.* **C. E**: **la** l. **în**. — *R. 3.* **B. G** ad.: *«atunceşĭ»* după: *«Sucéva»*. — *R. 3.* E: *«de după Domnul»*. — *R. 4.* *AA* Raf.: ad.: *«fiica»* după: *«Maria»*.—Aceleşĭ vorbe resturnate în cele-l-alte codice. — *R. 6.* **B. G** *«aice am istovit»*. — *R 13.* **24. B. E. G. AA** Raf.: *«cu pomenirea»*. Am preferit lecţiunna din **C** *maĭ lămurită.* — *R. 13.* E: *«povestea ţĕreĭ nóstre»* l. *«de lucrurile»*. — *R. 14.* E omite: *«şi cât scim de lucrurĭ trecute în ţéra nóstră»*. — *R 16.* B ad.: *o poveste a luĭ. ales pentru Hmil.* – *R. 16.* **E** şi **G** omit *«de»* după: *«ales»*. - *R. 17.* **B. G**: *«de care»* E: *«den care»* l. *«de la care»*. — *R. 18.* C: *«la»* l. *«cu»*. — *R. 18.* **C**: *«cu»* l. *«la»* ante: *«cumplite»*. – *R. 19.* **C.** omite: *«Dumneḑeu scie»*. — *R. 19.* B: *«trecĕtóre»* l. *«trăitóre»*. — *R. 20.* E *«a tóte rĕutăţile şi pustietăţeĭ»*. — *.R 21.* **B**: *«pustiirea»*. — *R. 22.* **AA** (**Raf.**) *«şi a Cazacilor stingere şi a ţĕreĭ nóstre»*.

(*) Codicele B pune titlu noŭ: *Pentru Cazacĭ ce ném sint, pentru Hmil Hĕtmanul lor câte prăḑĭ aŭ făcut ?* Cod C pune titlu: *«Pentu Cazacĭ ce ném sînt.* E *(de ce ném sînt)*. ** Tăiére de zăcélă greşită.

3. Iară maĭ inte de ce om începe a scrie rĕdicarea Cazacilor cu Hmil Hĕtmanul lor asupra Léșilor, stăpânilor sĕĭ, a pomenì de Cazacĭ : ce neam sînt, și de când 'sînt sub acest nume *Kozak*, cu cale că va hi am socotit, audind pe mulțĭ întrebând de acest nume a lor, de unde și de când ar hi? Decĭ, mulțĭ aŭ dis, că numele lor *Kozak* ar hi de la un neam ce éste peste apa Volgăĭ (**Болгхъй**), anume Cassak (**Кассáк**); ce acéle deșérte poveștĭ sînt.

4. Sînt Căzaciĭ de neamul sĕŭ Rusĭ (**рѹси**), rĕmășițele de oșténi a Cnézilor Rusescĭ, pe cariĭ cu indelungate vrémĭ supuind (**сѹптпѹнинд**) Craiĭ Léșescĭ, și cădĕnd și Chiovul scaunul Rusieĭ, pre séma Léșilor, eĭ pe Nipru în gĭos 'și pre de ceea și pe de iéstă parte trăia sub ascultarea Crailor Léșescĭ, slobodĭ de vecinătate, în chipul oșténilor, cu hrană slobodă, pre Nipru, orĭ cu vĕnătoria la câmpĭ, orĭ cu pĕscăria, până la pragurile Nipruluĭ, unde are Niprul în treĭ locurĭ pragurĭ, așia den firea loculuĭ făcute, de cade apa de pre stâncĭ, ce sînt în fundul apeĭ, la loc maĭ gĭos: care locurĭ nice un fel de vas a tréce nu póte, fără vasele lor; și acéle a lor încă cu mare grije trec; și de multe orĭ pe uscat trag vasele până trec acéle locurĭ; și așia trăiá până în dilele luĭ Avgust Craiŭ.

5. Acela Craiŭ Leșesc, vĕdĕndu'ĭ ómenĭ cu viață diréptă de oșténĭ, 'ĭ-aŭ tras și la léfe și le-aŭ făcut și căpiténiĭ cu tocmélă, și în rîndul sĕŭ să fie volnicĭ a se buluci și a se oști împrotiva Tătarilor, ca o pază să fie Crăieĭ Leșéscĭ; că dodĕia Tătariĭ marginile țĕreĭ lor și pre atuncĭ. Și de pe sprintenéla lor, fiind ómenĭ sprintenĭ și selbaticĭ, le-aŭ dis *Kozak*

R. 1. **B. G.** E. omit : «*a scrie*». – *R. 1.* **G.** și **B.** : «*de ridicarea*». — *R. 3.* **C.** omite : «*și de când sînt*». — *R. 5.* **C.** : «*întrebându-se de*». — **B. G.** : «*intrebând acest nume*». — *R. 5.* E omite : «*a lor*». — *R. 6.* **B. G.** omit : «*Kozak*». — *R. 7.* *B.* : «*pe lângă apa*». — *R. 7.* **B. C. G. E.** : «**Касак**». — *R. 9.* **B. G.** : «*rĕmăşiţe*». — *R. 11.* **B. G.** : «*supuindu-ĭ*» — *R. 11.* **C.** : **КієвЅа**. — *R. 12.* **B. G.** : «*pre mâna*» l. «*pre séma*». – *R. 12.* C. omite : «*și*» după : «*gios*». *R. 15.* B. omite: «*la câmpĭ*». – *R. 15.* **C.** omite: «*până*». *R. 17.* E : «*de feliul loculuĭ*» l. «*den hirea*». — *R. 17.* B : «*și cade*». -- *R. 19.* «*vasurĭ*» l. «*vase*». -- *R. 19.* **B** : «*nu pot*» l. «*nu póte*». – *R 19.* **B** omite : «*a lor*». – *R. 21.* B : «*acéle pragurĭ*» l. «*locurĭ*». **C** : «*de acéle locurĭ*». **E** : «*pre acéle locurĭ*». *R. 22.* **C.** eronat scrie : «*rĕdêndu-ĭ cu hrană diréptă de oșténi*». — *R. 23.* B : «*și la lége (?)*» l. «*léfe*». **C** omite : «*și*» ante: «*la léfe*». - *R. 23.* **C** : «*căpetenie*» l. pluraluluĭ. – *R. 26.* B : «*la margine țĕrile lor.* — *R. 27.* B : «*și pentru că era sprintenĭ și sĕlbatecĭ*». E : «*și de sprintenia lor.*» -- *R. 27.* **B. G. E.** : «*Kozacii*».

adecă capră sĕlbatecă, séŭ că âmblând eĭ la câmpĭ după capre sĕlbatece şi 'n luncele Nipruluĭ, le-aŭ venit acest nume de atunce, de le-aŭ ḑis *Kozak*, adecă câpraşĭ; care nume şi la Léşĭ la o sémă de éste, ales stégurilor ce sînt maĭ sprintene, le ḑic stégurĭ căzăcescĭ şi până astăḑĭ.

6. Apoĭ, Stefan Bator, Craiul Leşesc şi maĭ mare aşeḑare le-aŭ făcut Căzacilor, dându-le şi Hĕtman să aĭbă, cu stég, cu dóbe, cu trâmbiţă, şi după voia lor să'şĭ alégă Hĕtmanĭ; şi li aŭ pozvolit şi 'ĭ-aŭ întărit să facă si vase de Marea-Négră şi să facă Cazacĭ *Rejestrowy*, adecă de Catastive, până 40,000 (҂м) de ómenĭ; şi loc să aĭbă scaunul sĕŭ un ostrov la Nipru, în care este o mŏnăstire mare cu câte-va alte maĭ mĕrunte besérică, anume Trâhtamirov. Şi acésta este începĕtura oştilor lor, după ce căḑuse Cneziile Rusescĭ, de 150 (р҃н) anĭ încóce.

7. De pe acéle vrémĭ multă nevoie făcea Cazaciĭ Crîmuluĭ şi ţĕrilor Turcescĭ; până şi Anadolul nu hălăduia. Sinopol şi Trapezonul, cetăţĭ marĭ, le-aŭ luat în câte-va rîndurĭ, şi alte oraşe maĭ micĭ, de'ncolo de Marea Négră şi dencóce: Varna, Misavria, Ahilo; până la Aitos şi la Pravadia, pururea prăda. Şi aŭ lovit şi până aprópe de Ţarigrad, la Enikioi, pre scursura acea cu carea pe Boaz, se scură Marea Négră în marea Albă, sub cetatea Ţarigraduluĭ. Şi aşia dodĕind Impĕrăţieĭ Turcescĭ, venia de la Turcĭ ponoslu, pentru prăḑĭ ce făcea Cazaciĭ în părţile lor. Acéle socotind de la o vréme Léşiĭ,

---

R. 1. B: *«căpraşĭ (care nume şi la Léşĭ) adecă capră sĕlbatecă»*. *R. 1.* **C**: *«âmblă eĭ»*. *R. 1.* **B. G.**: *«pentru»* l. *«după»*.—*R. 3.* **C. G.** omit: *«de atunce»*.— *R. 3.* E: *«de când»* l. *«de le aŭ»*. — *R. 5.* **C** omite: *«şi»* ante: *«până»*. — *R. 7.* **C**: O omite: *«şi»* ante: *«Hĕtman»*. – *R. 9.* **B. G. C.**: *«i-aŭ pozvolit»*. — *R. 9.* **C**: *«să facă vase şi de»*. – *R. 10.* **AA** (Raf.): *«adicăte»*. — *R. 10.* B. G.: *«catastije»*. **AA** (Raf.): *«catastif»* — *R. 11.* **G. C.**: *«lor»* l. *«saŭ»*. — *R. 11.* B: *«întru un ostrov»*. -- *R. 13.* B. E: *«maĭ micĭ»* l. *«mĕrunte»*. — *R. 13.* Trahtimirov. **C.**: *«Trihmimirov.* - *R. 14.* E. ad.: *«lor şi»* ante: *«oştilor»*. — *R. 14.* **B. G.**: *«după căderea»* l. *«căzuse.* -- *R. 14.* B: **Княжилор.** – *R. 14.* **B.** şi **G.**: *«aĭ»* l. *anĭ»* şi omit: *«în cóce»*. — *R. 17.* **G.** ad.: *«şi»* ante: *«până»*. — *R. 17.* C omite: *«şi»* ante: *«Anadolul»*. — *R. 18.* B: *«Trapezondul»*. C. **G. E.**: *«Trapezontul»*. — *R. 19.* C şi **E.** ad.: *«şi»* ante: *«dencolo»*. – *R. 20.* **B. G.** şi **E.**: *«Misivria»* — C. **AA** (Raf.) *«Misimvria»*. – *R. 22.* **B.** şi **G.**: *«unde cură M. neagră»*. . . . Omite: *«pre scursura aceea cu carea»*. C: *«pre Boazul ce cură Marea Neagră în Marea Albă lângă Ţarigrad»*. E: *«la Boazul ce cură den Marea Neagră în . . . la Ţarigrad»*.— *R. 24.* **E**: *«ponoslu de la impĕrăţia Turculuĭ la Craiul leşesc, de praḑĭ»*. — *R. 25.* **B. E.**: *«în ţĕrile lor»* l. *«părţile»*.

pentru să nu strice pacea cu Impĕrăţia Turculuĭ, făcea Cazacilor mare strînsóre, oprindu'ĭ de pre marea; care hrană o deprinsése eĭ cu mare dobândă şi avuţiĭ ce scotea de acolea, şi cu acéle avuţiĭ zidea besériceĭ, mŏnăstirĭ de pétră; cât o mŏnăstire la Kiev, căreia iĭ ḑic *Arhanghel*, stă şi până astă-ḑĭ, cu o boltă, cea den miḑloc, fórte mare, şi tótă bolta acoperită cu table de aramă galbenă şi poleite cu aur. Şi pentru să'ĭ opréscă de tot să nu âmble pre mare, aŭ făcut Léşiĭ o cetate, anume Kodakul, la pragul cel d'intèiŭ a Nipruluĭ, şi ţineaŭ acolo câte 2,000 de Némţĭ pedestrime, cu pusce, pentru opriala lor, care era fórte cu mare silă Cazacilor, ca unor ómenĭ cariĭ altă hrană nu scié, fără ostenia; şi den ceea oprială s'aŭ rădicat în câte-va rêndurĭ împrotiva Léşilor cu Nalivaĭco Hĕtmanul, apoĭ cu Sulima, maĭ apoĭ cu Căzima, Hĕtmaniĭ lor. Ce tot iĭ rĕsipiá (**ρѫзсіпіѧ**) Hĕtmaniĭ Leşéscĭ; până vĕḑênd ne ticnială cu dênşiĭ, le rĕdicasă Hĕtmăniile să nu hie, şi le trimeté câte doĭ Domnĭ Comisarĭ maĭ marĭ. Şi aceĭ Comisarĭ le făce giudeţe şi'ĭ cărmuiá; şi cu vréme şi alte volniciĭ le-aŭ stricat tóte, cât nu era Cazacul cu nimic volnic.

8. Aşia s'aŭ tras asuprialele lor până la Craiul Vladislav în anul. . . . . Acela Vladislav Craiul Leşesc precum s'aŭ pomenit şi maĭ sus în capul al 16-lea, vĕḑêndu-se crăia în vîrtute, după atâtea izbânde şi asupra Mosculuĭ, cumu-şĭ era aşia, că maĭ fericită Crăia Leşéscă şi în tărie şi în tot binele şi bivşugurĭle, nicĭ la un Craiŭ n'aŭ fost cum aŭ fost atuncĭ. Pentru aceea, bine ḑice un dascăl: Si qui sunt in superiore valetudinis gradu dum in eodem permanere non possunt, cadunt

---

R. 1. C : «*cu Turciĭ*». **G.** : «*Împĕrăţia Turculuĭ*». — *R. 3.* **B. E** : «*avére* l. «*avuţiĭ*». —*R. 3.* B: «*acolo*» l. «*acolea*». — *R. 4.* **C.** ad. : «*şi*» după : «*bisériceĭ*». — *R. 5.* **B. G. E** : «*în Kiev*». — *R. 5.* E : «*ce se chiamă*» l. «*iĭ ḑic*». — *R. 6.* B: «*în miḑloc*». E omite : «*cea din mizloc fórte*». *R. 7.* 24 : «*scênduri de aramă*». Am preferit *tabla* din cele-l alte codice. — *R. 12.* **G** : «*nu sciŭ*» l. «*nu scié*». — *R. 12.* C : «*fără ostia.* E : «*fără a fi ostenĭ*». *R. 12.* B : «*dentr'acea*». E : «*pentru acea*» l. «*den ceea*». — *R. 14.* **C** : «*Paliraico*». — *R. 14.* C. ad. : «*cazacesc*» după : «*Hĕtmanul*». — *R. 14.* C. **G.** E : «*maĭ pre urmă*» după : «*apoĭ*». — *R. 15.* E : «*apoĭ vĕḑênd*» l. «*până vĕḑênd*». — *R. 16.* **B. G.** : «*Hĕtmania*» l. «*Hĕtmăniile*». — *R. 16.* E : «*să nu maĭ fiă*» l. «*să nu hie*». — *R. 17.* **B G.** ad. : «*să le hie*» după : «*Comisarĭ*». — *R. 18.* E : «*apoĭ*» l. «*şi cu vréme*». — *R. 21.* **AA** (Raf.) : «*la veleat*» l. «*anul...*». — *R. 21.* **B. G.** aŭ sărit tot până la vorbele : «*al 16-lea*». **C** : «*până la. Vladislaŭ Craiul leşesc precum s'aŭ pomenit maĭ sus în cap. XVI.*

in deterius. (*) «*Ceĭ ce sînt în scara vîrtu ĭ a ceea maĭ de sus, neputênd a sta tot într'acéle stépene. cad fórte la mare slăbăcĭune*». (**) Așia tóte Impĕrățiile, când pré se suie la mare tărie, neavênd loc să se maĭ suie sus, cad și purced îndărăpt, cum vedem și Crăia Leșéscă.

9. Avênd acela Craiŭ, Vladislav, și pracsis, adecă sciință, ce sînt Turciĭ, cu rĕsboiul de la Hotin, cu Sultan Osman, la care rĕsboiŭ fusése singur el cu sine trimis de tată-sĕŭ Jicmond, Craiul Léșesc, îndemnat de Papa de Rôm și de Veneţianĭ, cu mare făgăduință și cu banĭ gata de la Papa, de an în an, pre 12,000 (,кї) de óste léfă de la sine, și Veneţianiĭ avênd cu Turciĭ începute rĕsbóie la Crit, aŭ pus gând Craiul Léșesc numaĭ să încépă sfada cu Turciĭ. Pentru care trébă și singur Impĕratul Némţesc aŭ mĕrs de s'aŭ adunat la Vratislav, în téra Silezieĭ, care ţéră a Impĕratuluĭ Némţesc se hotărésce cu Léșiĭ. Și acolea, după aședată vorovă cu Impĕratul, 'ĭ-aŭ orînduit Némţul ,кї de óste Némţéscă, făcênd scire și Papa și Impĕratul pe la toţĭ Craiĭ creștinescĭ, cum éste Craiul Léșesc ales să hie la tótă creștinătatea, gheneral, adecă purtător de óste împrotiva Turculuĭ

10. Decĭ, întêiŭ Hispanul, o sumă de banĭ 'ĭ-aŭ orânduit la Crăia sa de la Neapoli, că se rudiă Vladislav cu Impĕratul Némţilor și cu Craĭul Hispanieĭ, fiind fecĭor dentr'o nepótă a Impĕratuluĭ Némţesc.

Sfedul iarășĭ făgăduise 6000 (,s) de óste și Impĕratul Mos-

R. 1. **C** : «*putéreĭ*» l. «*vêrtuţeĭ*. — *R. 2.* **B** : «*la tare*» l. «*mare*». — C. omite : «*fórte*». — *R. 4.* **B. E. AA** (Raf.) : «*sĕ se maĭ sus sue*». **G** : «*sĕ se sue maĭ sus*». — *R. 4.* **AA** (Raf.) : «*indărăt*». — *R. 6.* **C**. ne-a dat : «*pracsis*». Cele-l-alte codice daŭ eronat: «*pracsim*». — *R. 6.* **C** ; *(adecă facere)* l. «*sciinţa*. — *R. 8.* **B.** și **G.** : «*era singur el trimis*». — **C** : «*aŭ fost însușĭ el*».— **E** : «*aŭ fost singur cu sine*».— *R. 10.* **C** eronat scrie : **Пона**.. — *R. 11.* **C** : «*ómenĭ*» l. «*óste*». — *R. 12* **C. G. AA** (Raf.) : «*gândul*» l. «*gând*». — *R. 15* C omite : «*a împĕratuluĭ nemţesc*». — *R. 16.* B : «*acolo*» l. «*acolea*».—*R. 16.* C : «*cu Craiul și cu împĕratul nemţesc*». **AA** Raf. «*cu Léșiĭ, împèratul*». — *R. 17.* E «*împèratul*» l. «*Niamţul*». — *R. 17.* **E.** «*dând scire*» l. «*făcênd scire*». — *R. 19.* **B. G.** : «*sĕ fie gheneral preste tótă crestinătatea*».— *R. 19.* E omite : «*adecă*». — *R. 20.* **AA** Raf. : «*asupra*» l. «*împrotiva*».— *R. 21.* **C** : «*dentăiŭ*».— *R. 21.* **C.** E. : «*somă*». — **G.** : «*seamă*». — *R. 22.* **C. E. AA** (Raf.) : «*luĭ*» l. «*sa*».

(*) Lipsesce în 24 citaţiunea în limbă latină. In 24 e loc liber, o luăm însă din *AA Raf.* unde este cu litere latine.

(**) Frasa rĕmâne necomplectată, în tóte codicele. Este o eróre de stil fórte rară la M. Costin.

chicesc, (,к) 20,000. Acéle tóte vĕḑênd gata Vladislav aŭ trimis și la Căzacĭ și aŭ chiamat la sine pre un cazac bĕtrân anume Barabaș și pre Hmil, care era pre atunce diac oștilor (ощiилор), cum ḑic eĭ *pisar*. Décă aŭ venit Barabaș și cu Hmil la Craĭul, cu dênșiĭ aŭ tăĭnuit cu multe voróve Craiul pentru gătirea lor pentru Marea Négră, pentru locurĭ pre lăngă marea, și aŭ așeḑat cu aceĭ amêndoĭ și dintr'acolo tótă gătirea; dând cu uric luĭ Barabaș. Hĕtmănia pre Căzacĭ, cu stég, pre obiceiul bĕtrân și luĭ Hmil pisăria de óste; dându-le și câtă-va somă de banĭ gata să facă vase și ce arĭ trebui de aceea cale. Și așia, găti tóte Craiul, înșelat de Domniĭ cariĭ toțĭ îĭ făgăduia că or priimi acela sfat (și óste Nemțéscă amu sosisă până spe Liov). Iară ascuns giudețul luĭ Dumneḑeŭ, tóte gândurile omnescĭ le strĕmută! Lipsiá numaĭ Sĕimul, pre obicéiul Crăieĭ, să fie cu sfatul tuturora, și pentru cheltuéle, și pentru încălecatul Léșilor. Decĭ, la Sĕim aŭ stătut Léșiĭ împrotiva Craiuluĭ, întrebând pre Craiŭ: ce pricină *arĭ* avé încĕpĕtureĭ de sfadă cu Turciĭ? aducêndu'ĭ *aminte* primejdia stremoșu-seŭ la Varna, bănuind pre Craiŭ că le aŭ băgat oștĭ streine în țéră fără scirea lor, și cum acéle țĕrĭ streine numaĭ de-odată or da agiutor, apoĭ arĭ cădea sfada numaĭ pre dênșiĭ. Și se prilejise de murisă și Hĕtmanul lor cel vestit Conețpolski. Și așia împiedecat Craiul, cu lucru gata, s'aŭ poftit la

---

R. 1. **G**: «*Mosculuĭ*» l. «*moschicese*».— *R. 1* C omite: «*gata*».— *R. 3.* **B. C. G.** omit: «*pre*» ante: «*atuncea*».— *R 3.* B: «*pisariŭ*» l. «*diac*» E: «*diac oștilor adecă pisar*». **G**: «*pisar saŭ diac oștilor*». — *R. 5.*E ad. aci: «*și*» după: «*craiul*». — *R. 5.* B. omite: «*cu*» ante: «*multe*».—C: «*multe voróve de taĭnă aŭ vorovit Craiul cu dênșiĭ*.— *R. 6. C*: «*luĭ*» l. «*lor*».— B: «*de Marea Négră*» l. «*pentru*». — *R. 7.* E: *cu aceĭ doĭ*» l. «*amendoĭ*». *R. 8.* C «*dăruind*» l. «*dând*».– *R. 8.* **B. G** omite: «*pre Cazacĭ*».—*R. 9.* **B. G.** «*vechiŭ*» l. «*bĕtrân*». - *R. 10.* **B. C** G. AA *(Raj)* «*samă*». — E omite: «*sama*». — *R. 11.* E ad.: «*carĭ întêiŭ toțĭ aŭ primit*». — *R. 12.* **G**: «*leșéscă*» l. «*nemțéscă*». – *R 12.* **E** «*acmu sosită*». **C.** omite «*amu*». *AA* (Raf.) «*încă sosisă la Liov*» — *R. 16.* **C.** omite: «*pentru*» ante: «*încălecatul*». — *R. 17.* **B** și **C** «*luĭ craiŭ*» l. «*craiuluĭ*». – *R. 17.* E. **G.** *AA* Raf. «*Craiul*» l. «*Craiŭ*».—*R. 18.* **B. C. E. G.** «*aminte*». — *R. 18.* B: ad.: «*de primejdie*». — *R. 19.* **B. C** ad.: «*și*» ante: «*bănuind*».— *R. 19.* **B.** G omit «*le*».— *R. 20.* B: «*cumcă*» l. «*cum acéle*». — *R 21.* B: «*îĭ vor da*» l. «*or da*». **C** «*o dată*». l. «*de odată*».–*R. 21.* E: «*agiutorul*». — *R. 21.* E: «*apoĭ a rĕmâné sfada*» — *R 22.* **C**: «*tĕmplasă*» l. «*prilejisă*». —E: «*și atuncĭ aŭ murit și Conețpolski Hĕtmanul lor cel vestit*».— *R. 23.* E: «*Decĭ Craiul împedicat*» l. «*Și așia*». — *R. 23.* «*cu lucrurile*». **C** «*de lucrurile*. — **AA** Raf. ad. «*cu lucrurile gata fiind*». – *R. 23.* E «*aŭ poftit să'l pozvoléscă Léșiĭ*.

Léşĭ să'ĭ pozvoléscă cu cheltuéla luĭ, cu óste streină să méargă asupra Turcilor. Aŭ strigat cu toţiĭ în gura mare: că cât va tréce hotarul, or rĕdica alt Craiŭ. Decĭ, numaĭ ce aŭ căutat a se surupa tóte nevoinţele Craiuluĭ şi a mérge în vênt.

11. S'aŭ tras cuvîntul în ţéra Leşéscă până astă-ḑĭ cum Craiul, décă aŭ véḑut că'ĭ staŭ împrotivă Léşiĭ la acel gând a luĭ, în pizma lor aŭ îndemnat pre Cazacĭ să se ridice asupra Léşilor, cum şĭ'arĭ puté a'şĭ cerca lucrul. De faţă am fost la Bar; âmblăm la scólă la carte, când aŭ trecut pre la Bar Canţelariul cel mare, anume Osolinski, om fórte de la inima luĭ Craiŭ, şi mare cap, întorcêndu-se de la Kiev, unde s'aŭ făcut a mérge la móştele sfinţilor ce sînt la Kiev, pentru bóla luĭ la picióre; şi de la Kiev aŭ âmblat pe la câte-va oraşe Căzăcescĭ; şi la întors aŭ venit pe la Bar, unde era scaunul Hĕtmanieĭ. Era Hĕtman mare, pe urma luĭ Conetpolski, Nicolai Potoţki. Aŭ şeḑut vr'o treĭ ḑile acolo la ospĕţ la Hĕtmanul cantelariul, şi se mira ómeniĭ ce era maĭ căpeteniĭ, cum nu ţin minte să vie un Canţelar să âmble pen Ucraĭnă. De éste aşia, c'aŭ âmblat cu acé trébă, nu sciŭ, iară la ce am fost de faţa, scriŭ.

12. Căzaciĭ, măcar că alte oştĭ streine, după ce s'aŭ rĕsipit lucrul şi gătirea Craiuluĭ, cineşĭ în ţĕrile séle se întorsése, iar eĭ tot păzia tréba lor şi lucra la vase bărbătésce cu baniĭ crăescĭ, şi se gătea pre Mare, până oblicind Hĕtmanul Potoţki

---

R. 1. C: «*sa*» l. «*luĭ*» — *R. 1.* **C** «*ostĭ*» *streine*». — *R. 2.* E «*Iară Léşiĭ aŭ strigat cu toţiĭ*» omite: «*în gura mare*» -- **C**: «*în glas*» l. «*gura mare*». — *R. 3.* E ad: «*îndată or ridica*». — *R. 3.* **C** omite: «*numaĭ*». — *R. 3.* **AA** (Raf.) «*i-aŭ căutat asupra Turcilor gând a'l surpa (!) şi tóte nevoinţele luĭ aŭ mers vênt*». — *R. 4.* B. E «*luĭ Craiŭ*». — *R 5.* E «*şi aŭ remas în vênt*». — *R. 5.* **C** «*cum că*».— *R. 6.* **C.** omite: «*Léşiĭ*». — *R 6.* E omite: «*la acel gând a luĭ*». -- *R. 7.* B: «*să fie îndemnat*». — *R. 8.* E omite: «*asupra Léşilor*». — *R. 8.* E. «*m'am întîmplat n Bar*, şi omite: «*îmblam la şcólă la carte*». — *R. 9.* **B. G** omit: «*la carte*».— *R. 9.* E omite: «*pre la Bar*».—*R. 10.* **E. G** «*Craiuluĭ*. - *R. 11.* E: «*se făcuse*» l «*s'aŭ făcut*».—*R. 12.* **B. C. E. G** «*de*» l. «*la picióre*» — *R. 13.* B omite: «*pe*»— **G**: «*aŭ aflat la câte-va*» l. «*aŭ âmblat pe la*». — *R. 14.* **C**: «*şi la întorsul luĭ*». — *R. 16.* B omite: «*canţelariul*». — *R. 18* E: «*Decĭ de aŭ âmblat pentru acé trébă*». — *R. 19.* B: «*de céle ce am*». — *R 19.* **C** ad: «*eŭ scriŭ*». — *R. 21.* **B. G** «*şi gătirea Craiuluĭ*» şi ad.: «*s'aŭ întors cineşĭ în ţéra sa*». — *R. 23.* B. **G** omit: «*se întorsése, iar eĭ*». — *R. 22.* E: «*păzia lucrul şi trebile séle*. — *R. 22.* B: «*şi făcea vase*». — *R. 23.* **C**: «*luĭ Craiu*» l. *Crăiescĭ*». E «*craiuluĭ*». — *R. 23.* **C. E** «*de îmare*» l. «*pre Mare*». — *R 23.* **B** «*se gătia de marea Négră*. — *R. 23.* E: «*înţelegênd*» l. «*oblicind*».

că tot se gătesc Cazacii și sub mâna Hĕtmanilor sînt tóte părțile acéle, aŭ scris la Barabaș să părăséscă acest lucru, și să'și aducă *amente* de patimele luĭ Pavliuc și luĭ Sulima. Decĭ, Barabaș, ca un om bĕtrân, vĕḑênd cartea Hĕtmanuluĭ, aŭ lăsat lucrul maĭ în slab, socotind cé de apoĭ, iară Hmil tot îndemna bărbătésce și pre Barabaș și pre alțĭ Polcovnicĭ, până aŭ trimis Hĕtmaniĭ Leșescĭ, Pototki și Calinovski, de le-aŭ ars tóte vasele, multe amu gătite de apă. Ș'aŭ început a veni de la starostiĭ ceĭ Léșescĭ, de la margine, pîră la Hĕtmanĭ pre Hmil pisariul.

13. Avé Hmil de la Craiu, lângă Céhrin, un loc de odae. Acolo făcêndu-șĭ și besérecă lângă odae și adăogêndu-se ómenĭ din ḑi în ḑi, s'aŭ făcut slobodie, anume Subotov, loc de o milă de la Céhrin, în câmpĭ, pe apa Tiasminuluĭ, și stărostia Céhrinuluĭ fiind pre séma luĭ Conețpolski *Horunji* fecĭorul luĭ *Konețpolski* Hĕtmanul, Ispravnicul luĭ, anume Ceaplinski, tot-d'auna pîră pre Hmil pisariul la stăpânu-sĕŭ pentru slobodia aceea Subotov, ḑicênd: *Pentru ce să ție un mujic tîrgurĭ?* Și așia prilejindu-se luĭ Horunji, stăpânul Céhrinuluĭ, a tréce cu oștĭ asupra Oruluĭ, unde mult plan aŭ luat de la Tătarĭ și aŭ prădat atuncĭ pre Nohaĭ, ce era pe lângă Or, și la întorsul luĭ aŭ venit la stărostia sa în Céhrin. Și acolea șeḑênd, peste câte-va ḑile, pre gura Ispravniculuĭ sĕu, a luĭ Ceaplinski, aŭ închis pre Hmil și 'ĭ-aŭ luat și trăgușorul, care maĭ sus po-

---

R. 1. E: «*se gătéză*».— *R. 1.* E ad: «*fiind subt mâna Hĕtmanilor acéle părți*» — *R. 2.* **C.** «*trebile acéle*» l. «*părțile*». *R. 2.* C; «*lucrul acéla*».— *R. 3.* E: «*patima*» l. plural. — *R. 3.* **C**: «*Sulim*». — *R. 4.* **C**: omite «*om*». — *R. 5.* E «*Hmil Pisarul*». — *R. 6.* C omite: «*alți*». — *R 8.* B: omite «*amu*» și ad. «*era gata de apă*». **AA** (Raf) «*multe fiind gătite*». E «*multe era gătite*». — *R. 8.* C: «*a le veni*». — E «*Și vine de la Starostiĭ Leșescĭ.* — *R. 11.* **B** ad: «*pisariul*» după: «*Hmil*». *R. 12.* **C**: «*besericucia*». — *R. 12.* **E** omite: «*lângă odae și strîngêndu-se ómenĭ se făcuse sat anume Hibotov* (Subotov?). *pre apa Tiasmânuluĭ.* — *R. 13.* **C**: «*aŭ făcut*» l. *s'aŭ făcut.* — *R. 14.* **B. C.** E «*Tiasmanului.* **AA** (Raf): «*Tismanuluĭ*» — **G** «*Tăsmănuluĭ*». — *R. 15* **C** ad. «*Hĕtmanuluĭ*» după: «*séma*». — *R. 17.* E: «*în tótă vrémea aŭ fost pîrind p°*».— *R. 18.* **E**: «*satul acela*» l. «*slobodia aceea*».— *R. 18* **E** omite: «*ḑicênd*». — *R. 18.* **C. AA** (Raf) **G**: «*mojic*» l. «*mujic.* — *R. 19.* **E** «*Decĭ*» l. «*și așia*». — *R. 19.* *têmplându-se* l. «*prilejindu-se*». — *R. 19* **B. G.** «*stăpânuluĭ luĭ Ceaplinski*» l. «*Ceahrinuluĭ*». — *R. 20.* E «*de aŭ prădat pre Nohaĭ.* — Omite: «*cele-l-alte.* — *R. 22.* **B. C** «*sĕŭ*» l. «*luĭ*». **AA** (Raf.: «*și în intórcerea sa*» E. «*Și la intors*». — *R. 22.* **G**. omite: «*aŭ venit*». — *R. 23* E omite: «*peste*». — *R. 23.* **C**: «*pre pîra luĭ Ceaplinski ispravnicul sĕŭ*». — *R. 24.* **B. C. G** «*slobodia luĭ*» l. «*térgușorul* — E «*satul*».

menim *Subotov*, și l-aŭ dat în séma luĭ Ceaplinski. Și de nu 'l-ar hi scos un Léh den slugile luĭ Conețpolski, o slugă bĕtrână, anume Zahvilikovski amu îl pusése în próșcă să'l omóre. Ce hălăduind Hmil pentru rugămintea luĭ Zahvilikovski (*) de mórte, décă aŭ purces Horunji, feciorul luĭ Conețpolski den Ceahrin, în sus, n'aŭ răbdat Hmil, ce aŭ ḑis : «*Luatu-mĭ aŭ Ceaplinski Subotovul și tot ce am avut; iară sabia den mânĭ nu mĭ-aŭ luat!*» Și peste puține ḑile aŭ lăsat Ceahrinul și s'aŭ dus peste Nipru, în olatul Periaslavuluĭ. Acolo oblicindu'l Hĕtmaniĭ Léșescĭ, aŭ scris la Polcovnicul de Periaslav să'l prindă. Ce fiindu'ĭ Polcovnicul de Periaslav priétin, i-aŭ dat cale. Și așia, ne avênd loc nice peste Nipru, aŭ scăpat la Cazaciĭ de la Pragurĭ, și de acolo fără nice o zăbavă s'aŭ dus în Crîm la.... la Hanul; și la adunarea sa i aŭ ḑis Hanuluĭ acéste cuvinte :

14. «*Crăia Leșéscă, câte și ce slujbe are de la noĭ, nime ca Crîmul nu éste martor. Cu noĭ, Léșiĭ 'șĭ-aŭ lățit Craia; cu noĭ, cu noĭ, nu bagă în sémă nice o Impĕrăție; în nădejdea nóstră maĭ mult să redică asupra Impĕrățieĭ turcescĭ, și Crîmul să'l ia de la Turcĭ cătră Crăia lor, amu éste lucru gata. Iară ce bine aŭ Cazaciĭ și volniciĭ de la dênșiĭ? Robiĭ în Crîm aŭ maĭ bună viață. Ce'-țĭ adu aminte, luminate Hane, de slujba nóstră, care am făcut moșuluĭ-tĕŭ luĭ Șaanghiriĭ Sultan. Nu lepăda de la tine mare isbânde și vestite în tótă lumea. Nu te lăsa de mare avuție și dobânde, care în puțină*

R. 1. B: «*s'aŭ pomenit*» — C: «*ce s'aŭ pomenit*». E omite: «*care maĭ sus pomenim și* termină: C «*satul ce se chiama Subotov*». — *R. 1.* C: «*pe séma*». — *R. 2.* C «*domnul vrea scóte*». — *R. 2.* **B. C.** E: «*Lév*». **AA** (Raf.): «*léf*». — *R. 3.* **B. G.** «*Zah-Fițilovski*». — **AA** (Raf.) C «*Zaț-Vilihovski*». **C** «*Zaț-filihovski*. — E C *Zah-Vițilovski*». — *R. 4.* **C.** E: de la: «*hălăduind*» omit până la: «*de mórte*» — *R. 4.* **B. G** «*prin*» l. «*pentru*». — *R. 7.* C. **E** «*dea mână*» l. «*den mână*. — *R. 9.* «*pe Nipru*. — *R. 9.* **E** «*Periaslovuluĭ*». — **AA** (Raf.) «*Perioslovuluĭ*». — *R. 9.* **G**: «*Acolea*». l. «*Acolo*» *R. 11.* E: «*Ce fiindu-ĭ priétin acel polcovnic*». — *R. 12.* «*aŭ năzuit la Cazaciĭ*» — E: «*aŭ fugit la Cazaciĭ*». — *R. 14.* **C. AA** (Raf.) ad: «*crîmuluĭ*» după: «*Hanuluĭ*».— *R. 14.* C omite: «*Hanuluĭ*».— *R. 16.* E omite: «*câte*».— *R. 16.* **C. AA** (Raf.) **G** «*despre noĭ*». — *R. 18.* **G** ad. «*pre necĭ*». — *R. 19.* E «*se ridică Léșiĭ*». — *R. 20.* **E.** omite: «*de la Turcĭ cătră Craia lor*».— *R. 20.* C a dat vorba «*lucru*» ce nu se află în 24. — **B. G**: «*acmu sînt gata*«. — *R. 23.* C. **E. AA** (Raf.) omit: «*de*» nainte de «*slujba*». — *R. 23.* C «*Saankireĭ*». — *R. 25.* B: «*lipsi*» l. «*lasă*». — *R. 25* C «*averĭ și dobânḑi*». — *R. 25* B: «*dobânḑi*». — *R. 25.* **B**: «*drin puține*».

(*) Veḑi maĭ sus nota despe acest nume.

vréme, pen noĭ, ţ'or veni la mână. Nu lăsa să se maĭ întórcă nepriétenul tĕŭ şi călcătorul de volniciile nóstre, Léhul. Aŭ nu vedeţĭ că v'aŭ început a vĕ călca şi pre voĭ Léşiĭ? Câmpiĭ cât ţin între Nipru şi între Nistru, cĭ stăpânesc cu cétele lor. Budgécul cu ómeniĭ sĕĭ în tóte ḑilele îl pradă. Conetpolski Horunji v'aŭ prădat până în **Orĭ**, *în acéste ḑile. Acéste tóte începuturĭ sînt. Étă cărţile Craiuluĭ, cetiţi-le ce ne scriŭ: să lovim Crîmul, să cuprindem marea.. Iară de te veĭ îndoi, Hane, şi n'oĭ avé la tine credinţă, fecĭorul meŭ la curtea ta zălog oĭ pune».*

15. Mult aŭ stătut Hanul îndoit după acéste cuvinte a luĭ Hmil şi căută la ce ar eşi solia aceea. La Hmil era cărţile Crăescĭ céle ce dedésă Cazacilor prin Barabaş şi pre dênsul, la Varsav, sub vrémea gătireĭ asupra Turcilor, precum s'aŭ scris maĭ sus, şi le furasă Hmil de la Barabaş. Iară tot nu primia Hanul. Ce Togaĭ Beĭ, care era pre atunce la *Or*, aŭ luat asupra sa lucrul, ḑicênd Hanuluĭ: «*Ḑi că fără scirea ta aŭ fugit nisce Nohaĭ*». Şi aşia aşeḑându Hanul şi Hmil tóte legăturele, aŭ purces depreună cu Togaĭ Beĭ de o dată cu óste ca 7000 (,3) de Tătarĭ, însă tot intr'ales oşténĭ.

16. Potoţki, Hĕtmanul Leşesc, înţelegênd de scăparea luĭ Hmil la Pragurĭ şi de turburărĭ care aŭ început a face între Cazacĭ, până nu s'arĭ îngloti Cazaciĭ să se lăţéscă în amestecăturĭ, aŭ purces den Bar şi cu al doile Hĕtman, Calinovski spre Cerchaz, pre Nipru, ḑicênd acest cuvênt: «*Şérpele până nu rĕdică capul den iérbă, să'l lovescĭ*». Ce acé iérnă 'ĭ-aŭ

R. 1. B: «*veniţ-vor*» — *R. 2.* B «*lécul*». — *R. 4.* B omite: «*cât*» şi ad. «*ţin eĭ*». — *R. 5.* B: «*lor*» l. «*sĕĭ*». — *R 5.* «*prada-l*» l. «*îl pradă*». — *R. 6.* B omite: «*până* nainte de: *în* **Orĭ**». — *R. 7.* E: «*câutaţile*» l. «*cetiţile*». — *R. 9.* C: «*şi vom avea*» l. «*şi n'oĭ avea*». — *R. 11.* C omite: «*îndoit*» — *R. 13.* E omite: «*Cazacilor*». — *R. 13.* E. ad: «*Hĕtman căzăcesc*» după: «*Barabaş*». — *R. 13.* **B. G.** «*printr'ênsul*» l. «*pre dênsul*» — **E**: «*prin Hmil*». — *R. 14.* B: «*gătireĭ Léşilor*». — E: «*când se gătia Craiul să se ridice*». — *R. 15.* B. E «*s'aŭ pomenit*» l. «*scris*» — *R. 15.* E omite: «*şi le furasă Hmil de la Barabaş*». — *R. 16* C: «*Tobaĭ bey*» este eronat; în Piaseciŭ este: «*Tohaybeĭ*». — *R. 16.* **B. G** ad. «*Beiŭ la Or*». **C**: «*pre acéle vrémĭ Beĭ la Or*». — *R. 17.* **G**: «*luĭ*» l. «*sa*». — *R. 17.* E: «*Să ḑicĭ*» l. «*Ḑi*». — *R. 18* **C**: «*aŭ fost*» l. «*aŭ fugit*». — *R. 18.* **B. G** «*Hanul cu Hmil*». — *R. 19.* C: «*Tobaĭ Beĭ*». — *R. 19.* **B G** omite: «*óste ca*» şi «*însă*». — E «*aŭ avut ca 7000 de Tătarĭ tot într'aléşĭ*. — *R. 21.* C: «*că a scăpat Hmil*». — *R. 21.* E: «*ce aŭ început a se face*». — *R. 22.* E: «*până a nu se face glóta Căzăcieĭ*». — *R. 25.* B: «*Pre şarpe*». — *R. 26.* E: «*până a nu'şĭ ridica*» — *R 26.* **C. E. A l** (Raf.) «*l'aŭ apucat*» l. «*iaŭ*».

apucat acolea, cât n'aŭ putut trage oștile nicĭ într'o parte. Ce aŭ căutat a ierna pre Nipru, prin olatele Cercazuluĭ și a Caniovuluĭ, până în primă-véră; și cât s'aŭ desvĕrat, îndată den (,и) 8,000 de óste ce avé Hĕtmaniĭ Léșescĭ într'ales, aŭ orênduit (,г) 3,000 cu feciorul sĕŭ Stefan Potoțki, pe uscat și cu (,а) 1000 de Némțĭ, și (,г) 3,000 de Cazacĭ de pen orașele Nipruluĭ cu Barabaș, pre apa Nipruluĭ în vase, asupra Pragurilor, să strîngă pre Cazaciĭ de la Pragurĭ să dea pre Hmil, care amu era bulucit cu (,и) 8,000 de Cazacĭ de pen ostróve și cu (,з) 7000 de Tătarĭ cu Togaĭ Beĭ.

17. Vĕḑênd Hmil cu Togaĭ Beĭ că vine Stefan Potoțki în puțină óste asupra lor, aŭ sfătuit întêiŭ pre ceĭ de pre uscat să'ĭ lovéscă. Și așia aŭ făcut: la un loc, ce se chiamă *Jolta Voda*, aŭ dat rĕsboiŭ Léșilor, cariĭ, fiind în numĕr cu mult maĭ puținĭ și în locurĭ depărtate în câmpĭ de la temeiul sĕŭ, și Tătariĭ în călărie, iară Cazaciĭ cu pedestria den sinéțe împresurându'ĭ, aŭ slăbit în loc Léșiĭ; și să se (сѫс) apere de năvala lor, s'aŭ pedestrit tótă óstea. Iară puțin loc aŭ ținut, de mulțimea ce era, cincĭ (є) părțĭ maĭ mulțĭ de cât dênșiĭ. Tótă acé óste Leșéscă, și singur Stefan Potoțki, Sapiha, Bâlâban ce era capete, s'aŭ topit acolea pre câmpĭ. Stefan Potoțki rânit aŭ murit în rĕsboiŭ, Sapiha și Bâlăban aŭ căḑut la robia Tătarilor.

18. Hĕtmaniĭ Lésescĭ, (лѣшжщин) auḑind de nevoia celor (,г) (3,000) de óste ale sale, ales Potoțki avênd de fecior grije, aŭ purces într'agiutor cu céle 5,000 de óste ce le maĭ rĕmĕsése. Ce, a doa-ḑi, după ce aŭ eșit la câmpĭ, 'ĭ-aŭ tîmpinat

R. 1. «*acolo*» l. «*acolea*».—*R. 3.* E «*și deacă s'aŭ desvĕrat*». *R. 3.* E omite: «*îndată*» *R. 4.* B: «*ómenĭ* l. «*óste*».—*R. 5.* E: «*aŭ ales*» l. *aŭ orănduit.*—*R. 5.* **A A** (Raf.): «*cu fiul sĕŭ*» l. «*feciorul*».— *R. 6.* E omit: «*de pen orașele Nipruluĭ*» — *R. 7.* E omite: «*pre apa Nipruluĭ*». — *R. 9.* **B**: «*atunce*» l. «*acmu*». — *R. 12.* C: «*s'aŭ sfătuit*». — *R. 13.* E omite: «*și aice aŭ făcut*» și adauge: «*decĭ la un loc*». — *R. 13.* omite: «*la un loc*». — *R. 14.* E «*căcĭ fiind și maĭ puținĭ*». — *R. 15.* E omite; «*în campĭ*». — C: «*în câmpĭ de temeiul*».— *R. 15.* E omite «*și*» ante: «*Tătariĭ*».—*R. 16.* **C**: «*călărimea*».—*R 16.* E: «*și*» l. «*iară*». — *R. 16.* **C.** și **G** «*pedestrimea*». *R. 19.* E «*decât Léșiĭ.* l. «*dênșiĭ*».— *R. 19.* E ad «*Decĭ tótă*» — «*Cu singur*» l. «*și*». — *R. 21.* B: «*carĭ era*» l. «*ce era*». — *R 21.* E «*acolo*» om.: «*câmpĭ*». — *R. 21.* C «*potopit*» l. *topit* — *R. 22.* E: «*iară Sapiha*». — *R. 22* C «*în robia*». — *R. 23.* E «*ințelegênd de perirea*». l. «*auḑind de nevoica*». —*R. 25* C: «*óste a sa* — E: «*3000 de léșĭ aĭ lor*». — *R. 26.* E omite: «*într'agiuțor*». *R. 27.* E «*ce remăsése cu dênșiĭ*». — *R. 27.* **B G** «*ce maĭ remăsése*». — *R. 27* C «*cămp*» l. «*campĭ*» — E omite: «*după ce aŭ eșit la câmp.*

véste de ómenĭ den resboiŭ scăpațĭ de rîsipa oșteĭ sale și de perirea în rĕsboiŭ a luĭ Stefan Potoțki. Și ințelegĕnd și de putérea luĭ Hmil. la carele curea de pen la tóte ostróvele Cazaciĭ, ca la Mesia Jidoviĭ, și se adăogé și Tătariĭ, aŭ sfătuit să se întórcă înapoĭ. Ce Hmil sciind și de putérea Hĕtmanilor slabă, și îndrăzneț după izbânda de'ntĕiŭ, în loc aŭ purces în urma oștiĭ Léșescĭ; și la un oraș, anume Corsun, agiungĕnd pre Hetmaniĭ, aŭ sărit tóte orașele Căzăcescĭ; uniĭ adăogĕndu-se la Hmil, alțiĭ țiind trécĕtórele și săpând drumurile pre la strîmtorĭ, aŭ venit și acé óste a Hetmanilor în primejdie, den care puținĭ Léșĭ aŭ scăpat. Hĕtmaniĭ amĕndoĭ aŭ căḑut la robie, Sinavski, cu alte tóte căpetele. Glóta câtă n'aŭ căḑut pre mâna Tătarilor, aŭ căḑut de țĕrănime.

19. Iară óstea ce era trimisă pre apa Nipruluĭ, décă aŭ înțeles de peirea oștiĭ ceĭ de pre uscat, cu Stefan Potoțki, s'aŭ burzuluit pre biétul Barabaș, capul lor, vrĕnd să ție credința sa, că era cazac bĕtrân și vestit Barabaș și de mirat; și Némțiĭ cu Cazaciĭ aŭ viclenit, însă era Némțiĭ ceia numaĭ cu nume de Némțĭ, iară toțĭ den cazacĭ era făcuțĭ. Aŭ legat o pétră la grumaziĭ luĭ Barabaș și 'l-aŭ aruncat în Nipru și câte-va capete maĭ era Némțescĭ cu dênsul, și după aceea faptă s'aŭ dus toțĭ și s'aŭ închinat la Hmil.

20. Să scrie de acmu Léșiĭ ce pojar aŭ purces dintr'acéstă scîntée, în multe părțĭ de lume? ce vĕrsare de sânge? ce pustietate țĕrilor? ce surpare și slăbiciune putéreĭ Crăieĭ Léșescĭ? ce rîsipă a marĭ și nedobândite cetățĭ? ce robiĭ și plean de creștinĭ în mânile păgânescĭ?

Noĭ să ne întórcem iar la ale nóstre. Și de a'șĭ avea la

R. 1. E omite : «*de ómenĭ den resboiŭ scăpațĭ*». C : «*véste dintru ceĭ scăpațĭ den resboiŭ*. — *R. 3.* E omite : «*tóte*». — *R. 5.* E «*s'aŭ întors înapoĭ. Insă Hmil*». — *R 5.* **AA** (Raf.) «*că este slabă*». — *R. 6.* C : «*semeț*». «*îndrăsneț*». — *R. 6.* E «*îndată*» l. »*în loc*». — *R. 8.* **C. E** «*satele céle*» l. «*orașele*. — *R. 10.* **C. E** «*la*» l. «*în*». — *R. 12* E : «*și câțĭ n'aŭ căḑut*» l. «*glóta*». — *R. 15.* **B. C. G. AA** (Raf.) «*perirea*». — *R. 16.* «*ro coșit*» l. «*burzuluit*». **AA** (Raf.) «*s'aŭ întărî at*» — *R. 17.* «C. ad «*lucru*» după «*mirat*». — *R 18.* (Raf.) «*ca și Némțiĭ*». - *R. 18.* **AA** (Raf.) «*hic enit*». - *R. 20.* E «*de*» l. «*la*».— *R. 20.* E «*câte capete* l. «*câteva*» — *R. 23.* E : «*s'aŭ cuprins*» l. «*aŭ purces*». In genere restórnă tóte aceste intrebărĭ dar le cuprinde pre tóte. — *R. 25.* C : «*pustiire*» l. «*pustietate*» — *R. 25.* C : «*supĕrare putéreĭ Crăieĭ*» l. «*surpare*». - *R. 25.* 24 omite : «*putéreĭ*». — *R. 26.* 24 : «*a-mară*» l. «*a marĭ*» — E : «*a multe*» l. «*a marĭ*». — *R. 27.* «*prăḑĭ*» l. «*plean*». — *R. 27.* Codicele scriŭ : «*mânule*». — *R. 28.* **C** : «*Iar*» l. «*si*». — *R. 28.* C. **G** : «*de la cine va*» l. «*la*».

cine-va pentru acest lucru vre-o hulă, că acest Létopiseț, maĭ mult de lucrurĭ străine pomenésce de cât de loc, de țéră, făcut'am acest curs pentru să se deslége maĭ bine lucrurile țĕreĭ nóstre, care la acé vréme s'aŭ prilejit. Și acela să scie, că acéstă țéră fiind maĭ mică, nice un lucru singură de sine fără adunarea și amestec cu alte țĕrĭ (**ɅɅТѦ ЦѢРЬ**) n'aŭ făcut.

21. S'aŭ cutremurat tóte țĕrile acéste prin pregiur de năprasnica tulburarea Crăieĭ Leșéscĭ. Insă țéra cu norocul, cu cârma (**КРЬ'МА**) și vâlfa (**ВЛЪФА**) vestiteĭ Domniĭ a luĭ Vasilie Vod, câțĭ-va anĭ și după ce se rĕdicasă Hmil, aŭ stătut neclătită de nimea, până la anul. . . . Intr'acest an începĕtor spre mare scădére țĕreĭ, întorcêndu-se Tătariĭ den țéra Leșéscă cu plean, Bugégeniĭ și o sémă de Criméni aŭ lovit la întorsul pren țéră, și ca o óste ce trecea, nu póte fi să nu și strice ceva, aŭ venit Pruténiĭ, și de pre alte văĭ de pe lângă Prut, cu jalbă la Vasilie Vod, jăluind că'ĭ pradă Tătariĭ și le strică pânile. Și întru una de ḑile, prilejindu-se Vasilie Vod vesel la masă și viind jalobă iară pre Tătarĭ că strică țéra, cum aŭ fost la masă vesel, aŭ chiamat îndată căpitaniĭ, dându-le poruncă să purcédă într'acea dată, cu toțĭ slujitoriĭ, și den slugĭ boiaresci și den têrg, cineșĭ ar vré în dobândă, să lovéscă pre

---

R. 1. E : «*pentru căcĭ am scris maĭ mult de lucrurĭ streine, de cât de țéra nóstră, să scie acela că am făcut acest curs*».— *R. 2.* B adaoge în parantes : «*respund*» după «*țéra*». — *R. 4.* **C. E. G. AA** (Raf.) omit : «*nóstre*». — *R. 4.* E : «*la ce vréme*». — *R 5.* E : «*însușĭ*» l. «*singură*». — *R. 6.* B : «*amestecare*» l. «*amestec*». — *R. 7.* B. om. : «*océste*» lîngă: «*prin prejur*». — *R. 8.* E : «*cadére*» l. ««*turburarea*». — *R. 8.* B ; «*ce*« l. «*însă*». — — *R. 9.* **B. C. :** «*rĕlhva*». **AA** (Raf. și E : «*vĕltfa*». — *R. 10.* **C** : «*după aceea se ridicasă Hmil Hĕtmanul*». E : «*s'aŭ ridicat Hmil*». — *R. 10.* E : «*sta*» l. «*stătut*». — *R. 11.* Nicĭ un codice din 24, **B. C. G. DD. E. O. AA** (Raf) și **AA** (Pav. G) nu pun *data*. O aflăm însă în ediția D-luĭ M. Kogălniceanu, de 7157. B : «*până la anul cel începĕtoriŭ spre marea scădere țĕreĭ* — C. și **AA** (Raf.): «*până la anul* (fără dată). — E : «*până la anul . . .* **G** : «*până la anul. Intr'acest*». — *R. 12.* E omite : «*începĕtor spre marea scădere*». **B :** «*în care an întorcêndu-se*». — *R. 12.* B : «*cu robĭ și cu plean*». — E : «*cu robĭ și cu duium*». — *R. 13.* E omite : «*Bugégeniĭ și o sémă de Crimenĭ*». — *R. 16.* E omite : «*prin țéră*». — *R. 16.* E omite : «*jăluind*». **B. G. :** «*ḑicênd că ĭ pradă*». — *R 17.* **C** : «*Decĭ*» l. «*și*». — *R. 17.* E : «*templandu-se*» l. «*prilejindu-se*» — *R. 18* **B. G.:** *pentru Tatarĭ*» l. «*pre*» — *R. 19.* B: «*cum era*» l. «*aŭ fost*».— *R. 19.* E omite : «*îndată*» și adauge : «*pre căpitaniĭ*». — *R 20.* C. *E.* : «*poruncindu-le*» l. «*dându-le poruncă*». — *R. 20.* E : «*să încalece*» l. «*să purcédă*». — *R. 20.* **24** omite : «*toțĭ*» — *R 20.* E : «*slugile*». — *R. 21* **C :** «*cineșĭ aŭ vrut*». **E :** «*cine va vré în dobândă*». — *R 21.* **AA** (Raf.) : «*cine ar vré dobândă*».

Tatarĭ. Aŭ făcut îndată porunca Căpitaniĭ; şi némul den hirea sa a Moldovénilor lacomĭ la dobândă, care cum aŭ putut, şi den oraş aŭ dobândit cal, fiind oraşul plin de tótă séma de ómenĭ pre atuncĭ, şi den slugĭ boiarescĭ mulţime, şi aŭ mĕrs de preună cu slujitoriĭ de aŭ lovit pre Tatarĭ, fără véste, negândind Tatariĭ de una ca acéea.

22. Era descălecată órda cu temeiul la un sat anume Brătuléniĭ, la Răzina. Incărcaţĭ Tatariĭ de robĭ şi de plean den ţéra Leşéscă, nefiind gata, aŭ intrat aĭ noştriĭ îndată cu săbiile intr'înşiĭ. Perit'aŭ mulţĭ Tatarĭ şi le-aŭ luat aĭ noştriĭ şi pleanul şi robiĭ, cariĭ numaĭ cu fuga aŭ putut hălădui dentr'acela feredeŭ spre Bugeac. Ce şi pre cale în multe locurĭ, le-aŭ ţinut calea aĭ noştri, pe la Lăpuşna.

23. Mult aŭ stătut boiariĭ cariĭ se prilejise la acea masă, maĭ vârtos Catargiul, să nu se facă cu grabă acel lucru şi den socotéla de la masă; iară ce éste să nu trécă, anevoie se mută cu sfatul! Tătariĭ décă aŭ scăpat la Bugeac îndată pren câte-va capete aŭ făcut scire la Hanul cu mare jalobă, cum 'ĭ-aŭ lovit Moldovéniĭ fără véste, trecênd eĭ spre locurile lor, fără nice o stricăcĭune a ţĕreĭ, şi le-aŭ luat atâta plean şi atâţia robĭ. S'aŭ implut îndată şi Hanul şi tóte capetele a Crimuluĭ de vrăjmăşie, fiind şi semeţĭ pre acéle vrémĭ din isbândele asupra Léşilor. Indată aŭ trimes scire la Impĕrăţie, pentru Vasilie Vod şi pre tótă ţéra, cu pîră că éste hain. Şi Turcilor la mare socotélă era Domniile acestor ţĕrĭ aşia de tare şi de teméĭnice. Ce indată aŭ posvolit Hanuluĭ să hie volnic a prăda ţéra Moldoveĭ pentru fapta aceea.

R. 2. **C.** om.: «*Moldovénilor*» — *. 2R.* E: «*cine*» l. «*care*». — *R. 3.* **B. C. G.** «*a dobândi caĭ*». E: «*cine cum aŭ putut aŭ încălecat*». — *R. 3.* **AA** (Raf.): «*de tot felul*». l. «*de tótă séma*». — *R. 5.* E omite: «*depreună cu slujitoriĭ*». — *R. 6.* B: «*necĭ gând avênd*». — *R. 7.* C. ad.: «*tătăréscă*» după: «*Orda*». — *R. 7.* E: «*la Bratuléni*». — *R. 8.* *R*, om.: «*Tătariĭ*». E: omite: «*incărcaţĭ Tatariĭ*». — *R. 8.* E: «*cu duium*». l. «*de plean*». — *R. 11.* B. **E**: «*aŭ hălăduit*». — *R. 12.* **G**: «*pentr'acela feredeŭ*». — *R. 14.* **AA** (Raf.): «*la acé vréme la masă*». — *R. 16.* **B. G.**: «*den nesocotéla*». — E: «*acel lucru aşia numaĭ de la masă*». — *R. 16.* **24** şi E pun: «*cu anevoie*». — *R. 17.* E omite: «*îndată*». — *R. 18.* E: «*aŭ dat scire*». — *R. 20.* E: «*şi le aŭ luat dobânda*» l. «textuluĭ». — *R. 22.* **B. G.** ad.: «*mare vrăjmăşie*». *R. 23.* **B. G**: aŭ dat scire» — **C**: «*aŭ făcut scire*». — *R. 24.* *24* «*pre*» l «*pentru*». — E: «*la împĕrăţie cu jalobă pre Vasilie*». **AA** Raf.: «*de Vasil Vod şi de tótă ţéra*». — *R. 25.* C. ad.: «*şi prepus*» după: «*socotélă*». — *R 25.* **C.** «*părţi*» l. «*ţĕri*». — *R. 26.* E: «*aŭ dat voie*» l. «*aŭ posvolit*».

24. Vasilie Vod, după aceea faptă, se păzìa fórte cu grije și la Impĕrăție și la Curtea Hanuluĭ. Ce de la ambe curțile 'ĭ-aŭ venit înșelăciunea, 'ales de la Sefer Cazi Aga, Vizirul Hanuluĭ. Așia îl așeḑase pre Vasilie Vod pren cărțĭ cu cuvente blânde, cât se păré că nice în gând n'are Hanul, nice alte capete a lor, pentru acé patimă a Tătarilor ce petrecusă aicea în țéră. Iară vrăjmășia acoperită, maĭ mult rĕŭ aduce!

25. In anul (‚зрнн) 7158 sfătuind Crîmul să rescumpere paguba făcută de Vasilie Vod órdelor lor la Brătulénĭ, și să curméze și semeția până în câtă era în Vasilie Vod, aŭ pornit pre Calga Soltan cu oștĭ, cu acela glas că mérge să lovéscă țéra Moschicéscă. Și Hanul dedése scire și la Hmil, singur să fie gata să purcéḑă asupra luĭ Vasilie Vod. Și cât aŭ sosit Sultanul, amu maĭ inte Hmil cu oștile gata era, anume spre părțile Mosculuĭ. Aŭ purces âmbe oștile cu mare taină spre Nistru. Sosind, îndată aŭ împărțit óstea : o sémă de la Soroca dirépt spre părțile Sucéveĭ; altă sémă spre Orheiŭ și Lăpușna, pân'în Prut, oste Tătăréscă cu Căzacĭ amestecată. Nespusă pradă acésta este țĕreĭ, și de prada de la Ion Vod cu puțin maĭ mică, alegĕnd de acéste cumplite vrémĭ de acmu, cu care tóte primejdiile acestuĭ pămĕnt covîrșite sînt.

26. Nu scié nimică Vasilie Vod; șeḑĕnd la Divan, una după altă véste viind, cum pradă Tătariĭ țéra, aŭ vĕḑut la ce aŭ eșit sfatul de la masă și îndeșert procitind cârțile luĭ Sefer Cazi Aga, în nădejdea a căror cărțĭ se lăsasă Vasilie Vod

27. Drâmba acéea de oștĭ, care era orînduită spre Sucéva, aŭ cuprins cât ține Soroca și ținutul Iașilor până în têrg în

---

R. 1. E : «*tare*» l. «*cu grije*». — *R. 2.* **B.** «*Ce de ambe părțile*». **E:** «*Însă de îmbe părțile*». **AA** (Raf.) «*Ce dentr'amendouĕ părțile.* — E : «*'ĭ-aŭ căḑut cu înșelăciune*». — *R. 4.* **C :** «*înșelase*» l. «*așeḑase*». — *R. 5.* E ad. «*bune și blânde*». — *R 5.* **B:** «*s'ar pâré*». **E :** «*s'aŭ pârut*». — *R. 6.* E omite după «*lor*» până la finea zăceleĭ. — *R. 6.* **B. G.** omite «*aicea*». — *R. 9.* E «*Tătarilor*» l. «*ordelor lor*». — *R. 10.* **C. E.** «*curme*». l. «*curmeze*». — *R. 12.* **G. E.** omite : «*singur*». — *R. 13.* **C :** «*când*» l. «*cât*» E «*și îndată aŭ sosit Hanul, aŭ purces oștile pe Nistru în sus.* **G:** «*și cât aŭ sosit Sultanul, iar Hmil*». — *R. 14.* **B. C. G.** «*maĭ nainte*». — *R. 14.* 24 omite: «*era*». *R. 15.* *AA* (Raf.) «*amîn lóuĕ.* — *R. 16.* **B. G.** «*o parte*» l. «*sémă*». — *R 18.* **C :** «*cu căzăcéscă*» l. «*cu cazacĭ*». — *R. 19.* E «*ne povestită*» l. «*Nespusă*». — *R. 19.* **B. G.** «*pradă ca acésta*». E: «*ca aceea*». — *R. 20.* **24** pune în parantez vorbele dela finea zăceleĭ, dela: «*alegĕnd*». — *R 23.* E : «*viindu-ĭ*». — *R. 23.* **B. E.** ad. «*atuncea*» după «*vĕḑut*». — **C :** «*aŭ veḑut și el*». — *R. 25.* E : «*acelor cărțĭ*» l. «*a căror cărțĭ*». — *R. 26.* E : «*Óstea care era*» l. «*Drâmba aceea de óste*».

Iașĭ, Hotinul, Dorohoiul, Hârlăul și Cernăuțiĭ, până în cetatea Suceveĭ, temeiul; iară aripile până în munte agiungênd. Cetatea Suceveĭ o apucasă Gavrilaș Logofĕtul și câțĭ-va boiarĭ de la țéră de se închisése acolo; aŭ dat Cazacilor și Tătarilor o sumă de banĭ. Iară den afară la țéră aŭ aflat tótă țéra pre a casă, cu dobitoc, cu hergheliĭ, de care era pre atuncĭ plină țéra. Plean, robĭ, aŭ luat fără numĕr mulțĭ, † și case de boiarĭ aŭ robit. Atuncĭ aŭ luat pre jupânésa luĭ Miron Ciogole Stolnicul, cu o cocónă a luĭ, care n'aŭ maĭ eșit den robie în vécĭ. Și aŭ perit și Stefan Murgulеț, la Cernăuțĭ, pemêntean (**пементѣан**) vestit între curte. Satele, orașele tóte arḑênd și prădând; cu acea vrăjmășie era Tătariĭ asupra țĕreĭ.

28. Iară cea-l-altă drâmbă de óste aŭ lovit Orheiul și Lăpușna și Fălciul pân în Prut. Atuncea aŭ robit casa Sturzeĭ Jignicéruluĭ, carele apoĭ aŭ căḑut și vistiérnic mare; și multe case întemeiate le-aŭ dus în robie. Iară codruluĭ Kighéciuluĭ, la Fălciŭ, fórte puțină pagubă aŭ facut Tătariĭ atuncĭ, că îndată aŭ năzuit la codrișorul lor, ce aŭ eĭ acolo, anume Kigéciul, pădure nu așia înaltă în copacĭ, că copacĭ fórte puținĭ sînt, cum éste désă și rîpósă, și de spinĭ maĭ mult de cât alt lemn crescută. Și s'aŭ apĕrat Kigéceniĭ de nu le-aŭ putut strica nimica Tătariĭ.

29. Calga Sultan singur cu coșurile, și Hmil Hetmanul cu tabĕra de la Soroca, dirept aŭ tras la Țuțora, unde Sultanul cu coșurile Tătăreseĭ aŭ descălecat; iară Hmil cu tabĕra Căzăcéscă, aŭ stătut pre Vlamnic (*).

30. Vasilie Vod vĕḑêndu-se la grijă ca aceea și spaimă ca aceea, că luasă Tătariĭ până sub têrg hergheliile, și a slujito-

---

***R.** 2.* **B. G.** *«agiungea»* l. *«agiungênd».* — *R. 3.* adaos *«o»* după **C.** — *R. 4.* **C** *«de țéră»* l. *«de la».* — *R. 5.* **B. G.** *«sémă de banĭ»* l. *«sumă».* — *R. 6.* E: *«pre toțĭ pre a casă i-aŭ găsit»* l. *«aŭ aflat tótă țéra pe acasă».* — *R. 6.* **B. G:** *«cu dobitóce»* l. *«dobitoc».* **E** ad. *«ciredĭ»* după: *«dobitoc».* — *R. 7.* **B. G:** *«fără sémă»* l. *«fără numĕr».* — *R. 8.* **C:** *«aŭ robit»* l. *«aŭ luat».* E. *«aŭ luat cu robie».* — *R. 10.* **AA** (Raf.) omite: *«Murguleț».* — *R. 13* **C:** *«Iară alta»* l. *«Iară cea-laltă».* — *R. 15.* **B:** *«aŭ fost»* l. *«aŭ caḑut».* — *R. 16.* E: *«în codrul»* l. *«codruluĭ».* — *R. 17.* **E** *«că intrând ómeniĭ în codru s'aŭ apĕrat cum aŭ putut»* omite restul până la fine. — *R. 21.* **B. G:** *«în pădurea aceea»* după: *«lemn».* — *R. 22.* **C:** ad: *«ce aŭ hălăduit»,* după: *«Tătariĭ».* **B. G:** omit: *«Tătariĭ».* — *R. 27.* E: *«in»* l *«la»* ante: *«grijă».* — *R. 27.* **AA** Raf.) *«și grijă adecă de spaimă mare».*

(*) **24**: *«Vlabnic».* — **G**: *«Vladnic.* — Cred că e Vladnicul din jud. Fălciŭ. — V. A. U. † **R. 7.** *24*: *«Plean, robĭ aŭ luat* **multe».**

rilor caĭ aŭ apucat, — aŭ pornit pre Dómna de preună cu casele boiarilor pen frînturile codrilor, pre la Căpotéşcĭ, spre cetatea Némţuluĭ; iar şi singur n'aŭ ţinut multe ḑile scaunul, ce s'aŭ mutat den Iaşĭ în nisce poiénĭ, a codruluĭ ce-ĭ ḑic codriĭ Căpoteştilor, şi s'aŭ aşeḑat acolea în codru cu curtea, lăsând puţinĭ dărăbanĭ de apĕrare curţiĭ, cariĭ, décă aŭ vĕḑut mulţimea de Tătarĭ den cés în cés adăogêndu-se, şi cu Cazaciĭ amestecaţĭ, aŭ lăsat cu nóptea curtea pustie, şi aŭ ars atuncea tot oraşul : unde şi unde aŭ rĕmas câte o dugheniţă ; curtea cea Domnéscă, casele Boiarilor şi tot oraşul, într'o mică de cés cenuşă aŭ stătut ; iară Monastirile aŭ hălăduit, că n'aŭ vrut căzaciĭ să dodeiască, den porunca luĭ Hmil Hĕtmanul, şi Tătariĭ n'aŭ putut, că era şi ómenĭ cu sinéţe închişĭ pren Monastirĭ. Numaĭ la Mŏnastirea Treisfetiteleĭ, ómeniĭ ce aŭ fost acolo închişĭ, acolo aŭ avut primejdie; că arḑênd tîrgul, den para foculuĭ s'aŭ aprins şi Monastirea. Dece aŭ căutat o sémă de ómenĭ, de arşiţa şi de gróza foculuĭ, a eşi pre o portiţă ce este în zidiŭ spre Heleşteul oraşuluĭ, şi acolo aŭ luat pre mulţĭ ómenĭ în robie Tătariĭ şi mulţĭ ómenĭ s'aŭ şi înnecat în heleşteŭ de gróza robieĭ.

31. Aŭ oblicit Sultanul şi Hmil Hetmanul de fuga luĭ Vasilie Vod, şi aŭ trimis un Mârzac la Vasilie Vod întrebându'l, că ce aŭ fugit den scaun? (De şagă lucru este întrebarea ca acésta pe vreme ca aceea!) Decĭ, şi Vasilie Vod, dăruind bine pre Tătarul, aŭ trimis de la sine boiarĭ la Sultanul pe Ghica

R. 1. **C.** *«aŭ luat»* l. *«apucat»*. — *R. 1.* B : *«Dómnă-şĭ»* l. *«Dómna»*. – *R. 1.* **B. G :** *«împreună»* l. *«depreună»*. — E omite : *«deîmpreună cu casele boiarilor»*. — *R. 3.* **B. G :** *«Apoĭ* l. *«iar»*. — *R. 3.* **B. G :** ad. *«Vasilie Vod»* după: *«singur»*.— *R. 3.* E : *iar el încă mult n'aŭ putut râbda să şéḑă în scaun.* — *R. 5.* **B. G :** ad: *«în Iaşĭ»* după : *«lăsând»*. — *R. 6.* **C. AA** (Raf.) *«de pază la Curte»*. — *R. 7.* E omite : *«amestecaţĭ»*. — *R. 9.* E : *«têrgul»* l. *«oraşul»*. **C.** ad : *«Iaşilor»*. — *R. 9.* E. *«remăsése»* l. *«remas»*. — *R. 9.* **E** *«câte o căscióră»* l. *«dugheniţă»*. — *R. 10.* **C:** *«boiaresci»* l. *«boiarilor»*. — *R. 11.* **B.** *«s'aŭ făcut»* l. *«aŭ stătut»*. – *R. 13.* **AA** (Raf.) *«pusce»* l. *«senéţe»*. — *R. 13.* **C. AA** (Raf.) omite : *«închişĭ»*. — E: *«că se apĕra ómenĭ cu senéţe de pen mŏnăstirĭ.* — *R. 15.* **B. G :** *«le aŭ venit primejdie»* l. *«aŭ avut»*. —*R . 17.* **AA** (Raf.) *«dogorélă»* l. *«arşiţa»*. — *R. 18.* **B. G :** *«pen zidiŭ»* l. *«în zidiŭ»*. — *R. 18.* **B. E.** ad. *«despre Bahluĭ»* după : *«zid»*. — *R. 18.* **E.** alteră fórte acest pasagiŭ — *R. 20.* **C.** ad.: *«foculuĭ şi a robieĭ»* după : *«gróza»*.— E. *«s'aŭ innecat să nu-ĭ ié în robie.* — *R. 21.* E. *«aŭ înţeles»* l. *«oblicit»*. — *R. 22.* **C. E. AA** (Raf.) adaugă : *«Sultanul»* după : *«trimes»*. — *R. 24.* **E. G. B.** *«la»* l. *«pe»* ante : *«vréme»* — *R. 24.* 24 omite : *«şi»*. -- *R 25.* **B.** E: *«mărzacul»* l. *«Tătarul»* B adaoge după : *«marzacul»* vorba : *«acela»* ca şi **G.**

Vornicul de țéra de gios, iară la Hmil pre Ciogolea Spătarul cel mare și aŭ tocmit lucrul cu Sultanul cu darurĭ, și nu cu puținä cheltuélă. Și de atuncĭ aŭ legat Vasilie Vod baniĭ ce se daŭ Sultanilor den an în an, și cabaniță și câte..... pungĭ de banĭ. Iară luĭ Hmil Hĕtmanul, maĭ inte încă de acéstă vréme întrasă în gînd cuscria cu Vasilie Vod, și pomenind și maĭ inte, încă pren Ciogolescĭ, cu solie, pentru fata luĭ Vasilie Vod, Rucsanda, numaĭ ce i-aŭ căutat luĭ Vasilie Vod a așeḑa și logodna feteĭ sale Rucsandeĭ după Timuș feciorul Hĕtmanuluĭ Hmil și cu câte-va darurĭ și luĭ.

32. În..... ḑile aŭ purces și Sultanul și Hmil de la Țuțora, spre locurile sale, iară țéra aŭ remas prădată, pen multe locurĭ pustie, schimbată den fericirea acea de'ntĕiŭ. Aŭ eșit și Vasilie Vod den codru în scaun, S'aŭ prilejit atuncea în bejeniile acéle și mórtea luĭ Todirașco Logofĕtul. Făcut'aŭ Vasilie Vod câtă-va jalbă la Împĕrăție, pre Tătarĭ pentru stricăciunea țereĭ, ce nice un folos n'aŭ făcut.

Dărăbaniĭ, la acea fugă a luĭ Vasilie Vod den scaun, era gata să jăcuéscă carele céle Domnescĭ. Ce după ce s'aŭ așeḑat Vasilie vod în scaun s'aŭ făcut a le face căutare, încins cu sabia, și Némțiĭ ce avé den poruncă gata cu sinéțele pline, întêĭ aŭ luat Dărăbanilor armele, apoĭ pe toțĭ cu capetele lor depreună i-aŭ închis, pre uniĭ pen temniță, pre alțiĭ 'i-aŭ trimis la Ocnă, și cu alte pedépse 'i-aŭ certat. Și de atuncĭ aŭ purces țéra tot spre rĕŭ (**ρρκ8**), den an în an până astă-ḑĭ!

33. Nu cu o certare numaĭ cértă dirépta mânie a luĭ Dumneḑeŭ, décă să pornésce spre vre-o țéră; că după eșitul Tătarilor, aŭ lovit mare omor în ómenĭ, și aicea (*) în oraș și pen țéra tótă.

R. 1. E : «*Vel Spătar*». — *R. 4.* **B. G :** omite : *și câte ... pungĭ de banĭ*». — **C :** *și.... pungĭ de banĭ*». — E : «*și alte pungĭ de banĭ*». — *R. 9.* E : «*fiiceĭ*» l. «*feteĭ*».— *R. 9.* **B.** adaoge : «*Dómneĭ*» ante : «*Rocsandeĭ*». -- *R. 10.* E : «*multe*» l. «*câte-va*.— *R. 11* E : «*După ce aŭ purces de la Țuțora și Sultanul și Hmil*». – *R. 12.* E omite de la : «*iară*» până la : «*Aŭ eșit*». — *R 14.* E. «*la*» l. «*în*» ante : «*scaun*».— *R. 16.* E : «*multă*» l. «*câte-va*». - *R. 17.* **B. G:** omit : «*pre Tătarĭ*». — **C.** ad : **după** : «*pentru*» vorba : «*prada și*». **E :** «*pentru prada țereĭ.* — *R. 18.* **B. G :** «*n'aŭ putut face*» l. «*n'aŭ făcut*». — *R. 18.* **C.** pune aci zacéla *33.* *R. 19.* **B. G :** «*Iar*» l «*Ce*» ante : «*după*». *R 21* **B. G :** omit : «*den poruncă*». — *R. 24.* **B. G :** «*iaŭ pedepsit*» l. «*i-aŭ certat.* – *R. 25.* **(A A)** Raf. : «*din ceas în ceas*» l «*den an în an*». — *R. 26.* **C** pune aci zăcéala 34. — *R. 28.* B. . «*aice în Iașĭ*» l. «*în oraș*».

(*) Éată încă o dovadă că Mi on Costin scrié în Iașĭ acest létopiseț.

34. La anul, Hmil Hĕtmanul cu mare mulțime de oștĭ Câzăcescĭ, și singur Hanul până cu ,ο (70,000) de Tătarĭ, strînsă óștea și de pre la Cerkezĭ și de la tótă Dobrogea, aŭ purces asupra Craiuluĭ Leșesc, cărora oștĭ Craiul Leșesc Cazimir le-aŭ eșit înainte la un trăgușor, anume *Berestlicico*, cale de a treia ḑi de la Camenițǎ, în sus, cu (,м) 40,000 de óste Leșéscă, în care óste m'am prilejit și eŭ.

35. Nu era tóte Voivoḑiile sosite, nice Litfa, că Litfa avé de Cazaciĭ de peste Nistru mare dodĕială. Și aŭ eșit Craiul, cu acela rĕsboiŭ, biruitor și asupra Tătarilor și asupra Căzacilor, cât aŭ căutat Hanuluĭ a lua fuga și luĭ Hmil Hetmanul a-șĭ lăsa tabăra cu tótă óstea. De care isbândă a Léșilor décă aŭ înțeles Vasilie Vod den Ionășcuță, Pârcălabul de Hotin, l'aŭ îmbrăcat cu haină cu sobolĭ, avênd nădéjde că cu acea isbândă a Léșilor va hălădui de cuscria luĭ Hmil.

36. Iară nu s'aŭ tăiat cu atâta rĕutățile Léșescĭ, că apoĭ la anul după isbânda de la Beresticico, așia aŭ perit de rĕŭ óstea Leșéscă de Cazacĭ și de Tătarĭ, lăsațĭ Léșiĭ în nădejdea păceĭ, ce se făcuse la **Б'кладцеркок** (Bela-Țercov *) cât nice Hĕtmanul, nice un cap, nice un suflet, oĭ ḑice, den 8,000 de óste pedéstră ce era, n'aŭ hălăduit; și den óstea călăréță, ce era până la 12,000 de ómenĭ, fórte puținĭ, de ceĭ de gĭos încă de or hi scăpat cineva, încungiurațĭ de tóte părțile de Tătarĭ, iară ce era frunte, tot sub sabie aŭ mĕrs. Că așia așeḑase Hmil cu Sultanul, cum la acela rĕsboiŭ un rob su nu iea Tătariĭ, ce tot sub sabie să puie, să se maĭ împuținéze ómeniĭ

R. 1. **C :** pune 35 l. 34. — *R. 4.* E ad. «*Casimir*» după: «*leșesc*» și omite restul zaceleĭ și din cea următórc. - *R. 5.* **B. C. G.** E «***de treĭ ḑile***» l. «***de a treia ḑi***». — *R. 7.* **B. G :** «***têmplat***» l. «***prilejit***». — *R. 8.* **C** pune zac 36. l 35. — *R. 8.* **C :** «***Litva***» l. «***Litfa***». *R. 8* **C :** «***avé de la Cazacĭ***» l. «***avea de***». — *R. 9.* **24** ad. «*leșesc*» după «*Craiul*». — *R. 10.* **E.** omite de la «*Cazacilor*», până la punct. *R. 11.* **C :** «***cât i-aŭ căutat Hĕtmanuluĭ Hmil și Hanuluĭ a'șĭ lăsa tabăra a fugi cu tótă óstea***». -- *R. 13.* **C.** «***décă aŭ sciut***» l. «***décă aŭ înțeles***». — *R. 13.* E «***dentru***» l. «***den***». — *R. 14.* **C** ad. «***îndată***» ante: «***l'aŭ îmbrăcat***». -- *R. 16.* **C** pune zac. 37 l. 36. — *R. 16.* **B. G :** «***nu s'aŭ curmat***» l. «***tăiat***». — *R .16* **B. G :** «***că iar***» l. «***că apoĭ***». — *R. 18.* E ad. «***fiind***» după. «***lăsațĭ***». — *R 19.* **B. G.** scriŭ numaĭ românésce: «***Biserica Albă***» — *R. 19.* Acéstă parantesă nu este în 24. — *R. 22.* E «***de ceĭ maĭ de gios***» l. «***de ceĭ de gios***». —**B. G.** «***încă de ceĭ de gios.*** — *R. 25.* «**24 B. G. AA** (Raf.) «***cu Soltanil***» l. «***Sultanul***». — *R. 25.* **C** ad.: «***măcar***» după: «***resboiŭ***». — *R. 26.* E: «***ce pe toțĭ să-ĭ taie***» l. «***tot sub sabie să pue***».

de óste den ţéra Leşéscă. Şi acolo aŭ perit şi singur Hĕtmanul Kalinovski şi cu fecĭorul luĭ, carele îl avé numaĭ pre acela.

37. Şi într'acesta an aŭ căutat a face luĭ Vasilie Vod şi veselia fieĭ sale Rucsandeĭ după Timuş, feciorul luĭ Hmil Hĕtmanul Căzăcesc, în anul.....

38. Mare netocmélă în de potriva caselor şi a hirelor! Acéstă parte era o domnie de 18 anĭ şi Impĕrăţieĭ cu bivşugul şi cu cinstea semĕnătóre. Iară cea-l-altă parte, de doĭ anĭ eşită din ţĕrănie. Ruscele cu *Lado! Lado!* pren tóte unghiurile. (†). Ginerele singur faţa numaĭ de om, iară tótă hirea de hiară.

39. Insă câte trebuia la o nuntă Domnéscă, nimica n'aŭ lipsit. Şi după câte-va sĕptemânĭ ce aŭ şedut Timuş aice în Iaşĭ, cu asauliĭ, (**асаѹлій**) polcovniciĭ şi atamaniĭ sĕĭ, şi nepoţiĭ luĭ Vasilie Vod, fecĭoriĭ luĭ Gavril Hĕtmanul şi a luĭ Gheorghie Hĕtmanul şi den feciori̇ĭ de boiarĭ de ţéră, Neculaĭ Buhuş şi Ión Prăjescul, acolo în Céhrin pentru Timuş zălog aŭ purces cu Dómna-şĭ; iară Vasilie Vod aŭ rĕmas îndată la prepusurĭ la Turcĭ pentru urît numéle Căzacilor de dênşiĭ: şi la megiéşĭ îndată la zarve, ales la Mateĭ Vod nepriétenul vechiŭ, care siindu-se de unirea luĭ Vasilie Vod cu Cazaciĭ, şi la Turcĭ amesteca Domnia luĭ Vasilie Vod şi cu Racoţi aŭ stătut îndată în sfaturĭ, că amênduror era învrăjbit Vasilie Vod,

---

R. 2. 24 omite: «*pre*» ante: «*acela*». — *R. 3.* In **C** este 38. l. 37. — *R. 3.* **B. G.** «*i-aŭ cădutat*» —E: «*aŭ cădutat şi luĭ Vasilie Vod a face nunta*».—*R. 4.* C. «*nunta*» l. «*veselia*». -- E: «*nunta feteĭ*» l. «*veselia fieĭ*». — *R 6.* B.C. G. E. omit: «*in anul*». — *R. 7.* **C** ad. după: «*parte*»: «*a luĭ Vasilie*», şi omite: «*o domnie*». — *R. 7.* **AA** *(Raf.)* ad.: «*ca o*» după: «*şi*» *(şi ca o împĕrăţie)*; pune; «*birşugurĭ*» l. singular. - **24** — **E:** «*cu birşug*». — *R. 8* **AA** (Raf.): «*asĕmănătóre*» l. «*semănătóre*».— C: «*asemănătóre domnie*».– *R. 8.* **C.** ad.: după: *parte*: «*a luĭ Hmil*». — *R. 9.* **C. G.** «*preste*» l. «*pren*». — *R. 10.* **E:** «*mirele*» l. «*ginerile*». — *R. 10.* **B. G. E.** «*chip*» l. «*faţă*». — *R. 11.* C omite: «*nimica*». — *R. 13.* B. «**саѹлиї**» **C:** «**асаѹлиї**». — *R. 13.* B: «*tamaniĭ*» l. «*Atmaniĭ*». — *R. 15.* **B. G.** omit: «*şi a luĭ Gheorghie Hĕtmanul.* — *R. 16.* **B. G.** ad. după: «*Prăjescu*» vorba: «*toţĭ*» **E.** ad. după: «*Prăjescu*»: «*aŭ şedut*». — *R 18. 24*: «*cu Turciĭ*» l. «*la Turciĭ*». **AA** (Raf.): «*de la Turcĭ.*» — *R. 19.* **AA** (Raf.). «*vecinĭ*» l. *megiéşĭ.* — *R. 22.* **24** omite: «*îndată*». - *R. 22.* **C:** «*in vrajbă*. **E. AA** (Raf.). «*că cu amândoĭ era învrăjbiţĭ*» l. «*învrăjbit*».

(†) Ce vré să ḑică Miron Costin aicĭ? *Lado-Lado* este a divinitatea slavă de care gr*ă*ésce cronica manuscrisă din Codex Urechia la pag. 16 verso: **«Ладо, пре ачеста ꙟл аке́ Дѹмнезеѹл веселіеи ши а бѹней норочирй; ачестѹна ꙟй адѹчеа жъртвъ каріи съ гътіа съ факъ нѹнтъ пъръндѹ-ле къ кѹ ажѹторюл лѹй Ладо зшй вор къщига́ веселіа фрѹмоасъ ши віацъ кѹ драгосте.»**

și amêndoĭ se siiaŭ de acĕ unire, ales când audia Racoți soliĭ ca acéle de la Vasilie Vod, cum 'ĭ-aŭ trimis pre Stefan Gheorghie Logofĕtul, într'un rênd, poruncindu'ĭ să șédă mălcom Racoți, că'l va face de va vĕrsa (vrăsa) nesce galbenĭ Tătarilor, și la ce va sosi lucrul el va vedea. Și se prilejise și solul unul ca acéla, care, neavênd coconĭ, de atuncĭ și luasă gând spre Domnie și maĭ multe adăogé spre vrajbă și în locul trébilor stăpânu-sĕŭ, în soliĭ, aŭ aședat tréba sa spre Domnie și la Racoți și la Mateĭ Vod.

40. Precum munțiĭ ceĭ înalțĭ și malurile céle înalte, când se năruesc de vr'o parte, pre cât sînt maĭ nalțĭ, pre atâta și durât fac maĭ mare când se pornesc, și copaciĭ céĭ maĭ nalțĭ maĭ mare sunet fac când se obóră, așia și casele céle înalte și întemeiéte cu îndelungate vrémĭ, cu mare rĕsipă purced (пȣрчѥгȣ) la cădére, când cad. Intr'acela chip și casa luĭ Vasilie Vod, de atâța anĭ întemeiétă, cu mare cădére și rĕsipă, și apoĭ și la deplină stingere aŭ purces de atuncia.

41. Stefan Gheorghie, care era Logofĕt mare la Vasilie Vod după mórtea luĭ Toderașco Logofĕtul, — sciind Vasilie Vod pre tată-sĕŭ, Dumitrașco Logofĕtul, la atâtea Domniĭ boiar vestit, cu ocine întemeiéte, care nice o casă în țéră moșiĭ ca acéle, ocine, sate, curțĭ, n'aŭ avut — după ce 'șĭ-aŭ gătit lucrurile spre Domnie, precum s'aŭ pomenit maĭ sus, la Racoți și la Mateĭ Vod, aŭ legat voróva și cu o sémă de boiarĭ de țéră, și cu Ciogolésciĭ anume și cu Stefan Sĕrdariul, cuprindêndu'ĭ cu giurămênt să ție taĭnă, aŭ ales cu sfatul lor, numaĭ să aducă oștĭ Unguresci și Muntênescĭ asupra luĭ Vasilie Vod.

42. Sunasă amu den la câțĭ-va la uréchile luĭ Vasilie Vod acéstea, și întêiŭ de la un Turc de la Focșanĭ; și de la Muntênĭ încă 'ĭ-aŭ scris, ce n'aŭ credut Vasilie Vod.

R. 2. **B. C. G.** «*Că*» l. «*cum*». — *R. 5.* **B**: «*la ce va veni lucrul el va vede*». — C. omite: «*lucrul*». — **E. G**: «*și la ce va sosi el va vedé*». — *R. 8.* **G.** omite: «*sa*» după: «*tréba*». — *R. 11.* C: se «*ponorĕsc*» l. «*năruesc*». — *R. 11.* **C** omite: «*pre cât sînt maĭ nalțĭ*». — *R. 12.* **B C G**: «*când se obóră*» l «*se pornesc*». — **AA** (Raf). «*când cad*». — *R. 18.* 24 adaogă de prisos: «*logofĕtul*» după «*Gheorghe*». — *R. 19.* 24 omite: «*Vasilie vod*». — *R. 21.* C «*care nice un boiariŭ*» l. «*care nicĭ o casă*». — *R. 21.* **C.** omite: «*ca acele*» și «*curțĭ* — *R. 24.* 24 pune «*in*» l. «*de*» ante: «*țéră*». Asemene: **AA** Raf. — *R 26.* **C** omite: «*lor*». — *R. 28.* *Amu* lipsesc: prin celelalte codice afară de 24. — *R 28.* **C** «*de la*» l «*den la.* — **AA** (Raf.): «*den câți-va*». — *R. 29.* 24 omite de: «*de*» nainte «*la*» ante: «*Focșanĭ*».

43. Spun istoriile de Pir, Impěratul Epiroților, că fiind într'un rěsboiŭ la țéra Italieĭ, în protiva Rômlénilor, âmblând Pir Impěratul în fruntea oștilor séle, tocmindu-șĭ óstea, și mutându-se și într'o aripă și într'alta, unul din copiiĭ luĭ ce păzia s'aŭ apropiat și 'ĭ-aŭ ḑis: «Să iéĭ aminte, Impěrate, pre cel Rômlean pre un cal negru, den toțĭ ośténiĭ; altă nemică nu păzésce, numaĭ 'șĭ-aŭ pus pre Impěrăția ta ochiĭ, orĭ în cătro te întorcĭ, el tot aceea păzésce și cércă când de când să vie asupră'țĭ cu sulița gata». Aŭ respuns Pir copiluluĭ: «Cu anevoie este hie căruia a se feri de ce éste să hie!» Așia se póte ḑice și de Vasilie Vod; Domn cu pază și pre la tóte porțile și în tóte părțile, nu s'aŭ putut ferì de ce era să'ĭ vie asupra; și maĭ ales de primejdia den casă, fórte cu anevoie a se ferì hie-căruia.

44. Măcar că intrasă la un sfat ca acela și Cisgolésciĭ și Stefan Serdariul, iară șagă le părea a sfătuì nesce lucrurĭ ca acéle; ce ședé uĭtațĭ, gândind că nu va nasce nimică dintr'acéle sfaturĭ. (*) Iară Stefan Gheorghie Logofětul vědênd ce soțiĭ aŭ dobândit la acela sfat, aștepta den ḑi în ḑi să se vădéscă sfatul lor despre Ciogolea Spătariul, la beție; că la câte-va mése, bat, maĭ vědià lucrul. Ce nimea nu lua aminte un lucru care în gând nu încape. Decĭ, aŭ păzit singur Stefan Gheorghie Logofětul tréba care o luasă, și însemnasă ḑua oștilor Unguresci și Munténesci, să iasă în țéră tocma în sěrbotorile Paștilor.

45. (*) Ișĭ trimisése Stefan Gheorghie Logofětul giupânésa la țéră, în pildă că o trimite pentru trebile caseĭ; iară el, tocmaĭ în ḑua când se cântă în biséricǎ canonul sfântuluĭ Andreĭ de

---

R. 3. **G**: «*tocmind óstea*» l. «*tocmindu'și*». – *R. 4.* **B. G. C. E**: «*într'o parte*» l. «*aripeĭ*». *R. 4.* **B**: **G** «*un copil din ceĭ ce păzia pre impěratul*». — *R. 8.* **24** «*când și când*». — *R. 10.* **B**: «*fie-cuĭ*» l. «*hie-căruĭ*» -- *R 10.* **C**: «*să pață*» l. «*să fie*». — E: «*de ce va să fie*». *R 11.* **C** ad.: «*fiind*» înainte de «*Domn*».— *R. 12.* 24 omite: «*și in tóte părțile*» – *R. 14.* **C** ad.: *éste* dupe: «*căruia*». — **AA** (Raf.): «*este fie-căruia*. — *R. 19.* **G**: «*să se sfetească*» l. «*să vedească*» — *R. 28.* **C**: «*când cântă biserica*». – *R. 28.* **G.** omite: *Beserica*. — *R. 28.* **C.** E. Andreiŭ **Крискін.** **G**: Canonul s-tuluĭ **Крискаго**.

(*) A vedé la fine documentele din care se constată aflarea luĭ Ciogole la Curtea munténă. V. A. U.

(*) Codex B pune aci titlul noŭ: «*Când ș'aŭ luat ḑua bună Stefan Gheorghie Logofětul de la Vasilie Vod, și apoĭ aŭ venit cu oștĭ asupră'ĭ*».

la Crit, (*) la 8 césurĭ de nópte, gătindu-se Vasilie Vod de biséricǎ, ăncǎ nime den boiarĭ nu venisǎ la Curte, aŭ mânicat sǎ'şĭ ia ḑua bunǎ, dându'ĭ scire de a casǎ cu hârtie scornitǎ cǎ'ĭ éste gĭupânésa spre mórte. Şi întrebând Vasilie de Postelniceĭ, cine den boiarĭ éste afarǎ, 'ĭ-aŭ spus Postelniceiĭ cǎ éste Logofĕtul cel mare, dvorésce sǎ'şĭ ea ḑua bunǎ, cǎ 'ĭ-aŭ venit véste de bóla fórte grea a giupâneseĭ. Sǎ hie ḑis Vasilie Vod: «Ce om fǎrǎ cale-ĭ Logofĕtul! sciindu'şĭ gĭupânésa bolécǎ şi a nu o ţine aice cu sine!» Şi aŭ ḑis sǎ intre sǎ'şĭ iea dua bunǎ. Aŭ intrat Stefan Gheorghie Logofĕtul cu faţǎ sornitǎ de mare mǎhniciune, şi 'şĭ-aŭ luat voie sǎ mérgǎ spre casǎ'şĭ. Spun, sǎ hie ḑis Vasilie Vod: *Sǎ afle lucrul pe voia sa.* Nesciutoriŭ gândul omuluĭ spre ce menésce! Indatǎ fǎrǎ nimicǎ zǎbavǎ, ca cela cu grije, (şi nu cu bie-ce grije!) aŭ purces îndatǎ de olac; şi într'aceeaşĭ ḑi aŭ sosit la Bogdana, la satul sĕŭ, sub munţĭ; şi amu era şi óstea Ungurésca, tótǎ cu Kemini Ianâşĭ, pe potecǎ, şi óstea muntenéscǎ la Ròbna, cu Diicul spǎtariul.

46. Spun de Vasilie Vod cǎ den besérica l'aŭ lovit gândurĭ de purcesul Logofĕtuluĭ aşia fǎrǎ nǎdéjde. Şi aşia'şĭ (**ашд ші**) de a doua ḑi dupǎ purcésul luĭ aŭ început a vedére a suna glas de Ungurĭ şi de Muntéнĭ. La care sunete, vĕḑêndu-se Ciogolésciĭ cuprinşĭ şi lǎsaţĭ de Logofĕtul cu care 'şĭ sciea voróva, aŭ stǎtut la grijǎ ca aceea cât pre pǎşitul lor şi pre cǎutǎturǎ, cine le-ar hi luat séma, le-ar hi cunoscut îndatǎ vina. Ce, mirându-se, cum or face? sǎ fugǎ sǎ'şĭ lase casele cariĭ era cu totul aice în Iaşĭ? Greŭ şi a doua mórte éste! Ci ḑilele lor sfîrşite póte hi, cum se ḑice, s'aŭ apucat de altǎ îndreptǎturǎ, scriind un rǎvaş Ciogolea Spǎtariul, la Vasilie Vod într'acesta chip:

47. *«Milostive Dómne!*

«Eŭ unul din slujitoriĭ ceĭ streinĭ, mâncând pânea şi sarea Mǎrieĭ

R. 6. 24 : *«sǎ ié»* l. *«sǎ-şĭ ié»*. — *R. 7* C : *«a Giupânései'şi* l. *«giupâneseĭ»*. — *R. 7.* AA (Raf.) *«spun sǎ fie ḑis»* l. *«sǎ hie ḑis»*. — *R 12.* C : *«a casǎ'-şi* l. *«spre casǎ-şĭ»*. — *R. 16.* B. G : *«şi atunci»* l. *«şi amu»*. — C. omite : *«şi amu»*.— *R. 17.* C : Rŏmna (Ржмна). *R. 20* C : *«fǎrǎ de nedéjde»*. l. *«fǎrǎ nǎdejde»* — *R. 20.* C : *«Şi aşia a doua ḑi»* l. *«şi aşia-şi»* — *R. 22.* C : *«aerea a suna glas»* B : *«a vedére a suna glas»* G : *«a suna a vedére de Ungurĭ»*. *R 24.* C : *«pǎşitura»* l. *«pǎşitul»*.— *R. 28* C ad : dupǎ : *«lor»* : *«céle firşite»* şi omite : *«póte fi»*.— *R. 32.* C. omite : *«Unul : «Eŭ dentru slujitoriĭ Mǎrieĭ tale»*.

(*) Acésta ne dâ data esactǎ de : Mercurĭ 23 Mart. 1653. a 5-a sĕptĕmânǎ din postul mare. V. A U.

Tale de atâția anĭ, ferindu-mĕ de osîndă să nu'mĭ vie asupră pentru pânea și sarea Măriei tale, care o mănânc dintr'atâța anĭ, îțĭ fac scire pentru Stefan Logofĕtul cel mare, că'țĭ éste adevĕrat hiclén, și s'aŭ ag'uns cu Racoți și cu Domnul Munténesc, și sînt gata oștile și a luĭ Racoți și a luĭ Mateĭ Vod să vie asupra Măriei tale, de care lucru adevĕrat, adevĕrat să credĭ, Măria ta, că nu éste într'alt chip».

48. Și décă aŭ scris rĕvașul intr'acesta chip Ciogolea Spătariul, aŭ chiămat la sine pre Egumenul de la Aron Vodă anume Iosaf, care era pre acéle vrémĭ pe la toțĭ boiariĭ duhovnic, și cu ispovedanie giurând pre Egumenul să nu'l vĕdéscă cine éste, și întĕiŭ să aréte rĕvașul la Iordachi vel Visternic, apoĭ la Domnie, l'aŭ legat cu mare giurămênt așia să facă. Mirându-se Călugărul de un lucru ca acéla, aŭ mers cu rĕvașul acela la Iordachi Visternicul, care, décă aŭ înțeles, și sciind cum s'aŭ sunat acéstea și dentr'alte părțĭ, îndată aŭ stătut la mare voie ré (ρρѧ) ca un om întreg ce era la tótă hirea. S'aŭ lepădat îndată de răvaș, și aŭ dis Egumenuluĭ numaĭ să mérgă să dea rĕvașul la Domnie. Aŭ mĕrs Călugărul cu acéla rĕvaș și l'aŭ dat luĭ Vasilie Vod. Și îndată ce l'aŭ înțeles, s'aŭ simțit cuprins de primejdiĭ, și aŭ stătut cu mare strînsóre asupra Călugăruluĭ, să'ĭ spuie de la cine aŭ eșit acela rĕvaș. Aŭ stătut Călugărul de'ntĕiŭ fórte tare, primind și mórtea, iară a vĕdi nu póte, că era dat cu taină de ispovédanie răvașul. Și décă s'aŭ strîns boiariĭ la sfat, și arĕtând Călugăruluĭ și munca, Vasilie Vod, ca pentru un lucru ca acela ce se atingea de Domnie și de atâtea case, deciĭ, luându'șĭ Egumenul și de la Vlădica Varlaam, care era Mitropolit pe atunciĭ, deslegare, aŭ spus Călugărul anume cine aŭ dat răvașul. Și îndată chiămând Vasilie Vod pre Ciogolea Spătariul, 'ĭ-aŭ spus tóte de a mĕnuntul, și cum éste și Stefan Sĕrdariul tot intr'acela sfat.

49. Cu puține cuvinte 'i-aŭ mustrat Vasilie Vod pre amîndoĭ Ciogolésciĭ. Ce eĭ amdêndoĭ se apĕra tare, că n'aŭ primit acéste, ce 'i-aŭ fost tot cu credință, și de i-ar trimite unul mă-

---

R. 1 G *«dentr'atâția aĭ»*. — B *«de atâția aĭ»* l. *«de atâția anĭ»* — R. 3. C: *«că éste»* l. *«că-țĭ éste»* — R. 8. B. G. AA (Raf). E omit: *«într'acesta chip»*. — R. 9 C: *«pre un egumen»* l. *«pre egumenul»*. — R. 9. G: *«de la mŏnăstirea luĭ Aron»* l. *«de la Aron»*. — R. 10. B. G *«tuturor boiarilor»* l. *«pe la toțĭ*. — R. 11. C: *«duhovnic»* l. *«egumenul»*. — R. 12. C. G omit: *«Vel»*. — R. 18. C: *«Călugărului*» l. egumenuluĭ. — R. 31 B. G: *«tot într'acelc gînd și într'acela sfat*. — R. 33. 2A omite: *«tare»*. — R. 34. C: *«cumcă i-aŭ fost»* l. *«ce 'ĭ-aŭ fost»*.

cară dintre dînşiĭ să aducă de grumajĭ pre Stefan Gheorghie Logofĕtul. Să fie ḑis Vasilie Vod : «In zadar acéstă slujbă acum! să'mĭ fie spus acéstea până era în Iaşĭ Logofĕtul. «Decĭ, pre Ciogoléscĭ 'i-aŭ pus la închisóre ; iară în urma Logofĕtuluĭ aŭ răpeḑit pre Sculi, apoĭ pre Iacomi, ce era Vătav de Aproḑĭ, şi pre *Alexandru Costin*, cu carte la dînsul să vie cum maĭ curĕnd la curte, pentru marĭ trebĭ, ce aŭ nemerit de la Impĕrăţie. Insă la maĭ marĭ grijĭ aŭ stătut Vasilie Vod, de Sĕrdariul, fiind atâtea oştĭ, pe acéle vrémĭ, şi margenea tótă pre séma luĭ. Ce îndată aŭ scris cărţĭ şi la Serdariul Stefan să vie cum maĭ de sîrg la curte.

50. Se prilejise maĭ inte de acéstea începuturĭ o trébă de care învĕţase Vasilie Vod pre Sĕrdariul să gătéze nesce stégurĭ de slujitorĭ să fie găta, şi când i-ar da scire să purcéḑă cu o sémă de ómenĭ la câmpĭ peste Nistru, că-şĭ deschisése calea negoţitoriĭ Grecĭ care âmblaŭ la Mosc pentru sobolĭ, pre la Tighinea, pentru greul vămeĭ, şi făcé scădére vămeĭ aicĭ în ţéră. Ce pusése gând Vasilie Vod să'ĭ sperie de pre acela drum peste câmpĭ. Cu prilegiul aceĭ trebĭ, scriind Vasilie Vod la Sĕrdariul să vie cum maĭ de sîrg la curte, şi pornind cărţile, dederă scire că iată şi Sĕrdariul aŭ sosit la curte. Spun, că după ce s'aŭ apropiatŭ de oraş Stefan Sĕrdariul, şi l'aŭ tîmpinat o slugă a luĭ, i-aŭ spus de tóte ce se sunasă în trăg şi la curte, şi cum aŭ purces Logofĕtul cel mare din Iaşĭ, şi multe amestecăturĭ sînt şi cuvinte de Ungurĭ; să hie stătut mult în gândurĭ Sĕrdariul intra-va în tîrg aŭ întórce-se-va înapoĭ? Şi'ĭ ḑicea o slugă a luĭ : «*întórce-te, giupâne, că nice la un bine nu mergĭ!*» Iară osînda trage la plată : aŭ biruit gândul, să intre în tîrg ; şi îndată cum aŭ sosit la gazdă, nimică zăbăvind, aŭ mers la curte.

51. Vasilie Vod cum aŭ înţeles de Sĕrdariul, c'aŭ venit la curte nu s'aŭ încreḑut de-o-dată, ce în douĕ-treĭ rândurĭ aŭ

R. 7. C: «*de sirg*» l. «*curĕnd*». — *R. 7* G: «*ce ne-aŭ nemerit*» l. «*ce aŭ nemerit*». — *R. 9.* **B. G** : «*pentru sĕrdariul*». l. «*de*» — *R 10.* **G** : «*în seama*» l. *pre séma* — *R. 14* **B. G** : omit : «*să hie gata*». — *R. 15.* **C** : «*câmp*» l. *campĭ*». — *R. 19.* **C. G** «*drumurĭ*» l «*drum*». — *R. 19.* **C** : «*de pre câmpĭ*». — «*peste câmpĭ*». — *R. 30.* E omite : «*nimica zăbovind*» Ad. «*şi*» după «*aŭ*» : «*aŭ şi mers*». — *R 31.* C pune zăcéla 52. l. «*51*». — *R. 32.* **B** : «*de venirea sĕrdariuluĭ*. l. «*Sĕrdariul*». — C : omite «*c'aŭ venit*». — *R. 32.* **E** : «*ce unul după altul*» l. «*în 2—3 rĕndurĭ*».

trimis să vēḑă adevĕrat aŭ sosit? Ce décă aŭ sciut că éste în Divan, adevĕrat, îndată aŭ eșit în Spătărie și 'l-aŭ chiamat la sine la adunare, și i-aŭ spus Vasilie Vod cum aŭ fost scris și cărțĭ să vie pentru tréba aceea care s'aŭ pomenit maĭ sus. Ce maĭ bine éste că aŭ venit singur.

53. L'aŭ întrebat după acéste și de lucrurile ce se vēdesc despre Ungurĭ, cu amestecăturile luĭ Stefan Gheorghie Logofĕtul, scie ceva orĭ ba? Tare s'aŭ apucat Sĕrdariul că nu scie nimică, cu mare giurămĕnturĭ: și cum să hie el amestecat la unele ca acéle spre rĕul stăpânuluĭ sĕŭ? ḑicĕnd cu glas: cine aŭ fost, Dómne, maĭ creḑut la Măria ta și *cinstit ca mine, și m'aĭ scos den obiéle, și den sărac m'aĭ îmbogățit?*» I-aŭ ḑis Vasilie Vod: «*Aşia sciŭ și eŭ!*» 'I-aŭ ḑis să mérgă să grăéscă cu Ciogolea, să auḑă ce spune Ciogolea Spătariul.

53. Cum aŭ intrat Sĕrdariul în Visterie, și aŭ vĕḑut pază de séiménĭ, s'aŭ spăĭmat sciutórea de vina sa hire, și îndată aŭ inceput a'ĭ spune tóte de față Ciogolea Spătariul. Se apĕra Sĕrdariul de tóte acéle. Ce, ca un vinovat intr'acéle sfaturĭ, se apĕra slab. Decĭ, aŭ cunoscut Vasilie Vod tot lucrul, iară n'aŭ vrut săĭ omóre îndată, așteptând ce s'arĭ maĭ înnoi despre Trotuș, unde aŭ mĕrs Logofĕtul. Ce *neapestită* vréme, sosi din fugă și *Alexandru Costin*, dând scire de perirea luĭ Iacomi vĕtavul de aproḑĭ, de străjile ungurescĭ și de oștĭ ungurescĭ trecute în țéră. Atuncea aŭ vĕḑut Vasilie Vod tótă

R. 1. B: «*sosit-aŭ adevĕrat ?*. — *R. 1.* **C**: **Și** l. «*ce*». — *R. 1.* **E**: «*Ce décă aŭ ințeles*», l. «*sciut*». — *R. 2.* **C**: in «*Visterie*» l. «*Spătărie*». — E omite: «*îndată*». — *R 3.* B. E. omit: «*la sine*». — *R. 3.* B. «*unde*» l. «*și i-aŭ spus*». — *R. 3. 24* adaoge eronat: «*iaŭ*» **fost** spus». — *R. 3.* **AA** (Raf.): «*cum i-aŭ fost scris și vestitóre cărțĭ*». — E. omite de la: «*adunare*» până la finea zăcéleĭ. — *R. 4. C.* «*să mérgă*» l. «*să vie*». — *R. 5.* **C** omite: «*éste*». — *R. 6.* B. omite: «*și*». — **C**: «*L'aŭ întrebat Vasilie Vod*». — E. «*Și l'aŭ întrebat pentru lucrurile ce se sfetesc despre Ungurĭ . . .*». — *R. 7.* **B. G.** omit: «*Gheorghe.* — *R. 11.* C: «*Cine aŭ fost Dómne, Măria ta, maĭ creḑut și maĭ cinstit de cât mine și...*». — *R. 12.* E: «*și ḑisă*» «*Pase! pase! de grăescĭ cu Ciogólescil să auḑĭ ce ḑic eĭ*» omite: «*să mérgă*». — *R. 16.* **C. E.** «*spăimântat*» l. «*spăimat*». — **AA** (Ref) «*inspăimântat*». — *R. 16.* E: «*sciindu-șĭ vina*» l. «*sciutórea de vina sa fire.* — *AA* (Raf.) «*sciutor de vina sa.* — *R. 17.* **E. AA** (Raf.) omit: «*de fața*». — *R. 18.* E: omite: «*intr'acéle sfaturĭ*». — *R. 20.* E: «*atunce*» l. «*îndată*». — *R. 21.* E: «*ce curînd*» l. «*neapestita vréme*», aŭ sosit Alexandru Costin cu fuga. — *R. 22. C* «*de fugă*» l. «*denfugă*». **AA** (Raf). omite: «*den fugă*». — *R. 24.* **B. G.** «*eșite in țera*» l. «*trecute*». — **C** omite: «*și de oștĭ Unguresci*».

cumpăna ce veniá asupra sa, nefiind gata de nemică la o primejdie de srăg ca aceea.

54. Jacomi vătaful de (ДѢ) Aprodĭ, décă aŭ sosit la Roman, n'aŭ mers pre caiĭ sĕĭ, carĭ avea și bunĭ și de agiuns; ce ș'aŭ lăsat caiĭ sĕĭ la Roman la hrană, și aŭ luat caĭ de olac, ca un om deșteptat tot în bine, și ce póte primejdia nesciutoriŭ. Și 'ĭ-aŭ ḑis *Alexandru Costin* să nu'șĭ lase caiĭ de lângă sinea. Ce n'aŭ vrut să asculte prietenescu sfat, ce aŭ purces pre caĭ proștĭ; și la Bacăŭ îndată s'aŭ tîmpinat (**ТЪМПИНАТ**) cu străjile unguresceĭ, care străjĭ cât 'ĭ-aŭ zărit 'ĭ-aŭ luat în gónă, și îndată l'aŭ agĭuns; și așia-șĭ gonindu'l l'aŭ omorît den pistóle. Iară Alexandru Costin, și cine aŭ fost pre caĭ maĭ bunĭ aŭ scăpat de perire.

55. Amu agiungea fruntea oștilor unguresceĭ la Roman; și de la Focșanĭ aŭ dat scire de Dicul spătariul cum aŭ trecut și el cu oștile Munténesceĭ Focșaniĭ. Și atuncea aŭ dat pre amêndoĭ Ciogolesciĭ și pre Stefan Sĕrdariul pre séma seiménilor, de 'ĭ-aŭ omorît nóptea înaintea jitnițeĭ ce éste în curte in lăuntru. Adusése și pre Mogâldea fiindu-ĭ unchiŭ luĭ Stefan Vod, ce nu l'aŭ omorît, numaĭ ce l'aŭ legat la pusceĭ până la Hotin cu sine.

56. (*) Mult aŭ stătut boiariĭ, maĭ vîrtos Iordachi Visternicul

---

R. 1. E: *«cu nemica»* omite: *«de sirg».— R. 2* **B. G.** *«ne fiind gata de o primejdie ca aceea așia degrabă.* **AA** (Raf.) *«la o primejdie de grab ca aceea. — R. 3. C* zac. 55. — *R. 3. C: «în»* l. *«la»— R. 4.* E: *«și aŭ lăsat caiĭ sĕĭ ceĭ bunĭ ș'aŭ luat caĭ de olac, ca un om desmerdat și tot în bine deșteptat.» — R. 4.* **C:** *«ce avé bunĭ și de agiuns». — R. 6.* **AA** (Raf.) pune aceste 5 vorbe ultime în paranteză. — *R. 7.* **E:** omite de la: *«Și i-aŭ ḑis»* până la: *«și la Bacăŭ». — R. 8.* **G.** omite: *«să asculte prietenescu sfat etc.»* până la: *«și la Bacăŭ». — R. 10.* E: *«straja Ungurésca»* l. plural. — *R. 11.* **C** *«de gónă»* l. *«în» — R. 11.* **B**: *«i-aŭ agiuns»* l. *«l'aŭ»* erore. — *R. 11.* **E**: *«și l'aŭ ucis așașĭ din pistóle în gónă».— R. 12.* **B. E. G.** omite: *«maĭ»* ante: *«bunĭ». — R. 13.* **E.** omite: *«de perire».— R. 14.* **C.** zăcéla 56. — *R. 14. E. «Acmu»* l. *«Amu». — R. 14.* C: *«în»* l. *«la Roman». — R. 15.* **E:** *«și Dicul Spătarul cu Munténiĭ la Focșanĭ, când aŭ dat pre». — R. 16.* **B** *«aŭ dat scire pentru oștile Munténesceĭ că aŭ trecut Focșaniĭ cu Dicul Spătarul». — R. 16.***C:** *«la Focșanĭ»* l. *«Focșaniĭ». — R. 17.* B: *«pre mâna»* l. *«pre séma».* — **E.** omite: *«pre séma». — R. 18.* **B. C. E.** *«ce era»* l. *«ce éste* - **G.** *«ce era făcută». — R. 19.* E: *«Adus'aŭ»* l. *«Adusése.» — R. 19. E.* omite: *«fiindu'ĭ și Gheorghe»* l. *«fiind». — R. 19.* B :*«luĭ Stefan Gheorghie Logofĕtul». — R 20.* **B. C.** *«numaĭ»*l. *«ce». — R. 20.* C: *«l'aŭ luat de l'aŭ pus»* l *«l'aŭ legat.—* **E**: *«l'aŭ luat la pusceĭ». —* **AA** (Raf.) *«l'aŭ luat la tunurĭ». — R. 21. C:* omite: *«cu sine» — R. 22. 24 «Iorgachi»* l. *«Iordachi».*

(*) C: zac. 57. - **E.** omite întréga zăcéla.

cel mare, să nu piéie Ciogolésciĭ și Stefan Sĕrdariul. Ce, temêndu-se Vasilie Vod că după apropiatul oștilor Unguresci să nu facă și eĭ vre-o zarvă în curte, 'ĭ-aŭ omorît. Eram pururea în casă eŭ la Iordachi Visternicul, și adormisă fórte cu greŭ Iordachi Visternicul de mare scrăbă ce avé; când pre a miaḑi-nópte aŭ dat scirĭ de la curte de perirea Ciogoléscilor și a Sĕrdariuluĭ. Și décă l'am deșteptat îndată aŭ ḑis: «*Aŭ perit boiarii?*» Și déca 'ĭ-am spus că aŭ perit, aŭ suspinat greŭ ḑicênd: «*Oh! ce s'aŭ făcut!*».

57. Se mira Vasilie Vod în cotro va năzui? La Turcĭ? se temea de pîra țĕreĭ și de lunicósa hire a Turcilor, și cu grije; la Cazacĭ? iarășĭ se feria să nu'șĭ maĭ strice numele de la Turcĭ; nice a sta în protiva oștilor ce veniá asupră, nu era cum, ne avênd nice óste gata, și țéra tótă cu ură, și gata la lucrul noŭ; că Orheiul, ce era capete, era tot de a luĭ Stefan Vod. Ce aŭ ales cu sfatul să năzuéscă la cetatea Hotinuluĭ răpeḑind îndată la cuscrul sĕŭ la Hmil Hĕtmanul Căzăcesc, dându'ĭ scire de tóte acéste începuturĭ, pre Stamatie Hadîmbul, Postelnicul cel mare.

58. La cetatea Némțuluĭ era tótă inima avuțieĭ luĭ Vasilie Vod; decĭ, acolo aŭ răpeḑit Vasilie Vod pre Stefăniță Paharnicul, nepotul sĕŭ, să apuce avérea; și orĭ că n'aŭ sciut Stefan Gheorghie Logofĕtul de avuția aceea în cetatea Némțuluĭ, orĭ aŭ stătut după lucrurile care începusă, și n'aŭ socotit aceia banĭ; iară era maĭ aprópe de dênsul decât de Vasilie Vod acé avuție.

R. 1. **C.** «*nicĭ*» l. «*și Stefan*». — *R. 4.* B. «*fórte tare*» l. «*cu greŭ*».—*R. 5.* C: «*pre la*» l. «*a miaḑi nópte*». — *R. 6.* **C**: «*i-aŭ dat*» l. «*aŭ dat*». — *R. 7.* **G.** omite: «*l'am deșteptat îndată aŭ ḑis*» — *R. 8.* 24 și **AA** (Raf.) «*ceĭ boiarĭ*»l. «*boiariĭ*». — *R. 8.* **B**: «*și décă aŭ sciut*» l. «*décă i-am spus*» — **C**: «*décă i-aŭ spus*».— *R. 10.* **C**: «*pune 58.*» l. «*57*» — *R 10.* B: «*unde va năzui*» l. «*încotro*».— *R. 13.* **E.** «*nu puté*» l. «*nu era cum*». — *R. 14.* **G.** «*la ură*» l. «*cu ură*». **AA** (Raf.) ad.: «*fiind*» după. «*ură*». — *R. 15.* **C.** «*toți*» l. «*tot de a luĭ*».— *R. 16.* **C.** ad.: «*fiind*» după: «*Stefan Vod*». **E**: «*Stefan Logofĕtul.* — *R. 16.* **E** «*și aŭ năzuit la*». — *R. 17* **C. AA** (Raf.) și **G.** omit: «*Căzăcesc*». — *R. 19.* **B. C. E.** «*Hadâmbul Vel Postelnic*». — *R. 20.* **C**: «*59*». l. «*58*» — *R 20.* **B. E.** «*tótă averea luĭ*» l. «*avuția luĭ*» - *R. 21.* **B.** «*De acolea*» l. «*Decĭ acolea*». — *R. 22.* **C.** «*avuția*» l. «*averea*». — *R. 23.* **C**: «*Stefan Vod*» l. «*Stefan Gheorghie Logofĕtul*». — *R. 23.* **B. C.** «*averea*» l. «*avuția*» **E**: «*de acé avuție.* — *R. 24.* **B**: «*ce începusă*». l. «*care*». —**E.** «*după trebele sale ce începuse*». - *R. 25.* **B.** «*avére*»l. «*banĭ*».—*R. 26.* **B.** «*avere*» l. «*avuție*». — **E** omite «*acé avuție*».

(†) Veḑĭ la fine un uric de la Vasilie Lupu, în care numesce «*câne blăstemat*» pre Serdarul.

59. Amu era oştile Unguresci cu Kemeni Ianôş, (*) Hĕtmanul luĭ Racoţi, şi cu Stefan Gheorghie Logofĕtul, la Roman, când şi Vasilie Vod sculându se cu tótă casa şi Curtea, şi cu boiariĭ de curte, aŭ purces den Iaşĭ spre Hotin. Atuncea ce slujbă am făcut luĭ Iordachie Visternicul, prin multe cuvinte nu lungesc; iară inima agonisiteĭ luĭ am trecut'o la Cameniţă şi o am dat la un priétin a tâtâ-ne meŭ, anume Mihaĭ Stegariul. Şi deplin acéle tot aŭ venit apoĭ la mâna luĭ Iordachi Visternicului.

60. Solul pre care'l trimisése Vasilie Vod la Hmil Hĕtmanul, precum s'aŭ pomenit, pre Hadîmbul Postelnicul, orĭ că l-aŭ împiedecat Logofĕtul Stefan, Pârcălabul de Soroca pre acéle vrémĭ, orĭ den blestemată şi lipsită hirea Hadîmbuluĭ, s'aŭ întors înapoĭ; şi aflând pre Vasilie Vod, amu în calea Hotinuluĭ aŭ pârît la Vasile Vod pre Pârcălabul Stefan, de viclén. Deci, i-aŭ căutat a trimite de isnóvă pre alţiĭ de la Hotin iar la Hĕtmanul Hmil, şi aŭ trimes cu al doile rând pre Grigorie Comisul, şi pre nepotu-sĕŭ Stefăniţă Paharnicul, şi pre Nicolaĭ Buhuş Jitnicériul, şi lor le-aŭ dat pentru Stefan, Pârcălab de Soroca, învĕţătură să-l prindĕ şi să'l trimiţe legat de la Soroca la Hotin. Şi aşia aŭ făcut. Eĭ singurĭ aŭ trecut Nistrul la Hmil Hĕtmanul; iară pre Pârcălabul Stefan, l-aŭ dat pre séma a unora de Hânţescĭ, cariĭ se ţiné pre lângă Stefăniţă Paharnicul, să'l ducă la Vasilie Vod. Ce pentru lăcomia sa, aducĕtoriĭ, să hie a lor ce luasă şi ce maĭ era pre lângă dênsul, l-aŭ omorît pre cale.

61. Om de mirat la intregimea luĭ de sfaturĭ şi de înţelep-

R 1. R. C: zac. *60* I. *59.* — **E** omite tótă zăcéla 59. — *R. 3.* B : *«saŭ sculat»* l. *«sculandu-se»*. — *R. 4.* B pune acéstă informaţiune în parantes. — *R. 10. E* omite : *«Hĕtmanul»* — *R. 12.* **C. E. G. AA** (Raf.) omit : *«pre acéle vrémĭ»*. — *R. 13. E* omite : *«şi lipsită»*. — *R. 13.* **B. E. G.** *«de Hadêm»*. — *R. 14.* **E** omite: *«înapoĭ»*. — *R. 14.* **AA** (Raf.) *«atuncea»* l. *«amu»*. — *R. 14.* **E** : *«în cale spre Hotin»*. l. *«calea Hotinuluĭ»*. — *R. 15.* **E** omite : *«Stefan»* şi adaoge : *«de Soroca»* ca şi **B. G.** — *R: 15.* **E** omite : *«Apoĭ aŭ trimis pre Grigore Comisul...»* şi adaoge după *«Paharnicul» de la Hotin, iară cu acé trébă la Hmil Hĕtman şi pre dênşiĭ i-aŭ învĕţat trecênd pe la Soroca la Hmil Hĕtmanul, să prindă pre Stefan pârcălabul de Soroca să îl trămiţă legat; şi aşia trimiţêndu'l cu uniĭ din Hancescĭ.* — *R. 16.* **E** *«Apoĭ aŭ trimes»*. — **G** omite : *«de isnóvă.* — *R. 18.* **C** : *«Stefan»* l. *«Stefăniţă»*. - *R. 19.* **C** : *«şi le-aŭ poruncit pentru Pârcălabul de Soroca să'l prindă»*. —*R. 27.* **C** : Zăc. *62* l. *61.* — **E** omite acéstă zăceală. — *R. 27.* **C.** *întregia»* l. întregimea.

(*) Vedĭ chronica Transilvană de *Georgec Kraus* despre aceste evenimente.

ciune, cât pre acéle vrémĭ abia de era *pementén* de potriva luĭ, cu carele și Vasilie Vod, singur deosebĭ de boiarĭ, făcé sfaturĭ și în multe césurĭ voróvă, așia era de deplin la hire. Iară la statul trupuluĭ séŭ, era gârbov, ghiebos, și la cap cuciuat, cât putéĭ să ḑicĭ că éste adevĕrat Essop (Єссwпъ) la chip.

62. Décă aŭ sosit Vasilie Vod la Hotin, s'aŭ așeḑat cu tabĕra sa aprópe de cetate, deasupra. Iară Stefan Gheorghie Logofĕtul, cu Kemeni Ianòs și cu Diicul, spătariul luĭ Mateĭ Vod, cuprinḑênd scaunul ţĕreĭ la Iașĭ, îndată aŭ alergat mulţĭ den tóte părţile de la ţéră la Iașĭ, și'nglotindu-se au mers la Kemeni Ianôs, strigând : *să ne hie Domn Stefan Gheorghie Logofĕtul»* Le-aŭ respuns Kemeni Ianòș : *«Pre voie să le hie, precum poftesc.»* Spun de Diicul, spătariul Muntenesc, că se ispitia și cu acé nădejde era : să hie el la domnie.

63. Decĭ după obiceiŭ, aŭ mers Stefan Gheorghie Logofĕtul cu câtă-va glótă de ţeară la biséricа luĭ sféte Nicolae și i-aŭ cetit molitva de domnie, Ghedeon, Vlădica de Hușĭ, fiind Varlaam Mitropolitul eșit la munte. Aŭ stătut Domn Gheorghie Stefan Vod în anul 7161.

CAPUL AL XVIII-lea

Zac. 1. (*) Den cincĭ simţirĭ ce are omul, anume : vederea, auḑul, mirosul, gustul și pipăitul, maĭ adevĕrată de tóte simţirile este vedérea. Că prin auḑ, câte aude omul, nu se póte așeḑa deplin gândul : éste așia ce se aude, aŭ nu éste? Căcĭ nu tóte sînt adevĕrate câte vin pren auḑul nostru. Așia și mi-

---

R. 1. **C. G** *pemintean.* — **AA** (Raf.) *«pămîntên»* — *R. 3.* **24** *«cu»* l. *«în».* — *R. 5.* **C** omite : *«la chip».* — B : *«la cap»* l. *«chip,* — *R. 6.* **C. AA** (Raf.) : *«Déсă aŭ sosit».* — *R. 6* E : *«aŭ tăbĕrit»* l. *«s'aŭ așezat cu tabĕra».* —*R. 7.* **C** : omite : *«deasupra».* — *R. 8.* **B.** adese scrie *«Kimini»* l. *«Kemeni».* — *R. 8.* **C.** *«Ianoș»* l. *«Ianós».* — *R. 9.* **C** : ad. după *«Spătariul : muntenesc, care se ispitia să fie el Domn ţĕreĭ»* și omite restul până la finea zăcéleĭ. — *R. 9.* **E** *«apucând»* l. *«coprinḑênd».* — *R. 10.* **E** omite : *«den tóte părţile».* — *R. 11.* **B.** *«pre voie să vĕ hie* l. *«să le hie».* — *R. 13.* **B** : *«pentru»* l. *«de».* — *R. 14.* B : *«să fie el domn»* l. *la domnie».* — *R. 15* B. omite : *«Decĭ».* — *R. 16.* B. omite : *«de ţéră».* — *R. 17.* **C. E. AA** (Raf.) *«Episcopul»* l. *« Vlădica».*— *R. 19* **B. C** omit data. – **G** pune „з.....— *R. 25.* 24 omite : *«și»* ante : *«pipăitul».* – *R. 28.* **E** *«prin auḑ»* l. *«auḑul nostru».*

(*) Codicele B. **C. AA (P. G.)** pun titlu : *«Domnia luĭ Gheorghie Stefan Vod».* — **B** : *«Stefan Vod Gheorghie».* – **E**: *«Gheorghie Stefan aŭ apucat scaunul Domnieĭ iar Vasile Vod aŭ fugit la Hotin.»* cap. 53.

rosul, de multe orĭ înșală, fiind multe mirodeniĭ de'-ntêiŭ gréle, iară apoĭ mare și iscusit miros fac. Gustul însă este așia, că multe ne par că sînt dulcĭ, apoĭ simțim amărăciunea și împrotivă, multe amare că sînt ne pare, și sînt dulcĭ. Pipăitul iarășĭ : multe pipâim în chip de unele, și sînt altele, și nu le putem cunósce pre singur pipăitul, fără vedérea. Iară vedérea singură den tóte așéḑă în adevĕr gândul nostru, și ce se véde cu ochiĭ, nu încape să hie îndoială în cunoscință.

2. Așia și nóă, iubite cetitoriule, cu mult maĭ prea lésne a scrie de aceste (дѣ ачесте) vrémĭ, în care maĭ la tóte ne-am prilejit singurĭ. Și pentru lungimea capetelor ce s'aŭ scris den îndelungata domnia luĭ Vasilie Vod maĭ sus, den eșitul cel de'ntĕiŭ den scaunul țereĭ a luĭ Vasilie Vod. Incepem a scrie de domnia luĭ Gheorghie Stefan Vod, care orĭ cu diréptă cale, orĭ cu nedirépte miḑlóce, rădîcându-se asupra Domnuluĭ sĕŭ, i-aŭ luat domnia. Tóte unele ca acéstea den orenduiala a luĭ Dumneḑeŭ că sînt, se cred†.

3. Indată ce s'aŭ așeḑat Gheorghie Stefan Vod în scaunul Domnieĭ, cu sfatul luĭ Kemini Ianoș, hetmanul luĭ Racoți, și a Diiculuĭ, spătarul luĭ Mateiŭ Vod Domnul muntenesc, aŭ ales și den óstea Unguréscă și den Munténĭ, și aŭ ales și o sémă de ómenĭ și den țéră, cu Pĕtrașco Moreanul Hĕtmanul, și aŭ trimis spre Hotin în urma luĭ Vasilie Vod.

4. Scié și Vasilie Vod de tóte ce se lucra în Iașí pe urma luĭ; și trimisésă și al doile rând de la Hotin sol la cuscru-sĕŭ, la Hmil Hetmanul Căzăcesc și la ginere-sĕŭ Timuș cerênd agiutor cum maĭ de sîrg.

R. 1. **E** omite dela : *«înșală»* și adaoge : *«așia și cele-l-alte»* până la : *«Iară vederea»*.—*R. 6* **C** : *«insăși»* l *«singură»*. — *R. 7.* **E**. *«întru adevĕr»* l. *«în adevĕr.»* — *R. 15.* **B. E. G.** pun în paranteză : *(«rădicându-se asupra Domnu-sĕŭ i-aŭ luat Domnia»)*. — *R. 16.* **E** *«din orînduirea»* l. *«orînduiala»*. — *R. 17.* B : *«a fi»* l. *«că sînt»*. — *R. 16.* Aci numaĭ închide **E** paranteza deschisă cu vorba : *«rădicêndu-se»*. **AA** (**P G.**) omite aceste 2 zăcele. - *R. 18.* **C. AA** *(Raf)* **AA** *(Pav Gr.)* *«ce aŭ așeḑat»* l. *«s'aŭ așeḑat»*.—*R. 19.* E : *«în domnia țéreĭ»* l. *«Scaunul Domnieĭ»* *AA (Pav. Gr.)* omite : *«Domnieĭ»*.—*R. 20.* **B. G.** *«Diculuĭ Spatariuluĭ Muntenesc»* l. *«Spatarul luĭ Mateiŭ Vod etc.»*.--*R. 21.* **C** omite *«și»* după : *«ales»*.—**E.** *«aŭ ales o sémă de óste și den Ungurĭ și den Munténĭ și Moldovénĭ și i-aŭ trimis»*.—*R. 22* **B:** *«de»* l. *«den»*.—*R. 24.* Ed. tip : *«lucrézĕ»* l. *«lucra»*.—*R. 24.* E. ad.: *«aice»* după : *«lucra»*.—*R. 24.* **B. G.** *«în»* l. *«pe»*.—*R. 25.* 24 : *«trimisă»*.—**E.** *«aŭ maĭ trimes»* l. *«trimisése»*.—*R. 25.* **B.** *«soli»*—**E.** omite : *«de la Hotin»*. — *AA* (Raf.) omite : *«sol»*.—*R. 26.* **B. G.** AA *(P. G.)* *«cerșind»* l. *«cerênd»*.—*R. 27.* E : omite : *«cum»*. **AA** (Raf.) : *«cum maĭ de grab»*. † Frasă necompletă în tóte codicile.

5. La Leşĭ încă m'aŭ trimis pre mine la starostele de Camenițǎ, la Pĕtru Potoțki, feciorul hetmanuluĭ Potoțki, la eşitul căruia den robia Crîmuluĭ mare agiutoriŭ iĭ dedésă (днд'ѣсж) Vasilie Vod cu baniĭ sĕĭ. Acéste aducĕndu'ĭ aminte, îl poftia să se afle de agiutor la primejdia luĭ. Şi cu acéea solie aflându pre starostele, cale de treĭ ḑile maĭ sus de Camenițǎ, la nesce ocine a luĭ, îndată aŭ lăsat tóte trebile sale, şi aŭ purces spre Camenițǎ.

6. Iar până a sosi starostele la Camenițǎ, la Hotin într'o ḑi daŭ scire luĭ Vasilie Vod, că iată sosesc oştile luĭ Stefan Vod asuprâ'ĭ. Aŭ stâtut în gândurĭ de'ntèiŭ, să dea resboiŭ cu câțĭ ómenĭ avé lângă sine, că încă era toțĭ boiariĭ ceĭ de scaun cu glótele sale cu Vasilie Vod şi Boj, Căpitanul cu Lefeciĭ şi Dărăbaniĭ cu Cara Căpitanul lor, şi avé şi siĭménĭ vr'o 60, şi Nemțĭ fórte bunĭ ҃ρ (100). Iară décă aŭ vĕḑut rĕceala tuturora şi a slujitorilor şi a căpitanilor, pre cariĭ avé mare nâdéjde, pentru mila ce le făcusă cu multe vrémĭ înainte, s'aŭ apucat de trecĕtórea Nistruluĭ, suspinănd pre Boj Căpitanul şi pre Cara Căpitanul.

7. Aice s'aŭ câḑut a pomeni pentru avuția luĭ Vasilie Vod ce era la cetatea Neamțuluĭ, la care trimesése pre nepotul sĕŭ, Stefănițǎ Paharnicul, Vasilie Vod. Acolo până a se clăti Vasilie Vod de la Hotin, aŭ sosit şi Stefănițǎ Paharnicul cu tóte deplin la Vasilie Vod; de carea décă aŭ dat scire că sosésce şi Stefănițǎ

R. 1. B. omite: «*pre mine*». — AA *(Pav. Gr.)*: «*încă aŭ trimis*». — *R. 3. E*: «*ce la eşitul luĭ*» l. «*la eşitul căruia*». — *R. 3.* E: «*i-aŭ fost*» l. *iĭ dedése*. — *R. 4.* C: «*La acéste*» l. «*acéste*». — *R. 5.* C. G. AA *(Raf)* omit: «*agiutor*». E. omite: «*Acéste aducĕndu'ĭ aminte*» şi: «*de agiutor*». — *R. 7.* C AA (Raf.) ad.: «*de sirg*» după: «*purces*». — *R. 5.* E omite de la: *primejdia luĭ*» până la finea zaceleĭ.— *R. 9.* E ad. «*de unde l'am găsit*» după: «*Camenița*. — C. E. omit: «*într'o ḑi*». — *R. 10.* E omite: «*iată*». — *R. 11.* E: «*aŭ socotit*» l. «*aŭ stătut în gândurĭ*». — *R. 11.* B: «*să sté să dé resboiŭ*» l. «*să dea rĕsboiŭ*». - *R. 12.* 24: «*cu*» l. «*lângă sine*».— *R. 12.* E. «*de țéră*» l. «*de scaun*». — *R. 13.* E. «*lângă*» l. «*cu Vasilie Vod*». -- *R. 13.* B. AA *(P. G.)* «*de lefeciĭ*» l. «*cu lefeciĭ*». — *R. 17.* E. «*pentru ce-ĭ miluise de maĭ nainte vréme*» l. *mila ce le făcuse*». — *R. 19.* C. E. AA (Raf.) ad. «*de dărăbanĭ*» după: «*Căpitanul*». — *R. 20.* C. ad.: «*maĭ sus*» după: «*a pomeni*». — E: «*să scriem maĭ sus*» l. «*a pomeni*». — *R. 20.* B: «*averea*» l. «*avuție*». — *R. 20.* 24. G. AA (Raf.) omit: «*luĭ Vasilie Vod*». — *R. 22.* 24 omite: «*de la Hotin*» — *R. 22.* AA (Raf.) omite: «*până a*—«*aŭ sosit tótă deplin*». — *R. 23.* C: «*aŭ venit*» l. «*sosit*». — *R. 23.* 24 omite: «*şi Stefănițǎ Paharnicul*». — *R. 24.* AA (Raf.) «*la dênsul*» l. «*la Vasilie Vod.*» — *R. 24.* E: «*décă aŭ sciut că sosésce*».

Paharnicul cu tóte deplin, s'aŭ bucurat Vasilie Vod ḑicênd: *«De acum înainte pănă în căméşa'mĭ oĭ da, şi n'or rîde nepriéteniĭ»*.

8. Şi aşia Vasilie Vod, trecĕnd Nistr u cu o sémă de boiarĭ, anume Toma Cantacuzino Vornicul, G heorghie Hetmanul, Iordachie Visternicul, şi cu câţĭ boiarĭ maĭ era strînşĭ de casa luĭ, boiariĭ ceĭ-alţĭ toţĭ, şi slujitoriĭ cu puscele, s'aŭ întors spre Iaşĭ la Domn tĕnĕr. Şi têmpinêndu-se cu oştile luĭ Stefan Vod în Dumbrăvĭ aprópe de Hotin, până a se încréde uniĭ cu alţiĭ, aŭ trecut câte-va césurĭ, subt care zăbavă aŭ trecut Vasilie Vod Nistrul cu tóte casele boiarilor, însă, nu fără mare pagubă în casele boiarilor, la trecêtóre, şi maĭ mult de tîrgoveţiĭ de Hotin, cariĭ vĕḑĕnd spaima şi graba la trecĕtóre, (precum face vréme ca aceea) aŭ dat jac în rĕmâşiţa carĕlor, şi multe haine scumpe şi arginturĭ aŭ apucat, cât de atuncĭ sciŭ îmbogăţiţĭ pre câţĭ-va Hotinceanĭ.

9. Apucase oştile luĭ Stefan Vod pre o sémă de Nemţĭ netrecuţĭ încă; şi dând şi din cetate Mogâldea Paharnicul (de care s'aŭ pomenit maĭ sus, că aŭ fost pănă la Hotin legat la Puscĭ), den săcăluse şi năvălind şi slujitoriĭ de a luĭ Stefan Vod, aŭ perit puţineĭ Némţĭ la trecĕtóre cu podul. Iară da şi siiméniĭ luĭ Vasilie Vod de peste Nistru, den sinéţe cât nu se putea coborî nime la vad.

10. N'am fost într'aceea dată acolo la trecĕtórea acéea, că

R. 1 **E** omite: *«cu tóte deplin»* — **G** ad. după: *«deplin»*: *«la Vasilie Vod»*.— *R. 3.* **AA** (P. G.) omite: *«omite zăcéla 7»*. — *R. 6.* B: *«Iorgachie»* l *«Iordachie»*. — *R. 6.* **C. E**: *«cu altĭ boiarĭ.* — **C.** omite: *«ştrînşĭ»* — **E**: *«şi cu alţĭ boiarĭ câţĭ era de casa luĭ»*. — *R. 7.* **C. E**: *«iar alţĭ boiarĭ»* l. *«ceĭ-l-alţĭ toţĭ»*.— *R. 8.* **E**: *«s'aŭ întors toţĭ înapoĭ»*. — *R. 9.* **B. C. AA** (Pav. G.) *«Dumbravă»* l. *«în Dumbrăvĭ»*. — *R. 9. E «lângă»* l. *«aprópe»*. — *R. 10.* **E. AA** (Raf.) *«cu alalţĭ»*. — *R. 10.* **B.** *«în care»* l. *«subt care.»* — *R. 11.* **B. B**: *«boiarescĭ»* l. *«boiarilor»*. — *R. 11.* **C** *«multă»* l. *«mare»*. — **E** *«însă nu fără pagubă»*. — *R. 15.* 24 omite *«şi»* ante *«arginturĭ»* — *R. 15.* **C. E** *«sciam»* l. *«sciŭ»*. — **G.** omite: *«sciam»* şi ḑice: *«se îmbogăţise»*. — *R. 16 E*: *«óre câţĭ»* l. *«câţiva»*.— *R. 18.* **B. C G** omit: *«încă»*. — *R. 19.* B. omite: *«aŭ fost până la Hotin»*. — E: după: *«maĭ sus»*: *«că l'aŭ luat Vasilie Vod la puşcĭ»* (**AA** Raf.: *«tunurĭ»*) *până la Hotin* — **G**: *«că l'aŭ legat la puşcĭ»* şi omite: *«pân la Hotin»*. — *R. 20.* **B. C. G.** *«slujitoriĭ luĭ»* l. *«de aĭ luĭ»*. — *R. 21.* **B. G** *«puţinteĭ»* l. *«puţineĭ»*. — *R. 21.* **E**: *«la trecut»* l. *«la trecĕtóre»*. — *R. 22.* **G. B.** omit: *«den sinéţe»*. — (*AA R.*): *«puscĭ»* — *R. 23.* B: *«nu se apropie»* l. *«coborî*. — **C. E. G. AA** (R): *«pogorî»*. — *R. 24.* **G**: *«N'a fost»* l. *«n'am fost»* (eróre). — *R. 24.* **24. E. G. AA** (R): *«acolea»* l. *«acolo»*. — *R. 24.* B omite: *«aceea»*.

trecusem Nistru maĭ inte, precum am pomenit. Ĭar am înțeles de ceia ce aŭ fost acolo de față, cum singur Vasilie Vod ședea de ceea parte de Nistru pre un scăueș. *Iară din cetate* (†) aŭ slobodit tĕrgovețiĭ *un săcăluș* și spun că cu învĕțătura Mogâldeĭ Paharnicul, den care săcăluș glonțul fórte pre aprópe de Vasilie Vod aŭ lovit. Scarnavă și nebunéscă faptă și nu fără osîndă cât de tărḑiŭ!

11. Nu pociŭ tăcé aice pentru cetatea Hotinuluĭ, ce ne socotélă a o lăsa îndată pre mâna altuia: de nu de altă nădéjde încaĭ pentru trecĕtórea, să hie fără grije, s'aŭ căḑut să se puie ómenĭ sinețașĭ. Și ce ómenĭ? treĭ ḑecĭ de Nemțĭ să hie pus să o ție despre óstea Moldoveĭ (**Мѫлдовєй** (††) și despre Ungurĭ cu aiĭ (*). Aŭ n'aŭ fost hrană? Pănea unuĭ sat de la Hotin o ar hi putut a ține un an, séŭ cătă era numaĭ în tîrg. Și acé cetate orĭ cine va vré să socotéscă, va afla că aŭ fost a resipeĭ caseĭ luĭ Vasilie Vod pricină. Și de mi-ĭ întreba: Cum? Tot ițĭ rĕspunḑ: că de ar hi fost Dómna luĭ Vasilie Vod în cetatea Hotinul, nu la Sucéva, n'aŭ fost în puterea luĭ Stefan Vod, a bate Cetatea Hotinuluĭ, cum aŭ bătut fără grije cetatea Sucéveĭ. Că și așia venisă Vasilie Vod cu Sultaniĭ pană în Prut cu oștĭ Tătăresci; ce 'ĭ-aŭ întors Hanul, că sosia Craiul Leșesc. S'aŭ cum are hi bătut Stefan Vod cetatea Hotinuluĭ, și Hmil era la Husétin, cale de o ḑi de la Hotin! Ce, multe ar hi putut lucra Vasilie Vod și domnia tot neclatită'ĭ

R. 1. **C** omite: «*că trecusem Nistru, precum am pomenit*». — *R. 2.* **C**: «*Iară aŭ fostă alțiĭ de fața și am înțeles de dênșiĭ*». — *R. 2* **C**: «*că*» l. *cum*». — *R. 2. E*: «*că aŭ fost ședênd*». l. «*ședea*». — *R. 3.* **AA** (R).: «*scăunaș*» l. «*scăueaș*. — *R. 4.* **C**: «*și ḑic că din învĕțătura Mogâldeĭ Pah. să fie fost*» in **24. E**: ad: «*dupe cetate*: «*Hotinuluĭ*» și omite: «*să fie fost*». — *R. 6.* **B. C. G. E**: «*spurcată*» l. «*scârnavă*». — *R. 10.* «*încaĭ*» adaos după **E.** — **E** ad.: «*fost*» după« *hie*». — **C G. AA** (R). scriŭ «*în care*» după «*trecêtórea*». dar e lecțiune eronată. — *R. 10.* **AA** (R). **E**: «*s'aŭ cuvenit*» l «*s'aŭ căḑut*». — *R. 13. E* «*că hrană aŭ avut*» l. «*Aŭ n'aŭ fost hrană?* — *R. 13.* **C**: «*Cu panea.* — *R. 15.* **C**: «*orĭ cine va* (**E.** *ar*) *socoti*». — *R. 16.* **C**: «*de rêsipă*» l. «*a resipeĭ*». — **AA** (**R**:) «*aŭ fost resipa caseĭ*» — *R. 16.* **B. C. G. AA** (R): «*mă reĭ*» l. «*mi-ĭ*» — **E**: «*și de ar întreba*». — *R. 17.* **24. C** omit «*Cum*». — *R. 17.* B E. G. AA (R) pun în parantesă: «*ĕțĭ respunḑ*». — *R. 18.* **E**: «*n'ar fi putut Stefan Vod*». — *R. 21.* E: «*Cu Tătariĭ*» l. «*cu oști Tătărescĭ*».

(†) Am adaos vorbele subliniate din **C**. Ele lipsesc cu eróre în **24**.

(††) Fórte adese așia scrie *24* numele țĕreĭ. V. A. U.

(*) Adecă: *cu aniĭ. V. A. U.*

sta la Pórtă, până târḑiŭ după luatul cetâţiĭ Sucéveĭ de Stefan Vod.

12. Nime, déră să nu vinuéscă sfaturile de acmu. Veḑĭ ce greşéle s'aŭ făcut la ceĭ vestiţĭ sfétnicĭ! Şi acela lucru era în putére a face; iéră vrémile de acmu nu sînt în putére, şi nice un sfat nu încape la greŭ ca acesta; fâră de mărturie, că éste sosită perirea. Ḑicem, că de ar hi cutare şi cutare, acmu ar hi într'alt chip; iéră nu sînt vrémile sub cârma omuluĭ, ce bietul om subt vrémĭ! Multe şi marĭ smintéle am apucat şi în ḑilele celor maĭ bětrânĭ. Iară îţĭ ajungă acéstă una, cu lăsarea fâră oştenĭ a cetâţiĭ Hotinuluĭ, den care lăsare este rĕsipa (ρѫссипа) tótă avuţieĭ luĭ Vasilie Vod cu casa.

13. Pentru cetatea Hotinul tâmpinându-mĕ în cale cu Cotnarski, credincios pisarul luĭ Vasilie Vod, (că el venia de la Craiul, trimis până la rĕscóle de Vasilie Vod, şi eŭ mergém în sus la statostele de Cameniţă) m'aŭ întrebat ca un om deplin ce era: «*Grijit-aŭ bine cetatea Hotinuluĭ Vasilie Vod? Pus-aŭ ómeniĭ seĭ şi puscile aŭ ba?*» Am respuns, că nice un semn la purcesul meŭ (мієѕ) sâ se grijéscă cetatea n'am vĕḑut. Aŭ suspinat Cotnarski cum are hi sciut, că se va lăsa ne socotitâ cetatea aceea. Iér póte hi că giudeţul luĭ Dumneḑeŭ spre ce trage cu anevoie sĕ mută cu sfatul omenesc.

14. Intra Vasilie Vod în Cameniţă, când am sosit şi eŭ cu véste, că iată sosésce şi Starostele de Cameniţă, cu mare făgăduinţă şi cu căldură să se afle la acé vréme, pre cum aŭ fost aşia.

15. (*) N'aŭ împlut Vasilie Vod o lună de ḑile cu pribegia sa în Cameniţă, şi veni scire cum Timuş, feciorul luĭ Hetmanuluĭ

R. 2. B. 24 omit: «*de Stefan Vod*». — C «*după ce aŭ luat cetatea Sucéveĭ Stefan Vod*». — *R. 5.* **E**: «*al face*».—*R. 6.* Ediţ. tipar ad. «*ḑic*» după: «*mărturie*».— *R. 7.* B omite: «*acmu*». — *R. 9.* **B. C. G** «*den*» l. «*şi în*». — *R. 10.* **B. G.**: «*şi acésta una*». — **E**: «*iar ajungă acésta singură*». – *R. 11.* E: «*ómenĭ* l. «*oştenĭ*»— **C**: «*éste resipită tótă averea....*». — *R. 12.* **AA** (R). «*şi a caseĭ luĭ*» l. «*cu casa*». *R. 13.* 24 şi **AA** (R.) omit: «*Hotinul*». — E. omite tótă zăceala 13. — *R. 14.* **C** omite «*credincios*». — *R. 18.* **AA** (R.): «*tunurile*» l. «*puscile*». — *R. 19.* **C**: «*să grijéscă*». — *R. 21.* **C**: «*negrijita*» l. «*nesocotită*». — *R. 21.* *C*: «*giudecata*» l. «*giudeţul*».— *R. 26.* B: «*cum ş'aŭ fost*».—**AA** (P. G. a omis tóte zăcelele din urmă. —*R. 27.* **B. C. G. E**: «*n'au plinit*» l. «*împlut*».– *R. 28* **B. G** «*aŭ şi venit scire*». — **C** «*ce aŭ şi venit scire*». — **E. AA** (P. G.) «*şi iaŭ venit véste*». — *R. 28.* **E** ad. după: «*Timuş*» vorba: «*ginere-seŭ*».

(*) Cod. B. şi ediţiunile de tip. pun aci titlul noŭ: ***Pentru venirea Cazacilor cu Timuş asupra luĭ Stefan Vod Gheorghie şi l'aŭ scos din ţéră.***

Hmil cu ҂И (8000) de oaste într'ales, Căzăcească, tréce la Soroca Nistrul. Acmu caută hirea de *priétin* Leșéscă! măcar că Cazaciĭ până la inema Léșilor intrasă cu sabia, și Vasilie Vod o casă fiind cu capul lor, și în nădéjdea lor de a'șĭ rĕscumpăra Domnia, nice o oprélă séŭ vr'un bănat despre cineva n'aŭ avut; ce cum aŭ venit fâră grije, așia când 'i-aŭ fost voia aŭ eșit, fără numaĭ de un Polcovnic, anume Codrațki, ce era cu ҂А (1000) de Léșĭ de pază margineĭ, avé siélă (сфіалъ) Vasilie Vod. Ce prepunea ca nesce ómenĭ strâinĭ, de siială aĭ noștri; iéră nice acéla la un gînd rĕŭ, nice putérea aceea să strice luĭ Vasilie Vod ceva n'aŭ avut.

16. Timuș cu óstea, cum aŭ trecut Nistrul, n'aŭ maĭ așteptat să se adune cu socru-sĕŭ Vasilie Vod, ce de la Soroca întins la Coicénĭ aŭ tras cu óstea, și acole aŭ trecut Prutul.

17. Luând véste Stefan Vod de Timuș, că vine întins asupra Iașilor, Dicul Spatariul Domnuluĭ Munténesc, pre poronca Domnu-sĕŭ, să nu se sune de tot lucrul că aŭ întrat cu oștile luĭ în raiava Impĕratuluĭ, se întorsése cu câteva ḑile maĭ inte. Așișderea și Kemini Ianôș, orĭ temêndu-se de vr'o smintélă oștilor, și de vre un hicleșug de țéră, orĭ sciind soliile stăpânuluĭ seŭ, luĭ Racoți, la Hmil, pentru craia Leșéscă (* că se ajungé Racoți cu Hmil pentru crăia la Leșĭ de atuncĭ), și aŭ pornit și el tótă pedestrimea ce avea de Némțĭ, și cu puscele, pre la codrul Căpoteștilor, pre Cobâlea, dirept la potica Oĭtuzuluĭ. Numaĭ el singur cu călârimea rĕmăsése pren rugămintea luĭ Stefan Vod, în Iașĭ. Și aŭ strîns, și Stefan Vod óstea

---

R. 1. **B. C** *«cu 8000 de cazacĭ într'ales»*. — *R. 2.* **E** de la *«Nistrul»* omite până la finea zăceleĭ. — *R. 2.* **C.** *«leah»* l. *«leșéscă»*. — *R. 4.* **24** omite *«fiind»*; asemene **B. C. G** și **AA** (R). — *R. 5.* B. *«de așĭ rescumpĕra»*.—*R. 5.* **C**: *«de nime»* l. *«despre cineva»*. — *R. 6.* **C**: omite: *«când iaŭ fost voia»*. — *R. 7.* B. **AA** (P. Gr.) și**AA** (**R**) *«Kondrațki»*. — *R. 8.* **B. G** omit: *«Ce era cu 1000 de léșĭ de paza marginiĭ»*. — *R. 9.* **AA** (**R**) *«sfială»* l. *«siială»* — *R. 10.* B: *«de săsiea.* — **C** omite: *«de se siea.* — *R. 10.* **C**. *Iară și acela nice.* — *R. 11.* **C**. omite *«aceea»*. — *R. 12.* **E**: *«cum aŭ sosit aŭ trecut»*. — *R. 14.* **B. C. E** *«acolo»* l.*«acolea»*.— *R. 14.* Ed. tipar: *«Caicenĭ»* l. *«Coicenĭ»*.—*R. 16.* **B**. din eróre scrie: *«léșilor»* l. *«Iașilor»*. —*R. 16.* **C**: omite: *«Domnuluĭ muntenesc»*. - *R. 17.* **C** omite *«cu»*.—*R. 18.* B: *«sale»* l. *«luĭ»*. — *R. 18.* **B. G. C** *«maĭ nainte»*. — **C** și **24** *«înainte»*. — **AA** (P. G.): *«înapoĭ»* l. *«înainte»!!.* —*R. 19.* **24** și **E** omit: *«așișderea»*. — *R. 20.* **B. C. G. E**: *«Vicleșug»* l. *«hicleșug»*.—*R. 21* **E.** omite: *«luĭ Racoți»*—*R. 22.* **E**: *«pentru crăia leșéscă»* și omite: *«de atuncĭ»*. — *R. 24.* **C** *«prin»* l. *«pre»*. — *R. 24.* **E.** *«la calea»* l. *«poteca»*.

(*) **Parantezul e pus de mine pentru maĭ bună înțelegere V. A. U.**

de ţéră cătâ-va, ca la 12,000 de ómenĭ, şi aŭ eşit d'asupra Popricanilor împrotiva Cazacilor.

18. Timuş, décă aŭ trecut Prutul, aŭ purces spre Popricanĭ, cu taběră bogată. Eşise o sémă de oşténĭ de a luĭ Stefan Vod înainte peste Jijia în chip de harţŭ şi aŭ coborît Stefan Vod şi dărăbaniĭ la Jijia la vad. Iéră puţin lucru aŭ ţinut harţul oşténiĭ (†) luĭ Stefan Vod: i-aŭ împins îndată călâréţiĭ luĭ Timuş; şi era şi de aĭ noştri, cariĭ ţiné cu Vasilie Vod, pre lîngă Stefăniţă Paharnicul den Hâncescĭ, şi den Hănţescĭ (sic) o sémă, şi câţĭ-va Cerchezĭ de a luĭ Vasilie Vod; cariĭ toţĭ mersése cu boiariĭ ceĭ trimeşĭ de Vasilie Vod la Hmil Hětmanul.

19. Căzaciĭ cum aŭ împins pre călâreţiĭ ce le eşise înainte den óstea luĭ Stefan Vod, aŭ purces orbĭ la vad cu tótă taběra; şi uniĭ pre pod, maĭ mulţĭ pre lângă pod, (că era Jijia mică), aŭ dat cu taběra. Care năvală vědênd dărăbaniĭ, aŭ plecat fuga de la vad la deal, spre Rediŭ; şi óstea cea-l-altă ce sta deasupra pe culme ne dăndu-le nicĭ un agiutor, 'iaŭ agiuns pre cósta Popricanilor călâréţiĭ luĭ Timuş şi el singur, şi aŭ căzut acolo multe trupurĭ den bĭéţiĭ dărăbanĭ; alţiĭ cariĭ aŭ hâlăduit până în Rediŭ, 'şi-aŭ scutit viéţa cu pădurea.

20. Vědênd acé primejdie a dărăbanilor, Stefan Vod şi Kemini Ianoş, aŭ tras óstea maĭ spre Iaşĭ, şi aŭ tocmit de âmbe părţile de drum călârimea şi era acé óste şi de a luĭ Kemini Ianoş, cât se puté ca la (҂кд) 24,000 fără greş să se socotéscă. De ar hi fost la un gând, ce era? Ne dând rěsboiŭ

R. 1. C. E. omit: «*câtă-va*». -- *R. 2.* **C** «*înaintea*» l. «*împotriva*. — *R. 2.* **AA** (P. G.) prescurtéză acéstă zăcélă. -- *R. 3.* **C.** ad. după: «*purces*» vorbele: «*la Jijia spre*» **asemenea şi AA** (P. G.). — *R. 4.* **C**: «*de la*» l. «*de a luĭ*». — *R. 5. B* omite: «*înainte*». — *R. 5.* **B. C. G. E.** «*pogorît*» l. «*coborît*». — *R. 5.* B: «*cu* l. «*şi*». — *R. 7.* **C. E.** «*călărimea*» l. «*cătăréţiĭ*». — *R. 8.* **C. AA** (P. G.) «*şi de ţéra nóstră*» l. «*aĭ noştri*». — *R. 10.* **B. G. E. AA** (Raf.) «*câţĭ*» l. «*câţĭ-va*». — *R. 10.* **B. G.** «*era*» după: «*Cerchezĭ*» — *R. 12. C.* «*călărimea*» l. «*călăreţiĭ*».— *R. 12.* **C.** omite: «*le*» — *R. 13. E* omite: «*orbĭ*» — *R. 16.* **AA** (**Raf.**) ad.: «*în sus*» naiute de: «*la dél*». – *R. 17.* **C**: «*pe culmea dealuluĭ de asupra*». *E.* **AA** (P. G.) «*ce sta pe deal*» — **G. B.** «*ce sta de asuprape dealuluĭ*».—*R. 18. E*; «*costiţa*» l. «*cósta*». — *R. 19.* **C**: «*multe trupurĭ a bieţilor*». — **E**: «*şi aŭ perit acolo mulţĭ*». - *R. 19.* **C**: «*alţiĭ aŭ hălăduiţ până înRédiŭ*».—**E**: «*alţiĭ câţĭ aŭ scăpat până în Rédiŭ, aŭ hălăduit înpădure*».—**AA**(P. Gr.) omite: «*ş'aŭ scuţit viaţa în padure.* - *R. 23.* **AA** (R) «*óste*» l. «*călărime*». — *R. 24.* **C.** ad. «*ómenĭ*» după 24000. — *R. 25.* **C** «*far de greş fiind pre socoteală dréptă*». — **E** şi a luĭ Kemini Ianôs cu 4000 fără de greş. — **AA** (R) «*fără greşală*» l. «*greş*».

(†) 24 din eróre pune «*ostiĭ*» l. «*oştenĭĭ*». Tóte codicele daŭ lecţiunea bună.

Cazacilor, să le închiḑă hrana şi drumurile den tóte părţile, ce ar hi făcut cu tabĕra Timuş?

21. La suitul tabĕreĭ Căzăcescĭ pre cóstă la deal, sărisă o sémă de oşténi de ţéră şi înfrînsése pre călăreţiĭ luĭ Timuş, de 'iaŭ băgat până în tabĕră. Şi acolo în deal, décă s'aŭ suit tótă tabĕra, că era în deséră s'aŭ aşăḑat pre mas, şi acole aŭ mas peste nópte. Iară dén óstea luĭ Stefan Vod, într'acé nópte mulţĭ lăsând oştenia aŭ mers spre casele lor.

22. A doua ḑi, Timuş, cu tabĕra legată, aŭ purces dirept asupra oştilor luĭ Stefan Vod spre oraş, fără nice o siială, dodeindu'ĭ Moldovéniĭ câte óre-ce pre de laturĭ. Ce vĕḑênd Stefan Vod şi Kemini Ianoş că se împuţinează óstea, şi într'acé nópte s'aŭ scurs în giumătate, până între viĭ aŭ ţinut drumul oraşuluĭ, iéră dintre viĭ aŭ luat Bahluiul în sus, şi câţĭ-va boiarĭ de casa luĭ Stefan Vod, cu totul.

23. Timuş într'acé ḑi, după ce aŭ împins pre oştile luĭ Stefan Vod, aŭ intrat în tîrg, şi aŭ descălecat în curţile céle Domnescĭ, şi tabĕra ezisa tótă înaintea curţiĭ şi pen pregiur. Şi aŭ şĕḑut aşia cu tabĕra ezită până la venirea socru-seŭ, luĭ Vasilie Vod în Iaşĭ, de la Cameniţă. Iară şi până a sosi Vasilie Vod, aŭ prădat Cazaciĭ Codriĭ Iaşilor, de la drumul Căpoteştilor până aprópe de Huşĭ; şi scosése Cazaciĭ fără numĕr vite, care apoĭ décă aŭ sosit Vasilie Vod, pre câte aŭ aflat ne mâncate, tot câte un zlot de vită aŭ dat Cazacilor; şi aŭ dat scire la ómenĭ de aŭ venit de 'şi-aŭ luat vita care o aŭ cunoscut.

24. Mulţĭ aŭ perit atuncea de Cazacĭ, ómenĭ nesciutorĭ ce sînt Cazaciĭ oploşiţĭ în tîrg; alţiĭ mergé să se închine la Ste-

---

R. 1. **C**: ad.«*ce numaĭ*» după «*Cazacilor*». - *R. 3. E* : «*costiţa*» l. *pre cóstă*». — *R. 4.* **E** : «*calărimea*» l. «*călăreţiĭ*». — *R. 5.* **E** : «*i-aŭ gonit*» l. «*băgat*». — *R. 5.* **B. G** «*deacă aŭ sosit*» l. «*s'aú suit*». —*R. 6.* **C E** «*de mas*». — *R. 8.* **E** : «*s'aŭ reschirat cineşĭ pe la casele lor*».– *R. 8.* **B. G** : «*spre*» l. «*pre la*» *R. 10.* **E** : «*spre Iaşĭ*» l. «*Oraş*». — *R. 12* **E** : «*că li se împuţinéză*». — **AA** (R). **C** : «*că scade*» l. «*împuţinéză*». – *R. 13.* **C** : «*maĭ pre giumătate*».– **E** omite : «*şi într'acé nópte....*» până la : «*până între viĭ*. — *R. 13.* AA (R) «*calea*» l. «*drumul*». — **E** : «*aŭ ţinut drumul spre têrg*». — *R. 17.* E : «*în Iaşĭ*» l. «*têrg*». — *R. 18.* **E** : «*şi tabĕra tocmisă înaintea*». — *R. 19.* **B. G** : «*aŭ stătut*» l. «*şeḑut*». — **E** omite : «*şi aŭ şĕḑut*» până «*aŭ venit....*» — *R. 22.* 24 omite : «*Cazaciĭ*»» — *R. 23 E*: «*multe* l. «*fără numĕr*». — *R. 23.* **E** : «*deacă aŭ venit*». l. «*aŭ sosit*». — **C. AA** (R.) omit : «*de aŭ venit*». – *R. 27.* **B** : «*cine*» l. «*ce*». — *R. 28.* **AA** (R.) «*coprinşĭ* l. «*oploşiţĭ*».

fănițĕ Paharnicul, carele era cu Timuș. Ce nu ajungé până la Stefănițĕ, că'ĭ tîmpina (тѫмпина) Cazaciĭ, și'ĭ omoria, între care și Tăutul Armașul, și alțiĭ mulțĭ ș'aŭ pus capetele de Cazacĭ.

25. Pre Vasilie Vod, véste de isbânda luĭ Timușĭ l-aŭ tîmpinat la Zvancea; cu care véste, Grigorie Comisul singur mersése, șĭ l-aŭ îmbrăcat cu haină cu sobolĭ. Și îndată aŭ trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinuluĭ nice într'un chip n'aŭ vrut să o dé têrgovețiĭ, cu Hăjdeŭ Părcălabul lor; orĭ că aŭ vrut așia de credincioșĭ să hie luĭ Stefan Vod,— care lucru n'așĭ da să hie într'aĭ noștri până într'atâta nevoință pentru singura credință, — orĭ-că s'aŭ siit pentru jacurĭ ce făcuse têrgovețiĭ în carele boiarilor, precum s'aŭ pomenit, și slobođise câte-va săcălușe în singur Vasilie Vod. Și acésta éste pricina, nu alta. Și în câte-va rândurĭ aŭ trimes Vasilie Vod la Hăjdĕŭ, carele era pârcălab pus de Stefan Vod, și la têrgovețĭ, cu mare giurămênturĭ. Ce nice într'un chip n'aŭ vrut să dea cetatea; și aŭ ținut vr'o... lunĭ, până la a doua venire a luĭ Stefan Vod den țéra Muntenéscă. Iĭ încungiurase Vasilie Vod cu nicse Némțĭ aĭ sĕĭ de-ĭ bătea și tot aŭ ținut cetatea tótă vara închisă. Așia cu a nevoie se agonisésce, ce se pérde odată!

26. Vasilie Vod, décă aŭ sosit la Iașĭ, după sfat ce aŭ făcut cu ginere-sĕŭ, cu Timuș, s'aŭ mutat Timuș cu tabĕra la Galata, iară Vasilie Vod aŭ rĕmas în curte, gătindu-se asupra luĭ Mateĭ Vod cu mare gătire, dând scire țĕreĭ să încalece tot omul, ĭertând pre toțĭ de tóte vinele, de ar hi greșit cine-va împrotiva Domnieĭ.

27. Aice caută cum nu se póte tréce ceea ce este să hie! Că după isbânda aceea a luĭ Vasilie Vod, să hie întors pre ginere-sĕŭ înapoĭ și să se hie așeđat cu paza trebilor la Im-

---

R. 1. **E** : «*sciindu-l că era cu*». — *R. 2.* **E** : «*Timuș* l. «*Stefănițĕ*». — *R. 2.* **E**: «*că unde'ĭ tâmpina în loc îĭ omoria*». — *R. 7.* **E** : «*contaș*» l. «*haină*». — **A A** (R.) «*samur*» l. «*sobol*». — *R. 9.* **E** : «*orĭ-că s'aŭ arĕtat așĭa de credincioșĭ a fi*». — *R. 10.* **E** : omite reflexiunea luĭ M. C. despre nestatornicia a lor noștri. — *R. 12.* **C** : «*jacul*» l. «*jacurĭ*». — *R. 14.* **C** : «*tocma*» l. «*în singur*». — *R. 14.* **E** omite : «*și acésta este pricina, nu alta*». — *R. 17* **C** : «*rugăminte*» l. *gĭurămenturĭ*». — *R. 18.* **C** : *câte-va lunĭ*». — **E** : «*ce o aŭ ținut eĭ până*» — *R. 19.* **E** : «*i-aŭ fost încungiurat*». — *R. 20.* **E** ad. după «*sĕĭ*»: «*să'ĭ dobândéscă* — **E** omite reflecțiunea finală. — *R. 24.* **C** : «*să mérgă*» după : «*gătinduse*». — **E** ad. «*cu oștĭ*» după : «*gătindu-se*» — *R. 25.* **C** omite : «*cu mare gătire*». — *R. 26.* **C** : **A A.** (P. G.) «*pre toțĭ vinovațiĭ*» l. «*de tóte greșalele*» — **E. G** : «*Gréșele*» l. «*vinele*». Ediț. tipărită ad. «*măcară*» ante : «*de ar hi*».

pĕrăţie, întărindu-se cu slujitoriĭ strĕinĭ, cum avé avuţie, nime n'are hi maĭ venit asupră'ĭ. Şi aşïa 'l sfătuia pre Vasilie Vod şi o sémă de boiarĭ; ce, în nădéjde ne-îndoită pre oştĭ căzăcescĭ, ce avé Vasilie Vod, să 'şĭ rescumpere strîmbătatea despre Mateĭ Vod întĕiŭ, şi maĭ pre urmă despre Racoţi, cumu'şĭ ḑicé Timuş: că den ţéra Muntenéscă pen Ardél se va întórce,— aŭ biruit sfatul, numaĭ să mérgă asupra luĭ Mateĭ Vod; iară nu omul, ce Dumneḑeŭ sfărîmă rĕsbóĭele, precum ḑice scriptura: **Господь съкрушаіетъ брани.**

28. Nu se cade să trecem poticala Némţilor de şaŭgâiĭ ţereĭ nóstre la munţĭ, pre Oituz, de care Némţĭ s'aŭ pomenit că'ĭ pornisă Kemini Ianoş din Iaşĭ, înainte pren strîmtorĭ dea-direptul, şi apoĭ amu în munţĭ s'aŭ îndemnat şaŭgâiĭ de la Ocna, şi aŭ ţinut calea pedestrimeĭ acea a luĭ Racoţi; şi cu sfatul a unuia den şaŭgâĭ, décă se vor apropié de Némţĭ, să caḑă toţĭ la pămênt până va trece focul sinéţelor, cum daŭ Némţiĭ odată toţĭ, aşïa aŭ făcut, căḑênd toţĭ la pămênt. După ce s'aŭ stîmpărat sinéţele; pană a găti al doile dirés Némţiĭ, aŭ intrat şaŭgâiĭ într'înşiĭ cu cóse şi cu topóre ce aŭ eĭ lungĭ în códă, şi aŭ perit câţĭ-va Némţĭ acolo den denşiĭ, cât aŭ căutat aceĭ pedestrime a lăsa şi puşcile în munţĭ, şi de abia s'aŭ desbărat de şaŭgâĭ bulucurile acelea-l-alte de Némţĭ. Pentru care faptă a şaugăilor, apoĭ *Alexandru Costin*, fiind povaţă dată den Iaşĭ acelor Némţĭ, aŭ şeḑut un an încheiat în temniţă, la Făgăraşĭ, în obezĭ.

29. (*) Stefan Vod până în Trotuş aŭ mers cu Kemini Ia-

R. 2. **E** : *«şi aşia l'aŭfost sfătuind»* l. *«şi aşia-l sfătuia»*. — *R. 6.* **C** : *«că Timuş ḑicea»* l. *«ḑicea Timuş»*. — *R. 7.* **B. G** : ad. *«în ţéra muntenéscă»* după *«Vod»* — **E** : *«ce»* l. *«iară nu»*. — *R. 9.* **E** omite citaţiunea slavă. — *R. 10.* **AA** (P. Gr.) omite zăcelele 27 şi 28. — *R. 10* **E** : *«de Şaŭgâiĭ de la Ocna pre Oituz»* l textuluĭ. — *R. 12.* **E** : ad. după *strâmtorĭ* *«prin Cobalea»*. — *R. 13.* **B. G**. omit: *«apoĭ amu»*. **C.** omite *«amu»* şi ad. după munţĭ: *«la Niamţ»*. — Ed. tip. eronat: *«la Nemţĭ*. — *R. 13.* **E** : *«şi acolo în munţĭ le-aŭ ţinut calea Şaŭgâiĭ aceĭ pedestrime a luĭ Racoţi»*. — *R. 13.* **B. G** : *«den»* l. *«de la»*. — *R. 14.* **C.** omite de la: *«calea — şi cu sfatul»*. — *R. 15.* **E** : altera frasa şi vorbele el dar spune acelaşĭ lucru. — *R. 18.* **B. C** : *«rând»* l. *«dires»*. — *R. 20.* **B. G** : *«de aceĭ «şaugâĭ»* l. *«de denşiĭ»*. — *R. 21.* **C** : *«acelor Nemţĭ»* l. *«aceĭ pedestrime»*. — *R 24.* **E** : *«aŭ şeḑut închis la temniţă la Făgăraş un an încheét în obeḑi»*.

(*) Pe marginea acesteĭ zăcele, copistul scrie cu caractere maĭ micĭ: «Aice s'aŭ trecut perirea Moroĭanuluĭ Hatmanuluĭ, de ţeranĭ. Caută la Capul 19 zăceala 2.» — Asemene se face în Codex **AA** (Raf.)

noşĭ; iară den Trotuş avênd nădéjde pre Mateĭ Vod de agiutor (дѣкаџѹтор) maĭ de sirg, şi trăgea şi boiariĭ în ţéra Muntenéscă, — şi póte sa hie că şi patema Némţilor de şaŭgâĭ făcé óre-ce sială, — s'aŭ despărţit de Kemini Ianöş şi aŭ luat Trotuşul în gĭos pren Focşanĭ în ţéra Muntenéscă.

30. (*) Aice în Iaşĭ, până la purcesul luĭ Vasile Vod în ţéra Muntenéscă, aŭ perit Cotnarschi (Котнарскый *), pisarul Leşesc, de credinţă a luĭ Vasilie Vod, om deplin la tóte trebile, de Timuş ginerile luĭ Vasilie Vod, den hirea luĭ acé de tiran ce era, şi de om sălbatic, şi fără nicĭ o frică de Dumneḑeŭ, scornind pricină că éste Leah, şi că el opria pre Vasilie Vod să nu'şĭ dea fata după densul. Decĭ, într'o ḑi aŭ trimis la Vasilie Vod, poftind să il trimiţă că'ĭ éste de trébă. Ne gândind Vasilie Vod de una ca aceea, l'aŭ trimes la dênsul în Monastire la Galata, şi acole, décă aŭ mers, aŭ învěţat pe Cazacĭ de aĭ seĭ, cu săbiile gata, după voróva ce aŭ avut scornită cu densul, la eşitul luĭ de la voróva luĭ, aŭ dat cazaciĭ ce era gata de acé faptâ, cu săbiile într'însul şi l'aŭ omorît cu mare tirănie, fără nice o vină; de care faptă a luĭ Timuş, décă aŭ auḑit Vasilie Vod, numaĭ nu se otrăvi de voĭe rea; âmbla Timuş cu acela gînd şi pre Toma Vornicul, şi pre Iordachie Vistiernicul, tot dentr'acé pricină, ḑicênd că aceştĭ doĭ şi cu Cotnarski opria pre Vasilie Vod să nu dea pre Dómna Rucsanda după densul. Decĭ âmbla şi eĭ cu ḑilele a mână, şi s'aŭ cerşut de la Vasilie Vod să'ĭ lase să mérgă la ţéră. Ce

R. 1. **E**: *«eară de acolo aŭ luat spre Focşanĭ avênd»*. — *R. 2.* **E**: *«de grabă»* l. *«de sîrg»*. — *R. 3.* Codex **B** şi **G**, adaogă: *«că şi perirea Moroeanuluĭ Hetmanuluĭ luĭ Stefan Vod, ce l'aŭ ucis ţěraniĭ ce se strînsese la Stefăniţă Paharnicul, nepotul luĭ Vasile Vod»*. – *R. 3.* **C**: *«poticala»* l. *«patema»*. — *R. 4.* **E**: omite de la *«Ianoş»* până la finea fraseĭ.—*R. 5.* **C**: ad. după gĭos: *«de aŭ trecut»*. – *R. 7.* **C** omite: *«în ţéra muntenéscă»*. — *R. 9.* **E**: omite de la *«den hirea»* — *«scornind pricina»*. — *R. 12.* **B**: *«după el»* l. *«după dênsul»* 24: *«după Timuş»*. — *R. 13.* **E**: *«că-ĭ trebuésce»*, l. *«că-ĭ este de trébă»*. — *R. 15* **E**: omite de la *«şi acole»*—*«după voróva»*. —*R. 15.* **B. G**: ad.: *«Kotnarschi pisarĭul»* după: *«mers»*. —*R. 16.* **C**. ad. după *«gata»*: *«să stea»*.—*R. 17.* **C**: omite *«scornită»*—*R. 17.* **C**: *«şi décă aŭ eşit»* l. *«la eşitul luĭ de la Voróva luĭ»*. — *R. 18.* **C**: *«trébă»* l. *«faptă»*. — **E** omite: *«cu mare tirănic»* — *R. 19.* **C**: *«milă»* l. *«vină»*. – *R. 19.* **C**: *«de care lucru şi faptă»* l. *«de care faptă»*. – *R. 22.* **C**: *«cu acela gănd să ĭ gămbéze* (гжмбѣзъ) *tot cu acé pricină»*. *R. 22.* **E**: *«Iorgachie»*. **C**: *«tot cu acé pricină»*.

(*) Ediţia tipărită pune aci Cap. XVIII şi titlul noŭ: *«Pentru a doua venire a luĭ Vasilie Vod în Moldova»*.

(*) Veḑĭ documente cu subsemnarea luĭ, la notele finale.

Vasilie Vod nu'ĭ lăsă; și aŭ poroncit la ginere-sĕŭ, că maĭ bine mort să hie, de cât să hie boiariĭ cari 'ĭ are (Χρὰ) la inima sa cu tótă credința, la grijă ca aceea. Séŭ cu ce inimă vor veni ceĭa-l-alțĭ boĭarĭ de la țéră la densul? Decĭ, 'l-aŭ maĭ mutat de la gândul luĭ; însă boiariĭ aceștĭ doĭ tot cu ferială âmbla, și tot pre ascuns, nóptea, pre la pórta despre casele despre Dómna venia la Vasilie Vod; de care Vasilie Vod, suspina greŭ, și 'șĭ frângea mânele de ginere ca acela.

31. (*) Aŭ purces Vasilie Vod den Iașĭ în țéra Muntenéscă cu al treilea rând asupra luĭ Mateĭ Vod domnul munténesc; și întêiŭ Timuș cu tabăra căzăcéscă, cu al doilea conac, aŭ stătut la Podul Înalt pre Bărlad, și acolo aŭ făcut Timuș oștilor cazacescĭ căutare; și le-aŭ împărțit de la Vasilie Vod lefe, și căpeteniilor și oștenilor tuturora. Era den capete căzăcescĭ cu acé óste polcovnicĭ Bohun anume și altul Nosacĭ, vestițĭ, și vechĭ cazacĭ. Și tot acolo, fără de nice o vină, Timuș pentru un cuvânt ce aŭ ḑis în sfat Bohun, aŭ scos sabia Timuș și aŭ lovit pre Bohun într'un umĕr, de care rană în tótă calea aceea aŭ âmblat Bohun cu mâna legată. Acela om cu hirea de hiară sĕlbaticŭ era Timuș! Nu cuteza nime un cuvênt, dèn Polcovnicĭ să ḑică, să îndireptéze lucrurile oștilor. Ce de-'ndată, pre purtatul trebilor ce era den Timuș, om tênĕr și fără de nice o socoteală, se cunoscea că nice la un folos nu vor eși lucrurile.

32. De acolea aŭ purces oștile în gios; și amu Vasilie Vod în frunte, cu óstea de țéră și se adaogea den ḑi în ḑi óstea de țéră de pretutindérea, și până la marginea țĕreĭ s'aŭ strîns de tótă óstea de țéră ca 8000 ómenĭ.

R. 2. **C**: «*pre cari 'ĭ avé la inima sa*». — *R. 3.* **B. G**: omit: «*ca aceea*». — *R. 5.* **C** «*din*» l. «*de la*». — *R. 5.* **E**: «*amândoĭ*» l. «*doĭ*». — *R. 7.* **C**: pre «*pórta de la casele despre Dómna*». — **E** — «*pe pórta cé despre Dómna*». — *R. 8.* **E** omite: «*greŭ*».— *R. 8.* **C** ad. «*fórte*» după «*suspina*».—*R. 9.* (P. G.) omite «*zacela 30*». *R. 10.* **B. G. E.** omit: «*domnul muntenesc*». — *R. 13.* **B**: «*sale*» l. «*cazacescĭ*».— *R. 14.* **E** omite: «*și căpeteniilor și oștenilor*». — *R. 15.* **E** omite: «*și altul*» și «*vestițĭ și vechĭ cazacĭ*». — *R. 17.* Unele codice ḑic «*Bohum*», altele «*Bohun*» și câte-va *Bohut*. — *R. 23.* **E.** «*fi*» l. «*eși*». — *R. 27.* B: «прєтютиндєрє» l. «*pretutindere*». — *R. 27.* **E**: «*s'aŭ făcut*» l. «*s'aŭ strâns*». — **B.** omite cifra 8000 și lasă loc; de sigur copistul avé s'o scrie cu roș și aŭ uitat'o apoĭ.

(*) **B. E**: pun aci titlu noŭ. **B** scrie: «Pentru Vasilie Vod, când aŭ mers al treilea rând asupra luĭ Mateĭ Vod cu oștĭ de țéră și cu cazacĭ, de s'aŭ lovit la Hinta. — **E** are titlu «*Vasilie Vod aŭ mers asupra luĭ Mateĭ Vod*».

33. Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, luând véste de scosul luĭ Stefan Vod den Moldova de oştĭ căzăcescĭ, trimisése pre Dicul, spătarul sĕŭ, să strîngă tótă óstea de la marginea ţĕreĭ sale, să hie la hotar între ţĕrĭ de straje şi cu dînsul şi Stefan Gheorghie ciracul luĭ. Avé şi Stefan Vod ca 300 de ómenĭ într'-ales călăreţĭ, şi câţĭ-va feciorĭ de boiarĭ tinerĭ cu sine. Şi întêiŭ straja lor pentru limbă, ce trimesése, s'aŭ ivit în gura Berheciuluĭ, maĭ sus de Tecuciŭ, pre care o aŭ gonit ómeniĭ luĭ Vasilie Vod cât-va loc. Ce sărind târḑiŭ le-aŭ perdut urma.

34. Venisă apele Sirétiuluĭ mare, pentru care aŭ căutat oştilor câte-va ḑile a face zăbavă, până aŭ făcut pod peste vase. Şi aşia, trecênd óstea a doua ḑi de la Siret, aŭ intrat pre la Focşanĭ în ţéra Munténéscă. Şi îndată fără de nice o milă aŭ dat foc şi oraşuluĭ; şi orĭ pe unde'şĭ agiungea Cazaciĭ fuma a bieţilor locuitorĭ nevinovaţĭ locaşurile, odăile şi hrana.

35. Sta în tocmélă cu oştile seale şi Dicul, Spătarul luĭ Mateĭ Vod, nu departe de oraş de Focşanĭ, la o vale căria-ĭ ḑic Milcovul cel mare (cu alt nume: *Câcata* *). Rîpile aceluĭ pîrîŭ pusése despre oştile luĭ Vasilie Vod, şi óstea sa tocmise de ceea-l-altă parte stol, tótă óstea într'un şirag tocmită, (͵Θ) ca (9000) de ómenĭ; că şi den lefeciiĭ luĭ Mateiŭ Vod o sémă era cu dênsul şi óstea de ţéră, câtă ἀρχ ţéra Munténéscă de la Bucurescĭ din cóce până la margine, tótă era acolo adunată, şi acole şi Gheorghie Stefan Vod cu vr'o 300 de Moldovénĭ. Si aşia în rând tocmită óstea Munténéscă, aştepta pre Vasilie Vod şi pre Timuş.

36. Întêiŭ li s'aŭ arĕtat Vasilie Vod cu oştile sale, şi aŭ stătut frunte şi Moldovéniĭ; iară Cazaciĭ îşĭ întocmia tabĕra pe urmă.

R. 5. **C**: *«şi cu Dicul»* l. *«dênsul»*. — *R. 6.* **B. G**: *«aleşĭ»* l. *«întrales»*. — *R. 8.* **C. E** omit: *«maĭ sus de Tecuciŭ»*. — *R. 8.* **B. G**: *«i-aŭ»* l. *«o aŭ»*. — *R. 8.* **E**: *«osténiĭ»* l. *«ómeniĭ»*. — *R. 9.* **E.** omite: *«sărind tărḑiŭ»* — *R. 10.* **E**: omite: *«Sirétiuluĭ»*. — *R. 10.* **C**: *«pentru acea»* l. *«pentru care»*. — *R. 14.* **C.** omite: *«şi»* nainte de: *«oraşuluĭ»*. — *R. 14.* **AA** (Raf.) *«ardea»* l. *«fuma»*. — *E*: *«se afuma satele, şi hrana a nevinovaţilor locuitorĭ.* — *R. 15.* **B. G**: omit: *«odăile şi hrana»*. — *16.* 24 omite: *«seale»*. -- *R. 20.* 24 omite: *«stol»*. — *R. 21.* **C** din eróre ḑice: *«Mihaĭ Vod»* l.*«Mateĭ»*. — *R. 22.* **C**: *«cât avé»* l. *«câtă are»*. — *R. 23.* **C** omite: *«tótă era acolo adunată»*. — *R 28.* **B. G**: *«maĭ pe urmă»*.

(*) Veḑĭ ce se ḑice de acest urît nume şi îndărăt. Codicele **G AA** (Raf.) singure aŭ acéstă paranteză. — **E**: după Mateĭ Vod: *«la ţermuriĭ Milcovuluĭ celuĭ mare den gios de Focşanĭ cu 9000 de ómenĭ, că şi lefeciĭ luĭ Mateĭ Vod o sémă era cu dênsul* (şi omite restul) până la: *«şi óste de ţéră»*.

Și atâta aŭ stătut Munténiĭ la rĕsboiŭ, cât aŭ făcut óre ce harțurĭ cu Moldovéniĭ peste pîrîŭ, trecênd Moldovéniĭ, apoĭ trecêndu'Ĭ Munténiĭ iar den cóce; așia în douĕ treĭ rêndurĭ, până aŭ trimis Vasilie Vod Némțiĭ ce avé, și s'aŭ supus pre sub malurĭ. Decĭ, aŭ luat călărimea Moldovénilor și malul den colo. Iară cât aŭ vĕḑut Munténiĭ tabĕra Căzăcéscĭ apropiată de pîrîŭ, aŭ purces în resipă cine în cătro i-aŭ pârut. Gonit'aŭ Moldovéniĭ și o sémă de călărețĭ și den Cazacĭ până la Rîbnic. Iară n'aŭ perit ostenĭ așia mulțĭ den Munténĭ, că aŭ luat de vréme fuga.

37. După acea resipă a oștilor Munténescĭ, care s'aŭ făcut maĭ mult den prostia Diculuĭ Spătaruluĭ, că nice trebuia să aștepte el până într'atâta pe óstea ce era cu foc, și el numaĭ cu călărimea, aŭ purces Vasilie Vod cu Timuș spre Têrgoviște, stricênd și arḑênd ce le și sta înainte. Iară Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, luănd véste și de rĕsipa oștilor luĭ la margine, și cum că vine asupra luĭ întins Vasilie Vod cu Timuș, nimică cu acé smintélă a oștilor dentĕiŭ nu s'aŭ spăimêntat. Ce, stringêndu-șĭ óstea de țéră și lefeciĭ ce avé, aŭ purces și el den Têrgoviștea, și ș'-aŭ ales loc fórte bun de dênsul, la o poiană între Ialomiță, apă curgĕtóre, și între un pîrîŭ fórte tinos și de trecĕtóre rĕŭ, la un sat anume *Hinta*. Și acolo aŭ stătut cu mare inimă, nu așia oștile séle cum el singur, așteptând pre Vasilie Vod. Trimisése Mateĭ Vod și altă sémă de ómenĭ siiménĭ și lefeciĭ o sémă într'agiutor Diculuĭ, la margine. Ce décă s'aŭ tîmpinat cu véste că s'aŭ risipit óstea aceea cu Dicul Spătarul, s'aŭ întors óstea acea înapoĭ, și i-aŭ agiuns la Teléjina fruntea oștiĭ luĭ *Vasilie Vod*. Aŭ stătut Munténiĭ călărĭ la Vad, pentru să se maĭ depărteze pedestrimea.

38. Părut-aŭ și luĭ Vasilie Vod și luĭ Timuș că va hi acole Mateĭ Vod singur cu tótă óstea, la Teléjina; apoĭ, décă

R. 3. **B. G :** ***«în apoĭ»*** l. ***«dencóce»***. — *R. 7.* **C. E :** ***«care încotro aŭ putut»*** l. ***«i-aŭ pârut»***. — *R. 8.* Cele-l'alte codice ḑic: ***«Romnic»***. — *R. 10.* **B. G.** ***«la fugă»*** l. ***«fuga»***. — *R. 14.* **E.** omite de la începutul zăceleĭ până la: ***«aŭ purces»***. — *R. 16.* E: ***«înțelegênd»*** l. ***«luând véste»***. — *R. 18.* **B. G :** ***«spăimat»*** l. ***«spăimêntat»***. — *R. 20.* **E.** omite: ***«fórte»***. — *R. 21.* **C. E.** omit: ***«apă curătóre»*** — *R 22.* **E :** ***«și rĕŭ de trecut»***. — *R. 22.* **AA** *(Raf.)* ***«la Finta»*** l. ***«Hinta»***. — *R. 25.* **B.** ***«óste»*** l. ***ómenĭ»***. — **E.** ***«oșténĭ»***. — *R. 25.* **E.** omite: ***«siimeniĭ și lefeciĭ o sémă»***. — *R. 29.* E: ***«să li se maĭ»***. l. ***«să se maĭ»***.— *R. 31.* E omite: ***«singur»*** — *R. 31.* *E* omite: *«la Teléjina»*

s'aŭ vĕḑut că éste óste puţină, aŭ dat oşténiĭ luĭ Vasilie Vod pe treĭ locurĭ peste apă, ce n'aŭ stătut Munténiĭ, ce s'aŭ dat înapoĭ. Iară gonaşiĭ îndată aŭ agiuns şi pre siiménĭ, şi aceia, dându-se înapoĭ, s'aŭ apĕrat pen nesce dumbrăvĭ ce sînt acolea. Şi dând scire luĭ Vasilie Vod de siiméniĭ aceia, aŭ purces şi singur Timuş cu o sémă de óste călare, căzăcéscă lăsând tabĕra pe urmă ·cu Vasilie Vod. Şi décă aŭ agiuns Timuş aŭ descălecat pe Cazacĭ gios la năvală asupra siiménilor. Ce tot aŭ mers apĕrându-se fórte tare den focu siiméniĭ, până aŭ intrat într'altă pădure, ce era lunca Praoveĭ, şi nu le-aŭ stricat nimică Cazaciĭ până în nópte bătându-se den foc, fără ce aŭ picat şi den siiménĭ şi den Cazacĭ. Den Cazacĭ aŭ perit şi doĭ sotnicĭ atuncĭ.

39. Vésel Mateĭ Vod că i-aŭ hălăduit siimeniĭ ş'aŭ putut da rĕspuns foculuĭ Câzacilor, luând mare inemă şi nădéjde dentr'acé têmpinare a siiménilor cu Cazaciĭ, iară Timuş, după acé gónă, n'aŭ vrut să se întórcă la tabĕra, pre care l'aŭ apucat nóptea cât aŭ trecut apa Teléjineĭ, ce aŭ rĕmas cu masul la un sat, anume Cocoresciĭ, la nesce case boiarescĭ, aflănd casele pline de tóte bucatele. Singur aŭ pus de aŭ dat foc caselor, décă s'aŭ sculat de la masă ameţit de vin.

40. A doua ḑi óstea trudită de cale şi obosită tabĕra, ne cercând ce loc éste înainte, unde, cum stă şi în ce loc nepriétenul? şi cum de departe? De abie de aŭ îngăduit vr'o douĕ-treĭ ceasurĭ, aŭ şi ḑis trîmbiţile de purcesul oştiĭ. Mult aŭ stătut Vasilie Vod sfătuindu'l să râmîe acé ḑi ca să se resufle óstea, să se strîngă bine tótă, şi să se cérce locurile, şi pre alt loc, nu pre acole, pre unde alesése Mateĭ Vod, să'ĭ hie îndămână a sta împrotivă. Ce cuĭ să ḑicĭ acéste? saŭ cu cine se sfătuia? Cu un om în hirea hiarelor? Polcovniciĭ carĭ

R. 2. **AA** (Raf.): *«s'aŭ întors»* l. *«s'aŭ dat»* — **E.** tace despre acésta. —*R. 6.* **C.** omite: *«călare»*. — *R. 8.* **E**: *«s'aŭ pedestrit Cazaciĭ»* l. textuluĭ. — *R. 14.* **C**: *«şi încă aŭ putut»*. — *R. 17.* **C**: omite: *«góna»*. — *R. 17.* **24** şi **AA** (Raf.) ḑic: *«óste»* l. *«tabĕră»* — *R. 17.* *E* omite: *«pre care l'aŭ» — ce aŭ mas»*. — *R. 19.* **E**: *«ce aŭ mas la un sat»*. — *R. 19.* 24 ḑice: *«Cucoreniĭ»* l. *«Cocoréscii»*. — *R. 20.* **E**: *«şi a doua ḑi aŭ dat foc caselor fiind ameţiţi de vin»* l. textuluĭ. — *R. 23.* E: *«n'au maĭ cercat să vaḑă cum şi în ce loc stă neprietenul şi cum de departe?»* l. textuluĭ. — *R. 23.* **B**: *«unde? şi în ce loc iaste nepriétenul şi cum de departe»* l. textuluĭ— *R. 25.* **C.** *«abia aŭ îngăduit douĕ césurĭ»* l. *«vr'o douĕ treĭ»*.— *R 25.* **E**: omite: *«trâmbiţele»*. — *R. 26.* **E**: ad. după: *«Vasilie Vod»* **în parantez** vorba: прєтн (??). - *R. 26.* **C**: *«tótă óstea»*.

era, unul un cuvînt nu cuteza să ḑică, că numaĭ pentru un cuvînt, cu sabia smulsă da ca într'un dulăŭ într'însul. Şi Bohul Polcovnicul cu mâna legată de rană de sabie, făcută de dênsul, âmbla ca fără sine.

41. Aice caută acéstă isbândă, den ce şi cum s'aŭ prilejit luĭ Mateiŭ Vod şi ca acé isbândă, care nu se va hi prilejit alta ca aceea în tótă viaţa luĭ, câte aŭ avut den rĕsboaie în ḑilele sale; că cine ar putea să créḑă în socotélă să se înfrêngă óstea căzăcéscă cu tabĕră, de óste cum éste óstea Muntenéscă? Nu să defaĭm, ce orĭ pedestraşul, orĭ călăreţul veĭ socoti, nu veĭ afla să hie de potrivă sineţaşuluĭ căzăcesc. Ce veĭ ḑice : fost'aŭ acolo Sĕrbĭ, (Srăbĭ), Ungurĭ, Léşĭ, nu numaĭ Munténiĭ. Aşia éste : Léşĭ aŭ fost puţinĭ; ce ar hi făcut eĭ, numaĭ de ar hi fost tocmélă în óstea căzăcéscă pre obiceiul lor? Iară pre Ungurĭ şi pre Srăbĭ, nu'ĭ aleg den Muntenĭ, nicĭ sînt siiméniĭ Srăbı séŭ Ungurĭ atocma cu focul Căzacilor, cum nice dărăbanţul Muntenesc. Eŭ, ce éste partea mé, tótă isbânda acésta a luĭ Mateĭ Vod de la Hinta (alegênd de osebĭ voia şi orânduéla luĭ Dumneḑeŭ), numaĭ pre socotéta omenéscă grăind, éste den nebunia luĭ Timuş, întêiŭ, şi den bărbăţia şi a luĭ Mateĭ Vod, al doilea. Insă den nebunia luĭ Timuş, cu câtva maĭ mult; că socotind vitejia luĭ Mateĭ Vod de atunce, cum âmbla pre dinaintea oştilor sale îmbărbătând în frunte, să se hie apropiat óstea Căzăcéscă cu tabĕra legată, nu rumptă cum aŭ rupt-o Timuş în treĭ părţĭ, să se hie lipit să încépă a da la ţênchiŭ, nice ar hi scăpat Mateĭ Vod fără primejdia séŭ morţiĭ, séŭ răniĭ, maĭ gréle de cum i s'aŭ prilejit tot atuncea, nice siiméniĭ ar hi ţinut mult împrotiva foculuĭ lor. Ce tótă pricina isbândeĭ aceea, nebunia luĭ Timuş, care nice vorovia cu nimea, nice întreba de Polcovniciĭ sĕĭ séŭ de cineva. Óstea obosită

R. 2. **B. C. G** : «*câne*» l. «*dulăŭ*». — **E** omite compararea — *R. 4.* B. omite : «*ca*» nainte de «*fără*». — **E** omite finea zăceleĭ 40. — *R. 10.* **E** ad : «*orĭ seneţaşul*» după : «*pedestraşul*». — *R. 15.* **C** : «*nu maĭ aleg*» l. *nu'ĭ*. — *R. 15.* **G** : *Siiméniĭ Sĕrbĭ séŭ Ungurĭ nu-ĭ aleg den Munténĭ*. — *R. 17.* **E** : «*ce-ĭ partea mé, daŭ că tótă*. — *R. 19.* **C** : «*den*» l. «*pre*». — *R. 21.* **C** ad. : «*întêiŭ*» după : «*Timuş.*». *R. 24.* ad. «*tótă*» înainte de : «*óstea*». — **E** omite : «*cu tabĕra legată*» şi adaoge : *să dé foc, n'ar fi scăpat Mateĭ Vod*». — *R. 24.* **C** ad. «*iar nu ruptă*». — *R. 26.* **B. G.** «*ţintă*» l. «*ţênchiŭ*». — *R. 26.* **C.** omite eronat : «*fără primejdia*». — *R. 27.* **C**: omite : «*tot*» şi scrie : «*atunceşĭ*». — *R. 28* **C.** omite : «*foculuĭ*». — *R. 30.* **E** : «*séŭ de alţiĭ*» l. «*cinevaşĭ*».

cu atâta cale, tot într'aceea ḑi, cu tabĕra ruptă în treĭ părţĭ, precum este mĕrsul şi tocméla în rĕsboiŭ, socotésce!

42. Ce décă aŭ vĕḑut Vasilie Vod, că cu sfatul nu face nimică, aŭ suspinat, şi lăsând în voia luĭ Timuş tóte, aŭ purces cu óstea sa iar în frunte şi pre urmă Timuş cu tabĕra, scrişcând în dinţĭ, cum se laudă Moldovéniĭ că eĭ aŭ făcut isbânda de la Focşanĭ şi de la Teléjina. Mergé óstea, ales tabĕră Câzaculuĭ, cu greŭ pren locurĭ strîmte şi tinóse, şi pre pîrîul Hinteĭ numaĭ un podeţ. Şi întêiŭ, décă aŭ trecut óstea luĭ Vasilie Vod în poénă, aŭ luat aripa în a stânga, şi s'aŭ pus şiriag în rând împrotiva aripeĭ a luĭ Mateĭ Vod ceĭ dirępte; iară în dirépta şi singur miḑlocul, aŭ lăsat Vasilie Vod tabereĭ Căzăcescĭ, împrotiva miḑloculuĭ şi aripeĭ ceĭ den a stânga a luĭ Mateĭ Vod. Insă tabĕra Căzăcéscă décă aŭ venit până la un loc, aŭ stătut şi n'aŭ vrut Timuş să o aducă aprópe în rând, alăturea cu óstea Moldovenéscă, ḑicênd: «*lasă! vitéziĭ Moldovénĭ or bate eĭ pre Munténĭ şi singurĭ fără de noĭ!* (Aice caută că agiunge acéstă una nebunie la întréga smintélă!

43. Iară Mateĭ Vod în tocmélă sta într'acesta chip: aruncasă un şanţ pren pregiurul tabereĭ sale, den apa Ialomiţeĭ den sus până în apa den gios, şi aŭ scos óstea den afară de acel şanţ. Den dirépta aŭ pus curtea, ce se ḑice la dênşiĭ *Roşiĭ*, şi altă óste de ţéră; şi aŭ pus o sémă de pedestrime siiménĭ, şi aceea aripă era împrotiva Moldovénilor. Iară el singur aŭ stătut în miḑloc cu levenţiĭ, şi cu dârâbanţiĭ, şi cu o sémă de siiménĭ cu puscĭ tocmite pentre pedestrimea. Iară în a stînga, ce se prindé împrotiva Căzacilor, aŭ pus Léşĭ,

---

R. 3. **C. E**: «*folosésce*» l. «*face*». — *R. 6.* **G**: **AA** (Raf.) «*scârşnind*». — *R. 7.* **C**: «*Milcov*» l. «*Focşanĭ*». — *R. 8.* *C* omite: «*tabĕra*». — **E**: omite: «*óstea, ales*».— **B. G**: «*mergé tabĕra ales căzăcéscă*». — *R. 9.* **AA** (R.): «*podişor*» l. «*podeţ*».— *R. 11.* **B. G.** adaogă: «*oştiĭ*» după «*aripă*». — *R. 12.* **B**: «*den*» l. «*în*». — *R. 16.* **C. E** omit: «*aprópe*». — *R. 16.* **C**: omite: «*lasă*». — **E** ḑice: «*ḑicênd: să bată astă-ḑĭ Moldovéniĭ rĕsboiul şi fără de noĭ*». — *R. 18.* **C** şi **E**: omit parantesa. — **E** ḑice însă: «*Veḑĭ dar smintélă din singura nebunia luĭ Timuş!* — *R. 18.* **B**: «*singură*» l. «*una*». — *R 22.* **C**: «*până iar den gios*» — **E**: «*până iar în apă den gios*». — *R. 23.* **C. E**: «*ce se chiamă*» l. «*ce se ḑice*». — *R. 24.* **C. E. AA** (R.) ad. «*şi*» după: «*pus*». — *R. 25.* C omite: «*era*». — *R. 25.* **C** «*însuşi*» l. «*singur*». — *R. 26.* **B. G.** «*Dărăbaniĭ*». — *R. 27.* **C** «*pentru*» l. «*pentre*». — *R. 28.* **C**: «*în stânga aŭ pus lefeciĭ şi Ungurĭ*».

Lefeciĭ și Ungurĭ; și așia cu óstea scósă den șanțurĭ, nu departe aŭ stătut și aŭ așteptat pre Cazacĭ și óstea Moldoveĭ.

44. Câte-va césurĭ aŭ stătut oștile Moldovenescĭ, așteptând să se apropie taběra Căzăcéscă, și trimețênd rănd după rănd Vasilie Vod la Timuș, să se apropie taběra, n'aŭ vrut, ce aŭ respuns: «să încépă Dumnialor resboiul, că oĭ veni și eŭ!» N'aŭ avut ce face Vasilie Vod, aŭ maĭ clătit cu tótă óstea, și aŭ început Moldovéniĭ harțul cu Munténiĭ. Da siiméniĭ luĭ Mateĭ Vod în Moldovénĭ cu foc. Ce și Vasilie Vod, o sută de Némțĭ fórte bunĭ ce avé, i-aŭ trimis să sprijinéscă călărimea Moldoveĭ. Aŭ stătut Nemțiĭ împrotiva foculuĭ siiménilor și, pre obiceiul lor cum slobod odată focul, s'aŭ îndemnat maĭ mult de giumătate óstea Moldoveĭ, și aŭ făcut acé năvală cu stégurĭ asupra Munténilor, cât tótă curtea ce se chiamă la dențiĭ *Roșiĭ* aŭ dat dos, și amu uniĭ și peste Ialomița dedése, nesocotind vadul. Până în corturile Munténilor aŭ mers Moldovéniĭ cu acé năvală; și nime nu putea ḑice că nu era acé năvală a mare vitézĭ. Și să hie fost și taběra Cazacilor odată alăturea (**ѧлатꙋрѧ**) cu focul asupra miḑloculuĭ și aripeĭ ceĭ de-a-stânga luĭ Mateĭ Vod, s'ar hi ales lucrul. Ce, ne avênd Mateĭ Vod nicĭ o trébă la mizlocul unde era el și aripa luĭ céea-l-altă, s'aŭ mutat singur cu capul sěŭ în aripa den dirépta, unde era înfrântă de Moldovénĭ óstea luĭ, și aŭ dat îndărăpt pre călărimea Moldoveĭ, întorcênd tóte puscele în Moldovénĭ, și tótă pedestrimea. Și amu viind maĭ des focul, s'aŭ dat Moldovéniĭ încet iar înapoĭ; și într'aceea desime a foculuĭ picând câțĭ-va den Moldovénĭ, aŭ perit și căpitanul de Némțĭ a luĭ Vasilie Vod, om oștén dirept, de némul sěŭ Léh. Puscile nepărăsite da în Moldovénĭ.

45. Și așia puind Mateĭ Vod rěsboiul iară la loc, la aripa sa den dirépta, Timuș cu nebunia sa, aŭ rupt numaĭ o sémă de

R. 1. **AA** (Raf.) omite: «*lefecĭĭ*». — *R. 1. E.* omite: «*nu de parte*». — *R. 2.* Unele codice ḑic: «*Moldovénilor*» l. «*Moldoveĭ*».—*R. 5.* B. ad.: «*să vie*» după: «*vrut*». — *R. 10.* **E**: «*de sprijin*» l. «*să sprijinéscă*». *R. 11.* E ad: «*focul muntenesc*». l. «*siimenilor*». — *R. 12.* **24** «*sěŭ*» l. «*lor*». — **E**: «*obicéiul nemțesc*». — *R. 12.* **E**: «*toțĭ odată*». — *R. 15.* **C**: «*trecusă* l. «*dedésă*». — *R. 16.* **E** ad.: «*nicĭ vadul*». — *R. 17.* **C**: «*că n'aŭ fost*» l. «*nu era*». — *R. 18.* **B. G.** «*a de marĭ vitézĭ*». — **E**: «*de marĭ vitézĭ*». — De aci *E* omite până la: «*Mateĭ Vod nicĭ o trébă...*» — *R. 22.* E: «*singur cu sine*» l. «*capul sěŭ*». — *R. 25. E*: «*și îndesindu-se focul*». — *R. 27.* E: «*de foc aŭ perit mulțĭ Moldovénĭ*» l. textuluĭ — *R. 28.* **E.** omite de la: «*om oștén*» până la: «*puscile nepărăsite da*».

pedestrime Căzăcéscă cu o sémă de pusci, fără taberă, fără altă tărie, și 'ĭ-aŭ apropiat de mizlocul oștiĭ Munténescĭ, unde venise iar la loc Mateĭ Vod și sta îndemnând óstea sa asupra Cazacilor. Insă, era atâta loc, cât de abia se agiungéŭ cu glonțurile uniĭ pre alțiĭ; și lucra puscile de îmbe părțile. Căzaciĭ prencét tot se apropia de óstea Muntenéscă pre furiș, că éste locul acela fórte spinos, și când da puscile luĭ Mateĭ Vod într'înșiĭ, toțĭ cădea la pămênt. Iară aripa den a stînga, a luĭ Mateĭ Vod, unde era și Léșiĭ, sta plecațĭ pre caĭ ne clătițĭ deprinșĭ Léșiĭ și sciutorĭ hireĭ Căzăcescĭ; vĕḑêndu'ĭ fără tabĕră, pedestrimea gólă, singură în cămp, aștepta cu inimă să se maĭ apropie Căzaciĭ. Timuș sta cu tabĕra înapoĭ, despărțindu-o în douĕ părțĭ, fără nice o socotélă, până s'aŭ scornit chiotul între Cazaciĭ ceĭ den frunte, și aŭ slobodit focul; den care foc aŭ nemerit un glonț den sinéță și pre Mateĭ Vod, aprópe de încheetura genunchiuluĭ; și l'aŭ priceput îndată un Paic, și aŭ năvălit la scara luĭ Mateĭ Vod, să nu cum-va caḑă. 'L-aŭ gonit pre Paicul acela de la sine cu sudalmă Mateĭ Vod, și ne aretându-se nimică de rană, aŭ îndemnat óstea sa ca un deplin oștean. Și atuncea aŭ sărit Léșiĭ dirept asupra pedestrimeĭ Căzăcéscĭ, și îndată aŭ întrat într'înșiĭ cu săbiile, și într'un cés stătură câte-va trupurĭ de Cazacĭ, și rănițĭ fórte mulțĭ, că i-aŭ călcat călărețiĭ până aprópe de tabĕră. Si după acésta a doua îndărăptătură a oștilor a luĭ Vasilie Vod, ales a Căzacilor, în cari era tótă nădéjdea și ochiĭ a tuturor, aŭ căḑut tuturor inimile gios, cât nime n'avé nădéjde de isbândă, ce mâhnițĭ toțiĭ și înspăimațĭ!... Nebunul Timuș, ce să facă nu scié; fără de nice o tocmélă și rea orânduială, striga Căzaciĭ: «Ḑiceți-ne în vre-o parte, orĭ să mergem, orĭ să ne aruncăm în șanțurĭ pre obiceiul nostru!» Nu era amu nicĭ sfat nicĭ orânduélă; și tot-o-dată cu acéste, se scornise un vivor den

R. 6. **E** : «*că era*» l. «*că éste*». — *R. 7.* **C** omite : «*fórte*». — *R. 7.* **AA** (Raf.) «*mărăcinos* l. «*spinos*». — *R. 8.* **E** : «*se pleca*» l. «*cădé*». — *R. 11.* **B. G.** «*singurĭ*» l. «*singură*». — **AA** (Raf.) și **E.** omit : «*singură*». — *R. 11.* **E** omite : «*cu inima*». — *R. 12.* **C** : «*sta în douĕ părțĭ, împărțind óstea înapoĭ*» l. text. —*R 15.* **E** : «*aŭ lovit*» l. «*aŭ nemerit*». — *R. 16.* **E** omite : «*îndată*». — *R. 16.* **B** «*Peic*» l. «*Paic*». — *R. 18.* **E** ad. : «*de pre cal*» după: «*caḑă*». — *R. 18.* **C** : «*L'aŭ gonit pre Paic cu sudalmă Mateĭ*». — *R. 22.* **C** : «*și numaĭ de cât*» l. «*și într'un cés*». — *R. 22.* **E** : «*multe*» l. «*câte-va*». — *R. 24.* **E. G. AA** (Raf.) eronat : «*îndreptătură*» l. «*îndărăptătură*».

sus cu ploaie dirept în fața óștiĭ luĭ Vasilie Vod; și ca acé furtună, cu sunetulŭ copacilor și cu plóie rapede, cât se părea că éste anume urgia luĭ Dumneḑeŭ sosită asupra cestia oștĭ câtă era despre Vasilie Vod; și Mateĭ Vod cu tunurĭ adăogé gróza oștiĭ, și sĕmețĭ amu oșténiĭ luĭ. Decĭ, întâie aripa oștiĭ nóstre, a Moldoveĭ, aŭ purces în rĕsipă (ръзсипъ). Vasilie Vod, vĕḑênd avedére rĕsipa oștiĭ sale, s'aŭ mutat cătră tabĕra căzăcéscă, la Timuș, carele încă căznia cu tabĕra ce o rupsése întêiŭ s'o împreune la loc, pe o ploae și furtună ca aceea. Nice de un spor nu era; ce cățĭ aŭ putut a se încălăra dentre Cazacĭ s'aŭ încălărat, și aŭ plecat și Timuș cu Vasilie Vod fuga, lăsând tótă tabĕra și biéțiĭ pedestrașĭ la perire,

46. Perit'aŭ în acest rĕsboiŭ ómenĭ însemnațĭ den boiariĭ Moldoveĭ, Bucium Stolnicul, lovit den tun, și Hristodul Cămănariul, și den slujitorĭ puținĭ; den pedestrimea Căzăcéscă cățĭva, den ceĭ ce aŭ fost în frunte, precum s'aŭ scris; den Némțiĭ luĭ Vasilie Vod pre gĭumătate. Viĭ mulțĭ și den oșténiĭ de țéră și den Cazacĭ aŭ căḑut pre mâna luĭ Mateĭ Vod. Iarășĭ den Munténĭ, nu fără scădére în ómenĭ aŭ fost, și maĭ vîrtos primejdia luĭ Mateĭ Vod cu rana ce i s'aŭ prilejit, den care cu adevĕrat și *brant* aŭ fost; iară cât are hi maĭ putut trăi, rana aceea 'ĭ-aŭ scurtat rĕmășița ḑilelor; că până la anul, ne tămăduit de acé rană, aŭ murit; că, să nu să hie fost rănit, de abia cine-va de are hi putut scăpa den Moldovénĭ și Căzacĭ, unde intrase și cu ce tocmélă!

47. Așia sfrășind și acest rĕsboiŭ Vasilie Vod cu Mateĭ Vod pre urma și norocul celor-l-alte rĕsboaie ce aŭ avut maĭ întêiŭ, aŭ luat cu Timuș câmpiĭ pre la Gradiște; trecênd Siretul la Vădénĭ, aŭ venit în Iașĭ la scaŭnul sĕŭ cu mare mâhniciune tutoror lucrurilor sale.

R. 1. **C** ad: «*și bătia*» după: «*plóie*». — **B. G.** «*cu*» l. «*ca*», eronat. — *R. 3.* **C:** «*adevĕrata* l. «*anume.* — *R. 3.* C: «*orânduită*» l. «*sosită*».—**E :** «*pornită*».—*R. 5.* **C**: «*aripa nóstră, a Moldoveĭ óste*».—*R. 7.* **C. E** omit: «*a vedére*».—**B. G. AA**(Raf.) «*aevea*» l. «*a vedére*».—*R. 8.* **B :** «*de către óstea luĭ Timuș.* — **AA** (Raf.) «*către Timus spre tabera căzăcéscă*». — *R. 8.* **B. G.** «*muncia*» l. «*căznia*». -- *R. 9.* **C.** omite: «*întêiŭ*». — *R. 11.* **24 C. E.** omit: «*dentre*». — *R. 12.* **C. E.** omite: «*biéții*».— *R. 13.* **C.** «*Peritaŭ ómenĭ de ceĭ de frunte într'acest resboiŭ: Bucium.*— *E:* omite: «*ómenĭ însemnațĭ.* -- *R. 14.* **C.** omite: «*lovit den tun*». — *R. 14* **C :** «*Hristoscul*» (?) l. «*Hristodul*». — *R. 21. Brant* este vorbă slavă neînțelésă de copiștiĭ **B. G. E. AA** (Raf.) unde citim: «*bĕtrân*» l. «*Brant* :» «бржнт» — *R. 24.* **AA (R):** «*Te-aĭ fi mirat de ar fi putut cine va scăpa den*».—*R. 29.* E: «*Domnieĭ*» l. «*sĕŭ*».

48. Nime nu s'aŭ gândit pentru pedestrimea Căzăcéscă să iésă cine-va viŭ, den câţĭ rĕmăsése, după fuga oştiĭ ceĭ călărĭ. (* De mirat hirea Căzacilor la nevoie!) După ce le-aŭ fugit tóte capetele şi Hetmanul lor, eĭ in de sine în loc aŭ ridicat cap, şi aŭ legat tabĕra şi s'aŭ apĕrat până în nópte; şi apoĭ nóptea aŭ făcut focurĭ den carele lor şi den spinĭ. Iară singurĭ aŭ purces cu tocmélă, fără tabĕră, numaĭ pedestri, şi aŭ eşit toţĭ până la unul fără de nice o dodeială, aice în ţéră.

CAPUL AL XIX-lea.

Zac. 1. (†) Aice în Iaşĭ, Timuş odihnind, după *ospeţul (sic)* de la Mateĭ Vod, ḑece ḑile, aŭ purces spre ţéra sa; iară Vasilie Vod s'aŭ aşeḑat în scaun, că la Pórtă îĭ sta domnia nestricată, însă nu îndelung în pace. Că cerĕnd Stefan Vod de la Mateĭ Vod agiutor să mérgă în ţeară, 'i-aŭ dat 400 de siimenĭ şi den dărăbanţiĭ seĭ cine aŭ vrut de bună voie, în léfa luĭ Stefan Vod, şi den levinţĭ o sémă. Şi aŭ întrat Stefan Vod iar în ţéră cu acel agiutor de la Mateĭ Vod pren Focşanĭ, şi s'aŭ aşĕḑat la Răcăciunĭ, la un sat al sĕŭ, de-o-dată aşteptând şi alt agiutor şi de la Racoţĭ, Knézul Ardealuluĭ.

2. Cu anevoie se tocmesc doĭ Domnĭ într'o ţéră; aşia şi Vasilie Vod, până a nu se maĭ îngloti şi a se întări partea luĭ Stefan Vod, aŭ ales 500 de oşténĭ într'ales, Orheénĭ şi Lăpuşnénĭ, şi 'i-aŭ trimis asupra luĭ Stefan Vod cu nepotu-sĕŭ Stefan Paharnicul, şi den sate boiarescĭ câtă-va sémă de

---

R. 2. **E:** *«să scape»* l. *să iésă».* — *R. 2. E: «risipa»* l. *«fuga».* — *R. 15.* **B. G. E.** adaugă: *«iar în scaun».* Asemenea **AA** (Raf.). — *R. 16.* **C. E.** *«neclătită»* l. *«ne stricată».* — *R. 16.* **C.** omite: *«în pace».* — *R. 16.* **C**: *«cerşind»* l. *«cerĕnd».* — **E.** *«că Stefan Vod aŭ luat agiutor de la Mateĭ Vod».* — *R. 17.* **C**: *«să vie în Moldova»* l. *«să mérgă în ţéră».* — *R. 17.* **C.** ad: *«să mérgă»*: după: *«voie».* — **E** omite: *«bună voie».* — *R. 20.* **C. E**: *«pe la»* l. *«pren».* — *R. 25.* **C**: *«tot într'ales».* — *R. 27.* **B. G.** *«Stefăniţă».* — **E.** adaoge după: *«Paharnicul»*: *împrotiva oştiĭ luĭ Stefan Vod».*

(*) Parantezul l'am pus noĭ, dar E îl omite.

(†) Codex B. pune aci acest titlu: *«Pentru Stefan Vod cum aŭ venit al doile rând cu oştĭ Munténescĭ şi Unguréscĭ asupra luĭ Vasilie Vod şi s'aŭ lovit cu oştile la Sirca, şi aŭ perdut Vasilie Vod rĕsboiul».* — Codex **E**: *Venit'aŭ Stefan Vod al 2-le rând asupra luĭ Vasilie Vod; cap. 54».* — **AA** (Pav. Gr.): *«Resboiul luĭ Gheorghe Stefan Vod cu Vasilie Vod când s'aŭ bătut la Sirca şi aŭ biruit pre Vasilie Vod».*

ómenĭ, care 'ținusă cale luĭ Stefan Vod la fuga de la Popricanĭ, și omorîsă țĕraniĭ aceia și pre Moreanul, Hetmanul luĭ Stefan Vod.

3. Straja luĭ Stefan Vod era la Bacâŭ, ꙋ҃ (400) de ómenĭ călârașĭ și vro.... siiménĭ; și amu era câțĭva boiarĭ, și feciorĭ de boiarĭ adunațĭ la Stefan Vod: Andronic Sărdariul, Darie Spătariul, Antiohie Aga și alțĭ boiarĭ de maĭ inte cu dînsul, și cu straja luĭ Stefan Vod den boiarĭ aŭ fost Mogâlde Paharnicul și Sturzea Visternicul. Décă aŭ simțit venirea luĭ Stefăniță Paharnicul asupra sa cu oștile luĭ Vasilie Vod, s'aŭ dat la o rîpă, ce éste aprópe de sat de Faraoanĭ, anume *Valea-Sacă*, și s'aŭ tocmit acolo stol pre un pisc, alăturănd lîngă sine și dărăbanțiĭ ce era Munténĭ. Și cum venea întins Orheéniĭ la dĕnșiĭ, împiedicațĭ cu trecĕtórea rîpeĭ aceia, ce s'aŭ pomenit, nu trecuțĭ bine toțĭ, aŭ sărit călăréțiĭ luĭ Stefan Vod, și în loc i-aŭ înfrânt pre Orheénĭ; aŭ plecat fuga și Stefăniță Paharnicul, și Hăncésciĭ, și 'i-aŭ gonit straja aceia a luĭ Stefan Vod, până i-aŭ trecut fără vad apa Bistrițiĭ; pre alțiĭ cariĭ aŭ luat drumul spre Roman, 'i-aŭ gonit până în Roman, și aŭ cuprins și țĕrănimea aceea, pre cariĭ Stefan Vod 'i-aŭ omorît, iară altora le-aŭ tăiét uréchile.

4. După acé isbândă, straja luĭ Stefan Vod s'aŭ mutat la Săbăónĭ, maĭ sus de Roman; Iéră Stefan Vod dela Răcăciunĭ s'aŭ mutat la Bacâŭ, adăogându-i-se den ḑi în ḑi óeniĭ de țéra de sus totă, și den giosénĭ mulțĭ; și acolo i-aŭ venit și agiutorul și de la Racoți, Cnézul Ardealuluĭ ҂а (1000) de ómenĭ, cu Boroș Ianŏș.

5. Vasilie Vod, vĕḑĕndu-se iară la cumpănă gré și țéra îndoită cu urăciune spre dênsul, și Dómna sa la Sucéva cu tótă inema ce avea, cetatea Hotinuluĭ era eșită de sub ascultarea

---

R. 2. **C.** omite: «*țĕraniĭ aceai și*». — **G. B.** «*Popricaniĭ, cariĭ aŭ omorît și pre Moroeanul.*— *R. 5.* **C**: «*de oșteni călărĭ*».— **E.** «*de călăreți*». – *R. 5.* **C.** «*și o sémă de siiménĭ*». — **E.** «*și óre-câțĭ siiménĭ*» l. «*călărașĭ*». — *R. 5.* **C**: «*și câțĭ-va den boiarĭ adunațĭ la Stefan Vod*». — *R. 7.* **E**: «*de maĭ ântĕiŭ*» l. «*de maĭ inte*». — *R. 9.* **B.** «*Décă aŭ înțeles pentru*» l. «*simțit*».— *R. 10.* **E**: «*s'aŭ supus*» l. «*s'aŭ dat*». — *R. 12.* **E** omite: «*pre un pisc*». — *R. 13.* **C**: «*ceĭ de la Munténĭ*». — *R. 18.* **E**: «*pănă i-aŭ dat fără vad peste Bistrița*» l. «*i-aŭ trecut*». — *R. 20.* **C. E.** ad: «*apoĭ*» după: «*Vod*» și maĭ ad: «*pre uniĭ*» după: «*omorît. — unora*» l. «*altora*». —*R. 26.* **E.** «*craiul*» l. «*cnézul*» – *R. 26.* **C**: «*cătane*» l. «*ómenĭ.* — *R. 29*: «*în cetatea Suceveĭ*». — *R. 30.* **C. E. B. G.** «*cu tótă averea*» l. «*inema ce avea*».

luĭ, că era închisă, și tóte se ţiné pre numele luĭ Stefan Vod; unde era să maĭ năzuéscă, nu avé: Căzaciĭ amu înfruntaţĭ și rușinaţĭ cu Timuș în ţéra Munteneścă, și doĭ nepriétinĭ tarĭ pre acéle vremĭ, și Racoţi și Matei Vod!.. se mira ce va face? Iară tot ne lăsându-se, scrié slujitorĭ: și aŭ tras și Orheéniĭ și Lăpușnéniĭ la sine, și aŭ răpeḑit și la Cazacĭ, și'ĭ lăsasă și Timuș, 200 de Cazacĭ, cu Hluh Polcovnicul. Aŭ făcut și el de tótă óstea vr'o 4000 de ómenĭ; și aŭ eșit de'ntêiŭ la Movile, pre Bahluiŭ; apoĭ, décă aŭ lovit și al doile rĕnd straja luĭ, ce era cu Grigorie Paharnicul, iéră straja luĭ Stefan Vod aŭ purces spre Tîrgul-Frumos și acolea den cóce de têrgul frumos la Sirca, s'aŭ tîmpinat cu Stefan Vod.

6. (*) Acest rĕsboiŭ, cum aŭ fost și cum s'aŭ prilejit, nice uneĭ părţĭ nefăţărînd, că nimică nu strică credinţa așia acelora ce scriŭ Leatopiseţele, ca făţăria, când véghe voia unuia, și cobóră lucrul cu hulă altuia. Noĭ măcar că am fi datori cu poménire lăudată maĭ mult luĭ Stefan Vod, de la carele multă milă am avut, de cât luĭ Vasilie Vod, de la carele multă urgie părinţiĭ nostri aŭ petrecut; iéră direptatea socotind, nu pociŭ scrie într'alt chip.

7. Decĭ, den hărnicia Domnilor, departe, maĭ înfrunte Vasilie Vod; că s'aŭ aflat pururea în fruntea oștiĭ sale, singur învĕţând, mutând stégurile și îndemnând; iéră Stefan Vod în óstea sa de faţă n'aŭ fost, ce aŭ stătut departe de la óste înapoĭ. Iéră numĕrul oștiĭ și hirea, și cu acéle tot era Vasilie Vod maĭ tare: că și maĭ mulţĭ ostenĭ la Vasilie Vod și maĭ bunĭ călăreţĭ, însă toţĭ îndoiţĭ, și hirea neamuluĭ lacomă la innoiturĭ. La Stefan Vod era (҂а) 1000 de Ungurĭ câlărĭ, pre atiţa era și Moldovénĭ, și era (ф҃) 500 de pedestrașĭ Munténĭ și altă strînsóre. Iară la Vasilie Vod era (҂г) 3000 de călăreţĭ, (ȣ҃) 400 de Cazacĭ, (с҃) 200 siiménĭ cu dărăbanĭ. Ce avedére aŭ fost voia luĭ Dumneḑeŭ spre stîngerea caseĭ lui!

R. 1. B: «*și tot se ţinea*». — **C**: «*că o ţiné ómeniĭ luĭ Stefan Vod*». — *R. 12.* **C**. «*și s'aŭ tâmpinat la Sirca cu-Stefan Vod*». — *R. 15.* **E.** «*Létopișeţul*» l. «*Létopiseţele*». — *R. 22.* **C. G.** omit: «*singur*» — *R. 24.* **C. B. G.** omit: «*de faţă*». — *R. 27.* **C.** «*ca și maĭ mulţi aĭ luĭ Vasilie Vod ostenĭ și călăreţĭ maĭ mulţĭ*» Ed. tipar: «*că și maĭ bunĭ ostenĭ și maĭ mulţĭ călăreţĭ*. **E.** «*că și maĭ mulţĭ ómenĭ la Vasile Vod și maĭ bunĭ călăreţĭ*». — *R. 27.* **E**: «*firca némuluĭ nostru la noirĭ lacomă*». — *R. 30.* **E**: «*adunătura*» l. «*stânsóre*». — **C. B. G.** «*strânsură*». — *R. 32.* **C.** AA (Raf.) «*aievea*» l. «*avedére*» și adauge: «*ce avea*» după vorba: «*Dărăbanĭ*».

(*) Codex **E** pune aci titlu noŭ: «*Resboiul luĭ Vasilie Vod cu Stefan Vod la Sirça*».

8. Tocmisă óstea sa Vasilie Vod, cuprinḑĕnd drumul care vine de la Tîrgul-Frumos peste Sîrca; însă Boroş Ianôş, oblicind că pre la pod este loc rîpos, aŭ lăsat drumul, şi aŭ luat în sus pre costişe, alăturea cu pîrîul. Vasilie Vod încă aŭ purces în sus pre culme împrotiva lor, şi aŭ stătut aşteptând resboiul. Den óstea luĭ Vasilie Vod aŭ eşit harţul; iară Boroş Ianôş den óstea sa n'aŭ lăsat, ce s'aŭ arĕtat maĭ îndrăsneţ cu óstea luĭ Stefan Vod, de cât Vasilie Vod, că aŭ trecut pîrîul; şi luĭ Vasilie Vod s'aŭ căḑut, nu harţul, ce cu tótă óstea să mérgă asupra, încet, cu tocmélă alăturea cu pedestrimea. Ce, aşteptând Vasilie Vod den loc neclătit, ceĭ-alţĭ încă stătusă; şi deprinşĭ cu isbânde în câte-va rîndurĭ, eĭ aŭ sărit întêiŭ Moldovéniĭ în frunte, şi Unguriĭ după dînşiĭ. De aceea săritură a oşténilor luĭ Stefan Vod, cum s'aŭ dat harţul luĭ Vasilie Vod înapoĭ, cum éste dédina harţuluĭ, cum aŭ plecat şi stégurile luĭ Vasilie Vod fuga, fără nice o nevoie, cariĭ încotro aŭ stătut cu ochiĭ: oilor nu oşténilor semănătóre óstea! Biéţiĭ pedestraşĭ n'aŭ apucat nice focul sà'l slobódă deplin, ce îndată într'o clipală, cum s'ar ḑice, a ochiuluĭ, s'aŭ înşirat stégurile luĭ Vasilie Vod pe Bahluiŭ în gios cu fuga; iéră pedestrimea aŭ luat peste Bahlueţ la Cărligatură; şi Căzaciĭ, cu puţină scăderea sa, iar aŭ hăláduit pre la Branişte şi aŭ năzuit la Nistru. Iéră Vasilie Vod, vĕḑênd rĕsipa oştiĭ sale, aŭ purces şi el de o dată fórte cu puţinĭ pre lîngă sine; apoĭ s'aŭ strîns pe lângă dênsul den capetele slujitorilor şi den Hăncéscĭ uniĭ, şi l-aŭ luat între sine, apărându'l cu mare lauda sa şi véste şi poménire cinsteşĭ; la vréme ca aceea să staĭ la nevoia Domnuluĭ, cu cinsteşĭ vecĭnică hie căruia éste!

9. Gonit'aŭ gonaşiĭ pre Vasilie Vod până aprópe de Prut, şi 'l-aŭ tot apĕrat cariĭ era pre lângă dînsul, precum s'aŭ po-

---

R. 1. **C.** «*tocmind*» l. «*tocmise*». — *R. 3.* **C. AA** (Raf.) «*aŭ purces*» l. «*aŭ luat*» — *R. 4.* **B. G.** adaug: «*împrotiva lor*» după vorbe: «*costişe*». — *R. 5.* **C.** «*pe costişe*» l. «*culme*»—**E:** «*pe muchie*».—*R. 9.* **24** ad: «*cu*» după: «*nu*».— *R. 10.* **B. G.** «*împotriva*» l. «*asupra*». — **E. C.** omit: «*asupra*». — *R. 15. datina.* AA (Raf.) întrebuinţéză chiar cuvîntul: «*datina*». — *R. 16.* **E**: «*a fugi*» l. «*fuga*». — *R. 17.* **C** «*care încotro aŭ stătut cu faţa*» l. «*cu ochiĭ*». — **G**: «*care încotro cu ochiĭ aŭ vĕḑut*». — **B. AA** (Raf.): «*care cum aŭ putut*». — *R. 23.* AA (Raf.) adauge: «*singur*» după: «*Iar*». — *R. 24.* **C.** «*s'aŭ maĭ strîns*». — *R. 26.* **E**: «*lor*» l. «*sa*». — *R. 27.* «*cinste*» l. «*cinsteşĭ*».

menit, și trupurĭ așia multe n'aŭ căḑut; den ómenĭ maì însemnațĭ: Nichita Vameșul și Isar clucerul, și viŭ aŭ prins pre Gheorghie Hetmanul, fratele luĭ Vasilie Vod, căḑut cu calul la coborîș.

10. Vasilie Vod după acest rĕsboiŭ, aŭ trecut Nistrul la Rașcov, și acolo petrecênd câte-va ḑile, s'aŭ mutat la Volodijin, un oraș Căzăcesc, și de acolo aŭ trimis pre Iordachi Visternicul sol la Hmil Hetmanul, cuscru-sĕŭ. Iară Stefan Vod, lăsând Iașiĭ, numaĭ ce aŭ venit până la pod; și de acolo orînduind la scaunul Iașilor Caimacamĭ, singur aŭ purces cu oștile sale la Sucéva, unde era casa luĭ Vasilie Vod, și inema tótă închisă în cetatea Suceveĭ, cu Toma Vornicul den Bciarĭ, având (҃п) 80 de siiménĭ și puscarĭ de loc, și Némțĭ (҃ѯ) 60 leféciĭ în cetate.

11. Stefan Vod, décă aŭ sosit la Sucéva, aŭ descălecat la un sat aprópe, anume Scheia, în casele luĭ Tudorașco Logofĕtul, iéră împregiurul cetățiĭ s'aŭ îngropat siiméniĭ sĕĭ cu o sémă de ungurĭ, și aŭ adus puscile, (†) și de la Hotin și de la Iașĭ, și aŭ început a bate cetatea; ce nu'ĭ strica nimică.

12. Se adăogé țéra de pretutinderea la Domn de isnóvă noŭ; iară și Vasilie Vod unde era nu dormia; ce orĭ-ce nevoință pune omul, sorocul luĭ Dumneḑeŭ cum éste orânduit, a'l clăti nime nu'l póte!

13. Peste scurte ḑile sosi véstea cum Timuș cu 9,000 de ómenĭ întră pre la Soroca în țéră; și amu lovisă ómenii luĭ Vasilie Vod și pre Grumezea Căpitanul, carele era în câmpiĭ Sorociĭ cu straje, și sciá Stefan Vod că nu s'a lăsat cu atâta

---

R. 1. **E** omite: «*din ómenĭ*» și ḑice: «*maĭ știuțĭ*» l. «*maĭ însemnațĭ*». — *R. 7.* **E**: «*Iorgachi*» l. «*Iordachi*». — *R. 8.* **E** omite: «*lăsând Iașiĭ*» și ad.: «*Lelóiă*» după vorba «*pod*» — *R. 9* **E**: «*aŭ orânduit pe Chimini Ianoș să vie în Iașĭ la scaun iară el aŭ purces cu oștile sale la Sucéva*». — *R. 11.* **E** ad. «*avuția*» după «*casa și* — **B. G**, adaoge: «*cu tótă averea luĭ*» după: «*Vasilie Vod*». — **C**: «*tótă averea*» l. «*și inema*» — *R. 13.* **E. G. A.** «*pușcașĭ* l. «*pușcarĭ*». — AA (Raf.) «*tunarĭ*» l. «*pușcarĭ*». — *R. 21.* **C** omite: «*de isnóvă*» **E**: «*iar noŭ*» l. «*de isnóvă noŭ*».— *R. 21.* **E**: (ce unde Dumneḑeŭ va, rugăminte nu încape; iar unde Dumneḑeŭ nu va nicĭ plângere póte!. — *R. 24.* **E** «*peste puține*» l. «*scurte*» — *R. 24.* **E** și **AA** (Raf.) ad. «*iar*» după: «*Timuș*». — *R. 25.* **B. E. G.** «*căzacii*» l. «*ómeniĭ*».

(*) Amintim că variantele care se presintă aceleașĭ cu frequență nu le maĭ notâm. Așia Rafael ḑice mereŭ: «*tunurĭ*» l. «*puștĭ*». Décă Rafael alocurea ar schimba acest cuvînt, numaĭ atuncĭ vom semnala schimbarea.

Vasilie Vod asupra luĭ. Ce agiunsése și el la Racoți, Cnézul Ardealuluĭ și la Cazimir Craiul Léșesc, cărora amêndurora era urît Vasilie Vod, pentru legătura cu Cazaciĭ. Deciĭ, de la Racoți îndată i-aŭ orînduit pre Petki Istioan cu toțĭ Săcuiĭ, ca pe (҂Д) 4,000 de ómenĭ; iară Craiul Leșesc, un Polcovnic ce avé la Camenița, anume Condratki, cu 1000 de Léșĭ călărĭ, i-aŭ trimis porunca acésta: de are veni vr'o óste Căzăcéscă asupra Moldoveĭ, să nevoéscă cu tótă osîrdia, adunându-se cu Moldovéniĭ să'ĭ smintéscă; care lucru apoĭ așia aŭ fost.

14. Décă aŭ simțit Stefan Vod óstea Căzăcéscă apropiată amu cătră Prut, și aŭ oblicit că Tătarĭ nu sînt, nu spre Roman, ce spre Cotnarĭ aŭ purces, sciind că sosésce și Petki (Istioan) cu óste Ungurésca. Vré să ție calea Căzacilor la loc larg undeva, pre Jijia; și la Cotnarĭ s'aŭ împreunat cu Unguriĭ, și aŭ purces spre Stefănescĭ, așteptând și pre Léșĭ. Iară maĭ zăbăvind Léșiĭ, n'aŭ îndrăznit Unguriĭ a se tîmpina cu Căzaciĭ; și așia Unguriĭ aŭ trecut codrul pre la Cocorenĭ, la Sucéva; Iară Stefan Vod aŭ rĕmas pre șléhul lor despre Prut, și a treia ḑi aŭ sosit Condratki cu (҂А) 1.000 de Léșĭ.

15. Timuș cum aŭ sosit la cetate, de a doa ḑi s'aŭ desfrînat la jacurile Mŏnastirilor; și întêiŭ asupra Dragumirneĭ cu puscĭ aŭ mers și aŭ bătut mŏnăstirea și décă i s'aŭ închinat, tóte odórele și veșmintele în jac aŭ dat; și câțĭ biéțĭ neguțătorĭ era închișĭ acolo și mulțĭ den boiarĭ, rușinând Cazaciĭ femeĭ și féte; și nu ca creștinĭ, ce maĭ mult de cât ca păgânĭ s'aŭ purtat la acé Monastire; și să hie maĭ avut cevaș vréme Timuș, nicĭ o Monăstire n'are hi hălăduit ne prădata *odoacă* (**ѡдоа́кѫ**) (*).

R. 1. **E.** omite: «*asupra luĭ*» -- *R. 4.* **E**: «*Ianos* l. «*Isfan*». AA (Raf.) «*Istfan*» l. «*Istuoan*». — *R. 8.* **E.** «*să silésca*» l. «*să nevoésca*» și omite: cu «*tótă osârdia*». — *R. 10.* **C** nu pune aci zăcéla nouă. *R. 10.* **C.** AA (P. Gr.): «*că aŭ luat véste*» l. «*décă aŭ simțit*». — *R. 15.* **C. F AA** (P. G.) omit «*și*» ante «*pre leșĭ*». - *R. 17.* **G.** AA (Raf.) «*Cazaciĭ*» l. «*Unguriĭ*. — **AA (Pav. Gr.) C** omite: «*Unguriĭ*». — *R. 18.* **E**: omite: «*despre Prut*» -- **AA (P. Gr.)** «*a doua ḑi*» l. «*a treia ḑi*». — *R. 20.* **E**: «*cum aŭ agiuns*» l. «*sosit*». — *R. 21.* **E**: «*a jăcui*» l. «*la jacurile*». — *R. 22.* **E.** «*și aŭ prins a bate*» l. «*aŭ bătut*» — *R. 22.* **E.** «*aŭ luat și prădat monastirea de tóte odórele și veșmintele*». — *R. 23.* **B. G. AA** (Pav. Gr.) omit: «*biéți*» — *R. 24.* **E** ad. «*bejeniți*» l. «*închiși*». — *R. 24.* **E.** omite: «*mulți*» și ad. după boiarĭ și «*altă țéră*». - *R. 27.* **C**: «*scăpat*» l. «*hălăduit*». — **B. E. G.** «*remas*».

(*) Póte: odóre. Veḑĭ inscrpițiunile în relațiune cu Timuș, la Notele finali.

16. Oştile într'agiutor venite luĭ Stefan Vod şi Léşescĭ şi Ungurésci, după ce s'aŭ adunat la un loc, aŭ mers îndată Léşiĭ în frunte; şi décă aŭ trecut tóte oştile Codrul, aŭ stătut pre Siret, şi acolea la un sat anume Grigorescĭ, aŭ făcut sfat împreună Stefan Vod, cu Petki Istioan, Sĕrdariul luĭ Racoţi şi cu Condraţki Polcovnicul Craiuluĭ Léşesc.

17. Sfatul alége den loc câtă osebire éste între om şi om. Întĕiŭ Stefan Vod aŭ poftit pre Condraţki să priméscă acéstă cinste de către dînşiĭ: cum i-ar pârea, cu ce tocmală, şi cu ce socotélă, şi cu ce rênd s'ar cădé să mérgă cu toţiĭ asupra aceluĭ nepriétin? Să hie tóte pre sfatul luĭ, şi pre socotéla, ca unuĭ vestit slujitor şi sciutor obicéiuluĭ şi hireĭ acéluĭ féliŭ de óste a Cazacilor. Aŭ mulţămit Condraţki de acéa cinste ce'l întîmpina de la Stefan Vod, şi întêiŭ acéste cuvinte aŭ ḑis către Stefan Vod şi către Petki Istioan, — Eŭ, carele scriŭ acéste, m'am prelijit la acest tâlmacit şi la altele maĭ pre urmă (†):

18. «Împĕraţiĭ între Împĕraţĭ, Craiĭ între Craĭ, Domniĭ între Domnĭ, boiariĭ între boiarĭ, slugile între slugĭ, aŭ osebire uniĭ de cât alţiĭ, cu scaune maĭ sus; şi slugile între sine uniĭ de cât alţiĭ cu cinstea se osebesc. Craiul, stăpânu-meŭ, cu scaunul sĕŭ măcar că este maĭ sus de cât luminatul Cnézul de Ardeal, iară Dumnéluĭ Petki Istioan este la maĭ mare cinste la stăpânul sĕŭ; eŭ la stăpânul meŭ sînt maĭ de gios. Dumisale se va cădé să ia cârma asupra nóstră, şi noĭ după porunca Dumisale om face».

19. Acéste décă aŭ spus (*) către Stefan Vod şi către Petki Istioan, aŭ respuns Petki Istioan cum măcar că éste la stăpânu-sĕŭ sĕrdar, va şi pohtésce să hie tóte pre sfatul luĭ Condraţki, ca unuia carele amu atâtea rĕsbóie aŭ avut cu Căzaciĭ, şi scie rândul şi hirea lor. Décă aŭ înţeles rĕspunsul (cum ar hi sciut că nu or face eĭ aşia amêndoĭ cum va sfătui el) aŭ ḑis:

R. 7. **C**. omite reflecţiunea începĕtóre. — *R. 13.* **C** *«ómenĭ»* l. *«óste»*. — *R. 16.* **C** omite: *«maĭ»*. — *R. 20. E* ad. *«şi cu slujba»* după: *«cinstea»*. — *R. 21.* **AA** (Raf.) ad. *«cu sineşĭ»* după: *«sus»*.—*R. 21.* **E**: *«Craiul Unguresc»* l. *«Cnézul de Ardeal»*.— *R. 24.* 24 scrie: *«asupra Dumisale»* l. *«nóstră»;* asemenea **C. E. B. G.** însemnând dealmintrele că *Petchi să-şĭ însuşéscă comanda.*—*R. 28* **C**. *«vine»* l. *«va»*.— *R. 29.* **B. C. G.** *«până amu»* l. *«amu»*. — *R. 30.* omite paranteza.

(†) *B* scrie acéstă informaţiune preţiósă a luĭ Miron Costin cu alt fel de litere, de cât cele luĭ obicĭnuite.

(*) 24: *«decă am spus»* este eróre s'aŭ póte că Miron Costin era Dragomanul între şeful polon şi Vodă, în care cas Miron Costin putea ḑice: *«am spus»*, cum se află în tóte codicele.

«De vréme ce mĕ aleg Mariile sale, să se facă pre sfatul și pre socotéla mé, pohtesc, déră pre Dumnélor să înțelégă hirea acestuĭ feliŭ de óste, cum éste? și ce sînt Căzaciĭ? Și în ce loc sînt, unde sînt acmu?

20. «Óstea Căzăcéscă, décă apucă să se îngrópe, să arunce șanțurĭ prégiur sine, nu la loc, sub cetate ca acésta, ce hie la ce pîrîŭ, ne dobândită éste. Acmu, vedem că încă șanțurĭ n'aŭ, nice bine cred de numele nostru, că sînt și Léșĭ aice. Până mâne de or și oblici, tot nu or créde. Cap cine le éste, éste și tĕner și nebun. Trebuésce, de vom să ne mîntuim într'ua cés de acest nepriétin, pre lângă voia luĭ Dumneḑeŭ, însă să facem așia:

21. «Óstea den loc de aice, cât va tréce pîrîul, îndată să se tocméscă stolurĭ, să'șĭ scie cineș bulucul, rândul, care după carĭ va mérge, și-șĭ va ținea locul. Noĭ Léșiĭ vom ținea fruntea; după noĭ oștile Mariĭ-séle Cnézuluĭ de Ardeal; după oștile Unguresci, Măria sa Stefan Vod cu óstea sa; că hie când, capetele și maĭ pre urmă a hi se cade. Éste, cum înțeleg, de aice o dumbravă de ține cât-va. Deci până vom trece dumbrava, va mérge încet óstea; iară cum om tréce și or eși la vedére oștile, nemică oprindu-se să purcédă, rând după rând, întrépĕdul caluluĭ cel mare; ca să hie grije de vre o óste în câmp să ne sté înainte, acé grijă nu éste; ce cum ne vor védé, de altă nu so'r apuca, ce îndată de șanțurĭ să facă. Să facem, déră, cu toțiĭ năvală până n'aŭ șanțurĭ; și la grăbă așia de sîrg nice sinețele nu se slobod tóte; iară cetatea, care va da cu pusci orĭ cu săcălușe, acéle puțină pagubă fac în óste, ales care mișcă și la un loc nu stă. Nu tóte câte se slobod glonțurile nememeresc: maĭ larg este pre delaturĭ de cât omul. La noĭ éste o povéste, că cine piére de glonț de tun tot era de fulger să móră. Mică țintă este omul cu sabie smultă; și maĭ lésne'ĭ. Streletuluĭ a nimeri o vrabie de cât pre un om călare cu arme Graba perde, adevĕrat, de multe orĭ; iară de multe orĭ isbân-

---

R. 6. **G** *«pen pregiur»* l. *«pregiur»*. — *R. 8.* **E**: *«știm»* l. *«vedem»*. — *R.* **C**. *9. «nu se vor încrede»* l. *«or crede»*. — *R. 10. E: «trebuie»* l. *«trebuesce»* — *R. 14.* AA Raf. *«tie»* l. *«știe»*. — *R. 14* **C** omite *«bulucul»* și *«rândul»*. — *R. 15.* **C**: *«vom mérge înainte»* l. *«ținea fruntea»*. — *R. 17.* **C**: *«iar pe urmă óstea luĭ Stefan Vod»*. — *R. 19.* **C** ad. *«loc»* după: *«cătra»*.—*R. 20.* **C**: *«vor eși la vedere cu oștile»* l. *«vor eși la vedere oștile.* — *R. 21.* **B. G. AA** Raf. *«ne oprindu-se»* l. *«oprindu-se.*—*R. 21.* **C** *«să méargă rând de rând și tot în treapĕdul mare.* — **E.** omite: *«rând după rând»* și de la: *«ca să hie grijă»* până la: *«ce cum ne vor vedea»*. — *R. 22.* AA Raf. omite: *«să ne stea înainte»*. — *R. 25.* **C** omite: *«de sîrg»* și ḑice: *«așia de grabă»*. AA Raf. omite: *«de sîrg»*. — *R. 27.* **C**: *«ales călare, care la un loc nu stă»* l textuluĭ. — *R. 29.* **E**: *«maĭ mult loc are»* l. *«maĭ larg este»*. — *R. 29.* AA Raf. ad. *«singur»* după: *«omul»*. — *R. 30* **B. G.** omit: *«de tun»*. —*R. 30.* **C**: *«că cine este de glonț de tun să piară tot era de tun de fulger să piară»*. — *R. 33.* **E**: *«pe multe locurĭ»* l. *«de multe orĭ»*. — *R. 33.* **C** adaoge: *«și»* după vorba: *«multe orĭ»*.

désce. Aice anume graba trebuésce; cu dînsa să ne mântuim de acest fel de nepriéten; că într'alt chip, de nu om nevoi să'ĭ spargem până nu se întăresc cu șanțurĭ, nice noĭ câțĭ sîntemĭ nice de ar veni singur Craiul, stăpânul meŭ, și Măria sa Cnézul de Ardeal, nemică nu le vom face. La ce zăbavă va veni apoĭ lucrul, să se socotéscă; și noĭ aice, fără care, fără hrană!.... țĕreĭ acestia va aduce zăbava nóstră cu acest nepriéten mare scădére.

22. Acéste sfătuiá Condrațki, care tóte primind și Stefan Vod și Petki Iștuon s'aŭ slobodit sfatul; și a doa-ḑi des de nópte, cum aŭ trecut Sirétul în vad óstea, așia aŭ purces de-o-dată, precum se alesése la sfat de cu séră. Iară numaĭ de o dată s'aŭ ținut Unguriĭ de acé socotélă, până aŭ trecut dumbrava. Iară cât aŭ trecut dumbrava, Léșiĭ îndată aŭ purces în biciŭ spre cetate, pre la Iocșanĭ; iară Unguriĭ, cât aŭ eșit den dumbravă la vedére, și aŭ zărit harțul Căzacilor tîmpinat cu frutea Léșilor, — că avea Timuș cu sine și 300 de Tătarĭ — în loc aŭ stătut Petki Iștuoan și Stefan Vod. Léșiĭ cum s'aŭ tîmpinat cu Tătariĭ și cu Căzaciĭ, călărĭ, îndată ĭ-aŭ împins, și aŭ stătut în tocmélă pre culme, asupra tabereĭ Căzăcescĭ, așteptând pre óstea Ungurésca și pre Ștefan Vod cu óstea de țéră, tot deauna trimețênd, rând după rând, să vie maĭ curênd; ce nu avé cuĭ ḑice! Aŭ așteptat Condrațki douĕ césurĭ aprópe, să vie Unguriĭ. Ce, décă aŭ vĕḑut că nu folosésce, aŭ suduit în gura mare pre Petki Iștuoan serdarul luĭ Racoți, și pre Stefan Vod, și aŭ învĕțat să ḑică trîmbița de rĕsboiŭ. Se rupsése den catane, den óstea luĭ Petki Istuoan (ć) 200 de catane fórte de trébă ómenĭ, și den Moldovénĭ pre aceea seamă, și aŭ purces asupra Căzacilor dirept subt cetate.

R. 2. **E** : termină discursul luĭ Condrațki cu vorba *nepriatin* și adauge: «*i-proci*». — *R. 4.* C omite: «*craiul*» și schimbă vorba «*singur*» prin «*însuși*». — *R. 8.* C. ad. «*paguba*» după «*mare*» și omite: «*scădére*». — *R. 11.* **E**: «*de grabă*» l. «*de odată*». — *R. 20.* **C. E** : «*pe deal*» l. «*pe culme*». — *R. 21.* **E** : «*pe Moldovénĭ*» l. «*pe Stefan Vod cu óstea de țară*». — **C**: «*pe Stefan Vod cu Moldovéniĭ*».— *R. 23.* **24** : omite «*nu*». — *R. 23.* **E** : modifică și scurtéză mult tecstul de aceea numaĭ când va diverge de sens îl vom menționa. — *R. 25.* C. **AA** (R) omit «*serdarul luĭ Racoți*». - *R. 26.* **24. AA** (R) : «*aŭ ḑis*» l. «*învĕțat*». — **B. G**: «*aŭ poruncit*». — *R. 26* C. «*se alesése*» l. «*se rupsése*» și omite «*den cătane*». — *R. 27.* **B**: nu pune numĕrul cătanilor. Esistă în **E.** — *R. 28.* **B** : «*pre atâția*» l. «*pe acea' seamă*». — **AA** (R): «*așișdere*» l. «*pre acea seamă*». *R. 29.* **AA** (P. gr.) omite zacelele 18–23.

23. Căzaciĭ cum aŭ simţit de Léşĭ că sînt, cum aŭ început a săpa şanţurĭ împrejurul tabereĭ sele; unii se apĕra de Léşĭ, alţiĭ săpa bărbătésce de arunca pămêntul pre căruţe; şi într'o mică de ceas aŭ rĕdicat şanţu, de o dată mic, cât era amu piedică cailor.

24. Léşiĭ cu năvala de 'ntĕiŭ aŭ mĕrs până în tabĕră. Ce, décă aŭ vĕḑut că nu vin cele alte oştĭ, s'aŭ dat înapoĭ cu stégurile pre dupe carele Tătăraşilor, şi pre după biserica de acolea, şi în nesce pomeţĭ ce era, şi aŭ stătut până în-deséră; şi de acolea apoĭ s'aŭ mutat în préjma cetăţiĭ, despre Ipotescĭ, numaĭ peste un dîmb, aprópe de cetate, cât covîrşia glonţurile den cetate. Aŭ venit în-desérā şi Petki Istuoan cu oştile sale, şi aŭ descălecat pre dâmbul despre Iocşanĭ; iară Stefan Vod aŭ venit şi aŭ descălecat aprópe de Léşĭ. Şi acéste tóte nu'ţĭ scriŭ lăudând vre-o parte, ce tocma cum aŭ fost; nu se face laudă oştiĭ Léşescĭ; am prea mulţĭ de ţéră marturĭ.

25. Peste nópte aŭ făcut Căzaciĭ şanţurĭ, şi şĭ-aŭ întărit tabĕra, cât nu era a gândi să'ĭ maĭ dobândéscă; şi aşia s'aŭ plinit tóte cuvintele luĭ Condraţki, grăite maĭ înainte; nicĭ maĭ năvălea nime la tabĕra lor, ce âmbla numaĭ cu harţurĭ, şi den Tătarĭ şi den slugile luĭ Timuş eşĭa den-afară. Însă, Tatariĭ aŭ stătut până a treia ḑi; şi hiind peste hirea lor a hi închişĭ, s'aŭ cerşut Mărzacul carele era cu dênşiĭ să hie cu voia luĭ Timuş, să'ĭ slobóḑă până nu'şĭ pĭerd caiĭ. Ce trăgêndu-se Mărzacul să mérgă, Timuş, de mânie dobitocéscă aŭ tăiat capul Mărzaculuĭ; iară Tătariĭ totuşĭ într'acéea nópte aŭ plecat den tabĕră, şi aŭ luat de'ntĕiŭ în sus pe la Cernăuţĭ, apoĭ pre la Hotin spre Movilă. Acolo la ţinutul Hotinuluĭ le-aŭ eşit Pârcălabul de Hotin, Jora, să le ţie calea cu o sémă de ómenĭ. Ci s'aŭ *suptpus* Tătariĭ într'o vale, şi s'aŭ întors cu toţĭ asupra Pârcălabuluĭ: şi îndată aŭ plecat fuga Pârcălabul cu ómeniĭ sĕĭ *gonindu'ĭ Tătariĭ cât-va loc* (*). Aŭ perit câţĭ-va de aĭ noştri la acel rĕsboiŭ fără ispravă. S'aŭ pomenit de sosirea luĭ

R. 1. **C**: *«îndată»* l. *«cum»*. — *R. 4.* **C**: *«numaĭ de cât»* l. într'o *«mică de ceas»*. — *R. 10.* **E**: *«aŭ mers de aŭ descălecat despre Ipotescĭ peste un pisc să nu 'ĭ agiungă puscile din cetate»*. — *R. 10.* **G**: scrie adese *«cetuate»* l. *«cetate»*. — *R. 10.* **C**: *«Iuşcani»* l. *«Iucşani»*. — *R. 24* **C.**: *«slobodéscă»* l. *«slobóḑă»*. — *R. 32.* **B**: *«mulţĭ»* l. *«câţĭ-va*. — *R. 83.* AA (Raf.) *«resboiaşi»* l. *«rĕsboiŭ»*. — *R. 33.* **B. G.** *«de»* l. *«la sosirea»*.

(*) Vorbele subliniate sunt corectate după *C.* care dă lecţiunea maĭ bună.

Timuş la Sucéva; cum aŭ sosit, el singur aŭ şi mers la Mŏnăstirea Dragomirna; iară alte céte pre la tóte mŏnăstirile aŭ purces în jac. Ce Timuş aŭ apucat cu o ḑi maĭ înainte de aŭ ntrat în tabĕră; iară celor-l-alte céte de sirg le-aŭ plătit Dumneḑeŭ plata pentru jacurile caselor sale, că aŭ mers óstea luĭ Stefan Vod de le-aŭ eşit înainte de le aŭ ţinut calea, şi s'aŭ topit câte-va céte cu totul.

26. Stefan Vod, după ce s'aŭ aşeḑat cu oştile împrejurul cetăţiĭ şi tabĕreĭ Căzăcescĭ, aŭ pus puscele câte avea şi bătea în tabăra Căzăcéscă, cu puţină stricăciune Căzacilor, că'şĭ făcusă eĭ găurĭ în pămênt; apoĭ pentru spaima şi cetăţiĭ aŭ mutat puşcele în têrg şi den tîrg aŭ bătut şi alaturea cu cetatea şi în tabĕră. Eşia dentĕiŭ Cazaciĭ şi călărĭ cu hărţurĭ, însă puţine ḑile, şi, după obiceiul sĕŭ, aŭ dat într'o ḑi năvală în tîrg la puscĭ, şi venisă aprópe de puscĭ, cât una ce era maĭ aprópe amu o apucasă. Ce şi atuncĭ îndĕrĕptându'ĭ Léşiĭ, s'aŭ întors Căzaciĭ în tabăra lor, şi de atuncĭ numaĭ ce ţiné şanţurile sale, şi fura hrană de caĭ şi apă despre apa Suceveĭ, den vale, până aŭ mutat Condraţki şi dentr'acolea 4 stégurĭ de Léşĭ, şi i-aŭ închis şi dentr'acolea cu acéea strajă; şi apoĭ aŭ mutat şi Unguriĭ o sémă de ómenĭ şi aşia aŭ rĕmas Cazaciĭ închişĭ şi strînşĭ de tóte părţile.

27. Când se lucra acésta la Sucéva, Cazimir, Craiul Leşesc, cu (҂м) 40,000 de ómenĭ, coboria asupra Căzacilor; de care coborîtul Craiuluĭ sciind Stefan Vod, aŭ trimis la Craiul cerênd agiutor den óstea sa, să-ĭ pótă sparge pre Căzacĭ de sub cetate; şi tot într'acé dată şi la Racoţi, Cnézul Ardealuluĭ. De la amêndoĭ, fĕră zăbavă i-aŭ venit agiutor; că pre Craiul tîmpinându'l solia la Halicĭ, pe Nistru, îndată aŭ pornit pre Dinof Polcovnicul cu (҂х) 600 de Nemţĭ, cu 4 puscĭ, şi o pivă; iară

R. 2. **C:** *«alte»* l. *«tóte»*. — *R. 5.* **C.** omite: *«plata»*. — *R. 5.* **C. AA** (Raf.) *«că le-aŭ eşit înainte»* l. *«mers»*. — *R. 7.* **B:** *«multe»* l. *«câte-va»*. — *R. 10.* **E.** ad. *«însă»* ante *«cu puţină»*. — *R. 11.* **C. B. G.** AA (Raf.) ad. *«îndată»* după vorba *«eĭ»*. - *R. 11.* **E:** *«apoĭ aŭ mutat puşcile în têrg, au bătut şi alăturea cu cetatea şi în tabĕră»*. — *R. 12.* **C.** *«de acolo»* l. *«den têrg»*. — *R. 13.* **C. E.** *«la hârţurĭ»* l. *«cu»* — *R. 14.* **C.** omite: *«însă puţine ḑile»*. — *R. 14.* **E.** omite: *«şi după obiceiul sĕŭ»*. — *R. 18.* **C**: *«fără»* l. *«fura»*. — **E.** abreviavă mult aceste informaţiunĭ». — *R. 25.* **B. G.** *«pogorirea»* l. *«coborîtul»*. — C: *«pogorît»*.—*R. 28.* **C.** ad. *«aŭ trimis»* după: *«intr'acea dată»*. — *R. 28.* **C. AA** (R) ad. *«leşesc»* după vorba: *«Craiul»*. — *R. 30.* **C.** omite de la: *«iară»* până la: *«d'asupra tăbereĭ»*.

de la Racoţi singur Hĕtmanul luĭ Kemini Ianôs aŭ coborît ca vr'o (,ˊs) (6,000) de ómenĭ. Iară întêiŭ de la Craiul Léşesc sosind Némţiĭ, s'aŭ pus în dél dirept asupra cetăţiĭ, peste drumul carele vine den tîrg pre sub cetate, şi aŭ tocmit puscile şi pioa dirept d'asupra tabereĭ şi'ĭ bâté fórte tare; cât şi pen gâurĭ îĭ nemeria puscile şi pioa; şi acéle puscĭ apoĭ curênd aŭ scurtat ḑilele şi luĭ Timuş, cu dirept giudeţul luĭ Dumneḑeŭ, pentrŭ prada care făcuse biséricilor.

28. După aceea, Kemini Ianôş décă aŭ sosit cu óstea Ungurésca, aŭ trecut spre locul unde stătusă şi Petki Istuoan, aşeḑênd tótă tabĕra Ungurésca încă maĭ aprópe de şanţurile Câzăcescĭ.

29. Câzaciĭ, amu fiind la mare strînsóre de hrană, închişĭ den tóte părţile (**пáрцилє**), amu peile de pre caĭ morţĭ lua şi le herbea şi opincele, şi rădăcine mâncá, obosiţĭ de străjĭ tot-d'a-una şi străbătuţĭ den puscĭ. Timuş rănit de glonţ de tun, cum dormia sub cortul sĕŭ, măcar că era în pâmênt întins, l-aŭ nemerit într'un picior glonţul, după care lovitură până a treia ḑi aŭ stătut mort. Rĕdicasă Hetman pre unul anume Fedorovicĭ, după mórtea luĭ Timuş, ce n'avé nice o putére amu Căzaciĭ, numaĭ era de perire spăĭmântaţĭ; şi într'o nópte făcêndu-se spaĭmă în tabĕra lor, aŭ dat toţĭ ca oile de la şanţurĭ la podul cetăţiĭ, şi acole împingênd ceĭ de pre urmă pre ceĭ denainte, aŭ căḑut de pre pod în şanţ fărâmându-se, alţiĭ pe 'ntunérec sărind de bună voie în şanţ; şi aŭ perit mulţĭ den Cazacĭ, într'acé nópte de spaima aceea; şi să se hie sciut la ceĭ den afară spaĭma ce se făcusă la Cazacĭ, luată era tabĕra atuncĭ.

30. Făcusă o năvală Némţiĭ Craiuluĭ Leşesc, asupra şanţuluĭ Căzăcesc, cu treĭ ḑile maĭ inte de ce se rănise Timuş. Pre amiaḑă-ḑi era, când Dinof polcovnicul de Némţĭ, socotind fără grije pre Cazacĭ aŭ dat scire şi la Léşĭ şi la Ungurĭ, la vréme

---

R. 2. **B. G.** «*Ungurĭ*» l. «*ómenĭ*».—*R. 10.* AA (Raf.) «*Cnézuluĭ de Ardeal*» l. «*ungurésca*.— *R. 15.* **B. G.** «*frigea şi mânca*» l. *lua şi herbea*».— **C**: «*belia*» l. «*lua*». — *R. 16.* **B. C. G.** AA (Raf.) «*perit*» l. «*rănit*». — *R. 21.* **B. G**: «*spăĭmaţĭ*» l. «*spăĭmântaţĭ*». — **C.** «*înspăĭmaţĭ*». — AA (R): «*îngrijaţĭ*». — *R. 23.* **C. B. G**: «*îmbulzind*». l. «*împingênd*». — AA (P. Gr.): «*grămădindu-se uniĭ peste alţiĭ*». — *R. 23.* **C.** AA (P. Gr.) «*în şanţul cetăţiĭ*» l. «*în şanţ*».—*R. 24.* **B. G.** AA (R): «*sfărâmându-se*» l. «*fărâmându-se*».— *R. 25.* **B**: «*de frică de spaĭmă*» l. «*bună-voie*».— *R. 27.* **C.** AA (P Gr.): «*vré fi*» l. «*era*». — *R. 29.* **C**: «*la*» l. «*asupra*».

ce vor audi doba luĭ să dé din tóte părțile năvală, făcênd el cu ómeniĭ sĕĭ la șanțurĭ năvală. Și așia aŭ fost: că aŭ mers Némțiĭ, și cu năvala de'ntĕiŭ luasă de la Cazacĭ o bucată bună de șanț; iară ne sărind Unguriĭ și aĭ noștriĭ de pe alte locurĭ să facă Cazacilor spaĭmă, s'aŭ pornit tótă Cazacimea, cu singur Timuș la locul unde cuprinsése Némțiĭ, și nu den sinéțe, ce apucând drugĭ, hlóbe, cu sinéțe de *țiiș* aŭ împins pre Némțĭ de la șanțurĭ; și sărind după dențiĭ asupra uneĭ ripĭ, cum se suia drumul de la tîrg pre subt cetate, aŭ perit Nemțiĭ la acé ripă câțĭ-va, cât zăcé ticsite trupurile de Némțĭ dentr'acé năvală la ripă.

31. (†) Craiul Léșesc sosise la Camenițā, în protiva căruia și Hmił Hetmanul, adunat cu Hanul, purcesése; însă, ne sciind încă de sosirea Craiuluĭ la Camenițā, aŭ pohtit Hmil pre Hanul să alégă o sémă de óste Tătărésca, să răpédă cu Vasilie Vod să'ĭ scóță pre Dómna luĭ și avérea, și pre fecĭorul luĭ de'nchisóre. Aŭ dat Hanul pre séma luĭ Șirim-Beĭ pre Vasilie Vod, și l'aŭ pornit pre la Soroca.

32. Ce într'aceleașĭ dile amu neputênd a maĭ trăi Cazaciĭ de subt cetate, flămândițĭ și străbătuțĭ, aŭ legat tocmélă cu Stefan Vod și Kemini Ianôș (că Condrațki purcesése bolnav la Camenițā, den care bólă i s'aŭ prilejit mórtea); și aŭ dat cetatea Cazaciĭ pre séma luĭ Stefan Vod cu Dómna și cu tótă avérea a luĭ Vasilie Vod, și eĭ, pre câțĭ rămăsése, aŭ purces cu tabĕră puțină, cinéșĭ cumpĕrasă caĭ de la Ungurĭ, de la aĭ noștri, și de la Léșĭ; de subt cetate de 'ndată s'aŭ tras pen tîrg, apoĭ pe Sucéva în gĭos spre Siret, cu ómenĭ de zălog de la Stefan Vod, să mérgă cu pace. Și așia s'aŭ sfîrșitr ĕsboiul Căzacilor de subt cetatea Suceveĭ.

R. 3. **C. AA** (P. Gr.) omit *«bună»*. — *R. 4.* **B**: *«nenăvălind»* l. *«nesărind»*. — *R. 4.* **G B** omite *«de pe alte locurĭ»*.— *R. 7.* **C. AA** (P. Gr.) **G**: *«hlube»* l. *«hlóbe»*. — **B**: *«drugĭ cu hlóbe»*. — *R. 7.* **C**: *«di țiișĭ»* l. *»de țiișĭ»*. — **AA** (R): *«de apucatele»* l. *«de țiișĭ»*.— AA (P. Gr.) omite; *«cu sinețele de țiiș*.— *R. 9.* **C.** *«spre»* l. *«pre subt»*. — *R. 13.* AA (R). *«împreunat»* l. *«adunat»*. — *R. 15.* **B**: *«căzăcéscă»* l. *«tătăréscă»*. — *R. 20.* **C. AA** (P. Gr.) omit *«și străbătuțĭ»*. — *R. 22.* **B**: *«aŭ și murit»* l. *«prilejit mórtea»*. — AA (P. Gr.) scurtéză mult acéstă zăcélă. — *R. 23.* **C**: *«pe mâinele»* l. *«seama»*. — *R. 23.* **G. B** adaog *«Suceveĭ»* după *«cetate»*. — *R. 26.* AA (P. Gr.) ad. *«aĭ noștriĭ»* după vorba *«Léșĭ»*. — *R. 27.* **C. AA** (P. Gr.) ad. *«apa»* după vorba *«apoĭ pe»*.

(†) **B.** pune titlul noŭ: *«Vasilie Vod aŭ venit cu Tătariĭ până în Prut apoĭ s'aŭ întors»*.

CAPUL AL XX-lea. (*)

Zac. 1. (†) In mică cumpănă staŭ lucrurile ómenescĭ şi resipele (ρжссипєлє) a mare case şi domniĭ! şi bine aŭ ḑis un dascăl (†), că *lucrurile rĕsbóielor în clipéla ochiuluĭ staŭ!* Amu Vasilie Vod era sosit cu órdele Tătărescĭ la Prut, la Stefănescĭ, când 'l-aŭ tîmpinat véstea cum amu cetatea Sucéveĭ aŭ căḑut pre séma luĭ Stefan Vod şi cum aŭ perit şi Timuş, şi Cazaciĭ, câţĭ aŭ rĕmas puţinĭ şi în gĭumătate morţĭ, şi hămisiţĭ; şi oblicisă şi Şerim-Beĭ, ce era cu Vasilie Vod. Aŭ stătut o ḑi pre sfat ce arĭ face cu un lucru ca acesta? sciind că acolo, subt Suceava, era oştĭ câte-va, şi Léşescĭ şi Ungurésci. Aŭ ales cu sfatul Mărzacilor o sémă de Tătarĭ să lovéscă de-a-direptul la Roman; iară altă drîmbă să lovéscă dirept subt cetate; că âmbla Vasilie Vod cu lacrămĭ, căḑênd la piciórele luĭ Şerim-Beĭ, şi cu multe darurĭ. Ce când sta lucrurile gata, şi sfatul numaĭ să purcéḑă în cémbulurĭ Tătariĭ, sosesc de la Hanul olăcarĭ la Şerim-Beĭ, orĭ unde 'l-ar agiunge într'acel loc să lase tóte, măcar de ar hi şi asupra vre-uneĭ trébĭ, şi îndată să purcédă îndărăpt, dându'ĭ scire că étă că a treia ḑi are rĕsboiŭ cu Craiul Léşesc

2. Décă aŭ înţeles Şerim-Beĭ poronca Hanuluĭ de întors, şi cum era de aprópe Hanul de Craiul Léşesc, aŭ lăsat tréba luĭ Vasilie Vod şi s'aŭ întors într'aceeaşĭ ḑi cu oştile spre Hanul. Iară Stefan Vod luând pre Dómna luĭ Vasilie Vod cu tótă averea, şi cu feciorul luĭ Vasilie Vod, Stefăniţă Vod, aŭ purces

---

R. 6. **C. AA** (P. Gr.): *«că cetatea Suceveĭ aŭ dobândit'o Stefan Vod»* l. *«cum amu cetatea Suceveĭ aŭ căḑut pe séma luĭ Stefan Vod».* — *R. 8.* **C. B. AA** (R.) **G**: *«hămnişiţi»* l. *«hămisiţi».* — *R. 11.* **G** ad *«şi»* ante *«au ales».* — *R. 16.* **C**: *«se gătise numaĭ se slobóḑă cémbula Tătariĭ; aŭ sosit....* l. *«sta lucrul gata».* — *R. 19.* **G. B**: *«înapoĭ»* l. *«îndărăpt»* — *R. 20.* **C.** omite *«a treia ḑi».* — *R. 23.* **C. G**: *«dată»* l. *«ḑi».* — *R. 24.* **C**: *«pornind»* l. *«luând».*

(*) **B**: Cap. XXI. **AA** (P. Gr.): nu pune cap. noŭ ci numaĭ titlul: *«A doua domnie a luĭ Gheorghe Stefan Vod».*

(†) Codex B. pune aci titlu: *Domnia luĭ Stefan Vod Gheorghie, când s'aŭ aşeḑat al doilea rând la Domnie, după ce aŭ luat cetatea Suceveĭ*

(†) *«Bella momentis constant»* M. Costin a adus deja acéstă citaţiune, chiar în lătinesce la zăcéla 31 din cap. 16.

de la Sucéva spre Roman, în mare grije de Tătarĭ, de cariĭ amu scịé, den strajile sale, că aŭ agiuns Şerim-Beĭ cu Vasilie Vod la Prut. Iară luând véste de întorsul órdelor Tătărescĭ, singur s'aŭ aşeḑat la Roman în Episcopie; iară Dómna luĭ Vasilie Vod şi cu Stefăniţă Vod o aŭ trimis la un sat al sĕŭ cu pază, anume la Buciulescĭ pe Bistriţă. Kemini Ianôş, den conacul de întĕiŭ de la Sucéva, pe Moldova, de la Răciulénĭ, aŭ ales (w҃) 800 de catane, şi Stefan Vod (т҃) 300 de Moldovénĭ, şi aŭ trimis într'agiutor la Cameniţa Craiuluĭ Léşesc, şi după ce aŭ pornit acest agiutoriŭ, Kemini Ianôş cu Stefan Vod în loc de mulţămită Craiuluĭ pentru agiutorul luĭ carele trimesésă şi el asupra Cazacilor, iară cu céle-l-alte oştĭ, aŭ trecut în ţéra sa la Ardeal cu isbândă, la stăpânu-sĕŭ, la Racoţi; iară Stefan Vod s'aŭ aşeḑat la Roman, precum s'aŭ pomenit.

3. Aice pre scurt ni se cade a pomeni de Condraţki Léhul, Polcovnicul Craiuluĭ Léşesc, carele s'aŭ pomenit că aŭ fost venit într'agiutorul luĭ Stefan Vod asupra luĭ Timuş; că măcar că aŭ fost om strĕin, cade-se să nu se tăcă harnia luĭ şi hirea deplin ce avé: om ales la lucrurile rĕsbóielor! Că cine se va îndemna la bunătăţĭ, de nu se vor lăuda ómeniĭ harnicĭ în lume, den carịĭ era ales acest om. Tăcut, îţĭ părea că nu scie nimică. Iară unde trebuia să sfătuéscă, isvor, şi tóte cu mare inemă; şi pre cale tréz, ne înspăĭmat la resbóie; cap oştenilor deplin, singur unde trebuia, în frunte, cu deplină tocmélă învĕţător; de multe orĭ cu o mie de ómenĭ ce avé subt mâna luĭ, pre treĭ miĭ de Tătarĭ aŭ bătut, şi pre Cazacĭ cu miile, orĭ unde-şĭ se tîmpina iĭ înfrângea.

4. Nu s'aŭ pomenit sémnele Ceriuluĭ carele s'aŭ prilejit maĭ inte de acéste tóte rĕutăţĭ şi Crăieĭ Léşescĭ şi ţereĭ nóstre, şi caseĭ acesteĭ Domniĭ a luĭ Vasilie Vod la rêndul sĕŭ, că era să se pomenéscă la domnia luĭ Vasilie Vod, pentru cometa, adecă stéoa cu códă, care s'aŭ prilejit cu câţĭ-va anĭ maĭ inte de acésta

---

R. 1. **C. AA** (R.) **G.** ad. *«şi cu al doilea conac aŭ stătut în Roman în mare grije de Tătarĭ»*. — *R. 4.* **C. B. G** omit *«singur»*. — *R. 5.* **C.** omite: *«şi cu Stefăniţă»*. — *R. 9.* **C.** omite« *la Cameniţa»*. — *R. 10.* **G:** şi după ce aŭ *«poftit»* l. *«pornit»*. — *R. 11.* **C:** *«în loc de mulţămită craiuluĭ pentru....»* *R. 15.* **C:** omite *«Léhul»*. — **B.** *«Lévul»* l. *«Léhul»*. — *R. 19.* **B. G.** ad. *«cea»* după vorba *«hirea»*. — *R. 19.* **C.** ad.: *«în lume»* după vorba *«rĕsbóielor»*. — *R. 21.* **C.** omite de la *«că cine se va îndemna....»* până la *«din care era ales»*. — *R. 21.* **C. AA** (R): ad. *«unul»* după vorba *«cariĭ»*. — *R. 23.* **G. B:** *«plină»* l. *«deplină»*.— *R. 25.* **C** omite: *«cu miile»*.

așia de grea priminélă a acesteĭ Domniĭ; și întunecarea sóreluĭ în anul acela în care s'aŭ redicat Hmil Hĕtmanul cu Cazaciĭ asupra Léșilor, fórte gróznică întunecare, în postul mare înaintea Pascelor în anul (1648. †) într'o vinerĭ; și tot în acela an lăcustele ne auḑite vécurilor; care tóte semnele, în loc bĕtrâniĭ și astronomiĭ în ţéra Leșéscă, a marĭ râutăţĭ că sînt acestor ţĕrĭ, meniá. Mĕ veĭ ierta, iubite cetitoriule, căcĭ nu 'ţĭ-am scriŭ acéste semne la locul sĕŭ; créde neputinţeĭ ómenescĭ; créde valurilor și cumplitelor vrémĭ; întrébă pre ce vreme am scris și cât am scris! Așĭ fi lipit acéste sémne la rândul sĕŭ; ce amu era trecut rândul la isvodul cel curat; (††) și scriitoriĭ cariĭ isvodesc, puţinĭ se află, iară tipariu nu-ĭ. Decĭ, aice de acéste sémne îţĭ daŭ scire, și ales povestea lŏcustelor, care cu ochiĭ cum venia am prăvit. (*)

5. Cu un an maĭ inte de ce s'aŭ ridicat Hmil, Hĕtmanul Căzăcesc, asupra Léșilor, aprópe de săcére, eram pre atuncĭ la școlă în Bar, în Podolia (**) pre cale fiind, de la sat spre oraș, numaĭ ce vĕḑu*m (sic)* despre amiéḑă-ḑi un nuor cum se rădică de o parte de ceriŭ, un nuor séŭ o negură; ne-am gândit că vine o furtună cu plóie de- odată, până ne-am tîmpinat cu nuorul céla de lŏcuste, cum vine o óste stol. În loc ni s'aŭ luat sórele de desimea muștelor cele ce sbura maĭ sus; ca de treĭ seaŭ patru suleţĭ, nu era maĭ sus; iară carele era maĭ gios de un stat de om, și maĭ gios sbura de la pămînt. Urlet, întunecare, asupra omuluĭ sosind, se redica óre-ce maĭ

R. 2. **G.** ad.: «*an*» după «*în care*». — *R. 3.* **B. C. G. AA** (R): ad. «*cel*» după «*postul*». — *R. 7.* **C. AA** (R) «*socotia*» l. «*menia*». — *R. 12.* **B. C.** «*nu este*» l. «*nu-ĭ*». — **AA** (Raf.) «*nicĭ nu sînt*» l. «*nu-i*» -- *R. 16.* **B. C. G.** ad. «*vrémea*» ante: «*săcere.* — *R. 16.* **G.** omite: «*pre atuncea*». — *R 19.* **B** omite: «*de ceriŭ*». — **C**: «*unde se ridică ca o negură ne-am gândit, că vine*» etc. l. textuluĭ **AA** (Raf.) omite: «*seaŭ o negură* — *R. 22.* **G**: «*ne-aŭ luat* l. «*ni s'a luat*». — *R. 22.* **B. G.** «*locustelor*» l. «*muștelor*».

(†) Data lipsesce în tóte codicele. Am pus'o după Lesur: Histoire du Cosaques, Tom. I. pag. 325 Ioachim Pastorius pag. 270. (Veḑĭ nota finală).

(††) Va să ḑică Miron Costin avu un manuscris brulion, originar al luĭ și apoĭ după el pusă să i se facă un esemplar *curat*. «Scriitoriĭ carĭ isvodesc puţinĭ se află». Veḑĭ numele principalilor *diacĭ* din secolul XVII la notele finale. Acolo vom cerca a esplica ce însemnéză aserţiunea că: «*tipar nu este*».

(*) Veḑĭ nota finală despre *semnele* din Polonia, după «*Analium Poloniae abobitu Vladislai IV climater primus scriptore Vespasiano a Kochow Kochowski*». (Cracovia, 1683). Veḑĭ cantu ediţ. Torineza din 1865. Tom. V, pag. 961.

(**) Va să ḑică Miron Costin era la scólă la Bar în Podolia pe la anul 1647. iar nu 1640, cum scriŭ D. Kogălnicénu (Biogr. Cronicarilor T. V, letop.) Pe atuncĭ el era de 13 anĭ, luându-se data nascereĭ, ce dă de el însușĭ. (Veḑĭ pag. 531).

sus, iară multe trecé alăturea cu omul, fără siélă de sunet, de ceva; se redica în sus de la om o bucată mare de acé poedă, și așia mergé pe désupra pământuluĭ ca de doĭ coțĭ până în treĭ sulițe în sus, tot într'o désime, și într'un chip. Un stol ține un cés bun, și décă trecea acela stol ca un cés și giumătate, sosia altul, și așia, stol după stol, cât ține de la prânḑ până în de séră. Unde cădea la mas, ca albinele de gróse zâcé; nice câdé stol preste stol, ce trecé stol de stol, și nu se pornia până nu se încălḑia bine sórele sprea prânḑ; și călătoria până în deséră, și până la căderea de mas, cădé și la popasurĭ. Însă unde mâncá rĕmâné numaĭ pământul negru împuțit; nice frunze, nice paiŭ, orĭ de iarbă, orĭ de semănătură, nu remâné; și se cunoscea și unde poposiá, că era locul nu așia negru la popas, ca la masul acéĭ mânieĭ a luĭ Dumneḑeŭ. Câte-va ḑile aŭ fost acé urgie; den părțile den gios mergé în sus. Și tot atunce aŭ fost și aice în țéra locuste; și după acela an și la al doilea, însă maĭ puține. Și apoĭ, și în ḑilele luĭ Stefan Vod aŭ fost lŏcuste, însă pre une locurĭ, și nu ca acé désime ca în acela an, de care s'aŭ scris. Iérna se găsia în pămênt îngropate pe multe locurĭ.

6. Ne întórcem acmu iar la povéstea de unde am părăsit; și fiind acéste tóte tot pe o vréme cu lucrurĭ streine, ales cu lucrurile crăieĭ Leșéscĭ și împreunate, cum aĭ înțeles la rĕsbóiele Suceveĭ, nu ni se cade să trecem ce s'aŭ lucrat între Craiul Léșesc, Cazimir și între Hanul Crîmuluĭ, și Hĕtmanul Căzăcesc, Hmil; atingêndu-se tóte acéste și de țéră. Sta Craiul Leșesc cu oștile sale sub Camenița; și décă i-aŭ venit și de la Ungurĭ acel agiutor de care s'aŭ scris, luasă sfat să purcéḑă la Camenița împrotiva Hanuluĭ, și luĭ Hmil, unde se va tîmpina să le dé rĕsboiŭ. Ce luând véste den limbĭ că aŭ tras tóte órdele Hanuluĭ către sine, și pre Șerim-Beiŭ, carele îl despărțisă și'l trimisése în Moldova, să nu flămênḑéscă unde-va

---

R. 1. **G. C: AA.** (Raf.) «*sbura*» l. «*trecea*». — *R. 1.* **C** omite: «*de sunet*». — *R. 5.* **B. G.** «*la al doile ceas*» l. «*un ceas și giumătate*». — *R. 6.* **C:** «*ținea cât ține de la prânḑ până în de séră*» l. textuluĭ. — *R. 7.* **C:** «*ținea de zăcea*». — *R. 9.* **C:** omite: «*bine*». — *R. 9.* **C:** «*ce mergea*» l. «*și călătoria*». — *R. 11.* **B:** «*însă unde cădea remânea numaĭ pământul*» l. textuluĭ. — *R. 14.* **B. G:** «*unde mâncă* l. «*la masul*». — *R. 24.* **B. G:** «*de la Sucéva*» l. «*Suceveĭ*». — *R. 25.* **C.** omite: «*Cazimir*». — *R. 27.* **C:** omite: «*cu oștile seale*». — *R. 29.* **G. C. B.** ad. «*de*» după vorba: «*purcédă*». — *R. 32.* **B. G.** ad. «*precum s'aŭ pomenit*» după vorba: «*Moldova*».

în gios óstea, aŭ socotit să se lipséscă de Moldova, pentru hrana oştiĭ, la Nistru, şi acolo să aştépte pre Tătarĭ şi pre Cazacĭ. Şi aşia aŭ făcut: s'aŭ mutat de subt Camenită, şi şĭ-aŭ pus tabĕra la Zvancea. Şi îndată aŭ făcut pod mereŭ pre coşurĭ peste Nistru, peste care âmblá oşteniĭ Léşescĭ până peste Prut la pâne, la fênurĭ; strica şi prisăcile ómenilor. Şi era la Hotin pâne în stogurĭ cu mare bişug, într'acela an; iară mulţĭ den Léşĭ aŭ plătit şi cu capetele hrana aceea, de ómeniĭ de ţéră, durêndu-ĭ inema pentru munca sa.

7. Hanul cu Hmil, décă aŭ vĕḑut că'ĭ trag Léşiĭ la loc tare să le hie a da rĕsboiŭ numaĭ den frunte, s'aŭ siit a mérge asupra Léşilor, aducêndu-şĭ aminte de rĕsboiul de la Berestecica. Ce Hmil s'aŭ suit în sus, şi aŭ stătut cu tabĕra la Husatin, iară Hanul aŭ cuprins câmpiĭ Cameniţeĭ den sus cu órdele sale; însă n'avé cum să'ĭ flămênḑéscă pre Léşĭ, că'ĭ hrăniá Moldova. A mérge iarăşĭ asupra lor la strîmtóre, nu vrea; nice Léşiĭ la larg de tot nu vrea să ésă. Ce, iacă Hanul aŭ trîmis pre Sefer Gaziaga Vizirul sĕŭ, şi Craiul pre Canţelériul sĕŭ, subt cetatea Cameniţeĭ, şi acolo s'aŭ legat pace, şi s'aŭ întors oştile cineşĭ la locurile sale. Şi de atunce Hmil aŭ început a strica legătura sa cu Tătariĭ, şi se cerca la Mosk.

8. Vasilie Vod vĕḑêndu-se în ţéra Căzăcéscă, căḑut den Domnie, despărţit de Dómna sa şi de cuconĭ, şi de avére (cautà la ce aduce róta lumeĭ marĭ case! că ce póte hi maĭ greŭ de cât acéste? Ḑic că nice mórtea!—(*), şi nice o nădéjde nu i-aŭ maĭ rĕmas în prieteoşugul Căzacilor, singur s'aŭ tras cu Hanul la Crîm să mérgă şi acolo şeḑênd pre obrocul de la Hanul în cetatea Ghiozlăuluĭ câte-va lunĭ, apoĭ de acolo, l-aŭ trimis Hanul în Ţarigrad, la împĕrăţie, pre porunca împĕrătéscă.

9. Iară Stefan Vod, cu aşeḑată Domnie la Roman, tot acolo aŭ şeḑut, până i-aŭ venit şi stégul de Domnie de la Împĕrăţie,

---

R. 5. **C.** ad. «*pod*» după: «*carele*». — **B**: «*trecea óstea leşéscă*» l. «*âmbla*». — *R. 6.* **B. C. G.** «*fânéţă*» l. «*fânurĭ*». — *R. 6.* AA (Raf.): «*stupinele*» l. «*prisăcile*». — *R. 8.* **G.** omite: «*de ţéră*».—*R. 12.* **C.** omite: «*de rĕsboiul*». — *R. 16.* **C**: «*Léşilor*» l. «*lor*». — *R. 20.* **B. C. G.** «*care-şĭ la locul sĕŭ*» l. «*cine-şĭ la locurile sale*». — *R. 20.* **C**: ad. «*Hĕtmanul*» după: «*Hmil*». — *R. 26.* **B. C. G.** «*prieteşugul*». — *R. 27.* **C**: **AA** (Raf.) «*mertic*» l. «*obrocul*». — **B. G**: «*oboroc*» l. «*obrocul*». — *R. 29.* B. omite: «*la împĕrăţie*». — *R 30.* **24. G. AA** (Raf.) «*la Roman*» l. «*acolo*».

(*) Veḑĭ cum cântă Miron Costin acéste în «*Viaţa lumeĭ*». — B. omite peranteza.

cu care trébă trimisése boiarĭ, şi pre Stamatie Postelnicul încă de la Sucéva. Aŭ venit şi un Agă mare cu caftan de Domnie şi cu stégul de la Împĕrăţie, în Roman. (Caută aice la ce voie aŭ fost domniile ţĕreĭ până nu de mult, şi la ce sînt acmu!)

10. La Roman petrecênd Stefan Vod, cerca în tóte părţile şi acmu unele, apoĭ altele de a luĭ Vasilie Vod tupilate, orĭ odóre, orĭ banĭ; den ḑi în ḑi se vĕdia unele la un loc, altele la alt loc. S'aŭ oblicit şi la sluga luĭ, creḑută încă den boieria luĭ, anume *Gătoae*, un surguciŭ de a luĭ Vasile Vod tupilat la dînsul, de cât-va preţ, trimiţêndu'l pre dînsul la tóte câte se lua den casa luĭ Vasilie Vod; pentru credinţa şi pre séma luĭ era odórele câte se lua. Mult aŭ stătut în gând Stefan Vod, cu ce gând aŭ făcut acel furtişag acé slugă a luĭ? Nu sciŭ ce i-aŭ părut pre dînsul, şi dentr'alte sémne de maĭ de nainte şi den fapta acésta cu surguciul: i-aŭ tăiat capul în Roman, dicênd că «de ar hi oprit un lucru ce i s'ar hi cuvenit luĭ, l-aşĭ fi iertat eŭ; el aŭ furat un lucru ce se cuvine unuĭ Domn».

11. A privi era aéve şi pedépsa şi stîngerea caseĭ luĭ Vasilie Vod, şi **кѫндаи ѡсиндаи** (?) pre ómeniĭ de casa luĭ, ales nepoţiĭ luĭ Vasilie Vod, pentru multe dóră, câte aŭ făcut şi eĭ în vrémile sale sile şi scrănăviĭ. Şi întêiŭ pre Stefăniţă Paharnicul, feciorul luĭ Gheorghie Hĕtmanul, încă la Sucéva, i-aŭ tăiat capul; apoĭ pre Alexandru Paharnicul, şi pre Ianachi Comisul, feciorii luĭ gavriil Hĕtmanul, nepoţiĭ luĭ Vasilie Vod, cu marĭ muncĭ i-aŭ omorît în Buciulescĭ.

12. După ce aŭ luat stég şi căftan de domnie Stefan Vod în Roman, cu acelaşĭ Agă carele i-aŭ adus stég, aŭ pornit birul şi plocónele Împĕrătescĭ. Aŭ venit în Iaşĭ în scaun, şi s'aŭ aşeḑat cu întemeiată de atuncĭ Domnie fără grijă; că Împĕrăţia era tînĕra copil încă; Viziriĭ era bucuroşĭ să hie lucrurile cu pace de tóte părţile. Ce domniá Stefan Vod fără de grijă;

R. 5. **B. G.** ad. *«avére de a luĭ Vasilie Vod»* după: *«părţile»*. — *R. 8.* **B. G.** *«a sa»* l. *«luĭ»*. — *R. 9.* **B.** *«ascuns»* l. *«tupilat»*. — *R. 10. C.* **G**: *«Ce»* l. *«câte se lua»*. — *R. 16.* **C** omite: *«că»*. — *R. 17.* **24** *«ce i s'aŭ* l. *«ce i s'ar fi»*. — *R. 19.* B: *«şi póte osânda'ĭ»* l. celor douĕ vorbe fără sens. — **G**: **шн кѫнд дай оскндѫ ай** (când daĭ, osândă aĭ??) - **C**: *«şi póte osînda osîndia pre ómenĭ»* **AA** (Raf.) **шн кѫнд ай оскнда лѡй** (?). — *R. 20.* **C**: *«cât aŭ şi făcut»* l. *«aŭ»*. — *R. 21.* **C**: *vrémelĭ lor»* l. *«sale»*. — *R. 21.* **C**: *«spurcăciune* l. *«scărnăviĭ»*. — *R. 24.* **C**: omite: *«nepoţiĭ luĭ Vasilie Vod.»* — *R. 25.* **B**: *«Bucilescĭ»* **G**: *«Bulucescĭ»*. — *R. 27.* **G.** *«Caftan şi Stég»* **AA** (Raf.) omite: *«stég»* şi pune: *«căftan»*. — *R. 28.* **B. C. G.** *«poclónele»* l. *«plocónele»*. — *R. 31.* **C.** *«fără grijă de tóte laturile»* l. *«de grijă»*.

numaĭ o sémă de Lăpuşnénĭ, ales Hăncescriĭ, nu era de o dată aşeḑaţĭ, şi fugisă Mihalcea Hâncul la Turcĭ. Ce agiungênd stefan Vod cu banĭ la Paşa de Silistra, l-aŭ prins Paşa şi l'aŭ trimis în obeḑĭ la Stefan Vod; şi l'aŭ iertat şi l-aŭ pus armaş al doilea.

13. Préste scurtă vréme după aşeḑarea Domnieĭ luĭ Stefan Vod, şi-aŭ sfîrşit ḑilele sale şi Mateĭ Vod, Domnul Munténesc, om fericit peste tóte domniile aceĭ ţĕrĭ, ne mîndru, blând, direpţ om de ţéră, ḩarnic la resbóie, aşia ne înfrînt şi ne înspăimat, cât poţĭ să'l asémenĭ cu marĭ óştenĭ a lumeĭ.

14. După mórtea luĭ aŭ ales ţéra Muntenéscă pre Constantin Vod, feciorul luĭ Sĕrban Vod. Şi măcară că era fecior de Domn, sciut şi luĭ Mateĭ Vod şi altor Domnĭ maĭ înainte, tot aŭ fost ferit, numaĭ la nas puţin lucrul era însemnat. Încă nu eşise de plin sufletul den Mateĭ Vod, când siiméniĭ şi dărăbanţiĭ (cariĭ la acea semeţie se suisă den isbânde cu Mateĭ Vod, cât nice domnia, nice pre boiarĭ întru nimică nu'ĭ băga în sémă, precum s'aŭ arĕtat apoĭ şi aevea fapta lor,) aŭ redicat pre Constantin Vod Domn, şi aŭ dat cu puscile şi cu sinéţele de veselie. Şi acé Domnie a luĭ Constantin Vod aŭ dat ḑile Tomiĭ Vornicuľuĭ şi luĭ Iordachi Visternicul. Toma Vornicul căḑuse pre mâna luĭ Stefan Vod de la cetatea Sucéveĭ, iar Iordachi Vistiernicul aŭ venit, singur de bună voie, ca un miel spre giungbiére, den ţéra căzăcéscă, că fusése cu Vasilie Vod scăpat acolo. Era numaĭ de perire amêndoĭ fraţiĭ în Buciulescĭ, închişĭ amêndoĭ, şi poruncĭ mergé una după alta să'ĭ omóre. Iară cum aŭ auḑit Stefan Vod c'aŭ stătut Constantin Vod la domnia ţéreĭ Munténescĭ, în loc aŭ răpeḑit să nu'ĭ omóre, că era fratele lor Constantin, Postelnic mare în ţéra Muntenéscă, cumnat luĭ Constantin Vod. Şi aşia aŭ hălăduit Toma Vornicul şi cu fratele sĕŭ Iordachi Vistiernicul atuncĭ de primejdia morţiĭ. Singur Dumneḑeŭ preste nădejdea omenéscă ferésce pre ceĭ direpţĭ de priméjdiĭ; că ce ómenĭ aŭ fost aceştĭ doĭ aice în ţéra a-

---

R. 4. **C.** ad. «*apoĭ*» după: «*pus*».— *R. 6*. **B**: «*In*» l «*Preste*».— *R. 10*. **B. G.** adaoge: «*şi vestiţĭ*» după: «*marĭ*». — *R. 11*. **B.** ad. «*la domnie*» după: «*Muntenéscă*». — *R. 15*. **B.** «*luĭ*» l. «*den*». — *R. 21*. **C**: «*pre mânile*» l. «*mâna*». —*R. 22*. **B**: «*Iorghache*» l. «*Iordachi*». — *R. 23*. B. «*venise din ţéra căzăcéscă*». — **C.** omite: «*singur*».— *R. 26*. C: ad: «*numaĭ să'ĭ omóre*» după: «*alta*».—*R. 28*. B: *în dată l-aŭ trimis*» l. textul.— *R. 33*. **C**: ad.: «*boiarĭ*» după: «*doĭ*». — **B**: «*fraţĭ*» l. «*boiarĭ*».

céstă, ales Iordachie Vistiernicul, fără scrisórea mé créd, că va trăi numéle lor în vécĭ într'acéstă ţéră de pomenirea ómenilor den om în om!

15. Constantin Vod, domnul Munténesc cu Stefan Vod acmu nu era în viaţă aceea cum era cu Mateĭ Vod; însă, era bucuroşĭ amêndoĭ de aşeḑarea sa, ca nisce domniĭ noue. Aice în ţéră la noĭ s'aŭ aşeḑat pace; numaĭ pre la margine âmbla oştĭ Căzăcescĭ şi Tătărescĭ, dodeindu-se cu Léşiĭ; însă acmu maĭ slabe rĕsbóie de cât céle de 'nteiŭ; şi curênd după aceea s'aŭ lăsat Căzaciĭ de Tătarĭ, şi s'aŭ legat cu împĕrăţia Mosculuĭ. Şi era la noĭ în ţéră acmu maĭ greŭ de dărĭ, pentru mulţimea lefeciilor ce ţinea Stefan Vod, pre pilda luĭ Mateĭ Vod, den cariĭ nu fu mult şi făcură o zérvă aice în Iaşĭ mare între sine slujitoriĭ.

16. Era siiméniĭ de toţĭ, cu ceĭ den ţéra Muntenéscă şi cu ceĭ de loc de aice, cariĭ fusése în slujbă şi la Vasilie Vod, (҂а)1000 şi Némţĭ, cu Lonceşki polcovnicul, (у҃)400; şi Léşĭ călăreţĭ (с҃)200, cu Voicekovski Căpitanul de Lefeciĭ, Moldovénĭ cu Léşĭ amestecaţĭ cu Ruscit Căpitanul, (т҃)300 Lefeciĭ de ţéră; cu Grumazea Căpitanul, (у҃)400. Atâta sémă de slujitorĭ ţiind Stefan Vod nice de la uniĭ zarva nu s'aŭ început, numaĭ de la Munténiĭ siiménĭ şi capetele lor; şi luasă în voróvă cu sine şi pre siiméniĭ ceştĭ de loc asupra Némţilor. Némţiĭ era pre giumătate aice în Iaşĭ, iară 200 de Némţĭ, cu polcovnicul lor, iĭ ţinea Stefan Vod la Sucéva. In postul mare era, când siiméniĭ den nebunia căpitanilor sĕĭ, şi den sĕmeţia de care se împlusă încă den ţéra Muntenéscă, 'şĭ-aŭ dat cuvênt, în de sine, şi aŭ purces bulucurĭ pen tîrg şi pre câţĭ Némţĭ aŭ aflat pe la uliţe 'ĭ-aŭ omorit. S'aŭ făcut indată o spaĭmă şi zarvă în trâg. Némţiĭ uniĭ scăpaţĭ răniţĭ la curte, Căpitanul lor abia scăpat de la gazdă, câţĭ aŭ putut strînge den ómeniĭ sĕĭ, şi cu aceĭa ce era la paza curţiĭ într'aceea ḑi, aŭ apucat cerdacul în curte cel de peatră şi s'aŭ orânduit de apărare acole. Aŭ stătut în mare zarbă şi spaimă tótă curtea şi singur Stefan Vod la mare spaimă; altor slujitorĭ caiĭ maĭ mulţĭ pre la odăĭ. Un năroc aŭ fost, că bulucbaşiĭ şi că-

---

R. 1. **C**: «*ales cum era*» l. «*ales*». —*R. 16.* **B. C.** omit «*de aice*». — *R. 18.* **C.** cu «*Hocicowski*». — **G.** «*Voicevski*». — *R. 22.* **C**: «*capitaniĭ*» l. «*capetele*». — *R. 31.* **G**: «*hălăduit*» l. «*scăpat*». — *R. 31.* **C.** «*strînge de aĭ sĕĭ*».

pitanul Siiménilor celor Muntenéscĭ s'aŭ înşelat şi aŭ venit la Stefan Vod, chiamându-ĭ cu blândéţe Ce cum aŭ venit înaintea luĭ Stefan Vod, şi siiméniĭ se bulucea atuncĭ toţĭ la un loc în préjma curţiĭ, îndată aŭ învĕtat de le-aŭ tăiat capetele şi căpitanuluĭ ş'a treĭ bulucbaşĭ şi acéea aŭ fost potolitul zarveĭ siiménilor acelora. Cum aŭ înţeles că le-aŭ perit capetele, aŭ şi purces spre fugă. Acoperise eazul desimea; apoĭ aŭ luat spre Socola, în şes la ceair; la pîrîul ce vine pre acolea stătusă, şi eşise şi óstea asupra lor, tótă curtea, şi slujitoriĭ, şi Némţiĭ, peste poronca luĭ Stefan Vod, acmu cu stégurĭ, cu dobe, cât ce putea venia să'ĭ ajungă, să'şĭ rescumpere sângele lor, ce le făcusă siiméniĭ lor. Ce aŭ trimis poroncă tare Stefan Vod pre la căpitanĭ, cine ar cuteza a face vre-un rĕsboiŭ, cu capul va plăti; numaĭ să se rĕspundă siiménilor celor Muntenéscĭ să 'şĭ mérgă la ţéra lor, iară ceĭ de loc să rĕmâe pre ĭertare de aceea faptă. Decĭ aŭ purces Munténiĭ spre codru, can (кан) cu fuga, şi de céştĭ de loc o sémă; iar o sémă ce aŭ remas, 'ĭ-aŭ iertat Stefan Vod.

17. Nu era ca o nemică zarva acésta de aice în protiva fapteĭ care s'aŭ făcut curĕnd, apoĭ, după acesta de aice, în ţéra Muntenéscă de siiménĭ şi dărăbanĭ, faptă care abia de se va afla în vr'o ţéră ca aceea. S'aŭ rĕdicat siiméniĭ cu dărăbanţiĭ, (†) şi toţĭ peste tótă ţéra lor, şi aŭ abătut la casele boiarescĭ, cu arme, fărâmându'ĭ înaintea ochilor giupânéselor lor şi a coconilor lor, făcĕnd rîs pre multe locurĭ de giupânésele lor, jăcuind casele şi averea; şi nu numaĭ în Bucurescĭ, ci şi la ţéră la multe case. Perit-aŭ mulţĭ boiarĭ şi negoţitorĭ jăcuiţĭ de dênşiĭ. Iară Dumnedeŭ n'a răbdat acé faptă în delung; ce la ce certare aŭ sosit şi eĭ, ceti-veĭ la rândul sĕŭ.

18. De semeţia aceea a acelor slujitorĭ, şi faptă aşia scarnavă şi de abia audită într'alte ţĕrĭ, subt mare grije, şi ca

---

R. 6. **C**: «*în loc aŭ început a purcéde în rĕsipă şi-n fugă*».— *R. 7.* **C.** «*de siimenĭ*» l. «*desimea*». — *R 11.* **C.** «*mérge*» l. «*venia*». — *R. 12.* **24** omite «*lor* şi pune «*den*» nainte de «*sângele.* — *R. 16.* **B.** «*iertaţĭ*» l. «*pe iertare*». — *R. 18.* **B. G**: «*iar câţĭ*» l. «*iar o sémă*». — *R. 19.* **B. G**: «*nimica era zarva*». — *R. 21.* **B. C. G**: «*Dărăbanĭ*» l. «*Dărăbanţĭ*».—*R. 24.* **B**: «*femeilor*» l. «*giupânéselor*».— *R. 25.* **C.** omite: «*lor şi coconilor lor, făcĕnd rîs pe multe locurĭ de giupânésele lor*». —*R. 30.* **B. G**: «*spurcată*» l. «*scărnavă*».– *R. 31.* **G**: omitc «*şi*» ante. «*abia*».—
(†) Vedĭ varianta maĭ sus.

într'o robie fiind Constantin Vod la slujitoriĭ sĕĭ, nu ce poruncea el, ce cum vrea eĭ să facă făcé. Aŭ agiuns pre taină la Racoţi, Cnézul de Ardeal, şi aice la Stefan Vod, domnul de Moldova, cerĕnd agiutor la mare nevoia sa de slujitorĭ. Racoţi, om tînĕr, în bine şi în mare avuţie, sbura cu gândul în tóte părţile a'şĭ face ceva véste. Bucuros acestuĭ prilej, îndată s'aŭ gătit cu oştĭ în ţéra Muntenéscă, dând scire şi la Stefan Vod aice, numaĭ să purcédă să se adune cu densul la apa Teléjenuluĭ. Numaĭ ce 'ĭ-aŭ căutat şi luĭ Stefan Vod a purcéde de aicea cu oştile sale. Si aŭ întrat Stefan Vod în ţéra Muntenéscă pe den sus de Focşanĭ, şi Racoţi s'aŭ pogorît den ţéra sa pre apa Téleajinuluĭ.

19. Décă s'aŭ oblicit aevé la curtea luĭ Constantin Vod că cobóră şi Cnézul şi Stefan Vod cu oştĭ, aŭ strîns căpeteniile slujitorilor şi le-aŭ dat scire de neprieteşugul luĭ Racoţi, cum vine asupra scaunuluĭ luĭ. «Ce, să hiţĭ gata şi ne spăimaţĭ, précum aţĭ fost la atâté resboaie tot cu isbânde»—ales aceĭ slujitorĭ hiind, cariĭ vestite oştĭ Cazacescĭ aŭ înfrânt. Acéle audind, strigă toţĭ până întru unul: «La eĭ! la eĭ! numaĭ să ni'ĭ arăţĭ!» Şi aşia gătindu-se Constantin Vod, aŭ purces den Bucurescĭ; şi den al doile conac aŭ fugit de la denşiĭ spre Dristov, cătră Paşa de Silistra, că se agiunsése şi cu Paşa, dându'ĭ scire de tóte acéste.

R. 1. **C** : *«în»* l. *«într'o»*. — *R. 1.* **C** : *«cele»* l. *«ce poruncea»*. — **B** : *«céle ce poruncea»* l. textuluĭ. — *R. 2.* **C. AA** (R) şi **G** : *«ceea ce vré»* l. *«cum vre»*. — *R. 2.* **G. B** : *«a face»* l. *«să facă»*. — *R. 3.* **AA** (Raf.) **C. 24** din eróre dic *«Craiul»*. — *R. 4.* **C.** omite : *«Domnul»* şi dice : în *«Moldova»*. — **B.** omite : *«Domnul de Moldova»*.— *R. 5.* **AA** (Raf.) ad. *«fiind»* ante : *«om tĕnĕr»*. — *R. 5.* **C** : ad : *«şi»* ante : *«în bine»*. — *R. 5.* **B. G** *«multă avuţie»* l. *«mare»*. — *R. 6.* **AA** (Raf.) *«fiind cu acest priléj»* după : *«Bucuros»*. — *R. 7.* **C.** ne aŭ dat lecţiunea : *«a veni»*, care lipsesce în **24, AA** (Raf.) **G. B,** dar care completéză frasa. — *R. 8.* **B** : *«cu el»* l. *«cu densul»*. — *R. 9.* **AA** (Raf.) ad. *«Şi»* ante : *«numaĭ»*. — **G** pune : *«Decĭ numaĭ»*. — *R. 10.* **C.** omite : *«de aicea»*. — *R. 10.* **C.** omite : *«Stefan Vod»* dupe : *«intrat»*.—*R. 11.* **C** : *«iară»* l. *«şi»* ante : *«Racoţi»*.— *R. 13.* **G** : *«Dacă aŭ»* l. *«s'aŭ»*. — *R. 13.* **G.** omite : *«la»* ante : *«curtea»*. — *R. 14.* **G. B** : *«se pogóră»* l. *«cobóră»*. — **C** : *«cum că pogóră»*. — **G. B.** *«Racoţi»* l. *«Cneazul»*.—*R. 14.* **24** : *«craiul»* l. *«cneazul»*.—*R. 16.* **AA** (Raf.) : *«sĕŭ»* l. *«luĭ»* dupe *«scaunuluĭ»*. — **B. G** omit : pre *«luĭ»*. — *R. 16.* **AA** (Raf.) : *«şi neînspăimaţi»* l. text. — *R. 17.* **AA** (Raf.) **B. C. G** : *«aceia»* l. *«aceĭ slujitorĭ»*. — *R. 18.* **AA** (Raf.) ad : *«în lume»* ante : *«Căzăcescĭ»*. — *R. 21.* **AA.** (Raf.) : *«de la al doile»* l. *«den al doilea»*. — *R. 22.* **AA** (Raf.) **C. G** : *«spre»* l. *«către Paşa»*. — *R. 23.* **B. C. G.** ad : *«de»* dupe : *«tóte»*.

20. Vĕḑându-se siiméniĭ și dărăbanțiĭ înșelațĭ de Constantin Vod, nimică den nebunia sa n'aŭ scăḑut, ce în loc aŭ redicat Domn pre Hrizica Vod anume, și 'ĭ-aŭ pus surguciŭ în cap. Indată acel Hrizica Vod aŭ răpeḑit cărțĭ în tótă țéra Muntenéscă, dând scire, că den mila luĭ Dumneḑeŭ aŭ stătut Domn țereĭ Rumânescĭ; de sîrg să se strîngă țéra la densul la Teléjin. Un aprod de aceluĭ Domnișor cu cărțĭ căḑênd pre mâna luĭ Stefan Vod,—că ne sciind nimică de oștĭ, mergé la slujitoriĭ de giudețul (cum ḑic la denșiĭ) Buzĕuluĭ să încalece cu toțiĭ,—aŭ dat în străjile nóstre; și dentr'acéle cărțĭ, și den gura Aproduluĭ aŭ înțeles Stefan Vod tótă povéstea, și de fuga luĭ Constantin Vod și de redicarea la domnie a luĭ Hrizica Vod.

21. Stefan Vod cu oștile sale amu era la Sârata; iară Racoți den munțĭ nu coborîsă. Ce nu era fără grijă la noĭ, să nu vie acel Domnișor întêiŭ să ne lovéscă pre noĭ până a coborî Racoți cu oștile sale. Decĭ ne sciind nimică de Racoți la ce loc éste, nu s'aŭ suit maĭ sus Stefan Vod, ce aŭ stătut pre câmpiĭ Buzeuluĭ preste treĭ ḑile, și într'aceléșĭ ḑile s'aŭ coborît și Racoți cu oștile sale în șes pre Teléjin; și ne descălecat bine încă cu tótă tabĕra, 'ĭ-aŭ și dat scire străjile luĭ cum sosesc siiméniĭ la vad, pedestrimea și puscile. La mare tulburare și spaimă căḑuse Racoți: așia de grabă, óstea sĕméță apropiétă și cu Stefan Vod încă ne împreunat; că acolea era să se împreune oștile. Să nu hie fost Gaudi Căpitanul de Némțĭ a luĭ Racoți, la cumpănă era să hie făcut siiméniĭ o poznă oștilor Ungurescĭ.

R. 1. **G. B. C**: «*dărăbaniĭ*» l. «*dărăbanțiĭ*». — *R. 2.* **G. B**: «*den nebunie nu s'aŭ scăḑut*». — **C.** «*l r*» l. «*sa*» dupĕ «*nebunia*». — **G. B**: «*îndată*» l. «*în loc*» — *R. 3.* **G. B**: omit: «*și 'ĭ-aŭ pus surguciŭ în cap. îndată acest Hrizica Vod aŭ răpeḑit*». — *R. 6.* **B. C**: «*Romănescĭ*». — **G**: «*Muntenescĭ*». — *R. 6.* **AA** (Raf.): (дъ грабъ) l. «*de sirg*». — *R. 7.* **AA** (Raf.) ad: «*aĭ*» ante: «*aceluĭ*». — *R. 7.* **AA** (Raf.) **G** ad: «*și*» dupĕ: «*căḑênd*».—*R. 9.* **G**: «*cum ḑic eĭ*».—**B** omite: «*de giudețul*» și ad: «*despre*» ante: «*Buzeuluĭ*». Maĭ adauge: «*adică cum ḑicem noĭ Moldovéniĭ ținut*», ante: «*Buzeuluĭ*».— *R. 12.* **AA** (Raf.) «domnieĭ Hrizicăĭ *Vod*».—*R. 12.* **AA** (Raf.) «*atuncia*» l. «*amu*». — **B. C. G** omit: «*amu*». — *R. 14.* **AA** (Raf.) ad: «*încă*» dupe «*munți*». — *R. 14.* **AA** (Raf.): «*nu pogorîse*». — **B. C. G**: «*nu se pogorîse*». - *R. 16.* **AA.** (Raf.) «*în*» l. «*la*».—*R. 18.* **AA.** (Raf.) «*până*» l. «*preste*».— *R 19.* **AA.** (R) «*în jos*» l. «*în șes*». — *R. 21.* **A.A.** (Raf.): «*tunurile așișderea*» «*pușcile*». — *R. 22.* **AA.** (Raf.): дъ *așa* l. «*așia*». — *R. 24.* **G.** adauge: «*anume*» ante «*Gaudi*» și scrie acest nume «*Gauda*». — **B** ad. «*anume*» și păstréză numele de «*Gaudi*». *R. 25.* **A. A.** (Raf.) pe marginea acesteĭ zăcele (21) adauge cu altă scrisóre: «*ostenélă în zadar acéstă scriptură, fără nicĭ un fel de orânduială și nedĕslușit*».

22. Că, cum aŭ auzit de la Gherghiță unde rĕdicasă pre acel Domnişor capetele siiménilor şi a dărăbanților, de Racoți, că éste maĭ aprópe cu oştile luĭ, şi încă cu Moldovéniĭ nu éste împreunat, aŭ sfătuit să méргă să lovéscă întĕiŭ pre Racoți. Cum le-aŭ spus capetele sfatul, aŭ şi început a striga toțĭ în tóte părțile: «Haida, haida! la eĭ, la eĭ!» ne aşteptând nice poroncă, nice vréme, nice tocmélă, nice pre lângă sine vre-o tabĕră, cum se cade uneĭ pedestrimĭ să méргă, ce care cum puté maĭ nainte, cum ar hi la lucru gata, mâna bivoliĭ cariĭ trăgé puscile tot în biciŭ; nice la un loc încă strînsă óstea, ce cariĭ cum puté, buluc după buluc maĭ tare. Şi cum aŭ sosit la vadul Teléjinuluĭ, cum aŭ început a da cu sinéțele, şi de odată se stolia, până a agiunge şi cele-l-alte bulucurĭ. Iară ce tocmélă să hie la o óste care era ca un roiŭ fără matcă? Puscile cum aŭ sosit la apă, bivoliĭ, pre hirea sa, năduşițĭ şi de căldură, că era vară, şi de ostenélă căiĭ pripite, cum aŭ vĕḑut apa, cum aŭ năvălit într'apă preste ómenĭ, şi aŭ băgat puscile în apă după sine.

23. Tóte acéste socotind Némțul Gaudi, Căpitanul luĭ Racoți, aŭ îmbărbătat pe Racoți să 'şĭ tocméscă óstea; iară el singur cu pedestrimea tótă Nemțéscă şi cu puscile aŭ purces şi aŭ stătut împrotiva lor la vad, şi aŭ tocmit puscile spre siiménĭ, şi aŭ început a da den tunurĭ în siiménĭ. Da şi siiméniĭ den sinéțe şi den puscĭ, câte maĭ rĕmăsése ne întrate în apă. Iară nu fu zăbavă, ce cât s'aŭ apropiét óstea luĭ Racoți, şi Gaudi le-aŭ dat foc odată, cum daŭ Némțiĭ. Aŭ şi început a se amesteca siiméniĭ şi dărăbanțiĭ cu Domnişorul lor. Şi vĕḑênd Racoți tulburarea lor şi lucrurĭ fără témeiŭ, aŭ şi început şi

---

R. 3. **AA** (Raf.): *«cum că cu Moldovéniĭ încă nu este împreunaat»*. — *R. 5.* **AA** (Raf.) *«cum aŭ»* l. *«aŭ şi început»*. — *R. 7.* **AA.** (Raf.): **поръикъ** l. *«poroncă»*. — *R. 10.* **AA** (Raf.) ad: *«să fie»* ante: *«strînsă»*. — *R. 12.* **AA** (Raf.) *«puscile»* l. *«sinéțele»* — *R. 13.* **G**: *«odată»* l. *«de o dată»*. — *R. 13.* **AA** (Raf.) omite: *«se»* ante: *«stolia»*. — *R. 15.* AA (Raf).: *«dupre hirea»* l. *«pre hirea»*. — *R. 16. 24*: **«кълий принци»**. — *R. 17.* **AA.** (Raf.): *«în apă»* l. *«într'apă»*. — *R. 18.* AA (Raf.): *«şi aŭ băgat tunurile în apă»*. — *R. 21.* Se scie că **AA** R. scrie: *«tunurile»* l. *«puscile»*. Nu maĭ repețim acéstă variantă — Se scie asemenea, că chiamă *«sinețile»* cu vorba *«puscĭ»* şi *«puscile»* le ḑice: *«tunurĭ»*. — *R 24.* C omite: *«maĭ»* ante *«remăsése»* — *R. 24.* **G** omite: *«neintrate în apă»*. — *R. 24.* **C**: *«Ce»* l. *«Iară»*. — *R. 25.* **G**: *«Cu»* l. *«fu»* — *R. 27.* Se scie că **B**, **C**. **G** scriŭ *«Dărăbanĭĭ»*.

pe den sus și den gios a trece óstea pen vadurĭ, și îndată aŭ purces tótă pedestrimea Muntenéscă și Domnișorul lor, cu călărimea de câtă avé cu sine, în risipă. La fugă, ce spor să hie pedestrașuluĭ înaintea călărețuluĭ? Indată 'ĭ-aŭ agiuns Unguriĭ călărimea. Nu era alta, fără diréptă osînda pentru faptele lor și nu rĕsboiŭ séŭ vr'o apĕrare, ce diréptă méserniță. Trupurile zăcé polog pe șleah, și spiniĭ pre de laturĭ pliniĭ de trupurĭ omenescĭ, și multe bulucurĭ încă ne sosite, pre cariĭ cum și unde 'ĭ-aŭ tempinat, așia zăcea până în Ploescĭ. Avut'aŭ în acéstă zarvă Racoți óste cu sine ca 12,000 de ómenĭ.

24. Luĭ Stefan Vod, Racoți îndată cât aŭ sosit la Teléjin dedése scire să vie cum maĭ de srăg; și aŭ mers într'acé nópte cu óstea câte-va césurĭ; iară tot resboiu nu l'aŭ apucat, ce desdiminéță ne-aŭ tîmpinat véste de spartul siiménilor. Ce tot aŭ maĭ mers în urma luĭ Racoți, — carele cu tótă tabĕra sa purcesése îndată după Munténĭ. Aprópe de Ploescĭ aŭ stătut Racoți cu óstea tocmită în douĕ părțĭ, și Stefan Vod cu óstea sa pren mijloc trecĕnd, aŭ mers de s'aŭ adunat cu Racoți. La adunarea lor aŭ slobodit tótă pedestrimea focul și tunurile, și apoĭ aŭ purces oștile spre otace. Stefan Vod aŭ avut cu sine până la 5000 de ómenĭ, și fórte într'ales óste.

25. Tot într'aceiașĭ ḑi, după descălecatul luĭ Racoți, aŭ poftit Racoți pre Stefan Vod la masă, vésel și voios de isbânda ce aŭ făcut. Cimpoiașul, cu cimpoiu de urșenic, la dvorbă cu ḑicĕturĭ. Și apoĭ, décă s'aŭ maĭ veselit, aŭ pohtit pre Stefan Vod

R. 1. **C** : *«In vad»* l. *«pen vadurĭ»*. — *R. 2.* **C. AA** (Raf.): omit : *«lor»* după *«Domnișorul»*. — *R. 5.* **AA** (R.) : *«Și nu era. . . .»* *R. 7.* **B. G** : *«sleav»* l. *«sleah»*. — *R. 7.* **AA** (Raf.) : *«mărăciniĭ»* l. *«spiniĭ»*. — *R. 8.* **C** *«trupurĭ de om»*. — *B.* **G** : *«de trupurile lor»*. — **AA** (Raf.) omite : *«omenescĭ»*. — *R. 10.* **B. G.** omit : *«ómenĭ»* după *«12.000»*. — *R. 11.* **C** : *«cum aŭ sosit»*. — **B. G** : *«îndată când era la Teléjin»*. — *R. 11.* **24** omite : *«aŭ sosit»*. — *R. 12.* **AA** (Raf.) : *«îĭ dedése»*. — *R. 12.* **C** : *«curând»* l. *«sirg»*. — Asemene **AA** (Raf.) — *R 13.* **24** omite: *«resboiul»* dar este eróre. **C. B. G** daŭ acéstă variantă. — **C** : *«iar tot rĕsboiul n'aŭ apucat»*. — *R. 14.* **AA** (Raf.): *«spargerea»* l. *«spartul»*. — **B. G** : *«rĕsipă»* l. *«spartul»*. — *R. 15.* **AA** (Raf.) : *«după»* l. *«în urma»*.—*R. 17* **C** : *«Iară»* l. *«și Stefan»*. — *R. 19.* **B. C. G. AA** (R.) ad : *«luĭ»* după *«pedestrimea»*. — *R. 19.* **AA** (R.) *«puscile»* l. *«focul»*. — *R. 20.* **AA.** (R.) *«pre»* l. *«spre»*. – *R. 20.* **C** : *«avea»* l. *«aŭ avut»*. — *R. 21.* **C** *«oste»* l. *«ómenĭ»*. — *R. 22.* **In C** acéstă zăcélă este a 27. — **AA** (Raf.) ad : *«în dată»* după : *«poftit»* — *R. 24.* **C.** : *«ce făcură»* l. *«ce aŭ făcut»*. — *R. 24.* **C** : *«cu cimpoile îmbrăcate cu ursinic»*. – *R. 25.* **C** omite : *«apoĭ»* ante *«deacă»*.

pentru surlarĭ să dică, și aŭ dis și Surlariĭ: Era lîngă Stefan Vod un Mârzac, anume Rusten Mârza; pre acela aŭ pohtit Racoți să-l vadă; și déCă l-aŭ vedut om sprinten, cu zea îmbrăcat și cu cojoc de sobolĭ preste zea, că'l purta Stefan Vod bine, cum și pre alțĭ slujitorĭ, (de abie de aŭ avut la vre o domnie în țéră milă, cum aŭ avut la acela Domn,) l'aŭ pus pre Mârzacul, Racoți, la masă și aŭ petrecut acea di cu masă până aprópe de séră. A doua-di aŭ purces oștile pre Praova în gios și aprópe de Gherghiță, a treia-di luând véste Constantin Vod de rĕsipa siiménilor, aŭ eșit inaintea luĭ Racoți cu 300 de ómenĭ; și după adunare și cu Constatin Vod, Racoți aŭ trecut Praova pre pod, și s'aŭ aședat cu tabĕra, și a sa și cu amêndoĭ Domniĭ, la Gherghiță.

26. A doua-di după descălecatul oștilor, aŭ făcut Racoți masă mare și aŭ cinstit pre amêndoĭ Domniĭ, el singur în capul mésiĭ, den a dirépta Stefan Vod, den a stînga Constantin Vod; boiariĭ luĭ cu boiariĭ amêndurora țerilor, vîrstațĭ. În fruntea tuturor, Kemini Ianôș, Hetmanul luĭ. Vreĭ vedea cum înghite Racoți marĭ și înalte gândurĭ: cum s'arĭ vedé Craiŭ preste Craĭ, și Domn preste Domnĭ! Orb norocul la suișŭ și lunecos a starea la un loc, grabnic și de sîrg pornitor la pogorîș! Tóte acéste prăvia cu códa ochiuluĭ, acéste tovărășiĭ a țĕrilor acestora.

27. După acéstă petrecanie Racoți orândui pre Boroș Ianôș cu 2,000 de ómenĭ, și Stefan Vod lefeciiĭ sĕĭ, și Léșĭ și Moldovénĭ, să mérgă în urmă unde orĭ înțelége vre-o strînsóre de siiménĭ, orĭ de dârăbanțĭ, săĭ cérce. Iară Racoți s'aŭ întors la Ardeal, și Stefan Vod în țéră, iară Constantin Vod la Bucurescĭ; și atunce să vedĭ de srâg și plata siiménilor și a dârăbanților în tótă țéra Muntenéscă, de Constantin Vod!

28. Cânțĭ siiménĭ aŭ rĕmas de la rĕsboiul luĭ Racoți, la Te-

R. 1. **C** omite de la «*Era lângă Stefan. . .*» până la: «*și aŭ petrecut acea di*». — *R. 4.* 24 ad.: «*îmbrăcat*» după: «*cojoc*». — *R. 16.* **C.** omite «*cu*» **ante** «*Con-stantin Vod*». — *R. 16.* **C**: omite: «*Racoți*». — *R. 17.* **C** ad. *la* «*Gherghița*» după: «*aședat*» și omite: «*cu tabĕra și a sa*».—*R. 18.* **C** omite «*la Gherghiță*» după «*Domniĭ*». — *R. 20. C*: «*Racoți*» l. «*el singur*». — *R. 22.* **C**: «*maĭ sus de toțĭ*» l. «*în fruntea tuturor*». — *R. 26.* **C**: «*pogorît*» l. «*pogorîș*». — *R. 29.* B: «*ungurĭ*» l. «*ómenĭ*». — *R. 30.* C. «*strînsură*» l. «*strînsóre*». — *R. 31.* **B. G. AA** (Raf.) omit: «*Iară Racoți*». — *R. 32.* **C**: omite: «*iară*» ante: «*Constantin Vod*». — *R. 33.* **C**: «*să hiĭ vĕdut*» l. «*să vedĭ*» —*R. 33.* **AA** (Raf.) **B. G.** omit: «*de sîrg*» **AA** (Raf.) «*de grab*» l. «*de srîg*». — *R. 35.* **C. AA** (Raf.) «*cu*» l. «*luĭ Racoți*».

léjin, și capetele lor, n'aŭ răbdat mult în țéra Muntenéscă să remâie, ce, uniĭ aŭ trecut Dunărea, iară alțiĭ câțĭ aŭ remas n'aŭ hălăduit de mórte nice unul; și nu până la o vréme i-aŭ cercat Constantin Vod, ce vr'o doĭ anĭ: unde se și oblicia siimén, séŭ dârăbanț, îndată'l înțĕpa. Plin câmpul pre lângă Bucurescĭ și pre lângă alte orașe de trupurile lor înțepate; și cum aducé pre cine-va la Divan, orĭ fără Divan, și striga: «Dómne! ia, și ăsta aŭ fost siimén», în loc, îl înțĕpa; și cine'l aducé lua plașcă, cum ḑic Munténiĭ. Până într'atâta se suisă certarea lor, cât den pizmă unul pre altul giura că aŭ fost dârăbanț, și în loc peria. Se făcea unora și năpâștĭ, de pizmă, care den ómenĭ nu lipsésce în lume nice dănăóra, ce giura pentru dênsul alțĭ ómenĭ, și hălăduia; séŭ de striga: «n'am fost, n'am fost dârăbanț» giura ceĭ ce'l prindea c'aŭ fost și în loc îl înțĕpa.

29. Făcut'aŭ bogată dobândă țĕreĭ Muntenéscĭ Boroș Ianôș și aĭ noștri; până și la olatele céle Turcescĭ n'aŭ hălăduit. Fost'aŭ în ceambulurĭ și Rusten Mârza, mărzacul cela de carele s'aŭ pomenit. Ce acolea aŭ rĕmas, în țéra Muntenéscă, aprópe de Dunărea, tîmpinându-se cu nesce slujitorĭ călărĭ Munténescĭ. Lovisă și pre Ungurĭ Munténiĭ, la sat la Călugărénĭ, pre singur Boroș Ianôș; ce apoĭ pe urmă i-aŭ purtat rĕŭ slujitoriĭ luĭ Stefan Vod. Fost'aŭ acésta în anul 1655 †.

30. După acéste tóte ce s'aŭ lucrat în țéra Muntenéscă, aicea Domnia luĭ Stefan Vod aŭ fost în pace, de se póte ḑice că are casa aceea pace, lângă care alta lipită de păréte arde. Așia și țéra nóstră, nu se póte ḑice că aŭ fost cu pace temeĭnică, când rĕutățile din țéra Leșéscă și den Câzacĭ nu eșia!

31. Se redicasă pre acéle vrémĭ un tâlhariŭ, anume Ditinca,

R. 1. **B. G. AA** (Raf.) *«mulțĭ»* l. *«mult».* — *R. 4.* *«i-aŭ căutat»* l. *«cercat».* — *R. 4.* **C** ad. *«în»* ante: *«vr'o doĭ»* — **B. G.** *«ce până la doĭ anĭ».* — *R. 5.* *C*: *«afla»* l. *«oblicia».* — *R. 6.* **C.** *«la»* l. *«pre lângă alte».* — *R. 8.* **C**: *«ia Dómne»* l. *«Dómne!».* — *R. 8* **AA** *(Raf.)* *«Iată»* l. *«ia».* — *R. 9.* *AA* (Raf.): *«ḑic eĭ»* l. *«Munténiĭ».* — *R. 12.* **C**: *«necĭ odată»* l. *«dândăóră».* — *R. 14.* **C. G.** omit: *«c'aŭ fost».* — *R. 15.* **AA** (Raf.): *«îndată»* l. *«în loc».* — — *R. 16.* **C**: *«destulă»* l. *bogată».* — *R. 17.* *C* omite: de la *«Fost'aŭ»* la *«Loviră și Unguriĭ».* — *R. 19.* **AA** (Raf.) *«scris»* l. *«pomenit».* — *R. 21.* **C.** ad. *«tocmaĭ»* ante: *«pre Borôș».* — *R. 21* **C.** omite: *«singur».* - *R. 22* **C**: ad *«pre urmă»* după: *«apoĭ».* — *R. 23.* **C** omite: *«fost'aŭ acest în anul . . .»* Codicele nu pun data. O adăogirăm noĭ după Șincaĭ, Tom III pag. 66. — *R. 26.* **AA** (Raf.) ad: *«fiind»* după: *«păréte».* *R. 28.* **B. G.** nu *«lipsea»* l. *«eșia».*

carele avedérea fără sială âmbla în ținutul Hotinuluĭ și a Cernăuților, și poroncia satelor. Ce, aŭ trimis Stefan Vod pre Bucioc Stolnicul cu o sémă de slujitorĭ, și l-aŭ spart, și toțĭ ómeniĭ luĭ i-aŭ rĕsipit. Și tot într'acelașĭ an aŭ purces Hĕtmaniĭ Leșéscĭ asupra Cazacilor, iarna, și aŭ pohtit și de la Stefan Vod agiutoriu și le-aŭ dat 700 de ómenĭ într'ales slujitorĭ cu Voicehovski Căpitanul. Ș'aŭ mers Léșiĭ asupra luĭ Hmil Hĕtmanul, carele, perḑênd nădejdea în Tătarĭ să'șĭ scóță lucrurile la cap asupra Léșilor, se lepădase de Tătarĭ și se legase cu Moskul. Și aŭ făcut Léșiĭ într'acé iarnă marĭ rĕutățĭ cu Tătariĭ și cu aĭ noștriĭ, în ţéra Căzăcéscă; și închisése pre Hmil Hĕtmanul cu Moscaliĭ la un loc, fórte fără véste, și puțin lucru n'aŭ luat tabĕra Moscalilor și a Cazacilor. Iară o sémă de care cu 24 de tunurĭ aŭ rupt. Ca acéla ger și viscol aŭ lovit, cât multă óste de ambe părțile aŭ perit de frig; și se pomenésce acéla rĕsboiŭ de'ĭ ḑic Дрнжнпωлеа (†) și până astă-ḑĭ.

32. La anul după acésta, împlut Gheorghie Racoți, Cnézul de Ardeal, de duhurĭ spre mare lucrurĭ, îndemnat și de Șveḑĭ, cariĭ se rĕdicasă și eĭ cu Carol Gustav craiul lor, asupra Léșilor, óstea aŭ început a se agiunge cu Hmil, Hĕtmanul Căzăcesc, să hie în ţéra Leșéscă craiŭ Racoți; și de atunceșĭ âmbla soliĭ, și a luĭ Racoți la Hmil Hĕtmanul și a luĭ Hmil la Racoți.

33. S'aŭ întunecat sórele într'acel an, la luna luĭ Iunie, cu mare gróză, cât perisă sórele, cu puțin nu tótă lumina, tocma amiaḑă-ḑi; și mulțĭ ómenĭ, ne scind a se feri de întunecare ca aceea, și prăvind la sóre mult, aŭ perdut vederea în tótă viața lor.

34. La anul după acésta, împreunat Craiul Șvedesc cu Cnézul de Prus, Domnul de Brandemburg, cuprinsése tótă crăia Leșéscă, scaunele amêndouĕ, și Varșavul și Crăcăul, înfrângênd cu rĕsboiul de față pre Craiul Leșesc cu tótă óstea luĭ. După care isbândă Svedul, cum s'aŭ ḑis, cuprinsése maĭ tótă ţéra Leșéscă; și i să închinasă și Hĕtmaniĭ Leșescĭ, ne avênd în cotro

R. 1. **B: G.** *«a vedére»* l. *«aerea»*. — *R. 1.* **C** omite: *«fără sială»*. — *R. 2.* B: *«decĭ»* l. *«ce»* — *R. 3* **C**: *«și pe toțĭ»*. — *R. 12.* **AA** (Raf.) *«cu puțin lucru»*. — *R. 13.* **C** *«tótă tabĕra Moschicéscă»* — **G.** *«tabĕra Moschicéscă și a Cazacilor* **AA** (Raf.) *tabĕra Moschicéscă și cazăcéscă»*. — *R. 33.* **C.** omite: *«Svedul»*. — *R. 33.* **C.** *«cum s'aŭ auḑit»* l. *«cum s'aŭ ḑis»*. (†) *Câmpul tremurăturei.*

lua; că dêntr'acolea Șvedul, dencóce Hmil Hĕtmanul cu oștile Căzăcescĭ, și cu câțĭ-va Voevodĭ Moskicescĭ. Craiul Leșesc singur, Cazimir, eșisă den țéra sa în țéra Nemțéscă. N'ar hi gândit nime să iasă Crăia Leșéscă de sub cumpĕnă ca aceea! Iară acéste lucrurĭ, cine va vré să scie maĭ de amĕruntul, să le cerce la Hronografiĭ lor. (†) Noĭ ne întórcem la ale nóstre.

35. Décă aŭ vĕdut Craiul Șvedesc că el să stăpânéscă o crăie peste mare, cum éste acea Șvedéscă, și alta dencóce de mare, cum éste crăia Leșéscă, nu éste în putință, și némurile osebite și de lege, și de obicéiurĭ, și Hĕtmaniĭ Leșescĭ încă îndată l'aŭ părăsit și s'aŭ dat spre Némțĭ, aŭ îndemnat pre Racoțĭ, Cnézul Ardealuluĭ, numaĭ să vie asupra Crăieĭ Leșéscĭ, și cu acé solie aŭ trimis Suedul și la Hmil Hetmanul. Decĭ, Racoți aŭ stătut pre gătirea cu oștĭ, trimițĕnd și la Domnĭ în țéra Munteneéscă și aice la noĭ. Decĭ, Hmil Hetmanul i-aŭ pornit ҂к (20,000) de cazacĭ cu Anton Polcovnicul într'agiutor și Constantin Vod, Domnul Munténesc, pre Odivoeanul, căpitanul sĕŭ cu 2000 de ómenĭ. Iéră Stefan Vod, Domnul nostru, pre Grigorie Hăbășescul, Sĕrdariul sĕŭ, și cu Frățița, căpitanul de Fălciŭ, iară cu ҂в (2000) de ómenĭ; și s'aŭ adunat acéste oștĭ, și ale nóstre și céle Munténescĭ cu Cazaciĭ, la Cernăuțĭ și aŭ întrat în țéra Leșéscă pre la Sniatin.

36. Racoți, trăgênd óstea preste munțĭ, aŭ pogorît în țéra Leșéscă pre la Străĭ și acolea și céste-l-alte oștĭ, Căzăcescĭ, Moldovénescĭ și Munténescĭ, 'i-aŭ eșit înainte; și de la Strêĭ aŭ luat pre sub munțĭ îndată la Cracăŭ, la scaunul Crăieĭ Leșescĭ, care oraș era amu cuprins de Șvedĭ; și luând Crăcăul orașul Racoți pre séma sa, aŭ purces spre Varșav (**Варшав**) și acolo s'aŭ impreunat cu Craiul Șvedesc. Spun de Craiul Șvedesc se hie dis, după ce aŭ vĕdut óstea ungeréscă: «Nu veĭ stăpâni tu pre Léșĭ cu acéstă óste!»

R. 2. C omite: *«singur»*. — *R. 4.* AA (Raf.) *«niméni»* l *«nime»*. — *R. 6.* C *«noĭ ne vom întórce iar»*.— *R. 8.* **24.** C. omite: *«acea»* ante: *«șvedéscă»*.— *R. 10.* C: *«în cât»* l. *«încă»*. — *R. 11.* C: *«l'aŭ părăsit»* l. *«aŭ părăsit»*. — *R. 15.* C: *«și în țéra Moldoveĭ»*. - B: *«și aice la Moldova»* — *R. 15.* C. omite: *«Hetmanul»*.— *R. 15.* C: *«aŭ pornit.* — *R. 18.* C. omite: *«Domnul nostru»* **B.** *«Domnul Moldoveĭ»*. — **G.** *«Domnul țĕreĭ nóstre»*. — *R. 23.* C: *«trecênd»* l. *«trăgênd»*. — *R. 23* C: *«aŭ eșit»* l. *«aŭ pogorît»*.— *R. 24.* C: *«pre la un oraș anume Strîĭ»*.— *R 25.* C omite: *«și de la Străĭ»*. — *R. 26* **G. B.** ad.: *«cu tóte aceste oștĭ meryênd»*.— *R. 26.* Unele codice: *«spre»* l. *«la scaunul»*. - *R. 30.* C: *«spun să fie și Craiul șvedesc după ce s'aŭ adunat cu Racoți și»* (†) Vedĭ nota la fine.

37. Impěratul Némțesc, věḑênd nevoia Léșilor de Șveḑĭ, și Craiul de Dania așijderea temĕndu-se de putérea Șveḑilor, să nu créscă pînă într'atâta, aŭ stătut la un sfat amândoĭ, să nu lasă Crăia Leșéscă să o cuprinḑă Șveḑul. Și îndată Craiul de Dania aŭ întrat cu oștile sale în țéra Șveduluĭ; și Impěratul Némțesc aŭ dat Craiuluĭ Léșesc agiutor. Decĭ, numaĭ ce 'ĭ-aŭ căutat Craiuluĭ Sveḑesc a lăsa pre Racoți și a mérge în apěrarea țěreĭ sale. Apoĭ și Racoți ce aŭ pățit în țéra Leșéscă, (că nu vom lungi maĭ mult) numaĭ scrie istoricul lor, anume Topeltin; el ḑice pre scurt așia: (†) «Ce aŭ petrecut Léșiĭ de Racoți, să scrie Léșiĭ; iară la ce aŭ sosit Ardealul den céste âmblete a luĭ, noĭ o mie de anĭ să plângem cu lacrimĭ» (††).

38. Léșiĭ, cum aŭ lipsit Craiul Sveḑesc de lângă Racoți, îndată s'aŭ îmbărbătat și Hetmaniĭ lor, și Cernevski Voevodul, și încă puțină óste avênd la un loc o aŭ lepădat cu carele; și numaĭ cu călărimea, sprinten, s'aŭ făcut a fugi de Racoți până l'aŭ tras cu oștile luĭ aprópe de Litfa. Decĭ, aŭ rĕsărit, și 'ĭ-aŭ luat dosul, și așia Racoți, văḑêndu-se înșelat, aŭ lăsat pre Gaudi, Căpitănul sĕŭ, cu o sémă de pedestrime, și la un oraș anume Briscea-Litovscă; iară el singur s'aŭ întors înapoĭ, cu Léșiĭ în spinare la tóte conacele. Dedése Léșiĭ scirea și la Hanul, și amu purcesése și Hanul cu óstea luĭ asupra luĭ Racoți. Aŭ perdut sărita Racoți, curênd; însă nădăjduia Căzacilor, cariĭ décă 'l-aŭ adus până la Meji-Boje, la un têrg în Podolia, aŭ stricat tóte podurile pe urma sa; și de acolo aŭ plecat fuga și aĭ noștri la Nistru și Munténiĭ. Și așia aŭ căḑut Racoți în mânile Léșilor, cerêndu'șĭ de la denșiĭ viața cu rescumpĕrare, de douĕ milióne să le dé Léșilor banĭ; pentru

---

R. 3. **B. C. G** eronat scrie : «*crăiéscă*» l. «*créscă*». — *R. 7.* **C.** de «*apĕrare*» — **G. B.** «*a'șĭ apĕra țéra sa*» l. «*în apĕrarea*». — **AA** (Raf.) «*să'șĭ apere.... sale*» lipsesce din eróre : «*țerile*». — *R. 10.* 24 scrie **Talpentin (!).** *R. 15.* **C.** «*o aŭ lăsat cu carele*» l. «*lepădat*». — *R. 16.* **C** : «*de la Racoți*» l. «*de*» — *R. 17.* **C** «*aŭ sărit*» l. «*rĕsărit*». — *R. 20.* **C** : «*iar el însușĭ*». — **B. G.** omit ; «*singur*». — *R. 24.* **C** : «*la un têrgșor*». — *R. 27.* **AA.** (Raf.) : «*cerênd*». — **B. G** «*cerêndu-șĭ*». — *R. 28.* **C.** «*milióne de banĭ*» să dé Léșilor.

(†) «Ubi, quod fecit, scribent Poloni; quod passus est, Transilvani centum annis lugebunt» (**Topeltinus de Medgyes** : *Origines* et *occasus Transsylvanorum* — pag. 226.

(††) E de mirare că M. S. traduce greșit pre Topeltin, la acest loc, afară numaĭ — ceea ce e posibil — décă nu avem în text o alterare a copiștilor. —

care banĭ zălog luând țeriĭ, pre Apafi, fratele Cnézuluĭ de acmu Ardealuluĭ. (†)

39. Acmu apropiindu-se cu oștile Hanul. aŭ făcut creștinésce cu Racoțiĭ Léșiĭ: 'l-aŭ luat și 'l-aŭ slobodit în țéra luĭ, iară óstea luĭ, ce cu Kemini Ianôș lăsată, tótă aŭ mers în robia Crîmuluĭ. Spun de nesce stégurĭ de catane, că cu năvală pen Tătarĭ și-aŭ făcut cale și aŭ hălăduit. Iară maĭ inte de cât acéste tîmplărĭ, Nemeșiĭ de Ardeal se rupsése de la Racoți, fără voia luĭ, năzuind la țéra lor, pre aice pen țéră, pe la Câmpul-Lung; de care dând scire Racoți la Stefan Vod, aŭ trimis Stefan Vod la Câmpul-Lung de le-aŭ ținut calea. Mare osindă pre ómenĭ! câțĭ s'aŭ topit atuncĭ Ungurĭ în țéră la noĭ în munțĭ! Zălogul care s'aŭ pomenit maĭ sus, dat Léșilor de la Racoți, aŭ ședut până aŭ murit în Liov, și baniĭ n'aŭ maĭ luat Léșiĭ.

40. Nu s'aŭ pomenit de prada Léșilor în țéra Unguréscă. Când Racoți âmbla pen țéra Leșéscă, spre Litfa, iară Linbomirski, cu 4,000 de ómenĭ, aŭ întrat în țéra luĭ Racoți, și multe tîrgurĭ și sate aŭ ars.

41, Într'acest an șĭ-aŭ sfîrșit și Hmil Hĕtmanul căzăcesc, ḑilele séle; începĕtura și izvorul a tóte răutățĭ acestor părțĭ de lume, a multor țĕrĭ, cetățĭ, stingerea și rĕsipa (**ρѫСКИПА**). Purcesése cu óstea sa în tîmpinarea luĭ Racoți, înțelegênd de Racoți la ce slăbăciune aŭ sosit, biruit fiind de Léșĭ și de Hanul, cum aŭ mers asupra luĭ. Ce nu se scié cu ce gând mergé și el, că spun că scărșca în dințĭ amu (*) în tabĕră bolnav și ḑicea: «A! de mi'lar da Dumneḑeŭ pre mâna mé pre acel câne scurt!» Așia sînt Càzaciĭ la tovărășia de nădéjde! Ce curênd într'acesteșĭ ḑile aŭ murit Hmil Hĕtmanul, în tabĕră, precum s'aŭ pomenit.

R. 2. **C**: *«ce aŭ fost în Ardeal* l. textuluĭ. — **G**: *«ce aŭ fost acmu în Ardeal»* - **B**: *«ce aŭ fot acmu cnéz în Ardeal»*. — *R 3.* **C**: omite *«amu»*. -- *R. 8.* **AA** (Raf. *«lor»* l. *«luĭ»* este eróre. — *R. 9.* **C.** *«pre țéra nóstră»* l. *«țéra»* – *R. 10.* **C**: *«n'aŭ maĭ luat de la Racoți»* l. *«Léșiĭ»*. — *R. 18.* B. *«cu 4000 de Léșĭ»* l. *«ómenĭ»*. - *R 24.* **C**: *«aŭ sosit biruit fiind de léșĭ»* este lecțiune din **C**. In 24 este necomplectă. **AA** (Raf.) *«aŭ venit de Léșĭ»*. -- **B. G.** *«aŭ sosit de Léșĭ»*. — *R. 28.* **AA** (Raf.) *«Dulăŭ»* l. *«câne»*. 24 omite : *«câne,»* din eróre. – *R. 30.* **B. G.** omit : *«în tabĕră»*.

(*) **AA** (Raf.) *atunce* l. *«amu»* se scie ca *AA* tot-d'auna face acéstă schim bare. Nu vom maĭ releva-o. (†) *Apafi* domni dela 20 N-bre 1661—13 Aprilie 1690. Veḑĭ Istor. Transil. de Pop. pag. 345.

42. Préste voie era Turcilor acéstă înălțare a luĭ Racoți, cât amu poftia să iasă la crăia Leșéscă, și împreunarea luĭ cu acéste două domniĭ, de Moldova și țéra muntenéscă; și era la Turcĭ lucrurĭ slabe: Împĕratul încă tînĕr. Aŭ sfătuit capetele, o sémă, și aŭ ales pre Kiupruliul, om cu hire tare și vrăjmaș, și aŭ grăit *îmmeĭ* ḑicênd: «De nu se va pune un om ca acesta ispravnic Impĕrățieĭ, Ardealul, Moldova și țéra Muntenéscă sînt eșite de sub mâna Impĕrățieĭ.» Decĭ, cum aŭ stătut Kiupruliul la Vizir, cum aŭ luat asupra sa tóte, și întêiŭ aŭ stătut după lucrurĭ den casă a așeḑarea, a lămuri léfele cine cât ia fără ispravă de la Impĕrăție, pre mulțĭ den capete omorînd. Apoĭ așeḑênd acéste tóte, aŭ pus gînd rĕŭ pre Racoți și pre acéste două Domniĭ.

43. Stefan Vod, vĕḑĕnd patimele și rĕsipa luĭ Racoți, și temêndu-se de Hanul, că era în sus, aŭ purces den Iașĭ la Suceva; și de atuncĭ, den vréme în vréme aștepta și asupra sa primejdie. Și Hanul, după ce aŭ luat tótă óstea luĭ Racoți în robie, și tóte capetele Ardealuluĭ, și pre Kemini Ianoș Hetmanul luĭ Racoți, între cariĭ den boiariĭ Ardealuluĭ aŭ fost robĭ și Apafi Mihaĭ, carele éste acmu (*) cnéz de Ardeal. Trimisése Hanul doĭ Agĭ marĭ aĭ sĕĭ, unul la Impĕrăție, să scie Impĕrăția de isbânda luĭ, și altul la Stefan Vod, cu poruncă să ésă înaintea Hanuluĭ la Țuțora; și aŭ luat cu acé spaimă de la Stefan Vod câte-va pungĭ și aŭ trecut spre Crîm pre la Orheiŭ și pre la Lăpusna. Stefan Vod, după trecutul Hanuluĭ aŭ venit în Iașĭ.

44. Tótă povestea de Stefan Vod și de Constantin Vod se scié la Impĕrăție: cum sînt la sfat cu Racoți una, și cum 'i-aŭ dat asupra Léșilor óste; iară și Léșiĭ cu laudă mare asupra

---

R. 3. **C.** omite *«dóuĕ»*. — *R. 6.* 24 *«îmmeĭ»* l. *«mameĭ»*. — **C.** *«mumeĭ»*. — *R. 6.* **C** a dat lecțiunea : *ḑicênd*, care aiurea lipsésce. — *R. 6.* **AA** (Raf.) : *«și aŭ grăit împĕrătéseĭ mumeĭ»*. — *R. 8.* **AA** (Raf.): *«den mâna»*. — *R. 9.* **C** : *«pre* **in** *»* l. *«asupra sa»*. — Asemene **B. G.** — *R. 12.* **C.** *«asupra»* l. *«pre Racoți»*. — *R. 14.* **B. C. G** : *«patima»* l. pluralul. — *R. 16.* **C** : *«din cés în cés»* l. *«den vréme în vréme»*. - ***R.* B. G** : *«carele acum pe urmă a fost Cnez»*. — **C** : *«ce aŭ fost pe urmă Cneaz la Ardeal»*. — **AA** (Raf.) : *«carele este acum Craiŭ la Ardeal»*.— *R. 23.* **AA** (Raf.) omite: *«Hanuluĭ»*. — *R. 24.* **B. G** ad : *«de banĭ»* după *«pungĭ»*. — *R. 24.* **AA** (Raf.) *«către»* l. *«pre la Orheĭ»*. — *R. 26* **B** : *«după ce aŭ trecut Hanul»*. — *R. 28.* **C** : *«Cum sînt la un sfat cu Racoți»*.

(*) Acest pasagiu determină data scrieriĭ cronriceĭ, la acest loc, de Miron Costin. Acéstă dată este maĭ sus adusă, pag. 644 în nóta.

ţěreĭ. Cazaciĭ aşijderea pentru mórtea luĭ Timuş. Vizirul singur amu să gătia asupra luĭ Racoţi, şi la Domniĭ amêndoĭ trimisése poruncă pre un Agă mare de la Impěrăţie, anume Uzum Ali Beiŭ. Spun de acest Turc că aŭ fost cap mare la Turcĭ, şi cu sfatul luĭ s'aŭ ales la Vizirie Kiuprilîul, şi apoĭ de Kiuprilîul aŭ perit. Intrebând pre Domnĭ, apucase-vor eĭ să mérgă amîndoĭ asupra luĭ Racoţi cu oştĭ, să facă acéstă slujbă Impěrăţieĭ, să se curăţéscă şi de faptele sale şi de amestecăturile ce avusă cu Racoţi? Şi atuncĭ spun că pusése gînd Kiuprilîul să aducă pre Vasilie Vod den Edicula de unde era închis, să'l puie Craiŭ la Ardeal, în locul luĭ Racoţi; care lucru nu scim cum ar hi putut fi pentru lége; iară puterea ce nu lucréză ?

45. Care poruncă, décă aŭ venit la Stefan Vod aice, şi pre atuncĭ purcesése Stefan Vod la munte, să alégă loc de monastire, carea se chiamă *Caşinul*, den Răcăciunĭ m'aŭ trimis pre mine în ţéra Muntenéscă, sfătuindu-se cu Constantin Vod ce respuns vor da, viindu-le amênduror o poruncă, şi la un prepus fiind amêndoĭ la Impěrăţie, şi amêndoĭ Domniĭ atocma într'un chip de primejdie aprópe? Iară (*) ne stătătóre şi lunecóse hirele omenescĭ! la greŭ şi la nevoie cineşĭ de sine să stea, şi apoĭ şi cela şi cela-lalt maĭ lesne pier! Şi nice-şi era putére alta : silĭa care de care să iasă maĭ bun, cu primejdia altuia, la Impěrăţie!

46. Nu s'aŭ apucat de acela sfat Constantin Vod cu Stefan Vod; ce încă se temea să nu ésă ceva de la děnsul, să vědéscă la Impěrăţie Stefan Vod. Ce aŭ respuns : «Cum ar socoti Dumnéluĭ fratele nostru, maĭ bine, aşia să respundă luĭ Uzum Ali Beiŭ, şi să ne facă scire, pre acéea cale să res-

---

R. 2. C : *«la Domnĭ la amêndoĭ»*. *ê– R. 3.* C : *«împěrătesc»* l. *«mare»* şi omite : *«dela împěrăţie»*. – *AA* (Raf.) omite : *«dela împěrăţie»*. — *R. 4.* **B. G :** *«ḑic»* l. *«spun»*. — *R. 5.* C : Кюпѣрлѫѹл. — *R. 8.* C : *«Cu amestecăturĭ ce avea»*. — *R. 9.* B : *«că socotise»* l. *«pusése»*. — **G** : *«că avusése»*. – *R. 10.* C. **AA** (Raf.) : *«să ducă»* l. *«aducă»*. — **B. G** : *«să scóţă»* l. *«să aducă»*. – *R. 11. 24.* *«în»* l. *«la Ardeal»*. — *R 12.* B. G : *«cum ar hi fost»* l. *«cum ar hi putut hi»*. — *R 16.* C omite : *«care se chiamă»*. – *R. 22. AA* (Raf.) : *«şi cela şi cela»*. — **B. G** : *«şi unul şi altul»* l. textuluĭ. — *R. 24.* C : *«silia care de care să iésă cu primejdia sa dela împěrăţie»*. *R. 26.* C :omite : *«ceva»*.

(*) De câte orĭ Miron Costin aduce reflecsiunĭ ca aceste, copistul pune pe margine o specie de ghilimele şi anume, la prima linie *Asia:* «şi la liniile următóre.»

pundem și noĭ. Aŭ priceput Stefan Vod îndată îndoita inemă luĭ Constantin Vod și meșterșug l, și aŭ scris la Uzum Ali Beiŭ, cum el este gata pe tótă porunca Impĕrătéscă: unde va hi voia Măriei sale Viziruluĭ, acolo va mérge cu tótă óstea sa. Insă nu era acest rĕspuns den tótă inema!

47. Constantin Vod s'aŭ apucat îndată de pungĭ, să'șĭ tocméscă domnia cu banĭ, că era avuția luĭ Mateiŭ Vod neclătită încă, cu multe pricinĭ la Impĕrăție, ḍicênd că el n'aŭ luat Domnia cu sabia séŭ cu nescarĭ oștĭ streine, ce l'aŭ ales țéra, după mórtea luĭ Mateiŭ Vod, și el de mare silă a luĭ Racoți și a luĭ Stefan Vod, temêndu-se de dînșiĭ, aŭ dat puțină óste, care nice 'șĭ era Munténĭ, ce mărginénĭ de Moldova, cât să hălăduéscă de la scârba lor. Și cu de acéste silĭa să'șĭ tocméscă Domnia.

48. Vizirul, décă aŭ vĕḍut că nu se apucă eĭ să se sfădéscă cu Racoți, și nu va face nimică cu acésta, aŭ stătut asupra Domnilor, numaĭ să vie să sărute póla Impĕrățieĭ, de Domnie, și să'șĭ mérgă iar la Domnie. Atunce s'aŭ apucat Stefan Vod la Uzum Ali Beiŭ de-o-dată că va mérge, iar pe de altă parte giuruia tótă avuția sa, numaĭ să'l iérte Vizirul de venit la Țarigrad; și aceea aŭ mîncat apoĭ capul luĭ Uzum Ali Beiŭ. Că Domnilor așia aŭ respuns Vizirul: că de ar âmple unul câte o casă de galbenĭ de aur, nu se póte acest lucru, ca să nu vie aice; și de vor veni, iară Domnĭ vor hi, iară de nu va veni Stefan Vod, într'un cés voiŭ pune pre acesta,—arĕtând pre Ghica Vornicul care era Kapikihae luĭ Stefan Vod la Pórtă. Spun de Ghica Vornicul, cum aŭ ḍis acest cuvênt Vizirul, el aŭ i alergat de aŭ sărutat poala Viziruluĭ.

49. Iară cât putem înțelege den mulțĭ și den multe lucrurĭ pre urmă, adevĕrat de ar hi mĕrs Stefan Vod la Pórtă, Domn ar hi eșit iară, că era Kiupruliuluĭ cu maĭ mare veste să aducă pre Domnĭ la póla Impĕrățieĭ, pre carĭ iĭ ținé Impĕrăția

R 5. **C**: *«dentru tótă»*. — *R. 7.* **C**: *«averea»* l. *«avuția»*. — *R. 7.* omite: *«incă»* — *R. 8.* **C**: ad. după *«că el»*: *«n'aŭ sciut viclenia necĭ aŭ luat»*. — *R. 12.* **C** *«șu vĕia»* l. *«cat să»*. — *R. 15.* *C* omite: *«eĭ»*. — *R. 19.* 24 omite: *«iar»*. *R. 20* *AA* (Raf): *«făgăduia»* l. *«giuruia»*. — *R. 20.* **C**: *«averea»* l. *«avuția»*. — *R. 20.* **C**: *«de mers»* l. *«de venit»*. — *R. 22.* **C**: *«asia leaŭ respuns»*.—**AA** (Raf.): *«asia aŭ ḍis Vizirul»*. — *R. 22.* ad. după *unul*: *«de aceștĭ domnĭ»* — *R. 23.* *AA* (Raf.) *«nu póte»* l. *«nu se póte»*. — *R. 28.* **C** omite: *«care era Kapikihaia luĭ Stefan Vod la Pórtă. Spun de Ghica Vornicul că...»* — *R. 29.* **C**: *«de»* l. *«den mulțĭ»*

la prepus de hainie. Și spun de Vasilie Vod că mare grije avé că va veni Stefan Vod la Pórtă; și să hie ḑis în taină: «Să nu'l aducă dracul aice!»

50. Iară cu anevoie éste a mérge de bună voie la grije și cumpăna vieții, sciindu-se la atâtea amestecăturĭ, și avênd la Pórtă atițĭa grecĭ pîrîșĭ, cărora se luase tot ce avea la începutul Domnieĭ luĭ (†), și mulțĭ aŭ și perit; că aŭ fost la începutul domnieĭ aceștia mare jacurĭ a ómenĭ strĕinĭ ales a grecĭ, de ómeniĭ luĭ.

51 Incepusă Stefan Vod, și se lucra tare mŏnăstirea Cașinul; iară la anul după urzitul eĭ, 'ĭ-aŭ venit mazilia, viind Domn în scaunul țereĭ Ghica Vod; însă, întêiŭ, nainte luĭ Constantin Vod cu câte-va lunĭ, cu Mihnea Vod.

52. Domnia luĭ Stefan Vod fostaŭ cu mare bivșug țereĭ, în toțĭ aniĭ domnieĭ sale, care aŭ trăgănat tocma 5(є҃) anĭ, în pâne, în vin, în stupĭ, mare ródă în tóte. Om deplin, cap întreg, hire adîncă, cât poțĭ ḑice că nasc și în Moldova ómenĭ! La învĕțăturile soliilor, a cărților la rĕspunsurĭ, am auḑit pre mulțĭ mărturisind să hie covîrșind pre Vasilie Vod. Mésele și petrecăniile cesteĭ Domniĭ de abia la vre o domnie să se hie prilejit, nu fără mare disfrânăciune la lucrurĭ preste mĕsură a curvieĭ. Slujitoriĭ mila și cinstea care aŭ avut la acéstă domnie n'aŭ avut nice la o domnie; iară cum 'ĭ-aŭ plătit slujitoriĭ luĭ la mazilie, ceti veĭ maĭ gĭos, la întratul Ghicăĭ Vod în țéră și la eșitul luĭ den țéră în țéra Unguréscă. Eșirea luĭ Stefan Vod den țéră aŭ fost în anul ӡрѯє (7165); tocma pre acea vréme 'ĭ-aŭ venit mazilia, pre ce vréme aŭ scos și el pre Vasilie Vod den scaun.

R 4. **B. G**: «*Insă cu anevoie*». — **C**: «*Iară anevoie*». — *R. 8.* **C**: «*în ómenĭ*» l. «*a ómenĭ*». — **B. G**: «*la ómenĭ*». — *R. 9.* **C** omite: «*de ómeniĭ luĭ*». — *R. 14* **C**: nu face aci o nouĕ zacélă. — *R. 15.* **C**: «*6 anĭ*» l. «*5 anĭ*». — *R. 23. 24* adaoge dupĕ «*domnie*» vorbele: «*de* къндъ ѿдоакъ цара (?)». — **C** «*de când este ţeara*». — **G**: «*de cându'ĭ ţeara*». — **AA** (Raf.): «*de când aŭ fost ţeara*» — **G**: «*de cându-ĭ ţeara* щдоакъ». — *R. 23.* **G**: «*iaŭ mulțămit*» l. «*plătit*». — *R. 25* **C**: «*spre*» l. «*în*». — *R. 25.* **AA** (Raf) omite: «*Stefan Vod*». *R. 2.8* **B. G** omit: «*din scaun*».

(†) Eată confirmată aserțiunea că Vasilie Lupul fusése favoritor grecilor și că Stefan Gheorghie aŭ luptat contra curentuluĭ grec în țéră. Veḑĭ conferința nóstră **făcută la *Ateneu* în 1884, asupra acestuĭ object.**

CAPUL AL XXI-lea.

Zac. 1. (†) Iară domnia Ghicăĭ Vod cum s'aŭ prilejit, s'aŭ pomenit la domnia trecută: cum fiind Kapikehaea la Pórtă, aŭ eșit la domnie; era aicea în țéră, den ḑilele altor domnĭ, neguțitoria țiind până la domnia luĭ Vasilie Vod. Fiind de un ném cu dênsul, arbanaș, 'l-aŭ tras Vasilie Vod la curte, și de o dată la boierie maĭ măruntă, apoĭ la Vornicia cé mare de téra de gios aŭ agiuns; și țiindu'l Vasilie Vod de credință, 'l aŭ trimes la Pórtă Kapikehae, vĕḑêndu'l și om contenit la tóte, și scump, cum se cade hie când Kapikehăile se hie. Si așia aŭ stătut de tare cu Vasilie Vod, cât până la vrémeă ce s'aŭ luat amu cetatea Sucéveĭ cu Dómna luĭ Vasilie Vod, la tóte rescólele, la pribégiĭ câte se prilejise luĭ Vasilie Vod, de aŭ eșit în două rindurĭ den scaun, și după smintéla sa și în téra Munténéscă cu Cazaciĭ, tot aŭ ținut domnia luĭ Vasilie Vod ne stricată la Impĕrăție, până ce aŭ sosit Stefan Vod la Roman, după isbânda de la cetatea Suceveĭ. Atuncea, trimețind Stefan Vod pre Stamati Postelnicul cu câțĭ-va boiarĭ de țéră săĭ isprăvéscă stég de domnie; și aice pre feciorul seŭ pre Grigorașco, care apoĭ (††) aŭ fost domn în țéra Munténéscă, îl trimisésă la inchisóre in țéra Unguréscă, deci el n'aŭ maĭ avut ce face împrotiva uneĭ țĕrĭ; și auḑind de fecior că-ĭ la închisóre, aŭ stătut și el cu boiariĭ luĭ Stefan Vod alăturea,

---

R. 3. **AA** (Raf.): «*la domniile*» l. «*domnĭ*». — **B**: «*Domniĭ*». — *R. 3.* **24**: «*la domniĭ trecute*» — *R. 3.* **B. G**: «*că*» l. «*cum fiind*». — *R. 4.* **24.** și **C.** din eróre seriŭ «*iara*» l. «*era*». — *R. 4* **C**: «*din ḑilele luĭ Vasilie Vod*» și omite până la: «*fiind de un neam*». — *R. 9.* **24**: «КЪНТЕННТ». — *R. 10.* **G.** ad: «*la tóte*» după: «*scump*». — *R. 10* **G**: «*Kapikihaiĭ*». — **AA** (Raf.) «*Kapikihaialiĭ*». *R. 12.* **B. G.** omit: «*amu*» *R. 14.* **G**: «СМИНТѢАЛА».— *R. 17.* **AA** (Raf.) omite: «*cetatea*».— *R. 18.* **C.** ad: «*cel mare*» după: «*Postelnicul*». — *R. 19.* **B. G**: «*de aicea*» l. «*aice*». — *R. 20.* **C**: «*aŭ stătut*» l. «*aŭ fost*». — **B. G** ad: «*feciorul Ghicăĭ Vod*» după: «*Grigorusco*». — Și omit: «*care apoĭ aŭ fost domn in țeara Munténéscă*».— *R. 22.* **C.** și **AA** (Raf.) ad. «*maĭ*» ante «*face*».— **B. G. AA** Raf.) ad. «*și*» ante «*împotriva*». — *R. 22.* **C**: «*și de feciorușĭ*».

(†) Codex B. și C. pun aci titlul: «*Domnia Ghicăĭ Vod*». (††) La 1660. —

pe trebile luĭ Stefan Vod și aŭ venit singur cu Aga carele aŭ venit cu stégul și cu alțĭ boiarĭ in țéră.

2. Stefan Vod, socotind iarășĭ acéea care socotisă și Vasilie Vod in Ghica Vornicul, că este om de Kapikehaia, ne avênd gînd să pótă să ésă unul ca dênsul la domnie, 'l-aŭ făcut de casa sa, cu nepótă-sa, fata Sturzeĭ Visterniculuĭ, după feciorul luĭ, Grigorașco Postélnicul; și după ce 'l-aŭ făcut cuscru, de casa sa, pre feciorul luĭ boierindu'l cu Agia, iară pre Ghica bĕtrânul 'l aŭ trimis iară Kapikehaie la Pórtă. Și aŭ fost pre trebile luĭ Stefan Vod până ce 'ĭ-aŭ venit mazilia, chiămându'l Vizirul Kiupruliul la sărutarea póleĭ împĕrătescĭ, și necutezând a mérge Stefan Vod la Pórtă, aŭ dat Ghicăĭ vorniculuĭ domnia țereĭ.

3. Purces'aŭ Ghica Vod spre țera cu doĭ Agĭ marĭ, din cariĭ era unul Musaip la Împĕrăție; și întêiŭ pre Ismail Aga 'l-aŭ trimis aice Skimni Ciauș (†) carele apoĭ aŭ cădut Agă Spahiilor. Stefan Vod âmbla legănându-se încotro va lua, că era uniĭ de'l sfătuia să margă la Căzacĭ. Ce acela sfat era fără temeiŭ, că nu vedé că de acolo Vasilie Vod, cuscru fiind luĭ Hmil, nu s'aŭ putut pune în picióre cu agiutor de la Hmil, până aŭ stătut cu gândul numaĭ să purcédă spre Racoți, de la care avé cărți cu giurămênt să nu lase unul pre altul până or avé o pâne să o împarță.

4. Aice caută ce mulțămită aŭ avut Stefan Vod de slujitoriĭ sĕĭ ceĭ miluițĭ: la Podul Lelóieĭ când era Stefan Vod, toțĭ

R. 1. **B. G** : *«pentru trebile»*. — *R. 2.* C omite : *«în țeară»*. — **B. G** : *«și aŭ venit cu Aga care aŭ adus steag de domnie luĭ Stefan Vod»*. — *R. 3.* C adauge : *«socoteală»* după : *«aceea»*. — *R. 4.* AA (Raf.) *«cum că Ghica»*. — *R. 5.* **C** : *«să pótă ieși»* l. *«să iasă»*. — *R. 6.* **C** : *«cu o nepótă»* l. *«cu nepótă-sa»*. — *R. 7.* C. omite : *«Postelnicul»* după : *«Grigorasco»*. — *R. 8.* **C** : *«luĭ»* l. *«sa»*. — *R. 10.* C. omite : *«i-aŭ venit»*. — *R. 11.* **C** : *«sărutatul»* l. *«sărutarea»*. — *R. 12.* **C** : *«s'aŭ dat»* l. *«aŭ dat»*. — *R. 13.* **G.** omite : *«țereĭ»*. — *R. 14.* **C.** omite : *«marĭ»* după : *«Agĭ»*. — *R. 17.* **B. G.** eronat dice : *«legându-se»* l. *«legănându-se»*. — **AA** (Raf.) : *«mierându-se»* l. *«legănându-se»* — *R. 18.* **B** : *«că uniĭ îl sfătuia»* l. *«de'l sfătuia»*. — *R. 19.* **B. G** : *«că nu socotia»* l. *«vedé»*. — *R. 20.* **C. AA** (Raf.) **G** omite : *«cu agiutor de la Hmil»*. — *R. 21.* **C** : *«să ié»* l. *«să purcédă»*. — *R. 23.* AA (Raf.) : *«să o mănânce împărțind'o amêndoĭ»* l. *«să o împarță»*. — *R. 24.* **C** omite : *«caută ce mulțămită aŭ avut Stefan Vod dela»*.

(†) Luăm lecțiunea acésta din Codex **E**, fiind maĭ puțin încurcată decât în cele-l-alte. În unele, ca în **C**, lipsésce : *«l'aŭ trimis»*. Neculcea vĕdênd frasa confusă aŭ suprimat informațiunea despre cei doi Agi. Vedi Codex II.

s'aŭ rĕdicat să jăcuéscă carele și să nu hie fost Gligorașco Aga, feciorul Ghicăĭ Vod, arĕtându-le mare certare, n'ar hi fost fără aceea. Striga: «Léfe, léfe să ne dea!» Acé mulțămită aŭ făcut atuncĭa luĭ Stefan Vod slujitoriĭ pentru mila care n'aŭ avut slujitoriĭ nice la o domnie!.

5. De la Têrgul-Frumos Stefan Vod dăruind cu un surguciŭ Domnesc pre Grigorașco Aga, l-aŭ întors cu slujitoriĭ la Iașĭ; iară el mergênd pre la Buciulescĭ, la Comănescĭ aŭ intrat in munțĭ în țéra Unguréscă. Ghica Vod peste puține ḑile, aŭ intrat în Iașĭ, tot într'acel, an ,зрѯє (7165), maĭ inte de Pascĭ cu o sĕptĕmână.

6. Și într'acelașĭ an, Vizirul împĕrățieĭ, Kiupruliul, purcéḑênd asupra Ardealuluĭ, mersése poruncă și la Hanul să încalece. Și amu era în Bugég Hanul, și încă bine ne așeḑat Ghica Vod, stând îndată după gâtire de óste, căĭ venisă și luĭ poruncă să încalece cu tótă țéra. Venit'aŭ véste cum Stefan Vod trecé munțiĭ cu óste în țéră. Și viind întins, aŭ stătut cu tabĕra den cóce de Roman, la Sĕbăoanĭ; iară pre Tălmaciŭ Păharnicul îl trimisése cu străjĭ spre Têrgul-Frumos. Cu puține ḑile maĭ inte de acéstă véste de Stefan Vod, aŭ perit Grumazia Căpitanul de Ghica Vod.

7. Precum era Ghica Vod plecat spre sânge cu mare cunténire, l-am cunoscut aicea; că era câte-va cărțĭ a o sémă de boiarĭ prinse la mâna luĭ, cu care cârțĭ chiama pre Stefan Vod să vie, că avé Stefan Vod mare prieteșug cu Sefer-Cazi, Vizirul Hanuluĭ, carele îĭ scria de multe orĭ ḑicênd: «*Ce porțĭ grijă de mazilie? aŭ așia de neputérnicĭ țiĭ tu pre Haniĭ Crî-*

R. 1. **24 C. AA** (Raf.)ḑice eronat «*Gligorașco Vod*». — *R. 1.* **B. G.** «*sĕ nu se fie prilejit*» l. «*sĕ nu fie fost*». — *R. 3. C* omite: «*sĕ*». — **AA** (Raf.): «*sĕ le dea*». — *R. 4.* **G. C** ad. «*maĭ*» după: «*n'aŭ*». — B: «*care nice la o domnie așia n'aŭ avut cum aŭ avut la Stefan Vod.* — **C. G.** adaog: «*cum aŭ avut de la Stefan Vod*» — **AA** (Raf.) «*care n'aŭ avut alțĭ slujitorĭ necĭ la o domnie*». — *R. 6.* **C.** «*Din*» l. «*De la*». — *R. 7.* **C.** «*Vod*» l. «*Aga*». — *R 8.* **C. AA** (Raf.) «*lovind*» l. «*mergênd*». — **G.** «*iar el viind*». — *R. 8.* **G.** «*Bulucescĭ*» l. «*Buciulescĭ*». *R. 10.* **C.** eronat pune în loc de 7165, data ,зрмє. — *R. 13.* B: «*aŭ trimis*» l. «*mersése*». — *R. 14.* **B. G.** omit: «*amu*». Asemenea **AA** (Raf.).—*R. 14.* **C.** ad. «*în scaun*» după: «*Vod*».— *R. 19.* **C**: «*la*» l. «*spre tîrgul*». — *R. 20.* **G.** «*pentru*» l. «*de Stefan*». — *R. 20.* **B. G.** «*Grumezia*» l. «*grumazia*». —*R. 22.* B: omite: «*plecat*». — *R. 23.* **C. G**: «*l'aŭ*» l. «*l'am*». — *R. 24.* **C. G.** omit: «*cĕrțĭ*» după: «*care*». — *R. 25.* **C**: «*bun*» l. «*mare*». — *R. 25.* **C. G.** «*Sefer-Cazi-Aga*» l. «*Sefer-Cazi.*»

muluĭ, că de' arĭ vré să ție un Domn de Moldova sub aripa sa, nu l'arì putea sà-l ție și prèste voia altora?» Și așia atunce pre Stamati Postelnicul aŭ poruncit la Stefan Vod, îndată cum va trece Hanul spre țéra Muntenéscă, el să vie în scaun. Iară ce le este lor a batjocori pre creștinĭ! Și așia viind Stefan Vod, in nădejdea luĭ Sefer-Cazi-Aga, și Racoți vĕḑènd asupra sa greul ce'ĭ venia, era bucuros să se turbure țĕrile acéste in vr'un chip.

8. Ghica Vodă (ᴃᴏᴧᴧ) îndată aŭ răpeḑit pre Stamati Postelnicul la Hanul: măcar că era o cartea luĭ la Stefan Vod scrisă, prinsă de Ghica Vod, că venisă Stamati de-curènd de la Crîm, i-aŭ giurat că n'are nice un bànat; ci iară pre dînsul nădejea lasă să tocméscă acest lucru. Aŭ mĕrs Postelnicul Stamati, și aŭ stătut la Sefer-Cazi-Aga, Vizirul Hanuluĭ, și aŭ scos pre singur Șerim Beiŭ aice improtiva luĭ Stefan Vod. Nu vré Sefer-Cazi-Aga: ce i-aŭ arĕtat Stamati Postelnicul, mare stricăciunea țĕreĭ de se va face într'alt chip. Ce și agiutorul era ciudat, că venisă Șerim Beiŭ cu vr'o (200) (҂т) de Tătarĭ, și nice la puțin rĕsboiŭ ce aŭ fost la Strungă, n'aŭ fost, nice s'aŭ apropiét.

9. Ghica Vod, după ce aŭ răpeḑit pre Stamati Postelnicul la Hanul in Bugeac, și vĕḑènd apropierea luĭ Stefan Vod, aŭ purces spre Țuțora, și preste puține ḑile s'aŭ impreunat cu Șerim-Beiŭ la Țuțora, făgăduind și Hanuluĭ și luĭ, pentru ostenéla luĭ, darurĭ. Aŭ purces Șerim-Beiŭ in frunte, și Gligorașco Vod, feciorul Ghicăĭ Vod, și mergènd totă nóptea acéea și pre amiadă-ḑi, a dóa-ḑi, spre Têrgul Frumos. De la Podul Lelóeĭ, străjile ce trimisése înainte Gligorașco Vod aŭ dat de straja luĭ Stefan Vod în Crivescĭ, cu care era Tălmaciŭ Paharnicul.

10. Aŭ simțit Tălmaciŭ óstea că vine; aŭ silit să nu se aréte cu óstea sa, ce de după nesce piscurĭ aŭ purces spre

---

R. 1. **C** : «*din Crîm*» l. «*Crîmuluĭ*». – *R. 1.* C. «*pre vre un Domn*» și omite: «*de Moldova*». — *R. 2.* «*aŭ n'ar putea*» l. «*l'ar puté*». — *R. 2.* **G.** omite: «*atuncĭ*». - *R. 4.* **C** : «*el să-șĭ vie*» l. «*să*». — *R. 5.* «**Батџюкбрн**» în **C. B.** - *R. 7.* **B. G.** «*ce venia*» l. «*ce-ĭ*». — *R. 8.* **C** : «*cum va*» l. «*în vr'un chip*». — *R. 12.* **C** «*i se giurară*» l. «*i-aŭ giurat*». - *R. 12.* **C**: omite : «*nădejdea*». – *R. 15.* B. ad. «*cu óste*» ante : «*aicĭ*». — *R. 17.* **C** : «*că și*» l. «*ce și*». — *R. 17.* **C** : **AA** (Raf.) : «*fórte ciudat*» l. «*era ciudat*».—*R. 19.* **AA** Raf. : eronat ḑice: «*Stăncă*» l «*Strungă*». — *R. 22.* **C.** ad. «*acolo*» după : «*și*». - *R. 26.* B. omite : «*pre amiaḑă-ḑi*» **AA** (Raf.) *și până a doua ḑi amiaḑĭ*». — *R. 26.* **C.** ad. «*aŭ sosit*» ante : «*spre Têrgul Frumos*». - *R. 26.* **C** : «*Ilóaceĭ*» — Asemenea **B. G.** — *R. 27.* **C** : «*de strejele*» l. «*stréja*».

Strungă; maĭ sprintenĭ ómenĭ numaĭ ce aŭ fost aŭ venit la podeț, pre drumul carele mérge de la Tèrgul-Frumos spre Roman; și acole, până a sosi și aĭ noștri cu óstea, de'ntêiŭ voróvă, apoĭ aŭ început aĭ noștri și sfada. Iară dentr'acé voróvă de'ntêiŭ, venise la urechile luĭ Șerim-Beiŭ, că éste hitléșug; pentru aceea nece s'aŭ apropiat de óste· Se îngroșase amu lucrul și șaga, când aŭ sosit stégurile oștiĭ nóstre, și pre vr'o 100 de Tătarĭ, că pre maĭ mulțĭ nu'ĭ lăsa Șerîm-Beiŭ; și la harțul acela, de aĭ noștri aŭ cădut cu calul Gavriliță Agă pre atunce de Dărăbanĭ, și'l apucasă harțul luĭ Stefan Vod. Ce aŭ sărit nesce Tătarĭ și de aĭ noștri o sémă, și l aŭ scos, iară rănit în cap fórte cu gré rană și la o mână cu scădére la dégete. De aĭ lor încă s'aŭ rănit câțĭ-va, de care rane aŭ și murit uniĭ. Ce décă s'aŭ apropiét stégurile den partea Ghicăĭ Vod și cu Tătari, n'aŭ maĭ stătut nice harțul lor, nice Tălmaciŭ Paharnicul cu stégurile, ce aŭ plecat fuga spre Scheia; și acolea, aprópe de Schée, s'aŭ întors o sémă de oștenĭ a luĭ Stefan Vod, și nésce Ungurĭ ce fusése cu Tălmaciŭ Paharnicul; și la cel întors a lor aŭ perit vr'o 30 de ómenĭ de aĭ noștri gonașĭ, ce era maĭ în frunte și aŭ apucat și viĭ, și i-aŭ dus la Stefan Vod unde era cu tabĕra la Săbăoanĭ.

11. Cum aŭ oblicit Stefan Vod den limbĭ, că éste adevĕrat Șerîm-Beiŭ, singur cu capul sĕŭ n'aŭ stătut, ce nésce Nemțĭ ce avé, vr'o 80(n) pedestri, ĭ-aŭ trimes la vad la Siret să apere vadul; iară el singur cu óstea călare aŭ plecat fuga; și de atuncĭ n'aŭ maĭ vĕdut Moldova în tótă viața sa Stefan Vod (†).

12. Aŭ sosit la Siret și Gligorașco Vod cu tótă óstea. Ce n'avé cum să trécă Siretul îndată, că era mare; și se vedea

---

R. 4. **C.** omite: *«aŭ început»*. — *R. 5.* **B. G. AA** *(Raf.)* *«sosisă»* l. *«venisă»*.— *R. 5.* **AA** (*Raf*) *«ficleșug»*. — B: *«Vicleșug»*. — *R. 7.* 24 omite: *«lucrul și»*. — Asemenea **B. G.** — *R. 7.* **C.** *«când aŭ stătut a sosi stégurile»*. — *R. 9.* **C**: *«dênteĭ»* l. *«acela»*. — *R. 9.* **C**: *«ce era agă»* și omite restul. — *R. 11.* **C**: *«și așia l'aŭ scos»*. — *R. 14.* **C**: *«Iară»* l. *«Ce décă»* — *R. 14.* **B. G.** omit: *«din partea»*. — *R. 15.* **B. G.** omit: *«cu»* ante: *«Tătarĭ»*. — *R. 17.* **C.** omite *«aprópede Scheea»* — *R. 19.* **C.** omite: *«a lor»*. *R 20.* **C.** ad: *«pre câțĭ va»* ante: *«și viĭ»*. — *R. 22.* **AA** (Raf.) *«audit»* l. *«oblicit»* și omite: *«den limbĭ»*. — *R. 23.* **AA** (Raf.) **G**: omit: *(singur)*. — *R. 23.* **C. AA** (Raf.) *«spuindu'ĭ limbele n'aŭ stătut»*. — *R. 24.* **C**: *«însușĭ»* l. *«singur»*. — *R. 26.* **AA** (Raf.) ad. *«și»* ante: *«la Siret»*. — *R. 27.* **AA** (Raf.): *«cum trece»* l. *să trécă»*.

(†) Vedĭ la fine documente relative la restul viețeĭ luĭ Stefan Ghe orghiță.

în ceea parte și pedestrimea; care décă au audit că aŭ fugit Stefan Vod, eĭ s'aŭ apropiat de Siret și s'aŭ închinat la Gligorașco Vod; pre cariĭ apoĭ Ghica Vod bĕtrânul pre toțĭ 'ĭ-aŭ dat în robie Tătarilor, luĭ Șerim-Beiŭ; care faptă necreștinéscă nime nu o laudă, și mult aŭ stătut fiul sĕŭ, Gligorașco Vod, să nu se facă un lucru ca acela, cu nesce ómenĭ închinațĭ fără rĕsboiŭ și creștinĭ; ci n'aŭ avut ce face. Și décă aŭ venit în Iașĭ, Ghica Vod, aŭ maĭ omorit pre nesce Vorniceĭ a luĭ Stefan Vod, fără de nice o vină, numaĭ căcĭ 'ĭ-aŭ fost slugĭ.

13. Și cu acéste fapte aŭ eșit Ghica Vod vĕrsător de sânge, la vîrsta bĕtrânéțelor ce era. Și așia, mântuit de Stefan Vod, aŭ stătut după gătirea de óste, și împreunare cu Hanul; aŭ purces cu óstea, ca 7000 de ómenĭ, în țéra Muntenéscă; și den țéra Muntenéscă amu, împreunat cu Hanul, (avé și Hanul 2000 de Căzacĭ cu Hanenco Polcovnicul) aŭ întrat în țéra Brașĕuluĭ. Acolea eșind din Brașĕŭ o strajă, 'ĭ-aŭ lovit Tătariĭ fără véste, cât până în Brașĕŭ deabia de aŭ scăpat cine-va dentr'-acé strajă.

14. Pre unde *am intrat* în țéra Ardealuluĭ în midlocul munților, era o palancă de zidiŭ și tras zidiul den rîpa unuĭ munte; acolo să hie pus niscarĭ pedestrime Unguriĭ, fără vĕrsare de sânge n'ar hi fost întratul nostru; ce, când *am sosit* noĭ, am aflat palanca și locul acela pustiiŭ de ómenĭ. Aŭ dis Hanenco Polcovnicul Căzăcesc: «O, dómne cum aĭ dat tóte unor némurĭ! la noĭ, la Cazacĭ, de ne aĭ hi dat acéste locurĭ, cine ar puté să intre în țéra nóstră!» Dencolo, despre Timișvar amu întrase Kiupruliul Vizirul, și pre dencóce Hanul cu domnul nostru de Moldova și cu Mihnea Vod Domnul muntenesc. Cine póte deplin să scrie prada, stricăciunea, robia Ardealuluĭ

R. 6. **C**: *«să nu se facă acel lucru»* l. *«ca. acela»*. — *R. 7.* **24** omite eronat: *«și»* ante: *«crestinĭ»*. — *R. 9.* **24**: *«aŭ»* l. *«iaŭ»*. — *R. 12.* **24** *«la»* l. *«de óste»* — *R. 13.* **C**: *«aŭ purces cu vre-o 7000 de ómenĭ»* l. *«cu óstea»*. — *R. 15.* **24** adaoge dupĕ: *«polcovnicul»* vorba: *«de omanĭ (?)»*.—*R. 16.* **AA** (Raf.): *«Brasov»*.— *R. 18.* **AA** (Raf.) omite: *«straja»*. — *R. 19.* Subliniem pre **«am»**. care este și în **C. B. AA** (Raf.).— *R. 19 24*: *«Brașĕuluĭ»* l. *«Ardealuluĭ»*. Am corectat după **C. B. G. AA** (Raf.) **B. G.** ad: *«în munte spre țéra Ardealuluĭ»* după: *«intrat»*. - *R. 20.* **AA** (Raf.): *«strajă»* l. *«palancă»*. — *R. 24.* **C** omite: *«Polcovnicul Căzăcesc»*. — *R. 25.* **C**: *«de ar hi»* l. *«de neaĭ fi dat»*. — *R. 26* **E**: omite, după obiceiŭ și acéstă zaceală. — *R. 26.* **B.** *«pe la Temișvar»*. — **G**: *«de Temișvar»*. — *R. 27.* **B**: *«cu Moldovéniĭ»* l. *«cu Domnul nostru»*. — *R. 28.* **C**: *«Domnul muntenesc»* l. *«munteniĭ»* este lecțiune bună din **C**.

de pre acéle vrémĭ, și părților aprópe de Ardeal? Óstea Ghicăĭ Vod aŭ luat atuncea în téra Brașĕuluĭ, care se chiamă cu alt nume Bîrsa treĭ pălăncĭ; bieţiĭ ómenĭ închișĭ, toţĭ, în robia vecĭnică a Tătarilor aŭ mers.

15. Întru una den acéle pălăncĭ, gândind Ghica Vod că va hi multă avuţie în cetăţue, când era amu palanca plină de Tătarĭ și de aĭ noștri ticsită aŭ intrat și el cu mare nevoinţă în lontru *(sic)*, unde nu era locul unuĭ Domn se intre. Puţin aŭ ipsit de nu s'aŭ nădușit acolo de desimea aceea, și cu puţin suflet de abia aŭ eșit, și lovit de un Tătar în cap. Nime să nu bănuéscă căcĭ se pomenesc acéste; că Letopiséţele nu sînt să le cetéscă omul să scie numaĭ ce aŭ fost în vrémile trecute, ce maĭ mult să hie de învĕţătură, ce este bine și ce este rĕŭ, și de ce să se feréscă și ce va urma hie cine? Domnul, den faptele Domnilor, care cum aŭ fost, și cu ce véste și pomană, să iée urmă de viaţă; boiariĭ, urmând pe boiariĭ ceĭ cinsteșĭ și înţelepţĭ; slujitoriul, a slujitoriuluĭ; că cineșĭ după breasla sa de urméză pre cel cinsteșĭ, cinstit éste; cine urméză pre cel rĕŭ (῾ρρ̆ꙁȣ), rĕŭ éste, și rĕŭ se va sevĕrși.

16. Den ţéra Bîrseĭ aŭ purces oștile pe mijlocul Ardealuluĭ spre scaunul aceĭ ţĕrĭ, unde era de pază a curţiĭ crăesceĭ, cum ḑic eĭ, nesce haiducĭ. Decĭ, și curtea și orașul Belgradul într'o mică de ceas aŭ stătut cenușe. De acolea s'aŭ despărţit Șerîm-Beiŭ de la Hanul, cu carele s'aŭ poftit și Grigorașco Vod, și aŭ agiuns cu prada până în olatele de Ungurimea de sus. Și la Sibiiŭ iară adunându-se oștile, aŭ lovit pre la Oradia și aŭ trecut la Inăŭ, care oraș Vizirul amu luase; și vĕḑênd că nice o óste nu éste nicăiurea, aŭ lăsat pre Pașa de Buda Sinan se tocméscă cetatea și să o așeḑe cu óste, și 'ĭ aŭ orânduit și pre Domnul nostru Ghica Vod, și pre Mihnea Vod depreună.

R. 1. **C** : «*de pren vrémile acéle*» l. «*acéle vrémĭ*». — *R. 1.* **C** : «*părţilor celor pe aprópe*» l. «*părţilor aprópe*».— *R. 3.* **C** omite : «*cu alt nume*». — *R. 3.* **C** : «*Barsia.*» — *R. 3.* **C** omite : «*bieţiĭ*». — *R. 4.* **B. C** omit : «*vecinică a*». — *R. 5.* **B. G** : «*socotind*» l. «*gândind*». *R. 5.* **G** : omite de la «*Vod*» până la «*cu mare nevoinţă*». *R. 6.* **C** omite : «*în cetăţue*».—*R. 7.* **24** și **AA** (Raf.) sciiŭ : «*amu ticsită óstea în palancă, plină palanca de tătarĭ*». **C.** e maĭ corect și am luat lecţiunea luĭ **C.** — *R. 11.* **C** ad. «*numaĭ*» după : «*sînt*». — *R. 12.* **C** omite : «*numaĭ*» după : «*scie*». — *R. 18.* **C** : «*cinstiș éste*». — *R. 19.* **C** : «*se sfârșésce*» l. «*se va sĕvîrși*». — *R. 22.* **C** omite : «*cum ḑic eĭ*». — *R. 22.* **C** : «*Beligradul*». — *R. 23.* **C** : «*de acolo*» l. «*de acolea*». — *R. 27.* **B. G** : «*dobândisă*» l. «*luase*».

Iară Vizirul singur, Kiuprulìul, înțelegênd de nesce amestecăturĭ ce se făcé la Impĕrăție. precum era tênĕr încă Impĕralul, s'aŭ întors cu mare sirguélă la Țarigrad; iară noĭ cu acel Pașă, am șeḑut până la simedru de am tocmit Inăul; și aŭ maĭ luat Pașa de Buda nesce pălăncĭ pe aprópe, și cu Șerim-Beiŭ despărțit, Grigorașco Vod aŭ luat o cetățue, anume Almașul; și de la acel Pașă aŭ luat Borcea Ianoș domnia de Ardeal.

17. De la Iulie în care lună purcesése Ghica Vod, apoĭ la Dekemvrie pre la Sfeti Nicolae, aŭ sosit în Sucéva; și aŭ iernat în Suceava pentru mare omor ce era aice în Iașĭ. Hanul dentr'acé cale décà aŭ sosit în Crìm, aŭ omorît pre Vizirul sĕŭ, pre Stefan Cazi Aga, pre porunca Kiuprulìuluĭ, că oblicise vizirul âmbletele luĭ într'acéste țĕrĭ, și ḑicea el tot-deauna Hanuluĭ: *«Nu te lăsa de tóte se âmbli în voia Turcilor, nu de tóte să'ĭ asculțĭ: că eĭ, pre cât le veĭ âmbla pre voie, pre atâta se suie în cap».*

18. Borcea Ianoș, unul den slugile luĭ Racoți, aŭ luat domnia de la Pașa, căt să se potóle Turciĭ și pentru să vaḑă că este adevĕrat împotriva luĭ Racoți, cât aŭ purces oștile îndată s'aŭ făcut a cére de la Turcĭ agiutor. Și îndată aŭ venit poruncă și la Mihnea Vod în țéra Muntenéscă, și la Ghica Vod *aice*, să dea luĭ Borcea Ianoș agiutor. Decĭ, îndată 'ĭ-aŭ trimis și Ghica Vod cu Nicolaĭ Cârnul agiutor ca 1000 de ómenĭ; ce, n'aŭ făcut zăbavă multă acolo.

19. La anu ,ЗРѮЅ(7166) Racoți, ca acela ce se înécă. de sabia gólă se apuca, iar aŭ scoborît cu oștĭ în Ardeal, încă fiind cetățile Făgărașul, Oradia și Sibiiul, cu ómeniĭ luĭ. Iară Borcea Ianoș cu Turciĭ s'aŭ închis în Clujvar (**Клюшжвар**), spre partea Turcéscă: și avênd și Constantin Vod prilejŭ bun, ca 4000 de ómenĭ lefeciĭ, și Stefan Vod amu maĭ slab, ca (҂Ф) 500 de ómenĭ, aŭ pus gindul iară să facă amestecăturĭ în

---

R. 1. **C** omite: *«singur, Kiuprulìul».* — *R. 2.* **24** omite: *«ce se făcea».* — Luăm lecțiunea din **B. C. G.** — *R. 3.* **AA** (Raf.) *«cu mare de grab»* l. *«sirguială».* — *R. 8.* **B**: *«Den luna luna luĭ Iulie»* l. *«Dela Iulie».* — *R. 8.* **C** dă: *«apoĭ»* dar nu este în cele-l-alte codice — *R. 9.* **C** omite: *«pe la sfeti Nicolae».* — *R. 9.* **C.** omite: *«aŭ iernat în Suceava».* — *R. 18.* **C** omite: *«de la Pașa».* — *R. 18.* **C** ad. *«Turciĭ»* după: *«să vaḑă».* — *R. 21.* **C**: *«românéscŭ»* l. *«muntenească».* — *R. 22.* **24** pe alocurea scrie: *«Iacoș».* — *R. 24.* **C** ad. *«Nicolae Cârnul»* după: *«acolo».* — *R. 25.* **C** nu dă data de 7166. Asemenea **B. G. E. AA** (Raf.) lasă loc gol în locul dateĭ. — *R. 26.* **B. G**: *«se prinde»* l. *«apucă».*

âmbele ţĕrĭ. Şi aşia, aŭ orînduit pre Constantin Vod iară în ţéra Muntenéscă, şi pre Stefan Vod aice în ţéră. Şi stând aşia sfatul, trimisése Stefan Vod cu banĭ pre Tălmaciu Paharnicul în părţile Căzăcescĭ, să facă oşte, pohtind pre Hĕtmanïĭ Leşéscĭ să nu apere acest lucru; şi amu strîngea Tălmaciŭ ómenĭ în Movilăŭ; iară acole, la Racoţi, s'aŭ schimbat sfatul într'alt chip.

20. Mihnea Vod, Domnul Muntenesc, om fără de nice o frică de Dumneḑeŭ, fără de nice un temeiŭ, tiran dirept fantastic, adecă buĭguitoriŭ în gândurĭ, aŭ pus gând să se hainéscă pre Turcĭ; şi mirându-se cum-va face, să n'aĭbă sială de boiarĭ ce era capete ţĕreĭ Munténescĭ, cu mare şi ne spusă tirănie (λ́) 30 de boiarĭ, tot fruntea aceĭ ţĕrĭ aŭ omorît şi aŭ pus pre voia sa boiarĭ; şi după acéstă faptă, aŭ răpeḑit la Racoţi, dându'ĭ scire că orĭ la ce'l va scóte norocul şi vrémea, este tovarăş cu dînsul împotriva Turcilor; care lucru înţelegênd Racoţi, de'ntêiŭ n'aŭ creḑut pre Mihnea Vod; apoĭ, décă aŭ trimis giurămînturĭ şi aŭ vĕḑut adevĕrata voia luĭ că este împotriva Turcilor, aŭ schimbat sfatul, şi aŭ lăsat ţéra Muntenéscă să o cârmuéscă Mihnea Vod despre ace aripă, fiind pre loc cu Domnia şi cu prilej de óste; iară pre Constantin Vod l-aŭ orînduit asupra Moldoveĭ, avênd iarăş şi Constantin Vod óstea maĭ glótă, şi prilej a ţinére óste. Pre Stefan Vod l'aŭ oprit, făgăduindu'ĭ că de va da Dumneḑeŭ lucrurile spre folosul luĭ, iar el va hi la Domnie; şi aşia aŭ rĕmas Stefan Vod înapoĭ. Neculae Cârnul încă vĕḑênd pogorîrea luĭ Racoţi şi amestecate lucrurĭ, aŭ venit cu óstea ce se trimisése.

21. Acéste auḑind Ghica Vod că se lucrézä la Ardeal, cum iară să gătéză amestecăturĭ asupra ţĕreĭ, aŭ trimis la Hĕtmaniĭ Leşescĭ pre Grigorie Paharnicul, să nu priméscă lucrurĭ care sînt împotriva Împĕrăţieĭ, de face Stefan Vod lefeciĭ în ţéra lor asupra ţĕreĭ. Ce Hĕtmaniĭ Leşéscĭ pré lésne s'aŭ apĕrat,

---

R. 6. **C.** omite: «*într'alt chip*». — *R. 8.* **AA** *(Raf.)* «*spre*» l. «*de*» ante: «*Dumneḑeŭ*». — *R. 9.* **C**: «*în minte*» l. «*în gândurĭ*». — *R. 10.* **AA** (Raf.) «*sfială*» l. «*sială*». — *R. 13.* **AA** *(Raf.)* omite: «*dându'ĭ scire*» şi apoĭ ḑice: «*că orĭ ce'l va îndrepta norocul şi vremea, că éste...*» — *R. 19.* **AA** (Raf.) «*ocărmuéscă*» l. «*cârmuéscă*». — *R. 19.* **B. G.** omit: «*o*» ante: «*cărmuéscă*». — *R. 20.* **B**: «*cu prilej a ţiné óstea*» l. «*de óste*». — *R. 22.* **AA** (Raf.): «*Iar pre Stefan Vod*» — *R. 23* **AA** (*Raf.*) «*să fie lucrurile iar pre voia luĭ*» l. textul. — *R. 24.* **AA** (*Raf.*) «*iarăşi*» l. «*iar*». — *R. 25.* **AA** (Raf.) «*iar Neculaĭ Cârnul.* — *R. 25.* **AA** (Raf.) «*coborîrea*» l. «*pogorîrea*». — *R. 28.* **AA (Raf.)** «*să gătesc*» l. «*gătéză*».

ḑicênd că în partea cazacilor se fac acelea, nu la dînşiĭ; şi era Ghica Vod cu tabĕra într'acé vară la Cârnicénĭ. Ce, décă aŭ vêḑut de sfatul într'altul chip schimbat la Racoţi şi aŭ oblicit că şi Mihnea Vod adevĕrat éste împotriva Împĕrăţieĭ hain, şi Constantin Vod gata să vie asupra ţĕreĭ, dirept preste Munţĭ să cobóră, s'aŭ mutat cu tabĕra la capul *Stănceĭ* despre *Ţuţora* în préjma Bugéculuĭ.

22. Împĕrăţia înţelegênd de acéste tulburărĭ la Ardeal, stând Vizirul după paza mării despre oştile Veneţieĭ cu galiónurĭ (**Γαλίωνορΐ**), trimiţênd la Hanul numaĭ orĭ el singur, orĭ pre un Sultan cu oştile Crîmuluĭ să trimiţă în acéste ţĕrĭ împotriva Ardealuluĭ. Ce încă nu sosise în Bugég Sultanul, când de'ncóce Constantin Vod aŭ intrat cu oştĭ in ţéră pre Oituz şi în ţéra Muntenéscă Mihnea Vod aŭ intrat în Turcĭ. Pre uniĭ i-aŭ omorît, pre alţiĭ mulţĭ i-aŭ şi botezat, câţĭ şi s'aŭ aflat Turcĭ în ţéra luĭ, orĭ slujitorĭ de aĭ luĭ, orĭ Agĭ, orĭ neguţitorĭ; şi aşia s'aŭ început ca de isnóvă amestecăturĭ în acéste ţĕrĭ. Mihnea Vod, după acéstă faptă, singur, sprinten aŭ mĕrs de s'aŭ adunat cu Racoţi de faţă în munţĭ, la straja Unguréscă unde venisă şi Racoţi; şi şi-aŭ dat credinţă unul altuia şi s'aŭ întors Mihnea Vod în Têrgoviştea, unde era tóte oştile luĭ strînse; şi Racoţi i-aŭ dat o sémă de Némţĭ aĭ sĕĭ şi Catane; şi aŭ purces Mihnea Vod în olatele Turcescĭ asupra Giurgiovuluĭ, singur, iar o sémă de óste asupra Brăileĭ. Iară pre Kornia despre Mehediĭ şi preste Dunărea, arḑênd şi prădând. El singur aŭ luat Giurgiul, şi Brăila iară aŭ ars-o oşténiĭ luĭ; şi Galaţiĭ atuncĭ aŭ ars tot acéle cătane a luĭ şi la Dobrogea asupra Hirsoveĭ aŭ trecut óstea; ce, aceia den loc n'aŭ îmblat bine, ce abié aŭ scăpat de Turcĭ.

R. 2. **AA** (Raf.) «*Varnicénĭ* (?)» «*Carnicéniĭ*». — *R. 7.* **AA** (Raf) omite: «*în préjma Bugeguluĭ*». — *R. 9.* **AA** (Raf.): «*oştile cu galiónele Veneţianilor*» l. textul. — **C**: «*cu galióne*» l. «*galionurĭ*». — *R. 12.* **C.** omite: «*dencóce*». — *R. 15.* **AA** (Raf.) omite: «*şi*» ante: *botezat*. Asemenea «*şi*» înainte de: «*s'aŭ aflat*». —*R. 17.* **AA** (Raf.): «*amestecăturile*». — Asemenea «*părţĭ*» l. «*ţĕrĭ*». — *R. 18.* **AA** (Raf.) «*de s'aŭ împreunat*» l. «*adunat*».— *R. 18.* **AA. (Raf.)** omite: «*de faţă*».—*R. 20* **C**: «*unul spre altul*» l. «*unul altuia*».—*R. 21. AA* (*Raf*) omite: «*luĭ*» ante: «*strînse*». — *R. 22.* **AA** (Raf.) omite: «*în olatele turcescĭ*» şi ad. «*îndată*» ante: «*asupra*» —*R. 24.* **C.** «Kѹрѕia» scrie: **AA** (Raf.) — **B. G**: «*Iară pre Racoţi despre Mehedia*» l. «*Iară pre Kornia*». — *R. 24.* **AA** (Raf.) «*Mehedia*». — **C**: «*Mehedinţĭ*». — *R. 25.* **C. AA** (Raf.) ad. «*şi l'aŭ ars*» după: «*Giorgiorul*». — **C**: adaoge apoĭ: «*şi Brăila o aŭ ars oşteniĭ luĭ*» după: «*l'aŭ ars*». — *R. 27.* **AA** (Raf.) *şi* «*Galaţiĭ tot aŭ ars şi osteniĭ luĭ cu căpitanul acela.* — *R. 26.* **B. G.** «*tot acéle cătane a luĭ*» mi s'a părut muĭ bună lecţiune de cât cé din **C** şi **AA** (Raf.): «*toţĭ aceĭ căpitanĭ aĭ luĭ*».

23. Acésta s'aŭ început în țéra Muntenéscă; iar aice, Constantin Vod cu 5000 de ómenĭ aŭ venit asupra Ghicăĭ Vod. Avé limbĭ Ghica Vod și de la Roman, apucate de aĭ noștri, și amu de la Podul Lelóeĭ. Și vĕḑênd apropiétă óstea, aŭ scos și Ghica Vod tótă călărimea împrotiva luĭ, cu Hâbășescul Hĕtmanul și cu Gligorie Pâharnicul; iară singur Ghica Vod cu tótă pedestrimea și cu puscile aŭ trecut la Țuțora, în aceea parte Prutul. Feciorul sĕŭ Gligorașco Vod, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

24. Óstea Ghicăĭ Vod, de care s'aŭ spus la călărimea, décă aŭ trecut nóptea, aŭ mas în râpile Tĕutescilor; și acolo aŭ făcut sfat, capetele, cum să se dea rĕsboiŭ cu singurĭ călărețiĭ, fără foc, fără pedéstrime, (cu Constantin Vod amu se scié den limbĭ, că era și Némțĭ călărĭ cu foc, și siiménĭ pedestri, și óstea Unguréscă), nu éste cu cale și fără smintélă. Ce aŭ ales cu sfatul numaĭ să se întórcă tótă óstea la ceea-l-altă óste, și numaĭ 200 de ómenĭ, ca în chip de strajă, să se aréte oștiĭ luĭ Constantin Vod. Și așia, aŭ purces óstea îndărăpt; iară Voiscehovski Căpitanul cu 200 de ómenĭ aŭ purces pre Bahluiŭ în sus; și maĭ sus de Movile îndată s'aŭ tîmpinat cu óstea luĭ Constantin Vod viind în tocmélă.

25. Óstea nóstră, care se întorsése cu Hâbășescu Hĕtmanul, n'aŭ păzit calea spre Țuțora, ce Hĕtmanul singur aŭ descălecat la Mônăstirea luĭ Aron Vod, și cu alțĭ boiarĭ; iară óstea de pre sub stégurĭ aŭ împlut têrgul pren pivnițe slobode cu vinurĭ, pen case, pen podurĭ, morțĭ béțĭ pre ulițe; pren tóte pivnițele îĭ băté Căpitaniĭ să-șĭ mérgă la stégurĭ, (ce care beat ascultă la trébă ca aceea?). Căpitanul Voicehovski décă aŭ vĕḑut în trêg maĭ tótă óstea bétă, (†) s'aŭ oprit de laturea tîrguluĭ, cu ómeniĭ ce era cu dênsul. Iară Constantin Vod décă aŭ sosit

---

R. 1. **C** ad. «*în țéra Moldoveĭ*» după: «*aice*». - *R. 4.* **AA** (Raf.) «*limbĭ apucate și de la Roman și de la podul Elóeĭ de aĭ noștri*». — **G.** sare din eróre de la «*Ghicăĭ Vod*» până la: «*tótă calarimea*». — *R. 6.* **AA** (Raf.) «*Postelnicul*» l. «*Paharnicul*». — *R. 8.* **AA** (Raf.): «*Fiiul sĕŭ*» l. «*feciorul*». — **B. G.** «*Gregorașco Vod feciorul Ghicăĭ Vod*». — *R. 8.* **C**: «*Grigori Vod*». — *R. 9.* **AA** (Raf.) «*vorbă*» l. «*dvorbă*». — *R. 14.* **AA** (Raf.) omite: «*călărĭ*». — *R. 18.* **B. G.** «*înapoĭ* l. «*îndĕrept*. — *R. 21.* **B. G.** omit: «*viind*» ante: «*în tocmélă*». — *R. 23.* **C**: «*n'aŭ păzit și*» l. «*păzit*». — *R. 23.* **C**: «*însușĭ*» l. «*singur*».

(†) C: «*bată*» l. «*beată*». Asemenea cele-l-alte. Noĭ am scris după ortografia Academieĭ.

la «въюга» (†) Copouluĭ, aŭ stătut gandind că éste óstea în tîrg supusă (сȣпȣсъ), iéră décă aŭ vĕḑut că nu éste óste, ce éste o glogozală deşértă, aŭ luat cu óstea pre deasupra Copouluĭ şi pentre viĭ: şi acolea, la capul viilor, 'şi'aŭ tocmit în tocmélă óstea şi aŭ stătut.

26. Era Léşiĭ luĭ Stefan Vod, cariĭ fusése la dinsul Lefeciĭ cu Constantin Vod în frunte şi o sémă de catane. Cu aceia aĭ noştri béţĭ, fără porunca nimĕruĭ, fără nice o tocmélă, aŭ început harţul, intrànd béţĭ, cu săbiile smulte, pân în şiragurile Unguresci. Aŭ căutat şi nóuă (Ноаѡ) a sta cu Voicehovski Căpitanul, să nu piéie atăţĭa ómenĭ; şi aŭ stătut harţul acéla maĭ bine de un cés, neputênd aĭ desbĕra nice într'un chip pre ómeniĭ béţĭ dentr'acela loc; şi perisă de aceia 4 ómeni, şi se apropié incet tótă óstea. Am purces în tirg drept; gonaşiĭ aŭ dat dupĕ noĭ, însă numaĭ până la margenea tîrguluĭ; şi aŭ stătut Constantin Vod pre loc, până aŭ cercat bine tîrgul şi curtea; şi oblicind de Ghica Vod la Ţuţora, n'aŭ băgat óstea pen tîrg, cum aŭ făcut aĭ noştri; ce, alăturea cu tĕrgul, peste valea ce se ḑice la noĭ **Кȣката**, (*) trecênd cu óstea, aŭ purces întins în urma nóstră, cu óstea tocmită, apucând pe mulţĭ de aĭ noştri în têrg, cariĭ aŭ plătit scump acéla vin ce bĕusă, îndată cu capetele sale.

27 Óstea nóstră, cum era rĕsipită den purtatul prost, aşĭa şi cu maĭ próstă poruncă aŭ venit, numaĭ să li se dée rĕsboiŭ. Amu aprópe de capul Stănceĭ, dirept pre culme aŭ stătut tóte

---

R. 1. **AA** (Raf.) *«gând»* l. *«gândind»*. — **C**: *«socotind»* —**B. G.** *«în gândurĭ»*. — *R. 6.* **C**: *«Era Leşiĭ cariĭ slujisă la Stefan Vod»*. Ediţ. tipar: *«Iară Léşiĭ»*.— *R. 7.* **C** omite: *«Cu Constantin Vod»*. — *R. 12.* **AA** *(Raf)* ad. *«Şi»* ante: *«neputênd»*. — *R. 13.* 24: *«de ceĭ»* l. *«de aceia»*. — **B. G.** omit: *«de aceia»*. — **AA** *(Raf)* *«vr'o 4»* l. *«de aceia 4»*. — *R. 14.* **C**: *«Noĭ am purces»* l. *«Am.»* — *R. 14.* **AA** *(Raf)* *«gonaciĭ»* l. *gonaşiĭ»*. — omite: *«aŭ dat»*. — *R. 16.* **AA** *(Raf)* omite: *«bine»*. — *R. 17.* G: *«pre»* l. *«de Ghica»*. — *R. 18.* *AA* (Raf.) omite din eróre: *«peste valeă»*. - *R. 21.* **C**: *«care aŭ plătit scump, cu capetele seale, acela vin, în dată. ce'l beuse eftin»*.. — *R. 23.* 24. «ръзсипитѫ». — *R. 24* 24: *«cu maĭ mare próstă aŭ venit poruncă»*.—**C** *«şi cu maĭ mare próstă aŭ venit poruncă»(!)*. — **AA** (Raf.) *«asemene»*. — **G** *«asemene»*.

(†) **B. C. G.** *«Valea»* l. «въюга». **AA** (Raf.) care de ordinariŭ modernizéză textul din **24** şi **C** ne dă pre: «въюга» D-nu Hasdeŭ ne esplică acéstă vorbă aşia: **vale**+sufix deminutival pejorativ-**uga**.

(*) 24 pune la margine ca vorbă corespunḑĕtóre cu Кȣката, vorba Къканна. Se véde că copistul schimba *pro pudore* acest nume în Кȣката.

steagurile nóstre în tocmélă și aŭ așteptat pre óstea luĭ Constantin Vod.

28. Amu nu Léșiĭ ci dărăgănia Nemțéscă era în frunte, tocmită la Constantin Vod, cu foc, și un stol tótă cea-l-altă óste, câreia nu era a nóstră de potrivă, că și maĭ puțină cu mult, și fără foc, óste călăreață numaĭ. Iară peste poruncă, ne avĕnd cum hi într'alt chip, aŭ sărit stégurile nóstre întĕiŭ la dînșiĭ, și maĭ ales Căpitanul Voicehovski, ca un mare vitéz și amu aice și la tóte trébile hie când slujitor de plin. In loc aŭ luat pre catanele ce era în frunte la harț, în săbie și până la Némțĭ aŭ căḑut aceia maĭ toțĭ, fiind la aceștĭ aĭ noștri și caiĭ maĭ próspețĭ, Și aŭ dat stégurile luĭ Voicehovski dirept în focul Nemților, den care foc în loc aŭ picat câțĭ-va slujitorĭ de aĭ nostriĭ, și un stegar de a luĭ Voicehovski. Iară nemica ne spăimându-se aĭ noștri de acé cădére acelor slujitorĭ întrase amu cu săbiile în Némțĭ, cât n'ar hi putut a maĭ da foc al doile rând, așia se amestecasă. Indată aŭ năvălit tótă óstea, și aripele oștiĭ luĭ Constantin Vod. Decĭ, numaĭ ce aŭ căutat să se dé îndărăpt stégurile nóstre. S'aŭ prilejit la întorsul oștiĭ nóstre preste trupurĭ de Ungurĭ, cariĭ căḑuse la tîmpinarea de 'ntĕiŭ, un Ungur căḑut de rană, lăsat în loc de mort, aŭ apucat o suliță și aŭ tîmpinat pre un slujitor de aĭ noștri dirept pen vintre, și în loc aŭ căḑut bietul slujitor de pre cal gios.

29. In cătro era a năzui oștiĭ nóstre, era loc fórte rĕŭ, (ῤῤѫꙋ) și îndată coborîsul Jijieĭ; și singură jijia de trecut rea (ῤῤѧ) și tinoasă, nice de vad, nice de 'nnotat. La pod nu incăpé, și bulzindu-se cădé de ambe părțile de pre pod; cu-

---

R. 3. **C** : «*Aice*» l. «*Amu*». — **B. G** : «*acolo*» l. «*amu*». — **AA** (Raf.) «*Decĭ*» l. «*Amu*». — *R. 8.* **C** omite : «*ca un mare vitéz și amu și aicĭ și la tóte trebile hie când slujitor deplin*» și légă frasa cu : «*în loc aŭ luat*». — *R. 10.* **B. G**: ad. : «*în săbiĭ*» după : «*aŭ luat*». — *R. 16.* **C** : «*atuncea*» l. «*amu*». — **AA** (Raf.) omite : «*amu*». — *R. 19.* **AA** *(Raf.)* : «*în apoĭ*» l. «*îndărăpt*». *R. 19.* **C** omite : de la : «*prilejit*» până la finea zaceleĭ. — *R. 22.* **B. G.** *AA* (*Raf.*) ad. «*care căḑusă lângă dînsul și vĕḑênd că fug aĭ nostri aŭ sărit cu sulița*». — *R. 26.* **C** : «*pogorișul*». — **B. G** : «*pogorîș la*». — *R. 27.* B : omite : «*singură : și de trecut rea Jijia*». — *R. 27.* **G** : «*de 'nnot*» l. «*de 'nnotat*». — *R. 27. B.* **G**: «*pe pod*» l. «*la pod*». — *R 28.* **AA** (Raf.) «*Cădé în apă cât și pe dincóle și pe dincolo de pod era Jijia plină de caĭ și de ómenĭ*». — **B. G.** 24 daŭ frasa încurcată : «*cădé de ambe părțile pe lângă pod aceĭ depe laturĭ intr'apă cădea de îmbe părțile pre lângă pod*» *(!)* **Eróre de copist, desigur.**

prinsă era Jijia de caĭ și de ómenĭ; și acolea multă óste de a nóstră aŭ perit, și maĭ mulțĭ de apă; aŭ cădut și viĭ câțĭ-va, pre mâna luĭ Constantin Vod și maĭ aleșĭ den boiarĭ: Bucioc, Buhuș slugerul cel mare pe atuncea și Gavriliță Costachi, jigniceriŭ mare. Pre boiarĭ décă 'i-aŭ dus la Constantin Vod, îndată 'i-aŭ pus iară la boiariĭ și slobodĭ fără de nice o pază. Peste podul Jijieĭ n'aŭ maĭ gonit óstea luĭ Constantin Vod, ce aŭ stătut pre deal tótă óstea, la mas. Iară Ghica Vod, cu óstea spăimată, s'aŭ sfătuit, și cu nópte aŭ purces spre Lăpușna, cu pedestrimea și cu puscile răpedind îndată de olac la El Agasi, den Bugég, dându'ĭ scirea de acéste tóte.

30. Mers-aŭ Dărăbaniĭ bine până în Lăpușnă. Acolea pre loc rĕsuflând o di óstea, a doa-di agiunșĭ Dărăbaniĭ de Constantin Vod cu giuruită de milă și de léfe, diminéță s'aŭ sculat și aŭ apucat puscile câte era; de'mpreună și cu siiméniĭ aŭ purces înapoĭ, făcênd gâlceavă mare căpiteniilor, și cine ar rĕmâné, cu mórte lăudându-se. Care gâlcévă a lor vĕdênd boiariĭ pre câțĭ era, să nu'ĭ apuce cu de-a sila, s'aŭ dat în lăturĭ. Iară singur Ghica Vod aŭ eșit la dînșiĭ cu șlicul a mână, rugându-se să hie îngăduitorĭ nu maĭ mult de cincĭ-șése dile spuindu-le adevĕrat de venirea Sultanuluĭ; ce, n'aŭ avut cuĭ dice, nebunite gândurile prostimeĭ și turbate! Și s'aŭ aflat ca ceĭ cariĭ nu s'aŭ rușinat de chip de Domn, ce l'aŭ împins de la puscĭ pre Ghica Vod, și aŭ purces cu puscile spre Iașĭ. Iară curênd aŭ luat plată deplin pentru faptele sale, precum veĭ ceti maĭ gios.

31. Rĕmâind Ghica Vod numaĭ cu boiariĭ, n'aŭ cutezat să maĭ zăbăvéscă la Lăpușna, ce aŭ purces spre Bîc, spre Tighinea, până la Luțénĭ, și acolo aŭ așteptat pre El Agasi. Iară dărăbaniĭ și siiméniĭ aŭ venit aice în Iașĭ și s'aŭ închinat la Constantin Vod cu toțiĭ, și de la Movilăŭ într'acesteșĭ dile 'iaŭ venit și Tălmaciu Paharnicul cu câțĭ-va de aĭ luĭ Stefan Vod. S'aŭ mirat Constantin Vod de siiménĭ și de dărăbanĭ,

---

R. 4. C omite: «*cel mare pe atuncea*». — **B.** omite «*pre atuncea*». — **AA** (Raf.) asemene. — *R. 11.* 24 «*de*» l. «*den*». — *R. 13.* C «*odihnind*» l. «*resuflând*». — *R. 14.* **AA** *(Raf.)* «*făgăduința*» l. «*giuruită*». — *R. 22.* **B. G**: ad.: «*și turbate*» după «*nebunite*». — *AA* (Raf.) ad.: «*fiind*» după «*nebunite.*» apoĭ scrie: «*turburate*» l. «*turbate*». — *R. 23.* **AA** (Raf.) «*gonit*» l. «*împins*». — *R. 29.* **AA** *(Raf)* «*Giugénĭ*» l. «*Luțenĭ*». — *R. 30.* **B. G.** omit: «*aice*».

cariĭ de toţĭ era până la (ψ̈) 700 de ómenĭ, cu foc şi cu tunurĭ.

32. Şi aşia, Constantin Vod, aşeḑându-se în scaunul ţěreĭ, aŭ trimis şi la Ţarigrad, cercând cu făgăduinţă să'şĭ tocméscă Domnia. Ce n'aŭ apucat să'ĭ vie respunsul, nice era cum, ce om era Kiuprulĭul Vizirul pre atuncea; că într'aceleşĭ ḑile aŭ sosit pre Botna şi El Agasi cu o sémă de oştĭ, şi s'aŭ mutat şi Ghica Vod despre Băcu la Botna, şi amu împreunat cu El Agasi aŭ stătut la Căşuténĭ până aŭ sosit şi Sultanul.

33. Turburarea a luĭ Racoţi acmu era la scirea Impěrăţieĭ şi hainia Mihneĭ Vod. Deci, asupra luĭ Racoţi era orînduit Ali Paşa, Vizirul de la Buda, iasă asupra Mihneĭ Vod, Calga Sultan de Crim. Şi atunceşĭ veni véste şi de schimbarea Ghicăĭ Vod den Domnia Moldoveĭ în ţéra Munteněscă, cu Domnia aceĭ ţěrĭ în locul Mihneĭ Vod. Iară aice în ţéră în locul Ghicăĭ Vod aŭ dat Domnia luĭ Stefăniţă Vod feciorul luĭ Vasilie Vod. Care lucru pentru să nu se reşchire boiariĭ de pe lângă Ghica Vod asupra vrémeĭ aceia, s'aŭ tăĭnuit multe ḑile acest lucru, apucându-se Ghica Vod, că va primeni acéste într'alt chip, şi tot cum ar hi pentru trébile sale, aŭ stătut împotriva luĭ Constantin Vod cu Sultanul.

34. Calga Sultanul, măcar că 'ĭ venisă acmu poruncă de la Impěrăţie să rědice pre Ghica Vod de la Moldova şi să'l ducă să'l puie Domn în ţéra Muntenécă, aflând lucrurile în Moldova iară aşia amestecate, să nu lase pre Constantin Vod hainul Impěrăţieĭ în scaunul ţereĭ, aŭ purces în sus pre Prut, şi aŭ stătut cu coşurile la Bolota, maĭ gĭos de Ţuţora; şi acolo făcěnd sfat, singur aŭ rěmas cu coşurile, ş'aŭ oprit pre Ghica Vod lângă sine; iară óstea tótă, sprintină de rěsboiŭ, Tătăréscă, şi pre toţĭ boiariĭ cu câtă glótă avé, o aŭ dat subt mâna luĭ Ahmet El Agasi de Bugeac; şi aŭ perces el, Sěrdariul, asupra luĭ Constantin Vod, la Iaşĭ.

35. Luând véste Constantin Vod de Sultanul că este acmu aşia aprópe, 'ş-aŭ rědicat óstea den trăg şi s'aŭ mutat la Ga-

---

R. 8. **AA** *«pre»* l. *«la Botna»*. — *R. 9.* B. G. : *«Cătuşénĭ»* l. *«Căşuténĭ»*. — *R. 13.* **AA** (Raf.) *«schimbarea domnieĭ Ghicaĭ Vod den Moldova»*. — *R. 17.* **AA** *(Raf.)* *«să nu se resipéscă»* l. *«reschire»*. — *R. 19.* **C** : *«acesta lucru»* l. *«acéste»*. — *R. 20.* **AA** *(Raf.)* *«asupra»* l. *«împotriva»*. — *R. 21.* 24 scrie aci : *«Galga»*. — *R. 34.* **AA** (Raf.) *«asia de aprópe»* l. *«asia aprópe»*.

lata de sus; şi acolea aŭ pus dărăbaniĭ noştriĭ şi pre siiménĭ, şi câţĭ pedestraşĭ aŭ avut şi el, de aŭ săpat un şanţ pe deasupra pîrîuluĭ, carele se desparte de pîrîul Bărnoveĭ şi vine pre subt Galata de sus, şi acole după şanţ aŭ descălecat tótă pedestrimea, iar călărimea în deal, şi aŭ stătut acolea cu tabĕra tótă.

36. Óstea Tătărescă, cum aŭ purces stolurĭ după stolurĭ şi décă s'aŭ strîns tótă la *Ciric*, aa început a dodei întâiŭ cu harţurĭ, mergênd Tătariĭ până la pîrîŭ; vrăsaŭ focul dărăbaniĭ fără ispravă în harţĭ; cum arĭ vedea mare năvală, aşia strica ĭarba fără de nice o trébă, şi pre nime nu rânià. Care lucru era îndată semn de mare frică a lor. Tóte acestea socotia El Agasi, om de-abie, în tóte ordele Crîmuluĭ, altul al doile la sprinténie şi la lucrurile resbóielor. Iară în de-séră, o sémă de siiménĭ de ceia aĭ nostri ce se închinasă la Constantin Vod, s'aŭ îndemnat şi aŭ eşit din şanţurĭ; viind pre iaz pre lângă pîrîŭ, aŭ venit până în podul Bahluiuluĭ, şi trecênd podul preste Bahluiŭ, ce era pre atuncĭ maĭ gĭos de iaz. Şi aşia se simeţise câtă (кѫтѫ) pedestrime era, şi 'n şes dencóce de pod eşise câte (є҃,ѕ҃) cincĭ şése la un loc, şi apucase şi case câteva în Broştenĭ, şi da în Tătarĭ cu sinéţile. Iară şi atunce era de mirat, că pre nime nu rânià, fără doĭ caĭ ce aŭ rânit subt Tătarĭ la acel eşit a lor.

37. Acé semeţie a lor vĕḑênd El Agasi, aŭ încălecat singur şi aŭ coborît în şes pre Bahluiŭ, şi fiind şi (в҃) douĕ stégurĭ de Ungurĭ. Iară el singur aŭ îndemnat pre nesce Tătarĭ sprintenĭ asupra siiménilor ce era în şes; şi aŭ sărit Tătariĭ drept asupra siiménilor (†) cu sinéţele la obraz siiméniĭ fiind şi cum n'ar créde nimé să mérgă Tătarul la foc, aşia îndrăsneţ, aŭ mers, ales cum am vĕḑut pre un Tătar Bugegean dirept asupra a doĭ siiménĭ cu sinéţele în pravilă, şi de aprópe aŭ sloboḑit amêndoĭ sinéţele în Tătarĭ, iară nice unul nu 'l-aŭ nemerit. Cu sabia smultă, Tătarul, pre unul 'l-aŭ rânit, iară pre al doile sii-

---

R. 4. **C** omite *«de sus»*. — *R. 7.* **C**: *«cum aŭ venit»* l. *«purces»*. — *R. 7.* **C**: *«stol după stol»* l. *«stolurĭ»*.—*R. 12.* **C**: *«le socotia»* l. *«socotia»*. — *R. 13.* **C**: *«abie»* l. *«de abie»*. — *R. 16.* **AA** *(Raf.)* ad. *«în afară»* după: *«eşit»*. — *R. 17.* **C** omite: *«aŭ venit»*. — *R. 31.* **AA** (Raf.) *«în obraz»* l. *«în pravilă»*. — *R. 32.* **AA** (Raf.) *«nicĭ pre unul»* l. *«nice unul»*.

(†) Vorbele *«ce era în şes»*—*«siiménilor»* sunt din **C. AA** (Raf.) **G.** şi **B.** Lipsesc din eróre în *24*.

mean 'l-aŭ adus viŭ la El Agasi. Așia, se cunoscea de atunce pedépsa oștiĭ luĭ Constantin Vod. Iară în ceea parte de Bahluiŭ, în céir, fugiá cele douĕ Stégurĭ de catane, de la o vréme numaĭ de un Tătar, cu mare ocară și rîs între toțĭ, că fugé atâția ómenĭ de unul; și fugind da înapoĭ cu pistólele în sus, ne vĕḑênd unde dă.

38. Acmu în deséră era acest harț. Preste nópte aŭ eșit den trăg Tătariĭ la mas preste céir, iară dărăbaniĭ și siiméniĭ un cés n'aŭ stătut: tótă nóptea aŭ dat cu sinéțele, și nu câte unul ce toțĭ odată, ca'n chip nemțesc; strica iarba fără ispravă, în vênt. Ni-am gândit întêiŭ că or hi dodeind Tătariĭ, ce n'avé dodeială de nimé, numaĭ se cunoscea bine lucrurile blăstemate și spăĭmate!

39. A doua ḑi, vinerĭ se prilejise; decĭ, Tătariĭ rĕsboiŭ se facă n'aŭ vrut, ferind vinerea, care ḑi la dênșiĭ se ține cum ținem noĭ Duminica den ḑilele sĕptemâneĭ. Ce aŭ șeḑut gata cu caiĭ a mână până spre amiaḑă-ḑi. Aŭ chiămat El Agasi pre boiarĭ la sine și le-aŭ spus cum într'acé ḑi nu'ĭ slobóde legea lor să mérgă asupra nimĕruĭ; iară eĭ de ar veni atunce rĕsboiŭ om face. Și aŭ întrebat de boiarĭ ce le-ar părea și lor? în ce chip a doua-ḑi ar merge asupra lor? și den ce parte s'arĭ lovi, și ce loc éste unde stă óstea lor? Acéste vorovind cu boiariĭ, că era om în faptele sale den afară de hirea Tătăréscă, așia de blând, lin, și la tréba oștiĭ deplin, — aceste vorovind, numaĭ ce se auḑiră dobele și trîmbețele în óstea luĭ Constantin Vod; și s'aŭ vĕḑut fără ẓăbavă și clătirea oștilor la vale, spre Bahluiŭ. Și așia aŭ eșit tótă óstea la șes cu pedestrime, cu puscile, coprinḑênd óstea lor de la pîrîul ce vine alăturea cu iazul până la Galata de gĭos. Și așia, cu tocmélă aŭ purces spre pod cu óstea Constantin Vod.

40. Aŭ încălecat și Tătariĭ. Era de toțĭ ca (,г) 3000 de ómenĭ, și de aĭ noștriĭ Moldovénĭ vr'o (,т) 300 de ómenĭ; și i-aŭ tocmit El Agasi pre Tătarĭ și pre aĭ noștriĭ dencóce de Ciric, pre podiș, asupra Tătărașilor, așteptând pre Constantin Vod în tocmélă.

R. 7. **AA** (Raf.) «*Și așia*» l. «*Acmu*».—**C** omite: «*și așia*» și «*acum*».—*R. 18.* **AA** (Raf.) «*slobozésce*» l. «*slobóde*». — *R. 32.* **C**: «*și de aĭ noștriĭ 300 Moldovénĭ*» l. «*de ómenĭ*». — *R. 35.* **C** adaoge: «*și în obicéiŭ*» după «*tocmélă*».

(*) După **C** am adaos vorbele: *de cătane*, ce nu sunt în **24**, dar trebuesc. Nu se află nicĭ în **B. G.**

41. La Constantin Vod de tóte óstea va hi fost la (,н) 8000 de ómenĭ; în șes la eșitul harțuluĭ Tătăresc inainte, preste Bahluiŭ, n'aŭ eșit de la dênșiĭ la harț nime; slobodia puscile câte odată; și era puscile bune și marĭ, de cele puscĭ ce făcuse Stefan Vod Gheorghie în Liov; dară așia da de bine dentr'însele, cât nu să lovéscă pe cine-va, ce sunetul glonțuluĭ nu se audia pre nicăirea. Acéea tocméla era! Și se gândia că or înspăimá pre Tătarĭ numaĭ cu sunetul; ce nu se sparie nepriétenul numaĭ cu sunet în dar; fără mórte!

42. Décă aŭ sosit óstea luĭ Constantin Vod la Bahluiŭ, s'aŭ apucat de trecĕtórea Bahluiuluĭ; și décă aŭ vĕdut El Agasi că *area* gând să tréсă óstea Bahluiul, aŭ pus un Tătar bĕtrân la o movilă, care éste de acolo de unde sta óstea Tătăréscă, maĭ spre Aron Vod, asupra Ciriculuĭ, învĕțându'l cât va vedea de acolo că va începe a se sui óstea luĭ Constantin Vod spre mal la marginile Tătărașilor, la deal, el să se învîrtéscă pe Movilă de treĭ orĭ; și așia aŭ făcut Tătarul. Decĭ, cum aŭ vĕdut semnul de la Movilă unde era Tătarul, El Agasi întĕiŭ singur ca un leŭ, și după dênsul tótă óstea cu glas: *Halla! Halla! Halla! Halla!* (Хаλλα †) aŭ purces. Aŭ slobodit dărăbaniĭ și siiméniĭ toțĭ focul și puscile, de care durăt a sinéțelor se oprisă Tătariĭ cât-va. Iară décă vĕduse că nu cade nime den sinéțele lor, aŭ răbdat până aŭ început a se maĭ rări focul. O sémă de dărăbanĭ, cum aŭ vĕdut că se stîmpără focul, și Tătariĭ tot staŭ, de la códă uniĭ aŭ plecat fuga înapoĭ; pre cariĭ, cum i-aŭ zărit Tătariĭ că fug, cum orbĭ aŭ năvălit și aŭ și intrat în pedestrime cu săbiile smulte. Să prăvescĭ mórte! sĕ vedĭ osîndă și așia de sirg *vră*sare de sânge de ómenĭ! Era (г҃) treĭ iazurĭ de trupurĭ, cum sta treĭ rândurĭ de pedestrime, unul peste altul, de pe subt mal până în pîrîul Bahluiuluĭ. Constantin Vod aŭ luat drumul cel mare spre Scântéea; călărețiĭ cari în cotro aŭ putut, uniĭ pre Bahluiŭ, alțiĭ pen Cărligătură; și s'aŭ topit mulțĭ ungurĭ și den

---

R. 1. **C**: *«a hi fost»* l. *«va fi»*. — *R. 8.* **AA** (Raf.) *«numaĭ cu puscele»* l. *«sunetul»*. — *R. 9.* **C**: *«fără de mórte»*. — *R. 16.* **C** omite: *«la deal»*. — *R. 21.* **AA** *(Raf.) «huruit»* l. *«durat»*. — *R. 21.* **C**: *«focului»* l. *«sinéțelor»*. — *R. 22.* **C**: *«aŭ vĕdut»* l. *«vĕdusă»*. — *R. 26.* **C** *«de acea»* l. *«cum i-aŭ zărit»*. — *R. 28.* **AA** *(Raf.) «de grab»* l. *«de sirg»*.

(†) **Cred că este**: *Alah! Alah!*

călărime, și mulțĭ aŭ dat și pre iazŭ în heleșteŭ; mulțĭ 'șĭ-aŭ pus capetele și pen codri. Iară carĕle luĭ Constantin Vod tóte aŭ rĕmas la mŏnăstirea luĭ Petru Vod, la Galata de sus. Și așia mult Tătariĭ n'aŭ gonit, ferindu-se de pădurĭ. Atuncĭ aŭ căḑut la robie și Banul de Craiova, Bălénul, den țéra Muntenéscă. Aicĭ în oraș era mŏnăstirile pline de biéțiĭ ómenĭ tîrgovețĭ și sărăcime; aŭ dat toțĭ banĭ de s'aŭ rĕscumpĕrat ca den robie.

43. Sultanul după acéstă izbândă, luând pre Ghica Vod cu sine, după porunca Împĕrățieĭ, aŭ purces pre la Hușĭ în țéra Munteneścă, și acole, fără de nice un rĕsboiŭ cu Mihnea Vod, l-aŭ așeḑat la scaun, fugind den Tîrgoviște Mihnea Vod, și simțindu-se în faptele sale cele maĭ mult de cât pâgânéscĭ, pre furiș, la Racoți în Ardeal, unde șĭ-aŭ borît curĕnd și sufletul în prăpăștile Iaduluĭ: și cum scrie sfînta scriptură: **«ино гибе па́мат Єгw съ шꙋмом.»** «Aŭ perit pomenirea luĭ cu sunet.» Așia spun, că l-aŭ otrăvit Racoți. Făcusă el o zarvă pre la Drăstor, pe la Gĭurgeŭ cu Turciĭ, până aŭ venit véstea de risipa (**рꙿзсыпа**) luĭ Constantin Vod de aice, care de aŭ făcut vr'o vitejie acolo, să scrie Munténiĭ; iară aice aŭ venit Stefan Vod, feciorul luĭ Vasilie Vod în Scaun.

CAPUL AL XXII-lea.

Zac. 1. (*) Stefănița Vod feciorul luĭ Vasilie Vod, în tótă Domnia a luĭ Stefan Vod Gheorghie fiind aice cu măsa (**мꙋмꙋса**) la oprélă, de care lucru siindu-se boiariĭ, să nu ésă la Domnie în viața lor, ales boiariĭ carĭ era de casa luĭ Stefan Vod, îndemna pre Stefan Vod să'l semneze la nas. Ce n'aŭ priimit Stefan Vod, ḑicĕnd: «*Om murĭ noĭ până atuncĭ, până va hi unul ca acesta Domn*», că era copilaș mic încă pre atuncea Stefănița Vod. Iară décă aŭ eșit Stefan Vod Gheorghie den

---

R. 3. **B. C. G.** omit: «*luĭ Petru Vod*».—*R. 5.* Am adaos: «*den țéra Munteuéscă*» după: **C. AA** și **G.** — *R. 14.* **C.** «*ḑice*» l. «*scrie*». Asemenea **B. G. AA** Raf. — *R. 15.* **24 nu dă traducerea Românéscă a vorbelor slave. C. B. G.** nu daŭ citarea slavă. — *R. 17.* **C:** «*Giurgeov*» l. «*Gĭurgeŭ*». — *R. 20.* **B. G:** «*Stefănița*» l. «*Stefănița Vod*». — *R. 20.* **C:** «*în scaunul Moldoveĭ*» l. «*scaun*». .*R 23*. **C:** «*mumă-sa*» l. *mă-sa*.

(*) Codex **B. C. E.** pun aci titlu următor: «*Domnia luĭ Stefănită Vod feciorul luĭ Vasilie Vod.*

Domnie și aŭ venit Ghica Vod în scaun. aducêndu-șĭ aminte binele, mila, și cinstea care aŭ avut de la Vasilie Vod, pre Dómna și cu feciorul i-aŭ trimis în Țarigrad, cu cinste. Era încă Vasilie Vod viŭ, închis la Edicula. Și décă aŭ mers în Țarigrad, Dómna luĭ Vasilie Vod era slobodă a mérge la Domnu sĕŭ; iar pre Stefăniță Vod l-aŭ dat tată-sĕŭ Vasile Vod la priétenĭ la carte; și agiungênd acmu la aĭ... mérgé câte cu un rĕvaș și la Vizirul Kiupruliul cel bĕtrân, la nevoile sale. Spun, că décă l-aŭ vĕḑut Vizirul acmu voinic, aŭ ḑis: «*Voinic fecior are Vasilie Beiŭ*». Și așia fără zăbavă aŭ eșit la Domnie Stefăniță Vod, mutând Vizirul pre Ghica Vod în țéra Muntenéscă, ca pre un om bĕtrân, pentru așeḑarea aceĭ țĕrĭ, după mare rescóle ce făcusă Mihnea Vod în țéra Muntenéscă.

2. Bine nu s'a așeḑat în scaun Stefăniță Vod, și acolo Ghica Vod în țéra Muntenéscă, în anul d'ântĕiŭ a domniilor lor, Constantin Vod aŭ și lovit iară fără véste pre Ghica Vod; și așia de degrabă, cât cu nóptea aŭ plecat fuga den scaun Ghica Vod den Bucurescĭ, și iar aŭ apucat Constantin Vod scaunul țĕreĭ Muntenescĭ.

3. Sultanul era în Bugég; îndată i-aŭ mers poruncă de la Împĕrăție să mérgă asupra luĭ Constantin Vod și îndată aŭ purces Sultanul. Iară Constantin Vod aŭ strîns óste fórte bună, că și țéra venisă la dênsul tótă și s'aŭ tăbĕrît în munțĭ, la loc așia de tare, cât Sultanul, décă aŭ înțeles ce óste are și în ce loc éste, nu se gîndia că așia lesne îl va lua; că avé și Léși și Némțĭ și Ungurĭ și Sêrbĭ lefeciĭ, că încă nu fîrșise baniĭ a luĭ Mateĭ Vod. Ce într'o ḑi aŭ ales Sultanul (T') 300 de Tătarĭ într'ales și le-aŭ dat poruncă orĭ cum numaĭ să străbată la locul acela unde era tabăra luĭ Constantin Vod. Și aŭ purces Tătariĭ și s'aŭ tîmpinat cu o strajă a luĭ Constantin Vod; care strajă vĕḑênd că vin Tatariĭ, s'aŭ dat înapoĭ, și luându'ĭ Tătariĭ în góna, tabĕra cea-altă, nu să se apuce de rĕsboiŭ, în ce loc era, ce acé spaimă le-aŭ căḑut asupră, cum, care în cotro aŭ putut aŭ plecat fuga, și aŭ lăsat tótă tabĕra pustie.

R. 2. 24. «*Dómna sa*» **AA** «*Dómna luĭ*». — *R. 6.* **AA** (Raf.) «*l'aŭ luat*» l. «*dat*» și omite: *tată-sĕŭ*». — *R. 6.* **G**: «*la catarge*» l. «*carte*» (!). — *R. 7.* **AA** (Raf.) «*agiungênd atunce la vêrsta.* — **C**: «*și făcêndu-se roinic*» — **B.** »*și făcêndu-se Voinicel ca de... aĭ*». — *R. 8.* **B. C. G.** «*pentru necoile seale*». — *R. 12.* **C** «*de*» l. «*după marĭ*». — *R. 13.* **B. G.** ad. «*acolo*» ante: «*în țéra*». — *R. 19.* **AA** (Raf.) omite: «*Muntenescĭ*». — *R. 20.* **C**: «*și îndată*».

Numaĭ Constantin Vod, vĕḑênd spaimă ca acéea, şĭ-aŭ strîns lefeciiĭ ce avé şi aŭ purces preste munţĭ în Ardeal. Hicleşug aŭ fost a Munténilor că n'aŭ vrut să se puie împrotiva Impărăţieĭ, orĭ ce urgie a luĭ Dumneḑeŭ aŭ fost la acé spaimă? Că spun, că numaĭ şépte Tătarĭ aŭ fostŭ ceĭ ce aŭ gonit şi aŭ răsbit până la tabêră, càt s'aŭ mirat şi singur Sultanul. Decĭ, după acéstă isbîndă, aŭ aşeḑat Sultanul iar pre Ghica Vod, care era fugit la Paşa de Drastor.

4. Constantin, după fuga sa den ţéra Muntenéscă, n'aŭ mărs la Racoţi; ce, în numĕr ca la (,ω") 800 de ómenĭ tot într'ales, lefeciĭ, s'aŭ suit cu munţiĭ în sus alăturea, aprópe de Maramorĕş, pe la Bistriţă, aŭ luat potica preste munţĭ pre la Dorna şi aŭ eşit pre la Cămpul-Lung a ţĕreĭ nóstre; şi trecĕnd maĭ pre den sus de Sucéva, aŭ lovit pre la Hotin, şi aŭ trecut Nistrul la Cazacĭ, pre la Movilăŭ, ispitindu-se şi despre acé aripă.

5. Stefăniţă Vod aice, ca un om tînĕr, ne vrênd sora-sa Dómna Rucsanda să vie pre scrisorile tătăni-sĕŭ şi a luĭ în ţéră den Raşcov, care tirg iĭ dedése Hmil după mórtea feciorului-sĕŭ luĭ Timuş, aŭ trimis óste asupra Raşcovuluĭ să'l bată, şi să o ié cu de a sila. Ce n'aŭ putut face nimică aĭ noştri Raşcovuluĭ; numai ce aŭ făcut zarvă cu Cazaciĭ. Când şi când aştepta prilej ca acela Cazaciĭ să lovéscă aice în ţéră; şi prilejindu-se a nimeri luĭ Constantin Vod la dînşiĭ, în loc 'i aŭ făgăduit óste.

6. In ţéra Muntenéscă, după fuga aceea ce făcusă Ghica Vod de Constantin Vod, Vizirul scărbit pre dĕnsul, nu péste multă vréme aŭ trimis pe Paşa de Drastor de 'l-aŭ luat den scaun, şi aŭ dat Domnia, în locul luĭ, feciorului sĕŭ, Grigorie Vod.

R. 2. **G**: *«aŭ intrat»* l. *«aŭ purces»* — **B**: *«aŭ trecut»*. — *R. 2.* **AA** (*Raf*) *«Hittleşug»* l. *«Hicleşug»*. — *R. 2.* **G**: *«aŭ făcut Munténiĭ»* l. *«aŭ fost a»*. — *R. 8.* **C**: Dristor. **E** scrie finea zăceleĭ a 3-a cu lacune şi reducerĭ. — *R. 13.* **AA** (Raf.): *«aŭ eşit pre Câmpu Lungul ţĕreĭ»*. — *R. 16.* **B. G. E**: *«parte»* l. *«aripă»*. — *R. 17.* **C. E** omit: *«aice»*. — *R. 18.* **C**: *«Rucsanda Dómna»* l. *«Rucsanda»*. — *R. 21.* **B. G** ad după: *«să'l bată»* vorbele: *«şi să ié pre soră-sa Dómna Rucsanda»*. — *R. 24.* **B. C**: **G**: *«têmplându-se* l. *«prilejindu-se»*. — *R. 25* **B. G.** *«giuruit»* l. *«făgăduit»*. — *R. 27.* **C** ad *«fiind»* după *«scărbit»*. — *R. 29.* **AA** *(Raf.)*: *«fiu sĕŭ»* l. *«feciorului-sĕŭ»*. — *R. 30.* **C**: *«Gregoraşco Vod»* l. *«Grigorie Vod»*.

7. Și așia, tot într'același an, anul de'ntĕiŭ a domnieĭ luĭ Stefăniță Vod, tómna, aŭ venit Constantin Vod cu óste căzăcéscă și asupra luĭ Stefăniță Vod. ispitind în divurĭ în chipurĭ (ѱдйквѹри) să încapă la Domnie, nu fără agiutoriul și îndemnarea luĭ Racoți; că și Racoți încă așeḑat nu era, Și'n Ardeal o cetate, anume Oradia, cu ómeniĭ luĭ Racoți așeḑată pre atuncia, o bătea Ali Pașa, care aŭ și luat-o, eșind o femée din cetate, și arĕtând Turcilor apa de unde venia de'ncungiura cetatea, aceea apă abătênd-o Turciĭ de la cetate în laturĭ, aŭ luat-o, vestită între cetățile Ardealuluĭ.

8. Ințelegênd Stefăniță Vod că tréce Constantin Vod Nistrul la Soroca, aŭ eșit la Coicénĭ cu óstea sa, și aŭ pus tabĕră acolo. Însă, óstea era prea puțină, că țéra, într'acé fómete era într'acéla an, cât mânca óameniĭ papură uscată în loc de pâne, măcinând-o uscată și de pre acé fómete poreclé și pre Stefăniță Vod de'ĭ ḑicé *Papură-Vod;* ce vrémile și voia luĭ Dumneḑeŭ nu sînt în voia Domnilor!

9. Iară și câtă óste era, o trimisése Stefăniță Vod tótă în frunte înainte, pre Râut, cu Catargiul, și cu Grigorie Paharnicul și cu Mihalcea Hăncu Sĕrdariul, și cu călărașiĭ de țéră, și toțĭ maziliĭ ceĭ maĭ sprintenĭ, ca 2000 (,в) de ómenĭ, și așia, óstea acéea, fórte cu próstă tocmélă, cu orênduiala Sĕrdarilor ce era fără crierĭ, aŭ lovit Kiașka cazacul noaptea numaĭ cu 300 de ómenĭ, și aŭ rĕsipit tótă óstea acéea, cu mare ocară; óste numaĭ den sunet resipită, nice gonită de cineva! Iară tot adunându-se la loc amu pre giumătate den cât era întĕiŭ, aŭ stătut de straje până aŭ sosit și Constantin Vod cu tabĕra la dînșiĭ; carele, décă aŭ luat véste den limbĭ că éste la Coicénĭ Stefăniță Vod, aŭ luat în gios, trăgĕnd óstea la Prut. la Zagarancea. Și să nu hie dat acéstă véste un Căpitan leah, anume Voicehovski, că Constantin Vod este maĭ gios de noĭ cu óstea, de strâjeriĭ noștri l'am hi sciut atuncea când ar

---

R. 4. **B. G** : «*ispitind cum ar putea să încapă*». **E** : «*în divurĭ în chipurĭ*». — *R. 10.* **AA** (Raf.) ad «*fiind*» ante : «*între*». — *R. 14.* **AA** (Raf.) omite narațiunea despre fómete. — **B.** «*papura care o usca și o măcina de făcea pâne.* — **G** : *papura care o usca și o măcina de făcea o făină și o făcea pâne*». — *R. 16.* **G** «*însă*» l. «*ce*». — *C* «*iară*». — *R. 21.* **24** eronat a scris 200. — **C** : aprópe la 2000. *B.* omite : «*aprópe*». — *R. 23.* **B. G** : «*acelor sĕrdarĭ*» l. «*lor*». — *R 29.* **C** ad. «*óstea*» după : «*luat*».—*R. 32.* **C** ad. : «*iar de strâjĕrĭ*» l. «*strâjeriĭ*».

hi trecut Prutul. Deci, aŭ purces și Stefăniță Vod în gios pre la Pasadnicĭ; și trecĕnd têrgul pre deasupra mŏnăstireĭ luĭ Aron Vod, aŭ trecut la Toméscĭ Bahluiul, și acole aŭ stătut cu óstea; iară Constantin Vod într'acé nópte aŭ 'mas la Prut în ceea parte.

10. A doua ḑi Constantin Vod s'aŭ apucat cu Cazaciĭ de trecĕtóre, iară Stefăniță Vod aŭ luat Prutul în gios in prejma Bugéguluĭ, că îndată aŭ răpeḑit la El Agasi în Bugég; și era cu Stefăniță Vod și Balgi Bașa al Hanuluĭ cu vr'o ρ̃ (100) de Tătarĭ; den care Tătarĭ și de aĭ noștri aŭ ales Stefăniță Vod și aŭ mĕrs subt tabĕra Căzâcéscă, acmu Prutul trecută, de aŭ luat den óstea luĭ Constantin Vod limbă.

11. Aŭ spus limba cum sînt cu Constantin Vod (,ε) 5000 de cazacĭ den tóte polcurile aleșĭ, (,α) 1000 de lefeciĭ a luĭ și cum mergea Constantin Vod întins la Iașĭ. Acélea înțelegênd Stefăniță Vod, cu sfatul Balgi Bașiĭ, aŭ luat cu tot dea dinsul pre Prut în gios în tîmpinarea luĭ El Agasi; și s'aŭ tîmpinat cu El Agasi la codrul Chigheciuluĭ.

12. Trimisése Constantin Vod în urma luĭ Stefăniță Vod φ̃ 500 de ómenĭ cu Durac, cărora și Stefăniță Vod trimițĕnd înnainte să cérce pre Hâbășescul și pre Voicehovski căpitanul, numaĭ cu (ρ̃) o sută de ómenĭ de la Obiléni, s'aŭ suptpus ómeniĭ luĭ Constantin Vod și s'aŭ făcut a fugi ceia ce se arĕtase, pre cariĭ gonindu-ĭ aĭ noștri, aŭ eșit tótă straja lor. Decĭ, numaĭ ce aŭ căutat a pleca cestora aĭ noștri fuga. Era cu aĭ noștri și Tătarĭ puținteĭ, între cariĭ era și un comis a Sultanuluĭ, ce venisă pentru poclonul luĭ la Stefăniță Vod. Au perit acolea acel om a Sultanuluĭ, și alți doĭ Tătarĭ cu dînsul; năvălind peste Jijia dupe ceĭ dentâiŭ ce se arĕtase apoĭ la trecutul Jijieĭ înapoĭ li s'aŭ înglodat caiĭ. Îl apucase alt Tătar

---

R. 1. **C**: *«când ar fi fost trecut»* l. *«trecut»*. — *R. 4.* **B. G**: *«peste Prut»* l. *«la»*. — **G**: *«aŭ mas în acé parte de Prut»*. — *R. 6.* **G** *«A doa ḑi Const-Vod aŭ luat Prutul»*. — *R. 6.* B. ad. *«la Prut»* după trecĕtoare. Este olecțiune bună și o lăsăm, de și nu se află în **24**. — *R. 10.* **C** *«și și»* l. *«și»*. — *R. 11.* **AA** (Raf.) *«fiind Prutul trecut»*. — **B**: *«trecuți Prutul»* după: *«căzăcéscă»*. — G: *«trecusă Prutul óstea luĭ Constantin Vod, de aŭ luat limbă»*. — *R. 13.* **AA** *(Raf.)* *«cum sînt»* l. *«cum»*. — *R. 18.* **AA** *(Raf.)* ad. *«de Buceag»* după *«El Agasi»*. — **E. C** aceleașĭ vorbe dar în altă ordine. — *R. 20.* **C.** omite: *«cu Durac»* — *R. 24.* **AA** (Raf.): *«s'aŭ făcut ceia ce se arĕtase a fugi»*. — **G. B**: *«și uniĭ s'aŭ arĕtat cariĭ s'aŭ făcut a fugi»*. — *R. 30.* **AA** (Raf.) *«li s'aŭ noruit caiĭ»*.

pre Comisul acela a Sultanuluĭ după sine pe cal; ce apoĭ aŭ pus capetele și el și Comisul acela.

13. Décă s'aŭ tîmpinat Stefaniță Vod cu Șah Bulat Aga, El Agasi de Bugég, ia ҂в (2000) de ómenĭ cu dînsul, și cu Stefaniță Vod cu ҂а (1000) de ómenĭ, aŭ pursces dirept asupra luĭ Constantin Vod la Iașĭ. Amu adunasă Constantin Vod la sine pre Vlădicĭ, și cățĭ-va boiarĭ susénĭ. El Agasi îndată aŭ alês o sémă de Tătarĭ sprintenĭ, și i-aŭ trimis să lovéscă Iașiĭ fără véste; și așia de grabă aŭ lovit, cât aŭ luat tîrgul în lung de aŭ apucat mulțĭ ómenĭ în robie den tîrg. Constantin Vod vĕḑênd că 'ĭ vin Tătariĭ asupra, aŭ eșit cu tabĕra, și aŭ stătut cu óstea de laturea tîrguluĭ, pre pîrîul Căcaîneĭ, maĭ gĭos de podul luĭ Stefan Vod; iar Stefăniță Vod cu El Agasi aŭ coprins Tătărașiĭ.

14. Mergé aĭ noștri o sémă maĭ bine, departe, asupra tabereĭ de cât Tătariĭ la rĕsboiŭ, și *siiméniĭ* îĭ bătea den sinéțe de după case. Intr'acéea-șĭ ḑi aŭ eșit o sémă de capete Căzăcescĭ la El Agasi la vorówă, și cerea de la dênșiĭ El Agasi, să dea pre Constantin Vod, și să mérgâ eĭ sloboḑĭ. Pre un pĕr aŭ stătut atuncea viața luĭ Constantin Vod (†); că soliĭ acmu pozvoliá, ales Stamatenco, carele era maĭ mare pre Cazacĭ. Numaĭ Cazaciĭ, singurĭ den sine, den făgăduința luĭ Constantin Vod, că de tot omul va da la Movilăŭ câte 20 (к҃) de leĭ, și dând o sémă de banĭ la sotnicĭ, și maĭ mult luĭ Kiașko sotnicul, aŭ strigat Căzaciĭ toțĭ până într'unul chiuind: «**Нехай слава наша нехгибнет**», adecă: *să nu piară cinstea nóstră; om sta și acest lucru nu om face.* — Spun, să hie luat banĭ de la Constantin Vod și El Agasi.

R. 4. **AA** *(Raf.)* slâlcesce numele în Hah Bulat aga. — *R. 6.* **AA** Raf.) omite: «*amu*». — *R. 8.* **AA** (Raf.) «*aŭ trimis*» l *aŭ ales*».— *R. 10.* **AA** (Raf.) «*Iar Constantin Vod*». — *R. 12.* **C** omite : «*aŭ stătut cu óstea*».—*R. 16.* **C. AA** (Raf) omite: «*la rĕsboiŭ*» — *R. 16.* **AA** (Raf.) «*Iar*» l. «*și siiméniĭ*». — *R. 19.* **C.** «*In cumpănă pre un pĕr.* — **B. G**: «*pre un cap de pĕr*». — *R. 21.* **C.** «*Stamatinco*». — *R. 22.* **B. G**: «*de*» l. «*den sine*». — *R. 23.* B lasă loc gol în locul cifreĭ 20. — *R. 24.* **B. G**: «*Sotnicilor*» l. «*la Sotnicĭ*». — *R. 26.* **E.** omite esplicarea Română a vorbelor Cazacilor. — **B.** «*cinstea*» l. «*slava*». — *R. 26.* **B**: «*vom sta cu toțiĭ și acest lucru nu'l vom face*». — **G.** la persóna 3-a.—*R. 28.* **B** ad. «*atunce*» după: «*Vod*».

(†) Aci se termină Codex **AA** (Raf.) numit în recensiunea nóstră la pag. 36, în urmă, cu eróre *a mic.* Rafailean. Se va sci că de câte orĭ cităm *AA Raf.* e vorba de acelașĭ *a* mic Rafailean.

15. A doua-ḑi pre amiaḑă-ḑi, aŭ purces tabĕra legată den loc; şi la suitul maluluĭ, pre delaturea Tătăraşilor, se hie fost o tocmélă şi nevoinţa luĭ El Agasi, era de a se rumpe tabĕra la acela loc de aĭ nostri. A doua năvală aŭ făcut aĭ noştriĭ acmu pre dél spre Aron Vod; şi înfrînsése pedestrimea Căzăcéscă până în care; şi aŭ picat acolea câţĭ-va Căzacĭ, iară şi subt aĭ noştriĭ s'aŭ aflat răniţĭ câţĭ-va caĭ şi morţĭ. † Şi aşia, hălăduind Constantin Vod şi dintr'acé dată, de subt cumpĕnă mare a vieţiĭ, n'aŭ maĭ cercat zarve de atuncea, ce s'aŭ aşeḑat în Crăia Leşéscă. Mĕrs'aŭ Stefăniţă Vod cu El Agasi în urma Cazacilor până preste Prut, iară petrecĕtorilor, nu oşténilor şi gonaşilor semĕnătorĭ. Şi s'aŭ întors El Agasi la Bugeag, iară Stefăniţă Vod în Iaşĭ. Căzaciĭ cu Constantin Vod aŭ trecut la Movilăŭ, Nistrul, şi acole mare nevoie aŭ avut de Căzacĭ pentru léfe.

16. Bine nu s'aŭ mântuit Stefăniţă Vod de El Agasi de Bugeac, aŭ sosit şi Mustafa Paşa de Silistra; şi cum aŭ sosit şi aŭ descălecat dirept la Curtea cé Domnéscă şi aŭ strîns pre toţĭ boiariĭ la sine; şi întrebându'ĭ de acéste oştĭ Căzăcescĭ, cum de aŭ venit asupra ţereĭ Împĕratuluĭ, făcĕnd pre boiarĭ hainĭ, i-aŭ luat pre toţĭ câţi aŭ fost boiarĭ de i-aŭ închis, ţiind rĕŭ şi pre Stefăniţă Vod, şi făcĕndu'l om de nimică. Aŭ şeḑut aice treĭ ḑile cu mare cheltuélă şi sile în oraş de oşténiĭ luĭ; şi la purces aŭ ales den toţĭ boiariĭ pre Toma Vornicul, şi pre Şeptilicĭ Hĕtmanul, şi pre Prăjescul Vornicul, şi i-aŭ luat în pază;

R. 2. **B. G** ad. *«înapoĭ»* după: *«loc»*. — **C**: *«de pre loc»* l. *«den loc»*. — *R. 2.* **C**: *«la suiş»* l. *«suitul»*. omite: *«maluluĭ»* şi ḑice: *«pre deasupra»* l. *«de laturea»*. — **B. G**: *«dealuluĭ pre lângă Tătăraşĭ»*. l. *«maluluĭ pre delaturea»*. — *R. 3.* **G.** *«de a se rumperea»* l. *«rumpe»*. — *R. 3.* **C.** ad: *«Cazacéscă»* după: *«tabĕra»*. — *R. 5.* **C**: *«despre»* l. *«spre»*. — *R. 5* **B. G**: *«spre Mănăstirea luĭ Aron Vod»*. — *R. 6.* **C** ne a dat pre: *«câţĭ-va»*. — † **C** ne-a dat finala acésta, alterată în 24. **B. G.** — *R. 7.* **B.** *«mulţĭ»* l. *«câţĭ-va»*. — *R 8.* 24, **G.** *«hălăduit»* l. *«hălăduind»*, luat din **C**. — **B**: *«aŭ hălăduit»* — *R. 9* .**B. G** *«dentr'aceeaşĭ dată»* l. *«de atuncea»*.— *R. 10.* **B. C. G**: *«sub»* l. *«în Crăia»*. — *R. 12.* **C**: *«asĕmănaţĭ»* l. *«sĕmĕnătorĭ»*. — *R. 16.* **B.** pune aci acest titlu: *«Paşa de Silistra aŭ venit în Iaşĭ»*. — *R. 18.* **C** omite: *«direpl»*. — *R. 19.* **C** omite: *«şi»* ante: *«întrebându'ĭ»*. — *R. 21.* **B. G**: *«şi pre toţĭ câţĭ boiarĭ ş'aŭ fost i-aŭ luat şi»*. — *R. 21.* **B. G**: *«ţiindu'ĭ de rĕŭ»*. — *R. 22.* **B. G** omit *«şi»* ante: *«făcĕndu'l»*. — **B. G**: *«în Iaşĭ»* l. *«aice»*. — *R. 25.* 24 omite: *«şi i-aŭ luat»*.

și până n'aŭ dat câte-va pungĭ de banĭ nu 'ĭ-aŭ slobodit pre boiarĭ carĭ maĭ sus se pomenesc, acmu de la margenea țĕreĭ.

17. Stefăniță Vod, de tóte faptele aceste a Pașeĭ dând scire la Kiupruliul Vizirul și acmu și Vasilie Vod eșise den Edicula slobod; în loc aŭ râpedit la Pașa de 'l-aŭ adus la Țarigrad, și cu puțin de n'aŭ perit singur Pașa; iară Kihaia luĭ aŭ plătit acele fapte cu capul.

18. Intr'acest an 'șĭ-aŭ sfârșit dilele vieții sale și Vasilie Vod, Domn vestit între Domniĭ țĕriĭ, cu fericită domnie. Luĭ Stefăniță Vod, cum s'aŭ desvĕrat, îndată 'ĭ-aŭ venit poruncă să trimiță óstea în țéra Unguréscă, și de la Munténiĭ iar așia, asupra luĭ Racoți. Și aŭ trimis Stefăniță Vod pre Voicehowski Căpitanul de lefeciĭ cu ,а (1000) de ómenĭ și pre Mihalce Hâncul Sĕrdariul.

19. Seraskier de la Impĕrăție era orînduit asupra luĭ Racoți un Pașă anume Săidi-Pașa. Nu'l pot uita Turciĭ până astă-dĭ pre acel Pașă; și acela om era așia de rĕsboĭnic și tare, precum spunea și aĭ noștri de dênsul, cât cu Hetmaniĭ ceĭ vestițĭ în lume póte să se pue hirea luĭ. Cu acela adunându-se și óstea Muntenéscă și a nóstră, aŭ purces asupra luĭ Racoți; și la oraș la Clujvar, le-aŭ eșit Racoți înainte cu oștile sale.

20. Pașa n'avé maĭ mult de ,ѕ (6,000) de ómenĭ, fără óstea cestor douĕ țĕrĭ, însă precum spun, ne-înfrînt om la rĕsboiŭ; iară Racoți avé ,и (8,000) de ómenĭ, de mare scumpéte ce avé acel om; că de ar hi avut óste maĭ multă, cum era óstea Turcéscă puțină atuncea asupra luĭ, la dênsul era acea dată isbânda. Și cum aŭ fost acel rĕsboiŭ n'am vrut să'l trecem cu pomenirea.

R. 1. **B.** lasă loc, omițênd: *«câte-va»*. — **G.** *«aŭ dat pungĭ de banĭ»*. — *R. 2.* **C** omite: *«ce se pomenesc maĭ sus»*. — *R 2.* **C.** *însă de la marginea țereĭ 'ĭ-aŭ slobodit»*. — *R. 3.* **C. B. G.** *«de tóte faptele aceluĭ Pașă»*. — *R. 3.* **B. G.** *«aŭ fâcut jalobă»* l. *«dând scire»*. — *R. 4.* **G** ad: *«adecă din șépte cule»* după: *«Ediculă»*. — *R. 5.* **C:** *«și era slobod»*. — **B. G:** *«îndată»* l. *«în loc»*. — *R. 7.* **B. G:** *«acé faptă»* l. *«pluralul»*.—*R. 14.* **B. G:** numesce întêiŭ pre *«Mihalcea»* și apoĭ pre *«Voicehowski»*.—*R. 16.* **B. G:** *«De la Împĕrăție era orênduit* Gxĭда *Pașa cu óste asupra luĭ Racoți»*. — **B:** *«Seidi-Pașa»*. — *R. 19.* **C:** *«asemene»* l. *«să se pue»*. — *R. 20.* **B. G:** *«óstea nóstră și cea»* — *R. 21.* **C** omite: *«la oraș»* — *R. 21.* **C:** *«le aŭ eșit Racoți cu óste înainte»*. — *R. 24* **B. G:** *«pentru»* l. *«de mare...»*. — *R. 27.* **B. G:** *«rĕsboiul cu isbândă»*. — *R. 28.* **C:** *«să'l trecem fără pomenire»*. — Se va vedea în istoria Ungarieĭ, de M Costin. (Tom al II-lea al operelor complete) maĭ pe larg acéstă pomenire.

21. Tocmisă Racoţi tótă pedestrimea sa şi puscile den-a-dirépta împrotiva Moldovénilor şi Munténilor, sciind că acéste némurĭ împrotiva foculuĭ nu staŭ. Iară singur cu capul sĕŭ, cu tótă călărimea (că avé alésă călărime) aŭ stătut împrotiva oştiĭ Turcescĭ.

22. Iară Săidi-Paşa tocmisă (,в) 2,000 de Munténĭ şi (,a) (1,000) de Moldovénĭ den-a-stînga sa; iară călărimea Turcéscă, o sémă în frunte, înaintea sa; iar o sémă de călăreţĭ tot odată cu pedestrimea ce avé şi cu puscile, aŭ stătut pre după călărime céĭ de'ntêiŭ. Şi décă aŭ tocmit aşia óstea, aŭ chiămat tóte capetele, şi a nóstre şi Muntenescĭ şi le-aŭ dat porunca aşia: «*Căinilor! écă, eŭ oĭ purcéde dirept asupra Ghiauruluĭ, şi nu cu altă armă, ce numaĭ cu sabie. Den voĭ care se va apuca, orĭ de arc, orĭ de altă armă, aceluia capul îĭ voĭ tăia, şi întêiŭ vouă căpiténiilor. Decĭ, eŭ cum oiŭ purcéde şi oiŭ încépe rĕsboiul, voĭ să tréceţĭ preste pedestrime, şi să loviţĭ óstea nepriétenuluĭ den dos; décă oiŭ înfrânge, (că sciŭ eŭ că oiŭ înfrânge), unul den voĭ să nu cum-va să se apuce de jac, să descalece cine-va la vr'o borfă, séŭ să alérge după caĭ slobodĭ cine-va să prindă, ce să goniţĭ strînşĭ pre nepriétenul, că de gónă sînteţĭ voĭ maĭ bunĭ de cât óstea mé céstă-altă. Şi acéstă invĕţătură să ţineţĭ, cum vĕ daŭ poruncă; iară că nu'l oiŭ bate pe nepriétenul, nimea den voĭ să nu gândéscă, că eŭ sciŭ că oiŭ bate*».

23. Şi după acéstă poruncă, cum aŭ sosit capetele oştiĭ nóstre la bulucurile sale, aŭ şi purces Paşa întêiŭ cu óstea tocmită aşia cum s'aŭ dis, şi aĭ noştri alăturea. Décă s'aŭ apropiét Turciĭ de óstea luĭ Racoţi, aŭ sărit Racoţi cu tótă ó-

---

R. 3. **B. G** «*Iară el*» omite «*singur*». — **C.** «*el însuşĭ*» l. «*singur*». —*R. 4.* B omite parentesa. *C.* termină zacéla 12 cu acéstă parantesă. — *R. 6.* 24: «*pre ,в*». — *R. 7.* **B. C. G** omit «*sa*» după: «*stânga*». — *R. 8.* 24 omite «*tot*». Este în **C**. — *R. 9.* **C**: «*cea de'ntêiŭ*» l «*ce avea*». — *R. 9.* **C** ad: «*toţĭ odată*» după «*puscile*». — *R. 11.* **B. G** omit: «*tóte*». — *R. 12.* **B. G**: «*mérge*» l. «*purcéde*».— *R. 13.* **24. C** omit: «*ce*».—*R. 15.* **G**: «*Căpitanilor*» l. «*Căpiténiilor*».—*R. 18.* **C** «*să nu sciŭ*» l. «*să nu cum-va*». — *R. 19.* **C**: «*descălecând*» l. «*să descalece*» şi omite: «*cine-va la vr'o*». — *R. 19.* **B. G** «*să alergaţĭ*» l. «*alerge*».—*R. 20.* **C** omite: «*cinera*» ante: «*să prindă*». — **B. G** omit: «*cineva să prindă*». — *R. 21.* **B. G**: omit «*mea*». — *R. 22.* **C**: «*rĕ poruncesc*» l «*rĕ daŭ poruncă*». — *R. 22.* **C** omite de la: «*iară că*».până la finea zăceleĭ.

stea îndată, singur în frunte, cu aleşĭ catane ce avé, şi îndată aŭ înfrânt pre tótă călărimea Turcéscă câtă era în frunte; şi aşia aŭ îmbulzit'o, cât începusă a da peste Paşa, carele venia cu temeiul pre urmă. Ce aŭ stătut singur Paşa cu sabia smultă, oprind óstea care o înfrânsése den frunte Unguriĭ; şi păşind singur cu sine-şĭ cu bulucul sĕŭ înainte, s'aŭ amestecat oştile Turcescĭ în sabiĭ cu Unguriĭ. Ce, Turciĭ pre cariĭ iĭ îmbulzia, singur cu chipul sĕŭ Paşa; aŭ lovit, şi aripa cé de Moldovénĭ şi de Munténĭ, asupra pedestrimeĭ luĭ Racoţi acmu den dosul luĭ Racoţi, înainte şi rĕmăsése şi Munténiĭ şi Moldovéniĭ ca'n napoia luĭ. Aŭ slobodit focul Nemţiĭ şi puscile luĭ Racoţi într'aĭ noştri, care foc nesuferind aĭ noştri, s'aŭ dat în loc ca în chip de fugă. Acole mare greşală aŭ făcut Racoţi, de n'aŭ pus lângă pedestrime şi ceva călăreţĭ. Să hie încălecat pre Munténĭ şi pre Moldovénĭ atuncĭ când i-aŭ înfrînt focul, nu s'ar hi îndreptat aĭ noştri în vécĭ. Ce décă aŭ vĕḑut aĭ noştri că altă grijă nu aŭ, fără numaĭ focul, cum s'aŭ deşertat sinéţele, s'aŭ întors o sémă de Căpiténiĭ, ales Voicehowski Căpitanul, şi Cantimir, pre atuncea céuş la Munténĭ şi carele apoĭ aŭ fost şi Serdar, aice în ţéră (†) şi alţiĭ, şi îndată după dênşiĭ tótă óstea. Şi până a âmple Némţiĭ sinéţele, deşertate fiind, aŭ intrat cestia-l-alţĭ cu săbiile smulte în pedestrime; şi îndată aŭ amestecat tótă pedestrimea şi aŭ pornit'o în resipă, rĕmâind şi puscile şi armele pedestrimei în deşert. Şi aşia vĕḑênd Unguriĭ perirea pedestrimeĭ sale, şi acmu în dosul sĕŭ, aŭ început a slăbi, şi maĭ virtos luptând Racoţi singur (*) în rĕsboiŭ 'l-aŭ

R. 1. **C**: «*căpitanĭ*» l. «*cătane*». — *R. 1.* **C** omite: «*îndată*». — *R. 3.* **C** omite: «*aşia*». — *R. 6.* **C** omite: «*cu sineşĭ*». — **B. G.** ad: «*Paşa*» după: «*singur*». — *R. 8.* **B. G**: «*cu capul*» l. «*chipul*». — *C* omite: *cu chipul sĕŭ* şi ḑice: «*singur Paşa*». — *R. 9.* **C** «*rĕmaşĭ*» după «*acmu*». — *R. 14.* **B. C. G.** «*călărime*» l. «*călăreţĭ*». — *R. 15.* **C**: «*n'ar fi îndreptat în vécĭ aĭ noştri.* — *R. 16.* **B. G.** «*Iar*» l. «*Ce décă*». — *R. 17.* **C** omite de la «*Décă*» până la: «*s'aŭ deşertat sinéţele*» — *R. 18.* **B. G.** ad. «*şi*» ante: «*întors*». — *R. 19.* **B. G.** «*Cantemir ce era céuş spătăresc pe atuncĭ.* — *R. 21.* **B. G.** adaog: «*de al doile rând* după: *sinéţele*» — *C* omite «*deşertate fiind*». — *R. 22* **C**: «*aĭ noştri*» l. «*ceştia-l-alţĭ*». — *R. 22.* **G.** omite: «*smulte*». — *R. 23.* **B** omite: «*şi îndată aŭ amestecat tótă pedestrimea*» — *R 25.* **C**: «*şi fiind în drumul sĕŭ*» l. «*şi acmu*».

(†) 24 pune pe margine nota: «*Acest Cantemir Serdarul, pentru slujbele sale aŭ stătut şi Domn aice în ţéră în* ,зрчг маю.... 15 (1685). Dată de 1685 cu cifre arabice este şi în nota. — **B. G.** adaog după: «*tótă óstea*» nota în paranteză «*Acel Cantemir aŭ agiuns de aŭ fost şi Domn aice în ţéră*».

(*) 24 presinta aci câte-va lacune, fiind fila 159 ruptă la marginea stîngă.

rănit un Turc dirept în cap, cu rană fórte grea, den care rană i s'aŭ prilejit și mórte.

24. Vĕḑênd Unguriĭ pre Racoţi Domnul sĕŭ așia cu gré rană l-aŭ și apucat catanele între sine și s'aŭ abătut în alăturĭ, cum aŭ purces totă óstea unguréscă în risipă. Gónă așia gré n'aŭ fost, că Turciĭ, pre obiceiul sĕŭ, n'aŭ gonit; aĭ noștri încă fiind aprópe îndată de pădurĭ nu s'aŭ lăţit cu góna. Şi așia aŭ fost sfîrșitul și luĭ Răcoţi, Domn în mare fericie născut, între ceĭ ferici̦ţĭ Cnézĭ, mare fericit; déră la ce nu aduce nesăţiósă hirea omenéscă la mâririĭ! După acésta isbândă asupra luĭ Racoţi, Săidi-Pașa aŭ așeḑat tot Ardealul în partea Împĕrăţieĭ, și oștile nóstre le-aŭ sloboḑit pre a casă.

25. Aice în ţéră, în cest an domnia cu pace Stefăniţă Vod peste tótă vara; iară bine n'aŭ sosit óstea ce era la Ardeal trimasă, aŭ și venit altă poruncă de la Împĕrăţie să purcédă singur Stefăniţă Vod la Nipru, să fie de agiutor acolo Pașeĭ de Silistra și Hanuluĭ, la lucrul unor cetăţĭ, carele aŭ făcut Împĕrăţia den pajiste pre Nipru, pentru apĕrarea Cazacilor, să nu póte âmbla pe mare. Numaĭ ce aŭ căutat a purcéde Stefăniţă Vod și'n cale mergênd, acmu aprópe de Tighinea, pre Bâc, la un sat anume Luţéniĭ, aŭ căḑut în bólă fórte gré, lungóre,re ca bólă(*) îndată aŭ priceput Doftorul că trebue să ia sânge, ce n'aŭ ascultat, și adogêndu-se bóla, și ales tómna fiind, așa de greŭ l-aŭ cuprins herbinţéla, cât până la Tighinea aŭ stătut frânitic, ȧdecă buiguit den hire. Cu chipul ciumeĭ era bóla, că i-aŭ eșit și bolfă la o mână. Ce nu era ciumă, ci diréptă lungóre, căriĭ bóle iĭ ḑice Doctoriĭ *Maligna*. Şi cât aŭ trecut Nistru la Tighinea, aŭ stătut a treia-ḑi mort. De acé bólă tot acolo, aŭ

R. 1. **C**: «*tocma*» l. «*dirept*».—*R. 2.* **C**: «*aŭ murit*» l. «*i s'aŭ prilejit și mórte*» *R. 3.* **C**: «*lor*» l. «*sĕŭ*». — *R. 5.* **B. G.** «*îndată*» l. «*Cum aŭ purces*». — *R. 5.* **B. C. G.** omit: «*Unguréscă*». — *R. 6* **B. G**: «*Turciĭ n'aŭ făcut*» l. «*n'aŭ fost*». — *R. 7.* **C**: «*pădure*» l. «*pădurĭ*». -- *R. 9.* **C** pune aci zăcéla nouĕ a 27. — *R. 10.* C omite: «*omenéscă*». — *R. 13.* **C** pune aci zăceala 28. — *B* pune titlu noŭ: «*Pentru mórtea luĭ Stefăniţă Vod*». — *R. 14.* **C** omite: «*tótă*». — *R. 14.* **B. C. G** ad. «*încă*» după: «*bine*». — *R. 15.* C omite: «*trimisă*». — *R. 16.* C omite: «*singur*» dar adaog: «*cu capul sĕŭ*». —*R. 18.* **B. G.** «*apărarea despre Cazacĭ*» l. «*apĕrarea Cazacilor*». — *R. 23.* C omite: «*fiind*». — *R. 24.* **C** ad. «*bóla și*» după: «*coprins*». — *R. 24.* **B. G.** «*freanitic*» l. «*frânitic*». -- *R. 26.* **C.** «*însă* l. «*ce*». — *R. 29.* **C**: «*și de acé* «*bólă*»l. «*de acé*».

(*) 24 aci earășĭ e lacunar ruptă fiind pagina 159 verso pe maginea dréptă.

murit și Dumitrașco Drăguțescul, de la Sucéva, om cunoscut și ales la tótă curtea. Hirea acesteĭ Domniĭ a giudeca nu putem, că nu era încă copt în vîrsta sa. Multe se cunoscé într'însul den hirea tătâne-sĕŭ; iar la mânie răpit.

26. (*) Turciĭ agalariĭ de Tighinea cum aŭ audit de mórtea luĭ Stefăniță Vod, încă nu'ĭ era eșit sufletul, s'aŭ înglotit și aŭ venit să ia ce or găsi domnesc, tot pre séma Împĕrăției. Puțin lucru aŭ lipsit de nu s'aŭ făcut mare zarvă între noĭ și între Turcĭ; că întrasă ca în chip de jac în tabĕră o sémă de dênșiĭ; ce, décă aŭ stătut cu boiariĭ la socotélă nu le-aŭ oprit boiariĭ, ce le-aŭ rĕspuns: *«Luațĭ, ce apoĭ să nu dațĭ de maĭ mult sémă»*. Și luându'șĭ séma Agiĭ, să nu cum-va dea maĭ mult de cât or lua, s'aŭ lăsat. Boiariĭ după mórtea luĭ Stefăniță Vod, îndată aŭ ales pre Chiriță Dracon Ruset care aŭ cădut și Domn aice în țéră, și cu dênsul și pre *Alexandru Costin Postelnicul*, și i-aŭ râpedit îndată la Împĕrăție, dând scire de mórtea luĭ Stefăniță Vod, și sĕ aréte mare rugămintea țĕreĭ, pentru Domn de țéră, și să pomenéscă îndată de Dabija Vornicul. Însă, nu era cu scirea tuturor pentru Dabija Vornicul; alțiĭ trăgé cu alte chipurĭ, pre cariĭ să'ĭ tréca condeiul! Iară ósele luĭ Stefăniță Vod luând boiariĭ cu sine, aŭ purces de o dată pre Nistru în sus, pe de ceea parte, și trecênd Nistrul pre la Bilăcăŭ aŭ venit în Iașĭ și le-aŭ astrucat în mŏnăstirea Tătâne-sĕŭ, care se pomenésce pre numele Treĭ-Svétiteliĭ.

R. 1. C pune punct după *«Suceava»* și omite: *«om cunoscut și ales la tótă curtea»* — *R 3.* C. *«la vêrstă»* l. *«vêrsta sa.* Până aicĭ merge codex *B.* care rĕmâne ast-fel ceva lacunariŭ. Urméză monografia móștelor Sf. Ión, aduse de Nestor Uréche. — *R. 4.* 24 eronat dice: *«răpitoriŭ»*. **B. C. G.** ne daŭ: *«răpit»*. — *R. 5.* **E** *«Agiĭ den»* l. *«agalariĭ de»*.— *R. 5.* **G.** *«înțeles»* l. *«audit»*. — *R. 7.* **E** *«aŭ mers»* l. *aŭ venit»*. — *R. 7.* **C** omite: *«tot»*. — *R. 9.* **C** ad. *«nóstră»* după *«tabĕră.* — *R. 9.* **C** *«uniĭ»* l. *«o sémă»*.—**E**: *«o sémă de Turcĭ»*. *R. 10.* **G** omite: *«de dênșiĭ»*. — *R. 10.* **G** omite: *«cu»* ante: *«boiariĭ»*. — *R. 11* **G**: *«dis»* l. *«rĕspuns»*. — *R. 12.* **G** *«să nu vĕ fie a da sémă maĭ de multe cât vețĭ lua.* — *R. 12.* **E. C.** *«Decĭ»* l. *«și»* — *R. 12.* **E** omite: *«să nu cumva să dée maĭ mult de cât or lua»*. — *R. 14.* **G**, *«Care maĭ apoĭ aŭ eșit și la Domnia țĕreĭ Moldoveĭ»* l. *«cădut»*. — *R. 22.* **C**: *«și aŭ trecut Nistru»* l. *«și trecênd»*. — *R. 23.* **C** omite: *«aŭ venit in Iașĭ»*. — *R. 23.* **C**: *«l'aŭ îngropat»* l. *«astrucat»* omite: *«tătâne-sĕŭ»*. — *R. 24.* **B**: adaoge: *«zidită de tată-sĕŭ»* după: *«mŏnăstirea»*.

(*) C are aci zăcéla 29 și ultima din opera luĭ Miron Costin.

FINEA LETOPISEȚULUĬ ȚEREĬ MOLDOVEĬ DE MIRON COSTIN.

II. ADDENDA ET CORRIGENDA.

În descursul tipărireĭ acestuĭ volum, am aflat încă un numĕr de preciose codice și documente interesând publicațiunea nóstră ; le dăm loc în acest supliment la 1-a *Addenda*, intercalată de la pag. 197—224. Vor urma aŭ și unele corectiunĭ, după noile informațiunĭ ce am cules, și în fine se vor da *notele* după pilda urmată la *Cartea descălecăreĭ I-a.*

I.

Addenda la recensiunea Codicelor Costiniane. *Codicele Cretzulescu.* D. Profesor *Constantin Erbiceanu* în «*Revista teologică*» N. 16, din 10 August 1886, a publicat o dare de sémă despre un manuscript de cronice Costiniane. D-sa a susținut, sub impresiunea primuluĭ intusiasm, că acest codice era decopiat după originalul luĭ Miron Costin și că letopisețul cunoscut ca opera luĭ N. Costin, este tot de *Miron Costin.* Am mers anume la Iașĭ să luăm cunoscință directă de manuscrisul ce se află în posesiunea D-luĭ profesor Erbicénu. D-luĭ a avut colegialitatea —pentru care i aducem publice mulțămirĭ,— a ne încredința codicele pe 24 óre. Dăm aci analisa luĭ, după metóda ce am adoptat pentru recensiunea tuturor Codicelor studiate de noĭ (pag. 3—63).

Codicele D-luĭ Erbicénu este în 4° maricel, numerotate până la pagina 491 și după aceea nenumerotate 149 file și o pagină. La fine între aceste 149 file sunt patru file albe. Legătura : stil bisericesc, péle, din secolul al XVIII. Se vede că este legat maĭ târḑiŭ, căcĭ legătorul a tăiét unele nóte marginale scrise anterior legăreĭ.

Scriitoriul — data. Pe fila ultima a cronicei, legată, din erórea legătoruluĭ, la inceputul Codiceluĭ, se citésce : «*Și sosind cu scrisu până aicea cât s'aŭ agiuns aceste izvóde, iară de aicea înainte am scris până la acéste vremĭ după orânduiala izvódelor tot a luĭ Miron logofĕtul. Sfrîșit și luĭ D-luĭ laudă. În anul 7221 Iulie 25 ḑile. Și l'am propus eŭ Gheorghie logofĕțelul, al doilea stolnic, în cetatea*

Braşovuluĭ, la leat 7226 Ianuarie în 11». Aşia dar Gheorghie logofĕţelul aŭ scris cronicul sĕŭ la 1713. Cu tóte aceste se găsesc unele pagine scrise cu alt condeĭ. Aşia pagina a 2-a este scrisă de *Mateĭ Creţulesco* care aŭ posedat manuscrisul, precum se constată dintr'o însemnare stérsă, aflatóre în fruntea pagineĭ a 2-a, apoĭ la pag. 44 şi a uneĭ alteia de la pagina 72 şi de la pag. 101. De maĭ multe orĭ este pus sigiliul luĭ Mateĭ Creţulescu. Étă sigilul şi una din însemnărĭ :

Coprinderea :

Codicele coprinde :

1. *Predoslovia* adecă cuvêntarea dê'nteĭ : «Începutul ţĕrilor acestora...» De la pag. 1 la pag. 8. Este terminată cu aceste vorbe şi subsemnare :

«De tóte fericiĭ şi darurĭ de la D-ḑeŭ voitoriŭ :

2. pagina 9 albă.

3. pagina 10 : «*Istoriciĭ*». La partea de jos a acesteĭ pagine se află însemnarea : *De asupra începe fóia (cea următóre) să se facă pecetea ţĕreĭ Moldoveĭ.*

4. Pagina 11 : Cartea I-a *de neamul Moldovénilor.*

Acésta e lucrarea luĭ Miron Costin. La pag. 17 este pasagiul cunoscut: «*în casa nóstră*» când Miron Costin a grăit cu Episcopul Italian.

5. La pag. 37 este Capul V-le, materie din Capul VI de Miron Costin (pagina nóstră 411) începênd cu: «Mare dovédă némurilor...

6. La pag. 35 se întrerumpe cronica cu «*Predoslovia*» către cetitorĭ, de Miron Costin pusă la poemul: «*Viața lumeĭ*».

7. Urméză ca și în Codex Tocilescu (pag. nóstră 24): «*ințelesul stihurilor cum trebue să se citéscă*».

8. *Poemele* luĭ Miron Costin.

9. Apoĭ: *Înțelesul pildelor ce sînt în stihurĭ.*

10. Fiind rĕŭ legată scrierea, urméză abie acum cap. II: *Pentru împĕrăția Romuluĭ*, corespondênd întocmaĭ cu Cap II din cronica luĭ M. Costin; pag. nóstră 388).

11. Asemenea cap. III de la pag. 68 corespunde cu materia de la cap. III: de Dachia; la pag. nóstră 394.

12. Urméză: *Graiul soluluĭ tătăresc către Alexandru Makedon după ce aŭ sosit la Bahtre, la apa Donuluĭ, mergênd cu óste asupra Tătarilor, scosă din Quintu Curtius, care aŭ scos Alexandria ce adevĕrată.* (ca și în Codex Tocilescu) ; pag. nóstră, 24.

13. pag. 83, respunsurile luĭ Alexandru Makedon.

14. Epigrama preos. părinte Dosofteĭ proin Mitropolit Moldoveĭ. — (ca și în Codex Tocilescu); pag. nóstră 25.

Epigrafia S-tuluĭ Augustin credută de D. Erbicénu că este un poem deosebit, nu e de cât citațiune în fruntea Epigrameĭ către Mitropolitul Dosofteiŭ.

15. Urméză: *stihurĭ împrotiva zavistieĭ* ,la pagina 86.

16. Apoĭ pag. 88 cu roș: «*Létopiséțul țĕreĭ Moldoveĭ acum după isvóde scos cu porunca prea luminatuluĭ și înălțatuluĭ Domnuluĭ nostru Iω Neculae Mavrocordat V.V. cu mila luĭ Dumnedeŭ Domn și oblăduitoriŭ a tótă Moldovlahia, în anul de la zidirea lumeĭ 7221, iar de la nascerea luĭ Hrs. 1713 Mesița Octov. 20 dile, de Miron Costin care aŭ fost logofĕt mare în Moldova.*»

Acest titlu este identic cu acel de la fila 22 din Codex Tocilescu (vedĭ pag. nóstră 25).

17. De aci începe prefața croniculuĭ luĭ *Neculai Costin: Nime maĭ bine și maĭ pre scurt tótă desfătarea*».

Lotopisețul ce urméză este al Descălecareĭ I-a, cel scris de *N. Costin*. D. Erbicénu, repețim, a cădut în eróre atribuind lucrarea luĭ N. Costin tatăluĭ acestuia. Era de agiuns spre a evita erórea să observe la

pag. 194 vorbele în care N. Costin citéză pre tatăl sĕŭ Miron Costin : «cum scrie Miron logofĕtul....» Asemene la pag. 209 ḑice: *«în isvódele luĭ Miron Logofĕtul»*.

Codex Creţulescu coprinde apoĭ în pre Urechie şi se termină c domnia luĭ *Aron Vod*. Urméză la fine acéstă notă: «Şi sosind cu scrisu până aicea, cât s-aŭ agiuns acéste isvóde, iară de aicea înainte, aniĭ scrişĭ până la acéste vremĭ, după orânduéla izvódelor tot a luĭ Miron Logofĕtul. Sfîrşit şi luĭ Dumneḑeŭ laudă. În anul 7221 Iulie 25».

Filiaţiunea.

Din arĕtarea coprinsuluĭ se vede lămurit că codicele Creţulescu este o copie identică cu codex Tocilescu de la Muzeul din Bucurescĭ. Ea are asupra copieĭ luĭ *Stanciŭ Iereĭ de la Bis'rica Toţi Svinţiĭ*, o precădere de ḑece anĭ, decĭ este cu atâta maĭ preciósă. Copistul *Gheorghie Logofeţelu al 2-lea Stolnic* aŭ scris în *«cetatea Braşovuluĭ»* dar pare să fie din Creţulescĭ, căcĭ Mateĭ Creţulescu, a şters din subsemnarea luĭ Gheorghie vorbele **Б. ст҃wлн** şi aŭ scris vorba **Крє....лєщї** care se póte ceti destul de bine.

Codex Creţulescu este, cât privesce multe lucrărĭ ale luĭ M. C., de o filiaţiune directă.

Nu putem da însă variantele acestuĭ codice, faţă cu *Codex Tocilescu*, cacĭ nu ne stă la îndemână Codicele luĭ Gheorghiţă din Creţulescĭ.

Depositul.

Codicele a aparţinut luĭ Mateĭ Creţulescu, distins şi învĕţat boiar de la finea secoluluĭ al XVIII şi începutul celuĭ al XIX-lea. Peste 60 de locurĭ din codice, repeţim, conservă sigilul de inel al acestuĭ boiariŭ. În acest sigilŭ se véde inima cu săgeţĭ străbătută ce am găsit-o şi în sigiliul luĭ Radul Creţulescu, mare vornic pe la 1674 Noemvrie şi pe care îl reproducem aice. fiind fórfe precios căcĭ dă icóna întrégă a *Vorniculuĭ de ţéră* din Muntenia, la data acéstă înapoétă.

Maĭ târḑiŭ, codicele a aparţinut schituluĭ St. Neculai. Nu scim care e acel schit, al căruia sigil este pus pe pagina 11, cu data 1819.

Astă-ḑĭ Codicele Cretzulescu este în mânele D-luĭ profesor Erbiceanu, care sperăm că'l va ceda Academieĭ, spre a fi la un loc cu cele maĭ numeróse codice de acelaşĭ gen.

II. Un alt codice ce nu cunoscém când am imprimat primele cóle din acest volum este cel ce se conservă în biblioteca Universităţeĭ de la Cernăuţĭ.

De el mi-a amintit amicul meŭ, distinsul profesor al aceleĭ Universităţĭ D. Sbiera membru Academieĭ Române. Domnia sa a bine voit a mĭ procura ḑisul codice pe una oră.

Codicele Cerneuţian este copiat la 1844 de către *Stefan Isopescu teolog*. Comparând textele în scurtul timp cât am avut la mână *Codicele Cernăuţian*, m'am convins pe deplin că este o copie identică cu *Codex K Miclescensis*. Data cu totul modernă a copieĭ nu m'a obligat la adunarea variantelor şi nicĭ la un studiŭ maĭ amĕnunţit al codiceluĭ.

Observăm că am întrebat în tóte părţile în Bucovina, în Septembrie 1886, de se maĭ află vre un codice de cronice în mânile vre uneĭ familiĭ şi cu regret n'am aflat de cât negativ respuns!

NOTE

La pag. 43 Numele luĭ *Ilski* scriitorul a două Codice Z şi MM 'am aflat între membriĭ comisiuneĭ Austriace rânduite la luarea Bucovineĭ să cerceteze documintele de proprietate a tuturor moşiilor din Bucovina. Cele maĭ multe din procesurĭ verbale cu traducerĭ de urice de moşiĭ sunt subsemnate şi de Alexandru *Ilski.*—Veḑĭ bună-óră în *Tabular abschrift* N. 9. *lit. a.* despre schitul *Vısniţa.*

Eată cum subsemna :

Алеѯандрꙋ Илски-

Un Iordaki Ilski Clucer este trecut între boiariĭ carĭ sunt scutiţĭ de bir. Uricar T. VII pag. 384 la 1803 octobre.

*

Pag. 45. Cum că *Măzăreanul*, în care noĭ am fost ghicit pe un bărbat serios şi învĕţat, era în adevĕr aşia, ar puté dovedi numeróse documente din Bucovina. Noĭ dăm aice minunata *diplomă* ce liberéză Măzăreanul unuĭ scolar al sĕŭ din M-rea Putna, unde pe la 1778 dirigé o şcólă românéscă al căreia program este indicat de chiar diploma de maĭ jos :

«Smeritul archimandrit mŏnăstiriĭ Putneĭ Vartolomei (**Варѳоломе́й**) Mezeranul mădular academicesceĭ teologiĭ Chievuluĭ şi *indreptătoriŭ scólelor domnescĭ, episcopescĭ* şi *mŏnăstirescĭ* á Moldoveĭ; aşişderea eŭ Ilarion ieromonach, mădular a filosofilor Patmosuluĭ şi învĕţătoriŭ psaltichieĭ scólelor Moldavieĭ, dăm adeverinţă cu acéstă carte a nóstră, cum că tinerelul Ioan, fiul preotuluĭ Gheorghie Vasilievicĭ Bălăşescul de aice, s'aŭ ţinut în grija nóstră de la fiirea luĭ cea de 5 până acum la vîrsta luĭ cea de 12 anĭ şi s'aŭ învĕţat de noĭ şi prin a noştri vătajĭ a şcoliĭ de aice ciaslovul, psaltirea, octoicul, catehisul moldovenesce şi rusesce, alcătuirea scrisorilor moldovenesce, psaltichia după melodia grecească, gramatica, geografia cea tălmăcită de episcopul Amfilochie după Buffier, retorica, piatra evangelieĭ asupra despărţire bisericiĭ rĕsărituluĭ de a apusuluĭ, epistolia archiepiscopuluĭ Eughenie, istoria bisericeĭ după Esbie şi alţĭ istoricĭ de la începutul creştinătăţiĭ până la veacul al IX şi până la

soborul din Florentia, și scurtata teologie platonească, tóte bine, unele și de rost și cu înțelegere, și astăḑĭ cu voia tatăluĭ sĕŭ zis maĭ sus și a maiceĭ sale Anastasieĭ născută Gherle și cu blagoslovenia părinților duhovnicĭ Gherman și Zenovie, s'aŭ îmbrăcat în cinul monahiesc, și-i s'aŭ pus numele din cin Isaie. Așia décă și este el în vrîstă mică, dară în pricepere bun, îl afiorisăm noĭ pentru cinul ierodiaconieĭ, ca după aceea să fie și al doilea dascăl în școala de aice.

S'aŭ scris în mŏnăstirea Putna la 1 April 1778. L. S. episcopieĭ de Rădăuțĭ. Am vĕḑut, blagoslovim și întărim : semnat : **Доситеи Єпископ Рѫдѫѹцѹлѹй.**

L. S. céră tare	**Архимандрит Вардоломей Мазеран**
L.S.	**Іларион Іеромонах Мѫдѹларіо а философилор Патмосѹлѹй.**

*

La pag. 47, 246 și 430. Șincaĭ, repețim și aci, n'a cunoscut lămurit lucrarea luĭ *Miron Costin.* El confunde sub numele luĭ Miron Costin cronica luĭ Uréche și chiar adăogirile luĭ Neculai Costin, din prima Cronică. La pagina 256 tom II Șincaĭ, la aniĭ 1594 încă atribue luĭ Miron Costin citațiunea următóre :

«Din epistola acésta se vede că drept scrie Logofĕtul Miron ḑicând :» în anul 7103 aŭ venit Lobodă cu óste căzăcéscă și aŭ gonit pre Aron Vod din Scaun și aŭ ars têrgul Iașilor. Nicĭ greșésce Miron în an, pentru că. . . .»

Șincaĭ a cunoscut pre Piaseciŭ și'l citéză la diverse evenimente la care putea consulta pre M. Costin, deacă scrierea acestuia ĕĭ era cunoscută; așia bună óră la pag. 329 Tom II este citat *Piaseciŭ.*

Codicele Șincaian II. (pag. nóstră 49) ne arétă și maĭ limpede că Șincaĭ nu scié de ce estensiune e Cronica luĭ Miron Costin. La călcâiul manuscriptuluĭ sĕŭ, Șincaĭ scrie că : *«quod reliquum est de Vita Despotae descripsi ex alliis auctoribus, quia ex Mirone describendi tempus Viennae non habui.»* Apoĭ domnia luĭ *Despot Vod* nu o puté afla în *Miron Costin,* ci în *Ureche.*

Ceea ce scie Șincaĭ despre M. Costin o scrie în t. III pag. 161 Eată ce ḑice el la acest loc : «în anul acesta 1691 aŭ perit și Constantin (?) Miron Logofĕtul, scriitorul istorieĭ moldovenescĭ, pentru că s'aŭ sculat asupra luĭ Costantin Cantemir vrênd să pună Domn în locul luĭ pre frate sĕŭ Velicico, precum ḑice scriitorul viețeĭ luĭ C. Cantemir *(cap. 3)*; *dar rĕŭ lucra scriitorul acesta că vrea să facă*

pe Miron a fi din némul sêrbesc, pentru că Mironescii încă pe vremea luĭ Aron Vod, pe la 1594, era boerĭ, boerĭ de frunte în Moldova ; iar acéstă bine o ḑice, că Constantin Miron aŭ fost om învĕţat şi că dintru boeriĭ moldovenescĭ elŭ şi-aŭ trimis întâiaşĭ dată feciorii în ţĕrĭ streine ca să înveţe şi ca să se procopséscă.»

*

La pag. 281.

Nu sunt uniciĭ scriitorĭ ceştĭ aduşĭ până aicĭ, carĭ aŭ avut cunoscinţă de Miron Costin. Numele Costinilor aŭ ajuns şi la *Hamer.* In tomul al XIII al istorieĭ otomane (edit. francesă din Paris 1839), ḑice: «Cet episode est raconté par *Costin Nicolas le jeune, le Khaw endemir de Moldavie, comme son oncle (?) Myron en était le Mirkewen.*

Sultzer citéză pre Miron la pag. 374 (T. II) dar numaĭ în treacăt, aşia ḑicênd, în pasagiul : *Wen Mirons Moldawischer Kronick zu trauen ist, so trugen die alte boyaren in der Moldau (Warum nicht auch in der Walachey?) ehemals die sogenanten Tschakelhauben, oder spitzhüte von Filz....* etc. — (Geschichte des Transalpinischen Daciens. Wien 1782).

Adenda II la pag. 63—66.

Pag. 66. Continuând cu cercetările de documinte am maĭ dat de un fórte însemnat numĕr de acte purtând semnatura vreunuĭ Costin, séŭ interesând, direct orĭ indirect biografia lor. Principalele deposite cercetate în urmă sunt :

1. Douĕ lăḑĭ aflate în beciurile metropolieĭ de la Iaşĭ şi gracios puse în cercetarea nóstră de În. P. S. metropolit al Moldoveĭ şi Suceveĭ D. D. Iosif, căruia aducem aci viĭ mulţămirĭ.

După ce câteva septemânĭ muncind la alegerea acelor urice, semnalarăm esistenţa şi însemnătatea lor, D. *prof. Erbiceanu* aŭ creḑut bine să şi publice din ele, ca proprie descoperire, in o gazetă de *teologie...* Publicarea aceasta *crampeétă* nu folosesce istorieĭ, căcĭ s'a făcut şi cu multe erorĭ, după ce nu era îngăduită nicĭ de colegialitate.

2. Documintele Ciocănaşilor de la Târgul Ocneĭ după condica ce păstréză amicul nostru D. Metaxa.

3. Actele din grefa tribunaluluĭ Dorohoĭ. Mulţămirile nóstre zelosuluĭ pentru istorie Domn Galeri, grefierul tribunaluluĭ acestuia.

4. Actele intrate în Academie, prin neobosita staruinţă a D-luĭ ecretar general al eĭ.

5. Documinte de moşiĭ împrumutate de D. Senator Pruncul fost prefect de Iaşĭ.

6. Documinte de moşiĭ împrumutate de D. avocat şi deputat Strascu, din Roman.

Şi D-luĭ Pruncul şi D-luĭ Străjescu aducem aci publice mulţămirĭ.

7. Asemene mulţămirĭ aducem d-luĭ senator Giuvara, pentru că ne-aŭ permis a studia documentele sale de moşiĭ.

8. Arhivul Metropolieĭ din Cernăuţĭ ne aŭ dat maĭ multe copiĭ preciόse. Eminenţeĭ sale D-luĭ Morariu admirabilului bărbat care dirige cu atâta înţelepciune biserica română din Bucovina, esprimăm aci recunoscinţa nόstră.

9. Arhivul bogat al Direcţiuneĭ funduluĭ religionar din Cernăuţĭ, graţie buneĭ-voinţe a D luĭ D. Ţurcan arhivistul aceteĭ frumόse instituţiunĭ.

10. Arhivul tabuleĭ ţereĭ, instituţiune care regretăm că nu esistă şi pentru ţéra nόstră.

11. Câte-va documinte de la D. Doctorand Popovicĭ, june învĕţat care promite frumόsă contribuţiune la istoria patrieĭ cu lucrările sale.

12. Unele documinte prestate de la tribunalul de Cernăuţĭ prin buna-voinţă a D-luĭ Timinski, căruia asemenea arĕtăm aci, gratitudinea nόstră.

13. Documintele în parte a M-reĭ Suceviţa împrumutate de la sf. sa D. arhimandrit Călinescu.

14. Documentele moşieĭ *Zorileniĭ*, a M. Séle Regeluĭ.

15. Documintele particulare a ilustrelor familiĭ bucovinene: Stircea, Vasilco, Goian, şi ale ultimelor vlăstare din Miron Costin, locuind chiar la moşia strămoşéscă la Sepiniţĭ. Nu pot nara aci emoţiunea ce am simţit, intrând în frumόsa Villa de la Sepiniţĭ şi fiind gracios primit de D-na Baronésa Vasilco, născută Costin, de D-ra Costin nepόta D-neĭ Baronésa şi de junele Domn Demetrie Costin!

In cercetările nόstre din Bucovina, am fost agiutat în *primo loco*, de unul din boiariĭ ceĭ maĭ inteligenţĭ şi maĭ bunĭ românĭ, D. Dr. Zotta, deputat în dieta de la Viena. Via nόstră recunoscinţă simpaticuluĭ şi învĕţatuluĭ nostru amic D. Dr. Zotta!

Un june de mult viitor, doctorând în teologie şi în drept, D. Danilescu, autor a câtor-va bune lucrărĭ publicate în «*Candela*» încă aŭ drept la iubirea nόstră pentru că ne-a fost călăuză în multe case românescĭ din Cernăuţĭ.

Din aceste diverse sorginţĭ aducem la acest loc, estrase orĭ copiĭ

(după nevoie) de acele documinte proprii a completa lucrarea nóstră de la pagina 68 până la pag. 224.

Eată-le :

1546. — Arhiva fondului religios. — Bucovina (Cernăuţi). — *Letopisețul din fascic. 61 lit.* **D.** — Perg. mare. *Petru VV.* — Huşi. — 7054. Maĭ 27. — Logofĕtul Mateaşĭ. — Diac Dumitru Vascanovicĭ. — Sigil mare aprópe întreg conservat : † печать іѡ Петра воевода —....дар земли Молдавскои. (M-rea Moldoviţa). Egumenul Avramie mosia Berkeşescĭ pe apa Moldoveĭ şi o móră pe Topoliţa. cumpĕrat satul de la *Corlat*, cu uric de la *tatăl nostru Stefan VV.* (ѡнмал ѡт родителѣ гедами Стефана Кѡевода). Se întăresce acéstă moşie Monăstireĭ Moldoviţa în hotarele vechĭ.

Credinţa: fiilor sĕĭ Iliaş. Stefan Constantin. *Boerii*: Efrem Huru. Borci Vornic (Борчи). Petru Крзковічь, Sturza şi **М о г и л а** Pârcălab Hotin. Danciul Huru şi *Miron* (Мирона) pârcălab de Némţ; Sandru şi Tampea pârcălab de Novograd; Petru Varticov portar Suceveĭ, **Ю р і а** spătar, Dan Visternic Hrăbora Postelnic, Trif Hamza, Pătrascu Clasnic, Negul Stolnic. *Placsi* comis şi credinţa tuturor, etc

Urméză apelul la domniĭ viitorĭ şi blăstemul. (Traducere germană de *Iohan Marcinkievici).*

—Anul 1622 (7130) Aprilie 1.—Cu mila luĭ Dumneḑeŭ noĭ Stefan Tomşa Voevod Domnul ţĕriĭ Moldavieĭ. Facem scire cu acest hrisov al nostru tuturor, care pre dênsul va căuta saŭ cetindu-se va auḑi. Fiind că acest adevĕrat şi credincios, sluga nóstră, Vasilie Roşca Stolnicul, ne-aŭ slujit nóuĕ, cu dréptă şi credinciósă slujbă, pentru aceea şi noĭ, vĕḑênd a luĭ dréptă şi credinciósă slujbă ce ne-aŭ slujit nóuĕ şi ţĕriĭ nóstre, l'am miluit pre dênsul de la noĭ, in pămêntul nostru al Moldavieĭ, cu un sat anume Berbeştiĭ ce-'l în ţin. Cârligăturiĭ, cu heleşteae şi cu loc de mori. pre acel pîrîŭ. Care acel sat de maĭ sus scris, aŭ fost dréptă cumpĕrătură luĭ Balica Hĕtmanul şi l'aŭ prăpădit în a sa hainie, atuncea când s'aŭ rĕdicat el cu mulţime multă de óste Leşéscă, şi cu Constantin Vodă, asupra Domnieĭ méle, şi asupra skiptruluĭ cinstituluĭ împĕrat, şi mare rĕsboĭ făcênd cu dênşiĭ la apa Jijieĭ, prea-milostivul Dumneḑeŭ i-aŭ dat pre dênşiĭ subt sabia Domnieĭ mele, unde şi óseIe lor zac faţă, întru vecĭnică mărturie. Pentru aceea dar să fie luĭ de la noĭ uric şi ocină şi danie şi miluire, cu tot venitul, luĭ şi copiilor luĭ şi nepoţilor i strănepoţilor luĭ, şi a tot némuluĭ luĭ, ce i se va alege maĭ de aprópe, ne răşuit nicĭ o dineórà în vecĭ. Iară hotarul satuluĭ de maĭ sus scris, să fie despre tóte părţile după hotarĕle sale cele vechĭ, pe unde aŭ umblat din veac. Iar la acésta este credinţa domnieĭ mele a maĭ sus scrisuluĭ noĭ Stefan Tomşa Voevod şi credinţa boierilor noştriĭ : credinţa dumisale Costin Roşca vel Vornic de ţéra de gios. Credinţa dumisale Dumitru Stefan vel Vornic de ţéra de sus. Credinţa domnielor-sale Mustéţă şi Ciogolea Părcălabiĭ de Hotin. Credinţa domnielor-sale Nicolaĭ şi Ionaşco Pârcălabiĭ de Nìamţ. Credinţa domnielor-sale Panaite şi Calcea, Pârcălabiĭ de Roman. Credinţa dumi-sale Miron Barnovschi Hĕtman şi Pârcălab Sucéveĭ. Credinţa dumi-sale Gheorghie vel Postelnic. Credinţa dumi-sale . . . . Spătar. Credinţa dumisale Apostol Paharnic. Credinţa dumi-sale Dumitraşco Stolnic. Credinţa dumi-sale Mihalache Visternic. Credinţa dumi-sale Ioan Comis şi credinţa tutu-

ror boīarilor noştriĭ, a marilor şi miciĭ. Iar după viaţa nóstră şi domnie, cine va fi Domn din copiiĭ noştriĭ, séŭ din némul nostru, séŭ iarăşĭ pe cine'l va alege Dumneḑeŭ a fi Domn ţereĭ Moldoveĭ, acela să nu'ĭ strice luĭ a nóstră danie şi miluire, ce maĭ vârtos să'ĭ dée şi să'ĭ întăréscă, căcĭ că'ĭ iaste luĭ dréptă danie şi miluire, pentru a luĭ dréptă şi credincĭósă slujbă, ce ne-aŭ slujit nóuĕ şi ţĕriĭ nóstre. Iar cine s'ar ispiti să strice a nóstră danie, şi miluire şi aşeḑare, pre unul ca acela să'l strice Domnul Dumneḑeŭ cu mânia sa, ca praful din tóte încheeturile şi cóstele şi cu vînḑĕtorul Iuda şi cu Arie şi cu necredincĭoşiĭ jidovĭ, carĭ aŭ strigat asupra luĭ Hst.: sângele luĭ asupra lor şi asupra copiilor lor; să fie blăstemat de Domnul Dumneḑeŭ şi de д҃ Evanghelişti, şi de т҃ні S-ţĭ Părinţĭ ce aŭ fost la Nichea şi de toţĭ Sfinţiĭ, şi să aibă parte cu Iuda, în cea fără de sfârşit şi vecĭnică muncă, amin. Iar pentru maĭ mare tărie şi întăritură celor scrise maĭ sus, am poruncit cinstituluĭ şi credincĭosuluĭ boĭariuluĭ nostru dumi sale luĭ Ionaşco Gheanghea vel Logofĕt să-s' scrie, şi a nóstră pecéte să o lége, cătră acest adevĕrat Hrisov al nostru. — In Iaşĭ: aŭ scris Dumitru, la anul 7130 Aprilie 1. iscălit: Stefan Voevod.

(Pecétea Gospod legată.)

(Suret din 1844).

*

— Anul 7135 Fevruare 24. (1627). — Zapisul luĭ Vornicul Lupul; vinde luĭ Barnovschi Moghila VV. satul Derbesciĭ. — In limba română. — Iaşĭ. — Semnăturĭ: Lupul vel-Vornic. — Fol mic. — Archiva Metropolieĭ de la Iaşĭ. — «Eto Az Lupul vel Dvornic gorneaĭ zemli daŭ scire şi mărturisesc cu scrisórea mea de rândul satuluĭ *Derbeştiĭ* ce este în ţinutul Cârligătureĭ, care sat fost-aŭ dat de *rĕpoosatul* Stefan Vodă Tomşia Dumnéḑeŭ 'l pomenéscă, luĭ Vasilie Roscăi Vornicul şi Vasilie Rosca fostu-l'aŭ zălogit la mine derept 270 leĭ, care sat fost-aŭ diréptă cumpĕrătură Balicăĭ Hĕtmanul Dumneḑeŭ îl pomenéscă. Intre aceea Măria sa domnul nostru іѡ҃ Miron Barnovski Moghila Voevoda hiind de o casă şi de un sânge cu Balica Hĕtmanul n'aŭ vrut se lase moşia dumisale pre *mânele* altora ci aŭ *scumpĕratu o* şi'mĭ aŭ dat în *mânule* méle dinaintea divanuluĭ aceĭ 270 de leĭ şi dreasele de dare şi de miluire ce aŭ avut Vasilie Roşca de la Stefan Vodă (кодж) şi de la Radu Vodă (кодж) încă le am dat în măna Măriei sale luĭ Vodă. Acésta scriem şi mărturisim şi maĭ pre mare credinţă io însumĭ am scris şi am şi pecetluit ca *să se* scie».

U. Iaş. Fev. 24. — 7135

*

— Anul 1634 (7142) Martie 8. — Zapis. — In limba slavonă. — Iaşĭ. — Ghianghea vel *Logofĕt. Cehan Vornic.* Костин Хетман cu sigilul sĕŭ, *Grama Stol. D. Şoldan* vel Spătar. *D. Buhuş* vel Visternic. *Fortuna* vel Post. *Teutul* vtori Logofĕt. Lupul Prăjescu Clucer. Mierăuţi vel Sulg. Vasile Roşca vel Jitnicer. G. Roşca Visternic. Pĕtraşco Ciogolea Log. *(sigil frumos.)* Neniul Gavril. Mirce Vornicĭ Glotnicĭ. — fol. mic (o fóie) — Arch. stat. Buc. Episc. Huşi. Pachet N. 28.

Сеѡ҃у Бѡмжі Гианґѣ великій логоѳет й Иѡнашкѡ Чехан великій дворник нижнѣи земли й КОСТИН ХЕТМАН й пржкалаб Сѫчавскій, й Дѫмитрашкѡ Шѡлдан вел спатар, й Дѫмитрашко Бѫхѫш вел вистерник й Фѡртѫна вел пѡстелник й Грама вел столник й Тѫтѫл вторїи логофет й Лѫпѫл Пржжескѫл клѫчар, й Мїерѫѫцѫ вел сѫлџар, й Василїе Рошка

вел житничар, и Георгіе Рошка вистѣрник, и Пътрашко Чоголѣ логофѣт, и Нѣнюл и Гаврил Мирка дворнинци Глотничи, и иних болѣрин воинии прѣднїи от двор гсподнъ его маст. свѣдателство̂м како прїидошѣ прѣднами, Гаврилашко Симинчан8л и жителница ег. аница дъщра стоіки бив армаш и Кнѣгини его ивані, поіх добріи волн неким непонѹждении присѣлоханин, и продалі их права очинна и кѹпежнию, от исписоче за кѹпежнію что и мал оціи Стоіка бив армаш и кнѣ(*sic*) его Иванѣ от Еремія воевода и от снъ его Костантин воевода и от Ѹрик за потврьждені от Радѹл воевода Михнѣ, всѣ частиих елико из верет от селю бръднчеіщи съ мѣсто застав и за мани Ѹ потоцѣ красни, от вишнаѧ поломина селю; тѣх Продал нашемѹ вѣрномѹ болѣрин Стрът8лат второмѹ чашник ради (1 с alb) Ѹги пиѕи добрих. и за платилим іспъхнию. тѣм ради от нас ищеж сътворихом сіѧ наш писаніе... бъіти им за вѣрност доволѣ сътворит себѣ навѣреніе Гпдскиих и на велика вѣръ подписахом и нашиих печати приложихом къ семѹ истинномѹ листѹ нашемѹ да сзнает.

Ѹ іас лт зрмв марг. и дн҃и.

*

— Anul 7146, Martie 22. (1638) Domnul Vasile VV. - Pergament mare, uric. în limba Slavă.— Iaşĭ.— Semnăturĭ : *Vasilie Vod.* Gavrilaşĭ Matiaş vel logofĕt. *Diac* : Ionaşco *Manjea.* — Sigiliul atĕrnat dar lipsesce. — Arch. Stat. Bucurescĭ M-rea Pàng. pach. Nr. III. Intăritură pe Branişte, Ivănescĭ şi viĭ. Credinţa fiiuluĭ luĭ Vodă : Ioan VV. Din boiarĭ : Dumitraşco Şoldan vel Vornic Dolnăĭ-Zemli ; Petriceico vel Vornic gorn zemli ; Popescul Pârcălab Hotinuluĭ. Gavriil Hĕtman şi pârcălabul Suceveĭ. **Gligorie Ureake** *Spătar.* — Apostol Catargiŭ Postelnic. Toma Stoln. Palade Visternic. — *Velicico Comis.* (Nu credem că era Velicico Costin Comis la 1638).

*

—Anul 7155, 15 Aprilie. (1647) uric din Iaşĭ.—Semnăturĭ : Toderaşco Iacovache vel Logofĕt. Diac : Dumitraşco *Velcfi* (?) — Doc. M-reĭ Putna. a metrop. Bucovineĭ, pre limba germană tradus; întabulat la No. 100 din tabula Bucovineĭ. — Pomenesce de Varlaam Mitropolitul Suceaveĭ, Atanasie Episcop de Roman, — Teofan de Rădăuţĭ, Ghedeon de Huşĭ.

Credinţa fiilor sĕĭ : Stefan Voivod, Ion Voivod, Alexandru VV — Gregorie Uréke Vornic ţĕreĭ de gios — Gavriil Hĕtman — Toma Vornicul - Teodor Petriceico (Petrischica) Pĕrcălab de Hotin. Stefan Boul şi Damaschin Pĕrcălab de Neamţ. Iurga Postelnic. Stefan Gheorghe Pahar. — Gheorghe Spătar. Iorgakie Visternic — Ghica Stolnic. — **Costin** Comis.

*

— 7155 (1647) Iuliŭ 13. – Trad. în l. germană a unuĭ uric de la Vasilie Vod. Contras de Toderaşco Vel Logof. — Dat din Suceava pentru moşia Pungeştiĭ : «*Welche des Isac Balika ware mit allen einhürften d. gross Vistierniken Iordake*». Moşia o vinde Safta «Ehrgemahlin des *Scholtus* mit ihrem Söhne Andrieş dan mit ihrem Brudere Ioachim *Miron*, und Nicolae Kindere des Dumitraşco » Eĭ vênd luĭ Iordake Vistierul moşia din Distr. Suceveĭ «und auf sie von ihrem Grossvater Isaac Balika Hatman Gehalten». — Din tabula Bucovineĭ N. 5106/84.

*

— Anul 1657 (7165), Fevruare(?) . . . Sub domnia luĭ Gheorghe Stefan – Zapis. In limba română. -- Semnăturĭ : Boiarĭ maĭ mulţĭ ca martorĭ. Intre eĭ **Miron Costin ce aŭ fost Sulger.**—Colecţia Metropolieĭ din Iaşĭ.—Zapisul luĭ Dumitraşco

Malaio feciorul luĭ Alesandru Malaio nepot de fie luĭ Costea Buçoc ce aŭ fost Vornic mare. Vinde o siliştе anume Piscaniĭ pe Prut în ţinutul Iaşilor, cu toate hotarele pre «unde aŭ ţinut şi moşul meŭ Costea Buçok Vornicul şi Stroici din hotarul Tămnăsénilor...» O vinde luĭ Neculaĭ Buhuşĭ Clucerul cel mare şi jupânesei d-sale Aniţa «pentru că am întrebat de tóte rudele mele să cumpere acé moşie şi nime n'a vrut să cumpere, iar D-luĭ Neculaĭ Buhuşĭ fiind de sàmenţia nóstră s'aŭ sculat şi ni aŭ plătit aceştĭ banĭ (300 leĭ), dinaintea D-luĭ Miron Ciogolea ce aŭ fost Clucer mare şi Ioniţă Popescul Sulgerul cel mare, şi Andreiaşĭ Serdarul cel mare şi Neniul Logofĕt al treile şi Savin ce aŭ fost Logofĕt şi Toderaşco Rusul Postelnic şi Şoldan Jitnicerиŭ şi Toderaşco Iordake Postelnic şi **Miron Costin** (*sic*) *ce aŭ fost Sulgériŭ* şi Alexandru *Costin Vornicul de glótă* şi Bejan Gheuca Vornic şi Roşca Vornic, şi Rugină Vornic.

Scris de Vasilie Corlat

*

Cu uricul de la Iaşĭ 7165, febr. 15 contras. de Ionaşco Rusul Vel logofĕt, scris de Corlat în slavonesce, Gheorghe Stefan întăresce vîndarea de maĭ sus.

Sigil mare alb din 1653 avĕnd şi data (7161).

*

— Anul 1657 (7165) Februarie 25. Zapis. — Dabija mare Vornic de ţéra de sus schimbă ocina cu Neculaĭ Buhuş al 3-lea logofĕt. — **Iaşĭ**. — Intre subsemnaţĭ : *Alexandru Costin*. — Cu uricul din 7165, febr. *Gh. Stefan VV* întăresce vîndarea de sus. fol. măricel.

Contrasemnat. *Ionaşco Rusul Vel Logofĕt*. — Scris de *Kirilă*. Sigil alb mare cu data 1653. — Archiva Metropolieĭ din *Iaşĭ* Documentele moşieĭ Tămăşeniĭ.

In faţa luĭ Ionaşco Rusul marele logofet, Stefan Boul mare Vornic de ţéra de jos. Vasilie Hetmanul şi Pârcălab Suceveĭ, Gregorie Rusul marele Spătar şi Solomon Bârlădénul marele Visternic şi Dariŭ marele Comis şi Miron Ciogolea marele Clucer şi Costaşco Moţoc marele Sulger şi Pavel Albota Jitnicer şi Ioniţă Prăjescul vtorie Visternic şi Toderaşco Jora Sulger şi Şoldan Jitnicerul şi Toader Prăjescul Clucer şi Roşca şi Constantin şi *Alexandru Costin* şi Beldiman şi Mirăuţĭ Vornicĭ de glóta.

Intre subscrierĭ nu aflam pre Alexandru Costin deşĭ e citat.

*

— Anul 1661 (7170), Decembre 30.— Domnia luĭ Eustrate Dabija Vod. — Uric în limba română. - Iaşĭ. — Semnăturĭ : Racoviţă Cehan Vel-Logofĕt iscal. *Diac* : Gligore — Sigiliŭ stricat — folio măricel — Colecţiunea în màna d-luĭ senator Gherghel, la 1886. — Gavril Bräescu a adus un zapis de la maĭca sa Gafiţa Brăiasca, fata Ieremieĭ, nepóta luĭ Greg. Talpă, făcut înaintea maĭ multor boĭarĭ între carĭ şi *Miron Costin pârcălabul*, arĕtând împărţiala făcută de Brăiasca în moşia Brăesciĭ şi Ciabrâul şi a uneĭ viĭ de la Cotnarĭ, maĭ ales în favórea luĭ Gavril Brăescu, ca s'o îngrijéscă după mórte. Acest zapis îl întăresce Eustratie Voevod.

*

— Anul 1662 (7170) Mart. 12. — Zapis. — In limba română. — Iaşĭ. — Inaintea maĭ multor boiariĭ, între carĭ Racoviţ Cehan Vel Logof. — Toma Cantacuzin vel Vornic D. Z. — Ilie Şeptiliciĭ vel Vor. vişn z. Nicolae Racoviţ Het. Pârcălab Su-

ceveĭ. ***Alexandru Costin*** vel ***Posteln.*** Solomon Bărlădean vel Vist. *Diac:* Tiron ce aŭ fost Părcălab. — Col. Mitrop. Iașĭ. — Ursakie mare Vameș și aĭ sĕĭ toțĭ feciorĭ luĭ Gheorghie Hĕtmanul, nepot luĭ Vasilie Vod. pentru miceĭ datoriĭ.

*

Anul 7170 Maĭ. — In documentele Tabeleĭ aflăm istoria Satuluĭ Sipernițĭ (Schiprnitza).

Estragem de aci aceste liniĭ.

Es erschien daher aus besehene . . . . . die Frau Ilinka Moticzasa nachdem ihr mann Namens Iuonitza Kostin alias Mutenko genant seit dem russichen Kriege her unverwant sey und diese hat mann nach abgelegten li ..... gefragt : 1. Ob ihr Mann ein Bojar oder Mazil sei ?

R. Ihr mann seye ein Enkel von dem gross Hetmann Miron von der Familie Movilestiae fürst Kostinestie genant und sie seyen in der Moldaŭ immer freye leute gewesen.

Într. Cum stăpânesce Șipenița ?

R. Dieses Dorf Șepenit sey ihr Mann aus der Verlassenschaft seines Gross vater Miron Gross Hetman endlich zu gestatten, dise Güter sitzen unter seinen-Kinder vertheilt worden und auf diese. . . . . hate er dieses Dorf aus dem ver lassenchaft bekommen.

Iscălit Alexandru Ilski asesor Comisiuneĭ de întabulare la 1782.

In dosarul: Continuatum Litzmann den 8, sten May 1782 pag. 181, este moșia Lujănĭ. La acesta e un document alipit, următoriul:

Istrate Dabija V...... Es wird vor uns und unseren Moldavischen grossen und Kleinen Bojaren unser diener Hr Dumitrașco Iepure geweser Pärkălab zu Soroka, dann der Melisian Teban geweser Părcălab von Putna und der Paos von Zlatau, wie auch andere ihre Befreunde wahren, und haben einem Process mit unseren Bojaren Miron Kostin Părkălab von Hotin wegen den Dorf Lujani und Șepenit welche in den Cernovizer District liegen geführt, worgebracht : das diese 2 Dörter den Vituld zugehöret haben solten. von dem er abstamen und haben auch einige Documenten von den Fürst. Iliaș, alter Stefan, und von dem Erimia, dan auch von dem Fürsten Alexander Sohn des Irimia vorgewesen; der *Miron Kostin* aber hat hingegen vorgethan das die obgedachte 2 Dörfer Lujanĭ und Șepenitz zwar eine kurtze Zeit da das Land bevölkert worden ist, dem Witold zugehöret haben, von 80 Iahren aber sind selbe auf den *Movilești* gefallen, und hat welche der Fürst Ieremia Movila auch in seinem besitz gehabt ; von Movila Fürsten aber sind sie auf den Balika Hatman der von dem Movilestien herstamet, gefalen. Dieser Balica hat die obgedachte 2 Dörfer auch bis zu seiner Enthauptung besietzt; nach dieser Enthauptung aber sind sie seinen Erben unterblieben gleich wie der Miron Kostin auch die Documenten dieser familie vorgewisen hat, aus welchen zu ersehen gewesen, dass die Ehefrau des Miron Kostin die nächste verwandte des Balika Hatman gewesen ; so mit sind selbe von dem Movilești auch sie als ein gerähtes Eigenthum vorfallen. Daher haben auch unser Herlichkeit mit dem gantzen Rath die Erkunde des Iliaș und Stefan Fürsten sehr genau untersucht, und befunden, dass solche kraftloss sind ; die Erkund aber des Fürsten Irimia Movila ohne unter verfert gt und das alle übrige Documenten ungiltig sind, in gleichen auch die Urkunde des Alexander, Irimia Movila

Woievoden und zwar weil er wieder ins Regirung weder pfanen von den Kayser gehabt hat. Dero selten hate auch unsere Herlicchkeit unserer Diener den Dumitraşco Iepure, Melisian Teban, Paos von Zlator, und den übrigen ihren befreunden den Process abgesprohen, und alle Documente so sie über die gedachte 2 Dörfer Lujan und Şepenitz gehabt, abgenohmen, und bei gegen den Miron Kostin pârcălab von Hotin, solche als gerechts Eigenthümer und *moşie* mit allen Einkünften auf ewig bestättigt, mit der Bemerkung dass wenn nach der Zeit einige Documenten in Vorschein kommen solten, selbe nichts geglaubet, sondern zerissen werden sollen; auch soll keiner nicht mehr deswegen ein Process führen, und ein andere soll sich darin nicht mischen. Selbs der Fürst hat es «poruncit»

12 Maĭ 7170

Istrate Dabija W.

Diac: Tiron

Pe dos:

Fürstlicher *Urik*

womit der Miron Kostin die Dörfer Loschen und Schepenize wieder den Dumitraschko Iepure und dessen Befreuenden erhalten hat.

*

— Anul 1663 Ianuar 4. — Noĭ Eustratie. . . . din mila luĭ Dumnezeŭ . . . . . al Moldoveĭ, facem prin . . . . . . tuturora, cariĭ vor ceti, séŭ vor audi cetind, cunoscut, că: aŭ venit înaintea Domnieĭ Nóstre, şi a boiarilor marĭ şi micĭ moldovenĭ, egumenul şi întregul sobor din sânta mănăstire Homor, unde se serbéză înnălţarea a Prea fericiteĭ Născĕtóre de Dumnedeŭ fecióră şi ne-aŭ adus urice date de antecesoriĭ noştri precum: de la Stefan, de la cela-l-alt Stefan şi de la Voevodul Alexandru, şi s'aŭ jăluit, că aŭ avut pagubă pe timpul când hetmanul Timusz Chmilnenski împreună cu tótă óstea şi cu Cazaciĭ aŭ fost venit la oraşul nostru Sucéva şi aŭ purtat resbel împreună cu Voevodul George Stefan, în contra Ungurilor; şi aŭ rugat, ca să se dee Sf-teĭ mŏnăstireĭ şi să se întărécă documentele aceloa privitóre la averea eĭ moştenită şi din danie precum satul Drăgoşescĭ, acum numit Mihăilescĭ pe malul Bachluiuluĭ (în districtul Cârlegătureĭ) împreună cu locul, spre zidirea uneĭ morĭ pe apa Bachluiuluĭ, carele 'i-a fost dăruit de Dan, Portarul Suceveĭ şi de soţia luĭ, Theodosia, fiica Marieĭ a nepóteĭ Spătaruluĭ Cozma, în puterea uriculuĭ primit de la Voevodul Alexandru; apoĭ la a patra parte din jumătatea satuluĭ Băieşescĭ, ce zace pe malul Moldoveĭ, dat sf. mŏnăstirĭ prin acelaşĭ uric, de Dan, ca o danie legitimă; apoĭ la locul pentru treĭ case în satul Băişescĭ pe malul Moldoveĭ, dăruit tot de către Portarul Suceveĭ prin acelaşĭ uric; maĭ departe, la satul numit Dwornyczany, Stawczany şi Hlodyany sub înalta pădure de stejarĭ (Wysokaja Dubrova); apoĭ la satul Brateszczy şi Dianyszerwo-Dworyszosy, de asupra Soloneţuluĭ, conform uriculuĭ dat de Stefan Voevod; apoĭ la un loc... *(lacună)* numit Oriohov şi la dóuĕ văĭ lângă el (Szmodolhi) numite Byszelele şi Crutenetrul, la valea luĭ Orychow, numită Topyliana împreună cu tóte lacurile lângă Orychow, conform aceluiaşĭ uric; maĭ departe la a treia parte a satuluĭ Baiszeszczy, dăruită mŏnăstireĭ de Zurzu Gumennyk; apoĭ la a treia parte din oraşul Ohneleny împreună cu morile şi locurile pentru morĭ pe riul Toplica aprópe de locul de trecere lângă Toderescĭ, dăruită tocma de Zurzu Gumennyk. . . . .
. . . .

împreună cu fĕnaţele, câmpiile şi pădurile şi cu tóte veniturile, ce le-a vêndut cu preţ de 80 de talerĭ mŏnăstireĭ malca Huhoroje, conform uriculuĭ arĕtat nóuă de la repaosatul Vasilie Voevod, a dat Domnia Nóstră încă o prisacă pentru albine la Botne, la Cortescĭ şi la Bohotyn, apoĭ cea-l-altă numită Covasna şi Ostra, cum şi Slatina, care loc a fost deja maĭ 'nainte dăruit mŏnăstireĭ în puterea unuĭ uric dat de Stefan Voevod; apoĭ o prisacă pentru albine lângă rîul Vasluiŭ, numită Zlataja Roja împreună cu locul pentru treĭ case şi cu fĕneţele. — Domnia Nóstră dă şi întăresce sf. mŏnăstirĭ Homor şi pre legitimiĭ sĕĭ supuşĭ ţiganĭ, anume: pre strănepotul luĭ Danciul, pre Simon şi pre fratele luĭ Ión împreună cu femeile şi copiiĭ lor; apoĭ pre surorile şi fraţiĭ lor, nepoţiĭ luĭ Danciul, pre Byzat cu femee şi copiĭ, apoĭ şi pre strănepoţiĭ luĭ Danciul, pre Vasilie şi pre fratele sĕŭ Grigorie, împreună cu femeile lor, cu copiiĭ şi cu surorile lor Iohanna şi Helena, cât şi copiiĭ lor, tocmaĭ strănepoţiĭ luĭ Danciul; apoĭ . . . . . . pre Theodor. . . . . cu copiiĭ; apoĭ . . . . . . Kelsia cu femeea şi copiiĭ luĭ; apoĭ pre strănepotul luĭ Tocşa, Beleka, pre Andronic, fratele sĕŭ Simon şi pre Procop împreună cu femeile şi copiiĭ lor; apoĭ pre strănepotul luĭ Borna, pre Sava, cum şi pre fiul acestuia Stefan. — Tot ce-ĭ însemnat maĭ sus, să fie sf. mŏnăstirĭ Homor, unde se serbéză Înnălţarea a Prea ficiteĭ fecióre Maria şi Născĕtóreĭ de Dumnezeŭ, împreună cu tóte veniturile, uric tot-d'auna permanent şi nerăşuit în vecĭ Hotarele sus numitelor sate şi prisăcĭ, să fie aceleaşĭ ce există din vechime, cum şi hotarele satuluĭ Drăgoşescĭ, acum Mihăilescĭ numit, carele zace împreună cu morile lângă rîul Bahlui, în districtul Carlegătureĭ; tot aşia şi hotarele a patreĭ părţĭ de jos din jumătatea satuluĭ Baieşescĭ ce zace lângă rîul Moldova; asemene şi ale loculuĭ spre zidirea a treĭ case, precum şi a satuluĭ Dwornyczany sub pădurea înaltă de stejarĭ (pod wysokoju Dubrowoju), ale satuluĭ Stawczany, Hlodiany, cât şi ale satuluĭ asupra Soloneţuluĭ, Priateszczy şi a Dianyszewo-Dworyszcze. — Însă hotarele sus numitelor locurĭ, anume Orychowo séŭ Oriechowo împreună cu văile şi bălţile . . lângă malul rîuluĭ . . . . . unde se . . . . . Kowarlujew . . . . . şi merg cu malul Prutuluĭ până la Suchane, de aci drept prin şanţul Topyliany, unde rĕmâne Trojanul, precum e scris maĭ sus, de aice de a lungul luĭ Trojan la trecerea . . . . de aice de-asupra treceriĭ până la capĕtul luĭ Grindu pe Prut, tocmaĭ unde aŭ început. Acestea-s hotarele. Hotarele a menţionateĭ părţĭ a treia de Baieşescĭ se începu de la malul rîuluĭ Moldoveĭ, puţin maĭ de vale, unde se despărţesce Toplica de Moldova, unde există un semn de hotar, şi merg peste Toplica la un alt semn de hotar,apoĭ de-a-lungul Topliceĭ mice drept spre pometul luĭ Prokow; de aice prin pomĕtul luĭ Talici până la drumul ce duce spre Bany, apoĭ la dél cu drumul până la semnul de hotar, de aice se întorc spre sat şi merg drept spre semnul de hotar, ce stă în faţă de casa luĭ Stefan; de aice spre semnul de hotar din câmp, de unde de asupra perilor, ce cresc pe malul Moldoveĭ. Hotarele fâneţelor, câmpiile şi ale tolócelor se pot estinde atâta cât fac a treia parte, ce se cuvine luĭ Iohann Băieşescul. Hotarele de la a patra parte a satuluĭ împreună cu morile dinapoia Moldoveĭ se face tocmaĭ a treia parte, ce se cuvine luĭ Băişescul, precum staŭ ele de maĭ nainte . . . . . a satuluĭ Băieşescĭ . . . . pentru fâneţe, câmpiĭ şi pădurĭ . . . . . să fie aceleaşĭ, ce aŭ existat din vechime. Hotarele celora-l-alte sate şi prisace să fiă tocmaĭ dupre hotărniciile maĭ vechĭ. Hotarul loculuĭ numit Slatina Corrosum să fie acolo, unde dă şesul acesta în riŭ. – Spre acésta este credinţa Domnieĭ Nóstre «Noĭ Eustratie Dabysz Woywod şi a boia-

rilor noştri. a Domnuluĭ Thomas Cantacuzino, Vornicul al Moldoveĭ de jos. a Domnuluĭ Salamon Berl . . . . . a Părcălabuluĭ şi Portar Suceveĭ. a Domnuluĭ Constantin Moçok şi Domnuluĭ *Miron Chotiner*, căpitanilor de oraşe, a Domnilor Stefan Boul şi Talmacz de Niamz, căpitanilor de oraşe, a Domnuluĭ Kerste, comandant portal, a spătaruluĭ Iordache (Georg), prefectuluĭ aerariuluĭ, Domnuluĭ Duca, paharniculuĭ, Domnuluĭ Gregor, a Stolniculuĭ, Domnuluĭ Miron Buczoc, a Domnuluĭ Toderaşcu Buczoc şi asigurarea tuturor boiarilor noştri marĭ şi micĭ. Acela, carele după mórtea nóstră séŭ dintre copiĭ noştri, séŭ din némul nostru séŭ fie orĭ cine, va fi de la Domnul Dumnedeŭ ales de Domn al Moldoveĭ, acela să nu nimicéscă darul nostru acesta şi semnătura, ci maĭ vĕrtos să ajute sânteĭ mŏnăstirĭ. . . . Acela însă, carele va cuteza să nimicéscă darul acesta, să fie de Domnul Dumnedeŭ, de Prea fericita fecióră Maria, de ceĭ patru Evanghelişti, de ceĭ doisprezece sfinţĭ, cum şi de sf. Apostoliĭ Petru şi Paul, apoĭ de ceia-l-alţĭ 24 profeţĭ dumnedeeşti, de ceĭ 318 sfinţĭ părinţĭ din Nichea şi de toţĭ sfinţiĭ, cariĭ aŭ bine plăcut luĭ Dumnedeŭ prin vieţuirea lor sfântă, blăstĕmat şi afurisit, să fie una cu Iuda şi cu blăstĕmatul Arie, să aibă parte cu jidoviĭ, cariĭ 'l-aŭ batjocorit pre Isus Christos, dicênd : «Sângele luĭ preste noĭ şi preste copiiĭ noştri» !

Şi spre adeverire şi întărire maĭ puternică a tot, ce e scris maĭ sus, am ordonat mareluĭ nostru Logofĕt Domnuluĭ Rakowetz Czechan a scrie şi a impune acesteĭ a nóstre epistole pecétea Nóstră.

A scris Stratulat în Iaşĭ la anul 7171 în diua de Ianuariŭ 4. — Eustratie Dabycz Woewod.

L. S. Rycowetz Czehan, mare Logofĕt.

NB. Am reprodus acest *suret* după copia legalizată germană. din Tabula ţereĭ Am lăsat numele propriĭ rĕŭ stâlcite de traducĕtoriul german. Originalul document trebue să fie la Viena.

*

— Anul 1663 (7171) Martie 15.—Domnia luĭ Eustratie Dabija. - Poruncă către «боіаринѹл нострѹ ла Мирон Костин» Pârcălabul de Hotin. — In limba Română.— Iaşĭ. *Contras.* Рѫковиц вел лѡгофѫтѹл. — Sigiliŭ mare în tuş negru cu data 71.... — Din Grefa Trib. Dorohoĭ adus de noĭ la Academie. —Să mérgă la sat la Lucoviţ şi să alégă nesce părţĭ de ocină din acel sat pe drese ce va fi avênd şi să-ĭ facă mărturie să o dea la mâna luĭ şi să iée de la mâna luĭ Durasco actul ce ar avé de va hi strimb. «Şi să'l trimeţĭ la al nostru credincios şi cinstit boiariŭ la D-nu Racoviţă Cehan Logofĕtul cel mare».

*

— Anul 1664 (7172) Aprilie 20. **Casele luĭ M. Costin**—Iw Eustratie Dabija V.V. B. m. G. z. M. Adecă aŭ venit înaintea nóstră şi înaintea a toţĭ boiariĭ noştriĭ a marĭ şi a micĭ, boiarinul nostru Andreiaşĭ ce aŭ fost Şetrar, feciorul luĭ Toderaşco ce aŭ fost Logofĕt mare, de a luĭ bună voie, de nime nevoit, nicĭ asuprit şi aŭ vêndut a luĭ dréptă ocină şi moşiĭ ce aŭ avut despre părintele luĭ Toderaşco Logofĕtul, nisce case gata, cu pivniţă de pétră subt casă şi beciŭ iarăşĭ de pétră şi cu altă pivniţă de pétră deosebĭ, ce acéste case sunt pre uliţa strîmbă în trăg în Iaşĭ, care case sunt dréptă cumpĕrătură părinteluĭ sĕŭ luĭ Toderaşco Logofĕtul de la Nastasia giupănésa luĭ Dumitraşco Solomon ce aŭ fost Sulger şi de la fiiĭ eĭ Ionaşco şi Lupul Şi aşişderea alt loc ce aŭ cumpĕrat de la Ioan Socacĭ. iar luĭ Ioan Socacĭ iaŭ fost cumpĕrătură de la Toader

Croitoriul și de la femeea luĭ, Maria; și așișderea alte locurĭ ce aŭ fost cumpĕrăturĭ de la Hilip Cismar și de la Бидокія alt loc; aceste locurĭ tóte sînt în ograda acestor case. Aceste case le-aŭ vîndut credincios boiarinuluĭ nostru *Miron Costin marele Comis*, drept treĭ sute de leĭ bătuțĭ, banĭ gata, și s'aŭ sculat boiarinul nostru Miron Costin marele Comis și aŭ plătit toțĭ baniĭ deplin т᾽ de leĭ banĭ gata întru mânele boiarinuluĭ nostru Andreiașĭ Șetrar denaintea nóstră și atât și a tot sfatul nostru. Pentru aceea și Domnia mea décă am vĕḑut de a lor bună voie între dênșiĭ tocmélă și deplină plată cu banĭ gata. Domnia mea încă am dat și am întărit boiarinuluĭ nostru ce scriem maĭ sus *Miron Costin Comis* pre aceea casă, ca să-ĭ fie luĭ și de la Domnia mea dréptă ocină și moșie de cumpărăturĭ și uric și întăriturĭ, cu tot locul prin pregiur, neruşiit niciĭ dănăóră în veacĭ. D-sale și cuconilor Dumisale. (Urméză formula finală slavă). ‚зр҃ок М҃ца ап. к.

Contras: Racovitz Cehan Vel Logofĕt. Sigil mare céră, lipsă.

Diac: *Apostol.*

Pe dos este scris cu mâna luĭ Miron Costin: «Dires pre casa de la Iașĭ. 7172 Aprilie 20.» *(Veḑĭ pag. 308 în urmă).* Colec. Metrop. Iașĭ.

*

Episcopia Roman. — Opis: *Scrisorile Misihănescilor.* — Pachet N. 21 din 1883. N. 6. Anul 7171 (1663), Iulie 25. Invoiala razeșilor de Misihănescĭ cu Safta Postelniceasa luĭ *Alexandru* Кwстин pentru despărțirea hotaruluĭ Misihănescilor, despre Rușĭ. — (Acéstă învoială este trecută și la scrisorile Rușilor, de sub N. 16. —

*

— *Uricarul de T. Codrescu* Tom VII, pag. 45. — O adresă a divanuluĭ pentru moșia *Puțurescii*, din 7173 (1665). Intre boiarĭ sunt iscălițĭ:

Nehul (Neculai?) Buhuș vel Logofĕt, Toma Cantacuzino vel Vornic, Solomon Bărlădeanul vel Vornic, Racoviț Hĕtman, Stamatie vel Postelnic.... Duca vel Visternic, **Costin** vel Comis. (dintr'un opis, originalul la D. *Teodor Codrescu*)

*

—Anul 1666 (7174) August 20.—Zapisul luĭ Gheorghe Roșca ce aŭ fost Visternic; din Iașĭ, — Prin care vinde drépta sa ocină și moșie, un loc de casă din Iașĭ lângă Mitropolie și lângă D-luĭ Solomon Bărlădeanul «acel loc, tot, cât aŭ ținut casa mea cu ogradă cu tot l'am vêndut D-sale luĭ Solomon Vornicul cel mare drept treĭ boĭ și treĭ vacĭ».

Aŭ fost de față la tocmélă și plată boiariĭ ceĭ marĭ, precum d-luĭ Neculaĭ Buhuș marele Logofĕt și d-luĭ *Miron Costin* Vornicul cel mare de țéra de sus și d-luĭ Racoviță Hetman și d-luĭ Stamatie mare Postelnic și d-luĭ Toader Iordake marele Spătar și d-luĭ Postolakie Paharnicul cel mare și d-luĭ Ursakie vel visternic.

Este scris de Andreiŭ Mihuleț uricar. Intre subsemnațĭ: *Miron Costin vel Vornic*.

*

— Anul 1667 (7175) Ghenarie 21. — Uricar Tom VIII, pag. 15.

«Adecă eŭ Simion din Șilișeŭ scriŭ și mărturisesc cu acest zapis al meŭ, cum eŭ de nime silit nicĭ asuprit, ci de a mea bună voie, am vêndut a mea dréptă moșie și danie: o jirebie din Șilișeul de sus, care jirebie aŭ dăruit Meleuteana unuĭ cocon al meŭ, *drept sufletul unuĭ ficior al eĭ*, acéstă jirebie de moșie o am

vêndut D-sale luĭ *Miron Costin* marele Dvornic de ţéra de sus, şi jupânesei D-sale Ileneĭ drept 15 leĭ, ca să le fie d-lor sale dréptă moşie în vecĭ şi acest zapis l'am făcut dinaintea D-sale Neculaĭ Buhuş marele Logofĕt, şi înaintea D-luĭ Toderaşco marele Spătar, şi înaintea D-sale Ursachi marele Visternic, şi dinaintea D-sale Gavril Neaniul al doilea Logofĕt, şi dinaintea altor ómenĭ bunĭ. Şi eŭ pentru credinţă, am iscălit să se scie. U. Ias lét 1667 (7175), Ghenarie 21.

(Isc.) *Simion, Neculaĭ Buhuş vel Logofĕt, Toderasc vel Spătar, Gavril Neaniul vtorĭ Logofĕt.*

*

— Anul 1667 (7175) Februarie 15. — Sub Domnia luĭ Iliaşĭ Alexandru. — Carte la: «Sluga nóstră Ionaşco şi frate-sĕŭ Stefan». — Semnat *Voda*. Aduce credinţa luĭ Solomon Bârlădeanu vel Vornic Dol. z. **Miron Costin** vel Vornic Gorn. zeml, *Nicolae Racoviţ* Hĕtman şi Pârcălab Suceveĭ, *Stamatie* Postelnic, *Toader Iorgake* vel Spătar. Diac: *Dimitrie Leca Totruşan*. — Din Zapiski Odeskago (Odesa. 1848 T. II, pag. 567). Comunicate acesteĭ foĭ de Myrzakevicĭ.

NB. Vedĭ la pag. 486 din astă fóiă (T. II, 1850) un articol despre Biserica din Kilia unde este evangelia cu inscripţiĭ de la Mateĭ Basarab şi Dómna Elena cu portretele lor.

*

— Anul 1667 (7176) Septembrie 28. — Sub Domnia luĭ Iliaşĭ Alexandru VV. Socotéla Dumisale luĭ Andreĭ Paharnicul gineriĭ luĭ Tanasie Teutul şi a Gafţoneĭ мма (mama) Teutuluĭ şi cu Stircesciĭ şi cu alţĭ fraţĭ aĭ lor. — Semnat *Miron Costin vel Vornic iscal.* — Fol. mic. — Am cedat'o Academieĭ în 1886 Septembrie, cu N. 35. — Pentru toate moşiile luĭ Matiaş Stircea Vistérnicul, strĕmoşul or «şi aŭ fost înaintea mea acéstă tocmélă, *Miron Costin Vornicul cel Mare* de ţéra de gios, în dilele Măriei-sale Domnuluĭ nostru Iliaşĭ Alexandru Voevod».

După ce împarte moşiile la ceĭ în drept, apoĭ dice: «şi acéstă tocmélă s'aŭ aşedat dinaintea nóstră, fiind acest giudeţ trimis de Măria-sa la noĭ».

U. Iaşi leat зрос сѯп. 28. Мірон Костин вел ворник

*

— Anul 1667 (7176) Octombrie 6. — Zapisul luĭ Pintilie şi al surorilor sale vîndĕnd luĭ *Miron Costin marele Vornic* ocina din Poiana din Călugărĭ. — L'am aflat de vêndare la fraţiĭ Şaraga în Iaşĭ (în 1886 Aprilie). *Fol. mic.*

«Adecă eŭ Pintilie şi cu surorile mele anume Porhira şi Alexandra şi vĕrumeŭ Hilotie şi vara-mea Maftina sora luĭ Hilotie şi alţĭ fraţĭ aĭ noştri, scriem şi mărturisim cu acest adevĕrat zapis al nostru, cum noĭ, de bună voia nóstră de nime nevoiţĭ nicĭ asupriţĭ, ci de a nóstră bună voie, avênd noĭ trébă să rescumpărăm alte părţĭ de moşie de aiurea, am vêndut a nóstră diréptă ocină şi moşie, partea nóstră de ocină din Poiana din Călugărĭ ce ne-aŭ rĕmas de la părinţiĭ noştri, care le-aŭ fost lor cumpărăturĭ de la Călugărĭ, am vêndut-o D-sale luĭ **Miron Costân** Marele Vornic de ţéra de gios direpţ 28 de leĭ bătuţĭ şi ne-aŭ dat D luĭ toţĭ baniĭ deplin întru mâna nóstră, pentru aceea ca să'ĭ fie Dumisale şi jupâneseĭ Dumisale şi coconilor Dumisale direpte ocină şi moşie şi cumpărăturĭ ne clatit nice *dănaóra* în vécĭ şi să aibă a-şĭ face Dumnéluĭ şi dirése Domnescĭ. Şi acéstă tocmală s'aŭ făcut dinaintea Dumisale Toader marele Spătar şi dinaintea Dumisale Ursake marele Vistier şi dinaintea luĭ Dumitraşcu Vtori Logofĕt şi dinaintea Dumisale Paladie biv vel Stolnic şi dinaintea Dumi-

sale Contăş Treti Logofĕt şi dinaintea vornicilor de Pórtă şi alţĭ mulţĭ boiarĭ maĭ de jos şi pentru credinţă am şi iscălit şi ne-am pus peceţile ca să se scie. U. Ias leat 7176 Octombrie 6». Urméză iscăliturile.

NB. Intreg actul acesta pare a fi de mâna luĭ Miron Costin, de aceea necĭ nu se menţionéză despre vre-un scriitor séŭ diac.

*

— Anul 1668 (7176) Februarie 19. — *Deposit* : Mitropolia Iaşĭ. Zapis Român.— Fol. mic. -- Ionaşco fecĭorul luĭ Neculaĭ din Ghireanĭ nepotul Albuluĭ vinde moşia sa din Neculinţĭ (Dorohoiŭ) din giumătate a 4-a parte, şi cu vecinii, luĭ Ursakie marele Vistérnic.... de faţă între alţiĭ a fost şi *Velicico Costin* Постелникъл.

— Anul 1668 (7177) Septembrie 30. - Zapisul luĭ *Miron Costin*. — In limba Română. — Iaşĭ, iscălit între alţiĭ *Miron vel Vornic iscal.* — Fol. mic. — Metropolia la Iaşĭ.

Miron Costin vel Vornic Doln. zemle prin zapisul scris de Stratulat Rugină, la data de sus declară că aŭ fost cumpĕrat o parte din Miclăuşanĭ (din jumătate a 4-a parte) în ţin. Iaşilor de la Apostol Voróvă ginere luĭ Carp şi de la femeea luĭ, Alexandra fata Antimieĭ, nepóta luĭ Carp, şi că aŭ prins de veste Buzescul şi femeea luĭ, Alexandra fata luĭ Carp Diacul şi alte rude şi aŭ cerut tsricarea vênḑĕreĭ *ca rude* ale vênḑĕtoruluĭ. Decĭ Miron Costin declară că ş'a luat baniĭ înapoĭ şi aŭ rupt zapisul vênḑĕreĭ, de faţă cu Solomon Bârlădénul şi N. Racoviţ Hĕtmanul, Ilie Sturzea vel Stolnic, Alexandru Buhuş vel Jitnicer. Contaş Trete Log. — Miron Costin semnéză : Мірон вел Ворн. искал.

*

— Anul 1669 (7177). Iulie 20. - Domnia luĭ Duca Vodă. — Uric. -- In limba Română. — *Semnaţĭ :* Duca VV. Diac. Pascal Corlat. Solomon Bârlădeanu vel Logofĕt. — Sigiliŭ mare cu data 1666. — *Deposit :* St. Spiridon Iaşĭ. moşia Roşeşciĭ ; doc. N. 8. -- Uricul citéză un zapis, la facerea căruia a fost de faţă, *Miron Costin Vornicul* cel mare de ţéra de jos.

*

— Anul 1670 (7178) Maiŭ 13. - Suret de pe împărţala moşilor noştri de pe Măteiaşĭ Stărce Visternicu den veleat зрон, Maiŭ 13.

«Eto az Miron Costăn vel Dvornic dolni zemli scriem şi dăm scire cu acéstă scrisóre a nóstră cum aŭ venit înaintea nóstră Miron Stărce şi Gheorghe frater sĕŭ feciorii luĭ Costan şi Părvul nepoţĭ luĭ Pătraşco Stărce şi verii primarĭ lo- Pătraşco şi Marie şi popa Gavril feciorii luĭ Vasilie nepoţiĭ luĭ Ionaşco Stărce şi iar verĭ primariĭ a lor Strătulat şi Arsăni feciorii luĭ Gheorghie nepoţĭ Dumitreĭ şi fratele nostru D-nuluĭ Solomon Bărlădeanu Logofĕtul iar ver primare lor, fecĭorul luĭ Isac, nepot Gaftoniĭ toţĭ strănepoţĭ luĭ Mateiaşĭ Stărce şi ne-aŭ mărturisit pentru moşia ce aŭ avut despre moşiĭ lor ceĭ maĭ sus scrişĭ şi despre strămoşul lor Mateiaşĭ Stărce, cum aŭ fost neîmpărţită şi aŭ ţinut cine unde aŭ putut şi uniĭ dintre dênşiĭ o-aŭ şi vêndut, decĭ nu se pot tocmi, ci aŭ poftit cu toţiĭ să stăm noĭ să împărţim, decĭ noĭ am stătut la mijlocul lor şi cu voia lor şi am împărţit decĭ luĭ Pătraşco Stărce ce este moş luĭ Miron şi luĭ Andronic Părvul s'aŭ ales şi i s'aŭ dat a patra parte de sat de Călinescĭ ce sînt la Cernăuţĭ şi a treia parte de Onut de sus iar de Cernăuţĭ ; iar luĭ Pătraşco şi Marieĭ şi popiĭ luĭ Gavril feciorii luĭ Vasilie, nepoţĭ luĭ Ionaşco Stărciĭ, li s'aŭ venit şi li-s'aŭ ales a patra parte de Călinescĭ de la Cernăuţĭ şi a opta parte de Boian

de la Cernăuţĭ, iar luĭ Strătulat şi luĭ Arsăni li s'aŭ ales şi li s'aŭ dat a patra parte iar de sat de Călinescĭ şi a şésea parte de Lucoviţĭ de la Cernăuţĭ iar dumisale luĭ Solomon Logofĕtul cel Mare ce este nepot Gaftoniĭ, i s'aŭ venit iar a patra parte de sat de Călinescĭ de la Cernăuţĭ şi a opta parte de sat den Bobescĭ de la Dorohoĭ; numaĭ Ionaşco Stârce pănă a fi împărţéla s'aŭ sculat de aŭ vêndut acea a opta parte de sat de Bobescĭ ce i-aŭ fost venit Gaftoniĭ, decĭ pentru aceea a opta parte s'aŭ învoit acmu Pătraşco şi Marie şi popa Gavril şi aŭ dat dumisale luĭ Solomon Logofĕtul den cea a patra parte de Călinescĭ ce li s'aŭ fost venit lor, unspre-ḑece jărebiĭ şi două jărebiĭ remân lor, decĭ acmu alte părţĭ precum maĭ sus scriem şi pre împărţéla ce s'aŭ împărţit iar D-nuluĭ Solomon Logofĕtul să aibă a ţine jumătate de sat de Călinescĭ fără două jĕrebiĭ, iar Pătraşco şi Marie şi popa Gavril să ţie dentr'aceea a patra parte de Călinescĭ numaĭ două jĕrebiĭ, iar ceea a opta parte de Bobescĭ de la Dorohoiŭ să o ţie cine o va fi cumpĕrat şi Dumnéluĭ Solomon Logofĕtul să nu se amestece; aşijderea şi cea a opta parte de sat de Boian ce s'aŭ fost venit în partea luĭ Ionaşco Stârce o aŭ fost luat Stroicĭ ce aŭ fost Logofĕt mare pentru doi-spre-ḑece boĭ de la Ionaşco Stârce, apoĭ s'aŭ sculat Pătraşco Stârce moşul luĭ Miron, al luĭ Gheorghie şi al luĭ Andronic şi aŭ dat aceĭ doispre-ḑece boĭ luĭ Stroicĭ Logofĕtul şi aŭ luat acea a opta parte de Boian, decĭ acmu aceea a opta parte de Boian să aibă a o ţine nepoţiĭ luĭ Pătraşco Stârciĭ toţĭ care maĭ sus scriem, iar nepoţiĭ luĭ Ionaşco Stârce nicĭ o trébă să nu aibă acolo. Şi într'acest chip precum s'aŭ împărţit şi precum scrie maĭ sus cineşĭ părţile în vecĭ de vecĭ; iar o parte ce aŭ fost de pe Stârceştĭ de la Şoĭcăuţĭ la Dorohoĭ, s'aŭ sculat toţĭ fraţiĭ câţĭ maĭ sus scriem şi o aŭ dat luĭ Pătraşco şi Marieĭ şi popiĭ luĭ Gavril nepoţiĭ luĭ Ionaşcu Stârciĭ, de vor putea-o scóte să fie a lor numaĭ nime dintru alţĭ fraţĭ séŭ nepoţĭ séŭ rude să nu se amestice iar de n'or puteao scóte eĭ să nu aibă a maĭ dodei pe ceste-l-alte rude, ci să fie aşeḑarea lor precum maĭ sus scriem, iar de va maĭ ămbla cine-va dintre dênşiĭ scoţênd nescaĭ-va zapise séŭ alte gâlceviĭ să fie şi de ruşine. Şi la acéstă aşeḑarea cu voia lor cu a tuturora, fost-aŭ D-luĭ Gligoraşĭ Hăbăşescul Vornicul cel mare de ţéra de sus şi dumnéluĭ Neculae Racoviţ Hĕtman; şi pentru maĭ mare credinţă s'aŭ iscălit aci împreună cu aceştĭ boiarĭ; decĭ să aibă a'şĭ face şi drese Domnescĭ. Şi eŭ Mihul uricar am scris.

Miron Costin vel Vornic. Gligoraşĭ Hăbăşescul vel Vornic. Neculai Răcoviţ Hĕtman. Solomon Bârlădeanul Logofĕt. Miron Stârce biv Vornic. Andreĭ Pârvul, Gherghie Stârce. Ursul Stârce. Strătulat Vorn.

*

— Anul 1670 Iuniŭ 2. — Zapisul de cumpărătura de case de către ceasornicarul *Caille*. — Intre martorĭ Miron marele Vornic. — fol. mic. *Dep.* Metropolieĭ Iaşĭ.

«Adecă eŭ Iorga feciorul rĕposatuluĭ Isar Jitnicerul scriŭ şi mărturisesc cu adevĕrat acest zapis al meŭ cum am vêndut a meli cas' şi cu loc cu tot, carĭ case am avut cumpĕrate de la Neculaĭ bărbierul, care casă sînt pre uliţa cea mare, între casele Nenuluĭ şi a luĭ Andreĭ ce aŭ fost armaş şi într'a luĭ Dămian Kihaia; aceste case le am vêndut D-sale luĭ Gaşparĭ *Calie* ceasornicarul franţuzul, drept 180 de leĭ bătuţĭ....»

De faţă: Marele vornic Miron, Nicolai Racoviţ Hetmanul şi dinaintea D-sale luĭ Ursakie ce aŭ fost Vistérnic mare; Paladie ce aŭ fost Stolnic, Constantin Iora ce aŭ fost armaş mare, Nenul ce aŭ fost Logofĕt al 2-lea, Goroveiŭ Lo-

gofětul *ot* Visterie. Dumitrașco Prăjescul *Cupar*. Andrei ce aŭ fost armaș. Dămian Kihană. Vasile sluga Hětmanului, *Kinarski* Stanislav pisar, Mihalco Spiterul.. Și eŭ *Caraiman* pitarul am scris singur cu mâna mea acest zapis să se scie.

(o iscalitură grécă) Nicolae Racoviț Hatman. Gorovei iscal. (una nedescif.)

Кџржіман пітарѕл. Az *Gavril* biv Logofět iscal. *Stanislaus Kienarski Sec. Illmi princip. Ter Mold. manuprop.*

Și pe dosul actuluĭ se citesce : «1-6-70. le 2 me de Iuin j'ay acheter ma maison pour 180 lions monoi dargent de Iorga fils de Isar neveu de Oursaki, grand trésorier et le Prince Douca régnoit pour lor.»

*

— Anul 1674 (7183) Sept. — Zapis. — In limba română. — din *Hotin* — Intre martori subsemnă *Miron Costin Vel Vornic*. Gavril Costake biv vel Vorn. *Deposit :* St. Spridon. Iașĭ. Moșia Bădeana și Giulescĭ act. N. 3 (și o copie N. 2). — Alexandru Buhuș Hětman și cu nevasta luĭ Alexandra : dania lor [1] din Bădeana și întregĭ Giulescĭ : «*Care este nouă dréptă ocină și mare de la Nestor Ureake Vornicul*» *o dăruesc pe jumătate luĭ Vasile Gheuca Logofět al 3-lea și femeeĭ D-sale Samina* «*fiindu-ne nepótă după Uréke Vornicul.*»

Alexandru Buhușĭ e ḑis ginere luĭ Nést. Uréke în actul *N. 6* de la acestașĭ moșie. Acest act din 7183 Sept. este în urma uneĭ danil de aceleșĭ moșiĭ proiectată în 7181 August 13. Acum în 7183 nu maĭ se dăruesce ci se vinde cu 420 leĭ banĭ de argint gata și 2 caĭ prețuițĭ 45 leĭ.

*

— Anul 1676 (7184) Martie 10. Zapisul CerneĬ fata luĭ Macsinț Vătavul ce aŭ fost de Glăvănescĭ. — In limba română. — Iașĭ. — Intre martorĭ; *Velicico* Costin vel Comis *iscl.* și Gregor Carlig Vornic. — Sigilul original al luĭ Carlig ca Vornic de Pórtă este ca și cel de pe zapisul din 7184 Iuliŭ 10. (veḑĭ în colecția mea de sigiliĭ). — *Dep.* Arh Metropolieĭ. Iașĭ.

Cerna fata luĭ Macsinț Vătavul ce aŭ fost de Glăvănescĭ și cu feciorul sěŭ Costantin și cu ginerele sěŭ Istratie vînd ocina lor din Glăvănescĭ din a 4-a parte D-luĭ Toderașco Iordakie mareluĭ Vistérnic.

La tocmeală aŭ fost *Velicico Costin* marele comis și Manole Paharnicul și **Gligorie Cârlig Vornicul** de gloate și Ursul Vornicul și Dumitrașco Vornicul și Ionașco Brah și Precop. Druman de Glăvănescĭ și Vicol Grozav de acolo și mulțĭ boiarĭ și feciorĭ de boiarĭ.

*

— Anul 1676 (7184) Iulie 23. — Zapisul luĭ Gaspard *Caille* ceasornicar frances. — In limba română. — Iașĭ — Intre martorĭ : *Miron Costin* vel logof. și *Dosofteĭ Metropolit.* — fo mic. - Arhiva Metropolieĭ Iașĭ. — «Adecă cu Gaspar Cali Franțuj ciasornicar scriŭ și mărturisesc cu acest adevěrat zapis al meŭ precum eŭ de nime nevoit, nicĭ silit, nicĭ asuprit, ce de a mea bună voe am vîndut a meale dreapte case din trig din Iașĭ, ce sînt pre ulița cea mare lângă Andreĭ Vornicul de Poartă și lângă casele Dumisale Néamuluĭ Logofětul, care case sînt dréptă cumpărătură a mea cu banĭ gata și eŭ leam vîndut MolitveĬ sale popi Ursul preotuluĭ cel domnesc ce iaste la bisearica MărieĬ sale luĭ Vodă pre

Pórtă în curte, drept o sută și cincĭ ḑecĭ de leĭ bătuțĭ, ca să fie Molitvieĭ sale dréptă ocine și moșie acéste case ce le-am vîndut Molitvieĭ sale cu tot locul ce iaste a caselor, feciorilor Molitvieĭ și nepoților sĕĭ; și acest zapis l'am făcut dinnaintea Sf. sale Părinteluĭ Mitropolituluĭ Dosoftei și a D-sale luĭ Răcoviț biv Vel Logofĕt și Miron Costin Vel Logofĕt și Ursachie biv vel Vist. și Goroveĭ biv Logofĕt și Neaniul biv Logofĕt și Andrei Vornicul de Pórtă vecinul meŭ și Chira ginerile meŭ vecinul și dinaintea Părinteluĭ Constantin Protopopa de la sf. Neculaĭ și Popa Gavril iar de la sf. Neculaĭ și popa Ión de la sf. Ión și Dumitrașcu sluga Logofĕtuluĭ Răcoviț și Márina croitorița și Mămăliţóia bătrîna; și alțĭ mulțĭ ómenĭ s'aŭ prilejit, la tocméla ce s'aŭ făcut, și care scriŭ maĭ sus într'acesta zapis și pentru credință eŭ am iscălit, în limba mea, iar Părintele mitropolitul aŭ iscălit și toțĭ boiariĭ carĭ se scriŭ maĭ sus toțĭ aŭ iscălit și Preoțiĭ, ca să ĭ fie de mare credință ca să se știe.

Iașĭ leat 7184 Iuliŭ 23.

L. S. Mitropolieĭ. *Semnațĭ :* Gaspard Caille. *Miron Costin Vel Logofĕt.* Dosofteĭ mitropolitul. Goroveĭ Logofĕt. Palade biv Vist. și alte treĭ tot de Boerĭ.

*

— Anul 1677 (7185) Mart. 16. — Zapisul Marieĭ fata luĭ Gheorghe din Glăvănescĭ.— Iașĭ.— Intre martorĭ *Velicico biv Comis.* Facs. am dat în biografie.—Arhiva mitrop. Iașĭ.— Zapisul Mareĭ fata luĭ Gheorghe de Glăvănescĭ, nepoata Fintuluĭ și cu feciorii meĭ cu Vasilie și cu Gligore și cu fiĭca mea Alexandra, scriem și mărturisim.... Vînd ocina lor din Glăvănescĭ (țin. Iașĭ) pe pîrîul Jijieĭ. D-luĭ Toderașco Iordakie marcluĭ Visternic, drept 30 de leĭ bătuțĭ...

De față : Контзш marele Stoln. și D-luĭ *Velicico ce aŭ fost comis mare* și Neculaĭ de Glăvănescĭ și Vasile Diadiul; și aŭ scris *Gligorie.*

Iașĭ leat 7185 Mart 16.

*

Să citesc următórele în broșura : «*Eclarcissements sur la question des monastères Grecs situés dans les Principautés Danubiennes. Octobre 1857.*» Acte de donation du Monastère Pobrata, en Moldavie, au Patriarchat de Iérusalem.

«Savoir faisons par notre présent Acte, que du temps de Stephan-Vodă, en 6906, et de son frère Alexandre Voda, le Monastère Poprata fut fondé par ces bienheureux Princes qui le dotèrent aussi des terres : Boudestie et Tataroussi, comm'il est écrit dans l'Ourik.

«Depuis lors tous les Princes ont maintenu ce Monastère jusqu'à l' époque de Stephan-Voda le Bon qui le dota de terres et d'effets sacrés. Après 80 ans, l' Église étant tombée en ruines, le Métropolitain Grégoire Bosca cousin de Pierre-Voda Raresch conseilla ce Prince de reconstruire ce Monastère Poprata et il rebâtit l'Église plus belle et plus grande, et lui ajouta des terres, et la destina pour lieu de son tombeau, car à cette époque là les Princes avaient leurs tombeaux à Bistritza et à Putna seulement. Ainsi Pierre-Vodă-Raresch fut anterré dans l'Église de Poprata, comme aussi sa bien-honorée Épouse la Princesse Hélène, fille de Despot Roi de Servie, et son fils Stephan-Vodă qui lui succéda au trône, et ses autres enfants, et le Monastère fut conservé en grand honneur, de manière que deux Metropolitains furent élus parmi les moines de Poprata : Georges le frère de Iéremie Voëvode et Théodose Barbov, fondateurs tous les deux de Soutzavitza. Mais plus tard, en 7130, le bon ordre de ce monastère

fut tant perverti, que les moines y introduisirent les bandits, qui enlevèrent toute la fortune des Boyards, déposée dans la trésorerie du Monastère, et les rendirent pauvres ; et par ce fait, tout le monde prit en aversion ce Monastère et personne ne le soigna plus dans ses besoins. Ainsi abandonné, il devint un lieu de dépravation et fut incendié, et personne ne voulait plus lui venir en aide et resta deux ans sans toiture, car tous s'abstenaient de se mêler d'un édifice Princier, jusqu'à ce que Basile-Voda permit à Georges Postelnik son cousin qui fit la toiture; et pour construire le réfectoire, les Moines vendirent une Montagne au grand Paharnik Georges frère de Basile Voda de bienheureuse mémoire, non contre argent, mais en échange des dépenses pour le réfectoire, et ainsi commença-t-il l'édifice mais ne l'acheva pas; et comme le temps s'écoulait inutilement jusqu'à l'époque de feu Dabija Voëvode, et que la montagne susdite fut perdue, le Monastère fut endetté et perdit deux de ses terres, comme en 7146 *Şoldan le Vornik* s'appropria de la terre Michaelassa pour avoir recouvert la petite Église et une Coupole. Alors moi étant Évêque de Romano, j'ai racheté avec de l'argent du Monastère *Icati* la montagne susdite et j'ai délivré le Monastère de tous ses créanciers et j'ai achevé les édifices et le réfectoire et relevé tout ce qui était en ruines, et de plus j'ai fait des vêtemens sacrés, comme je le pouvais, et conservé le Monastère jusqu'à ma destitution, lorsque le maudit de Dieu profita pour mettre tout en pillage. C'est pour quoi j'ai résolu et j'ai fait donation de ce St. Monastère, que j'ai relevé par mes peines et fatigues, au St Sépulcre de Notre Seigneur qui est le lieu le plus vénéré de l'univers. Là est le Mont Sion, (Oh! ceux qui haïssent Sion, soient haïs de notre Seigneur et séchés comme l'herbe qui sèche devant le feu!) Là est la grade cité de notre grand Roi Iésus-Christ; là le fils de Dieu descendit des Cieux dans le sein de la Vierge et se fit homme; là est Bethléhem où notre Seigneur naquit; là est Nazaret où il fut élevé; là est Palestine et Galilée qu'il parcourut et éclaira par sa parole; là est Iourdain où il fut baptisé; là le mont Thabor où il fit voir à ses disciples sa gloire divine; là Golgotha où il fut crucifié; là, le tombeau où il fut placé et dont il ressuscita vainqueur; là le mont des Oliviers d'où il fit son ascension en présence de ses disciples et de sa mère; là, sur le mont Sion la maison où le Saint-Esprit descendit sur les Apôtres; là la maison de David où seront-dressés les sièges du dernier jugement et notre Seigneur viendra en gloire avec les forces Célestes juger tout le monde et rendre à chacun ce qu' il a mérité, aux justes le royaume céleste, aux injustes l'enfer eternel. — Moi donc j'ai fait donation de ce Monastère qui est fruit de mes peines, au Sépulcre, pour le repos des âmes des feu les Princes Alexandre-Voda le vieux, Stephan-Voda le vieux, Elie-Vodă, Stephan-Vodă le Bon et Bogdan-Voda, dont les donations en terres et en effets sacrés sont conservées jusqu' aujourd'hui, et pour le repos des âmes de Pierre-Voda Raresch et de la Princesse Hélène fille de Despot Roi de Servie, et de Stephan Voda le jeune et de tous les Princes et autres fondateurs, Prélats et Boyards, et pour la santé de notre Prince Régnant Antoine Rosett Voëvode et de sa Princesse Zöé et de leurs bien-aimés fils Alexandre Voëvode, Iannaki Voëvode, Georges Vöevode (que Dieu les benisse!) et pour le salut des honnorables Boyards grands et petits, et enfin pour le salut de mon âme à moi l'humble et indigne serviteur de Dieu, et j'ai remis le dit Monastère entre les mains de notre Saint Pére le Béatissime Patriarche de Iérusalem et de toute la Palestine, Monseigneur Do-

sithée, pour être un don éternel à sa Béatitude et à ses successeurs Patriarches de Iérusalem.

«Et pour meilleurefois j'ai apposé ma signature et mes sceaux et j'ai prié les honorables grands Boyards de signer eux aussi afin que la mémoire de leurs noms soit éternisée avec celle des fondateurs et afin que ce don soit éternel et irrévocable. Si quelqu'un cependant aurait tenté d'annuler cette donation, soit lui plutôt annulé et éfacé du livre de la vie, et soit mandit de Dieu comme Caen et Ghiezi et Iudas. Celui, au contraire, qui respectera et confirmera cette donation, ait-il la part des Justes et vive t-il dans la lumière éternelle de la S-te Trinité et dans le sein de notre Seigneur I. Christ. Amen.

L'an $\frac{7185}{1677}$ de la Création. I—C.

L. S. Dosithée Metropolitain de Soutzava.
L. S. Iean Évêque de Romano.
L. S. Séraphine Évêque de Radaoutze
L. S. Calliste Évêque de Housch.
» *Miron Costin* grand logothète
» Élie Stourza grand Vornik de H. M.
» Grégoire Ghica Vornik de B. M.
» Bouchouş Hetman.
» Jean Racovitza Logothète.
» Alexandre Ramandi Paharnik
etc. etc. etc.

*

— Acte de donation du Monastère Théodorénij en Moldavie au Monastère de S t Paul au Mont Athos.

«Nous Eustratie Dabija Voëvode, par la grâce de Dieu Prince de Moldavie.

Attendu que le trés-Bon Dieu qui par sa segesse connait tout et que nous devons à jamais remercier puisqu'il nous a ouvert les portes de sa miséricorde et il nous a illuminés par la lumière de la sagesse, par laquelle nous avons vu et connu qu'aucune gloire terrestre n'est stable, immuable et immortelle, et que l'homme se fane comme le fleur, passe comme l'ombre et il s'anéantit, m'a choisi du sein de ma mère, et il m'a gratifié du régne et du commandement de la Principauté, par sa suprême et céleste grâce; nous avons voulu bien par la grâce du Père, par l'aide du Fils, et par la coopération du Saint et vivifiant Esprit, de notre bonne volonté, de notre âme pure et illuminée, de tout notre coeur, par l'aide de Dieu, par la bénédiction des quatre Prélats de notre Moldavie, du seigneur *Gédéon* archevêque et Métropolitain de Sutzava, du Seigneur Dosithée Evêque de Romano, du Seigneur Théophane Evêque de Radaoutzij, et du Seign ur Séraphin Evêque de Housche, et par la volonté du Senat entier de nos Boyards *de la grande et petite Moldavie*, nous occuper et nous enquérir du bon ordre du saint monastère appelé Théodorenij, situé près de la ville de Sutzava, honnoré de la mémoire de l'Ascension de notre Seigneur et Sauveur *Jésus Christ*, et bâti de certain défunt Théodore Movila Postelnik. Or ayant-considéré que le dit monastère par l'administration des moines indigènes de notre pays, resté sans bétail et tout à fait appauvri, est à la veille de sa dévastation, quelques uns des bien-fonds dont son fondateur lui a fait donation ayant éte même vendus et dépensés, nous nous sommes occupés de sa prospérité, et dans ce

but, après nous être entendus avec ses fondateurs, et nommément avec notre *Boyard Miron Costin Percalabe de Hotin, gendre de Ioan Movila*, et avec les autres parents des Movila, petits-fils et arrière-petits-fils de Théodore Movila Postelnik, fondateur du susdit Monastère, nous avons voué, de leur permission le dit Monastère Théodorenij au Monastère de S t Paul d'Athos, honnoré de la mémoire de S-t Georges, le grand et glorieux martyre et soldat victorieux de Iésus-Christ, ou que quelques moines Serbiens du dit monastère de S-t Paul d'Athos fréquentaient ici par la permission des fondateurs, qui, de leur plein consentement ont voué et consacré ce saint Monastère à celui de S-t. Paul d'Athos avec tout son bétail, tous ses bien-fonds et leurs habitants, les vignes, les moulins et les esclaves Bohémiens, comme il est constaté par l'acte délivré au saint monastère et par l'ecrit privé rédigé per les propres mains des fondateurs, constatant leur bonne volonté. Or ayant pris en considération cette donation et consécration faite de leur bonne volonté, nous l'avons aussi confirmée de notre part, munis de la bénédiction des quatre Prélats de la Moldavie, et du consentement du Sénat de notre règne, en arêtant que le dit monastère Theodorénij soit annexe du Monastère susmentionné de S-t Paul d'Athos, avec tous ses bien-fonds et leurs habitants, et avec tout son revenu; et que le dit monastère de S-t Paul ait a envoyer un Hégoumène accompagné des moines nécessaires, à condition cependant que les fondateurs ayent à demander compte aux Hégoumènes pour tout le bétail du Monastère, qui au lieu de diminuer doit se multiplier, et que les moines du dit saint et gand Monastère de S t. Paul d'Athos, auprès de leur bénediction aient a inserire notre nom, ainsi que les noms des fondateurs du susdit monastère Théodorénij, sur le grand bref et sur le saint sanctuaire, et en faire chaque année la commémoration d'aprés l'habitude, durant l'existence du saint Monastère.

«Ainsi donc après notre décès et notre règne, aucun de ceux qui règneront dans notre pays de Moldavie, qu'il n'annule pas notre donation, charité et confirmation, et si quelq'un tenterait de diminuer ou annuler notre charité, disposition et confirmation, celui-là qu'il ne soit point remis de Dieu Seigneur et Créateur du Ciel et de la terre, de son immaculée mère, des quatre Evangélistes des 70. Apôtres, des 318 S.ts Pères de la Sainte Cité de Nicée qui ont illuminé la foi, et de tous les saints; que le S-t. Georges, le grand martyre le persécute, et qu'il soit rangé du parti de Iudas et du très-maudit Arius, et damné a perpétuité por des damnations éternelles. Ainsi soit-il»

Ce 29 Fevrier 7172 (an de grâce 1664)

Le Prince lui-même a ordonné.

Racovitz Czehan Logothète. (Din broşura *Eclaircissements*. Maĭ este acolo un act al m-reĭ Frumóseĭ din 1730 dela Gregore Ghica, pomenind de fondatorul eĭ: *Hĕtmanul Balica*: *«qui a été dela famille des Movila»*.

*

Anul 1677 (7185) Mart. 29. — **Fondarea Metropolieĭ de Iaşĭ.** — Sub Domnia luĭ Iō Antonie Roset V.V. — Uric. — In limba Română. — Iaşi. — *semnaţĭ*: *Vodă*, Nicolai Racoviţ vel logofĕt. *Diac:* Stratulat Ruginĭ. — Sigiliŭ pendent cu data зр.... (cele 2 cifre ultime nu se vĕd bine). Atĕrnat cu mătasă verde, roşă, albastră. Pergament oblong, fin, scris în lungăreţ. *Deposit.* Metropolia Iaşi.

«Intru numele Părintelui şi a Fiuluĭ şi a Sfăntuluĭ Duh, Troiţă Sfântă una o

ființă neîmpărțită. Iată eŭ șerbul *despuitoriului* meŭ Domnuluĭ Dumnedeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Isus Hristos și Sfinteĭ Troițĭ închinătoriŭ, Noĭ Hw' Antonie Rusăt Voevod, din mila luĭ Dumnedeŭ Domnul Țereĭ Moldoveĭ, bine am vrut cu a nóstră bună vrére și cu curată și luminată inimă, din tot sufletul și cu tot gândul nostru; socotit-am dimpreună cu patru luminătorĭ și ocârmuitorĭ legeĭ nóstre creștinescĭ a tótă Țéra Moldoveĭ : alesul Dosofteĭ Arhiepiscop și Mitropolit a tótă Țéra Moldoveĭ și alesul nostru Ioan Episcop de Roman, și alesul Serafim Episcopul de Rădăuțĭ și alesul Calistru Episcopul de Hușĭ și împreună cu tot sfatul nostru, boiariĭ țereĭ marĭ și micĭ. Nefiind Scaun de Mitropolie aicĭ în târgul nostru în Iașĭ, și fiind acéstă beserică din târgul din Iașĭ aprópe de curte, unde este hramul Erarhuluĭ și de minunĭ făcĕtorul a luĭ Hristos Neculai, care este zidită și făcută dintru'ntéiŭ de prea bunul și fericit Domn bĕtrânul Hw' Ștefan Voevod. Și fiind în acéstă vréme stricată de foc și de ploĭ de gĭos din urzirea eĭ până sus în vêrf, n'am vrut să o lăsăm să se risipéscă și să se strice de tot. Ci am luat pre Domnul Dumnedeŭ întru ajutor, și am pus multă cheltuélă de o am tocmit de jos până sus și i-am tocmit clopotnița și o am înfrămușat cu tóte podóbele cum se cade desăvârșit, și i-am făcut zid și chiliĭ prin pregiur și o am făcut și acésta Scaun de Mitropolie, să fiă închinată Scaunuluĭ celuĭ vechiŭ Mitropolieĭ de Sucéva, ca să hie amêndouĕ un Scaun de Mitropolie nedespărțite a tótă țéra Moldoveĭ, și le-am dat în mâna părinteluĭ și rugătoruluĭ nostru Dosofteiŭ Arhiepiscop și Mitropolit a tótă țéra, să hie amêndouĕ nedespărțite în mâna Sfințieĭ-sale până când va hi în cinstea acésta Mitropolit. Așișderea și după urma Sfințieĭ-sale pre cine Dumnedeŭ va alege să hie Mitropolițĭ, tot un Mitropolit să hie la amêndouĕ Mitropoliile și la tótă Eparhia lor până când va sta țéra Moldoveĭ. Și iarășĭ am socotit și am făcut obiceiŭ legat, cine or hi vameșĭ marĭ la chirvăsărie, să hie datorĭ să dea pe an câte o sută douĕ-decĭ oca de unt de lemn, să hie de candele la Sf-ta Mitropolie la Sf-tul Nicolai. Insă acest unt de lemn să nu se dea din vama Domnéscă, ci se hie datorĭ vameșiĭ ceĭ marĭ a da de la dênșiĭ, din venitul lor. Așișderea și cine va hi cămărar mare să hie dator a da într'un an câte șépte-decĭ besmene de céră lă Sf-ta Mitropolie la Sf-tul Necolai. însă și acéstă céră să nu hie din venitul Domnesc din camănă, ci din venitul cămănaruluĭ celuĭ mare cine va hi. Așia să hie legat în toțĭ *aiĭ* până când va sta Sf-ta Mitropolie. Așișderea și după a nóstră viață și domnie pe cine Dumnedeŭ va alége Domn a hi întru a nóstră țéră a Moldoveĭ din coconiĭ noștriĭ séŭ dintru alt rod séŭ hie cine va hi, acésta să nu strice, ci maĭ vârtos să aibă a da și a întări întru ertarea păcatelor sale iar cine s'ar ispiti a strica măcar cât de puțin, acela să hie ne-ertat de Domnul Dumnedeŭ și de prea cinstita maĭca Sf-sale Maria, și să hie blăstemat și afurisit de 12 Vărhovnicĭ Apostolĭ si de 318 Sfințĭ Părințĭ sobornicĭ ce aŭ fost în Nicheea cetatea cea Sf-tă și să aibă părășĭ înaintea înfricoșatuluĭ giudeț, pre Arhierarhul și de minunĭ făcĕtoriŭ a luĭ Hristos Neculai, și să aibă parte cu Iuda și cu treclétul Aria în vécĭ, și la acésta e credința nóstră ce maĭ sus scriem noĭ Hw' Antonie Rusăt Voevod și credința iubițĭ hiilor noștri Alexandru Voevod și Ianachi Voevod și Iordachi Voovod și credința Domnieĭ-sale Ilie Sturza marele Dvornic de țara de gĭos și credința Dumnéluĭ Gligore Gheanghea marele Dvornic de țéra de sus și credința Dumnéluĭ Alexandru Buhuș Hĕtmanul și Părcălabul Suceveĭ, și credința Dumnéluĭ Alexandru Ramandi marele Postelnic, și credința Dumnéluĭ marele Spătar, și credința Dumnéluĭ

Toader Iorgache marele Vistérnic, şi credinţa Dumnéluī marele Păharnic, şi credinţa Dumnéluī Conteaş marele Stolnic, şi credinţa Dumnéluī Constantin marele Comis, şi credinţa tuturor boiarilor noştriī a marī şi a micī; şi pentru maī mare credinţă şi întăritură, învĕţat-am pre al nostru cinstit şi credincīos boiarin Miron Costân marele Logofĕt de aŭ scris şi a nóstră peceate aŭ legat către acest adevĕrat uric al nostru.

Scris-aŭ Stratulat Rugin în Iaşī, cursul *ailor*, vleato 7185, Martie 29 dile

(Semnat) Hw Antonie Voevod. *Contras.* : Nicolae Racoviţă.

NB. De ce subscrie Necolae Racoviţ ca vel Logofĕt? Scin că în Martie 29 nu eşise Miron Costin din Logofeţie, deşi puté fi supĕrat cu Anton Ruset.

*

— **Anul 1677** (7185) Iulie 12. – Domnia luī Anton Ruset. — Uric. — In limba română. -- Iaşī. — Miron Costin vel log. Diac : Ionaşcu Isav. — Sigil mare cu ambele date 7184 şi 1676. — fo. mare. — Doc. moşieī Movilescił (séŭ *Basceauş*). a D-neī Efrosina Pavlescu. — Uric de stăpânire.

*

— **Anul 1677** (7185) fără lună. — Act de închinare a Proboteī la St. Mormênt.— In limba Română.— Dosetheiŭ Mitrop. Suceveī. Serafim Episcop Rădăuţilor. Ioan Episcop de Roman. Miron Коєтин vel Log. Buhuşī Hetman.– Este publicat de D. Danilescu în «Candela» din 1885. 1 Mart. la pag. 147.

*

— **Anul 1677** (7186) Noembre 5.— *Uric de la Ioan Antonie Ruset Voevod* Tradus din Slavonesce. «Cu mila luī Dumnedeŭ noī Ioan Antonie Ruset Voevod Domn Ţĕriī Moldavieī. Precum aŭ venit înaintea nóstră şi înaintea a marilor noştriī şi mici boiarī aī Moldavieī Ignat...... nepoţiī şi strenepoţiī luī Muşat şi Ivanco, cu multe mărturiī pe numele luī Hilohie Guzul din satul Necoreştiī, şi Apostul ot tam, şi Ionaşcu sin Ignat ot tam, şi Nicolai Balica ot tam, şi Paraschiva ot tam, şi Ştefan ot tam, şi Irimia ot tam, şi Vasilie Hânsariŭ ot tam, şi cu alţiī mulţī . . . . dicênd că ar fi avut eī un uric de la . . . . . . Voevod, pe o a patra parte din tot satul Necoreştiī de jos şi Necoreştiī . . . . un hotar în ţinutul Tecuciuluī, care acea a patra parte fiind dréptă cumpărătură moşilor şi strămoşilor lor, Muşat şi Ivanco. . . . . şi de la Petru Spătarul feciorił Măgdălineī nepoţiī luī Şendrea Hĕtmanul, că acel uric aŭ fost îngropat în pămênt, când s'aŭ rădicat cu oştī Ungurescī şi cu oştī Munteneştī, Gheorghe Vel logofĕt asupra luī Vasilie Voevod Domn ţĕriī Moldavieī şi aŭ gonit, fugênd Vasilie Voevod din pămîntul nostru şi remâind în locu luī Domn pămîntuluī nostru Gheorghe Ştefan Logofĕtul, atunce putredênd şi prăpădindu-se acel uric numaī pecetea aŭ rĕmas şi aŭ arĕtat'o înaintea nóstră. Drept aceea vĕdênd mare a lor jăluire, cu atâte mărturiī încredinţate, i-am dat şi noī şi i-am întărit luī Ignatie. . . . . şi luī Vasilie Hânsar, şi luī Apostul sin Mutul şi luī Grigorie sin Bârlădeancăī şi luī Anton. . . . . nepoţilor şi strenepoţilor lor şi restrenepoţilor lor, luī Muşat şi luī Ivanco, pe acea a patra parte din tot satul Necoreştiī de jos şi Necoreştiī de sus, fiind amĕndouĕ cotunurile un sat, să le fie lor aceea a patra parte din tot hotarul. Iar hotarul aceluī sat se începe din hotarul Sfredeleştilor în sus, pe lângă hotarul Sârbilor pe de asupra Tecuceluluī, prin dumbrava galbănă şi pe lângă hotarul Hânţăştilor în sus . . . . spre apus pe hotarul vechiŭ pe unde aŭ dis eī, şi de acole în jos pe

lângă hotarul Slipoteştilor şi pe lângă hotarul Ionăşeştilor, pe hotarul vechiŭ, pe unde aŭ âmblat din în vechime. Şi spre acésta este credinţa Domnieĭ mele maĭ sus scris noĭ Ioan Antonie Ruset Voevod şi credinţa prea iubiţilor fiĭ Domnieĭ mele Alexandrŭ Voevod şi . . . . . . Voevod, şi credinţa boiarilor noştriĭ Moldoveneştĭ, credinţa boiaruluĭ Ilie Sturza vel Vornic ţěriĭ de jos, şi credinţa boiaruluĭ Gligorie Ghenghea vel Vornic ţěriĭ de sus, şi credinţa boiaruluĭ Gavriil Costachi Hětman, şi credinţa boiaruluĭ Alecsandru Ramadan vel Postelnic, şi credinţa boiaruluĭ Ioan Racoviţa vel Spătar, şi credinţa boiaruluĭ Chiriac Sturza vel Paharnic, şi credinţa boiaruluĭ Ursul vel Vist, şi credinţa boiaruluĭ Pavel Contâş vel Stolnic, şi credinţa boiaruluĭ Costandin vel Comis. Şi spre maĭ mare putere şi întărire poroncit-am la al nostru cinstit boiar *Miron Costin Vel Logofět* să scrie şi pecetea nóstră să o spânzure la acest adeverat uric al nostru. Am scris Andronaki Bâv rob. Let 7186 Noemvrie 5.

(Se află în copie legalizată la D-l Alexandru Papadopol Calimach care binevoi a ne o comuneca.)

*

— Zapisul Safteĭ Vorniceasa a rěposat. Ilie Sturza ce aŭ fost Vornic mare. — Iaşĭ. — Intre *marturĭ :* M. Costin Logofětul *cel mare de ţéra de gios*. Diac *Corlat*. — Arhiva Metrop. Iaşĭ. — «Adecă eŭ Safta Vorniceasa a répos. Ilie Sturza ce aŭ fost Vornic mare şi eŭ Safta Hăbăşiasca şi eŭ Măriicuţa Cluceroaia şi cu toţĭ feciorii noştri şi cu toţĭ nepoţiĭ noştri anume Neculaĭ, şi cu Toader, şi Stefan şi Preda Postelnicul şi Ioniţă şi Sandul şi Toader feciorii D-sale luĭ Kiriak Paharnicul şi Antiohie ginerile Măriеĭ sale Dómneĭ luĭ Gligorie Vod, care easte sor luĭ Ilie Sturza Vorniculuĭ, scriem....» Vînd «un loc de case cu pivniţa de peatră gata lângă biserica Albă şi lângă fcredée, carele aŭ fost a D-le a rěpos. Solomon Bârlădeanul ce aŭ fost Logofět mare şi după sěvěrşirea D-sale Logofět Solomon le-aŭ vêndut Dumneaeĭ Aniţa Logofeteasa rěposatuluĭ Solomon Bârlădeanul D-sale luĭ Ilie Sturza Vornicul cel mare, Dumneḑeŭ să'l pomenească. — Şi când aŭ vêndut D-neĭ Aniţa Logofeteasa aŭ vêndut cu casa gata si cu toate gata, iară după severşirea D sale Vorniculuĭ Ilie Sturza casele aŭ ars şi locul cu pivniţă aŭ rěmas : Decĭ noĭ..... cu toată semenţia nóstră..... vindem acest loc cu pivniţă Măriеĭ sale Dómneĭ Anastasia a Măriеĭ sale luminatuluĭ Domnuluĭ nostru Iw Duca Voevod cu mila Dumneḑeŭ Domn ţěreĭ Moldoveĭ, drept 300 de leĭ, ca să fie Măriеĭ sale Dómneĭ Nastasieĭ de la noĭ dreaptă cumpărătură.»

Zapisul a fost făcut de faţă «cu boiariĭ ceĭ marĭ, anume : *Miron Costin* Logofětul cel mare de ţéra de gios şi D-luĭ Gligorie Gheanghia Vornicul cel mare de s. şi D-luĭ Alexandru Buhuşĭ Hetman şi D-luĭ Costantin Postelnicul cel mare şi D-luĭ Toader Paladie Spătariul cel mare şi Toader Iordakie Visternicul cel mare, şi Apostol Catargiul Comisul cel mare, şi *Cantemir* Medelnicerul cel mare şi Toader Albotă şi Pană Costaki vel Clucer şi Vasile Gavriliţ Comisul al doile.

Scris de *Corlat*. Intre iscăliţĭ : **Мирон Костин Вел Логофѣт.**

*

— Anul 7186 (1678) Mart. 13. — Zapisul luĭ Nekifor. — Intre marturĭ : *Velicico Costin ce aŭ fost Comis*. — fo. mic. — Arhiva Metrop. Iaşĭ. — Zapisul luĭ Nekifor şi cu femeea sa Frăsina nepóta luĭ Caldăruş ce aŭ fost de Glăvănescĭ; vênd partea lor din Glăvănescĭ (ţin. Iaşilor pre pîrîul Jijieĭ) D-séle Toderaşco Iordake Visténicul cel mare şi aŭ făcut eĭ schimb cu acesta. Presinţĭ la tocmeală : Contaş Stolnicul cel mare şi *Velicico* **Costin ce-aŭ fost Comis** şi D-l Prodan Dra-

guşescul Medelniceriŭ, Gavril Brăesu vel Jitniceriŭ şi Ieremia Jitnicérul şi Vasilie Deadiul şi Nicolaĭ Grazavel de Glăvănescĭ şi alţĭ mulţĭ ómenĭ bunĭ.

*

— Anul 1678 (7186) Mart. 6.—Pisal: Stratul Rugina. Miron Костин vel Logofĕt іскал.

NB. a iscălit pe îndoitura pergamenuluĭ. — Doc. mŏnăstireĭ Galata.

*

—Anul 7188 (1680), Ianuar. 9.—Mărturia Divanuluĭ ţĕreĭ recunósce cumpărătura satuluĭ Glăvănescĭ de către Duca Vodă, fost Domn în ţéra Românéscă - Intre boiarĭ : *M. Costin vel Logofĕt.* — Arhiva Metrop. de la Iaşĭ. (La Iaşĭ). — «Scubomi Dosofteiu Arhiepiscop Mitropolit Sucevéschi. Ión Episcop Romanschi. i Serafim Episcop Rădăuţu. i Calistru Episcop de Huşĭ. i Miron Costin Vel Logofet. Neculai Racoviţă biv vel logofet. Gavril Costache Vel Vornic g. zemlea. Ilie Sturza biv vel Vornic. Gligorie Ghenghea vel Vornic vişni Zemlea. Alesandru Buhuş Hĕtman i Părcălab Suceaveschiĭ, Constantin Vel Postelnic. Alexandru Ramandi biv vel Postelnic. Tudosie Dabăŭ vel Spătar. Ión Racoviţă vel Ceaşnic. Chiriac Sturza biv vel Ciaşnic. Vasilie Gheuca vel Vistiarnic. Ursachie biv vel Vistiarnic. Contaş vel Stolnic. Scîrlet Şerbu vel Comis. *Velicico Costin biv vel Comis.* Ilie Moţoc vel Medelniceriŭ. Prodan Drăguşescul biv vel Medelniceriŭ, Părcălab Hotinschi, Constantin Jora Serdar. Cantemir biv vel Serdar. Mavrodin vel Cluceriŭ, Enache Cîrstea biv vel Cluceriŭ. Manolache vel Sulgeriŭ. Savin biv vel Sulgeriŭ, Vornicĭ Ot Botoşanĭ, Gheorghie Bogdan vel Jitniceriŭ, Gavril Brăescu biv vel Jitniceriŭ. Gheorghiţă Albotă vel Armaş, Andronic biv vel Armaş. Deadul biv vel Armaş, Zosim Başotă vel Şetrar. Panaitache vel Uşier. Neanul ftori Logofĕt. Ión Postolache ftori Spătar, Ştefan Cerchez ftori Ceaşnic. Sandu Stamati ftori Comis. Apostol Catargiu biv Postelnic. Gheorghe treti logofĕt. Vorniciĭ de pórtă Gheorghiţă i Ursul i Pahomie i Rusul i Vasilie Gâlcă. Facem ştire cu acéstă scrisóre a nóstră, pentru satul Glăvăneştiĭ, care sat este pre Jijia în ţinutul Iaşilor aprópe lângă Andrieşenĭ şi lângă Berehoeştĭ, de se împreună hotarul satuluĭ Glăvăneştilor, cu hotarul satelor Andrieşenilor şi a Berehoeştilor, care aceste sate Andrieşeniĭ şi Berehoeştiĭ sînt dirépte cumpărăturĭ a Mărieĭ sale a Domnuluĭ nostru a Ducăĭ Voevoda, cumpĕrate de Măria Sa încă din boeria Mărieĭ Sale, ce fiind Măria Sa din afară de ţéră cu domnia ţĕreĭ Româneştĭ, aŭ eşit satul Glăvăneştĭ la vênḑare de ocinaşĭ cărora aŭ fost acea moşie şi Dumnealuĭ Tóder Iordache Vistiarnicul aŭ cumpărat acest sat Glavăneştiĭ, şi înţelegênd Măria Sa că aŭ eşit satul Glăvăneştiĭ la vênḑare şi fiind acel sat Glăvăneştiĭ aprópe lângă satele Mărieĭ Sale, lângă Andrieşenĭ şi lângă Berehoeştĭ, aŭ poroncit Măria sa în câte-va rîndurĭ la Dumnealuĭ Tóder Iordachie vistiarnicul să nu cumpere acel sat Glăvăneştiĭ că să vine Mărieĭ Sale să-l cumpere şi trecênd Măria Sa din óste la Cehrin în anul când a âmblat vleat 7183, aŭ trimis pre Constantin Cantacuzino marele Stolnic de ţéra Românéscă cu poruncă la D-luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul tot pentru acesta sat pentru Glăvăneştiĭ, să nu'l cumpere D luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul, precum noĭ toţĭ scim acéstă povéste, iar D-luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul l'aŭ fost cumpĕrat acel sat Glăvăneştiĭ, iar décă aŭ adus D-ḑeŭ pe Măria Sa Vodă în Scaunul ţĕreĭ, s'aŭ socotit cu mare dreptate şi cu giudeţ dirept pre legea ţĕreĭ pentru acest sat pentru Glăvăneştĭ, fiind aprópe lângă satele Mărieĭ Sale, lângă Andrieşanĭ şi Berehoeştĭ, împreunându-se cu hotarele

acestor treĭ sate la un loc; venitu s'aŭ Măriel Sale să întórcă banil D-sale luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul şi i-a dat baniĭ deplin cincĭ sute de leĭ Dumisale luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul, ce aŭ fost dat D luĭ pe acel sat pe Glăvăneştĭ, aşişderea şi pentru móra ce aŭ făcut D-luĭ Tóder Iordache Vistiarnicul la acel sat la Glăvăneştĭ şi ce s'aŭ aflat cheltuit de D-luĭ tot lucrul preţuit i-aŭ întors Măria Sa şi cheltueala ce aŭ făcut iară deplin. Pentru aceea fiind la ştirea nóstră acéstă povéste, făcutam acéstă mărturie de la noĭ tot Divanul Ţĕreĭ; şi pentru maĭ mare credinţă am şi iscălit. U Iaşĭ Mesiţa Ghenar 9. vleat 7188. Urméză patru sigiliĭ Bis. a Mitropolieĭ şi a Episcopielor şi între iscăliturĭ a luĭ Miron Costin Vel Logofĕt şi a luĭ Tudose Dubăŭ Spătar şi Velicico Costin biv Comis.

*

— Anul 1680 (7188) Maĭ 8. – *M-rea Suceriţa* N. 538. — Fol. mare.

Сеѡ҇ꙋ комы Никꙋлаи Раковиц вел лѡгофет и҆ Мирон Костин бив вел лѡгофет и҆ Василіе бив вел лѡгофет и҆ Иліе Стꙋрзѣ вел дворник долнѣи земли. и҆ Григоріе Ганга вел дворник горнѣи земли и҆ Иѡнашко Балшъ бив вел дворник и҆ Ѧлеѯандрꙋ Бꙋхꙋш хетман и҆ пъркалаб Сꙋчавскїи и҆ Гаврил Костакіе бив хетман, и҆ Ѧлеѯандрꙋ Раманди вел постелник и҆ Иѡн Ръковицъ вел спътар и҆ Киріак Стꙋрзѣ вел чашник и҆ Тоадер Іоргакіе вел вистіѧрник и҆ Оурсаакіе бив вел вистіѧрник и҆ Павел Контъш вел стѡлник и҆ Константин вел комис и҆ Иліе Моцок вел меделничарю и҆ Енакіе вел ключар и҆ Гаврил Бръескꙋл вел житничар и҆ Геѡргїе Бѡгдан вел шътрар и҆ Костантин вел армаш и҆ Панаютакіе вел ꙋшарю и҆ Ѧпостол Ѧгъ и҆ Василіе Гѣꙋка вторіи логофет и҆ Иѡн вторіи чашник, и҆ Геѡргї Третин лѡгофет, и҆ Пътръшкан вторіи сꙋлџар и҆ Ирмінча житничар и҆ Гїѡргїи Маноле и҆ Тоадер Сиргіе и҆ Ѧндреи Съпотѣнꙋл и҆ Гїѡргїе Блъбла и҆ Дꙋмитрашко Мꙋргꙋлец дворничїи глотнїю и҆ и҆нних болѣри и҆ кои н'ни прѣдни ѡ҇ двори гпднь его масть. Scriem şi facem scire cu acéstă carte a nóstră cum aŭ venit înaintea nóstră D-lor fraţi noştriĭ Savin vel Sulgériŭ şi frate-sĕŭ Gheorghie Postelnicul fecioriĭ rĕpaosatulu Dumitraşco ce aŭ fost Paharnic mare, nepot Naculuĭ ce aŭ fost Stolnic mare şi ne-aŭ arĕtat înaintea nóstră un zapis făcut de la mâna moşuluĭ d lor-sale Neculai ce aŭ fost Stolnic mare şi cu mărturie boiarinĭ de curte, anume d luĭ Pavel Contaş vel Stolnic şi Gavril Braescul vel Jitnicériŭ, şi Gavril Neaniul ce aŭ fost Logofĕt şi Pătrăşcan Sulgériŭ şi Irimia Jitniceriul cu iscăliturile d-sale a tuturor, scriind şi mărturisind cum d-luĭ Nacul ce aŭ fost Stolnic mare, de nime nevoit nicĭ asuprit, aŭ vêndut nepoţilor sĕĭ ce maĭ sus scriem dumilor-sale luĭ Savin vel Sulgeriŭ şi luĭ Gheorghiţ Postélnicul, un sat anume *Pleşeştiĭ* pre Miletin, în ţin. Hârlăuluĭ, cu vatra satuluĭ şi din câmp şi din pădure şi din tot locul. cu tot venitul şi cu ómeniĭ ce se vor afla, din carĭ aŭ fost vecinĭ. Acest sat l'aŭ vêndut d-sale drept ,а҃ꙋ (1400) leĭ banĭ gata, care sat aŭ fost dumisale Neculai Stolnicul drépta ocină şi moşie; nime alţĭ ръзѣшї în sat n'aŭ avut nice altul nime améstec fără d-luĭ şi nime dintre fecioriĭ dumisale séŭ din nepoţĭ şi strănepoţĭ séŭ alte rude şi semenţiĭ cine vor hi a d-sale a Naculuĭ Stolnicul ca să nu aibă a se amesteca séŭ a întórce baniĭ şi vênḑarea acésta nicĭ-o-dată în vécĭ. Pentru aceea şi noĭ toţĭ *deacĭ* (sic) am vĕḑut acel adevĕrat zapis scriind într'acesta chip de bună voie tocmélă şi plată deplină, Noĭ încă am creḑut şi am făcut acéstă scrisóre de la noĭ de mărturie d-lor sale luĭ *Savin vel Sulgériŭ* şi luĭ Gheorghiţ Postélnicul, nepoţiĭ Naculuĭ Stolnicul, pre acel sat ce maĭ sus se ḑice *Pleşeştiĭ*, pre Mileatinul în ţinutul Hârlăuluĭ, ca să le hie d-lor sale de mare credinţă şi întăritură şi ocină şi cumpĕrătură cu tot venitul, neclătit în vécĭ. Şi

pentru maĭ mare credinţă am iscălit noĭ toţĭ cu mânele nóstre către acesta adevĕrată carte a nóstră, ca să aĭbă d-lor a-'şĭ face şi dirése domnescĭ; şi Eŭ Leca Uricariul am scris. Пнс оу Іасωχ влто ,зр҃п Маі н д҃н.

*

—Anul 1680 (7188), Iunie 21.— Domnia luĭ Duca VV.— Uric.— In limba Română dar formula iniţială în Slav.—Iaşi.—Miron Кωстън вел лог. Diac: Iordake. — Sigiliŭ mare, sus boul, jos vulturul muntén; sub scut ,зрп.—Fol. mare hârtie Turcéscă. — *M-rea Suceviţa*; colecţia din mânile Arhim Călinescu din Cernăuţĭ, cu N. 558 ex. 1863. — Intăresce vêndarea ce aŭ făcut Savin biv vel Sulgear cu frate-sĕŭ Gheorghiţă Postelnicul, fecĭor rĕposatuluĭ Dumitrache biv vel Claşnic, nepoţiĭ Naculuĭ ce aŭ fost Stolnic mare. *(Vedĭ actul de sus).*

*

— Anul 1681 (7190), Decembrie 24. — Zapisul luĭ Gavril Neagăĭ vtori Logofĕt. — In limba Română. — Iaşi. — Intre semnaţĭ *Velicico Costin biv Comis.* — Arhiva Metropolieĭ Iaşi. — Zapisul luĭ Gavril Neagăĭ vtori Logofĕt, fol. mic, prin care vinde casele sale de pe uliţa mare luĭ Ene Vistiarnicul şi giupâneseĭ D-sale, dirept 150 leĭ bătuţĭ, «căcĭ aŭ întrebat pre rude şi n'aŭ voit a rescumpăra casa». De faţă: Gavril Costache Vornicul cel mare de ţéra de jos, Chiriac Sturzea vel Spătar, Tóder Paladi ce aŭ fost Vistérnic mare, *Velicico ce aŭ fost Comis* mare şi d-luĭ Іωн Костън твоpі пост. *(sic)* şi d-luĭ Vasilie tvori (în loc de vtori) Comis şi Popa Ursul de pe Poarta cea domnéscă şi Andreĭ Vornicul de Poartă....

*

— Anul 1682 (7191) Octobre 8. — Zapisul Crăstineĭ fata Grameĭ Stolnicul. — In limba Română. — Iaşĭ. — Intre subsemnaţĭ. *Miron* Костин *vel Logof.* — Arhiva Metrop. Iaşĭ. — *Zapis.* Кърстъна fata Grameĭ Stolniculuĭ giupâneasa Dumisale rĕposatuluĭ Statie ce aŭ fost Cluceriŭ. Vinde casele sale cumpĕrate de Vistiarnicul Гіѕка de la Goroveĭ «şi mi-le-aŭ dat mie pentru alte case ce am dat eŭ Vistérniculuĭ Гнѕкън». Se vinde cu tot (тѕот) locul cât aŭ fost a luĭ Goroveĭ Măriеĭ sale Dómneĭ Nastasia a provoslavniculuĭ creştin Іωан Duca Vod derept 60 de leĭ banĭ de argint şi mi-aŭ dat Măria Sa banĭ la mâna mea. Decĭ.....

De faţă: Miron marele Logofĕt şi D-luĭ Nicolai Racoviţă ce aŭ fost Logofĕt mare şi D-l Gligoraş Ghenghe Vornicul cel mare şi D-l Toader Palade vel Spătar. Şi pentru maĭ mare credinţă am pus şi pecete ca să fie de credinţă şi aceştĭ boerĭ cari maĭ sus scrie ş'aŭ pus şi iscăliturile dumilorsale. --Leat 7191 Oct. 8.

Miron Костин vel log.

Az Гєнгє вор. iscal. Buhuş vel Hĕtman iscal. Az Паладє вел спът iscal.

*

— Anul 1682 (7191) Oct. 12. — Zapisul Aniţaĭ Logofeteasa rĕposatuluĭ Solomon Bârlădeanul. — Iaşĭ. — Intre iscăliţĭ este Miron Костин вел лог. *Diac:* Andreĭ Mihul Dvorn. Gloтn. — fol. mic. — Arhiva Metropolieĭ Iaşĭ.

Face tocmélă şi schimbătură cu Măria sa Nastasia Dómna Măriеĭ Sale Domnuluĭ nostru Іω Duca VV. cu nesce locurĭ ce sînt pen prejurul sfinteĭ bisericĭ Albe.....» Măria Sa Dómna mi-a dat mie schimbătură p. schimbătură nesce case gata cu loc cu tot, care case sînt lângă beserica Albă şi i-aŭ fost

Măriel sale cumpărătură de la Dumneaeĭ Cârstâna giupâneasa rĕposatuluĭ Statie ce aŭ fost Clucear şi D-sale i-aŭ fost cumpărătura de la Goroveĭ ce aŭ fost Logofĕt, care case când le-aŭ cumpărat Măria sa Dómna aŭ fost negrijite şi fără nemică gata într'însele şi dinafară, iar deacă le-aŭ luat Măria sa le-aŭ grijit cu de tóte ce trebue în lăuntrn şi dinafară şi mi le-a dat mie gata cu loc cu tot şi cu ce trebue la dênsele şi încă peste acela loc ce aŭ fost a caseĭ mi-aŭ maĭ dat Măria sa Dómna o bucată de loc din ţintirimul beseariceĭ acestia ce maĭ sus scrie care mi l'aŭ ales şi mi l'aŭ *stlăpit* (sic) de către ţintirimul beseariceĭ. Deci pentru aceaste case şi pentru acesta loc ce maĭ sus scrie eŭ încă am dat Măriel sale Doamneĭ Nastasieĭ, iar schimbătură pentru schimbătură alt loc de casă, ce sînt peu pregiurul acestia biserice ce maĭ sus scrie beserica Albă, întĕiŭ un loc ce este mie cumpărătura de la Roşca Vistiarnicul, carele este între Mitropolie şi între casele Prăjescululĭ şi altă bucată de loc ce este iarăş pre lângă acela loc carele mĭ e cumpărătură de la Toderaşco nepotul Iorgai, şi alt loc tot acolo ce mĭ este cumpărătură de la Cupărelul. Aşişderea şi al 4-le loc iarăşĭ pre lângă acesta, ce mi-aŭ fost cumpărătura de la Drosoia, care locurĭ sînt amêndóuĕ de la vale, între locul răposatuluĭ Buhuş şi între nesce locurĭ ce am fost vêndut iar eŭ cu case cu tot luĭ Ilie Sturzea Vornicul, care case acum aŭ ars. Decĭ acum aceste locurĭ, toate casele maĭ sus scrise şi zapisele céle de cumpărăturĭ le-am dat Măriel sale Doamneĭ Nastasieĭ, ca să-ĭ fie Măriel sale moşiĭ vecĭnice şi dréptă schimbătură....»

De faţă cu «boiariĭ ceĭ marĭ şi aĭ doile : precum D-luĭ Miron Костян vel logofĕt şi Neculai Racoviţ, Gligorie Ghianghia vel Dvonic Gorn. Zemli i Alexandru Buhuş Hĕtman, Constantin vel Post. i Toader Paladi vel Spăt. i Toader Iordakie vel Vist. i Apostol Catargiul vel Comis i Gheorghiţă treti Logof.

Scris de Andreĭ Mihul Dvornic Gloth.

*

— Anul 1683 (7191) Ian. 9. — Fond. relig. Bucovina. Lit. c. fasc. 60. Docum. monăstireĭ Moldoviţa. Uric de la Duca Vodă, folio mic. din Iaşĭ. Contrasemnat de *Miron vel Logofĕt*. Sigiliu mare roşu sters. Duca însărcinéză pre Lazăr Egumenul de la Moldoviţa a-şĭ ţine şi apĕra nisce ocine anume nisce curăţiturĭ, ce aŭ eĭ la sat la Varnă, unde este satul mônăstireĭ, danie de la Alexandru Vodă. Acele curăţiturĭ le-aŭ făcut vecinii monăstiriĭ pe moşia eĭ, precum şi case şi acum aceĭ vecinĭ le vênd ca ale lor la Câmpulungenĭ. Duca Vodă dă dreptate monăstireĭ să-şĭ reia pămêntul ocupat de vecinĭ : «Căcĭ curăturile acelea nu le-aŭ făcut să le vêndă, ci le-aŭ făcut să se hrănéscă, iar'a le vinde nu-s volnicĭ şi nime să nu cuteze a sta împrotiva cărţiĭ Domnieĭ méle.»

*

— Anul 1683 (7192) Oct. 1. — Zapisul luĭ Ursakie ce aŭ *fost Vornic.* — Iaşĭ. — Intre martorĭ : Ioan *Costin* vtori Post. — Metrop. de la Iaşĭ.

Ursakie ce aŭ fost Vistiarnic prin Zapisul din Iaşĭ, Oct. 1. 7192 dă şi dăruesce ocina şi moşia cumpărătură a 6-a parte den casele de pétră şi den pivniţa şi cu loc den casele Iorgai Postelnicul, care este aice în târg în Iaşĭ pre uliţa mare între metropolia veche şi între casele Prăjescululĭ, «acésta o am dăruit la metropolia care se pomenésce biserica Albă, care parte o aŭ fost vêndut Rusa fata Chiriaţeĭ, nepoata Iorgai Postélnicul, Neculceĭ Vistiarnicul şi fiind cumpĕrat rĕŭ i s'aŭ întors baniĭ Neculceĭ Vistiarniculuĭ ca şi pre alte moşiĭ.... (urméză blăste-

mul).... şi acéstă danie s'aŭ făcut dinaintea Dumilor-sale Neculaĭ Racoviţ Logofĕt. Palidé Vel Spătar, Toader Iordake Vel Vistiarnic, Gheorghe Stârcea biv vel pitar. *Ioan Costin vtori Postelnic*, Vasile Costake vtori Comis, Ilie Stamatie vtor-Paharn. şi alţiĭ mulţiĭ boiarĭ şi feciorĭ de boiarĭ..... U Iaşĭ Oct. 1 leat 7192.

*

— Anul 1683, (7149) Ianuarie 13. — *Doc. Academieĭ*. Fol. mic

Zapisul luĭ Dosofteiŭ Egumenul şi cu tot soborul de la S-ta M-re de la *Dragomirna*. «vĕḑĕnd noĭ că aŭ căḑut S-ta Monastire la bogată lipsă, am vêndut al nostru drept şĕrb ţigan anume Gligorie feciorul luĭ Stefan cu feciorii luĭ, ce este partea M-reĭ iar cu partea Ciogolóeĭ nu avem trébă, pentru că ţiganca 'ĭ a Ciogolóeĭ. . . . . l'am vĕndut d-luĭ luĭ Pavel Bujoranul Sulgerul cel mare şi giupâneseĭ d-luĭ drept 20 de galbenĭ banĭ de argint . . . . . şi să aibă d-luĭ a'şĭ face şi direse domnescĭ».

Aŭ fost faţă la tocmélă, între alţiĭ, Velicico Costin Hĕtman. Ion Кwстѫн biv Postelnic m'am templat la tocmeală. *Sigil M-reĭ Dragomirna.*

*

— Anul 1686 Iulie 14. — Domnia luĭ Constantin VV. — 4⁰ mic. Iaşĭ.

Carte domnéscă în mânele luĭ Mihalache Ţopeĭ ca să hie volnic a merge la d-luĭ Gheorghie ce aŭ fost Agă şi să aibă a luá pre copiiĭ luĭ Toader Ţiganul feciorul Macăĭ, care ţiganĭ sînt de moşie luĭ Mihalache Ţopeĭ, de la moşul luĭ Gheuca ce aŭ fost Stolnic, iar d. Gheorghie de va hi avĕnd nescaĭ drese pe aceştĭ ţiganĭ să vie cu Ţopa de faţă şi să'şĭ aducă şi dresele şi nime să nu cuteze a sta împrotiva cărţeĭ Domnieĭ mele. *(Sigil mare roş)*

Contras. *Velicico Costin Hĕtman.*

*

— Anul 1686 Iulie 14. -- Col. Academieĭ. - Un zapis din Iaşĭ, 7170 Iunie, prin care *Anŭsia fata Dabijeĭ ce aŭ fost vel Paharnic, nepoata luĭ Nadabaico* ce aŭ fost Vornic mare şi cu fiul seŭ Iordachie vĕnd nesce ţiganĭ luĭ Pavelaşco feciorul luĭ Bojoae. Iscălesce între martorĭ : Catargiu. Este întărită vêndarea cu uricul de la Constantin VV. din 7194 Iulie 14 Contrasemnat de *Velicico Costin Hĕtman.*

*

— Anul 1688 (7196), Iunie 25. -- Sub domnia luĭ Constantin Cantemir. -- Doc. Moşieĭ *M. Sale Regeluĭ*, Zorilenii. — Cartea luĭ Constantin Cantemir, din Iaşĭ. — Folio mic. — Contrasemnat Tudosie Dubăŭ vel Logofĕt; scrie luĭ Miron Costin Logof. «că s'aŭ pârît de faţă înaintea Domnieĭ mele şi a tot sfatul nostru, d eĭ Tudosiĭca Jotoia şi fiĭul eĭ d-luĭ Antiohie ce aŭ fost Cămăraş mare şi rudele dumilor-sale Pavel Bujoranul ce aŭ fost Sulger mare şi Lupul Costache vtori Sulgeriŭ, Chiriac Bujoranul şi frate-sĕŭ Toader Bujoranul ce aŭ fost Armaş, strănepoţiĭ Cârsteĭ Ghionevicĭ ce aŭ fost Vornic mare, cu boiarinul nostru d-luĭ Stefan Scarlat vel Armaş şi cu fratele dumisale Dabija vtori Logofĕt . . . . . pentru nisce silisce în hotarul Bujorenilor, pe apa Berladuluĭ».

Scrie să cerceteze : «pentru acest lucru iată că te alésăm Domnia mea pre d-ta boiaren mare şi de curte credincios, să facĭ d-ta ostenélă să mergĭ acolo la acele silişte. . . . » Sigil mare roş.

*

— Fără dată. - 4⁰ mic. — Zorileni. — *Velicico Costin* (Коотѫн) vel Vornic fa-

cem scire precum aŭ venit înaintea nóstră Andonie Zagan și cu semenția luĭ și aŭ cerșut giudeț de la noĭ cu Ilie Clucerul pentru un sat, pentru Borĕștĭ, dicênd Zagan : ca să întórcă baniĭ dațĭ de Ilie Clucerul pentru acel sat.

«Decĭ noĭ l'am întrebat; sciut-aŭ el séŭ părințiĭ luĭ când aŭ cumpĕrat Enache Clucerul? Decĭ dar i-am dis să'șĭ dea credința cum n'aŭ sciut el. Apoĭ aŭ spus dirept și aŭ mărturisit într'acesta chip, dis'aŭ : dirept oĭ spune d-tale Vornice că tată-meŭ, când aŭ cumpĕrat Enache acea moșie aŭ fost în Iașĭ dus și aŭ venit aice și ne-aŭ spus nóuĕ și aŭ mers la Horoițanĭ și aŭ dis: măĭ, voĭ Horoițanilor! pentru . . . . să scițĭ c'am vêndut Borescil la Enache Clucerul, decĭ de avețĭ prilej *păsați* de a întórce. Eĭ nicĭ unu nu le-aŭ maĭ întors, precum aŭ mărturisit.»

*

— Anul 1690 (7198), Iunie 12. — Sub domnia luĭ C. Cantemir VV. — Zoreniĭ; moșia M-Sale Regeluĭ Carol I. - Semnat: *Velicico Costin vel Vornic.* - Fol. mic. — Din Băcanĭ. — Autograf de Velicico Costin; raportul luĭ la Const. Cantemir că aŭ luat seama între d-lor Scărlătescĭ și d-lor Bujorinescĭ pentru nisce siliscĭ. «Așișĭ socotim să giure Bujoreniĭ cum n'aŭ aceĭ ómenĭ moșie; să rabde Scărlătesciĭ; iar ne vrênd să giure să hie volnicĭ a le întórce baniĭ rădicênd cu sufletul lor Scărlătesciĭ câțĭ banĭ aŭ dat, fiind lucru maĭ de curênd; și s'aŭ pus di în treĭ sĕptemânĭ să le dea d-luĭ baniĭ, iar ne dând să nu maĭ întórcă

Velicico Costin vel Vornic.

*

— Anul 1690 (7198), Iunie 26. — Zapisul Aneĭ Logofeteasa reposatuluĭ Solomon Logofĕtul. — In limba Română. — Iașĭ. - Intre martorĭ : Velicico Costin vel Vornic. — Fol. mic. — Arh. Metropolieĭ Iașĭ. — Zapisul Aneĭ Logofeteasa reposatuluĭ *(sic)* Solomon Logofĕtul «avênd eŭ nesce case din Iașĭ care le-am avut schimbătură cu Dómna Dacăĭ Vodă, cu un loc de casă ce mi-aŭ îngrădit la biserica Albă, carele sunt făcute de Gorovei,» le vinde gineruluĭ sĕŭ Ilie Abăza și giupâneseĭ luĭ Safteĭ și cuconilor dumilor-sale drept 75 de leĭ banĭ gata. De față: «s'aŭ tâmplat mulțĭ boiarĭ și feciorĭ de boiarĭ carĭ aŭ iscălit maĭ gĭos și eŭ Dumitrașco Stoicescul am scris zapisul».

Velicico Costin vel Vornic.

Pe a 2-a filă a acestuĭ zapis aflăm socotéla acésta. «Ce s'aŭ maĭ dat dumisale mătușeĭ Solomoneseĭ tot pentru case, dicênd că mi-aŭ dat eftin cu aceĭ 75 de leĭ banĭ gata ce i-am dat când mi-aŭ făcut zapisul.

— Un cal Tătărăsc cumpărat în 50 de leĭ la Ucrainia, i l'am dat.

— Patru sacĭ de făină de grâŭ, dirept câte 2 leĭ sacul, cum se vindea în Iașĭ atuncea.

— O sabie ce am fost cumpărat'o în 4 leĭ de la Ioniță Nacul, iarășĭ aŭ cerșut'o de am dat'o nepotu-sĕŭ, luĭ Toderașco sin Carpu.

— Doĭ zlоțĭ banĭ de cheltuială i-am dat însașĭ.

— Doĭ orțĭ tij de cheltuială în Focșanĭ i-am dat.

*

Anul 1691 (7199) Ghen. 26. — Zapisul Ileneĭ logofeteasa luĭ Solomon Logofĕtul. — In limba Română. — *Semnat*: Ana Logofetésa. Martorĭ : Lupul Bogdan Hĕtman. *Velicico* Costin Vornic. Ion Costin *Serdar*. C. Gavril Aga. Stefan Șoldan vel Stolnic și alțĭ 3 nedescif. *Aŭ scris* Toader Rusul biv Posteln.—Sigilul Ane

Logof. — fol. mic. -- Cedat Academieĭ. — Dă danie un ţigan nepotuluĭ sĕŭ *Ion Şeptilicĭ* vel Stoln. «ca să aibă a ne pomeni când îşĭ va aduce *aminte*».

*

— Anul 1692 (7200) April. 15. — Domnia luĭ Constantin VV. — In limba Română. - Iaşĭ. — Arhiva Stat. *Buc.*—Codicele de docum. a Metropolieĭ de Iaşĭ, pag. 408. N. 132. - Noĭ Constantin VV. Bojio *etc.* Facem scire cu acéstă adevĕrată carte a Domnieĭ mele pentru Stefan feciorul luĭ Darie de Podobiţĭ, carele hiind om de ţéră şi de acest pămênt, el s'aŭ sculat şi s'aŭ dus în ţéra leşéscă. şi ducêndu-se în ţéra leşéscă nu s'aŭ aşeḍat acolo, şi să se hrănéscă cu slujba şi cu dreptatea tâmplându-se venirea Craiuluĭ leşesc în ţéră trecênd la Bugiag, el încă şi de obuz şi de slujba sa nu s'aŭ ţinut, ce aŭ venit cu megiaşiĭ seĭ şi pen prejurul ocinelor sale ş'aŭ făcut mult *talhuşag* şi supĕrare creştinilor şi megiaşilor sĕĭ. Aflatu-s'aŭ cu bună credinţă cum aŭ sloboḍit şi foc la casele credincios boiaruluĭ nostru Panaiotache Slugerul cel mare, la Obrejenĭ. casele fiind făcute cu multă cheltuială, fără alte pagube ce s'aŭ făcut Dumisale. Pentr'aceea făcênd Slugeriul jalbă la Domnia mea de paguba ce s'aŭ făcut, şi adeverind Domnia mea cum într'acele vremĭ aŭ âmblat Stefan făcênd talhuşag pen prejurul aceluĭ loc, socotitu-s'aŭ că şi paguba Sulgéruluĭ este despre Stefan făcută. Decĭ socotind Domnia mea împreună cu tot sfatul Domnieĭ mele, cu boiariĭ ţĕreĭ: una, paguba ce aŭ făcut Sulgearuluĭ de i-aŭ ars casele şi alte scăderĭ ce i-aŭ făcut din bucate, că viind Stefan cu 3—400 de ómenĭ din obuz aŭ stricat 800 de clăĭ de paie marĭ şi 30 de stupĭ şi 2 polobóce de miere şi grădinĭ şi alte tot ce aŭ aflat prin prejur, şi nu numaĭ la D-luĭ ci şi la alţiĭ prin prejur ce aŭ aflat tot aŭ stricat. Alta: Stefan hiind de acest pămênt şi pămêntul acesta hiind asuprit de mult greŭ şi poruncĭ Împĕrăteseĭ şi Stefan nevrênd să stea şi el cu alţĭ pămênteni în ţéră să tragă greul şi nevoia ţĕreĭ, ci ducêndu-se pentr'alte ţĕrĭ strĕine şi încăşĭ făcêndu-se duşman pămêntuluĭ sĕŭ şi megiaşilor sĕĭ, făcêndu-le talhuşag şi pagube, aflând Domnia mea cum are acel Stefan *ocinĭ* în ţéră ½ sat de Blandescĭ ce-s pe Jijia maĭ jos de Romascel. unde are şi Ifrim Călăraşul. şi maĭ avênd Stefan ocină şi în sat în Podobiţĭ, cât se va alege partea părinţilor sĕĭ, şi avênd domnia mea voie ca şi alţĭ Domnĭ maĭ naintea nóstră, ce aŭ fost stăpânĭ acesteĭ ţĕrĭ, pentru uniĭ ca aceia, ce'şĭ lasă pămêntul şi se duc pentr'alte ţĕrĭ streine şi apoĭ vin cu robie asupra ţĕreĭ şi fac jacurĭ ca tâlhariĭ, şi făcêndu-le Domnia mea şi poruncă cu câte-va cărţĭ ca să-şĭ vie toţĭ cineşĭ la locul şi pămêntul sĕŭ şi a părinţilor sĕĭ, şi Stefan tot nevrênd să vie în ţéră, milostivitu-m'am Domnia mea ş'am dat acele ocinĭ ce maĭ sus scriŭ: jumătate de sat de Blandescĭ de pe Jijia, maĭ jos de Romascel şi partea din Podobiţĭ cât se va alege a luĭ Stefan feciorul luĭ Darie, ca să-ĭ fie D-sale Slugéruluĭ direaptă ocină şi moşie în vécĭ, cu tot venitul şi giupâneseĭ D-sale şi coconilor şi nepoţilor şi-a tótă seminţia Dumilor-sale neclătită şi nerăşuită în vécĭ. Aşişderile şi după a nóstră viaţă şi domnie pre cine Dumneḍeŭ ar alege a fi domn acesteĭ ţĕrĭ din fiiĭ nostri séŭ dintru a nóstră semenţie séŭ dintr'alte semenţiĭ, poftim să n'aibă a strica a nóstră milă şi întăritură, ce maĭ vârtos să aibă a da şi a întări. Iar cum s'ar ispiti a strica, să hie nelertat de Domnul Dumneḍeŭ ce aŭ făcut ceriul şi pămêntul şi de Prea sfânta şi curata a luĭ maĭcă sfinţia-sa Precista şi de toţĭ sfinţiĭ oteţĭ amin.

U Iaşĭ vel. 7200, April 15. iscal. Noĭ Constantin VV. — Neagul Uricariul.

*

— Anul 1693 (7201), Iulie 15. — Col. Academieĭ. — Ţidulă de la Noĭ Constantin Duca VV. luĭ Mihalache Ţopeĭ să fie volnic a merge şi a lua al sĕŭ dirept şerb ţigan anume pe Gligorie, fecĭorul Nastasieĭ nepotul Macăĭ de la Călugăriĭ de Burusucĭ . . . . . Iaşĭ.

Contrasemnat Necolae Кωстин Хѣтман.

*

— Anul 7219, Ghenarie 3, (1701). — Actul de federare a tuturor Breslelor din Roman (arhiva Episcopieĭ de Roman) pune pre *N. Costin* vel Logofĕt la domnia luĭ Demetrie Cantemir.

*

— Anul 1703. — *Translatum ex Valachico in Germanicum.* — Wir Constantin Ducca Fürst, aus Gottes Gnaden Herrscher der Moldauer Landschaft, machen bekanntlich mit diesen unserem Herrschaftlichen Brief, allen, welche nothwendig haben dieses zu wissen, von wegen einem Dorfe welches Volczinecz genannt werde, sammt dazu gehörigen Untherthanen, und Einkünften, in den Suczawer Destrict auf dem Flüssen Sereth; aldieweilen dieses Dorf zum Erbtheil von dem Miron Logofett dessen Sohn Petrasko Logofett zugefallen, weillen alzo sich ergeben, dass der Petrasko in der Grossen Walachai gestorben ohne einigen Söhnen, so wurde dieses Dorf zertheillet, zwischen unseren Herren Jonn Kostin Hettmann, und dessen vorhin gewessenen Hettmann und Brüdern Nicolai Logofett, welche Söhnen waren der verstorbenen Miron Kostin Logofett; darnach ist geschehen dass auch der Jonn Hettmann mit Todt abgegangen ist, dessen Leib in des Fürsten Barnowsky Kloster begraben worden, welches Kloster deren Grossvätter erbaut haben, darnach nach dem erfolgten Todt des Jonn Kostin Hettmann hat der geehrte und gethreue Herr Bojer überleget benanntlich Nicolai Kostin Hettmann Suczewer Porcolap; und hat ermeltes Dorf Volczinecz sammt Unterthanen und allen Einkünften gegeben, eine Donation dem heiligen Kloster des Fürsten Barnowsky in dem Jahsker Marktflek alle die Kirchen eingeweiht worden ist zur Ehre der allergnädigst allerreichsten Jungfer, und Gottes Gebährerin Maria ad Coelos assumtae; diese Geschenkniss soll zu seiner und dessen Bruders Hettmann Jonn und dessen Bruders Petrasko Logofett, Seelenheil sein, und zur dessen Gesundheit und zur Seelenheil seiner Eltern welche alda begraben sind! war wegen die Donation besehen für das heilige Kloster; ....hat sich unsere Herrschaft erbahrmet und bekräftiget das Dorf wie oben geschrieben stehet, benanntlich Volczinecz sammt Unterthannen und allen Einkünften verbündlich und friedsam, gleich den übrigen klösterlichen Dörfern sein, wie solche von allen anderen Herrscherren, so verstorben sind, Anordnungen gemäss verhalten worden, in welchen Anordnungen alles namentlich Specificirt wird, nach Gewohnheit allen denen, nehmlig: wegen der Abgabe von dem erzeigenden Wachs, von Schaffen, von Borstenvieh, von dem zuhand der Bienen und anderen dergleichen befreiet sollen sein; Nachden uns unsere Herrschaft der Verstorbenen Vorfahren beifiehl erwogen, welche wegen Nachlassung Ihrer Sünden die heilige Klöster und Kirchen wohlthätig begnädiget und die Schenknissen zugleich bekräftiget haben, mit dem Vorbehalt dass Ihrer in den heiligen Messen eingedenket werden, dahero hat sich auch unsere Herrschaft erbarmet und übergeben das ermelte Dorf Volczinecz sammt Unterthanen und allen Ein-

künften. Solche sollen auch nicht zahlen - von Schaffen - von Borstenvieh, von den zuhand der Bienen, und so'le diese armetheit in Frieden belassen werden, auch jedes Jahr impertubiret sein, wenn sich aber vorfinden sollte dass diese armetheit an den Faultathen mehr als oben erwähnet worden hielten so sollen sol he dass Dominicale gleich anderen Unterthanen bezahlen damenhero ihr zuhand abnehmen von diesen District sollet keineswegs Arnethei beunruhigen, weil diese Einkünften unsere Herrschaft dem Kloster Barnowski überlassen, also auch dieser Klostervorsteher diessfällige Gelder einzukasieren, welcher demnach ermelte Gelder, in die göttliche Kirchen nach Jerusalem auszuschicken hat, dass solche zur Erkaufung des Weiyrauchs, Kertzen und Baumöhls verwendet werden. Dann sonstige dieser heiligen Kirchen Eforderniesse ampluiret; dahero wird auch dieses Dorf frei von Zahlung gelassen. Nähmlich: Von der grossen und kleinen Wag Gebühr, nicht einmal von der gewöhnlichen Sal'z Tax etwas entrichten, wamen hero diessfällige Revenien (Samlers) dürfen in dieses Dorf nicht einmal kommen, dieses Dorf solle mit keiner Geldstrafe, von wegen Raufhändeln und Todtschlägerei, wie auch Jungfer Schwägerung beleget werden. Von diesen nämlichen Dorf darf niemand die zuführen nach die Leute zur gemeinschaftlicher Arbeit nehmen, noch weniger die Nacht Herberg und Vorstand Pferde erzwüngen überhaupt wie die andere Dörfer vermöge Urkunden gehalten werden, auf unehrliche Art solle niemand von diesen Dorf einige Abgaben fordern; Urtheilen aussere Herrschaft mit sämmtlichen Rath dergestalten beschlossen und bekräftiget haben dass dieses Dorf gleich den anderen Dörfern en Frieden belassen werden, wie auch oben erwehnet habe. Und unsere Vorbitter und heiligen Vätter welche zu Jerusalem und allen anderen in der Welt existirenden Klöstern leben sollen unsere Namen in dem Gedächtnissbuch einschreiben zugleich auch bitten wegen unserer Gesundheit Erhaltung unserer. Leicher, Vergebung unserer Sünden dann wegen Erlangung der Seeligkeit bei dem allmächtigen Gott; dahero Ich auch bitte demjenigen welchen Gott nach unseren Ableben zum Herscherr unses Landes auserwählen werden, dass diejenige unsere begnädigungen und bekräftigung nicht umstosssen, weill wir auch anderer vor unser gewessenen Herrscherrn begnädigungen und Confirmationes nicht umgeworfen und zerstreuet haben. Und wer sich unterfangen werde unsere Donation über den Haufen zu werfen, derjenige solle keine Verzeihung vom dem allerhöchsten Gott und von dessen allerreinsten Mutter Maria erhalten, solle auch verflucht sein, von 318 Nazenner vattern allen 7 Concilis und von Vättern und Patriarchen zu Jerusalem, derselbige solle auch seinen Theil nehmen mit dem Judas und dreimal verflichten Arius in Ewigkeit Amen. In Jahs im Jahre 7211. Monath Mai 5-ten Nach Christi Geburt Anno 1703

Wir Constantin Ducca Fürst m. p.

*

(Traducerea actului de sus).—Anul 1703. - Neculaĭ Costin Hetman, şi părcălab de Sucévă facem scire cu scrisórea acésta ca mărturie, în ce chip am dat scrisórea acésta în mânile rugătoruluĭ şi egumenuluĭ Millenti din sf. monăstire Barnowski pentru un sat Volcineţĭ, ce se află în districtul Suceveĭ, pe apa Siretuluĭ, care sat a fost dat de părinţiĭ meĭ ca ocină fraţilor meĭ Petraşco Logofĕt, pre carele însă l'a aflat mórtea în Valachia mare, şi neavĕnd el fiĭ, ni-a rĕmas sus numitul sat nóuă doĭ fraţĭ, după aceea a murit şi fratele meŭ Ión Hetman, şi s'a îngropat trupul luĭ în sf. monăstire Bărnovsky, care monăstire a zidit'o moşiĭ nostri. —

Eŭ aşia déră am dat numiteĭ monăstirĭ satul Volcineţ cu 10 veciniĭ propriĭ şi aşia am hotărît, ca să rămâie acesteĭ sf. monăstirĭ o danie şi ocină cum şi moşie în vecĭ; şi nicĭ fiiĭ de mi-ar da Dumneqeŭ şi nicĭ nepoţiĭ să n'aibă voie a strica dania mea. Şi cine va cuteza să o strice fie blăstămat etc. etc.

Spre maĭ mare credinţă am subscris acésta şi am dat satul cu tot venitul spre mântuirea sufletelor fraţilor meĭ, cum stă scris în documentul acesta, care'l am înmânat egumenuluĭ sf. monăstirĭ Barnovski la anul 7211 Febr. 11 Nr. 1703.

Nicolaĭ Costin m. p.

*

— Anul 1709 (7218) Dec. 16. – Carte de la Caimacamiĭ Ion Buhuşĭ Logofĕt, Antiohie Jora Logf. şi Neculaĭ *Costin Vornic*. Cehan Pârcălab de Hotin. In limba Română.—Iaşĭ.—Semnaţĭ: Іωн Бѹхѹш Лог. Антиохие Жора Лог. Neculaĭ Костин Ворник — fol. mic. — Cedată de mine Academieĭ în 1886 Sept. — Să cerceteze pentru nisce veciniĭ aĭ feciorilor Stîrceĭ, fugiţĭ în ţéra leşéscă; întorşĭ acum, să'ĭ déc pe chezăşie «să sté faţă până va aduce D-qeŭ pe M. Sa Vodă la Scaun şi atuncĭ îşĭ vor lua qi dată de acolo de la Scaun şi or veni aice la Divan faţă, aducêndu'şĭ şi direse ce vor avea de veciniĭ de'şi vor întreba ..»

*

— Anul 1745 (7254), Septembrie 27. — Domnia luĭ Ioan Necolaĭ VV. — Uric. — In limba Română. — Iaşi. – Vel Log. — Sigil mare roş cu inscripţia românéscă «Cu Mila luĭ Dumneqeŭ Domn ţereĭ Moldoveĭ 174.... (ultima cifră nu se vede). — Fol. mic din o singură fóiă. — Col. D-neĭ Baroneseĭ Vasilco din Şepeniţĭ, Bucovina.

«Іѡ Іωан Nicolae VV-da Bj. Mli. gsp. z Mold. Dat'am cartea Domnieĭ mele luĭ Miron Mutul sin luĭ Ion'ţă Costin Hĕtman să fie volnic cu cartea Domnieĭ mele a opri şi a stăpâni moşia sa anume Sepinţiĭ (Шєпінцін) la ţinutul Cernăuţilor, după hotarul sĕŭ ce qise că are, fiind acea moşie hotărîtă şi stălpită şi nime peste hotarele sale să nu intre cu împresurare séŭ să ia ceva de pe locul sĕŭ; iară de are cineva a respunde, să aibă a merge la ispravnicul ţinutuluĭ şi ispravnicul să cerce pricina, după scrisorele lor şi cum se va cădea cu dreptu să hotărască pricina, iară fără giudecată nime să n'aibă a se atinge de moşia sa şi nime să nu stee împrotiva cărţeĭ Domnieĭ mele.»

*

Nikolai Kostin Hettmann, und Suczawer Parkolap, machen mit diesem unseren Schreiben bekanntlich zur zeugenschaft; wolcher gestalten ich gegeben habe dieses Schreiben in die Hände des Vorbitters und Klostervorstehers Millenti aus dem heiligen Kloster Barnowsky von wegen einem Dorfe Volczinez, welcher sich befindet in den Suczawer Destrikt, an dem Flüssen Sereth, welches Dorf zum Erbtheil von meinen Vättern gegeben worden ist, meinen Brüdern Petrasko Logfett, welchen aber der Todt in dem grossen Walachai überfallen hat, und weil derselbe keine Söhne gehabt so ist erwäntes Dorf uns zwei Brüdern zugefallen hat, darnach ist auch mit Tod abgegangen mein Bruder Joan Hettmann, und ist dessen Leib in den heiligen Kloster Barnowsky begraben worden, welches Kloster unsere Grossvätter erbaut haben Ich habe also erwelten Kloster das Dorf Volcz'nez, sammt 10 Eigenthümlichen Uuterthanen gegeben, und so gestaltig verschänket, dass diese dem heiligen Kloster ein Donation und Erbtheil, wie auf Moschia in Ewigkeit verbleiben; Und sollen selbe vermögen die-

ses Document von dennen Herr Herrnbekräftigung auswirken, alldieweillen insoferne mir Gott Söhne geben sollte, so werden dieselbe noch meine Enkeln nicht berechtiget, mein Geschenkniss umzuwerfen; und wer sich unterfangen werde meine Donation umzustürtzen, derjenige solle verflucht auch dreimal verflucht sein; von 318 Vättern, welche in Neczena dass Concilium ausgemacht; derjenige solle seinen Theil nehmen mit dem wiederstänstigen und verfluchten Arius; das Eisen und Steiner sollen vermoden, der Leib eines solchen solle nicht verfaulen in Ewigkeit. Zu mehrerer Beglaubigung habe ich dieses unterschreiben und gegeben das Ort Samt Einkünften und allen Grundstücken zur Seelen Heil meiner Brüder, wie in diesen Document geschrieben steht welches ich den Klostervorsteher v. Barnowskă eingehändigt habe. Im Jahre 7211. Monat februar 11-ten Nach Christi Geburt. Nro 1703.

Nikolai Kostin Hettmann m. p.

*

Anul 1746. — Noĭ Ioan Neculai Voevod Bojiiu milost. gospodar zemli Moldavscoi. — *Pentru tóte câte se coprind într'acéstă carte de judecată, făcêndu-se hotărîre înaintea Domnieĭ mele, am întărit și cu a nóstră iscălitură și pecete.*

(Isc.) *Ioan VV.* | L. P. gospod. |

Facem scire cu acéstă carte de judecată că înaintea luminat Divanuluĭ Măriei-Sale Stăpânuluĭ Domnuluĭ Nostru, Noĭ Ioan Nicolae VV. fiind și noĭ față, s'aŭ judecat D-luĭ Vasilie Macri biv vel Pit. și Toader Curt cu popa Ioan de pe Ciuhur, și cu vĕrĭ-sĕŭ popa Andreĭ din Botoșanĭ, și cu alt neam al lor anume Pleșca Diaconul ot tam, și Ioan Pitic ot tam, pentru o moșie anume satul Șilișeul-de-sus, ce este pe apa Jijieĭ la ținutul Dorohoiuluĭ, ḍicênd popa Ioan și vĕrĭ-sĕŭ popa Andreĭ cu némul lor, precum aŭ și eĭ parte de moșie într'acel sat în Șilișeul-de-sus, de pe un moș*al lor anume Damaschin Diaconul, și maĭ arétă eĭ și alte numirĭ de ómenĭ, carĭ ḍicea că sînt tot moșĭ aĭ lor, frațĭ cu Damaschin, și acum d-luĭ Pitarul Vasile Macri și Toader Curt cu nedreptate i-ar fi dând afară din moșie, iar D-luĭ Vasilie Macri și cu Toader Curt aŭ dat sémă că acest sat Șilișeul-de-sus, este tot satul întreg cumpărat de *Miron Costin Logofĕtul* și de *Andrian Paharnicul* de la răzășiĭ de acolo, și ḍiseră că cumpărăturile luĭ Miron Costin Logofĕtul le stăpânesce d-luĭ Pitarul Vasilie Macri, fiind neamul d-sale: iar cumpărăturile luĭ Andrian Paharnicul le stăpânesce Toader Curt, fiind ginere de pe acel neam, și fiindu-ĭ date de zestre, arĕtând și o parte și alta, zapise de cumpărăturile acelor boĭarĭ de maĭ sus numițĭ, cineșĭ pe părțile sale și ispisóce Domnescĭ de întăritură pe zapisele vînḍĕtorilor; și după tóte alte scrisorĭ aŭ maĭ arĕtat d-luĭ Pitarul Vasilie Macri și cu Tóder Curt și o mărturie hotarnică din veleat 7176 Iunie 12, de la un Ursul Vornicul și de la un Rugină Șătrariul, și de la un Vasilie Holovca, în care mărturie așia s'aŭ aflat scriind: că vrênd *Miron Costin* Logofĕtul a'șĭ alege părțile sale de cumpărătură, ce aŭ avut într'acel sat Șilișeul-de-sus, despre Andrian Paharnicul, din porunca gospod aŭ mers aceștĭ rânduițĭ hotarnicĭ de maĭ sus numițĭ și după obiceiŭ strîngênd ómenĭ bunĭ împrejurașĭ, și luând seama pe zapisele vênḍĕtorilor, aŭ făcut satul jirebiĭ, și s'aŭ venit cumpărăturile luĭ Miron Costin Logofĕtul 27 de jirebiĭ; și cumpărăturile luĭ Andrian Paharnicul s'aŭ venit 15 jirebie pol, și din tot satul arétă mărturia hotarnică, că aŭ maĭ remas nu-

maĭ treĭ jirebiĭ a unuĭ răzăş a Diaconuluĭ, fecĭorul luĭ Gheorghe Ceornohut, necuprinsă în cumpărăturile acestor boĭarĭ, care acest Ceornohut încă se află unul din numele acelor ómenĭ ce'ĭ face popa Ioan şi popa Andreĭ cu némul lor că le sînt moşĭ, şi aşia după scrisorĭ, ce s'aŭ arĕtat, încheind tot satul, aŭ ales a fiesce căruia părţĭ, uniĭ de către alţiĭ, precum acestor boiarĭ de maĭ sus numiţĭ aşia şi a răzăşuluĭ acestuia a luĭ Ceornohut, aşia după cum arétă maĭ sus pe jirebie, puind şi semne de hotar pe unde s'aŭ căḑut, încheind tot satul împrejur cu semne, însă şi pe acele treĭ jirebiĭ acestuĭ răzăş, de maĭ sus numit, ce remăsese necoprinse atuncea le-a hotărît în vênḑěrile acestor boiarĭ, aŭ arĕtat Toader Curt osebit zapis şi pe acele treĭ jirebiĭ, precum că le-aŭ cumpărat Andrian Postelnicul, maĭ în urmă după hotăritura moşieĭ, şi s'aŭ închiat tot satul întreg în stăpânirea acestor boiarĭ de maĭ sus numiţĭ; pentru care luânduli-se seama cu amăruntul pe scrisorĭ ce aŭ arĕtat d-luĭ Pitariul Vasile Macri şi cu Toader Curt, toţĭ aceĭ ómenĭ pe care ĭĭ făcea popa Ioan şi popa Andreĭ cu némul lor că le sînt Moşĭ, s'aŭ aflat vênduţĭ în cumpărăturile acestor boiarĭ de maĭ sus pomeniţĭ.

La cariĭ şi popa Ioan şi popa Andreĭ cu némul lor vĕḑêndu-se rĕmaşi jos, şi ne maĭ avênd alta a rĕspunde, s'aŭ lăsat de pricina altor moşĭ, ce numaĭ pentru acel Damaschin Diaconul de maĭ sus numit, aŭ stătut la pricină, adică negăsindu-i-se numele în scrisorile cele de vênḑĕrĭ, ḑicea cá el nu este vêndut şi ar fi avênd moşie, arĕtând eĭ şi nisce mărturiĭ de pe la nisce ómenĭ, cariĭ mărturisia într'acest chip, precum că aŭ auḑit din bĕtrâniĭ lor, cum că ar fi avut acel Damaschin Diaconul moşie acolo în Şilişeul-de-sus, lucrurĭ rĕsuflate fără nicĭ o temelie, de vreme că şi din mărturia hotarnică s'aŭ cunoscut lucrul că n'aŭ avut acel Damaschin Diaconul nicĭ o moşie acolo în Şilişeul-de-sus, căcĭ s'aŭ aflat şi el iscălit în mărturie, şi mătuaria nicĭ într'un chip nu'l arétă pe dênsul, precum şi alte scrisorĭ să fi fost el frate cu alţĭ moşĭ ce'ĭ maĭ trăgea popa Ioan şi popa Andreĭ cu némul lor, séŭ să fie el moşnaş într'acel sat ce este iscălit un martur ca şi alţĭ ómenĭ ce s'aŭ întâmplat acolo la acel hotărît, măcar că şi acéstă pricină maĭ arétă eĭ de ḑicea că n'ar fi iscălitura aceea a moşuluĭ lor, ce ar fi iscălit cu altă slovă străină, dar şi acesta fiind respuns fără cale şi fără dovadă, nu li s'aŭ dat ascultare, căcĭ de la hotărîtul aceleĭ moşiĭ aflându-se 70 de anĭ şi maĭ bine trecuţĭ la mijloc, care nicĭ eĭ pre cât s'aŭ socotit la vêrsta lor, pe atuncea nicĭ uniĭ n'aŭ fost născuţĭ, cum putea să scie eĭ séŭ să cunóscă că nu este iscălitura aceea a moşuluĭ lor? Apoĭ că şi dintr'o carte de judecată a MărieĭSale luĭ Mihaĭ Vodă, se dovedesce lucrul că n'aŭ avut acel Damaschin nicĭ o trébă în Şilişeul de sus, căcĭ la vlét 7212 August 13, aŭ maĭ fost stărnit pricină tatul popiĭ luĭ Ioan de maĭ sus numit pentru acéstă moşie Şilişeul-de-sus, trăgênd iarăşĭ o parte de loc, şi cu pomĕt de pe acest Damaschin Diaconul; şi avênd rĕposatul Dimitrie Macri Banul, tatul d-sale Pitarul Vasilie Macri judecată cu dênsul la Divan s'aŭ dovedit înaintea Divanuluĭ, că n'are nicĭ o moşie şi l'aŭ dat judecata rĕmas; precum şi cartea de judecată într'acest chip arétă; ce cu tóte acestea dovedindu-se popa Ioan şi vĕrî-sĕŭ popa Andreĭ cu némul lor că âmblă rĕŭ şi fără cale şi acolisitorĭ numaĭ cu gurile lor şi cu nisce mărturiĭ mincinóse de moşiĭ ominescĭ, şi negăsindu-li-se nicĭ un chip de dreptate, s'aŭ dat rĕmas din tótă judecata, şi li s'aŭ luat şi acele tirfălóge mincinóse din mâna lor, iar d-luĭ Pitarul Vasilie Macri şi cu Toader Curt îndreptându-se cu adevĕrate scrisorĭ pe tot satul Şili-

şeul că este drépță moşia lor, s'aŭ dat ca să'şĭ stăpânéscă moşia în pace, cineşĭ partea sa, precum arétă maĭ sus că i s'aŭ ales, şi de acéstă pâră să nu se maĭ pârască.

U. Ias lét 7254 Octombrie 10. (Isc.) *Vel Logofĕt.*

— Anul 1759. — Din luminata poroncă prea înălțatuluĭ Domnuluĭ Nostru Ioan Teodor Voevod, am mers la sat la Şilişeul-de-sus în ținutul Dorohoiuluĭ pe apa Jijieĭ supt codrul Herţiĭ, care acea moşie este a D-sale Constantin Macri Vel Jitniceriŭ şi a luĭ Toader Curt, mazil, cerşind Toader Curt ca să'şĭ alégă partea luĭ de către D-luĭ Constantin Macri Jitniceriŭ, şi după poronca Măriei Sale am mers acolo şi am strîns ómenĭ bunĭ împrejuraşĭ, fiind față şi D luĭ Constantin Macri şi Toader Curt, şi scoțêndu-şĭ scrisorile cineşĭ pe câtă parte are, decĭ ne-aŭ arĕtat D-luĭ Jitnicerul o mărturie de hotărîtură din Velet 7176 Iunie 12 de la Şatrarul Rugină şi de la Ursul Vornicul şi Vasile Holovca, fiind eĭ atuncea hotarnicĭ, dintru care mărturie s'aŭ adeverit că aŭ âmblat acel sat în patru decĭ şi patru şi jumătate jirebiĭ, şi aŭ ales aceştĭ boiarĭ D-sale Vornicului Miron Costin cumpărăturile ce aŭ cumpărat Balica Hatmanul şi Costin Vornic, 26 jerebiĭ şi acele jerebiĭ le stăpânesce D-luĭ Constantin Macri jitniceriŭ, fiindu-ĭ cumpărătură de moşul D-sale Dimitrie Macri banul, de la Neculaĭ Costin jitniceriŭ, iar 18 jerebiĭ pol s'aŭ venit luĭ Adrian Paharnicul; însă cu 3 jerebiĭ ce le aŭ cumpărat de la Diaconul ficiorul luĭ Grigorie Ceornohut, şi acestea le stăpânesce Toader Curt, fiindu-ĭ de zestre de pe Andrian Paharnicul, şi s'aŭ încheiat tot satul cu aceste cumpărăturĭ a acestor doĭ boerĭ, şi fiindu-le nealese jerebiile, s'aŭ învoit acum amêndoĭ să-şĭ alégă fieşte care partea sa de o parte, şi după învoiala lor, am făcut funie de 30 stânjenĭ, şi stânjenul de 8 palme, şi întâĭ am mĕsurat capul moşieĭ din jos despre Şilişeul-de-jos, începênd a mĕsura din 2 petre ce sînt hotar în culmea dealuluĭ deasupra văiĭ Pomărleĭ, unde se despart Şilişeile de Pomărla, şi am mers curmeziş spre apus peste Jijia, şi peste Grobişte, până subt codru, într'o limbă de pădure şi s'aŭ aflat 53 funiĭ şi împărțindu se pe jerebiĭ, s'aŭ venit de jerebie câte 35 stânjenĭ şi 6 palme, şi s'aŭ venit în partea D-sale Jitniceriuluĭ Macri pe 26 de jerebiĭ 780 stânjenĭ, iar luĭ Toader Curt s'aŭ venit 555 stânjenĭ, şi unde s'aŭ venit drept, s'aŭ pus pétră de hotar; al doilea s'aŭ mĕsurat pe mijloc, începênd din marginea codruluĭ şi peste nisce topile de lângă Mihalăŭ şi până în fundul Timciĭ în marginea pĕruluĭ din jos, şi s'aŭ aflat 26 funiĭ, iar stânjenĭ 1105, şi împărțindu-se iarăşĭ pe jerebiĭ s'aŭ venit câte 25 stânjenĭ pe jerebie, şi s'aŭ venit D-sale Jitniceriuluĭ Constantin Macri 650 stânjenĭ, iar în partea luĭ Curt s'aŭ venit 460, şi unde s'aŭ venit drept, am pus pétră, şi mĕsurând şi fundul, începênd de sub codru de lângă Bivolărie despre apus în curmeziş spre médĭ nópte până în marginea păduriĭ despre ocina Timciĭ, şi s'a aflat 22 de funiĭ, şi s'aŭ venit în partea D-sale Jitniceriuluĭ Constantin Macri pe 26 de jerebiĭ 390 stânjenĭ, iar luĭ Toader Curt 318 jerebiĭ pol s'aŭ venit 300 stânjenĭ, şi împărțindu-le moşia, am pus pétră prin mijloc, începênd hotarul întêĭ dintre 2 petre ce sînt a Şilişeuluĭ-de-jos, despre câmp, am pus pétră hotar într'o zăpodie cam costişă, şi de acolo în sus peste muche şi la vale pe din sus de vadul cel de móră a D-sale Jitniceriuluĭ Macri în lungul moşieĭ precum merge Jijia, şi pe costişă în sus până în muchea dealuluĭ Corjăuţilor şi acolo s'a pus pétră hotar, şi de acolo la vale peste gura văiĭ Corjăuţilor şi pe de la deal de

mormântul Uriașilor și tot în sus pe costișă și cam pe muche până în curmă tură la un drum săpat, și s'a pus piatră de la deal de drum și peste un ţiclăŭ ce este aprópe de Jijia și pe șes până în malul Jijieĭ unde dă Timca în Jijia, și acolo s'aŭ pus piatră în malul Jijieĭ despre méză nópte, și de acolo trece peste Timca și pe șes și pe costișă până într'un holm și acolo s'aŭ pus piatră holmu și s'aŭ făcut și bour într'un stejar, și de acole la vale și pe șes s'aŭ pus piatră în malul Jijieĭ lângă nisce scursurĭ ce vin pe luncă, și s'aŭ făcut și bourĭ într'un stejar, și de acolo în sus pe șes și peste pârîul Bivolul și pe supt costișă alăturea cu poiana Turbată, într'un pisc s'aŭ pus piatră și bourĭ într'un stejar, și de acole în sus până în codru, s'aŭ făcut 2 bourĭ într'un stejar lângă un pârîŭ adânc; și aceste sînt hotarele carele despart prin mijloc partea despre Pomărla a D-sale Jitniceriuluĭ Constantin Macri, iar partea despre Dersca a luĭ Toader Curt; iar în codru în lung să stăpânéscă până unde se hotăresc cu alte moșiĭ, iarășĭ aseminea cineșĭ pe partea sa în codru și o parte și alta, iar pentru vadul cel de móră ce s'aŭ numit a D-sale Jitniceriuluĭ Macri, care este din jos, tot a D-sale să fie, așijderea și pentru Schit, viindu-se în partea luĭ Curt i'aŭ dat Schituluĭ, 30 de stânjenĭ în lung și 30 de stânjenĭ în lat, și după cum s'aŭ învoit și s'aŭ așeḑat, am făcut și de la noĭ acéstă mărturie hotarnică D-sale Jitniceriuluĭ Constantin Macri iscălită de noĭ și de toţĭ câţĭ s'aŭ întâmplat, și cine aŭ sciut carte s'aŭ iscălit, iar care n'aŭ sciut carte s'aŭ pus peceţile numeluĭ, și după mărturia nóstră să-șĭ facă și direse Domneștĭ; acésta înștiinţăm. Vlet 7267 (1759) Iulie 25. Și aseminea mărturie s'aŭ dat și la o parte și la alta. (Isc.) *Tănasă Meleghi* Vornic de Pórtă, hotarnic,
Ioader Curt, rezăș.

*

— Anul 1760 (7268) Iulie 13. — Domnia luĭ Ion Teodor VV. — Hotarnică. — In limba Română. — *Semnat :* Manolake Costake vel Log. *Proc.* Trecutu-s'aŭ la condică de *Silion Burghele.* — L. S. — *Colecţi.* D-neĭ baronésa Vasilco din Șepeniţ (Bucovina). «Facem însciinţare cu acest ispisoc a Domnieĭ mele, tuturor cui se cade a sci, că viind înaintea Domnieĭ mele rugătoriul nostru Isaia eg. și cu tot soborul de la Sf. Mon. Skitul cel mare din ţéra Leșéscă, și ne-aŭ arătat o mărturie hotarnică din leat 7175 Iulie 15 de la Lupu Stroescu și de la Grigoraș Gherman, întru care scrie că fiind rânduit din porunca Gpd și cu învĕţătura luĭ Solomon Bârlădeanul ce aŭ fost vel log, de aŭ mers la sat. Mămăescil ce este la ţinutul Cernăuţilor, să aleagă hotarul împrejur despre tóte hotarele care sînt împrejurul Mămăeșcilor; decĭ mergênd aŭ strîns ómenĭ bunĭ și boiarĭ, anume pre Stroescul ce aŭ fost Vorn. și *Zote* sluga luĭ Miron Vorn. și pe Dregătorul de Lujănĭ și pe popa de Lujănĭ și pe alţĭ mulţĭ ómenĭ bunĭ și s'aŭ aflat 3 ómenĭ bĕtrânĭ anume Andreĭ cel Negru, din satul luĭ Miron Vornicul carele aŭ fost de Mămăescĭ de moșie și de de mult rĕsĕrit din Mămăescĭ. Al doile Ioan Costenco iarășĭ din sat Lujăniĭ, al treile alt Ion Alibarco din Linţescĭ. — Decĭ întĕĭ aŭ mers despre Linţescĭ la un stîlp ce aŭ fost de de mult pus și'l scosese de pre locul luĭ și l'aŭ tocmit, carele stîlp este împotriva unor plopĭ marĭ care staŭ în ţĕrmurile Prutuluĭ, ci este împrotiva lor o poiană cu șanţurĭ de se chiamă Bila. De acolo peste o baltă și peste drumul cel mare ce este într'o mocirlă un stâlp pus. De aci peste vale ce se chiamă Zoiţa Pisteroaica. De acolo peste câmp, din stîlp în stîlp până la un drum ce este despre Sobaniţ. De aci pe drum în sus până unde se despart drumurile drept între dru-

murĭ la un stejar ce este cu bour şi un stîlp de piatră sub stejar..» (omitem otarnica maĭ departe.)

«Pentru care, vĕḑênd Domnia mea acéstă mărturie hotarnică, că este cu cale şi cu dreptate făcută, iată dar că şi Domnia mea dăm şi întărim stăpànire sfinteĭ monastirĭ pe toate semnele maĭ sus arĕtate şi poftim D-nia mea şi pe alţĭ luminaţĭ Domnĭ ce vor fi în urma nóstră cu domnia acesteĭ ţĕrĭ...»

*

Anul 1766 April 7. — Iw˙ Grigorie Alex. Ghika VV. — Carte. — In limba Română. — Iaşĭ. — Sigiliŭ pe scrisóre, dar aŭ căḑut. — Folio mic. — *Colecţ.* Dómneĭ Vasilco din Şepeniţ, Bucovina; lângă Cernăuţĭ. — Scrisórea pórtă adresa: «Cinstit şi credincios boiaruluĭ Domnieĭ méle D-luĭ Iordachi Cantacuzino biv vel Spat. дАТИНСДРАВІЄМ... — Cinstit şi credincios boiarul Domnieĭ mele. D-ta Iordache Cantacuzin biv vel Spat: Sĕnătate. Iţĭ facem scire că Domnieĭ mele aŭ dat jalbă Ioniţă I. Manole şi Ilie nepoţĭ luĭ Miron Costin logofĕt arĕtând ca Banul Vasilie Negel vĕnḑênd două sate Furcenil şi Căcăcenil rĕposatuluĭ Aristarh Vistiarnicul, aceste sate le-aŭ fost cumpĕrat şi logofĕtul Negel de la vĕrul tatăluĭ lor *Nicolai Costin*, adevĕrat unchiul lor, drept ⸸ leĭ şi eĭ îndătăşĭ ca nescĭ adevĕraţĭ nepoţĭ unchiuluĭ lor aŭ cerut ca să dea luĭ Aristarh soma banilor acestora şi se ia satele sub stăpânirea lor, fiind ca dupe pravilă şi dreptate la rescumpĕrarea acelor moşiĭ lor li se cădea ca să se protimiséscă. D-ta încă fiind maĭ aprópe rudenie din partea jupâneseĭ D-tale te-aĭ sculat ş'aĭ întors baniĭ rĕposatuluĭ Aristarh, care banĭ ar fi stătut 6 sĕptĕmânĭ la mama luĭ Aristarh, arĕtând el că şi Constantin Andrieşĭ diacul de visteric scie şi cu acest chip aŭ rĕmas la arĕtare şi vedélă satele aceste două la stăpânirea D-tale şi eĭ ş'aŭ tras mâna. Iar apoĭ nu dupe multă vreme vĕḑênd aceste două sate la stăpânirea luĭ Aristarh îndată aŭ venit eĭ la D-ta şi te-aŭ întrebat ca să le arĕţĭ pricina şi cu ce chip aŭ încăput la stăpânirea luĭ Aristarh satele, ḑicênduţĭ D-tale ca îĭ aĭ înşelat şi le-aĭ ḑis că aĭ făcut schimb cu alte sate şi eĭ aşia aŭ tăcut şi n'aŭ maĭ ḑis nemic şi te-aŭ lăsat ca să stăpânescĭ ca o rudă ce eraĭ maĭ aprópe din partea jupâneseĭ D-tale; acum aflând eĭ de la mulţĭ adevĕrul, cum că D-ta de silă şi nu puţina stenahorie ce aĭ avut despre părintele D tale aĭ lăsat cu acea înşălăciune cu care îĭ aŭ înşelat că aĭ făcut schimb, aŭ venit la D-ta eĭ ḑicêndu-ţĭ pentru acéstă pricină ca să le aréţĭ D-ta adevĕrul puindu-te şi sub jurămênt şi ḑicênd câţĭ va face şi *patrierşească* carte de blăstem pentru acésta. Decĭ îndată le-aĭ arĕtat în frica luĭ Dumneḑeŭ cum că de sila părinteluĭ D-tale aĭ ascuns maĭ nainte adevĕrul şi dreptatea cu nume şi chip de schimb şi cu acest chip fiind eĭ înşelaţĭ de D-ta, nesciind eĭ adevĕrul, aŭ lăsat de aŭ trecut 12 anĭ şi aŭ stăpânit satele Aristarh...... şi acum descoperindu-se lor adevĕrul despre D-ta ca nesce adevĕraţĭ rudenie vênḑĕtoriuluĭ acelor 2 sate, cer după pravilă тин протимисин (sic) şi dreptate de la D-nia mea. Pentru care pricină iată scriŭ D-tale, de este aşia adevĕrul după cum jăluesc eĭ, şi D-ta le-aĭ arĕtat că aŭ fost chip de *meşterşug* la mijloc şi'n dată ce veĭ lua cartea Domnieĭ mele, în frica luĭ Dumneḑeŭ şi făr' de voie veghiată, nepărtenind nicĭ la o parte nicĭ la alta, să scriĭ D-nieĭ mele pe larg tótă pricina şi tot adevĕrul, ca să scim în ce chip vom da hotărîre acesteĭ pricine de judecăţĭ; măcar că eĭ te cerea pe D-ta ca să te aducem la Iaşĭ să arĕţĭ devĕrul, dar la Iaşĭ n'aĭ ce căuta. Destul este în scris ca să arĕţĭ tot adevĕrul Domnieĭ mele. Spătare, aĭ case şi copiĭ; să nu cumva să

te înşelĭ a pǎrtini cuĭvaş şi sǎ ascundĭ adevěrul, cǎ apoĭ ěĭ vrea sǎ daĭ sémǎ. Acésta scriem».

*

— Anul 1768 Iuli 15. — Carte de judecatǎ. — In limba Românǎ. — *Semnat :* A. Balch vel Logofět, Constantin vel Vornic. Tóder Canta vel Spatar, şi alte 3 subsemnǎturĭ nedescifrabile. — Sigiliŭ n'are. — Folio mic. — A Dómneĭ Baronésa Vasilco din Şepenitz în Bucovina, lângǎ Cernǎuţĭ. — Prin carte de judecatǎ înaintea Divanuluĭ se reguléză pricina dintre : «Aniţa Maziliţa, soţia luĭ Manole Sin Miron Mutul şi Ioniţǎ fratele luĭ Manole Sin Miron Mutul cu Mihalache Cracalie fiind vechil din partea fratine-sěŭ a luĭ Ilie Cracalie ce aŭ ţinut pe Maria, care aŭ fost sora luĭ Manole şi luĭ Ioniţǎ Sin Miron Mutul ce sînt trǎitorĭ la ţinutul Cernǎuţuluĭ.» Pricina este pentru 5 şiragurĭ de mǎrgǎritarĭ ce nu i s'ar fi dat luĭ Cracalie din fóia de zestre şi acum aŭ trimes Cracalie aprod Domnesc sǎ ia de la Aniţa zǎlóge pentru acel mǎrgǎritar, cǎ dice Cracalie cǎ : «la vreme când aŭ mǎritat Iliéna jupânésa luĭ Miron Mutu pe fica sa dupe Ilie Cracalie, atunce la nuntǎ i-ar fi pus la grumaz 10 şiragurĭ de mǎrgǎritariŭ. Pe urmǎ trecênd câtǎva vreme la mijloc s'aŭ sculat Ileana sócrǎ-sa şi aŭ luat 5 şiragurĭ înapoĭ şi leaŭ dat la feciorĭĭ sěĭ Ioniţǎ şi Manole.» Asemene maĭ reclamǎ şi nesce blǎnĭ şi o sabie. S'aŭ jeluit Mihalachi Cracalie : «cum cǎ el însurându-se aŭ luat pe o fatǎ ce o crescuse în casǎ Iléna a luĭ Miron Mutul, care fatǎ rěmâind copilǎ micǎ de pǎrinţĭ aŭ mers la Iléna cu tóte cele ce i-aŭ rěmas de la maĭcǎ-sa.» Mihaĭ Cracalie dice cǎ nu i s'aŭ dat o blanǎ de vulpe ce aŭ fost contaş şi o sabie care aŭ fost a le sócreĭ séle. Divanul respinge cererea amîndoror Cracalescilor, cǎcĭ n'aŭ reclamat când trǎia Ilena Mutoia îndatǎ dupǎ cununie, ce mulţĭ anĭ maĭ târdiŭ. NB. *Miron Mutul* este un *Miron Costin*.

*

— Anul 1774 Feb. 25. — Doc. D-neĭ Baronésa Vasilco în Şepeniţ (Bucovina). — Pe dos se dice : «Carte Pârcǎlabilor de Hotin.» — Vornic din Nousuliţa i Vornic din Mihalcǎŭ i Vornic din Rişauţiĭ, fiind-cǎ aŭ avut împǎrţéla cu D-luĭ Spatar Iordake Canta, D-luĭ Ilie Cracalia şi Ioniţǎ Costin, aŭ cǎdut acele 3 moşiĭ (мѹшііѵ) în partea D-luĭ Ilie Cracalia Mazil şi a D-sale Ioniţǎ Costin de pe partea Mironescilor, pentru care moşiĭ ni-aŭ arětat şi rěvaş D. Ilie Cracalie de la D. Spatar Iordake Canta. Decĭ viind D-lor maĭ sus arěta,ţĭ sǎ aveţĭ a le da ascultarea la tóte cele ce va porunci dupǎ obiceiul pǎmêntuluĭ, dândule din tóte dupǎ obicéiŭ, din tot hotar şi cunoscêndu-i ca pe nisce drepţĭ stǎpânĭ мѹшінашѵ aĭ voştriĭ, ne'mprotivindu-vě întru nemica, cǎcĭ orĭ cine se va arěta împotrivitoriŭ se va pedepsi cu grea pedeapsǎ; acésta.

҂афѡд Febr. 25.

*

— Anul 1774 Iuliŭ 14. - Colecţia de documente a Baroneseĭ Vasilco din Bucovina, satul *Şepeniţ*, lângǎ Cernǎuţĭ. — De la boiariĭ Divanuluĭ Cnejieĭ Moldoveĭ. «Avênd pricinǎ Ilie Cracalia şi Ioniţǎ Costân cu D-l Spatar Iordake Canta şi cu Paharn. Mateĭ Hurmuzake pentru împǎrţiala moşiilor din Costân neamul Mironescilor şi viind aceştĭ de maĭ sus numiţĭ Ilie Cracalia, şi Ioniţǎ (Костън) şi şedênd în Iaşĭ 6 sěptěmânĭ şi trimeţênd omul Divanuluĭ ca sǎ aducǎ pe Pah. Hurmuzake şi neputêndul aduce fiind . . . . bolnav cum şi D-luĭ Spatar iarǎşĭ fiind bolnav n'aŭ putut veni, şi pentru acésta iatǎ s'aŭ so-

cotit şi li s'aŭ poruncit păr la 15 a luĭ August să fie îngăduitorĭ şi atuncĭ la sorocul arĕtat să mérgă cu toţiĭ la D-l Spătar Iordake Cant, să facă aşeḑare şi să fie acolo şi Pah. Mateĭ Hurmuzake, iar de nu s'or puté aşeḑa acolo, atuncĭ să vie aice la Divan ca să li se hotărésca.»

*

— Anul 1774. ,аѱод Iulie 18. — Cnejia Moldoveĭ. — Citaţiune. — In limba Română. — Iaşĭ. — *Sem.* Балш Лог. Кронідѣ Ворн. Баш столн. Nedesc. Vorn. Procit. *Vel Logof.* — Fol. — *Colec.* Baronéseĭ de Vasilco din Şepeniţ în Bucovina. — De la boiariĭ Divanuluĭ a Cnejieĭ Moldoveĭ. Către D-luĭ Pah. Mateĭ Hurmuzake.

Poruncă.

«După orderul Măriеĭ sale gheneraruluĭ, ce s'aŭ trimes către departamentul judecăţilor, pentru judecata ce are Ioniţă Costin şi Ilie Cracalie pentru moşiile Mironescilor, iată că'ţĭ poruncesce de la Divan şi-ţĭ dă D-tale soroc pân la 15 ḑile a luĭ August ce vine, de nu te veĭ afla orĭ D-ta orĭ vechilul D-tale să sciĭ că parte în moşiile Mironescilor nu veĭ avea, de vreme ce soróce de la Divan ţi s'aŭ trimis, ómeniĭ Divanuluĭ şi aproḑĭ şi boeranaşĭ ţi s'aŭ trimis şi nu te-aĭ supus ca să viĭ, decĭ sorocul ce ţi s'aŭ pus de la Divan să mérgĭ să'l adeverezĭ către ispravnicul de ţinut şi de la ispravnic să ieĭ raport către Divan cum că aĭ dat făgăduinţă că orĭ veĭ veni, orĭ veĭ trimete vechil, care raport a ispravnicilor să'l trimiţĭ aice cât maĭ în grabă, că aşia este porunca,»

*

Anul 1783 Iunie. — Domnia luĭ Alex. Const. VV. în I-a domnie la al 2-lea an. — Uric. — În limba Română. — Iaşĭ. — *Sem.* Alexandru VV. D. Sturza vel Log- procit., trecut în condica Divanuluĭ de Sandul Veisa Izbaş. — Fol. — Col. D-neĭ de Vasilco la Şepeniţ în Bucovina.

«Facem scire cu acest hrisov al Domnieĭ mele tuturor cuĭ se cade a sci că acest al nostru cinstit şi credincĭos boiariŭ D-luĭ Iordache Cantacuzino vel Vornic viind înaintea Domnieĭ mele şi a tot sfatul nostru ni-aŭ arĕtat o carte de gĭudecată din leat . . . . isçălit de P. S. Sa părintele Mitropolitul ţĕreĭ Kir Gavriil, d-lor veliţiĭ boiarĭ aĭ Divanuluĭ Domnieĭ mele, D-lor N. Roset vel Vornic, Gh. Sturdza vel Vornic, Lascarache Roset vel Vornic şi departe (?) biv vel Spătar, pentru treĭ moşiĭ de la ţin. Sorocăĭ anume Mărculesciĭ şi Stîrceniĭ şi Rugojeniĭ pre care le stăpânesce dumnéluĭ de mulţĭ anĭ, şi acum le cere dumnéluĭ Spătarul Costin Catargiŭ la stăpânire cu nisce scrisorĭ vechĭ, de care pricină după ţidula Gsp. dintr'acest an, Mart. 9, avênd D-lor amêndouĭ gĭudecată, înaintea P. S. Mitropolit al ţereĭ *Kir Gavriil*, şi al D-sale veliţiĭ boiarĭ, — de sus pomeniţiĭ, aşia arĕtă prin cartea de gĭudecată ce aŭ dat la mâna dumisale Iordache Cantacuzino vel Vornic, că d-luĭ Spătariul Costin Catargiu cere la d-luĭ vel Vornic moşia Mărculesciĭ cu scrisorile ce scriŭ Mărculesciĭ din gĭos de Gura Cameniţeĭ, care pentru Mărculescĭ aŭ rĕspuns d-luĭ vel Vornic, să şi-ĭ caute d-luĭ Spătaru den gĭos de Gura Cameniţeĭ unde va găsi şi de la cine va fi stăpânind să şi-ĭ iae, căcĭ Dumnéluĭ Vornicu stăpânesce Mărculesciĭ D-sale de la Gura Cameniţeĭ maĭ sus, cale de 6 césurĭ, la care şi D-luĭ Spătariul Costin Catargiu n'aŭ avut ce să rĕspunḑă maĭ mult; aŭ maĭ cerut D-luĭ Spătar Costin din moşia Stârceniĭ nisce părţĭ de cumpĕrăturĭ vechĭ, care pentru Strârcenĭ, D-luĭ Vornicu Iordache aŭ rĕspuns că are scrisorĭ pe o jumĕtate de sat şi atâta stăpânesce;

iară D-l Spătar Кωстин pentru cumpĕrăturile D-sale să 'şĭ caute cu cine scie, căcĭ D-luĭ Vornicu la ceea-l-altă giumĕtate de sat nu se amestecă; şi la acésta D-luĭ Spătariul iarăşĭ aŭ rĕmas fără rĕspuns. Aŭ cerut D-luĭ Spătariul Кωстин şi moşia Rogojeniĭ după un suret de ispisoc din 7150 de la Domnia sa rĕposatul Vasilie Vod ce arétă că s'ar fi dat danie de gĭupănésa luĭ Isac Balica Hĕtman, unuĭ om de casa eĭ, care pentru Rogojenĭ cum. şi pentru Mărculescĭ şi Stârcescĭ, spre întâmpinarea cerereĭ Dumisale Spătar, aŭ arĕtat Dumnéluĭ vel Vornic la gĭudecată aceste scrisorĭ: 1-o împărţélă vechie ce s'aŭ făcut între némurile Balicăĭ Hĕtman de moşiile Movilescilor şi a Balicăĭ, care împărţélă este tot dintr'un veleat cu suretul ispisoculuĭ ce aŭ arĕtat D-luĭ Spăt. adecă din 7150. Şi la împărţéla acésta se află puse şi aceste 3 moşiĭ: Rogojeniĭ pe Reut şi Mărculesciĭ pe Rĕut şi o gĭumĕtate de sat de Stârcescĭ. Apoĭ un zapis al boiarilor acelora, a némurilor Balicăĭ carĭ s'aŭ fost împărţit cu moşiile, anume boiariĭ Stefan Boul (кωбл) ce aŭ fost vel Vornic de ţéra de gĭos, штола (?) ce aŭ fost Vornic mare tij şi Hăbăşescul ce aŭ fost Serdariŭ, şi Buhuş ce aŭ fost Cluceriŭ şi Miron Cĭogolea ce aŭ fost Cluceriŭ tij şi Ion Prăjescul ce aŭ fost Sulgériŭ şi Costea Moţoc ce aŭ fost Sulgériŭ tij şi Savin ce aŭ fost Logofĕt şi **Vasilie Şoldan** ce aŭ fost Jitniceriŭ. Zapisul acesta fiind din leat 7166 Martie 20, cu 16 anĭ în urma împărţireĭ acesteĭ de sus arĕtată, întru care zapis numiţiĭ aceştĭ boiarĭ arétă, că după perirea Balicăĭ, fiind Movilesciĭ împrăştiaţĭ printre alte ţĕrĭ, s'aŭ fost împărţit cu moşiile eĭ în de eĭ, ca uniĭ ce era seminţenie Balicăĭ şi le-aŭ ţinut câtă-va vreme; dar apoĭ Ileana fiica Domnuluĭ Ioan Vodă Movilă aice în ţéră ca una ce era maĭ aprópe rudă Movilescilor şi Balicăĭ, fără nicĭ un cuvênt de rĕspuns i-aŭ dat în stăpânirea eĭ tóte moşiile Movilescilor şi cumpărăturĭ ce aŭ fost a Balicăĭ cu isvod anume iscălit de dênşiĭ. După zapisul acesta un ispisoc de la Gh. Stefan VV. tot dintr'acelaşĭ veleat şi ḑi. care asemenea arétă tótă pricina şi întăresce stăpânirea Ileneĭ ficeĭ Domnuluĭ Ioan Vodă Movilă pe tóte moşiele câte aŭ fost aice în ţéra Movilescilor şi a Balicăĭ, pe isvod iscălit de boiariĭ de sus numiţĭ. némurile cele maĭ departe a Balicăĭ. Aşişderea şi alt asemenea ispisoc de la Gheorghe Ghica VV. leat 7167 Aprilie 20 şi iarăşĭ *(airăşĭ)* alt ispisoc de la Domnia-sa Eustratie Dabija VV. leat 7170 Ghenarie 30, întăritura Eleneĭ fiica luĭ Ioan Movilă pe tóte satele şi Moşiile câte s'aŭ aflat în ţéră a Movilescilor şi a Balicăĭ, care întru acest ispisoc arétă, că după ce s'aŭ stins casa Movilescilor şi aŭ perit şi Ioan Balica Hĕtman de sabia Domnuluĭ Stefan Tomşa VV. tóte moşiile lor le-aŭ dat Stefan Tomşa VV. pe la monastirĭ şi pe la alţĭ străinĭ, iar după ce aŭ venit cu Domnia sa Radul VV. socotind a fi strîmbătate pentru moşiĭ, căcĭ Balica de aŭ avut greşală, aŭ plătit cu capul sĕŭ, dar n'aŭ fost vinovate şi moşiile ca să fie la străinĭ şi pentru aceea aŭ luat moşiile de pe unde se dedesă de Domnul Tomşa Vodă şi le-aŭ dat la némurĭ, până când venind ceĭ maĭ aprópe rude, Ileana fiica Domnuluĭ Ioan Vodă Movilă le-aŭ luat tóte întru a eĭ stăpânire Aşijderea mărturia de la boiarĭ aĭ vremeĭ aceea tot dintru acelaşĭ veleat şi ḑi, întru care pricina o arétă asemenea. Aşijderea mărturie din leat 7171 Ghenarie 30 cu iscăliturile boiarilor celor marĭ aĭ vremeĭ de atuncĭ, dintru care mărturie se încredinţéză cum moşiile tóte a Movilescilor şi a Balicăĭ maĭ pe urmă aŭ întrat în stăpânirea luĭ Мирон Кωстин Pârcălabul. Care întru acéstă mărturie arétă şi maĭ pre larg precum un Leontie Balica (aŭ fost din ţéra Munteéscă venit aice acela Leontie) au ţinut pre шкиба (sic) Movilésca sora dumisale

Iremia V.V. și a Domnuluĭ Simeon VV. Movila și născênd feciorĭ din Шкѣка pe Isac Balica, după ce Domniile sale Irimia VV. și Simeon VV. s'aŭ ridicat la Domnie și aŭ rĕmas între boiarĭ numaĭ Isac Balica, tóte moșiile Movilescilor aŭ cădut pe séma luĭ Balica Isac, ca unuia ce era nepot drept al Movilescilor. Iar după peirea luĭ Isac Balicăĭ, cădênd moșiile la mâna némurilor și maĭ la urmă în singură stăpânirea Heneĭ fiiceĭ Domnieĭ-sale Ioan Vodă Movila și fiind-că pre Ileana fiica Domnuluĭ Ioan Vodă Movilă aŭ ținut-o Miron Кwстин Pârcălabul, toate moșiile Movilescilor și a Balicăĭ aŭ intrat în stăpânirea luĭ *Miron Costin* Pârcălabul, ca unuia ce aŭ stătut aprópe rudă de Movilescĭ și de Balica despre giupânésa sa Ileana. Așiiderea și altă mărturie de la 4 arhiereĭ aĭ țĕreĭ, leat 7172 Februarie 3, întru care iarășĭ asemenea arétă pricina. Aŭ maĭ arĕtat D-luĭ Iordache Cantacuzino vel Vornic la giudecată suret de pe împărțéla ce s'aŭ făcut între némurile luĭ Miron Costin Pârcălabul ce aŭ fost și vel Logofĕt: adecă némurile și Clironomiĭ *Mironescilor* fiind Neculai Кwстин Jitniceriŭ, socrul D-sale Iordache Cantacuzino vel Vornic și Ioan Zmuncilă Postelnic și Ioan Zosim Bașot Sulgériŭ. Aceștia la veleat 7253 Dechemvrie 28, s'aŭ împărțit în de eĭ cu tóte moșiile Mironescĭ (după isvodul boiarilor ce s'aŭ arĕtat maĭ sus anume a némurilor Balicăĭ, care isvod l'aŭ dat boiariĭ aceia la mâna Ileneĭ Movilésca giupânésa luĭ Miron Costin Logofĕtul) și fiind-că la leat 7270 Maiŭ 22 aŭ fost născut pricină despre Ioan Zosim Bașotă Sulgériŭ, dicênd că n'ar fi sciut de împărțéla aceea și tăgăduindu-șĭ iscălitura, atunce s'aŭ cercetat împărțéla aceea din veleat 7253 Dechemvrie 28 și după ce Sulgeriul Zosim ș'aŭ venit în cunoscință și singur aŭ mărturisit cum că *impărțara (sic)* este dréptă și adevĕrată iscălitura sa, s'aŭ scos suretul acesta după *împărțare* (fiind și cam vechie și ruptă împărțala), care suret este iscălit de P. S. Mitropolitu *Kir* Gavril și de reposațiĭ boiarĭ Ioan Bogdan fiind vel Logofĕt și Andronache fiind vel Vornic și Ioan Palade fiind vel Vornic și Vasilie Razul fiind Hĕtman, încredințată că este asemene de pe împărțare și la împărțarea acésta iarășĭ sînt puse numele acestor moșiĭ, o giumĕtate de sat de Stîrcenĭ și Rogojenĭ pe Rĕut și *Mărculescii* pe Rĕut, în partea luĭ Ilie Zmuncilă Post. care pre Ilie Zmuncilă îl clironomisise D-luĭ vel Vornic Iordache Cantacuzino de pe giupânésa dumisale Casandra fiica reposatuluĭ Neculaĭ Кwстин Jitniceriul, fiind Ilie Zmuncilă unchiul giupâneseĭ dumisale Vornic. Decĭ după arĕtarea scrisorilor dumisale vel Vornic Iordache Cantacuzino, dintru care se adeverézĕ cum că aceste moșiĭ aŭ fost drepte ale Movilescilor șĭ de atunce s'aŭ tras clironomie până ce aŭ agiuns în stăpânirea acestor maĭ de pe urmă némurĭ a Mironescilor, care după isvodul iscălit de némurile Balicăĭ se vĕd făcute și împărțirĭ, de la care împărțirĭ aceste moșiĭ nicĭ odată n'aŭ lipsit, apoĭ luând P. S. părintele Mitropolitul și D-lor boiariĭ séma și pentru aceste scrisorĭ și vĕdêndu-se împărțarea a socruluĭ dumisale Vorn. Iordache, de la care până acum sînt 30 de anĭ, iară de când aŭ arĕtat D-luĭ Vornicu acuma la giudecată că le stăpânesce, adecă de la vremea ce s'aŭ însurat D-luĭ fiind . . . . anĭ; și maĭ ales că D-luĭ Spătar Costin Catargiu ne-avênd scrisorĭ dovedĭ cu care să stea împrotiva scrisorilor și a stăpânireĭ D-sale Vorn. Iordache . . . . n'aŭ putut să găséscă nicĭ o dreptate D-sale Spăt. de a supĕra și a'ĭ cere moșiile acestea de la D-luĭ Vornicu Iordache Cantacuzino și întêiŭ pentru Mărculescĭ și pentru părțile din Stârcenĭ după rĕspunsul D-sale vel Vornic de sus arĕtat și după dreptate aŭ giudecat ca D-luĭ Spătarul Costin să'șĭ caute Mărculescii den gios de gura Camenițeĭ, unde îl arétă scrisorile décă D-luĭ Vor-

nicu Iordache stăpânesce Mărculescii dumisale de la Gura Cameniţeĭ maĭ sus ḑece césurĭ cale, şi pentru cumpărăturile din Stârcescĭ, **airăşĭ** (iarăşĭ) să'şĭ caute Spătariul cu cine a fi stăpânind cea-l-altă glumĕtate de sat, décă D-luĭ Vornicu maĭ mult de cât o glumĕtate de sat nu stăpânesce. Iar pentru satut Rogojeniĭ fiind lucru cunoscut că după peirea Balicăĭ toate moşiile luĭ le-aŭ dat Domnul Tomşa Vodă pe la monastirĭ, cum s'aŭ adeverit dintr'o însemnare ce aŭ arĕtat Dumnéluĭ vel Vornic Iordache Cantacuzino, din 2 ispisóce ce se află la mŏnăstirea St. Sava unul de la Stefan Vodă Tomşa din leat 7131 Aprilie 9, cu care aŭ fost dat mŏnăstiriĭ aceştia 4 moşiĭ de la ţinutul Sorocăĭ anume satul Rogojeniĭ şi satul Rosieciĭ şi satul Visterniceiĭ şi satul Masceniĭ şi alt ispisoc de către Domnia-sa Radul Vodă din leat 7132 Noembrie 29, cu care aŭ fost întărit mônăstireĭ S-tuluĭ Sava pe dania Tomşeĭ Vodă; şi de vreme ce maĭ la urmă *airăş* Domnul Radul Vodă găsind a fi strâmbătate (cum s'aŭ arĕtat maĭ sus) şi le-aŭ dat în stăpânirea némurilor Balicăĭ, apoĭ nu rĕmâne ca să se poată scóte cum că dania glupâneseĭ Hĕtmanuluĭ Balicăĭ aŭ fost vre o danie bună, măcar că D-luĭ Spătariul Costin aŭ rĕspuns (însă nu cu vre-o încredinţare séŭ cu dovadă, ce numaĭ pe socotinţă) cum că glupânésa Balicăĭ póte să fi avut satul Rogojeniĭ a eĭ moşie, dar după a P. S. Mitropolit, aĭ Domnielor sale boiarilor de sus pomeniţĭ pe a sale cunoscinţe n'aŭ putut pune temeiŭ, fiind lucru cunoscut, că de ar fi fost a eĭ moşie nu s'ar fi luat domnéscă după peirea Balicăĭ, niciĭ s'ar fi dat moşia eĭ danie la mŏnăstirĭ; apoĭ în stăpânirea némurilor Balicăĭ (care ace împărţarea lor aŭ pus bună moşia acésta şi maĭ vêrtos că împărţarea aceea se află tot dintr'un veleat cu ispisocul ce pomenesce dania glupâneseĭ Balicăĭ, de pe care aŭ arĕtat acum suret D-luĭ Spătar Costin) şi maĭ la urmă în stăpânire Ileneĭ fiiceĭ D-luĭ Ioan Vodă Movila, glupânésa luĭ Miron Costin Pârcălabul, căcĭ maĭ ales Domnul Radu Vod unde aŭ găsit dreptate némurilor Balicăĭ de le-aŭ dat moşiile, de ar fi fost moşia acésta a glupâneseĭ Hĕtmanuluĭ Balica, ar fi dat'o eĭ, n'ar fi dat'o la némurile Balicăĭ, cum şi de ar fi dat'o, vre un Domn maĭ la urmă, până la vremea ce o făcea ea danie, nicĭ carte Domnéscă nicĭ vre-o dovadă alta acum nu s'aŭ vĕḑut; Decĭ când glupânésa Balicăĭ aŭ dat danie moşia ce aŭ fost a bărbatuluĭ eĭ, cu care ea n'aŭ avut trébă, şi aceĭ ce aŭ primit dania cum că aŭ stăpânit vre-o dată nicĭ un fel de dovadă nu se vede, nicĭ de la acela alt cine-va maĭ în urmă, apoĭ dania eĭ se cunósce că aŭ rĕmas rĕsuflată şi ne fiind în destul numaĭ cu cât aŭ arĕtat D luĭ Spătariul Costin Catargiu ca să pótă cere de la D-luĭ vel Vornic satul Rogojeniĭ. . . . »

Decĭ Spătariul Catargiu perde procesul şi la cererea luĭ Vorn. Iordache Cantacuzino Vodă dă aci întăritura gospod, în care citează credinţa fiilor luĭ Constantin VV. şi dintre boiarĭ : *D. Sturza vel Logofĕt de ţéra de gios; Constantin Roset vel Logofĕt de ţéra de sus,* Neculaĭ Roset vel Vornic, Iordache Cantacuzino vel Vornic, Gh. Sturdza vel Vornic, Lascarache Roset vel Vornic, Costache Roset vel Hĕtman, Iancu Caragia vel Vornic, Alexie Mişolu vel Postélnic, Mateĭ Cantacuzino vel Vistérnic, Constantin Palade vel Agă, C. Hangérli vel Spătariŭ, N. Balş vel Ban, Costache Teraka vel Comis, Alecu Cerchez vel Cămăraş, Mihaĭ Sturza vel Paharnic, Grigoraş Sturza vel Căminar, D. Sturza vel Serdar, Răducanu Roset vel Stolnic şi credinţa tuturor.....

*

— Anul 1783 Sept. 12. — Mărturia Divanuluĭ. — In limba Română. — Iaşĭ. — Fol. ordinar. — A D-neĭ Baronésa de Vasilco. Şepeniţ la ţin. Cernăuţilor. — De la *isprav. Dorohoiuluĭ.* Acéstă copie fiind scósă după ce adevĕrata carte Gospod, care poslăduindu-se din cuvĕnt în cuvênt, şi fiind întocmaĭ, s'aŭ încredinţat şi de către noĭ; *811 Sept. 27.* iscăliturĭ nedescifrabile şi în cari este şi *Constandin* Хꙋрмꙋзаке Комис.

«Noĭ Alexandru *Konst.* VV. Boj. Mil. Gosp. Z. Mold. — Fiind-că acéstă mărturie ce se arétă maĭ gios prin anaforaoa D le Veliţilor boierĭ, s'aŭ cetit înaintea nóstră, pentru aceea s'aŭ adeverit şi cu a nóstră Domnéscă pecete.

| L. S. | Проч. Кл Клꙋчер

Urméză doc. adus deja de noĭ la pag. 192/3 sub Nr. 237.

*

— Anul 1789 Dec. 30/31 cu ambele date a luneĭ. — Iaşĭ. — Mărturia Divanuluĭ Cnejieĭ Moldoveĭ.—In limba Română.—статскои совѣтник и кавалери Sirghie *Lascarov.* — Polcovnic i Cavaler Severin. Ion Sturza vel Logof. Stef. Sturza vel Log. Nicolai Roset Logofĕt. Iordache Canta Vornic. Ión Canta Vorn. Scarlat Sturza Vornic. Const. Grecian Vorn. Costake Ghica Hatm. Ilie Catargiu Hatm. Neculai Balş Log. Manolake Balş Spatar. Mihail Sturza Vornic. — Sigiliul Divanuluĭ Cnejieĭ cu înscrierea în românesce. — Fol. mare. Hârtiă grósă. — A D-neĭ Baronésa Vasilco din Şepeniţ (Bucovina). — «De la Divanul Cnejieĭ *Moldavveĭ.*

«Datu-s'aŭ acéstă carte a Divanuluĭ de mărturie la mâna acestuĭ Dumitrake Кwстин (ce se află trăitoriŭ în K. K. Bucovina) ca să-ĭ fie de încredinţare în tot locul cum că după ce cu amănuntul cercetare ce s'aŭ făcut aice prin cinstiţĭ boiarĭ şi prin încredinţate scrisorĭ, curgerea neamuluĭ sĕŭ s'aŭ dovedit că este de boiariĭ din familiile cele marĭ a Moldavveĭ, precum este sciut de noĭ toţĭ, pentru că el este bun fiŭ luĭ *Manole* Кwстин nepot luĭ *Miron Costin* ce aŭ fost mut din nascerea sa, strănepot Hatmanuluĭ Ión Kostin, prestrănepot luĭ Miron Кwстин Logofĕtul cel mare a vremeĭ de atunce, carele din cele marĭ şi vechĭ familiĭ este, precum şi letopiseţul ţĕreĭ şi multe ispisóce domnescĭ vechĭ adeverează şi se rudesce cu cele maĭ multe şi marĭ familiĭ de acum, cum maĭ pre larg se vede la osebita генеалогие ce i s'aŭ dat pe lângă acésta. Decĭ pentru ca să fie orĭ în ce loc credută şi cunoscută familia sa, i s'aŭ dat acéstă carte de mărturie numituluĭ Dumitrake Costin şi surorilor sale Zmaragda şi Maria, care carte s'aŭ adeverit cu înseşĭ ale nóstre iscăliturĭ şi cu a Divanuluĭ pecete s'aŭ întărit.

*

— Isвод de moşiile Миронешилор de la ţinutul Hotinuluĭ: satul Stîngăceniĭ; Novăcăuţiĭ; Nelepouţiĭ; pol sat Tolmacenĭ; Satul Ianouca; pol sat Hruşavetul; a patra parte de satul Tulitenĭ; satul Sancauţiĭ; satul Cusaceauş; satul B r-naseuca; Zarojenĭ; Ноаw Săliţa; Mihalcauţiĭ; Salcauţiĭ. — Moşiile de la Soroca: sat Cara-Custenĭ. Florescii, Mărculescii, Stojae, Rădulescĭ Vepronca, Bahrinescĭ, Vistiarnicul, Arbizianĭ, Piperĭ. Stîrcenĭ.

Copie după un act de la D-na Vasilco in Şepeniţĭ (Bucovina).

*

— Copie de pe împărţéla moşuluĭ nostru Nicolae Jitnicerul.

«Pol sat Brănisteniĭ; pol sat Alcăulesciĭ; Borboşiĭ tij; Săcuriceniĭ la Suceavă;

Şălăşeul la Dorohoĭ; Zălojeniĭ la Hotin Strătulat; Miclăuşeniĭ la Dorohoiŭ; Dumeniĭ tij; pol sat Şăpoteniĭ; parte den sat de Rumănescĭ la cărligătură; Zugraviĭ la Hărlăŭ; Suţăniĭ la Cernăuţĭ; Şăpleneţiĭ tij; Sancăuţiĭ la Hotin; Mihalcăuţiĭ la Hotin jumătate Vara, Măriuţa şi jumătate Cazamir, Ruşăţiĭ tij la Chişinăŭ; Rusarăul tij Vornic Roşnovan; Floreniĭ la Soroca, Baurenescĭĭ tij, Vepreuca tij, Caracusceniĭ tij, (aceste 4: Vara Măriuţa); parte din Verbuşcanĭ la Soroca; parte din Stoicanĭ; parte din Bojănĭ; Ciorunenĭĭ; Scăntieniĭ; Munteniĭ; Corelescĭĭ; Vlădăriuţiĭ; Onescĭĭ la Covurluĭ; Curlăteniĭ tij; Davida la Orheiŭ; partea din Herţa; Rădăuceştiĭ; Tălzăeniĭ; Volcineţul; Novasuliţa.

1808 Dechemvrie 4, scoţêndu-se întocmaĭ de pe isvodul iscălit de Logofĕtul Costachi Ghica».

— Copie de pe suretul ce are Vĕrul Dinul Creţulescu biv vel Vornic din leat 7170 Maiŭ 22.

«Din porunca prea înălţatuluĭ Domnuluĭ nostru Ioan Grigorie Voevoda, s'aŭ luat séma împărţăliĭ ceĭ vechĭ de care tăgădue Ioan Zosim Başotă Sulgeriŭ că n'aŭ fost iscăiit D-luĭ, la care pe urmă însuşĭ D-luĭ aŭ mărturisit înaintea nóstră că aŭ fost drept iscălit de Dumnéluĭ, după care împărţală vechie s'aŭ făcut acésta nóuĕ asemenea cu acea, întru care am întărit şi noĭ cu ale nóstre iscăliturĭ,

«Suret dupe împărţala luĭ Nicolaĭ Costin Jicnicer, Ioan Banul Zosim Başotă Sulgériŭ, Ilie Zmăcilă, de moşiile ce aŭ de pe Miron Logofĕtul fecĭorul luĭ Costin Hĕtmanul i Iléna Logofetésa fata luĭ Ioan Vodă Movilă, care s'aŭ făcut pe treĭ fraţĭ la veleat 7253, Dechemvrie 28, care împărţală s'aŭ făcut după isvodul boiarilor care este faţă, şi acum sculânduse D-luĭ Ioniţă Zosim Sulgériŭ şi trăgênd pe D-luĭ Iordache Canta biv vel Spătar la judecată înaintea Pré-osfinţituluĭ Mitropolit *Kiriokir* Gavril şi înaintea Domnielor sale veliţilor boiarĭ, ḑicênd Sulgeriul Ioan că nu scie de acea împărţală, nicĭ este iscălitura dumnéluĭ.»(†) «*Şi viind şi noĭ aicĭ de isnóvă am eşit înaintea D-sale şi înaintea veliţilor boiarĭ cu Zosim Sulgériul şi n'am putut tăgădui cum că nu este împărţéla dréptă şi că nu este iscălitura D-sale, cĭ aŭ ḑis că este dréptă iscălitura Dumisale şi fiind împărţéla veche si cam ruptă, s'aŭ făcut acest suret ca să iscăléscă şi Pré-osfinţitul Mitropolit şi toţĭ veliţiĭ boiarĭ ca să nu maĭ pótă ḑice D-luĭ Sulgeriul, că nu scie de împărţélă.*»

Partea luĭ Nicolae Jicniceriul: pol sat Brănişteniĭ, ţin. Némţuluĭ; pol sat Scăulescĭĭ tij; Bărboşiĭ tij; Săcuriceniĭ la Sucéva; Volcineţul tij; Hilişăul la ţin. Dorohoiuluĭ; Miclăuşeniĭ la Dorohoiŭ; Dumeniĭ tij; pol sat din Şăpotenĭ tij; parte din sat din Românescĭ tij; Zugrăveniĭ (††) la Hârlăŭ; Lujăniĭ la Cernăuţĭ; Şĕpeniţiĭ tij; Sancăuţiĭ la Hotin; Rusinţiĭ tij; parte din Verbuşcanĭ la Soroca; Joreniĭ, (*Floreniĭ în copia Vasilco*); parte din Stoicanĭ; parte din Porăjenĭ, (*Parijirenĭ in C. Vasilco)*; Bahrenescĭĭ; Iorceniĭ; Scănteeniĭ; Muntineniĭ *(Munteniĭ C. Vas.)*; Mihalcăuţiĭ *(Malcauţiĭ pe Reut. copie Vas.)*; Curelescĭĭ; Şepreuca *(Veşpreuca pe Rĕut in C. Vasilco)*; Blădăresceniĭ *(Blădărescĭĭ)*; Onescĭĭ la Covurluiŭ; Corlăteniĭ tij; Davida la Orheia; parte din Herţa; Rădăuţescĭĭ *(Rădăuceştiĭ in c. Vasilco)*, Tărzăeniĭ; Carapusceniĭ.

(†) O copie după acest act care este în mânile nóstre, se află la D-na Vasilco la Şipeniţĭ. Acéstă copie are unele variante. Însemnăm tipărind deosebirile prin *italice*.

(††) *În actul de la Şepeniţĭ:* **Zugraviĭ.**

Partea luĭ Zosim Sulgériul, a nepotuluĭ sĕŭ Pau Botez séŭ *Boténu (C. Vasilco) :* Verbola *(Verbocala în C. Vas.)* la Soroca; Căcăceniĭ tij; Cărămăşesciĭ *(Cărămăşeniĭ)* la Orheiŭ; Coşărniţa la Soroca; Şakiela tij, *Şkeia la ţin. Iaşĭ (C. Vasilco)* · Mămăştiĭ *(Malesciĭ)* tij; Troilesciĭ tij, *(lipsesc în copia Vasilco)*; Buzăniĭ la Soroca; *Broştenĭĭ* Proşceniĭ la Prut *pe Răut (cop. V.)*; parte din Ochitişenĭ *(Otkiteştĭ C. V.)* Papilaţiĭ *(Penelaţiĭ în C. V.)* Pohoţăniĭ *(Pohăjĕniĭ cop. V.)*; Zmulţăniĭ la Soroca; Scobărceniĭ tij: Robăesciĭ tij *(Răbaeştiĭ C. V.)*; Vlăsănesciĭ; Orăşniĭ la Soroca *(Ostrişeniĭ în C. V.)* Răspopeniĭ tij: Vasăliuţiĭ la Soroca; Radomeresciĭ *tij*; parte din Rogosăştĭ *(Rogoşeştiĭ C. V.)*; poĭ sat Sudarca *(Sudardea C. V.)*; Cărpitiĭ *(Carghitiĭ)* la Iaşĭ; Sociĭ tij; poĭ sat Călcăreseiĭ pe Prut, *(pe Răut C. V.)*; Stărceniĭ *(Spirceniĭ C. V.)* Cunuiţiĭ pe Prut, *(Cunueştiĭ pe Răut C. V.)* Trăisteniĭ tij; Folesciĭ tij, *(Holeştiĭ C. V.)* poĭ sat Răşconiĭ pe Prut, *(Răut C. V.)*; Ivalcăuţiĭ; Logfeteniĭ la Iaşĭ; Brascăuţiĭ *(Braicăuţiĭ C. V.)* la Soroca.

Partea luĭ Ilie **Smăncilă**: Bărbesciĭ la Cărligătură; Cresteseiĭ tij, *(Crăsteştiĭ C. V.)* Mărderesciĭ la Tecuciŭ: parte din Bordeiŭ pe Ţiru (*Girul*); poĭ sat Opreşeniĭ la Tecuciŭ; parte din Meisce tij. *(parte din Iliescĭ C. V.)*; Volcineţul la Iaşĭ; poĭ sat Bozeesciĭ la Tecuciŭ, (*tot satul Buzăesciĭ la Tecuciŭ*); părţile din Crănălcăuţĭ la Soroca (*Cramcăuţĭ C. V.*); poĭ sat Stărceniĭ (*C. V. omite poĭ*); Rogojănesciĭ, (*Rogojeştiĭ C. V.*) pe Răut; Cătămneniĭ (*Matieniĭ C. V.*) la Hărlăŭ; parte din Bordăşenĭ, (*Adăşenĭ C. V.*) la Dorohoiŭ; Mălculesciĭ la Prut (*Mărculesciĭ Răut C. V. la Soroca vĕnduţĭ*); Muceneciĭ (*Muceceniĭ C. V.*); Suţănnesciĭ (*Guţunăreştiĭ C V.*); Ceodănesciĭ la Cernăuţĭ (*Goldănesciĭ C. V.*); parte din Văpăşca la Soroca (*Lipişca în C. V.*); parte din Visterniceni; Cotiojăniĭ la Soroca; Borodinceniĭ tij; Săliştea tij; Poiana tij; parte din Obrăreţĭ (*Umbrăreştĭ*); părţile (*Parlesciĭ C. V. vĕnduţĭ la Iaşĭ*); Temerleniĭ; parte din Laoronescĭ (*Arionescĭ în C. V.*) Pereniĭ; poĭ sat Becşaniĭ; Temeoţiĭ *la Hotin*; parte din Coltăca; Săcătura; Ciorbeniĭ pe Horeice.

In copia de la Şipeniţĭ se termină aşia; «acestea este asemenea de pe isvodul Vorniculuĭ Iordache Canta, celuĭ de la Ilie Zmăncilă. Iar copia nóstră ḑice la fine: «Copia acésta este întocmaĭ cu cea alăturată pe lăngă rĕspunsul D-sale Creţulescu.» 1821 Ghen. 21.

Protocolist Vasilie Beidiman.

*

Prea înălţate Dómne

După luminată ţidula înălţimeĭ tale din 21 a trecuteĭ lunĭ Ghenarie poruncitóre, ca să intrăm în cercetarea pretenţiilor ce aŭ pornit supusul austriac Dumitrache Costin din Bucovina asupra caselor rĕposatuluĭ Logofĕt Costache Ghica şi Logofĕt Nicolae Strătulat, pentru moşiĭ ce ar fi dat Miron Costin Logofĕt, cerĕnd ca să intre şi el întru împărtăşirea acelor moşiĭ. Adunândune la Sf-ta Mitropolie unde faţă fiind jăluitorul şi cu secretariul Cantemir din partea cinstiţilor K.K. agheţĭ, cum şi vechil din partea caseĭ rĕposatuluĭ Logofĕt Costache Ghica, am intrat în cercetarea priciniĭ şi într'acest chip am aflat precum în gios arĕtăm. Jăluitorul la pretenţia ce aŭ pornit întru acéstă pricină, se rézămă pe o carte a D-luĭ Grigorie Ghica Voivod bĕtrânul din aniĭ 7247, Maĭ 24, prin care s'aŭ întărit împărţéla ce s'aŭ săvărşit atuncĭ între doĭ fraţĭ, Miron Costin mutul dintre care se trage jăluitorul cu alte neamurĭ ale sale, şi între Neculae Costin Jitnicerul dintre care s'aŭ născut 4 fete ce sînt trecute din viéţă;

anume Casandra cea care aŭ ţinut-o rĕposatul Vornic Iordache Cantacuzino socrul rĕposatuluĭ Logofĕt Costache Ghica, al doilea, Safta cea care aŭ ţinut-o Banul Creţulescu maica rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Dinul Creţulescul de la ţéra Românéscă, al treilea Vitoria Comisoaca maica rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Neculae Stratulat şi al patrulea, Maria ce aŭ ţinut'o rĕposatul Spătarul Iordache Luki, ḑicênd jăluitorul că peste moşiile ce aŭ intrat la acea împărţélă arĕtate anume, Lungeniĭ i Şipeniţa, la ţinutul Cernăuţĭ, i Miclăuşeniĭ la ţinutul Dorohoiuluĭ, i Şerbănescĭ şi Brânisteniĭ la ţinutul Némţuluĭ, s'ar fi maĭ stăpânind de casa rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Ghica şi alte osebite moşiĭ Mironescĭ, carĭ nu sînt intrate la acea împărţélă, adică Carapusceniĭ i Florescĭ i Sevirova, i pol sat Veprăuca, şi a patra parte din Bahrineştĭ, tóte la ţinutul Sorocăi, şi afară de acéste s'ar fi maĭ scos de rĕposatul Vornic Iordake Cantacuzino socrul rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Ghica, şi alte moşiĭ Mironescĭ din ţinutul Hotinuluĭ, şi luĭ împărtăşire nu i-s'ar fi făcut; adăogênd a ḑice, că de vreme ce în cartea pomenituluĭ Domn întăritóre împărţeliĭ între aceĭ doĭ fraţĭ scrie, că afară de moşiile intrate la acea împărţială, de se vor maĭ afla şi se vor maĭ disbate în urmă şi altele, să se împarţă şi acelea frăţesce, precum asemenea şi din ţiganĭ, întru acea hotărîre răzemându-se, cere să intre cu împărtăşire în moşiile de sus pomenite de la ţinutul Sorocăĭ, Mironescĭ, precum şi din moşiile aceleĭ familiĭ ce s'aŭ scos de la ţinutul Hotinuluĭ. Împotriva acestiĭ cererĭ a jăluitoruluĭ aŭ întâmpinat vechilul casiĭ rĕposatuluĭ Logofĕt Ghica, rĕspunḑênd că acele moşiĭ de la ţinutul Soroca sînt date zestre rĕposateĭ Vorniceseĭ Casandriĭ de părinţiĭ sĕĭ încă în viaţă fiind, şi stăpânite în pace fără strămutare de rĕposatul Vornicul Iordache Cantacuzino în viaţa sa, când iarăşĭ le-aŭ dat zestre fiiceĭ sale D-eĭ Maria Cantacuzino soţia rĕposatuluĭ Logofĕt Costache Ghica, care iarăşĭ le aŭ avut în curgere de atâta sumă de anĭ cu paclnică stăpânire, ḑicênd vechilul că la aniĭ 1803, asemene pretenţiĭ pornind şi Vornicul Costache Creţulescul de la ţéra Românescă, şi prin ţidulă Domnéscă rânduindu-se, obştésca Adunare la sf-ta Mitropolie, s'aŭ cercetat cu amĕruntul, şi i-s'aŭ dovedit îndelungată şi necurmată stăpânire asupra moşiilor arĕtate, care prin zestre aŭ trecut la socriĭ rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Ghica, şi iarăşĭ prin zestre aŭ trecut la D-eĭ Logofetésa Maria Cantacuzino, arĕtând spre dovédă aceeaşĭ cercetare care s'aŭ vĕḑut de noĭ, fiind pre larg arĕtată prin anaforaoa dintru acelaş an 1803 Octomvrie 12, iscălită de Pré-sfinţitul Mitropolit al ţĕriĭ, împreună cu obstésca Adunare a tuturor veliţilor boiarĭ, coprinḑĕtóre, că la pretenţia pornită de Vornicul Constantin Creţulescul cu cerere ca să i se dea parte de clironomie a maiceĭ sale de la casa rĕposatuluĭ Logofĕtuluĭ Ghica, la înfăţişarea ce aŭ avut, aŭ dovedit atuncia rĕposatul Logofĕt prin doveḑĭ de scrisorĭ, zapise de cumpărăturĭ şi hrisóve domnescĭ îndelungata şi paclnica stăpânire a socrilor sĕĭ de la căsătoria lor, precum şi a casiĭ sale, in curgere de 74 anĭ trecuţĭ, care doveḑĭ sînt arĕtate anume întru aceeaşĭ anafora, adecă, întêiŭ un hrisov din 1764 Septembrie 2, de la Domnul Grigore Alexandru Ghica Voevod întăritoriŭ rĕposatuluĭ Vornic Iordache Cantacuzino pe o moşie Popeniĭ la ţinutul Sorocăĭ, ce aŭ cumpărat-o de la Radul Boténul fiind alăturea cu moşia sa Carapuscéniĭ, al doilea un zapis din 7274, Martie 15, pentru jumătate de sat de Veprcuca tot la aceĭ ţinut, ce aŭ cumpĕrat iarăşĭ rĕposatul Vornic de la feciorii luĭ Mavrodin, arĕtând că cea-l-altă jumătate de sat era a sa de pe jicniceriul Nicolae Costin; al treilea, un hrisov din 1766 Aprilie 1, de la Domnul Grigorie Alexandru Ghica Voevod întăritoriŭ pe

acea cumpĕrătură; al patrulea alt hrisov din 1767, Iunie 16, de la Domnu Grigore Ión Calimac Voevod, întăritoriŭ rĕposatuluĭ Vornic pe moşia Mărculesciĭ şi Floresciĭ tot la acel ţinut; al cincilea alt hrisov din 1768, Aprilie 24, tot de la acelaşĭ Domn întăritoriŭ rĕposatuluĭ Vornic pe moşia Carapuscenĭĭ în Popeniĭ şi Pochribeniĭ tot la acel ţinut, şi al şeaselea un suret de pe un ispisoc sîrbesc din 7119, de la D-nu Constantin Movilă Voevod, întăritoriŭ pe satul Sanvirovul la Căinarĭ tot la acel ţinut ce l'aŭ cumpărat Isac Balica Hĕtmanul după care s'aŭ tras jicniceriul Neculaĭ Costin. Aşia dar dovedindu-se atuncea la obşteasca Adunare îndelungată stăpânire, s'aŭ dat de la acea judecată pravilicească hotărîre, că fiind dovedită la mijloc îndelungată stăpânire, cu trecerea moşiilor arĕtate din zestre în zestre, cu necurmată stăpânire, şi tótă paragrafia anilor încheiată şi sfârşită, s'aŭ cunoscut că dreptatea nu sufere ca să pótă intra moşiile maĭ sus arĕtate la împărţéla ce cerea atuncea Vornicu Creţulescul, cum pre larg se arétă într'aceeaşĭ anafora, care prin de isnóvă înfăţişare şi cercetare înaintea Domnesculuĭ Divan şi a tot Sfatul, s'aŭ întărit cu domnéscă iscălitură şi pecéte a Domnuluĭ Alexandru Constantin Moruz Voevod, la înteĭ Februarie 1805.

Jăluitoriul Dimitrie Costin vrînd a întimpina împrotiva acestiĭ hotărîrĭ aŭ arĕtat un răvaş al rĕposatuluĭ Vornic Iordache Cantacuzino din 1774 Iulie 4, fiind atuncea Spătar, de când sînt trecuţĭ 45 anĭ, prin care scrie către némurile soţieĭ sale, adĕcă curgĕtoriĭ din Miron Costin Mutul, arĕtându-le că s'aŭ silit a disbate moşiĭ Mironescĭ, după isvóde vechĭ ce aŭ găsit şi îndemnându'ĭ ca să mérgă să arĕte la Divan, şi să sorocéscă pe toţĭ să vie la Iaşĭ, şi după cum Divanul va cunósce şi va da dreptate să se împarţă frăţesce, arĕtând că nicĭ o moşie den a Mironescilor nu se stăpânesce, care şi la dieata ce aŭ făcut, nicĭ una dintr'acele moşiĭ nu s'aŭ pus la fiĭcele sale ci după împărţéla Divanuluĭ, partea ce i se va yeni va stăpâni, aşişderea şi pentru ţiganĭ şi pentru acésta, aŭ dat acea scrisóre ca să aibă a soroci pre tóte părţile să vie la Divan să se facă împărţéla; asupra căruia răvaş vechilul din partea casiĭ rĕposatuluĭ Logofĕt Ghica, aŭ rĕspuns că este sciut tuturor cum că la rĕsboiul cel d'enteiŭ când aŭ fost comandant graf Romanţov, rĕposatul Vornic Iordache Cantacuzino prin sârguinţa sa, aŭ fost scos multe moşiĭ la raiaoa Hotinuluĭ supt nume de Mironescĭ, şi pentru acele moşiĭ cunósce că aŭ scris acel răvaş de înştiinţare către Ilie Cracalie i cumnatul sĕŭ, şi alţiĭ aĭ lor îndemnându-ĭ ca să's aréte la Divan, şi să sorocéscă pe tóte părţile să vie ca să's împarţă, iar nu pentru moşiile din Moldova care le avea în stăpânirea sa, arĕtând curat prin scrisóre, că dintr'acele moşiĭ ce le-aŭ scos nicĭ una nu stăpânesce, nicĭ aŭ pus la diată până nu se vor împărţi, care în destul ar fi dovedind vremea întru care s'aŭ scris acel răvaş, precum în urmă ar fi dat răposatul Vornic şi răvaşe la aceiaşĭ, ca să mérgă să pue stăpânire pe unele din moşiile acelea scóse de la Hotin, aflându-se şi la mâna jăluitoriuluĭ asemenea răvaşe care le-ar fi arĕtat în departamentul pricinelor străine, şi pentru că iarăşĭ s'aŭ prefăcut stăpânirea moşiilor din raiaoa Hotinuluĭ, pentru aceea aŭ tăcut şi eĭ în curgere de 45 anĭ, că de ar fi fost chiamarea lor prin acel răvaş pentru moşiile din Moldova, nu putea să facă tăcere eĭ după cum stăpânea cele cuprinse la împărţélă întru aceĭ doĭ fraţĭ, asemenea ar fi cerut şi pentru altele, şi după cum pentru cele de la Hotin nu s'aŭ împotrivit atuncea rĕposatul Vornic, asemenea nu se împotrivesce nicĭ acum D-eĭ Logofeteasa a nu da curgĕtorilor luĭ Miron Costin Mutul parte ce li se va veni din moşiile ce prin sirguinţa boiaruluĭ Dumisale, s'aŭ lămurit şi sînt faţă

cum şi pentru ţiganî încă aŭ rĕspuns vechilul, că maî mult de cât un ţigan mironesc nu se află la casa rĕposatuluî Logofĕt şi de va găsi jăluitoriul maî mulţî are tótă voia să'î ea.

Prea înălţate Dómne, acestea fiind pretenţiile jăluitoriuluî; rĕpunsurile şi întâmpinările vechiluluî, cât pentru moşiile acelea de la ţinutul Sorocăî arĕtate maî sus, care din zestre în zestre, cu necurmare, în curgere din 75 anî, s'aŭ stăpânit, fiind că tótă prescripţia anilor s'aŭ încheiat după a pravililor hotărîre şi urmaşiî din Miron Costin Mutul n'aŭ făcut cerere în vremea rânduită din pravilă, din 30 şi 40 anî, apoî o stăpânire îndelungată şi necurmată supt nicî un cuvênt nu se póte strămuta, fiind că se face nu numaî o călcare a pravilor şi a obiceiurilor pămîntuluî care din vechî s'aŭ păzit şi se păzesc fără prefacere, şi care aŭ tot aceeaşî putere ca înseşî pravilile, precum se arétă la tomul I, cartea a 2-a cap. 44, fila 32, că cele păzite întru îndelungata încungiurare de mulţî anî, şi primite prin obiceiŭ, să păzesc ca însuşî legile cele scrise. Dar maî ales că cu acésta se face şi o rĕsturnare a tuturor bunelor orînduelî ce atârnă la posesiile averilor fieşte-căruia, prescripţiile anilor hotărîţî prin pravilă sînt cunoscute tuturor, fiind arĕtate, atît împărăteştî la cartea a 50-a unde pentru fieşte-care pricină sînt hotărîte legiuitele lor paragrafiî, precum şi pentru jălobî de împărţélă, hotărîndu-se prescripţie de 30 anî, la cartea 50-a titlul 12 § 3, fila 617, iar de obşte pentru tóte jălobile prin împărătesc aşeḑămînt întru acest chip se hotăresce că orî ce jalobă nu se stinge cu trecere de 30 anî, ci cu iscodită tâlcuire se prelungesce după trecere de 40 anî să fie sfîrşită şi perdută, fără a se face vre-o deosebire între obraze, cartea 50-a, tit. 14, cap. 4, fila 620; asemenea şi la cartea 56-a tit. 3, cap. 4, fila 608 scrie aci că ce moşiî, fie bisericéscă fie dréptă împărătéscă, stăpânindu-se făr de curmare în curgere de 40 anî séŭ cu drept titlu séŭ fără drept titlu, prin posesie se câştigă şi va avea-o statornică, precum şi la politiceasca condică a Moldovieî § 1951 şi 1954 şi 1956 asemenea se întăresce; care acéstă hotărîre a pravililor din vechî s'aŭ păzit şi se păzesce în pămîntul acesta, iar pentru moşiile ce s'aŭ scos de la ţinulul Hotinuluî supt numele acestiî familiî Mironescî şi vor fi de faţă, fiind că nu intră în paragraful a trecereî anilor, îşî vor trage şi curgĕtoriî din Miron Costin Mutul, partea ce li se va cuveni de la urmaşiî luî Neculae Costin jicniceriul şi împotrivirile ce arétă jăluitoriul cu care ar vrea să se ajute, întêî cu o spiţă din 1789 Dechemvrie 20 iscălită de boiariî din vremea Divanuluî, începută de la Miron Costin ce aŭ fost vel Logofĕt, când atuncea ar fi pornit şi jalbă pentru cerere de împărţélă, care jalobă s'ar putea afla în condicele Divanuluî dintr'acea vreme, al doilea că Miron Costin Mutul, de şi era frate maî mare de cât Neculae jicniceriul, dar aflându-se întru acea neputinţă, s'ar fi căḑut luî Neculae jicniceriul a fi epitrop şi vechil caseî frateluî sĕŭ, ca la unu ce era şi documenturile moşiilor, al treilea că în anul 1774 când aŭ scris rĕposatul Vornic Iordache Canta acel răvaş către neamurile soţieî sale, tatăl jăluitoriuluî se afla trecut din viaţă şi copiiî nevîrsticî în ţéră streină şi că la acea întâmplare, pravila împĕratuluî roman şi a împĕratuluî Vasilian Porfirogenit, cum şi însuşî obiceiul pămîntuluî acestuia nu depărtează pe slabiî nevîrstnicî şi înstrăinaţî de la împărtăşirea moşteniriî lor, adecă vrênd cu spiţa şi cu nevrîstnicia să facă scoborîre anilor; Dar nicî cu acestea nu se póte ajuta, întêî că acea spiţă nu este făcută ca cum ar fi intrat cu cineva în judecată, ci este numaî pentru adeverirea curgeriî neamuluî, ca să fie cunoscuţî în partea aceea că se trag di

familie boeréscă, precum tot d'auna Divanul aŭ dat adeverință neamurilor boereşcĭ ce se află lŏcuind în părțĭ streine şi nicĭ jalobă precum arétă nu se vede pornită dintr'acea vreme, şi chiar de ar şi fi o jalobă ce n'aŭ avut lucrarea eĭ, nu se póte socoti drept document, al doilea, că s'ar fi cădut jiceniceriuluĭ Neculae a fi epitrop şi vechil caseĭ frateluĭ sĕŭ, aceasta nu era acum de pomenit; şi al treilea, că tatăl sĕŭ era trecut din viață, şi era nevîrstnicĭ când aŭ scris rĕposatul Vornic acel răvaşĭ, iarăş nicĭ cu acésta nu se póte ajuta, pentru că rĕposatul Vornic aŭ scris de obştie către rudeniile soțieĭ sale, iar nu numaĭ către tatăl jăluitoriuluĭ, şi décă tatăl sĕŭ era trecut din viață şi fiiĭ sĕĭ nevîrstnicĭ precum arétă, aŭ fost dintre dînşiĭ şi în viață şi vîrstnicĭ şi nicĭ o pornire din partea lor pentru moşiile din Moldova nu scrie de şi iată dar că paragrafiĭ a trecereĭ peste 40 anĭ, se întăresce cu pravilele de sus arĕtate a nu maĭ slobodi averea de împărțélă şi însciințăm rĕmâind hotărîrea la înălțată înțelepciunea Înălțimiĭ tale. *1819 Mart. 10.*

A Înălțimeĭ tale, către Dumnedeŭ smerit rugătoriŭ, *Veniamin Mitropolit.*

Pre plecațĭ slugĭ : Iordache Canta Logof. Balş Logof. Sturza vel Logofĕt, Lupu Balş vel Logofĕt, Sandul Sturza Visternic, Manolache Dimache Vornic, Andronache Donici vel Vornic, Iancul Miclescul vel Vornic, Neculae Dimake vel Vornic, Ioan Tăutul Ban.

Departamentul pricinilor străine.

Copia acésta cuprinsă în cincĭ file s'aŭ cercetat în departament şi este întocmaĭ cu originalul, drept aceea s'aŭ încredințat cu iscăliturile nóstre şi pecetea departamentuluĭ.

(orig. este la mine) Donicĭ Vorn. Stef. Bucşanescu Ban. Iaşĭ 8 Iunie 1819.

— Iw Ión Alexandru Kalimak Voevoda cu mila luĭ Dumnedeŭ Domn țĕriĭ Moldavieĭ.

«Nemulțămit arĕtându-se supusul austriacesc din K.K. Bucovină jăluit. Dumitrache Costin ficĭor luĭ Manole Costin, vechil deplin rĕspundĕtor fiind şi din partea fraților şi némurilor sale, cu socotința giudecățiĭ obştesceĭ adunărĭ a Divanuluĭ cuprinsă maĭ gĭos prin acéstă anafora, poruncit'am de s'aŭ scos şi la Divan de față înaintea nóstră şi a tot sfatul cu vechilul casiĭ rĕposatuluĭ boiar biv vel Logofĕt Costache Ghica, în ființa cinst. K. K. agent D. Raab, şi a logofĕtuluĭ Cantemir Secretar K. K. aghențiĭ, unde după cetirea anaforaliĭ şi a jalobiĭ de apelație intrând şi însumĭ Domnia mea, în pătrundĕtóre cercetare a tuturor pretențiilor ce face jăluitoriul şi aĭ sĕĭ de la casele rĕposaților boiarĭ a se împărtăşi cu dréptă parte ce li se cuvine în giumătate din tóte moşiile familieĭ boiarilor Costineştĭ séŭ Mironescĭ, după Miron Costin Logofĕt, şi după Hĕtmanul Ión Costin fiul sĕŭ, ce vor fi stăpânindu-se atât în cuprinsul stăpâniriĭ Moldavieĭ, cât şi în ținutul Hotinuluĭ, asemenea şi din robiĭ țiganĭ mironescĭ, s'aŭ întrebat pe jăluitorĭ : la ce nu sînt mulțămițĭ? Numitul aŭ rĕspuns, că tot paragraful anilor legiuițĭ de pravile, ce ar puté avé casele rĕposaților boiarĭ în pricina moşiilor stăpânite, ar fi întâmpinat şi rădicat din mijloc de puterea cărțiĭ din 7247 Maĭ 24, a Domnuluĭ Grigorie Ghica Voevod bĕtrânu, ce este întăritóre împarțeliĭ săvârşite la acea vreme între doĭ fiĭ aĭ Hĕtmanuluĭ Costin, anume Miron Costin Mutul, (din care sînt curgĕtorĭ jăluitoriĭ), şi Necolae Costin Jicnicériul. (din care sînt curgĕtóre patru fiĭce numite maĭ gĭos prin anafora), pentru moştenirea părinților adecă moşiĭ, vecinĭ şi robiĭ țiganĭ, supt cuvêntul hotărîtor ce

se dice la acea carte, că afară de moşiile intrate la acea împărţélă, de se vor maĭ afla şi se vor maĭ disbate în urmă şi altele. să se împartă frăţeşce, precum asemenea şi din ţiganĭ, pentru aceea şi cere acum a se împărtăşi în giumătate din tóte moşiile mironescĭ câte nu sînt intrate la acea împărţélă şi cu tóte că după socotinţa D-lor boiarilor cuprinsă prin anafora, pârîţiĭ aŭ după pravilĭ paragraf, de vreme ce numaĭ ce de bună voĭe şi cu mulţămire ambe părţilor alcătuire între doue ipochimenĭ particularnice, spre surparea paragrafuluĭ care şi acesta de hotărésce ritos nu numaĭ în viaţa acelor ce se alcătuesc ce şi la urmaşiĭ vor putea să ridice paragraful hotărît de pravile. Iar cartea din 7247 a Domnuluĭ Grigorie Ghica Voevod ce aŭ pus înainte jăluitoriĭ, este cartea de giudecată, şi pe lângă aceste giudecata nu putea să hotărască împrotiva pravilelor, ce de şi slobóde împărţéla din urmă a averilor părinţeştĭ ce nu s'aŭ împărţit, nu putea însă să socotéscă ca o ne-sfârşită dreptatea acésta, ci după paragraful pravilelor, dar cu tóte acestea de s'ar fi şi dat după cererea jăluitoriuluĭ rădicarea paragrafuluĭ, este dator jăluitoriul să dovedéscă întêiŭ care sînt anume acele dise moşiĭ mironescĭ ce nu sînt intrate la acea împărţélă, şi câte dupe Miron Logofĕtul şi câte după Ión Hĕtman fiul sĕŭ. din care cer împărtăşire, şi al doile de s'aŭ făcut cererea acésta în urma aceleĭ împărţelĭ şi cărţĭ Domnescĭ în vre o vreme de moşul şi părinţiĭ lor, când încă se aflaŭ în viaţă, ceĭ împreună clironom Neculae Costin şi soţia sa, ca uniĭ ce amêndóue împărţélele în viaţa lor era maĭ aprópe cu sciinţa de cât noĭ acum, şi pentru hotărîrea arĕtateĭ cărţĭ Domneşcĭ şi pentru moşiile mironescĭ ce se stăpânea în cuprinsul Moldavieĭ de fieşte carele din fraţĭ şi jăluitorĭ, nu numaĭ că nicĭ pentru una nicĭ pentru alta, legiuită dovédă n'aŭ arĕtat în faţa giudecăţiĭ nóstre, dicênd că nu are, dar încă din potrivă cerênd ca să fie îndatorită casa rĕposatuluĭ boiar spre descoperirea adevĕruluĭ a arĕta de faţă scrisorile moşiilor sale ce stăpânesce supt orĭ ce cuvênt dupe Necolae Costin, pentru că însuşĭ documenturile vor încredinţa de pe cine sînt moşiile, şi că trebue să intre la împărţélă şi maĭ vârtos că Miron Costin fiind mut, atuncea le împărţélă, fratele sĕŭ Necolae nu numaĭ ce ar fi voit ar fi arĕtat şi ar fi pus la împărţélă oprind pentru sine cele maĭ multe moşiĭ de moştenire, cum dovedesce însăşĭ anaforaoa înfăţişată de vechilul caseĭ a Divanuluĭ din 1803 Octombrie 12, întărită la 1805 şi de rĕposatul Domn Alexandru Constantin Moruz Voevod după giudecata de faţă ce aŭ avut şi înaintea D-sale rĕposatul Vornic Constantin Creţulescu de la ţéra Românéscă cu D-eĭ Logofetésa Maria Cantacuzino soţia rĕposatuluĭ Logofĕt Ghica, prin care se arétă că la acea giudecată aŭ înfăţoşat Vornicu Creţulescul un izvod iscălit de rĕposatul Vornic Iordache Cantacuzino (părintele D-eĭ Logofetesiĭ) în care se coprinde 36 nume de moşiĭ, unele întregĭ şi altele părţĭ ce ar fi avut jicniceriul Necolaĭ Costin, afară de moşiile ce ar fi maĭ avut giupânésa, iară pârîţiĭ la acestea aŭ întâmpinat că eĭ ca nisce pârîţĭ nu sunt datorĭ după pravilĭ a dovedi nimica, şi ca nisce stăpânitorĭ cu bună credinţă (fiind că aŭ trecut la dênşiĭ prin zăstrurĭ şi clironomiĭ) a averilor luĭ Neculae Miron ce stăpânesc, asemenea după pravilĭ cu dreptate le stăpânesce acum de atâţa anĭ fără supărare şi bântuire, şi că nu sînt datorĭ să dovedéscă cu ce titlurĭ le stăpânesc, cu tóte acestea spre maĭ multa pliroforie a jăluitorilor aŭ dovedit (precum prin anafora se arétă) cum şi însuşĭ Neculae Miron aŭ stăpânit acelea nu prin ascuns şi cu vicleşug, ci viderat, prin hrisóve domnescĭ; în sfârşitul tuturor şi însuşĭ acele împărţelĭ şi giudecăţĭ între urmaşiĭ luĭ Neculae Miron ce se arétă la întărita a-

nafora a Divanuluĭ la 1805, dovedesc că nu numaĭ aceste moşiĭ ce astădĭ se stăpânesc de către urmaşiĭ luĭ Necolae, ci şi altele maĭ multe încă drepte ale luĭ Necolae era perdute cu totul, ce nu sînt niciĭ ca cum în pricină cu urmaşiĭ Mutuluĭ, şi jăluitoriul iarăşĭ tot spre dovéda disilor sale maĭ arĕtând în faţa giudecăţiĭ nóstre dóue rĕvaşe, unul din 1774 Februarie 25, care s'aŭ vĕdut iscălit de un Kirilov Pârcălab de Hotin şi scriind către Vorniciĭ din satele anume Novosiliţa, Mihalcăŭ şi Răşinţiĭ, precum aŭ avut împărţélă rĕposatul Vornicul Iordache Cantacuzino cu Ilie Cracalie, şi Ioniţă Costin (unchiul jăluitoriuluĭ) şi aŭ cădut în partea lor acele treĭ moşiĭ dupe partea mironescilor, pentru care moşiĭ i-aŭ arĕtat numiţiĭ şi răvaş de la rĕposatul boiar Cantacuzino, şi le poruncesce să aĭbă a le da ascultare la tóte ce le vor porunci, cunoscêndu-ĭ ca pe nisce drepţĭ stăpânĭ şi moşinaşĭ aĭ lor, cum pre larg se cuprinde la acelaşĭ răvaş a pârcălăbieĭ, şi alt răvaş în copie tot dintr'acel an Iulie 4, din partea rĕposatuluĭ Vornic Iordache Cantacuzino (fiind la acea vreme Spătar), prin care s'aŭ vĕdut scriind rĕposatul Vornic către némurile soţieĭ sale, luĭ Ioniţă Costin şi luĭ Ilie Cracalie cumnat luĭ Ioniţă, şi altora aĭ lor (adecă curgĕtoriĭ din Miron Costin Mutul), arĕtându-le că s'aŭ silit a disbate moşiĭ mironescĭ cu ale sale ostenelĭ şi cheltuelĭ după isvódele vechĭ ce aŭ găsit, şi eĭ nu se mulţămesc, şi tot bănuesc asupra sa după ce le-aŭ arĕtat adevĕrul câte moşiĭ s'aŭ disbătut, fiind moşiile faţă, arĕtând că neci o moşie de a mironescilor nu stăpânesce, care şi la diata ce aŭ făcut niciĭ una dintr'acele moşiĭ n'aŭ pus la fiĭcele sale. Aşijderea şi pentru ţiganĭ; îndemnându-ĭ ca să mérgă să arĕte la Divan şi să sorocéscă pe toţĭ să vie la Iaşĭ, şi după cum Divanul va cunósce şi va da dreptate să se împarţă frăţesce şi după împărţéla Divanuluĭ partea ce i se va veni va stăpâni; şi pentru acésta aŭ dat acea scrisóre ca să aĭbă a soroci pe tóte părţile să vie la Divan să se facă împărţélă, cum pre larg se cuprinde la copia aceluĭ răvaş cu care dar amêndoĭ în aceste răvaşe voia a dovedi întâiŭ, că afară din cuprinderea împărţeliĭ din 7247, nimica n'ar fi maĭ stăpânind din moşiile Mironescĭ, şi că şi acele treĭ moşiĭ din ţinutul Hotinuluĭ ce le-ar fi dat atuncea ar fi lipsind din stăpânirea lor, şi al doilea că însuşĭ rĕposatul iĭ chiama ca să vie la Divan să se împartă ţiganiĭ şi moşiile mironescĭ ce le disbătuse, adecă acele ce n'ar fi intrate la împărţéla din 7247, care tóte şi astădĭ s'ar fi aflând în stăpânirea urmaşilor luĭ Neculae Costin, atât cele din Moldavia, cât şi cele ce s'aŭ scos la ţinutul Hotinuluĭ. Vĕdêndu-se dar aceste răvaşe a fi scrise tot dintr'un an, şi giudecându-se cu luare aminte cuprinderea ce aŭ însine, din însuşĭ a lor glăsuire nepotrivită ne-am îndoit a crede, ca adecă întêiŭ aŭ urmat împărţéla moşiilor de pe mironescĭ şi în urmă cu 4 lunĭ şi 7 dile s'aŭ făcut chiamare de a veni la Divan să se facă tot aceeaşĭ împărţélă a moşiilor mironescĭ şi vĕdêndu-se şi copia răvaşuluĭ chiămăriĭ neadeverită de nimini s'aŭ cerut însuşĭ cel în original răvaş al răposatuluĭ boiar, care înfăţoşindul, cuprinderea luĭ s'aŭ vĕdut întocmaĭ cu glăsuirea copieĭ, iar velétul s'aŭ vĕdut că aŭ fost 1773 şi tocmindu-se s'aŭ alcătuit 1774 şi luna fiind în original Martie 14, în copie s'aŭ scris Iulie 4. Iată dar viderată dovédă, că întêiŭ s'aŭ făcut chiamare şi în urmă s'aŭ săvârşit împărţéla, şi cu răvaşul răposatuluĭ boiar înfăţoşindu-se la pârcălăbia Hotinuluĭ şi vĕdênd pârcălăbia că li s'aŭ venit în parte acele treĭ moşiĭ, numite prin arĕtatul maĭ sus răvaş din 1774 Fevruarie 25, i-aŭ şi pus atuncea în deplina stăpânire. Apoĭ tot asupra disilor şi al cerereĭ sale de împărtăşire din moşiile mironescĭ, ce s'ar fi stăpânind de urmaşiĭ luĭ

Necolae Costin care nu le-aŭ putut încredința cu legĭuite dovedĭ precum s'aŭ dis, cerutu-i-s'aŭ dar ca să arĕte de față măcar acea împărțélă și răvașĕ al rĕposatuluĭ ce se mărturisesc prin răvașul pârcălăbieĭ Hotinuluĭ, ca doar din acelea descoperindu-se vre-o luminare, să pótă da gĭudecata o nemerită hotărîre în urmarea dreptățiĭ, fără asuprirea vre-uneĭ părțĭ. de credut fiind, că cum s'aŭ păzit înfățoșatele răvașe, aŭ putut a se păzi și acelea, ca nisce maĭ temeĭnice dovedĭ la cererile sale, și aŭ dat rĕspuns că nu le are. Decĭ prin pătrundĕtórea cercetare și schepsis ce s'aŭ maĭ făcut și de către însușĭ Domnia mea, împreună cu tot Sfatul nostru în deosebĭ, și acum în parisie asupra pretențiilor jăluitoriuluĭ și aĭ sĕĭ, cunoscĕndu-se că după cuvintele ce s'aŭ arĕtat maĭ sus din care cele maĭ temeĭnice și priimite după pravilĭ sînt: întêiŭ, că cartea Domnuluĭ Grigorie Ghica Voevod, ca o carte de gĭudecată nu póte împotriva pravilelor să hotăréscă vecĭnică surpare paragrafuluĭ, precum putea să se înțelégă de ar fi fost deosebită de bună voĭe învoială între amêndouĭ frațiĭ. Al doilea, scrisórea rĕposatuluĭ boiar Cantacuzino pentru chiămare la împărțélă, și scrisórea pârcălăbieĭ Hotinuluĭ, dovedesc învederat atât că numaĭ pentru moșiile de la Hotin aŭ fost vorba, cum și că după împărțéla ce de al doilea s'aŭ făcut atuncea aŭ încetat tótă pretenția între curgĕtoriĭ dintre amêndoĭ frațiĭ Mironescĭ. Al 3-le, ce fără pricină și prin hrisóve vederată, iar nu tăĭnuiósă stăpânire a familieĭ boiarilor Ghiculescĭ. dovedesce stăpânirea ce cu bună credință, nu numaĭ a acestor de acum stăpânitorĭ, ci și a strămoșilor lor. Drept aceea hotărîm, că familia boiarilor Ghiculescĭ să rămâe ne cerșută și ne supĕrată, și să slobóde jăluitoriuluĭ încă vadé numaĭ de un an, întru care este volnic de va găsi vrednice de credință dovedĭ pentru moșiile de la Hotin, ce s'aŭ fost dat némuluĭ sĕŭ, prin împărțélă, anume Novosilița, Mihalcău și Rășințiĭ, pomenite la scrisórea pârcălabieĭ Hotinuluĭ din 1774, și va putea dovedi că în urma acesteĭ împărțelĭ ce se cuprinde în răvașul pârcălăbieĭ, casa boiarilor Ghiculescĭ aŭ înstrăinat séŭ aŭ vêndut la alțiĭ acele moșiĭ date némuluĭ sĕŭ prin împărțélă, atuncea să fie datorĭ pâriții a-ĭ rĕspunde moșiĭ de-o potrivă, séŭ prețul lor, iar décă va dovedi cu vrednice dovedĭ că acele treĭ moșiĭ numite maĭ sus, maĭ înainte n'aŭ fost a némuluĭ Mironesc séŭ aŭ fost înstrĕinate de némul Mironesc maĭ înainte de împărțélă, și cu acest cuvênt n'aŭ putut să le stăpânéscă jăluitoriul, atuncea i se dă dreptate jăluitoriuluĭ, ca din câte moșiĭ Mironescĭ va dovedi că sînt la Hotin să 'șĭ tragă și jăluitoriul dréptă parte ce i se va cuveni din acele moșiĭ de la Hotin după socotința D-lor boiarilor cuprinsă la anafora, făcĕnduse împărțélă între tot némul Mironesc cu analoghie de isnóvă moșiilor de la Hotin, neavênd atuncea dreptate numaĭ pe familia boiarilor Ghiculescĭ; iar trecênd vadeaoa acésta de un an, și neînfățoșindu-se aice la gĭudecata Divanuluĭ cu vrednice scrisorĭ dovedĭ în pricina acésta, atuncĭ iarășĭ hotărîm sĕ nu maĭ póte cere, și să rĕmâe în vecĭ sfârșite prigonirile dintre amêndouĕ împărțelile, și pentru moșiile Mironescĭ de la ținutul Hotinuluĭ. Asemenea și pentru robiĭ țiganĭ Mironescĭ, de vreme ce se dovedesce că în stăpânirea casiĭ reposatuluĭ Logofĕt Ghica, nu se află maĭ mult de cât numaĭ un țigan din némurile țiganilor Mironescĭ; iarășĭ hotărîm a se face cercetare, și câțĭ țiganĭ se vor dovedi că sînt dreptĭ aĭ familieĭ Mironescilor, orĭ la care din urmașiĭ moștenitorĭ Mironescĭ, să intre la împărțélă legĭuită după obiceiul pământuluĭ, și să'șĭ tragă fiesce carele din moștenitorĭ și din robiĭ țiganĭ Mironescĭ, ca iarășĭ să rămâie în vecĭ izbrănită și pretenția de țiganĭ dintre amêndouĕ părțile cum pre larg, și cu

lămurire se cuprinde acéstă hotărîre a giudecăţiĭ nóstre şi la osĕbită domnéscă carte de giudecată ce s'aŭ dat casiĭ rĕposatuluĭ Logofĕt Costache Ghica, întărinduse şi anaforaoa acésta cu Domnésca nóstră iscălitură şi pecéte.

1813 Maiŭ 13.

S'aŭ poslăduit copia acésta din cuvênt în cuvênt si fiind în tocmaĭ după cea adevĕrată, s'aŭ încredinţat. *Const. Carp Post.* 1819 Maiŭ 26.

*

— Hotărîrea Divanuluĭ giudecătoresc al Cnejieĭ Moldoviĭ atingĕtóre de giudecată dintre răzaşiĭ din Icusenĭ şi Căuţişenĭ pentru împresurarea moşiĭ Ruşi a Episcopieĭ Roman. Intre actele care arétă că aŭ presentat vechilul Episcopieĭ, la N. 11 este unul 7131, Iulie 15 ispisoc de la Stefan Tomşa VV. în tălmăcire, întăritor Pascalineĭ Iacomeseĭ pe o parte de ocină din satul Rusiĭ a Goieĭ, o a 6-a parte.— N. 12 e carte de la D-nu Radu Vodă din 7133 Ghenarie 31, precum că s'aŭ pîrît de faţa Jupânésa Pascalina cu Costin din Pocne pentru un heleşteŭ ce aŭ făcut Costin la Ruşĭ în ţarină, dicênd Pascalina că n'aŭ fost acolo heleşteŭ nicĭ o dinióră, şi aŭ rĕmas Pascalina pe Costin pentru acel heleşteŭ, ca să nu fie acolo, ca să'şĭ caute Costin alt loc de heleşteŭ, unde va fi loc bĕtrîn şi unde se va găsi cu dreptul. — N. 19: 7150 Sept. 19, Suret de pe o mărturie a boiarilor de atuncĭ, precum aŭ venit înaintea lor Pascalina Iacomésa şi de bună voia eĭ, ş'aŭ ţluat fiŭ de suflet şi fiică anume pe Alexandru fiul luĭ Costin biv Hĕtman şi pe nepóta eĭ Safta şi le-aŭ dat lor casa sa cu tóte din casă: aur, argint, mărgăritarĭ, strae, vite, ţiganĭ cum şi sate ce aŭ avut de baştină şi de cumpĕrătură.—N. 23: 7122 Mai 31. Scrisórea de la Safta jupânésa luĭ Alexandru Costin ce aŭ fost postelnic mare, fata Iacomeseĭ, cuprindĕtóre ca de a eĭ bună voie, vĕdênd că i s'aŭ săvîrşit cuconiĭ şi nu are pe nimenea altul pe urmă dintre seminţia eĭ să o grijască şi să o socotéscă la bóla eĭ, aŭ socotit şi aŭ ales pe Gavril Costache ce aŭ fost Vornic mare şi i-aŭ dat casa sa din sat din Ruşĭ cu tot venitul şi tóte alte câte are. — N. 25: 7188 Martie 24. Ispisoc de la Domnul Duca-Vodă întărind luĭ Gavril Costache Vornic de Ţéra de jos dania Safteĭ jupâneseĭ luĭ Alexandru Costin, fata Pascalineĭ. (Cartea Divanuluĭ este din Iaşĭ Iulie 27. —1829, *şi este la Episcopia Romanuluĭ*).

*

— Anul 1844 Sept. 17. — Noĭ care maĭ jos ne vom iscăli drepţĭ fiĭ şi cleronomiĭ rĕposatuluĭ nobil Dimitrie von Costin supuşĭ austriacescĭ şi anume Mihalachi, Neculai, Dumitrachi, Iancu şi Alexandru Costinescĭ, afară de surorĭ Ecaterina Popovicĭ, Maria Lupul, Profira Dobrovolski, Victoria Logoteti, şi Anica Calmuţki, cari . . . . ne am despărţit frăţesce (1838 şi 1842) cu averea mişcătóre rĕmase după mórtea părinteluĭ nostru, atât aice în Austria, precum şi'n Basarabia a căror surorĭ a nóstră după desfacere. . . . . aŭ trecut. . . . . către noĭ fraţiĭ şi părţile de moşiĭ din Basarabia. . . . . moşia starpă Mihalcăuţiĭ şi la ţinutul Iaşiĭ. . . . moşia starpă Hancăuţiĭ, care părintele nostru la 1818 dupe giudecata ce aŭ avut la Divan cu aĭ sĕĭ şi anume: «cu casa logofeteseĭ Maria Cantacuzino pentru multe moşiĭ *Costinescĭ şi Mironescĭ*, prin buna învoială din 1 Iulie 1819, le-aŭ luat în a sa vecĭnică stăpânire», etc.

Acest act este făcut pe hârtie de timbru austriac (6 Guldenĭ) în Cernăuţĭ la Martie 1844 şi 'ntărit de autoritatea Bucovinénă. Prin el Costinescii fac schimb cu Tuşaneskiĭ cu părţile din moşiile de maĭ sus arĕtate, pe 50 stânjenĭ din Şerbănescĭ.

Carte domnéscă, folio mic de la Iw Constantin Neculae Voevod, românesce, din lét 7242 Ianuariŭ 12. Sigiliŭ Domnesc mare, roşu, cu ambele mărcĭ, cam şters.

«Scriem Domnia Mea, boeruluĭ nostru, Dumnieĭ Tale, *Niculae Costin*, staroste de Cernăuţĭ şi Manole biv-vel-căpitan, vĕ facem scire, că Domnieĭ mele ne-aŭ jăluit rugătorul nostru . . . . . . Egumenul de Putna, ḑicênd că aŭ avut Mŏnăstirea moşie acolo la Cosmin şi cumcă'ĭ împresóră moşia Dumitraşco Blenschi Vornicul de Câmpu-Lung . . . . . .» Decĭ Vodă scrie luĭ Costin şi luĭ Manole să mérgă la moşie şi să alégă partea mŏnăstireĭ de către Lăcojviţ (Leuceştĭ).

*

Inscripţiunea petreĭ mormêntale din Mitropolia din Iaşĭ. — Sub acéstă pétră, odihnind să află, cel plin de blândeţĭ şi de bunătăţĭ, rob a luĭ Dumneḑeŭ adevĕrat, Neculai Strătulat, fiind némul slăvit părintesc, ce-i ḑic Mironese, care în viéţă aŭ stat, îndreptătoriŭ curat, Hetman ocărmuitor, noroduluĭ oblăduitor, Logofĕt mare, fără rĕutate»

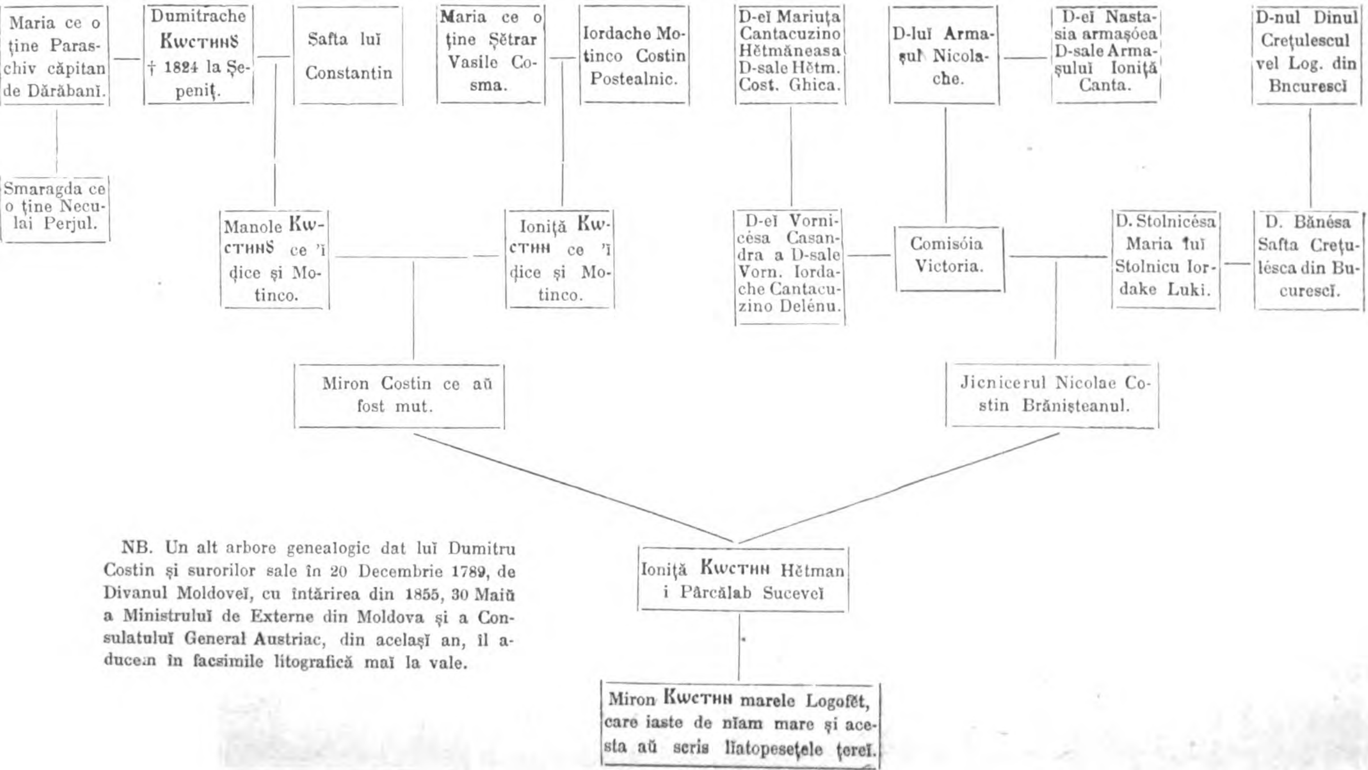
Inscripţiunea de sus, bine păstrată pe o mare lespede de marmoră, la stânga cum întri din pridvorul vecheĭ Mitropoliĭ, ne arétă, că Strătulat fost Hetman şi Logofĕt mare, a murit la 1818 Noemvrie 4, şi că avé cunoscinţă de valórea némuluĭ Mironesc, în care Strătulătesciĭ s'aŭ numĕrat, însurându-se un Strătulat cu Victoria, fiĭca luĭ Neculai Costin, unul din ceĭ doui fiĭ aĭ luĭ Ioniţă Costin, care Ioniţă era fiŭ luĭ M. Costin. Moşia Bărbesciĭ şi Brăniştenìĭ aŭ fost în mânele Stratulătescilor.

*

Se cuvine, terminând *Addenda II* de documinte Costinescĭ, să înregistrăm şi actul din 7242 Aprilie 16 de la Grigorie Ghyca Vodă, dobândit de Academie, de la Metropolia din Bucurescĭ, în cele din urmă ḑile, relativ la satul Fotóia şi cursul Sloboḑieĭ la Balta (Vlasia), ce Vodă întăresce Metropolieĭ din Bucurescĭ. Intre boiariĭ martorĭ se citéză şi vel Sărdariul *Constantin Costin*. Este acelaşĭ de care am făcut menţiune la pagina 224, din urmă.

Cine a fost acel C. Costin, nu am putut verifica până la data când scriem aceste şirurĭ.

SPIŢA NÉMULUÏ, ÎNTOCMITĂ DE ŞERBAN LOGOFĔT DE TAÏNĂ.

NB. Un alt arbore genealogic dat luĭ Dumitru Costin şi surorilor sale în 20 Decembrie 1789, de Divanul Moldoveĭ, cu întărirea din 1855, 30 Maiŭ a Ministruluĭ de Externe din Moldova şi a Consulatuluĭ General Austriac, din acelaşĭ an, îl aducem în facsimile litografică maĭ la vale.

Incă în biografia Costinilor (pag. 342) am promis să aducem la *addenda* finală, acésta, unele informaţiunĭ despre fiiĭ şi urmaşiĭ luĭ Miron Costin.

Câte-va cuvinte maĭ întêiŭ, despre Velicĭco Costin, care décă nu împărtăşesce gloria literară a luĭ Miron, cu dênsul împreună însă, a perdut capul, sub domnia luĭ Const. Cantĕmir. Velicico Costin, pare că începu cariera sa de divanist, cu câţĭ-va anĭ înainte de Miron. Incă la curtea luĭ Vasile Lupul, Velicĭco este, precum vĕḑurăm, între slujbaşiĭ ţĕreĭ. La acésta de sigur contribui Toma Cantacuzino Vornicul de ţéra de sus. Velicĭco Costin se însură cu Ecaterina, una din cele douĕ fete ale luĭ Toma Cantacuzino. Décă Velicĭco Hĕtmanul, a ţinut o fată de ale luĭ Cantacuzino, şi déca Toma Cantacuzino era ginerele luĭ Miron Clucerul, urméză că Miron Clucerul, era o rudă maĭ depărtată de Hĕtmanul Costin, căcĭ alt-fel, asemene alianţă a luĭ Velicĭco nu era posibilă.

In decursul biografieĭ nóstre, a venit vorba adese-orĭ de Velicĭco şi nu vom reveni asupra celor ḑise. Ilustrându-se ca oştean, fiind al doilea Spătar al luĭ Dumitraşcu Cantacuzino în 1674, maĭ mult de cariera armelor, pare că se ţinu Velicĭco. Const. Cantemir, îĭ făcu Hĕtman, sub Logofeţia luĭ Tudosie Dubăŭ. (Veḑĭ documentele de la N. 187, 188, 199 din tabela nóstră, şi uricul de la pag. 220, din 1689 August, prima *Addenda).* Când C. Cantemir începu a avea prepusurĭ despre buna credinţă a luĭ Velicĭco Costin, îĭ luă hĕtmania şi-l făcu Vornic. În acéstă demnitate era când fu tăiét în pórta Curţiĭ domnescĭ la Iaşĭ. — Unde fost-aŭ îngropat Velicĭco? — Corpul luĭ a fost dat soţieĭ sale şi ea póte l'a îngropat la Bărnovski Vod. Tóte mormintele titoricescĭ de aci aŭ fost nimicite . . . .

Eată, cum sub-scrie Velicico în diferite funcţiunĭ ce aŭ ocupat.

(Autograf)

*

Despre fiiĭ luĭ Miron Costin vom adăoga cele următóre : Ión Costin (de carele vedĭ documintele din urmă) semna așia :

*

Ioniță Costin ca și toțĭ Mironeștiĭ, după uciderea tatăluĭ lor Miron, revine în Divan sub Constantin Duca Vod. La finea domnieĭ acestuia, Ioniță era Serdariŭ. (Letop. T. II, p. 279). Ioniță Costin fuge cu frațiĭ sĕĭ în țéra Muntenéscă, când Antioh Vod căpĕtă domnia în locul luĭ Duca Vod. Ioniță nu rĕmase la curtea luĭ Brâncoveanul unde Neculce ne spune (pag. 293) că remase Nicolae Costin, care nu voi să se reîntórcă în Moldova cu ceilalțĭ boiarĭ, cari se împăcară cu Antioh Vod. Ioniță «care avé mare rană în inima luĭ pentru tăierea capuluĭ tătâne-sĕŭ» cum scrie Neculcea (T. II p. 295) salvă viéța luĭ Bogdan și Iordake Cantacuzino (*) ucigașiĭ tată-sĕŭ

(*) La Academie esistă un codice de istorie universală, copiat cu cheltuiala luĭ Iordache Cantacuzino, care ne dă dovédă că mișcarea literară istorică provocată de M. Costin, nu se mărgini în Dubăŭ, Mustea, Acsinte și N. Costin, ci că și bărbațĭ ca Iordache Cantacuzino intrară în acé mișcare. Eată ce se citesce la finea codiceluĭ :

«Cu vrerea Părinteluĭ și cu ajutorul Fiuluĭ și cu sevârșitul Duhuluĭ sfânt am scris acéstă carte ce se chiamă létopiseț cel împărătesc de la împĕrăția luĭ Theodosie cel mic, cu cheltuiala Dumisale jupânuluĭ Ion Iordache Cantacuzino sin Toader Iordache vel Vistiarnic, și o am săvêrșit după repaosarea Dumisale Vis-

ca să facă voia luĭ Antioh Vod, când fu scos din domnia Moldoveĭ. Sub urmașiĭ luĭ Antioh Cantemir, sub Constantin Duca, a doa domnie, Ioniță Costin ajunge Hetman și merge cu metropolitul țereĭ Misail la Focșanĭ, să priméscă juramêntul de supunere către Vodă Constantin Duca de la boiariĭ carĭ intrigaseră contra luĭ la curtea luĭ Brâncoveanul (T. II. p. 298).

Când murit-a Ioniță Costin, nu scim spune, căcĭ mormêntul luĭ nu maĭ esistă. Ingropat a fost la M-rea Barnoski din strada Beiliculuĭ, în Iașĭ. O spune însușĭ N. Costin frate-sĕŭ, în actul de danie ce acesta face, dăruind m-reĭ Barnoski moșia Volcineț din țin. Suceveĭ, care a fost rĕmas luĭ N. Costin după frațiĭ-sĕĭ Ioniță și Pătrașco. Mormintele Costinilor îngropațĭ la Barnovski, aŭ fost nimicite, căcĭ nu de mulțĭ anĭ biserica a fost podită cu scêndurĭ și póte petrele funerariĭ scóse din vechea pardosélă împrăștiate orĭ nimicite!

*

Pĕtrașcu Costin, care trebuia să ajungă ginere luĭ Constantin Cantemir, ajunge sub Constantin Duca, din prima domnie, *logofĕt al 3-le* (Neculce T. II pag. 281). Nu pare să fie înaintat maĭ mult decât la al treile Logofĕt.

Cum se vede din actul de donațiune la m-rea *Barnovski* al luĭ *N. Costin*, fratele sĕŭ *Pĕtrașco*, muri în téra *Muntenéscă* (vedĭ doc. mai sus, pag. 716).

*

Despre *N. Costin* nu avem a da aci notițiĭ, căcĭ acésta ne reservăm s'o facem, pe larg, când vom putea publica operele luĭ complete. Ne mărginim aci a da diferite facsimile de semnăturĭ de la acest bărbat ilustru și a spune că el, după cum ne asigură Acsinte Uricar (Letop. T. II, p. 191) la 1712 Sept. părăsi viéța, la începutul domnieĭ a doua a luĭ N. Mavrocordat. Se scie că la (7222) în Octobre 1. adecă la 1713, îndată decĭ, după mórtea luĭ N. Costin, Mavrocordat puse să se scótă copiĭ după cronicile Costinilor și după :

tiarniculuĭ, fiind cursul anilor de la Adam 7197 mesița Iunie 22, întru dilele luĭ Constantin Voevod ce aŭ fost dintru mila luĭ Dumnedeŭ Domn Țereĭ Moldoveĭ, și am scris eŭ neharnicul și mult pĕcătos Gavril Diac ot Bălțăteștĭ; de la împărăția luĭ Theodosie înainte am scris de o am săvârșit cu tot istovul. Și mĕ rog sfinților părințĭ și Dumilor-vóstre gramaticĭ cetițĭ *și îndreptațĭ*, iar pe mine pĕcătosul nu blastemațĭ, ca să fițĭ iertațĭ de Domnul Dumnedeŭ. . . . . (lipsă) să fie și greșit ca un om cu trup, pe multe locurĭ; iar Dumneavoastră. . . . . (lipsă) și pre mine mĕ prostițĭ ca să fițĭ iertațĭ; o hie amin.»

«Ceasornicul Domnilor», carte care óre-cum concordă cu *«pildele filosofescĭ»* din Têrgovisce, cu aceeaşĭ dată de 1713.

*

Eată întreg titlul lucrăreĭ luĭ N. Costin, după codicele ce se conservă la Muzeul Statuluĭ din Bucurescĭ :

«Carte ce se chiamă Ceasornicul Domnilor, isvodită înteĭ den vechile a Rŏmuluĭ istoriĭ, din cărţĭ streine scos pe limba moldovenéscă de ***rěposatul*** Neculaĭ Costin *ce aŭ fost* vel-logofĕt, iar acum de isnoavă cu porunca şi cheltuiala Mărieĭ sale luminat Domnuluĭ nostru **Iω** Nicolae Alexandru Voevod şi oblăduitor ţĕriĭ Moldoveĭ, s'a scris în oraş în Iaşĭ, în anul de la zidirea lumeĭ 7222, iar de la nascerea luĭ Hristos 1713 în al 4 an de a 2 domnie a Măricĭ sale în luna luĭ Octomvrie ḑi una.»

NOTE

La pag. 435 și 236.

In nota de la pagina 435 am adus polemica codicelor **E** și **O** contra unuĭ text al luĭ M. Costin ḑicênd că: «*de unde aŭ luat Miron Logofĕtul de scrie în letopisețul sĕŭ de* **Stefan Radul Vornicul** *să'l fie pus domn în locul luĭ* **Aron Vod?**»

M. Costin aŭ luat numele luĭ Stefan Radul în *Piaseciŭ*, care la pagina 128 scrie:

«*Transilvanus autem parvis contra Turcas successibus multum elatus Poloniae Sociam Moldaviam ut usurparet, ineunte vere corrupto primum Stephano Radul Aaronis Palatini Moldaviae copiarum Praefecto, ipsum Aaronem capi, et ad se Albam Iuliam abduci fecit, Palatinumque Moldaviae in nomen suum, ipsummet proditorem Stephanum Radul constituit, adjuncto ipsi non levi militum Ungarorum praesidio*».

Pre acest *Stefan Radul*, *Zamoyscius*. . . . Dux Exercitus Poloniae.... uno et altero proelio fugatum inde ejecit et occupata Soczavia ac Chocimo, quae ibi sunt potiores munitiones, totam illam Provinciam contra omnem externam vim firmavit, ac Regis Poloniae nomine Palatinum ibi Hieremiam Mohila praefecit».

Acest *Stefan Radul*» a indispus contra sa, ḑice M. C. tot după Piaseciu, pre *Batori Sigismund* și atuncĭ acesta alésă pre *Stefan Răsvan* Domn în Moldova și 'ĭ orânduise 12,000 de óste unguréscă să mérgă asupra Ieremieĭ Vod, dând vină luĭ *Radul Stefan* că aŭ lăsat scaunul să'l coprindă Leșiĭ cu blăstemăția lor.

«*Cum novo exercitu Ungarorum duodecim milium* **Stephanum Rozuan** misit, ut Hieremiam pelleret, et *Palatinatum occuparet*».

Documintele nouĕ vor elucida acéstă cestiune: fost'aŭ *Stefan Radul* același personagiŭ cu *Stefan Rĕsvan?*

Acĭ încă o observare.

Cele ce ḑicem la nota de la pag. 435, că: «se vede că N. C. a fost surprins de mórte» când corecta și augmenta cronica tatăluĭ luĭ Miron, nu însemnéză că N. Costin nu a scris variante de cât până la acest loc, unde sunt versurile ce anunță finea vêrsteĭ luĭ, ci însemnéză, că Codex *O* nu a putut fi condus până la finea lucrăreĭ luĭ N. Costin, care lucrare este cu mult maĭ mare, de óre ce de la el avem și istoria domnieĭ luĭ *N. Mavrocordat* și a luĭ Cantemir.

*

La pag. 437. — M. C. ḑice: «*Cum spune Cronica Leşéşcă: maĭ mult de 7000 de călărĭ şi 3000 de pedestri n'aŭ avut (de nu se laudă)*».

De cine era acé Cronică Leşéscă?

Negreşit este cea de Paul Piaseciu episcop de *Praemisla* «Chronicon gestorum in Europa singularium».

La pag. 128 din acéstă operă se citesce naraţiunea espediţiuneĭ luĭ Zamoiski contra a 70,000 de Tătarĭ şi 2000 Ienicerĭ, la Ţuţora. Piaseciu ne dă date asupra organisăreĭ bătălieĭ de la Ţuţora începênd de la 19 Octombrie 7104. (M. C. pune 9 Octombrie căcĭ se servesce de calendarul vechiŭ; pe atuncĭ eraŭ 10 ḑile maĭ mult la data calendaruluĭ Gregorian, cum se vede la pag. 500 a ediţiuneĭ de faţă). Miron Costin de astă dată nu traduce pasagiul din Piaseciu ci'l amplifică.

*

La pagina 443.

Am fost promis la acéstă pagină facsimile după maĭ multe documinte relative la Mihaĭ Vitézul. Estinderea ce a luat în timpul tipăriręĭ publicaţiunea de faţă, ne-a obligat să facem un volum special, acel al III-lea, numaĭ din documintele şi inscripţiunile cunoscute până aḑĭ de la 1599—1662, cât este estensiunea lucrăreĭ luĭ M. Costin. Acolo decĭ va afla lectorul realizată promisiunea de la pagina 443.

Acésta se va avea în vedere şi la nota de la pagina 445, unde am promis documinte relative la Mihaiŭ Vitézul.

*

Pagina 445.

Este de observat că maĭ tóte apele micĭ curgênd prin oraşe purtaŭ numele de *Câcaina*. Iaşiĭ ca şi Sucéva aŭ *Căcaina* lor. ***Milcovuluĭ***, seaŭ maĭ curênd ramureĭ ce despărţia altă dată Focşaniĭ în Muntenĭ şi Moldovenĭ, âncă i s'aŭ ḑis *Căcaină* seaŭ *Căcată*. Nu credem însă că acest nume veni de la perderea uneĭ bătăliĭ de către Moldovenĭ, pe Milcov cum dă să se înţelégă un document ce aducem în volumul III, cu N. 126.

*

Pagina 448. — *Caraĭman* a fost uu boiar fórte credincĭos al Moghilescilor. Când Eremia Moghilă e silit, urmărit de Mihaiŭ Vitézul, să fugă în Polonia, Caraĭman aduce din Constantinopole, de la Sultanul, 40,000 de galbenĭ, ca din eĭ Eremia Moghilă să facă

óste contra luĭ Mihaiŭ Vitézul. Credincĭosul boiar duce cu marĭ dificultățĭ baniĭ toțĭ în Galiția în măĭnile fugituluĭ Domn. Când Eremia îșĭ reluă domnia, resplăti pre Caraĭman cu moșiĭ și boerie. (Vedĭ documintele de sub Eremia Moghilă în vol. III).

Caraĭman a zidit biserica de la Dulcescĭ, la moșia D-neĭ Sturza născută Hurmuzache, de lângă Roman. In lăuntrul bisericeĭ am descoperit și mormêntul luĭ *Caraĭman.* Dăm în vol. al III-lea inscripțiunea de pe pórta bisericeĭ (acum în pridvor aședată) și de pe morminte.

*

Pagina 457. -- Actele la care alude Miron Costin in acost loc al croniceĭ séle, se vor aduce în volumul al 3-lea de documinte.

*

Pagina 458. — Hurmuzache (Tom. IV. part. 2), aduce acte semnate de Urechiă Nestor și anume : la pag. 456—466. Le vom reproduce în extenso, în vol. al III-lea, cel cu documinte.

Despre némul *Urechiă*, a se ceti «*Korona Polska* przy Złotey Wolnosci Staroźntnemi Wszystkich Kathedr, Prowincyi, y Rycerstva Kleynotami Heroicznym Mestwem y odwagą, Naywyszemi Honorarii; a naypierwey Cuotą Pobożnosciaw. y Swïato bliwóscią oz dobiona Potomnym zaś Wiekom na zabeżit y niesmiertelna staine Pamietnych Wtey oyczyznie Synow, Podana Przez X. *Kaspra Niesieckiego* Societatis Jesu. — Poku Wolnosci ludzkiev przez Wiclonego Boga Windykowaney 1728.»

Acéstă operă de eraldică ne dă la pag. 36 T. I-iŭ, cunoscință despre indigenatul în Polonia a luĭ *Balica*, prin votul din 1607, și a luĭ Nestor Ureki din același an 1607.

Eată ce se dice despre Balica :

«*Balica* Izaiasz y Ierzy Purkułapowie, Szlachta Wołosca, zasłużeni w oyczyznie naszey, w zieli w recompense od Rzeczypospolitey indigenat, w rocu 1607, o czym Konstytucya Seymowa fol. 857 toz namienia y Okolski tom 3, fol. 359.»

La numele *Ureki* cetim asemenea :

Ureki. Nestor Ureki Dwornik y Hetman Woyska Wołoskiego w roku 1607 indygenatem w Polszcze darowany, dla swoiey ky tey Rzeczypospolitey Pzychylnósci. Okol. tom 3, fol. 359. Urakowna Alexandra Krasinskiego malzonka.»

In opul de eraldică maĭ sus citat, Moghilesciĭ și alțĭ Moldavĭ aŭ un loc însemnat.

*

Pagina 467. — La M-rea Sucevița se conservă până astădĭ, un pěr frumos de femee. Acesta fu al nefericiteĭ Dómne a luĭ Ieremia Vodă, cum probéză hârtia cu care este învělit acel pěr, și care amintesce vorbele Dómneĭ din cronică, de la pag. 467, și ne dă încă și altă notiță însemnată.

Eată cuprinsul acestuĭ act :

«Indată ce aŭ înțeles Skindir-pașa de purcesul Léșilor din Iașĭ, aŭ repedit o sémă de oștĭ sprintenĭ și i-aŭ ajuns la Dracșenĭ în ținutul Hărlăuluĭ. Apěratu-s'aŭ ore-ce ceĭ dintĕiŭ, iară décă s'aŭ maĭ înglotit óstea, s'aŭ risipit Léșiĭ, cine încotro aŭ putut. Singur Corețki a cădut pre mânele luĭ Skindir-Pașa și biata Dómna a luĭ Ieremia Vodă, cu coconul Bogdan Vodă. Pre boiarĭ i-aŭ scos Radu Vodă de la Skindir-Pașa câțĭ era prinșĭ, iară Dómna la mare ocară aŭ agiuns, de carele singură aŭ mărturisit către boiarĭ ; trecênd cu Rădvanul, vědênd pre boiarĭ și lăcrămând aŭ dis : Boiarĭ cinstițĭ, m'aŭ rușinat păgânul ! Și atuncĭ tundêndu-șĭ cosițele sale și plângênd cu amară jale, aŭ rugat pe un nepot al luĭ Nestor Uréche, anume Toderașcu, care sta cu alțĭ boiarĭ : «Ce se bine-voescĭ a duce acest pěr la monastirea nóstră Sucevița, că nu m'am învrednicit a fi cu rěposatul la un loc și după mórte măcar acest pěr să fie de pomenire.» Fost-aŭ acésta în anul 7124 (adică 1616).

Despre acest pěr, conservat într'o capsă a policandruluĭ din monastire, a făcut mențiune și P. S. Episcop Melchisedec în broșura călětorieĭ séle pe la monastirele din Bucovina.

*

Pagina 471. — La creditul fonciar din Bucurescĭ, în documintele moșieĭ Bârzesciĭ, se află un uric de la Duca Vodă, din 7179 Martie 23, în care se face mențiune, că Gaspar Vodă : «*hiind Vasile Vodă Comis mare, i-s'aŭ întâmplat căsătoria, și cununându'l Gaspar Vodă, 'l-aŭ miluit cu acest sat Greciĭ*». (Vedĭ documentul în tomul al 3-lea). Un alt document din 1639 Martie 9, ne arétă că Vasilie Lupu, însușĭ nu tăgăduesce despre acésta, dicênd : «acest sat este adevěrat al Domnieĭ mele, din danie și bine-facere de la Gașpar Voevoda, când Domnia mea, eram boiar al Domnieĭ.» (Creditul fonciar rural din Bucurescĭ, documintele moșieĭ Grecilor).

*

Pagina 488. — In nota despre data de 21 August, pusă de Miron Costin, pe care dênsul o dice corĕspundênd la 1 Septembrie st. n., aflăm o nouă dovédă că, Miron Costin socotia anul de la 1 Sep-

tembrie — Aiurea Piaseciŭ pune data bătălieĭ luĭ Zamoiski la Ţuţora, în 1595 Octombrie 19. M. Costin traduce acéstă dată din era creştină, cu 7104 Octombrie 9, scădênd adică ḑilele luneĭ, după calendarul vechiŭ. — Décă M. Costin ar fi adăogit la 1595, numaĭ 5508, ca şi când ar fi început la 1 Ianuarie, ajungea la data de la facerea lumiĭ 7103, ceea ce Costin nu făcu, pentru că numĕrând aniĭ de la Septembrie, el adause la data de 1595 cifra de 5509 ani, şi aşia scrisă data de 7104 Octombrie 9.

Aflarăm şi unele urice domnescĭ cu ambele date, creştina şi cea de la facerea lumiĭ, din care se confirmă, că începutul anuluĭ pentru data de la facerea lumiĭ, era socotit de la 1 Septembrie. — (Veḑĭ uricul de la Nec. Alexandru VV. din 7231 Septembrie şi 1722.)

*

Pagina 498. — Codicele urmat de noĭ, vorbind de Iacob Sobieski, ne spune că a succes tatăluĭ sĕŭ Sobieski : «*ce aŭ fost acmu Craiŭ.*» Ar urma din vorbele sub-liniate, că în momentul când M. Costin le-aŭ scris, Sobieski tatăl luĭ Iacob, nu maĭ era Craiŭ, decĭ murise. Décă ne amintim că Sobieski aŭ murit la 1696, şi că cu cincĭ anĭ înainte aŭ fost mórtea luĭ Miron Costin, vedem că vorbele sub-liniete maĭ sus nu le-aŭ putut scrie el, ci vre-un diac, de după mórtea luĭ. — Codicele Rafael, care înlocuesce vorbele subliniete cu : «*tatăl Craiuluĭ de acum*», ne dă lecţiunea cea maĭ bună. Regretăm că ne-a scăpat din vedere acéstă corecţiune, ce trebuia să o facem la pag. 498.

*

Pagina 501. — Iată titlul complect al opereĭ, ce citirăm în ultima notă de la pagina 501 : Fontes rerum Austriacarum, Oestereichische von der historischen commmission der Kaiserlichen Academie der Wissenschaften in Wien, Erste Abtheitung, Scriptores. Aus des Kaiserlich-Königlichen Hof und Staats druckerei 1862.

Se citesce la pag. 158 anul 1645 în acéstă carte :

«La 1 Februarie principele Radziwil din Litaŭ, s'aŭ căsătorit în Moldova, în oraşul Iaşi, cu fiĭca luĭ Lupul Vod, cu mare solemnitate, în presinţa multor delegaţĭ ; şi a luĭ D. Kemeni Ianoşĭ, care aŭ fost trimes de Racoţi.»

Despre Stefan Gheorghiţă se va ceti la paginile 183 şi 184.

*

Pagina 508. — Am fost cel înteiŭ care la 1860 în *Buletinul instrucţiuneĭ publice* din Iaşĭ, ne-am întrebat despre Alexandria cea

populară, de unde ne-a venit și când? Am făcut atuncĭ, o apropiere scurtă, între ea și un poem spaniol despre Alexandru Machedon. De atuncĭ, de la 1860 încóce, domniĭ Hasdĕŭ și Gaster s'aŭ ocupat de *Alexandrie*, și i-aŭ demonstrat origina *bogomilică* (*).

Alexandria, acéstă istorie fabulósă a luĭ Alexandru Makedon, a esercitat mare influință ca operă populară asupra a o mulțime de generațiunĭ din națiunea română. Se pare că origina acestuĭ op romantic este a se căuta în Egipet. In urmă după copistul care o decopia orĭ o traducea în diferite limbĭ, Alexadria s'a schimbat din ce era la Egiptenĭ până ce a ajuns în grecesce publicată de către Müller. Manuscriptul cel maĭ vechiŭ e din secolul al XI-lea, dar negreșit după copiĭ din secoliĭ cu mult maĭ îndărăt.

Există un manuscript al Alexandrieĭ în limba slavă din secolul al XIV-lea cu care se apropie maĭ mult redacțiunea Alexandrieĭ românescĭ. In secolul al XVI-lea o Alexandrie în limba slavonéscă a fost scrisă la M-rea Némțuluĭ (1562) din ordinea luĭ Grigorie Mitropolitul Suceveĭ.

Alexandrie românéscă tradusă din grecesce orĭ slavonesce nu avem cunoscută până astăḑĭ de cât din secolul al XVII-lea. Miron Costin menționéză acéstă Alexandrie «din grecie orĭ dintr'alte limbĭ scósă pe limba românéscă, plină de basme și scorniturĭ».

In cronica anonimă publicată de D-l Kogălnicénu sub numele luĭ N. Milescu încă se menționéză despre Alexandria, despre care ḑice, că nu scie cine o va fi făcut «ca și alte cărțuliĭ ce se vĕd pe la uniĭ, pe la alțiĭ, aicĭ în țéră, după care âmblă norodul acesta rătăcindu-se și creḑênd cele ce nicĭ odată de creḑut este».

Décă acéstă cronică anonimă, remarcabilă din multe privirĭ, a fost scrisă între 1670 până la 1680, urméză încă o dovédă de esistența în secolul al XVII-lea a Alexandrieĭ române.

Din citațiunea de maĭ sus din acéstă cronică se vede că, pe lângă Alexandriă maĭ era în mânele poporuluĭ și alte «*cărțuliĭ*» adecă opere populare.

Care eraŭ acelea? De sigur între ele era și *Varlam și Iosaf*, maĭ târḑiŭ editat de Udriște Năsturel; asemenea *Flórea darurilor*, înainte de a fi tipărită la Snagov de Constantin Paharnicul Sarachin, era egalmente un manuscript cel puțin grecesce, la Muntenĭ. Acéstă scriere cu tipărirea căreia se începe secolul al XVIII-lea este o traducere după italienesce (Fior di virtu) tipărită la Veneția în 1675 și cuprinḑênd

(*) Despre liter. bogomilică citesce B. P. Hasdĕŭ în *Cuvente den bĕtrânĭ* T. I, și Gaster, în *Literatura populară*, Bucurescĭ 1883.

35 capitole despre patimele omenescĭ, clasificate fie-care în faţa virtuţeĭ contrarie.

*

Pagina 511. — Iubitul meŭ amic şi coleg, d. Papadopolu Calimah, as cris despre curţile domnescĭ din Iaşĭ, o monografie în *Convorbirĭ Literare* din 1 Decembrie 1884 şi din 1 Ianuarie 1885.

*

Pagina 512. — La M-rea Radu Vodă din Bucurescĭ, am aflat mormêntul, de care se face menţiune în cronica luĭ Miron Costin la pag. 512.

Étà acéctă inscripţiune :

«Acéstă pétră de pe mormînt o făcu, şi-o înfrumuseţà, cel-ce e bine cinstit şi de Hristos iubitor şi creştin Alexandru Voevod, nepotul fiuluĭ Domnuluĭ celuĭ-ce s'aŭ pristăvit întru fericită credinţă, celuĭ-ce aŭ fost bine-cinstit şi de Hristos iubitor, Domn creştin, Radul Voevod, ce aŭ fost Domn ţĕreĭ Românescĭ şi Moldoveĭ, şi în multe rĕsbóie aŭ biruit, şi iară aŭ venit, de la cinstita Pórtă, şi aŭ fost al douilea rênd, Domn ţĕreĭ Românescĭ, şi aŭ lăsat stégul fiuluĭ sĕŭ ce e maĭ sus scris, şi iar s'aŭ dus de aŭ fost Domn ţĕreĭ Moldoveĭ, şi acolo s'aŭ pristăvit, întru cetatea luĭ Hârlăŭ, în luna Ghenarie 13 ḑile Sâmbĕta, şi cu mare cinste l'aŭ adus trupul dumnéluĭ, şi l'aŭ îngropat în luna luĭ Fevruarie în 5 ḑile Duminică. Aice zac ósele dumnéluĭ, Dumneḑeŭ ierte'ĭ împărăţia ceruluĭ în vecĭ, la aniĭ 7134.» (Urméză armele ambelor ţĕrĭ române).

*

Pagina 514. — *Sloboḑiile* de care se face menţiune la pag. 514 aŭ jucat un fórte însemnat rol, în etnografia ţĕrilor române. Posedem un numĕr considerabil de documinte, probând, că nu numaĭ din ţéra leşéscă, ci şi din orĭ ce alte némurĭ se înjghebaŭ sloboḑiile. — Eată aci câte-va extracte de urice pentru secolul al XVII, probând acésta. Din citaţiunile aduse se va vedea, şi aceea că, sloboḑiile nu eraŭ de cât pe un numĕr de anĭ determinat.

a). Ieremia Moghilă, cu uricul din 1603 (7111) Martie 20, scutesce sloboḑia Văleniĭ, a M-reĭ Probota pe treĭ anĭ : «orĭ care vor fi în satul acela, orĭ Ruşĭ, orĭ Muntenĭ, orĭ Ungurĭ, orĭ Sêrbĭ. . . . séŭ orĭ-ce limbă».

b). Radul Vodă, la 1617 (7126) Octombrie 18, acordă soţieĭ rĕposatuluĭ Vistiarnic Zota, să facă sloboḑie în ţinutul Sorociĭ : «verĭ câţĭ ómenĭ va strînge . . . . Grec, séŭ Sêrb, séŭ Leah, séŭ Rus,

séŭ Muntén, séŭ hie ce limbă va hi de altă ţéră». — Slobodia este pe treĭ anĭ.

c). Miron Barnovski, în 1629 Martie 16, autoriză pe Drăgan să aducă în siliştea luĭ la Murgescĭ, şi să facă acolo slobodie pe treĭ anĭ : «că orĭ ce ómenĭ va chiăma el, dintr'altă ţéră, din ţéra muntenéscă, şi din ţéra turcéscă, rus, séŭ muntén, séŭ Sêrb, séŭ şi ómenĭ ce vor hi eşit din ţéra Domnieĭ mele, printr'alte ţerĭ de *bogate nevoĭ*, séŭ de nescarĭ greşelĭ, ce vor hi greşit, tot să aĭbă a veni la silişte la Murgescĭ».

d). Alexandru Vodă fiul luĭ Radu, cu uricul din 1629 (7138) Noemvrie 17, învoesce M-reĭ Gălota, să facă *slobodie* pe treĭ anĭ în satul Tolfăescii ţin. Iaşĭ ; «verĭ ce ómenĭ vor chiăma dintr'alte ţĕrĭ, Ruşĭ, séŭ Leşĭ, séŭ Muntenĭ, séŭ Ungurĭ, séŭ hie ce limbă or hi.»

e). Ştefăniţă Vodă (fiul luĭ Lupu) cu decretul din anul 1661 (7169), Maiŭ 1, învoiesce luĭ Iordache Cantacuzino marele Vistiarnic, a face *slobodie* în siliştea Lăzeşciĭ (moşia Blăgeşcĭ) de a aduce ómenĭ orĭ de unde, şi de orĭ ce limbă : turcéscă, leşéscă, unguréscă, muntenéscă, şi dintr'alte părţĭ — Vodă 'ĭ scutesce pe 4 anĭ, de tóte dările.

f). De la Dabija Vodă, din anul 1665 (7173), posedem un uric analog.

g). Duca Vodă, de la anul 1669 (7177).» Dat-am cartea Domnieĭ mele rugătoruluĭ nostru Ioan Episcop de Huşĭ, să facă *slobodie* în sat la Cârliganĭ (ţin. Fălciŭ) cu ómenĭ străinĭ : «din téra turcéscă, şi din ţéra muntenéscă, şi din ţéra unguréscă, şi din ţéra leşéscă, şi din partea căzăcéscă, fie ce limbă or fi.»

h). Ştefan Petru, în 1673 (7181) Martie 4, autorisă M-rea Cetăţuia, să facă *slobodie* în Şendrenĭ din Covurluĭ, din ómenĭ «hie ce limbă a hi.»

i). Duca Vodă în anul 1681 (7189) Aprilie 2, acordă, «voie de *slobodie* Cetăţuei, să chiăme *ómenĭ străinĭ*, dintr'alte ţĕrĭ, orĭ cât de mulţĭ or hi, şi să-'ĭ aşeḑe la siliştea de la *Tătarca*».

j). Stefan Vodă la anul 1673 (7181) Aprilie 11, învoĭesce facerea uneĭ *slobodiĭ* pe Sagna (ţin. Roman) «ómenĭ străinĭ dintr'alte ţĕrĭ, din ţéra turcéscă, şi din ţéra leşéscă, şi dintr'alte părţĭ, cât de mulţĭ vor veni». Scutélă pe 6 anĭ.

*

Pagina 516. — Esplicaţiunea promisă la pagina acésta, în nota despre Domniele luĭ Alexandru Vod, Moise Vod şi Alexandru Iliaşĭ va resulta din documintele ce se vor publica in tom. III.

*

Pagina 525.— In nota (†) de la acéstă pagină din eróre s'aŭ trimis pe lector, să afle testamentul luĭ Barnovski Vodă, la finea volumuluĭ, pe când el e deja publicat la pagina 207 în urmă. — Vom adăogi aci numaĭ, că la biserica St. Ioan Botezătorul, din strada Măjilor, de la Iaşĭ, cetirăm în slavonesce o inscripţiune, care confirmă cele ce testamentul luĭ Barnovski ḑice la art. 5, şi arétă cum că acéstă biserică a terminat-o maĭ apoĭ Vasilie Lupul. «Cu voia Tatăluĭ, şi împreună lucrarea Fiuluĭ, şi sĕvârşirea sf. Duh, a început a zidi acéstă biserică Ioan Miron Barnovski Voevod, Domnul pământuluĭ Moldoveĭ, şi nu a ajuns să o săvêrşéscă. Insă Ioan Vasilie VV. Domnul pământuluĭ Moldoveĭ, a săvêrşit'o de-asupra ferestrilor întregĭ, o săvêrşi cu tóte cele trebuitóre, în numele sf. prooroc înainte mergĕtorul şi botezĕtorul Ioan, şi a cinstiteĭ luĭ tăĭerĭ. La anul 7143 luna Noembrie 4».

*

Pagina 537: — Nota relativă la documintele Domnieĭ luĭ Vasilie Lupu, se va satisface în tomul al III-lea al lucrăreĭ nóstre.

*

Pagina 547. — Din cele douĕ documinte promise în nota de la pagina acésta, anexăm chiar la acest volum, pre unul, cel maĭ lung, facsimilat. Cela-l-alt cu data 7143 Noembrie 12, datat din Focşanĭ, îl reproducem în tomul al treilea, Despre unul din aceste hrisóve, fórte însemnate, a avut cunoscinţă maĭ înainte de noĭ, învĕţatul nostru coleg P. S. Episcopul Melchisedec.

*

Pagina 551. — Despre satul Ojojeniĭ, informaţiunĭ veḑĭ în tomul al III-lea, al lucrăreĭ nóstre, la documintele Domnieĭ luĭ Mateĭ Basarab.

*

Pagina 556. — Intru cât privesce nota de la pagina acésta citéscă-se ce ḑicem maĭ sus, cu referinţa la nota de la pagina 471.

*

Pagina 558. — Nota nóstră de la acéstă pagină, s'a reprodus în mod necomplet. Restul noteĭ este: «Este încă posibil ca M. Costin să fie făcut alusiune, şi la legenda originală scrisă de Mitropolitul Dosofteiŭ, în Sinaxarul sĕŭ tipărit la Iaşĭ în 1683». Promisesem reproducerea legendeĭ s.-teĭ Paraschiveĭ după Mitrop. Varlaam, dar estinderea care a luat acest volum, ne obligă să trimitem pre lector, la însăşĭ cartea vestituluĭ Mitropolit, cum şi la acea maĭ sus

citată, a nu maĭ puțin vestituluĭ Dosofteiŭ. Inainte de Varlaam și de Dosofteiŭ, Mitropolitul Grigorie Țamblac, ale căruia merite ca orator de amvonă le-a demustrat P. S. Melchisedec, a fost scris deja, în limba slavonă, prima biografie a s.-teĭ Paraschiveĭ de la Târnova, cum se póte vedea la «Митрополитъ Євгенїй : словарь о писателяхъ дȣховнаго чина». Petersburg 1827, T. I. pagina 97. *Engel* în *Historia antiqua* Moldaviae T. II, pag. 284, citézĕ pre *Le chevalier* în «Voyage de la Propontide» II, p. 260 et seq., unde povestesce cum Vasilie Lupul transferă móștele s.-teĭ Paraschiveĭ și le așédă în M-rea Treĭ Erarhĭ. Despre scrierile luĭ Dosofteiŭ am vorbit inșine în *Ateneul Român* din Iașĭ (sem. al 2, p. 119—130).

Titlul cărțeĭ Mitrop. Varlaam, care coprinde la pag. 12, viața S-teĭ Parascheveĭ, este următorul : «Carte românéscă de învĕțătura duminicelor peste an și la praznice împĕrătescĭ, și la svânțĭ marĭ, cu ḑisa și cu tótă cheltuiala luĭ Vasilie Voevodul și Domnul țĕreĭ Moldoveĭ de în multe scripturĭ tălmăcită pre limba românéscă de Varlaam Mitropolitul de țara Moldoveĭ. In tipariul domnesc, în monastirea a triĭ S.-teliĭ în Iașĭ, de la Hs. 1643.» Amintim gravurile xilografice de pe învelitórea acesteĭ cărțĭ, representând parada transportăriĭ în Iașĭ, a móștelor St. Paraschiveĭ, — după frescul zugrăvit în nișa unde a stat așeḑat sicriul, și care fresc sperăm că se va reproduce întocmaĭ, la restaurarea internă a bisericeĭ Treĭ Erarhilor.

*

Pagina 584. A se vedea în volm. III documintele promise. La curtea luĭ Mateĭ Basarab încă maĭ înainte de ce Stefan Gheorghie să se ridice contra luĭ Vasilie Lupul, Ciogolesciĭ Pătrașcu biv. Logofĕt și Miron Ciogolea biv Pârcălab de Cotnarĭ, la 7159 (1650) Sept. 30, vênd satul Măzăresciĭ, luĭ Iѡ Mat. Basarab, Domnul țĕreĭ românescĭ în fața Divanuluĭ din Tîrgoviște. Zapisul se află la Ministerul domenielor N. 364.

*

Pagina 590. Documentul promis la nota de la acéstă pagină, se va afla în tomul III al opereĭ de față. — Vasile Vodă în 1653 (7161) Iunie 9, dăruește luĭ Racoviță Cehan Vel-Logofĕt, satul Voloșeniĭ din țin. Fălciŭ; «*care sat l'a ținut, acel câne neertat Stefan Sĕrdar.*»

*

Pagina 603. Documintele promise în nota finală de la acéstă pagină, se vor căuta în vol. III.

*

Pagina 618. Inscripţiunile promise la nota finală din acéstă pagină, se vor vedea în vol. III, al lucrăreĭ de faţă. Aci vom aminti că la pag. 693, am adus un document de la Eustratie Dabija Vodă, în care la anul 1693 Ian. 4, se face menţiune de prădăciunile monastirilor, despre care, M. Costin grăesce la acéstă pagină 618.

*

Pagina 628. — La nota (*) de la acéstă pagină am spus că data resbeluluĭ Cazacilor contra Leşilor o deterăm după *Lesur* şi după *Pastorius.* Cartea luĭ Lesur se intituléză aşia :

Histoire des Cosaques, précédée d'une introduction ou coup d'oeil sur les peuples qui ont habité le pays des Kosaques, avant l'invasion des Tartares, par M. Lesur. 2 vol. 8º Paris 1814. La pag. 325 e data resboiuluĭ de *2 Maĭ 1648.*

Cartea luĭ *Pastorius* se chiamă : Bellum Scythico Cosaticum seu de conjuratione Tartarorum, Cosacorum et plebis Russicae contra regnum Poloniae ab invictissimo Poloniae et Sveciae Rege Ioanne Casimiro profligata narratio plenioris Historiae operi praemissa autore Ioachimo Pastorio. Dantisci. Sumptibus Georgy Forsteri S. R. M. Bibliopolae anno 1652 (în 4).

Pax cum lubrico hoste aegré servâtur intra regnum. Sed Moldaviae, velut perperam quidem, usitatè tamen passim vocatur, Valachiae Palatinatus invaditur ab hoste; et externa auxilia, ac Turcicum imprimis patrocinium adversus Poloniae regnum solicitatur.» Acest fapt se raportă la 1650.

Eată ce se citesce despre *semne* în Annalium Poloniae ab obitu Vladislai IV, de Vespasian Kochowski (Cracovia), la pag. 17. Vol. I ;

«Neque imminentia mala sine praesagio fuere, Deo per extraordinariam coelestium corporum collisionem, abstrusam futurorum seriem praemonstrante. Namque, cometes, funestum coronatis capitibus sidus, per supremas aeris regiones ; horrida missili igne causâ effulsit : qui integro semestri per varias locorum diferentias errans, dein lento in sublime Arctoipoli motu elevatus, ferali flamma sensim evanida, esse desiit. Accessit grande solis deliquium, luna clarissimi sideris splendorem, ad mensuram deuncis condente : vix ex Astrograforum calculo, tertiae partis semisse, in usum lucis mortalibus permissa. Ac quam viseae luminarium Eclipses, dira semper sublunari orbi portendant, major tamen ex praesenti formido, quod enormis ea, ac in signo Arietis, (qui Zodiaci primicerio Poloniam subiacere periti autumant) non omnino prosperi successus, dependentis a suo Planeta Regni, significari crederentur. Sed maneat caeliperitis sua fides. Etiam quae in antecessum evenerant, in omen prae-

sentium trahebantur. Siquidem biennio ante, ex fortuito igne incendium, fodinas Wiclicenses ab intra penitus devastarat : unde non tantum Salinarii reditus iminuti, sed in exustis officinis irreparabilia damna (quae tamen impendio reparata sunt) consecuta. Ad haec, ad Casimiriam inferiorem, exundantio Vistulae, qualem veterimi mortalium non meminerant; aliquod mapalia cum incolis eluvione absorpsit. Tum recens, fastigium Portae Cracoviensis, quae ab ex pellendis sceleratis Profana dicitur; vento quoitidem Loviciae, in Palatio Arhiepiscopali Turris, utraeque, opere firmo, et substructionibus moeniorum validae corruere. Verum talia ad casum non inique referri possunt, hoc quod seguitur, ut majus quid fortuito contingente, ita per supernaturalem motum factum constitit.

«Xiasy, quod olim Tenczyniorum hereditas, nunc marchionum, Myszkoviorum ordinato juri subest, in parochiali eclesia, colebatur ex antiquo imago, immaculatissimae Virginis *Mariae*, filiolum gremio gestantis : ac, quo artifice elaboratum opus, nec traditum a majoribus, nec quaesitum a posteris. Convenerant solenni terria ad sacra crebrior populus, cum imago in dextro altari sita, primo impallescere, vultum visibili moerore contrahere, denum in lacrimas solvi lumina coeperunt, ex utroque occulo guttis stilantibus.»

*

Pagina 628. — In nota (*) de la acéstă pagină, am atins cestiunea diacilor. Ne-am deprins a atribui luĭ Vasile Lupul și luĭ Mateĭ Basarab, reîntroducerea limbeĭ române, în actele publice, pre când în realitate, diaciĭ de logofeție aŭ început a utilisa limba românéscă în actele domnescĭ, cu mult maĭ înainte, de aceștĭ Domnĭ. Nu numaĭ documinte de o mică estensiune, ca zapise orĭ țidule domnescĭ, ce urice fórte marĭ, esiste în limba românéscă, înainte de Domniĭ maĭ sus citațĭ. — Voiŭ aminti hrisovul prețios din 1627 Sept. 20 a luĭ Miron Moghilă, ce am descoperit la M-rea Sucevița, în anul acesta 1886, relativ la organisarea și administrarea chinovielor moldovene.

Despre însemnătatea diacilor, ca factorĭ aĭ cultureĭ românescĭ, védă-se ce am ḑis și în cursul nostru de la facultatea din Bucurescĭ, și maĭ pre scurt, în manualul de istoria literatureĭ române (Bucurescĭ, tipogr. Statuluĭ 1885. pag. 111). Eată lista principalilor diacĭ, cari în sec. al XVII-lea urmând diacialor Pătrașcu Boreanu, luĭ Pepelea și altora, cari se ilustraseră în sec. al XVI, continuară a

(*) Despre Diacĭ veḑĭ Melchisedic p. 340. Veḑĭ rolul diacilor în baladele ardelene.

desvolta limba română scrisă, până la vestiţiĭ diacĭ Axintie uricarul Mustea etc, carĭ păşesc în secolul al XVIII-lea Negreşit, lista ce dăm, nu este complectă, căcĭ la ea, ne-am servit numaĭ cu colecţiunea nóstră de documinte.—Datele ce punem la cele maĭ multe din nume sunt limitele de lucru a fie-căruia, resultând din propriele nóstre documinte. — Eată acéstă listă, întocmită fără pretenţiune de ordine cronologică :

Marmoră (1610 sub Stefan Tomşia). *Nabojacico* (1615-1618). *Vlasie* (1628). *Cârstea Damiau* (1632 Mart. 1638 Noembro 5). *Ilarian* (1638 Mart 27). *Focea* (1635 Noembr-1640 Ianuar 8). *Tóder* (1638—1642) *Şandir* (1639 Oct. 25-1643 Mart 19). *Enakie Plop* (1639 Sept 30-1650 April 30). *Dumitraşco* (1624—1658 Maĭ 6). *Borileanul* (1639 April şi Iuliŭ). *Ionaşco* (1637 Febr 11-1659 Maĭ 24). *Mânjea* (1634 Maĭ 12). *Mihalcea* (1635 Iuniŭ 21). *Pătraşcu* (1634 Dec. 4-1660 Oct. 5) *Dumitru* (1634 Iuniu 1-1657 Noembre 7). *Stefan* (1638 Iul. 19). *Ianoş* (1634 Iuniŭ 14). *Dănáil* (1646 Noem. 22) *Zaharia* (1643 April 6). *Pascu* (1642 Iuniŭ 18). *Vlasie* (1640 Maĭ 29). *Gligorie Stîrcea* (1643). *Gorovei* (1651 Dec. 31-1652). *Constantin* (1650 Maĭ 23). *Romaşcul*, *Contaş*, *Ión Soroceanul* (sub Antonie Roset). *Ion* (1643 Oct. 25-1668 Sept. 24). *Gligorie* (1652 Febr. 21, 1685 April 7). *Poiană* (1653 Oct. 20-1669 Mart. 6). *Chirilă* (1655 Oct. 2-1659 Aug. 2). *Stratulat* Rugină (1657 Oct. 29-1676 Maĭ 21). *Eftimie* (1659 Dec. 30-1667 Iuliu 8). *Tiron* (1652 Iuliŭ 15-1672 Maĭ 24). *Apostol* (1658 Maĭ 13-1664 Mart. 18). Acesta se maĭ nu mesce şi *Tecucianul). Andreiŭ Mihul* (1661 Ianuariŭ 10-1678 Februariŭ 2). *Lupul* (1660—1675 Iănuariŭ 12). *Leca* (1662 Ianuariŭ 8-1680 Aug. 8). *Gheorghie* (1662 Iuliŭ 19). *Tóder* (1665 Maĭ 27). *Enakie* (1669 Februar 12). *Pătraşcu* Post ot ţéra muntenéscă (1683 Oct. 30). *Anton* (1669 April 9). *Mihuleţ* (1671 Iuniŭ 11). *Grăjdianu* (1668 Mart. 18). *Cazacul* (1667 Ian. 10). *Gheuca Vasile* (1673 Aug 27 -1684 Sept. 8). *Stratul* (1663 Ian. 9-1670). *Pascal Corlat* (1660 Maĭ 9-1673 Febr. 28). *Ursul* (1674 Mart. 31-1687 Aug. 15). *Pavel* (1678 Maĭ 18). *Oprea* (1673 Februar 16). *Iordakie* (1675 Dec, 15-1677 Mart. 7). *Tóder Beldiman* (1686 Iuniŭ 12-1687 Mart. 11), *Misail monahul* de la Putna (1676 Maĭ 25). *Dumitraşcu Gafencu* (1689 Mart. 15).

Cu Constantin Uricarul, cu *Roşca*, cu *Acsintie* uricarul, cu *Mustea* şi *Vasile Dămian (†)*, *Gavril* Diacul (1693 Aug. 11), *Vasile* Négul (1695 Ian. 8) şi *Săvin* uricarul, 1690 Noembriŭ, închidem secolul al XVII-lea şi păşim într'al XVIII-lea.

(†) Vasile Damian treti Logofĕt scrisă după isvódele luĭ Teodosie Dubăŭ.

Acéstă listă de diacĭ, va fi coprinḑênd de sigur, numele diacilor, carĭ aŭ pus pe curat isvódele luĭ Miron Costin, dér carĭ sunt aceia? Póte că maĭ apoĭ, din compararea facsimilelor, după codicele de letopiseţ existente, se va afla rĕspuns la întrebarea nóstră. — Facsimilele aceste, promise încă în primile pagine ale opereĭ de féţă, la recensiunea codicelor, se vor alipi la tomul al II-lea, în urma tuturor lucrărilor luĭ M. Costin.

In nota, de care ne ocupăm maĭ sus, de la pag. 628, am relevat aserţiunea luĭ M. Costin că: «*tipar nu este*«. — Ne-am adresat, la învĕţatul nostru coleg D. Calimah Papadopulo, pre care de mult 'l sciam că se ocupă cu istoria tipografieĭ, cu rugămintea să-'şĭ dee părerea asupra acesteĭ aserţiunĭ. Eată ce ne-a respuns d-sa: «Miron Costin, ḑice drept când scrie: Mĕ veĭ erta iubite cetitorule, căcĭ nu ţi-am scris aceste semne, la locul lor. Crede neputinţeĭ omenescĭ, crede valurilor şi cumplitelor vremĭ, întrébă *pre ce vréme am scris*, şi cât am scris? Aş fi lipit aceste semne la rândul lor, ce era trecut rândul la isvodul cel curat, şi scriitoriĭ, cariĭ isvodesc puţin se află, iară *tipar nu este*. Decĭ aice de aceste semne, îţĭ daŭ scire, şi ales povestea lăcustelor, care cu ochiĭ, cum venia am privit.»

Prin *tipar* M. Costin înţelege *tipografie* iar nu că în vremile séle, tiparul n'ar fi fost întrodus încă în Moldova. Tiparul era întrodus în Moldova şi în Valahia, aprópe din ḑilele luĭ Stefan Cel Mare, şi ale luĭ Radu Vodă.... Dér când scriea M. Costin, Moldova fusese arsă şi risipită după rĕsbóele Moldovenilor cu Munteniĭ, după călcările Ungurilor, Tătarilor, Poloniior şi Cazacilor, şi aceste tóte nenorocirĭ aŭ ţinut de pe la 1651, până după domnia luĭ Gheorghe Ghica VV. Tipografia era reorganisată de V. Lupu, şi era în M-rea Tresfetitelor din Iaşĭ. *Cartea Românéscă de pravilĭ* a luĭ Vasilie Lupul a fost tipărită aice la 1646; dar după aceea M-rea Tresfetitelor, şi chiar Curtea Domnéscă, aŭ fost arse de Cazacĭ, când cu rĕsboiul pentru Domniţa Ruxandra cu Hatmanul Chmelniţschi. Tiparniţele prin urmare stăteaŭ unde-va, scăpate de foc, în vr'un beciŭ, câte aŭ putut scăpa, şi décă aŭ scăpat. Iar Miron Costin *izvodia* letopiseţul sĕŭ, la aniĭ de la zidirea lumiĭ 7185 (adecă 1677) şi în cursul acelor *cumplite vremĭ*, tipografia în oraşul Iaşĭ nu se restabilise încă şi prin urmare *tipar nu era*, şi M. Costin nu putea să-şĭ tipăréscă Letopiseţul cum dorea, se vede.»

Décă pre când M. Costin scrise pasagiul de la pag. 628, nu era tipografia reorganisată în Iaşĭ, imprimarea «*Prológelor tuturor sfinţilor*» a Metrop. Dosofteiŭ în Iaşĭ la 1683, ne dovedesce încă o dată

că pasagiul de la pag. 628, a fost scris înainte de anul 1683, când *Mitrofan făcĕtorul tiparelor și ucenicii sĕi Ursul și Pavel Andreĭ* tipăritoriĭ cărțiĭ luĭ Dosofteiu, ar fi putut să pună la disposițiunea luĭ Miron, arta lor, pentru tipărirea letopisețelor.

*

Pagina 642. — Miron Costin, trimițênd pe lectorul sĕŭ la *hronografiĭ* Leșilor, se referă maĭ mult la Ióchim Pastorius.

*

Pagina 653. — Documintele promise în nota de la acéstă pagină, pentru Stefan Gheorghiță după eșirea din Domnie, se vor vedea în tom. III, al acesteĭ lucrărĭ.

*

Reproducem aci versurile, de și nu prea corecte, în care rĕposatul scriitor Teutu, din Iașĭ, aŭ cântat jalnica ucidere a Costinilor.

Esecutarea fraților Costineștĭ. (Din Almanah pentru românĭ pe 1857, Iașĭ. Tipografia Buciumuluĭ Român).

I.

Pe năsăliĭ triste, într'o sală pusă,
Sta mórtă soția luĭ Miron Costin,
Sermana ființă la sfârșit agiunsă,
Ș'o plângea bărbatul cu amar suspin.

O plângé cu lacrimĭ cu fiĭ împreună,
Genunchiațĭ tus-patru gĭur pe lângă ea.
Soțul plângea sóța, fiiĭ pe-a lor mumă,
Serviĭ pe stăpâna care 'ĭ ocrotea.

Intre două sfeșnicĭ cu luminĭ de ceară
Chiar la capul mórteĭ rugăciunĭ citea
Un preot în vrâstă c'o vóce sonóră,
Iar miros de smirnă la Ceriŭ trimitea.

Da, miros de smirnă, smirnă și tămâiĕ,
Miros dulce, sacru, ce de pe pămênt
Sufletu-avêntându'l póte ca să'l mâĭe
Către nemurire 'n paradisul sânt.

Pe afară 'n curte prapurile sânte
Fluturând în aer, în rând tóte sta.
Pentru 'nmormântare tóte's pregătite
Și în turn un bocet de clopot suna.

Tocma 'n astă óră un sgomot s'aude,
Uşa se deschide, când soţu 'ntristat
Pe secriul mórteĭ vărsa lacrimĭ crude.
Şi 'n cameră intră un om înarmat.

Racoviţ' armaşul comandir maĭ mare
Preste Lefegiiĭ sprintenĭ, uşureĭ,
Intră în odaĭe, sumeţ fórte tare,
C'aşla'ĭ poruncisă ceĭ maĭ marĭ aĭ sěĭ.

Costin îl întreabă plin de uĭmire:
Ce vreĭ, armaşe, la ce-aĭ venit?
Să 'mĭ alinĭ astă nenorocire,
Să plângĭ cu mine ce-am prăpădit?

— Să plâng? . . A plânge, o nu, nu'mĭ vine,
La plâns eŭ nu pot să te 'nsoţesc;
A mea poruncă'ĭ să merg cu tine,
La Iaşĭ îndată să te pornesc.

— La Iaşĭ a merge? dar însă, oare
Ce maĭ vrea încă Măria sa?
Vom pleca mâne, cu 'ncredinţare;
Adĭ am soţia a'mĭ îngropa.

— Mâne, dicĭ tu? O! nu se póte
Căcĭ în poroncă fiinĭ este scris:
Legat în lanţurĭ adĭ séŭ la nópte,
La Domn, la curte, să fiĭ, mi-aŭ dis.

— Cel puţin însă, măcar o oră
Îngăduiveĭ, nu escĭ păgân,
Pân la mormântu-ĭ pe soţióră
A o petrece ca un creştin.

— Ba nicĭ o clipă de păsuială.
Lefegiĭ agerĭ acum intraţĭ!
Intraţĭ odată fără sfială,
De mânĭ picĭóre mi'l şi legaţĭ!

Soldaţiĭ intră, Costin se 'ntórce
La eĭ c'un zimbet suferitoriŭ,
Ş'apoĭ le dice c'o gravă voce,
C'un ton de vorbă detunătoriŭ:

«Ce 'n voĭ eŭ milă şi îndurare
Mult maĭ puţină óre-oĭŭ găsi,
De cât în leahul plin de 'ngâmfare
Ce maĭ anĭ ţéra ne cutropi?

Copiĭ! uĭtata-ţĭ că de-al meŭ frate
Aţĭ fost odată voĭ comandaţĭ,
Şi vĕ da sfaturĭ şi ḑi şi nópte
Pe Român, lege, să respectaţĭ?

Recunoscinţă de este 'n lume,
Să n'o daţĭ celuĭ ce a strigat
La Domn la masă: «ţĕran a pune,
Că biru'ĭ mare, nemesurat?

«Ţĕranul bĭetul, vaĭ! dintre care
Câte un părinte soldaţĭ aveţĭ!»
A mele lacrimĭ şi întristare
Ah! vĕ pătrundă măcar, băeţĭ!

Vĕ rog, prin gemĕt, lăsaţĭ pe mâne,
Séŭ şi la nópte, că vom pleca;
Veţĭ pune 'n lanţurĭ aceste mâne,
Cum v'aŭ ḑis vouă Măria sa.

În lanţurĭ grele, aşia veţĭ pune
Aceste mâne ce-aŭ prelucrat,
Cronica ţĕriĭ, unde strĕbune
Virtuţĭ şi fapte s'aŭ arĕtat.

Unde copiiĭ pot să cunóscă,
Cum că părinţiĭ le-aŭ fost vestiţĭ;
Şi cu eĭ numaĭ să se mândréscă
Când deveni-vor micĭ, umiliţĭ.»

Pătrunşĭ de milă, soldaţiĭ varsă
Lacrimĭ, dar numaĭ ceĭ ce's românĭ
Şi cu o voce încet, duióscă
Ḑic: Fugĭ stăpâne, fugĭ de străinĭ!

Greciĭ vor iarăşĭ să te omóre.
O! fugĭ îndată, ne 'ntârḑiet.
— Să mĕ ucidă pentru ce óre?
Décă n'am vină, déca sunt drept?

Ba nu, ce 'ndată după 'ngropare
Cu voĭ odată eŭ voiŭ pleca.
— O suflet brave! mergĭ la perḑare,
Încet soldaţiĭ ĕşĭ repeta.

II.

Cantemir bĕtrânul ce-atuncea în ţeară
Era Domn, pe perne resfăţat şeḑĕnd,

Fruntea luĭ da semne, semne ce 'nfióră,
Şi trăgêndu'şĭ barba s'audia gemênd.

Ceva maĭ de-oparte umil şi 'n piciòre
Visternicul Ruset, drept fanariot,
Stănd el, giubeluţa la pĭept strângea tare,
Ca pe Domn să'l facă încă maĭ despot.

— Vistiere, armaşul trimes de aséră
Să aducă 'n lanţurĭ pe Miron Costin
Trebuĭ să se 'ntórcă preste vre o óră.
De n'ar scăpa numaĭ cel rebel hain.

— De asta, grijă mare am şi eŭ stăpâne,
Că sciŭ cum că este Costin prea viclean;
Mĕ tem să nu scape armaşul din mâne
Pe-al Măriel tale ne 'mpăcat duşman.

Ş'am greşit prea tare că n'am pus în carte,
Pe loc să'l ucigă ca pe-un ticălos;
C'al aduce aice, Dómne prea 'nălţate!
Simţ că este lucru prea primejdios.

— Décă simţĭ aceste, pe moment pornesce
Pre Macri vatavul de Păhărniceĭ,
Ca să 'l taie-acolo unde se găsesce
Şi s'-aducă tidva'ĭ s'o vĕd cu-ochiĭ meĭ.

Satisfat ministrul că putu în fine
Aşĭ agĭunge scopul, surîse 'n ascuns,
Maĭ avênd o jertvă însă a depune
În mormênt, cumplitul, apoĭ aŭ maĭ ḑis:

— Prea 'nălţate Dómne! sluga ta plecată
Cu lacrimĭ chĭar rógă pre Măria ta,
Să porunceşcĭ mórtea luĭ Velicĭco 'ndată,
Nu trebuĭ pe mâne viaţa'ĭ maĭ lăsa.

Căcĭ apere cerul! dar uşor se póte
Ca să se întâmple ceva tulburărĭ,
Fiind că prostimeĭ ţinea multă parte
Trădătoriĭ ăştiĭ ş'aud murmurărĭ . . . .

— Mergĭ de ḑi îndată luĭ Macri să plece,
Iar aicĭ se vie acum pe minut
Fĭlu-mĭ Dumitraşco, mergĭ că timpul trece
Şi mânia 'n peptu-mĭ arde de demult.

Ruset iese-afară mulţămit prea tare.
Vodă-atunci rĕmâne singur, mânios,
De pe Divan iute se răpede, sare,
Prin odaie alérgă ca un furios.

Vorbind cu glas, singur: «La Înalta Pórtă
«Să-'ntărîte ţéra? A se tângui
«Asupră'mi, e vină mare, ne ertată;
«Deci fără să'i giudec, îi v'oiŭ osândi».

Apoi buzduganul luând după masă
Îl rotea 'n mânie ca un desperat,
Mai ḑicênd c'o voce aspră, fiorósă —
«O! da, Lăpuşnénul bine a lucrat!»

Vai de prinţul care lângă sine ţine
Pre lacomi, zavistnici şi linguşitori,
Sufletul îşi pierde săvêrşind la crime,
Numele cu ură-'i ḑis în viitor.

III.

Pe piaţă 'n Roman, târg între ape
Secure-ascute gelatul crud,
Cioclii se 'ndémnă iute să sape
Grópa. S'aude un murmur surd.

S'adună popul în cete, cete.
Mai către fine eată că vin,
Macri ş'-armaşul cu lunge plete,
Iar între dênşii bietul Costin.

Costin sĕrmanul ce nu'l lăsase
Macri, soţia de a'şi îngropa;
Căci de la Ruset bani, bani luase,
Şi ei ş'atuncea putea lucra.

Agiunşi la locul d' esecutare,
Costin se rógă fórte duios,
Ḑicênd: — Vataje, aibi îndurare,
Odată 'n viaţăţi, fii mai milos.

Du-mĕ la curte, c'a mea credinţă
Este că Vodă mĕ va erta!
— O! numai asta nu'i cu putinţă!
Şi 'ndată 'i ḑice a se pleca.

El se supune cu liniştire;
Ii légă ochii, ei légă strîns;

Gelatu'ĭ gata a da lovire . . . .
Costin rostesce c'o voce 'n plâns :

— Macri, vataje, armaşe dragă,
Spuneţĭ din parte'mĭ fratelui meŭ,
Spuneţĭ la lume, la lumea 'ntrégă,
Că făr de vină astădĭ mor eŭ.

— O! şĭ-al tĕŭ frate nu, nu'ĭ pe lume
De alaltă-séră l'aŭ omorît.
— Ce dicețĭ? . . . Dómne! . . . fă bine-amĭ spune
Pentru ce óre l'aŭ osîndit?

— Pentru ce, nu sciŭ a spune;
Însă, sciŭ că l'aŭ ucis
Tocma 'n ora când pe mine
Către tine m'aŭ trimis.

Dupe ce pe el sermanul
L'aŭ bătut Măria sa,
Crud, în pĭept, cu buzduganul,
Cât cĭolanele 'ĭ sfărma,

L'aŭ bătut în pĭept cu ciudă,
L'aŭ bătut, l'aŭ năcăjit,
Pân ce sângele în undă
Şi pe ochĭ i-aŭ năbuşit.

Apoĭ nóptea, fiind lună,
Dumitraşcu Cantemir
Stând de faţă, la fântână
I-aŭ curmat a'l vĭeţiĭ fir. —

*

În vecĭ Moldovo, o scumpă ţéră,
Fiiĭ tĕĭ cariĭ te vor stima,
Fără de vină aŭ eĭ să móră
Şi rĕiĭ numaĭ vor triumfa?

*

Un minut trecusă, o singură clipă
După ce securea s'aŭ fost avêntat
Şi-un fior de mórte pre mulţime pică. . . .
Un cap se restórnă, sângele'ĭ vĕrsat.

G. TĂUTU.

II. ADDENDA

(La Bibliografia Costinilor (pag. 225—282 şi nota de la pag. 686 relativă la pag. 281).

Vaillant care, vĕḑurăm la pagina nóstră 350, nu aprecia bine pe M. Costin în opera luĭ, acolo unde scie cine a scris-o, scrie cu tóte aceste ceva maĭ departe : «il est à la fin du psautier de Dosothée une pièce de vers qui n'est pas sans quelque intérêt, car elle nous montre... en affectant une forme presque épique, que ce n'est pas d'aujourd'hui que les Romans de la Dacie prétendent avec raison à une origine romaine», şi citéza versurile : «Némul ţĕreĭ Moldoveĭ»....

*

Am maĭ fi putut cita la *Bibliografia Costiniană* pre D. *I. G. Popescu* în «*Cursul noŭ elementar de istoria literatureĭ române-Bucurescĭ 1878*» dar, după ce acesta nu aduce informaţiunĭ propriĭ şi cele aduse sunt maĭ tóte eronate. Aşia bună óră ne spune că Miron Costin *e născut la Bar pe la 1628!* că *după Domnul George Stefan, M. Costin se retrase la viaţa privată 14 anĭ, până la 1672 sub Petru Stefan (!!)*; că după 1672 M. C. maĭ servi apoĭ pre toţĭ Domniĭ până în 1692!; că M. Costin era *primul latinist al secoluluĭ*! etc...

La dreptul vorbind, putém cita şi lucrarea D-luĭ Pop, după ce am numit, la pag. 268 pre a D-luĭ *Lăzăricĭ*, care nu face de cât a copia aceleaşĭ erorĭ ce menţionarăm în lucrarea D-luĭ Pop. Domnul Lăzăricĭ scrie bună-óră :

«Logofĕtul Miron Costin care şĭ-a făcut studiele sale în scólele din Bar, în Ucraina ruséscă, şi reîntors a casă a purtat oficie publice până în 1658, când s'aŭ reîntors în viaţa privată până la 1672. Atuncĭ reintrând în oficiŭ servi până la 1692, când din ordinul domnesc al luĭ Const. Cantemir fu ucis fără judecată la Roman, de unde fu străportat la Barboşĭ şi îngropat în cripta familiară lângă soţia sa».

*

Dar décă n'avem nimic de învĕţat despre Miron Costin în lucrările moderne maĭ sus citate, cât am perdut scriind biografia Costinilor, fără să avem cunoscinţă de ceea ce despre Miron Costin, învĕţa pre şcolariĭ sĕĭ de la faculiatea filosofică din Cernăuţĭ, iubitul meŭ coleg din Academie D. Dr. Sbiera! In Septembre trecut am rugat pre ilustrul profesor să nu lipséscă tomul acesta din operele luĭ M. Costin, fie şi la ultimele luĭ pagine, în note şi addende, de

un estras din cursul D-séle despre M. Costin. Domnia. sa îmĭ scrie, ca rĕspuns la rugăciunea mea, cele următóre :

«*Iubite și prețióse amice!*

«Étă că îțĭ trimet aice cele ce am scris eŭ despre scrierile luĭ Miron Costin și timpul când s'aŭ compus ele. 'Mĭ-ar plăcea mult, fórte mult, déca ar încăpea în «Addendele» Domnieĭ Tale, în întreg și întocmaĭ cum sunt scrise. Sciŭ că cele ḑise de mine sunt numaĭ colorĭ palide pe lângă aceea ce aĭ scris D-ta; dar décă 'mĭ exprim acéstă dorință, este nnmaĭ de aceea că în publicațiunea D-tale să se areate că s'aŭ maĭ ocupat și alțiĭ cu un bărbat de valóre ca Miron Costin, că n'aŭ fost uĭtat de aceia carĭ îĭ datoresc atâta lumină și nemărginit bine!

Voiŭ căuta ca să 'țĭ trimet cât maĭ curênd și capitolul despre causele morțiĭ luĭ Miron Costin și timpul când s'a întîmplat ea. In privința acésta am o socotință proprie, care n'ar strica décă s'ar publica și ea spre completarea celor scrise până acum asupra luĭ Miron Costin.» **Dr. I. Sbiera**

Notele comunicate de D. profesor Sbiera le aflu maĭ importante de cât voesce D-luĭ a le califica. Am avut deosebită mulțămire și onóre d'a vedé, cetindu-le, că în fórte multe puncte, eram cu totul de acord și că, unul în Iașĭ orĭ Bucurescĭ (încă de la 1859) și altul în Cernăuțĭ, scriam despre M. Costin cam în același mod. Negreșit că multe din erorile faptice ale cursurilor nóstre, îndreptate de mine în urma multelor documinte ce acum întêiŭ vĕd lumina ḑileĭ, le va corige și ilustrul meŭ amic, după aparițiunea acestuĭ volum. Regret că până la 16 Octomvrie când scriŭ aceste șirurĭ, nu mi-a sosit de la D. Sbiera și notița promisă de D-luĭ în epistola de maĭ sus, cu referință la causele morțiĭ luĭ Miron Costin, în care punct domnia sa ḑice că are «o *socotință proprie*».

Eată acum notițile atât de importante ale D-luĭ profesor Sbiera :

Scrierile luĭ Miron Costin.

«De la începutul anuluĭ 1653 (†) și până în Decembrie 1691, Miron Costin a participat, în mod eminent activ, la tóte afacerile Statuluĭ. Tatentul sĕŭ cel strălucit și cultura sa cea alésă 'l-aŭ făcut agent iscusit în pertratărĭ diplomatice, consiliariŭ ingenios pe câmpul de rĕsboiŭ și funcționariŭ abil și credincĭos al Statuluĭ.

Dar Miron Costin n'a rĕmas numaĭ mare bărbat de Stat, ci el s'a

(†) Documintele nóstre spun anume când a fost M. C. boĭar de Divan, V. A. U.

distins și pe terenul literaturei; ca istoriograf este chiar nemuritoriŭ. Pe lângă acésta și arta poetică încă nu 'ĭ-a fost necunoscută.

Studiul istorieĭ în genere, iar cu deosebire studiul istorieĭ naționale românescĭ a fost, în tot decursul vie|iĭ sale, una din ocupațiunile sale cele maĭ căutate și maĭ plăcute. Acéstă iubire neștérsă pentru studiul istorieĭ nĭ-o mărturisesce însușĭ în «maĭ nainte cuvêntarea» sa la Cartea «despre descălecatul țĕriĭ Moldoveĭ dintêiŭ», ḑicênd: «Eŭ, iubite cetitoriule, nicăĭerea n'am aflat (făĭmósa basnă despre descălecatul Moldoveĭ cu tâlhariĭ din temnițele Romeĭ), nice la un istoric, nicĭ Latin, nicĭ Leah, nicĭ Ungur, și *viața mea*, Dumneḑeŭ scie, *cu ce dragoste* eram *pururea la istorie*, eată că și *până la acéstă vrăstă.*» (Let. Moldoveĭ Iașĭ, 1854, t. I, pag. 5).

Renumele luĭ Miron Costin, ca istoriograf se întemeĭéză:

1. Pe continuarea croniceĭ luĭ Grigorie Urechiă, de la Aron Vodă cel Cumplit, cam de la anul 1593, și până la finea domnieĭ luĭ Stefăniță Vodă, 1661, scrisă în 20 de capete, și coprinde un rĕstimp cam de 69 de anĭ. (Let. Mold. t. I, pag. 211—355); și

2. Pe «Cartea pentru descălecatul dintêiŭ a țĕriĭ Moldoveĭ și némul Moldovenesc.» Acésta conține o «predoslovie, adecă maĭ înainte cuvêntare,» și șépte capete, (Let. Mold. t. I, pag. 1—32).

Pe lângă aceste douĕ lucrărĭ din istoria Moldoveĭ eșite din propria sa pénă, Miron Costin a maĭ copiat încă și letopisețul luĭ Grigorie Urechiă, de la descălecatul al doilea prin Dragoș Vodă și până în a doua domnie a luĭ Aron Vodă cel cumplit, adecă până în anul 1593, însă a adaos pe icĭ colea câte puține narărĭ de evenimente scóse de prin cronicele strĕine, séŭ precum se esprimă Ioan Neculcea: «mult 'l-aŭ maĭ împodobit maĭ frumos și Miron Logofĕtul și fiiul sĕŭ Nicolaĭ Costin.» (Let. Mold. t. II, pag. 195). Aceste adausurĭ sînt arĕtate de ilustrul M. Kogălnicénu prin note (†††.†††) la cronica lui Grigorie Urechiă, publicată de domnia sa în Iașĭ, 1853, (Let. Mold. t. I, pag. 93—209), și anume la paginele: 100, †††, 103, 106, 118, 120, 122, 132, 151, 155, 156, 162, 163, 164, 167 și 172.

Acestea sînt scrierile *istorice* ale luĭ Miron Costin ce le cunóscem până acum. Ele ne ḑaŭ o istorie completă a Românilor de la originea lor până pe timpul când aŭ fost scrise. Din scrierile istorice ale luĭ Miron Costin un lucru se vede lămurit, acela adecă că a fost cel dintêiŭ istoriograf Român, carele a introdus o ideiă nouă în modul de a concepe și a scrie istoria națională; el, cel dintêiŭ, s'a încercat a începe istoria Românilor de acolo de unde se cuvine se

fie începută, de la cucerirea şi încoloniarea peninsuleĭ Balcanică, şi cu deosebire de la cucerirea şi prefacerea Dacieĭ Traiană în provinciă Romană.

Orĭ cât de lipsicĭósă şi neajungĕtóre ar fi *Cartea* luĭ Miron Costin *despre descălecatul dintêiŭ* al Românilor, totuşĭ acest merit nu i-se póte contesta că, după cât cunóscem noĭ, luĭ maĭ întêiŭ 'ĭ-a venit ideea de a începe şi a scrie istoria Românilor din timpul când coloniile Romanc din peninsula Balcanică şi Dacia Traiană aŭ început a deveni originea şi temelia unuĭ popor nuoŭ, a poporuluĭ Român. Decĭ noĭ credem că uu esagerăm nimica, décă ḑicem că Miron Costin, prin îmbrăţişarea întregeĭ istoriĭ a Românilor, cu drept cuvênt s'a făcut *părintele şi urḑitoriul* eĭ, şi că toţĭ ceĭ-l-alţĭ, precum : Neculaĭ Costin, Demetriŭ Cantemir, George Şincaĭ, etc., nu sînt de cât continuatoriĭ, propagatoriĭ şi îndeplinitoriĭ acesteĭ ideĭ concepute de Miron Costin.

Drept este că tot pe timpul luĭ Miron Costin acéstă ideĭe de a scrie istoriu Românilor de la cucerirea peninsuleĭ Balcanică şi cu deosebire de la descălecatul Dacieĭ de împĕratul Traian, s'a aflat rĕspândită şi în ţéra Românéscă, după cum um arĕtat în tratatul nostru despre manuscriptele găsite în Cozia şi Şerbănescĭ şi publicate în Bucurescĭ în 1858, dar înca rĕmâne de constatat, orĭ de nu cum-va autorul anonim al acesteĭ ideĭ în ţéra Românéscă n'a căpătat impulsul spre acésta tocmaĭ de la Miron Costin, căcĭ acel autor fusese şi prin Moldova şi póte că s'a întâlnit şi a vorbit şi cu Miron Costin şi că în aceea convorbire Miron Costin să'ĭ fi spus că el se ocupă cu scrierea istorieĭ naţionale, şi anume de la descălecatul dintêiŭ al Românilor. (†) Acéstă comunicare de ideĭ s'a putut face şi în ţéra Românéscă, atuncĭ póte când Miron Costin a însoţit pre Dabija Vodă la combaterea cetăţiĭ Uĭvaruluĭ, în anul 1663. (Let. Mold. t. I, pag. 17 ; — Mag. ist. p. Dacia t. 4, pag. 360), cu care ocasiune Miron Costin «a privit pragurile» poduluĭ luĭ Traian «prin apa limpede a Dunăriĭ».

Cum că Miron Costin se interesa pe atuncĭ de începutul istorieĭ Românilor şi că a vorbit despre acésta cu Româniĭ din ţéra Românéscă, se vede lămurit şi de acolo că Miron Costin ḑice că «Munteniĭ» spun că Turnu Severinuluĭ îşĭ are numele de la «un Domn» carele «aŭ trăit» acolo «cu acest nume Severin».

Dar chiar de nu s'ar fi întâmplat acéstă comunicare de ideĭ, décă

(†) Véda-se monografia mea despre Chronica acésta anonimă, în fóiă de archeologie a D-luĭ Tocilescu.

am admite (lncru care este şi fórte probabil), că autorul anonim din ţéra Romanéscă, contimpurean cu Miron Costin, ne atârnat de acesta ar fi conceput şi el ideea de a scrie istoria Românilor de la descălecatul Dacieĭ de împĕratul Traian şi de a cuprinde într'însa pre toţĭ Româniĭ din tóte ţĕrile, totuşĭ acéstа n'ar micşura întru nimica marele merit al luĭ Miron Costin; atuncĭ am ave doĭ «părinţĭ» gemenĭ aĭ istorieĭ naţionale românescĭ, unul din vechia Moldovă şi cel-l-alt din vechia ţéră Românéscă, amêndouĭ de-o potrivă preţuiţĭ pentru prima concepţiune şi esecutare a acesteĭ ideĭ.

Pe lângă interesul cel vioiŭ şi mare pentru istoria naţională, Miron Costin maĭ simţia în sine bătênd şi o vênă poetică. El a compus, ca resumat al studielor sale istorice, cam în formă de dogmă 1, nisce vĭersurĭ despre originea Românilor. Aceste vĭersurĭ sunt publicate în Psaltirea vĭersuită a Mitropolitului Moldoveĭ Dosofteiŭ, carea s'a tipărit în mŏnăstirea Unievuluĭ, în anul 1673.

Miron Costin a maĭ compus în graiul polonesc, în vĭersurĭ, 2) o poemă întitulată: «Opisanie ziemie Mołdawskiéj i Multanskiéj»: Descrierea ţĕriĭ Moldoveĭ şi a ţĕriĭ Muntenescĭ. Acéstă poemă a tradus-o în prosă românéscă eruditul B. P. Hasdĕŭ şi a publicat-o în «Arhiva istorică a Românieĭ» t. I, p. I, pag. 159—172.

Ilustrul M. Kogălnicénu ne spune (Let. Mold. t. I, pag. XVI; — Arhiva românéscă edit. 2, t. I, pag. 102—103) că Miron Costin a maĭ compus 3) o poemă mică, intitulată: «Viéţa lumiĭ»; 4) un tratat de vĭersificare românesc; 5) o epigramă către contimpureanul sĕŭ, mitropolitul Moldoveĭ Dosofteiŭ, şi 6) că a tradus românesce hatişeriful dat Moldoveĭ prin Tăutul Logofĕtul.

Timpul când s'a scris continuarea Cronicei luĭ Urechie.

În «voroava către cetitoriu, de la continuarea cronicei luĭ Gr. Urechie, Miron Costin ne spune (Let. Mold. t. I. pag. 214—215) că a avut de cuget a face «letopiseţul ţĕreĭ nóstre Moldoveĭ den descălecatul eĭ cel dinteĭ», şi că urḑise «şi începătura letopisĕţuluĭ,» dar că, sosind asupra Moldoveĭ «cumplite aceste vremĭ de acmu de nu stâm de scrisóre, ce de grije şi suspinurĭ, şi la acest fel de scrisóre gînd slobod şi fără valurĭ trebuesce, iară noĭ privim cumplite vremĭ şi cumpănă mare pămêntuluĭ nostru şi noĕ», — a părăsit lucrarea sa despre descălecatul dinteiŭ şi «ca să nu se uĭte lucrurile şi cursul ţĕreĭ, de unde aŭ părăsit a scriere rĕposatul Urechi Vornicul,» a început a continua cronica luĭ Gr. Urechĭe, însă «cu acéstă făgăduinţă, adaoge el, că şi Letopiseţul întreg să asteptĭ de

la noĭ, de vom avé ḑile, şi nu va hi pus prea vecĭnicul sfat a puterniculuĭ Dumneḑeŭ ţĕreĭ acestia ţenchiŭ şi soroc de săvârşire». La finea acesteĭ «voroave», Miron Costin se subscrie «biv vel vornic ţĕreĭ de jos.»

Cu aceste îndegetărĭ din Voroavă şi cu altele culese de prin testul cronniceĭ ne vom cerca a precisa timpul când Miron Costin a scris continuarea croniceĭ luĭ Urechĭe.

Din subscrierea Miron Costin ca «biv vel (fost mare) vornic al ţĕriĭ de jos» urméză maĭ pre sus de orĭ-ce îndoială, că el a scris şi a subscris acea voroavă într'un timp când nu maĭ era în funcţiuue ca mare Vornic al ţĕriĭ de jos. Vornic mare de ţéra de jos a fost Miron Costin de bună sémă în domnia luĭ Stefan Petriceĭcu (†) (August 1673—Noembre 1673). Aceasta nĭ-o adeveresce mitropolitul Dosofteiŭ prin înscripţiunea ce o pune în fruntea poemeĭ luĭ Miron Costin, publicat în Psaltirea cu vĭersurĭ din 1673 : «Творенїе Мѷрона пречестнаго ворника великаго, нижнѣи Ѕемлѝ.» Tot în calitate de mare Vornic al ţĕriĭ de jos întâmpinăm pre Miron Costin şi în domnia dinteiŭ a luĭ Dumitraşcu Cantacuzinul (Noembre 1673—Septembre 1675), şi anume în anul 1674 când a fost trimes la Polonĭ cu trătărĭ de pace. (Let. Mold. t. 2. pag. 14; conf. Let. Mold. t. 2. pag. 230—231 şi t. 1. pag. 20.)

Orĭ de-a ocupat Miron Costin acéstă funcţiune şi sub Antoniŭ Ruset (Decembre 1675—Noembre 1678) n'am putut afla până acum (1876) nicăirĭ. Atâta însă ni se pare sigur, că cel puţin în partea a doua a acesteĭ domniĭ, Miron Costin nu maĭ era Vornic mare de ţéra de jos şi că nu ocupă nicĭ o funcţiune publică, pentru că îl găsim printre boiariĭ nemulţămiţĭ cu acéstă domnie şi pintre aceia, cariĭ aŭ lucrat din rĕsputerĭ la detronarea luĭ Antoniŭ Ruset. (Let. Mold. t. 2. pag. 17—18; pag. 235—236, t. 3. pag. 91.) Nu maĭ puţin este sigur că în domnia a treia a luĭ Duca Vodă (Decembre 1678—Decembre 1683) Miron Costin înaintase la trépta de mare Logofĕt, căcĭ în acéstă calitate îl găsim numit prin tóte cronicile românescĭ.

Decĭ subscrierea de la Voroavă de «biv vel Vornic ţĕreĭ de jos» ne constrînge ca să admitem, că Miron Costin a scris continuarea croniciĭ luĭ Gr. Urechie în domnia luĭ Antoniŭ Ruset. (Decemvrie 1675—Noemvrie 1678).

În acéstă socotinţă ne întărim încă prin următórele considerărĭ :

(†) Este o eróre. Sub Petriceico n'a fost M. C. nimica. (Veḑĭ tabela de acte pag. 265. *V. A. U.)* Asemene se vor corige şi erorile ce maĭ urméză la vale.

Miron Costin ne aduce ca motiv pentru întrerumperea studiilor sale asupra descălecatuluĭ dinteiŭ al Românilor și pentru continuarea cronicii luĭ Gr. Urechie dóuĕ lucrurĭ, înteiŭ «cumplite vremĭ și cumpănă mare pămêntuluĭ și noĕ», ce căḑuseră pe acel timp asupra Moldoveĭ și a Românilor, și apoĭ téma ce o avea ca să nu se uĭte «lucrurile și cursul ţĕriĭ», lucrurĭ și timpurĭ la carĭ «maĭ la tóte s'a prilejit și el singur».

Acuma se nasce, întrebarea, când, în care an aŭ început a se arĕta asupra Moldoveĭ acele «cumplite vremĭ» și acea «cumpănă mare pămêntuluĭ și noĕ», cari aŭ necesitat pre Miron Costin a părăsi studiile sale despre începutul Românilor și a se apucà de continarea croniciĭ luĭ Gr. Urechĭe?

Miron Costin ḑice (Let. Mold. t. 1. pg. 286) că din timpul când s'aŭ sculat Hmil Hĕtmanul Căzăcesc asupra Polonilor (1647) «aŭ început și rĕul nostru, în care până astă-ḑĭ ne aflăm cu acest pămênt la cumplite vremì și Dumneḑeŭ scie de nu's și peste vécul nostru trecĕtóre», iar maĭ ales din anul 1650 când Hmil a prădat înfricoșat ţéra și a ars și orașul Iașilor. «De atuncĭ,» ḑice Miron Costin (Let. Mold. t. 1. pg. 295), «aŭ purces ţéra tot spre rĕŭ den an în an *până astăḑĭ.*» De și încă din anul 1650 începură trebile Moldoveĭ a pași tot din rĕŭ în maĭ rĕŭ, totușĭ «cumpĕnă mare pămîntuluĭ» Moldoveĭ sosi abia după ce Turciĭ cuceriseră de la Polonĭ vestita cetate a Cameniţeĭ și se purtaŭ cu cugetul a ocupa și Hotinul, punênd pașă într'însul, și a se așeḑa și prin alte părţĭ ale Moldoveĭ (Let. Mold. t. 2. pg. 221—222). Acésta resultă de acolo că Miron Costin, vorbind despre încercarea Turcilor de a lua Cameniţa, în anul 1621, ḑice că n'aŭ putut-o cuceri atuncia, și că însușĭ Sultanul Osman, carele era de faţă la acel rĕsboiŭ, să fi esclamat: «Dumneḑeŭ aŭ făcut cetatea acésta, și Dumneḑeŭ o va lua», și apoĭ adaogă (Let. Mold. t. 1. pg. 250): «Iară *acmu, în ḑilele nóstre*, o aŭ luat Sultan Mehemet Împĕratul Turcesc, numaĭ în nouĕ ḑile, în anul 7180 (1672), August 16, pentru pĕcatele Leșilor și netocméla între eĭ.»

Din espresiunea «acmu în ḑilele nóstre» se vede lămurit, că timpul când scria Miron Costin la continuarea cronicei luĭ Urechie era *după* August 1672. Acésta se întăresce și prin alte observărĭ ce le face Miron Costin în decurgerea croniciĭ sale. Descriind domnia luĭ Vasiliŭ Lupul (primăvéra, 1634—tómna 1653) (*), ḑice (Let. Mold. t. 1, pg. 285—286): La mulţĭ Domnĭ marĭ, smintelele aŭ căḑut din șópte,

(*) **Este eróre. Am dat data precisă a rebeliuneĭ luĭ Stefan Gheorghiţă V. A. U.**

séŭ ne sfătuit, acum din vécul nostru; fără sfat aŭ făcut Vasilie Vodă de aŭ lovit pre Tătarĭ la Brătulenĭ (1649), apoĭ prada de Tăarĭ a tótă ţéra ne spusă cu câtă robie şi plean dintr'acé faptă aŭ venit asupra ţĕriĭ (1650). Aşa şi Duca Vodă (Ianuariŭ 1666—Iuniŭ 1666) (*) numaĭ cu unul pentru carte la Hanul şĭ-aŭ stricat domnia, *din care mazilie mare risipă şi greutăţĭ asupra ţĕriĭ aŭ venit*, care era în stat bun pe atuncĭ şi gata lucrurile se ridica numaĭ cu o rânduială datoriile ţĕreĭ tóte. Ear dintru acea mazîlie dintêĭ a Ducăĭ Vodă s'aŭ tâmplat treĭ înnoiturĭ de domniĭ, una la Beligrad, a Dabijiĭ Vodă (Dec. 1661—Sept. 1665), după care neplinind anu, aŭ murit Dabija Vodă; altă Domnie, tot în acest an (computat din Septembre în Sept.), Domnia dintêĭ a Ducăĭ Vodă (Ianuariŭ 1666—Iuniŭ 1666); a treia Domnie a luĭ Iliaş Vodă (Iuliŭ 1666—Noembre 1668) cu mare risipă. Deci treĭ Domniĭ câte 500 séŭ 600 de pungĭ la înnoiturĭ tot într'un an, cum aŭ putut fi bine? Aşia cu şoptele cu uniĭ, nu cu sfat, aŭ făcut Petriceĭco Vodă (August 1672—Noembre 1673) de aŭ lepădat fără de nicĭ o nevoie Domnia Ţĕreĭ, şi s'aŭ dus în ţéra Leşéscă, *din care faptă se stinge ţéra Moldoveĭ astădĭ.*»

Din aceste cuvinte din urmă ale luĭ Miron Costin resultă pentru noĭ maĭ pre sus de orĭ-ce îndoială, pe de o parte, că acele «cumplite vremĭ» şi acea «cumpănă mare pămêntuluĭ nostru şi noĕ» despre cari ni se vorbesce în «Voroava către cetitoriŭ», cad în aniĭ 1672 şi 1673, ear pe de alta, că Miron Costin a scris la continuarea croniceĭ luĭ Urechie după pribegirea luĭ Petriceĭco Vodă în ţéra Leşéscă, adecă după Noembre 1673.

La domnia luĭ Alexandru Vodă, feciorul luĭ Iliaş Vodă, adecă chiar a începutul croniciĭ sale, Miron Costin, vorbind despre tratările de pace dintre Polonĭ şi Turcĭ (Sept. 1621), ḑice (Let. Mold. t. 1. pg. 251) că «Leşiĭ aŭ ales pre Iacob Sobieţki, tatăl *cestuĭ Sobieţki ce aŭ fost (!)* (**) *acmu Craiŭ*, şi pre Joraveţki Castelanul de Balza, şi aŭ mers soliĭ în tabăra Turcéscă.»

Ion III Sobieţki, feciorul luĭ Iacob Sobieţki, a devenit rege al Polonilor într'a 21 Maiŭ 1674 şi a domnit până într'a 17 Iuniŭ 1696.

Deci şi de aicĭ se vede că Miron Costin a scris la continuarea croniciĭ luĭ Gr. Urechie după Maiŭ 1674, căcĭ alt-feliŭ n'ar fi putut pomeni despre domnia luĭ Ion III Sobieţki.

Maĭ departe, la finea croniciĭ sale, vorbind Miron Costin despre

(*) Erorile de date se vor îndrepta lesne după documintele nóstre. V. A. U.
(**) «*Ce aŭ fost*» este o interpolare de copist, ulterióră anuluĭ 1696. V. A. U.

mórtea luĭ Stefăniță Vodă Lupul, întâmplată tómna, în anul 1661, și despre preparativele pentru alesul unuĭ Domn noŭ, ḑice (Let. Mold. t. 1. pg. 354—355) că boiariĭ îndată «aŭ ales pre Chiriță Dracon Ruset, *carele aŭ căḑut și Domn aice în țéră*, și cu dênsul și pre Alexandru Costin Postelnicul, și 'ĭ-aŭ rapeḑit îndată la Împĕrăție.»

Chiriță Dracon Ruset a devenit Domn în Moldova, sub numele de Antoniŭ Ruset, în Decembre 1675 și a domnit cam până în Noembre 1678.

Din acéstă observare a luĭ Miron Costin în contestul croniceĭ sale, urméză neapĕrat că el a scris-o după ce s'a făcut Antoniŭ Ruset Domn în Moldova, adecă după Decembrie 1675.

Încă un îndiciŭ fórte prețios pentru precisarea timpuluĭ ! În domnia luĭ Stefăniță Vodă Lupul ne vorbesce Miron Costin și despre Constantin Cantemir și ḑice despre el, că pe atuncĭ «era la Muntenĭ ceauș spătăresc» și că «apoĭ aicĭ în Moldova aŭ fost Sărdar» (Let. Mold. t. 1, pg. 353) dar nu adaogă că a devenit maĭ pre urmă și Domn, din Iuliŭ 1685—Mart. 1693.

Sărdar în Moldova s'a făcut Constantin Cantemir abia în domnia dintêie a luĭ Dumitrașcu Cantacuzinul (Noembre 1673—Sept. 1675), funcțiune care a ocupat-o apoĭ și maĭ departe până în domnia a treia a luĭ Duca Vodă (Dec. 1678—Dec. 1683), precum ne încredințéză Dumitru Cantemir în notița biografică ce o face despre tatăsĕŭ în opul sĕŭ : Istoria împărățieĭ Otomănescĭ, tipărită germănesc în Hamburg 1745 pg. 501, nota 69, ear românesce în Bucurescĭ 1876, pg. 508, nota 73.

Decĭ și de aicĭ urméză că Miron Costin a scris continuarea sa la cronica luĭ Gr. Ureche după anul 1675, precum am ḑis maĭ sus, dar maĭ urméză încă și alta, aceea adecă că continuarea croniciĭ luĭ Gr. Urechie, cel puțin în estinderea în care ne este ea cunoscută era acu de mult sfârșită de Miron Costin pe timpul când s'a sui pe tron Constantin Cantemir, căcĭ alt-feliŭ de bună sémă că Miron Costin ar fi notat și despre Constantin Cantemir, că maĭ pe urmă s'a făcut Domn, precum a însemnat despre el, că a fost Ceauș spătăresc în Muntenia și Sĕrdar în Moldova.

Ba încă din considerarea că tóte cronicile românescĭ ne aduc pre Miron Costin în funcțiunea de Logofĕt mare în tótă Domnia a treia a luĭ Duca Vodă (Dec. 1678—Dec. 1683), urméză maĭ departe că Miron Costin scrisese atât continuarea croniciĭ luĭ Gr. Urechie cât și «Voroava către cetitoriŭ» ce 'ĭ-aŭ pus-o în frunte, într'un timp când încă nu devenise Logofĕt mare, adecă înainte de domnia a

treia a luĭ Duca Vodă, decĭ, înainte de Decembre 1678, căcĭ alt-fel Miron Costin s'ar fi iscălit subt acea Voroavă, nu «biv vel Vornic țĕriĭ de jos», ci «vel Logofĕt», séŭ «mare Logofĕt.»

Așĭadară, din cele spuse până aicĭ credem că resultă destul de vederat, că Miron Costin a scris continuarea croniciĭ luĭ Gr. Urechie, după Dec. 1675 și înainte de Decembre 1678.

Și întru adevĕr, pe unul din manuscriptele folosite de ilustrul M. Kogălniceanul la publicarea cronicelor Moldoveĭ s'a găsit pus și următoriul titlu : «Letopisețul țĕriĭ Moldoviĭ de la Aron Vodă, de unde este părăsit de Urechie Vornicul de țéra de gios, isvodit de Miron Costin biv vel Vornic țereĭ de gĭos, *în aniĭ de la zidirea lumiĭ 7185* în oraș în Iașĭ.»

Acest an de la zidirea lumiĭ 7185 corĕspunde cu anul de la Hristos 1 Septembre 1676 și până la finea luĭ August 1677. Acest an cade tocmaĭ în timpul ce 'l-am precisat maĭ sus pe temeiul observărilor luĭ Miron Costin din contestul croniciĭ sale. El dară trebue să fie exact și ne represintă adevĕratul an în care Miron Costin a finit cronica sa ca continuare a croniciĭ luĭ Gr. Urechie.

Acéstă continuare a compus-o Miron Costin tot concepêndu-o pe necurat și apoĭ dându-o la copiștĭ ca s'o prescrie pe curat. Acésta se vede din următórea mărturisire. Miron Costin ḑice (Let. Mold. t. 1. pg. 323) : «Mĕ veĭ erta, iubite cetitoriule, că nu 'țĭ-am scris aceste semne la locul lor; crede neputințeĭ omenescĭ, crede valurilor și cumplitelor vremĭ, întreabă pe ce vreme am scris și cât am scris! Aș fi lipit aceste semne la rândul sĕŭ, *ce era trecut rândul la isvodul cel curat; și scriitoriĭ cariĭ isvodesc puținĭ se află*, ĭară tipariŭ nu este. Decĭ aice de aceste semne îțĭ daŭ scire, și ales povestea lŏcustelor, care cu ochiĭ cum venea am privit.»

Miron Costin a continuat cronica și după mórtea luĭ Stefănița Lupul.

Constătând că Miron Costin, între 1 Sept. 1676 și 31 August 1677, a ajuns cu continuatul croniciĭ luĭ Gr. Urechie și cu prescrisul eĭ pe curat până la mórtea luĭ Stefăniță Vodă Lupul, adecă până în tómna anuluĭ 1661, dar sciind că Miron Costin a trăit încă mult timp după anul 1677, adecă până în Decembre 1691, și cunoscênd că el necontenit se ocupa cu studiul istorieĭ, se nasce de sine întrebarea, oare Miron Costin n'a continuat cronica luĭ Gr. Urechie și după mórtea luĭ Stefăniță Vodă Lupul?

La acéstă întrebare ne rĕspunde unul dintre ceĭ maĭ distinșĭ și

maĭ cunoscĕtorĭ cronicarĭ, şi în junia sa chiar contimpórean cu Miron Costin, Ion Neculcea aşĭa (Let. Mold. t. 2 pg. 195) : că de la Aron Vodă «maĭ înainte, până la Dabija Vodă, s'aŭ maĭ scris de Miron Logofĕtul. *Iar maĭ departe nu se găsesce scris;* póte fi, de or fi şi scrise maĭ nainte de *Niculai* Logofĕtul, dar or fi póte tăĭnuite, şi până acum la ivélă n'aŭ eşit».

Decĭ, Ion Neculcea ne afirmă aprieat, că Miron Costin a continuat cronica luĭ Gr. Urechie numaĭ până la mórtea luĭ Stefăniţă Vodă Lupul, respective până la începutul domnieĭ luĭ Dabija Vodă, şi că de aicĭ înainte n'a maĭ scris nimică, ci décă s'a maĭ scris ceva, apoĭ nu Miron Costin ar fi scris, ci fiul sĕŭ Niculaiŭ, dar la iveală încă nu ieşise pe timpul când începuse Ion Neculcea a scrie la continuarea croniciĭ luĭ I iron Costin, adecă pe la anul 1730.

În contra acesteĭ afirmărĭ atât de ponderóse a luĭ Ion Neculce, noĭ credem şi susţinem că Miron Costin a continuat cronica luĭ Gr. Urechie maĭ departe şi după mórtea luĭ Stefăniţă Vodă Lupul.

În cronica atribuită, după părerea nóstră pe nedreptul, luĭ Niculaiŭ Costin, găsim la începutul domnieĭ luĭ Dumitraşcu Cantacuzinul (Noem. 1673—Sept. 1675) următórele (Let. Mold. t. 2. pg. 11) : »Iară la *isvodul luĭ Miron Logofĕtul scrie* pentru acéstă domnie a luĭ Dumitraşcu Vodă aşia : Fugind Stefan Vodă Petriceĭco de la Hotin în ţéra Leşéscă.....»

Din acéstă mărturie, intercalată de autorul cronniceĭ în textul eĭ se vede lămurit că Miron Costin a continuat cronica luĭ Gr. Urechie maĭ departe şi după mórtea luĭ Stefăniţă Vodă, cel puţin încă până la finea anuluĭ 1673, déc nu şi maĭ departe, ceea ce credem fórte probabil, căcĭ ne vine greŭ a presupune că un bărbat ca Miron Costin, carele a ţinut atât de mult la însemnarea «lucrurilor şi cursuluĭ ţĕriĭ ca se nu se uĭte» ; carele a fost interesat la aceste «lucrurĭ» pentru că el însuşĭ a participat în mod fórte destins la ele, şi carele a trăit încă până în Decembrie 1691, — ca el să nu'şĭ fi continuat cronica şi maĭ departe, după anul 1673, şi să nu fi însemnat întâmplările şi aspiraţiunile Românilor din domnia a treia a luĭ Duca Vodă şi din domnia luĭ Constantin Cantemir, din Moldova, si din domnia luĭ Şerban Cantacuzino din ţéra Românéscă, domniĭ în care spiritele alese se băteaŭ nu numaĭ cu unirea ţĕrilor surorĭ şi consolidarea Românilor într'un singur stat naţional, dar încă şi cu restaurarea imperiuluĭ Roman rĕsăritén !

Admiţĕnd că Miron Costin a continuat cronica luĭ Grigorie Urechie până la mórtea sa, séŭ până aprópe de ea, cum să ne espli-

căm că nicĭ Ioan Neculcea, contimporean în junie cu Miron Costin, nicĭ noĭ nu scim până acum nimica despre acésta?

Lipsa continuăriĭ maĭ departe a croniceĭ luĭ Miron Costin nĭ-am esplica-o noĭ prin următórele presupunerĭ, maĭ mult séŭ maĭ puţin probabile.

1. Este fórte cu putinţă că atuncea când Miron Costin a fost prins şi omorît în Roman, să se fi confiscat şi tóte manuscriptele luĭ şi pentru că partea din urmă a croniceĭ descriea, conform adevěruluĭ, nisce întâmplărĭ, şi descoperea nisce lucrurĭ carĭ nu eraŭ plăcute pentru contimporeniĭ seĭ, că acéstă parte să fi fost tăĭnuită séŭ chiar nimicită cu desăvîrşire de puterniciĭ ḑileĭ de pe atuncĭ, carĭ aveaŭ interes ca publicul cel mare şi posteritatea să nu cunóscă secretele, intrigele şi faptele lor.

2. Şi acésta încă este cu putinţă, că Miron Costin numaĭ până la mórtea luĭ Stefăniţă Lupul să fi dat copiştilor cronica sa ca s'o prescrie pe curat, iar continuarea eĭ să fi rĕmas scrisă numaĭ pe necurat, pe foĭ ne legate, din care causă, după mórtea sa, fiind mare învălmăşală în familie, uşor s'aŭ putut perde.

3. In fine póte fi şi acésta, că continuarea croniciĭ luĭ Miron Costin, de la Dabija Vodă încoce, să esiste undeva ascunsă şi astăḑĭ şi cu timpul să se şi descopere, lucru care am dori să fie aşia în interesul istorieĭ nóstre de pe acele timpurĭ.

Isvórele croniceĭ.

Ce se atinge de isvórele pe carĭ Miron Costin îşĭ razimă atât adausele făcute în cronica luĭ Gr. Urechie, cât şi cele espuse de dênsul la începutul croniceĭ observăm următórele. In privinţa acestor isvóre nu póte fi nicĭ o îndoĭală, fiind-că el însuşĭ ne citéză (Let. Mold. t. I, pag. 6 şi 113) istoriciĭ «carĭ aŭ scris de lucrurile Moldoveĭ» după al doilea descălecat de Dragoş Vodă, şi anume pre 1, Dlugoş, 2, Cromer, 3, Stricovschii, 4, Piasinschi, episcopul de Peremisla, 5, Marcin Paşcovschi şi 6, Bielschi. Decĭ pe aceştia îĭ are Miron Costin de garanţĭ pentru veracitatea celor spuse de dênsul în adausurĭ şi la începutul continuăriĭ croniceĭ luĭ Grigorie Urechie.

Alt-feliŭ însă stă lucrul în privinţa rĕmăşiţiĭ continuăriĭ croniciĭ.

Noĭ scim că Miron Costin s'a născut între aniĭ 1626 şi 1636, (†) şi că în anul 1646 studia acuma în şcóla din Bar în Podolia. De aice

(†) Iubitul meŭ amic va îndrepta aceste date după noile nóstre doscoperirĭ. V. A. U.

urméză că cele petrecute în Moldova şi prin ţĕrile vecine de la 1593 şi până către anul 1646, Miron Costin nu putea să le scie de la sine, din propria esperienţă, ci trebuia numaĭ de cât să consulte pre alţiĭ şi să se razime pe cele ḑise de eĭ. Dar cine să fi fost aceştĭ alţiĭ ?

Din contestul croniceĭ resultă în privinţa acésta următoriul rĕspuns : Pentru timpul de la 1593 şi cam până la anul 1630, Miron Costin s'a folosit de cronicariĭ leşescĭ la nararea evenimentelor, iar de aicĭ înainte, cam până la anul 1663 a scris după tradiţiune, maĭ mult din auḑite de pe la ómeniĭ bĕtrânĭ şi, de când a putut, cam de pe la 1646 încóce, şi din esperienţa proprie. Acésta se dovedesce prin următórele mărturisirĭ făcute de însuşĭ Miron Costin : 1, Vorbind la cap. XII, despre domnia luĭ Alexandru, fecĭorul luĭ Radu Vodă Mihnea, de a luĭ Moisi Movilă şi de a luĭ Alexandru Iliaşĭ, ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 262) : «*cât am putut înţelege den boiarĭ bĕtrânĭ din ḑilele lor*, pe rândul lor mergênd, cursul anilor 'ţĭ-am însemnat».

2. Apoĭ vorbind despre mórtea luĭ Barnovschi întâmplată la Constantinopole în Iuniŭ 1633, ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 268) că de dênsul «*mărturisea Toma Vornicul*, fiind Postelnic al doilea la dênsul, că în multe nopţĭ 'l-aŭ zărit prin mĭeḑul nopţeĭ îngenunchĭat înaintea icóneĭ la rugă cu mare oserdie», şi apoĭ caracterisind pre Barnovschi, adauge : «Cu tóte bunătăţile era spre ţéră, iară de sine cu purtatul trebilor împĕrătescĭ, *pre mărturia a mulţĭ boiarĭ bĕtrânĭ*, fórte slab».

3. Vorbind la domnia luĭ Vasilie Lupul, de pregătirea Leşilor la rĕsboiŭ în contra Turcilor, la anul 7143=1635, ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 274) : «*Ţin minte ómeniĭ bĕtrânĭ*, carĭ spun că ajungea tabăra, de supt târgul Cameniţeĭ până la un copaciŭ la câmp, maĭ mult de o milă mare de loc . . . . »

4. Vorbind despre patima Viziruluĭ Tabani Buiuc, ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 282) : «Aceste *am înţeles dentr'un boiariŭ bĕtrân* de sfat ce era pe acele vremĭ (cam pe la 1637)».

5. Vorbind despre solia luĭ Ragivil la Vasilie Lupul în anul 1646, ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 286) : «*Inţeles-am din boiarĭ betrânĭ* cum să fie vrênd Vasilie Vodă . . . . să'şĭ despartă fata de Domnul sĕŭ Ragivil, iară ea n'a primit.»

6. Despre unul din Cantemirescĭ ḑice Miron Costin, (Let. Mold. t. I, pag. 276), că însuşĭ 'l-aŭ «apucat, dvorind» pe la anul 1647 şi 1648 la Regele Poloniei Vladislav al IV-lea.

7. Despre Vasile Lupul ḑice (Let. Mold. t. I, pag. 277), că nu trăĭa bine nicĭ cu un megieș, «*precum am apucat și noĭ acea Domnie*».

De la anul 1653 înainte, Miron Costin a scris cronica sa nu numaĭ ca contimporean, ci chiar ca martor ocular al evenimentelor, lucru care însușĭ ni'l mărturisesce ḑicênd (Let. Mold. t. I, pag. 302): «Așia și nóuĕ iubite cetitoriule, cu mult maĭ lesne a scrie de aceste vremĭ, în care *maĭ la tóte ne-am prilejit singurĭ*». Decĭ pentru timpul de la 1653 și până la 1661 luĭ Miron Costin nu 'ĭ-aŭ maĭ trebuit informațiunĭ de la alțiĭ, pentru că maĭ la tóte întâmplările s'aŭ prilejit singur.

Din cele espuse până aci resultă de sine și valórea cronicеĭ în privința veracitățiĭ faptelor narate într'însa. Pentru timpul de la 1593 și până cam pe la anul 1630 faptele istorisite de Miron Costin trebuesc controlate, și în unele locurĭ chiar rectificate, pentru că n'a avut la îndemână decât puține isvóre străine, lipsicĭóse și ne sigure, precând pentru restimpul de la 1630 și până la 1653 faptele sînt răzimate pe auḑite din bĕtrânĭ și pe mărturiĭ oculare străine, carĭ le garantéză veracitatea. Pentru timpul din 1653 și până la 1661 veracitatea faptelor nĭ-o garantéză mărturia oculară a autoruluĭ și iubirea luĭ de adevĕr, despre care ḑice (Let. Mold. tom I, pag. 315) «că nimica nu strică credința așia celor ce scriŭ Létopisețele ca fățăria, când veghe voĭa unuia și pogóră lucrul cu hula altuia. Noĭ măcar că am fi datorĭ cu pomenire lăudată maĭ mult luĭ Stefan Vodă .... de cât luĭ Vasilie Vodă .... *iară direptatea socotind, nu pociŭ scrie într'alt chip*».

Timpul compuneriĭ cărțiĭ pentru descălecatul dinteiŭ.

In domnia dinteiŭ a luĭ Duca Vodă (Ianuariŭ 1666—Iuniŭ 1666), în a luĭ Alexandru Iliaș (Iuniŭ 1666—Noembrie 1668) și în domnia a doaua tot a luĭ Duca Vodă (Noembrie 1668—August 1672), adecă în decurs de șése anĭ și jumĕtate, Miron Costin sémĕnă a se fi fost retras din viața publică în cea privată, căcĭ nicĭ cronica atribuită luĭ Nicolaiŭ Costin, nicĭ a luĭ Ioan Neculcea, nicĭ a luĭ Nicolae Mustea, nicĭ altă cronică anonimă tradusă grecesce de Alexandru Amiras nu ne spune nimica despre Miron Costin că ar fi participat în restimpul acesta în vre-o privință la afacerile statuluĭ (*).

(*) Este erόre. Veḑĭ tabela de documente. La 1666 este vel Clașnic: NN. 59 și 60. La 1667 Aprilie este deja vel Vornic. NN. 61, 62, 65 și 66. La 1668 asemenea: (doc. NN. 67, 68, 70, 71, 75, 76, 77, 78, 80, 81. 82,) și în 1669 sub Duca Vodă mereŭ în fie ce an sunt documinte cu M. Costin ca Vorn.

Ce aŭ făcut Miron Costin în acest timp, nu putem sci cu deplină siguritate, ci presupunem numaĭ, cu multă probabilitate, că în acest timp el a început a se ocupa cu tot adinsul de studiul istorieĭ naţionale şi a se prepara pentru compunerea cărţiĭ sale despre descălecatul dinteiŭ. Acéstă presupunere se întemeiéză şi se întăresce pe de o parte pe fapta că Miron Costin a compus şi a publicat în Psaltirea în viersurĭ a mitropolituluĭ Dosofteiŭ, tipărită la Uniev în anul 1673, un vĭers despre originea Românilor, pe de altă parte însă pe chiar cuvintele luĭ, scrise în «Voróva către cetitoriŭ» de la continuarea croniceĭ luĭ Gr. Urechie. Aicea ni spune Miron Costin (Let. Mold. t. I, pag. 214) că el, înainte de a sosi asupra Moldoveĭ «cumplite vremĭ şi cumpănă mare pămêntuluĭ», adecă înainte de August 1672, se apucase a scrie istoria Moldoveĭ de la descălecatul eĭ dinteiŭ, «carele a fost de Traian împĕratul», şi că şi «*urzise începĕtura Letopisecţuluĭ*», dară că, sosind asupra Românilor acele cumplite vremĭ în care nu putea «sta de scrisóre, ci de grije şi de suspinurĭ», şi fiind că «la ast-fel de scrisóre gând slobod şi fără valurĭ trebuesce», a părăsit studiile şi lucrările sale despre descălecatul dinteiŭ, însă promite că, de «a maĭ avea ḑile şi de nu va fi pus . . . . Dumneḑeŭ ţĕriĭ acestia ţenchiŭ şi soroc de săvârşire», el le va continua, şi va scrie şi acéstă parte a istorieĭ Moldoveĭ.

Acéstă promisiune 'şĭ-a împlinit-o Miron Costin, căcĭ de la el ni s'aŭ păstrat o scriere sub titlul : «Cartea pentru descălecatul dinteiŭ a ţĕriĭ Moldoveĭ şi némul Moldovenesc». (Let. Mold. t. I, pag. 1—32). Insă când a compus-o el? când 'ĭ-aŭ dat redacţiunea eĭ definitivă?

Spre a rĕspunde la acéstă întrebare, să luăm în băgare de sémă cum se intituléză Miron Costin subscriindu-se la finea «predoslovieĭ» Cărţiĭ despre descălecatul dinteiŭ. Aice (Let. Mold. t. I, pag. 5) se subscrie Miron Costin nu ca la continuarea croniceĭ luĭ Gr. Urechie «biv vel Vornic ţĕriĭ de jos», ci «*care am fost Logofĕt mare în Moldova*».

Logofĕt mare în Moldova a fost Miron Costin, după mărturia unanimă a tuturor cronicarilor noştriĭ, de bună sémă în domnia a 3-a a luĭ Duca Vodă (*) (Decembrie 1678—Decembrie 1683) la a căruia aducere pe tron a contribuit fórte mult. (Let. Mold. t. II, pag. 235—236; pag. 17—18; t. III, pag. 91). In calitatea de Logofĕt mare a rĕmas Miron Costin în tótă domnia luĭ Duca Vodă, până la catastrofa de la Domnescĭ, din Decembrie 1678 (**), când Duca

(*) Eróre. A fost deja Logofĕt la Antonie Ruset. La 1678 era deja *biv* Logof.
(**) Eróre de *dată*. V. A. U.

Vodă a fost prins şi dus în Polonia. Miron Costin, de şi prin întrevenirea unuĭ amic Polon a scăpat şi a rĕmas încă în Moldova până în Februarie 1684, totuşĭ n'a maĭ ocupat aicĭ nicĭ o funcţiune publică, şi maĭ pe urmă a fost nevoit ca să părăsésca şi el Moldova şi să se retragă în Polonia. (Let. Mold. t. 2, pag. 247). Aicĭ aŭ petrecut el până la începutul domnieĭ luĭ Constantin Cantemir (Iuniŭ 1685—Martie 1693), când în tómna anuluĭ 1685 séŭ în anul 1686 s'aŭ întors iarăşĭ în ţéră, dar n'a maĭ ocupat de aci înainte funcţiunea de mare Logofĕt. Decĭ din Decembrie 1683 înainte, Miron Costin se putea subscrie, cu drept cuvênt, *fost mare Lăgofĕt.* Prin urmare, după Decembrie 1683 a trebuit Miron Costin să scrie cartea sa despre descălecatul dinteiŭ.

Cuvintele «în Moldova» ce le adaogă Miron Costin după iscălitura sa de «fost Logofĕt mare», sunt fórte semnificative. El nu le-ar fi adaus, de n'ar fi avut de cuget ca prin ele să aréte că pe timpul când a scris cartea sa despre descălecatul dintĕiŭ, n'a maĭ fost cu şedereą în Moldova, ci aiurea undeva, în vreo ţéră străină. Din 1684 înainte, până la mórtea sa n'a petrecut Miron Costin nicăirĭ prin ţĕrĭ streine de cât numaĭ în Polonia, şi anume din Februare 1684 până tómna în anul 1685, séŭ până în anul 1686. Decĭ, în timpul acesta trebue să cadă şi redacţiunea definitivă a cărţiĭ pentru descălecatul dinteiŭ.

Dar încă un lucru. Miron Costin a viersificat în graiul polonesc studiile sale despre descălecatul dinteiŭ sub titlul de : Opisanie Ziemie Mołdawskiéj, i Multanskiej»: descrierea ţĕriĭ Moldoveĭ şi celeĭ Muntenescĭ. (Hăşdĕŭ B. P. Archiva ist. a Rom. t. I. p. 1. pg. 159—172). Acéstă poemă polonéscă este datată din »Daszow ex domo venationis anno 1684 in Iulio.» Decĭ noĭ credem că Miron Costin, maĭ nainte de a fi compus polonesce în viersurĭ studiile sale despre descălecatul dinteiŭ, trebue să le fi redigiat, definitiv românesce. Décă acéstă credinţă a nóstră este întemeiată, (ceea ce noĭ nicĭ nu ne îndoim), apoĭ urméză neapĕrat că Miron Costin şĭ-a scris definitiv Cartea sa despre descălecatul dinteiŭ nu în Moldova, ci în Polonia, şi anume între Mart. şi Iuliŭ 1684.

Prin acéstă carte Miron Costin a completat istoria Românilor, a introdus în scrisul eĭ, o idee nouă, a redeşteptat între Românĭ cunoscinţa despre unitatea lor naţională şi a aprins întrînşiĭ năzuinţa spre căutare reciprocă şi consolidare într'un singur corp organic. Din acest punct de vedere Cartea luĭ Miron Costin despre descălecatul dinteiŭ, orĭ cât de lipsicĭósă şi neajungĕtóre ar fi ea, are pen-

tru istoria politică și culturală a Românilor o însemnătate și o valóre ca puține alte cărțĭ. Ea este temelia glorieĭ luĭ Miron Costin ca istoriograf. Prin ea a voit Miron Costin «ca să scótă lumiĭ la vedere feliul némuluĭ, din ce izvor și seminție sînt lŏcuitoriĭ țěreĭ. . . Moldoviĭ și așĭa a țěreĭ Muntenescĭ,... și a Românilor din țěrile Ungurescĭ, că tot *un* neam sînt, și odată descălecațĭ; de unde sînt vințĭ strămoșiĭ lor pre aceste locurĭ, supt ce nume aŭ fost înteiŭ la descălecatul lor, și de când s'aŭ deosebit și aŭ numele acest de acum, Moldovan și Muntean; . . . ce limbă ținea înteĭ și până acuma, cine aŭ lŏcuit maĭ înainte de noĭ pre acest pămênt, și supt ce nume scos.» (Let. Mold. t. 1. pg. 3).

Măreț scop, și la mărețe resultate a adus!

FINE.

AUTOGRAFELE LUI MIRON COSTIN.

1

1) Documentul N. 56 şi 57.

2

2) Doc. N. 59, din 1666 Mart. 28.

3

Doc. N. 52 şi Doc, N. 44. — Asemenea şi actul de la Homor din 7170 Iul. 27 şi actul die 7172. Feb. 22

4

Doc. de la Duca Vod din 1670 Iunie 12. Domenii N. 7834.

5

Act. N. 73.

6

Act. N. 73 și 76.

7

Actele N. 89—111—114.

8

Act. N. 77.

9

N. 112.

10

Autograf adaos la Uricul luĭ Duca Vodă relativ la nisce vecinĭ fugițĭ.

11

N. 113.

12

Doc. N. 148. pg. 144/5.

13

Doc. N. 155.

14

Doc. N. 182 din tabela nóstră.

15

Semnătura luĭ Vasilie Costin. Doc No. 92.

Altă semnătură de la Vasilie Costin, cel îngropat la Braniştenĭ, avem pe actul din 7181 Maĭ 31, ce se păstrézâ la Episcopia de la Roman.

NB. Cum că *Barbescii* eraŭ lângă Branisténĭ, vedĭ Documentul N. 190 din tabela nóstră, care este un act despre hotărnicia Branistenilor făcut chiar în Barbescĭ.

16

Unic de la Antonie Ruset. 7184 Decembre 29. Vedĭ Documentul din tabela nóstră, cu No. 131. Miron Costin vel logofĕt adaoge după ce a semnat, vorbele; «Am vĕdut zapisul de la D-luĭ Visternicul

17

Miron Costin vel logofĕt aŭ adus şi diresele cele vechĭ de la călugĕr în Divan de faţă.

18

Doc. No. 133. pag. 138—139. Asemenea No. 168. pag. 154—155

Autograf sub hrisovul lui Duca Voda 7188 (1680 Februar 21.) Mŏn. Aron Vodă. Arh. Stat.
Pagina 142—143.

20

¹ Acest facsimile este de la Documentul cu No. 193, din 1688 Aprilie. *Miron Costin* Logofĕt (deşi era numaĭ кнѧ), ḑice că : Şi s'aŭ aflat şi zapisul luĭ Bucioc ras în 2 locurĭ unde este scris a 4-a parte», precum mărturisesce şi Epifanie Egumenul; la mórtea sa s'aŭ aflat împresurarea Brănieştilor «*M. Costin*... og. Înaintea nóstră s'aŭ aşeḑat.»

ZAPISE

Relative *la moșiile ale lui Costin*

1

Documentu N. 106. pag. 122 – 123.

2

În proprietatea Academiei.

3

Documentul N. 137. pag. 138—139.

4

În proprietate Academiei.

4

Proprietate a Academiei.

5

Proprietate a Academiei.

6

Proprietate a Academiei.

7

Proprietate a Academiei.

8

Între zapisele moșieĭ Cârsteștilor. Deposit : *Academie*

9

Deposit : Academie

10

Docum N 183. pag. 158—159.

1

Isvod de părțĭ ce am cumpărat la Carsteștĭ.

2

A treea parte din giumătate de sat den Carsteștĭ, den tot satul a șesea parte, am cumpărat de la Agafia fata Sofilcăĭ nepóta luĭ Ionașco, care părțĭ fac un moș fără o hirtă.

3

Părţile Todosieĭ feteĭ luĭ Drăghicĭ, nepotul luĭ Ionaşco, care părţĭ este un moş întreg fără părţile a unuĭ moş stâlp.

4

Părţile luĭ Vasilie a.....ul, cu femeea luĭ Nastasia şi cu fratele eĭ Tanasie şi Toader, Neculai şi Mărăiţ feciorĭ luĭ Ursul, nepoţĭ luĭ Tiron, Strănepoţĭ luĭ Păcurarĭ; care părţĭ fac giumătate de bĕtrân.

5

— Părțile : Ilie, soru sa Ioana, feniorii Nastasiei, nepoții lui Toader Usnea dintr'un moș a treea parte.

6

Părțite Mâriei Haruțoaei fetei Costandei, nepoata Rusului, strănepot lui Păcurari, din părțile ce are cu frații ei, a 6 parte dintr'un bětrân și giumătate de bětrân ce aŭ fost cumpărătura bărbatu sěŭ, deosebi de frații ei.

— O parte din Poiana Călugărului am cumpărat de la Pentilie și de la sororile luĭ Porhiria și Alexandra și vĕru-sĕŭ Hilohie.

NB Acest act este în posesiunea Academieĭ Române.

Am maĭ puté reproduce în facsimile şi urmĕtorul text, după un autograf ce am cedat Academieĭ române, şi care l'am aflat între documintele Cristescilor :

«Poveste maĭ alésă Cristeştilor»

Pagina I. — «Satul tot Cristeştiĭ la ţinutul Cârligătureĭ se împarte în 5 moşĭ, cariĭ se pomenesc la urice.

— Precum s'aŭ ţinut Cristeştiĭ şi ce némurĭ :

— Semenţia celora ce sînt în urice :

— B (doĭ) moşĭ pol, care fac gĭumĕtate de sat, aŭ ţinut Borşóia cu ómăniĭ sĕĭ. — Agahia cu ómăniĭ sĕĭ şi Mârco şi Mârcuţă cu ómăniĭ sĕĭ, şi mi-aŭ vêndut mie Agahia cu ómăniĭ sĕĭ şi Mărcuce cu ómăniĭ sĕĭ. Aŭ rĕmas partea, cât se va alege, a Borsóieĭ nevêndută, ce se va alege din cincĭ moşĭ pol, partea eĭ.

— Pol moş aŭ ţinut Haruţoaea cu ómăniĭ, cu fraţiĭ sĕĭ şi cu feciorIĭ Ursuluĭ. Decĭ maĭ aŭ vêndut Ursul gĭumătate de moş şi Haruţoaea partea sa ce i se va alege din gĭumătate de moş şi părţile a unor surorĭ ale sale, care le aŭ cumpĕrat iar de la dânsele şi n'aŭ maĭ rĕmas nevêndut. . . . a unor fraţĭ a eĭ.

— Pol moş aŭ ţinut Haruţoiaea, iar cumpărăturĭ de la alte săminţiile sale şi mi-aŭ vêndut mie acel pol moş.

— Un moş aŭ ţinut Arsănie cu nepoţiĭ sĕĭ în patru părţĭ. Dentru acest*u* moş mi-aŭ vêndut nepoţiĭ luĭ Arsenie cu voia lor treĭ părţĭ şi luĭ Arsenie a patra parte aŭ vêndut, ot tam.»

De aci începe pagina a II a manuscriptuluĭ.

«Moşiĭ Cârsteştilor :

Păcurarĭ, — Ionaşco — Vasilie.

— Moşiĭ ceĭ sterpĭ :

(Dăm în facsimile restul pagineĭ acestia.)

Finitul «Povestei Cârsteştilor»

Anexăm la acest volum un facsimile după autograful de la Nicolae Costin, ce l'am descoperit la Biserica St. Ion, din strada Majilor (séŭ Milo) din Iașĭ, pe paginile uneĭ evangeliĭ. Pe fie-care din primele pagine a Evangelieĭ este câte un rênd din cele ce se vĕd în anexatul facsimile.

(Veḑĭ transcrierea eĭ, la pag. 222 în urmă).

*

Alăturâm la acest prim volum, litografia portretuluĭ luĭ Miron Costin de D. Vonemberg, din Bucurescĭ, după un bassorelief ce se conservă la Sepeniţ, în Bucovina, de Dómna Baronésa Vasilco. Acest portret l'am publicat deja în *Buletinul instruct. publice* din aniĭ 1866.

ERRATA

Pg.	*Rând.*	*în loc de :*	*Citesce.*
12	Nota 2	se cuvine unde grăim de copia lui Vasile Damian.	
13	Nota 1	Simon	Simeon.
23	—	Neuclcean	Neculcea.
36	—	Dicem că *Codex A Rafail* este în depositul Museului din Bucuresci. El este proprietatea d-lui Tocilescu.	
37	27	etc.	*și letopisețul primeĭ descălecărĭ.*
46	19	Egel	Engel.
63	1	II	III.
67	1	—	IV, în fruntea titluluĭ.
71	Doc. 13	M-cei	M-reĭ Precista
80	Doc. 31	7148	7141.
—	Idem	1640	1633.
84/85	—	docum. 36, 37, 38 din erore s'aŭ trecut în inventar, căcĭ nu ating pe Costinĭ. Ele totuși pot servi ca să arete neființa lor la Iași, la datele uricelor, pe lângă curtea luĭ Vasilie Vodă până târḑiŭ.	
84	—	docum. Nr. 39 Se va socoti la Domnia luĭ Vasilie Vodă, căcĭ este din Febr. 10, 1653, iar Gheorghiță nu domnesce de cât la finea luĭ Marte 1653.	
86	—	*7160* (la doc. 44)	*7170.*
88	—	*1602* (la doc. 47)	*1662.*
98	—	Duca-Vodă (doc. 61 și 62)	Ilieș-Vodă.
105	—	*Ineștiĭ* (la doc.76)	*Iteștiĭ.*
107	8	Dómna	Domnia
—	12	Săvin Visternicul. A treia parte.	Săvin Visternicul a treia parte.
109	—	treĭ care (doc.80)	treĭ case.
112	—	(la doc. Nr. 90)	Miron Costin vel vornic ВЪ НЕКНА ВЕЛ ЛОГ.
120	—	(la doc. Nr. 104)	adauge : *sub Duca-Vodă.*
—	—	20 Decembrie. (la doc. Nr. 105).	10 Decembrie.
129		Nota începând cu NB. se referă la sigiliul documentuluĭ Nr. 115, iar nota (1) nu se cuvine la doc.116, ci la 117, din pag.128. Acest doc. 117 din erórea culegĕtoruluĭ s'a pus maĭ nainte de a'ĭ veni rândul.	
130		Documentul 117 trebuea numerotat 118. și decĭ numerile următórelor documente crescute tóte cu câte o cifră. De altmintrelea doc. 157 devenind 118, se cădea să fie adus de culegĕtor maĭ departe.	
—	—	Antonie Roset. (doc. 120).	DumitrașcoVodă
—	—	Idem (doc. 121)	Idem.
160	—	doc. 185; sterge indicarea sub Constantin Cantemir, căcĭ acesta vine Domn numaĭ la 1685 Iunie 15.	

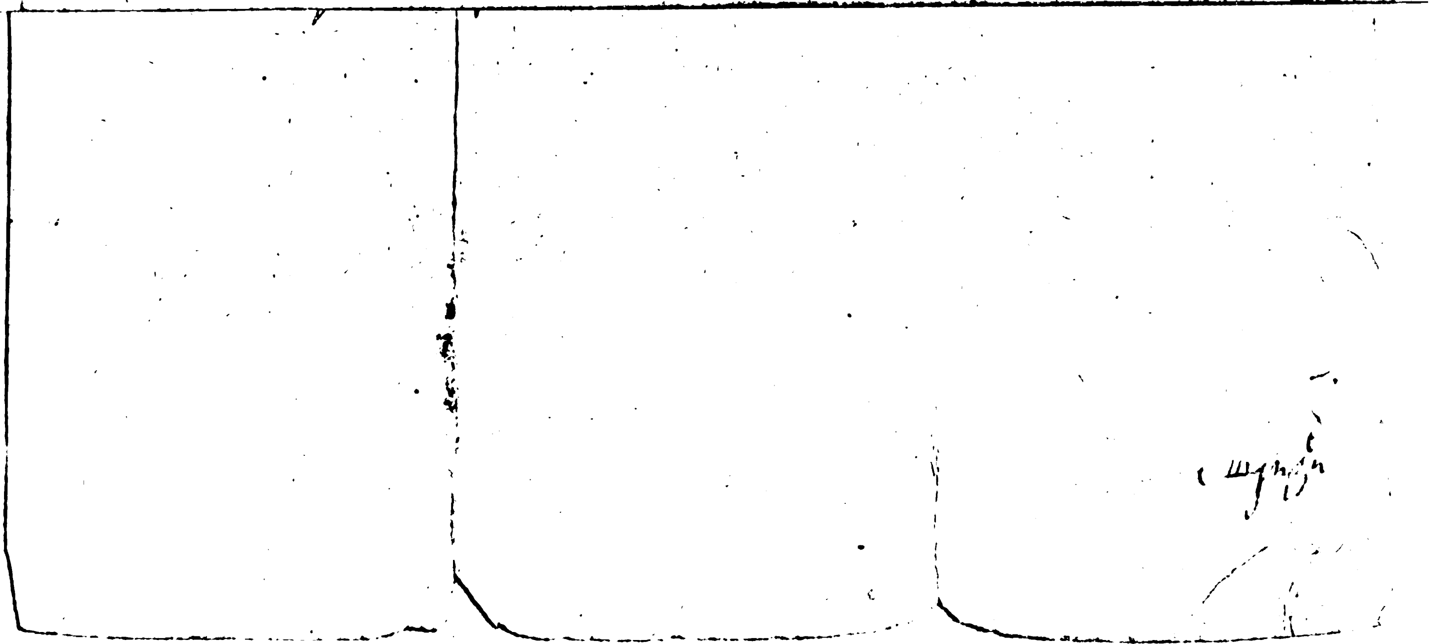
Pag.	*rĕnd*	*în loc de :*	*citesce :*
—	—	Idem doc. 186 citesce data *1686* l. *1685.*	
168	—	Documentul 206 s'a trecut din erore de culegĕtor de și nu privesce pre Costin.	
193	—	Luci (doc.237)	Iordache Luchie
—	—	*Cante*	*Ion Canta*
—	—	Iordache Rusul—vel Vornic.	Lascarachi Rosset vel Vornic.
197	—	*Addenda*—	*Addenda I*
240		pórtă greșit numĕrul 840.	
341	29	*pe timpul luĭ Stefan Tomșa*	*nainte de timpul luĭ Stefan Tomșa*
		Inscripțiunea amintesce de Stefan nepotul luĭ Stefan cel mare.	
353	26	*peste ceca ce apucară.*	*peste ceea ce apucasĕ*
373	Nota ultimă	*Roumâni*	*Români*
380		*Carion Corațiu*	*Carim—Corațiŭ*
445		la nota * s'a omis rĕspunsul la întrebare. Acésta este : *Cărata.*	
447		*Zamovski*	*Zamoiski*
450	Nota (†)	este din Codicele *AA. Raf.*	
473	14		*Konețpolski.* Asemenea nota (*).
483	la nota (*)	*Dă aci*	*unele codice daŭ aci.*
484	2	*Conet-Polski*	*Konețpolski.* Tot asemenea pretutindenea unde ar maĭ fi acest nume.
493	Nota(†) R. 5	*Condiculuĭ*	*Codiceluĭ*
501	Nota(†) Pen.	*Subenburgische*	*Siebenbürgische*
568	7 not.	EG. AA (Raf.)	R. 10 E.G. AA (Raf.)
628	în nota (†)	*histoir du Cozaque*	*histoire des Cozaques,*
		Asemene adauge : „*vedĭ*," înainte de Ióchim Pastorius.	
Idem	nota (*)	*a-bobitu*	*ab-obitu*
Idem	Idem	*cantu*	*Cantu*
Idem	Nota (**)	*cum scriŭ*	*cum scrie*
		Asemenea : *Biogr. T. V.*	*Cronicarilor T. I.*
		Asemenea în rĕndul ultim, omite *de*, ante : el însușĭ.	

646 Nota finală să se citéscă ast-fel :

*(*) De câte orĭ Miron Costin aduce reflecsiunĭ ca aceste, copistul pune pe margine o specie de ghilimele și anume, la prima linie *Asia* : „ și la liniile următóre : „ „

Negreșit că suntem departe de a fi dat aci, tóte greșelile și marĭ și micĭ, câte s'aŭ strecurat în acest prim volum, fie din nebăgarea nóstră de sémă, fie din a culegĕtoruluĭ, seŭ a corectoruluĭ; pentru tóte acelea cerem scuze lectoruluĭ, și vom da la finea ultimuluĭ volum din acéstă lucrare, o erată generală, spre a nu duce în erore pre lectorul ne pregătit, care adică n'ar sci însușĭ să îndrepte erorile scăpate din vederea nóstră.

Finea tomuluĭ I.

Stab. Socecŭ & Teclu, Bucureşti. 23368. Colecţiunea de Documente V. A. Urechiă.

Vasilie (Lupul) V. V. Domn Moldoveĭ şi Valachieĭ.

des Sections Chefs Herrn J. Antoni: adi die bekannte eigenhändigen derselben sind sowie die Echtheit des beigedruckten Staatssiegels wird von Seite der k. k. Agentie und General Consulats in der Moldau hiermit bestätigt.

Jassy am 13ten Juni 1855.

Der kaiserl. Agent und General Consul

B. Testa

Sarta Zora Dvorniczasa.

Miron Kostin Erzkanzler vermählt mit Helen Tochter d. Fürsten Movilla.

certifie fidèle la traduction présente du document généalogique délivré à la famille Kostin en 1789. et atteste l'authenticité des signatures apposées sur l'acte original.

Jassy le 30. Mai 1855.

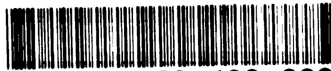
Section II
№ 1708.
1855 30. Mai
Jassy.

Le Secrétaire d'Etat
chevalier G. Ghyka

L. S.

Le Directeur Sihleanu

Le chef de Section J. Antoni

3 2044 050 489 889

